IOANNIS RHÒ, MEDIOLANENSIS, È SOCIETATE IESU, VARIAE VIRTUTUM HISTORIAE LIBRI…

Giovanni Rho

Digitized by Google

8
7

6
29 M
42

2.R

F
2 : 19

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

IOANNIS RHÒ, MEDIOLANENSIS, E SOCIETATE IESV,

VARIÆ VIRTVTVM HISTORIÆ LIBRI SEPTEM.

BIBLIOTECA NAZIONALE
ROMA

LVGDVNI,
Sumptib.Hæred.Petri Prost, Philippi Borde, & Lavrentii Arnavd.

M. DC. XLIV.
CVM PRIVILEGIO.

COLL. GREG.

Digitized by Google

Digitized by Google

FRANCISCO BARBERINO CARD. S. R. E. VICECANCELLARIO

BIBLIOTECA NAZIONALE ROMA

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EM.

JOANNES RHÒ F.

QVAM ego ad VRBANI VIII. immortalis memoriæ Pontificis pedes ponere deſtinaueram VARIAM MEAM HISTORIAM, in ſinum humanitatis tuæ confugientem benignè vt excipias, ac foueas, opere TE maximo rogatum velim, FRANCISCE.

Digitized by Google

Cardinalis Eminentiſſime. Abiit ille à nobis ad æternæ Pacis bona, huius, quâ tantoperè capimur, commodis, & opportunitatibus ſapientiſſimè Italiæ redditis, cùm perducto ad vmbilicum typographorum labore, virtutum eius maximarum exemplis, quod viuentis modeſtia ne facerem prohibuerat, grandi ſcilicet, nobilîque acceſſione Hiſtoriam locupletare integrum mihi non fuit; vt hanc ob cauſſam de noua operis editione mihi iam ſeriò cogitandum intelligam. Te interim, ad quem illarum hæreditas deuoluta eſt, mea adit Hiſtoria, vt quam à Patruo verè maximo ſperabat principalis auram humanitatis, eam à Fratris Filio

Digitized by Google

lio dignitatis tantùm gradu minore, feliciter excipiat, ac Barberini nominis ſolâ virtute (propriis nimirùm bonis) iam regnantis fauore, & commendatione legatur. Vale. Mediolani, Nonis Auguſti. CIƆIƆCXLIV.

Digitized by Google

PRÆFATIO OPERIS.

QVVM multa ſint & præclara, quæ à magnis ingenijs in omni bonarum diſciplinarum genere, ſtudio ac diligentiâ ingenti excogitata & perpolita, quotidie ad poſterorum eruditionem proferuntur in lucem; niſi tamen ego vehementer fallor, illi de Republicæ egregiè mereri videntur, qui lucubrationibus, vigilijſque ſuis Chriſtianæ vitæ officia tradenda ſepoſuerunt. Quamquam enim ex altiſſimarum rerum contemplatione, abditarúmque cauſarum inquiſitione ingens ſplendor exiſtat, & quorum tam altè non aſſurgunt animi, eos ſecum rapiant in admirationem diſputationes illæ pulcherrimæ; plerique enim mortalium, quæ aut minùs, aut difficilè capiunt, ea maximè ſuſpiciunt, ac laudant, vt vim faſtigiúmque humanitatis ſupergreſſa; nihilominùs quæ de moribus officijſque componuntur, cùm ſua luce non careant, vtilitate interim longè antecellunt. Parùm, opinor, publicæ vtilitatis intereſt ſcire ciues, quantis à nobis abſint interuallis collucentes illi ſtellarum oculi, quantóque magis per hyemem ad nos accedat fax illa Solis pulcherrima, quàm ad eos, qui ſub alio mundi vertice contrarijs inſiſtunt veſtigijs; & an ſeculis olim voluentibus accedente ad eos, atque à nobis recedente clariſſimo ſidere, (quod certiſſimè futurum ineluctabilibus ratiocinationibus ſe conficere gloriantur Mathematici,) eadem, quæ illos occupat, apud tardos nepotes cultiſſimis hiſce in regionibus dominatura ſit morum barbaries, & incredibilis quædam ruditas animorum. Hæc, & alia multò adhuc abſtruſiora, dicuntur quidem magnificè, & quia procul à nobis abſunt, noſtraque minimè ſunt procurationis, eapropter illis,

vt

Digitized by Google

vt è longinquo, maieſtas. Verùm illis neminem fieri meliorem videmus. At quæcumque de officijs diſputantur, cùm animos informent, Rempublicam, quæ non tam optimis legibus, quàm moribus ad eas exactis continetur, opere quàm maximo iuuant, & vitio rerum humanarum in peius quotidie labentem præſenti virtute confirmant. Sed hæc ipſa de moribus, officijſque tractatio latiſſimè pertinet, nec vna eſt agendi ratio. Pleriſque enim conſilium fuit, acutè inquirendo, grauiter definiendo, ſubtiliter diſputando fines ſuos virtutibus aſſignare, ac cenſoria veluti auctoritate, ſuos illas in ordines digerere. Alios earum laudes proſequendi amor excitauit, qui cùm validi eſſent eloquentia, nuſquam illa præclariùs vti ſe poſſe crediderunt, quàm ſi de virtutum bono, ac vitiorum malo diſſerentes, quæcumque ex illis nobis opportunitates creantur, quæque ad iſta conſequuntur incommoda; illarum pulchritudinem, horum fœditatem; lucem, gloriámque illarum, tenebras horum atque infamiam ſummis eloquentiæ opibus explicantes animos tenerent legentium. Præclara enimuerò conſilia, ex quibus ingentes in Rempublicam vtilitates redundarunt. Sed non ita ſuperiorum ſtudijs omnis abſoluta res eſt, vt Rempublicam iuuare volentibus latus non pateat campus, in quo induſtriam explicent, conſiliúmque ſuum cum animorum vtilitate coniunctum poſſint comprobare. Hiſtoria enim, quæ doctrinæ moralis vel præcipua pars à ſapientibus exiſtimatur, illorum ſtudio, ac diligentiæ ſupereſt, cuius incredibilem quandam eſſe vim animis ad omnem laudem effingendis informandiſque omnes ſapientum litteræ loquuntur, & venerabilis exempla vetuſtatis. Porrò cùm ex hoc fonte duplici ſe perennitate vtilitates euoluant; ſiue præclariſſimorum virorum geſta continua ſerie rerum annorúmque diſponas, ſiue ſingulares laudes actiones, priorem illam rationem ingentibus atque innumerabilibus voluminibus neceſſe eſt contineri; hæc verò poſterior lege temporum, ac locorum ſoluta, nec vni tantùm addicta plurima cogit, & omnium diues bonis,

tota

Digitized by Google

tota videtur eſſe frugifera. Vt enim in agro pomiferis arboribus latè conſito, ſi quis poma ex ſingulis legere velit, ſine ingenti labore id conſequi non poteſt; ita quæ in calathis iam compoſita ſunt, & vno omnia intuitu contemplari, & liberè, nullôque negotio poteſt accipere. Et ſanè quanta eſt oculorum illecebra in foro qualos in ſeriem ſpectare diſpoſitos, vbi quæcumque vicinis è collibus nobiliora mittuntur poma, molli foliorum excepta viriditate, atque modicellas in ſtrues eleganti congeſta manu purpuram cum auro miſcent, & ſuauitatem odoris iucundiſſimam afflant; itáque ſenſus innocenti capiuntur voluptate; vt animos etiam nobiliores ad diuinæ ac prouidentiſſimæ tum in omnium animantium, tum in hominum maximè genus bonitatis excitent contemplationem? Eadem huius variæ hiſtoriæ ratio eſſe videtur, quæ magno ſcribentium labore, mirâ legentium iucunditate, quæ magnis multiſque ſunt voluminibus diſperſa colligit, ac eiuſdem generis ideò plura congerit, vt quàm varium in eodem argumento virtutum ingenium ſit, omnes intelligant, & ſe imitari poſſe confidant, qui demum totius huius diſputationis finis eſſe debet. Equidem hæc maximè ſpes ad ſcribendum me impulit; primum vt me ipſum tantorum exemplorum memoriâ excitarem; tum vt alijs eorumdem facem in hoc toto virtutum itinere prælucerem. Quem enim hæc legentem ſui non pudeat? quem maiorum geſta ad imitandum non inflamment? quæ ſine laude audiri, ac legi non poſſunt, ea ſine aliquo imitationis deſiderio minimè laudantur; ipſum verò deſiderium omnino infrugiferum eſſe vix poteſt; nam qui in primis non poſſumus, in ſecundis ſaltem, tertijſve conamur conſiſtere. Hæc cùm mihi præcipua ſcribendi fuerit cauſſa, illa etiam accedebat, quòd noſtra hæc tempora comparatione antiquiſſimorum ita deſpici à pleriſque ſentiebam; quaſi verò, ſenectâ iam virtutum ætate, nihil illis amplius virium, ſed veteris tantùm gloriæ nomen inane reliquum eſſet; qua opinione nihil à veritate alienum magis, aut ad corrumpen-

dos

Digitized by Google

dos hominum mores aptum magis excogitari potuit nihil ; qui enim virtutes vt antiqui operis numiſmata , & ſignatorias gemmas laudant , quæ in vſu cùm iam non ſint , pompam tantummodo inſtruunt eruditi luxus ; ij moribus fœdis , ignauiaque perditiſſimæ , vbi ſeculi nomen cauſſati ſunt , tum magnifica ſe defenſione vſos arbitrantur. His ego , ſi quomodo perſuadere poſſem , vt poſitis cum labore inimicitijs , atque otio , quo abundant , non abutentes , recentis æui annales , hiſtoriáſque , atque illuſtrium virorum res geſtas vellent attingere , omnes profectò prauæ , ac damnoſiſſimæ opinionis fibras euellerem. Viderent enim vbique denſiſſima luce magnarum virtutum exempla promicare ; neque vllos tot eſſe collucentes ſtellarum oculos illuſtri ſub nocte ; aut claro ſub diei ſidere nullas Indi , Gangiſve ripas , atque Eoi Oceani arenas nullas tot gemmis , vnionibúſve diſtingui ; quas ſi cum illuſtriſſimorum virorum virtutibus conferre velis , mera pauperies , ac ſordes veriſſimæ eſſe non videantur. Sed quid ego meliorum incurioſis perſuadere me poſſe ſperem , vt ſacris velint hiſtorijs impalleſcere , aut illas certè non omnino neſcire ? Inuecta eſt in Rempublicam labes , quæ latiùs ſerpit in dies , & non tabida modò exedit , ſed etiam integra corripit ; vt vaniſſima Poëtarum carmina amatorijs inſanijs ad nauſeam vſque redundantia per manus volitent adoleſcentium , animoſque inquinatiſſima lectione corrumpant. Quo ex incendio ſi qui ſe eijciunt , cùm accedentibus annis ſapere ſibi magis videntur , venalitiæ neſcio cuius ciuilis doctrinæ ſtudijs oppidò implicati , planiſſimè deſipiunt. Nemo iam de ijs artibus non diſputat , in quibus ſe numquam exercebit , nec quibus exercere Dei numine datum eſt , conſilio aderit. De virtutibus , quarum decora quamuis ampliſſima ſint , fortuna tamen quantulacumque capit , cùm plerique omnes in illarum ignoratione verſentur , ignauum vbique ſilentium ; quod ſanè corruptorum in vitia animorum , vti-

nam falſum ac vanum eſſet argumentum. Ad has ego tam honeſtas curas huiuſmodi homines reuocare peruelim, eoſque docere, nos eo ſeculo viuere, quod ſuis bonis abundans arceſſere ad excitanda ſtudia virtutum obſoletas vetuſtiſſimi aui laudes non habeat neceſſe. Itaque quùm olim legendo pluſcula priuatos in vſus adnotaſſem, nactus à concionali labore, qui me vigeſimum iam annum continenter exercet, aliquantulum otij per æſtiuos calores, putaui è Republica fore, ſi ea veluti ſuis ſub ſignis centuriata producerem. Verùm antequam ad opus aggredior, monendos eos duco, qui noſtras has vigilias legerint, me nihil ex vano hauſtum ſcribere, ſed aut edita in lucem monumenta rerum geſtarum, aut grauiſſimorum virorum authoritatem, aut domeſticas tabulas dictorum teſtes me poſſe laudare; quod ideo minimè me feciſſe ſciant, quòd viri docti, hiſtoriarúmque bene periti, ſi quibus his animum aduertere otium, aut ſtudium erit, quibus ex fontibus pleraque ſint deriuata, facilè ſint intellecturi; alios verò, qui cum legendi labore iuratas exercent inimicitias, mihi illorum vice laboranti credere par ſit. Scio equidem pleriſque id agrè futurum, qui alienos labores ſibi circumponentes Tertullianos, Theopompos, Aſterios, alióſque paſſim laudant auctores, quos quùm numquam ipſi viderint, eruditiſſimorum hominum doctrinam vaniſſimè oſtentant. Sed, vt Latinè loquar, vulgus hoc eruditi marginis ego tanti non facio, vt illorum cauſſa Valerij Maximi, aliorúmque veterum exemplis nolim inſiſtere, quos minimè indicatis auctoribus in hoc toto genere ſcribendi præclarè video eſſe verſatos. Virtutum porrò ordinem, partitionémque eam me ſequutum fuiſſe profiteor, quæ hiſtoriam ſcribenti, non cum Philoſophis odioſè diſputanti aptior viſa eſt; ea propter ita etiam facta, quùm non vnius virtutis opus videantur huic, vel illi pro arbitrio tribuiſſe; nulla, vt quidem arbitror, reprehenſione; nam ſi animantes, quæ quaſi ancipites in

vtraque

vtraque ſede viuunt, terræ, aut mari contribuere liberum ſcribentibus eſt; cur non idem de iјs factis, quæ imperantis, atque imperata facientis virtutum nomine poſſunt conſignari, non eadem mihi vſurpanda meo iure libertas fuerit, ego ſanè non video. Quòd ſi non omnia quæcumque dici poterant, huc eſſe congeſta, iterum dolebunt aliqui, dabunt hi quoque veniam propalam profeſſo, non omnia me ſcribenda ſuſcipere, ſed aliqua tantùm, eaque ipſa non ex omnibus hiſtorijs decerpta; quis enim omnes huius, aut ſuperioris ſeculi, quibus labor hic noſter definitur, ſe legiſſe auſit profiteri? Dabitur olim locus, ſi me operæ pretium feciſſe intellexero, vt multiplici aucta incremento hæc eadem bono publico iterum edamus; his interim, quæcumque illa ſint, ita lectorem frui velim, vt non tam legere ſe iſta, quàm ad imitandum legendo proponere ſibi perſuadeat.

Digitized by Google

PROTESTATIO
AVCTORIS.

CVM S.D.N. Vrbanus Papa VIII. die 13. Martij, anno 1625. Decretum ediderit, idemque confirmârit die 5. Iulij anno 1634. quo *inhibuit imprimi libros, hominum qui ſanctitatis, ſeu Martyrij famâ celebres è vitâ migrauerint, geſta, miracula, vel reuelationes, ſeu quæcumque beneficia, tamquam eorum interceſsionibus à Deo accepta, continentes, ſine recognitione, atque approbatione Ordinarij, & quæ hactenus ſine ea impreſſa ſunt, nullo modo vult cenſeri approbata.* Idem autem Sanctiſſimus die 5. Iunij anno 1641. ita explicuerit, vt nimirum *non admittantur elogia ſancti, vel Beati abſolutè, & quæ cadunt ſuper perſonam; benè tamen ea, quæ cadunt ſupra mores, & opinionem cum proteſtatione in principio, quòd iјs nulla adſit auctoritas ab Eccleſia Romana; ſed fides tantùm ſit penes auctorem.* Huic decreto eiuſque confirmationi, & declarationi, obſeruantiâ, ac reuerentiâ, quâ par eſt, inſiſtendo, profiteor me haud alio ſenſu quidquid in his Variæ virtutum Hiſtoriæ libris VII. refero, accipere, & accipi ab vllo velle, quàm quo ea ſolent, quæ humana dumtaxat auctoritate, non autem diuina Catholicæ Romanæ Eccleſiæ, aut S. Sedis Apoſtolicæ nituntur: iis tantummodò exceptis, quos eadem S. Sedes Sanctorum, Beatorum, aut Martyrum Catalogo adſcripſit.

MVTIVS

Digitized by Google

MVTIVS VITELLESCVS Societatis IESV, Præpoſitus Generalis.

CVM opus hoc, cuius eſt titulus, *Variæ virtutum hiſtoriæ libri ſeptem*, à P. IOANNE RHÒ, noſtræ Societatis Theologo compoſitum, tres eiuſdem Societatis Theologi recognouerint, & in lucem edi poſſe probauerint, facultatem concedimus, vt typis mandetur, ſi iis, ad quos pertinet, videbitur. In quorum fidem, &c. Datum Romæ 15. Ianuarij 1641.

MVTIVS VITELLESCVS.

APPROBATIO DOCTORVM.

NOs infrà ſcripti Pariſienſis facultatis in ſacra Theologia Doctores, teſtamur legiſſe hunc librum, cuius titulus eſt, *Varia virtutum hiſtoria*, *Authore R. P.* IOANNE RHÒ, *Societatis* IESV, in quo nihil abſurdum dicit, aut repugnans orthodoxæ fidei. Quapropter typis mandari vtiliſſimè poſſe, declaramus. Lugduni 11. Iulij 1644.

F. MICHAEL MICARD, *Ord. Minor.*

F. MOLIN, *Carmelita.*

IMPRIMENDI FACVLTAS.

PERSPECTA Religioſorum Patrum in Theologia Pariſienſium Doctorum approbatione, ſuper doctrina libri, cui titulus eſt, *Variæ virtutum hiſtoria, Authore R. P.* IOANNE RHÒ, *è Societate* IESV, teſtantium omnia in eo Eccleſiæ Catholicæ, Apoſtolicæ & Romanæ ſacris documentis ex toto conſona, prælo ſubiicere operæ pretium iudicauimus. Lugduni 11. Iulij 1644.

DE VILLE, *Vic. Gen. Subſtit.*

Digitized by Google

PERMISSIO.

VISIS ſupradictis Approbationibus, vt liber in illis memoratus ab Hæredibus Petri Proſt, Philippo Borde, & Laurentio Arnaud, Bibliopolis Lugdunenſibus, typis mandetur, ac diuulgetur, permittimus, ſimul, vt res feret, aliis omnibus interdicimus. Lugduni 12. Iulij 1644.

LORIN.

CONSENSVS.

VISO Procuratoris Regis conſenſu fiat, vt petitur. Datum Lugduni 12. Iulij 1644.

SEVE.

FACVLTAS R. P. PROVINCIALIS Societatis IESV *in Prouincia Lugdunenſi.*

ANTONIVS MILLIEVS, Prouincialis Societatis IESV in Prouincia Lugdunenſi, iuxta Priuilegium eidem Societati à Regibus Chriſtianiſſimis Henrico III. 10. Maij 1583. Henrico IV. 20. Decembris 1606. & Ludouico XIII. 14. Februarij 1611. conceſſum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ab eiuſdem Societatis hominibus compoſitos, abſque Superiorum permiſſione imprimant. Permitto Hæredibus Petri Proſt, Philippo Borde, & Laurentio Arnaud, Bibliopolis Lugdunenſibus, vt librum qui inſcribitur, R. P. IOANNIS RHÒ, *Variæ virtutum hiſtoriæ*, à duobus eiuſdem Societatis Patribus recognitum ad nouem proximos annos imprimere ac liberè diuendere poſſint. Datum Camberij 28. Iulij 1644.

ANTONIVS MILLIEVS.

Digitized by Google

SERIES
LIBRORVM, ET CAPITVM.

LIBER PRIMVS
De Amore.

CAP. I. DE *charitate in Deum.* pag. 2
2. *De pia ſermocinatione.* 21
3. *De proximorum amore.* 28
4. *De charitate in pios defunctorum animos.* 63
5. *De charitate aduerſus inimicos.* 73
6. *De charitate aduerſus ægros.* 86
7. *De Miſericordia.* 107
8. *De charitate aduerſus brutas animantes.* 123
9. *De gaudio.* 127
10. *De pace.* 138
11. *De correctione.* 149
12. *De cura paſtorali.* 161

LIBER II.
De Fide & Spe.

CAP. I. DE *fide.* 170
2. *De propagata fide.* 193
3. *De ſpe.* 212
4. *De longanimitate.* 227
5. *De timore.* 231

LIBER III.
De Religione.

CAP. I. DE *Euchariſtiæ veneratione.* 241
2. *De cruciatuum, ac mortis Chriſti Domini pia recordatione ac cultu.* 269
3. *De Religione in D. Virginem Deiparam.* 282
4. *De cultu Angelorum.* 307
5. *De Religione aduerſus Sanctos.* 314
6. *De religioſo ſacrorum dierum cultu.* 327
7. *De Templorum cultu, ac reuerentia.* 332
8. *De orandi ſtudio.* 339
9. *De meditatione, ac contemplatione.* 354
10. *De oratione quæ voce concipitur.* 364
11. *De voto.* 372
12. *De omnigena Religione.* 379

LIBER IV.
De Iuſtitia inter homines.

CAP. I. DE *Iudiciis.* 396
2. *De ſeueritate, ſiue vindica*

vindicatione. 402
3. *De iurgijs, maledictis, ac detractione fugiendâ.* 412
4. *De pietate.* 416
5. *De obſeruantia.* 429
6. *De obedientia.* 458
7. *De veneratione, ſiue dulia.* 453
8. *De relata gratia.* 467
9. *De veritate.* 478
10. *De amicitia.* 489
11. *De liberalitate.* 498
12. *De magnificentia.* 505
13. *De Eleemoſyna.* 512

LIBER V.

De Prudentia.

CAP. I. D*E prudentia.* 532
2. *De memoria.* 550
3. *De memoria mortis.* 558
4. *De docilitate.* 565
5. *De ſcientia regnandi.* 570
6. *De prudentia militari.* 578
7. *De obſequentia populorum.* 583
8. *De conſilijs datis.* 586
9. *De gnome.* 599
10. *De domeſtica diſciplina.* 603
11. *De celeritate.* 608
12. *De circumſpectione.* 612
13. *De conſtantia.* 616

LIBER VI.

De Fortitudine.

CAP. I. D*E fortitudine bellicâ.* 630
2. *De fortitudine priuatâ.* 643
3. *De patientiâ in aduerſis.* 650
4. *De morborum tolerantiâ.* 673
5. *De morte in fidei cauſâ fortiter obitâ.* 689
6. *De magnanimitate.* 706
7. *De perſeuerantia.* 712

LIBER VII.

De Temperantia.

CAP. I. D*E virginitate.* 721
2. *De caſtitate.* 734
3. *De verecundiâ, & pudicitiâ.* 747
4. *De oculorum continentia.* 763
5. *De voluntaria in vita cultu duritie.* 775
6. *De ieiunio.* 798
7. *De ſobrietate.* 809
8. *De clementia, & manſuetudine.* 813
9. *De ira.* 821
10. *De humilitate.* 824
11. *De opum contemptu, ac paupertate.* 853
12. *De amore ſciendi.* 868
13. *De facilitate, & comitate.* 879

R. P.

Digitized by Google

R. P.

IOANNIS RHÒ, SOCIETATIS IESV,

VARIÆ VIRTVTVM HISTORIÆ.

LIBER PRIMVS DE AMORE.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PRINCIPIVM *mihi operis amor erit, nec aliunde ordiri velim, quàm ab antiquiſſimo rerum omnium architecto, magnóque virtutum parente, ac magiſtro; quæ enim ſine illo virtus, aut quæ non cum illo? Non magis vitali ſpiritu continentur hi artus, quàm amore virtutes, quas omnes vnica definitione complexus, ordinem amoris eſſe, doctiſſimus dixit Auguſtinus. Nam ſi amor deſit, nullæ iam ſunt, aut certè, cadaueris inſtar, humi marcent abiectæ; atque, vt olim eleganter, ſed falſò, dictum fuit de aſpectabili hac machina,*

Iuppiter eſt, quodcumque vides, quodcumque mouetur:
ita modico flexu de magno virtutum orbe non ineptè quis dixerit:

Eſt amor hoc, quodcumque vides, quodcumque mouetur.

Digitized by Google

Jtaque ſi ab amore orſus fuero, operæ pretium me facturum puto; qui quoniam Deum præcipuè, hominéſque deinde complectitur, quorum cauſa multifariam ſeſe incitat, diuinæ idcirco charitatis documenta primò nobis erunt tradenda.

Capvt I.

De charitate in Deum.

Qvamvis enim fides, generatione ipſa, ſit prior, attamen facilè tabeſcit, niſi diuino hoc igne animetur. Hic cœlo delapſus (neque enim humano vllo argumento poteſt excitari) patriæque memor, ideóque abſentiæ impatiens, quaſcumque mentes, beato inuoluit incendio, ſecum paternas ad ædes, beatæque ſedem euehit diuinitatis: vix inexpertis credi poteſt, quàm violentus animo incubet, qui quùm ſe paululum infudit vberiùs, atque hoſtibus, quos plurimos habet, latè ſubmotis, flammas explicuit ſuas, totam rapit animæ vim, huius curas mortalitatis, vt impares, indignantem. Hic vnus eſt, qui quùm leges ferat, figátque amantibus ſeueriſſimas, legem tamen ipſe non tolerat, ſuæ ſpontis amans; quia amor vna omnibus lex virtutibus, à qua leges accipiat, profectò non habet, ſummus in hac Republ. dictator ſanctitatis. Idem cogitationes oppidò magnas ſuſcipit, ac ſi minimis eum attineri contigerit, magnam nihilominus indolem agnoſces, & ſpiritus illos, in qua velis cumque operatione, diuinos. Sed neſcio quo pacto fit, vt quùm per omnem virtutum complexionem æquabiliter fuſus, ſuam vbique vim addat, ignémque miſceat illarum, vitæ, arbitrum, ac potentem; raró tamen aſpectabiles in operationes effuſus, ſua ipſe flamma ſe prodat. Nimirum ignis ſubtilior illa, puriórque vis, quæ cœlum ſubtexens, orbem hunc inferiorem complectitur, ac fouet; quod quidam Philoſophorum nobiliſſimi tradidere, inuiſa nobis, ſuis tamen effectionibus noſcitur; non abſimile amoris ingenium: latet libentiùs, & cordis theatro contentus illic ſuas peragit partes actor ipſe primarius, ac totius moderator proſcenij: at quùm acturus prodit, nouas ſemper, nobiliſſimáſque fabulas agit, cui nihil humile placeat, nihil obſoletum.

Digitized by Google

tum. Sed ſicut Latinè agentem hiſtrionem barbarus haud probet ſpectator, ita non amantibus abſurda erunt, quæ iam nunc amantium ſumus documenta prompturi.

I. *De Maria Magdalena Pactia Ord. Carm.*

QVam diuino amore inſanientem dicere nullus eſt pudor; Amabilis profectò ſaniſſimi animi hæc eſt inſania; nec quidquam vſpiam cœli, terrarúmve ſapientius reperiri poteſt, quàm diuini æſtu amoris coram hominibus inſanire. Maria Magdalena, cùm totis præcordiis Deum acceperat, quod illi frequentiſſimum fuit, curſare per domum, obuias ſorores apprehenſa dextera ardentibus verbis ad amorem excitare, hortum ingredi, ſpatia citato greſſu conficere, identidem ſucclamare. O Amorem! ad aëris campani turrim accurrere, illúdque totis connixa viribus pulſare, cum illis vocibus: Excitemus mortales omnes, vt amorem hunc ament. O Amor! ſi mihi ferrea vox, quàm vocaliſſimè profectò inclamarem: Amate hunc amorem, mortales amate. Ad hæc ardoris haud tolerans, brachia, & ſinum, frigida immergere, ac ſpargere conſueuerat. Hæc illa in ipſo æſtu charitatis, quæ ex imo cordis, Oceani inſtar, effuſa in animæ facultates, minoris prudentiæ fines omnes obruit; eadem, quùm ſibi relinquebatur, mirum quanta modeſtia eos ignes diſſimularet, quorum pallido in ore cineres gerebat.

II. *De Cornelia Lampugnana, Matrona Mediolanenſi.*

COrnelia etiam Lampugnana, quùm ſe vnam illis ardoribus exhauriendis imparem ſentiret, identidem ad ſocias ſucclamabat; Ferte opem, properate ſociæ, vt amorem amem. Tum vehementiùs incitata, iámque amore victa: Satis eſt, ſatis, non vltrà ferre valeo. Mox. Proh quàm libenter cor mihi dilacerari vellem pro Dei honore! Parcite, qui hæc legitis; imperioſus amor eſt, & mira velocitate omnes ciet, agítque animæ affectiones.

III. *De Joanne Baptiſta Vitellio Fulginate.*

NEſcio, quo diuini Amoris ingenio fieri dicam, vt longo æuo frigidis pectoribus libentiùs cubet; an vt contrariam fœdo cu-

Digitized by Google

pidini adprobet indolem, cuius omnis vis æſtu ſanguinis, ac turbido iuuentutis continetur; quùm ipſe puriſſimas ſemper in mentes intentus, corpora aſpernetur, vt pondus euolaturo? Vitellio tantus erat ardor, vt ſubinde illas in voces erumperet: Viuat amor Dei, occidat mundi amor. Quumque auiculam voces humanas conantem audiſſet in ea verba: Laudetur Deus; exclamans, O nos, inquit, ingratos! Alites laudant, homines iniuriis afficiunt. Væ nobis. Ad hæc Vitellius longa ciborum abſtinentia, voluntariis incommodis, grandi inſuper æuo exhauſtus, ea tantùm gratia, vitam ducere videbatur, vt quod reliquum erat virium, charitatis flamma depaſceretur. Nec id ſegniter factum eſt, octogenario maior erat, quùm ſumma hyeme, nudo cubans aſſere, lodicem pati non poterat, vrente intus amore; quumque à nobis abiret, ac ſuprema componeret, in circumfuſos amicos conuerſus, oculiſque deſignans ſubinde repetebat: Cui amorem lego? adeò purior illa flamma, quæ olim pueri animum inſederat, attenuato, quod fuerat humanæ fecis, ac labis, liberior emicabat.

IV. *De Felice, Virgine Barbariana.*

IN mediis niuibus flammas amoris vix ferre poterat Felix virguncula ex Caccia-guerræ fide planè admiranda; etenim cùm Franciſci exemplo, ſed ſine alio, in niuem inſiluiſſet, ſéque nudam patiendi auida volutaret, excitato diuini amoris incendio incaleſcens, alias, atque alias niues ſubibat, donec, non rigentibus membris, quod eius ardens fuerat votum, ſed æſtuantibus, inde abiret; nec id mirum ea in virgine, quæ aſſiduè inter orandum tantopere incaleſceret, vt vel auſteriſſima hyeme, abundè ſudaret. Nullam enim hyemem agnoſcit amor, quo vno æſtas accenditur animorum.

V. *De Vrſula Benincaſa, Virgine Neapolitana.*

ADhuc virgines amant, nec mirum in hac palæſtra eſſe præcipuas, quùm ſatis virgo non ſit, cuius niues fœderato amoris igne, non incaleſcunt: quæ diuino hoc friget ab igne, alieno ardeat eſt neceſſe, violatæ fidei manifeſta. Vrſula tantum tectis medullis calorem, identidem, concipiebat, hoc ab amore, vt eius impatientia, ſaliente

Digitized by Google

liente vehementiùs corde, veſtis emicaret, & fuſus per membra calor, quamuis ſub ipſam brumam, largum in ſudorem ſolueretur: demum purior iam flamma, quàm vt hac mortali concretione ali poſſet, nullo vrgente morbo, Vrſulam hinc exemit, detulítque ad pauciores, æterni accolam incendij feliciſſimam.

VI. *De Philippo Nerio.*

VIolentior in Philippum incubuit, quàm vt excuſſa iuſtè contentus acquieſceret; huic olim triumphalibus Martyrum in ſpelæis ad D.Sebaſtiani, profunda iam nocte intentiùs precanti, tantus repentè diuini amoris incidit è cœlo calor, vt animo in amorem dulciſſimè liqueſcente, humi abiectus, exclamaret: Impar ſum Domine, impar ſum. Mox vbi concitatiſſima illa vis, paulùm ſe remittens, conſuetæ vitæ officiis, liberum animum reliquit. Siniſtras inter coſtas repentinum tumorem dolore nullo animaduertit Philippus: nouum inſuper cordis laxato ſpatio motum exiſtere, cùm veluti exultans ſubſultaret, ac inaudito ſub fornice, coſtis duabus maiorem in arcum curuatis, vel triumphum ageret de ſæculi cupidine victo, vel regium in morem, magnificè habitans, ac ſibi in illa perplacens noua ædis laxitate glorioſiſſimè plauderet. Fuit hoc deinde Philippo proprium, vt quùm diuinis rebus tractandis, myſteriíſque impertiendis amorem excitaſſet, illius vim non ferens toto corpore concuteretur. Quin ſumma non minus hyeme, quàm ſenectute, iam octogenario ab hac pietate æſtuanti facies, oculíque, dulciſſima quadam vi emicabant, totúſque in ore erat amor, cuius lumini venerabilis quidam pallor, & qualis amantum ſolet eſſe, ſuccedebat: non hæc tamen ſumma illius amoris laus, ſed quòd liquidiſſimis hiſce voluptatibus carere, vt ſinceriùs amaret, præoptabat.

VII. *De Maria Victoria Furnaria O. A. F.*

VArium quùm ſit amoris ingenium noua ſemper meditari, nulla eſt admiratio. Quis crederet indomitum illum, cui robur, & æs pluſquam triplex, circa pectus ſit, quùm pro amico aduerſa ſunt ferenda; eundem ſi amici iniurias, aut auertere, aut vlciſci non poſſit, intolerantiſſimum eſſe? Experiebatur id tamen Maria Victoria, quæ quùm tenerrimo quodam amoris ſenſu, erga Deum afficeretur,

Digitized by Google

vbi ab hominibus conſceleratis, aliquid in eum peccatum audiret, magno edito ſuſpirio, veriſſimiſque ſuffuſa lacrymis, non aliter, ac ſi telo icta eſſet, concidebat; quod animaduerſum attentiores ſocias virgines reddidit, ne ad eam triſtis vnquam huiuſmodi fama penetraret.

VIII. *De Magdalena Caraffa, Matrona Neapolitana.*

AT Magdalena Caraffa, ſi fortè inter colloquendum violatam ab impiis hominibus adamati Numinis Maieſtatem audiſſet, turbari primùm, ac veluti improuiſo attonitam malo pallere, vt amantem non negares; tum ſubducere ſe ab aliorum conſortio, atque abditum in conclaue ſecedere, accuratiſque precibus, ac ſuppliciis diuinam iram diligentiſſimè criminoſis deprecari. Nouerat Deum optimè amari, ſi eius charitati, vel inimicos ipſos commendamus, quibus dum ignoſcit, ſuo in amore triumphat Deus.

IX. *De Felice Capuccino.*

AVdaciæ aliquando affinis eſt amor, ſed innocenti. Incaluerat attenta diuini amoris meditatione Felix, qui primus in Capuccinorum Ordinem Beatitatis titulum, honoréſque non virtutem intulit, quùm exundanti abreptus impetu ad principem templi aram accurrit, ibíque à Magna Matre, vt paruuli IESV complexum indulgere velit, ardentiſſimè flagitat. Nihil negatur, quod interprete petitur charitate, quæ vna repulſam ignorat: recepit in vlnas, ſinúque fouit æternitatis infantem, qui præſepi, paleiſque aſſuetus, horridi, atque ab hiſpida tunica ſetoſi ſenis non refugit amplexum.

X. *De Petro Alcantarano Ord. Min.*

ET neſcio an ingenium mutauerit amor, qui iam non flores, quod Philoſophorum numen Plato, magno ſeculorum plauſu pronunciauit, ſed ſpinas incolat. Certè nemo hac ſuperiori ætate horridior, atque à dira in corpuſculum ſæuitie Petro Alcantarano ſpinoſior fuit. Hic tamen flammas amoris concipiebat citiſſimè; quauis leui aura euentilante ſermonis, exiliebat illicò ardens animi, atque vultus, & quamuis præ longa abſtinentia, cæteráque duritie,

Digitized by Google

ritie, vix fracta laboribus traheret membra, vbi caſtiſſimis incaluerat flammis, leuiſſimo, ac rapidiſſimo curſu abripiebat ſe medio è cœtu colloquentium, atque abditam in cellam amanti opportunam abſtruſus, ingenti cum ſingultu, & lacrymis, quæ ſuauiſſimæ profluebant, annoſus Sacerdos amori legitimè operabatur.

XI. *De Eleonora à Spiritu ſancto M. D.*

NE quis ſpinas horreat, iam è floſculis merum amoris mel libemus. Eleonora adhuc infantula, & quæ vix prima promeret verba, in viridarium deducta, vbi elegantiſſimè vernantes floſculos vidit, arridens Annam Toletanam parentem rogauit, quis tam pulchros effinxiſſet? Cui quùm parens piiſſima Dei manu pictos diceret, nec vlla humana ope fingi poſſe. Huic ergo, inquit, pulcherrimarum rerum parenti libero me nexu mancipatam dico; vicit ſimplex animus, Philoſophorum ſuperbiam, & quæ nutantia nondum explicabat veſtigia, teneros per floſculos leuis ad Deum ſubuolauit. Nec puerilis amor fuit; quam enim puera ſibi dixerat amoris legem, anus conſtantiſſimè ſeruauit; nam quùm aquæ hauſtum acciperet (frigidam enim virgines ſodales omnes potant) calicem nunquam exhaurire in more habuit; rogata cur id faceret: Enimuerò reſpondit, in illa puſilla aqua, me totam Deo impendo. Hanc tibi Domine aquam libens, volénſque offero, vt quicquid vſquam eſt diuitiarum, ac regnorum, ſi mea in manu eſſent, libentiſſimè offerrem. Vt gentes omnes quaſcumque ſol aureus videt, ac fouet, ſtillæ à ſitula cadentis, ſic hæc ipſa regnorum omnium inſtar aliquando Deo eſt; maieſtatis ne, an humanitatis illius maiori ſignificatione, iure ambigas.

XII. *De Eleonora à Cruce.*

IDem adhuc nomen alio diuini amoris experimento nobilitatum occurrit; nihil ei magis odioſum, quàm humano exæquari, qui amores omnes, legitimi quantumuis impetus, ſua ſub cura vult mitti, abiturus, ni ſeruiant. Senſerat id Eleonora, nondum *Sanctimonialis*, ſed virtutis ampliſſimæ matrona *Marchionis* Tauoræ. Hæc quùm periculoſa in valetudine filiolæ, quam vnicè amabat, abſtinentiam à carnibus integro vouiſſet anno, voti rea, cogitare cœpit, numquid

numquid diuini amoris inſtinctu ſimile quid vnquam eſſet auſa, præclaro filiolæ amore mulier. Puduit non plura diuinæ, quàm humanæ licuiſſe charitati, & ne diu puderet, carnibus in omnem deinde ætatem, voti religione interpoſita, ſibi ſeuerè interdixit. Hoc verò ne, refrigerato animi impetu, durum experienti videretur, cibario panem, ac frigida vitam tolerans per annos quatuor futuræ abſtinentiæ præclarum depoſuit tyrocinium.

XIII. *De Tereſia à IESV.*

MOrtalitatis huius noſtræ moras, quàm ingenioſè oderit amor, vel ex ipſo hinc abeundi deſiderio, poſſumus intelligere. Tereſia quùm pulſatum in horologio campanum æs fugientis admoneret temporis, cuius clanculario veluti furto vita omnis rapitur, mirùm, quàm gauderet animo, ac geſtiret, quo contractiora ſui exilij (ſic enim vitam interpretabatur cum Dauide) ſpatia, per momenta fieri colligeret. Atque vt longinquis ab oris in patriam renauigantes ſubinde nautas interrogant, & quùm terram iam eſſe in propinquo audiunt, magnis incedunt gaudiis; haud aliter temporis, quo omnes quaſi quodã nauigio ferimur, fugam ipſam, quàm vicinioris in horas patriæ ſignificationem accipiebat. Tempus enim dum fugit, reducit.

XIV. *De Catarina Fliſca.*

HÆc tota, quanta fuit, ſub amore meruit, vt non tam vixiſſe, quàm amaſſe, nec tam amaſſe, quàm in amorem verſa fuiſſe videatur. Incredibile nobis legentibus penè eſt, quod & ſpectantibus mirabile fuit, tanto diuinæ charitatis incendio parem fuiſſe fœminam adhuc mortalem; ſed ne diu miraculum eſſet, tranſiit ad immortales, vt inter beati incendij accolas tranſcripta, municipatus iure, igne diuino frueretur. Quod liquidò, vt omnibus conſtaret, non frigida morte, ſed ſummo in æſtu amoris, à nobis abiit; Oceano enim charitatis æſtuante, tunc aptiſſimè morimur, vt non eiecti, ſed elati in littus videamur beatitudinis.

XV. *De Nicolao Factorio Ord. Min.*

FActorio adeò promptus amoris flammæ explicandæ animus erat, vt vel leui eius recordatione à ſenſibus procul abriperetur, cóque

Digitized by Google

cóque duce ad diuina peregrinaretur; itaque opere ſummo cauebat, ne in publico de amore ſermonem inferret, cuius recordatione violentiùs excitabatur. At quùm domi ſe illi promiſerat, nihil omittebat eorum, quæ amantibus ſolemnia ſunt ſuſpiria, conuerſationes, gemitus; verùm illud non vulgare, quod quùm æſtum non ferens, in piſcinas deſiliret, ferueret illicò frigida, quaſi admoto igne; haud aliter, ac in fabrorum lacubus, quùm tingitur ferrum.]Et verò admirabilis erat tinctura charitatis, quæ mediis in aquis feruorem excitabat.

X V I. *De Hieronymo Æmiliano, Somaſchorum Fund.*

Reliquas inter amantium notas impatientiam conuiciorum in amata capita coniectorum eſſe, docent artis amandi magiſtri; itaque ea ſumma ope prohibere conantur; incidit Æmilianus in germanos fratres, qui inter domeſtica iurgia, de neſcio qua hereditate inſanientes, horrendis, execrandiſque vocibus ſanctiſſimum Dei nomen proſcinderent nullo timore, aut reuerentia diuinitatis. Perculere impiæ voces animum Æmiliani, decreuitque inde non abire, priuſquam illi ab iniuria deſiſterent. Sed parum proficiebat monendo, mináſque intentando, quùm impia ira vecordes furerent. Procidit ergo in genua, & os luto, in quo flexerat genu, imprimens, atque mordens, vociferatur, ſe illatam Deo ſuo iniuriam, ea qua poſſet ratione tamdiu expiaturum, quamdiu illi pergerent inſanire. Obſtupuere, quamuis ſcelere amentes fratres, & pœnitentia ſubeunte, Dei pacem, ac veniam poſita ira, magiſtro Æmiliano, ſunt deprecati. Macti aureum os! quanta olim luce, pro illo luto emicabis, quùm figlinum hoc noſtrum, melior felicitatis fornax puriſſimos dabit in ſplendores?

X V I I. *De Camillo Lellio.*

Reliquum amantibus eſt, ſi prohibere non poſſint, fugere, ſaltem ne audiant; vbique ſibi melius eſſe, quàm vbi ea dicantur, arbitrantibus: eam ob rem Camillus è puppi triremis, in qua, cum nobilibus vectoribus, ac trierarcha vehebatur percommodè, vt inter ludendum maledicta in Deum iaci ſenſit, inde ad proram ſeſe impetu proripuit, & quamquam loco incommodiſſimo, inter infima nautarum miniſteria ſuper ipſa tormenta ſe continuit, nec eò redire voluit, vbi Dei offenſam, emendare quùm non poſſet, ferre nolebat.

XVIII. *De Maria Parmenſi Principe.*

QVare, vt ex intima charitatis diſciplina profectum Mariæ Luſitanæ Parmenſis Principis ſenſum nos venerari par eſt, quæ ſibi nihil inter damnatorum cruciamenta horribilius, atque intolerabilius videri profitebatur, quàm horrendis in Deum maledictis illorum aures continuò euerberari: ſummam contra cæleſtis Regni felicitatem, ſe quidem iudice, cenſendam, quòd nihil in eo diuinæ ingratum accidat Maieſtati. Ergo vna optimè ſapiebat, quæ vtrumque ſortis humanæ fundum diuinæ gloriæ decempeda metiebatur.

XIX. *De Edoardo Torgmontono, Anglo.*

IDem omnibus verè amantibus ſenſus quùm ſit nobili in puero Edoardo Torgmontono, quem abſoluta deinde virtus hinc exemit adoleſcentem, excellenti ſe iudicio indicauit. Interrogabat nobiles alumnos, & litterarum, & virtutum diligens pædagogus, vt ſi fata illis ſuo componere liceret arbitrio, quam quiſque ſortiri vellet vitæ conditionem, liberè profiterentur. Primus Regium ſe optare faſtigium dixit, nulla quidem ambitione, ſed vt quamplurimos poſſet iuuare. Alter imperatorias artes, fortunámque, quò barbaros Eccleſiæ hoſtes bello contunderet, ac ſub iuga mitteret. Edoardus, vt ad eum dicendi vices ſunt delatæ: Ego verò, inquit, quàm maximè Deum amantis ſorte, vnicè me beatum exiſtimarem; quare quæcumque demum vitæ conditio pluribus amato Deo obſequiis præſtandis eſt opportunior, ea mihi præ omnibus arridet. Quàm Philoſophus puer hic fuit, qui nulla materiæ ſubiectæ cura, in vnum amorem rapiebatur. Hæc verè eſt ſcientia, ac diſciplina vltra vulgatas leges euecta, ideóque paucis, ſed heroibus, accepta.

XX. *De ſodalitio Diuini Amoris.*

FVit ſuperiori ineunte ſeculo in vrbe, quamquam nondum planè inſtaurata pietatis libertate, virorum piorum ad S Dorotheæ ſodalitium, cuius ſanctiſſimas fuiſſe leges, atque opera, tum quòd ex illo Theatinorum auctores, tanto cum Eccleſiæ bono prodierunt, tum præclarum ipſum Amoris diuini, quod optauerunt, nomen abundè teſtatur. O quàm beata ſocietas! Huc omnes agite, ac nomen date.

Voueo,

Digitized by Google

Voueo, Deúmque obnixè precor, ne quiſquam eorum, quos ipſe amauit, extra hoc amatorum album reperiatur.

XXI. *De Ioanne Franciſco Binanto, Ord. Minim.*

SVſpiriis amorem nutriri, vt Zephyro flores educari videmus; ignis nimirum eſt, qui creſcit euentilatus; ſed hoc melior, quòd nulla ſit tanta ſuſpiriorum tempeſtas, qua non magis accendatur. Vni ego homini, quàm Binanto, ſuſpiriorum plus fuiſſe nuſquam legi, qui enim ab amore æſtuans illa ſemper in ore haberet, *Deus cordis mei, Deus meus, & omnia*, numquam penè ſine ſuſpirio dicebat; ſed fuit quùm, ingenti edito, millies illa repeteret, *O bone Deus*, quaſi data porta ſe vis illa æſtuantiſſimæ charitatis ſcintillis, atque ſtricturis tota proruerct. Incitatur acrius, quàm vt claudi poſſit amoris flamma, quæ ſuffocata ſuffocat.

XXII. *De Ambroſio cognomento à IESV, Ord. Minim.*

NEc ſemper ſatis eſt viam æſtuanti aperuiſſe, vndante enim intus igne Ambroſius hic olim inter concionandum, quod ille ardentiſſimè deſiderauerat, oppreſſus paulo pòſt mortalitatem exuit. Huic ſolemne erat quùm de diuina charitate diceret (dicebat autem ſæpiſſimè) crebro ſingultu atque ſuſpirio interpellante expalleſcere, ac languentibus viribus deficere. Votum illi erat in eo æſtu amoris vitam ponere, ſæpiúſque auditus eſt palàm omnibus precari: Age bone IESV, dulcis amor cordis; educ tecum tuo vinctum amore hunc animum, debitum tuæ charitati triumphum. Itaque quùm prompto Crucifixi ſigno, quod habebat ſemper in manica, totum ſe affectui permiſiſſet, ſenſu repentè deſtitutus, eóque in gradu conſiſtens tantiſper ſuperfuit, vt referri poſſet in cubiculum, vbi Chriſtiano ritu inunctus, amore alipta, breuiſſimè cum morte congreſſus ſupremùm hic amaret.

XXIII. *De Paſquali Baylonio, Ord. Min.*

QVàm efficax diuini amoris, vel ipſum ſit nomen, & ſupra omnem eloquentiæ vim animis tractandis validum, ne ſæpiùs experiamur, facit, opinor, vſurpantium indignitas; quibus non vt ex

corde impetu excuſſum valido, quaſi telum defertur; ſed frigido ex ore languido caſu elapſum concidit, impetu nullo. Qui quoniam Baylonio violentiſſimus erat, hominem odij peruicacem, quemque concionatoris valida, atque in id compoſita oratio propemodum in furias egerat, pauciſſimis his verbis, *Rogo te, vt Dei amore inimicitias ponas*, ad Chriſtiani hominis officia momento reuocauit.

XXIV. *De Chriſtophoro de Lugo, Ord. Prædic.*

ETſi excitatum paleis ignem, vt minimè validum, contrito apud omnes prouerbio derideamus, efficaciſſimas tamen ab his amoris in Deum flammas concipiebat Chriſtophorus Sic enim ratiocinabatur. Si paleis ſenſus ineſſet, amarent illæ profectò, qui eas & colore aureo pellucidas, & non vna dote nobiles procreauit: ab his paulatim euectus, reſque omnes animo peragrans, eas itidem omnes operaturas, ſi poſſent, amori conſtanter, atque ex vero affirmabat; ſeque illarum exemplo ita incitabat obiurgans; quod qui omnium in vnum collatis bonis emineret, ſic etiam omnium igne collecto non arderet; quæ cùm diceret, maximè incaleſcebat. Veriſſimum igitur eſt, quod plerique credidere, aurum ſuccenſis paleis optimè liqueſcere, quando his etiam amor vehementiùs excitatur.

XXV. *De Joſepho Corleonenſi, Ord. Capucc.*

QVod initio diximus diſputationis, Amoris omnia eſſe plena, vide inſueto more vt adprobet Ioſephus, cui quùm crebro cantu Dei amorem, quo incredibiliter æſtuabat, ſolari haud ſatis eſſet; incitante ſe vehementiùs igne, procurrere habebat neceſſe, obuioſque arborum truncos in ſylua, hortóque amplexari, atque in complexu hærere, quod Deum vbique præſentem in illis ſibi tum maximè videretur amplecti. Hæc vt quiſquam conſuetam ad normam exigat, ipſe haud feret amor, legum omnium, quas condidit, ſanctiſſimus idem, ac liberrimus interpres.

XXVI. *De Bernardino Pallio, Capucc. Generali.*

SI pedibus timor alas addere poteſt, quis dubitet amorem, quem leuiſſimis pennis inſtructum prophanæ litteræ, igne alatum exprimunt

primunt ſacræ, idem multò poſſe præſtare elegantiùs? Grauiſſimi certè moris, ac ſeueriſſimæ diſciplinæ virum Bernardinum, annis ad hæc, laboribúſque grauem, quamquam diuino ſemper ferueret amore, ita quondam incaluiſſe traditum eſt, vt non modò adoleſcentis in morem itineris ſocios erecto corpore leuíque planta antecederet; ſed ob vehementiſſimos animi æſtus, amoriſque flammas redundantes, ſuſpenſo à terra veſtigio bis mille paſſuum præpeti conficeret volatu. Quod quidem, vt mirum aliis, mihi adeò amori legitimum eſſe videtur, vt amantes omnes non volare potiùs mirandum putem, quamquam nemo humi ſerpens amauit.

XXVII. *De Hieronymo Tarello, Capucc.*

REdeamus ad ſolum, & in agro, ſiluiſque inter venatorum vociferationes canúmque latratus amoris ingenium experiamur in Tarello nobili adoleſcente Foroliuienſi. Hic mirè pietati addictus, ac ſecreti amans, venationi nihilominus, patris obſecutus imperio, intererat. Sed ecce impias neſcio quas voces venantibus excuſſit inueterata conſuetudo. Has enimverò ferre non potuit adoleſcens, itaque ac ſi immane aliquod monſtrum è ſiluis prorupiſſet, ſubditis equo calcaribus effuſiſſima fuga, ne iterum iniurias Deo voces audire cogeretur, ſe domum proripuit, patrémque obnixiſſimè rogauit, ne adeſſe ampliùs iuberet, vbi ſibi tanta arceſſeretur ægrimonia. Tanta virtus, cui nuſquam inter ſeculi filios tuta pax erat futura, Capuccinis tantiſper polienda tradita eſt; nam diutiùs apud nos in hac noſtra hyeme eſſe non debuit, qui tam ardenter amaret.

XXVIII. *De Joanne à Cruce, Carmelita Diſcalc.*

NOn minori vi leuia, ne in altum ferantur, continemus, quàm eodem ergatis grauia ſubuehamus; res mira homines eſſe, qui numquam diuini amoris incendia ſentiant, numquam humo animum attollant; alios rurſum vix apud nos poſſe retineri, quaſi verò illis nuſquam terrarum bene ſit. Sed ipſi vim ſibi volentes inferunt, ne, quùm minimè pulchrum eſt, abeſſe cogantur. Faciebat id Ioannes, qui ne amoris impetu abriperetur, dolore interprete excuſſis ad parietem vehementiùs digitis, aut aculeata catena, qua lumbos ſuccingebat corpori validiùs appreſſa inſtantis officij animum admo-

Digitized by Google

nebat. Sed illud elegantiſſimum factum fuit, quùm accepto in vlnis puelli IESV ſigillo ſubſultaret præ gaudio, ac caneret: Si me amores occidere debent, amore moriamur.

NOSTRA.

I. *De Ignatio Loyola.*

LIBVIT, quæ nobis domi nata ſunt, magnarum documenta virtutum, ſeorſim enarrare, vt intelligant poſteri, propriis ſe bonis affatim diuites eſſe, ſi tamen propria illa putamus, quæ nos ipſi non fecimus, quod olim Sulmonenſis negauit Poëta. Iuuerit tamen in diſciplinæ commendationem hæc nouiſſe, vt ſupinis, ac negligentibus, nulla ſuperſit excuſatio in ea ſchola, ex qua tam illuſtres animæ prodierunt. Nec tamen omnia recenſuros nos profitemur, quùm hoc ſit vltra ſuſcepti operis leges, & iuſtam hiſtoriam impleant illuſtria geſta maiorum, quorum dicta, & facta olim in vnum volumen colligere animus eſt, legam aliqua, vt ſeſe offerent ſcribenti.

Ordiamur ab Ignatio, qui vnus experientiſſimus huius amatoriæ militiæ poſt multa ſtipendia, nouis quotidie flammis, veluti cœleſti ſacramento auctoratus, ac multarum palmarum veteranus ſe infert. Nec amoris imperia in eo, ſed opera laudamus. Hic ergo ille eſt, cui ſemper antiquiſſimum fuit, res omnes ad maiorem Dei gloriam patrare, vt celeberrimum eius carmen vſurpemus: qui quùm paulò grauiùs decumberet, vicina iam ſpe Dei beato in lumine perfruendi, animum ſolicitante, non ſine ingenti vitæ periculo abalienaretur à ſenſibus, eámque ob gratiam vir obedientiſſimus ab ea cogitatione Medicorum imperio eſſet abſtinendus. Qui monentibus, laborem in meretriculis ad meliorem frugem reuocandis fruſtrà profundi, quòd vilia ea libidinis mancipia ſeruitutem ament, ac repetant; atqui ſcire vos peruelim, reſpondit, ſatis magnam mei, meorúmque ſociorum omnium mercedem eſſe, ſi quibuſcumque demum laboribus, vel vnicam à flagitio, ac Dei offenſa noctem redimere poſſimus. Cæterùm neſcio an quidquam maius eo, quod iam ſequitur, poſſit excogitari. Dicebat, ſi libera daretur optio, vel hinc abeundi, atque in ſinum beatæ felicitatis euolandi, vel vitam diutiùs media inter huius ærumnoſæ mortalitatis pericula viuendi, ancipiti etiam, ſi Deo

placeret,

placeret, ſorte futurorum; dummodo hoc æui lucrandis animabus tranſigeretur, optaturum ſe ſortes ſecundas, quòd maior diuinæ gloriæ fulgor ab illis emicaret. Papæ! quàm ſincerè amabat, qui ſe, ſuámque cum Deo beatiſſimam coniunctionem, poſt diuinæ gloriæ rationes haberet! Hoc eſt indomitam amoris indolem, quæ olim in Paulo miraculo fuit, ſæculis omnibus, ſeneſcenti mundo repræſentare.

II. *De Ioanne Baptiſta Sanctio.*

QVæ in Ignatio arſere olim faces, eæ in filios quoque propagatæ ſunt, hauſtis ſemper de cœlo flammis, vt Ignatiadum genus nominis in parente Ordinis omen minimè vanum ſentiat fuiſſe. Inſuetus ergo in Sanctio amoris ardor fuit, & votum vltra mortalium vota quæſitiſſimum. Nam, quùm amori ſe totum permiſiſſet, ita comparatus viuere didicerat, vt vna moriendi, hoc eſt, ad videndum, quem vnicè diligebat, Deum, euolandi ſpe vitam toleraret; hinc grauiſſima illi affirmatio, ſi integram ſibi vitæ diem ſupereſſe, vel diuinitus acciperet, vel certa crederet perſuaſione, atroci ſe doloris telo confixum iri, ideoque certiſſimè moriturum, quod tandiu ab amato Deo abfuturum ſe certus eſſet. Res igitur plena erat admirabilitatis, viuere hominem ea tantum gratia, quòd ſe citò ſperaret eſſe moriturum.

III. *De Aloyſio Gonzaga.*

QVi non minori ardens incendio, diuinæ pulchritudinis ita captus erat amore, vt ad minimam de ea auditionem, conceptis in fomite veluti flammis temperare non poſſet modeſtiſſimus adoleſcens. Ergo vel ipſas inter epulas, ſi quæ, vel leuiſſima recordatio animum excitaſſet, ſuffuſus illico rubore ora, intumeſcente pectore, atque æſtuante intus corde, immotus hærere, furtiuas inter lacrymas ſui oblitus ſe totum amori permittere, quaſi cœlo, Deóque iam proximus, vt timor eſſet ſpectantibus, ne animus, libata ſummi amoris felicitate, ad odioſa mortis huius miniſteria redire contemneret; ſed quùm prima inter amoris leges ſit pro amato emori, mirum profectò non fuit, ſi vt amatorio morte perfungeretur, viuere adhuc paulùm non recuſaret.

Digitized by Google

IV. *De Staniſlao Coſtka.*

TIbi verò integelle floſcule,ne ardore nimio contabeſcas,frigida medicinam faciemus. Properate ſocij, & tumido, æſtuantique pectori, gelido è fonte ſudaria admouete. Factum hoc ſæpiùs eſt, & vix mitigato igne,qui intus vrebat,retenta vita eſt,ne amatoria inter ſuſpiria dilaberetur. Nec tamen flumina charitatem obruere potuerunt;quæ Staniſlaum,nulla,in ſpeciem,validiore morbi vi,ſublatum à nobis,zelo intulit,vbi æternum vernaret. Quis à rigida Septentrionis plaga tantum ſperaſſet ardoris? Verùm diuinus ignis,& virgineis niuibus ſeruat fidem,& iiſdem alitur, mirabilibus incrementis.

V. *De Jacobo Cerruto.*

HOc olim florentiſſimæ Romani Collegij iuuentuti celeberrimum pietatis exemplum indulſit Deus,vt in vno hominem incredibilis amoris ardor omnes in admirationem raperet, atque ad imitationem excitaret. Quamquam quis imitari audeat contentionem illam animi, quam in eo fuiſſe neceſſe eſt, qui quotidie millies in Deum noua ſemper amoris penna ferebatur? Hic timidis,nec ſatis ab amore feruentibus hærebit animus,vt imitandi tardus,ita dubius credendi. At Cerruto vires ad maiora etiam patranda ſuperfuerunt. Solemnes enim adorati à Magis Chriſti ferias, quarum primam veteri more,ſocij omnes,nondum veteranis adſcripti,renouato conceptis verbis, quod quùm primum auctorati ſunt, dixere, Sacramento ſanctam habent, ea renouatione mirum in modum delectatus Iacobus vicies, & quatermillies repetito Sacramenti carmine, ita tranſigebat,vt totum diuino ſeſe amori permitteret, eique labiorum vitulos multiplici litaret Hecatombe. Nullos profectò candidiores ire nobis dies fatendum eſt, quàm quos clariſſima ſua luce, & toties millenis luminibus charitas ipſa meridiana colluſtrat.

VI. *De Didaco Martinio.*

SEd vincet poſtremò admirationem omnem, atque memoriam antiquitatis Didacus Martinius,is cuius virtutem,atque memoriam Peruanæ gentes propemodùm habent tutelarem, ſæpius v. in die amori operari ſolitum accepimus; quàm volucre amoris remigium eſt,qui omnem mortalitatem toties metiri, atque in Deum poſſit

poſſit euolare? ſed tarditas hæc iam erit, ſi cum eiuſdem incitatione conferatur; nam millia ſeptem amatoriarum iaculationum ab humanis curis ſecedens, atque otio ſolitudinis per interualla vtens, quotidie numerabat. Vtebatur autem gratiarum actione feruentiſſima, ob ſupremam bonitatem, ſapientiam, & reliqua diuinæ admiranda naturæ; quam cælituum occupationem eſſe dicebat, præcipuo cenſu immortalitatis. Numerent nunc mihi Mathematici quot in momenta horas, diémque omnem ſecuerint, atque interciderint; videbimus quartas ipſas iam inſecabiles Didaco fuiſſe, calculo amoris expunctas, atque conſignatas. Et negabimus perire nobis ſupinè agentibus ſpatia temporis? negabimus poſſe miſeros nos mortales, beatarum mentium vicina imitatione continuum illud, ac ſuapte in quiete beatiſſimum carmen æmulari?

VII. *De Joanne Sebaſtiano.*

QVàm viuas hodiéque ſecum flammas deuehat è cœlo ſpiritus ille, qui olim pluuio illapſus eſt igne, cùm per omnem vitam quæ longiſſima ei contigit, tum ſub illius extremum expertus eſt Ioannes Sebaſtianus. Vixerat ille quidem artifici amoris igni ſemper expoſitus, amaueratque modis omnibus. Verùm quùm in Pentecoſtes ſolemni faceret die, tanta incidit animo flamma, vt qui ferendo non eſſet, abripi hinc, atque videndi quem tantopere amaret, Deique proxima Trinitatis auguſtiſſimæ feſta die fieri ſibi poteſtatem, flagrantiſſimis precibus cùm poſtularet, & auditus eſt. Octaua ab his votis dies, eum quieta in amoris ſtatione collocauit.

VIII. *De Stephano Tuccio.*

NOn vna eſt amori ſemita, quæ ſuos ducat; ars illi vni nota eſt, cæteris ignorata, per ipſa viarum diſpendia compendium facere. Hanc ille Stephanum Tuccium, virum ſapientiſſimum, vrbi, ac Pontificibus adamatum, planè docuerat, indita mente, vt libenter ſupremam vſque ad orbis diem cruciari ſe purgatoriis illis, acerrimiſque in flammis, quas aſſiduè omnes deprecamur, ſi modò id gratum Deo eſſet ſuſpicaretur, vltro depoſceret. Ille verè demum amat, qui etiam ſuo damno amat; ſed nunquam hoc patitur Dei amor, qui damna in lucrum vertere, rationéſque beatitatis laborum calculis ſolet expedire.

Digitized by Google

I X. *De Franciſco Ribera.*

NAm vt ſua nihil curare,ſed omnia diuinam ad gloriam referre, ad eámque omni ope graſſari,ſupremus in amore limes eſt,vltra quem nihil conari mortales poſſint; ita huic grauiſſimæ contentioni ſepoſitam, & quidem præclariſsimam eſſe mercedem Franciſcus Ribera diuinorum oraculorum nobilis myſtes tum maximè docuit, quùm poſt exutam mortalitatam beata ſe in ſpecie, Solis inſtar pectore collucente,oſtendens, eum ſibi additum explicatiſsimæ lucis fulgorem teſtatus eſt,quòd diuino honori,& gloriæ,quàm maximè ſemper intentus,mortalia omnia, ipſúmque ſe illis poſthabere didiciſſet. Itaque quantum ex infirmis,licèt,noſtris conatibus, diuinæ gloriæ,ſplendoris accedit, tantum etiam, ſed multiplici acutum fœnore, beatæ claritatis in nos redundat.

X. *De Martino Smigletio.*

ENimuerò ſplendidè illos recipi neceſſe eſt, quicumque philoſophicas curas & abditarum facultatum ſtudia tenerioribus animi ſenſibus aduerſari fabulantur; nam Smigletio, qui logicas etiam tricas,& quæſtiones vſque ſpinoſiſsimas ita luculenter tractauit,tam promptus erat purior hic ardor animorum,vt ſi de amore Dei ſermo eſſet ortus, illicò ardens animi atque æſtuans, quamuis ore à perpetua ſtudiorum contentione pallido eſſet atque macilento, flammas tamen animi, ardorémque proderet. Quòd ſi in argumentum ſibi cariſsimum delaberetur oratio, vix ſui amplius iuris videbatur, nec eam ad inſtitutum poterat reuocare. Sed nemo hoc amore duce aberrauit.

X I. *De Henrico Henriquio.*

IVnguntur fœdere longè pulcherrimo virtutes, vt in Henriquio Dei amor, & profunda modeſtia. Hinc illæ morientis voces vtriuſque temperamento notabiles; nam inferos non ideo ſe deprecari dicebat, ne teterrimis pœnis cruciaretur, quas ſibi ſuiſque ſceleribus debitas non ignorare; ſed ne inſanas illas voces contumelioſè in Deum debacchantium conſceleratorum audiret, quibus profectò nihil amanti intolerabilius eſſe poteſt. Dolere, & amare poſſumus, maledici amato ferre non poſſumus.

Digitized by Google

XII. *De Ioſepho Scamaccha.*

HInc opinor paulò durior Scamacchæ ſenſus, qui à peccatoribus Dei laudes ſine ſcelere poſſe decantari negabat, quòd in ore peccatoris non eſſet ſpecioſa laus. Ille quidem numquam ab eius laude ſibi ceſſandum eſſe ducebat, ideóque animo, ac voce in Deum intentus mortalium conſuetudinem videbatur exceſsiſſe. Et verò aliquid concedendum eſt amantibus.

XIII. *De Bernardo Colnago.*

VT Bernardo Colnago ardentiſsimi ſpiritus viro, qui cantu etiam inter dicendum ad concionem abſtinere non poterat, tanto ſæpiùs animorum motu, vt in lachrymas concio tota ſolueretur. Idem numquam ſomnum capere conſueuerat,quin puero IESV in lectulo collocato,nænias caneret,humi ipſe cubiturus; nemo hæc ad conſuetam amuſsim exigat; nam ille amabat.

XIV. *De Michaële Lactauallio.*

QVin ipſum amantium ſomnum otioſum non eſſe experiebatur Michaël, qui quamquam ſenecta ætate, ardens nihilominus, quùm diem inter anhelantis ad Deum cordis ſuſpiria tranſigeret, noctes iiſdem IESVM dulciſsimè ciens continuabat. Hinc illi teſtis animi vultus neſcio quid ardoris ſpirans, qualem principes illos genios, quos Seraphim ſacra dicunt oracula, ſi nobiſcum verſari vellent, par eſſet afferre.

XV. *De Baltaſſare Aluaro.*

QVid ego hîc plura commemorem? Rem omnem obſignabit Baltaſſar Aluarus. Aiebat enim cum ſub vitæ finem altiſſimum in ſanctimoniæ culmen euaſiſſet, religioſas domos videri ſibi Noſocomia diuina charitate vulneratorum; quî enim aliter ibi ex diſciplina vitam poſſent traducere? Fornaces item, in quibus innumerabilibus Dei donis, quaſi ſubditis ignibus corda quantumuis lapidea amore ſoluerentur. Nimirum tum ex rei dignitate loquebatur, tum ex animi ſententia,quùm ita comparatus viueret,vt humanis omnibus maior, Deóque tantummodo intentus.

Digitized by Google

XVI. *De Alphonſo Rederico.*

NE ſine nouis ſubſcriptoribus hæc Aluarus diſputaſſe videatur, Alphonſi languorem afferemus, quo olim amoris exundantis impatientia concidit. Nec repentinus hominis feruor fuit; nam longa meditatione ita ſe comparauerat, illúdque conſilij conſtantiſsimè ceperat, ne amoris ſui particulam vllam, vtcumque minimam, rei vlli creatæ indulgeret, ſed integrum, nulláque ex parte libatum ſeruaret Deo; quod vt præſtaret, mille amandi artes in horas comminiſcebatur, veritus ne otio, quod illi tabificum venenum eſt, amor inficeretur.

XVII. *De Angelo Sibylla.*

ARdere, ſuſpirare, videre velle amantium notæ ſunt, quas in Sibylla admirabantur eius domeſtici, ac venerabantur; decorum enim hîc eſt amare ſenes. Hic vt æſtuantis animi laxamentum aliquod haberet, creberrimas per iaculationes cœlum petebat, ſuſpirabátque. Verùm, quia illa ipſa quietis interualla grauia ſunt amanti, cùm aſsidua contentione, tum diuino quodam munere vt præſentem Deum contemplaretur, in cuius amore acquieſceret, iucundiſsimè fuerat conſequutus.

XVIII. *De Marcellino Albergotto.*

INuadente Florentiam peſte anno huius ſeculi xxx. quam ſibi ſapiens quiſque depellendo morbo, ſi fortè afflaret, animóque parando remedia comparanda cenſerent, Marcellinus animum Ignatianis exercitationibus diligentiùs excolere inſtituit; in eo ſeceſſu multa ſecum de diuino amore voluens, déque humanæ mentis imbecillitate, in hac tanta præſertim hoſtium calliditate, ac rerum omnium fluctuatione perpetua, quùm à minutioribus omnibus culpis, quibus feruor ille amoris, quo delectantur amantes, retundi neceſſe eſt, euadendi nulla ſuperſit ſpes; optimum factu eſſe apud ſe ſtatuit, quacumque via honeſtè poſſet, hinc ſeſe explicare, ne aliquod amanti eſſet impedimentum Nec diu dilata occaſio amatoriè faciendi. dedit ſe media in pericula, & in animorum procuratione vitam vt inueniret, amiſit, diuinæ humanæque charitatis nobilis victima.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT II.

De pia ſermocinatione.

QVIA nemo diu tacitus amat, & qui muſices parens olim dictus fuit, idem ſermonum omnium magiſter & dictator amor eſſe conſueuit, eapropter conſuetã ſermonis materiam, vt argumẽtum amoris quum habeamus, de illa hîc nobis agẽdum eſſe cenſuimus. Et quidem vix credi poteſt paulo ardentiùs illos amare, qui numquam de amata ſibi re loqui amant. Amor extra obliuionis vitia poſitus eſt, cuius pulſus quidam videtur eſſe memoria. Porrò quî fieri poteſt, vt huius beneficio excitatus animus ſilentio compeſcatur? Quamuis omnibus diſſimulationis artibus vtendum ſibi aliquis cenſeat, numquam tamen tam arcta amorem cuſtodia premet, quin erumpat inobſeruabili quadam verborum licentia. Latere ignis non poteſt, quin aut euibratis ſubinde igneis veluti linguis alacritatem, aut ſi violentiùs opprimatur, fumo ſaltem mœſtitiam non teſtetur. Tacito gemitu, liberiſve ſermonibus eluctari amor neceſſarium habet; magnoque Dei conſilio vis illa diuini amoris, quæ Apoſtolis tanta dignatione incidit è cœlo, igne in linguarum modum conformato expreſſa atque propoſita oculis fuit. Huc accedit quòd non minimam lucrandis Deo animabus artem eſſe domeſticas de Deo, déque tota Chriſtianorum officiorum ratione opportunè inſtitutas ſermocinationes feliciſſimis conſtat experimentis: neſcio enim quo pacto, quos ardens & magnificè incitata dicentis ad concionem non flectit oratio, eoſdem ſæpè amicè diſſerentis ſermo expugnat; nimirum quùm acie concurritur, pauci admodum ſunt, quos tanto cum tonitru, ac fulminibus, excuſſi bombardis globi diſcerpunt; plures quos collato pugnantium pede mucro tranſuerberat, vt qui ictum è vicino minimè poſſint exuere. Adde, quùm aliquid & ipſi, qui curantur, conferant, & conſulant in medium, libentiùs in eas ire ſententias, quarum ſibi videntur auctores. Itaque conſultiſſimum eſt molliter agere, vt quæ agenda ſunt ægris, eadem ipſi ſibi proponant. Nam quùm homo maximè ſuæ ſpontis ſit, ac innata quadam ſuperbia aliorum arbitrio circumagi, morte ipſa peius habeat; libentiùs ardua, quorum ipſe ſibi auctor, quàm leuia alieno veluti

coactus imperio complectitur. Adde iterum multa familiariter agentibus licere in vniuſcuiuſque rem dicere, quæ à tota concionis ratione decet quàm longiſſime abeſſe, in qua, ſi quis ſe deſignari ſentiat, commoueri eum, atque iracundia efferri prope neceſſe eſt, quaſi verò vnus ipſe omnium fuerit reprehendendus. Adde adhuc, vt prauis colloquiis nulla violentior morum peſtis eſt; ita bonis nullum eſſe remedium ſalutarius: & captare tempora, & molles primò miſcere ſermones, & confabulari ad vniuſcuiuſque genium, homini attento priuatim agenti licet, quæ concio non ferat.

I. *De Aloyſio Beltrando, Ord. Prædic.*

FAbulabatur cum Ioanne Alarconio ſodali ſuo de rebus diuinis Aloyſius, & qui hominis, quùm in eos ingrederetur ſermones, mos erat, ardenti animo, atque ore diſſerebat; detinuit ea ſpecies hominem adoleſcentem, qui acceptam iniuriam, fuſte ſub pallio armatus vltum ibat. Enim verò concepit è propinquo diuini amoris ignem, quo irarum flammæ conſederunt; itaque propiùs accedens: Soſpitet te Deus, mi Pater, inquit, prohibuiſti à me hoc tuo ſermone ſcelus, paratámque miſero peſtem auertiſti. Adeò ne etiam ex inſperato animorum prædas agit ſermo diuinus?

II. *De Paſquali Baylonio, Ord. Min.*

SVauiſſimè quoque diem rapit, vt lenti voluptatibus abeant ſoles, ſi cum ea quæ hîc capitur, contendantur. Subſcriptorem habeo Paſqualem Baylonium hominem, cui, vtpote ab ouibus abſtracto prorſus inerudito, tam prompta nihilominus de Deo colloquendi cura ſuppetebat, vt nullo dicentis, nullo audientis, niſi liquidiſſimo ſenſu, ſolidi abirent dies, & ſol inopinantibus occideret; mirareturque Baylon de iuſtitiæ ſole agente ſibi, tenebras obrepſiſſe: id maximè tunc expertus eſt, cùm valetudine afflictus hæreret in lectulo.

III. *De Eduardo Torgmontono Anglo.*

VT non multa eruditione, ita nec longa ea facilitas ab ætate habetur. Puer adhuc erat Eduardus Torgmontonus, quùm ſuopte ingenio Deum ſequutus, cum pueris ea miſcebat colloquia, & quia tenuioris fortunæ plures in vicinia æquales, ipſa inæqualitas ab eius familiaritate verecundia prohibebat, ipſe nobilitatis faſtigium

Digitized by Google

ſtigium vltrò ſubmittere, cum illis luſitare, aut, ſi conditio ferret, data occultè ſtipe ſibi emere, vt libenter de rebus ad Religionis integritatem, animíque cultum pertinentibus diſſerentem audirent. Hîc oraculum illud Dauidicum accinas, Ex ore infantium Dei laudem fuiſſe perfectam.

IV. *De Philippo Nerio.*

SEd maximus in hac palæſtra aliptes fuit Philippus Nerius, cui ore ſuauiſſimo de Deo loqui datum eſt, tanta dexteritate, atque efficacia, vt & familiariſſimè congrederetur, & vehementiſſimè flexamina illa ſuauiloquentia hominibus animos immutaret. Diſſeruit ille inter initia nouæ diſciplinæ è ſuggeſtu, vtebatúrque ſubmiſſo atque pedeſtri dicendi genere, cuiuſmodi ſuis voluit vſurpari; verùm quùm impetu amoris in Deum ageretur, abſtinendum cenſuit à publico, domeſticiſque collocutionibus agendum. Itaque frequentabatur eius cubiculum à ſummis ciuibus, atque Principibus. Hos ſolita exceptos hilaritate, iactiſque ſacræ confabulationis ſeminibus, iucundiſſimè detinebat, quos diuinis plenos cogitationibus à ſe dimittens meſſem ipſe colligebat ampliſſimam.

V. *De Ioanne Auila.*

PRæclaros ſibi ad poëticam gloriam inditos à natura impetus, quibus tamen malè vſus pœnam meruit, laudans olim Sulmonenſis vates, de ſe puero veriſſimè dixit, *Quidquid conabar dicere, verſus erat*; iiſdem propè verbis à laudatiſſimo viro Franciſco Arria, qui interioris Philoſophiæ ſummus fuit, celebratum accepimus Ioannem Auilam, quaſi magna cum laude minimè falſus hic poſſet gloriari. *Quidquid conabar dicere, Chriſtus erat.* Et quid aliud ille loqueretur, qui vt Chriſti eſſet Apoſtoli auctoritatem ſequutus, *carnem ſuam cum concupiſcentijs cruci ſuffixiſſet?*

VI. *De Catharina Ferrarienſi, Ord. Præd.*

QVi Chriſtum loquuntur, eum ſibi habere præſentem, quæ eiuſdem pollicitatio eſt, re ipſa expertam ſe dicebat Catharina, quùm Virginibus ſuis de rebus diuinis colloquentibus ipſum Dominum explicatiſſima fronte medium adeſſe, mox illis contentioſiùs ſermocinantibus, irato ſimilem ab illo abire cœtu vidiſſe olim ſe commemorabat; neque enim Deus pacis iurgio potuit intereſſe.

VII. *De*

Digitized by Google

VII. *De Ioanne Franciſco Binanto, Ord. Minim.*

BInantus, de quo dum de diuino amore traderem, memoraſſe me memini, dies noctéſque de Deo ſermonem continuare didicerat, modò, qui audire vellent non deeſſent: nec dicenti vlla oboriebatur laſſitudo, quin ab aliis operibus defeſſus his colloquiis vires ſibi maximè inſtaurari ſentiebat. Fuit quùm de Petri lapſu diſputans, tanta diceret incitatione animi, corporíſque, vt illius vim hoc non aſſequens, facto quaſi vitæ diuortio ſine ſenſu conſideret. Vt ſibi redditus fari potuit, leniſſima voce, vultuque in modeſtiæ argumentum compoſito. Mi Deus, inquit, ego altius, quàm poſſum, volui euolare.

VIII. *De Andrea Auellino, C. R. Theatino.*

VT qui publicam populo annonam diſtribuunt, eos menſuras ad manus habere oportet, quo ſingulis quantum quiſque debet accipere, admetiantur: ita planè feciſſe videtur Auellinus, qui piorum ſermonum ſalutarem animis annonam per domos amicorum, aut ea indigentium dum circumferret, horologio ſemper inſtructus ibat, ne dum alicubi magis hæret, aliorum fames intenderetur. Valuit ille, ſi quiſquam alius, priuatis ſermonibus, quibus, præter diuina, quæque in rem faciunt animorum, quùm vſurparet nihil, ingentes Reipublicæ attulit opportunitates. Nam quæ priuatis feruntur colloquiis, ea paulatim mores fiunt.

NOSTRA.

I. *De Ignatio Loyola.*

HOc veluti enchiridium ſuis militibus maximè commendabat Ignatius, quo ſemper accincti incederent, longo ipſe vſu ad animos penetrandos expertus potentiſſimum. Et adeò quidem illi erat familiare, vt ſi quæ huc referri non poſſent, loqueretur, aliena ſe loqui putaret, quamquam non fuit, quòd pœniteret hominem, qui quacumque ſe daret aditus, blandiſſimè irreperet, nullóque colloquentium ſenſu inſtitutas confabulationes ſemper ad bonam frugem conuerteret; quod ſolemni ſuo carmine fieri à noſtris hominibus

Digitized by Google

hominibus debere admonebat, vt ſermonis ingreſſum externis facile concederent, exitus ſibi reſeruarent; quaſi verò acceptum quodcumque ſermonis metallum, auro tingere, atque in illud vertere vtrorumque ſummopere intereſſet.

II. *De Petro Fabro.*

VAluit hac etiam ſermocinationis efficacia plurimùm Faber, quem, quùm latera infirmiora & crebræ valetudines à ſuggeſtu arcerent, vbicumque tamen pedem poneret, in Italia, Germania, Hiſpania, Luſitania, frequentiſſimo celebrabatur concurſu hominum, quos ſuauiſsima de rebus ad animæ ſalutem ſpectantibus confabulatione ſæpiùs æger, ac decumbens detinebat, atque arcana diuinæ, interioriſque ſapientiæ edocebat. Itaque illius diuerſoria erant admirabilium ſermonum officinæ, quibus libenter inſcriberes vetus illud Antiphonis: Hîc mœrentibus conſolatio adhibetur.

III. *De Joanne Couillonio.*

BElgis etiam Ioannis Couillonij ſalutaris fuit dulciſsima ſermocinatio, eàque homines deſperatiſsimæ in moribus conditionis ita capiebantur, vt medicinam non refugerent. Eo in elogio quod ei Ingolſtadij ab Academicis fixum legitur, expreſſa eſt hominis ſceleſtiſsimi vox, lenius eſſe ab Ioanne ferro ſecari, aut vrentibus forcipibus lancinari, quàm alterius manu mulceri: nulla ergo tanta eſt tormentorum acerbitas, quàm è cœlo delapſa, atque in hominum Dei labris ſeſsitans ſuada non mulceat.

IV. *De Jacobo Aluaro.*

EAm verò natiui, ac minimè fucati leporis condituram, quam in Couillonio amabat Belgium, in Iacobo admirata eſt Vlyſippo, in qua feliciùs ſecum agi ægri arbitrabantur, quibus Iacobum de rebus diuinis, totóque ſalutis negotio loquentem audire contigiſſet. Erat illis pro animorum pharmaco Iacobi vox, & ne diuina abeſſet comprobatio, ſæpiùs loquentem ſanitas ſequebatur, vt veriſsimum Scythæ Medici monitum fuiſſe intelligerent Vlyſipponenſes: Benè valere cupientibus, animum priùs eſſe curandum.

Digitized by Google

V. *De Auguſtino Petraſancta.*

AC ne multæ eruditionis, aut abſtruſioris alicuius facultatis hanc eſſe laudem, ineptè quis arbitretur, ea quammaximè florere voluit Deus Auguſtinum hominem Italum, atque in Peruuio domeſtici operis adiutorem; quem viri longè doctiſſimi, atque in hac ipſa exercitatione veterani, eo animi ſenſu audiebant, vt ſe ab illius ore plurimum proficere teſtarentur. Qui enim cum ſimplicibus libentiſſimè ſermocinatur Deus, iiſdem vim ſæpiùs addit ſermocinandi ipſa ſimplicitate efficaciorem.

V I. *De Hermanno Hugone.*

SErmonem omnem ſale conditum iuxta Apoſtoli monita ſemper attulit Hermannus,quibus demum cumque colloqueretur. Nec ſterilem homini fuiſſe venam oportet, qui cum omni hominum genere, ſiue domi, ſiue militia perpetuò ageret, principéſque ſequens gregariis ſe vltrò admiſceret. Neminem ab illo dimiſſum aiunt, quem ſiue monito aliquo è re nato,ſiue prompta ex diuinis oraculis, aut patrum monumentis ſententiola,ſiue allato in medium exemplo ad Chriſtianæ virtutis laudem non excitaret,tanta dicendi gratia, vt quùm prodeſſe quæreret, delectare velle videretur.

V I I. *De Iulio Fatio, & Nicolao Barbera.*

NOlo plures hîc dare quùm poſſim innumeros; Fatium tamen & Barberam non diſſimulauerim, quorum primus incredibili dexteritate quicumque incidiſſet ſermo, paulatim obſecutus ad diuina transferret,quod experientiſſimorum nautarum eſt,ventis moderari, itaque vela obuerterunt, vt nauigationi obſequantur. Alter adeò læta de Deo miſcere colloquia didicerat, vt neminem ab eo triſtem diſceſſiſſe affirmatè tradant,quùm ex illius ore Zephyrus ille ſuauiſſimorum verborum quouis mœrore obductos animos exhilarant.

V I I I. *De Ioanne Gondino.*

NVllum hominum genus erat, cum quo non opportuniſſimè de Deo déque rebus ad animorúm ſalutem ſpectantibus non iucundiſſimè ageret Gondinus. Vbicumque locorum eſſet, quibuſcumque cùm ageret, ingrediebatur ſtatim in cauſſam facilitate at-

que

que auctoritate quadam amabiliſsima; nam domeſticam ſibi exemplorum ſupellectilem comparauerat, vt ad vniuſcuiuſque ſenſum ac guſtum diceret; numquam cum hominibus erat, quin de Deo loqueretur. Muliones, agaſones, nautas, tabernarios pari facilitate complectebatur. Murciam olim in itinere ad tabernam ſerò diuertit, in qua rhedarij ad viginti conuenerant, qui ſuper menſam, vino innatam inſolentiam incitante, in omni obſcœnorum ſermonum cœno volutabantur. His medium ſe inferens Gondinus ſuauiſſimè colloquendo, quamquam primò reluctantes, ita molliuit ac flexit, vt piandorum criminum vehementem conciperent voluntatem: quam ne paulo pòſt abiicerent, totam illis noctem peruigil impendit, ac volentes expiauit; numquam eſt importunus ſermo ſalutaris, quùm nullo vnquam tempore importuna ſit ſalus.

IX. *De Dominico Valeſio.*

QVamquam in Germania agens Valeſius, Italus ipſe domo, Germanico ſermone minus bellè vteretur, & ſiue à natura, ſiue à virtute verborum tardus & parcus eſſet, vbi tamen de Deo fabulandum erat, tùm repentè eloquens prodibat, & tanto cum animi ſenſu diſſerebat, vt inter dicendum lætitia geſtiret. Quin eadem poſt eos ſermones dormienti prompta erat voluptas, excitabaturque miro quodam ſenſu liquidiſſimi gaudij, quas opimi conuiuij reliquias eſſe non dubitaret.

X. *De Claudio Aquauiua.*

QVi diuina dulciſſimè commentari ſolitus eſſet, de iiſdem libentiſsimè colloquebatur, quod vt facilius eſſet, locum ille aliquem ex diuinis litteris ponebat, de quo ſententiam ſuam quiſque diceret, non magiſtri more, quod graue atque odioſum fuiſſet, ſed mira quadam libertate iucundiſsimæ conſuetudinis; itaque dum alius ex alio ſermo naſcebatur, ſe ipſam virtus ferebat, & lætiſsima quadam viriditate non ſine fruge ſe diffundebat. Nam & illa ipſa camporum hilaritas exhilarandis animis, curiſque ſeuerioribus comparata in fructu eſt computanda.

Digitized by Google

Capvt III.

De proximorum amore.

PRocvl eſto, quiſquis haud ſatis amandi gnarus, huc ſpectaturus accedit: nihil frigidis, atque ab antiqua pectoris glacie torpentibus hîc tutum eſt;abſiſtunt vndique ſcintillæ, ardentéſque ſtricturæ ſub fabra charitate. Non hîc diuerſus eſt amor,ſed eiuſdem ardor, & diuini flos ignis; atque, vt olim fœdo fraterni odij portento, vnius ignem rogi,ſciſſis flammis,atque hinc inde in aduerſa,linguis veluti euibratis, abſceſſiſſe ferunt; ita nobiliori longè miraculo eiuſdem ignis Deum,hominémque còmplexi flamma deficientibus iraſcitur, atque ne porrò abrumpere pergant, miris inſequitur modis, eóque correptos reuocat, vnde nunquam ipſa diſceſſit. Error eſt opinantium abire nos à Deo, quùm mortalium ſalutem procuramus. Quis enim,oro te,Deum magis amet,quàm qui res eius maximè agit?quæ verò Dei res, aut quod illi negotium aliud, quàm hominibus benefacere, æternúmque illos ſoſpitare? otio ſcilicet ſegni,dulcibúſque modò colloquijs affectus ille animi circumſcribitur, qui ſtare loco neſcit volucer, inquies, igneus? Hoc enim verò eſt ſe amare, non Deum, ſi illatas iniurias, & quæ ille damna arbitratur, non doleas: quî autem doleas, ſi nec repellere, nec vindicare tentas? Scio equidem frigidam excuſationem à pleriſque prætendi, non ſat prompta ſibi, atque expedita eſſe arma, quibus in prælia ruant, &, quod vel maximè horrent, conficiant duellum; amare ſe nihilominus procul caſtris, amorémque ſuum non truci claſſico excitari, ſed pacificæ ad citharæ pulſum obdormiſcere. Dormientium planè ſomniis ſimilliſma malè vigilantium ratio hæc eſt. Quis inermem dicere amorem audeat? An non ipſe armamentarium virtutum habet in poteſtate? an non ipſe,ſi alia deſint,iaculum eſt?Non quibus armis pugnes, ſed an pugnes, requiro; an iraſcaris, & vraris cum Paulo? an tabeſcas cum Dauide? an ores cum Ieremia? nam dolor,nam mœſtitia, nam exquiſitæ preces, cuiuis ad manum ſunt, atque expeditæ, ſi modò amat. Otioſum amorem, ſuiſque modò contentum bonis, quamdiu per aduerſa peregrinatur, nos ignoramus; hic plenus eſt ſolliciti ardoris,tranquillus,penituſque immotus ardeat,licèt in patria. Verùm quoniam

Digitized by Google

quoniam amori promptum virtutes in omnes imperium eſt, earúmque miniſterio, pleraque exequitur, ingenio tamen ſuo, hoc eſt volucri, nouiſque inuentis admirabili, mira erit proinde operum varietas, cùm ſubtiliter excogitata, grauiter deliberata, expeditè arrepta, lentè comperendinata; fortia, abrupta, mollia, diſſimulata conſilia referre ſit animus, ordine quidem nullo, ſed amabili diſcordia implicata.

I. *De Thoma Villanoua, Ord. Erem. Archiepiſcopo Valentino.*

VIllanouæ multiplex hoc in bello animorum eſt victoria; & quia nō incruenta, magis etiam illuſtris. Sacerdotem corruptiſſimæ vitæ, ſæpiùs nequicquam monitum, domeſticam demùm in Proſeucham euocauerat, grauibuſque verbis tunc maximè caſtigabat, quùm repentè obortis lacrymis ſucclamat: Meum hoc crimen eſt, profectò; meum eſt, qui tamdiu ſonti pepercerim. Hæc ingeminans, abiecto cucullo, exertus tunica humeros, pectuſque expapillatus, prompto in id flagello, acriter ſe pulſare, ſanguinémque crebro cum gemitu, & lacrymis ciere, ac preces ardentiſſimis vocibus ad Chriſtum fundere, ante cuius cruci ſuffixam imaginem hæc agebantur. Dederat hominem in ſtuporem tam inopina Epiſcopi charitas, qui extorto illi de manibus flagello, vitæque in melius commutandæ promiſſis ingentibus, ne in ſe vltrà ſæuiret exorauit. Et præſtitit dictis fidem. Quî enim poſſet fallere, illo fulmine orationis, illo flagellorum tonitru vſque adeò perculſus, vt pallorem, trepidationémque ſexto vix demum menſe poſuerit? Eadem arte poſt leuia vincula, in quæ abripi iuſſerat Sacerdotem alterum libidinis impotentem (quòd mulieris prædiuitis, & impudicæ conſuetudine vitam ſuſtentaret, mereretque Veneris ſtipendia ſtupro auctoratus) ac perditè contumacem reddidit ſanitati. Et, ne anguſtior domi res, iterum flagitio prætendi poſſet, menſtruo aluit argento, donec iam factum meliorem, ſacerdotio poſſet augere: non enim ſatis eſt amori ſanguine vti, niſi etiam argento ægris faciat medicinam.

II. *De eodem.*

NEc ſemper acie pugnatum à Villanoua; ſtrenuus idem, & belli per moras conficiendi ſcientiſſimus Hominem de Clero clara nobilitate, ſed famæ proſtitutæ, cùm facta impreſſione, à fla-

Digitized by Google

nec ſine lacrymis precatus, nunc extremùm, & nihil vltra præſentem rogaturus obſecro, vt Mauræ illius (ancillam Mahometicæ impietatis amantiſſimani nominauit) animam ſaluam eſſe iubeas; hoc votorum meorum poſtremum audiri peruelim: Auditum eſt. Eadem nocte irruentium, atque abripere minantium dæmonum obiecta ſpecie exterrita Maura, mox Virginis liberatricis recreata viſo, quodcumque demum illud fuerit, poſtera luce nomen Chriſto dedit, quæque Auilæ vltima occidentis lucis dies fuit, eadem Mauræ prima ſalutaris effulſit. Quid non impetret à Deo mens adeò magna, quæ vt perditæ ancillulæ bene eſſet, ſui propè, & quidem vltimo in vitæ diſcrimine, obliuiſcebatur? Diceres Chriſti optimi maximi virtutem expreſſiſſe, qui quùm ſupremos inter cruciatus, Patri ſpiritum commendauit, Athanaſio interprete, hominum commendauit felicitatem.

VI. *De Maria Magdalena Pactia, Ord. Carm.*

QVid à Virgine, & quidem *Sanctimoniali*. hoc in genere ſperes? pulueris, ac Solis eſt hoc negotium, non vmbræ, aut quietis, ſed ſuus etiam in vmbra æſtus amori eſt; nec ita domi poteſt attineri, quin ſe magnis prodat incrementis, & præclarum huius charitatis tyrocinium depoſuerat adhuc propè infantula in æſtiuo parentum ſuburbano; ibi enim puellarum æqualium cœtus agere, illaſque rudimenta fidei docere inſtitit; porrò quàm id faceret deſtinatò tunc maximè apparuit, quum in vrbem fuit redeundum; etenim quòd vnam ex ruſtico illo grege tardiorem ad ea percipienda nondum ſibi perpoliuiſſe videretur, lacrymis à parentibus peruicit, vt Florentiam ſecum abductam domique habitam per otium erudiret: ſed teneræ hoc virtutis; illud iam robuſtæ. Pactia, cùm ſemel mactos æternis ſuppliciis conſcelerati hominis Manes vidiſſet, iterumque piorum animos diuinæ luce perfruentes eſſet contemplata, exarſit animo vehementius, quàm credere frigidis promptum ſit, vt omnes quantum cum ſuis Virginibus conari poſſet, Deo mortales adiungeret, & ab illâ teterrima pœna vindicaret, certa ſibi nunquam parcere, vt voto potiretur. Quid ergo illa pœnarum ſponte non ſubiit, vt aliena lueret piacula? Parum fuit, nec magnæ par charitati, corpuſculum omni pœnarum, morborumque cruciamentis vltrò offerre, niſi etiam animo collaboraret. Paciſcitur cum Deo, atque omni cæleſtis voluptatis ſenſu, quo iam olim vberrimè affluebat,

Digitized by Google

affluebat, vltrò ſeſe abdicat, vt eo veluti piaculo diuina poneret ira. Portentum fuit, ſed amoris, fractam laboribus, vigiliiſque virginem, tres integros annos, grauiſſima in valetudine, propè quotidie morientem, nullo liquidiore animi ſenſu, ac voluptate vixiſſe. Nudus huic placuit amor, & quamuis nulla comite voluptate, quæ charitati aſſidua eſſe conſueuit, nihilominus adamauit. Grande tamen pretium amoris eſt amare.

VII. *De Catharina Riccia Sanctinia, Ord. Prædic.*

LVctabatur cum morte magnus Italiæ Regulus, vitámque libidinibus, cæteriſque principalis fortunæ vitiis fœdam par exitus terminabat; nec dubium, quin æternis mactandam cruciatibus animam expueret. Sed obſtitit Catharinæ pietas, exorato magnis precibus Deo, vt in ſe iram verteret, illi ne implacabiliter vellet iraſci. Voti rea illico decubuit; reddita igitur ægro ſanior mens, & inopina luce diſpulſæ tenebræ, quæ propemodum fuerant ſupremæ vitæ vtriuſque. Catharina magnis interim cruciatibus torqueri, vt quùm diro ab ardore toto corpore papulæ attollerentur, acerbiſſimis doloribus conficeretur. Quadraginta dies torta eſt: tantum virgini fuit in charitate patientiæ.

VIII. *De Sancia Carillo Virgine Hiſpana.*

AVſa hæc etiam eſt publicæ ſalutis cauſa caput ſupremo diſcrimini obiectare, mortémque ea gratia oppetere non formidauit. Annus erat Hiſpaniis annonæ caritate grauiſsimus, ob eámque rem conflictabatur plebs, & tenuiorum virginum pudicitia, ab impuris hominibus dira, vitæ mercede corrumpebatur. Indoluit geminæ corporum, atque animorum cladi Sancia, vtque eam auerteret, ſe ſponte deuouit. Audiuit Deus, indulſitque generosè audenti; nam vt primùm annona laxari cœpit, grauiſsima decubuit valetudine, vtque in dies illa leuior erat, virgini grauiùs fiebat, donec exæquatis veluti lancibus priſtina redeunte vilitate Sancia, lætiſsima quòd ſuo capite diuinam luiſſet indignationem, extincta eſt.

IX. *De Hippolyto Galantino, Florentino.*

HAbebat in vicinia Hippolytus proſtitutæ pudicitiæ fœminam, cuius perditionem quùm doleret, eam ingenioſo commento expugnare aggreſſus eſt. Tabellam, in qua Chriſtus Dominus ſpinis

gitio dimouere non poſſet, cuniculis aggreſſus expugnauit. Iubet ſe Romano itineri vt accingat, eſſe in vrbe negotia, quæ illius operâ belliſſimè confici poſſint. Sub veſperam ad Epiſcopum adeuntem, vt nulla ſummo manè à domeſticis mora eſſet abeunti, famuli deſtinatum in conclaue deducunt, atque perhonorificè habent: multa deinde iam nocte altùm dormienti veluti ex inſidiis adrepens Epiſcopus, hominem excitat, ac ſuperſtans. Num ſatis vrbanæ peregrinationi ſe comparauerit, blandè requirit. Annuentem, illa repentè percellit interrogatione: an etiam ſi quid humani in tam longo itinere contingeret? Hîc ſcelerum conſcientia hærenti aſſidens Villanoua, animum partes in omnes verſauit, ac tandem ab illo expreſſit, vt futurum ſe in Epiſcopi poteſtate polliceretur. Ergo fidiſſimis vſus adminiſtris ſex menſes in interiori ædium parte abditum, abſtruſumque habuit, vbi ſibi redditus, lacrymiſque, ac pœnitentiæ probè operatus, compoſita in ſcenam fabula, quaſi ab Italica peregrinatione redux, egreſſus, magna ſuorum lætitia nouos, ac ſibi peregrinos attulit mores, quos in illo ſeceſſu fama ſolùm peregrinatus, perpoliuerat. O verè amicas fraudes, quibus decipi mera eſt ſalus.

III. *De Carolo Borromæo Card. Arch. Med.*

RApior eximia Caroli Borromæi charitate ad luctuoſam patriæ commemorationem, & triſtia peſtilentibus funeribus tempora; quibus vnius viri indomita virtus ruenti attulit ſalutem. Carolus, vt ſtetit ſententia, opes, caputque ſuum furenti obiicere peſtilentiæ, nihil ſibi ad omnem charitatis laudem reliquum faciens, & antiquorum memoriam vicit, & futurorum ſpes infregit, admirationi olim futurus. Ergo exhauſta domeſtica pecunia, & collatitio argento, veſtem ſtragulam omnem, detracta parietibus aulæa, & quidquid domi erat pretioſioris ſupellectilis, in vſum pauperum conuertit. Carolus nudo pede, reſte ceruicibus iniecta, lugubri atratus paludamento, ſemel, iterum, tertiùm vegrandem geſtans crucem, atque mœſtifico præcinens carmine ſupplex, diuinámque miſerationem ciens, attonitam, præſentis atrocitate mali, vrbem, omnium in ſe recepta cauſa, circumiit. Carolus iam ſe ipſo maior, non modò diuinis epulis ſua ipſe manu affectos reficere non exhorruit; verùm ſacro oleo ad ſupremam luctam animorum, manantia tabe membra, atque odore teterrimo virus afflantia, inungere ſuſtinuit,

Digitized by Google

ſtinuit, nulla nobiliſſimorum ciuium, qui patriæ nomine per ſuperûm, hominúmque fidem obreſtabantur vt parceret ſibi, ſupplicatione deterritus. Addam, quod horreant legentes; quùm ferales morientium caſas inuiſeret, puſionem, qui extinctæ matri ſemimortuus ipſe iacebat ad latus, in nigrorem mortis iam datum extuliſſe inter manus planiſſimè moriturum, niſi à ſalutari contactu, vitam hauſiſſet. Vidit tunc Mediolanum vrbs, quàm grauis, ac lenta ira Numinis contaminato exhauriebat grege, in nouam deinde ſobolem, vtinam non peiorem parentibus, reparandam, centuriatas ſub charitatis vexillo ire virtutes paſtori animarum effingendo, maximè intentas. Quî enim paſcat, qui non amat?

IV. *De Philippo Nerio, Congreg. Orat. Fund.*

NEmo vnquam mortalium vnus Philippo in aliorum commoda, & animorum lucra promptior, ac nullo planè faſtu, aut grandiori apparatu expeditior: patebat ad illum nullo delectu horarum aditus, nullo etiam adeuntium diſcrimine, vt cuique opus illo conuento eſſet, pro dignatione, quùm hilari ſemper, bonoque vultu omnes exciperet. Nec minoris eum virtutis eſſe par fuit, qui ardentiſſimè amaret, atque adeò aliorum damna, cladéſque animorum penitiſſimè doleret; quoties enim impiorum hominum ſortem longè miſerrimam attentiùs reputabat apud ſeſe, toties imis cruciatus medullis, crebro vix eluctante ſingultu, lacrymiſque impetu fluentibus quùm dolorem non caperet quàm verè doleret, vel ſine teſte declarabat. Obſeruauit Federicus Borromæus eam in Philippo animi dolentis affectionem, quæ pueros acriùs à parentibus increpitos, aut etiam verberatos, incluſo dolore ſuffocat, cui cùm pares non ſint, effundere tamen non poſſunt. Numquam ſine dolore in hac tanta ærumnarum colluuione amor emicuit; vmbræ inſtar eſt ille, dulciſſimi luminis aſſecla amarulentus.

V. *De Iacobo Auila, Ord. Sanctiſſimæ Trinit.*

EXtremam clauſulam vitæ, inſigni charitatis opere veluti elegantiori bulla conſignauit Iacobus. Etenim diuiniſſima hoſtia, quùm morienti eſſet allata, vt cæleſti viatico hinc abiturus impertiretur, ſic orſus eſt voce conſtanti, ac pietate maiori. Reges, ſi priuatorum domos, aut paſtorum ſubeant caſas, nihil hoſpitibus negare in more habent. Ego à te mihi veniam, pacemque ſæpiùs, nec

Digitized by Google

gitio dimouere non poſſet, cuniculis aggreſſus expugnauit. Iubet ſe Romano itineri vt accingat, eſſe in vrbe negotia, quæ illius operâ belliſſimè confici poſſint. Sub veſperam ad Epiſcopum adeuntem, vt nulla ſummo manè à domeſticis mora eſſet abeunti, famuli deſtinatum in conclaue deducunt, atque perhonorificè habent: multa deinde iam nocte altùm dormienti veluti ex inſidiis adrepens Epiſcopus, hominem excitat, ac ſuperſtans. Num ſatis vrbanæ peregrinationi ſe comparauerit, blandè requirit. Annuentem, illa repentè percellit interrogatione: an etiam ſi quid humani in tam longo itinere contingeret? Hîc ſcelerum conſcientia hærenti aſſidens Villanoua, animum partes in omnes verſauit, ac tandem ab illo expreſſit, vt futurum ſe in Epiſcopi poteſtate polliceretur. Ergo fidiſſimis vſus adminiſtris ſex menſes in interiori ædium parte abditum, abſtruſumque habuit, vbi ſibi redditus, lacrymiſque, ac pœnitentiæ probè operatus, compoſita in ſcenam fabula, quaſi ab Italica peregrinatione redux, egreſſus, magna ſuorum lætitia nouos, ac ſibi peregrinos attulit mores, quos in illo ſeceſſu fama ſolùm peregrinatus, perpoliuerat. O verè amicas fraudes, quibus decipi mera eſt ſalus.

III. *De Carolo Borromæo Card. Arch. Med.*

Rapior eximia Caroli Borromæi charitate ad luctuoſam patriæ commemorationem, & triſtia peſtilentibus funeribus tempora; quibus vnius viri indomita virtus ruenti attulit ſalutem. Carolus, vt ſtetit ſententia, opes, caputque ſuum furenti obiicere peſtilentiæ, nihil ſibi ad omnem charitatis laudem reliquum faciens, & antiquorum memoriam vicit, & futurorum ſpes infregit, admirationi olim futurus. Ergo exhauſta domeſtica pecunia, & collatitio argento, veſtem ſtragulam omnem, detracta parietibus aulæa, & quidquid domi erat pretioſioris ſupellectilis, in vſum pauperum conuertit. Carolus nudo pede, reſte ceruicibus iniecta, lugubri atratus paludamento, ſemel, iterum, tertiùm vegrandem geſtans crucem, atque mœſtifico præcinens carmine ſupplex, diuinámque miſerationem ciens, attonitam, præſentis atrocitate mali, vrbem, omnium in ſe recepta cauſa, circumiit. Carolus iam ſe ipſo maior, non modò diuinis epulis ſua ipſe manu affectos reficere non exhorruit; verùm ſacro oleo ad ſupremam luctam animorum, manantia tabe membra, atque odore teterrimo virus afflantia, inungere ſuſtinuit,

ſtinuit, nulla nobiliſſimorum ciuium, qui patriæ nomine per ſuperûm, hominúmque fidem obreſtabantur vt parceret ſibi, ſupplicatione deterritus. Addam, quod horreant legentes; quùm ferales morientium caſas inuiſeret, puſionem, qui extinctæ matri ſemimortuus ipſe iacebat ad latus, in nigrorem mortis iam datum extuliſſe inter manus planiſſimè moriturum, niſi à ſalutari contactu, vitam hauſiſſet. Vidit tunc Mediolanum vrbs, quàm grauis, ac lenta ira Numinis contaminato exhauriebat grege, in nouam deindè ſobolem, vtinam non peiorem parentibus, reparandam, centuriatas ſub charitatis vexillo ire virtutes paſtori animarum effingendo, maximè intentas. Quî enim paſcat, qui non amat?

IV. *De Philippo Nerio, Congreg. Orat. Fund.*

NEmo vnquam mortalium vnus Philippo in aliorum commoda, & animorum lucra promptior, ac nullo planè faſtu, aut grandiori apparatu expeditior: patebat ad illum nullo delectu horarum aditus, nullo etiam adeuntium diſcrimine, vt cuique opus illo conuento eſſet, pro dignatione, quùm hilari ſemper, bonoque vultu omnes exciperet. Nec minoris eum virtutis eſſe par fuit, qui ardentiſſimè amaret, atque adeò aliorum damna, cladéſque animorum penitiſſimè doleret; quoties enim impiorum hominum ſortem longè miſerrimam attentiùs reputabat apud ſeſe, toties imis cruciatus medullis, crebro vix eluctante ſingultu, lacrymiſque impetu fluentibus quùm dolorem non caperet quàm verè doleret, vel ſine teſte declarabat. Obſeruauit Federicus Borromæus eam in Philippo animi dolentis affectionem, quæ pueros acriùs à parentibus increpitos, aut etiam verberatos, incluſo dolore ſuffocat, cui cùm pares non ſint, effundere tamen non poſſunt. Numquam ſine dolore in hac tanta ærumnarum colluuione amor emicuit; vmbræ inſtar eſt ille, dulciſſimi luminis aſſecla amarulentus.

V. *De Iacobo Auila, Ord. Sanctiſſimæ Trinit.*

EXtremam clauſulam vitæ, inſigni charitatis opere veluti elegantiori bulla conſignauit Iacobus. Etenim diuiniſſima hoſtia, quùm morienti eſſet allata, vt cæleſti viatico hinc abiturus impertiretur, ſic orſus eſt voce conſtanti, ac pietate maiori. Reges, ſi priuatorum domos, aut paſtorum ſubeant caſas, nihil hoſpitibus negare in more habent. Ego à te mihi veniam, pacemque ſæpiùs, nec

Digitized by Google

gitio dimouere non poſſet, cuniculis aggreſſus expugnauit. Iubet ſe Romano itineri vt accingat, eſſe in vrbe negotia, quæ illius opera belliſſimè confici poſſint. Sub veſperam ad Epiſcopum adeuntem, vt nulla ſummo manè à domeſticis mora eſſet abeunti, famuli deſtinatum in conclaue deducunt, atque perhonorificè habent: multa deinde iam nocte altùm dormienti veluti ex inſidiis adrepens Epiſcopus, hominem excitat, ac ſuperſtans. Num ſatis vrbanæ peregrinationi ſe comparauerit, blandè requirit. Annuentem, illa repentè percellit interrogatione: an etiam ſi quid humani in tam longo itinere contingeret? Hîc ſcelerum conſcientia hærenti aſſidens Villanoua, animum partes in omnes verſauit, ac tandem ab illo expreſſit, vt futurum ſe in Epiſcopi poteſtate polliceretur. Ergo fidiſſimis vſus adminiſtris ſex menſes in interiori ædium parte abditum, abſtruſumque habuit, vbi ſibi redditus, lacrymiſque, ac pœnitentiæ probè operatus, compoſita in ſcenam fabula, quaſi ab Italica peregrinatione redux, egreſſus, magna ſuorum lætitia nouos, ac ſibi peregrinos attulit mores, quos in illo ſeceſſu fama ſolùm peregrinatus, perpoliuerat. O verè amicas fraudes, quibus decipi mera eſt ſalus.

III. *De Carolo Borromæo Card. Arch. Med.*

RApior eximia Caroli Borromæi charitate ad luctuoſam patriæ commemorationem, & triſtia peſtilentibus funeribus tempora; quibus vnius viri indomita virtus ruenti attulit ſalutem. Carolus, vt ſtetit ſententia, opes, caputque ſuum furenti obiicere peſtilentiæ, nihil ſibi ad omnem charitatis laudem reliquum faciens, & antiquorum memoriam vicit, & futurorum ſpes infregit, admirationi olim futurus. Ergo exhauſta domeſtica pecunia, & collatitio argento, veſtem ſtragulam omnem, detracta parietibus aulæa, & quidquid domi erat pretioſioris ſupellectilis, in vſum pauperum conuertit. Carolus nudo pede, reſte ceruicibus iniecta, lugubri atratus paludamento, ſemel, iterum, tertiùm vegrandem geſtans crucem, atque mœſtifico præcinens carmine ſupplex, diuinámque miſerationem ciens, attonitam, præſentis atrocitate mali, vrbem, omnium in ſe recepta cauſa, circumiit. Carolus iam ſe ipſo maior, non modò diuinis epulis ſua ipſe manu affectos reficere non exhorruit; verùm ſacro oleo ad ſupremam luctam animorum, manantia tabe membra, atque odore teterrimo virus afflantia, inungere ſuſtinuit,

Digitized by Google

ſtinuit, nulla nobiliſſimorum ciuium, qui patriæ nomine per ſuperûm, hominúmque fidem obteſtabantur vt parceret ſibi, ſupplicatione deterritus. Addam, quod horreant legentes; quùm ferales morientium caſas inuiſeret, puſionem, qui extinctæ matri ſemimortuus ipſe iacebat ad latus, in nigrorem mortis iam datum extuliſſe inter manus planiſſimè moriturum, niſi à ſalutari contactu, vitam hauſiſſet. Vidit tunc Mediolanum vrbs, quàm grauis, ac lenta ira Numinis contaminato exhauriebat grege, in nouam deindè ſobolem, vtinam non peiorem parentibus, reparandam, centuriatas ſub charitatis vexillo ire virtutes paſtori animarum effingendo, maximè intentas. Quî enim paſcat, qui non amat?

IV. *De Philippo Nerio, Congreg. Orat. Fund.*

NEmo vnquam mortalium vnus Philippo in aliorum commoda, & animorum lucra promptior, ac nullo planè faſtu, aut grandiori apparatu expeditior: patebat ad illum nullo delectu horarum aditus, nullo etiam adeuntium diſcrimine, vt cuique opus illo conuento eſſet, pro dignatione, quùm hilari ſemper, bonoque vultu omnes exciperet. Nec minoris eum virtutis eſſe par fuit, qui ardentiſſimè amaret, atque adeò aliorum damna, cladéſque animorum penitiſſimè doleret; quoties enim impiorum hominum ſortem longè miſerrimam attentiùs reputabat apud ſeſe, toties imis cruciatus medullis, crebro vix eluctante ſingultu, lacrymiſque impetu fluentibus quùm dolorem non caperet quàm verè doleret, vel ſine teſte declarabat. Obſeruauit Federicus Borromæus eam in Philippo animi dolentis affectionem, quæ pueros acriùs à parentibus increpitos, aut etiam verberatos, incluſo dolore ſuffocat, cui cùm pares non ſint, effundere tamen non poſſunt. Numquam ſine dolore in hac tanta ærumnarum colluuione amor emicuit; vmbræ inſtar eſt ille, dulciſſimi luminis aſſecla amarulentus.

V. *De Iacobo Auila, Ord. Sanctiſſimæ Trinit.*

EXtremam clauſulam vitæ, inſigni charitatis opere veluti elegantiori bulla conſignauit Iacobus. Etenim diuiniſſima hoſtia, quùm morienti eſſet allata, vt cæleſti viatico hinc abiturus impertiretur, ſic orſus eſt voce conſtanti, ac pietate maiori. Reges, ſi priuatorum domos, aut paſtorum ſubeant caſas, nihil hoſpitibus negare in more habent. Ego à te mihi veniam, pacemque ſæpiùs, nec

Digitized by Google

gitio dimouere non poſſet, cuniculis aggreſſus expugnauit. Iubet ſe Romano itineri vt accingat, eſſe in vrbe negotia, quæ illius operà belliſſimè confici poſſint. Sub veſperam ad Epiſcopum adeuntem, vt nulla ſummo manè à domeſticis mora eſſet abeunti, famuli deſtinatum in conclaue deducunt, atque perhonorificè habent: multa deinde iam nocte altùm dormienti veluti ex inſidiis adrepens Epiſcopus, hominem excitat, ac ſuperſtans. Num ſatis vrbanæ peregrinationi ſe comparauerit, blandè requirit. Annuentem, illa repentè percellit interrogatione: an etiam ſi quid humani in tam longo itinere contingeret? Hîc ſcelerum conſcientia hærenti aſſidens Villanoua, animum partes in omnes verſauit, ac tandem ab illo expreſſit, vt futurum ſe in Epiſcopi poteſtate polliceretur. Ergo fidiſſimis vſus adminiſtris ſex menſes in interiori ædium parte abditum, abſtruſumque habuit, vbi ſibi redditus, lacrymiſque, ac pœnitentiæ probè operatus, compoſita in ſcenam fabula, quaſi ab Italica peregrinatione redux, egreſſus, magna ſuorum lætitia nouos, ac ſibi peregrinos attulit mores, quos in illo ſeceſſu fama ſolùm peregrinatus, perpoliuerat. O verè amicas fraudes, quibus decipi mera eſt ſalus.

III. *De Carolo Borromæo Card. Arch. Med.*

RApior eximia Caroli Borromæi charitate ad luctuoſam patriæ commemorationem, & triſtia peſtilentibus funeribus tempora; quibus vnius viri indomita virtus ruenti attulit ſalutem. Carolus, vt ſtetit ſententia, opes, caputque ſuum furenti obiicere peſtilentiæ, nihil ſibi ad omnem charitatis laudem reliquum faciens, & antiquorum memoriam vicit, & futurorum ſpes infregit, admirationi olim futurus. Ergo exhauſta domeſtica pecunia, & collatitio argento, veſtem ſtragulam omnem, detracta parietibus aulæa, & quidquid domi erat pretioſioris ſupellectilis, in vſum pauperum conuertit. Carolus nudo pede, reſte ceruicibus iniecta, lugubri atratus paludamento, ſemel, iterum, tertiùm vegrandem geſtans crucem, atque mœſtifico præcinens carmine ſupplex, diuinámque miſerationem ciens, attonitam, præſentis atrocitate mali, vrbem, omnium in ſe recepta cauſa, circumiit. Carolus iam ſe ipſo maior, non modò diuinis epulis ſua ipſe manu affectos reficere non exhorruit; verùm ſacro oleo ad ſupremam luctam animorum, manantia tabe membra, atque odore teterrimo virus afflantia, inungere ſuſtinuit,

ſtinuit, nulla nobiliſſimorum ciuium, qui patriæ nomine per ſuperûm, hominúmque fidem obreſtabantur vt parceret ſibi, ſupplicatione deterritus. Addam, quod horreant legentes; quùm ferales morientium caſas inuiſeret, puſionem, qui extinctæ matri ſemimortuus ipſe iacebat ad latus, in nigrorem mortis iam datum extuliſſe inter manus planiſſimè moriturum, niſi à ſalutari contactu, vitam hauſiſſet. Vidit tunc Mediolanum vrbs, quàm grauis, ac lenta ira Numinis contaminato exhauriebat grege, in nouam deinde ſobolem, vtinam non peiorem parentibus, reparandam, centuriatas ſub charitatis vexillo ire virtutes paſtori animarum effingendo, maximè intentas. Quî enim paſcat, qui non amat?

IV. *De Philippo Nerio, Congreg. Orat. Fund.*

NEmo vnquam mortalium vnus Philippo in aliorum commoda, & animorum lucra promptior, ac nullo planè faſtu, aut grandiori apparatu expeditior: patebat ad illum nullo delectu horarum aditus, nullo etiam adeuntium diſcrimine, vt cuique opus illo conuento eſſet, pro dignatione, quùm hilari ſemper, bonoque vultu omnes exciperet. Nec minoris eum virtutis eſſe par fuit, qui ardentiſſimè amaret, atque adeò aliorum damna, cladéſque animorum penitiſſimè doleret; quoties enim impiorum hominum ſortem longè miſerrimam attentiùs reputabat apud ſeſe, toties imis cruciatus medullis, crebro vix eluctante ſingultu, lacrymiſque impetu fluentibus quùm dolorem non caperet quàm verè doleret, vel ſine teſte declarabat. Obſeruauit Federicus Borromæus eam in Philippo animi dolentis affectionem, quæ pueros acriùs à parentibus increpitos, aut etiam verberatos, incluſo dolore ſuffocat, cui cùm pares non ſint, effundere tamen non poſſunt. Numquam ſine dolore in hac tanta ærumnarum colluuione amor emicuit; vmbræ inſtar eſt ille, dulciſſimi luminis aſſecla amarulentus.

V. *De Iacobo Auila, Ord. Sanctiſſimæ Trinit.*

EXtremam clauſulam vitæ, inſigni charitatis opere veluti elegantiori bulla conſignauit Iacobus. Etenim diuiniſſima hoſtia, quùm morienti eſſet allata, vt cæleſti viatico hinc abiturus impertiretur, ſic orſus eſt voce conſtanti, ac pietate maiori. Reges, ſi priuatorum domos, aut paſtorum ſubeant caſas, nihil hoſpitibus negare in more habent. Ego à te mihi veniam, pacemque ſæpiùs, nec

Digitized by Google

nec ſine lacrymis precatus, nunc extremùm, & nihil vltra præſentem rogaturus obſecro, vt Mauræ illius (ancillam Mahometicæ impietatis amantiſſimam nominauit) animam ſaluam eſſe iubeas; hoc votorum meorum poſtremum audiri peruelim: Auditum eſt. Eadem nocte irruentium, atque abripere minantium dæmonum obiecta ſpecie exterrita Maura, mox Virginis liberatricis recreata viſo, quodcumque demum illud fuerit, poſtera luce nomen Chriſto dedit, quæque Auilæ vltima occidentis lucis dies fuit, eadem Mauræ prima ſalutaris effulſit. Quid non impetret à Deo mens adeò magna, quæ vt perditæ ancillulæ bene eſſet, ſui propè, & quidem vltimo in vitæ diſcrimine, obliuiſcebatur? Diceres Chriſti optimi maximi virtutem expreſſiſſe, qui quùm ſupremos inter cruciatus, Patri ſpiritum commendauit, Athanaſio interprete, hominum commendauit felicitatem.

VI. *De Maria Magdalena Pactia, Ord. Carm.*

QVid à Virgine, & quidem *Sanctimoniali*, hoc in genere ſperes? pulueris, ac Solis eſt hoc negotium, non vmbræ, aut quietis, ſed ſuus etiam in vmbra æſtus amori eſt; nec ita domi poteſt attineri, quin ſe magnis prodat incrementis, & præclarum huius charitatis tyrocinium depoſuerat adhuc propè infantula in æſtiuo parentum ſuburbano; ibi enim puellarum æqualium cœtus agere, illaſque rudimenta fidei docere inſtitit; porrò quàm id faceret deſtinatò tunc maximè apparuit, quum in vrbem fuit redeundum; etenim quòd vnam ex ruſtico illo grege tardiorem ad ea percipienda nondum ſibi perpoliuiſſe videretur, lacrymis à parentibus peruicit, vt Florentiam ſecum abductam domique habitam per otium erudiret: ſed teneræ hoc virtutis; illud iam robuſtæ. Pactia, cùm ſemel mactos æternis ſuppliciis conſceleratí hominis Manes vidiſſet, iterumque piorum animos diuina luce perfruentes eſſet contemplata, exarſit animo vehementius, quàm credere frigidis promptum ſit, vt omnes quantum cum ſuis Virginibus conari poſſet, Deo mortales adiungeret, & ab illa teterrima pœna vindicaret, certa ſibi nunquam parcere, vt voto potiretur. Quid ergo illa pœnarum ſpontè non ſubiit, vt aliena lueret piacula? Parum fuit, nec magnæ par charitati, corpuſculum omni pœnarum, morborumque cruciamentis vltrò offerre, niſi etiam animo collaboraret. Paciſcitur cum Deo, atque omni cæleſtis voluptatis ſenſu, quo iam olim vberrimè affluebat,

Digitized by Google

affluebat, vltrò ſeſe abdicat, vt eo veluti piaculo diuina poneret ira. Portentum fuit, ſed amoris, fractam laboribus, vigiliiſque virginem, tres integros annos, grauiſſima in valetudine, propè quotidie morientem, nullo liquidiore animi ſenſu, ac voluptate vixiſſe. Nudus huic placuit amor, & quamuis nulla comite voluptate, quæ charitati aſſidua eſſe conſueuit, nihilominus adamauit. Grande tamen pretium amoris eſt amare.

VII. *De Catharina Riccia Sanctinia, Ord. Prædic.*

LVctabatur cum morte magnus Italiæ Regulus, vitámque libidinibus, cæteriſque principalis fortunæ vitiis fœdam par exitus terminabat; nec dubium, quin æternis mactandam cruciatibus animam expueret. Sed obſtitit Catharinæ pietas, exorato magnis precibus Deo, vt in ſe iram verteret, illi ne implacabiliter vellet iraſci. Voti rea illico decubuit; reddita igitur ægro ſanior mens, & inopina luce diſpulſæ tenebræ, quæ propemodum fuerant ſupremæ vitæ vtriuſque. Catharina magnis interim cruciatibus torqueri, vt quùm diro ab ardore toto corpore papulæ attollerentur, acerbiſſimis doloribus conficeretur. Quadraginta dies torta eſt: tantum virgini fuit in charitate patientiæ.

VIII. *De Sancia Carillo Virgine Hiſpana.*

AVſa hæc etiam eſt publicæ ſalutis cauſa caput ſupremo diſcrimini obiectare, mortémque ea gratia oppetere non formidauit. Annus erat Hiſpaniis annonæ caritate grauiſsimus, ob eámque rem conflictabatur plebs, & tenuiorum virginum pudicitia, ab impuris hominibus dira, vitæ mercede corrumpebatur. Indoluit geminæ corporum, atque animorum cladi Sancia, vtque eam auerteret, ſe ſponte deuouit. Audiuit Deus, indulſitque generosè audenti; nam vt primùm annona laxari cœpit, grauiſsima decubuit valetudine, vtque in dies illa leuior erat, virgini grauiùs fiebat, donec exæquatis veluti lancibus priſtina redeunte vilitate Sancia, lætiſsima quòd ſuo capite diuinam luiſſet indignationem, extincta eſt.

IX. *De Hippolyto Galantino, Florentino.*

HAbebat in vicinia Hippolytus proſtitutæ pudicitiæ fœminam, cuius perditionem quùm doleret, eam ingenioſo commento expugnare aggreſſus eſt. Tabellam, in qua Chriſtus Dominus ſpinis

euinctus tempora, multóque fluens ſanguine, eleganter erat depictus, ſpeculi in morem adornat, ſuſpenditque ad feneſtram, vt vaniſſimarum fœminarum moris eſt; tum ſe identidem ad illud veluti ſpeculum componit. Id conſpicata proſtibula, mirari, & viri, vulgo Sancti, leuitatem pluſquam muliebrem, plurimo irridere cum cachinno. Tum Hippolytus, vultu ad animi dolorem, pietatémque compoſito, noui generis ſpeculo, procacem in mulierem obuerſo illius oculos euerberauit, animúmque improuiſo ſpectaculo attonitum ita perculit, vt mox, impetrata ab Hippolyto imagine, ſeculi trans fuga in pudicitiæ ſe caſtra contulerit. Nulla vnquam fœmina feliciùs ſe vidit in cryſtallo, quàm hæc, quæ ſordes ſuas in Chriſto Deo fœdiſſimè conſperſo contemplata eſt. Idem, vt inquietam rem eſſe amorem, nõ modò Laurentij Iuſtiniani auctoritate, verùm etiam ſuo ſciremus experimento, quùm in animarum ſalutem peruigil excubaret, ageretúrque igne ſuo, inambulans cibum ſumere conſueuerat. nam quietem corporis pati non poteſt inquietus amore animus.

X. *De Ægyptio quodam.*

ELuxit obſcuriſsimo, ac ſordidiſsimo ex hominum genere (Zingaros Itali vocant, quos Ægyptiæ ſtirpis eſſe omnes plerique volunt) charitatis lumen immenſum, quod clara inter nomina, eximio fulgore colluceat. Elatus iracundia, quam per temulentiam conceperat, Siciliæ Prorex (nomini parcendum duximus, ne claro alioqui æternas notas inuramus) truci, ac planè barbara voce, Zingaros omnes, illicò, ad capitula columnarum in periſtylio ſuſpendi, quaſi maieſtatis compertos, leuiſsima de cauſa imperauit. Timentes Prætoriani, ac ſatellites, ne cunctatio proprium verteret in periculum, exequi parant. Adeſt carnifex, iniectóque laqueo, quem primum ſors obtulerat, ad necem trahit. Ille vociferari, obniti, Dei hominumque fidem implorare, alieniſsima loqui à ſalute. Stabat miſerorum agmen attonitum, vicina morte, cùm ex infelici grege vnus, Me primum, inquit, mactate, hominique huic ſpatium date animo ad ſuprema componendo; Ego, qui heſterna luce diuinæ menſæ accubuerim, non moriar imparatus: factum quod dixit lætuſque, ac magnæ ſpei ſecurus animam pro alterius ſalute prodegit; vix enim huic fauces eliſerat carnifex, cùm diſcuſſa Principis inſania, ſubeunte impiæ inhumanitatis verecundia, dimiſsi omnes læti abiere.

Digitized by Google

X I. *De Sacerdote quodam Mediolanenſi.*

COniecerant in cadauerum aceruos ſpirantem adhuc hominem, diri peſtilentis neceſſitatis veſpillones, in quibus crebra imago mortis, ſenſum omnem extinguit humanitatis. Iacuerat integram noctem in illa mortuorum ſtrue, mox albente cœlo, profundam in foueam viuæ calcis plenam proiiciendus Ibat fortè ſub illam ipſam fatalem horam è Caroli diſciplina Sacerdos, Euchariſtiam ſub vmbella, ſacro cum hymnorum cantu, ad ægros deferens, quùm ſemimortuus ille, canentium vocibus excitatus, & labentia in morte membra, cubito connixus, attollens, media è cadauerum ſtrage, lamentabili cum eiulatu, Sacerdotem inclamat, atque obſecrat, ne diuini ſe muneris expertem hinc abire patiatur. Inhorruit comitantibus ſacrum ferculum pilus, vt luridum illud os, & viuentis mortis tabidum ſimulacrum conſpexere: at Sacerdos victo, an diſſimulato timore, per altam cadauerum ſaniem, intrepidus vadens, procul ſpectante, & vicinum periculum horrente comitatu, deſertiſſimum hominem, viatico immortalitatis, inter ipſa mortis trophæa impertiuit. Et verò quas ille mortes timeret, qui ſuperûm pariter, hominúmque vitam immortalem geſtaret in manu?

X I I. *De Franciſcano Diſcalceato.*

NIhil hoc ſæculo intentatum, à charitate relictum eſt, & quæ ſuperioribus omnibus diſperſerat, in hoc habemus collecta. Scribit magna virgo Tereſa notum ſibi fuiſſe hominem è ſeueriore ſancti Franciſci diſciplina, cui quum vehementior charitas aduersùs Turcarum captiuos tenerum cor percuſſiſſet, ſummis, infirmiſque precibus à moderatoribus Ordinis impetrauit, vt ſibi Turcarum mancipio, alterius vice liceret eſſe. Duodecimo ab Iulia Cæſarea (Algerium hodie cum barbaris dicimus) aberat lapide, cùm illum captiuitatis candidatum mors in filiorum Dei perfectam libertatem emiſit; nec defuiſſe ex catenis coronã putandum eſt, quas & animus perfecta charitate liberrimus vltrò quæſiuerit, &, quæ omniũ ſoluit, mors exuerit. Non fuit neceſſe ferro ligari, qui auro charitatis erat ligàtus.

X I I I. *De Joanne Auila.*

QVamquam vniuerſo vitæ genere proximorum ſaluti Ioannes fuerit deuotus, illud feruentiſſimæ charitatis argumentum in-

gens erat, cùm inter orandum contentiſſima voce, parique animi ſenſu Deum deprecabatur, vt à concione, cæteriſque mortalibus, iram auertens, ſuum in caput iuſtiſſimè deſæuiret, quo illum mortales omnes, nullo degeneri timore, ſed amoris inſtinctu, quæſitiſſimè colerent: nec ipſe volentibus deerat; quamquam enim per duas horas concionatus eſſet, illicò à ſuggeſtu aures patientiſſimas adeuntibus dabat, ne feruor ille conceptus euaneſceret. Imò, ſi quando, aut ſacrificio, in quo non minima eius opum pars ſita erat, aut audiendis pœnitentium confeſſionibus fuit abſtinendum; non dubitauit confitentibus operam dare, docuitque longè id Deo gratius accidere, cùm nihil illi, ea quæ ex animarum ſalute redundat gloria, acceptum magis poſſit reperiri. Idem id auctoritatis ac famæ vir pueros in foro primis Chriſtianæ fidei elementis imbuere conſueuerat. Idem lupanarium licentiam abominatam Chriſtiani nominis vomitam, ex qua tanta vitiorum ſanies redundat, vt Prieghi Dynaſtæ ſuis è ditionibus proſcriberent auctoritate, qua plurimùm valebat, tandem terruit; ſecuta mox exemplum Hiſpania tota. Quàm ſincero autem ex fonte hæc manarent, tenerrimus ille hominis ſenſus aperiebat, quum audita alicuius cæde altùm ingemiſcens diceret: Hoccine fieri potuit? Heu quàm liquidò apparet cæſi hominis ſalutem nec xxxv. annorum laboribus, nec verborum v. nec dira Crucis morte emptam huic fuiſſe. Quæ cùm diceret animo propemodum deficiebat: ab illo nimirum Sionis camino omnis Auilæ ardor.

XIV. *De Aloyſio Velaſquio, Peruuij Prorege.*

QVanta ſit lacrymarum eloquentia, & quàm promptè, veras inter flammas amoris illæ fluant, docuit Aloyſius; haud ſatis efficax amor eſt, qui vndis ignem non miſcet, quis eum credat amare, cui ſicci ſunt oculi? Velaſquius nobilem amicum, qui mulierculæ amore inſaniebat, cùm per ſe, tum per communes amicos, viros Religionis primos, fruſtrà ſæpiùs monitum, vt ſe reſpicere vellet, tandem ſanctioris hebdomadæ feria quarta ad ſe in palatium euocat; vbi affuit, non iam rationibus, obiurgationibuſque agendum ratus, lacrymarum imbre aggreſſus, tandem ne pergeret inſanire, feliciſſimè perſuaſit: res profectò eſſet admirabilis, vndis, quas charitatis expreſſerat ignis, victas eſſe flammas amoris, niſi plus quàm hoſtili diſſiderent odio amores, atque adeò mutuum ſibi inuicem eſſent venenum.

XV.

Digitized by Google

X V. *De Joanne Mariono, C. R. Theatino.*

NEſcio vtrum promptius ſit amori lachrymas dare, an aurum repudiare, & ni me fallit animus, hoc longè violentius eſt, ſed non ideo amori intentatum in Ioanne Mariono priſcæ ſeueritatis, C. R. qui oblatam à Vincentio Ferrero Sauonenſi ingentem pecuniam in vſum fabricæ, quùm eam in familiam ſolemni Profeſſionis autoramento nomen eſſet daturus, longè maiori animo repudiauit, dictitans: Hic nobis ædes, ſibi ſuperbiam ædificabit. Quàm acutè vidit, quàm ſapienter collegit, quàm fortiter fecit? Voueo, vt plures habeat imitatores; longè meliori loco Religionum erit Reſpub. quæ diuitum adoleſcentium ſuperbia, ac libertate concutitur.

X V I. *De Joanne Pigna, C. R. Theatino.*

FAmem etiam proximorum commodis amor immolabit, & quidem propè nullo retuſam nutrimento. Ioannes Pigna longum, & arduum ſuſceperat ieiunium, diemque exiguo buccellato, & frigida tranſigebat. Aduertit res domi inſolita moderatores, quibus pro officio cauſſam ſciſcitantibus candidè aperuit Ioannes obſtrinxiſſe ſe fidem ſuam homini, qui quod illi erat poſt pœnitentiam perneceſſarium, ieiunare ſe poſſe diffideret, itaque eam in ſe pœnam tranſtuliſſe generoſa Chriſti Saluatoris imitatione.

X V I I. *De Theodorico Manaſſeriano, M. O.*

NEmo vmquam amorem ſine admirabilium operum comitatu vidit. Ea, inter adnumeranda, eſt incredibilis vnius hominis ſollicitudo, & labor. Theodericus hic fuit ab oppido natiuo Manaſſerianus dictus, qui ſæuiente per eos fines peſtilentia, impetrata à Moderatoribus facultate, tanta rem animorum egit contentione, is ardor dicentis, ea audientis patientia fuit, vt non multis diebus vnus ipſe x x x. capitum, & ſacra expiarit confeſſione, & diuiniſſima refecerit Euchariſtia. Itaque quod proprium ardoris eſſe non ignoramus, ipſo labore viuebat.

X V I I I. *De Ludouico Bargao, M. O.*

NOn abſimilis in Ludouico Bargæo eiuſdem familiæ ardor animarum iuuandarum laudatur. Egreſſus Apoſtolico more vicinas in villas, ne ruſticis hominibus, temporis, atque agrarij labo-

ris iactura grauior eſſet, concionabundus per ipſos agros ferebatur, & ſi quem peccata ſua confiteri volentem offendiſſet., ibi ſtatim ei aures præbebat libentiſſimè ſtiuæ innixus. Itaque hæc tempora illis ipſis Hieronymianis, quando arator ſtiuam tenens, Dauidicos Pſalmos decantabat, tanto feliciora non dubitem appellare, quanto Pſalmorum cantilenis ſacræ per arcanam confeſſionem expiationis præcellit Sacramentum.

XIX. *De Michaële Vaëzio Indiæ Vicario.*

SEd anguſtior eſt patrius Bargæi ager, quàm vt illius finibus impetus amoris coërceatur. Oceanum ſemel, iterumque metiri amat in Michaële Vaëzio Indiæ Vicario. Vrebatur homo animorum ſitientiſſimus, in ipſa vrbe Goa, cæteriſque Luſitanicæ ditionis oppidis vigere palàm antiquas impuri cultus ſuperſtitiones, eamque fœditatem ab iis, à quibus minimè opus eſſet, magno rei Chriſtianæ damno, & peiori adhuc exemplo foueri. Sed parum opis erat in vno propè priuato homine, aduersùs auaritiam potentiorum. Renauigauit ergo in Luſitaniam, ablatiſque ab Ioanne III. Religioſiſſimo Rege, quas voluit, litteris, in Indiam reuertit. Quam ille ſuperſtitionum ſtragem Regiis armatus litteris non dedit? abolita ſacrificia, deiecta idola, diſturbata fana, & nihil impietati publicè licere permiſſum. Hæc dum ingenti curat ardore cicculi veneno à Brachmanis dato intercipitur; ſed lucrum illius fuit ab ea, quam proruebat Samſonico more, opprimi ſuperſtitione.

XX. *De Georgio Nicolao, Anglo Sacerdote.*

QVid enim mortem timeat amor, quam vnicam, atque omni maiorem exceptione ſui teſtem habet? Irruit itaque, cùm opus eſt, media in pericula, non quidem vt pereat, quod amentis, ſed vt iuuet, quod amantis eſt. Producendus erat latro, quem Martyres eodem carcere incluſi, ad ſanam fidem reuocarant; verùm quòd nullus inter eos Sacerdos eſſet, angebatur animo miſer, ſibi inexpiato eſſe moriendum Et certiorem illi fecerant de hominis neceſſitate Georgium Nicolaum Sacerdotem, pro animarum ſalute, vel mori paratum (quod ad extremum facit) & ille monitis, quid facto eſſet opus, rem tamen ita diſtuliſſe videbatur, vt in ipſo articulo de eius aduentu deſperaretur Res erat periculi pleniſſima, in carcerem ingredi, ante ſatellitum ora, hominem ibi audire, atque

que expiare, omnia etiam tuta timentibus, atque ſcrutantibus hæreticis. Sed non ideo abſterritus eſt Georgius: militari ornatu, quaſi amicus, atque adeò affinis hominem conſolari vellet (quod moris in Anglia eſſe dicunt) propalàm ingreditur, latronem inter ipſos conuenit ſatellites, collacrymatur, & multo cum gemitu, confeſſionem peragentem audit, diſſimulanter abſoluit, confirmatoque ad ſupplicium, mortemque piè obeundam, ſecurus egreditur. Renouauimus antiquæ documenta charitatis, quoniam reuocata etiam ſunt abolitæ dudum exempla crudelitatis.

XXI. *De Thoma Payua à IESV.*

NOn iam pericula, ſed ipſas etiam ærumnas amare, qui ſe fraternæ charitati deuouere, vel ab vno Thoma Payua, cui votiuum à IESV nomen fuit, clariſſimi nominis ac virtutis viro abundè diſcere par eſt. Quum enim in ea, quæ Luſitano funeſtiſſima fuit, regnumque perdidit pugna, in Maurorum poteſtatem veniſſet, quamquam prompto argento in libertatem aſſeri poſſet; tamen, quòd egregiam ſe captiuorum animis procurandis operam ponere animaduerteret, libertati, quam perditè amant mortales, ſeruitutem prӕhabuit; integramque olympiadem frugiferis in vinculis ita exigit, vt quum tenuiſſimis quibuſque adeſſet, repudiata nobilium, quam vltrò offerebant, familiaritate, ad perpetuam beatitudinis libertatem ex ipſis vinculis euolarit: nullas enim compedes timet charitas, quæ igneis alis ſubuecta cœlum ipſum ſapientiſſimè petit.

XXII. *De Angelo Pacio, Ord. Min.*

NOn diſſimulauerim frugiferam hominis grauiſſimi induſtriam, qui vt auxiliares flectendis criminoſorum animis voces haberet, puerorum agmina præmonebat, quæ dicenti ſibi ad concionem ſubita vel comploratione, vel lætioribus modulis, provt ferret argumentum, reſponderent. Itaque de conſceleratorum pœnis diſſerenti, pueroſque teſtes roganti, mœſtiſſimo ſuccinebant vlulatu; de beatorum gaudiis perorantem lætis vocibus feſtoque cantu iuuabant; tanta concionis approbatione, vt admirabiles fierent animorum motus, & vel robuſtiſſimæ iniquitatis homines quaterentur. Adeò inſolitis, etſi leuioribus, percellimur, aduerſùs ſueta, quamquam valida immoti.

Digitized by Google

XXIII. *De Chriſtophoro de Lugo, Ord. Præd.*

NVmquam robuſtior elucet charitas, quàm cùm illam noſtris commodis omnibus præhabemus; quod quàm luculenter faceret Chriſtophorus lepra illa, qua poſt tredecim annorum cruciatus, tandem extinctus eſt, ſolidiſſimè demonſtrat. Mulierem excellentis formæ ac fortunæ principalis in ipſo adoleſcentiæ flore morbus mortis ſatelles occupauerat, & ſupremæ admouerat neceſſitati, quàm illa formæ ac vitæ amantior, quàm Chriſtianam deceret, quum impatientiſſimè ſibi doleret imminere, aliena loqui, & veluti emota mente Deum ipſum accuſare, ac deſperatiſſimè agere. Fruſtrà Chriſtophorus, qui eò fuerat euocatus, quùm multa tentaſſet, vinceretque medicinam omnem obſtinatior animi morbus, audendum cum Deo ratus, omnium illius criminum pœnas ſoluturum ſe libentiſſimè offert, modò illi ſanior rediret mens. Nec mora illa ſapere incipit; diriſſimè hic ac diutiſſimè laborans exeſo demum corpore magnæ integer charitatis, quo illam præmiſerat, lætiſſimus euolat.

XXIV. *De Bartholomæo à Caſis, Epiſcopo Chiapenſi, Ord. Præd.*

QVæ vſquam tam vilis hominum conditio erit, aut tam aliena, & barbara gens, quam charitas non amplectatur? Americæ accolas pleroſque adeò natura damnauit, vt quamquam metallorum diuites, ingeniorum tamen animorumque inopes vix illos inter homines haberent, qui primùm eas regiones ſubegerunt Hiſpani, adeoque vt mancipiis & quidem viliſſimis inclementer admodum abuterentur. Ea res, cùm per ſeſe iniquiſſima, tum propagandæ Chriſtianæ fidei aduerſiſſima quùm videretur; neque victorum ſiue cupiditas, ſiue crudelitas ſermonibus, monitiſque ſanari poſſet, Bartholomæus earum regionum ſcientiſſimus abiectæ gentis patrocinium ſuſcepit, vt quæ ab Imperatore Carolo, & Philippo Rege tantis malis remedium adhiberetur, duodecies Oceanum enauigare ſuſtinuit, ad hæc datis libellis inſtitutoque iudicio quamuis potentiſsimorum hominum inuidiam atque odia inſuper habens, à magnis atque iuſtiſſimis principibus populis illis libertatem impetrauit Demum vt perpetuo patrocinio foueret, volens Epiſcopatu abiit, priuatuſque, ſed virtutum f ma venerabilis, omnium ſe cupiditati, ac crudelitati conſtantiſſimè oppoſuit.

XXV. De

Digitized by Google

XXV. *De Alexio Meneſio, Ord. Eremit.*

MEneſium Goanæ vigiliæ impoſitum fuiſſe inter Orientis felicia olim enumerabant annales; tanta enim vir magnus ſalutis animarum charitate flagrabat, vt vicinarum gentium procuratione minimè ſibi ſatisfaciens ad longè remotas etiam cogitationes extenderet atque curas. Itaque Malabaricam, Socotoram, Bengalam vt diſſimulemus, in Bomboueram proximam Euphrati regionem, ac Perſidem ipſam viros nauos, atque omnia pro Euangelio pati & audere paratos dimiſit, qui ſuperſtitioni, ac vitiis bellum inferrent, & lucra reportarent animorum Regibus longas manus eſſe dictum olim fuit; ſed longioribus vtitur charitas, ſi modò quas habet, velit explicare.

XXVI. *De Joanne Coolſio, Ord. Eremit.*

MAgnificum neſcio quid ſonat Oriens atque Occidens ipſis barbararum gentium nominibus, quum earum ſalutem ſibi charitas depopoſcit; neque ideo tamen minoribus illa apud nos ſeſe agit triumphis. Hos inter iuuentutis erudiendæ cura quas ſibi partes vendicet, nemo non intelligit: quam procurationem, ne in vna tantùm religioſa familia laus illa reſideret, Ioannes Coolſius eloquentiâ validus ita ſui Ordinis hominibus perſuaſit, vt Bruxellis primùm, tum alibi litterarum, ac pietatis ludum aperire non dubitauerint.

XXVII. *De Henrico IV. Galliarum Rege.*

INopinatum Henrici nomen legentibus hîc audiri non dubito; quid enim ab eo Rege, quem bella, & ſectæ ab adoleſcentia infecerant, toto in hoc negotio charitatis expectes? Verùm alios ille ſenſus hauſit, cùm Eccleſiæ libens volénſque ſe reddidit; quamquam enim ſectarios cogi nollet, veritus ne refractarium malum auſteriore medicina irritaretur, ac fureret; eos tamen tum ipſe per ſe haud dubia honorum ſpe inuitabat, tum per viros religionis amantes omni ope allici volebat; tanto eam in rem incumbens ardore, vt cenſum eorum, qui ad vetera Eccleſiæ caſtra redirent, ad ſe vndique ex toto regno vellet afferri. Itaque apud noſtros homines, quos exuto veteri odio indulgentiſſimè fouebat, ſupra LXVI. cenſa ſunt.

Digitized by Google

XXVIII. *De Alphonſo Lupo, Capucc.*

LVpum ex ſeueriori hac Francifci diſciplina, quam Capuccinorum dicimus, hominem Hiſpanum frequentiſſimis vbique concionibus robuſto quodam & ſui moris eloquentiæ genere nobilem, ſuperiori ætate ſuſpexit Italia. Sed quamquam ingens ſemper animorum motus conſequeretur dicentem, nuſquam tamen, aut ille contentione maiori dixiſſe, aut promptioribus animis diuinam ab eo factam ſementem incidiſſe, quàm Salmanticæ crediderim. Quanta enim vi aſſurrexiſſe illum in Dei verbum neceſſe eſt, qui quingentos ipſos adoleſcentes Cineralibus vno anno ad ſanctioris vitæ conſilia cõpulit? ſi huiuſmodi plures lupos grex dominicus cuſtodes habeat, iam omnes in agnos euadent. Et vaſtitas illa quidem Salmanticenſis Academiæ videri potuit, ſi in cœlum coloni non ſcriberentur.

XXIX. *De Maria Longa, Matrona Hiſpan.*

SOlem innocuis radiis etiam caliginoſa paludum, & quæ dictu quoque fœda ſunt, loca permeare, quia peruulgatum eſt; non ideo tamen abſtinuerim eidem Longæ Matronæ nobilis charitatem comparare honoris præfandi cauſſa, quum dicere opus habeam, illam ſæpiùs cum ſcortis agentem viſam fuiſſe per lupanaria vagari. Sed exploratiſſima fœminæ virtus famam habebat in tuto, eiuſque legibus ſoluta liberiùs in luparum ſalutem incumbebat. Omnibus quidem ſalutaria monita dare, aliquibus etiam tantum auri, quantum ſextæ feriæ à noctibus caperent, vt à flagitio, ac turpitudine abſtinerent. O mulierem verè fortem, quæ non domeſticis ſuis, ſed extraneis, vt eos Chriſto redimeret, prædam dedit. Hoc non eſt quidem ſapere pluſquam oporteat, ſed ad ebrietatem ſapere charitatis, ſupra antiqui ſcita ſapientis, cui arcana Chriſtianæ charitatis, quum mulierem fortem laudibus extulit, nondum patuerant.

XXX. *De Ioanne Abarca, & Bartholomæo Martinio, Ord. Minim.*

VTerque flagello & ſanguine alienis ſceleribus medicinam facere nobili auſu non dubitauit. Martinius quùm confitentem reum animaduerteret nulla doloris ſigna edere, ſed qua fronte perpetraſſet, eadem ſcelera in arcano iudicio ſibi recenſere, quúmque verbis egiſſet, vt in dolorem daret, neque res procederet, exuto cucullo, ac diloricata repentè tunica, tam denſa verberum grandine tergus

tergus pulſare cœpit, vt illicò alterius ad ſpectaculum attoniti, animóque vehementiùs commoti ingens lacrymarum imber conſequeretur. At verò Abarca diebus Lunæ ac Veneris ſub noctem longiſſimam, ac maximè cruentam inſtituebat flagellationem, atque amore animarum æſtuans pacem ac miſericordiam peccatoribus à Deo contentiſſimos inter gemitus atque ſingultus precabatur; quæ vt oratio humilitatis amento euibrata validior eſſet, ſe illos inter quotquot vbique eſſent omnes, primum eſſe multis cum lacrymis profitebatur.

XXXI. *De Minimis.*

QVi maximam virtutum omnium charitatem impenſiſsimè colentes eius nomen pro teſſera habent, Minimi iidem dicuntur, vt ima & ſumma virtutum illos tenere ſe debere intelligant, quicumque eum Ordinem ſequuntur. Sed charitas ſummum humani generis bonum, vt omnia ſufferat aduerſa, nec tempeſtatibus impellatur, minimis tamen læditur, indignatúrque ſi minus eius nutus omnes pro legibus ſint. Quare quum in tanta ingeniorum varietate, & humanorum caſuum, veluti quorumdam agitatione fluctuum, ſine mutua colliſione vix nauigare poſsimus, ſapienter apud illos prouiſum eſt, vt certis anni tempeſtatibus, ſi quid de domeſtica pace turbatum eſt, charitatis iura certo quodam ritu ac legitimis ceremoniis ſarciantur. Huic operi præter omnes, ſolemnis Archangelo Michaëli ſacer habetur dies. Enimuerò, qui ſemper debitores ſimus, vt inuicem diligamus, ſi quando omiſſa ſolutio eſt, integram demùm ſummam repræſentare par eſt, ne hac ſine fine dilata fides concidat.

XXXII. *De Joanne à Cruce, Carmelita Diſcalceato.*

VEtus atque Apoſtolicum eſt homines in carnis interitum dare, vt ſpiritu, quod ait Paulus, ſalui fiant; ſed ardua res, & propterea rarò viſa; effecit tamen Ioannes, qui vt ſemper ardens animi incedebat, meritorio in hoſpitio (Cordubam inter atque Bugia lanceam ad Alcolſam factum aiunt) mulierem nactus vnam ex illis, quæ paucis aſsibus pudicitiam famámque vendunt, tanta orationis vi aggreſſus eſt, tam ardenter de vitij fœditate diſputauit, vt concepto animi dolore ſpiritum intercludente mulier veluti mortua feliciſsimo caſu concideret; nam paulo pòſt recreata, duplicem rediit ad vitam.

Digitized by Google

NOSTRA.

I. *De Ignatio Loyola.*

IGNATIVS hic mihi vniuerſa ſua cum legione verè triumphat, quæ, abſit verbo inuidia, legio verè triumphalis dici poteſt; teſtem habeo Henricum illum Gallorum Regem huius nominis IV. qui aliquando cum amicis de Religioſis familiis diſputans, ſe quidem, ſi animarum ſaluti operam dare vellet, Societatem; ſi contemplationi ſe addicere, Carthuſianorum familiam ſequuturum fuiſſe dicebat. Verùm ex innumerabilibus, quæ hoc in genere patrauit, vnum, & quidem lectiſsimum, ac celeberrimum retuliſſe ſat erit. Adoleſcentem amatorem, veſanus mulierculæ amor ita vrebat, vt ab ea diuelli nulla amicorum monitione poſſet: ergo, quum verbis ſolis parum ineſſe virium intelligeret Ignatius, factis ea iuuare decreuit; vt enim magnes ferro armatus violentior euadit ad rapinam, non aliter orationem facta generoſa longè reddunt efficaciorem. Obſeruata ſtagnantis aquæ lacuna, propter quam perdito adoleſcenti nocturnum ad amicam iter erat, nudum ſe gelidæ (nam hyems tunc Pariſiis erat ſæuiſsima) totum immergit, tacitúſque veluti ſalutaribus ex inſidiis prædam opperitur: nec mora, in prætereuntem tonitru ne vocis dicam, an fulmine charitatis? inſiliens, ſe interim gelido in ſtagno victimam diuinæ iuſtitiæ futurum dum ille impuris flammis Veneri perlitaret, inclamans hominem perculit, atque à deſignato facinore auertit in pudicitiæ caſtra. Quàm multa miſcent ignari artifices, vt flammas in aquis excitent? ſe ipſa feliciùs charitas exardeſcit. Hoc audacter ab Ignatio patratum eſt, illud ſolerter, atque ingenioſè: animaduertit inter deambulandum certum hominem aduerſæ fortunæ impatientia feralem actum in amentiam, deſperationémque, eò tendere, vt in Sequanam præcipitem ſe daret. Iubet illicò ſocium, quo cum ibat, homini iam perdito ſe adiungere, atque de rerum humanarum calamitate mœſtum, ac quàm maximè poſſet plenum deſperationis ſermonem inferre; ſtrenuè paruit ille multa differens, quibus homines non eſſent ferendis; Ignatius, qui ponè ſequebatur, vbi præparatum ſatis animum vidit, ſe tertium addidit, miratuſque quàm vultu præferebant triſtitiam, ſocium vt ignotum leniter appellat; ille perſonam egregiè ſuſtinens, de

de infortuniis, quibus obnoxia eſt mortalitas hæc noſtra, mœſtiſſimè queritur; ad quæ quum Ignatius ea, quæ animum perſanare, atque ad meliora ſperanda reuocare poterant, reſponderet, non ante fabulæ finis impoſitus eſt, quàm miſer ille redditus eſt ſanitati. O admirabile charitatis ingenium, quo ſimulatis malis vera adhibita medicamenta, peſtem animo inſidentem veriſſimè diſpulerunt.

II. *De Franciſco Xauerio.*

QVod à Franciſco, Indico in palmeto, editum fuit, verè palmare charitatis documentum, quamuis omnium celebratum ſermonibus, vt his vigiliis ſplendorem addat, non diſſimulauerim; non enim omnia ſcriptoribus debent, quòd viuant in hominum memoria; rariora quædam, & illuſtriora ſunt, quibus ſcriptores debent, quòd non intereunt. Diſſimulemus in Franciſco ſuſceptas nauigationes benè longas, vt militem, & quidem gregarium, ad arcanam confeſſionem criminum alliceret: aditam Inſulam Mauricam moribus accolarum, non minus inhumanam, quàm ſoli cœlique ingenio aſperrimam: quæſitos per Amboini rupes, ad quas reptando enitebatur barbarorum vltimos, & quidquid per decennium Oriens admiratus eſt; vnum modò exequor, vt laude ab vna, omnes diſcas. Hominem obſtinatè conſceleratum, iamdiu officioſiſſimè coluerat, minimè tamen, vt animum per confeſſionem expiaret, perſuaſerat; deſcenderant fortè nautæ (nam ſimul nauigabant) aquatum quum Franciſcus amicum ſecum trahens, in littus exſcendit, blandéque confabulando vicinum in palmetum abducit, ac de confeſſione ſimul compellat, ſimul in genua procumbit, ſimul nudatum tergus deprompto in id flagello, acriùs pulſat, & ſanguine, quem plurimum eliciebat, hominem rei nouitate attonitum largè reſpergit. Totus erat in ore amor, & voces iaciebantur ardentiores, quibus, id ſe pro illius ſalute ſubire ſupplicij ſignificabat Horror primùm ſubitus obſtinatum animum concuſſit; ſubiit mox diuina oboriente luce, dolor intimus, & lacrymas excuſſit, abiecitque iam confitentem ante Xauerium, qui victoriâ lætus, quæ ſibi, non victo, fuerat cruenta, ritè expiatum in vitæ nouitatem dedit, probitatis, ac ſanctimoniæ tenaciſſimum.

Digitized by Google

III. De Emmanuele Ortega.

CHaritatis ignem fluminibus obrui minimè poſſe, quàm verè olim cecinerit diuini vates amoris, factis ipſis, optimo ſcilicet interpretandi genere, docuit Emmanuel. Creſcunt per Peruuium amnes inſanum in modum, collectiſque imbribus rapidi, ac violenti, barbarorum caſas, & pagos, non ſemel abripiunt, multis hauſtis mortalibus. Id cùm fieret, Ortega ſeſe fluuio committere minimè dubitauit, nandoque Indos fluitantes aſſequi, vt iam iam morituros ſuprema expiaret abſolutione. Agnoſceres ſpiritus alumnum illius, qui aquas quodam veluti triumpho ſuperlatus, incredibili rerum varietate diſtinxit. Eius abſque dubio vis Ortegæ inerat quæ omni periculo maiorem, atque eximium haberet; nulli vnquam mortalium tantum auri montanis deuoluta aquis detulere Indica flumina, quantum Ortegæ, qui per eam occaſionem, iuxta Oraculum Petro editum, factus eſt homines capiens. Cæterùm ne ſine dolorum peculio aquatilis ea eſſet mercatura, ſpina dum ſenticeta enititur ſuram traiectus, irritatoque aquis vulnere ac tibia miſerum in modum intumeſcente, tanta haud ita multo pòſt ærumna diues exceſſit.

IV. De Didaco à ſancto Iago.

NOn ſatis ſæuiunt flumina, vt à charitate gloriosè vincantur, toto in illam Oceano eundum eſt, quo deuicto triumphet; dabo de multis par vnum, ſimillima charitate prædicandum; Didacus in eo mari, quod Philippinas interfluit, inſtructam militum flore roſtratam, magno eorum bono, conſcenderat, iamque Dux prætoriam Piratarum indeptus, tantùm non expugnauerat, quum repentè, incertum quo caſu, aperta carina, nauis Oceanum accepit: in ea rerum deſperatione, dum omnia diſſonis clamoribus, alia, atque alia properantium, ac miſero turbæ pereuntis eiulatu complentur, Didacus ſedulas aures morituris præbuit, ſecurus periculi, atque naufragij. Expiatis omnibus, qui aderant, plurimiſque in proximum littus enatantibus, eandem & ipſe aleam ſubiturus, è nauis margine deſiliebat in Oceanum; ſalutem in vndis quæſiturus, quam in naui deſperauerat: ſed ecce è tabulatis audita, propè intermortua vox eſt, reuocantis vt verbum, de æterna ſalute ſecum acturi adhuc audiret. Exarſit ad eam vocem in Didaco germana.

Digitized by Google

Societatis indoles, & quanquam horrida vndique paululum modò cunctanti mortis imago in oculos incurreret, deſertiſſimi hominis felicitatem ſuæ nihilominus præferens vitæ, ad eum audiendum, in foros regreſſus, vix expiatorio carmine, hominem abſoluerat, quum vaſto hiatu ſubſidente naui, immanique lapſu coëunte Oceano, hauſtus eſt. Felix omnino, qui ſuo naufragio plures in portum deduxit beatitatis.

V. *De Franciſco Rodericio.*

QVam in vltima Iaponia quæſierat laudem, palmamque, in ipſo demum portu Vlyſipponenſi, ac patriæ conſpectu conſecutus eſt Franciſcus Rodericius. Reuertentem ex Iaponia, illius Societatis Procuratorem, ſecundâque per tot maria, ſæuiſſimis infeſta procellis, vſum nauigatione ad ipſa vſque Tagi oſtia fortuna repentè deſtituit, vt illa maior oſtenderetur: alliſa memorabili clade ad ſcopulos nauis, pretioſiſſima onera demerſa mortales multis fluctibus hauſti, plurimi cymbis excepti; aduolauerat vna, quæ Franciſcum fluctibus ereptum, in tutum aueheret, vrgebantque vehementiſſimè, vt ſine mora conſcenderent. At ille in tabula fluitans, & pereuntes audiens, abſoluenſque, charitatis, quàm vitæ retinens magis mori maluit, quàm animas Chriſti ſanguine quæſitas, dum vndis abſorbentur, dæmoni prodere glutiendas. Magno ille quidem Societatis Iaponicæ damno, ſpem rerum maximarum ſecum merſit; ſed præſtitit illuſtri documento charitatis ſanciri diſciplinam, in quam omnes, quicumque de Societate ſumus, auctoratos nos par eſt exiſtimare. Nulla illuſtrior mors eſt, quàm quæ charitatis imperio præcipitur.

VI. *De Paſquale Gonzaluo, & Alfonſo Lupio.*

LEuior etiam Oceani rabies eſt, nec ſola ſatis charitatem exercet; quamquam enim mirum ſit tot in naufragia, quibus quotidie aures noſtræ celebrantur, Oceanuſque conſignatur, familiam vnam ſufficere; tamen neſcio quid maius audet animus, famemque malorum ſupremum, in prælium, victoriamque depoſcit. Fracta immani procella nauis, quæ Mozantiquo Goam ſocios vehebat, nautas, vectoreſque nuda, deſertaque in arena, medio ipſo in Oceano expoſuerat, exigua, vel potiùs nulla ſpe ſalutis nec ſe tamen deſeruit auida viuendi mortalitas: lembum ex reliquiis fra-

ctæ

Digitized by Google

ctæ onerariæ, magno certamine, cùm præ ſe quiſque conſcendere conaretur, quòd vt abeuntibus tam vaſto mari exigua enauigandi, ita ſterili in arena relictis, viuendi ſpes nulla eſſet, inuitati omnes è Societate Sacerdotes Paſqualis, Conſaluus, & Alphonſus Lupius, omnibus vltrò locum cedentibus, ne deſperatiſſimam illam turbam, quod vnum ſupererat ſupremæ expiationis, ſolatio deſtitutam relinquerent, atrociſſimam famem experiri, mortemque in ea rerum omnium euerſione præoptarunt. Itaque quum reliquum vulgus abeuntem lembum immenſis lacrymis, ac mœſtiſsimo ſequerentur vlulatu; ipſi animo excelſiſſimo, omnique terra cum ſuo etiam Oceano longè maiore, abeuntes ſpectaſſe referuntur; nec poſtea quidquam de illis vnquam auditum, nec ea inuenta ſunt breuia: quàm feliciter tranſcriptos in cœlum licet exiſtimare, quos è mortalium numero charitas expunxit? quum charitas nunquam excidat, feliciſſimè illius conciditur in ſinu; quos hîc viuos concipit non morituros, eoſdem in vitam nunquam morituram effundit.

VII. *De Antonio Bariſonio.*

Bariſonium emeritæ virtutis veteranum acrior inuaſerat febris, quàm vt quæſitiſſima etiam Medicorum ope ſiſti poſſet, aut retundi; aſſidebam fortè amiciſſimo patri, & interrogare libuit, num pro ſalute alicuius caput ſuum deuouiſſet; quum tergiuerſari videretur, inſtantiùs perurgendo, tandem peruici, vt fateretur ingenuè, ſe quum ſuperioribus menſibus vicinam in vrbem (Senis agebamus) ea gratia cum ſocio miſſus eſſet, vt ſacrarum Virginum collegium, in quod non modò mali genij propalam ſæuiebant, ſed eorum nequitiæ diſciplinam omnem, charitatem, ac pudicitiam peſſundederant, ad ſanitatem reuocaret, & longè difficillima eſſet curatio; quò peruinceret, Dæmonique ſociorum operam irridenti ægrè faceret, Deum enixè ſe deprecatum, vt ſua morte illarum ſalutem commutaret. Audita fuiſſe vota, cùm ſtatim ſequuta, præter omnium ſpem Virginum, in melius mutatio, & reuocata diſciplina; tum alterum poſt menſem Bariſonij obitus oſtenderunt. Hic boni paſtoris verè preſſit veſtigia, qui, ne Tartareus lupus Chriſti ouiculas vlteriùs dilaniaret, neglectu vitæ, mortiſque contemptu perfecit.

VIII. De

Digitized by Google

VIII. *De Socio Patris Balthaſſaris Pignæ.*

NObilis etiam ſocij cuiuſdam deuotio fuit. Hic ægrotante Balthaſſare Pigna, Sacerdote ſtrenuo, atque in Perüanorum ſalute procuranda vtiliſſimo, quum illius operam, non ſine multorum damno, deſiderari cõſpiceret, ſuos verò labores non adeò eſſe frugiferos; magnis à Deo, atque ardentibus precibus, vt Pigna ſanitati reſtituto, ſibi pro illo vicaria valetudine decumbere liceret, petiit & impetrauit. Huius ego nomen excidiſſe doleo, ſed alterius cõſimili charitate laudandi nõ periit. Hic fuit Ioannes Raſtellus gente Anglus, qui Hoffæo, viro maximè frugifero, clarique nominis apud Bauaros grauiſſimè decumbente, in æde ſacra non procul Ingolſtadio piacularem ſe obtulit ac ſuccedaneum approbante cœlo; nã illius paulo pòſt morte conſequuta, Hoffæi empta vita eſt. Rara profectò charitas, quæ ab animi modeſtia, veráque humilitate vires, atque incremẽta concepit.

IX. *De Socijs in Braſilia.*

FEralis humanarum carnium eſus, adeò altas barbara in Braſilia radices egerat, vt non niſi opere maximo, ac lentiſſimo conuelli poſſe videretur: ergo exacuenda ſociis induſtria fuit, ac vires excendæ. Et perſuaſerat inſuper malus Dæmon (vt quò miſeræ illæ, quæ mactabantur, victimæ, duplici morte perirent) eorum carnes, qui Baptiſmo fuiſſent abluti, minus ſapidas fieri. Itaque pleriſque, vix impetrato ad morituros acceſſu, delatiſque ſudariis aqua imbutis, vt iis expreſſis poſt breuem Catechiſmum ablui poſſent, clanculario Baptiſmo ſalus fuit conferenda. Sed iuſtis veluti armis ab vno è ſociis dimicatum eſt, flagello armatus, acritérque ſanguinem crebrò verbere profundens pagos barbarorum intrabat; ad inſolitum eo loci ſpectaculum accurrentibus barbaris, auidéque cauſam inſueti, atque cruenti moris interrogantibus mœſto ille carmine reſpondebat, id ſe piaculi ſubire, vt ab eo pago infandis epulis contaminato, diuinam iram auerteret, quæ iam pœnæ, ac vindictæ immineret. Valuit modici ſanguinis horror inſuetus apud barbaros, quibus ſceleratæ ſaginæ horrorem incuſſit, felici fortique ſucceſſu.

X. *De Michaële Latauallio.*

DE Nicia celeberrimo Pictore proditum memoriæ eſt, tanta illum artis dulcedine ad laborem incubuiſſe, vt amoris ſui vi

Digitized by Google

abreptus, cibi eſſet admonendus, ne dies integros ieiunus, ac ſiccus tranſigeret, animo ab his quamuis cuique intimis curis peregrinante; res oppidò magna, neque cuiquam ſine laude conſcripta. Quanto igitur maiori cum gloria Michaëlis Letauallij nomen, charitatis faſtis inſcribitur, qui in re animorum promouenda ſui adeò obliuiſcebatur, vt admonitus de cibo capiendo, admirabundus reſponderet: Numquid non pranſi ſumus? Hic verè ea Chriſti Domini verba vſurpare poterat: *Alium cibum habeo, quem vos neſcitis*; tanta famis reuerentia, vt interpellare non auderet.

XI. *De Roberto Bellarmino.*

CHaritatem, quamquam tot hoſtium victricem, nondum tamen, cum eorum ſæuiſſimo, nominis gloria, ac ſapientiæ fama compoſuimus; ſed hanc etiam palmam decerpſit Robertus Bellarminus, homo ingenij maximi ac manſuetiſsimi; inſultabat doctiſsimo, ac ſapientia celeberrimo ſeni collega, nec natalibus, nec moribus, nec litteris vlla ex parte comparandus; verùm purpura, & Principis fauore ſuperbè tumens; itaque Bellarmini ſententias, quotieſcumque in Congregationibus rogarentur, conuellere, ac deſpuere connitebatur, ſed rationibus adeò ineptis, vt Bellarminus in theologicis ſcholis diu multúmque verſatus, hominem nullo negotio reuincere, atque proiectæ audaciæ reum peragere poſſet; nec deerant grauiſſimi collegarum, qui rei indignitate commoti, ne autoritatem ſapientiæ, tot partam laboribus obteri pateretur, vehementiùs hortarentur, quibus arridens Robertus, cariorem ſibi eſſe concordiam, charitatémque animorum, omni ſapientiæ fama reſpondebat. Præclarè, ac pro Chriſtiana ſapientia; quis enim auri fulgorem, ac pretium, quamuis minimè vocalis, æri altiſſimè tinnienti non anteferat?

XII. *De Societate Romana.*

HAud facile fuerit inexpertis credere, quanta ſit mutuæ conſenſionis vis, & quàm admirabiles cieat animorum motus; quamquam enim tacendo, perſuadet amoris eloquentia. Exorientis Romæ Societatis homines, non gentis, non morum, non ætatum ſimilitudo, ſed mutua ita inuicem colligauerat charitas, vt & domi lætiſſima pax & foris ingens hominum admiratio conſequeretur. Itaque homo germanus, cui rectam rerum æſtimationem quamuis magno ſuo malo hauſta hæreſis, nondum excuſſerat, admiratus, quàm à ſuis

ſectarum

Digitized by Google

ſectarum Magiſtris exulantem fruſtrà repoſcebat concordiam, ſuauiſſimámque in tam diſſimilibus ingeniis charitatem, errores vltrò abdicauit, illórúmque ſe fidei permiſit, quàm diſcipulorum Chriſti eſſe, Euangelica amoris teſſera comprobauit.

XIII. *De Iacobo Cerruto.*

SEd redeamus ad ſingulorum facta; Iacobus Cerrutus cùm menſtruam arcanorum animi expiationem perſuadere vellet, conſumptis rationibus eò demum, aliorum vtilitati velificans, prouectus eſt, vt vniuſcuiuſque eorum, qui eum inducerent morem, ſe decem annorum nomina in piaculari igne perſoluturum vltrò profiteretur. O temeraria planè vox, & inconſulta promiſſio, niſi amoris eſſet, cuius rationes qui non amant, non intelligunt.

XIV. *De Ignatio Martinio.*

HIc ingenij, ac facundi oris beato quodam flumine non ſine ingenti procerum, ac regni plauſu Luſitaniæ Aulæ ac Sebaſtiano Regi à concionibus quum eſſet, Luſitanicæ eloquentiæ diu tenuerat principatum. ſed reputans apud ſe, quàm lenta ac ſæpiùs infructuoſa cum principibus viris, quibus tantum adamati huius luti fortuna circumdedit, opera ponatur, ad excolendos tenuiſſimos quoſque de plebe ac fece hominum, cogitationes omnes curáſque conuertit. Itaque pueros, Æthiopica mancipia in foro ac triuiis, damnatóſque ad tranſtra in triremibus, laborioſiſſimè ac fructuoſiſſimè parabili vtens oratione inſtitit docere; plus aliquando etiam cum mobilioribus hac exercitatione profecit, quàm omnibus olim eloquentiæ viribus connixus. An quia momenti plurimum ac neruorum vel rudi orationi explorata, & venerationi proxima afferre conſueuit ſanctimonia? an quia quæ nulla ſatis compta oratione diu explicari pro dignitate poſſunt, ſic dici volunt?

XV. *De Iulio Mancinello.*

COmparabilis Ignatio Iulij Mancinelli ſententia fuit, (hominem hunc impigrum, animorúmque ſitientiſſimum fuiſſe accepimus) qui quum nihil præter illam, quæ illis ex Chriſti Saluatoris ſanguine plurima accedit, dignitatem ſpectaret, cum deſpicatiſſimo ferè hominum genere agere inſtituerat incredibili ſua illorumque fruge. Illud addunt dignum hominum memoria & imita-

Digitized by Google

tione noſtrorum ; matutinis precibus efflictim à Deo contendere ſolitum, vt inſignem aliquem ex conſceleratorum grege ſibi audiendum, curandumque ſubmitteret : nec fruſtrabatur viri charitas, Deo in ea vota minimè lentè deſcendente, quæ cum illius gloriæ rationibus coniuncta ſunt.

X V I. *De Nicolao Cuſano.*

CVſanum circumiectæ Treuiris regiones ab eo laborioſiſsimè cultæ numquam poterunt obliuiſci. Exibat ille prædicatum in oppida, pagóſque illius tractus, libellis, ac precatoriis globulis, aut piacularibus onuſtus ; neque vlla rerum difficultate ab opere deterrebatur : quamquam enim per integros ſæpe menſes polenta, & auena fames, frigida ſitis eſſet tantùm eximenda, horridóque in ſtramine ſomnus capiendus, non ideo tamen abſiſtebat ; & quidem adeò reluctante natura eas peregrinationes ſuſcipiebat, vt progrediens totis artubus contremiſceret ; quam ille imbecillitatem naturæ, charitate ſuſtentabat, ac prudentia diſsimulabat. Annos XXXIII. in hac animorum quæſtuoſiſsima peregrinatione poſuit ; quot magnum illum animorum mangonem in hac noſtra barbara regione, cœlo venum propoſito, mercaturam feciſſe recordabatur.

X V I I. *De Sebaſtiano Barradio.*

QVіſnam in hac alienæ ſalutis procuratione fuerit Barradius, nemo de me quærat ; quid enim ego de homine aliorum bono nato hîc dicam ? Satis pro me reſpondebunt LX. iuuenes vnius anni ſpatio eiuſdem opera res humanas, ſpéſque quiſque ſuas, Chriſtianæ poſthabentes Philoſophiæ, quibus magni Franciſci familia aucta eſt, vt reliquos aliquamplurimos aliis deuotos diſſimulem. Quo igitur ardore animi opus habuit, qui tantum excitauit incendium? non niſi ab interiore ignis igni exiſtit.

X V I I I. *De Antonio Madridio, Io. Baptiſta Alexandro, & Ioanne Boniſacio.*

SI plures his hominibus pares haberemus, iam, opinor, vetera redirent Ægyptiorum tempora, quibus ciuitates integras Monachorum fuiſſe accepimus. Madridio ſiquidem Salmanticæ pro ſuggeſtu concionante, ne dicam, an lacrymante? tantus Academicis adoleſcentibus

leſcentibus calor incidit è cœlo, vt quum ad Religioſorum familias agminatim conuolarent, illarum Antiſtites cum moderatoribus Antonij egerint, vt aut illum à ſuggeſtu prohiberent, aut certè laxandis ædium ſpatiis, alendiſque tironibus pecuniam expedirent, quòd domorum ac reddituum anguſtiæ nouis accolis non ſufficerent. Lentiùs egit Alexander, qui adoleſcentium Partheniorum pietati, Romano in Collegio admotus, vir attentiſſimæ ac manſuetiſſimæ diligentiæ centurias omnino ſupra tres, variis ſub ſignis Deo adlegit. Sed fidem propè ſuperat quod de Ioanne Bonifacio traditum eſt ab Ioſepho Velaſquio Carmelitano, illius vnius opera c c. ſupra c ı ɔ. deſertis humanæ vitæ illecebris, nobiles transfugas in religioſa clauſtra conceſſiſſe. Hi mihi & religioſi ſtatus fœlicitatem intellexiſſe, & qui illius auctores fuerunt, verè amaſſe videntur; qui enim in tanti boni communionem alios non inuitant, hi & minus norunt & frigidè amant.

X I X. *De Edmondo Augerio.*

PRobatam & hîc Henrici I I I. Gallorum Regis aulæ eloquentiam, quum ciuilium bellorum turbinem deuitans, Comi in Italia conſediſſet, ad puerorum inſtitutionem deduxit, tanta cum fruge, vt ab infinito illorum grege, beatas ad animorum ſedes deduci ſit viſus; quamquam priora illa etſi tantum ſplendoris haberent, ſine admirabili fruge non fuerunt. Nam apud Foreſios in Bearnia, concionem ſemel totam Caluino addictiſſimam, vnica oratione ita incendit, vt exorta vociferatione multis cum lacrymis Caluino ſe nuncium remittere, futuroſque in Eccleſiæ poteſtate omnes ſucclamarent. Sed quid ego ſingula commemoro? ſupra xl. capitum veteri ab eo fidei reddita tradunt annales, tantamque hominis fuiſſe admirationem, vt proximis c c c c. annis, parem expugnandis, atque ad ardua virtutum incitandis hominum animis Gallia non viderit, aliquanto ſcilicet ampliori annorum ſpatio, quàm quo oratorem eniti, atque formare natura conſueuit.

X X. *De Ludouico Balleſtrero.*

VAlentiæ tantos in foro ad circumfuſam turbam diſſerens motus ciebat animorum, vt res eſſet admiratione pleniſſima. Itaque Ioannes Ribera ille Hiſpaniarum Carolus eius concionantis tabulam in cubiculo dedicauit, addita cadaueris, & Chriſti Domini

Digitized by Google

mini è Cruce ſuffixi imagine; quòd ſine hoc numquam geſtum faceret; illo ſemel tranſlatitio funere ſtare iuſſo, omnia lachrymis atque commiſeratione miſcuerit; quæ duo profectò maximè ſunt commouendorum inſtrumenta animorum.

XXI. *Petro Caniſio.*

NOn vno, aut altero egregiè facto, ſed vita tota æſtimandus Caniſius eſt, homo Germaniæ ſuæ maximè frugifer. Numquam ille ceſſabat; vbicumque pedem figeret, ibi alicuius præclari operis roſa, aut lilium emicabat. Sacramentorum frequentem vſurpationem, ſupplicationum celeritatem, virginis cultum, & quæ alia retinendæ augendæque fidei, animiſque ad virtutem formandis ſolemnia ſunt, ab eo paſſim inducta in mores, & ſibi reddita vidit Germania; vt de eo dicere ſine reprehenſione poſſet, ad Caniſij pedem benedixiſſe ſibi Deum, quod domeſtico in iurgio Iacob olim Labano obiecit beneficiorum commemoratione non falſa.

XXII. *De N. N.*

QVòd ſi ſingularibus magis capitur animus, erit in N. N. quod vel totius antiquitatis comparatione ſuſpiciat poſteritas, non enim excelſiſſimi animi, atque incitatiſſimi ardoris adoleſcens, vt baiulos in foro, ac triuiis ſtantes commodiùs doceret, illorum vitam bona maiorum venia timuit imitari; odoratus etiam Sacerdotem illicitas domi alere voluptates, adeoque inſanire, vt monitorem non admitteret quo hominem malè perditum lucraretur, auſus eſt aliquid, quod non niſi ardentiſſimæ charitati cum laude poſſit imputari. Homini ſe dedit in famulatum, fuitque aliquandiu, nullam officiorum partem relinquens, vt herum poſſet demereri, nec antea deſeruit, quàm contumaciorem, vt medicinam ferret, expertus, ne ipſa curatione irritaretur morbus, magnæ ſpei irritus abſceſſit. Neque enim ſemper magna conantibus reſpondet euentus, quum numquam ſine laude conentur.

XXIII. *De Gaſpare Barzæo.*

VNius Barzæi virtus, etiam ſi ſola proponatur, omnibus exemplo eſſe poterit. Quis enim hominis ardor fuit, quùm Armuziæ ardentiſſimi cœli, æſtuantiſque ſoli feruorem intolerandum laboribus vincens, Saracenos, Iudæos, Idololatras, ſuis quoſque

diebus

Digitized by Google

diebus aggreſſus, omnium ſectas confutauit, audaciam fregit, plurimoſque ad Chriſtum traduxit? quum diu noctuque ad laborem incumbens nullam quietis partem cepit? quùm ſolerti ſemper induſtrioque ingenio noua moliens, tam Armuziæ, quàm Goæ multas pietatis excitandæ machinas admouit, & retinendæ præſidia impoſuit? Hic nimirum non vno aliquo facto laudandus fuit, ſed ſummis tantùm indicatis capitibus; quia cùm nihil in illo fuerit vulgare, ſed omnia ſumma, vnius tantùm commemoratio fuiſſet reliquis iniuria.

XXIV. *De Hieronymo Otellio.*

ARdor ille animi, quo animorum ſalus procuratur, ne ſuo impetu efferatur, ac manſuetudinem, modeſtiamque domi exuat, quod ferocioribus ingeniis pronum eſt, Otellius, quo, quum ad concionem dicendum erat, nemo violentior cooriebatur, grandioribus litteris hæc ſibi in ſuo cubiculo ad ipſam proſeucham inſcripſerat. Domi agnus, in ſuggeſtu leo. Itaque licèt aſperiori voce, ore ſubruſtico, actione tota inconditus, atque abnormis eſſet, magnos vbique motus ciebat, numquam ſine ingenti præda animorum. Bigam hanc leonis & agni, quam Chriſtus exemplo & præceptis iunxit, nemo ſine triumpho conſcendit.

XXV. *De Balthaſſare Aluaro.*

TAnti eſt animis mederi, vt vel cum aperto vitæ periculo operi inſiſteret Balthaſſar; etenim quum tertiana vehementiori attineretur in lectulo, biſque ſanguinem miſiſſet è vena, euocatus à *Sanctimoniali*, ad eam deterrente ne quicquam valetudinarij præfecto, ire perrexit, eamque per otium auditam conſolatus eſt; verùm ipſo in conatu linquente animo domum relatus, vt ab eodem audiuit: Numquid non prædixi ego homini ægro ab his eſſe abſtinendum? Atque ob vnius animæ conſolationem multa præter morem etiam eſſe audenda reſpondit.

XXVI. *De Joſepho Scamacca.*

QVid quum non vnius capitis, ſed totius populi ſalus agitur? nullis profectò parcendum eſt laboribus, nulliſque periculis ab Euangelica dicendi libertate decedendum eſt. Id ex illo diuino ad Iſaiam vatem maximum imperio conficiebat Scamacca. *Annuntia*

nuntia

Digitized by Google

nuntia populo meo ſcelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. Itaque tanta libertate in ſcelera inuehebatur, vt quamquam capitis periculo adito, & bis in exilium pulſus, nihil tamen de ſua contentione remitteret; expedit aliquos virtute præſtantes virtute homines in Republica haberi, vt morbis diuturno vſu, aut Principum auctoritate validis opponantur, quamquam vt medicamenta violentiora ab imperitis ſi vſurpentur ægros conficiunt; ſic ea libertas, niſi ab hominibus excellenti quadam virtutum fama, cuiuſmodi Scamaccæ erat, mala non ſanat, ſed irritat.

XXVII. *De Alphonſo Roderico.*

AMare atque audere amici cauſſa nemo ſapiens ſeparauerit. Itaque ſecurus calumniæ Alphonſi votum hîc tradam, qui nulla temporis definitione quaſlibet ſe Inferorum pœnas paratum ſufferre Deo offerebat, dummodò illius non diſſolueretur amicitia, vt vnus aliquis criminoſorum ſe ſe ad bonam frugem recipiens cum Deo rediret in gratiam. Quas ille huius vitæ non toleraſſet ærumnas, vt charitati òbſequeretur? Plerique intus, ſed validè amant.

XXVIII. *De Bernardino Piccino.*

NAm licet aliquando minus ſe publico credat, non ideo tamen vt ceſſator increpandus amor eſt; nam & latens in montium viſceribus ignis, quamuis ſtipulas ſyluaſque non ſemper amburat, vires tamen occultè comparat, & tacita machinatione timendus eſt. Hinc illa Bernardini vox ſæpiùs de animorum ſalute ſecretò agendum cum Deo, quàm de ipſo cum illis colloquendum, quod ipſe tum quotidiano vſu, tum illuſtri quondam exemplo docuit, vt qui centies nocte vna, de vnius animi ad meliora conuerſione Deum flagrantiſſimè interpellans, tamdem exorauit. Hoc nimirum non fuit dormire, ſed amare; nam numquam melius dormit amor, quàm quùm benefacit.

XXIX. *De Ioanne Lagarde.*

OBiicias licèt armatas Inferni furias, & toto contra pugnes Acheronte, adhuc tamen charitas bene aliis facere perſeuerabit. Vehebatur Gallica claſſe Ioannes, vt militarem licentiam ſacerdotalibus Societatis miniſteriis Chriſtianæ intra diſciplinæ

ſepta

ſepta contineret. In id acriter excubans magicam impietatem ſimul nauigare ſibi viſus eſt odorari. Sed ne opinione ipſe ſua falſus, turbas inanes miſceret, hominem, quem ſuſpectum habebat, clanculum de nocte ſtatuit obſeruare. Vidit, quæ timuerat, & nefariæ arti per tenebrarum licentiam ſecuriùs operantem, quamquam huiuſmodi Satanæ mancipia, itidem vt virulentos dracones, ſine pernicie vinci non poſſe ſciret, validè nihilominus complectitur, excitatiſque quorum ea curatio eſſet, vt in ſcapham impoſitus ſua cum peſte procul exponeretur, obtinet. Ille dum à militibus corripitur, magicum neſcio quid Ioanni inſuſurrat in aurem, tanta peſtiferi carminis efficacitate, vt turbatæ ac perditæ valetudinis illico damna ſentiret. Atqui, inquit, vt vt moriendum mihi ſit, tu tamen tot animabus, quarum ſalus toto ſanguine à Chriſto empta eſt, ampliùs non illudes. Cæterùm ſæuiente magico veneno vicinum in littus multis claſſiariorum lacrymis expoſitus, ſacriſque ab accurrente vicini pagi curione ritè procuratus mactam charitate animam ſponte perdidit, vt gloria æternùm auctum inueniret.

XXX. *De Jacobo Leleſo.*

FElicissimi etiam Iacobi Leleſi hominis Hungari conatus fuiſſe memoratur. Sigiſmundi Batorei pueritiæ admotus, vt naturales ac voluntarias egregij adoleſcentis virtutes excoleret, vrbem Claudiopolim, in qua agebat Princeps, colere aggreſſus, quum in ea ſex tantùm Catholicos inueniſſet, ab hæreſi penè traduxit vniuerſam; eo etiam felix, quòd veneno ab impia matrona ſublatus; quod fortium virorum eſt, hoſtilis peſtis vltimò ſæuientis conatus poſtremos ſua morte compeſcuit.

XXXI. *De Collegijs Gracienſi, & Vienneſi.*

PAria de Græcienſibus ſociis memorantur. In qua enim vrbe, quùm primum ſedem ibi fixit, ac gymnaſium Religionis ac bonarum artium aperuit Societas, quinque tantùm in veteri fide conſtantes ſupererant, reliquis omnibus fatali Germaniæ nouitatis turbine ad Lutherum abreptis, haud ita multò pòſt reliqui nulli fuerint hæretici. Viennæ etiam paulo plus, quàm centenos, integræ fidei, quum eò Societas venit, fuiſſe accepimus; tanta in ſacrum Ordinem plebis inſolentia, vt luto cæteriſque ſordibus impeteret progredientes. Sed breui aſſiduis magniſque ſociorum laboribus

Digitized by Google

auſa ſe oſtentare vera fides honorem priſtinum, debitúmque habuit. Quod vir grauiſſimus Canonicorum Decanus, quum grauiſſimorum virorum in conſeſſu non nemo ex ſacro Ordine Societati obloqueretur, liberè profiteri ſuarum partium eſſe duxit, increpans, non debere Societati ab illis maledici, quibus eius opera luce palàm in foro obuio populi honore verſari integrum eſſet, nam ante illam id non licuiſſe. Nullus mihi ſcribendi finis inueniretur, ſi animus eſſet eorum geſta recenſere omnia, qui ſine fine laborant.

XXXII. *De Didaco Carual'io.*

VEreor Iaponicas charitatis fodinas attingere, ne diuitis vſque, atque ad miraculum redundantis opulentiæ ſplendor abripiat; ſed imperabo ipſe mihi, vt vno Caruallij facto, quo, vt exempli opportuniſſimi vehementer delector, inde me expediam. Ægrum hominem, ac mortis minimè ſecurum Chriſtiano arcanæ confeſſionis ritu vt expiaret infeſtiſſimis vbique Sacerdotum exploratoribus volitantibus, atque ad vincula quærentibus, aſperis per ardua montium viis ſeptem dierum iter ingredi, ſummáſque per ærumuas conficere auſus eſt; ſed quid ego hoc admiror, quaſi aliquid ſit illius itineris comparatione, quod vnius ouiculæ reuocandæ cauſſa à ſummis illis beatiſque montibus ad depreſſam atque imam conuallem magnus animorum paſtor ſe ſuſcepiſſe gloriatur? Enimuerò pygmæi vt gigantis gradum æquare non poſsint, greſſum tamen explicant, vt imitentur.

XXXIII. *De Petro Cottono.*

INeunti Procerum in Henrici IV. aula conuiuium Cottono de mulierculæ periculo, quæ nondum eſſet expiata, nunciatum aliquando fuit. Ad eam vocem bona conuiuarum venia illico abſcedens, ad longè gratiores epulas abiit. nam ritè confitentem ream abſoluit, atque hinc adfuit abeunti. Sed Cottono propria laus fuit nullam lucrandarum animarum occaſionem amittere, præſertim ſi Dei verbi retia eſſent iacienda: anno huius ſeculi XVIII. vicies ſupra ducenties ad concionem è ſuggeſtu dixiſſe memoratur, diſsimulatis ſermonibus, quos frequentiſsimè ad virgines in Parthenonibus pioſque homines in aſceteriis habebat. Quàm diues huic viro eloquentiæ, ne dicam, an charitatis vena fuit; ſed certè fuit eloquentiſsimæ charitatis, quæ mira fontis perennitate patet domui Iacob.

XXXIV.

Digitized by Google

XXXIV. *De Ludouico Pontano.*

INgens diuini luminis vis quod Ludouici mentem colluſtrauerat, eos miſcebat ardores, vt niſi aliquid ſemper ad animorum ſalutem moliretur, eos ſe ferre non poſſe crederet. Senſerat haud dubiis indiciis Deo cordi eſſe, vt libris de tota interione Chriſtiana philoſophia ſcribendis Rempublicam iuuaret; ergo eam in curam duos & triginta per annos adeò attentus incubuit, vt perpetuis valetudinibus obnoxius, immo iam morti proximus eam non dimiſerit. Tertia ante obitum hora adhuc dictabat, itaque cum facultas, ſed non voluntas de Republica benemerendi deſeruit, ipſe operi præclaro immori glorioſum duxit.

XXXV. *De Joſepho Calatayudo.*

STrenuum admodum ac numquam ceſſantem ab animarum prædis Ioſephum fuiſſe accepimus, virum impigræ admodum charitatis; quas enim horas illius operibus non daret, eas ſibi perire arbitrabatur; itaque ita vitam partim conſueuerat, vt diei luce vſus tenebras peccatorum qua demum cumque poſſet ratione diſpelleret, per noctis tenebras diuinarum contemplationum iucundiſsima ipſe luce perfrueretur. Nec alium eſſe oportuit, qui præter numquam intermiſſos labores, tricies in expeditionem miſſus, numquam (niſi quum ad feces Maurorum Hiſpanias poſt annum ſeptingenteſimum adhuc contaminantium iuit) ſine opimis ſpoliis ſit reuerſus. Quamquam ne tum quidem ſua caruit mercede, charitatis enim lumen, quamuis eo nemo vti velit, in ſeipſum admirabili quadam ratione reflectitur, nihilominus atque incaleſcit.

XXXVI. *De Leone Henricio.*

QVid ſi micent gladij mutuam in perniciem diſtricti, & ſanguinem inuicem haurire deliberati? audebit nihilo ſecius charitas, & ſanguine ſuo inſanam ſitim reſtinguet. Quid enim aliud agebat Henricius, dum reiecta à tergo tunica humeros flagello cruentans, ſéque medium inferens duello digladiantibus, ferrum illis de manibus non ſermonibus, ſed ſuo extorſit cruore? ſcilicet quæ morte ipſa fortiorem ſe nouit eſſe, charitas ferrum, aut vulnus timeat?

Digitized by Google

XXXVII. *De Dominico Aſſentio.*

INduſtriam audaciæ iungit, ac ne bene cœpta dilabantur, auxilia vel ab innocenti ætate conquirit etiam charitas, & quidem aliquanto ob innocentiam ipſam validiora. Aſſentius quodam in oppido ad euellendas fibras temere concepti iuriſiurandi, quæ labes latè ibi peruagabatur, id ſumma contentione induxit in mores, vt quoties quis laberetur, vel in publico ac luce palàm demiſſo humi corpore terræ oſculum daret, ac ſi cunctaretur pueri admonerent. Hi quum iurantem aduenam audiſſent, illico moris admonent. Ridere homo, ac tergiuerſari, ſed tanta idem monentium turba puerorum accurrit, vt nulla iam euadendi ſpe pudoris quidem plenus pareret tamen, eámque rem ſibi vtiliſsimam fuiſſe profeſſus ab iurando ſe in poſterum linguam cohibiturum affirmatè polliceretur, gauderétque puerili ſe magiſterio ſapere didiciſſe.

XXXVIII. *De Thoma Sanctio, & Simone Bucerio.*

COrporum etiam commoditatibus conſulere, licèt magno proprio incommodo charitatis eſt, id quia viris magnis vſurpatum ſcimus, quamquam rudimẽtum hoc maiorum conatuum eſſe videatur. Thomam Sanctium ſexaginta ſex annorum ſenem, ſapientia clarum, quum de via feſſus paulo poſtquam Socij ſe cubitum recepiſſent, Almonazaliam appulſum, ne cuiquam illorum ſomnum rumperet, ad oſtium Collegij noctem inſomnem traduxiſſe, quis niſi charitati cuidam eximiæ auſit imputare, quæ ſuæ quidem dignitatis nullam, aliorum commoditatis maximam rationem haberet? Minor in Bucerio dignitas, frequentia virtutis compenſatus. Nam quieſcentibus iam ſociis ex Collegij ſuburbano, quod curabat, quum ſæpiuſculè reuerteretur, ne cuiquam licèt leui ſuo inceſſu moleſtiam crearet, aut quietem abrumperet, domeſticum ſe in ſtabulum recipiebat, vbi poſt conſuetas precum atque flagellorum exercitationes, breues ſomnos porrecto in palea corpuſculo indulgeret. Adeò quæ alienis commodis inuigilat, ſui obliuioſa charitas eſt.

XXXIX. *De Emmanuele Ferdinandio.*

VLtima huius capitis clauſula omnem ego certiſſimè vincam expectationem. Quid enim amplius ab homine, quem nefarij latrones infartis arena ſacculis contuderant, atque ad necem vſque

exoſſera

exoſſauerant, charitas ipſa poſtulet, quam vt illatæ necis immemor, pacem illis à Deo ac veniam precetur? Nondum totum charitatis ingenium nouimus. Illa ſupremas Emmanuelis voces, atque inter mortua proſtrati hominis verba ita temperabit, vt ſceleris, quo ſe latrones obſtrinxerant, illis fœditatem oſtendens, atque ad pœnitentiam inuitans, abſoluturum ſe illico, ſi confiteri ſit animus, magnificè polliceatur. Valuit inaudita virtus, vnuſque ex illo grege charitati, ne hinc minùs læta diſcederet, condonatus eſt; nam conſcientiam apud moribundum expians, ab eo animi vitam accepit, cui huius lucis vſuram, per ſummam eripuerat crudelitatem.

XL. *De Hermanno Hugone.*

QVeſtus erat neſcio quis cum Hermanno, dum illi animum in confeſſione aperiret, ſe tantis libidinis fluctibus verberari, vt ſtationem deuotæ Deo caſtimoniæ tenere minimè poſſet; itaque frequentiſſimo naufragio ad illicitæ voluptatis ſcopulos allidi ſe ſentit. Hermannus opem de cœlo petendam, valido enim cum hoſte rem eſſe. Itaque hominem monitum quid facto opus eſſet, bonæque ſpei plenum dimiſit, addens ſe pro virili non defuturum. Quatuordecim totos dies exorando illi, placandoque Deo impendit; cilicium induit, flagris ſe conſcidit, humi cubuit, nihilque eorum omiſit, quæ quum propria res agitur, homines, quos acris tangit pœnitentia, facere conſueuerunt. Charitas enim, cui omnes ſeruiunt virtutes, omnium cultus induit, nec mutatur.

XLI. *De Alphonſo Aragonio.*

VRaguaiorum in Paraquaria non modò barbara verba ſunt, ſed ipſe oris ſonus propè extra hominum conſuetudinem ſibilo, aut ſtridori propior eſt, nam collecta ac veluti canaliculata lingua vehementiùs ad dentes allidenda eſt, vt loquentes imiteris, quod Europeis noſtris longè laborioſiſſimum eſt. In hac difficultate peruincenda adeò ſe ſe Aragonius exercuit, vt crebro illo alliſu lingua vulneraretur, cui quùm ſibi non ideo parcendum duceret, ſed laborioſiſſimè docendis rudibus illis gentibus perpetuò inſiſteret, creſcente vulnere tandem confectus optimum Deo linguæ in proximorum ſalute procuranda abſumptæ ſacrificium obtulit. Plus ille vulnerata lingua profecit exemplo, quàm ſi eloquentia præualuiſſet.

Digitized by Google

XLII. *De Jacobo Dei.*

GEnuæ agebat Iacobus nondum inita Societate, ſed ardens animi, totaque indole ad illius genium factus. Itaque vt pauperibus dare poſſet, qui nihil præter ſe ipſum haberet, ſe ipſum dare decreuit, ſeque vendere ad tranſtra in triremes, quo vitæ genere quid inueniri poſſit ærumnoſius equidem ignoro. Sed charitas ærumnas nihil moratur. Itaque emptorem quæſiuit Iacobus, qui quùm parati ſemper eſſe conſueuerint remigibus ſupplendis, Dei numine factum eſt, vt non inuenerit. Et ſanè charitas vendi non debuit, nec tanta indoles in illis ſordibus volutari.

XLIII. *De Thoma Sanctio.*

VT olim Bernardus ſuorum caſus, quamquam nullius ſibi negligentiæ conſcius, vehementiſſimè dolebat, quòd hæ ſint leges charitatis, alieno malo, non ſuo dolere; ita Sanctium accepimus, tyronum vno à ſuſcepto religioſæ vitæ conſilio deficiente, vix olim dolori parem fuiſſe. nam poſt gemitus, clamoreſque, quum ſatis non eluctaretur dolor, tandem animo linquitur, vt eum ex animo verè dolere ſciremus, qui animum ipſum impendiſſet dolori.

XLIV. *De Joanne Baptiſta Romano.*

SEd aliquid adhuc in mari audendum eſt charitati, & vel in ipſo naufragio portus ſalutis aliis aperiendus. Fluctuabat tabulæ innixus Romanus, & vicino cum fluctu natans luctabatur homo Iudæus, cuius in periculoſiſſimo illo rerum articulo ſalutem ſibi minimè negligendam ratus, de Chriſti fide amplectenda compellat Sed fremente mari, & plurima vndique incurrente mortis imagine, audiri quî poterat? Ergo ne auxiliantem ſperneret, qui monentem non audiebat, tabulam Iudæo concedit, pactus, ſi enataret, Baptiſmum; ipſe interim ſine tabula, ſua tantùm charitate vectus, litus occupat, & paulò pòſt appulſum Iudæum ex aquis eripit, vt melioribus mergat ac ſaluet. Per ipſos Rubri maris immenſos gurgites feliciùs Patres tranſuadaſſe non dixerim; nam quod in illa celeberrima tranſmiſſione adumbratum olim fuit, hic recepta ſalute colorauit.

Digitized by Google

Capvt IV.

De charitate in pios defunctorum animos.

ADeò multiplex, latéque fuſa humanæ conditionis imbecillitas eſt, vt quamuis feliciter ea functis, non illico ſemper benè, ac beatè, ſed pleriſque omnibus diu, multumque, cum ipſo ſit igne luctandum. Nihil tum illis in ſe opis eſt à moliendis pœnis, vnumque reliquum opus tolerare; qua conditione quid poſſit eſſe deterius? Vruntur nulla meritorum acceſſione, nec quidquam igne ab illo luci additur beatiori; quamquam enim ideò fornacibus illis detinentur, vt quas hinc ſordes extulerunt, in flamma relinquant, ſolutíque omni pondere ſuperas emicent in auras; non ideo tamen non miſeri animi ſunt, magno charitatis irritamento. Quæ luctantibus adeſſe cùm poſſit, quis non amori præclarè illos cenſeat operari, quos placamina, & ſupplicia conquirere, atque expedire, diuinum vt in fiſcum eorum expungendis nominibus inferantur, pius labor exercet? Non finitur morte verus amicorum amor, quoniam nec pars illa perit, quæ princeps amatur, vtpote neſcia ſenectutis, indomita, ipſi quin etiam æternitati, æuo inoculante, tam diligenter inſita, vt cùm primùm eſſe cœperit, eam amet, mox verò à corpore dimiſſa, liberrima inuadat. Has ergo tu negligas, captiuaſque non redimas facili ad commutationem diuina clementia? An quia earum ſupplicia longè ab oculis ſubtraxit rerum æquus arbiter Deus, quos eiuſdem patriæ charitas iunxit, obliuiſci par eſt? Si fortuito, nec ita magno igne, proximi ardeat domus, quid non turbarum datur? Excitatur clamoribus vicinia, multoque campani æris tinnitu remotorum increpatur quies; accurrunt noti pariter, atque ignoti, aquarumque eluuiem inuergunt, contrariis pugnant elementis, cæſis trabibus, diſiectiſque contignationibus, iter furentibus flammis abrumpunt, omnia concurſatione, ac timore complentur, nec, antequam flamma ſubſederit, à labore ceſſatur. Quàm lenta fide viuimus, qui felicium amicarumque vmbrarum incendia otioſi, fabulanteſque prædicamus? Cur non opem ferimus? Incendiis olim porrò, ne gliſcerent crebris, in vrbe lacubus, promptiſque machinis, elemento in ſublimia eiaculando,

prouiſum

prouiſum accepimus; quod hodieque, quibus domus è materia periculo proximæ ſunt, factitant, plagæ accolæ frigidioris. Haud minor in hac Eccleſiæ Republica aduersùs eos ignes cura, multoque prouiſu cautum eſt, vt quamuis inuiſi, imoque abditi terrarum ſinu hi ſæuiant ignes, ſi res modo, ac ratione adminiſtretur, viuentium labore, atque opera extinguantur. Id qua confieri ratione poſſit, quos iam dabimus, viri pietate, atque amore præſtātiſſimi docebunt.

I. *De Clericis Regularibus.*

HOrum inuentum fuit Montem, quod mortuorum ærarium iure dici poteſt, conſtituere, tam magna laude pietatis, quàm multa in egentes animas ex illo bona redundabunt. Quum enim pauperum illa ærarïa, quæ Pietatis montes appellamus, in magna ſint fama, cur non immortalem hic mereatur, ex quo ſuffragiorum, vt Eccleſiæ loqui placuit, veluti aquarum, arcanis flāmis extinguendis, deriuantur perennitates? leuiſſimà enim ſtipe, quam pro ſe quiſque deſtinatò confert, ea ſacrificiorum procuratur multitudo, vt morientibus infinita propemodum ſuffragia comparentur. Iidem augendæ huic pietati, ſecundas quaſque ferias ſacras habent, propoſita palam diuiniſſima Euchariſtia, breuique ad confluentes ſermone; quam exercitationem vt magis eſſet frugifera, ſummi Pontifices ſolemni indulgentia ornandam cenſuerunt.

II. *De Anthea.*

AB extrema Verbani ora prodiit Anthea Lucenſis generis fœmina, ingentibus virtutibus, nec vſitato viuendi genere, magnorum etiam Principum aulis notiſſima. Huius in accurando mortuorum negotio, quanta fuerit ſedulitas, quantus animi ardor, vix fando poſſit explicari; etenim quum perpetuò, ac duriſſimo ieiunio, ſimpliciſſima in tunica hyemem toleraret, precibus continuis vitam ageret, & quodam diuinitatis inſtinctu concurſaret, Sabaudum, Mantuanumque regulos, ipſumque Cæſarem adiret, quidquid auferre poterat, totum expediendis illico piarum animarum nominibus impendebat; ob eamque cauſam, Virginum Collegia, Hoſpitales ægris domos ædificanda curauit; eo verò ardentis animi ſenſu, in id opus incumbebat, vt omnes facilè, in ſua vota pertraheret, cùm mortuos ſuos, ruſtica quadam vocis inelegantia, ſed pluſquam ciuili diceret charitate.

III. *De*

Digitized by Google

III. *De Catharina Riccia, Ord. Prædic.*

DVrior etiam amoris indoles eſt, atque vbi exarſit ferendo indomita. Orauerat Deum Catharina, vt amici Manes, quos piacularibus flammis cruciari intellexerat, in beatam emitteret libertatem. Quum res lentè procederet, ſéque minimè audiri vidiſſet, vltrò ſe paratam ſubeundis, quæ ſupererant, pœnis profitetur. Audiuit Deus, indulſitque grande amoris experimentum. Inuaſit Virginem ardor adeò ſæuus, vt illa totis membris miſeris modis æſtuaret, ipſúmque cubiculum, concepto calore videretur ardere. Nulla tamen audita querentis vox: nam præclari facinoris conſcientiam, pro alleuamento habebat; creuit etiam amor auſurus maiora, ſi res poſceret, vt flammis ali poſſit.

IV. *De Vrſula Benincaſa, Virgine Neapoli.*

LOngè maius in Benincaſa experimentum fuit charitatis; nam quum ius, & fas eſſe de viris doctis intellexiſſet, pro eorum animorum pœnis, quia Purgatorio igne torquentur, ſe deuouere, haud diu cunctata eſt: piacula quæ Bernardinæ primùm, mox etiam Catherinæ ſororibus ſupererant luenda, in ſe libens tranſtulit, ſummiſque precibus à Deo tenuit, vt eam voluntatem haberet ratam. Ergo acerbiſſimis doloribus decennium integrum pro Bernardina laborauit: Catharinæ cruciatus eam ad extremum vſque exercentes prius illi vitam, quàm charitatem excuſſerunt, cui amare, quàm viuere dulcius fuit.

V. *De Franciſco à puero IESV, Carm. Diſcalc.*

NOn vno auxiliorum genere piorum Manium debita ſoluere conabatur Franciſcus à puero IESV, vir ſapientiſſimæ ſimplicitatis. Satagere ipſe per ſe, per alios, eleemoſynas corrogare, curare ſacrificia, Indulgentias vrgere, piacula ſubire, noctes inſomnes ducere, pſallentibus noctu adſtare, quamquam fractus diurnis laboribus, cum puero IESV, quem vnicè amabat, ſingula per religioſæ demiſſionis opera, earum libertatem paciſci, nullum denique lapidem non mouere; quòd diuinitus accepto lumine cruciatuum, quibus expiantur, penitus introſpiceret grauitatem. Ingentia enim mala niſi diſſimulentur, quamquam nullo interprete auxiliares manus expoſcunt.

VI. *De Thoma Moro.*

EA furentis hæreſeos rabies eſt, vt etiam in mortuos ſæuire non pudeat; & effodiſſe Regum, ac ſanctiſſimorum Cœlitum oſſa, impietatis quidem immanis fuit, ſed ab illis irriſæ, quos extra ictum ſua extulit felicitas. Verùm quàm barbarum crudelitatis genus, eis ſummopere nocere, qui damna ſentiunt, nec poſſunt emendare? Hoc agunt, qui preces fieri, ac vota pro animorum ſalute ſuſcipi nolunt, ne illis bene ſit, quibus tamen omnino malè eſſe non poteſt Horum patrocinium, cùm plerique ſuſceperint, primus Morus fuit, qui cauſſam doctiſſimè, atque elegantiſſimè egit, edito commentario, cui titulum fecit, Libellus ſupplex pro animabus Purgatorij, ingenioſè & iuris conſuetudine imitatione traducta.

VII. *De Chriſtophoro Refrigerio, C.R.*

COnueniunt *rebus nomina ſæpe ſuis.* quod olim Sulmonenſis vates cecinit, veriſſimum eſſe quotidiana inter experimenta humaniſſimè in Chriſtophoro Refrigerio nomen, & cognomen euincit, magno animorum cruciatorum bono. Huic nullam diem abiiſſe ferunt, qua in cœmeterium ingreſſus, ibi attentiſſimè, pro eorum animorum æterna quiete non precaretur. Immo ſi quando ad ſancti Silueſtri in Quirinali ædes adibat Pontifex, ſtatim aderat Refrigerius, pedibúſque aduolutus, grata ſummis Principibus ſuauitate, indulgentias ab eo auferebat, vt illis verè ipſe eſſet Refrigerationi.

VIII. *De Moſchis.*

LAbefactata quidem eſt apud hos Chriſtiana res, ſed non adeò corrupta, quin veteris, & quidem plurima fidei veſtigia ſuperſint. Hæc inter animorum poſt ftaa cum pœnis luctantium ſolemnis expiatio, quæ illis menſe Maio plurimis, ſed ſui moris cerimoniis, ac februis biduum peragitur. Hanc illi Prandium vocant animorum, vereor ne veteris ſuperſtitionis manifeſti, quæ cùm olim in Italia atque Africa ſuccreſceret, Ambroſij atque Auguſtini falce demeſſa eſt, neque enim corpore hoc exutis, epulis opus; niſi fortè nominum nos licentia delectet, quæ vicina errori eſſe conſueuit.

IX. *De*

Digitized by Google

IX. *De Cochineinenſibus.*

ET quàm fœdè labantur hoc in genere Cochineinenſes operæ pretium erit cognoſcere, vel vt illatæ olim illis gentibus fidei fugiens veſtigium, vel vt naturæ ad vera connitentis conatum inanem. Illi enim, quum perſuaſiſſimum habeant animis hinc abeuntibus non illico benefieri, eóſque interim per hoc inane vagari indigos cibi, lautiſſimas quammaximè quiſque poſſet illis epulas parant, menſaſque onerant, quibus poſt neſcio quas ceremonias ipſi aſſident, ac ſtrenuè rem agunt. Quòd ſi roges, quid ab animis libatum ſit, quum integræ appareant dapes; non ſine contemptu atque riſu reſpondent: Tardioris enim verò ingenij eſſe, non intelligere ſubſtantiam ciborum ab illis, vtpotè iam ſubtilioribus exugi; inuolucra illa eſſe quæ remanent, ac rerum veluti vaginas: diceres magno Euchariſtiæ myſterio malos dæmones, huiuſmodi amentiæ ſuaſores, illudere voluiſſe, vſque adeò veri aliqua ſimilitudine falli homines eſt neceſſe.

X. *De Melchiore Moſticenſe, Ord. Prædic.*

NVllam tantam eſſe occupationem, quæ ab hoc ſalutari officio nos auocet, vt præclarè intelligebat Melchior, qui quamquam in hæreticorum inſaniis profligandis quà priuata, quà publica auctoritate totus eſſet, ac miras eo in opere Poloniæ toti afferret opportunitates; nullum tamen diem elabi ſinebat, quo animis qui Purgatorio igne amburuntur, conceptis ex officij formula precibus aliquid opis non afferret; quæ enim ratio eſt, quum viuentium ac valentium, quique ſibi ipſis opem afferre poſſunt, cauſſas agamus; eorum quos pœnæ coërcent obliuiſci? Addebat his Melchior profuturam ſibi prouidentiam; iiſdem enim iterum precibus vt quod reliquum olim poſt fata pœnarum erat ſuperfuturum, lubens volénſque indulgeret, flagrantiſſimè poſtulabat à Deo.

XI. *De Chriſtophoro de Lugo, Ord. Prædic.*

IGnem infrugiferum ſterilémque eſſe, vt quum de hoc noſtrate ſermo eſt, veriſsimum ſit, ille tamen qui animos excoquit ad purum, fundus eſt nobis oppidò fertilis. Nimirum qui operum ſemen illi credidit, vberi vnquam meſſe fraudauit. Et de Chriſtophoro quidem de Lugo, quem deinde virum egregia virtutum fama ſuſpexit

Digitized by Google

America, tradunt annales adeò corruptis in adoleſcentia moribus fuiſſe, vt in popinis ac luſtris inter aleatores ac ſicarios agens etiam de publico latrocinio cogitaret. Illa tamen illi propria pietas fuit, pro animis igneo illo ergaſtulo concluſis quotidie orare, ac Dauidis Pſalmos, quibus Vates ſua olim ſcelera defleuit, quoſque à pœnitentis animi argumento Pœnitentiales appellamus, non ſine lachrymis recitare. Ergo illis haud dubiè apud Deum agentibus, quibus ſolatium attuliſſet, repentè mutatus animi, ac Dominici Ordinem ſecutus admirabiles in virtute fecit progreſsiones.

XII. *De Maria Longa, Matrona Hiſpana.*

NE damnoſiſsima in obliuione mortuorum memoria apud ſuperſtites iaceret, ſed quotidiana illis precum auxilia ſubmitterentur, prima omnium Maria Longa ſuperiori ſeculo inſtitiſſe videtur, vt campani æris ſonitu ciues admonerentur. Curabat illa Neapoli Noſocomium eorum, quorum deſperata vulnera, quíve alij morbi, vt nihil iam debeant medicinæ, meliorem charitatis artem nobiliùs exercent. Nec corporibus ſolùm opibus ac miniſterio, aderat matrona clariſsima, ſed omni arte, atque induſtria, quantum conari poterat, animis quoque. Igitur opportunum viſum eſt, & piorum manibus opportunum, ſi ſub primam noctem pulſata nola omnes certis precibus Deo pro illorum liberatione ſupplicare iuberentur. Manauit paulatim rei fama, & paſſim eadem vſurpari cœpta eſt precatio, vt iam ferè nullus Chriſtiani orbis ſit angulus, in quo mos iſte præclarus non vigeat, idque primis maximè tenebris fieri placuit, ne illi ſe in vmbra mortis conſepultos eſſe iuſtiſſimè conquerantur.

XIII. *De Joanne Abarca, & Joanne Allarto, Ord Minim.*

HIſpanicam Gallicámque pietatem hac veluti pietatis biga iungamus. Abarca quum plurimus eſſet in precibus, Deo per ſupplicia piis vmbris propitiando, ſolidam quotidie horam ſe poſuerat. Allartus qua diei hora ſodalibus inter ſe religioſè conloquendi fas eſt, ipſe deſtitutorum animorum miſeratione inſtinctus, vbicumque locorum eſſet, ſepulchra omnia quæ in templo, vel domeſtica erant intra clauſtra, circumire inſtituerat, ſinguliſque inſiſtens ſolemne funeris Chriſtiani carmen, quod ab illis vocibus ortus eſt Vates, *De profundis*, piè concinere; tum luſtralem aquam leuiorem illis ignem apprecans

precans iniicere. Ad extremum, vbi priuatæ in vnumquemque charitatis officiis erat perfunctus, ſeptenos Pſalmos, quos à Pœnitentia dicimus, pro vniuerſorum liberatione, quanta maxima poterat pietate concinebat. Hæc Allarto animi remiſſio, & quies erat iucundiſſima; nam tum maximè acquieſcere charitas videtur, quùm ſuis empta laboribus miſeris datur quies.

XIV. *De Gratia Virgine Valentina, Ord. Minim.*

TEnerum huius Virginis ſtudium, & crebra in animos veterum delictorum rubiginem flammis exuentium officia Valentiæ quùm notiſſima eſſent, accurrebant ad eam quicumque illis bene factum vellent, eiuſque opera in diribendis eleemoſynis ſacriſque procurandis fideliſſima vtebantur. Nec illa omni ope deerat. Fuit quùm adoleſcentulam adhuc vnius animæ libertas triduo ſuo in conclaui ſine cibo, ſine potu validiſſimè in preces incumbentem attinuit, auditaque eſt veluti colluctantis gemitus edere; demum impetratæ libertatis gratias agere clariſſima in luce, candidoque amictu, ac relaturam ſe polliceri iis, qui per rimas ad fores curioſiùs ſpeculabantur, viſus eſt animus ductore Angelo liberum ad cœlum iter ingrediens. Quis non triduano ſuo carcere amicorum conſulat libertati? minus amat, qui nihil patiendo amat.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

QVàm ardenti charitate hoc in genere verſaretur Ignatius, vel hinc poſſumus intelligere, quòd pro extincto ſocio diuinam hoſtiam immolanti, coruſca ſe ille in luce, magnoque beatarum mentium agmine obiecit videndum; quaſi eius fælicitatis, quam præſenti ope citiùs fuerat indeptus, eum aliqua particula vellet impertiri. Par profectò fuit lucem illi oſtendere, qui flammas depulerat.

II. *De Franciſco Xauerio.*

TV verò magne Xaueri, quaſi parum in te opis eſſet ad eas flammas extinguendas, Malacæ nolæ, quam per interualla pul-

Digitized by Google

ſabas, ſonitu, ac ſolemni carmine, quòd voce ad pietatem compoſita emodulabaris prima noctis vigilia vicos circumiens, oblitos officij, & charitatis excitabas, & neget mihi maieſtatis leges amorem ignorare, qui Xauerium Apoſtolicum fuiſſe nuntium non ignoret? Noctem enim verò charitas non timet, quæ ſecum ſuum circumferat diem.

III. *De Hernando Monſoyo.*

EST aliquid etiam vltra huius mortalitatis noſtræ ſpatia, quò charitas hæc poſſit pertinere. Quamquam enim quum hinc abierimus, nihil iuris in res noſtras nobis reliquum ſit, ac libertatem omnem, quæcumque hominem ſors exceperit, penitus amoliatur; attamen præcipere poſſe nos, & aliquid ſupra vulgares conatus cogitare docuit Hernandus. Hic enim ſecum reputans, poſt fata non ſibi ampliùs integrum fore in egentiſſimos humanæ opis animos opportuna conferre beneficia, nouo auſu pioque ingenio, legi fraudem facere conatus eſt. Nam quicquid ſibi vita functo, ſiue in precibus, ſiue in ſacrificiis, ſiue in quocumque genere piamentorum obuenturum erat, proprio chirographo, in pœnarum ſocios, eorum nominibus ſoluendis, vt illis bene eſſet ſui planè incurioſus, totum ex aſſe tranſtulit, inuenitque homo acutè pius, quo ſteriles meritorum flammas ſibi faceret eſſe frugiferas. Nulla tam carioſa tellus eſt, quæ optimus charitati fundus eſſe non poſſit.

IV. *De Jacobo Remio.*

INcredibilem quandam huius hominis charitatem fuiſſe mihi perſuadet admiranda illa confidentia, ac familiaritas, qua illum adibant, ſiue animi, ſiue illorum boni genij vt opis aliquid impetrarent; pulſabant ad cellulæ oſtium, admonebantque pœnarum; nec ille, quaſi ad rem inſolitam conturbabatur; verùm, qua par erat ſedulitate pœnas amoliri ſatagens, illorum veriſſimus erat patronus, audiebatque ſæpius ſibi gratias referentes, cùm ab illis incendiis euolarent.

V. *De Andrea Simonis.*

NEc huiùs hominis pietas eleganter induſtria diſſimulari debet; qui enim propriis erga pios Manes officiis ſibi non ſatisfaceret, quamquam diues alioqui bonorum operum, omnia in illos confer

Digitized by Google

conferret; Sacerdotes pluſculos pauperes alebat, quorum ſacrificiis plures iuuaret. Id vt conficere poſſet, emendicare non dubitabat; quum enim in domo probationis ad Diui Andreæ in vrbe ianitorem ageret, floſculos diligentiſſimè educabat, quos eleganter euinctos in faſciculos, adeuntibus principibus viris, & Cardinalibus, grata quadam, & religioſa ſimplicitate offerebat, vt Sacerdotibus alendis ſtipem auferret; nec illi cunctanter dabant conſcij operis, atque pietatis. Itaque bonus ſenex caducis, ac breuis æui floſculis hortulum ſpolians ingenioſiſſimo commercio, cælum æternis conſerebat, & effloruit magnis gaudiis deſtinata homini fœlicitas, nam exareſcente iam vita circumſtetere illum agmina mentium beatarum, & priuſquam hinc abiret, auram afflarunt æternitatis.

VI. *De Alphonſo Corteſio.*

IN hoc gemina laus iungenda nobis eſt, quum vna ex altera proficiſcatur. Etenim qui ſingulari quadam pietate Deiparam per omnem vitam coleret familiariùs quiritantem aliquando, quod ſe moleſtis animi angoribus, ſcrupuliſque confici pateretur, vrentique morbo remedium poſcentem, haud dubio oraculo monuit Virgo, vt ſi ſaluus, ac liber eſſe vellet, animis è Purgatorio carcere redimendis, operæ plurimum impenderet; facturum operæ pretium. Quam carum Virgini feciſſe dicam, qui illa vteretur magiſtra? quàm diligenter procuratum ab eo animorum negotium credimus, quòd à Virgine commendatum haberet?

VII. *De Ioanne Ximenio.*

ETenim mediocrem Virgini ea in cura ſollicitudinem minimè ſatisfacere intellexit Ioannes Ximenius, eadem interprete: orantem enim ante ſuam imaginem, ac vehementiùs concepto æſtuantem amore, ſic affatam Deiparam ferunt: Ximeni, caue ne animos in Purgatorio igne laborantes obliuioni tradas; cui Ioannes, faciam quod iubes: ergo quum ante illam diem ſingulis hebdomadis vt illis meliùs eſſet, diuinam percipere Euchariſtiam in more habuiſſet, exinde omnes animi, corporiſque exercitationes, illorum vſibus tranſcripſit, ſua ditiſſimus paupertate.

Digitized by Google

VIII. *De Ioſepho Anchieta.*

PRomptam, facilemque agnitionem conſuetudinis argumentum eſſe nemo vnus ignorat, quod ſi minus verum eſſet, purgatoriis ignibus leuamen aliquod poſtulantium animorum voces tam facilè non intellexiſſet Anchieta; hunc prope Tapagipam Braſiliæ oræ pagum paluſtri loco quondam in itinere oppreſſerat nox: allapſæ è vicinis aquis non tam coaxantium ranarum, quàm veluti quiritantium atque eiulantium voces aduerterunt. Horrentibus itineris ſociis tamquam ad ferale portentum, ipſe vno comite propiùs ad lacum ſuccedit, atque oculis in cœlum ſublatis exclamat: Æterne Deus, quàm magna eſt potentia tua? Tum ſocium genua flectere iubet, ipſe quoque in ea prouolutus, vnaque ſecum quinquies orationem Dominicam, toties ſalutationem Angelicam recitare, vt animis, quorum illi eſſent gemitus, pœnas remitteret Deus. Auditus fuiſſe videtur; nam illico ceſſarunt gemitus, & ſola quamquam moleſta in vicino quieſcentibus, audita eſt coaxatio ranarum.

IX. *De Jacobo Laynio.*

POſtremò quàm ardens in ſociis hæc eſſe debeat cura illa, maximè ratiocinatione conficiebat vir longè ſapientiſſimus Iacobus Laynius, rerumque noſtrarum ſcientiſſimus. Quum Societati præcipuo quodam ſtudio animorum ſalus diuinitus procuranda obtigerit, partem hanc in hoc toto ſalutis negotio ſummopere neceſſariam, quæque vltimam magno operi manum imponat, ne acciſæ charitatis rei ſimus, maximopere ad Societatem pertinere. Agite ergo quicumque hæc ſentitis, opem ferte, modiſque omnibus ſperatæ beatitudinis futuros olim ſocios, quoniam poteſtis, ingentibus eripite malis. Non viuent ingratæ, quæ ab ipſo gratiarum fonte vitam trahunt.

CAPVT

Digitized by Google

Capvt V.

De charitate aduerſùs inimicos.

Etiam ne huc, non modò velatis oculis, ſed obtorto amorem rapimus collo, vt inimicos amet? Quis Philoſophorum ſine riſu, atque indignatione audiat inimicos amari? contradicentia hæc ſunt, ſi penitus introſpicias; nec adeò cœcus eſt, aut improuidus amor, quamuis puero oculos obnubant, quin ipſo ſe indice, quid inimicis diſtent amici, nouerit definire. Quid hoc, rogo, rei eſt, inimicos diligere? ſi certos cuicumque rei olim à ſapientia definitos fines habemus, quis odium in fines inimicorum dominatum neſciat obtinere? Circumfer mihi oculos per macros illos, & carioſos inimicitiarum agros, quid videas ibi aliud, quàm hirſutos rubos ſanguinis auidos, ſentéſque minaciter fruticantes? Fac animum, quod ſapientibus olim dictum eſt, muſico aſſimilem organo aliena pulſum manu, affectibus, perturbationibúſque reſpondere; quis vnquam, vel auditione accepit, depreſſis oblongis teſſellis ex profundioribus pulſiſve craſſioribus fidibus, teſſeram acutæ vocis artificem ſubſilire, ſonúmque vibrari minutatim conciſum? Sed nos viles animæ ſumus, ſi nihil vltra naturæ fines deſignamus; generoſior diuinæ charitatis indoles eſt, quàm vt legibus hiſce plebeiis velit obtemperare. Sint iſtæ quæ de legitimo inimicorum odio, tam magno mortalium concionis fremitu feruntur, rogationes verè tribuniciæ, turbandæ virtutum Reipubl. comparatæ; in ipſa curia ſanctimoniæ, in arce Euangelij longè aliæ leges auro, non ære figuntur. Enimuerò eſt, neſcio quid amabile, vel in ipſis atrociſſimis hoſtibus, quod ſectatur charitas, inuentúmque complectitur; quàm multum in illis eſt Dei tam multus in illos amor. Contemplare lucifugas illas talpas, foſſores auri, quantum terræ, ac ſordium è profundiſſimis cuniculis, infinito eruant labore; inutiles inde glebas, lapidúmque fragmenta periculo immenſo, vexatis terræ viſceribus, immiſſóque manibus die, fruſtrà in lucem efferri dices, cœlóque oſtendi; ſed ridente foſſore dices, horridam ille glebam, ſed metallo grauem flammis ſoluere, argentumque inde nouit eliquare: acutioribus ille oculis, quamuis longa, & non ſua nocte lippus, vtitur, quàm tu videas in meridie: aurum glebis latere, ob

eámque gratiam pretioſas eſſe, ne conuiuio humani generis vapulemus, Indo rudi credimus, & magno charitatis magiſtro amabilitatis multum in hoſtibus latere, quantumuis horreant in ſpeciem, fidem non accommodabimus? Nondum totus amat, qui non amat inimicos: inopiæ proximus iam eſt, qui obuiis captus, occultos altéque defoſſos theſauros inſuper habet.

I. *De Carolo Borromæo.*

ADducit nos illico Caroli nomen, ad præclaram illam animi conſtantiam, qua plumbeæ glandis fulmen excepit interritus, & conſceleratum latronem è fuga vetuit reprehendi; verùm quum acri Magiſtratuum indagine per exploratores, quamuis alieno in ſolo, ementito non minus habitu, quàm nomine, tandem deprehenſus, addictuſque eſſet, ne in eum legibus ageretur, Carolus conniti non deſtitit; ſed quamuis præclara viri ſancti vox audiri non debuit, ne per alterius virtutem, alterius parricidium eſſet impunitum, manet integra Carolo laus, qui non modò ſibi teterrimo, ac crudeliſſimo inimico parcendum, verùm etiam deprecatorem pro illo agendum eſſe decreuerit. Vt Iacobum Auguſtum Thuanum ſatis mirari non poſſim, qui non minore ſcribendi licentia, quàm veritatis indiligentia viro longè ſanctiſsimo, crudelitatis infamiam aſpergere non dubitauit.

II. *De Joanne Auila.*

DEtulerant Ioannis nomen ad Quæſitores fidei, quorum in Hiſpaniis Tribunal præcipua iudiciorum ſeueritate celeberrimum eſt, homines, non minus libidinis, quàm iræ atrocis, atque nequiter ingenioſi; ita enim calumniam adornauerant, vt, quia fraus deprehendi non poterat, Ioannes, poſt annua vincula magis inter damnatos, quàm inter reos, ab ipſis iudicibus haberetur, tanta ſui nominis cum infamia, quanta paulò antè fuerat fama ſanctitatis. Verùm vt manifeſta tandem fraude ſuggeſtui redditus frequentiſſimam ad concionem primum dicere aggreſſus eſt, nihil de ſe præfandum ſibi eſſe duxit, ſed pro accuſatoribus preces à circumfuſa concione, ſerena fronte, lætis oculis, ac pia quadam vocis ſuauitate depoſcens, omnes in tantæ virtutis egit admirationem; quamquam enim hæc virtus teſſera ſit nominis Chriſtiani, noſtróque in agro proueniat, neſcio qua tamen efflante aura, adeò frequens enecatur,

vt

vt veluti aliunde aduectam, atque ideo rariorem admiremur. Equidem vera fatentibus ardua res eſt, ex odio amorem legere.

III. *De Sebaſtiano Alphonſio.*

EXuerat hic ruſticum, multóque auro auctus pro nobili ſe ſe ferebat inter primas auriferarum regionum conquiſitiones, quum Chriſtianam indolem, quam nec natale rus, nec diues India corruperat, egregia morte nobilitauit: veteres ei erant inimicitiæ cum Martino Gulizio, cui forte fortuna Indi rem domeſticam omnem ſubita in excurſione diſtulerant. Id vt reſciuit Alphonſus: Ego verò, inquit, quamuis inimicum ciuem ab Indo malè accipi non feram. Illico equum aſcendit, ſubditiſque ad celeritatem calcaribus, Indorum agmen aſſequitur, in eos impreſſionem facit, multóque barbarorum ſanguine recepta præda, ipſe paulo pòſt venenatæ ſagittæ vulnere hilaris occumbit quòd ciui rem ab hoſte incolumem reddidiſſet.

IV. *De Joanne Ribera, Archiepiſcopo Valentino.*

IOannem Riberam ab homine, in quem aſſiduè nec vulgaria contulerat beneficia apud Regem ac Pontificem M. impudentiſſimè accuſatum domeſtici quondam vrgebant, vt dignitati tuendæ cauſſam ageret ſuam, hominiſque inuidi, ac perfidi conſilia retegeret; ſed veritatis vnius ſtantem iudicio nunquam pertulerunt, vt aliud vellet experiri. Prodidit ſe ipſam paulò pòſt impudentia, & grauiſſimi Principes ingenti calumniatoris probro iuſſerunt eum à Ioanne veniam deprecari. Verùm Ioannes, qui eas inter offenſiones patrem non exuerat, ad ſe adeunti obuiam ad ſcalas factus, atque perhumaniter amplexus ſecretum in conclaue deduxit, neque paſſus illatæ iniuriæ mentionem inferri, amiciſſima in confabulatióne diu ſecum habuit, nec minori charitatis ſignificatione dimiſit. Iniuriam ergo vnus quidem fecerat, ſed alter non acceperat.

V. *De Joanne à S. Gulielmo, Ord Eremit.*

ASſueta ſolitudini Ioannis ſapientia hominum etiam conſuetudinem tulit, & quidem grauiſſimis iniuriis laceſſita. Oppidum eſt in Etruria, cui Battiniano nomen, quò ex vicino S. Gulielmi ſaltu, egenorum, animorumque magno bono diuertebat Ioannes; eo in oppido agebat villicus nobilis Florentini, ſcortator idem impu-

dentiſſimus, & iræ impotens in paucis; ergo à Ioanne pudicitiæ admonitu, excandeſcens homo impurus leniſſimo monitori faciem colapho publicè verberauit; prodidere ſe diu meditata præcepta patientiæ. Aduoluitur illico impotentiſsimi ruſtici genibus, Ioannes, manumque iniuriæ adminiſtram blandè oſculatur; & ne Dominus, indicio audito, eum procuratione amoueret, Florentiam vſque iter ingredi non dubitat, ratus minorem eam eſſe patientiam, quam charitatis decora non augerent; præſtitit plurimos annos in ſyluis latuiſſe virtutem, vt tanto inde cum ſplendore prodiret.

V I. *De Thoma Villanoua, Ord. Eremit. Archiepiſcopo Valentino.*

NEc ſolis in ſyluis creſcit patientia inimicorum amans; nihil minùs illuſtre nobis exemplum reliquit Thomas Villanoua, qui hominem de Clero, quod corruptiſsimis moribus Ordini dedecori eſſet, quum paulò acriùs obiurgaſſet, ille contumacia elatus in Thomam inuehi, eique in ſe, qui ſacrorum Quæſitorum in familiaritatem adſcitus eſſet, nihil Archiepiſcopo iuris eſſe, vociferari cœpit, adeò inuerecundè, vt niſi Thomas ſe ipſum incuſans, ſuorum iras repreſsiſſet, nonniſi malè mulctatus inde abiturus fuiſſe videatur. Verùm peracto Quæſitoribus indicio, iubent illi hominem corripi, atque in vincula duci. Eius rei nuncium Thomæ accumbenti quum eſſet allatum, exiliuit, atque impranſus conſcenſa mula ad Quæſitores accurrit, & quum multis fruſtrà egiſſet, ne miſero illi linguæ impotentia, vltra quàm non peccauerat, fraudi eſſet; ad extremum ſanctè cõfirmans, non abiturum ſe, niſi voti compotem, ſibi vt incolumem redderent, peruicit. Tum peramanter amplexum, impoſitumque mulæ totam per vrbem pari ſecum equitantem gradu circumduxit, ac ſermones miſcuit amiciſsimos. Dixiſſes de victis iniuriis triumphum longè ampliſsimum agi.

V I I. *De Petro Gironio Vrenæ domino.*

VNde hæc tanta deuorandarum contumeliarum proficiſcatur diſciplina, penitùs vt intelligatur, noſtro huic operi inſerenda eſt Petri Gironij Vrenæ Marchionis verè Chriſtiana Philoſophia. Spectemus illum agentem; nam homini è domeſticis, qui VIII. aureorum abſtulerat, è fuga retracto, atque in ipſo carcere maledictis furenti præclarè ignoſcet. Iuſſit ſexta maiori feria in Eccleſiam

Digitized by Google

cleſiam adduci, cumque humi abiectus crucem de more adoraret, vicinam in peluim ſtipis nomine acceptas ab homine iniurias omnes, ablatumque ab eo aurum veluti iaceret, liberum iuſſit abire, ac valere. Quantum donauit qui VIII. dedit? ſed quantulum demum hoc eſt, ſi cum iniuriis comparetur: vtramque ſummam nulla niſi amoris dare potuit magnificentia.

VIII. *De Ioanne Nutero, Sacerdote Anglo.*

ALiquid etiam ſubtilius in hac eadem Philoſophia excogitaſſe videtur Ioannes Nuterus Sacerdos Anglus, qui importunis, ac ferociſſimis ſatellitibus, quos ipſa damnauerant hæreticorum Tribunalia, vt veſtes furto captiuis Catholicis ſubtractas redderent, aut damnum præſenti præſtarent pecunia, vt debitum remitterent, ſociis confeſſionis ac vinculorum perſuaſit. Dicebat enim non ſatis charitati ſuas conſtare rationes, ſi ad iuſtitiæ calculos ſecuriores exigantur; multam eſſe rectè factorum vim, quam nulla, licèt iuſta contentione, infringere non expediret.

IX. *De Ricardo Vito.*

VElitaris hæc pugna videri poſſit, tuam virtutem, tuumque certamen conſiderantibus, Ricarde Vite, cuius charitatis voces, ac ſenſus impiorum tortorum crudelitas ferendo non erat. Atrociſſimum quæſtionis genus eſt, cùm ſponſabus (manicas ferreas crebris, intuſque obuerſis aculeis formidoloſas, ſic vocant) ſublimes rapiuntur rei, adductiſque fidiculis coactis in arctum manicis diſtenduntur. Hos inter cruciatus inuicta Ricardi pugnabat fides, cui auxilia ſubmitteret charitas, hoſtemque profligaret. Tantum animi inuicto ſupererat bellatori, vt pro tortoribus clara voce preces ad Deum funderet: mira vis! Haud aliter, quàm ſi furiali Eumenidum verbere vapularent impij lictores ſtridere, diſcurrere, vociferari, inſanire. Quis dubitet in Viti corde habitaſſe charitatis Deum, cuius voces, odij, hoc eſt, Dæmonis ſatellites non ferrent?

X. *De Joanne Paynio.*

NOndum ſuprema cum inimicis lucta congreſſa eſt charitas; ſed congredietur minimè dubia victoria in Ioanne Paynio, Sacerdote Anglicano. Afflixerat hominem, & ſolemni mendacio iudicibus ad Sacerdotis Catholici damnationem incumbentibus,

Digitized by Google

anſam, quam arriperent, dederat viliſſimus è periuro grege teſtis, & quæ Paynij erat innocentia, ſolus, nam alterum, qui adeò fœdè mentiri auderet, in illa falſorum Iudiciorum ſchola hæreſis non potuit excitare. Feralem carrum aſcenderat Paynius, inſertoque in laqueum collo, iam deiiciendus, magno quodam animi ſenſu, verbis ardenti à charitate, & vicina morte potentibus, Deum inſtitit precari, hominem illum, qui ſupplicio adſtare non erubeſcebat, ſua dignari gratia vellet, ac demum gloria ſempiterna donare. Itaque homini, à quo nihil ſceleratius in hac vita potuit experiri, exæquata cum alterius odio amoris ſui lance, qua nihil melius homini eſſe poteſt, fœlicitatem exoptauit.

XI. *De Ioanne Sertho.*

LIcèt ſana rerum æſtimatione nihil maius dari poſſit, quàm quod Paynius precabatur, attamen hominibus conſceleratis, lictoribus, atque carnifici gratiorem Ioannis Serthi accidiſſe liberalitatem nullus dubitet, antequam deturbaretur in ſuſpendium, promptum è ſinu ſudariolum, in eoque obuolutum argentum carnifici dedit, ſui laboris, vt aiebat, mercedem, plura daturus ſi ſuppeditaſſent. O animos prima dignos Eccleſia! ſed nondum conſenuit, quamquam ſexdecim iam ſæcula numeret: commouet adhuc fores lacertos, & grauiſſima charitatis armatura hoſtibus eſt formidabilis.

XII. *De Gulielmo Gaudano, Ord. Minor.*

PRodeat vltimo loco cum immani Gheuſiorum rabie Gulielmi Gaudani in oppido S. Geltrudis comparata virtus, ad vltimas vtrumque lineas percurriſſe videbimus. Supremis ſcalarum gradibus inſiſtentem, ac mox deturbandum Gulielmũ, importuniſſimo transfugarum Adriano Cocchio ſubmiſſo, vexare, ac, ſi vota caderent è ſententia, de tuendæ fidei conſtantia dimouere conati ſunt hæreticorum anteſignani; ſed fruſtrà; hominis namque audaciam indignatus Gulielmus conuicio expulit, ac diaboli miniſtrum appellauit. Verùm ne feruidioris fidei libertatem, iræ, aut doloris impotentiam quis interpretaretur, eodem in veſtigio ad Deum conuerſus pro eorum omnium ſalute, magno cum affectu in ea verba precatus eſt: Domine ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. Sed, vt Pantheras muſicis modis in rabiem agi legimus, ſic impij lictores

Digitized by Google

res improbo, & crudeli cum cachinno; imò verò nos maximè ſcimus; te enim, velis nolis, ſtrangulamus. Et ſimul quod dicunt, peragunt ſtrenuè; ſed quid iuuat impiè auctos eſſe? ſpiritum eripere potuiſtis, charitatem non eliſiſtis; eadem enim repetens, atque immurmurans verba triumphator exceſſit, tam certus ille præclarè ſecum agi, quàm vos crudeliter ſtolidi, qui hominem eliſis, poſt reliqua cruciamenta, faucibus, in requiem, ac fœlicitatem nolentes emiſiſtis. Sed non vnus fuit Gulielmus, qui cum ſupremo fidei actu incredibilem hanc coniunxerit charitatem. Idem de Vincentio Herquio Carthuſiano Monacho, aliiſque plurimis Chriſtianorum temporum prodant hiſtoriæ.

XIII. *De Carolo Caraffa.*

ATtulerat hic præferuidos ſpiritus à diuturna armorum exercitatione ad ſanctioris vitæ conſilia; ſed iis ita vſus eſt in omni animorum ſalute procuranda, vt cùm de inimicis ageretur, acrior ille animi impetus conſideret, ac manſuetudini concederet locum; huius etenim magiſterio, quos olim dignitatis ac vitæ hoſtes habuerat, vt etiam illis agentibus in vincula datus de capite illi fuerit dimicandum, ita deinceps amauit, vt priori illo charitatis limine, quod non niſi data teritur venia, minimè contentus, collatis vltro beneficiis, atque ad vitam tuendam contributis alimoniis, in eius adita, quod pauciſſimi faciunt, ſe feliciter penetrauerit.

XIV. *De Thaddæo Borbonio, Ord. Erem.*

VT malis exemplis, quæ huius noſtræ infirmitatis conditio eſt, etiam virorũ religioſiſſimorum familiæ non careant aliquando; ita vel inter illa ipſa optimis abundant; factione inimicorum magiſtratu continuando depulſus Thaddæus cognomento Borbonius, quum Eremitanorum familiæ glorioſiſſimè cum imperio præfuiſſet, quos maximè aduerſarios fuerat expertus, non modò a u ctoritate, qua plurimum poterat, nullo vmquam tempore afflixit; verùm Chriſtiana charitate complexus illorum commodis ſtuduit, vtque honoribus ac dignitatibus augerentur, obtinuit. Serò illi, opinor, intellexerunt eum ſe hominem læſiſſe, qui læſus neſciret iraſci; quod certiſſimum argumentum eſt indolis imperatoriæ.

XV. *De*

Digitized by Google

X V. *De Ferdinando I I. Imperatore.*

QVamquam inimicis ignoſcere principalem Chriſtiani hominis virtutem eſſe diuinis editis oraculis liquidò conſtet; eam tamen rari Principes colunt, quòd maieſtatis, quàm iniuriis imminui non dubitant, cuſtodem vindictam eſſe interpretentur. Memorabilis itaque Ferdinandi vox fuit, qui quum à rebellibus Viennæ obſideretur, & ſublimi è ſpecula hoſtium duces acerbiſſimos tormentorum magiſter conſpicatus diſcerpturum ſe illico exonerata bombarda polliceretur, paulùm addubitauit, mox imminentem iam fomiti manum inhibens, Viuant, inquit, ac diuinæ ſeruentur vltioni. Nec ea diutiùs cunctata eſt; quî enim fallere poſſitis, qui quo oraculo ſibi vlciſcendarum iniuriarum partes depopoſcit, eodem peracturum ſe, obſeruata, quam mortales ignorant, temporis opportunitate confirmauit.

X V I. *De Bartholomæo à Martyribus, Archiep. Bracharen. Ordin. Prædic.*

ET illi quidem, qui Thaddæum offenderant, viri erant ſui Ordinis non vltimi, illique ipſi comparandi. Sed Bartholomæi virtutem homo de cleri plebe validiùs exercuit, vt etiam apud ſummum Pontificem violentiſſimè accuſaret; gnara hæc Bartholomæo, ſed diſſimulare maluit, donec damnatus à Pontifice accuſator atque à Rege tota Luſitania proſcriptus, ac Regni iure exutus, cùm numquam niſi in Bartholomæi charitate ſpem poſſet collocare, ſe illi ad pedes abiecit, exoratáque momento venia, atque amplexu recreatus, eodem agente iuſtiſſimæ magnorum Principum iræ ſubtractus eſt. Ita enim paſtoris ouibus iraſci par eſt, illarum ſanitati conſulendo.

X V I I. *De Aloyſio Bertrando, Ord. Prædic.*

REdeunt cum vitiis etiam virtutes, ſine quibus numquam illa, ne orbem obruant, graſſari patitur Deus. Alo ſium Bertrandum quum in America Hiſpanorum vitia & effuſas libidines vehementiùs inſectaretur, quàm vt inueterata licentia ferre poſſet, de impudicitia in iudicio cauſſam dicere conatus eſt. Prægnans enim Indica muliercula, ab amatore, qui ea turpiter abutebatur, ſubmiſſa, ſe ex Aloyſio concepiſſe mentiri auſa eſt. Sed non diu latuit fraus,

&

Digitized by Google

& ne impunitas licentiam mentiendi irritaret, atque innocentibus pericula crearentur, vltum ibant iudices; ſed obiecit ſe Aloyſius, ac pœnam deprecatus, non minùs ſe libidinis purum, quàm iræ oſtendit, quod aliquanto etiam difficilius videtur, præſertim quum ſceleſtæ accuſationis machinator ingentibus acceptis beneficiis Aloyſio eſſet obſtrictus. Verùm vt libido ſæpiùs in rabiem efferatur, ſic patientia, etſi læſa, numquam furit.

XVIII. *De Dominico Monte-maiori, Ord. Prædic.*

NEc famam tantùm lædentibus, ſed vitam ipſam eripientibus, charitatem indomitam præſtitit Dominicus, qui lapſos ſeculorum vitio Dominicanæ familiæ mores cùm ad veterum inſtituta reuocans Volentiæ duorum ſceleſtiſſimorum deſertorum [illegible] foſſus occubuit. Viſitatorem Prouinciæ furtiuè quamuis aggreſſi, non ita tamen latuerant, quin ab illo agnoſcerentur; ſed non ideo proditi ſunt, quamuis enixiſſimè rogantibus, quibus ea cura incumbebat; ſed eadem etiam patientia ſocio imperata pro illis Deum ſupplex orans, veniámque illis ac pacem poſcens, quamuis domeſtico è latrocinio verè in pace quieuit.

XIX. *De Ludouico Antonio Rubeo.*

ARgentariam hic artē Neapoli factitans, Gulielmo Leueſqueo, viro de Societate olim confeſſus, quoniam leuiſſima impoſita pœna ſe dimiſſum mirabatur, admonitus eſt non defuturam patientiæ & charitatis exercendæ materiam; tum ſi peccatorum tantus eſſet dolor, ſe virum præberet, poſſe illis artibus abundè fieri ſatis. Vates fuiſſe viſus eſt; ſæpiùs enim petitus ad necem, vt iniuriam vlciſci vellet, ab amicis adduci non potuit. Hac lætum victoria charitas ad maiora exciuit; importuniſſimum inimicum adulteratæ pecuniæ accerſitum, vnáque cum vxore ac filia raptum in vincula omni officio atque humanitate complexus, filiam primò, mox vxorem, ipſum denique ipſe ſponſor ac vas è cuſtodia exemit, filiámque adoleſcentulo amatori data de ſuo dote collocauit. Hic enim verò charitatis auri faber potuit audire.

XX. *De Alexandro Vrſino, Cardinali.*

CLaudenda eſt regia virtus Cardinalis facto dictóque elegantiſſimo; in ipſo quondam ſacrificandi apparatu litteræ illi reddi-

tæ ſunt maledictorum pleniſſimæ ab homine importuno atque nefario,qui eiuſdem vitæ inſidiari fuerat auſus. Iram, animúmque habuit in poteſtate, atque ad Deum mente atque oratione conuerſus. Hic demum inquit temporis articulus aduenit, vt meum in te amorem mi Deus ignoſcendo adprobem, nec plura; litteras ſacrificalis candelæ flammis aboleuit, & conſeruata animi pace ſecurior ad aram pacis acceſſit.

NOSTRA.

I. De Ignatio Loyola.

TVam illam Pariſiis Rothomagum profectionem, qua aſſurgentis calami contentione prædicem Ignati? Adeóne importuniſſimi hominis,ac peculatoris olim tui, ſalus tibi curæ erit; vt ad primum ærumnæ eius nuncium commoueri ex animo, atque expeditiſſimè, tantum itineris conficere debeas? Parum hoc eſt; ieiunus, ac veluti Olympico in ſtadio decertans,curſu,ac ſaltu magnam partem confecit. Parum hoc iterum eſt; Rothomagum vbi appulit,diligenter conquiſitum,arctè complectitur, ſedulo miniſterio recreat, conquiſita ſtipe, emendicatóque viatico inſtruit, nauique impoſitum, in patriam remittit; omnium inſtar hoc eſſe poteſt, vt veluti charitatis trophæum animos poſterorum ad æmulandum decus accendat. Quid ſi addimus deprecatore Ignatio remiſſam nequiſſimo accuſatore pœnam,qui eum de fama, & capite apud Gubernatorem vrbis Philippum Archintum die dicta, & falſo peracto indicio, dimicare coëgerat? quid ſi recordamur ſuæ Societatis infenſiſſimos hoſtes ne apologetica quidem recriminatione lædi paſſum eſſe, proque illis preces fudiſſe aſsiduas, hiſque pulcherrimis artibus ſibi, ſuiſque conciliaſſe? Videamus ergo,quàm viuax in filiis, ac nepotibus ſancti parentis indoles perſeueret.

II. De Franciſco Xauerio.

DVriſsimo Franciſci charitas tentata eſt experimento; quum pro Malacenſi Prætore, qui ſordidiſsima inſtinctus inuidia, Euangelij curſum retardauerat, priuſquam in ſcelere obſtinaſſet, quamquam de ſe priuatim peſsimè merito,ſuámque famam,iniquiſ-

ſimis

ſimis ſermonibus traducente, ſacra ſæpiùs facere, Deumque illi priuatis etiam ſuppliciis placare contendit. Non ille propria iniuria, ſed animarum damno commouebatur; itaque poſtquam adeundo, precando, amicos allegando, numinis iras denunciando, nihil ſe vidit promouere, hominem malè ſanum, ne ſuo furore toti noxius eſſet ciuitati, diſtricto, quod intra diſſimulationis veluti nubes reconditum decem ipſos annos habuerat, dirarum fulmine perculit; ſed tanto animi ſenſu, vt id per ſe facere horreret, ac Malacenſi Vicario partes deferret admonendi. Agnoſceres parentem, qui filij ſectionem non ſuſtinens, Medico permittit ſecandum.

III. *De Emmanuele Ferrandio, & Petro Venuſto.*

GEmella in vtroque virtus emicuit, qui florentiſſimis in Regionibus, barbaram immanitatem experti, Chriſtianæ diſciplinæ retinentiſſimi obiere. Emmanuel, de quo ſuperiùs demonſtraui, Tranſtaganum agrum colere primus de Societate aggreſſus, dum ſcortorum impuras libidines altius reſecat, quàm improborum quorumdam ferret inolita conſuetudo, ab iiſdem (vt ſæpe in rabiem migrat libido) Eboram reuertens obtruncatur, & ſemimortuus publica abiicitur in via. Inuentus ſemimortuus, & de peccatoribus interrogatus, indicium conſtanter abnuens, Ieſúmque ciens conquieuit. Huius deinde reliquiæ poſt plures annos effoſſæ, ſuauiſſimum odorem ſpiraſſe dicuntur; quod de illo mihi minimè mirum videtur, qui roſam, in qua cubuerat, balſamo aſperſit charitatis. At Venuſtus, Bibonæ in Sicilia, perdito à Clerico, quem fruſtrà emendare tentauerat, pij laboris, amoriſque pretium mortem inuenit. Delituit ſceleſtus propter viam, qua Venuſtus è villa domum iter erat futurum; nec mora, in ſecurum, & tunc maximè è Breuiario precantem, auſu nefario inuolat, altéque in capite conuulnerat: ſtetit illi tantiſper vita, ne charitatis eximiæ memoria interiret. Elatus enim domum à prætereuntibus, quum de parricida ſedulò quærerent, gemina cum Chriſto Domino non minus charitate, quàm voce: Sinite illum, inquit, ignoſcat illi Deus, itaque vltima homini vox fuit, quæ ſumma eſt charitatis.

IV. *De Michaële Vrrea.*

ADmirabuntur conterminæ Peruuio gentes, in quas Vrrea lumen intulit Euangelij, eiuſdem florem: quidni enim ita chari-

Digitized by Google

tatem vocemus? ſub ipſa mortis falce,iucundiſſimè fragrantem. Irruerunt barbari, & telis inſtantes hominem ſibi,ſi ſaperent, maximè frugiferum occidebant, diſſono clamore inſultantes. Hæc inter vt eadem charitate, qua illis vitæ labores donauerat,mortis etiam cruciatus dicaret,alternis preces pro illis fundens,& dulciſſimum IESV nomen ciens,ad eum,quem inuocando,& imitando quæſiuerat,euolauit. Si quid beata in cœli regione fœlicibus graue poſſet accidere, crediderim minùs lætum tigres illas vidiſſe, quæ è ſyluis prouolantes conſceleratos, ac barbaros latrones diſcerpſerunt.

V. *De Hieronymo Bondinario.*

NOn ſola Martyrum certamina ſuo illo ſanguine, ipſaque morte formidoloſa cenſentur; nam etiam in pace agentibus, ſæuiſſimæ aliquando pugnæ, & acerrima prælia ſunt committenda. Equidem morte ipſa ego grauius exiſtimem hominem longa virtutum fama inclytum,populiſque ac Principibus venerabilem,inuidia inimicorum agitante, per calumniam traduci, ac de violata per libidinem ſacrorum maieſtate accuſari, è patria ſede abripi, in vrbem abduci,à fidei Quæſitoribus in carcerem dari, interrogari, ac tantùm non torqueri. Faciliùs ſanguinem fundas, quàm famam ac nomen negligas. His experimentis probata eſt Hieronymi Bondinarij virtus, ſed emerſit illuſtrior, ſubuehente charitate. Reduci ab vrbe, quæ, hominis innocentia perſpecta, eum in ſuam ſedem Mutinenſem perhonorificè remiſerat, non modò ſereniſſimi Cæſaris filij extra vrbem occurrerunt, fœlicem reditum ſuo, & parentis nomine gratulantes, verùm ad ſe ſtatim adeuntem, ad Palatij oſtium obuiam cucurrit ipſe Cæſar Dux tota Aula, & nobilitate comitatus. Ibi antequam verbum vllum hinc inde fieret, ad Ducis pedes prouoluitur Hieronymus, atque, vt vna in petitione gratificari ſibi vellet obnixè orat; tergiuerſantem quòd facilè coniectaret, quid petere vellet, tandem vt facturum ſe data fide obſtringeret, perpulit. Tum ille: Ego verò te per hanc tuam fidem exoratum velim, ne cuiquam mea cauſa iraſcaris, nec calumniatoribus fraudi apud te error ſit. Hoc primum, hoc idem vltimum Hieronymo de tota illa calumnia, atque iudicio exinde verbum fuit, adeóque ſui, atque iræ potens egit,vt coitionis principes,quos vnus omnium optimè nouerat,ſe per ſimulationem inuiſentes, quod apud Ducem flagrantiori,quàm vnquam antea, gratia vteretur, arcanæque, vt olim, confeſ

Digitized by Google

confeſſionis arbiter eſſet,perhumaniter exciperet, atque diutiſſimè cum illis fabularetur, officiiſque apud Principem iuuaret.

V I. *De Hieronymo Montiola.*

QVam patria in terra Italia didicerat manſuetudinem, ſecum ad Peruuium detulit Hieronymus Montiola, & quum ſe dedit occaſio, magna exercuit admirabilitate. Quos enim verbo, vel facto, iniurios fuerat expertus, eos diligentiſſimè conquiſitos conueniebat, tantiſque blanditiis aggrediebatur, vt efficaci charitatis ſignificatione victi, homini ſeſe penitus darent, apud eum ſcelerum conſcientiam ponerent, eiuſque arbitrio, ac monitis euaderent emendatiores.

V I I. *De Paulo Achille.*

VIcit virtute cognominis ſui famam Paulus, iramque, qua Achilles olim inſanire viſus eſt, quamquam ferro appetitus, habuit nihilominus in poteſtate. Impius deſertor odium ac cædem ſpirans, in Achillem quum inuolaſſet, impulſúmque humi afflixiſſet, ac pede conculcaſſet, promptum, pugionem ſæpiùs in pectus adigit; ſed fruſtrà; irrita enim rabies fuit, ferri acie admirabiliter retorta. Tam grauem, tam atrocem iniuriam acceperat Paulus, iámque à magiſtratibus quæſtio erat inſtituenda; ſed porrò vlteriùs quærerent, deprecatus eſt; qui enim iram habuerat in poteſtate, quùm vel ferro, quo inflammari ſolet ad furorem, incitaretur, noluit ab eadem exarmata iam vinci, ac ne tacita cogitatione, quod ſæpe fit excitata, veluti reſumpto telo, ſæuiret, iniecto charitatis pede ſuffocauit.

V I I I. *De Thoma Garneto.*

RApturi iam iam ſpiritum erant Thomæ Anglicani carnifices, quùm ille alas charitatis, vt euolaret, explicauit. Manifeſta enim calumnia, vt mos ibi aduerſum Sacerdotes obtinebat, oppreſſus, atque iniquiſſimo damnatus iudicio, ductúſque teterrimum ad ſupplicium, ad circumfuſam, ac magna parte miſerantem multitudinem ita verba fecit, vt enumeratis ſingillatim omnibus, qui cauſſam indicio, teſtimonio, ſententia, quove alio modo præcipitauerant, ſolemni ſubdito carmine, illis Dei pacem expoſceret: lubet cygneas hominis voces ipſiſſimas hìc referre. *Transfuga Rom*

Digitized by Google

me prodidit; parcat illi Deus. Satelles Groſſius mihi manus iniecit; parcat illi Deus. Epiſcopus Londinenſis me in carcerem abripi iuſſit; parcat illi Deus. Eumdem, qui illi à ſecretis eſt, neſcio quid in aurem inſuſurrans, mihi reddidit iniquiorem; parcat illi Deus: Dominus Gulielmus Turris Præfectus magnopere inſtitit, vt addicerer; parcat illi Deus. Eques Henricus Montacutus Aduocatus Regius multa contra me commentus eſt; parcat illi Deus; addidit denique preces pro Rege quæſtiſſimas, ànimamque magnam tot, & tam atrocibus iniuriis maiorem interclusa vitalis ſpiritus via in veram abſolutamque filiorum Dei emiſit libertatem. O voces incomparabiles ex Chriſti Domini hauſtas imitatione! Nihil hic cuiquam debuit, qui inimicis omnibus bene precando rationes item omnes diſpunxit charitatis.

IX. *De Petro Cottono.*

GRatianopoli celeberrima Chriſtianæ eloquentiæ fama concionantem Cottonum, atque hæreſim acerrimè profligantem, frementibus reliquis omnibus, ſed nihil in virum iam tum clariſſimum, audentibus, inuentus eſt ſellularius vnus, qui ſe interfecturum polliceretur. Adit ad illud poſt concionem compoſito in ſpeciem doloris vultu, ac ſecretum, quaſi animi arcana expoſiturus, expoſcit. Vbi ſoli fuere, illicò abiecta ſimulatione, in fauces inuolat, atque vt erat viribus præualens, arctè comprimit, vt ſpiritum exprimat. Audito colluctantium ſtrepitu, aduolantibus ſociis quáuis hominem iam haberet in poteſtate Cottonus iuſſis omnibus qui aderant, rem exultam habere, liberè ignouit, ac dimiſit; quem violentior non flexerat oratio, charitas vicit; errores enim paulò pòſt exuens illi ſe ſalutẽ debere profitebatur, cui vitã eripuiſſe voluerat.

CAPVT VI.

De charitate aduersùs Ægros.

QVid cunctatur oratio, & humanæ imbecillitatis ingredi theatrum pertimeſcit? Languor hic animi eſt, qui ſe mortali eſſe in corpore ineptiſſimè diſſimulet. Quicumque in hanc vitam ingreſſus eſt, extremam ſubire debet neceſſitatem: morbi, ac valetudines nos admonent, & ſupremis

mis quamuis reluctantes admonent, anteambulones vltimæ neceſſitatis, mortiſque præcurſores, & accenſi, velis nolis, parendum eſt: puluerem, ac vitia eſſe puta caſuræ iam iam contignationis: nulli parcunt, ignari fortunæ, mortis ſatellites: timent horum iras formidata gentibus Regum capita, & cruciantur in purpura, & putreſcunt in auro. Sed aduersùm hos rarò ſe ſe amor exercet, niſi quum morbi fœditas ſeruientium patientiam domuit. Pauperum igitur decumbentium ædes, ſiue publicæ, ſiue priuatæ, huius amoris palæſtræ ſunt, hic exercet ſe ſe, luctaturque cum tota naturæ teneritudine, quæ ſordes, tabemque aſpectu vitat, ac refugit.

I. *De Camillo Lellio.*

PRincipem hîc lòcum iure mihi occupat Camillus, quo neminem in hoc magno charitatis agone fortiùs luctantem vidit hæc ætas. Hæc illi conſiliorum, atque operum ſumma fuit, ægris ac decumbentibus, quoſve morborum atrocitas extremis admouebat, ſumma ope adeſſe, hortari, omnique miniſterio, ad quod charitas ſocia cum humilitate deſcendit, adiuuare. Admirabilia ſunt quæ priuatis in ædibus, quæ publicis patrauit in noſocomiis homo, qui nullis laboribus, vigiliis nullis, nulla rerum fœditate, aut odoris graueolentia, aut inſanientium aſperitate frangeretur. Pugnauit aliquando irato cum Tyberi, ac labore pluſquam Herculeo, quum inundatio ad S. Spiritus quammaximè ſæuiret in Vrbe, ne decumbentes pauperes ſecum raperet, ipſe ſublatis in humeros, auectiſque in ſuperiora conclauia, quamuis vlcerato crure per aquas eſſet eluctandum, obtinuit. Verùm illud palmare hominis conſilium fuit, quòd ne charitatem iiſdem, quibus vitam, terminis definitam haberet ſocios, ac ſucceſſores, Pontificis auctoritate, propriam, ac religioſam in familiam adlegit, quæ per omnem Italiam magnas decumbentibus, & cum morte compoſitis affert opportunitates.

II. *De ſodalitio Agonizantium.*

FLoret in Vrbe, in quam non, vt olim, atrocia, ſed bona omnia confluunt, niſi potiùs dicendum ſit in ea enaſci, quæ alias atque alias in colonias ingenti Prouinciarum emolumento ſubinde ducuntur Auctores ſodalitij Patres Miniſtri Infirmorum, vt hoc etiam auxilij genus Camilli diſciplinæ debeant morientes; in eorum

rum enim ædibus ortum, vbi ſatis adoleuit, per ſe niti cœpit. Ædem ſacram habent ſodales ad Traiani forum, ad quam frequentes confluunt, quos ea ſubit pietas, vt votis precibuſque in ipſo vltimæ mortalitatis, ac ſupremi itineris procinctu laborantibus, opem ſibi eſſe putent ferendam. Sodales porrò ſuis legibus id curant, vt non vno pietatis, ac religionis opere facilem hinc exitum, & fœlicem commigrantibus ſtationem expediant. Quàm ſalubre inuentum fuit extremæ teſſeræ iactum ita munire, vt quæ irreuocabilis iacitur, bellè cadat.

III. *De Joanne Dei.*

PAulò antiquior Camillo Ioannes cognomento Dei, ex magni Auilæ diſciplina progreſſus, eamdem charitatis Prouinciam vltrò ſibi depopoſcerat, in qua ingenti omnium admiratione cùm viuens ipſe verſatus eſt, tum ſociis adeò illuſtre reliquit exemplum, vt Granatæ, quam ille ſummis vſus laboribus, & indomita charitate, ægris curandis domum aperuerat, tueri, & per Hiſpanias, Italiamque, æmulatione operis alias conſtituere conati, magno id ægrorum, aut conualeſcentium bono tandem perfecerint. Ioannes adeò præſentem in ægris Chriſtum Dominū ſumma cum veneratione intuebatur, vt eum aliquando ſub illa ipſa ægræ mortalitatis ſpecie hoſpitio accipere, atque in lectulo meruerit collocare: demum cùm lignatum in præterfluentem, qui vicinis è montibus ſtirpes, ac truncos deuoluebat, eſſet ingreſſus, in ipſo charitatis opere ſupremam contraxit valetudinem. Verùm numquam melius valet charitas, quàm quum illius impar conatibus corpuſculum ægrotat.

IV. *De Alexandro Luzago, Nobili Brixienſi.*

DOmi hic ſibi charitatis palæſtram conſtituit, in qua procul à vulgi conſcientia, ne quid liberior famæ aura luctanti noceret, ſe ſe quotidie, & quidem ſtrenuè exercebat. Iacentem in triuio ſenem carioſum, & cadaueroſum, Borno nomen fuit, indeptus, ſecretò in ædium partem optimam curauit inferendum, lectuloque molliſſimo exceptum per annos plures, quibus ille ſuperfuit, diligentiſſimè curauit. Ipſe ſeruus, ipſe conſolator, cubiculum verrere, ſordes amoliri, lectulum concinnare, ligna conferre, focum extruere, cibos inferre, ſcitamēta ex ſaccharo præbere, ſtomachabūdo, atque iraſcenti, quaſi minùs opportunè procuraretur, ſuauiſſimè blandiri,

Digitized by Google

blandiri,& in conuitia vſque prorumpentem(quanta eſt infimæ conditionis inſolentia!) admirabili diſſimulatione perferre. Demum quum aliquando obiiſſet, indoluit Alexander ſuo ſe fundo fuiſſe depulſum, ex quo tam vberes ad ſe quotidie virtutum fructus prouenirent, iámque de alio ſibi circumſpiciebat, ſed à magno patrefamilias, quos iam collegerat, æternùm fruendis, euocatus eſt.

V. *De Ferdinando Afam Ribera, Marchione Tariffæ, Ducis Alcalæ filio.*

ADoleſcentem virtutibus omnibus florentiſſimum, ſuper omnes tamen, quam aduersùs ægros, ſupremáque inopia conflictatos, promptam habebat, charitas in magnorum exemplorum cenſum potuit tranſcribere. Panormi Proregis filius ſocietatem cum adoleſcentium nobiliſſimis coiuerat, vt noctu obambulantes vrbem, ſi quos domi ab omni ſupellectili imparatos, aut humana ope deſtitutos, atque in triuiis abiectos indipiſcerentur, vel collata pecunia iuuarent, vel etiam ad Hoſpitalem ægris domum ipſi deferrent. Hic Ferdinandus vt dignitate, ſic animi ardore omnibus anteire, pauperes ſuis ipſe manibus moliri, nullo contagionis metu abſterreri, quòd diceret, optima charitatis theriaca munitos, inter nobiles pauperum Chriſti morbos luémque non vulgari. Fortè fortuna leproſum ad Noſocomium detulerant, illumque, antequam lectulo exciperent, lauare voluerunt Domus magiſtri. Inuaſit Ferdinandus magnæ charitatis occaſionem, pedéſque abluere occepit, ſed indoles delicatior fœditatem rei non ferebat; iratus itaque ſibi, & delitias vlturus, aqua ſordibus, ac ſanie corrupta, os, faciémque proluit, abluta ſuper hæc, vlcera impreſſu labiorum exoſculatur, egregiè victor. Noctem illam viuo flumine abluere opus Ferdinando non fuit, quam viua charitas abluiſſet, ſordes enim, ſi quas charitas attingit, ſplendidas facit.

VI. *De Iuliana à Cruce, Moniali Diſcalceata.*

FErdinandi Manriquez Oſorni Comitis filia Iuliana cùm Noſocomium ſororum curaret, incomparabile ſpecimen edidit charitatis. Decumbebat anus Monacha, cui extremo oculi in angulo fœda caruncula paulatim ſuccreſcebat; horrida viſu, ac periculo res; nec in Medicis quidquam opis erat, quod erodētium puluerum vim vicini oculi nobilitas formidaret. Placuit tamen, vt aliquid agere

viderentur, catellam admoueri, quæ lambendo carunculam paulatim abſumeret; ſed ægra id ſibi perſuadere non poterat, verita, ne beſtiola aberraret. Ergo Iuliana vltrò catellæ vicem implere decreuit, obfirmatóque ad miraculum animo, lingendo, lambendóque quidquid erat tumoris planè deterſit. O verè medicam linguam charitatis!

VII. *De Anna Jagellonide Ferdinandi I. Cæſaris.*

NOn obruet ſilentium, quod tenebris, ne furaciſſima beſtiola inanis gloriæ ſubriperet, occultabat Anna, fœmina clariſſima non magis patre Vladiſlao Sarmatarum Rege, & viro Ferdinando Romanorum Cæſare, quàm pietate in Chriſti pauperes ſingulari. Solemne illi erat primis intendentibus ſe tenebris, diſſimulata perſona, vna comite ancilla palatio egredi, ac pauperum noſocomia inuiſere, quaſque domi in Pharmacopæo, quod huic pietati ſepoſitum habebat, ipſa miſcuerat potiones, diligentiſſimè propinare: ad hæc, ne ſolùm Annæ, ſed Auguſtæ etiam ea virtus eſſet, regia liberalitate ſtipem dare. Agnoſci nolebat ne pretium operæ perderet, ſed ipſa eam prodebat liberalitas.

VIII. *De Maria Luſitana, Parmenſi Principe.*

QVa die Mariam laudatiſſimam illam Alexandri Farneſij vxorem febris tabifica inuaſit, eâdem non vni patientiæ tantùm, ſed charitati etiam per eam morbi occaſionem ſibi cenſuit operandum. Vt enim pauperum diligens erat, renunciatum illi eſt, anum pauperrimam eadem febri correptam deſertiſſima in caſula decumbere. Inuaſit bene faciendi opportunitatem pulcherrimam, iuſsítque à Medicis ſuis diligentiſſimè quotidie viſitari, cibumque, & pharmaca, & miniſterium omne, iuxta eorum decreta, è Palatio ſubmitti. Itaque paribus propè ſpatiis decurrentes, vitæ metam ambæ attigerunt, ſed Maria coronam abſtulit charitatis.

IX. *De Angelo Pacio, Ord Min.*

FEruentiſſima ſuauiſſimi Angeli Pacij aduersùs ægros officia, quin eos tribus quotidie vicibus inuiſeret, ſolaretur, ac procuraret, nulla eorum impediebat indignitas. Itaque quotidianæ ſuæ vitæ adminiſtrum, quòd fraterculum perditis moribus, indignum diceret, cuius gratia tantum laboris ſuſciperet, grauiter increpuit, admonuítque

nuitque ea benignitate faciliùs iri emendatum. Item cupedias, quas nobiles attulerant matronæ, viduæ pauperculæ, cui domi erant ægroti, ne quidquam quærentibus matronis dedit, eam ſibi ſaginam opus non eſſe dictitans.

X. *De Carolo Borromæo.*

ETiamſi Caroli Borromæi virtus publico in patriæ funere, furente peſtilentia, quàm maximè enituerit, ea tamen quo domeſticos ſuos complectebatur ab his noſtris curis, vt exempli longè vtiliſſimi, abeſſe non debet. Nemo erat domi tam abiectus, quem ſi aduerſa occupaſſet valetudo, Caroli ſuauiſſima non ſubleuaret humanitas. Etenim ſæpiùs inuiſere, atque alloquio recreare, obuium nimis quid reputans; in culinam, eorum cauſſa deſcendere, diligenter inſpicere, &, quæ Medicus iuſſerat, accurare, oua ipſe recentia ſeligere, demum ſorbitiunculas, ne quid per iniuriam in ægri faſtidium peccaretur, guſtu explorare. Si cui hæc eius faſtigio inferiora, aut etiam indigna videbuntur, hunc ego opere maximo rogatum velim, vt amet, & quidem paternum in morem: nam patres nulla pro filiorum ſalute dedecent officia.

XI. *De Gregorio XIII.*

QVod ſi Caroli nondum perſuaſit exemplum, ſpectet obſecro Gregorium Pontificem longè humaniſſimum, qui ſuauitate quadam ſibi propria, vaniſſimorum hominum, qui Maieſtatem vt ſalua ſit, in ſuperbiam vertendam docent, nulla habita ratione adoleſcentem Cliuiæ Principem ſæpiùs inuiſit, lectulo aſtitit, medicas potiones ipſe ſua manu porrexit, ac demum labentis iam vitæ, ne cui deeſſet officio, paternè monuit, atque vt æternã inuaderet opportunis monitis armatũ bona cum ſpe, hoſpitem dimiſit ad Chriſtum; cuius ipſe non minus auctoritate, quàm vicaria fungebatur charitate.

XII. *De Pio V.*

NAm quid ego referam de Pio V. qui tanti menſuram nominis vnus omnium maximè impleuit? Quæ de Franciſco Xauerio, aut Nicolao Factorio cæteriſque huius notæ athletis, ſine ingenti admiratione non audiuntur, oſcula pauperum vlceribus impreſſiſſe, vix, opinor, in Pontifice maximo credi poterunt, ſed facilè cognita Pij virtus perſuadet. Non moris retinendi cauſa, ſed integro animi

affectu pauperum pedes abluere, atque oſculari conſueuerat: quod ſi qui corruptis fœdo aliquo vlcere cruribus occurrebant, amantiſſimè complexus, oſculis etiam ſuauiabatur. Venit igitur in mentem gemini miraculi, quod ſacris conſignatum eſt factis. Formoſi Pontificis leproſum Elephantiacum exoſculantis, & Dei, hominem ad tantæ charitatis contactum, ab ea fœditate ſanantis; quod ſecundum ideò hîc defuiſſe crediderim, vt primum grandius videretur.

XIII. *De Cæſare Baronio.*

QVantum de his ſummis Principibus retulimus, fulgetro quodam charitatis animos perſtringunt, tantum, quod de Baronio ſequitur, lucidiſſimo eiuſdem tractu placebit. Non enim ſemel, iterúmve, cum naturæ teneritudine, aut rerum difficultate congreſſus victor euaſit; verùm nouendiali bello, quotidiana in pugna victoriam nunquam non reportauit. Tot enim annis Philippi Nerij iuſſu homo litterarij otij amantiſſimus, nulla intermiſſa die ad ſancti Spiritus Principem in vrbe ægrorum domum adiit, ægros aliquos acceſſit, alloquutus conſolatus eſt; quam exercitationem vt ſciret non fruſtrà fuiſſe ſuſceptam, æger ad ægros adiens, vt ſanitatem illis afferret animorum, ſanus domum eſt reuerſus, fugiente febri medicas charitatis artes.

XIV. *De Hieremia Salonienſi, C. R. Theatino.*

QVam deinde pleriſque in vrbibus peſtilentia conflictatis, cum aperto vitæ periculo charitatis diſciplinam retinuerunt Theatini, eam Hieremias Salonienſis magno exemplo in eorum naſcentem adhuc familiam primus inuexit. Venetiis ſuis præerat, & ingentibus virtutibus ad omnem religioſi officij laudem præibat; ſed audita Patauinæ vrbis ſtrage, quam dabat peſtis, ſuóſque ibi morbo contactos afflictari, quamquam Venetiis tutorem ſuam perageret, ne quid tamen charitati deeſſet, Patauium abiit, vitámque præclaram, in ſuorum ſalute procuranda profundens, qui plurimùm viuendo, plus tamen omnibus tanto ſupremæ virtutis edito facinore profuit moriendo.

XV. *De Luca Almadobareno, Ord. Min.*

VT charitatem hanc non modò Dei maximi iudicio comprobari, verùm etiam apud mortales amabiliſſimam eſſe intelligamus,

mus, faciet Lucæ Almadobarenſis apud Mexicanos, etiam poſtquam eſſe deſiit, nominis, ac famæ celebritas. Hic à ſui Ordinis Antiſtitibus domeſtico Noſocomio curando addictus, creditam ſibi prouinciam tanta amoris ſignificatione, ea diligentia, ea ſedulitate adminiſtrauit, ac ſi Chriſto Domino, in vnoquoque decumbentium, operam præſenti nauaret. Itaque & omnes in eius viri charitate, vitæ ſuæ rationes optimè depoſitas arbitrari, & differente fama, eiuſdem opera ab aliarum familiarum Religioſis, à Nobilibus, ac Principibus paſſim experi, labore, quum nemini deeſſet, incredibili, & ipſe demum ad omnem ſanctitatem expeditè graſſari; Quid enim moretur Duce charitate vadentem.

XVI. *De Tereſia à Ieſu, & Carmelitis Diſcalc.*

MOlliſſima charitatis imperia, nemo accuſabit, qui ab ea alienum ſe eſſe non cupiat, quamquam alioquin ei paulo duriora placuerint. Tereſia & Carmelitæ DD. qui eiuſdem ductu veterem illam Carmeli auſteritatem, magno Eccleſiæ bono, & Prouinciarum approbatione in mores reuocarunt, vt duritiem in veſtitu, in lectulis, in menſa ex Ordinis decretis ſanctiſſimè colunt, ſuauiſſima iidem in ægrotos, ac valetudinarios magnæ Tereſiæ monitis, atque exemplis vtuntur humanitate. Nam & carnibus veſci, & lineas induere, & molliùs cubare illis ius, & fas eſt: magna quidem cum laude, ſi iuxta Apoſtoli vota, malè habentibus indulgent?

XVII. *De Virgine Vrſolina.*

FAciliora hæc, autumo, videbuntur, quàm vt per virtutum ardua gradientibus animum impleant. Quid tandem magnæ rei eſt alienos ſi minuas labores, nec augeas tuos? Audio, ideoque gemino, & quidem arduæ charitatis exemplo, maiora ſpirantibus ſatisfacio. Virga erat Mediolani, quæ curandis mulieribus, quas dira peſtis afflauerat, operam ſuam Deo dicarat Caroli ductu, nomen non tradiderunt, ſed virtutem; quaſi nihil in illo frugis, plurimum hac vna contineretur. Proſpexerat igitur è Palatij feneſtra Carolus vicina in domo inter parentis ac ſororum, quas peſtis extinxerat, cadauera iacentem puellam, nulla ſpe vitæ; nam qui cubiculum ingredi, ac feralia illa attrectare ſuſtineret, non facile erat reperire, ſed quod viri horrebant, auſa eſt Virgo, huius non rudis palæſtræ, ingreditur, puellam in vlnis effert, abluit dili-

Digitized by Google

gentet, ac refouet, vt nullo periculi timore, ita nulla morbi contagione ab incepto deterrita.

XVIII. *De Eduardo Torgmontono.*

PErdifficile eſt homines adoleſcentes, quos nulla imbecillitatis humanæ adhuc fregit experientia, ideoque præ feruida iuuentute ferociores ad hoc pietatis genus ingenium animumque dimittere. Hæc qui attentè perſpexerit, laudare ſatis non poterit Eduardum Torgmontonum, quem prima adoleſcentiæ limina terentem tenerrimo in ægros animo, ac ſenſu fuiſſe accepimus. Itabat ipſe ſæpiùs (& qua erat nobilitatis auctoritate, ac morum ſuauitate, pluſculos ſecum ducebat adoleſcentulos) ad mulierem fœdiſſimo morbo in vicinia laborantem, ac ſtipe à ſociis corrogata, ipſe etiam liberaliter dabat. Valuit hæc amoris ſignificatio, vt fœmina, quæ grauius hæreſi, quàm lue laborabat, mentis ſanitate recepta, corporis minus iam doleret ægritudinem, quæ valenti animo frugifera eſſe conſueuit.

XIX. *De Pimentellio Beneuenti Comite.*

TRiumphare iam poterit charitas curru ſuo vecta Pimentellij: nec tenebris, nec pluuiis eius poterit triumphi claritas obſcurati. Redeuntem à Regia domum pluuio admodum cœlo, vox hominis, è vicino, languido gemitu quiritantis aduertit; iubet facem admoueri, hominem miſerè vlceroſum, ac ſeminudum, macie, illuuie, fame, ac frigore propemodum enectum conſpicit; & vidiſſe illi ſat fuit, vt iuuare vellet, alleuatum in curru ſecum domum quàm molliſſimè defert, ibique ritè curatum in lectulo collocat, materiam per dies multos, vt rebatur, charitatis exercendæ habiturus Sequens lux aperuit breuiſſimam Chriſti Domini cum Pimentellij charitate veluti iocantis indulgentiam fuiſſe. Nuſquam enim comparuit, quem inopina ſatis proderet abſentia.

XX. *De Franciſco Bungi Rege.*

VT è deſertis locis decerpti flores apud eruditæ voluptatis conſules, ipſa patriæ aſperitate gratiam conciliante, locum aliquem inueniunt; ſic gratam omnibus futuram arbitror Franciſci Bungi Regis memoriam, quippe qui horrida in Iaponia huiuſce charitatis hortum conſeuit. Mirum eſt, quàm parum apud Iapones liceat

ceat humanitati ciues, ac populares ſuos abiectos in viis, àc foris cum morte luctari, nulla ſubeunte miſericordia, oculiſque planè irretortis, ſpectare conſueuerunt. Hanc patriæ immanitatem Franciſcus Rex, vt primò Chriſtum induit, emendaturus, ædes expoſitis, hoſpitales Regio ſumptu aperuit primus, in quas Balthaſſar Gagus, homo de Societate IESV, quos diligentiſſimè conquiſitos inferebat, regia procuraret benignitate.

XXI. *De VVilelmo Pio, Boiariæ Duce.*

LOngiùs adhuc, & incitatiùs fulget Bauari Ducis virtus, quæ ſex tantùm non luſtris depoſita purpura principali, pauperibus miniſtrauit. Quos enim deſperauerant Medici, artem morbis atque vlceribus victam confeſſi, hos inuicta morbis omnibus charitate vſus, ſepoſita in domo exceptos inuiſere, alloqui, amplecti, fouere, ſuáque manu cibis ac ſorbitiunculis ori admotis alere perſeuerauit. Neque his tantùm caſtris continebatur benè de pauperibus merendi ardor; excurrebat ad alias ægrorum domos, ipſaque lepra infectos non refugiebat, perque villas & mapalia, quibus benefaceret, conquirebat. Neque tot opibus abundans ſatis ſibi diues magni Principis mens videbatur, niſi ſuis in conclauibus tres ægros pauperculos, grande ſcilicet peculium charitatis, ſepoſitos haberet, quibus aſſiduam veluti ſi operam locaſſet, amantiſſimè famulabatur, ac ne in ſacrum ſibi ſummæ Triadis reuerentia numerum, quidquam morti fas eſſet, ſi quem illa ſubriperet, qui locum impleret, illicò adlegebatur; vt immortalis eſſet, non tam morientium manipulus, quàm charitatis exercitatio.

XXII. *De Matthia Pacio, Ord. Præd.*

ADamantes auro decentiùs quidem includi, ſed non inde pretioſiores eſſe, nemo ſanus dubitabit; ſic etiam virtutibus à fortuna ſplendor, non pretium accedit. Quare poſt Principum nomina priuatorum etiam decora tutò recenſenti occurrit Matthias, qui apud Guatilmales deſertiſſimam Americæ gentem, propalàm ac proiectè morientium miſericordia captus, hoſpitalem his domum primus auſus eſt aperire, in quam vndique conquiſitos, atque in humeros generosè ſublatos inferret. Celebrata res eſt ſecundiſſimis ſermonibus, cui quum anguſta fratrum Prædicatorum res minimè par eſſet ſuſtinendæ; auxiliares magnificentiæ manus admouit

Digitized by Google

admouit Philippus II. quaſi verò religioſi homines ſagaci indagine prædam excitent, quam Regum magnifica deinde charitas comprehendat.

XXIII. *De Andrea Monguerio, Ord. Præd.*

NVllam charitati ſapientiam præhabendam eſſe probè intellexit Andreas, qui Pueblæ (Colonia Hiſpanis atque Indis frequens eſt in America) huius monumenta, in illius inſtrumenta conuertit; nam ingruente peſtilentia, & non tam morbi, quàm famis magnitudine pleriſque de plebe pereuntibus, libros omnes vendere, vt illorum commodis proſpiceret nihil cunctatus, quaſi hoc parum eſſet, ſuas etiam neceſſitates illis poſthabere voluit. Itaque dies integros ieiunus in opere tranſigebat, ne illi fame, cæteriſque malis laborarent. Nihil huic vltrà libris opus fuit, qui tam præclarè facere didiciſſet.

XXIV. *De Matthæo Baſſiano, & Capuccinis.*

QVi primus Capuccini nominis ob auitum capitis geſtamen occaſionem dedit, Matthæus cùm reliquarum virtutum omnium, tum charitatis huius exemplis facem poſteris prætulit. Et ille quidem Camerini tam ardenti animo, tam nullo mortis metu medias in peſtilentiæ flammas ſe immiſit, vt à morte ipſa veluti timeretur. Inoleuit deinde Ordini hæc charitatis diſciplina; itaque cum incredibili populorum approbatione, vbicumque locorum incubuit lues, eadem ab illis repetuntur officia charitatis. Nec mihi admodum mirum videtur mortis pericula intrepidè ab illis adiri, qui vitæ lenocinia ſeueriſſimè procul habent; quibus enim vita ſuperuacanea eſt, vt Tertulliani verbo vtar, mors illi minimè ſolet eſſe formidoloſa.

XXV. *De Franciſco Titelmanno, Capuccino.*

DOctiſſimum virum Titelmannum, & diuinorum oraculorum nobilem interpretem, ita hæc accenderat charitas, vt abdicatis litterarum ſtudiis ſedulam operam ægris daret, oblitus rerum non modò cæterarum, ſed quod homini erudito grandius eſt, etiam litterarum. Mirabantur itaque amici, & hominis prudentiam requirebant; quibus ille, in ægros intento digito, reſpondit. Hi nunc mei ſunt Chryſoſtomi, hi mei Auguſtini; quia enim *ſupereminet*

ſcientia,

ſcientiæ charitas Chriſti, vt teſtatur Paulus, hic qui eumdem Chriſtum ſuis veneraretur atque amplecteretur in pauperibus, ſatis, ſi hoc bene ageret, ſe ſcire arbitrabatur.

XXVI. *De Rolando Guicciardo, Ord. Minim.*

VT numquam non crudeliter impia hæreſis eſt; ita numquam non humaniter pia eſt fides, quæ per charitatem operatur. Et ſanè plenum inhumanitatis fuit, quod à Caluinianis Lugdunum obtinentibus in Rolandum patratum eſt facinus; miſerrima tunc erat vrbis facies ſuper peſtilentiam, qua conflictabatur crebris exhauſta funeribus, hæreticis rem obtinentibus publicam, dira cum impunitate gladiorum: oderant illi cane peius & angue Rolandum, à quo ſecta luculentas ſæpe plagas acceperat, nec ſemel veneno graſſati, vt de medio eum tollerent, fruſtrà tamen fuerant. Ergo comminiſcuntur eum peſtilentia ictum eſſe, armatáque manu ſanum, ac valentem in Noſocomium contactorum, cui à S. Laurentio nomen compingunt, vt morientium peſtifera conſuetudine conficiatur. Proceſſit illis ex ſententia ſcelus; ſed in hac tanta calamitate non ſe deſeruit Rolandus; ratus enim ſibi hæreditatem obueniſſe, ad ægrorum miniſterium vires, animúmque conuertit, pluribúſque opem animis attulit ſalutarem: quúmque iam & ipſe æger, pedibus vlteriùs ingredi non poſſet, manibus genibuſque circa cubilia reptabat, morituros expians, animóſque addens ad ſupremam illam, & decretoriam æternitatis luctam. Itaque quamquam morbi victor abire inde poſſet, & verò etiam ſuaderent amici, quoniam non minus aliis, quàm ſibi frugiferam eam eſſe videbat commorationem, noluit ante finitam peſtilentiam de ſtatione diſcedere.

XXVII. *De Maria Longa, Matrona Hiſp.*

AT verò Mariam Longam, de qua ſuprà memoraui, quam ſolitudinis & quietis ad captanda gaudia contemplationis amor ab inſanabilium cura auocabat, quos tota ſtupente nobilitate Neapoli, extructa in id ſuo ſumptu domo, munificè alebat, aperta è cœlo ſignificatio eo retinuit in opere. Diſceſſum enim cogitanti, allapſa huiuſmodi de cœlo vox: Quid filios tuos vis relinquere? tam grata illius patriæ ciuibus, qui longè ab omni doloris ac luctus periculo abſunt, ægrorum iſta eſt procuratio. Magnum enim verò & mirum eſt, per alienas valetudines ſibi æternam parare ſanitatem.

Digitized by Google

NOSTRA.

I. *De Ignatio, & Societate.*

NOn vt priuata, verùm vt imperatoria in Ignatio hæc nobis virtus eſt contemplanda, qui vt ſanctioris vitæ rudimenta in Noſocomio inter ægros depoſuit, proprium exinde id ſemper habuit, vt illis, quacumque ratione poſſet, optimè vellet eſſe conſultum. Itaque non modò ſuos primos illos ſocios, gentiſque noſtræ parentes optimos hoc exercitationis genere probauit, ſed lata lege tyrones omnes his imbui iuſſit rudimentis, viget hodiéque præclara conſuetudo non tyronibus modò, verùm etiam veteranis vſurpata. Et Ignatianæ quidem pietatis locupletiſſima teſtis fuit vrbana plebs, quam annus LI. ſuperioris ſeculi creberrimis funeribus exhauriebat; nunquam enim tam malè fit humano generi, quin viri ſancti aliquid commodè agant, & publicam miſeriam in priuatæ virtutis compendium vertant. Ergo Ignatius, dum vulgatis morbis, quos aut fames, aut cibi minus ſalubres intenderent, paſſim ſterni corpore videret, quamquam curta domi res erat, conquiri nihilominus à ſuis iacentes in triuiis ægros iuſſit, ac deſtinatam in domum deportari, calida ablui, lectulis excipi, foueri, Medicos adhiberi, nihil omitti eorum, quæ miſeris ſolatio, ac ſaluti eſſe poſſent. Argentum porrò, & quæ opus erant, ipſe per ſe, pérque ſuos emendicauit, operique præſens, non plus imperio moderatus eſt, quàm præiuit exemplo. Iam verò, qui in alienos tanto ferebatur ardore, quo erga ſuos eſſet, quis fando explicabit? Tanta certè pluſquam paterni animi fuit celſitudine, vt ſi opus foret comparandis Medicorum arbitrio pharmacis, ſacra etiam vaſa oppignerari, aut diſtrahi iuberet. Floret igitur integrum iam ſeculum egregia charitas; &, abſit verbo inuidia, nulla in religioſa familia, vt plurimæ, ad hanc laudem maximè incumbant ægris, aut valetudinariis diligentiùs proſpicitur; hoc certè maximum domeſticæ paupertatis vinculum, & ad labores alacriter in Dei cauſa exantlandos validiſſimum incitamentum eſt, cum à ſecuris valetudinum tota in rem animorum ſolicitudo conferatur.

II. *De*

Digitized by Google

II. *De Claudio Aquauiuio.*

SEquutus eſt Claudius exemplum anno ſuperioris ſæculi XCI. qui vniuerſam Italiam annonæ caritate, & qui eam vt ſatellites aſſectantur, morbis infeſtam habuit. Sed vrbs, in quam remotis ab vſque Prouinciis tanquam ad communem Chriſtianis aſylum mendici agminatim confluebant, alienis etiam malis laborabat, & infinita petentium turba dantium Principum liberalitatem ſibi faciebat anguſtam; itaque plurimi neglectu morborum atque illuuie corporum, vulgata veluti lue, in publico expirabant. Non tulit hanc tantam cladem Claudius animi vir magni, & qui parentem Ignatium ac deceſſorem poterat imitari. Ergo aperto, vulgatóque Noſocomio inferri placuit ægrotos, quos Patrum nobiliſſimi, adoleſcentum ex Romano Collegio lectiſſimi conquiſitos ſuis manibus moliebantur, deferebant, curabant; donec laxiore annona, & ſalubriori cœlo, illi ſanis corporibus, hi ditibus animis, ad ſua opera, & ſtudia redierunt.

III. *De quodam Socio.*

NOlo his, qui has noſtras legent vigilias, præclaram hominis in hac ſchola ſapientiſſimi ratiocinationem diutiùs debere; etenim vt plurima ſint, quæ ad ægrorum obſequium animum excitare poſſunt, qua tamen altiùs aſſurgat animus, firmetúrque magis, ratio profectò eſt nulla. Excitabatur vir præclariſſimi iudicij, quòd inſpectis Iſaiæ oraculis, liquidò ſibi eſſe compertum diceret, Chriſtum Ieſum, licèt ſanitatem animorum opere præcipuo curandam ſuſcepiſſet, ægros tamen febribus, lepra, aliáve tabe confectos adeò non fuiſſe aſpernatum, vt in ſeipſum illarum valetudinum nomina liberaliſsimè transtuliſſe credatur: quum enim eas ægritudines diuina facilitate, verbo, aut tactione depelleret, ne per ſuam liberalitatem diuinæ iuſtitiæ, cui pœnarum cenſus illa inferebatur, fraus, vt ita dicam, aliqua fieret, ſepoſitas illis expiandis pœnas, ſupremos inter cruciatus habuit, vt non tam fugaſſe, quàm ab aliis in ſe vnum earum acerbitatem deriuaſſe videretur. Iſaiæ porrò carmen interprete Matthæo, dum extremos Chriſti labores ad ſcribendos aggreditur, hoc eſt: *Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit.*

Digitized by Google

IV. *De Franciſco Xauerio.*

HAc tanta cogitatione annatis nulla erit morborum atrocitas, quæ videatur timenda. Audendum eſt,& primò cum Elephantiacis,atque leproſis concurrendum, duce Xauerio, qui digreſſus ab illo tyrocinio, in quo vix imitabili conatu manantem ab vlcere ſaniem labris expreſſit, ac ſuxit, vt naturæ ac ſtomachi ad ægri curam nauſeantis imbecillitatem vindicaret; ab hoc,inquam,digreſſus tyrocinio humaniſſimè cum ægris, quantumuis Elephantiacis,aut alia fœdiori tabe corruptis agebat, eiſque libentiſſimè inſeruiebat, amplecti atque oſculari non reformidans, vt etiam puerum, quem ea miſerum in modum exederat lues, amplexum ac breui precationis carmine ſanatum legamus. Vitalis nimirum charitatis ſinus, & calor eſſe conſueuit.

V. *De Aloyſio Gonzaga.*

ALoyſium verò Gonzagam in hac tam frugifera exercitatione valetudo ſuprema occupauit in eo, de quo ſuperiùs demonſtrauimus, Claudij Noſocomio, ſedulus agebat adoleſcens, animi quidem virtutibus valentiſſimi, ſed corporis ab aſſidua earum contentione imbecillimi; & vetus ſuum illud tenens ad ſumma graſſandi, vbi paulò grauior, aut fœdior æger decumbebat, ibi adeſſe, ac veluti à pulcherrimo,in quo charitas ſaturari poſſet,floſculo non abire. Itaque labore demum, ac defatigatione victus ne, an victor? domum febrim retulit, quæ Angelicum iuuenem terris exemptum eò tranſmiſit, vbi nulla vnquam aduerſa valetudo fœlices accolas exercebit.

VI. *De Franciſco Lupio.*

MAgna quidem auſus eſt Aloyſius, nec defuit occaſioni, quæ tamẽ multò illuſtrior Franciſco Lupio inter Æthiopes Abaſſinos agenti ſe obtulit talium non ſegni, ſed auido. Corrupto in ſaniem, ac vermes ægro aſſiduus erat exercendæ charitati; quum repentè adeſſe Galas affertur (hi inter ipſos barbaros barbariirferociſſimi ac bellicoſiſſimi,crebro latrocinio Abaſſinis ſunt formidoloſi:) fit ingens concurſatio in pago, ac fuga: incolis,quà cuique tutiſſimum, dilabentibus. Lupius,ne ſuum theſaurum latronibus expoſitum relinqueret,in humeros hominẽ multa tabe fluentem ſtrenuè ſuſtulit,

atque

Digitized by Google

atque vicinum in montem extulit, donec tempeſtas illa deſæuiret: hoc longè præclarius ducens, quàm ſi raptos penates, & nomina ſecum auferret non profutura.

VII. *De Jacobo Laynio.*

VT ſciant homines de Societate noſtra, quæ eorum potiſſimæ partes ſint, dum in caſtris duces ſequi iubentur, proponenda eſt Laynij conſtantiſſima & nullis laboribus victa virtus. Ioannem Vegam Aphricam poſitis caſtris expugnantem comitabatur, magna ſanctimoniæ, ac litterarum fama, & præcipua apud eum gratia. Tantus apud exercitus Imperatorem licèt eſſet, valetudinarium tamen inſtruere, ægris ac vulneratis adeſſe, illoſque omni ope, ac ratione procurare, ſuarum partium eſſe putauit. Et quamquam initio ſocij adeſſent operis, atque inter eos Capuccini duo; illorum tamen extincto altero, altero curationis cauſa in Siciliam regreſſo, cæteriſque dilapſis vnus omnium labores ſuſtinuit, parteſque omnes eo in theatro peregit, quæ vt poſſet, ſanum atque incolumē duriſſima illa in exercitatione præſtitit Deus, infinita cū animarū meſſe; quis enim non ei ſe permittat, qui ſuæ aliorum ſalutem nouerit præhabere?

VIII. *De Socijs in Iaponia.*

INfinitum eſſet, quamquam lectiora duntaxat hoc in genere recenſere. Itaque pauciſſimis contentus ero. Bungi in Iaponia ſub ipſa illius Eccleſiæ initia, quum inaudita, & inuiſa barbaræ, ac bellicoſæ genti Noſocomiorum tota eſſet ratio, duas ægris excipiendis domos aperire ſociis conſultiſſimum fuit: altera vlceroſi excipiebantur, altera febribus, aut qua alia valetudine laborantes. Incredibile eſt, quanta ſalutare inuentum exceperit populorum comprobatio, quàm facile perſuaſerit, quam homines adeò miſericordes religionem inferebant, antiquis ſuperſtitionibus præcellere. Aliena mala deſperatoſque ignotorum capitum morbos neminem profectò curare, quem altior quædam, & diuinæ ſimillima non impulerit mens, à qua veras de Deo, deque diuinis opiniones ignorari veroſimile non eſſet.

IX. *De Socijs Sinenſibus.*

QVæ plurimos in Iaponia, primum apud Sinas in Eccleſiam adduxit humanitatis aduersùs ægros ſignificatio. Neſcio quæ

Digitized by Google

gentium illarum moribus, ſupra omnium barbarorum captum politiſſimis, feritas nihilominus adhæſerit, vt populares ſuos, omni humana ope deſtitutos, in publico iacentes, ac miſerum in modum expirantes, nullo miſericordiæ ſenſu intueantur. Hæc planè immanitas eſt, ad quam vſu quodam vitioque maiorum efferantur; animos enim nobis teneros finxit natura, vt brutis ipſis animantibus expirantibus commoueamur Cæterùm illa eadem immanitas, & deſperatiſſimo homini, & ampliſſimo ac nobiliſſimo regno magnæ fuit occaſio fœlicitatis. Quum enim ad iacentem publica in via ægrum, ac moribundum ſocij acceſſiſſent, & recreatum ad deſiderium vitæ melioris, cuius tum primùm cognitionem accepit, erexiſſent, ſacris ablutum aquis in ſpem æternitatis hinc abeuntem ſunt proſecuti. Qua tam noua humanitatis ſpecie commoti Sinenſes, paulatim quæ afferebantur diligentiùs attendere, atque introſpicere quum cœpiſſent, aperta etiam Euangelio ianua, quæ olim infinitis hominum millibus frequentaretur. Haud enim aliter potuit, quum nihil tam homines capiat, quàm humanitas.

X. *De pluribus in peſte affectorum obſequio deſideratis.*

OBruimur eorum turba, ſed planè heroica, qui animas in peſte contactorum miniſterio, prodegerunt. Præclaras enimverò animas, quas antiqua Chriſtiana Reſpublica in triumphalibus Martyrum faſtis adſcribere ſua intereſſe credidit: quia quamuis abſque ſanguine, victores, vel lauream meriti, vel hi certè ſunt, qui proximè poſſunt mereri. Haud minor nunc virtus, quàm olim fuerit, pro charitate vitam paciſci. Quòd ſi timor eſt, ne vulgentur honorum inſignia, tot iam huius trabeæ candidatis; honeſtiſſimum nihilominus ſemper erit Societati, tot habere ſupremi honoris Candidatos, quot hîc recenſere cùm opis meæ non ſit, omnes minuta veluti ſidera in hac præclara, quam exemplo aperiunt viam, collucentia contuliſſe ſatis erit. Nulla Prouincia, ciuitas nulla fuit, quæ ſæuiente peſtilentia noſtrorum operam non ſenſerit ſalutarem. Itaque crebris atque nobilibus funeribus exhauſtæ domus, & Collegia, vt niſi charitati cecidiſſent, nullo ſatis luctu poſſent defleri, ſed lacrymis non indigent, quibus quum votum fuerit mori, eius damnatis promiſſam Deus vitam non negauit. Hæc quamquam ſatis eſſe poterant ad poſterorum imitationem excitandam, non me tamen continebo, quin vnius atque alterius amiciſſimi capitis nobile

Digitized by Google

nobile fatum his litteris priuatim explicem. Hyacinthus Grillius primus mihi eſt dicendus nobili loco Genuæ natus, omnibuſque naturæ donis adeò cumulatus, vt ſui nominis flori par eſſet. Iam ſpes, quas adoleſcens excitauerat, ingentem animorum frugem matureſcentes oſtentabant, audiebaturque Placentiæ plauſu concionis frequentiſſimæ. Hæc inter, Parmam à lue vaſtari dirum in modum, & ſociorum lectiſsimum manipulum morti vltrò ob charitatem autoratum eſſe perfertur. Quaſi quædam inde flamma delata eſſet, ſic inſolito ardore Hyacinthus correptus eſt, vt illico abeundi, ſuamque operam egentiſsimis hominibus impendendi à Præpoſito Prouinciali Marco Garzonio, quamuis cunctante, lacrymis, infimiſque precibus facultatem impetrauerit. Nec mora: Parmam aduolat ardens animi, ac fronte, oculiſque charitatem ſpirans. Sed ne ardore peccaret, paululum refrigeratus eſt, quum Collegij ædes ingreſſus ſocium vnum in Sandapila compoſitum, alterumque ex eadem lue expirantem offendit. Itaque audita illius vox eſt: Non putabam cœlum adeò eſſe vicinum. Nec vltra hæc verba fuit timor; nam ad ægros digreſſus, totamque obambulans vrbem incredibili animi corporiſque contentione, ac feruentiſsimæ ſignificatione charitatis languentibus adeſſe, ſacriſque expiare, ac reficere perſeuerauit. Abierant iam dies aliquot incolumi, & ignotum in ſenem, qui facie neſcio quid humano maius præferret, incidit, blandéque interrógatur, quid rei ageret? cui Grillus: ſe verò è lue decumbentibus, quæ Sacerdotis eſſent, officia præſtare. Tum ille, id Deo gratum eſſe, & propediem ab eodem mercedem laboris accepturum; pergeret porrò ac ſe ad ſuprema componeret. Haud vana fuit vaticinatio, tantiſque gaudiis ex beatitatis vicinia exultauit vt mortem lætus exciperet, atque ab hac, quam lacrymarum vallem eſſe ſcimus, non ſine cantu, atque exultatione digrederetur. Nec minor Thomæ Soreſinæ diligentiſſimæ, atque abſolutiſſimæ virtutis viri laus fuit. Quum enim Mediolani peſtis horrendum ſæuiret, & Societas numquam clauſa ſacra D. Fidelis æde, quod rarum tunc fuit, ſubmiſſiſque ad ægrotorum mapalia fortiſſimis viris (quod totum ab Ioſepho Ripamonte, qui eam patriæ cladem Latinis litteris conſignauit, eſſe prætermiſſum valdè miror) opem ruenti ciuitati afferre conaretur, Soreſina periculoſiſſimam ſibi prouinciam depopoſcit, conſtantique animo in media periculorum flamma verſatus, quamquam non ab ipſa modò peſtilitate,

verùm

Digitized by Google

verùm malis dæmonum, hominumquo ſceleſtiſſimorum artibus terrores ingruerent, demum in ipſo opere concidit, & veteris quæ apud Cremonenſes clariſſima eſt, gentis nobilitati ſplendoris plurimum adiecit, & nobilem poſteris ſuæ virtutis imaginem reliquit.

XI. *De Gaſparo Berzeo.*

IMitabilis quidem hæc virtus, ſed paulò aſperiorem nacta materiam, & quam ex arte tractare non niſi peritiſſimi poſſint artifices charitatis; mitioribus itaque exerceri poſſe doceamus. Adeſt ab ipſa Armuzia nobil i olim totius Orientis Emporio, nunc alio dilapſis mercatoribus ſteriliſſimi ſoli inſula Gaſpar, qui quùm ſuperbiſſimam Iudæorum gentem ad Chriſti ſacra pelliceret, nullam hac, quam laudamus, charitatis exercitatione machinam habuit validiorem; nam qui Chriſtianis omnibus aderat decumbentibus, vnum de illorum plebe miſerè humi in publico abiectum in humeros ſuſtulit, domum detulit, perhumaniter habitum ita curauit, vt & ipſe Deum ibi eſſe, vbi ea præſtarentur officia, dubio procul intelligens ad Chriſtum ſe adiunxerit, & alij virtutem ſuſpicerent ac venerarentur.

XII. *De Societate IESV Goæ.*

VIget adhuc Goæ Xauerij, & Gaſparis imitatio; Noſocomium ibi habet Societas, in quo tum alij, tum milites ac nautæ, quos longiſſima ex Luſitania ſuſcepta nauigatio variis ac difficillimis morbis ſolet implicare, diligentiſſimè omni charitatis ope curantur: feruet quidem quotidie opus, nec vmquam toto anno, cui ea cura eſt demandata, non habet quod agat; ſed cùm naues poſt ſemeſtrem, & eo ampliùs, nauigationem appellunt, tunc enim verò viribus opus eſt, & ab aliis domibus operæ arceſſuntur, conuolantibus certatim ſociis, ad ægrorum ſolatia, quorum omnium caput eſt animos expiare, ne in ipſo nauigationis portu naufragium faciant æternitatis. Haud ſatis digna viris Apoſtolicis laus videretur corpora tantùm curare languentium, niſi animis ſimul facerent medicinam.

XIII. *De Petro Agnaſco.*

INtima illa corporis, animique ſocietas, qua inuicem à natura ſunt copulata, incredibiles aliquando animis ipſis creauit opportunitates,

tunitates, dum obſequiis curato priùs corpore, ad animarum curationem viam ſibi aperiunt viri huius artis peritiſsimi, illos inter Agnaſcum ego iure quàm quem optimo colloco, qui barbaros Peruani tractus populos plurimos, Euangelium vbique ferens, dum peregrinando luſtraret, non animis modò ſalutaria monita, ſed corporibus medicas etiam manus admouebat: ſed quid manus dixi? parum hoc fuit charitati, niſi etiam ore allaboraret; nam tergere atque alligare fœtida barbarorum vlcera, haudquaquam ſatis erat homini ſe illorum ſaluti totum impendenti; oſculari ac lambere dignum illius charitate officium fuit. Cui vnquam tam dura præcordia finxit barbaries, quæ tanto non cedant amori? quia ſui victoria orſus ſigna proximis intulit, numquam non victorioſiſsimè amauit.

XIV. *De Franciſco à Villaregali.*

MExico notum non tam hominis, quàm charitatis nomen fuit; etenim quum ægris omnibus libentiſſimè adeſſet, & quæ partium ſuarum erant, laborioſiſſimè præſtaret omnibus miniſtrando; tamen ſi quem dira corripuiſſet tabes, & fœtida vulnera peſtem afflantia alios abſterrerent, tum ille occaſionem inuadere, ac fundum ſuæ charitati accommodatum diligentiſſimè colere, lauare, amplecti, fouere, alligare, oſculari, blandiri, diu adeſſe, aut ſi die minus per alia hoc ei miniſteria liceret, noctem ſomno negatam operi pulcherrimo attribuere, nihil eorum omittere, non dico quæ ægrorum imbecillitas, aut etiam mollities animi deſiderare poteſt; ſed nec eorum quidem, quæ charitas poſſit excogitare. Quæ quàm multa ſint, ſolùm qui amant, intelligunt.

XV. *De Joſepho Anchieta.*

NOn muſicam tantùm, ſed medicinam etiam docet amor; in qua enim alia eam ſchola didicerit Anchieta, non inuenio; ille tamen & venam ſecare, & pharmaca miſcere optimè nouerat; vt non animis modò, ſed corporibus etiam Braſiliorum adeſſet; quo in opere dum ſui negligens verſatur æger, mortem accerſiuit. Grandis iam natu, defectiſque viribus decumbebat ex febri, & nihilominus noctu ſurgens, potionem medicam ſocio coquere, ac temperare dum laborat, ſubito rigore correptus concidit, atque exacerbato morbo paulò poſt ſuos inter Braſilos geminæ charitatis ad vltimum vſque ſpiritum retinentiſſimus vir expirauit.

Joan. Rhò virt. hiſt.

Digitized by Google

XVI. De Leone Henrico.

SEdem amoris in ſinu eſſe plerique omnes ſcimus, ibi tamen exercuiſſe paucos legi; quocirca de Leone minimè diſſimulandum eſt, qui domeſtici operis adiutorem ægrotantem, dum Ebora Vlyſſiponen. auehit, egregia illum charitate recreauit. Meritorium in hoſpitium diuerterant, in quo calefaciendo ægro, quamquam ſumma eſſet hyems, argumenta nulla ſuppeterent; itaque pedum frigore cruciatus nullam quietis partem capere quum poſſet, Leo expedito conſilio vſus, quod amor attulerat, pedes languentis ſuum ad ſtomachum, vicinámque cordi ſedem admotos egregiè tota fouit nocte peruigil ipſe, vt æger aliquantulum obdormiſceret.

XVII. De Carolo Scribanio.

MAgnas ſemper animas charitas amat, quas ſi non inuenit, facere tamen conſueuit; quapropter in Scribanio ſe liberaliter explicuit. nam domeſticos ægros indulgentiſſimè habere nouerat, & quo ad plures charitas pertineret, ex alienis etiam Collegiis aut ſubmiſſos libentiſſimè excipere, aut vltrò curandos fouendóſque depoſcere. Id quondam Antuerpiæ expertus Ioannes Dauid, vir editis piis libris clariſſimus, quùm ſacroſancto viatico ſupremum ad iter eſſet inſtruendus, religioni ſibi duxit accipere, non actis publicè Scribanio gratiis, cuius charitati parem ſe numquam vidiſſe teſtatus eſt. Quam ille ampliorem ab amico caperet hereditatem, quàm ſui amoris teſtimonium luculentum?

XVIII. De Simone Bucerio.

AVrum quadraginta demum dierum igne corrumpi, atque vilem in puluiſculum redigi apud metallicæ magiſtros legere me olim memini; ſed de illo loquutos, opinor, quod ignem tolerat quidem, ſed non amat; nam illi charitatis, quod diuinorum arcanorum myſtes, ignitum venale Ioanni proponebat, longè nobilius, atque aduersùs quoſcumque ignes contumacius ingenium eſſe amor docet. Bucerio tantum amoris fuit, vt quinquaginta ipſos dies totidémque noctes ſocio ex dyſenteria moleſtiſſimè decumbenti aſſiduus fuerit, nullo operis vicario, nulla ſomni, aut requietis auocatióne; charitas nimirum eſt, quæ numquam excidit.

Digitized by Google

CAPVT VII.
De Miſericordia.

LOCVM ingredimur, quem tetrica illa natio Stoicorum ita ſuis decretis, tanquam ſpinis, obſepſerat, vt plerique ſapientum, antequam illas elucaret, ac repurgaret Euangelium, non niſi timido atque ſuſpenſo veſtigio ingredi auderent. Grandi enim ſupercilio illud enuntiabunt, ſapientem non miſereri; quamquam humani generis, cui cariſſima eſt Miſericordiæ virtus, conuicio exterriti, dictum quidem retinuerunt (nam hominibus illis neſcio quæ vocum, ac ſermonis atrocitas pars fuit Philoſophiæ;) ſententiam tamen paulatim emollire conati ſunt, vt quamquam deuio itinere, in caſtra demum Miſericordiæ conuenirent. Videri volebant homines vaniſſimi, ab aliorum miſeriis immunes, ſi conſortium nominis refugiſſent. Sed longè alia res eſt, opinor, miſerum eſſe, ac miſericordem: flores ex aliorum ſpinis legit miſericors, quod ſi in repellendis ſentibus paululum perſtringitur ac purpuret, roſas, quæ aculeis ſuis ſunt gratiores, ſe colligere arbitratur. Non eſt inſipientis alienos dolores dolere, cùm ſapientia gemina ſit amori, à quo dolor ille promanat. Teneros nobis animos finxit natura, & quamquam ex alta mentis arce perturbationum tumultus deſpectet, ac procul habeat ratio; attamen, dum aliorum malis obnititur, eos in parte ſecum operis euocans ac laboris, ita temperat, vt ſub ratione ſe meminerint militare. Gratiſſima in vulgus virtus, atque conciliandis mortalium animis efficax; vt enim nemo tam durus eſt, quin ſuis doleat malis, ac ſibi det veniam qui eam aliorum calculis comprobari nolit, vnum aliquem moris adeò abſurdi, rarum erit, opinor, inuenire. Quis enim mortalium, quos miſeriæ vndique incurſant, nolit eſſe clementem, ſi magnus ille Deus, quem altè, ac extra ictum diuinitas euexit, miſericordiam amat, eámque mortalibus imperans, ſacrificiis cenſet præferendam? Non alia via breuiùs itur ad diuinitatis famam; quòd homines ita ſint perſuaſi, Deum ſummum eſſe depulſorem malorum. Et meritò quidem; cuius enim magis hæc ſit curatio, quàm eius, ad quem quum nulla malorum ius pe tineat, quod in ſe doleat non habet, eóque liberiùs noſtris indoleat malis? Quamquam inter homi-

Digitized by Google

nes longè diuerſa obtinet ratio; plerique enim,niſi malis,aut timore vapulent,mites,ac miſericordes eſſe nolunt. Hinc illa Principum inhumanitas Ariſtoteli non diſſimulata; qui quòd malorum cauſſas procul habere ſe, ideo aliorum miſeriis indolere inferius maieſtatis faſtigio arbitrantur. Sed illos vt humani nihil à ſe alienum putent, abundè tragœdi docent in theatris. Ego interim, quas per artes virtuti diuiniſſimæ operati magni ſint viri recitaturus, omnes in auditorium mortales euoco, frigidis illis ineptiſque modò excluſis, qui ſe miſeros eſſe non ſuſpicantur. Quamquam,ne contra decreta peccem, hos maximè velim aduocatos, vt longè omnium miſerrimos, quorum ignorationem, vt malorum maximum, nos ægrè ferre par eſt, & hac ipſa refutare narratione.

I. *De Margarita Philippi III.*

MArgarita regiarum virtutum exemplis affatim diues Regina, dum Hiſpanicæ nauigationi ſæuum hyeme ſe aperit mare, Mediolani ſubſtiterat, & domeſticæ non immemor diſciplinæ, præclara edebat exempla. Itaque quum pauperem pannoſum, ſeminudum, ab hyberno gelu torridum atque obrigeſcentem vidiſſet, accerſito è ſtipatoribus principibus vno: Viden' miſellum illum algentem? Tu ex optimo panno veſtem ei à ſartore ad modulum ſcindi actutum cura,móxque ad me afferto factum quod imperauerat. Domum reuerſa veſti ſuendæ manum admouet Regina, totámque diligentiſſimè conſuit, pauperémque, lautum, ac regia ſtipe donatum induit, Chriſtianæ miſericordiæ glorioſiſſimè operata. I nunc, magne Macedo, & laneas illas ſororum tibi manu textas Perſis obiice Reginis,habet Chriſti pauper veſtimentum,quo purpurea tanti Regis contemnet amicula; nam & quouis Regis faſtigio Chriſti nomen decet eſſe glorioſius.

II. *De Cornelia Lampugnana, Matrona Mediolanenſi.*

ADiungam magnæ Reginæ matronam, non fortuna, ſed virtute comparandam. Hæc enim mendicabulorum centunculos ſarcire,illis aſſidere, atque per otium Chriſtianæ diſciplinæ rudimenta docere,cibum non prius capere,quàm illos eleemoſyna donare, fœminis in Noſocomio capillum pectere, ac purgare in more habuit. Verùm, quia non ſatis hoc illi videbatur, præclariſſimo inſuper facinore voluit ſe eſſe miſericordem. Puellam enim Elephantiaſi corruptam,

ruptam, atque miſerabili ſpectaculo in publico iacentem, ſublatam in domum ſuo in lectulo collocauit, cum ea maternum in morem cubuit, medicas admouit manus, oſculiſque demulcens tandem reddidit ſanitati. Neſcias an Corneliam miſeriarum illius participem, an illam huius dicas fuiſſe fœlicitatis.

III. *De Ioanne à S Facundo, Ord. Erem.*

NVdum, quem fortè offenderat, pauperem, indumento iuuare ex Euangelica diſciplina volebat Ioannes; quum illa inceſſit dubitatio, quánam ex duabus, quas domi habebat, tunicas, indueret; altera cinerei coloris erat obſoletior, cærulei altera elegantior feſtis diebus deſtinata; expedita fuit conſultatio miſericordiæ: meliorem dedit, vt optimè daret. Non tulit proximam noctem infrugiferam illi abire magnus ille miſericordiæ parens Deus, ſed tanta diuinæ voluptatis vbertate homini affuit, vt verè feſtam memorabili per omnem deinceps ætatem, euentu illam egerit. Non decuit profeſtam ire noctem, quam feſta tunica emiſſet.

IV. *De Alphonſo Alburquerquio.*

FEcerat naufragium Indico in Oceano Alphonſus Alburquerquius, eoque in tumultu, dum vnuſquiſque ſibi conſulens amiciſſimorum facile obliuiſcitur, ipſe Dux, ac Claſſis Prætor puerum nauticum, qui mari hauriebatur, in humeros ſuſtulit; clamantibuſque cunctis, vt abiecta ſarcina, vicinam ad nauim enataret, ſperare ſe dixit eius infantis innocentia tutum ſe mediis in vndis fore, donec ſcapha ad excipiendum expediretur. Itaque factum fuit: diceres innocentiam infantis periclitanti Duci pro ſubere fuiſſe.

V. *De Maria Luſitana, Principe Parmenſi.*

PAri propemodum in periculo aliquanto maior præ conditionis reputatione Mariæ Luſitanæ enituit miſericordia, Claſſem, quà è Luſitania in Belgium à Mansfeldio Comite deducebatur, noctu valida tempeſtas adorta diſiecerat, vnamque nauium immanibus verberatam fluctibus, ac ſemilaceram in Prætoriam deferebat, vt aliqua periclitantium ſpe, ſic aliquanto, ſi opem ferret, ipſius Prætoriæ timore, ne illiſu concuſſa ſolueretur. Pulſabat diſſonus pereuntium, & abſiſtere iubentium, atque abigere molien-

tium clamor Mariæ aures,quæ cognita noui tumultus cauſa à Manſfeldio, periculum Prætoriæ nequicquam cauſſante, auctoritate, imperioque tenuit, ne miſeros illos nautæ perire vellent, ſperare ſe miſericordiam ſecuritati non obfuturam. Ita velificante pietate,& naufragi excepti, & claſſis portum fœliciter tenuit.

VI. *De Gente Ducum.*

LVbet per ſingulas veluti miſericordiæ Prouincias diuite tranſcurſu aliqua tantùm ſeligere, atque tam latè patentem virtutem, quàm immensùm humana pertinet imbecillitas, indicare. Et bona quidem legentium venia, quamuis recentioris memoriæ decora proſequuturos nos ſimus profeſſi, Ducum tamen gentem inaudita hoſpitalitate clariſſimam, nec fortè vulgo cognitam, præterire non poſſum. Bertinorum oppidum in Æmilia eſt, in eo clara olim, & multis familiis diues Ducum gens tam prona hoſpitibus recipiendis, vt ſæpiùs patresfamilias, dum eos quiſque domum ſuam trahit, non ſine reprehenſione, altercarentur. Id porrò ne fieret, placuit in foro, in quod hoſpites primum conuenire ſolebant, columnellam erigere, anſulis, annuliſve circum infixis ab vnoquoque patrefamilias, ea lege, vt ad cuius annulum hoſpes equum alligaſſet, eumve ratione alia tenuiſſet, illi fas eſſet hoſpitem ſuo iure domum deducere, lautias præbere, omnique officio colere, aliis præiudicio acquieſcentibus, hominiſque ſortem amico liuore inuidentibus. Sed nullus fortunæ ſplendor hoc charitatis liuore non vincitur.

VII. *De ſodalibus Vrbanis Sanctiſſimæ Trinitatis, & ſancti Benedicti Florentiæ.*

IAm ab vnius gentis, & abſtruſi oppidi anguſtiis in ampliſſimum vrbis theatrum hoſpitalitatis gloria eſt euocanda, vt commune Chriſtianæ Reipublicæ bonum eſſe videatur. Sodalitium Romæ eſt, conditum Philippi Nerij opera, & à Principibus atque Cardinalibus celebratum, cui præcipua eſt hoſpitum peregrinantium cura. Nullum eſt humanitatis officium, quod illis ſuauiſſimè non præſtetur. Nitidæ ædes, molles lectuli, lauta menſa, ipſoque paratu æmula Principum munificentia ſæpiùs viſenda; pedes etiam primò intrantibus abluere calida, & odorata morem Principes habent.

Digitized by Google

bent. Quanta verò hæc ſit hoſpitalitas, vt liquidò omnes intelligant, verbo efficiam. Anno ſuperioris ſæculi LXXVI. menſe Maio cenſa ſunt hoſpitum capita CXIX.CCCCVI. Iam minor videbitur Florentinorum ciuium hoſpitalitas, ſi ea capitum numero cenſenda ſit; cæterùm cùm & reliquis omnibus officiis parem ſe Romano præſtiterit Florentinus, numero hoſpitum vt illo inferior ſit, pleriſque aliis antecellit, LX. vno anno peregrinorum excepere, omnibuſque promptæ lauationes, & menſarum lautitia quæque alia peregrinatione feſſis ſolatia ſolent adhiberi, ciuium nobiliſſimis miniſtrorum vice fungentibus. Non adeò refrixit charitas Chriſtianæ Reipublicæ, vt in noſtrorum temporum vituperationem omnis conſumi debeat oratio; plus exemplis incitando, quàm increpationibus deterrendo proficimus.

VIII. *De VVilielmo Pio, Boariæ Duce.*

NVſquam inhoſpitalis charitas eſt, quæque olim manu Gallicani viri clariſſimi, quem non tam depoſita Conſulis, quàm aſſumpta Martyris purpura feſtis æternitatis inſeruit, Tyberina ad Oſtia peregrinis domum aperuit, eoſque omni officiorum genere cultos ac lautos admiranti orbi oſtendit; eadem hoc ipſo ſeculo in Boariæ clariſſima luce illuſtrius, ni me præſentium fallit amor, ſuorum operum theatrum inſtruxit. VVilielmus operis auctor fuit, qui Xenodochium habuit, in quo peregrinos lautiſſimè exciperet, iiſque pedes ſordibus, aut vlceribus fœdos ablueret, tribuſque diebus quieti operatos, bene curatis corporibus, non ſine larga ſtipe dimitteret, ac doceret vbique omnibus patriam futuram, ſi orbis imperium obtineat charitas, cui ex domeſticis Fidei nemo eſt peregrinus.

IX. *De Hieronymo Æmiliano.*

PEregrinantur etiam plerique in patria, quibus domus, ac tectum nullum eſt: pueri præcipuè, atque infantes parentibus orbi, quos Græci Orphanos dicunt. Hi, niſi quis parentum vices impleat, deſtituti, atque abiecti, magna tum corporum, tum animorum labe, nec ſine clade Reipublicæ vagi palantéſque conſumuntur. Horum ingentem multitudinem peſtilentiæ & crebra per Inſubriam vicinaſque Prouincias effuderant bella, quum Hieronymus Æmilianus ſenatorij ſanguinis vir, Venetiis ad eorum ſalutem

procu

Digitized by Google

procurandam neruos omnes intendit; atque vt erat ardens,& conſtans animi,breui non Venetiis ſolùm, verùm etiā vicinis in ciuitatibus,Mediolanum vſque excurrens,adlectiſque laborum ſociis Orphanotrophia publicauit, in quibus ingenuæ plebis deſtitutæ ſoboles, collata ſtipe, aut attributis redditibus ad Chriſtianam pietatem, atque opificia vrbibus neceſſaria alerentur. Itaque, niſi me fallit memoria, deſitum iam morem primus Hieronymus inuexit, quem multi poſtmodum ſecuti effecerunt, vt ipſis propemodum remediis laboretur, dum nimis prompta miſericordia multorum fouet ignauiam.

X. *De Leonardo Litterato.*

REliquos inter, quos Hieronymi, ſed longè poſtea, excitauit exemplum, ardentiſſimis animis hanc charitatis prouinciam ſuſcepit Leonardus, cognomento Litteratus, fecitque in vrbe operæ pretium ne tot teneræ perirent ætates; & quo grauiores tot alendis, educandiſque labores ei fuere ſuſcipiendi; eò vberior viuenti operum meſſis demortuo nominis gloria ſuperfuit, cùm hodieque celebretur Leonardus cum ſuo informi puerorum grege, totque viros principes opibus tum ſuperbos, nulla poſt fata ſuperſtes fama ſit conſecuta: magna nimirum in beata illa patria miſericordiæ ſit merces neceſſe eſt, cuius tam illuſtris ad nos vſque vmbra proiicitur.

XI. *De Franciſco à puero IESV, D.C.*

VLtra omnem expectationem in ampliſſimo hoc ſubleuandarum miſeriarum theatro Franciſci à puero IESV virtus ſpectata eſt. Nulla eſt tanta calamitas, nulla aduerſæ fortunæ iniuria tanta, aduerſùs quam prompta Franciſco charitas non eſſet, atque ne integræ eius laudis, aut antiquæ maiorum opes, aut ſtudio congeſtæ opes, partem ſibi aliquam audeant vindicare; homo fuit ſine lare, ſine tecto, ſine arca, ipſo Iro, aut furio pauperior. Rurſum, ne quid, præter quàm ſibi, eloquentiæ, aut moribus elegantioribus, miſericordia deberet, ruſtico, ac ſub initia propemodum ſtolido ingenio, ſed patientiæ, ſed charitatis indomitæ. His ille opibus fretus (mitto enim, quòd in Noſocomio per triginta annos decumbentibus laborioſiſſimè, & nulla niſi operis ipſius mercede ſeruiuit) infantes orbos,aut pudendos parentibus educare; adoleſcentibus

tibus Compluti vt Doctores audire poſſent ſtipem emendicare, nobiles puellas collocare, fœminis è naufragio libidinis enatantibus tutum portum aperire, pauperibus epulum ſingulis annis dare, veſtibus nudos fouere, afflictis operâ atque gratiâ, qua plurimum valebat apud Principes, adeſſe: demum ipſe ſeminudus, ac vili ſacco tectus, algens, ac nunquam ſibi non iratus omnibus opem ferre. Et quamquam iniuriis, atque etiam non ſemel verberibus malè mulctatus, non ideo potuit abſtineri. His ille artibus tantum & vulgi, & Principum fauorem collegit, vt quum omnibus eſſet venerationi, ab his auferret, quod in pauperes diriberet, hominéſque ad pietatem pro libito duceret; neminem facilius homines ſequuntur, quàm apud quem vitæ præſidia ſe credunt inuenire.

XII. *De Thoma Moro.*

QVamquam Chriſtianorum conuiuiorum leges ad miſericordiæ guſtum in ſacris Oraculis latæ legantur; pauci admodum, qui illis parere voluerint, in hiſtoriis leguntur. Hoc tanto conuiuio, ne homines publicis Reipublicæ muneribus impediti vapulent, facit Thomas Morus, qui conuiuiorum diligentiſſimus fuit. Principes enim viros, quorum gratia niti poterat, rariſſimè: Nobiles, quorum decora eſſet amicitia, non admodum frequenter; ſuæ curiæ pauperes, quos ſola pietas commendaret, hos ſæpiſſimè inuitabat, eíſque accumbentibus cibos ipſe inferre ac miniſtrare conſueuerat, vt priuatæ in domo Agapem antiquæ Reipublicæ agnoſcamus.

XIII. *De Camillo Lellio.*

ÆGrè patitur miſericordia, vbi animo potita eſt, anguſtis vnius operis finibus circumſcribi; itaque Camillus, qui totus ægrorum fuiſſe videri poterat, iterum commemorandus eſt; quid enim diſſimulem hominem ætate, laboribus, atque grandi ad hæc cruris vlcere conflictatum, vbi peregrinos, præſertim Sacerdotes, in itinere oppidò feſſos ambulando offendiſſet, deſilire ab equo ſolitum, impoſitóſque peregrinos ad hoſpitium deducere non dubitaſſe? Vt nulla maior eſt eleemoſyna, quàm ab egente data; ita nulla eſt efficacior miſericordia, quàm quæ ab afflicto, & malè affecto proficiſcitur.

Digitized by Google

X I V. *De Philippo Hovvardo, Arundeliæ Comite.*

ERgo laudatiſſima ſemper fuerit Philippi Hovvardi Arundeliæ Comitis aduersùs pauperes laborioſa, & perennis liberalitas, quam clariſſimi Principis indigna calamitas magis adhuc intendit. Catho'icæ fidei reum, ideóque ampliſſimis deiectum fortunis, perpetuò addixerant carceri hæreſum patroni, ac rerum in Anglia potentes, Eliſabethæ Reginæ Iudices, atque adminiſtri. In ea tanta rerum omnium ſolitudine, non ille ſe, non pauperes deſeruit. Quum enim in propria emolumenta bonam diei partem diuina meditando, aut legendo traduxiſſet, quod reliquum ſupererat lucis, horas nimirum non paucas, truſatili comparata mola, piſtrinum calfaciebat, panémque ea ex farina ſubigi iubebat, in pauperes diſtribuendum, vt quantum de priſtina ſua liberalitate temporum detraxerat iniquitas, pia ſuppleret induſtria. Octo probatus eſt annis, vt geminam fidei, ac miſericordiæ ſolidi operis coronam auferret.

X V. *De Franciſco Moneo, Ord. Min.*

NOn eſt in puluere ſcribendum, quod à Franciſco Moneo in cinere geſtum eſt, leues, ſteriléſque ignis exuuias Monei miſericordia fecit eſſe frugiferas. Cinerem enim abluendis lineis, aut cui alij operi, cùm ad Monaſterij ianuam Indorum Mexicanorum mulieres ſine fine poſtularent, & frigens Dei ſeruis focus, tantum non ſubminiſtraret, vt ſingulæ ad votum acciperent, veritus homo miſericors, ne illæ auaritiam interpretarentur, niſi daret, ob eámque rem, vt fidei adhuc recentes, nimiùm offenderentur, fratres lignatum ſæpiùs miſit, vt cineris affatim conficiendi, ac dandi copia ſuppeteret. O cinerem ingenioſi nunquam viduum amoris, quo barbarorum animi, vel optimè poſſunt conciliari.

X V I. *De Ludouico Bargæo, Ord Min.*

VLtima, qua in hoc miſeriarum ſalo calamitate humana iactari poteſt imbecillitas, cadauerum à ſepulchris proſcriptio, omnium fermè gentium conſenſione cenſetur. Barbarorum eſt inſepultos abiicere, & pluſquam barbara immanitas, è ſepulchris eruere; quod fieri poſſe, vbi longinquis bellis Romano fuit perſuaſum, cadauera cremare inſtituit, materiámque ſubtrahere ſæuiendi. Verùm tanta eſt aliquando tabeſcentium cadauerum deformitas, vt robuſtiſſimam

Digitized by Google

ſtiſſimam etiam exerceant charitatem. Vicit nihilominùs, quamquam horrori periculum ingens iungeretur, Ludouici Bargæi animi ardor, maiórque fuit, quàm vt abſterreri poſſet. Septingenta peſtilentia corpora paucis menſibus, poſtquam viuentibus ſacra miniſtraſſet, Chriſtiano ritu compoſuit, ſuáque manu terræ infodit, magna futuræ olim ſegetis ſemina, cum quibus & hominis charitas triumphabit.

XVII. *De Joanne Baptiſta Vaccherio.*

IOannis Baptiſtæ Vaccherij virtus, ſi non rerum numero, certè pondere eſt comparanda. Niceæ Prouinciæ, qua in vrbe nobili loco natus ius dicebat inter ciues, paulatim miſericordia prouehi cœpit. Primus gradus fuit pauperum, viduarum ac pupillorum cauſſas vltrò ſuſcipere, operámque ſedulam ac ſtrenuam illis nauare. Secundus in Collegium pauperum funera procurantium, nomen dare, quod cùm non reciperetur, vt hominis, quem ipſa nobilitas ab illo opere, ſi collega iam eſſet, eximium habitura videretur; ipſe ſponte miſelli hominis funus compoſuit, intulitque ſepulturæ; quo facto quum ſe collegis probaſſet, ita ad eam rem exinde incubuit, vt pueros haberet emiſſarios, qui de tenuiorum obitu monerent, vt relicto foro, ac iudiciis, eò primus accurreret. Tertius gradus fuit vnà cum vxore publicum in Noſocomium ſecedere, ſéque totum diurna nocturnáque opera ægris iuuandis addicere, vt ſatis virtutem ſuſpicere non poſſent ſe deſpicientis, atque pro Chriſto ad vltima abiicientis, qui viri nobilitatem Iuriſprudentiam, & honores, ac dignitates nouerant. Poſtremò vt ſui pleniſſimè victorem eſſe conſtaret, fugientibus omnibus, qui cadaueribus humandis pretio operam locant, vnus ipſe auſus eſt cadauer multa iam tabe fluens, atque odore longè teterrimo peſtilens, quod vix vnco veſpillones attrectaſſent, per otium alleuare, componere atque in ſepulchrum inferre, procul ſpectantibus atque horrentibus, quibus minor charitas aduersùs hæc miſericordia pluſquam triplice minimè pectus munierat.

XVIII. *De Renata à Lotharingia VVilielmi Bauari.*

QVam bene VVilielmo iuncta fuerit Renata, non minus clariſſimorum Principum, quàm multiplex virtutum ſoboles oſtendit. Hæc enim raro æui exemplo maritum ſequuta arduam virtutis ſemitam altiſſimis veſtigiis conſignauit ad omnem memoriam po-

Digitized by Google

ſteritatis. Parum illi fuit vicena aureorum millia hoſpitalibus ædibus excitandis impendiſſe, niſi etiam duas ſupra ſeptuaginta anus, ſiue diſcipulorum Chriſti, ſiue annorum Magnæ Deiparæ numerum ſequuta in illis aluiſſet, ac decumbentibus miniſtraſſet; parum hoc etiam fuit, niſi exploratoribus vſa, eorum diligenti opera vndique conquiſitos pauperes ægros, ac depoſitos opibus, ac benignitate ſubleuaſſet. Quo autem hæc illa animi ſenſu, qua perageret alacritate, nulla ego felicius proſequar oratione, quàm ipſius VVilielmi, qui charitatis vultum Renatæ ſuæ ore optimè ad viuum duci poſſe dicebat. Hæc eſt forma, quam Chriſtianas matronas ſtudioſiſſimè curare Apoſtoli votum eſt.

XIX. *De Dominico Bitancio, Ord. Prædic.*

EIus, ad quam ſe ingentibus conatibus Bitancius extulit, Apoſtolicæ virtutis excellentiæ in miſericordia ab eo iacta ſunt fundamenta. Adoleſcens Salamanticæ cùm Philoſophiæ operam daret cum ſocio ita iam tum in pauperibus Chriſtum venerari didicerat, vt binos ſæpiſſimè domum ſuam euocatos opiparè inſtructa exciperet menſa, illiſque ad miniſterium adeſſet, mox lautos dimitteret, ipſe pane interim & frigida contentus. Item ſi quem primis tenebris offenderet ſub dio cubantem, domum inuitabat, ſuóque collocabat in lectulo, ipſe nudo cubans aſſere ſomnum duriſſimè caperet. Nulli vnquam infrugifera fuit miſericordia.

XX. *De Joanne Vincentio Hondodeno, I. C.*

HOndodeni ingenium, & iuris, quam Peruſij magna auditorum celebritate publicè interpretabatur, qui eius monumenta viderunt, prudentiam admirabantur; ego Chriſtianæ miſericordiæ pleniſſimum animum magis commendauerim; amicos enim rogare ſolitus erat, vt ſi quos pauperes viduáſque litigantium iniquitate vexari intelligerent, eos ad ſe vt venirent, hortarentur; ſuſcepturum ſe nullo potentiorum metu cauſſas illarum, & fortiſſimè acturum. Nec oratione tantùm aderat, vel auctoritate, quibus plurimùm valebat, ſed pecunia, ſine qua lites non procedunt, fori tineis paſcendis pro facultate iuuabat. Quot ille hic Chriſti cauſſa tutatus eſt, tot opinor apud eumdem iudicem habuit aduocatos.

Digitized by Google

XXI. *De Orbe Chriſtiano.*

NOn enim aliter dicendum eſt, niſi quis rerum multitudine infinita obrui velit. Innumerabilibus enim Chriſtiana miſericordia cùm locis, tum modis exercetur; vt quum nulla ciuitas, oppidum nullum, pagus nullus ſit, in quo miſeris non aliqua ratione conſulatur; ſic cuique genti ſuæ leges laudantur ac placent. Quis vel ſola operum nomina, tituloſve enumeraturum ſe profiteri audeat, qui humanas omnes calamitates non habeat exploratas? nulla enim publico à miſericordia remedio non depellitur. Huius in ſinum confugiunt, tutumque præſidium habent infantes à parentibus crudeliter poſt hauſtam lucem ad necem abiecti, quíque pueri per ætatem inualidi, quíque ſenes longo æuo exhauſti, quíque morbis debiles, aut membris trunci, nullo tuendæ vitæ argumento cum inopia conflictantur, quíque adoleſcentes ſapientiæ capeſſendæ deſtinati ſiue in cleri, ſiue in forenſis militíæ ſupplementum pauperie dira premuntur. Hæc virgines, quibus in lubrico ætas, & pudor ne pereant ob paupertatem; illocabiles, vt honeſtè nubant, quaſque paupertas primis imbuit nequitiis, ne vulgando corpori aſſueſcant, infinita quadam malorum licentia, quaſque infelicis thalami dira ſors exercuit, vt cum maritis eſſe non liceat. Hæc viduas inopia preſſas,omnique cognatorum ope deſtitutas: hæc egenos, quos pudor à ſtipe cogenda prohibet, quoſque carcerum longa domat illuuies,quoſque barbarorum ſeruitus vexat, quoſque patria extorres, ac pro fide proſcriptos egeſtas aſſequitur; hos, inquam, omnes & adhuc multo plures, miſericordia excitatis excipit ædibus, attributis annuis cenſibus, aut quotidiana ſtipe nutrit, fouet, complectitur, maxima Chriſtiani nominis gloria ſi rectos res habeat æſtimatores. Infinita enim quædam hæc eſt, non liberalitas, ſed magnificentia, & antiquæ Cæſarum frumentationi, ſi qua diſperſa ignorantur, in vnum coëant, nullis partibus poſthabenda. Horum operum curatores apud pleraſque omnes gentes, ſunt viri nobilitate, ac prudentia commendati, ac omnia circumſpicienti pauci ſint, quos miſericordiæ decus aliquod non contingat; bona ſpe fore, vt plenam à magno & ipſi Deo conſequantur.

Digitized by Google

NOSTRA.

I. De Ignatio.

HVjuſmodi curandorum in vrbe operum auctor Ignatius fuit, corrogato ab amicis Principibus argento; ipſe etiam de ſua paupertate aliquid ſæpe contulit, & qui miſericordiæ flos quidam eſt longè pulcherrimus, egere voluit, vt aliis abundè eſſet. Itaque puellarum ad S. Catherinæ de Funariis, malè iugatarum ad S. Marthæ (quarum ædes tranſlato Collegio, Virginibus ceſſere) Neophytorum domus, aliæque huius notæ, auctore, aut hortatore Ignatio excitatæ coaluerunt. Quæ mihi quidem vera contemplanti longè ampliora eſſe videntur monumenta, quàm inani opum oſtentatione, atque infinito mortalium labore pyramides ſtruere, obeliſcos, arcus, columnas, trophæa, aliaque huiuſmodi, quibus in hac ipſa Euangelij luce ſtrenuè inſanimus, erigere, atque excitare, nullo poſt funera tantorum operum pretio facto, niſi vt diutiùs rideantur.

II. De Franciſco Xauerio.

QVàm multus eſſet in hac etiam miſericordiæ parte Xauerius, vix animo poterunt informare, quibus infinita illa eiuſdem in melioribus procurandis occurrit ſolicitudo; verùm quùm de charitate præclara illa Apoſtoli vox veriſſimè celebretur, *Charitas omnia poteſt*, haud profectò mirum videbitur, magnum hunc eius myſtem plurima potuiſſe. Quaſi verò prædicando Euangelio, ac populis ad Chriſtiani nominis gloriam erudiendis parum diſtineretur, carceres ingredi, vinctos affari, ſolatia conquirere, argentum ſoluendis nominibus curare, pauperum cauſſas ſuſcipere, ad iudices adire, & qua erat auctoritate, ne illis paupertas, & ſolitudo fraudi eſſet, obtinere: eadem viduas, eadem pupillos cura complecti. Ad hæc mortuis manus admouere, ac humo iniectà ſupremum illis humanitatis ius reddere, pars illi erat ſui Apoſtolatus. His artibus quid non obtineret homo, qui, nulla ſui cura, vires omnes in aliorum obſequia conferret? Quos enim charitatis obſequium amicos peperit, hos veritas deinde confirmat.

III. *De Nonnio Barreto, Æthiopiæ Patriarcha.*

EAſdem per artes animis curandis intendit Nonnius Barretus, quem Apoſtolicæ virtutis nomine ab Ignatio commendatum Abaſſinorum infulis Paulus III. Pontifex adornauit. Has priuſquam indueret, Tituani operoſiſſima diu exercitus miſericordia, vel ipſam Arabum, Maurorumque immanitatem ineluctabili virtutum vi in ſui venerationem compulerat. Tituanum oppidum in Tingitania eſt, ad Atlantis radices, captiuorum Chriſtianorum ergaſtulis infame. Eò captiuis iuuandis miſſus, miſerorum animis corporibuſque curandis conſtantiſſimam exercuit diligentiam. Ergaſtula fœdiſſimis obſeſſa ſordibus cottidie inuiſere, ſordes verrere, atque auferre, inter mancipiorum, propè dixerim ſtrues, noctes agere, conſolari; fidei, & Chriſtiani decoris admonere, ægris adeſſe, lapſos à fide cautiſſimè ſubleuare, Medicum, chirurgum agere, Sacramentis omnibus fouere, armare, animare Nonnio ſolemne fuit. Quod verò veterum æquabit laudes, ne immites domini, ægros cogerent ad labores, eorum opera dominis repræſentabat. Quis crederet vnum hominem in hoſtico, inter immanium barbarorum odia, tantis laboribus parem fuiſſe? & hoc viliſſimorum, ac deſpicatiſſimorum capitum cauſſa? & hilarem adeò, lætumque hæc inter egiſſe, vt apud Deum votis, litteris apud homines vitam, vt ſibi in ea procuratione degere liceret, inſtantiſſimè ageret? idque adeò ſedulò, vt ſe in Scribæ famulum vltrò offerret, tantiſque contentionibus inſtaret, quanta non ipſi captiui libertatem flagitarent? Luſtrum vnum integrum inter barbaros egit, magno virtutum omnium incremento, vt habito cenſu Æthiopicæ expeditioni capeſſendæ pares iudicarentur.

IV. *De Franciſco Lupio.*

QVàm magnis virtutibus culta Societati ſemper fuerit Abaſſinia, non eſt quidem huius loci explicare; ſed Franciſci Lupij tradenda tamen virtus eſt, qua collapſam propemodum, ſociorum obitu, eo in Regno rem Catholicam, laborioſiſſimè diu ſolus ſuſtinuit. Hunc ferunt ſuperiorem tunicam in partes ſciſſam nudis pauperibus dediſſe: eundem tradunt lineam, qua vna, paupere iniectu, more gentis operiebatur, mortuo humando inieciſſe: eundem, pallium petenti libentiſſimè donaſſe, atque

nudum

nudum vt corpus, quantum ſatis erat pudori, velaret, feræ pellem ſibi circumdediſſe, vt & ſuum Herculem haberet miſericordia.

V. De Societate.

SI vim exercitationemque ſuſceptæ à Societate viuendi rationis, diligenter conſideremus, nulla fortaſſe vnquam fuerit familia quæ miſericordiæ huius, quam exequimur, auxiliis in animorum procuranda ſalute, legiones ipſas prædicationis, atque ſapientiæ inſtructior commouiſſe tradatur. Nam & ægris in Noſocomiis miniſtrare, & pauperibus emendicatam ad carceres annonam deferre, & in triremibus nexos inuiſere, rudimenta ſunt noſtræ profeſſionis; verùm quæ variis in locis non ſingillatim, ſed manipulatim ſunt geſta, pulchrum quidem, ac decorum eſſet audire, ſed minimè promptum explicare, dabo aliqua non vulgaria. Dolæ cùm anno 97. arctiſſima eſſet annona, & pauperibus ob eandem rem, quod pauca æra procederent, durior quotidie fieret conditio, ſocij Dolani oblatam ingentem à Senatu pecuniæ vim, ad templum impoſito tecto abſoluendum, minimè ſibi recipiendam cenſuerunt, ſed actis quàm maximè poſſent gratiis rogandum Senatum, vt ciuibus alendis, quibus tenuior domi res eſſet, decretam collegio pecuniam impenderet; poſſe fabricam in annum, & vltra differri, pauperum neceſſitates mora efferari. Panormi quum collectæ torrentis aquæ, quibus per vrbem vicinũ ad mare lapſus eſt, quòd obſtructis formis effluere non potuiſſent, diſturbatis immani pondere mœniis ipſis, latum deinde limitem agentes domos, & ciues confuſa inuolutos ruina in mare proruerent, & horrorem tam atrocis, ac noui caſus nocturnæ tenebræ geminarent, exciti concidentium tectorum fragore, ac pereuntium gemitu ſocij accurrerunt, nulloque præſentiſſimi periculi metu, aquis ac ruinis obiecti, innumeris ſalutem attulere, inopemque, ac ſeminudam turbam templo excipientes, conquiſitis veſtibus velatam dimiſerunt. Abduxerant è Paraquaniæ finibus immanes ex Iudæorum fece latrones, quibus ſolitudines inter Braſiliam & Paraquaniam terram ſuperſtitionis, atque crudelitatis libertatem præbent, abduxerant hi, inquam, multorum pagorum accolas, quos longo labore ſocij è ſiluis deductos colebant, atque pecorum more in crudeliſſimam agebant ſeruitutem; ergo quum eos nullis rationibus à prædonum immanitate poſſent tueri, ſtatuunt eamdem cum illis fortunam ſubire, & per vaſtas regiones,

capti

Digitized by Google

captiuorum agminibus immixti longiſſimam ſuſcipere peregrinationem; ſi fortè ſua reuerentia, quam nondum omnino barbari latrones exuerant, illis mitiùs vterentur. Carthagine in America, aliiſque in portubus, ad quos cum Æthiopum gregibus mercatores appellunt, viliſſimorum capitum procurationem in ſe recepit Societas. Res eſt miſeriarum, & neſcio an dicam crudelitatis pleniſſima. Emuntur, nullo ſæpiùs iure, miſelli Æthiopes in Guinea cæteriſque oris, atque in naues pecudum more compinguntur ſub tabulata, vbi pedore, ac fame pleriſque morientibus, reliqui ad æternam ſeruitutem varias in Americæ regiones aduecti væneunt. Horum, quibus nulla deſperatior eſt hominum conditio, animis corporibuſque curandis inuigilant ſocij, quos gentis linguam didiciſſe, ac moleſtiarum pleniſſimam prouinciam ſuſcepiſſe miſericordia ipſa gloriatur.

VI. *De Joanne Ledeſma.*

NOn hic altiſſimarum rerum contemplationem ab humanitate ita ſeiunxit, vt illis quamuis addictiſſimis, miſerorum curam negligeret. Triginta totis annis, quibus Mexici Theologiam publicè interpretatus eſt, hoc conſtantiſſimè tenuit, vt ante prandium ſportulas ad egentiſſimum quemque nauicula vectus extra pomœrium deferret, & numquam tam ſedulo in opere defectus. Immo ab hominibus vt miſeriarum pleniſſimis, ita ſæpe humani moris vacuis contemptim habitus, vexatuſque non ideo ceſſauit Agebat Indorum patronum apud iudices, ſi res ferret, pharmaca, veſtes conquirebat, vt in vno hoc homine aduerſæ fortunæ cuiuſcumque ſolatia miſeri haberent. Anceps hîc mihi hæret animus, an per hæc ille diuinitati contemplandæ ſe ſe comparauerit; an ab illa ad hæc ipſa deſcenderit. Vtrumque factum oportuit reciprocante ſe charitate.

VII. *De Petro Spica.*

PLenum miſericordiæ operibus cognomen hîc offert ſuum, quam cum omni hominum genere diutiſſimè, ac laborioſiſſimè ad vltimum vſque ſenium retinuit. Carcerum miſeros accolas inuiſere quotidie, ſolari, ſordibus abluere, amantiſſimè amplecti, vt bene ſibi expiatis confeſſione animis conſulere vellent flexo ante illos genu precari; decumbentibus in Noſocomiis adeſſe, animos addere, operam pluſquam miniſtratoriam nauare. Pauperum omnium curam gerere, veſtes, annonam conquirere, ac comportare, quibus in tem-

Digitized by Google

pore diſtributis illis opem ferret, vt verbo dicam, patremfamilias illis agere ſumma capita ſunt, per quæ ſpicæ miſericors animus innumerabilibus ſe operibus exerceret, & quotidie infinitam quamdam meſſem faceret meritorum.

VIII. *De Petro Leone.*

VIncet vnius hominis induſtria multorum fidem, quæ nulli vmquam ceſsit calamitati; ſed præcipua illius laus circa vinctos damnatoſque ad necem, quorum cùm incolumitati, tum animorum ſaluti omni ope aderat, atque conſilio. Et addictis quidem CCCIX. ad ſupremum vſque illorum ſpiritum inter funeſta ſatellitum, atque carnificum miniſteria intrepidus ſupremam attulit opem; vinctorum verò XX. quod vix credibile videatur per ſe, perque ſuos. nam ſodalitium cœptis promouendis piorum ciuium collegerat, conſilio, gratia, pecuniis è vinculis exemit. O virum bono publico natum! Quæ vnquam obliuionis tenebræ nomen illud obruent, quod tam multis lucem attulit libertatis? Erigi Hiſpali homini ſtatua potuit glorioſo addito titulo liberatoris.

IX. *De Joanne Paulo Alexio.*

INcomparabilem Alexij charitatem terris tum Italiæ, tum Indiæ oſtendere tantummodo voluiſſe videtur Deus; neque enim pigra hæc abiectaque rerum pars tam promptæ, atque incitatæ virtutis ſedes eſſe debuit. In ipſa Indica nauigatione neſcio quo caſu excuſſum in vaſtum, agitatúmque Oceanum è nautica turba vnum vndis hauriri quum vidiſſet Alexius, reiecta tunica, & ipſe iam deſiliebat è naui, opem laturus, & quamquam natandi non omnino imperitus, manifeſto nihilominus periculo niſi ab accurrentibus prohibitus, ac reprehenſus fuiſſet; ac nautæ proiectis funibus, quos comprehenderet, latum eſſet auxilium. Idem dum Goa in Monopotapam renauigat facto naufragio, & per aquam pectere tenus euadentibus, quibus tantum erat virium, vt vndis eluctari poſſent, infelicem neſcio quem adoleſcentem, quem ægrum hauriri vndis erat neceſſe, miſeratione captus in humeros ſuſtulit, perque inſtabiles arenas ſummo vix pectore Oceano extans decem & octo millia paſſuum conſtantia animi corporiſque labore pariter incredibili detulit. Hic verè mihi Chriſtophorus fuiſſe videtur, qui Chriſtum

Digitized by Google

Chriſtum in vno ex ſuis minimis baiulans per medios fluctus gigantex planè charitatis menſuram impleuit.

X. *De Hieronymo Cignardo.*

OCeani, & naufragiorum immania nomina pleriſque admirationem & quidem ingentem, ſed imitandi etiam afferunt deſperationem; nihil igitur ex illo furore hîc iam habemus, ſed miſericordiæ in tenero adoleſcente artes molliſſimas. Cignardus hic eſt, qui paterna adhuc in domo agens animaduertit olim à patris colloquio (erat ille Regis ærarij Mediolani quæſtor) hominem mœſtiſſimum abire: ergo de mœroris cauſſa interrogans audit, nulla quidem parentis culpa eam ſibi ægritudinem allatam, ſed infortunio; nam pecuniolam quantam corrodere potuiſſet ſe fiſco debuiſſe, nihilque familiolæ alendæ iam ſibi ærisupereſſe. Iubet hoc audito ſubſiſtere hominem Hieronymus, atque ad patrem adiens ſuauiſſimis vſque blanditiis tandem exorauit vt pecuniam homini egentiſſimo redderet, déque ſuo in regias inferret rationes. Idem aduenam extrema rerum omnium inopia conflictatum, bona parentum venia, hoſpitio excepit, lautúmque ac bene cultum non ſine aliquo viatico poſt dies omnino quindecim dimiſit. His, quæ minutiora fortaſſe videbuntur, maximis proludebat Hieronymus, niſi per hæc eadem cœlum feſtinatò inuaſiſſet.

CAPVT VIII.

De charitate aduersùs brutas animantes.

NON ideo hæc mihi eſt ſuſcepta narratio, quaſi vnus ego ſim ignarus, quid hîc ſecum tacito in ſinu rideant non modò ſeueriores interpretes officiorum, verùm etiam quicumque per exaggeratas quaſdam imagines, virtutem ſibi vaniſſimè definiunt, quorum ingens populus ineptè à nobis hæc dici arbitrabuntur. Quid? Charitas erga brutas animantes, quîs nulla contigit aut bonitas amari digna, aut fœlicitas? Apage ab hac Regia, cum illo tuo grege brutorum, non illis virtutum capax, vtpotè immotus rationi, animus, nec aduersùm illa virtutibus. Ergo quam vt humano faſtigio maiorem, vſquam

eſſe pernegant ſapientum aliqui cum Deo amicitiam, ea tu brutas animantes, quæ longiſſimè ab illo abſunt, audeas implicare? hoc verò eſt auro ſtipulas, & rerum viliſſima immiſcere, nullo quidem vſu, niſi vt pretium corrupti pereat metalli: imperium homini, non amicitia in bruta ſorte datum eſt. Cur ergo degeneri voce fœdatur? An Brachmanarum laudatur inſania, qui Pythagoræ imbuti placitis, brutis non modò parcunt, ſed gerontrophia & Noſocomia, neſcio maioribus ſuis impenſis, an gentium omnium cachinnis extruunt, ne quid illis minus ab hominibus benè ſit. Acriter hi quidem tendunt, ſed, quod veniam præfatus, dicere non dubitabo multiplicem charitatis elegantiam parùm illi commodè mihi videntur interpretari. Quid? an non catellum ſuæ puellæ, nec nimis ſemper elegantem, amator complectitur, margaritis colit, in ſinu geſtat, oſculatur? ni faciat, minus tenere amarè, minus agere familiariter videtur. Quid? Regio equo phaleriſque regiis magnificè inſtrato, nónne de via decedunt Principes, ac purpurati? vſque adeò vel ipſa maieſtatis vmbra venerationi eſt. Par mihi ratio. Interrogo enim, ſi locum, in quo poſuit veſtigia Deus, iubeor adorare; cur non, quamquam leuiſſimis impreſſa veſtigiis, poſſim amare? Non adeò ignarus ſui nobis amor eſt, vt in bruta ſe prodigat; ſed auarus quidquid vſpiam Dei eſt, auidè colligit, atque ampliſſimo in ſinu recondit; venatici prorſus ingenij eſt; erudita nare veſtigium vel fugientis ibi premit diuinitatis, vbi obeſæ mortalium nares, ne pleno quidem odore excitantur. Verùm vt canum odora vis veſtigiis non inſiſtit, per eaque rapido curſu conſequitur feram; ita charitas, quæ in Deum ſe ſe totam extendit, agnitis amatiſquę veſtigiis, quæ in ipſis brutis ſatis expreſſa cernuntur, incitato curſu Deum conſequetur. Quod ſi remiſsione animi vti habeat neceſſe, non tamen à Deo abit; nam in illis, quibus blanditur animantibus, artificis manus contemplatur elegantiam, artiſque veluti minoris, argumenta; quam ob gratiam Magno Franciſco familiare fuit Dei opera omnia tenerrimo quodam animi ſenſu fratrum, aut ſororum nominibus elegantiſsimè compellare.

I. *De Camillo Lellio.*

QVi diſciplinæ, quam recèns à ſe fundatam in familiam inducebat, cuſtos ſeueriſſimus, quum domeſticorum riſu excitatus audiſſet,

Digitized by Google

audiſſet, ab vno è ſuis importunæ feli vngues ad viuum præuiſos, miſertus infœlicis beſtiolæ, cùm mutilator ille minimè tum quidem proderetur, in quem animaduerteret, quòd quidquam domi moderatore inconſulto auſus eſſet; interim ægræ animanti ſuos tandiu adeſſe iuſſit, medicinamque adhiberi, donec illa vnguibus ſatis bene valeret.

II. *De Philippo Nerio.*

EAdem Philippus Nerius mente altiorem adhuc abdidit Philoſophiam; migrauerat nouas in ædes ad D. Mariæ Vallicellæ, veteribus ad D. Hieronymi relictis, in quibus cùm aſſueta fêlis remanſiſſet, Philippus ſuorum virtutis eam nactus occaſionem, eidem quotidie per vnum aliquem domeſticorum, quem ipſe deſignaret, cibum ſubmittere, quouſque ſenio confecta eſt, perſeuerauit; itaque & brutorum miſertus eſt, quod inter officia viri boni ſapiens agnoſcit, & ſuperbiæ ſuorum edomandæ materiam ſemper habuit paratam.

III. *De Felice Capuccino.*

IN Felice Capuccino an antiquæ innocentiæ decus, an promptam in ſe charitatem amarent auiculæ, iure quis poſſit ambigere; quamquam vtramque laudem iungere, quis dubitet? Circumuolabant horridum ſenem, plauſuque alarum circumludebant, ipſe verò micas illis rependebat, tanta vtrinque familiaritate, vt ſenem paterno quodam affectu in altiuolam illam Dei familiam affici ipſas verò garrulas aues fidelem Domini ſeruum agnoſcere, ac plauſu, & volatu diceres venerari.

NOSTRA.

I. *De Joſepho Anchieta.*

NOn conſuetis legibus nobis ſe infert Anchieta, nec mites, aut domibus ſuetas in animantes, ſed in rabidiſſimas ferarum, teneritudinem hanc exercet manſuetiorem. Piſcabatur Pernambucenſis

cenſis Collegij familia ad oſtia fluminis Ianuarij, quùm ſalituræ intentis tum maximè piſcatoribus ex aduerſa ripa pulcherrimarum Pantherarum ſe agmen oſtendit. Eas Ioſeph, qui piſcantibus moderabatur, ne ſpectaculo ſui operas à labore auocarent, illicò faceſſere iuſſit, atque opportuniùs redire. Itaque finita piſcatione ſecundo flumine labentibus cymbis, ſocij Pantherarum reditum repoſcebant; cùm ecce tibi eædem rurſum belluæ placidè, ac per otium ſpectandas nauigantibus dedere ſe ſe. Vbi oculis factum ſatis, piſcium dimenſum illis in ripam abiecit Anchieta; ne fruſtrà ſe in ſcenam dediſſe viderentur. Idem per Braſilicas ſolitudines iter agens, cœnæ partem hoſpiti, quem expectaret, ſeponi iuſſit: mirantibus ſociis, nec tamen iuſſa negligentibus, profunda iam nocte Tigridi obiiecit, quod ex immanibus ad tabernaculi oſtium feræ veſtigiis manè liquido, eſt deprehenſum. Idem Braſilicam viperam, cui plurima, & præſentiſſima ineſt à veneno mors, ſed colorum varietate pulcherrimè diſtinctam blandè ſinu exceptam, manu mulcere ac ſororem vocitare non timuit. Nec mirum eo in ſinu innoxiam egiſſe viperam, in quo charitatis balſamum creſceret.

II. *De Bernardino Realino.*

HOrrida nimis ſunt ferarum, vt libet, innocentium nomina, & libentius cum auiculis, quàm cum viperis luſitamus. Eas igitur à Bernardino Realino procuratas ſpectemus, hyeme præſertim ſæua, cùm innocentibus eſca non niſi per inſidias obiicitur, vt nulla voluptatum illecebra, ſed annonæ neceſſitate capiantur. At Realinus decipi ſimplices atque innocentes miſeratus, vnde illis daret, conquirebat, nulla alia mercede, niſi vt communem omnium viuentium patrem Deum magis amaret.

III. *De Roberto Bellarmino.*

GRauiſſimi ac ſapientiſſimi ſenis vocem ſuauiſſimi animi teſtem audiſſe olim ſe referebat nobis Ioannes Paulus Creſcentius Cardinalis, cùm rogatus ab eo Bellarminus, cur muſcas faciei importuniſſimæ inſidentes non abigeret, arridens reſpondiſſet. Atqui miſella hæc animalcula hanc tantùm à communi parente Deo beatitatis particulam acceperunt, vt liberè volent, genioque vtantur ſuo, quid illas ego obturbem? Adeò ſapientes viri Deum vbique venantur ac venerantur.

CAPVT

CAPVT IX.

De Gaudio.

HOc eſt de mero animarum melle, quo in hac nocte mortalitatis, nonniſi cum tranquilliſſimæ pacis aura ſerenauit, nobis frui datum eſt; hîc enim tantummodo rorat, pleno alueo à fonte illo Deitatis in ipſa beatitatis patria decurrit: ſed hoc quamuis leuiſſimum experimentum, ſi proprium eſſet, poterat animos beare. Miſeros planè mortales, quos quum dira voluptatum cupido in rabiem propemodum agat, vt magnis illas impendiis in ipſius aliquando lethi finibus quærant; quas tamen hoc, de quo loquimur, gaudium magno in charitatis ſinu vndique à virtutum examine collatas dulciſſimè complectitur, quæſitum non eunt! O luculentam inſaniam, & planiùs dixerim, lutulentam! voluptates niſi de cœno hauriant, minùs æſtimant, quo veluti loricati aduersùs virtutem obfirmentur. Verùm quid ita? An quia infœlici naturæ conditione ad vitia damnati, quid hoc ſit gaudij, ne ipſa quidem informant cogitatione? Ridemus barbaros, qui ſiliquas veluti dulciſſimas auidè comedunt, ſacchari nomen ne intelligunt quidem; ſed flenda exulum conditio, quibus non minima hæc eſt pars malorum, prauis aſſueuiſſe, ineptiſque gaudere. An quia vt noſtra omnis hæc voluptas, quæ per ſenſus illabitur, animo hoc habet, vt tota foris eminens prodat ſe ſe, promptáque dulcedine alliciat incogitantes; ita gaudium illud aſperiori cortice continetur? Verùm quis ſanus mella contempſit, quòd quernis compoſita truncis nihil in ſpeciem molle, nihil offerant delicatum? Ne mihi aſperas tunicas, rigenteſque ieiunio, vigilia, grandique macie artus, aut ſecuriori meditatione virtutis deiectam, triſtemque, quod putas, frontem obieceris; introſpice, mella animo condunt, eò ſecuriùs, quò durius abditis prætenditur munimentum. Quando plenum hîc gaudium eſſe nequit, dic ſodes, an non interiori ſignatum nota, tutoque in animo latens prætuliſti. Erit quum totum etiam ſe foras prodat, ſua in patria nil metuens Quamquam quid ego dixi; erit? quaſi verò nuſquam ſit? Reuoco dictum; nam ſæpè victo timore omni, aut ſolitudine inuitante, aut

intus

intus amoris æſtuante impatientia, foras erumpit, fauoſque prodit latentes.

I. *De Nicolao Factorio, Ord. Min.*

VIdes ne ſenem iſtum, incredibili quadam cultus auſteritate horridum incultumque? quam putet aliquis triſtem illi, perque ſummam mœſtitiam omnem abiiſſe vitam, qui non modò procul omnes, vt execratas, haberet voluptates, verùm ſibi pleriſque ad vitam ipſam tuendam perneceſſariis interdiceret hoſtis ſui acerrimus, cui nec ipſæ victoriæ placerent incruentæ? Hic tamen poſt atroces flagellationes, longis vigiliis, ac frigore propemodum enectus tantis ſæpe incedebat gaudiis, vt nocte concubia poſitis ligneis ſolcis, ne grauiùs ſtreperent, ante ipſam aram choreas plauderet, Choraula charitate, totuſque liquidiſſimis diffluens voluptatibus, exundantem beatæ pacis vbertatem, nullus poſſet continere. Nemo ſanus ſaltat niſi lætitia præcinente.

II. *De Paſquale Baylonio, Ord. Min.*

VT ſaltatio, ſic cantus aſſiduus exundantis lætitiæ haud dubium argumentum; & vſurpatur hîc quidem aliquando, in mœroris remedium, ſed tunc vt aduena atque hoſpes breui dilabitur, nec niſi gaudio ſubeunte perdurat. Vtque cantores notis conſignatas modulationum leges habent, ſic pro omni notarum tabella gaudium eſſe conſueuit. Quanto igitur elatum fuiſſe Paſqualem Baylonium credendum eſt, qui quamquam duriſſimi cultus, ac moris, continuò tamen cantillaret, atque inter fodiendum ipſo ferramentorum ſono pro muſica vtens norma, diuinas laudes emodularetur? qui ante magnæ Deiparæ imaginem ſubſiliret, atque choreas duceret, tanta ſe vniuerſum in os effundente lætitia, vt maior mortali, ipſa emicantis lucis maieſtate, videretur?

III. *De Franciſco à Puero IESV, Carmelita Diſcal.*

NEque hîc mihi abibis indictus Franciſce, qui grande illud tuæ ſanctimoniæ nomen in Carmelitarum Diſcalceatorum familiam intuliſti. Tua illa, quamuis ruſtico ductu ſubhorridior facies, atque dira ab auſteritate, incredibilibuſque laboribus auſterior, nulla tamen vnquam obſita mœſtitiæ, aut curarum nube, ſed hilari quadam gaudij ſerenitate amabilis, res viſa eſt viris longè prudentiſſi-

Digitized by Google

prudentiſſimis inter miracula reputanda. Cœlum eſt, quò nubes non pertingent; noſtri huiuſce aëris vt longa ſit, propria ſerenitas non eſt.

IV. *De Eduardo Torgmontono.*

SVperat vbertas hæc diuini fluminis non modò legentium aliquando fidem, ſed accipientium æſtimationem; qui ſatis admirari non poſſint tam diuite impetu animæ ſuperfundi. Vincuntur vires corporis abituriente animo, atque ad ipſos fontes anhelante. Eduardum Torgmontonum adoleſcentem lectiſsimæ virtutis, Anglicani Collegij Alumni Romæ ſæpiùs mirati ſunt, tacito gaudio, quod ipſe in ſinu gaudebat, propemodum deficientem, quum præſertim ſacram inter Pſalmodiam acclinatus ad parietem lacrymis dulciſsimis totus complueretur, capútque velut floſculus matutino rore grauis ſubmitteret: & ille quidem ſatis admirari non poterat Dei indulgentiam, quem amicè rogabat, vt ſi ſe ſaluum hîc vellet, temperaret abundantiæ. Verùm vt æternis gaudia continuaret, auditus non eſt.

V. *De Gulielmo Douiſio, Anglo.*

AC ne quis vmbræ aſſuetum hoc gaudium obiiciat, quod torrente deſuper æſtu exareſcat; quaſi verò inter ſponte quæſitas auſteritatis ſpinas efflorеſcere quidem amet, ſed ferrum ſanguinémque formidet; age illum omnibus Iudicum ſententiis, omnibus carnificum tormentis inuictum oſtendamus. Prodi ergo cum tua illa adoleſcentium quos erudiebas, quadriga, Gulielme Douiſi, Anglicani ſacerdotij non vltimum decus, auditáque iniquiſſima mortis ſententia, ſolemne lætitiæ carmen alta voce incipe, *Te Deum laudamus.* ſequimini vos adoleſcentes optimi, ac fortiſſimi: quamquam enim vbi ad illa perueniet modulatio, *Te per orbem terrarum ſancta confitetur Eccleſia*, hoſtes non vltrà laturi ſint, veſtram nihilominus fidem, veſtrum gaudium, quo decreta morte lætiores exultatis, per totum orbem latiſsimè patens Eccleſia celebrabit. Efficacior fuit ſanguinis vox, quàm vt iuſto ſilentio opprimi poſſet, atque in ipſo mortis confinio, intérque laniatus iam inſtantis fœdiſsima miniſteria laqueum, furcas, cultros, lebetes, ignem, noua magnanimæ fronti oculiſque afflata lætitiæ

Digitized by Google

lux, nullis obrui potuit tenebris, quin ſæculis omnibus celebranda ſplenduerit.

V I. *De Gulielmo Harto.*

FRuſtrà etiam, vt Gulielmo Harto hanc gaudij libertatem eripiant, catenas duplicabunt hæreticæ crudelitatis ſatellites; qua die captus, onuſtúſque catenis in carcerem detruſus eſt, quum temperare non poſſet lætitiæ, ſatellites hauddubiè offenſos ſe crederent, niſi timerentur, atque adeò rati de maieſtate crudelitatis actum eſſe, niſi ante illam mœſtos oculos atque ora captiui deiicerent, Harto vincula addunt, & ferro opprimunt; ſed quò illi magis ſæuiebant, iſte liquidiori perfundebatur voluptate. Præcipitur igitur illa Pauli promiſſio, & quod ille de futuro tantummodo vita pollicitus eſt, in hac ipſa ad pondus gaudium rependitur.

V I I. *De Alexandro Crouio.*

PArum eſt, ad pondus dari? nullam eſſe comparationem affirmabit Alexander Crouius Sacerdos nobiliſſimæ fidei, quem damnatum in Caſtello torque tanta cùm ante ipſum tribunal, tum in carcere excitauit lætitia, vt animus eius beneficio iam ſe ipſo maior corporis anguſtiis vix poſſet contineri. Itaque inſtantem carnificinæ horam ac ſi ad triumphum eſſet producendus, impatiens, ac moras increpans expectabat.

V I I I. *De Ricardo Trinchellio, & Iacobo Tonſono.*

PAr hoc Sacerdotum triumphalis huius gaudij non ſine plauſu nobiliſſima mihi biga procedet; primus ante iudicum frementium ora, vbi dirum mortis carmen à XII. viris pronunciatum audiuit, magno perfuſus gaudio lætum illud magni Pſaltis repoſuit: *Hæc dies, quam fecit Dominus, exultemus, & lætemur in ea*; atque hinc ordiens Deo quàm accuratiſſimè gratias habuit: alter quum expoſito ab iudice pœnarum ordine damnatus fuiſſet, præ ſubito gaudio veluti ſui oblitus ferebatur; atque, vt ſolidæ huiuſce lætitiæ conſtantiam diſcas, ſub ipſam furcam interrogatus, per ludibrium credo, quàm bene ſibi eſſe crederet, vt nunquam lætiùs, reſpondit. Et iure quidem, numquam enim patriæ gaudij cœlo vicinior fuerat.

Digitized by Google

IX. *De Gulielmi Laccij vxore.*

INuaſere etiam mulieres in huius gaudij poſſeſſionem ; nam Gulielmi Laccij vxor, quum deiecto bonis, atque in furcas acto pro fide marito ad tenuiſſimam redacta fortunam, exigua pecuniola, quam annuo cenſu clam ei Catholicus ſoluebat, inopem toleraſſet vitam, inſuper ob ſatellitum, & Quæſitorum importunitatem, nuſquam tuta conſiſteret, peregrinari coacta eſt, matrona olim delitiis aſſueta. Hæc quamquam grauiſſima profectò ſint, eius tamen animum, ſubuehente gaudio, nunquam mergere potuerunt. Imò quod inexpertis virtutum vix probabitur, cùm nimia illa videretur abundantia voluptatis, Deum enixè precata eſt, vt lætitiæ temperare vellet, immitterétque potiùs morbum aliquem, materiam futurum tolerantiæ. Nobiliſſimi huiuſce voti pars altera audita eſt; nam annos octo morbis cruciata eſt ; alteram lenior diuinæ aſpirans voluptatis aura diſperſit : ſatis fuit pugnaſſe cum hoſte ſæuiſſimo, vt ſine auxiliari gaudio pugnaret, non permiſit Imperator Deus.

X. *De Japonicis pueris.*

EVocamur in Iaponiam immenſo quidem Oceano interfuſo, ſed nullo labore animi quocumque terrarum libuit momento euolantis. Et quamuis oppidò laborandum eſſet, nihilominus operæ pretium fieret ; quis enim pueros, puerásque non modò interritos, verùm ridentes, ac ludentes cum ipſa morte, horribilique cruentorum carnificum crudelitate compoſitos non libentiſſimè videat? Non in vno alteróve capite in morte media gaudium effulſit ; ſed gregem integrum ſua hæc in paſcua deduxit : Aloyſium ſublimem egerunt in crucem ſeptennem puerum ; ridens vicinum inde in cœlum graſſabatur. Alterum circumdederant prunis, paulatimque aſſabant, ſed anticipata cœli gaudia, hilaréſque voces non excuſſere cruciatu ; per ardentes prunas, flammarúmque pluſquam ſerpentinas linguas, proreptans matrem acceſſit, laterique iunctus, atque IESVM ciens, ſpiritum vitæ adhuc tyronem, ſed veteranum charitatis effudit.

XI. *De Alphonſo Nauaretto, Ord. Prædic. & Ferdinando à IESV, Ord. Eremit.*

ABductis Omurani Reguli iuſſu, deſertiſſimam in inſulam Taciximam, decretæ mortis ſupremam neceſſitatem nunciare

cunctabatur Yoyemon miniſtrorum ac ſatellitum dux : id vbi ex incertæ frontis notis animaduerterunt viri fortiſſimi, dicere fidenter iubent, quæ haberet in mandatis ; atque vbi moriendum eſſe audierunt, gaudio exultans Alphonſus : Hoccine eſt, quod dicere nolebas? tum de nomine interrogat, vbi Yoyemoni ſibi eſſe reſpondit, quod bonum Latinè ſonat ; quàm bene inquit ? bonum nuncium, bonum imperium, bona omnia ? Quid ego ſtrenæ loco hîc dare poſſum? Stragulam laneam, quæ morituro ſupererat, libens dedit ; parique lætitia agitans Ferdinandus, amiculum Iaponicum ob præclarum nuntium donauit. Mox ambo gladio ceruices, ſed Ferdinandus priuſquam feriretur, catanam à milite popoſcit, ac lætiſsimis oculis ac vultu gaudiorum pleniſsimo ferri aciem oſculatus capiti priùs impoſitam reddidit, ac mox ſui ſanguinis purpura ſupra omnes Orientis gemmas nobilitauit. Quanta ſunt, rogo, illa gaudia, quorum vicinitas mœſtitiam, mœrorémque, vel in ipſa morte detergit?

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

IGNATIO alas addidit vberior diuinæ affluentia voluptatis. Rothomagenſe iter illi erat ſuſceptum graui charitatis imperio, vt fraudatorem pecuniolæ, quam apud ipſum depoſuerat, vltrici Dei manu afflictum, morbóque implicitum recrearet. Ibat ieiunus, pedéſque nudus, vt ab impio capite iuſtam Dei iram auerteret; quum poſt egregiè victum animi corporiſque torporem, quem Satanas præclaræ virtutis hoſtis immiſerat, incidit homini diuini gaudij lætitiæque vis tanta, vt triginta leucas (quantum ſcilicet itineris Rothomagum eſt Pariſiis) vir aliàs in ipſa feſtinatione grauiſsimus, curſu, ac ſaltu, ſublatiſque ſubinde in Dei laudem clamoribus, veluti volans perfectis à charitate ceruorum inſtar pedibus emetiretur : ſed breue hoc fuit gaudium, illa diuturnior poſſeſsio ; nam Minoreſſæ tanta Dei benignitate vſus eſt, vt primitiuam ſuam illam Eccleſiam appellaret.

II. *De*

Digitized by Google

II. *De Franciſco Xauerio.*

PIaculum hîc, opinor, eſſet, tuam illam præclariſſimam vocem diſſimulare Magne Xaueri, vocem, inquam, illam, quæ dum ſatis eſſe pronunciat, ſatis profectò non poteſt laudari. Deambulantem nocturnam per quietem, atque ſilentium domeſtico in horto, & tunicam manibus à pectore alleuantem, quo æſtuantis gaudij vim faciliùs ſuſtineret, ac dulciſſimè collacrymantem, voceque ſuauiſſima tuum illud ſatis repetentem ſæpiùs Goæ obſeruarunt ſocij. Iucundiſſimum planè ſpectaculum, quod ne quibus editum in tenebris erat, abditum remaneret, depicta in eum habitum eius imagine, vbique gentium repræſentandum curarunt. Nam etſi auguſtiora longè in Xauerio erant, quæ pingerentur, molliſſimos famæ aditus, cognato humanis mentibus gaudio, captare ſe poſſe non ineptè ſperarunt.

III. *De Carolo à Lotharingia.*

ABdicauerat ſe Virdunenſi Epiſcopatu Carolus, & qua die Societati nomen dedit, octoginta millium annuos redditus, confectis publicè tabulis, dimiſerat, tum eius, quam captabat, æternæ voluptatis guſtum præcepit; adeò enim liquidus ſenſus animum ſubinde ſubibat, vt non modò pullam vulgaremque tunicam inter induendum oſculari, verùm in ipſo cubiculo exilire, ac ſaltare cogeretur. Id ille tum aliis, tum candore mirabili Vrbano VIII. interroganti, ſatis ne bene illi eſſet? præclara cum religioſæ vitæ commendatione, modeſtiſſimè referre non erubuit. Et poterat quidem ſaltu cœlum ipſum præ gaudio petere, qui gemino diuitiarum, atque honorum pondere leuatus, Chriſtum expeditiùs ſequebatur.

IV. *De Chriſtophoro Rodericio.*

NOcturnæ magni Xauerij ſcenæ, Chriſtophori Rodericij diurna ſuccedet, in qua actor ipſe quidem primarum partium, cui non deſint diligentiſſimi, ſecundarum captum Hæretici in Alpinis vallibus, quòd fortiſſimè contra errores depugnaret, vinculis onuſtum, per S. Seuerini oppidum, media luce veluti in triumpho ducebant; & verè triumphus Rodericio hic fuit, tantam enim inter ea de cælo voluptatem hauriebat, vt animo triumpharet; ideoque

veritus, ne vinculis ſolutum gaudium illud abiret, ſatellites accuratiſſimè rogaret, vt ſibi adderent vincula, ne qua ſubita Catholicorum vis ſe illis eriperet.

V. *De Edmondo Campiano, & ſocijs.*

ALiquanto duriora fuere tentamenta, per quæ Campani gaudium emicuit. Etenim in Rodericium nihil vltra vincula auſus eſt clancularius ſub Catholico Principe furor; at in Campianum, Scherninum, & Briantum crudeliſſimam vſque ad necem deſæuiit. Nec illis inter iniquiſſimi iudicij flammas, quibus ipſa videbatur amburi poſſe innocentia, ros ille, quo, teſte S. Auguſtino, aſperguntur Martyres, liquidiſſimæ defuit voluptatis. Itaque miraculo magno, illi Babylonici roris non diſſimili, quo antiquæ Religionis triumuiri recreati Deo laudes concinuerunt; ipſi etiam ſententiæ iniquiſſimæ fulmen lætis animis, gaudioque in exultationis voces redundante exceperunt, ac veluti victores in ipſo hoſtium prætorio lætitiæ ſigna cantu, & plauſu ſuſtulerunt.

VI. *De Joanne Baptiſta Machiado.*

REcrudeſcente in Iaponia bello aduersùs Chriſtiani nominis ciues pariter, ac peregrinos, atque in fidei magiſtros ſæuientibus tyrannis, duo in prima acie depugnarunt viri fortiſſimi ex duabus Eccleſiæ delectis cohortibus, Minorum obſeruantium Ordine, ac Societate IESV. Nomen primo Petro àb Aſcenſione, Ioanni Baptiſtæ Machiado erat ſecundo. Hi cùm producerentur, quæ in vitæ curſu maximè læta computarent, amica ſermocinatione inuicem dixerunt, eodem enim carcere incluſi inſtantis iam necis denunciationem, decantato ſolemni lætitiæ carmine, *Te Deum laudamus*, feſtis vocibus exceperunt. Mox Petrus ſibi gratulabatur, quòd tandem auditus eſſet à Deo, ſe enim ſupremis illis diebus hoc vnum inter ſacrificandum à Deo poſtulaſſe, vt pro eius nomine mori liceret. Machiadus tres ſibi dies lætiſſimos illuxiſſe narrabat; qua olim Societati nomen dederat, qua captus & in carcerem abductus; & illam ipſam, qua mortis ſententiam exceperat. His animis inſtructi, cùm progrederentur, admirationem barbaris attulere, haud ſatis explicantibus, vnde hominibus carnificis manu morituris, gaudia ſupperterent. Nimirum ignorant barbari æternitatis iam vicinæ aura inuitante verno cum riſu florere lætitias.

VII. *De*

Digitized by Google

VII. *De Ioanne Ogilbæo.*

VT roſis inter ſpinas ridere naturâ datum eſt; ſic Chriſtianum gaudium inter cruciamenta exultare fatalis quædam gratiæ indulgentia videtur, quod Ioanne in Ogilbæo maximè comprobatur. Aſpice mihi tu illum ſuæ necis peruigilio (& agendus in furcas erat, totaque illi hæreſeos exſaturanda crudelitas) pedes abluentem, atque hilaritate mira noctem piiſſimè traducentem: intuere oſcula inſigentem ferali trabi, carnificemque, à quo paulò pòſt diiciendus, ac pluſquam barbaro laniatu ſemiuiuus concidendus in fruſta, exenterandus, elixandus erat arctiſſimè complectentem atque dulciſſimè ſuauiantem; quem illi animum, quàm alienis ab hac noſtra mortalitate tentatum gaudiis fuiſſe dices? Hæc vix opinor, intelligent, quibus in lubrico huius æui opes, & ſpes ſitæ ſunt; haud enim ſupra homines gaudent, qui nihil ſupra illos ſpirant.

VIII. *De Carolo Spinula.*

AGe Carole, conceptamque animo lætitiam, quam horridi quadriennalis carceris vt incredibiles, ita intolerabiles ærumnæ minimè domuerunt, nunc tandem exere, cùm lentis ignibus vſtulandus amburenduſque produceris. Vtinam illi, quod ore, ac voce profiteri potuit, habitu ipſo, ac veſte declarare licuiſſet. Ignium nuncium læto carmine excepiſſe minimè contentus, quantum potuit precibus egit apud ſatellites lictoreſque, vt ſibi lineæ ſacræ veſtis candido iniectu, ſacræque ſtolæ læto veluti paludamento, nobile Crucis vexillum ferenti prodire liceret, quo publico argumento lætitiam illam omni ærumna, totáque cum ipſis ignibus maiorem morte teſtaretur. Sed non eſt paſſa barbarorum ſuo in ſcelere cauta crudelitas Chriſtianæ fidei victoriam tanti gaudij veluti addimento mactam eſſe; quamquam fruſtrà deſæuiit. Quis enim erectos illos Caroli, ac ſociorum in cælum vultus, ac nobilium frontium lumen ſine gaudij potuit teſtificatione intueri?

IX. *De Marcello Maſtrillo.*

QVem fulmine veluti vectum per Europam, Aſiam, ipſaſque Americæ vltimas Inſulas Philippinas, plaudentibus populis, Regibuſque admirantibus, poſt arcana cum Franciſco Xauerio colloquia, receptamque ab eo diuinitus ſanitatem, in Iaponiam ad ſupremam

premam fortitudinis palmam decerpendam incredibili animi robore ſe penetraſſe, pugnaſſe, ac viciſſe vidimus, attonitique audiuimus. Nullum enim ego hominem hiſce annis fuiſſe arbitror, in quem tam properatis donis, diuina ſe virtus effuderit. Infinita ſunt, quæ de illo narrantur. Vix enim terram Iaponiam attigit, cùm ab hoſtibus captus, raptatus ad Iudices, vexatus, ingentique vertigine, capite vndis immerſo, circumrotatus, aquarum concitatiſsima alluuione ſemienectus, illuſus, ac ſemiraſo, ſemique rubricato ad ludibrium capite, iniecto etiam aculeato frœno, ne concionaretur, equo catenis illigatus per compita circumductus, tandem pedibus ſublimè ſuſpenſus, apertam in foueam pube tenus demiſſus, eaque deinde contabulata, ne quid lucis, aut auræ liberioris hauriret, quatuor integros dies pependit. Quid tum animi fuiſſe homini tot quæſitiſsimis tormentis exercito fuiſſe arbitramur? Celſum, atque erectum? fortitudinis hæc laus eſt, atque eius, qui illis omnibus diuinæ fidei amplitudinem præhaberet. Sed ſpirat neſcio quid aliquando toruum, ac generosè mœſtum ipſa fortitudo. Marcello gaudium etiam affuit, vt hilari, atque explicata fronte pugnaret. Poſt quatriduum illud atrociſsimi ſuſpendij, quum nullo gemitu, nulloque grauiore contorquentium ſe membrorum concuſſu immotum tandiu agere mirarentur lictores, amoto operculo interrogant, nunquid illos vellet? Ne me hinc amoueatis, reſpondit, atque in hoc me meo paradiſo degere permittatis. Hoccine hominem patibulatum dicere? hoccine in tanta cruciatuum atrocitate, ſubuerſis viſceribus, penſilis vuæ in morem ſpiritu via non ſua meare coacto cogitaſſe? ſi cruciaria illa ſcrobs gaudio velut vndis exundaſſet, non tantum poterat haurire. Sed ditior è cælo vena, vel ipſa tartara ſi ſubeat, animas beet.

X. *De Franciſco Farſia.*

EST etiam togatis, vt ita loquar, atque incruentis virtutibus difficultas, vt gaudio ſuſtētari domeſtico in bello opus habeant. Franciſcus Farſia, quem ex altiſsimo voluptatum cœno ad ſanctimoniæ dignitatē Euchariſtiæ obiectu euocauerat Deus, poſt eiuſdem diuiniſsimi cibi ſumptionem tantis incedebat lætitiis, vt lacrymis dulciſsimis colliqueſcens, nec iā vehementiùs ſuperfundenti ſe gaudio par, ſuclamare dulciſsimè cogeretur: Exi à me Domine, ſatis eſt. Ita hæc noſtra mortalitas, quæ maximè cupit, minimè capit.

Digitized by Google

X I. *De Gaſpare Barzao.*

EXundantem animi lætitiam premere neſcio an poſſit attenta ac ſuis timens bonis virtus; certè Barzæus, quamquam appetitiones omnes animi ſeueriſſimè haberet, attamen vt vis illa gaudij animo inciderat, ſui iam potens non erat; itaque ne quid per eam occaſionem gloriolæ ſubriperet, ſolitudinem captare, ſéque è medio ſubducere conſueuerat, vt laxatis habenis, totum ſe nouo hoſpiti permitteret. Nam ille ſuauiſſimè gaudet, qui in ſinu gaudet.

X I I. *De Gaſpare Paranympho.*

QVemadmodum quum fluuiorum clauſtra commouentur, vt libera iis ſublatis ſubiectos in campos pateat irrigatio, per rimas ſe iam tum magna aquarum copia diffundit; ſic vicina morte flumen illud beatitatis recludente, præcurrentibus gaudiis animus occupatur. Moriebatur Nari Gaſpar Paranymphus magnorum laborum vir; & alienæ ſalutis procuratione tota Sicilia clariſſimus, iámque Chriſtianis ſacris ritè procuratus, Dominum expectabat, quum repente gaudio efferri, ac feſtis cum lacrymis dicere incœpit: Quid hoc eſt gaudij? quæ eſt iſta ſuauitas? mihi videor in roſa cubare: quid hoc eſt? Has inter voces ſupremis vitæ horis dulciſſimè tranſactis, eò euolauit, vbi ſine admiratione Deo perfruuntur beati.

X I I I. *De Thoma Garneto.*

RApior iterum ad necis, & gaudij comparationem, qua nihil admirabilius habet ſuis omnibus numeris abſoluta charitas. Quid ni enim hoc faciam, quum Thomæ Garneti meminerim, qui ferale furcæ tigillum cruce priùs ſalutari conſignatum exoſculans, palàm teſtabatur, nullam ſe lætiorem ea, quæ ſibi ſuprema diluxerat, diem vidiſſe? Aderat hæc dicenti de grege miniſtrorum homo ineptus, qui nulla temporis reuerentia contemptim Thomam interrogat, loqueretur ne ex animi ſui ſententia, an illas voces ad ſpectatorum plauſum compoſitas ſcenæ daret? Cui Thomas. Ego ne aliter, ac ſentio, quidquam loquar? Si hæc agendi ratio placuiſſet, potui mortem hanc verbo redimere, ſed ipſiſſima hæc veritas eſt, nullum ego ſolem vidi lætiorem. Vſque adeò numquam illuſtrior ſol hìc exoritur, quàm cùm prælucet æternitati.

Digitized by Google

XIV. *De Camillo Conſtantio, & Petro Paulo Nauarro, Italis.*

VIx ſine cruciatuum pœnis gaudiorum roſas legimus, iuſtiſſima Dei lege, vt qui fortiſſimè illius cauſſa agunt, indulgentiſſimè etiam habeantur. Par hoc heroum eſt, quod admirata eſt Iaponia ſuis flammis validiorem habuiſſe charitatem. Conſtantius in ipſo rogo lambentibus iam membra flammis Iaponicè ad indigenas, Latinè ad Holandos, Anglóſque, qui naues eò appulerant, (nam Firandi ipſo in littore ambuſtus eſt) validiſſima eloquentia de Chriſtiana fide concionatus, ceſsiſſe tandem videbatur incendio, quod ſe vndique circumfuderat, quùm repentè ſucclamauit, Proh quàm mihi bene eſt! proh quàm beatè eſt! Nauarrus accepto rogi nuntio tantam cepit animo lætitiam, vt non modò cantu, ſed ſaltatione, quaſi ad conuiuium eſſet eundum, celebraret.

XV. *De Gaſpare Sanctio.*

SVb ipſam propemodum mortem tam liquidis voluptatibus, abalienato à ſenſibus animo, pulchriſque viſis obiectis fruitus eſt Gaſpar, vt vir modeſtiſsimus de illis rogatus, quum primo ſibi redditus eſt, Hiſpanicam ſibi vocem nullam aptam rei explicandæ videri reſpondit, ſi Latinè agendum eſſet, ſatis commodè dici poſſe gaudio ſe delibutum, quæ vox tantum ſignificet ſuauitatis, vt vix alia poſsit explicari.

CAPVT X.

De Pace.

NVNQVAM de lectoris fauore magis ſecurus, atque alacer ad ſcribendum accedo, quàm cùm de Pace ſcribo, in quam multo, quàm in hiſtoriam, verius illa Romanæ cadat commendatio eloquentiæ, quomodocumque ſcripta delectat. Suis ſatis diues eſt bonis pax, atque ornamenta orationis, vt libenter admittit, ita paulò inſtantiùs non flagitat; quippe nec ipſa quamuis honeſta velit contentione turbari: nihil illi formidatum magis, quàm vehementiùs aliquid deſiderare, veritæ ne ſemel impulſi affectus, in perturbationes abcant,

Digitized by Google

cant, atque ægritudines; quique imperia promptè capeſſere fas habent, contumaciùs reluctantes, ſuæ regnum tranquillitatis euertant. Timet vel ſuſpenſa leuiter aura criſpari, ne imaginem cœli, quod ſumma votorum eſt, minùs bellè poſsit exprimere, vibratis cogitationibus enormiter fluctuata. Imò timidè hunc ipſum timorem timet, ne anxia nimis cuſtodia ſollicitet excubando. Vt enim pacis fons illa diuinitas, quamquam per opera effuſa nullis vnquam motibus cietur; haud aliter, quæ illam veluti in ſpeculo reddere amat, pax affectibus, non perturbationibus continetur. Pacem hîc enim illam præcipuè exequimur, quæ animum latè complexa, ne ipſos quidem limites ab hoſtibus patitur aſſultari; quod quamquam non niſi virtutum maximarum opibus charitas conſequitur, lubentiſsimis attamen vtitur, quum pacem tueri communis ſalutis interſit. Ite igitur procul truculenta perturbationum flabra, quæ teneram Pacis familiam, floſculos beatitatis, ipſo enecatis allapſu Silete vos etiam adulatrices gloriolæ, atque voluptatum animæ, blandum malum, quæ leni murmure ad repentes, ſomnúmque incautis afflantes, quidquid longo paratu paci prouiſum eſt, atque congeſtum, pluſquam hoſtili more furamini. Immota hîc omnia eſſe debent; ſi leniter impellatur, labat; ſi concutitur, euerſa eſt. Silentium hoc animi eſt, diuinis vocibus excipiendis opportunum, vel ipſe fluentis naturæ ſuſurrus, ſi animum aduertat, importunus acceſsit: quies hæc eſt adytis animorum addita, quam vel religioſo ſuſpirio nolumus violari, nihil vſpiam beatius potuit excogitari. Sed quotuſquiſque ille eſt, qui per abrupta enixus eò emicet, vbi amoris flamma immoto apice in cœlum non euibretur, ſed feratur? vbi litterati cineres hiſtoriæ fidem ſeruare dicuntur? Hæc mera fœlicitas eſt, ſemper ſibi eſſe præſentem, cunctis fortunæ aduerſæ eminere, edomitis perturbationibus nutu moderari, vt non modò iugum conceſſa ferociùs ceruice non audeant excutere, non minaci rugitu infremere, ſed vix liberiore gemitu querantur.

I. *De Philippo II. Hiſpaniarum Rege.*

QVoniam Regia hæc virtus eſt, à Philippo ordiamur, cuius tunc maximè celſiſsimi animi apparuit immota tranquillitas, quum ſiue tempeſtatum iniuria, ſiue qua alia cauſſa claſſem, qua nullam vnquam ornatiorem viderat Oceanus, periiſſe audiuit; excuſantem enim Chriſtophorum Moram, qui amicorum intimus eui-

Digitized by Google

gilanti, ac de more petenti, quid noui eſſet allatum ex Prouinciis, rem omnem indicauerat, excuſantem, inquam, ſe nocte media ad illum non adiiſſe, ne ſomnum adimeret, monuit, Regum intereſſe præcipua regnorum illico ſcire; poſſe aliquot horarum ſpatio multa componi; de claſſe hactenus motus eſt, vt diceret, alteram ſe adornaturum; non ducibus iratus eſt, non caput parietibus alliſit, quod Auguſtum facere non puduit clamitantem: Quintili Vare redde legiones. Et tamen hæc Anglicana, quàm Germanica illa clades fuit maior aliquanto. Sed quos Deus ſupra mortales extulit, eos fortunæ orbem infra magnitudinem ſuam habere par eſt.

II. *De Ferdinando II. Imperatore.*

SI quemquam alium grandi rerum viciſſitudine fortuna iactauit, certè in Ferdinando tam varia fuit, vt rerum, & quidem maximarum, inſtabilitate ſe ipſam viciſſe videatur. Clades exercituum, vaſtitates Prouinciarum, rebelliones populorum, Ducum proditiones, occultæ inſidiæ, odia manifeſta, catenata perpetuáque rerum ſerie ſibi inuicem ſuccedentia bella ætatem propè omnem exercuerunt. Rurſum delata regna, recuperatæ Prouinciæ, domiti Reges, caſi ad internecionem hoſtes, expugnatæ validiſſimæ vrbes, adacti in verba Principes, ſumptum de perduellibus ſupplicium, acceptum imperium, ac filio veluti de manu traditum, quam nam vitæ eius partem non impleuerunt? adde natorum, & coniugis funera; adde lætas nuptias, auctam domum Regina nuru, & nepotibus; tum mihi Ferdinandum æſtima, cui eadem ſemper animi, ac frontis tranquillitas, quem non læta pertentarent, aduerſa non impellerent? Quæ eſt iſta tam præclara, & diuina quodammodo ſcientia nauigandi, quæ ſiue placidum rideat mare, ſiue magno ſe murmure miſceat, nunquam obliquatis antennæ cornibus, nunquam flexo, nunquam ſubmiſſo velo feratur? Haud aliter nauigat illuſtribus nauis illa ſideribus compacta, cui mare cœlum eſt, & pro omni aura lux ipſa ſuppeditat, ſed ibi tranquilla feruntur ſidera, hîc magnarum virtutum remigio beatitati velificat tranquillitas.

III. *De Paſquale Baylonio.*

NIſi lacus etiam atque piſcinæ ſuas haberent procellas, puderet profectò poſt Regum ac Cæſarum faſtigia, virtutem ad priuatam deuocare commendationem: ſed eadem arte cymbos in lacu regimus,

Digitized by Google

gimus,qua ingentes in Oceano roſtratas;imò ſæuiùs aliquando in anguſto ſe ſe collidunt venti,quàm in aperto pelago deferantur. Nulla igitur reprehenſione de Paſquali Baylonio referemus; quamquam enim ex natura eſſet præferuidus, & domeſtico miniſterio addictus, plurimis ſemper animum integra omnibus partiretur ſolicitudine,& ſuperiorum importunà ſæpiùs auſteritate obiurgaretur, eum nihilominus ſubridenti ſemper ore egiſſe accepimus, vt qui tranquillitatem domi natam, non aliunde quæſitam haberet.

IV. *De Joanne Marinono, C. R. Theat.*

EAdem Ioanni Marinono laus contigiſſe fertur, vt nunquam animo concideret, nunquam vultu perturbationem præferret; quod admirabile libramentum, quum nonniſi maximis virtutum ponderibus ſtabiliatur, qui in eo perpetuò conſtiterit ſummis profectò comparabimus.

V. *De Benedicto Tizzono, Cler. Reg. Theat.*

ET videtur Ioannes non modò pacis poſſeſſione, ſed magiſterio etiam laudandus; Iuuenem hominem domi alebat inter domeſticæ operæ adiutores, ingenio prompto, & Italicæ huius noſtræ, qua elegantiſſimè vtimur, linguæ ſcientiſſimum; qui quamquam religioſa modeſtia ſtatum illum eſſet ſecutus, de maiorum tamen licentia res geſtas plurimorum Sanctorum è Latino idiomate in vernaculum magna cum laude, ac ſpe frugis ſubſeciuis horis tranſtulerat; Ioannes ergo hominis virtutem probaturus, dum maximè lineis veſtibus domeſticorum abluendis ignem luculentum excitat, librum manu tenens officinam ingreditur, ac veluti ſuperbiæ, ac temeritatis manifeſtum, quod ſupra ſuam conditionem litteras attingere auſus eſſet, auſtera voce increpitans; at ego, inquit, vindicabo, & ſimul librum in ignem proiecit. Stetit ad hæc immota Tizzono animo pax,ac veluti aliena res ageretur,flexo genu veniam, pacemque precatus de more,ad miniſterium ſuum ſedulus incubuit. Quam hic de vulgari linguæ noſtratis elegãtia,quam adamauerat, victoriam reportauit, vulgaris illa profectò non fuit.

VI. *De Petro, Oieda Baezanæ Academiæ Rectore.*

VNo velut prælio tranſegit Tizzonus,Petrus verò Oieda longo, ac difficili bello de pacis poſſeſſione numquam deiici poterit.

Rectorem agebat Baezanæ Academiæ, in qua quia vetus illa diſciplina, moreſque laudatiſſimi paulatim labebantur, id ne conficeret, omni ope, ac ratione contendebat; quæ res illi omnium beneuolentiam conciliare debuerat, ea odium concitauit, quòd in calumnias erumpens hominis virtutem, ac patientiam diu, multumque exercitam habuit. Verùm maior erat ille, quàm vt ſimplici, ac populari patientia vteretur; inerat animo aduersùs hominum, ac temporum iniquitatem immota pax, ex qua eadem in vultum ſerenitas, & læta quædam ſemper comitas redundabat. Hæc porrò ne defloreſceret, atque vt calumniæ ſapientem conturbare, quod de illa veluti legitimum Sapiens pronunciauit, minimè liceret, aſſidua, atque ardentiſſima rerum contemplatione diuinarum obtinebat.

VII. *De Ludouico Cancero, Ord. Præd.*

CVm nulla maior calamitas homini libero incidere poſſit, quàm captiuitas, ac ſeruitus barbarorum: quis tuam Ludouice virtutem non admiretur, quum poſt emenſum Oceanum ex America reuertens tantùm non in ipſo Hiſpalenſi portu, certè in patriæ terræ conſpectum à Turcis captus, non animo, non vultu mutato perſtitiſti? Luſtrabatur captiuorum agmen coram nobili Gallo, qui hominis frontem in tanto omnium luctu lætitiæ propiorem miratus, percunctari voluit, quid ita in illo infortunio lætus ageret. Atqui Dei numen in me exequi mihi valde volupe eſt. Quid enim? an non toti eius ſumus? Quid ergo vltrà quærimus, ac noſtra fata diſponimus? in eius ego voluntate acquieſco. Obſtupuit alter, hominemque à piratis redemptum, liberum iuſſit abire. Fecerat in portu naufragium, niſi eum ſua ſeruaſſet tranquillitas.

VIII. *De Hiſpano quodam.*

HOminem Hiſpanum apud Miſtecos Mexicanam gentem in illa ipſa America, quam confertim opum ampliſſimarum cauſſa petunt, dura premebat paupertas, quam inſuper vxoris, ac numeroſæ prolis tuendæ, cura irritaret; neque ille tamen quidquam de alta quadam mentis pace ſibi perire patiebatur, illamque toto præferebat ore, oculiſque. Rogatus à Gonzalo Luzero Dominicano, qua potiſſimum arte pacem illam contra paupertatis arma tueretur? Scito, inquit, nullam mihi perturbationis cauſſam eſſe; quamquam enim ſæpe domi non anguſta modò res, ſed fames mera ſit,

Deo

Digitized by Google

Deo tamen opem ferente, nemo adhuc meorum periit. Ego verò filios quidem ſuſcepi, non meo, quod nullum eſt, ſed Dei, quod nuſquam gentium deeſt, ampliſſimo alendos patrimonio ſenſit ſupra vulgus hominem ſapere Luzerus, accidenſque ad pedes exoſculari voluit; quaſi veſtigia antiquæ cerneret innocentiæ.

IX. *De Magdalena Montis-acuti Vicecomite.*

DIligentiſſima interioris animi pacis, cùm in omni vita, tum vel præcipuè ſub ipſam mortem fuit hæc matrona; nam, vt in vita quamuis aduerſæ fortunæ fluctibus iactata perturbationibus, ne pacem turbaret, duriſſimè imperauit, ita moriens, quum & hoſtium maior ſe oſtentare ſolet turba, & virium minus eſſe conſueuit, opem auxiliumque amico è cælo impetrare non deſtitit; Sacerdotes quinque rogauerat, vt ſacrum facerent quærentibus quem potiſſimum ob finem ſacrificari vellet, vt nihil, inquit, meæ in me ſuperſit voluntatis; ſed immota animo pax ex diuinæ nutu, apta atque ſuſpenſa ſiue mori, ſiue adhuc viuere opus ſit, tantumdem mihi eſt: ſatis bene mihi erit, ſi eius arbitrio ſufficimus.

X. *De Andrea Cillauio, Ord. Minim.*

REdundant vicinas etiam in prouincias benè conſtitutæ pacis bona, & tranquillitas animi colloquentes afflat aura quadam ſuper omnem Zephyrorum lenitatem ſuauiſſima. Cillauius continenter vincere aſſuetus, ita procul procaces perturbationum, quibus perpetim fluctuamur, animas habebat; vt nihil illo in omni congreſſu, atque ſermone tranquillius videri poſſet. Itaque quicumque cum illo agebant, ſedatis tantæ veluti pacis reuerentia, animi motibus tranquillitate maxima componebantur.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

GLorioſiſſima Ignatio Ioannis Texeiræ, viri è Franciſcana diſciplina clariſſimi, fuit illa vox, quum æquabili, & nullis perturbationibus obnoxia hominis virtute compulſus, illum veriſſimo elogio Templum pacis nominauit. Quantum hoc eſt in hac mortalitatis

litatis arena, in qua irrequietis hoſtium aſſultibus incurſamur? Sed habuit hoc proprium Ignatius, vt improuiſis rerum euentibus animum haberet eximium, magnarum ſcilicet virtutum pondere ſtabilitum, nec quia non ſentiret, ſed quia deſpiceret, atque ad vnum Dei numen omnia referret. Argumento ſit, quod diceret, ſi caſu aliquo, quàm infinitis propemodum laboribus, ac manifeſto diuinitatis inſtinctu. Fundauerat Societatem, ſolueretur, intra quartam horæ partem ſe conſuetæ compotem futurum tranquillitatis. Hoc enimvero eſt mare verè pacificum, in quo non ſenio confecti, ſed magnæ mentis imperio coacti ponerent venti. Ægra eſt medicina, quæ tēpori committitur, virtutis efficaciſſimum duramentum.

II. *De Franciſco Xauerio.*

NEc minus tranquillitatis Franciſcus poſſedit, quamquam cum tota ſæuientis Oceani rabie, cum infinita ſolitudinum turba, cum immani barbarorum ferocia comparatus. Quî enim aliter poſſet, vbiuis locorum, quacumque fortuna, in ipſis atrociſſimis Oceani tempeſtatibus animum cælo inferre, cum Deo ſuauiſſimè colloqui? Argumento erat facies illa, neſcio quid arcanæ virtutis ſpirans, atque in cælum ſemper intenta, vt abdicato rerum humanarum tumultu, ſpeculi inſtar diuinam pacem referret.

III. *De Hieronymo Natali.*

DIfficillimis Societatis temporibus Hieronymi Natalis in Hiſpania virtus probata eſt; etenim vndique veluti effracto carcere quum furerent procellæ, & ad Natalem nouæ quotidie molitiones inimicorum, aut Principum iræ à trepidis, atque imminentem cladem horrentibus afferrentur, quamquam ea, quæ in rem erant, diligentiſſimè accuraret, iis tamen non magis viſus eſt commoueri, quàm ſi fabulæ, aut puerorum terriculamenta audirentur; quo enim alio loco turbas habeat hominum, qui pace fruitur Angelorum?

IV. *De Stephano Auila.*

INfinitæ cuiuſdam virtutis, animique vltra Lunæ regna curas, atque ſolicitudines intendentis fuit pax illa, qua Stephanus Auila fruebatur. Nam aliter fieri minimè profectò potuiſſet, vt longa in vita non in ſolitudine aliqua ſepoſitus, ſed rebus agendis immixtus,

atque

Digitized by Google

atque in Peruanorum noua illa Eccleſia plurimum laborans, attamen ita tranquillè ageret, vt nunquam ipſe de quoquam mortalium ſit queſtus, ita cautè viueret, vt nemo de illo vnquam queri fuerit auſus; quod ſecundum, quum vltra virtutis vires ad felicitatem pertineat, ea propter de pace diſputans Apoſtolus, eámque nobis cum omnibus hominibus commendans, cautè addidit, quantum in vobis eſt, quod plerumque aliunde turbetur. Huc quia Stephanus euaſit, eum meritò virtutis, ac fortunæ alumnum ſalutabimus.

V. *De Georgio Collibrandio.*

NVllus hominibus doctis violentior plerumque inſidet amor, quàm aduersùs libros, quos longo ipſi ſtudio, improbo atque inexpertis incredibili labore exararunt. Succedunt liberorum loco, & pars æternitatis, nominis, ac famæ videntur. Quare ſi quid illis aduerſi contingat, iraſci eos nemo mirabitur. Mira ergo Georgij Collibrandi laus erit, qui in Enchiridion benè magnum Græcorum, ac Latinorum Authorum ſentẽtias, vt linguæ vtriuſque callens erat, lectiſſimas quùm collegiſſet, eumque codicem homo ineptus per imprudentiam concidiſſet, commotis aliis ad rei indignitatem, ipſe vnus immotus ſolemni ſuo carmine, veluti antidoto ſe communiens, ad vitam æternam feſtiuè diſſimulauerit, ac tranſmiſerit, ea voce teſtatus qui æterna ſperet, humanis non commoueri.

V I. *De Michaële Leguuallio.*

QVi ſemel ſibi perſuaſerat Dei nutu omni noſtris commodis ſubſeruire, quæcumque demum fortuna eſſet, explicata ſemper hilarique fronte tranſmittere conſueuerat. Toto erat in ore animi pax, & Angelis, quum læti nobis ſe offerunt videndos, ſimillima ſpecies. Ridebat ille aduerſa, & læto, compoſitóque carmine ſibi domeſtico excipiebat dictitans. Hoc enimverò nobis melius eſt. Hæc eſt veræ ſapientiæ artificium arcanum, & Stoicis inacceſſum, fortunam ferream in auream commutandi, & mellea ſemper ſæcula decurrendi.

V I I. *De Thoma Marullo.*

AD eamdem animi pacem ſartam tectam ſeruandam alia via graſſatus eſt Thomas Marullus, qui ſuum ſecum circumferre videbatur paradiſum, intra cuius fines perturbatio nulla pedem po-

Digitized by Google

nere auderet. Excubabat nimirum ad limites erecta quædam, ac maximè intenta totius æternitatis imago, in qua ille continua ſe contineret exercitatione virtutis. Ad illius ergo maieſtatem, atque imperium, quæ animum turbant, ſuoque veneno inficiunt curæ, atque ſollicitudines verè ſerpentigena temporis ſoboles, aut procul abſtinebant, aut poſito veneno, vt olim fuiſſet, innocentes ſubibant.

VIII. *De Angelo Sibilla.*

SIue hac, ſiue ſuperiori, ſiue qua alia demum arte eamdem pacem tuebatur Angelus Sibilla, neutro horum nominum ob ſapientiam, atque innocentiam vitæ indignus. Quàm enim quieta illi mens, quam nec incendia, ſubita res, & maximè formidoloſa, perturbarent? Nihil eſt, in quo magis trepident, atque concurſent mortales, illis ipſis, qui longiſſimè accurrunt, ne nihil agere videantur, vbi vix ſatagitur, perturbatiſſimè tumultuantibus. Sed Angelo alia longè mens fuit, dum Collegium Meſſanenſe, cui tunc Rector præerat, fortuitis flammis vaſtaretur. Prouidit quidem quacumque ope potuit, vt incendium reſtingueretur; ſed turbari opus non habuit, nec ipſa res poſcebat; quæ enim trepidantibus implicantur, eadem quietè, quæ in rem ſunt, conſulentibus, aut imperantibus facillimè ſuccedunt.

IX. *De Fabio Fabio.*

GRauiori adhuc caſu tentata Fabij pax, ſed non turbata, & ſine admiratione dici non poteſt. Seminarium Romanum regebat, quùm repentè aduolat domeſticorum vnus, vultuque, ac voce mœroris, ac perturbationis pleniſſima, Miniſtrum totius domus, dum in adoleſcentem flagris de more iubet animaduerti, ab eodem in iram efferato ſcriptori cultello lethali vulnere confixum extremos ſpiritus trahere iam iam moriturum nuntiat. Audiit hæc eodem, quo reliqua ſolebat, vultu Fabius, graui ſeueritatis temperamento, eademque animi, ac vocis conſtantia, quæ ad vulneris, animique curam opus erant, accurari iubet, domeſticoſque omnes domi contineri, externorumque nullum admitti; mox per hominem fidum, adoleſcentem thedæ impoſitum in tutum auehi curat, poſteaque ad Pontificem adit indicium peracturus, tanta omnia tanquillitate, ac ſi conſueta diſponeret. Et Fabium quidem ſenem nos adoleſcentes

vidimus

vidimus hac perpetua mentis ſerenitate adeò mirabilem, vt ſi quidquam aliud, quàm quod in illo ſuſpiciebamus, ſuo in ſapiente Stoici voluerunt, non ex hominum genere natum, ſed ex trunco aliquo dolatum ſibi ſtolidiſſimè finxiſſe ſit neceſſe.

X. *De Franciſco Coſtero.*

SVbridenti ſemper ore,quamquam ſuprema iam ætate,fuiſſe Coſterum accepimus, qui oris habitus immotæ animi pacis argumentum haud dubium. Rogatus ab amicis, ſe in eam curam ipſius Ignatij memorem incubuiſſe dicebat. Diſcedentem enim ſe ab vrbe, atque Belgium in patriam reuertentem,monuiſſe Ignatium, vt animi tranquillitatem, ex qua lætitia,& ad labores omnes mira exiſteret alacritas, opere curaret maximo; idque ſibi ad eam vſque diem feliciſſimè proceſſiſſe. Nullis hæc opibus parari poteſt, vna virtute continetur.

XI. *De Conſaluo Sylueria.*

SEd quamquam pax ſit, arma tamen ſæpiùs expedit, & acriter pugnat: viderat Gonzalus Goæ vnum è noſtris hominibus, qui tumultum animi fronte, oculis, totoque vultu præferebat; aduocat ad ſe, ac perturbationis cauſſas aperientem, opportunis in rem ſermonibus ad pacem reuocare conatur. Tum ille: Tibi enimuerò,qui ſanctus es, quieto licet eſſe; nos qui nondum ad tantum faſtigium euaſimus, aſſidua circumſtant bella, quibus perturbari animum omnino eſt neceſſe. Non tulit Gonzalus hominem tam perniciosè errare,quaſi verò animi pacem, hoſtium quieſcentium beneficio,& non excubantis virtutis diligentiæ ac fortitudini debeamus; itaque ſecretum in locum ſeducit,ac,veſte paulùm deducta,putres illi perpetuo flagellorum verbere coſtas, & tergus oſtendit, additque, ſi qua ſibi domi pax eſſet, eam cruento quotidie bello defendi, multumque intereſſe docet ſegnem inter ſeruitutem liberamque pacem, quam acri nos hoſte vndique incurſante armatam eſſe oporteat, atque pugnacem.

XII. *De Alphonſo Humenio.*

EſSt tamen lenior adhuc multo huius pacis ratio, quæ Humenio cognita, atque vſurpata hominem quieta ſemper in ſtatione tranquilliſſimum habuit. Sibi quidem ita res omnes iam pridem

conſtitutas eſſe dicebat, vt nulla illarum viciſſitudine turbari animum pateretur. Pacem rerum ordini eamdem eſſe nemo ignorat; itaque quando æquiſſimum eſt, vt Dei nutus præcedat, noſter illico, ac promptè ſequatur, ob hanc rem ita ſibi cum Deo conueniſſe, vt quod illi collibitum eſſet, faceret ipſe; ſe nihil de rerum agendarum conſultatione, quæ tota imperantis eſſe debet, vſurpare; ſed, quod obſequentis, illarum executione eſſe velle contentum. Quiſquis anchora iſta pacis nauim fundare nouit, vel in ipſis mediis tempeſtatibus Oceani portum inuenit.

XIII. *De Dominico Ioannis.*

VErùm Dominicus hic nulla doctrina cum Humenio comparandus, ſed virtute præclarus, ac pacis, tranquillitatiſque animi rarum quoddam miraculum, anchoris omnino quatuor contra humanarum perturbationum fluctus animum in pacis tranquilla ſtatione ſibi retinendum eſſe ſentiebat. Principio proprij abdicatione iudicij, aliorum, ac maximè Præſidum ſuorum ſenſus, ac prudentiam ſuæ præhabere. Secundò vbi rerum detur electio, quæcumque dura, & vilia ſunt, præoptare. Tertiò nemini, omnino nemini velle anteferri. Ad extremum numquam Deum in propria vota ita vocare, vt non ſemper rogetur, quod ſibi gratiſſimum eſt, idque nullo noſtrum reſpectu faciat. Hæc quatuor firmamenta pacis nullus à deſerta, hoſtilique regione turbo potuit commouere.

XIV. *De Carolo Scribanio.*

SVnt etiam maxima in laude pacis artifices, atque conciliatores, non ſuo tantùm, ſed totius Reipublicæ bono. Itaque Carolum Scribanium his addi par eſt, qui vnus in Aula, totóque Belgio certiſſimus pacis interpres habitus eſt; tanta omnium celebritate, vt olim quindecim dierum ſpatio bis totidem lites reuocatis ad concordiam nobilium animis compoſuerit; quamquam quia nuſquam deſunt, qui rixas amant, ob hoc ipſum pacis ſtudium ferro fuerit aliquando appetitus; quod oblatis ceruicibus eadem animi tranquillitate recepturus erat, ſi tantum iræ ad audendum, quàm paci ad ferendum fuiſſet animorum.

CAPVT

Digitized by Google

Caput XI.
De Correctione.

Magna Reipublicæ ſalute, ſi rectè, ac ratione admi-niſtretur, nobis iam erit videndum. Hanc maiorum malorum depulſionem à charitate nemo poteſt reuel-lere. Falsò amare ſe putat, qui amici labes, vel hac ipſa leui admonitionis manu detergere non tentat. Quàm multa enim homines per ignorantiam ſui cottidie peccant, quibus prompta eſt medicina ſciuiſſe? non omnes ſua vitia morta-les amant, ſed mores plerique ſequuntur, quos ſi vitiatos nouerint, exuant libenter, ac modeſtioribus aſſueſcant. Scio naturæ vitio plerîſque inſitam eſſe monitoribus obnitendi peruicaciam, eoque ferri ardentiùs, quò viderint grauiùs improbari: errant, ne videan-tur errare, ac ſi iudicio nunquam peccetur, ſed ignoratione: quæ vl-trò animaduerſa mutarent, ab aliis obiecta retinent, ne didiciſſe videantur. Verùm non vſque adeò praua, & corrupta omnibus ratio, nec exutus pudor, vt tota ſe clepant, an prodant impudentia? Deinde fac ita eſſe, an ideo deſperanda, & non potiùs mutanda cu-ratio? Vulnera, quæ leuiſſimum quamquam attactum non ferunt, non ideo incurata relinquimus, ne diſſimulatione ipſa corrupta, ac multa ſanie redundantia mortem afferant, ſed quæſitiſſimis le-niſſimiſque remediis vtimur, ſed ab vltimis ipſis Indis pretioſas miſericordium arborum lacrymas, ſed oleo, quo ſuauius influant, excerptas potentium herbarum vires adhibemus, omnia prompti experiri, ne noſtræ opis egens contabeſcat æger. Luctus eſt, quàm paſſim ac propalam ſanctum amicitiæ nomen hac impia diſſimula-tione violetur, quantumque Res morum publica inde capiat detri-menti. Peccatur contemptu, timore, ſegnitie, dum amicorum ſa-lutem, quaſi nihil noſtra interſit, inſuper habemus, ſacroſancti in-ter mortales nominis proditores, dum triſtem amici frontem videre non ſuſtinemus remurque ſatius eſſe amicos qualeſcumque ferre, quàm nullos habere; quaſi verò implicatum, hærenſque amico vitium, niſi per ipſum amicitiæ latus non poſſis ferire. Poſtremò per ignauiam, cùm aditus molles, & fandi opportuna tempora, & verborum lenia, bonique vultus artes longè iucundiſſimus piget

diſpicere, atque captare. Plerumque enim mollioribus animi ſanantur, aſperioribus efferantur: quamquam vbi audacia eſt frangenda, & robuſtiores iniquitates duriùs increpandæ, quod monuit Apoſtolus, charitas amata procedat; ſed priùs leniora videamus.

I. *De Ioanne Petro Caraſſa, poſtea Paulo IV.*

PAulò durioribus Caraffa, vt auſterioris erat ingenij, virtutiſque planè indomitæ, vſus eſt. Volitabant per vrbem, quam diripuerant, Borbonici exercitus nefarij latrones, & quum ſacra omnia, atque prophana miſcerent, nulla mortalium, nulla Cœlitum reuerentia, qui tamen generis erant Hiſpanici; Caraffæ, cuius celebris erat ſanctimonia, obuiam facti, ad genua procidentes, vt ſibi bene precari vellet, ſupplicabant. At ille contracta fronte, ac ſeuera voce increpitans: Ego ne ſacrilegiis, atque execratis capitibus fauſta precatione benedicam? *Ite maledicti in ignem æternum.* Tanta in illa gladiorum licentia, vel inter parricidales ſicas virtutis conſtantia fuit. Idem, quum Veronæ Giberti Epiſcopi latus clauderet, occurriſſetque vrbis Rector, qui ab ingenita ſuperbia Epiſcopo ſe ſiſtere, abſolutionemque neſcio cuius nexus Chriſtiano more petere abnuebat, Epiſcopum Apoſtolico verbo monuit, *Increpa eum durè*; mox facto gradu, ea ſermonis grauitate hominem obiurgauit, vt dicentis maieſtate victus ad Giberti pedes pacem, ac veniam precaturus acciderit, liberè poſtea confeſſus, Epiſcopi Theatini vim ſe non potuiſſe ſuſtinere. Idem, quum ſacro in purpuratorum Patrum conuentu coram Pontifice Cæſaris Legatus ferocius, quàm pro ſacri Senatus maieſtate, ac Pontificis, ac Patrum ſanctitate loquutus videretur, aſſurgens, atque à Pontifice impetrata venia dicendi, liberrima oratione Legati audaciam caſtigauit, ac ne porrò hiſcere auderet, pudorem incuſſit, meruitque vt frontis ſudorem Pontifex, dimiſſo ſenatu, propriæ detergeret manu, grandi ſi hoc ageretur apud homines mercede; ſed altiora Caraffa ſequebatur. Nimirum vt lenimentis lenta redeat valetudo, ita præciſo, abruptoque reprehenſionum genere, ſerpentibus, grauioribuſque morbis veluti cauterio obuiam eundum eſt.

II. *De Caietano Thianeo, C. R.*

QVæ vis ſit in illo legis verbo, quam Chriſtus Dominus tulit, de admonendis fratribus, *vade, corripe*, vnus mihi omnium optimè

optimè docuiſſe videtur Thianeus. Audiuerat Neapoli, vnum è purpuratis Patribus, Romæ egregia alioqui virtutis fama, tamen neſcio qua inepta perſuaſione à quotidiano ſacrificio abſtinere. Doluit Caietano hominis error, quem vt illi detraheret, accuratiſque rationibus de ſacrificali quotidiana conſuetudine coram doceret, non dubitauit Romanam ſuſcipere peregrinationem; quid non perſuaderet, quamuis tam longè petitis rationibus, quas charitas faceret efficaces?

III. *De Gregorio XIII.*

GRegorium verò eius nominis Tertium ſupra decimum Pontificem, admonendi ad Euangelij amuſſim, diligentiſſimum fuiſſe tradunt. Molliores primum adhibuiſſe ſermones; tum, niſi lenta procederent remedia, ſeueriori vultu, & quæſita verborum grauitate caſtigaſſe; ad extremum in contumaces, ac reluctantes, diſtricto ſeueritatis fulmine, domo eieciſſe. Neque enim fas eſt, domeſticum quemquam Pontificis eſſe, quem inter ſuos virtus non agnoſcat.

IV. *De Maria Stuarta, Scotiæ Regina.*

LOngè hoc admirabilius in adoleſcentula, & noua nupta, & Regina videatur. Hæc erit Maria Stuarta Scota, quæ Hẽrici II. Gallorum Regis nurus, ac Frãciſco II. nupta, ſæpiùs cum ſocru erat, quàm puellis, cæteriſque nobilibus fœminis æquum videretur, quaſi per eam occaſionem magna aulicæ lætitiæ, atque hilaritatis pars nimia ſeueritate aſſumpta periret. Verùm illa puellares annos prætergreſſa virtutibus, ideo libenter ab adoleſcentibus, blandientibuſque ad Reginam ſocrum ſe aufugere dicebat, quòd ab illis nihil bonæ frugi colligeret, è Reginæ monitis, atque caſtigationibus proficeret. Infœlicem Scotiam, quæ tantam indolem tranquillè apud ſe regnare non ſuſtinuit.

V. *De Carolo Borromæo.*

PAtientiam hanc audiendi, etiam quæ homines nolint, tanti ad abſolutam morum diſciplinam faciebat Carolus Borromæus, Antiſtitum ille non Pontificatu, ſed virtute Maximus, vt colloquia amicorum inſtituiſſe legatur, in quibus non modò fas, ſed obligatio cuique eſſet inuicem admonendi amicos de his, quæ minùs eorum

Digitized by Google

in moribus Philoſophiæ Chriſtianæ congruerent. Hoc ille conſilio id, quod Principibus vix vnquam contigit, videtur conſecutus, vt veritatem audiret loquentem.

VI. De Franciſco à Puero IESV, Ord. Diſc.

ET nouum quidem hoc fuit in Principibus, à quorum liminibus veritas plerumque cogitur exulare, cæterùm vſurpatam omnibus Chriſtianè philoſophantibus rem per omnia exempla ducere tam longum, quàm vanum eſſet. Vnius Franciſci à Puero IESV, lepidiſſimum dictum hîc referam. Cûm ſub veſperam de more Ordinis, publica in cœnatione induceretur qui de illius diei erratis domeſticos admoneret, adeſſe, dicebat, fullonem macularum; quod ſi ipſe nominabatur, tum gratias agebat pro benefacto, elutæque maculæ loco gemmam veſtibus aſſui prædicabat.

VII. De Staniſlao Hoſio Cardinali.

ET minores admonendi difficilis quidem modus, vt ſuperbiæ ſponte ſua obnoxius; cæterùm in prono res eſt, & plerique nimij quum ſint, rem Orbi ſaluberrimam publico mortalium odio obiecerunt: non eadem ratio, quum in Principes exercenda correctio eſt, languent omnibus animi atque dum iram veriti, blandimentis inuoluunt, vim veritatis obtundunt: ſed erectior ad virtutem Staniſlaus Hoſius fuit, quàm vt hoc vapulet conuicio. Sigiſmundum enim Auguſtum Polonorum Regem Gedani neſcio quæ molientem, ob quæ minus ſecura eſſet Religio, acriter adortus admonuit abſtineret ſe ab inconceſſa Regibus rerum ſacrarum tractatione; caueret, ne in ſacros Antiſtites vſurparet imperium. Regum intereſſe arma tractari, Epiſcoporum religiones. Valuit magni viri libertas, & Regem dicto audientem habuit, vt qui non ex deſtinato, ſed errore peccarat.

VIII. De Joanne Auila, Ord. Minor.

ATque vtinam parem Hoſio fœlicitatem nactus eſſet Ioannes Auila, auſterioris Franciſcanæ obſeruantiæ vir, egregiè ſanctus. Suum Sebaſtianum tandiu Luſitania non lugeret; Regem enim adoleſcentia præferocem liberrima voce monuit, ne Africam irritaret, certiſſimam audenti ruinam imminere. Quî enim aliter fieri poſſet, quum in id bellum ſacros Eccleſiæ redditus conuertere

auſus

Digitized by Google

auſus eſſet? Infœlicem fortiſſimi Regis exitum plures vaticinabantur, ſed nemo certiora, quamquam ſemiimpiis vix credita hominibus, in medium afferebat.

IX. *De Cutberto Tonſtallo, Epiſcopo Dunelmenſi.*

LIcèt monentem non audierit, tamen veneratus eſt Sebaſtianus; vt iuuenta, & ferocia quadam militari modò abreptum ſcias; at verò Eliſabetha, vtinam non æterna Angliæ ſuæ peſtis, cui regnandi artes pro omni erant religione, in Cutbertum Tonſtallum liberè auſum dicere, quæ nollet hæreſis audire, crudeliter vlta eſt. Hic nonagenarius ſenex ipſa ætate, atque infulis Dunelmenſibus venerabilis, quum & ſenectus extrema, & lapſus ſub Henrico Rege memoria animos adderent, Londinum ſe contulit, ea tantùm gratia vt Reginam, quam de ſacro fonte olim ſuſceperat, qua Epiſcopum, & ſenem decebat libertate, tam abiectè, atque impiè pleriſque tacentibus, admoneret. nec illum conſtantia defecit, grauiter enim increpuit, ne quid in Religionis cauſa moueret; atque vt ſe Epiſcopum agnoſceret, cariturам illam & ſua, & Dei benedictione magnificè minatus eſt. Id cauſſæ ſæua fœmina habuit, vt nonagenarium hominem, Epiſcopum antiquiſſimum, & ſuum olim ſuſceptorem, duci iuberet atque in carcere cogeret mori. Ita quæ vnius liberam vocem non tulit, omnium gentium, atque ætatum liberrimis damnabitur ſententiis.

X. *De Camillo Lellio.*

DElicatos, pluſquam dici poſſit animos, multumque à ſuperbia, propriáque æſtimatione impatientiæ illis, atque faſtidij accedere quicumque ignorant, hi in aliorum reprehenſiones liberiùs, atque acerbius prorumpunt, quàm vt ferri poſſint. Veritus hoc ſemel Camillus, ne tyronem imbecillis adhuc virtutis graui correptionis impreſſione proſtraſſet, quum primùm ea cogitatio animum aduertit, quamquam in ipſo propè diuinæ immolationis articulo, nutu ad ſe accitum adoleſcentem petita venia conſolatus, ſacrificare perrexit.

XI. *De Joanne Auila.*

PLus exemplis, quàm verbis emendantur mortales. quod gnarum erat Auilæ, cùm Sacerdotum aliquorum prauam conſuetudi-

nem diuinas laudes per tumultum recitandi, ſæpiùs eas ipſe modeſtiſſimo totius corporis habitu, id loci perſoluebat, vnde ab illis commodè poſſet obſeruari, quaſi hoc non ageret. Verùm ea illi erat in omni ſermone & vocis, & oris ſuauitas, & verborum molliſſimorum delectus, vt animos pauciſſimis emendaret: iuuenem animorum curæ admotum, & ſplendidiori, quàm modeſtiæ opus eſſet, ſericâ in togâ non ſine colliſarum tabularum ſonitu ſe inferentem, apprehenſa leuiter lacinia ſubridens. Atqui ſtrepitus hic domine Curio, exundantis tunicæ ouiculas poterit abſterrere; nec pluribus opus fuit. Alterum diuinum Chriſti corpus inter ſacrificandum ſigno crucis tumultuoſiſſimè conſignantem, leui adrepens gradu; atque optimo is loco natus eſt, ideoque perhumaniter tractandus; quibus verbis natiuo quodam lepore prolatis, ille ſe, & quem præ manibus haberet, emendatus agnouit.

XII. *De Ioanne Toletano, Cardinali, Ord. Prædic.*

EA eſt commodiſſima ratio admonendi, quæ quum aliqua vel propria eius, qui corripitur, vel maiorum laude coniungitur; illo enim veluti melle contactis poculi labris pharmacum libentiùs hauritur. Hanc ſecutus Ioannes Cardinalis orto iam inter Paulum IV. Pontificem, & Philippum II. Regem bello, Albanum Ducem conſobrinum ſuum, ne vrbi ſigna inferret, breuiſſimis litteris obtinuit, monens, non bene inter Turcarum ac Maurorum vexilla, quibus Albæ templum olim à maioribus fuiſſet exornatum, Romani etiam Pontificis veluti victa de religione trophæa ad memoriam poſteritatis poſſe ſuſpendi. Auertit hæc vox imminentem vrbi cladem; tanti eſt noſſe, qua quiſque maximè ratione ducatur, vt perſuadeas.

XIII. *De Dominico à ſancta Cruce, Ord. Prædic.*

SEd obſtinantur aliquando animi, vbi longo vſu ſcelera inualuerunt, nulla ſatis ratione ſanabiles. Huiuſmodi impiarum ſectarum magiſtros euadere ſuo didicit experimento Dominicus: qui quum ex America Ethnicorum ampla ſpolia referret, atque ad Carolum V. de earum gentium, ac populorum incolumitate acturus in Germaniam abiret, Bucerum Ordinis, ac fidei deſertorem nequiſſimum Coloniæ ſibi adeundum putauit. Militari tunc habitu ob infeſſa hæreticis latronibus itinera vtebatur Dominicus; quare admiranti

Digitized by Google

ranti Bucero Hiſpanum ad ſe militem adire, quum in interiora domus ſubduxiſſet, ſe, qui nam eſſet, aperuit, hominemque vt ad ſanitatem reuocaret, nihil intentatum reliquit, rationes, preces, lacrymas miſcuit, Dei lentas iras intentauit, ac deſertæ profeſſionis ſanctimoniam obiecit; nullum denique, vt prouerbio dicimus, lapidem non mouit, ſed Æthiopem lauit. Vix vmquam ſalutem inueniunt, qui aliis ad ſcelera duces ſunt, quippe qui non errore labuntur, ſed deſtinatò peccant.

XIV. *De Simone Guicciardo, Ord. Minim.*

SCio deſperatis, atque inſanientibus à ſcelere hominibus correctionem ægrè, ac plerumque vix ſine periculo poſſe adhiberi; nec ideo tamen neſcio, quum vel certa vitæ pericula charitas inſuper habeat, atque contemnat, eam neminem ignauorum medicorum more conclamare; ſed omnia tentare priùs, & poſt repulſas, vt inquietum in alienis malis eius ingenium eſt, numquam quieſcere. Quid deſperatum magìs Epiſcopo ad hæreticorum caſtra fœdiſſimo tranſfugio deficiente? ex tam alto faſtigio non niſi violentiſſimo conſpirantium vitiorum turbine nemo deiicitur. Huiuſmodi vnus (nomini parcitur) magna cum totius ſacri Ordinis offenſione, Gallicanam perturbarat Eccleſiam, atque, vt eſt transfugarum genus acerbiſſimum, nemo hominem corripere audebat. Inuentus eſt tamen Simon Guicciardus, qui non tam ſenectute (nam prouectiſſimæ erat ætatis) quàm virtute tutus adire, officij admonere, corripere, vtque mollioribus ſe parum ſenſit proficere, ardenti animo, ac vultu in minantis ſpeciem caperata fronte præſentis Dei iram intentare verbis longè grauiſſimis auderet. Tanta fuit dicentis reuerentia, vt vltra contumaciam oris transfugæ perfidia non eruperit; ſed, ne ſine ingenti mercede charitas eſſet, iubet à nobili aulico honoris ſpecie deduci, reuera vt illatam ſibi iniuriam (ſic enim corripi perditi homines interpretantur) in venerabili ſene vlciſceretur; & paruit ille ſectæ genio truculentus; nam gladii capulum tanta vi in pectus impegit, vt intercepto ſpiritu, qui ſeni tenuiter admodum meabat, enicarit. Ita mira viciſſitudine amor hic nihil, odium plurimum profuit.

XV. *De Auguſtino Senenſi, Capucc.*

NVlli hominum generi minori cum ſucceſſu, quàm hæretica tabe infectis correctionem adhiberi pluribus iam exemplis vidimus,

mus; quam ob cauſſam poſt vnam, alterámve vitari ſponte inſanientium hominum conſuetudinem voluit Apoſtolus Nihilo tamen minùs etiam ab inferioris ordinis hominibus id tentatum legimus, diuinitatis,opinor,inſtinctu, vt, qui obluctari amant, ipſa correptorum humilitate frangantur. Ochini caſum, qui clariſsimæ familiæ ſupremam propè cladem attulit,alienato eius à precibus animo,præſenſerunt viri Chriſtianæ huius philoſophiæ ſcientiſsimi; quos inter Auguſtinus, quamquam nullis excultus litteris, nullis ſacris initiatus, ſupremum Ordinis moderatorem aptiſsima vſus ſimilitudine quondam corripuit. Falli eum opinione ſua,ſi omiſſa orandi aſsiduitate commiſſum ſibi Ordinem ducere ſe poſſe crederet. Hoc enimuerò eſſe, ac ſi nullis ſtapedibus præferocem equum quis inſiliret, certo cum vitæ periculo mox excutiendus.Surda hæc aure tranſiuit Ochinus, quæ non tam minæ, quàm vaticinia fuerunt.

X V I. *De Ioanne Baptiſta, Florentino, Ord Capucc.*

VT audendum eſſe ſciant, quibus vitia publicè corripiendi ardua,& periculorum pleniſſima obtigit prouincia,quis illam impoſuerit, crebra cogitatione illis vſurpandum eſt. Hæc animos fecit Ioannis Baptiſtæ,ne inſanas Caroli Doiſij minas timeret, aut à vitiorum,quibus ille publicæ offenſioni erat,deſiſteret. Quum enim homo nefarius,atque per occaſionem cuſtodiēdæ arcis Montis-regalis, quã pro Gallo obtinebat, impunè crudelis, barbarè cōminatus eſſet, barbam ſe illi,ſi hiſcere auderet,euulſurum, Ioãnes Baptiſta ad Crucifixum,cuius ſignũ in ſuggeſtu videbatur,inter dicendũ conuerſus, præfatúſque malle ſe ei,quàm mortalium vlli obedire.auaritiam,crudelitatémque hominis palàm increpãs, diuinas etiã iras minatus eſt, tanto ex ore oculiſque animi ardore promicante,vt concio tota contremiſceret. Nec diu deſiderata eſt dictorum fides. Haud ita multo pòſt exciſa fulminibus arx,& ipſe cuſtos in acie ad Cereſolam trucidatus documento fuit,quæ ſanari non poſſunt,vt corrupta deleri.

X V I I. *De Magdalena Montis-acuti, in Anglia Vicecomite.*

EVaſiſſe debitas pœnas olim ſeruulum, quia illi ipſe eſſet iratus, dixiſſe neſcio quem, in memoria habeo me legiſſe; ſed ille quamquam oppidò laudatus, domini tamen officium non fecit. At præclarè illo functa eſt Magdalena, quæ quum errantes domeſticos corripere vellet, nec tamen quod corripientibus pronum eſt, vellet

iraſci,

Digitized by Google

iraſci, per fidos & idoneos homines, vt opus erat, caſtigandos curabat, ex quo conſequebatur, vt ſi qui ferocioris eſſent ingenij, neque dominæ iraſcerantur, atque ipſa illius manſuetudine ſanarentur.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

SIue auctoritate, ſiue comitate opus foret, monere, par ſibi, hoc eſt, ſummo virtutum magiſtro fuit Ignatius. Quid enim mollius dici eo homine poteſt, qui quum è domeſticis vnum pigrius, atque moroſius iuſſa capeſſentem vidiſſet, blandè interrogauit, cuinam religioſam ſeruiret ſeruitutem? eique, Deo ſe addictum eſſe reſpondenti, grauiter arridens: Ita ne, inquit, Deo operam præſtas? quo breuiloquio hominem emendauit. Quid rurſum ſeuerius eodem, quum adducta fronte, Deique vltionem interminans inter monendum contumacioris hominem ingenij, ita adſtantes commouit, vt quaſi præſens excidium immineret, Dei veniam ac pacem precarentur? Illa demum efficax ſeueritas eſt, quam non genij aſperitas, ſed rerum induit opportunitas.

II. *De Roberto Bellarmino.*

ROberti illud memoratur dignum hominis ſapientia, dignum lenitate. Principem virum adiens nudas in aula imagines quum offendiſſet, haud ſanè Ordini decoras, & monendum ſibi duxit, vt famæ ſuæ, ac periculo inuiſentium conſuleret. Itaque inter prima ſalutationis officia, ſermonéſque molliores, habere ſe dixit pauperes aliquot nudos, quos eius vellet commendatos eſſe liberalitati; eoque omnia prolixè pollicente, leniter arridens Robertus: Iube igitur nudas illas imagines veſtiri, quæ mihi iam vicina ab hyeme algere, ac tremere videntur. Valuit monentis lenitas potens animorum, & fida officiorum magiſtra.

III. *De Iacobo Lainio.*

VEreor equidem, ne verius ſit, quamquam paulò ſeuerius Laynij dictum eſſe videatur. Aiebat enim pleroſque mortalium violatæ charitatis à Deo poſtulari, quòd ſaluberrimam

Digitized by Google

Reipublicæ hanc eius partem ſupinè prorſus negligerent, quumque nulla ſatis apta ſuccurrat exceptio, iuſtiſſimè addici. Quàm diligentem admonitionis partibus obeundis hominem illum fuiſſe credere par eſt, qui quum virtutum officia faceret diligentiſſimè, adeò ſecurè de huius ſenſerit obligatione? nemo ſanus eas vrgeat leges, quibus ipſe non pareat.

IV. *De Petro Fabro, & Sebaſtiano Cabariſio.*

PEtrum Fabrum in idem cum latronibus, & ſicariis hoſpitium cæli horrida tempeſtas, & nox compulerant, dumque illi omnia tumultu complerent, ac pergræcarentur, ipſe foco aſſidens hominum vicem miſerari, ac tacita Deum illis prece propitiare contendit: nondum à cœna ſurrexerant latrones, cùm per laſciuiam, quid illic ageret mutus, interrogantibus, ingenti ſenſu ſe de illorum conditione, ac ſceleribus dolere reſpondit: his verbis repreſſus bacchantium ardor, & quia vis inerat humana maior, non ante commutandorum verborum finis fuit, quàm latrones ſubiret pœnitentia, apertaque Fabro conſcientia, expiati abirent, nunquam feliciore hoſpitio vſi, quàm vnde meliores receſſerunt. Hoc quod de Fabro narrauimus, viciniſſima imitatione expreſſit Sebaſtianus Cabariſius, qui à graſſatoribus captus, ac malè pulſatus, nec de ſua hilaritate quidquam remittens, ob eamque gratiam menſæ adhibitus, obortis vbertim lacrymis, eorum compotationem temperauit, editaque comploratione cauſſa, homines ferociſſimos leniſſimo remedio emendauit.

V. *De Antonio Madridio.*

QVos enim animos non peruadat lacrymis delata correctio? Quæ latronibus crudelitatem extorſit, eadem perditis mulierculis libidinem amputauit. Hæ frequenter circa meritorium hoſpitium de more agebant parata peregrinis peſtis. Id loci quum lectica, nam perdita erat valetudine, delatus fuiſſet Antonius Madridius vehementiſſimus Concionatorum, ac depoſitus paululum conſediſſet, ſcortorum infelicitatem miſeratus, tacito, ſed pleno lacrymarum imbre manare cœpit; id conſpicatæ meretriculæ, vt ſexus ille luxu commiſerationem non exuit, propiùs ſuccedere, & fletus cauſſam rogare auſæ, ſalutares in inſidias delatæ, ſalutem inuenere; ingenti enim cum ſuſpirio, ſenſuque animi, quem oculi,

Digitized by Google

ac frons, & vocis ipſe ſonus proderent, vbi ſibi malè eſſe, quando illæ perditioni, ac ruinæ imminerent, dixiſſet, paucula in eandem addidit ſententiam, animoſque longa fornicis laſciuia in omnem turpitudinem corruptos, ita permouit, vt ſe reſpicere, atque in caſtitatis caſtra neceſſariò vellent redire transfugio. Nimirum animorum ſenſu magis, quàm verbis arcana quadam conſenſione animos capi videmus.

VI. *De Balthaſſare Aluaro.*

SEd ſi vera fateri volumus, nulla ſatis certa lex ferri poteſt, & pro omnibus illa ab Auguſtino rogata, & totius generis humani conſenſu ſcita ſufficere poſſet, amare. Amor enim Aſtrologorum maximus, articulos omnis temporis, atque opportunitatis docet; hac ſcientia maximè fretus Balthaſſar Aluarus, magnus ille virtutum Magiſter, depoſitæ in ſublimiori hac Philoſophia ſpei homines, ingenij commotioris, ac refractarios, quos nemo domi ſuæ vellet, vt ſibi ſuo in Collegio habere liceret, à ſuperioribus, & quidem lubentibus, impetrabat; hos ille manſuetiſſimè paulatim, ac molliſſimè admonitos, alias in ſpes moreſque longè alios refingebat. Tanta vis eſt in ipſa lentitudine, vt viris acutiſſimis obſeruatum ſit, nullam tantam eſſe imbecillitatem, quæ ſi opportunè, continuoque admoueatur, ſaxa ipſa non perfringat; quod in teneris ſtirpibus ſuccreſcentibus medios inter ſilices eoſque diffindentibus videmus, in quos videlicet non ſine repercuſſu, atque attritu, feramenta deſæuiunt.

VII. *De Stephano Tuccio.*

NVmquam melius prouenit correctio, quàm quum ei ſanctimoniæ authoritas, magnis virtutibus comparata, pondus addit; vbi hæc adeſt, vel ipſos rerum dominos non reformidat. Potuit igitur Tuccius, de cuius virtute, ac ſapientia, optima in vrbe erat opinio, & Hippolyto Aldobrandino Cardinali magnis comprobata documentis, eidem iam Clementis VIII. nomine ad Reipublicæ Chriſtianæ clauum ſedenti, quæ opportuna videbantur, liberrimè denunciare; idque tanto ſecuriùs, quanto res vrbanas pertæſus, ac Tuſculi latens, ab eodem Pontifice aditus non ſe vltrò ingerere, ſed ſui ſeceſſus rationem reddere videbatur; vix enim alium accuſare videtur, qui ſe opportunè excuſat.

VIII. *De*

Digitized by Google

VIII. *De Hieronymo Florentia.*

ALios etiam excuſâſſe, aliqua ex parte correctioni aditum molliſſimum aperuit; quo artificio leniſſimè vſum Florentiam ſcimus, cum Lermæo Duce, qui tum rerum apud Philippum III. in Hiſpania potiebatur. Etenim quum non ſine pudore cœnanti ſecum Florentiæ, quod ipſe cibis per Cineralia illicitis veſceretur, valetudinem obtenderet Lermæus; atqui excepit Florentia: eadem, quæ leges fixit, priuilegio laxare poteſt Eccleſia; illud difficilius, & nulla hominum auctoritate indulgendum, ego magis timerem, nutrire odia, aut per potentiam exercere, & in opulentiſſima fortuna, minùs erga pauperes eſſe liberalem; inde in ſermonem ingreſſus, ab eo tenuit, vt procerem vnum, quem carcere incluſum tenebat, ſponte dimitteret, & larga exinde manu, vt tantis opibus dignum erat, ſtipem erogaret.

IX. *De Hermanno Hugone.*

SEd plurimum ego in ipſo ore, atque diſſimulatione ineſſe arbitror efficacitatis; non eadem humani oris, & poculorum ratio eſt ex his, quamquam draconis effigiem referant, frigidam libentiſſimè haurimus, nihil illa minantium ſpecie conterriti, monentium ori ſi auſteritas inſit, aut verbis exprobratio, quamuis ſalutaria ſint, monita auerſamur. Hæc cautio Hermanno fuit, qui virum principem minus decorè, ſanctiori maioris Hebdomadæ die, in templo fabulantem moniturus, blandè accedens, quaſi de negotio agere vellet ſecretò in aurem inſuſurrans, diei, ac loci ſanctimoniam illi reuocauit in mentem. Arriſit alter, addens: Habes confitentem reum; quid pœnæ imponis? Et Hugo ſemper in lucra animorum intentus: Vt vitæ totius acta repetens arcana expies confeſſione; placuit ſalutaris pœna, & factum, inquit, puta: cras te conueniam, nec fidem fefellit, quam blanda monitoris charitas obligauerat, omnino leniora plerumque faciliores exitus habent; auſteriora etiam ſi contumaciæ adhiberi ſit neceſſe, ſæpius irritant, quàm fugant.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT XII.

De Cura paſtorali.

CHARITATEM, quam liberam hucuſque, nulliſque legibus, præterquam ſuis, obnoxiam proſecuti ſumus, eam nunc pactionibus, fœderibuſque vinctam, ac generoſo veluti mancipio nexam conſiderare animus eſt. Quid enim aliud de illis dicendum eſt, qui honorum, atque infularum claritate, ac ſacerdotiorum opulentia illecti, ſaluti, boniſque populorum moribus procurandis operam addicunt ſuam, tanta ſæpiùs contentione, vt pudeat pleroſque animum non tam erigere, quàm charitatis officia omnia, ſed non ſine ampliſſima mercede, in ſe recipere? Atque vtinam ei vni aras ponerent, ac ſacra facerent, detectis ambitionis, atque auaritiæ fœdiſſimis ſimulacris. Vtinam nuſquam vſurpari poſſet graue illud propheticum, *O Paſtor, & idolum!* Ipſum Paſtoris nomen officij admonet, nullámque partem charitatis ſuas erga oues relinquit, quam ſuo iure non exigat. Habes in hoc vno nomine leges omnes, veluti in ſummario ſcriptas, nec quidquam eſt, quod vltrà poſſis poſtulare. Quamquam verò hoc vnum nomen, virtutum omnium videatur ornamenta complecti; nos tamen ea hîc recenſebimus, quæ aliò transferri non poſſunt, natiuas videlicet fruges, non aliunde conuectas; vt enim feliciores quæque terræ, frugum omnium, ac ſtirpium, licèt patientes ſint, nullámque oderint peregrinitatem, quam fœcundo ſinu amplecti, ac veluti ciuitate donare poſſint, aliquas tamen lætiùs ferunt, ac nutriunt, vt aborigines, & cognatas; eadem planè ratione conficimus certis quibuſdam hominum generibus, licèt cum virtutibus omnibus bellè conueniant, attamen peculiares aliquas eos fœliciùs amplecti.

I. *De Carolo Borromæo, Cardinale, Archiepiſc. Mediol.*

QVod enim vnquam ſanctimoniæ decus in Carolo Borromæo deſideratum eſt? Verùm ſex Prouincialia Concilia Epiſcoporum coëgiſſe, vndecies Synodum Diœceſeos vocaſſe, eamdem per aſpera montium etiam diffuſam, & ſummo quidem labore, pluries luſtraſſe, Cleri, ac populi mores lapſos caſtigaſſe, publicatis libellis, ac voce continuam morum cenſuram egiſſe, religiones, ac ſacra in-

ſtauraſſe, nulli hominum, aut ſacrorum Ordini defuiſſe vnquam: hoc eius fuit, qui ſummum decus ſummo labore conſequendum putaret Quæ omnia tamen, vt diligentiſſimè daret perfecta, minima ſui cura ætatem mediam laboribus abrupit.

II. *De Pio V. Pont. Max.*

POntificis namque Pij V. digna illa vox eſt, quam nulla obliuiſcatur ætas; etenim ſenem, ac valetudinarium, non ideo tamen ſibi parcentem, ſed rebus cognoſcendis, agendiſque intentum, vt ſibi parceret, atque à tantis laboribus vacationem aliquam daret, quum Medici, ac familiares vrgerent, quaſi eius violaretur charitas, egregiè iratus, reſpondiſſe fertur: Ego verò alienis, non meis commodis curandis huic admotus ſum vigiliæ; vna mihi cura, vt omni officiorum genere conſcientiæ ſatisfaciam: valetudinem, ac vitam in poſtremis habere Pontificem decet. Vera planè vox, & pij animo digniſſima, quem erectum, vigilantem, nuſquam conniuentem, maximorum etiam Regum veneratio, & prompta ad imperata facienda reuerentia eſt conſecuta.

III. *De Thoma Villanoua, Ord. Erem. Archiepiſc. Valentino.*

QVis fœlices neget Valentinianos ciues, quibus Riberas, & Villanouas contigit habere paſtores? & quidem Villanoua ſummarium totius habuit Diœceſis, vt quid vbique ſanum, ac validum, quid vbique ægrum, atque inualidum, noſſet; habebat criminoſorum omnium nomina in ſchedis, ſuas in claſſes digeſta, ſalubribus vbique adnotatis remediis, quibus facilè ſanarentur; cæterùm quum toti Diœceſi nominatim cognoſcendæ, quod ex Euangelica formula Paſtori perneceſſarium eſſe conficiebat, impares hominis vnius quantumuis naui, atque induſtrij eſſent vigiliæ, vehementiùs per litteras egit cum Carolo Cæſare, vt è reditibus Valentiniani Sacerdotij partem alteram nouo Epiſcopo curaret à Pontifice deſignari, quò in duas ea diuiſa prouincia, proprias oues vterque paſtor faciliùs ad opima paſcua poſſet educere; non enim paſcere poſſe videtur, qui non agnoſcit.

IV. *De eodem.*

ET rarum quidem exemplum hoc eſt, cum plerique finium tuendorum cauſſa, veluti ſi de ſumma Reipublicæ Chriſtianæ ageretur,

Digitized by Google

retur, & nunc acerrimè pugnent, & olim in Conciliis digladiatos non ignoremus. Verùm ſi reditus omnes ex Thomæ diſciplina inſumanrur, minor ea, opinor, erit contentio. Iuiſſam inſulam ob Otomannicæ claſſis metum, arce impoſita, vt muniret, Carolus Cæſar, pecuniam vnde vnde corradebat. Ergo à Villanoua, cuius proximum, & opulentiſſimum eſſet Sacerdotium, xx.mil.mutua petit. Negat vir Dei pauperum ſuorum reditus paſſurum ſe in bellicos vſus conuerti: monentibus conſuli diſertiſſimis Inſulanis, Valentinos pauperes à Deo ſibi commendatos; non Iuiſſanos eſſe, reſpondit. Vrgentibus; caueret ne nimia contentione Cæſaris animum repulſæ inſuetum offenderet; quaſi verò, inquit, meo in cœnobio, vnde huc productus ſum, cellula mihi ſalua non ſit; ſimulque clauim oſtendit, de zona pendentem; demum quum finem petendi nullum facerent, & Cæſar ſæpiùs datis ad eum litteris rem vrgeret, atque à pietate ſatis cauſſæ videretur eſſe, vt dimidiam poſtulati argenti ſummam, confectis ritè tabulis, certiſque nominibus deſtinatis, ex quibus eam expeditè reciperet, vt Cæſari commodaret, ægerrimè tandem adductus eſt. Ridebunt hominis nimiam religionem, qui ampla prætoria, & Luculleas villas ſacra pecunia ædificare, ac tueri ludum habent.

V. *De Joanne Fiſcherio, Cardinali, Epiſcopo Roſſenſi.*

ROſſenſem Eccleſiam, quam ſuis ipſe virtutibus celeberrimam reliquit, tenuem ſatis, & exiguis deſcriptam finibus, incredibili coluit diligentia Ioannes Fiſcherius. Carceres inuiſere, vinctos ſolari, xenodochia, & priuatas decumbentium, atque deſertorũ ciuium ædes circumire, idque præſertim ſolemnioribus ieiuniis, peregrinos domi excipere, homineſq; litteratos amplecti, ſuas eſſe partes intelligebat. Verùm quum pro hominis virtute anguſtiorẽ eam Eccleſiam eſſe animaduertiſſet Henricus VIII. Rex adhuc optimus; ideóque opimius Sacerdotium offerret, cõſtanter renuit Ioannes, ſe ideo beatũ dicens, quòd pauculas oues curãdas, exiguos cenſus haberet; vtrorúmque rationes, tabulaſque diligentiſſimè à Deo inſpiciendas, vbi anguſta res vtraque eſſet, leuiora procul dubio iudicia olim futura.

VI. *De Joanne Zumagra, Ord. Min. Archiepiſc. Mexicano.*

NVllam ouium conditionem eſſe, quæ Paſtorem à caulis abſterreat, ſentiebat Zumagra, quem primum Mexicanos Paſtorem

 habuiſſe,

Digitized by Google

habuiſſe, illius Eccleſiæ felicitatis interfuit. Ferebatur tenero quodam animi ſenſu in antiquos terræ incolas, quos victorum ſuperbia vix pro hominibus habebat; quinimmò,quaſi tanti Præſulis faſtigio indigna res eſſet, depreſſos illos, abiectóſque Indos ad colloquium admittere,aut propiùs pati accedere,admonebant, miſſos illos faceret; olidum enim,ac fœtidum pecus eſſe. Hæc Zumagra non ferens, illud identidem rependebat. At hi Chriſti ſanguine nuper loti benè olent; vos verò criminum ac ſcelerum pedore obſiti, ac ſanie redundantes, mephitim exhalatis longè teterrimam.

VII. *De Joanne Ribera, Archiepiſcopo Valentino.*

IOannis Riberæ tanta fuit docendorum populorum ſolicitudo, vt quia abſentibus concionando adeſſe non poterat, paſtoris tamen vocem à ſuis ouiculis,quæ illam lubentiſſimè ſequebantur,deſiderari ſæpiùs nollet. Itaque veterum more ſcribere aggreſſus, iuſsiſque in conuentibus,quas dederat, ſolemnioribus feſtis epiſtolas recitari,infinitas populis attulit commoditates. Sed nunquam ad paſtorale decus magis animum erexit,quàm quum poſt molliſſimas artes,quibus Mauriſcos ſanare diu multúmque, ſed caſſo labore conatus, vt lyciſcarum genus illud rabidum,ipſaque diſſimulatione ferum Hiſpania tota pelleretur, agendo, rogando, monendo tandem euicit. Intelligebat enim malè ouibus cum luporum progenie conuenire.

VIII. *De Gulielmo Sirleto, Cardinali.*

IS ad reliquam ſapientiæ atque integritatis famam paſtoralis ſollicitudinis laudem præclarè adiunxit. Sancti Marci Epiſcopus creatus,cum reliquis omnibus, quæ Epiſcopum decent, commiſſum ſibi gregem officiis regere; tum quotidiano Dei verbi pabulo, antiquorum Patrum imitatione, paſcere inſtituit, memor non ideo à Sacerdotis labiis ſcientiam diuinarum legum cuſtodiri, vt ſilentio obruant, ſed vt ſanam incorruptámque promant. Demum, quod pro omni laude ſit, tantus in hoc munere adminiſtrando Sirletus fuit, vt eum magiſtri loco habere, eiúſque facta imitari ſe Carolus Borromæus gloriaretur.

IX. *De Alexio Meneſio, Archiepiſc.Goano, Ord Erem.*

QVi depoſitos, conclamatóſque ægros per aperta capitis diſcrimina, nullóque niſi alienæ ſalutis emolumento non infelici conatu

Digitized by Google

conatu ad ſanandum aggrediuntur, eos ego incredibili quadam tum artis, tum charitatis magnitudine eſſe non dubito. Quare Alexium Meneſium nulla ſatis digna laude proſequi me poſſe intelligo, qui diſertiſſimas Chriſtianorum reliquias, in aſperrimis montibus adhuc perdurantes inuiſere ac perſanare non dubitauit. Thomæi à primo fidei conditore Apoſtolo vocantur gens veteris religionis tenaciſſima, quippe quæ vicinis regnis ad idola reuolutis, vna totius Indiæ ſe Chriſtianam hucuſque ſit profeſſa; verùm corrupto à Neſtorio ac Macedonio Oriente & ipſi errorum eadem peſte afflati, conſtantiáque in pertinaciam abeunte, obſtinatiſſimè, retinentes eripi ſibi ſuperſtitionem paſſuri non videbantur. Doluit tanta ſubditæ ſibi gentis clades Meneſio, & quamquam ingentibus vitæ periculis denunciatis, ſemel iterumque à Proregibus Goæ ſit detentus, ire tandem perſeuerauit, adiitque intrepidus contemptis inſidiis, quæ in illius caput fuerunt comparatæ, ſuperatiſque montibus, & perfidiæ anteſignano Archidiacono faceſſere iuſſo, parœcias luſtrauit, errores dedocuit, ritus ac ceremonias, quibus deprauatiſſimis vtebantur, ad Catholicam amuſſim exegit, ac ſolemni ritu Chriſtianæ militiæ oleo conſignatis confirmatiſque populis, de manubiis animorum magno paſtori Chriſto optatiſſimum erexit trophæum.

X. *De Bartholomæo Martyrum Archiepiſcopo Bracarenſi, Ordin. Prædic.*

INeptiſſima eorum accuſatione, qui Epiſcoporum dignitatem atque officium opibus, ac faſtu metiuntur; adeò laudatus in hoc genere toto paſtoralis vigiliæ, fuit Bartholomæus, vt nihil vltrà poſſimus deſiderare. Quòd enim ſingulari modeſtia & familiam haberet, & itinera prouinciam obeundo priuatum in morem inſtitueret, & incredibili charitate opulentiſſimi ſacerdotij cenſum omnem in pauperes diuideret, & ſi quos cognatione contingeret, non alio quàm pauperum nomine, pro vniuſcuiuſque ſtatu parciſſimè ſubleuaret, bonum quidem illum virum eſſe (nec enim aliter poterant) ſed Epiſcopum eſſe minimè ſcire dicebant. O præclaram laudem! Inacceſſa prophanæ prudentiæ Epiſcoporum ratio eſt; & oues paſcere tam rarum hodie eſt, quàm ſeipſum procurare ſemper obuium.

Digitized by Google

XI. *De Iſidoro Clario Epiſcopo Fulginate.*

MAgni Benedicti diſciplinam, Epiſcoporum, & quidem ſanctiſſimorum, olim fuiſſe gymnaſium, & illorum temporum conſignatum eſt monumentis, & Iſidori ſuperiori ætate incomparabilis virtute comprobatum. Hic diuinarum litterarum ſcientia clariſſimus, opulentam ſacerdotij ſubſtantiam, vt Ambroſij verbum vſurpem, ſecum attulit ad Epiſcopatum; longum eſſet ire per ſingula, quod in omni Epiſcopali adminiſtratione difficillimum eſſe arbitror, pauperum curam videamus. In eam tam ſtrenuè incubuit, vt ex opulento ſacerdotio ipſe viueret tenuiſſimè, ac modicam familiam aleret; reliqua omnia concederet indigentibus; illud porrò ſingulare, quod frumentum diuendi nolebat, ſed pauperibus vicatim per domos admetiri iuſſis, qui deferebant, quærentibus de donatore rependere, acciperent quod ſuum iure quàm optimo eſſet; nam Epiſcoporum bona, pauperum non minùs eſſe dicebat. Qui corporum tam diligentem curam ſuſceperat, quàm ſollicitè animis inuigilaſſe credendum eſt? tanta ille charitate commiſſas ſibi animas amplectebatur, vt ab illis nec opulentioris, honeſtioriſque ſedis pollicitatione, nec hominis, vt potentia validi, ſic cupiditate impotentis, minis ab ea diuelli ſe pateretur. Quod ne fieret, quoniam id agi ſummis opibus videbat, palàm in concione prædicens, ſe inde non abiturum, à Deo vitæ pariter, atque paſtoralis vigiliæ miſſionem impetrauit. Hoc eſt ſponſam amare, in eius complexu, ac ſinu mori velle; nam pretio mutare infra adulterorum ingenium, ac ſordes quum ſit, vituperationem maximam minimè poteſt effugere.

XII. *De Alexandro Saulio, Epiſcopo Ticinenſi.*

SAulium, quem ad virtutem Clericorum Regularium ſancti Pauli Decollati diſciplina formauit, atque ad paſtoralem laudem Caroli Borromæi inſtitutio produxit, Aleriani primùm in Corſica, mox Ticinenſes Epiſcopum habuere, de quo, vt omnia veterum Epiſcoporum decora commemorari poſſunt, illud vnum non prætereundum puto; Alerianam diœceſim ita ſuperioribus bellis attritam accepit, vt & pauciſſimi eſſent Sacerdotes, & Curiones ipſi in maxima rerum diuinarum ignoratione verſarentur. Ergo vt malo, quod per longas moras inualuerat, remedium quàm citiſſimum

Digitized by Google

mum afferret, Curiones ipſe domi ſuæ de ſuo alere, ac docere inſtitit, tanta ſedulitate, vt quos rudes omnino diſciplinæ acceperat, breui tolerabiles reddiderit, & curiis non pœnitendos. Nihil indignum Paſtori eſt, quod ouibus conducat.

NOSTRA.

I. *De Andrea Ouiedo, Abaſſinorum Patriarcha.*

QVem non ampliſsimi honoris violata maieſtas, non rerum egeſtas extrema, non tertiò repetitum exilium, non ab Adama ſæuiſsimo Rege diſtrictus in caput acinaces à ſuis Abaſsinis ouiculis, inuitante etiam Pio V. Pontifice Maximo potuerunt auocare. Paſcebat vir magnus Catholici nominis ouiculas ad c c. inter infelicia Macedonij vepreta palantes, aliaſque ad Petri caulas, laboribus licèt immenſis, ne quidquam reuocare tentabat. Accepit inter hæc à Pio Pontifice litteras, abiret inde, ſi ita videretur, & lætiores Iaponum, Sinarumque ſpes animo conciperet, ac ſequeretur His ille ita reſpondit, vt ſe ad imperia paratum demonſtraret quidem, liberè tamen affirmaret, non inde ſua ſe ſponte diſceſſurum, quòd neſciret, quid magno paſtorum Principi Chriſto, cur concreditum ſibi ouile deſeruiſſet, olim interroganti, eſſet reſponſurus: nec malè in paucis hominibus operam poni, quum vel pro vnius ſalute Chriſtus IESVS ſanguinem, vitamque profuderit. Pupugiſſet Ouiedi, ſcilicet animum dilata purpura, aut opimi Sacerdotij ſpes lenta, vt commiſſas ſuæ fidei oues mercenario ſcelere lupis obiiceret dilaniandas.

II. *De Ferdinando Mendoza Cuſchenſium Epiſcopo.*

QVam in Thoma Villanoua diuitiis maiorem laudauimus mentem, votumque, Mendoza factis etiam comprobauit. Etenim quum poſtulante Philippo II. Rege Cuſchenſibus à Clemente VIII. datus Epiſcopus eſſet, breui animaduertit nimis amplam, quæ vni demandaretur, eam eſſe prouinciam, nec vnius hominis curas, quantumuis naui, ad tam multas, tamque latè diſperſas gentes poſſe pertinere. Itaque ampliſsimos reditus nihil moratus, breuioribus finibus Diœceſim ſibi deſcribi, & magna cum dotis

parte,

Digitized by Google

parte, nouam ſedem conſtitui impetrauit, vt ex ea profectum ſcires diſciplina, quæ & honores nonniſi iuſſa recipiat, & ſubditorum bono eos tantùm ſibi eſſe gerendos profiteatur.

III. *De Ludouico Cerqueira Iaponum Epiſcopo.*

IAponicæ Eccleſiæ lætiſſimè adoleſcenti quammaximè intentum fuiſſe accepimus Ludouicum Cerqueiram, quùm illum graues iam ætati labores, dolorque animo conceptus ob commouentis ſe turbinis acerbitatem, nobis eripuerunt. Cæterùm quanta ſuas illas oues charitate procuraret, illud demonſtrat, quod in pauperes, exuleſque omnia conferret beneficia; & Luſitanos, ne quemquam Iaponum in ſeruitutem abducerent, nulla ipſe deterritus offenſione, intentato anathemate abſterreret; ac demum Clerum quoque ſuum officia Chriſtiani hominis, & quam illos ſcire par erat, Theologiam, ſacroſque Canones, vt erat ipſe doctiſſimus, aperto ludo domi doceret; quæ res quantum antiquis moribus expreſſa, atque perfecta, tantum ab his qui nunc obtinent, longiſſimè videtur abeſſe.

IV. *De Antonio Rozio Epiſcopo.*

HIc verò antequam Agamalenſes infulas Clementis VIII. Pontificis imperio indueret, iam paſtoralium vigiliarum Alexio Meneſio, comes aſcitus laboribus aſſueuerat; ab eo enim ſapientiſſimo Goano Archiepiſcopo, & Orientis Primate longè vigilantiſſimo, quum vaſtam illam Diœceſim, monteſque Agamalenſes Thomæorum Chriſtianorum antiquiſſimas, aſperrimaſque ſedes luſtraret, in curarum partem vocatus, adeò illi ſolicitudinem, vigiliaſque probauit ſuas, vt eiuſdem commendatione ignarus ac reluctans, diuiſa Goana procuratione, gentibus illis à Clemente imponeretur. Nec illum tantorum Principum vllâ ex parte ſpes fefellit, ſcriptis etiam libris vernaculâ, & ſacrâ gentis linguâ ſalutaribus.

V. *De Petro Pazmanio, Card. Archiepiſcopo Strigonienſi.*

QVibus magnus hic vir commendatum ſibi gregem artibus excoluerit, quum ſingulis enumerandis vix pares ſimus, Hungarorum Procerum ad Catholicas partes ingens facta acceſſio præclarè docebit. Satagente enim Petro, & diuina, humanaque omnia

mouente

mouente tandem perfectum eſt, vt Martia illa nobilitas, proceréſque propemodum omnes, abiectis opinionum cæteríſque vitiorum monſtris, ob quæ, vltore Deo, tentata primùm barbaris clariſſimi Regni mox prodita præcipua ſunt decora, ſe tandem reſpiciens in antiquiſſimæ matris ſinum, ſeſe receperit. Porrò, vt latiùs etiam ad poſteros pertineret induſtria, quod Matthiam Coruinum tentaſſe legimus, ſed conficere non potuiſſe, Gymnaſium, in quo facultates diſciplinæque omnes traderentur, magnificentiſſimè fundauit, quo tanto præſidio inſtructa Hungarica religio ſuis iam niti viribus poſſit, Hiſpaniæque ſuum Ximenium, & Complutenſem Academiam iactanti, Petro Pazmanio obiecto, non conceſſura videatur.

VI. *De Roberto Bellarmino, Cardinali, Archiepiſc. Capuano.*

PAſtorales ſuas curas non modò dum in illis, oues inuiſendo præſentia, opibus, conſilio, doctrináque fouendo, diligentiſſimè intendit; verùm etiam multo magis, quùm illas abrupit, Bellarminus illuſtrauit. Iuſſus à Paulo huius nominis V. Pont. Max. in Vrbe poſt comitia, quibus ille factus fuerat Pontifex, ſubſiſtere liberè profeſſus eſt, non bene poſſe abſentem paſtorem ouibus à Chriſto commendatis adeſſe. Itaque ſi ſua opera in Vrbe vti Pontifex vellet, vltrò ſe abdicare, eóque opulento, atque honeſtiſſimo cedere ſacerdotio. Hoc eſt Paſtorem eſſe, quùm prodeſſe non poſſis, deſinere.

Digitized by Google

LIBER SECVNDVS
DE FIDE ET SPE.

REGINÆ charitati latus vtrimque tegunt eius germanæ Fides & Spes, cultu & ipſæ auguſtiſſimo, & proxima diuinitatis luce ſpectabiles; quamquam obducto velo ita plurimum iſtæ ſe continent, vt veluti maieſtatis cauſſa rarò in publicum prodeant, & pleraque imperio tantùm ſuo, opera verò peragant virtutum aliarum. Quod quum illis frequentiſſimum ſit, non ita ſemper tamen obtinet, quin videri, ac ſuis in operationibus ſpectari poſſint; anguſtioribus etiam paulò finibus operantur, vt quæ ad has tam latè patentes hominum neceſſitates minùs ſe conuertant, ac propiores ſint contemplationi. Itaque vtramque vno tantùm libello concluſimus.

CAPVT I.

De Fide.

FIDEM arduam planè virtutem, atque in arce ipſa animi latè imperantem vix in conſpectum auderem ob eius admirabilitatem dare, niſi opera, quæ vltra fidei fines eſſe videntur; quia tamen ab ea ſunt, fidem apud ſapientes inuenirent. Quis credat auidam illam ſciendi, ac luminis animæ vim, cui veritatem perueſtiganti, nulla vnquam, aut rarò admodum argumentorum fax abſque fumo præluceat opinionis, cœca fidei ſequi veſtigia, pérque armatas illi tenebras non dico certiùs, verùm, quod incredibile dictu eſt, alacriùs incedere, quàm in claritatis, atque ἐναργείας ipſo meridie? Quæ rogo, tanta eſt illecebra, vt obnoxiam euidentiæ, atque ratiocinationi mentem haud

Digitized by Google

haud aliter, quàm ſi ſuæ ſpontis eſſet, eò rapiat, quo ſe illa aut totam occultat, aut certè leuiſſimè oſtendit? Vix credat ipſa ſibi, ea ſe credere, quæ credit. Credimus, quæ nuſquam oculis, nuſquam aliis ſenſibus haurimus, tranſlatitio etiam aurium miniſterio, nullo proprio earum iudicio. Parum hoc eſt; Epicuri enim ſit in ſenſu, hominis fundum collocatum habere; quæ ægrè capimus. Parum hoc eſt; nam ſi minimè mirum, hominem genitum non omnia humana noſſe, quid quum ad diuina conatur? Quæ ſupra naturæ vires, extra illius pomœrium ſunt. Non adhuc multum hoc eſt. quid? nihil ne Deus ſupra naturam poſſit? qui illam magno ſuo nutu finxit, vt poſſet? plurima, atque adeò infinita permittimus Deo, vltra noſtra conſilia, ſi modò, quæ ſit eius nominis vis, atque potentia, ſatis intelligimus; parum igitur hoc etiam fidei. Obiiciat ergo credenda, quæ rationis cultu ornata, & fallens opinio confieri poſſe pertinaciter abnuat, & omnibus ratiocinationum tenebris inuoluta reſiſtat; hic enimuerò fides triumphat, animúmque mancipio ſibi nexum, omnes facultatum omnium faces, diſpellendis tenebris accendere, pérque obſtantia, ductu ſuo, alienis armis irrumpere, atque à veritate aliena, quamquam diſſimulent, fortiter iubet proruere, ac debilitare. Summus hic hominis labor veritatem tueri, nec pati inſidiis clancularìis, fraudibúſque corrumpi. Mira fides. Pugnat pro fide ſcientia, quumque ab illa procul habeatur, vt infra faſtigium ſuum, maieſtatémque, eius tamen fines tuetur, & creſcit obſequio. Cæterùm fidei, vbi mentem hominis inuaſit, captiuámque abduxit, prona ſunt omnia, fortunarum, dignitatum, liberorum, vitæ denique ipſius, promptis ad obſequia virtutibus, arbitrium tenet. Ius illi in omnia, amplum relatæ de humanæ mentis ſuperbia pretium victoriæ; idem illa ſuis tribuit, nobili, ac magna ſeruitutis mercede: vnius enim fidei obedientia rerum omnium imperium inuadimus. Eadem animos addit fortunæ, ac morti imperuios. Quàm igitur læta ſeſe oſtendat, geſtumque non vnum agat, ſpectemus.

I. *De Ferdinando II.*

QVum neſcio qua inſana Principum ratione humana diuinis anteferendi hoſtem capitaliorem nullum cupiditate regnandi fides habeat, celebrari profectò ſummis laudibus Ferdinandus debet, cui ſinceræ fidei ratio ſumma ſemper fuit, atque præcipua. Quàm enim altas fixerat radices, fides quam nulla bellorum pro-

cella nulla regnorum clades,non raptæ Prouinciæ,non coniurati,rebellantéſque populi quatere potuerunt? Nulla vnquam ætas Cæſarem habuit,cui magis Reſpublica religionis,ac fidei cordi fuerit,qui & Regna, & ſeipſum impendere non dubitauit. Et niſi ob delicta populorum adhuc iratum Deum haberet Germania, vnius Ferdinandi ope,in veteris pietatis ſinu,pace tranquilliſſima frueretur. Sed integra ſua eſt laus optimo Imperatori, qui excellenti quadam virtute palàm fecit, quàm verè inter initia regnandi vrgentibus, vt regnorum ſecuritati velificans populis liberè negotium permitteret Religionis, alioquin rebellaturis, clara voce reſponderit: Malle ſe nudo pede profugum cum parente ac ſororibus apud exteros exulatum ire, quàm pati quidquam detrimenti, quantum in ſe eſſet, inferri Religioni. Macte æterna fama Ferdinande; docuiſti præclariſſimæ felicitatis exemplo, quàm minimè fallax oraculum illud ſit: Adiici hæc omnia, quibus prima Regni Dei ſit cura.

II. *De Ferdinando I.*

HAbuit Ferdinandus, quem ſequeretur, auum pariter Ferdinandum,cuius fides per initia Germanicæ commotationis maximè nobilitata eſt. Nondum erat Auguſtus,ſed dignus,qui poſt Carolum Rempublicam teneret Ferdinandus; dum, gliſcentem magnis populorum cladibus hæreſim vt contunderet, primus Principum libros Lutheri,cùm omnes, tum præcipuè illum, quo corruptiſſimam noui Teſtamenti interpretationem fuerat complexus, edicto Norimbergæ propoſito flammis addixit. Vtinam vltricibus illis flammis mali corui, mala oua fuiſſent exuſta, tantis iſtis bellorum incendiis, poſt integrum amplius ſeculum Germania non conflagraret, ſed illa veteri cum fide pacem amiſit.

III. *De Ferdinando Catholico.*

ET vtriſque præiuerat exemplo huius etiam auus Ferdinandus Catholicus,qui Hebræos,ſupra octoginta millia familiarum,generoſo conſilio ſuis è regnis exturbatos, quocumque vellent, auehi iuſſit, nullo vectigalium damno permotus, quæ ditiſſimis negotiatoribus eiectis,minui ſatis intelligebat;ſed fidei,ac Religionis integritatem, quam illa fex paulatim corrumpebat, vectigalibus, ac portoriis cenſuit anteponendam. Quàm vtile conſilium fuerit, quámque paruum penitiorem regnandi artem intellexerit Baiazetes Turcarum

tyrannus,

Digitized by Google

tyrannus, qui Iudæis ſuas in prouincias receptis, Ferdinandum vt ignarum regnandi cum cachinno irridere conſueuerat, ſatis oſtendit Deus, aperto, qui per tot ſecula clauſus fuerat, Oceano, ac noui Orbis Imperio in Ferdinandum, ac ſucceſſores tranſlato: ſed his præſidiis quamquam longè præclariſſimis, nondum fidei contra rationem regnandi ſatis defenſa cauſſa eſt.

IV. *De Philippo II.*

PRodeat igitur Philippus, quem prudentiſſimum Regum fuiſſe nemo ſanus inficiabitur. An non, vt ſartam tectam fidem, ac Religionem tueretur in Belgio, neve liberam publicè errandi veniam daret, abripi auiti patrimonij prouincias conſceleratis rebellionibus, ac ſeditionibus paſſus eſt? an non bellum acerrimum, ſuiſque regnis funeſtiſſimum ſuſcepit, perque annos complures varia fortuna, eadem ſemper virtute geſſit? An non ſæpiùs de conditionibus quum actum eſſet, & amniſtia præteritorum promulgata, ne verbum quidem, quod auitæ fidei auctoritatem violaret, inſeri non eſt paſſus, diſcuſſiſque conuentibus, bellum continuauit? Ille demum diuina firmiter credit, qui humanis cenſet anteferenda: nam qui poſthabet, ne diuina quidem eſſe, me Iudice, ſatis credit.

V. *De Joanna Caroli V. filia.*

AVſam clanculario ſcelere Hiſpanias tentare hæreſim, publico, ac quàm maximè impiis formidoloſo iudicio, eius prauitatis quæſitoribus placuit, expiare; cui, vt à regio nomine plus etiam accederet maieſtatis, Ioanna, quæ Regnis illis pro Philippo fratre moderabatur, vnà cum Carolo eius filio voluit intereſſe. Igitur Pinciæ altum in foro pegma conſcendit, ſolióque ſedens, oblatumque ab Oropeſæ Comite, gladium nudum tenens ſolemnibus iuriſiurandi verbis ſe, ac Principem Carolum, vniuerſamque regiam domum obſtrinxit, ſeruaturam ſe veterem fidem, ac ſancti Officii, vt vocant, edictis parituram, ac magiſtratum illum gladio, ſi res ferret, defenſuram; agi proinde iuberent, nullam iuſſis moram futuram; poſt quæ damnati de more ſunt rei, atque naſcentis mali ſeminibus præclarè eliſis, reddita fidei tranquillitas eſt.

Digitized by Google

VI. *De Philippo III.*

NOndum ab Hiſpanis Regibus abire licet, conſimili natorum, ac nepotum virtute reuocante. Nam quod Maurorum reliquiæ ſpurciſſimæ ſectæ retinentes, per ſimulationem, quam induerant, Chriſtianæ pietatis, ſacra noſtra ludibrio haberent, ac ſacroſanctas cœremonias polluerent, non tulit Philippus iniuriam; ſed ſeueritate, clementiâque vtens, quamuis meritos extrema, inermeſque, aut dedititios poſſet immiſſis legionibus trucidare, maluit nihilominus clementiùs vindicare. Itaque nongenta millia Maurorum, imperij, quod per annos ipſos ſeptingentos in Hiſpania vſurpauerant, reliquias infelices, in vicinis Aphricæ littoribus, aut alibi exponi iuſſit, ratus vbi integra ſit fides, quæ Regnorum vitalis eſt ſpiritus, reliqua feliciter proceſſura.

VII. *De Margarita Philippi III.*

NEque tuas ego illas voces, quæ tibi ſupremæ propemodùm fuerunt, omni profectò prædicatione dignisſimas ſiluerim, Margarita Reginarum decus. Inungebatur Chriſtiano more ad decretoriam illam æternitatis luctam, vtque omnia ritè fierent, pronunciabat Sacerdos Catholicam illi fidem, Eccleſiamque cordi eſſe. Ad hæc reliquias fugientis iam iam animæ colligens Margarita, Catholicam inquit Romanam Eccleſiam. Qua vna voce ab omni ſectarum labe ſe integram hinc fidem efferre teſtificata eſt; nam hæreticorum perditisſimi, poſt reliquam audaciam ſacroſanctum olim Catholici nomen vſurpare non dubitarunt, ſed fruſtrà; quî enim poteſt ſecta eſſe Catholica?

VIII. *De Sigiſmundo Polonorum ac Suecorum Rege.*

FIdei inter alumnos, maximorum Regum iure mihi videor commemoratione delectari, quibus prima gloria eſſe debet armatos fidei eſſe cuſtodes. In aliis enim leuiùs, in his regnorum violentisſimo ariete pulſatur, ſed adamantina illi firmitas, quam in Sigiſmundo nulla amittendorum regnorum formido potuit excindere; teſtis Balthicum littus, in quo armatas minaceſque hæreticorum poſtulationes, in ipſo ſoluendi articulo, quum auito Sueciæ regno recipiendo nauigaturus eſſet, fortiter repulit; nullum ſibi regnum tanti eſſe profeſſus, quod religioni, ac ſartæ in Deum fidei

fidei vellet præhabere; mitterent temporum dubia captare, qui aliter ſentiret, quæcumque res humanas agant viciſsitudines, fidem ſe non mutare, cui ideo fides accommodatur, quia vera ſit. Veritatem porrò æternam, atque immutabilem eſſe.

IX. *De Vladiſlao Poloniæ Rege.*

VLadiſlai egregium factum, quamuis paulò antiquioris memoriæ, ad obturanda nihilominus Politicorum impia ora, mihi nunc dicendum eſt. Etenim quum veteri hæreticorum genio, Huſsitica labe graſſante, Boëmi ad rebellionem conſternati nouum Regem quærerent, ad Vladiſlaum vicinum, & potentiſsimum Polonorum Regem legationem quum adornaſſent, ac ſceptrum obtuliſſent; ille, quamuis tam opulentæ ditionis acceſsio animum alliceret, tamen infectos hæreſi animos ſanare ſe poſſe deſperans, abire iuſsit; ſibi enim hominibus, qui fidem Deo iuratam fregiſſent, imperare tum periculoſum, tum indecorum videri. Macte fama, & gloria Vladiſlae, hanc tuam Philoſophiam quicumque Regum ignorat, is Regij nominis vim obligationemque minimè omnium intelligit.

X. *De Iacobo V. Scotorum Rege.*

RApit me miſerrima Eccleſiæ in Scotia conditio ad illorum temporum recordationem, quùm Regum auctoritas ad fidei ſarta tecta tuenda vigilabat. Vt enim antiqua eius Regni decora diſsimulemus, quàm acriter naſcenti ſe hæreſeos peſti obiecerit Iacobus eius nominis quintus, vix poteſt explicari: ille etenim antiquiſsimæ fidei retinentiſsimus, ne, quos errorum aura peſtilens afflarat, impunè peccarent, adhibitis diligentiſsimis quæſitoribus, & vario pœnarum genere in perduelles conſtituto, prouidit: & ſtetiſſet eo in Regno incolumis religio, niſi irato Deo, ſublatoque Iacobo Regnum in puellam recidiſſet. Veram Regum fidem armatam eſſe conuenit; nam qui peccare permittit, quùm poſsit vetare, iubere videtur.

XI. *De Pio V. Pont. Max.*

HIc veriſsimus erat Pij ſenſus, antequam etiam Pontifex fieret. Nam quum pro fide, cuius cauſſam quæſitor ſtrenuè Comi egerat, graues inimicitias ſuſcepiſſet, ac plerique à ſuſcepta contentione

tentione deterrerent, Ferdinandi Gonzagæ Mediolanenſis Gubernatoris ira, atque minis obiectis, eas inſuper habuit, increpitans, qui ne hominibus ægrè facerent, in fidei periculo diſſimularent, minimè ſibi ſanos videri, ac ne peruerſa iam fide loquerentur, ſubuereri; nam ſicut vbi humorum colluuies ſtomachum inſedit, corruptum inde ſpiritum reflari eſt neceſſe, haud aliter corrupta fidei ſinceritate, loqui homines aliena. Quàm porrò diligens ille fuerit in toto fidei negotio, cùm infinita hoc de genere inſtitui poſſit oratio, illud, quod plerique leuius putabunt, magnum pondus apud ſapientes habebit. Vt primùm Pontifex renunciatus eſt, veteris magnificentiæ Romanæ reliquias, ſtatuas omnes inanium Deorum ex hortis, atque xyſtis Pontificiis eiectas P. R. donauit; quòd diceret prophanas illas imagines, quamuis, abrogato omni cultu, iam per ridiculas, atque ſola artis, aut antiquitatis commendatione ſpectabiles ab ædibus ſummi Chriſtianæ rei Antiſtitis, abeſſe tamen debere, ne qua vel ab ipſis ſuperſtitionum cadaueribus, fidei, quam tenerrimam veluti Virginem colere par ſit, inferretur iniuria; nempe inter cadauera cæſorum hoſtium victores non ſine periculo, ac pernicie commorantur.

XII. *De Franciſco Bungi Rege.*

QVis credat tyronem adhuc ac ſuſceptæ fidei recentem Franciſcum, his à Deo experimentis probatum, quibus veteranos magna cum laude, raro tamen pares videmus? Alter à Baptiſmo vix abierat menſis, & Regna, quæ filio de manu tradiderat, atrox belli procella concuſſit, cæſoque quadraginta millium exercitu ita abripuit, vt è quinque Regnis vix Arx vna nato reliqua fieret, eamque ipſam ægrè tueretur. Inter tantarum cladium tentamenta quum pleriſque fides non conſtitiſſet, ipſeque filius Princeps Bonzis iterum ſe tradidiſſet, quorum tum minaciæ in Franciſcum Regem vaticinia fuiſſe videbantur, eaque gratia illius fidei timerent Patres de Societate IESV, ipſe, qua die amiſſi regni nuncium accepit, in Eccleſiam venit, ſerena fronte ſacrificio interfuit, ſumma quadam pietate diuinæ menſæ accubuit, elatuſque præclaro fidei ardore propalàm teſtatus eſt, ſe, quamuis quotquot in Iaponia erant Chriſtiani, fidem eierarent; quamquam Patres ipſi Societatis, qui eius capeſſendæ auctores fuerant, ab ea deficerent; licèt, quod fieri non poſſe credebat, fieret tamen; Romanuſque Pater (ſic Pontificem

Digitized by Google

Pontificem appellauit) à Chriſto deſciſceret, ſe tamen fidem, quam ſemel profeſſus eſſet, non deſerturum, quòd ſibi de eius veritate certiſsimus videretur. Hic enimuerò Deo credidit, qui hominum poſtremam rationem habuit; non ſatis Deo credit, qui aliorum nutu credit.

XIII. *De Franciſco I. Galliarum Rege.*

HAud longè abit Franciſci bellicoſiſſimi ac ſapientiſſimi Regis ſenſus in fide tuenda: teſtem appello conſtantiam illam verè regiam, qua, vt cum *Proteſtantibus* Germaniæ Populis, ac Dynaſtis arma conferret, aduersùs communem hoſtem, quòd Gallia, & Germania antiquis fœderibus ſororum inſtar eſſent, repulit ſuaſores, amicitias, & fœdera Dei cauſſæ obeſſe non debere reſpondens. Teſtes lacrymas illas, quibus poſt egregiam orationem, qua Regni Proceres Pariſiis ad veteris fidei conſtantiam eſt cohortatus, regiè, hoc eſt, ex animi ſui ſenſu perorauit.

XIV. *De Henrico II. Gallorum Rege.*

ATque vtinam eodem ſenſu Regnum excepiſſet Henricus; verùm bellorum vndique turbinibus circumſonantibus victorias inter atque clades, quibus variè eſt exercitus, minùs in errantes, atque conſceleratos acer viſus eſt, ſed emandauit moriens egregio ſuæ, quam coluerat, fidei monumento. Etenim vocatum ad ſe Franciſcum Regni hæredem ſanctè ſibi ſpondere voluit, animaduerſurum ſe grauiter, in auitæ fidei impuros deſertores; quibus vt ægrè faceret, palamque fidem profiteretur, neminem ad ſe ſupremis illis diebus admiſit; qui ſordes animi arcana non eluiſſet confeſsione, animúmque Euchariſtia non recreaſſet, quaſi Chriſtianiſsimo Regi ſuæ, hoc eſt, intemeratæ fidei, teſſera hæc eſſet militaris.

XV. *De Henrico Magno Gallorum Rege.*

ACriores repetitæ fidei morſus, quàm quiſquam ſibi perſuadere poſſet, expertum fuiſſe accepimus Henricum; quod ille quondam in Principum frequentiſsima corona, non ſine lacrymis, hac oratione teſtatus eſt: Se quidem, vt peccatis criminibuſque neminem ſibi parem vehementer doleret; ita fidei firmitate atque conſtantia concedere omnino nemini. Loqui ſe ex animi ſui ſententia;

Digitized by Google

quamque fidem demum eſſet amplexus, ſiue pro ea pelle cum Bartholomæo exui, ſiue in craticula ſubiecto igne cum Laurentio torreri opus eſſet, ſe dato libenter ſanguine defenſurum. Et his dictis fidem adſtruxit, tam ardenter flagitatâ, ac quamquam ſuorum pleriſque vt minus neceſſariam vaniſsimè eleuantibus, impetratâ demum Romani Pontificis reconciliatione, quâ vnicâ fidei teſſerâ milites ſuos Chriſtus agnoſcit.

X V I. *De Sebaſtiano Luſitaniæ Rege.*

HVic Regum floſculo, quo breuior vita contigit, eo acriores fuerè virtutes, quaſi ſe intenderent, vt citò deſituræ. Et ſtatim in puero eminuere. Sacra participauerat, quùm in ſacello abditum ac plorantem occupat animi, ac conſcientiæ arbiter Sacerdos, & lacrymarum cauſſam rogat; cui ille: Ego verò à Deo flagitabam, vt me ſuæ fidei per barbarorum regna propagandæ ducem eligeret. Iterum aderat religioſam vitam profitenti nobiliſſimæ Virgini, rogatuſque quid potiſſimum nouæ Deo nuptæ precibus commendatum vellet, eadem reſpondit. Demum ſæpiùs dicebat, moriturum ſe, niſi in ea ſpe foret, vt gentibus omnibus Chriſti fidem inferret. O animi, ac fidei ingentem! quem vicina barbaries irato grauiſſimè Deo, non meruit habere victorem.

X V I I. *De VVilelmo Bauariæ Duce.*

HÆreſim non furtiuè modò inſtar cancri irrepentem, ſed vaſto fremitu vicino è diluuio ſeſe in Boiariam inferentem, qua fidei conſtantia procul arcuerit VVilelmus, quùm ſeuera in eam edicta, tum immortalitate digniſſimæ voces teſtantur. Quum enim, niſi venenum admitteret, cladem minaretur, nec iam ſine ferro ſarta tecta fidei conſeruari poſſent, tolerabilius eſſe dicebat, vaſtatæ patriæ, quàm Luthero per deſidiam proditæ, iacturam; & ſibi vitam ante ipſam fidem non eſſe, cui tuendæ illam obiicere non dubitaret. Stetit itaque Boiariæ priſcum fidei decus incorruptum, quamuis vicinarum prouinciarum ruinis impelleretur; quod ratum omnino fuit, cùm plerique mortalium alieno malint exemplo peccare, quàm proprio ingenio probitatem colere. Sed VVilelmus cùm Eccleſiæ ſymbolo, quod pro argumento habuit, illá verba circumponeret, *Pro hac omnia*, in illius defenſione omnem reperit felicitatem.

XVIII.

XVIII. *De Conſtantino Brigantino, Indiarum Prorege.*

QVàm miſerè ridicula ſit impia Indorum ſuperſtitio, quàm magnanima Luſitanorum fides, res alioqui leuiſſima ſimiæ dens, gentibus illis inſana olim veneratione cultus, deinde à Conſtantino contritus docebit. Expugnauerat Luſitanus Ceilani regiam, cuius inter ſpolia inuentus eſt dens ſimiæ, auro vndique atque vnionibus & gemmis longè pulcherrimis, Indicæ opulentiæ oſtentatione collucens. Ferebant dentem ſimiæ vnius eſſe, quam inextricabili fabularum ambage delirantibus, pro Deo colere non Ceilanis tantùm, ſed reliquis per Orientem regnis pars ſumma erat pietatis. Itaque & peregrinationibus frequentiſsimis, & opulentiſsimis donariis celebrabatur, tanta ſuperſtitionis libidine, vt odoratis maſsis typum dentis exciperent, atque in prouinciis venerationi haberent. Itaque vt primùm per vicina regna captum à Luſitano adoratum Orienti dentem fama vulgauit, veluti communi in excidio commoueri omnes; ſed Peguanus Rex, vt diuitiarum fama omnibus prior, ſic etiam eſſe voluit ſuperſtitionis. Itaque nobiliſſima inſtructa procerum legatione dentem à Prorege repetens triginta aureorum myriadas ſponte obtulit pro redemptione, plura ſine dubio daturus, ſi Conſtantinus cauponari voluiſſet Religionem: ſed ille non ignarus, nullo pretio vendi poſſe pietatem, quamuis contrà tendentibus in Concilio pleriſque, quibus Peguanum aurum oculos perſtrinxerat, prophanum dentem auro gemmiſque ſpoliatum, agnitumque, in conuentu Procerum, æreo in mortario contuſum, ac minutum in pollinem redactum, paratas in prunas abiecit; vbi teterrimo cum odore abſumptus, ſuauiſsimi odoris Deo ſacrificium fuit.

XIX. *De Philippo Emmanuele à Lotharingia, Mercorij Duce.*

HVius pugnatas feliciter pugnas, ſiue contra hæreticum in Gallia, ſiue contra Turcam in Pannonia arma induiſſet, alij memorabunt; mihi extremus illius vitæ actus dicendus eſt. Occupauit eximium Ducem mortalitatis neceſsitas vltima procul à patria, hæretico in oppido, in quo quum ſibi ſuprema componenda eſſe ſenſit, domeſticum Sacerdotem iubet Catholicorum ritu diuiniſsimam Euchariſtiam conficere, ſéque iter illud æternitatis ingredientem vitæ ac felicitatis viatico impertire: negant hoſpites id licere, non explorata Magiſtratuum voluntate, res erat indigniſsima: ſed pa-

Digitized by Google

rendum fuit tempori; itur ad oppidi Magiſtratus, negant hi impiè pariter atque inhumanè. Tum Lotharingius Siccine, inquit, faceſſamus hinc ocyùs; aſportate me actutum à contaminato hoc ſolo, in quaſcumque terras, vbi, quod ritè agendum eſt, peragi liceat, contrà tendentibus medicis, præſénſque in quamuis leui motu periculum obnuntiantibus. Hoc, inquit, multo grauius eſt; & parendum erat abiturienti, niſi victa demum hominis reuerentia Magiſtratuum contumacia fuiſſet. Itaque hominis fides, quæ armis olim depugnauerat exitu non ſemper felici, nunc inermis, hoc eſt, ſe ipſa tantùm armata triumphauit.

XX. *De Chioranianis.*

MOdica inſula eſt Chioranum non longè ab vrbe Goa in ipſa Indica ora. Huius incolæ quùm inuectam à noſtris hominibus fidem recepiſſent, non ſatis firmè Chriſto nomen ſibi dediſſe videbantur, ſi cuiquam Inſulanorum exinde impio eſſe liceret; quare communi gentis conſilio lata lex, vt ſi quis adhuc veterum ſuperſtitionum inſaniam inſanire vellet, is ſibi exulandum intelligeret ab ea Inſula, quam Deo exinde ſanctam eſſe decreuerant. Itaque quùm pauculi vtramque patriam perdere voluiſſent, pleriſque vnius retinendæ amor, alterius acquirendæ occaſio fuit, breuique tempore omnis in ea Inſula idolorum cultus eſt radicitus extirpatus.

XXI. *De Matre Palæologi.*

FIdem regnandi cupidine maiorem eſſe tot tantorúmque Principis exemplis palàm factum eſſe abundè puto: iam de aliis etiam affectibus, quantumuis animo vſque inſitis, triumphare demonſtrabimus. Palæologus quidam fuit, qui in Chio natus, Ordinémque Diui Dominici profeſſus, exin Conſtantinopolim, atque in Germaniam delatus, quùm hæreſim palàm prædicans, fidei ſtragem daret, tandem captus, atque in vrbem perductus, ibi ſcelerum pœnas iuſtiſſimas dedit. Verùm antequam hæc fierent, in patriam Conſtantinopoli redierat; iam, tum abiecto cucullo, holoſericam magnificè indutus. Ea in veſte ad matris domum adiit, atque ianuam pulſans admitti voluit; illa, cui filij ſcelus minimè erat occultum, è feneſtra deſpiciens, quis, aut cuias eſſet interrogauit; miranti, quòd natum non agnoſceret, atque bonis auctum domi non exciperet anus verè religioſa ſibi quidem filium fuiſſe dixit, Catholicáſque

partes

Digitized by Google

partes & Beati Dominici ſecutum; has qui eieraſſet ſe non agnoſcere; abſtineret proinde limine, neque enim ſibi eſſe pro filio, qui Eccleſiam pro Matre non haberet.

XXII. *De Ioanne Hurtago, Ord. Præd.*

SAnctiùs in ea Diui Dominici, à qua impius Palæologus defecerat, ſcholâ profecit Ioannes Hurtagus, cuius incomparabilis fidei facinus traditum eſt. Inſaniebat hominis pater Hebrææ puellæ amoribus; illa, vt erat non modò forma procax, ſed ſuperſtitione impia, perditum amatorem ad ſua ſacra pellicere conata eſt, & quæ vis eſt libidinis, non fruſtrà fuit. Id ſcelus occultum diu eſſe non potuit, atque ad filij aures haud dubio rumore delatum eſt. Nec ille, vt compertam habuit veritatem, patris ſui nomen ad Quæſitores fidei deferre diſtulit; quamquam enim pietas in parentem prima ſit, vbi aguntur humana; tanto tamen diuinis eam cedere par eſt, quanto nemo nobis magis pater eſt, quàm ille, quem hoc nomine ſolemni à Chriſto Domino tradito carmine compellamus.

XXIII. *De Jacobo Feno.*

HIc nondum Sacerdos & adoleſcens adhuc in Oxonienſi Academia ibi erat, vt Baccalaureatum acciperet, iamque in aula Academiæ, ſtolâ, quam induunt Candidati, conſpicuus, medios inter condiſcipulos, doctoreſque conſtiterat; vt verò quo omnia ritè peragerentur, iurandum ſibi pro vſurpato Eccleſiæ Principatu noua, & iniquiſſima lege intellexit, honorem illum, qui animæ pretio conſtaret, execratus, reiecta illico ſtola, ſibilo explodi maluit, quàm de fidei conſtantia decedere. Hoc ille conſtantiæ gradu, ad eam martyrij lauream, quam demum retulit, euehi cœpit.

XXIV. *De Joanne Finkio.*

NVſquam maioribus animis, quàm in Anglia, atque Iaponia, ſiue aperta vi ſæuire, ſiue fraudibus, cuniculiſque rem agere hoſtibus placuit, pro fide retinenda pugnatum hac noſtra ætate crediderim. Coniecerant Londini de more, obſcuros, ac tenebricoſos in carceres Catholicos pluſculos, homines minimè doctos, ſed maximè pios. His vt fucum facerent, conſilium capiunt vnum in locum ad cibum capiendum euocare, addito hæretico anagno-

Digitized by Google

ſte, qui ſacros libros mala fide verſos, & peioribus Zuinglij commentariis contaminatos, altâ voce ſuper menſa perlegeret, rati inter epulas venenum poſſe miſceri. Hoc timens Finkius à cibo cœpit abſtinere, nec velle magno, vt ille interpretabatur, piaculo modicis pro eſcis fidem prodere. Et perſeueraſſet in incœpto, niſi opportunè monuiſſent doctiores, audiri ſine ſcelere poſſe à coactis, dummodo ſurda aure tranſmitterent, & feralis bubonis malè ominatas voces in illius vnius caput caſuras.

XXV. *De Riccardo Vito.*

HIc fortiſſimæ atque maximè alacris fidei heros, illata vi raptatus, atque in Hæreticorum ſacrilegum auditorium (cur enim ſacro nomine Eccleſiam dixerim?) quamquam reluctans, ac reſtitans compulſus, ſtatim ac errorum magiſter ad dicendum aſcendit, tuſſire, excreare, catenas ac manicas, quibus erat onuſtus, concutere, pedibus ſupplodere, vociferari, reprehendere, contenta voce dicentem atque audientes obturbare, nullum impio ſcurræ ad dicendum ſpatium dare, animo adeò obfirmato, vt quum monendo, aut etiam cædendo nihil proficerent ſatellites, inde abripi, atque in robur dari iuſſerit Magiſtratus. Tum ille: Qui huc inuitus raptus ſum, libens ac volens exilio, contaminato nimirum à ſolo, & grege pereuntium. Nuſquam Catholico peius eſſe poteſt, quàm vbi fidei peſſimè fit.

XXVI. *De Antonio Tirillo.*

CEcidiſſe aliquibus profuit, vt altiùs ipſo alliſu reſiliant. Deiecerant hominem Sacerdotem, ſed adoleſcentem adhuc, de fidei gradu qua minis, qua blandimentis (nam vtriſque peritiſſimè tum vtebantur) nouitiæ in Anglia fidei adminiſtri, eóque adduxerant dementiæ, vt ſe Londini, ad D. Pauli, contra veterum ſcita, declamaturum polliceretur. Vbi dicta dies adfuit, & auorum pietate poſita ædes, quamuis ampla impiis nepotibus anguſta fuit, producitur in ſuggeſtum Tirillus, atque in eum omnium ora, oculique conuertuntur. Verùm potentius hominis animum correxerat diuina bonitas, quam hominum deprauaſſet perfidia. In ſe ille redierat, ſtabatque ſententia ſuam leuitatem publico dicto teſtimonio diluere. Orſus ergo dicere de Catholicæ fidei veritate, quùm vehementior incumberet, tacere iuſſus, libelli, quo in hunc

ipſum

Digitized by Google

ipſum vſum fidei defenſionem complexus erat, plura exempla ſpargit in vulgus; inde à ſuggeſtu ad carcerem retrahitur, eo felicior, quòd quæ clanculum peccauerat, publica in luce expiauit.

XXVII. *De quatuor fratribus Vorthingtonijs.*

VErum quum infinita ſint Anglicanæ fidei decora, quæ non modò carceribus, ſuppliciis, mortibuſque acerbiſſimis patrio in ſolo, verùm ærumnoſiſſimis per Europam exiliis celebrata eſt, quatuor adoleſcentium conſtantiam commemoraſſe ſufficiat. Thomas, Robertus, Ricardus, Ioannes, fratres erant Vorthingtonij, nobili loco ex parentibus Catholicis, adoleſcentuli, quorum natu maximus ſeptimum ſupra decimum, duodecimum minimus agebat annum. Hi è patria in Belgium tranſmittere parantes proditi ab hoſpite dantur in vincula, atque ad Pſeudo-Epiſcopum neſcio quem abripiuntur, vt pro ea, quam profitebatur, gregis cura, teneros agnos annoſus lupus deuoraret: ſed edentula hic fuit impietas. Nihil intentatum relictum eſt, vt pueris fides extorqueretur Minis agere placuit; riſere, blandimentis emollire tentarunt, deſpexere: virgis natu maximus in conſpectu fratrum cæſus eſt, tulit ipſe fortiter, alij interriti viderunt: irretire conati ſunt diſputando; vna fidei confeſſione euaſere; quin natu minimus carioſum ſenem Pſeudo-Epiſcopum, qui plicatilem, atque à Regum nutu aptam fidem laudabat, minitans ſub Catholico Rege, ſi Deus Anglos reſpiceret, debitos perfidiæ ignes, adeò terruit, vt in febrim incideret. Demum variis Catholicorum artibus liberati adoleſcentes, fide interim, candida hac veluti quadriga triumphante, ſanguinariam hoſtium rabiem eluſerunt.

XXVIII. *De Maria Mealis filia.*

AGebat Goæ Odoardo Meneſio Prorege Mealis, cuius quum ad Regnum Decani, vt ex Regibus orti, ius minimè dubium videretur, & in illud hominem reducere cogitarent Luſitani, celebre ac gratioſum apud vulgus, & proceres erat nomen. Huic nata erat excellentis animi ac formæ puella, & quod felicius eſt, Deo chara; nam quamquam pro gentis more, procul ab omni Chriſtianorum conſuetudine cum matre haberetur; tamen puerilium agminum vocibus, quum circumducta ſupplicatione fidei capita decantarent, excitata diuinam paulatim lucem aſpicere

cœpit,

cœpit, atque auitæ ſuperſtitionis vanitatem intueri, eóque profecit, vt Chriſtianæ fidei votum conciperet, eiuſque compos fieret. Id vbi palàm factum eſt, quas domi turbas foriſque conciuerit Mealis, quanto conatu tetenderit, vt filiam de ſententia deiiceret, vix credi poteſt. Verùm fruſtrà demum fuit, puella ſupra ſexus morem, ſupra ætatis ſpem, fortiter agente, fidemque quam Deo habuerat, ac dederat, conſtantiſſimè minas inter, ac verbera tutante: donec Odoardi Proregis auctoritas liberam illi fidem aſſeruit.

XXIX. *De Sanctimonialibus Virginibus.*

QVoniam primos ad capeſſendum impetus, & virilem in fide retinenda puellæ conſtantiam prodidimus, addamus adoleſcenti, virtuti antiquiſſimarum Virginum annoſiſſimam, robuſtiſſimamque perſeuerantiam; magno etiam ſacrorum hominum probro, in quorum vniuerſali ad hæreticorum luſtra transfugio, caſtra fidei, ac pudicitiæ tenuerunt. Rigæ in Lithuania, Vaſtauiæ in Suecia ſacrarum Virginum celeberrima erant Collegia, quum oppida illa, ſtragem latè faciente hæreſi, à fide defecerunt, magnâque ruinâ veteris ſanctimoniæ mores oppreſſerunt. In hac tantâ clade, in quâ ne ſacris quidem hominibus conſtaret fides, ſtetere Virgines nullis machinis victæ, nullis terroribus de conſtantiâ deiectæ. Itaque non ante illis in Collegiis fides, quàm Virgines defecerunt; nam & fides Virgo eſt.

XXX. *De Dominico Anadono, Ord. Præd.*

COrroboratam ſtudio aberrantium perfidiam, quantumuis adhibita miraculorum medicina vix perſanare poſſis. Vidit hoc Valentia, quùm Ioannis Riberæ ſtudio certos Mauricæ fecis homines cum Dominico Anadono compoſitos ad ſaniorem mentem conuerti fruſtrà ſperauit. Et nobilitata illorum perfidia huius fides eſt; hos enim rationibus, quæ plurimæ ac validiſſimæ aduerſùs inania ſectæ ingerebantur, pro inſitâ rudibus ingeniis obſtinatione reluctantes, magna plenus fide, ex inopinato aggrediens Anadonus; Quid, inquit, diem altercando terimus? rem ego hîc iam iam confectam dabo. Agite, mortui hominis cadauer huc afferte, vos verò ſpondete, ſimul ac imperio meo ad IESV Chriſti nomen redditum vitæ videbitis, fore vt impietatem exuatis, nihil

moror

moror experimentum. Quid tacetis? quin ſponſionem admittitis? timuit vim vrgentis atque inſtantis veritatis, cœca hominum peruicacia, quos occluſa tergiuerſandi latebra, demptáque diſputandi impudentia, deſperatione victoriæ in cœcam ſilentij ac ferrei pudores confeſsionem obſtinatos adegit. fruſtrà veſpertillionibus diem accendas, quem pauitantes fugiunt intueri.

XXXI. *De Ioanne Micone, Ordinis Prædicatorum, & Ioanne Binanto, Ord. Minim.*

OPerationem illam fidei, quæ miraculorum patratione definitur, quamquam multo præclariſſimam, adeoque fortè iſta legentibus exoptatam, ideo tamen quia procul abeſt ab imitatione, mihi, qui hanc vnam in his vigiliis adornandam propoſui, ne leuiter quidem attingere conſilium fuit. Et poteram ſanè nulla leuitatis nota ex probatis, teſtatiſque publica Eccleſiæ fide tot congerere hac ætate patrata, quot alia nulla temerè vidit; ſed quod operæ pretium, quum ad imitationem aſpirare ſuperbum ſit, ac formidoloſum; admirari verò, aut laudare volentibus aliorum litteris ſæpiùs conſignata paſſim ſuppetant? Quam conniti nos addecet, vt aſſequamur erectiſſimi animi fiduciam, ne prætermittam; poſt Anadoni factum, duo, quos appellaui, Ioannes monent. Micon eadem, qua Anadonus fiducia, Maurorum obſtinatiſſimum vulgus perculit magnificè, ardentique animo pollicitus, ſe, enim verò darent illi vicinis è ſepulchris, quem vellent, mortuum, haud cunctanter libero imperio, Chriſtique nomine interpoſito, reuocaturum ad vitam. Binantus, quem hæretici tota Gallia hoſtem acerrimum extimuerunt, eo ſe animo eſſe dicebat, vt ſi gentibus, in quarum gratiam miraculorum largus eſt Deus, ad prædicandum mitteretur, mira quæcumque res ferret, à Deo peteret ac patraret; nam hæreticis diuinorum oraculorum deprauatoribus minora iſta adhibere remedia vanum eſt.

XXXII. *De Camillo Lellio.*

SCiebat Camillus & crebris, vt opinor, aliorum didicerat experimentis, quàm atrocibus inter vitæ ſuprema tempeſtatibus agitetur fides. Ergo fretum illud ingreſſurus, deſcriptam fidei formulam, veluti opportunam nauiganti membranam, in qua æterni-

Ioan. Rhò virt. hiſt.

tatis beatiſſimæ quem mox inueheret, portum agnoſceret, ad ſe iuſſit afferri, eique affixus, & hærens à vita ſoluit; quam etiam pectori impoſitam ſecum in ſepulchrum inferri voluit, vt, quoniam catenas corpori pro Chriſto iniectas ſecum deferre non poterat, aureas animi compedes, manicaſque in patriam libertatis efferret.

XXXIII. *De Thoma Moro.*

NOn debuit ſine aliqua Mori commendatione hic locus abſolui, cuius nomen aduerſiſſimis Anglicanæ fidei temporibus tantopere inclaruit. nam vt eiuſdem retinentiſſimam conſtantiam diſſimulemus, hæreticorum inſana diſſidia dicto notabat acutiſſimo. Similes illos ſibi videri aiebat hominibus in circulo, qui auerſa omnes fronte diuerſa ſpectantes interroganti peregrino, quà iter eſſet, omnes illico, in quam quiſque ſe conuerterat partem intento digito, illac eumdum illi eſſe, contentioſiſſimè pariter, ac vaniſsimè reſponderent. Vna nimirum veritas, cùm ſcinditur, perit.

XXXIV. *De Comite Nortumberlandiæ.*

AB eâdem Angliâ dictum nō minus verum, quàm generoſum ad veræ fidei amuſsim exactum habemus. Vrgebatur homo nobiliſsimus Nortumberlandiæ Comes omni minarum, ac terriculamentorum genere, vt ad hæreticorum Eccleſiam, vt illi quidem confidentiſsimè appellare non dubitant, cum reliqua nobilitate tranſiret. Has ille moleſtiſsimas petitiones verbo exuit, dictitans, nouam Eccleſiam ſibi ne quidem de facie notam eſſe. Quam enim faciem haberet, quæ vultum ad Regis fingebat imperia? Fidei facies tam vna eſt, vt quamtumuis ſeneſcenti, alia non ſubeat.

XXXV. *De Magdalena Montis-acuti, Vicecomite.*

ANtiquorum Chriſtianorum domus, ob egregiè conſtitutam domeſticorum diſciplinam, moreſque modeſtiſsimos, Eccleſiarum ſimiles fuiſſe magna cum primæuæ ac naſcentis Reipublicæ laude dixit non nemo; ſed non minori commendatione Magdalenæ domum, ob Sacerdotum frequentiam, liberamque ſacrorum vſurpationem, turbulentiſsimis Anglicanæ Eccleſiæ temporibus, Paruulam Romam dixere Catholici. Matrona enim & genere nobiliſsima, & opibus atque aulæ gratia olim florens, ita veteris fidei retinens fuit, vt hoſtium non tam in odio eſſet, quàm in admiratione.

Auariſ

Digitized by Google

Auariſsima compoſita & lata lex erat in eos, qui hæreticorum ſpelæa (ipſi templa dicunt) ſtatis anni diebus non adirent, acerbiſsimas pœnas continens; octoginta, menſes in ſingulos, aureis damnabantur, & poſt duos primos vniuerſa ſupellectili, ac tertia bonorum reliquorum parte multabantur; quæ quùm catholicos omnes accuſatoribus obiecisset,ac præſertim ditiores, Magdalena, cui amplæ opes & relicta à viro erant latifundia, prima omnium ab his corripitur, delatoque nomine in apertum fortunarum periculum coniicitur; quod quamquam illi notum,non tamen ideo ceſsit,obtinuitque veteris gratiæ reuerentia, vt edicto ſibi veteri fide viuere fas eſſet. Qua tanta conſtantia demum factum eſt, vt hæretici vehementi apud eos meledicto, re ipſa laude ampliſsima defunctæ memoriam proſequentes, vehementem Papiſtam appellarent.

XXXVI. *De Paraquarianis.*

ADdamus clariſſimis regnis obſcuriſſimæ ad hæc vſque tempora gentis fidem minimè vulgarem; quandoquidem fides animorum vera nobilitas, & regium eſt genus. Arduam, & periculorum pleniſſimam ad populos trucis, & indocilis ingenij de accipienda Chriſti fide compellandos, peregrinationem ſuſceperat Antonius Ruuius Montoya, homo de Societate non ſine aliquo indigenarum comitatu,qui viæ duces,& ſermonis eſſent interpretes. Hi cum Antonium ſuis ipſorum periculis anxium, atque ſuſpenſum viderent, poſt animos Chriſtiano more expiatos,cœleſtíque confirmatos cibo, adeunt, ac miro apud pauló antè rudes, ac barbaros, fidei ardore ſic compellant. Eamus enimuerò, Pater, eamus: quid nobis times? eamus; certum eſt nobis,ac fixum,ob fidem, qua nos immortali beneficio imbuiſti,vel certis caput obiectare periculis,eámque vicinas vt gentes tecum doceamus,ſanguinem,vitámque profundere. Nec minoribus animis opus fuiſſe, haud ita multo pòſt docuit euentus, ſeptem ex eorum numero ſagittis confixis. Hic ego diuinæ fidei vim toto animo ſubmiſſus admiror; enimuerò animorum imperatrix eſt, vt quemque ſub ſignis ſuis centuriauit, eum timoris immunem eſſe iubet, ac ſe liberè profiteri.

XXXVII. *De Joanne à Cruce, Carm. Diſcalc.*

ESt etiam delibatus quidam fidei flos, quem quàm pauciſſimis legere datum eſt;vt quamquam clarioris luminis oppidò timens

Digitized by Google

ſit fides,illuſtretur nihilominus, itaque credat, vt ſe videre arbitretur. Huius potitum fuiſſe tradunt Ioannem,atque ea propter admirabili animi tranquillitate donatum; quaſi verò rerum omnium humanarum cauſſas vnius fidei lumine haberet exploratas. gnarus nimirum, ea præclarè docente, nihil vſpiam ſine Dei numine fieri, quod qui ſibi certiſſimè perſuadent, his prompta & tranquilla eiuſdem veneratio numquam abeſt.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

QVum fides animum princeps ſubeat, & quo vberior illabitur, eo magis ad reliqua ornamenta componat; æquum profectò fuit eam in Ignatio, qui tantus virtutum magiſter olim erat futurus, vel inter vitæ ſanctioris initia longè ampliſſimam eſſe. Itaque diuino numine animum illuſtrante, crebriſque rerum diuiniſſimarum, atque adeò ipſius auguſtiſſimæ Triados obiectis imaginibus, tantum breui profecit, vt exinde profiteretur, quamuis nullum Eccleſiæ ſupereſſet magiſterium, & diuinorum librorum oracula prorſus abolerentur, firmiſſimè nihilominus ſe, atque conſtantiſſimè quæcumque crederet, crediturum. Porrò vt fidei ſarta tecta curarentur, quid non molitus eſt Ignatius? quas ille aureo in exercitiorum libello ſeruandæ fidei, rectéque ſentiendi leges tulit? Eas qui legerit, quàm non modò profunda, verùm etiam attenta, & religioſa eſſet fides, liquidò iudicabit. Animaduerſum eſt, quo primum anno ab Eccleſia Lutherus infami transfugio palàm diſceſſit, eodem Ignatium ſanctiora conſilia iniuiſſe, qui fuit ſæculi ſuperioris primus ſupra vigeſimum. Anno verò eiuſdem ſæculi quarto & trigeſimo, quo Henricus VIII. vt Pontifici ægrè faceret, ſe, atque Angliam perdidit; Ignatium prima Societatis ieciſſe fundamenta. Poſtremò annum quadrageſimum, quem Caluini defectio Gebennæ infamem reddidit, Societatis Apoſtolica auctoritate conſtitutæ primordia fauſtum auitæ fidei reddidiſſe. Vt magna eo ſeculo clades ab hæreſi illata ſit nulla, cui non eodem propè momento per Ignatium ſit de remedio prouiſum.

II. *De*

Digitized by Google

II. *De Franciſco Xauerio.*

NAm quid ego de Xauerio narrem, cuius fides maximis effulſit miris? vt de eo nihil dicere ſit neceſſe, niſi quis velit ea omnia centuriare. Vnum illius facinus maximum pro omnibus dabo. In ora Comorini Euangelium diſſeminans, barbaris pluſculis diu iam fruſtrà concionabatur, cum diuino incidente calore, quin, inquit, verbis parcimus? Aperite mihi actutum ſepulchrum hocce, in quod hominem mortuum, linteoque inſutum heri intulerunt, tum diligenter, mortuus ne ſit, oculis manibuſque agnoſcite. Dum illi ſtrenuè parent, Xauerius diuinum neſcio quid fronte, oculis, totoque vultu ſpirans exurgit, nam genua humi poſuerat paululum Deum precatus, homineque iam maior, hominem illum fide nunquam fallente; ſiquidem quæ ipſe prædicabat vera eſſent, viuere iubet. Mira fides: cum dicto vita homini rediit, audiuitque mortuus vt viueret. Attoniti miraculo barbari eius ſe imperata facturos ſpondent, fidemque amplectuntur, quam vel mortuum hominem ſenſiſſe videbant. Itaque omnes vnius fidei beneficio ab auitis erroribus quaſi è ſepulchro emerſerunt.

III. *De Alexio Madeira.*

EX hac Xauerij diſciplina prodierat N. qui cùm in eodem Comorini littore Bracmanes pari fidei ardore aggreſſus eſt, in ipſo diſputationis ardore circumfuſam turbam, dum vehementiſſimè ad Chriſtiana ſacra perurgeret, ecce tibi funus producitur illico ab illo feretro, quaſi è pharetra violentiſſimum telum arripit Alexius, iubet ſubſiſtere veſpillones, & fidem oculis ac fronte ſpirans, Vultis ne, inquit, mortuum hunc ego hominem vobis hîc rediuiuum ſiſtam? date modò fidem, credituros, mora in me nulla fiet, iam viuet. Quàm timida eſt perfidia? illum viuere noluit, diffugêre, ac nudum, ſed non inglorium Alexium fiduciæ trophæum reliquerunt. Infinita huius generis ſunt, ſi quis perſequi velit, ſed guſtum dediſſe ſufficiat.

IV. *De Sebaſtiano Viera.*

DVriora fidei ſubiiciamus experimenta. Sebaſtianum Vieram poſt Romanam peregrinationem in Iaponiam reuerſum diligentiſſima indagine conquiſitum, ac poſtremò comprehenſum, vt

Chriſto malediceret, hortabatur Xomgum Iaponiæ totius regnator, atque in oppugnanda Chriſtiana Religione nulli Diocletiano, Neronive ſecundus; id ni faceret, certam illi per exquiſitiſſima ſupplicia mortem eſſe ſubeundam. Ad hæc placidum renidens Viera, Ego ne tua cauſſa Chriſto maledicam; cui cùm ſeptuageſimum iam annum ſeruiam, nunquam ab eo me malè acceptum memini, tu verò, quem nunc primùm vidi, tantis iam terreas minaciis? Ego verò non faciam, ſed ſi lubet fidei meæ, quam huc diſſeminatum venimus, rationes audire, eam ego libentiſſime tibi cuiſque operam nauabo. Iuſſus ſcripto exequi, retractuſque in carcerem, breui vnius noctis lucubratione, vt erat animo, ingenio, ac fide magnus, atque Iaponicè callens fidei Chriſtianæ defenſionem, ſectarumque Iaponitarum confutationem exarauit, tantiſque animis earum Antiſtites Bonzios ad certamen depopoſcit, vt illi præſentis veritatis eloquentiam veriti Xongum ad illius necem impulerint. Quaſi verò non violentiſſimè à morientibus Chriſti præconibus ſectæ confutentur.

V. *De Didaco Martinio.*

TAnta aliquando fidei vis eſſe conſueuit, vt ipſa ſe quodammodo perdat, vt quum lux maximè intenditur, tunc minimè videtur. Adeò credunt, qui veriſſimè credunt, vt non tam credere, quàm ſcire ſibi videantur. Martinius inter orandum, contemplandumque diuina ſe luce ſuperfundente, eos de rebus, myſteriiſque diuinis ſenſus hauriebat, vt diceret abolita, ſi fieri poſſet, quæcumque diuina Scriptura, aliiſve omnibus argumentis deficientibus, quibus animus ad credendum prolectatur, nihil ſe tamen dubitaturum, mutaturúmve, ſua ipſa iam fide ſtabilem, & inſueto neſcio quo pondere aduersùs vaga opinionum abundè firmatum, atque immobilem.

VI. *De Iacobo Turriano Rubio.*

ATrox fidei bellum principi ſcilicet virtuti mouere numquam ceſſare Sathanam oportet, gnarum ea vel rapta, vel leuiter concuſſa ruinam reliquarum illico conſequi, aut imminere. Et moleſtiſſimas huiùs generis pugnas viri doctrina clari plerumque experiuntur, quibus vix ſe poſſunt expedire. Itaque memorabile maximè erit Iacobi Turriani præſens, erectuſque animus, cuius

magni

magnitudinem, modeſtiamve minimè potuit hoſtis ſuſtinere. In ipſo vitæ, mortiſque confinio, quum vix emendationi tempus relinquitur, acriter fidem ſuam, iniectis importuniſſimis cogitationibus, explorari animaduertens expedito conſilio ad Rectorem, Vide, inquit, Pater, beſtiæ importunitatem. Hoccine tempus eſt de Fide diſputandi, quum morimur? Exinde inuocato nomine Iesv, ac ſymboli Chriſtiani initium repetens, ac Deum magno quodam animo precatus illis verbis, Ne me proiicias in æternum; ſiue imperterritum animum, qui cùm moribundo congredientis imbecillitatem exprobraret, ſiue modeſtiam, qui tentamenta hoſtis aduerſum ſe publicaret, haudquaquam ferens, deſperata victoria, hoſtis abſceſſit; hominemque in ſuæ fidei fundo quietum reliquit.

VII. *De Gaſpare Barzæo.*

EX innumerabilibus diſputationibus, quibus à noſtris hominibus ſuperſtitiones conuulſæ vbique gentium ſunt, erroreſque refutati, vnam hîc ego attingam, quæ cum inſigni eſt virtute coniuncta. Ormuzij Perſa quidam, ſecta Mahometanus, Philoſophia Peripateticus, arte necromanticus, opibus ac ditione Cacez, regulum nos dicimus, Gaſparem, cuius nomen per circumiectas oras à doctrina, & ſanctimonia omnium ſermonibus celebrabatur, ad certamen de religione prouocare auſus quùm eſſet, pugnandi etiam leges ferre voluit: ſecederent ambo in natiui ſalis vicinum montem, nulla re cibaria prouiſa; qui primus fami, ac ſiti ceſſiſſet, is cauſſa cederet. Audebat hoc barbarus inediæ & gentis, ac ſectæ more toldrandæ aſſuetus, rebaturque Gaſparem, aut repudiata conditione, de nominis fama tamquam malæ fidei poſſeſſorem deiiciendum; aut imparem fami poſtea cedentem turpiùs adhuc vincendum, magno Chriſtianæ fidei per hæc illato vulnere. Sed Gaſparis fides hominis contudit arrogantiam. Admiſſo ſalis experimento, rogat, quoniam homines ratione, cuius ſolùm omnes inter animantes hominem compotem fecerit Deus, maximè vti decorum ſit, vt argumentis explorare prius veritatem velint; tum montis iudicium ſubeant, nihil ſe reformidare. Haud opus fuit famis patientia fidem adſtruere. Tanta illius vis in dicente, ac diſputante Gaſpare fuit, vt non rationibus, non ardori, non ipſi, quæ ex fronte, oculis, totoque vultu emicabat par Perſa fuerit, ſed vel ſuorum iudicio victus abſceſſerit. Diſputaſſe in eo

homine

Digitized by Google

homine fides ipſa videtur, quum in ea, in qua iam dudum Gaſpar degebat nec librorum, nec amicorum copia, addo, nec ſatis eſſet illi temporis ad cogitandum.

VIII. De Edmundo Campiano.

ATHenagoræ, aliorumque veterum ſequutus exemplum, decadem illam rationum aureo libello explicatarum ſuæ fidei, ac prouocationis ad diſputandum rationem luculentiſſimè reddiderat Campianus, nec auſi erant cum libero congredi ſectæ magiſtri. Vt verò vinctum, atque equuleo diriſſimè vexatum habuere in poteſtate tum hominem ſemimortuum, tetro è carcere, non libros videndi ad memoriæ ſubſidium, non amicos alloquendi data copia, in arenam depoſcere auſi ſunt. Campianus queſtus de conditione, ac temporum iniquitate, cauſſæ tamen ſe fidere dixit; ſtante pro ſe veritate, non poſſe cadere. Valuit veritas pluſquam aduerſarij ferre poſſent; vt incomparabilis fidei propugnator, quam paulò pòſt ſanguine conſignare debebat, clariſſima doctrinæ luce defenderit.

IX. De Hieronymo Cignardo.

QVàm frugiferum ſit fidem ſæpiùs excitare, ſuoſque in actus educere, nôrunt quicumque eam non otioſè domi habent. Id vt conſtantiùs rectè ac ratione faceret Hieronymus adoleſcens Mediolanenſis ſenectæ atque abſolutæ virtutis, deſcripſerat ipſe ſibi eius formulas varias; quas ex Pſalmis diuiniſque aliis libris, aut certè è ſanctis Patribus accuratè decerpſerat; eum libellum quum frequens in manibus haberet, nullum diem abire patiebatur, in quo illis vſurpatis iteratiſque, prout pietas incidiſſet, fidei egregium non exerceret mercimonium; quamquam enim vt pecunia reliquas opes, ſic illa virtutes comparemus; tamen vt nulli ditiores citius euadunt, quàm quibus ex pecunia eadem ſubnaſcitur; ita ditiſſimum ſolet eſſe fidei in ſe ipſam ductæ incrementum.

X. De Martino Delrione.

HAbet ipſa quoque fides iras ſuas, nec ſatis illa probari videtur, quæ lento quodam torpore illatas iniurias tolerat. Qui lumen amant, eos non modò tenebras, ſed tenebriones odiſſe neceſſe eſt; nemo autem pacificè odit. Quamuis igitur mitis ingenio

ſuo

ſuo eſſet Delrio, & in omni ſermone admodum facilis, & comis; vix vnquam tamen de fidei perduellibus, aut de ipſa hæreſi ſermo inferebatur, quin illico arderet animo, ardorémque oculis, fronte, ac voce ſpirans de illis ab inſolentiſſima ſuperbia deducendis, aut ſi pati nollent, omni doctrinæ ſcriptorúmque genere contundendis, confutandiſque ardentiſſimè diſputaret. Fideliſſimi canum, quum circa greges excubant, venientium luporum aura præcepta inhorreſcunt, ac minaci latratu arma expedientes vltrò procurrunt. Qui vulneribus excitari volunt, hi precario viuunt, de victoria non curant.

Capvt II.

De propagata Fide.

Ivnctis cum charitate viribus progreditur fides, campum amat, & puluerem, & cum plurimis congredi difficultatibus. Ardor quidem fidei eſt charitas illa, quæ viros tot præclaros, ſuis excitos ſedibus, extra anni, Soliſque vias rapit, & ſua face armatos diſcutiendis barbararum gentium tenebris immittit. Lux illa quidem animorum eſt, ſed non ſine ſociæ calore charitatis; non ita lucet, vt non incaleſcat. Progrediatur itaque, & qua denſi hoſtium cunei, atque inuicem obnixæ ſe oſtentant phalanges, impetum det; erit quod agendi, atque ferendi ardentiſsimæ atque honeſtiſsimæ ſatisfaciat cupiditati, ſi populorum, atque gentium clades indignata, ſalutare Euangelij lumen illis inferre conetur. Hic totas vires, omnéſque artes fœcundiſsimo pectore concuſſo explicabit. Peregrinandum, nauigandum, audendum, tolerandum, diſsimulandum erit. Ore, manu, precibus pugnabitur. Quàm ſibi tunc illa videbitur beata, quum non vnus tranſmittendus erit Oceanus, & cum ſæuiſsimis tempeſtatum luctandum? quum horrida montium, longinqua regionum profunda vallium, ſquallida arenarum, denſa nemorum, intuenda, calcanda, penetranda, metienda, ſubeunda, obiicientur animorum cauſſa? Quàm læta vires ſuas commouebit, antiquiſsimis ſectis, diriſsimis ſuperſtitionibus, cultiſsimis idolis, vulgatiſsimis erroribus, corruptiſsimis moribus comparata? quàm hilaris in ſinu gaudebit, quum

Digitized by Google

procul à patria, extorris ab amicis, exul à ſuis, barbaras inter, ac feras gentes, oris duriſſimi, atque durioris adhuc animi, ſola verſabitur? quanto incedet triumpho, quum excepta riſu, exploſa conuitio, lapidibus petita, catenis onuſta, quæſtionibus exercita, tormentis vexata, vitam pro animorum ſalute in aperta pericula mittere non dubitabit? quanta in hoc vno nomine comprehenduntur? Verùm quum omnia, quæ vna amplectitur, virtutum aliarum ornamenta hîc exequi vltra præfixas operi metas ſit, ad eos inſpiciendos, qui ſtrenuè hanc prouinciam aggreſſi, eaque præclarè geſta, magna, diuini nominis gloria Eccleſiæ fines amplificarunt, ſtylum conuertamus, non ea quidem ſponſione, vt omnes enumeremus, quod in tanta Apoſtolici operis æmulatione polliceri audax eſſet; ſed vt in omni laborum, atque difficultatum genere aliquos excelluiſſe prodamus. Etenim vbi ab Apoſtolico illo ſeculo, ac planè heroico diſceſſeris, nullum in his ſexdecim, quot numerat Eccleſia, inuenies, in quo aut ardentioribus animis ſuſcepta, aut conſtantiùs geſta, aut fœliciùs patrata res ſit. Et quidem tota hæc propemodum laus paucis debetur Religioſorum hominum familiis, qui omnia poſt diuini cultus amplificationem habuerunt.

I. *De ijs, qui manipulatim operi inſudarunt.*

MExicanam terram, quæ latiſſimè patet, regniſque pluribus, atque gentibus diſtinguitur, primi aggreſſi ſunt Dei verbo proſcindere ex Ordine Minorum Obſeruantium XII. viri, magnæ omnes virtutis, ac patientiſſimæ charitatis. In Philippinas Inſulas, quæ in extremo quaſi limine Occidentis, atque Orientis Mexicum inter, atque Iaponiam interiacent, primi ex Diui Auguſtini familia Eremitarum lumen Euangelij intulerunt. Inſulas à Columbo primùm inuentas Benedictini nominis Monachi Chriſto initiarunt. Peruuium item Franciſcanis ſodalibus Euangelij auroram debet, ſed Epiſcopatum primus eo intulit Vincentius Vallis viridis, quem barbari cæſum pluſquam prophanis epulis deuorarunt. Guatimalæ eadem familia fidem confirmauit ducibus Petro Angelo, Maria Pacio, Ioanne Turriano, qui nullis armatis comitantibus, quod per ea tempora ſolens fuit, Euangelium pacis prædicantes, ac prouinciam fidei aſſerentis Carolo V. in cauſſa fuerunt, vt veram pacem appellaret: Hiſpaniola etiam Dominico Mendozæ, eiuſdem Ordinis viro, qui primum eò ſuorum coloniam duxit, plurimum debet.

II. *De*

Digitized by Google

II. *De Alphonſo Scalonenſi, Ord. Min.*

ALphonſus enim à patrio vico Scalonenſis primus in Prouinciam Guatimalam Mexicanæ oræ fidem inuexit, ac ne leui id opere factum aliquis putet,quum iam Mexicanè ſciret homo, duos & ſeptuaginta natus annos, Guatimalacis modis linguam inflexit annoſus puer, vt plurimos IESV Chriſto gigneret, ac barbaris minimè barbarus loqueretur.

III. *De Franciſco à IESV, Ord. Min.*

AT Franciſcus,cui ab IESV cognomen additum eſt, traducto ad Chriſti fidem Siniſca Mechiocanæ Rege, eique Franciſci nomine indito,eodem Comite, atque Euangelici operis adiutore, Prouinciam ingreſſus magnum operæ pretium fecit, auitiſque laboris ſociis, incultum illud nouale Domino ſubegit.

IV. *De Andrea Caſtrenſi, Ord. Min.*

ANdreas Caſtrenſis ex eadem Minorum Obſeruantium fortiſſima cohorte primus Mathutzingicos, barbaram oppidò gentem,atque morum,quod vel ex duritia nominis coniicere licet, longè aſperrimorum nihil timuit ſed eos aggreſſus prædicatione molliuit,atque vt iis,qui eam deinde prouinciam erant ſuſcepturi, res faciliùs procederet,& Lexica cōfecit,& diligenti obſeruatione Grammaticas eius linguæ præceptiones vnum in volumen compegit.

V. *De Franciſco Laurentio, Ord. Min.*

NOn vno,aut altero barbaræ gentis nomine contentus,fuit Franciſcus Laurentius, ſed quaſi violentum ſalutis fulmen barbaras illas in ſyluas delatum Texoquinos,Amarſotos,Cacothunos,Caſcanos Cacalotracos,Guazalatanicos,& quos à capillo in orbem attonſo fratres,abolito antiquo nomine,Hiſpanis placuit appellare,Chriſtianis primus præceptis imbuit, & quam inuexerat fidem, ſanguine ſibi, ac vita longè cariorem eſſe à Guazalaxanicis cæſus oſtendit.

VI. *De Ioanne Dano, Ord. Min.*

MEretur his etiam litteris memorari Ioannes Danus, gente, ac regia cognatione illuſtris, ſed enauigato Euangelij cauſſa Oceano longè illuſtriſſimus. Etenim ſi Iſidi Ægyptij, Cereri Græci

Digitized by Google

honores,& quidem diuinos, quod fruges, aut illarum vſum Prouinciis demonſtraſſent,decernendos putarunt, cur & Minorum Obſeruantium Ordini ampliſſimum non ſit, primum omnium mortalium Ioannem Danum Indis frugem verè diuinam ſacroſanctam Euchariſtiam communicaſſe,nequaquam frementibus, qui, vt ſæuire liceret, Indos illos minus, quàm homines eſſe volebant?

VII. *De Petro Gandauenſi, Ord. Min.*

VErùm non omnia hoc vno temporis priuilegio continentur.Reliqua eſt, & quidem integra ſua laus laboribus, ſuæ induſtriæ. Et plerumque duriora hoc in opere ſuperſunt, ſed quid non vincat, ac perdomet conſtans magnorum virorum labor? Petrus quidem Gandauenſis,quanta Chriſtianam rem diligentia promouerit, teſtatur ingens templorum numerus, quæ dirutis idolorum fanis, Deo erigenda curauit; ſupra centum numerata fuiſſe tradunt.Quot Deo templa,tot hic arces fidei,ac Religionis excitauit,in quibus demum illi barbarorum armis cecidiſſe, ſumma votorum fuit, & felicitatis, vt de noua illa Eccleſia,meliore quadam mente,dicere non dubitet, *Fraterno primi maduerunt ſanguine muri.*

VIII. *De Andrea Olmetano, Ord. Min.*

QVamuis ſine ſanguine,ac ſicca,vt ille loquitur,morte plurimum alij profuerunt. Andreas Olmetanus tres & quadraginta ipſos annos continua apud barbaros peregrinatione,ac prædicatione conſumpſit: quis fando explicet, quas ille ærumnas tolerauit, quibus vexatus ſit incommodis,quæ inter mortis pericula vitam traduxerit? Et quota hæc pars voluntariæ auſteritatis? nudo ſemper pede, tunicula vna malè tectus, Maiulio, & frigida contentus cum ipſa regionum,atque barbarorum inclementia certauit, & non illis modò, ſed ipſe ſibi, ſuæque par fuit deſtinationi.

IX. *De Martino Valentino, Ord. Min.*

EAdem propè agendi ratio fuit Martino Valentino homini,quem muneris ampliſſimi dignitas amplificaret. A Pontifice enim Nuntij cum facultate, atque à Carolo Cæſare ampliſſima cum auctoritate in eas oras deſtinatus, vt ſacris reſtituendis operam daret, nihil de ſimplici virtutis cultu mutauit; pedes perpetuò peregrinatus eſt, ſuiſque onuſtus ſarcinulis, ne Indici quidem mancipij opera admiſſa,

Digitized by Google

admiſſa, præclarè docens tantùm nobis in cælo meriti, & coronæ decerpi, quantum hîc laboris detrahitur. Hic ille idem eſt, qui Sinarum ſalutis percupidus, vt ad eos nauigaret, lapidem omnem mouit, iturum ſe ſicco cucurbitæ ventre dictitans, ſi nulla eſſet nauigij commoditas, ſed ea expeditio aliis ſeruabatur in fatis, nec omnia omnibus poſſe datum; ſed tamen poſſunt deſideria laudari.

X. *De Ioanne Teſtera, Ord. Min.*

SVus etiam induſtriæ locus debetur, & cùm Mancini factum Carthaginis obſidium in tabula P. R. proponentis, eiuſdemque Populi iudicium, Mancino ea gratia conſulatum conferentis, cum laude, atque approbatione ſcriptum ſit; cur ego impediar Iacobi Teſteræ gente Galli, Ordinis eiuſdem conſimile factum explicare? præſertim quum longè nobilior hinc fruges extiterit? Hic Tutacanos ad eruditionem ſortitus, quia fidei, ac Chriſti Domini arcana, ſola oratione minus bellè gentibus illis tradere ſe poſſe conſideret, eadem plicatili veluti in labaro, penicillo quoquomodo expreſſa circumferebat. Et propoſita ad videndum facilioribus iam animis, atque ipſa ſciendi auiditate inuitatis, longè faciliùs exponebat; vt iam neſcio qua ratione prolato fidei pomœrio, illa non aurium tantummodo, verùm etiam oculorum ſit patiens.

XI. *De Franciſco Soto, Ord. Min.*

QVantus ardor animi opus ſit barbaras inter gentes, populoſque agenti, nihil intereſt dicere; res ipſa per ſe loquitur. Certè allatos è caſtris ſpiritus animoſque ingentes difficillimus labor fatigat. Verùm, quamquam experto nullus erat Franciſco Soto eorum periculorum timor, ſed cupido ingens. Reuectum à noua in veterem Hiſpaniam, quum negotiis confectis rediturientem Oceanus ad Luciferi Fanum, ſiue Aſtum, crebris procellis detineret, moras ægrè ferens in hortum, vnde conſpici poterat mare, quotidie concedebat, ſuiſque ardoribus indulgens. Oceane frater aiebat, quin mitibus vndis me recipis, atque ad Indos meos me reuehis, age mi Oceane, noli me hîc vltra morari: ſpondeo, bona fide, nunquam me ampliùs moleſtum fore. Sic iſte cum Oceano loquebatur, eo animi ardore, quem ille non extingueret.

Reuectus ad Indos datam deinde fidem nequaquam feſellit. Tlaxcallanam gentem diutiſſimè ac diligentiſſimè coluit.

XII. *De Ferdinando Nunnio.*

NE virtutum ab vltimis Indis veluti exoticam mercem afferamus, efficient plerique ex Ioannis Auilæ diſciplina; atque ipſe in primis Ferdinandus Nunnius, qui prædicandi Euangelij prouinciam, quam integra ætate ſuſceperat, conſtantiſſimè ad decrepitam vſque ſenectam adminiſtrauit. Et quamquam non apud Indos ageret, Apoſtolum tamen agebat. Violentiſſimus in vitia cooriebatur, quibus implacabile bellum indixerat; nec minor ſui hoſtis: crudum illi olus, & panis fruſtula quotidianus, ac perpetuus victus fuit; cubiculum ſub ſcalis habuit; credo vt aſcenſum in Deum faciliùs meditaretur. Baëzana in Academia floruit, ac deceſſit.

XIII. *De Didaco Pereſio.*

INgentis non minus animi, ac virium contentione maximarum Euangelicæ prædicationis opus, per ea tempora vrgebat, Didacus Pereſius, quem Barcinonenſes vt inſtauratæ apud ſe pietatis auctorem colunt, nam idem illi viuendi, ac dicendi ad concionem finis fuit, & quum illa quotidie ſenecta deſereretur, ardor animi, & vis dicentis augebatur. Nam licèt plurimi opes omnes in voce, ac lateribus collocatas habeant, ſaniores nihilominus in ardore animi vim omnem reponunt.

XIV. *De Carolo Borromæo.*

CArolo Borromæo poſt compoſitas Eccleſiæ ſuæ res, in Rhetos, atque Heluetios mouenti ingentes profectò animi fuerunt, quum & locorum, & hominum horrentia, ſuaque aſperitate indomita ingenia optimè noſſet; verùm ab ipſa operis dulcedine adeò creuit ardor ille prædicandi, vt exinde ſæpiùs cum ſuſpirio dicere auditus ſit; niſi legitima Eccleſiæ ſuæ procuratione impediretur, votum ſibi fore alicui Epiſcopo operam addicere, qui eum Apoſtolico more mitteret prædicatum. Hoc maximi Antiſtitum iudicium huic loco lubens intexui, vt liquidò conſtet, quanti hæc ſemper in Repub. à ſummis viris æſtimata fuerit Prouincia.

Digitized by Google

XV. *De Aloyſio Bertrano, Ord. Præd.*

OCcurrit quidem in Europa, ſed Indicis ſpoliis prædiues Aloyſij Bertrandi memoria, qui eodem animi ardore barbaras per gentes delatus, ærumnas Martyrio pares ſubiit. Quid referam longa itinera nudis pedibus, ardentiſſimo ſub ſole confecta? quid rerum omnium inopiam toleratam? quid ſæpiùs ad necem poſtulatum medios inter arcus, atque acinates intrepidum egiſſe? Veneno ſemel iterumque potus, ardentiſſima conſequente febre poſt quintam diem ſerpentem (horribile dictu) ingenti cruciatus dolore euomuit, ſiue ea veneno vis fuit, vt illius veluti ſemine tam breui noxia adoleſceret beſtia, ſiue maior aliqua humana vis interuenit. Certè quidem, quod reliquum vitæ fuit, afflicta valetudine ægrè traduxit. His nimirum laboribus proſcinduntur barbarorum noualia, vt verbi Dei ſementem excipiant, quæ, fuſo ad extremum colentium ſanguine, ſoboleſcat.

XVI. *De Ioanne à S. Franciſco, Ord. Min.*

EGregiam planè laudem retulit Ioannes à S. Franciſco is, qui Mexicanam linguam dono Numinis vnus omnium optimè calluit; cùm enim apud Trocotos die Apoſtolo Petro ſacra concionatus eſſet, ad pueros conuerſus; vos verò agite, inquit, & in demoliendis Idolis egregiam mihi operam nauate. Res mira; ſtupentibus omnibus, pueri fœda illa monſtra aggrediuntur, deiiciunt, conculcant, concidunt, ipſe vegrande ſimulacrum aggreſſus conterit nemine hiſcere auſo, aut toties inuocatis Numinibus opem ferre. Ita quæ tot ſeculis creuerat ſuperſtitionum ſylua, immiſſo ſancti Spiritus igne in cineres momento conſedit.

XVII. *De Cornelio Bye, Ord. Eremit.*

SExaginta ſupra centum barbarorum millia huius opera quùm Chriſto nomina dediſſe legamus, quantus hominis fuerit ardor, & quàm præſentem, ac bonum habuerit Deum, nemo non intelligit. Ex Belgio Mexicanam in Americam tranſuectus viginti annos in illa barbarie colenda egregiè conſumpſit, cultu aſperrimo, cibo parabili, laboribus maximis. Præcipua ei opera fuere Ciapuluacarios & Tamanos, qui fidem exuerant, gentes nominibus, ac moribus aſperas ad eamdem reuocare, atque in Cicime-

cum

Digitized by Google

cum finibus vagantium barbarorum coacta turba, poſitiſque ſedibus, pagos xxv. conſtituere. Itaque tanta erat hominis fama, vt è circumiectis regionibus audituri eum barbari ad lx. quondam conuenerint. Quanta eſt vnius hominis ſtrenua virtus? Illa ſcilicet numero non pugnat, ſed viribus.

XVIII. *De Gregorio Batera, Epiſcopo Carthaginenſi, Ordin. Prædic.*

AVt ego veterum in hiſtoriis nihil ſcio, aut nihil Gregorij facto ſimile vidit antiquitas. Impoſuerant ægrè admodum ferenti, ac reluctanti Mexicanæ Carthaginis infulas; quibus impeditus quum, quod illi erat in votis, ad Indos liberiùs, pro veteri ſuo more, excurrere haudquaquam poſſet, de abdicando Epiſcopatu agere cœpit. Quod vt ex animi ſententia procederet, ne ex longinquo agenti minor eſſet fides, in Hiſpanias nauigat. Inde quia Romano Pontifici eam minimè probari abdicationem ſentiebat, ardentiſſimas ad eum litteras componit; quibus ipſis, quia tardior ab vrbe reſponſio reddebatur, moræ impatiens Romanam ſuſcipit peregrinationem, nulla periculorum, laborumque habita ratione. Quintodecimo ab vrbe lapide obuium habuit tabellarium, cum Pontificiis litteris, quibus lectis Epiſcopatu abeundi poteſtatem, vt ſibi fieri intellexit, conuerſo è veſtigio itinere, vrbe ne quidem viſa, quod dies aliquot de procuranda Indorum ſalute nolle deduci ſibi diceret, protinus in Hiſpaniam, atque inde conſcenſa quamprimùm naue in Americam reuerſus eſt, Floridæ, quam ſibi colendam delegerat, Euangelij maturitatem allaturus.

XIX. *De Religioſis Ordinibus.*

HIc ego iam operæ compendium faciam, & non diſcretis particiſque laudibus ſingulorum hominum decora, ſed Ordines vniuerſos ingenti cum admiratione complectar. Tantum enim hoc, & ſuperiori ſeculo à vobis, in adducendis ad Chriſtum innumerabilibus populis operæ, ſudoris, ac ſanguinis profuſum eſt, vt infinita illa noualia, quæcumque vterque aſpicit mundi vertex, vobis accepta referat Eccleſia, religioſiſſimi Ordines. Et mirabuntur olim poſteri centum paulo plus annis tot gentes, linguis

Digitized by Google

diſſonas, legibus abſurdas, ſectis pluſquam impias, immanitate barbaras, locis infinitas inuecta Euangelij luce, depulſiſque æternum ibi incubantibus idololatriæ tenebris, deiectis idolis, euulſis erroribus, traductis ad humanitatem moribus, Chriſtianæ aſſertas fuiſſe Reipublicæ: olim illa prouinciis creſcebat, ſed veſtris laboribus altero iam nunc creuit orbe terrarum. Vix locus vllus eſt, aut potiùs omnino nullus eſt, in illa tanta immenſitate terrarum, in quem religioſi nominis homines Euangelij lumen non intulerint, vt vel tam luculentis rebus geſtis, quarum nulla vnquam erit obliuio, ſi alia omnia deſint argumenta, illorum conuicia inſuper habenda ducam, qui in vmbra de ſole diſputantes, extra legitimam Eccleſiæ aciem, nos ſcilicet ſubmouent, quorum ſanguine Chriſtiano imperio tot ſunt adiectæ prouinciæ. Præclari enimuero legionarij, qui belli totius pondus in auxilia reclinant; ipſi veterum Monachorum victoriis fruentes, vtque olim, qui ſimiles illis erunt, noſtris perfruantur, ſatagentes. Sed nos Chriſto militantes parum admodum iſta curamus. Macti eſtote animis, legiones verè iaculatrices, quodque adhuc reliquum eſt, hoſtilium copiarum coniunctis animis inuadite, impellite, profligate. Dedecus noſtrum eſt, in hac tanta fortiſſimorum virorum copia, tam prono in vota cœlo, adhuc ſupereſſe, quod vincatur.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

MAximum hoc Ignatij, ac primum olim votum fuit, barbaris Turcis in ipſa Ieroſolyma omni contempto mortis metu, Chriſtum prædicare. Sed vetitum id facere; non tamen conceptus ardor deſeruit, ne vetare poſſent, qui olim id fecerant, ſummi Pontificis auctoritatem quæſiuit, ſed alia erant fata. Itaque cum Ieroſolymitanæ profectionis ſpem omnem bellum cum barbaris à Veneto ſuſceptum abſtuliſſet, maiora complexus, operam Rom. Pontifici detulit, cum ſua cohorte, quocumque ipſi Chriſtiani exercitus Imperator iuſſiſſet, ſigna illaturus, retentúſque in præſidio, quàm ſtrenuè ad id bellum incubuerit, quotidianis ad hanc vſque diem conatibus experimur.

cum finibus vagantium barbarorum coacta turba, poſitiſque ſedibus, pagos xxv. conſtituere. Itaque tanta erat hominis fama, vt è circumiectis regionibus audituri eum barbari ad lx. quondam conuenerint. Quanta eſt vnius hominis ſtrenua virtus? Illa ſcilicet numero non pugnat, ſed viribus.

XVIII. *De Gregorio Batera, Epiſcopo Carthaginenſi, Ordin. Prædic.*

AVt ego veterum in hiſtoriis nihil ſcio, aut nihil Gregorij facto ſimile vidit antiquitas. Impoſuerant ægrè admodum ferenti, ac reluctanti Mexicanæ Carthaginis inſulas; quibus impeditus quum, quod illi erat in votis, ad Indos liberiùs, pro veteri ſuo more, excurrere haudquaquam poſſet, de abdicando Epiſcopatu agere cœpit. Quod vt ex animi ſententia procederet, ne ex longinquo agenti minor eſſet fides, in Hiſpanias nauigat. Inde quia Romano Pontifici eam minimè probari abdicationem ſentiebat, ardentiſſimas ad eum litteras componit; quibus ipſis, quia tardior ab vrbe reſponſio reddebatur, moræ impatiens Romanam ſuſcipit peregrinationem, nulla periculorum, laborumque habita ratione. Quintodecimo ab vrbe lapide obuium habuit tabellarium, cum Pontificiis litteris, quibus lectis Epiſcopatu abeundi poteſtatem, vt ſibi fieri intellexit, conuerſo è veſtigio itinere, vrbe ne quidem viſa, quod dies aliquot de procuranda Indorum ſalute nolle deduci ſibi diceret, protinus in Hiſpaniam, atque inde conſcenſa quamprimùm naue in Americam reuerſus eſt, Floridæ, quam ſibi colendam delegerat, Euangelij maturitatem allaturus.

XIX. *De Religioſis Ordinibus.*

HIc ego iam operæ compendium faciam, & non diſcretis, partitiſque laudibus ſingulorum hominum decora, ſed Ordines vniuerſos ingenti cum admiratione complectar. Tantum enim hoc, & ſuperiori ſeculo à vobis, in adducendis ad Chriſtum innumerabilibus populis operæ, ſudoris, ac ſanguinis profuſum eſt, vt infinita illa noualia, quæcumque vterque aſpicit mundi vertex, vobis accepta referat Eccleſia, religioſiſſimi Ordines. Et mirabuntur olim poſteri centum paulo plus annis tot gentes, linguis diſſonas,

Digitized by Google

diſſonas, legibus abſurdas, ſectis pluſquam impias, immanitate barbaras, locis infinitas inuecta Euangelij luce, depulſiſque æternum ibi incubantibus idololatriæ tenebris, deiectis idolis, euulſis erroribus, traductis ad humanitatem moribus, Chriſtianæ aſſertas fuiſſe Reipublicæ: olim illa prouinciis creſcebat, ſed veſtris laboribus altero iam nunc creuit orbe terrarum. Vix locus vllus eſt, aut potiùs omnino nullus eſt, in illa tanta immenſitate terrarum, in quem religioſi nominis homines Euangelij lumen non intulerint, vt vel tam luculentis rebus geſtis, quarum nulla vnquam erit obliuio, ſi alia omnia deſint argumenta, illorum conuicia inſuper habenda ducam, qui in vmbra de ſole diſputantes, extra legitimam Eccleſiæ aciem, nos ſcilicet ſubmouent, quorum ſanguine Chriſtiano imperio tot ſunt adiectæ prouinciæ. Præclari enimuero legionarij, qui belli totius pondus in auxilia reclinant; ipſi veterum Monachorum victoriis fruentes, vtque olim, qui ſimiles illis erunt, noſtris perfruantur, ſatagentes. Sed nos Chriſto militantes parum admodum iſta curamus. Macti eſtote animis, legiones verè iaculatrices, quodque adhuc reliquum eſt, hoſtilium copiarum coniunctis animis inuadite, impellite, profligate. Dedecus noſtrum eſt, in hac tanta fortiſſimorum virorum copia, tam prono in vota cœlo, adhuc supereſſe, quod vincatur.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

Maximum hoc Ignatij, ac primum olim votum fuit, barbaris Turcis in ipſa Ieroſolyma omni contempto mortis metu, Chriſtum prædicare. Sed vetitum id facere; non tamen conceptus ardor deſeruit, ne vetare poſſent, qui olim id fecerant, ſummi Pontificis auctoritatem quæſiuit, ſed alia erant fata. Itaque cum Ieroſolymitanæ profectionis ſpem omnem bellum cum barbaris à Veneto ſuſceptum abſtuliſſet, maiora complexus, operam Rom. Pontifici detulit, cum ſua cohorte, quocumque ipſi Chriſtiani exercitus Imperator iuſſiſſet, ſigna illaturus, retentúſque in præſidio, quàm ſtrenuè ad id bellum incubuerit, quotidianis ad hanc vſque diem conatibus experimur.

Ioan. Rhò virt. hiſt.

II. *De Franciſco Xauerio.*

QVis locum hunc ſine Xauerio attingat, cùm ille vnus ſuo ſæculo, ampliſſimis rebus geſtis, legitimo iure Apoſtoli cognomentum fuerit adeptus? Primus Iaponiam pro Chriſto intrauit, ibique fidei ſedem fixit; ac ne Xauerium totum retexam, vnus ipſe triginta barbarorum inter ſe abſonis linguis loquutus eſt; cùm pluſquam centum linguarum populis prædicauerit, vt illis omnibus labium vnum redderet, quo Dominum faciliùs ſequerentur. Vnus ipſe c x x. barbarorum myriades ſua manu ſacro abluerit fonte, quæ manus in vrbem aducta Farneſiano noſtro in templo vt recepti Orientis nobile colitur trophæum.

III. *De ijs qui linguas plurimas didicerunt.*

QVod in Xauerio ſine magno miraculo non fuit, id alij quamquam non adeò exaggeratè, labore improbo conſequuti fuiſſe memorantur. Petrum de Agnaſio nouem barbarorum calluiſſe linguas. Alphonſum Borzanam vndecim loquutum.

IV. *De Petro de Agnaſio.*

AT Petrum de Agnaſio, quem diximus, non ſola linguarum exercitatio nobilitauit: vt enim barbaros, ac rupices homines ad Chriſtum pelliceret, demittebat ille ſe ad omnem humanitatis, ac beneuolentiæ ſignificationem. Itaque in eo vno patrem, matrem, tutorem, ac medicum habebant: & vltimas quidem partes quum non iuxta Medicorum leges, ſed iuxta arduæ, atque erectiſſimæ charitatis imperia exerceret, purulenta vlcera lambendo, atque ſugendo, ſæpius etiam, quàm artis ſpes erat, ægros reddebat ſanitati.

V. *De Joanne Montoya.*

IOannem verò Montoyam quatuordecim luſtris grauem, ac propè ſupremis admotum, miratæ ſunt incultæ in Peruuio regiones, quum per inuia montium, profunda fluminum, ac denſa ſyluarum, quo nemo Europæorum ſe penetrauerat, abditas gentes, & profunda æternæ ignorationis caligine oppreſſas quæreret, vt ſplendidum Euangelij diem illuc inferret. Amplectebatur humaniſſimè, ac illorum linguas addiſcebat, vt etiam ſeptuagenarius cum illis balbutiret. Verùm talia conantem vires defecere, vt pedibus, ac tibiis intume

intumeſcentibus, & per vlcera corruptis ad ſuos reuerti, ibique Indos ſuos votis iuuare, illi fuerit neceſſe.

VI. *De Antonio Andrada.*

ILla etiam Antonij Andradæ admirabilis peregrinatio fuit, qua noſtris hominibus Tibeti regnum, & quæ illi adiacent, Prouincias, primus mortalium hoc ſæculo ad Euangelium aperuit. Fatigat legentem viarum inuiarum difficultas, & horridæ hyemis aſperitas, & niuium æterni montis montibus ipſis ad fontes Gangis ſuperimpoſiti, quæ omnia obſtinato ad charitatem animo Andradius conſtantiſſimè ſuperauit. Quis audeat in niue, ac ſub ningente Ioue dormire, niſi cui ſit caminus charitatis in pectore? Peruenit ergo Andradius, explorauitque gentis in media Aſia profundáque barbarie mores minimè barbaros, ac religionem vt abnormem, ita quam à Chriſtianis olim moribus aberraſſe facile deprehendes.

VII. *De Michaële Vrrea.*

QVo verò exercitationis genere ad has tam arduas in barbaros idololatras expeditiones comparandus conformandúſque ſit animus, in Michaële Vrrea videamus. Vt primum ſtetit ſententia Chiunchios in Peruuio gẽtem feritate, atque immanitate infamem, Euangelio aggredi, annum integrum in huius belli meditatione, atque armorum comparatione poſuit. Herbis, ac frigida victum metiri, ſomnum ſuper ſarmentorum, aut virgarum faſce, & quidem perbreuem capere, flagellum quotidie ſuo ſanguine imbuere, plurimum in precibus eſſe, meditamenta Euangelicæ prædicationis fuere. Vbi ſatis exploratæ vires, tum prouinciam ingreſſus, linguam difficillimam, quam didicerat, digeſſit, & catechiſmum eadem nomenclatura conſcripſit, ac ne quis de fide, quam eo in libro explicauerat, dubitaret, ab iiſdem Chiunchiis cæſus ſanguine obſignauit.

VIII. *De Andrea Ortizio.*

ARcana in his ratio diuinitatis quum aliis longè difficiliores prouinciæ ſine ſanguine, ac morte proceſſerint. Quid enim, rogo, in Indica omni barbarie Caribis, qui hominum venatione non ſecus, ac capreolorum viuerent, qui caſtratos pueros hoſtium, aut etiam, quod inhumanius eſt, ſuos, dummodo ex ancillis ſuſceptos, domi altiles haberent, vt ſaginatorum carnibus conuiuia inter ſe

Digitized by Google

agitarent, his, inquam, antropophagis quid atrocius, aut horribilius potuit excogitari? Qualem fuiſſe oportuit hominis illius virtutem, qui nullo armorum paratu ad eos adire, atque inter illos viuere, Euangelium prædicare, barbaros illos, atque inhumanos mores caſtigare,auſus fuit? & tamen res tota Andreæ Ortizio fœliciter ceſſit è ſententia, hominéſque manſuefecit.

IX. *De Didaco Martinio.*

INter cathenatos Peruuij montes, qui Prouinciæ perpetuò ad Occidentem per aliquot centenas *leucas* imminent, aſperrima & ingenio loci, & moribus regio eſt, cui, quòd ærumnarum ſit feraciſſima, iure à ſancta Cruce nomen indidere. Horrida hæc noualia primus omnium proſcidit,ac ſubegit Didacus. Ipſe etiam primus in Iulide fidei buccinam inflauit, atque ſuperſtitiones antiquiſſimas radicitus eruit. Ex his veluti arcibus in circumiectas gentes, nulla ex parte mitiores, frequentes ſuſceptæ exinde ſunt peregrinationes, inſigni cum rerum geſtarum emolumento, euulgato per abditos illos montium anfractus Euangelio; quod ſuccedentes ſocij fixa ibi ſede, ac fuſo non ſemel ſanguine irrigarunt. Quæ enim arido à ſanguine cultorum ſolo ſementes fiunt,maligniùs aliquanto votis reſpondent agricolarum. Vt ab hac terra fruges extorqueas, lata damnationis lege ſudore agendum eſt; vt ab animis fidem, ſanguine.

X. *De Hieronymo ab Angelis.*

INſanus ille pluſquam barbaricæ crudelitatis turbo, qui lætas Iaponicæ Eccleſiæ ſegetes vaſta calamitate peſſumdedit, antequam Euangelij cultores igne ferróque abſumeret vniuerſos,dum primos furentis impetus deuitant, latè per ignotas, & inacceſſas regiones magno earum bono diſiecit. Senſere hoc vltima Iaponum regna Tatu,& Cai,ſenſit & Teto extremo Aſiæ ad Euroafricum limite Iaponiæ obiectum regnum,vix antea fama cognitum,atque auditione,ad quæ Hieronymus nulla montium, aut marium interiacentium formidine primus mortalium intulit Euangelium. Senſit demum Oxu Regnum, quod Idatis Maſamuni acerba tyrannide oppreſſum, decem capitum millia ab hoc vno homine luſtrali fonte abluta in libertatem filiorum Dei aſſeri breui, ſed ingenti aliquorum menſium labore vidit. His diues ſpoliis, atque manubiis igne ambuſtus triumphum egit luculentiſſimum, & qualem Elias ipſe poſſit inuidere.

XI De

X I. *De Iuliano Baldinotto.*

TOquinum Regnum eſt inter Malacam, & Sinas Aſiaticæ miraculum opulentiæ, ac populorum innumerabili multitudine frequentiſſimum, inacceſſum Euangelij præconibus, antequam Baldinottus ex Italia, vbi Piſtorium patriam habuit, in Sinarum emporium Amacaum delatus, inde mouens Euangelium primus inferret. Breuis illi vita fuit, & exploraſſe, ac prima ieciſſe ſemina contentus, ad ſuperos abiens, ſociis prædicationis lampada tradidit, qua illi egregiè circumlata vetuſtas, & gentibus illis pluſquam auitas tenebras hodieque diſpellunt. Numquam deerunt cœpta qui promoueant, vbi quis primus irrumpat.

X I I. *De Gonzalo Sylueria.*

NOtiſſimum ſanctimoniâ virum omittere non debeo, quo prædicante Monopotapus Cafrorum Imperator, cuius in immenſum patet regnum, Euangelio acceſſit, magna totius gentis ad Chriſtum adducendæ ſpe haud ex vano concepta, niſi barbaro fluxa in homines pariter ac Deum fides fuiſſet. Ingens & rudis, & truculenta fœdiſſimo hominum generi, atque ad extremam Africæ ſe in immenſam cuſpidantis oram compulſo, Cafris barbaries eſt, ſtoliditate morum, atque ingenij, quantam non aliàs vſquam gentium temerè reperias. Hæc, quæ alios terruiſſent, Syluеriam inuitarunt. Moleſtiſſima nauigatione atque centum ampliùs *leucarum* difficillimo itinere confecto, in eoque Gamba Tongi Rege cum procerum plurimis expiato, ad Regiam vrbem ſe contulit, Euangeli facem extulit ſignum ſalutis, Regem & proceres Chriſto abluit, rurſumque Saracenorum fraudulentiſſima machinatione; intendentibus ſe tenebris oppreſſus, atque huius lucis vſura intercepta, in ſempiternam commigrauit. Numquam ſine fructu ſeritur Euangelium; quo cum ſi cadere contingat, mortui grani certiſſimo incremento meſſis colligitur æternitatis.

X I I I. *De Roberto Nobilio.*

VEterem & ab antiquiſſimis vſque ſeculis repetitæ nobilitatis contumacia inexpugnabilem Bracmanarum ſuperſtitionem primus iuſtis armis aggreſſus eſt Robertus patriâ Politianus, gente Nobilius. Difficilis admodum expeditio, & laboris, niſi fidei pro-

ferendæ amor animos obfirmet, omninò intolerandi. Superbia eius nationis alias omnes præ ſe contemnentis, atque earum afflatu nobilitatem, qua inſolentiſſimè gloriantur, pollui credentis artificio eludenda; tum illorum, qui ſe magiſtros apud illos ferunt, imitandi ritus, vſurpanda veſtis, & cibus. Itaque euulgat ſe ab Italia nobiliſſima Prouinciarum venire, domi ſe continet, nec facilem adeuntibus aditum præbet; linea ad pedes induitur candidi coloris, giluo ſuperinducto paludamento, & rubro ex capite circumfluente geſtamine ſpectabilis, ſelláque reſidens inuiſentes admittit; carne, piſce, ouis, caſeo, vino abſtinet, oryza & aqua, oleribuſque victitans, acri hæc inter earum litterarum ſtudio, quibus antiquiſſima Pythagoricæ Philoſophiæ, atque inſaniæ arcana paucis etiam ipſorum cognita, traduntur. Gliſcere per hæc paulatim fama, & captis plurimis, qui noui hoſpitis ſectam exploratum venerant, laxari Euangelio via cœpta quantulacumque tanti laboris mercede, quæ vbi animis ad Chriſtum traductis rependitur, ob pretioſiſſimam illorum indicaturam numquam eſt exigua.

XIV. *De Matthæo Riccio.*

Sinicas illas ſpes, quæ tot iam luſtris conſtanti noſtrorum hominum Italorum, Luſitanorum, Belgarum labore, ac doctrina, non ſine multorum millium animorum fruge ſuſtentatæ vicinam iam maturitatem, & gentis toto orbe celeberrimæ, atque florentiſſimi ſupra fidem regni conuerſionem è vicino promittunt, primus omnium ſeuit Matthæus Riccius Maceratenſis. Hic ærumnis, periculis, ſolitudine, difficillimæ, atque infinitæ linguæ addiſcendæ, quæ plures homini ſolertiſſimo, atque ingenioſiſſimo annos abſtulit, tædio vexatus euicit tandem, vt Euangelij inoculatio comprehenderet; ſpectauitque Eccleſiam ſua, ſuorumque opera ex primoribus etiam doctioribuſque congregatam. Mihi ad eamdem gloriæ, ac laboris partem aſpiranti, deſtinatoque, ſed ſubitò in Italia retento felicitatis pars videtur eſſe Iacobum fratrem ibi Euangelio lalborantem habere, qui Pechini, Regia vrbs eſt, Mathematicis ſtudiis, correctoque Kalendario collata cum Adamo Sciallo Germano, ac olim in Theologicis ſtudiis in vrbe condiſcipulo operâ, inclitus iam libris ea lingua pluribus editis, meliorum ſiderum ſcientiam Euangelium Regni proceres docet. Cui ego feliciſſimum curſum votis omnibus lætiſſimus, ac nobilis plenus inui-

diæ

Digitized by Google

diæ hic palàm precari fidei, ac fraternæ officium charitatis arbitror eſſe.

XV. *De Michaële Caruallio.*

ADiacet Sinis ad Occidentem, vnde fictum Europæis nomen, Cochincinæ Regnum, quod inſtitutis nobile, atque Euangelio peropportunum primus ea cauſſa ſociorum ingreſſus eſt Michaël Caruallius; ſtatimque in ſe oculos, animoſque indigenarum conuertit nouæ legis ſanctitas, & prædicatæ veritatis maieſtas. Itaque iacta ſemina futuræ olim amplitudinis, quæ alternis, vt moris eſt, excepta tempeſtatibus, lætam iam viriditatem, frugeſque iucundiſſimas effuderunt.

XVI. *De Petro Maſcarenia.*

ADiacent in Orientem procurrenti Aſiæ maioribus, minoribuſve fretis diſtinctæ inſulæ quamplurimæ, ad ipſas vſque Philippinas pertinentes, in quarum non paucas per noſtros homines illata ea fides eſt. Manadiam expiauit Petrus Maſcarenias, Sanguino eius Rege, Regináque, ac procerum pleriſque Chriſto per Euangelium genitis. Aderat Sionius Rex, qui cum claſſe obuiam Petro procedens, Sanguino in erigenda prægrandi cruce, quam ambo ad deſtinatum Chriſti vexillo locum ſuccollantes detulerunt, egregiam operam nauauit. Itaque medios inter idololatras, ac Saracenos inſulares effulgere cœpit Euangelium.

XVII. *De Gundiſaluo de Tapia.*

ACagæi Tapuanæ in Mexicana regione vallis accolæ, quique vicina colunt populi, Gundiſaluum ſuæ fidei magiſtrum habuere. Efferatos ob acceptam, pluſculis, priuſquam ad eos ipſe iret, annis, ab Hiſpano cladem, adeóque Hiſpanicum nomen procul arcentes ſanctimonia & modeſtia manſuefecit; vt eodem Hiſpanorum nomine alios longè homines à Mexico adueniſſe fama vulgaret, qui non cædibus, ac rapinis omnia vaſtaret, ſed mitiſſimè agerent, ac docerent; itaque ad eum confluere, audire, expiari. Tunc enim animas homines credunt, quùm fortunis, corporibuſque, quas plerique mortalium ante illas habent, nihil timent.

Digitized by Google

XVIII. *De Alphonſo Humenio.*

PHilippinas in Orientis, Occidentiſque veluti limite, incredibili quadam frequentia excurrentes inſulas, magno fidei emolumento cum ſociorum agmine acceſſit Alphonſus, & cùm Pictos Boholanos, alioſque populos ac gentes in fide confirmauit, tum primus omnium Samaræ Chriſti Euangelium attulit, & quibus ſolemne eſt laboribus Eccleſiam illas inter nobiliſſimam fundauit, magnis editis ſanctimoniæ documentis, ſine quibus labor omnis prædicandi fruſtrà ſuſcipitur, vix enim, quæ humanum ſuperant captum, homines credunt, ſi dicentium mores ſupra vulgi faſtigium non attolluntur. Fidei indicaturam, mores eſſe, quamquam falsò, homines credunt tamen.

XIX *De Franciſo Pinto.*

AN quia ſucceſſu caruit Pinti peregrinatio Euangelij cauſſa ſuſcepta, ideo hominis virtus, qui ſanguine etiam fuſo eidem immori voluit, diſſimulanda eſt? Quærebat hic barbaros, eis Maragnonem fluuiorum omnium maximum, *leucis* circiter centum, aſperas rupes, & inacceſſi aditus habitantes, vt eis Euangelij lucem inferret. Toto anno cum ſyluis, paludibuſque luctatus, aperto ſecuribus per intacta nemorum itinere Ibugapabam demum peruenit, ac ne ſine mercede tanti eſſent labores, gentibus illis nondum placato vtentibus Deo, ab iiſdem ibidem non crudelius cæſus eſt, quàm glorioſius occubuit. Aliis factam Euangelij ſementem ſanguine irrigantibus hic ſolum durum & carioſum eodem recipiendæ olim fidei præparauit.

XX. *De Franciſco Ribera.*

PAulo lætiora initia fecerat fidei apud Currentium caput in Africa Franciſcus, adducto Ethnico Rege, vt Chriſtianæ prædicationi faueret, velletque ſuos eſſe Chriſtianos. Itaque iam operi manum admouerat, & bellè res proceſſura videbatur, quum Saraceni dirum hominum genus, & qui ſectæ patrocinium in crudelitate reponunt, hominem inter ſacrificandum lanceis confoſſum de medio tollere maturarunt, intercepta maxima ſpe. Sed ille iam Chriſtum ibi prædicauerat.

XXI. *De*

Digitized by Google

XXI. *De Ferdinando Santarenio.*

VLtra Topianas in Mexico argenti ſodinas percelebres arduis in montibus, atque præruptis Napares degunt, vltraque Acaxio gentem & ipſam montanam, moribus atque barbarie locis conſimili. Euaſit eo tamen Ferdinandus, & plures barbarorum pagos pertinacibus cultos laboribus ad Chriſtum traduxit, tantúmque operæ poſuit tum in his, tum in aliis, vt à barbaris demum obtruncatus, quid vltrà à Domino, cuius gloriæ laborabat, hic depoſceret, profectò non haberet. Nam Chriſtum crucifixum prædicantibus votum eſt, pro eo mori.

XXII. *De Didaco Caruallio.*

HVnc reliquos inter athletas pugnantem ſpectauit Iaponia, quæ antea peregrinātem, nouóſque populos Euangelio aperientem fuerat admirata. In Xonaiam intactam Deuani Regni prouinciam, ſexcenta per pericula intrepidus ſe penetrauit. Atque auguſtiſſimo ſacrificio capta veluti poſſeſſione, nō priùs inde abire ſuſtinuit, quàm lætā in Eccleſiæ aream meſſem intuliſſet. Quod cùm per ſe magnum ſit, tum tota in Chriſtiani nominis exitium conſurgente Iaponia, non niſi ab eo homine tentari potuit, qui quærendis Deo animis animam multo cum fœnore prodigi poſſe non tam ſciret, quàm ſentiret.

XXIII. *De Alphonſo Barzana.*

PAraquariæ ingens iam in Americanæ Eccleſiæ annalibus nomen eſt, creſcentis in ea ſolitudine vaſtiſsimarum prouinciarum fide, cuius culturæ nō vnius iam datus eſt ſanguis. Primus eam barbariem prorupit Barzana, Comite Petro Agnaſco, laboribúſque infinitis tandem obtinuit, vt iactis fundamentis, ſurgentem aliorū manibus molem lætus videret. Hic, vt verbo dicamus, ad Indorum ſalutem factus quatuordecim eorū linguis loquebatur, & quadraginta ipſos annos, gentes inter illas verſatus, quantū profecerit, explicari non poteſt. Si, Dei verbū vacuum non redire, oraculū Chriſti eſt, qui illū continenter tam variis linguis diſſeminauit, quàm diues operum, & opum fuit?

XXIV. *De Rocho Gonzalo.*

VRüaios ſyluicolas, atque humanitatis omnis expertes, nec tam populos, quàm familias, & gentes, nec vicatim quidem, ſed

Digitized by Google

diſperſis per nemorum condenſa incuruarum carinarum ſimilibus mapalibus habitantes, ferina, ac piſcatu, aut etiam cæſis in vſum menſarum hoſtibus victitantes, veneficiis, ac veneficis ad inſaniam addictos, forti ac fideli prædicatione primus mortalium omnium Rochus emollire aggreſſus eſt. Tanta fuit viri virtus, iſque è cœlo fauor, vt in vicos, & populos coierint, & magnarum olim vrbium rudimenta, pagos frequentiſſimos vallis cingere, ac munire incœperint. Vbi ea ſtetit ſententia, prima templi ponendi cura eſt, naturæ imitatione ſalubri; nam & illa corporis humani molitionem à corde auſpicatur. His curis intentum Rochum illata à barbaris mors, patriis olim Paraquariæ ſideribus addidit, vſque adeò frugifera apud barbaros ſemper eſt prædicatio, quum aut illi cedant Euangelio, aut nos cædamur, ambigua, ſi optio detur, electione.

XXV. *De Sebaſtiano Barreira.*

PLuſquam ſeptuagenarius erat Barreira, quum è Luſitania in Guineam ſoluit; maiori vtique fidei ardore delatus, quàm vicini ſideris afflatu, quum oræ illæ afflatu aduenis per quàm noxiis æſtibus exurantur. Eò vt mitteretur, lacrymis impetrauit, & quamquam iuuenilem afferret alacritatem, ſenili conſtantia rem geſſit; littorales, ac montanos populos multitudine tanta, quantam qui oculis non vſurparunt, vix referentibus credant, paſſim denſis in tenebris iacentes ſuperſtitionibuſque ori nigerrimo concolores adiuit, docuit, & millia plurima Chriſto adiunxit, tantis vexatus laboribus, vt quum operis nullum finem faceret, vitæ demum inueniret. felix planè, cuius prædicationi vita non ſuperfuit, vt poſt diei pondus, & æſtus, plenam cum nouiſſimis acciperet mercedem.

XXVI. *De Petro Biardo.*

IAcet extremo propè recedentis in Septentriones Americæ limite vltra Floridam vaſta, & fluminibus immenſis, nemoribuſque æternùm intonſis, ac montibus diſtincta regio, cui longæ hyemis altiſſimæ niues, ac gentium plurimarum mores barbari, tetræ ſuperſtitiones, oriſque, & verborum aſperitas non ferenda. Illuc tamen nauigarunt Galli, lucroſa Caſtorum pellium mercatura illecti, quum inſuper & frugum omnium patientiſſima tellus ſit, & piſcoſum mare, deductis coloniis, oppida fundarunt. Ne aliquid amplius, quàm fides, auſa videretur auaritia, eò primi aduolarunt

Digitized by Google

larunt Petrus Biardus, & ſocij; & quamuis non admodum lætis initiis, aliis tamen atque aliis ſuccedentes ſtationem, præſidiumque conſtantia tenuere: mox, cognita gentis lingua, ſe in interiora prouinciæ itineribus difficillimis penetrantes, pluribus iam ſedibus conſtitutis, & millibus aliquot incolarum ad Chriſtum adductis, ſpes faciunt ampliſſimas.

XXVII. *De Socijs in Marilandia.*

VLtra Canadam iam accolunt Angli Catholici, bona Regis humaniſſimi venia; & quamquam tantis laboribus noſtros homines Anglia exerceat, quaſi tamen ſegnes domi otio deſiderent, vltra Oceani immenſitatem gentes barbarie, abſurdiſque moribus nemini populorum ſecundas ad excolendum aggreſſi, iam tantum profecerunt, vt operæ non pœniteat.

XXVIII. *De Emmanuele Nobrega.*

BRaſiliam fœcundiſſimi ſoli regionem, ſed incolarum barbarie, ingeniiſque aſperrimam, quamquam non omnino intactam, ſed vix, ac leuiter Euangelij vomere alicubi proſciſſam, miſſo Nobrega, cum Martino Azpilcueta Xauerij conſobrino, ſociiſque aliis colendam ſuſcepit Societas contentione tanta operarum, vt præclariſſima ibi ſeges religionis exiſteret, vbi paulo antè ignoratum omnino erat nomen ipſum diuinitatis. Certatum eſt æmulatione pulcherrima, quùm per eos paſſim agros ſacchariferas arundines auida lucri pangeret mortalitas, Eccleſiaſque conſtituerent immortalitatis magiſtri. Iam Braſili Chriſtiani ſunt, quorum regio tota dulcedine admirabili ad Europæ luxum redundat, quàm ſuauis ſit dominus, & quàm dulce nomen eius, haud minimo cœleſtis patriæ ornamento feliciùs experiuntur; nulla tanta eſt morum auſteritas, quæ Euangelio condita non miteſcat.

XXIX. *De ijs, qui Reges Chriſtiano lauacro abluerunt, & excuſatio aliqua.*

SEd hîc ego abiungere neceſſe habeo; nam ſi omnium, quos laus hæc prædicati Euangelij pluſquam albis euehit quadrigis, proſequi enumerando velim, iam aliò deſtinatas curas huc mihi omnes video eſſe conuertendas. Integrum hæc ſibi opus, & libros aliquam

plurimos poſtulant, quos confici profectò è Republica eſſet. Sed hinc abeuntem iniecta veluti manu reuocant Reges, noſtrorum operâ Chriſto adiuncti, qui ſe diſſimulari ægrè admodum ferunt Parendum Regibus eſt, ſed breui ſyllabo res tota abſoluenda. Xauerius igitur, vt ab Apoſtolo ordiar, Candenſem in Ceilario Regem Goæ, Ternatenſem Reginam in ſuo Regno abluit, huic Eliſabeth nomen impoſitum. Conſaluus Sylueria Reges Tongi, & Monopotapæ. Alphonſus Barzana Ingarum vltimum in Peruuio, quem Carolum appellauit. Coſmus Turrianus Bartholomæum Omuræ. Franciſcus Cabralis Franciſcum Bungi. Aloyſius Almeida Protaſium Arimæ, & Aloyſium Goti Reges in Iaponia. Reges item Maldiuarum & Iafanapatamæ ſocij Goæ. Trinchanamdi in ora Comorina Henricus Henricius, Bacinanenſem, quem Ioannem appellauit Antonius Vazius. Celebum apud Molucas Iacobus Magaglianos; Serræ Lioniæ in Africa ad Caput-viride, & Toræ illi Philippo, huic Petro nomen fuit Balthaſar Barreira cum tota prope Regia cognatione Chriſtiano fonte luſtratos Eccleſiæ addiderunt. Iam verò vel Regios in magni Mogoris aula iuuenes, vel Tidorenſis Regis fratres duos in Molucis, vel Benguici filium in Ternate, vel Caciques innumeros in vtraque America enumerare infinitum eſſet. Vtinam & quotquot ad Orientem, Occaſúmque ſolem agitant, Reges, & Principes luſtrali vnda expiare poſſimus. Ego libentiſſimè vel ipſo dato ſanguine miniſtrarem.

CAPVT III.

De Spe.

O MATRE pulchra filia pulchrior! Quini enim amabiliſſimam virtutum omnium, noſtriſque maximè cognatam animis, vel in ipſo operum eius enarrandorum limine ita ſalutem? Quamquam non pulchritudine modò, perpetuaque iuuenta, cui nunquam adrepat ſenium, amabilitatem ſibi conciliat; verùm etiam fortitudine placet ſingulari. Hæc eſt, quæ fidei fœcundiſſimo ſinu effuſa, maternam vt capiat hæreditatem, formidatas Regum iras, & quidquid vſpiam aſperum, aut hoſtiliter horridum, ſe ſe adeunti obiicit, magno diſiicit

Digitized by Google

iicit pectore, pede proterit, atque intrepida, quà cœperat ire, pergit. Hæc eſt, quæ negatas homini pennas volens commodat volaturienti, magniſque ſubuectum alis, ac proinde terrenorum deſpicientem, nuſquam præterquam in ipſo aditu felicitatis deſerit, quum ſe iam ipſa maior, adeptiſque, in quæ auidè ferebatur, bonis victa, metamorphoſi longè ſuauiſſima, mutata in gaudium veluti operatione æternum quieſcit nobile pacis ac patriæ ornamentum non iam aut belli præſidium, aut viæ perarduæ inſtrumentum. non eſt illi fas boni, ad quod per iniqua omnia graſſatur poſſeſſione frui, & quamquam interiùs velum ſpectet diuinitatis, nunquam illi benè eſt, niſi quum ampliùs eſſe non licet Haud alia fluuiorum ratio eſt, qui curſu infinito, per aſpera ſæpè atque confragoſa, ſæpe per deuexa, & abrupta euerberatis, præcipitatiſque aquis, ad mare properantes vt decurrerunt, iam non ſunt, mari hauſti. Spei ergo alacritas illa tota viatoria eſt; patriam petit, ad eamque peruenit, ſed non ingreditur: ipſo alitur labore, hominesque per obſtantia eluctatos optima dux, feliciſſimæ, veluti de manu, tradit tranquillitati. Stupor eſt videre, quàm erecta, & vigens, quàm ſuopte ingenio ardua ſit, quàm terriculamẽta omnia, ipſamque mortem inſuper habeat. Cum hac extremùm congreditur, tanto vtrinque obnixu, vt quum ipſam inter luctam proclamare audeat ſpes, *Etiamſi me occiderit, in eum ſperabo*, claro ad Deum ſuſpectu; & mors falce vſa hanc penitus recidat, vtraque in ſupremo finiat duello; & hæc quidem eluſa hianſque, quia nihil iuris in partem hominis meliorem ſibi eſſe demum intelligit, inani, quod nec diu ſuum erit, corporum ſpolio glorietur; ſpes verò quod mortis inter procellas, quibus ipſa clauo aſſidens moderatur immenſo itinere confecto, cum illa decertauerit, nulloque iam timore ſupereunte, nihil ipſa negotij amplius in terris habeat, ob eam gratiam volens, libenſque in gaudium mutata conquieſcit. Cæterùm quoniam minora hæc aliquando etiam aſpicere non dedignatur, bonorumque omnium, quæ hîc à Deo accipimus, conciliatrix maxima videtur eſſe, quaſi duplici aſſurgat cacumine, ſed altero editiore vtriuſque decora comprehendamus.

I. *De Ferdinando II. Cæſare.*

ADmirationi fuit conſtantiſſima Ferdinandi ſpes, qui rebellantium populorum, ac totius penè Septentrionis coniuratione

Digitized by Google

petitus, regnis, aut raptis, aut laceratis, vultu nihilominus clades illas audiret renidenti, illud patria lingua identidem vſurpans; Deus ex hac aqua me eruet. Nec illum ſpes confudit, quippe firmiſſima veluti anchora ſolidum diuinæ bonitatis fundo comprehenſo victor hoſtium, frementes ne quicquam fluctus, cùm maximè humano iudicio deſperata ſalus eſſet, ponere vidit, immaneſque coniuratorum Regum conatus ad nihilum recidiſſe, ac ne regnorum horum minutiis ſpes magna tantùm occuparetur, ſupremæ admonitus neceſſitatis, profeſſus ſe quamquam peccatis obnoxium, nihil tamen eorum, quæ meliora putaſſet, omiſiſſe, erectiſſimo ad beatitudinem animo ſe comparauit. Ille demum iuſtiſſimè ſperat, qui nihil vnquam pro Deo timuit.

II. *De Ioanne Auila.*

IOannes Auila paupertatem profeſſus, vt expeditior Euangelio prædicando eſſet, ſibi nihil perſuaſerat defuturum; quumque plurimos annos eodem vitæ inſtituto tranſegiſſet, aiebat, ſibi optimum ſemper fundum fuiſſe illam Chriſti Domini pollicitationem, *Quærite primum Regnum Dei, & hæc omnia adijcientur vobis*, neque menſam hanc vnquam fefelliſſe. Qua porrò ſpe ad ſuprema illa bona, beatámque vitam graſſaretur, vel in ipſo mortis confinio præclarè docuit, dum aſtantem ſibi Sacerdotem, eodem ritu facere iuſſit, quo de reſurrectione fieri conſueuit; tanta enim erat animi, ac ſpei ſublimitate, vt ſemimortuus reſurrectionis fœlicitatem cogitatione præciperet. Quid enim temporis, quamquam longiſſimi moras æſtimet, qui vela pandit æternitati?

III. *De Cæcilia à Cruce Moniali Diſcalceata S. Franciſci.*

ATrox morbi vis Cæciliæ clariſſimæ olim fœminæ, atque Annæ Philippi II. acceptiſſimæ, oculos ex ipſis propè orbibus excuſſos tam acri doloris ſenſu torquebat, vt faſcia validè conſtricti, ne prorſus exciderent, continerentur Amiſſa huius lucis vſura, ſine qua triſtia ſibi omnia videri ſenex ille optimus, diuiniſque monumentis celebratus Tobias profitebatur, graue tormentum Cæciliæ videri poterat; niſi Chriſtianæ ſpes diſciplinæ alacriores nunc fœminis, quàm olim Palæſtinæ potiundæ, aut recipiendæ ſpes faceret viris. Rogata igitur ab Antiſtite, quo eam valetudinem animo ferret; lætiſſimo, reſpondit Cæcilia; par enim, inquit, eſt nihil

fluxum

fluxum in terra cernere oculos, diuinæ pulchritudinis certiſſima ſpe candidatos.

I V. *De Magdalena Iaponica Virgine.*

QVæ cum morbis luctantem Cæciliam, eadem cum acerbiſſimo crucis ſupplicio compoſitam Magdalenam Iaponicam Virginem obarmauit, oculoſque illi ſupra lunæ, ac ſyderum pulchritudinem erexit. Iateuxiri Iaponica in vrbe, Canzurgè tyranno, pendebant de Cruce viri, ac fœminæ aliquot, ibique de Idololatria triumphabant. Sublustris nox erat, ferebanturque ſydera, & reliquos inter ignes luna, ſplendido amictu, veluti fortiſſimorum Heroum opera, & labores, victoriamque ſpectarent. Tum Magdalena ad ſocios: Fortiter ac Chriſtianè agendum eſt: eia cælum, ac illos ſupra nos collucentes ſyderum ignes intuemini; iam iam miſſione accepta, illos ſub pedibus micare videbimus, tanto inferiores interuallo, quanto nunc ſublimiores feruntur. Quid ni ſcandere cælum ſperaret, quæ ſcalas, hoc eſt, Crucem admouerat?

V. *De Rodulpho Scheruino.*

SOlem ipſum eadem ſpei magnitudine inuadebat Scheruinus, terror hæreticorum poſt vnius ex litteratis hæreſeos adminiſtris tenebras diſputatione diſpulſas. Reducebatur ad carcerem cum Edmundo Campano laborum, ac victoriæ collega; ad quem vultu, quem non diceres damnati, & morituri, ſed iam triumphantis: Eia Campiane, ſolem ne illum intueris? ſimulque manu non ſtabat; nos paulò pòſt illo longè ſublimiores feremur. Vtrique enim, & Brianto certam fixam eſſe furcam, paratamque lanienam ſciebat.

V I. *De Reginaldo Brigittenſi.*

EXcitatur itaque calumniis atque tormentis Chriſtiana hæc & generoſæ indolis ſpes; quæ verò hîc nata, humanis, hoc eſt, leuiſſimis, paſcitur, nec animos erigere, nec fortunam aduerſam tolerare nouit, ſed animum impleuerat Reginaldi, quando vim doctrinæ ac veritatis reformidantes Iudices, inauditum, ac loqui vetitum capitis damnarunt, vt diceret. Hoc verè iudicium eſt mundi, & quia, ne qua temporis particula properanti crudelitati periret, nullo ad comparandum animum dato ſpatio omnia properabantur, ſucclamauit. Attamen *credo videre bona Domini in terra viuentium:*

Digitized by Google

viuentium: digna homine vox, qui ab hac morientium vita in exilium mortis deportabatur. Qui huius pro Chriſto exul eſt vitæ, ciuis eſt eius, quam Chriſtus vitam incolit, æternùm perennis.

VII. *De Cornelio Solario Cler. Regul. Theatino.*

SCio equidem turbari aliquando animum, quaſi verò poſt occaſum vitæ huius ſolem, nox vna perpetuò eſſet videnda; ſed nego diuturnas tenebras eſſe, differenat. Cornelius quidem vix dici poteſt, quàm acriter ab hoſtibus noſtris iuratiſſimis, quàm multis machinis, quàm obſtinata impreſſione, vt illum de ſpe, ac poſſeſſione æternitatis deiicerent, fuerit oppugnatus. Inhorreſcit legenti animus, tantum noctis incubuiſſe, ſed quantæcumque demum fuerint tenebræ, incitauit ſe atque emerſit ſpes. Quuum enim poſt luctam, quaſi nondum de victoria ſecurus diceret, O Domine iter longum, & viam ignoro; quis deducet me? ſtatim coniectis in crucem, quam manu tenebat, lætioribus oculis addidit, In baculo iſto tranſibo Iordanem. Ad extremum latiùs à victoria ſuperfundenti ſe ſpe, in cantum erupit, emodulanſque carmen illud Ambroſij atque Auguſtini, *Te Deum laudamus*, exceſſit ad triumphum.

VIII. *De Petro Luſitano, Ord. Prædic.*

EXperientiſſima huius belli ſpes ab inuicta eximij erga homines Chriſti amoris arce hoſtium omnium conatus in Petro Luſitano, homine multæ auſteritatis, ac diuina meditandi ſtudioſiſſimo contempſit. Mirum quanta impudentia precantem, atque humi ante Aram ipſam cubantem aggrederetur veterator infernus; ſuum illud occinens, fruſtrà ea omnia eſſe homini iam damnato. Hoc tam validum telum quum euentilata melancholia, veluti amentatum vehementiùs intorqueret hoſtis, ea Petrus voce refutabat. Atque ſpero Deum pro me morti factum obnoxium meliora de eodem me cogitaſſe; ſcutum enim cordis laborem ſuum nobis olim futurum, Hieremia interprete, pollicitus eſt Deus.

IX. *De Iacobo Feno.*

VIde quantum in minoris etiam ſpei ſchola, in quam rarus admodum conuenit auditor, profeciſſet Iacobus Fenus, clariſſimum Angelicanæ fidei decus; quam ab amicis ſtipem accipiebat in carcere poſt trimeſtre ſpatium, perſoluta cuſtodibus ac ſatellitibus

bus penſione, in pauperes, velúti ex debito ita cum fide diſtribuebat, vt ſibi ne obolum quidem vnum retineret. Hic igitur totum ſe ſpei permittens, illi ne ægrè faceret, nihil quod illa oderit apud ſe reſidere volebat.

X. *De Religioſis Mendicantibus.*

HAnc ego vocem ſatis pro dignitate interpretari me poſſe non credo. Hoc eſt dicere de magno Chriſtianæ ſpei ludo, de melioribus cœli auibus, de illuſtribus ſpei libertis, quos à ſolicitudinum ſeruitute vindicauit; de nobiliſſima familia, quam opibus alat atque ornet inexhauſtis. Miraculum eſt, tantorum hominum genere, virtute, doctrináque illuſtrium vnius ſpei ſponſione ſecurum vltro ſe bonis abdicare, nouóque, atque niſi tot ſæculis valida probaret experientia, incredibili vitæ genere nullis inſtructum vitæ præſidiis, omnibus abundare. Aliquot centena hominum millia huic ſe permittere ſpei, nec quemquam falli, ſi quis miraculo eximit, is mihi non rem ipſam, ſed raritatem videtur expendere. Hoc ipſo, quod tam latè pertinet, adeóque multos complectitur, admirari eam, ac venerari par eſt: quod in vno aliquo Biante infinitis laudibus extulit antiquitas omnis; quum tamen non idem inde virtutis ſplendor exiſtat, cur in plurimis, vbique terrarum tanto cum veræ virtutis incremento, non admiremur? An quia nuſquam in pratis herba non viret, ideo minus viret, quàm ſi arenoſo enaſceretur in ſolo? Maligni, opinor, ingenij eſſe bonorum obrui multitudine.

XI. *De Carolo Cæſare.*

SI cui minuta hæc videantur, quod pleriſque, ſed inexpertis viſum iri non dubito, iam vt magnificè de ſpe aliquid concipiant, oſtendamus illius æra mereri victorias, vltra expectationem admirabiles. Nam quanta fuit illa, qua Carolus V. coniuratæ Germaniæ vires tranſmiſſo Albi, deletiſque occidione hoſtibus contudit, ac fregit? Eius gloriam nemo pius ſpei denegabit, quæ tunc maximè eſt incitata, quum Crucifixi effigiem, quam hæreſibus miles, ne in homines tantùm impius eſſet, plumbeis glandibus deformauerat, propter viam intuitus ac veneratus Carolus, ex intimo animi ſui ſenſu exclamauit: Atqui Domine iniuriam, ſi velis, vindicabo. Et vindicauit Deus eodem Cæſare vltore.

Digitized by Google

XII. De Odoardo Pacieco.

VIx fidem inuenit, quod ſpe magiſtra fieri poſſe non modò credidit, ſed etiam patrauit Odoardus Paciecus, Luſitanicæ rei apud Indos in primis illis expeditionibus ſingulare præſidium. Septuaginta non ampliùs, Luſitanos habebat ſub ſignis, fortiſſimos illos quidem, etſi in decem hoſtes ſingulis foret pugnandum: ſed quænam tanta eſſe poterit ſeptuaginta eximiorum virorum fortitudo, vt cum quinquaginta Calecutanorum millibus acie congredi audeant? Non hæc fortitudo, ſed temeritas, immò nec temeritas, ſed furor eſt cogitare; haud abnuerem vera dici, niſi ſub vexillo ſpei centuriarentur. Hac mirum in modum erectus Odoardus propitiato per omnes, Chriſtianis ſacramentis ritè ſuſceptis, numine, iiſdem perſuaſit, vt vincere vellent. Itáque factum eſt. Et priuſquam pugnæ diſcrimen immitteret Odoardus, iam vicerat, qui Deo iuuante vincere ſe poſſe ſperabat.

XIII. De Philippo Bauaro, Cardinali, Epiſcopo Ratisbonenſi.

ADoleſcentem adhuc & Ratisbonenſibus infulis, ac inſuper Vaticana purpura florentem Philippum VVilelmi Pij Boiariæ Ducis filium acerba mors abripiebat, mœſtiſſima ne quicquam amicorum corona; quos vt vicina ſua morte ad lacrymas conſternatos vidit, ſpei ipſe plenus, ac lætè arridens: Nos verò, inquit, amici ſuauiùs multo in cœlo victuri, cur hinc abire cunctamur? Poſt hæc Dauidicum emodulans carmen, cui vates initium fecit, *Dominus illuminatio mea*, in illa maximè verba, *Vnam petij à Domino, hanc requiram*, deficientem vltimo halitu ſpiritum reciprocauit.

XIV. De Gulielmo Sirleto, Cardinali.

ADoleſcentibus licèt familiariſſimè vtatur ſpes, eadem tamen ſenum etiam frigida pectora ſubiens ſuo implet calore, quem nullum adrepentis iam mortis frigus retundat. Non enim aliter fieri potuiſſe credam, vt Sirletus clarum illud Vaticanæ purpuræ lumen, denuntiata iam morte lætior, & longiſsimum hymnum Græcè emodularetur, & Dauidicis ſubinde vocibus vitam ſibi ſupereſſe teſtatus in ea Vatis verba, quæ toto ex animi ſenſu promebat, *In pace in idipſum dormiam & requieſcam*, eamdem quietiſſimè cum morte commutauerit? ſpes niſi mortis foribus aſsiſtens ingre

Digitized by Google

ingredientes excipiat, nemo ſine ingenti luctu eam vel ex longinquo proſpiciat.

X V. *De Fuluia Sergardia, Comite Vboldina.*

IMbuit & matronarum animos, vt non ſine cantu hinc ſibi cenſeant exeundum, eoque præcipendam eſſe beatitudinem. Fuluia quidem Sergardia, in qua nullum virtutis ornamentum deſiderari, & nobilitas, & forma & opes præ illa deſpici poterant, ita ſe longa Chriſtianæ pietatis exercitatione comparauerat, vt, imminentis mortis accepto nuncio, eâque magna ex parte iam recepta, muſicos acciri iuſſerit, & ſpei, quam viæ ducem habebat, lætioribus quàm poſſent modis ſuccinere. Itaque ſymphonia canente ad agni cœnam veluti poſt triumphum diſceſſit.

X V I. *De Alexandro Oliua, Cardinali, Ord. Eremit.*

ET ſanè cantu nuptias celebrari omnium gentium in moribus quùm ſit, ne vnius matronæ, quamtumuis lectiſſimæ, leuior ſpes videatur, aſſerenda ea eſt grauiſſimi viri auctoritate. Is erit Alexander Oliua, qui vita innocentiſſimè traducta, cùm ibi eſſet, vt ea exiret, lætiorque quàm pro more ageret, rogatus ab amico, numquid diſceſſu in illo timeret. Et quid ego, inquit, timeam, qui hinc ad nuptias eo? Hoc pauci dicent, opinor; quia paucos ſuccinctis lumbis cum lampadibus, euocans ille Dominus inuenit.

X V I I. *De Joanne Puteano, Ord. Erem.*

PRofundam cum ſapientia modeſtiam, qui viuens coniunxerat Puteanus, idem moriens ſpei ſuæ, cui ſeruierat, præclariſſimum fructum cœpiſſe videri poteſt. Metu omni procul vocibus illis Dauidicis animam excitabat: *Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum.* ac tandem illis immortuus, *Deus in adiutorium meum intende.* Quid non ſperaret, qui adiutorem ſe Deum habere conſideret?

X V I I I. *De Joanne Fanenſi, Capucc.*

CApuccinorum familia, quum difficillimis vteretur initiis, acriorem hoſtem Ioanne veteris familiæ acerrimo tum defenſore,

Digitized by Google

mox eo ad ſua ſigna tranſgreſſo, neminem habuit ſui amantiorem. Bonam ipſe annalium ſuorum partem vtriſque artibus quum impleat, exitu tamen lætiſſimo hic locum merito ſibi vindicat. Enumeratis, quæ plurima à Deo, eaque maxima ſe accepiſſe profitebatur, beneficiis, in gratiarum actionem effuſum, & Ambroſij, atque Auguſtini hymno eas referentem, illis in verbis mors occupauit, *In te Domine ſperaui, non confundar in æternum*; qui viæ oppidò formidoloſæ ducem ſpem inuenerat, quum nihil amplius timeret, eam nihil cunctatus iure potuit inuadere.

XIX. *De Antonio Bellanto, Capucc.*

VBi explicatiſſimis ſuis flammis ardet charitas, ibi eiſdem quaſi alis circumuolare ſpem neceſſe eſt; hæc enim Pyrauſta charitatis non vno tantùm die, quod de Cypriis accepimus, ſed vita tota illius in fornace agitans ea erumpente, latéque omnia inundante, emicat ipſa quoque, atque validiſsimè volat. Bellantio igitur virilis in ætatis flore Florentinis ciuibus, qui peſtilitate conflictabantur, ſacerdotalibus muneribus ſubleuandis non vulgari charitatis ardore quum ſe totum impendiſſet, lætiſsimæ ſpei ius quàm optimum fuit. Ergo quum mortem iam iam inſtare, monente ſocio, intellexiſſet, exporrecta fronte, hilarique oculorum coniectu arridens: Vera mones, inquit, ſurgenſque, ac cubili inſiſtens conſuetum lætitiæ carmen, *Te Deum laudamus*, modulatiſsimè cecinit, animumque ſpei numquam fallenti permittens, corpore, quo iam amplius non indigebat, cubili reddito, euolauit.

XX. *De Ioanne à Cruce, Carmelita Diſcalc.*

REm facilem plerique putant ſpei patrimonio viuere, qui numquam experiri voluerunt quantus ad hortorum eius fores timoris excubet Draco, & quàm terrifico ſibilo arceat accedentes. At Ioannes longo vſu doctus nihil illi præter ſibila virium ſupereſſe, & minas inſuper habens ſuos, & quidem pluſculos manipulatim dimittere peregrinatum nulla inſtructos pecunia non dubitabat: monentibus oneri futuros quà tranſirent, reſpondit illis quidem nihil defuturum, ſed ſpei iniuriam fieri, ſi eius amplitudinem timidæ huius noſtræ prouidentiæ finibus quis vellet definire.

NOSTRA.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

QVi geminam ſpei laudem eſſe diximus, eamque ſuperioribus externorum exemplis illuſtratam dedimus, vtriuſque compotem Ignatium fuiſſe iam docebimus. Qui enim ſui, atque appetitionum ſuarum mirè potens animo ſemper moderabatur; attamen, quum per ingraueſcentium morborum occaſionem viciniore beatitatis aura ſpes euentilabatur, adeò abripi ſolitum accepimus, vt corpuſculum exilienti, atque hinc emicanti ſpei impar ipſa contentione deficeret. Idem quum de Romano Collegio fundando ingens Patribus cura eſſet, ideoque cenſerent dotem, quam amicus ingerebat, admittendam eſſe; Ignatius actis pro voluntate gratiis, beneficio vti voluit, firma ſpe nixus pro dignitate operis, quód moliebatur, qui Collegium aliquando amplificaret non defuturum, qua ille ſpe Gregorij XIII & Ludouici Ludouiſij Cardinalis regiam magnificentiam iam tum amplectebatur. Idem inter domeſticæ rei, quæ arctiſſima erat, difficultates; quum non nemo diceret, miraculo eximi non poſſe, quòd difficillimis temporibus, rebuſque adeò domi anguſtis, tot ſociis nihilominus alerentur, hominis dictum reprehendens, Hoccine, inquit, miraculum tu appellas? atqui miraculum eſſet, ſi res ſe aliter haberet. Vterque rectiſſimè ſenſit; quum & ille vltra humanæ prouidentiæ fines eam ſpem tendere videret. Et Ignatius citra diuinæ largitatis terminos prudentiam illam contineri exiſtimaret; nam qui timidis noſtris cogitationibus, incertiſque prouidentiæ noſtræ conſiliis limes eſt, idem præclaræ in nos Dei beneficentiæ ſolet eſſe principium.

II. *De Franciſco Xauerio.*

QVo vmquam in homine exercitatior ſpes fuerit, quàm in Xauerio, omnis æui geſta legentibus haud facilè occurret, qua duce tot maria ingredi, tot abditas gentes penetrare auſus eſt. Nihil vmquam timentem numquam defecit, & quamuis cum morte luctandum eſſet, vocantem ſequi non dubitabat. Si quis illum, quid ſecum ferret, quùm Mauritam, quùm Zeilanum, quùm Moluccas, quùm Iaponiam aggrediebatur, interrogaſſet, illud vnum potiori

Digitized by Google

iure, quàm olim à Macedone fuerit vſurpatum, reſpondere poterit; ſpes meas. Quas illi nimirum ſpiritus ille afflabat, quo vno rectiſſimè velificamus Ego ſi Xauerium attentiùs contemplor, ſpei pullum mihi eum videor poſſe appellare.

III. *De Marcello Maſtrillo.*

PReſſit Xauerij veſtigia tam proximè Maſtrillus, vt laude ab eo ſeparari non debeat. Qua enim alia acu, tum è Luſitania in Indiam, tum ex hac in Philippinas, deuio curſu, quàm ſpe tam feliciter nauigauit? Erecta nimirum in Deum fiducia, illi maximopere opus fuit, ſiue dæmonis artes eludendæ, ſiue vectorum, & nautarum deſperationi fuit occurrendum. Errore viæ, annonæ deficientis, atque adeò ipſius aquæ penuria, locorum ignoratione, abſurdis de reditu conſiliis, piratarum occurſu, & quaſi iniectis manibus fatiſcente carina, & tantùm non hauſta naui, turbatis aliorum animis, ac nihil iam ſperantibus, vnus ipſe alacer, atque erectus ita omnibus aderat, vt omnes ſuſtentaret, ac numquam non certa in Deum ſpe aſſidente curſum teneret. Nimirum perimus, quum aut nimis, aut parum ſperamus. In Domino enim ſperans, quî poteſt confundi? Hominibus fidens quis non fallitur?

IV. *De Ioſepho Scammacca.*

QVæ rerum humanarum ſpes omnes, vt viliſſima olera ſuccidit mors, eadem hanc, de qua nobis inſtituta eſt narratio, vicinorum iam ſiderum meliori aura afflatam vehementiùs intendit, vt etiam aliquando de ſe dubitari iraſcatur. Ioſephum Scammaccam ſupremo iam ſenio, abſolutæque diſciplinæ hominem placidè ac quaſi per ludum à nobis ad pauciores abeuntem, eaque ſæpiùs vſurpantem; *Lætatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus*, &, *Fulcite me malis, ſtipate me floribus*, rogauit adſtantium quiſpiã, æternæ hæreditatis capeſſendæ eſſet ne illi certa ſpes? tum ille paulùm commotus: Numquid ego Mahometo ſeruiuí per tantum æui, vt nunc de Domini mei bonitate dubitem? Vtramque ſpei alam explicauit, quarum altera ſi deſit, affligitur humi ſpes.

V. *De Didaco Martinio.*

NIhil Martinio accidere lætius poterat, quàm ſi mortis animum ſubiret cogitatio. Tunc enim verò erigente ſe atque diffundente

Digitized by Google

dente ſpe geſtire fronte, oculis, vultu nouam præ ſe ferre lætitiam, & ſummum illud bonum ſpe præcipere tam ardenter, vt manu veluti iam contingere videretur. Videas nautas, quos longus difficillimæ nauigationis ſubegit labor, vt vicinum littus teneant magnis ſeſe incitare clamoribus, & lætum canere celeuſma. Tantus amor cæli eſt.

V I. *De Gaſparo Sanctio.*

Biennio antequam excederet Sanctius per occaſionem grauiſſimæ valetudinis, præclaram atque excelſiſſimam ſpem conceperat. Itaque frequens mortem veluti amicam lætiſſimè ſalutare, & beatæ patriæ ſponſionem ſibi factam dicere, quumque moreretur, nihil ſibi hoc magis eſſe formidoloſum, quàm ſi ex vno in aliud conclaue migrandum ſibi eſſet. Ardua quidem hæc ſunt, ſed facilioribus attineri ſpes indignata refugit.

VII. *De Matthæo Riccio.*

TOt per ardua enitendum Matthæo fuit Sinicas moras prorumpenti, vt fatigata propemodum ſpe concederet, niſi adfuiſſet in tempore è cælo Deus, qui erigeret. Mœrore obdormiſcentem obiecta viri venerabilis ſpecies increpanti propior, Tu ne is es, qui Regnum hoc obambulas, auitas hîc religiones funditus vt eradices, nouamque depangas? Matthæus, qui nemini quæ id loci meditaretur, aperuerat, Aut tu, inquit, Dæmon, aut Deus es. Deum faſſus, addidit ſe illi propitium in Regia futurum. Excitatus Riccius nullo ampliùs timoris morſu ſpem ſuam tentari ſenſit, ſed alacritate, quam tanti pollicitatoris fides faceret, pleniſſimus Regiam inuaſit, & nobiliſſimæ Eccleſiæ iecit fundamentum.

VIII. *De Alexandro Vrſino, Cardinali.*

NE quis Vrſini laudibus noſtra me augere miretur, ſciat illum voto ita noſtrum fuiſſe, vt chirographo etiam vota, quantum Cardinalatus patiebatur, conceperit. Itaque cùm memoriæ nihil obſtet purpuras iure optimo vt noſtri Ordinis vſurpamus Ergo, quùm in ipſo adhuc ætatis flore, pietatiſque ardore maximo, ad ſuperos abiret, vt conceptam animo ſpem aleret, eique abſecundaret, carmen illud amoris, ac deſiderij pleniſſimum ſibi recitari ſæpiùs voluit. *Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum? concupiſcit*

Digitized by Google

cupiſcit ac deficit anima mea in atria Domini, in quæ verba totus iam ſuæ ſe ſpei permittens exceſſit. Auium pullis primùm euolaturis, ne cadant, tentamento quodam alarum ex ipſius nidi ſponda experiri aërem, ingenium eſt natura duce; quid mirum ſi cælum petentes, excitata ſpe, quid ferant vires, ſæpiùs pertentent?

IX. *De Roberto Bellarmino.*

IVngamus amiciſſimas purpuras,& morum candore maximè amabiles. Hic enim admirabilis ſenex tanta vicinæ iam felicitatis ſpe alliciebatur, vt ſine vlla cunctatione ſe ad patriam proficiſci quantocyus, quærentibus, vt fit, de valetudine, reſponderet, & manus vnius pelle altera apprehenſa carnem vt moras adhuc animæ nectentem increparet. Nihil impatientius ſpes ferre ſolet, quàm moras; nam quum differtur, affligit animum, vt in oraculis habemus. Et Bellarminus octogeſimum iam prope annum differebatur.

X. *De Hermanno Hugone.*

CHaritate ſpem ali tam certum eſt, quàm ab ea procreari nemo dubitat; non enim alienis vberibus tam generoſa proles debuit admoueri. Haud igitur mirum erit, ſi Hugoni (qui dum militum animos, & corpora infeliciſſima illa Henrici Bergenſis in expeditione, quum ille iam proditor Regias copias in Velauia afflixit, omnibus connixus viribus, atque vltra eas tendens, aſſiduè curabat) ſuprema correpto valetudine tam hilaris, & feruens fuit, vt cùm ad excipiendam ſacram Synaxim, quamquam morti iam proximus genua fixiſſet humi, hæc ſuo planè ingenio verba dictauerit. Tu enim verò Domine, optimè noſti, quàm te verè ex animi mei ſententia quæſierim, amauerim, coluerim. Redde ergo iam mihi coronam iuſtitiæ. Quid ni illam ſperaret, qui charitati ſe totum impenderat? Numquam iuſtius, quàm amanti redditur corona, ibique verè triumphat ſpes, vbi charitas ſuis omnibus numeris abſoluta procul habet timorem; quo nihil turbante quamdiu ſuperfuit ad cælum ire ſe voce, ac geſtu, vel ipſi Bergenſi qui hominem officij cauſſa inuiſerat, conſtantiſſimè aſſeuerauit.

XI. *De Didaco Ruitio.*

ADmirabilis hic ſcientiæ in Theologicis fuit, & quùm de Deo eiuſque moribus omnique natura ingentibus voluminibus in hac

Digitized by Google

hac eruditiſſimi ſeculi luce ad ſtuporem vſque Doctorum diſputaſſet, ita ſpem eius aliquando videndi aluit, & confirmauit, vt ſub ipſum abeundi tempus,quo illius maximè indigemus, opem ſenſerit præſentiſſimam. Ad omnem enim aduentantis, inſtantíſve mortis memoriam gaudio exhilaratus exclamabat: O dies æternitatis! Ecquando te videbo? Qui tantum lucis hauſerat in hac nocte, illius æternæ diei amore inflammatum, & ſpe illi iam admotum hæc ſucclamaſſe non miror. Nemo lucem ſperat,qui tenebras amat.

XII. *De Iacobo Crucio.*

EXactiſſimæ per omnem vitam, quam ad nonageſimam ſecundam ætatem produxerat, diſciplinæ fructum collegiſſe videri potuit Iacobus, priuſquam etiam hinc ad meſſem abiret æternitatis, magnæ ſpei pollicitationibus in ipſo exceſſu confirmatus; vt diceret optimè ſe de Domini ſui bonitate ſperare, cui ab vltima adoleſcentia (nam vndennis ab ipſo Ignatio allectus eſt in Societatem) teſte conſcientia fidelisſimam operam nauaſſet, quamuis adhuc longioribus annis tantus hic ſpei ſpiritus elici deberet,operæ pretium eſſet; vt enim auri, atque pretioſiſsimarum gemmarum opibus, viribuſque commixtis,atque artifici igne probè ſubactis,liquores contra ſupremum impetum mortis firmandis, reuocandiſque paululum ſpiritibus confici videmus,ac morientibus inſtillari; ita planè rectè factis, & charitate in Deum plurima hic mihi ſpei quidam veluti exiſtens ſpiritus animos tunc maximè videtur erigere, quum terrenæ habitationis ruina, & multa futurarum rerum cogitatione grauati veluti opprimuntur.

XIII. *De Ioanne Baptiſta Piſcatore.*

DEuocemus iam aliquantulum ab hoc altiſſimo volatu ſpem, atque,ſi ita loqui datur, ad viliorum etiam rerum procurationem traducamus, vt aues altiuolæ non ſemper ad nubes vſque volatum vrgent,ſed ima terrarum aliquando raduntſpes item minoribus aſſueuit, ita illa tamen hæc ipſa tractans,vt numquam à Deo recedat. Laborabatur Neapoli arctiſſima annona,creſcebatque petentium ad ianuam, atque emendicantium numerus, quibus Piſcator, Collegio noſtro tunc impoſitus, dari omnibus panem iuſſerat ſolito etiam liberaliùs. Defecit aliquando ianitorem panis, ſed Ioannem Baptiſtam numquam ſpes, qua prouidente, quùm maximè nihil ſu-

pereſſe videbatur in arca, illo certiſſimè affirmante multum adhuc abundare, potior huius ſpei, quàm oculorum alterius fides fuit? Falli quidem oculos difficille eſt, præſertim incitatos, & curioſiùs aduertentes; verùm ſpem non confundere oraculum eſt.

XIV. *De Carolo Scribanio.*

EXcelſiſſimi animi virum cùm ſæpe aliàs, tum in magna rei pecuniariæ anguſtia ſpes ſua egregiè nobilitauit. Heribertus quidam amicus noſtrorum rem domus frumentariam fideli opera procurauerat; quumque venditor pretium aliquanto violentiùs repræſentari ſibi vellet, interprete Heriberto, Scribanius ne obolum quidem domi eſſe veriſſimè opponebat. Tum Heribertus, quid igitur faciendum ſi ſolutio differatur? actum de noſtra fide in poſterum eſt. Subſtitit paululum Scribanius, tum ad amicum. Tu verò abi, & Deum ora; ego itidem hinc ad preces abeo; Deum exorabimus. Falſus ſpe ſua non eſt. Paulò pòſt oblatum ab amico argentum quantum creditori compeſcendo ſatis erat, ſoluta penſione dimidia. quod vno exemplo firmauimus, innumerabilibus etiam potuimus, ſed non eſt pluribus opus, vbi vno res tota tranſigitur.

XV. *De Antonio Poſſeuino.*

IGnauiæ ſunt, non prudentiæ, quos aliquando ſpei noſtræ cancellos circumdamus, fineſque præſcribimus, quaſi verò non in Deum illa feratur, ab eoque, cuius præpotenti nutu natura, & fortuna temperantur, non petamus. Poſſeuinum diu iam de ineunda Societate cogitantem, filiorum, quos frater reliquerat, cura, & educatio retardabat; itaque cùm incaleſcente religionis æſtu ſacrum faciente Benedicto Palmio, Patauij voto ſe religionis obligaret, eam temporis addidit exceptionem, vt diceret ſimul ac fratris filiis conſuluiſſet, ſe facturum. Vix ille iſta conceperat, quum increpantis Dei vocem audire ſibi viſus; quaſi verò adoleſcentibus iſtis ego ſatis conſulere non poſſim? pudore ſuffuſus, & melioris ſpei ſecurus, quam in Deum reiiceret, abſoluto voto ſe mancipauit, præſenti ſuperfundentis ſe gaudij mercede.

XVI. *De Bernardino Realino.*

VTriuſque laudis, quæ ſpei contingere ſolet, haudquaquam egens Bernardinus, ita de Dei bonitate ſecurus acquieſcebat,

vt

Digitized by Google

vt quum Lupienſe Collegium regeret, monente non ſemel miniſtro nihil eſſe domi, quod ſociis cœnaturis apponeretur, ſubridens ille, hominiſque trepidationem blandè caſtigans, conſueta nihilominùs hora dato ſigno euocari iuberet in cœnationem; numquam falſus, nam in ipſo rei articulo, quod ſatis eſſet ad religioſam refectionem, ex inſperato ſubmittebatur. Sed beatitatis tam certa illi fiducia, vt ſe amicis inde ad futurum liberaliter polliceretur. Verùm dilata in annum quartum ſupra octogeſimum abitione ſua, ipſam ſenectutem ſibi ſolatio eſſe dicebat, Apoſtolicum illud ad leuandam dilatæ miſſionis afflictionem crebriùs vſurpans, quod ſeneſcit prope interitum eſt. Ita demum exceſſit, vt ibi iam eſſe ſibi aliiſque videretur. Vt enim flumina quùm vicinum in mare aduectas per longinqua terrarum exonerant aquas, confuſis limitibus vix ab ipſo, quod intrant, mari ſecernas; ita ſpes beatitati propiùs admota magnas etiam animas ita implet, vt vix capiant; nam illa tum demum perficitur, quum deſinit.

XVII. *De Alphonſo Roderico.*

ET hanc ſpem ita Deus amat, vt in eius aliquam partem euocari vim aliquam præter quàm ſuam ægrè illum ferre ſenſerit quondam Rodericus. Grauiſſima valetudine laborans præſcriptam à medico potionem alacriùs hauſerat, vt qui ſalutis ſpem aliquam in illius poneret efficacitate. Haud diſsimulauit iniuriam Deus, apertéque monitum erroris, in ſe vno ſpem omnem in poſterum iuſsit collocare. Nam procreato in ſolo tam nobilis planta marceſcit.

CAPVT IV.

De longanimitate.

INFELIX planè humani generis in bonorum comparatione conditio eſſe intelligeretur, niſi tædium illud, quod longa ſæpe affert mora, longanimitatis inſtinctu ſciremus eſſe deuorandum. Incredibile dictu eſt, quàm lentè ſeſe aliquando bona moliantur, quæ quum opere maximo deſiderantur, adeò animum fatigant, vt plerique mortalium, deſperatione conſequendi, ipſis carere, quàm tamdiu velint

Digitized by Google

morari. Huiuſmodi autem pleraque ſunt bona, quorum aut excellens magnitudo ſubitò perfici non poteſt,aut certè longum in æuum duratura,pari abſoluuntur interuallo; nam quæ nullo negotio conficiuntur, ea olerum inſtar emicare videntur; hæc enim ſi paululum modò incepuit ver,germinant illico,& lætam illam ſuam,ſed breuiſſimam effundunt viriditatem;illa prope dies,quæ protulit,maturauit. In his nulla,opinor,Domini requiritur lõganimitas.Sed nec magnus eorum,nec diuturnus eſt fructus;nam iuxta oracula magni Vatis,citò decidunt. Arborum verò, & illarum præcipuè, quæ in ſecula durare conſueuerunt,omnino cõtraria ratio eſt;nec promptè naſci,nec feſtinatò creſcere, nec illico fructum ferre in more habent, tardè omnia adminiſtrante natura;vt,ſi à ſenibus conſerantur,illud inculcandum ſit, altero ſeculo profuturas poni. Quàm ergo conuenit, ſi arborum moras,& lenta molimina non odit agricola,magnorum nos operum, dum vel ipſo temporis lapſu, vel diligentia explicantur, curam non abiicere, ſed ſpem contra temporis,ac moræ virus, quo illa tabeſcit, longanimitatis veluti alexipharmaco præmunire? Pereunt plerumque magni conatus, dum Pantherarum inſtar præferuidi homines ingenij, feram, quam vno, aut altero ſaltu inuadere non poſſunt, indignabundi permittunt abire.

I. *De Chriſtophoro Columbo.*

IMmortalia magnorum heroum facinora non vna virtute conflari tam certum habeo, quàm nobiliores gemmas,& quas natura primas habet, multiplici cœleſtium luminum efficientia. Quare Chriſtophori Columbi,quas longanimitas nunc ſibi vẽdicat laudes,quum de conſtantia ſermo erit,ſed non modico flexu,in loco commemorabimus.Certè ſine huius præſidio numquam ille tot annos indigniſſimas Anglicanæ,Luſitanæ,atque Caſtellanæ aulæ repulſas ferẽdo duraſſet,ac demum Iſabellæ Reginarum maximæ fauore peruiciſſet, vt dare Oceano leges,orbẽmque orbi addere auſu pluſquã giganteo ſibi liceret.Enimuero cum ſeculorum vel omniũ ignorantia,vel plurium incuria atque obliuione decertaturi nõ erat paucioribus annis virtus exploranda.Adde vix breui tẽpore famæ immortalis ſementem fieri.

II. *De Henrico Magno.*

QVa iam tum erat in noſtros homines humanitate magnanimus Rex prius etiam, quàm in Regnum reuocaret, admiſerat familiariùs

liariùs ad colloquium Laurentium Magium, magni vſus atque prudentiæ virum, qui quùm reditum vrgeret, diceretque iam diu partum regiæ beneficentiæ morari, nam quum matres x. menſibus ferant, illum iam xxv. parturire. Atqui, inquit, hoc virorum eſt. Suſtinere aliquantulum, & robuſtiore tandem conſilio res omnis conficet. Quod egregiè dixit, luculentiùs etiam præſtitit conſtanti, & numquam aduerſum nos timido, aut cunctabundo fauore.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

NIhil opus eſſet hîc de Ignatio dicere vlterius, quàm illum eius Societatis parentem fuiſſe, quæ obluctante Sathana, eamque in ipſa deſignatione ſua elidere conante plurium annorum laboribus feliciſſimè demum conflata, maximiſque eſt aucta incrementis. Qua ille longanimitate ad ſtudia litterarum incubuerit, qua prioribus, quos legerat, ſociis veluti pullatione minus bona, deficientibus, alios ſublegerit, ingeniis eorum lentè admodum exploratis ac periclitatis; quàm moroſè rerum agendarum occaſiones, feruentis quamquam vir ingenij ſemper expectauerit, operoſum nimis eſſet ſingillatim adnotare. Certè ne ſucceſſoribus per deſcripta magiſtratus tempora, minus hac tam opportuna ſpei prole vti liceret perpetuam illis voluit eſſe poteſtatem, ac ſupremum rerum arbitrium, quia magna conſilia, non expectata temporis maturitate, feſtinatio ipſa corrumpit.

II. *De Matthæo Riccio.*

SVſpicacia Sinenſium ingenia, & quod coniunctum eſt lenta & cunctabunda pari aggreſſus longanimitate ad Chriſti Domini leges accipiendas felici conatu tandem allexit Matthæus Riccius. Plurimos ille annos, quaſi nihil ageret, apud eos egit, paulatimque enitens & difficillimæ, infinitæque linguæ difficultates vicit, & ſibi amicos, famâque doctrinæ parauit, & ſociis domicilia, in quibus veluti in præſidiis eſſent, & quod per hæc omnia petebatur, iactis futuræ olim florentiſſimæ Eccleſiæ fundamentis plurimos ex omni hominum genere Chriſto perperit. Triginta annos ea tenuit molitio.

Digitized by Google

III. De Hieronymo Xauerio.

QVa Sinas inter Riccius, eadem apud Mogores agens longanimitate vſus eſt Xauerius; plurimos namque annos in aula Achebaris Regis longè maximi, atque opulentiſſimi verſatus, illo ſpem non ſemel faciente abiurandi Mahometis, ita ſe ſuoſque ſuſtentauit, vt quamuis nullam quidem atheo Regi ſalutem afferre potuerit, plures tamen etiam è proceribus ſanguinis illi cognatione coniuncti lumen aſpexerint veritatis, atque inter ipſos Mahometanos Chriſti nomen effulſerit. Vt æs in aurum mutare conantibus, quamuis res minùs bellè ſuccedat, plurima tamen reperiuntur, in quibus ſe operæ aliquod pretium feciſſe gratulantur; ita numquam omnino magnæ exareſcunt ſpes, vt minor aliqua ſylua circum non ſuccreſcat.

IV. De Paulo Achille.

VT multa in corporibus dies ipſa ſanare, ſic in animis emendare conſueuit, magno laboris, ac medicinarum compendio, ſi ſubitæ tamen periculum abſit ruinæ. Hanc à longanimitate rationem medendi optimè didicerat Paulus primæuæ Societatis vir, qui Collegio Panormitano perdiu impoſitus religioſæ prudentiæ numeris ſuis omnibus exemplar abſoluit. Reliqua inter, triginta ipſos dies hominem ferocioris ingenij ſuſtinuiſſe referunt ſeniores, vt ille paulatim ad ſe rediens, quod certò futurum ſperabat, ac debitam ſibi pœnam lubens ſubiret. Qui ſe fortiter facere arbitrantur, quum tota incumbunt auctoritate, nec diuinum præiudicium ſequuti, parciùs iudicant, vt dent locum pœnitentiæ, quod ingenium eſſe Dei in oraculis legimus, illos ego ſub longanimitatis magiſterio iubeo experiri; animis hîc non minus opus eſſe ſentient expectando, quàm ipſi putant eſſe perrumpendo.

V. De Bartholomæo Recalcato.

AMpliori adhuc mora diſſimulari poſſe, vbi contagionis metus abeſſet, cenſuit Recalcatus, & ſex ipſos menſes opportunè differri medicinam. Frangi paulatim morbi vires, & illa facillimè ſanitatem afferre medicamenta, quæ veluti ſanis adhibentur, integris

gris nimirum animi viribus ea comprehendentibus, quæ infirmis elabuntur. Quo tanto temporis ſpatio ne ſpes nimirum lenta deficiat, in longanimitatis ſalubriores vtique fines opus immigrare.

CAPVT V.

De Timore.

MAGNA hîc voce inclamandum eſt, à ſpei Regno huc diuertentibus, ne timorem hunc timeant, ne ridentibus recentibuſque corollis euincti tempora, eas deiiciant, aut ſe ſpinis quum primum veſtigia poſuerint, illico deuotos eſſe arbitrentur: alit ſuos etiam flores timor, quamquam non pro ſpei licentia fuſos, ſed paulò ſeueriores, quos aſſueta regioni aura ipſa frigidior erudit ad laborem. Aura, qua leuiter inhorreſcis, à magno charitatis incendio commouetur. Vt enim naſcentem ſolem molliſſimæ, ac frigidiſſimæ ventorum animæ comitantur, paulatimque augentur, donec in meridiem elato ſydere, cæloque ſecuro, ardentioribus radiis impares ipſæ ponant; itidem amorem tenerum adhuc timor comitari amat, donec adultus vix eo egeat ſtipatore, quem patrio receptus cælo remittit; non enim hic de illo nobis ſermo ſuſceptus eſt, qui degener, ac ſeruili loco natus poſt tergum, vt metuens flagelli, ſubinde reſpectans, & quamuis in magna voluntate peccandi, ne porrò vapulet, manus abſtinet à culpa, ipſo animi ſui ſenſu ſceleſtus; hunc malo ingenio ſeruum, hoſtis loco habet charitas, ac niſi agreſtem indolem ponens meliorum conſuetudine manſueſcat, tota latè ſubmouet ditione. Timor, qui pulcherrimis nos exemplis inſtruet, planè ingenuus, ac multæ nobilitatis filiorum amabilem indolem præſeferens, ne pietatem Deo parenti optimo debitam vel etiam leuiſſimè lædat, ſumma præcauet diligentia: gemellus ſpei eſt, nec minùs viuax. Quamquam enim medicorum ſapientiſſimi ex ſcholæ placitis, quum gemina virilis altera, ſequioris altera ſexus effunditur proles, vtramque diu ſuperfuturam negent, arcana lege naturæ; longè tamen aliter noſtra res habet, quum ad extremum vſque ſpei duret timor, paribuſque valetudinibus vtraque hæc proles tentetur; quamquam illud hîc nouum liceat animaduertere,

uertere, quòd quum ſpes perpetuis aucta incrementis tunc deficiat, quando ſumma illi contigit magnitudo; timor perenni gaudens decremento, quum perfectiſſimus eſt, minùs timet, totuſque in ſinum immigrat charitatis. Non eamdem igitur prouinciam ſortiuntur ſpes, ac timor, quamquam vtrique diuina ſint curæ: illa, cui prima ſors obtigit, animoſior in Deum fertur, hic ſuapte ſponte cautus omnia circumſpectat ne qua mora ſit eunti: illa per obſtantia prorumpere amat; hic fraudium vitabundus incedit.

I. *De Andrea Auellino, C. R. Theatino.*

ANdream Auellinum ſenio, ac magnarum virtutum experimentis nobilem, ſublimis hic timor adeò corripuerat, vt omnia etiam tuta verentem domeſtici admirarentur. Nam ſæpiùs in die humanæ conſuetudinis labeculas, quæ ſanctis etiam viris aſperguntur, plurimis prolutus lacrymis abluebat, vereri ſe dicens, ne diuino iudicio, in quo nihil diſſimulari poteſt, ſatis mundus ſiſteretur, & quod timentium argumentum eſſe conſueuit, vel adoleſcentiores interrogare non dubitabat, ſperarent ne ſibi olim benè beatéque futurum. Agnoſceres Apoſtoli diſcipulum non ſine timore ſalutem operantem; & certè quo ditior eſt nauis, eò acrior nauarchum timor excitare conſueuit.

II. *De Joanne Auila.*

SPei timorem me continuaſſe ne pœniteat, facit etiam Ioannis Auilæ ſupremus actus; quũ ille ipſe, qui de Reſurrectione ſacrum moriens fieri voluit, ingeri ſibi imperauit, quæ de petenda peccatorum venia, magnáque Dei miſericordia peccatores conſeruantis, iis, qui liberiùs vixerint, decretorio illo tempore opportuniſſimè occinuntur. Somnum illum ſupremum, quem Angelicæ buccinæ clangor excutiet, inter ſpei, ac timoris fines capere volebat, vt ſecuriùs, ac beatiùs dormiret, argenteis interim aureiſque charitatis alis animo euolante.

III. *De Aloyſio Bertrando, Ord. Præd.*

NOuus verò hic Hiſpaniarum Hieremias ſaluberrimum hunc timorem, vt fructum ferret æternæ ſecuritatis, quot lacrymis irrigauit? Indulgebant paullum quieti perneceſſariæ tyrones, quibus ille erat Magiſter, quum ab illorum ſe cœtu proripiens in cubiculum

lum abdidit,vt lacrymis liberiùs indulgeret. Inſecutus euntem Andreas Arenas tyronum vnus percunctatur, quid tandem rei eſſet, quòd tam effuſè lacrymaretur? Cui magno cum ſuſpirio Aloyſius, Heu mi Andrea! ſalutis ne portum occupabimus? Hæc nimirum cura cor vrens, illud per oculos eliquat. Quidni ſalutis portum ſoſpes inueheretur, qui lacrymis velificante timore vehebatur?

IV. *De Ioanne à S. Facundo.*

AGe verò & tu Ioannes, ſæpiùs in die arcanam perage confeſſionem. Nunquam ſatis tuti ſumus. Mouit tamen inſueti moris religioſa diligentia Ioannis collegas, vt de illo publicè Patrum in Conuentu quererentur, factique rationem repoſcerent, ad eas voces humi abiectus Ioannes: Vos verò Patres mihi parcite, inquit, morimur improuiſi, & nulla non hora mors ante oculos eſt; & quis noſtrûm nouit odióne ſummi Principis, an amore ſit dignus? Ego quidem ſæpiùs in die peccata eluo, quia ſingulis horis ſæpiùs pecco.

V. *De Alexandro Luzago, Nobili Brixiano.*

TObiam, ſacris monumentis laudatum ſenem, à mediis epulis ciuium ſepultura euocabat; longè tamen nobilior cauſſa ab iiſdem ad ſacram ædem compulit Alexandrum. Cœnabat vir integerrimus, cùm ſubuereri cœpit, ne lethali ſe nexu obſtrinxiſſet. Hæſit ergo primùm, mox æſtuantis ab illa ſuſpicione animi agitationem non ferens, proripit ſe celeriter è conuiuio, ad viciniæ Curionem aduolat, eiúſque ſuper ea cogitatione ſententiam rogat, opem, ſi opus foret, imploraturus. Senſit prudens Sacerdos hominem longè ab ea contagione abeſſe, iuſſúmque de diuina clementia bene ſperare, ſerenato animo tranquillum remiſit ad ſuos. Rideant Alexandri timores, qui icto cum inferis fœdere, veluti putrida cadauera, vel altas plagas non ſentiunt. ſana corpora minimæ mordent punctiunculæ.

VI. *De Nicolao Factorio, Ord. Min.*

QVid enim tutum nobis eſſe, aut dici poteſt, quibus negata eſt expetita illa propriæ dignitatis cognitio? Quis enim, an diuino ſatisfaciat amori ſatis nouit? Hæc cura Factorium ita in lacrymas, ac ſuſpiria ſoluebat, vt cùm à ſingultu non temperaret, mirantibus

Digitized by Google

amicis, cauſſamque quærentibus: Angor vehementiſſimè, diceret, quia quum Deum ſummopere diligere, eique fideliſſimè inſeruire vnicum ardentiſſimumque votum meum ſit, an eius compos ſim iure mihi videor ſubuereri; hunc ego timorem vehementer timeo. plura deinde addidit, Deum alloquens oratione affectibus pleniſſima.

VII. *De Angelo Pacio, Ordinis eiuſdem.*

EAdem timoris nota percuſſus erat ſenſus Angeli Pacij, claræ in Vrbe ſanctimoniæ viri. Gementem ac per ingentia ſuſpiria animam extremò ducentem, Quis nouus hic, ô Pater, timor eſt, quæ cauſſa tranquillum tuum ad meliores exitum ſolicitat, rogabat quotidianæ vitæ additus adminiſter; cui Angelus: Nullam hîc deſperationem ſuſpiceris ô fili; ſed generoſum timorem qui me vehementer concutit, ſubuerentem; non ea, qua par fuiſſet, ſedulitate operam à me Deo fuiſſe nauatam. Nulla hîc tanta eſt virtutis diligentia, in quam timor iſte non cadat.

VIII. *De Camillo Lellio.*

ANticipauit etiam huius ſaluberrimi ac nobiliſſimi timoris diſciplinam Camillus, ac vergente in mortem ſenio, atque laboribus confectus, capto veluti prope metam nouo impetu, ſe ipſum ne quid obligationibus minus faceret, acerrimè incitauit, vt tunc primum dediſſe huic militiæ nomen tyrunculus videretur. Agi æternitatem, illi iam vicinus, ſentiebat; adeoque intimis ſenſibus ea cogitatio inſederat, vt vim non modò aduerteret animi; verùm etiam corporis debilitaret, ſuccumque, & colorem, qui l tis atque ſecuris conſtare ſolet, data in maciem atque pallorem facie, exhauriret. Pallor ille timentis erat, qualem Chriſtianum hominem addecere à Nazianzeno traditum legimus.

IX. *De Nobili Japone.*

NOn poterit ſine riſu atque indignatione audiri, quàm parum nobiliter de hoc etiam rudiori timore intelligant illi, quorum animis fidei lux illapſa nondum eſt. Virum in ſuſcepta Chriſti fide conſtantiſſimum, ad eam ſui gratia eierandam acriùs vrgebat Ethnicus eiuſdem Patronus ac Dominus; ille quum multa contrà diſputaret, ac patroni quidem ſibi amicitiam grauiſſimam eſſe; verùm æternorum

æternorum cruciatuum ac Gehennæ timore, quo minùs illi morem gereret, ſe diceret prohiberi; iratus barbarus: Satis, inquit, Domino ſuo fidus non eſt, qui eius cauſſa inferni ipſius timorem non exuit. At profectò vna ignis illius ſcintilla etiam non credenti pro omni timoris gymnaſio eſſe potuit.

X. *De Petro Alcanterano, Ord. Min.*

VT ſpes vltimò ab anima excidit, cùm hinc eximus, ſuperuacuis, quibus ſæpè viximus, artibus fruſtrà futuris, ita timor eiuſdem conſanguineus Petrum certè Alcantaranũ, rigidioris Franciſci familiæ, alumnum ne dices, an Patrem? cùm vox, & vita iam deficerent, nondum ſaluberrimus hic timor deſerebat. Eo monitore frequens inter ſuprema ea illi vox; *Amplius laua me Domine.* Quin algentem in cilicio cum adducta veſte operire paululùm vellet fratrum vnus, addens ſineret ſe foueri, ipſe animo minimè infracto: Sine, inquit, fili, ſine me: adhuc certandum eſt; nondum extra ictum ſumus; quid arma ponamus?

XI. *De Joanne à Glano, Ord. Eremit.*

DIſtare rebus verba dictitamus omnes detrito iam prouerbio, ſed blandiente inani confidentia pauci probè intelligimus. Ioannes quamquam extra cenſuram actam vitam quum timidiſſimè clauderet, ex adſtantium corona vnus: Quid ita optimè ſenex, qui alios ad hoc iter tam diligenter ſæpiùs inſtruxiſti (& valuerat ea arte plurimum Ioannes.) Quid ita nunc te ipſum deſeris? Ego verò, ſapientiſſimè reſpondit, nequaquam me deſero, aut deſpero; ſed facto experior difficilius longè eſſe agere, quàm docere. Itaque poſt commotionem animi & timoris turbines leuiori afflante ſpei aura Dominum adeſſe ſentiens, ab hac mortalitatis ſpelunca in liberam melioris æui lucem lætitiæ plenus euaſit.

XII. *De Gratia Virgine Valentina, Ord. Minim.*

DEi maieſtatem caſtiſſimi timoris fœcundam, adeò ſemper præſentem ſibi habere videbatur Gratia, vt ſe totam ad reuerentiam componeret, & qui timentium pudor eſſe conſueuit, ſubmiſſa admodum voce ob eam cauſſam loqui amaret. Elatior enim vox confidentiæ atque irreuerentiæ ſignum eſt. Itaque ſapientis conſilium cautiſſimè ſequebatur.

Digitized by Google

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

QVamquam quæſitiſſimis fallaciis, atque omnigena arte ſategerit malus Dæmon, vt ſalubertimo hoc timore, ſcrupulorum indito veneno Ignatium perderet, non ideo tamen obtinuit, quin tenebris, quas plurimas offuderat, diuina luce diſcuſſis, ſalubris, ac maximè ſincerus animum inſideret. Hinc illa Ignatio iam ſeni, ac rebus agendis quàm maximè intento in ſe inquirendi horaria ſolicitudo, quum omnia opera ſua vereri didiciſſet; nulla enim quamuis longo virtutum vſu, ſatis tuta ſecuritas eſt, quæ huic Pauentiæ ſacra non facit.

II. *De Joanne Araozio.*

TImorem hunc, quem viris ſanctis aſſiduum eſſe videmus optimum, ac diuturnum Chriſtiani officij magiſtrum eſſe præclariſſima voce docuit Araozius. Etenim ſociorum qui numero quidem pauci, ſed magnis virtutibus clariſſimi, naſcente tum Societate in Hiſpaniis agebant, frequens cum omni mortalium genere conſuetudo, & perſpecta vitæ integritas ſuſpicionem non nemini mouit, medicarum herbarum potentibus ſuccis eam contineri caſtimoniam neceſſe eſſe, quæ mediis in periculis tuta verſaretur. Lapſus igitur per ora Optimatum breui ad Philippum Principem peruenit rumor, & frequentioribus in dies ſermonibus celebrabatur herba caſtitatis: his motus Philippus certum hominem ad Araozium allegat, qui nomen, ac patriam viréſque herbæ ſciſcitaretur. Araozius præſenti vſus conſilio herbam eam eſſe Societati perfamiliarem reſpondit, nec lectu difficilem, vbique non indiligentibus vbertim prouenire: validiſſimarũ illi virium tantum ineſſe, quantum nulli Indicæ meſsi à natura inditũ ſit. Timori Dei herbæ nomen eſſe. Plus docuit, quàm ille quæreret, efficaciſſimum nimirum aduersùs non libidinem modò, ſed malas quaſcumque animique peſtes alexipharmacum.

III. *De Auguſtino Petraſancta.*

QVare minimè mirum videri debet integerrimæ virtutis hominem Auguſtinum Petramſanctam magnis, & quamuis domeſticis,

meſticis, frugiferis tamen laboribus in Peruuio nobilem, ea quotidie vſum fuiſſe. Adire ſingulis quibuſque diebus ad Rectorem domus morem habuit, promptiſſimiſque cum lacrymis totius diei rationes explicare, ne qua labes animum, quem diuina meditando Deumque precando excolebat diligentiſſimè imprudenti fœdaſſet. Adeò vel in ipſa cultura ſpinarum, exitiabilem olim teneritudinem timebat.

IV. *De Antonio Padilla.*

ET pungant illæ ſemper quidem, ſed tum maximè, quùm aditum illum obſepiunt, quo vno ad æternitatem tranſeundum nobis eſt; quod viris omni virtutum genere ornatiſſimis ideo vſu venire ſæpiùs voluit Deus, vt eas anguſtias eluctati non ſine pretio ac victoria hinc exeant. Huiuſmodi te fuiſſe arbitror, Antoni Padillæ, claritudinem generis virtutum gloriâ ſupergreſſe; quem quum non ſine ingenti ſalutis timore cum morte iam comparatum interrogaſſet Iacobus Sarmientus, vir amiciſſimus, & ampliſſima dein ad Regem Angliæ legatione functus; cur ita de ſalute tua timeres; ſapientiſſimè reſpondiſti: Quid enim ego aliud timeam? vtiliter hic timor impenditur, qui ſæpe nullo emolumento conſumitur. Cauſſa huic viro timendi nobiliſſima erat, nulla quidem grauioris culpæ conſcientia, de qua neſcio qui monenti amico, Apage, inquit, IESV bone! quale hoc monſtrum eſſet in homine religioſo? ſed reputantem diuinam in ſe beneficentiam, & quæ tam larga manu dona contulerat Deus, illa vrebat cura, ne reſtrictior ipſe atque ſordidior fuiſſet. Itaque illa repetebat: Si ad modulum meum mecum agas Domine, quid mihi fiet?

V. *De Adoleſcente quodam.*

ACcuſare hîc cogor minus fidelem memoriam, quæ adoleſcentis lectiſſimi nomen obliuione rapiendum permiſit. Narrabat olim me adhuc adoleſcente Ioannes Petrus Tuccius, vir in vtraque Theologia præclarus, adfuiſſe ſe morienti, miratumque, cur poſt confecta breui vitæ curriculo, virtutum longiſſima ſpatia non ſine ingenti quodam timore metæ ac palmæ iam propinquus hæreret, interrogaſſe de cauſſa. Fatenti ingenuè, quæ ſe ſollicitum haberent, labeculas, quotidianum videlicet huius vitæ puluerem, quo etiam religioſa corda ſordeſcunt, vehementem ſe auctorem fuiſſe, ne ea,

Digitized by Google

quæ ſanè leuiſſima eſſent, ac nugis ſimilia tantopere timere vellet; ad hæc adoleſcentem optimum intimo animi ſenſu, quem inuſitatus in ipſa iam morte conatus loquendi ſatis proderet; Ita ne verò reſpondiſſe. Atqui non iſthæc ſentires, ſi ſupremis admotus mecum moretreris.

VI. *De Martino Vrtazomio.*

EST quidam etiam, quod mireris, magnanimus timor, quem ipſa quoque ſpes amet, vt animæ plenum, atque audentem. Huiuſmodi ego fuiſſe illum interpretor, cuius vim expertus eſt Vrtazomius apud Paraquarios illius Eccleſiæ fundamentis iaciendis per labores incredibiles maximè intentus, quùm moretur. Iacebat humi abiectus, omnique humano ſolatio in illa barbarorum vaſtitate deſtitutus vir Apoſtolici ſpiritus, & quaſi nihil aut tunc toleraret, aut olim egiſſet, ſe ipſum deliciarum incuſans repetebat: Væ mihi miſero? Quid enim ego vmquam egi? vt delicatè morior. Sed quid ego iam poſſim? Enimverò tota vita moriendum eſt, vt tutò ſemel moriamur. Quaſi verò ipſe cum Apoſtolo dicere non potuiſſet viuens: Quotidie morimur; ſed rectiſſimè dicebat. Qui enim vitæ mortis imaginem non circumponunt, vix vmquam eſt, vt morti, æternæ vitæ vultus induant.

VII. *De Didaco Martinio.*

VT ſpirationibus, reſpirationibuſque cordis calor ille, quo veſcitur vita, continenter alternantibus viget; ſic ſpem inter timorémque charitas. Vtrinque videtur ei imminere periculum; ne aut nimia incidente ſpe, atque in ſui confidentiam degenerante fallacibus blandimentis dilabatur; aut violentiùs timore ſubeunte, atque in deſperationem coëunte, ſuffocetur. Ordine igitur cuncta Martinio procedebant, cui ad temperandos impetus ſpei ſuccederet timor, cuius inſtinctu quum accuſatum ſe quidem eſſe apud judicem, ſed nondum abſolutum, diceret, circumſtantes, vt ſibi Aduocati eſſe vellent, obnixiſſimè rogabat. Hic ille Martinius eſt, cui tanta cum ſuperis erat conſuetudo, vt illis familiariſſimè vteretur; qui immanibus exantlatis laboribus tot gentes ad Chriſtum adduxerat, qui altiſſima in rerum diuinarum contemplatione magnam vitæ partem traduxerat. Adeò qui maximè tuti ſunt, nihil ſibi tutum eſſe arbitrantur. Res interim accidit commemoratione

digniſſima

Digitized by Google

digniſſima, mortis enim hyeme gelidiſſima totis latè membris diffuſa, interiora arcano quodam igne vri ſentiebat, quo quicquid erat ſcoriæ, excoqueretur ad purum. Vbi enim factum eſt ſatis, igne refrigerato, & ſpe incaleſcente nihil iam amplius habuit, quod hic ageret, aut timeret.

VIII. *De Joanne Baptiſta Piſcatore.*

COgnatum humilitati timorem eſſe Sanctorum, tam certum eſt, quàm ſuperbiæ impiorum. Sed hic tortor immaniſſimus animos inutili cruciatu fatigat, ille ſua vegetat exercitatione, atque inter vitæ ſuprema leuiter quatiendo confirmat. Piſcatorem tam clara viuentem commendauerat virtus, vt morientem iniecta ſollicitaret cogitatio, ne quid detrimenti ſua caperet modeſtia. Ergo qui iudicia Dei, arcanaſque in explorandis animorum receſſibus penitiſſimis artes probè intelligeret, atque ante oculos haberet, ſalubri timore perculſus de diuini ſeueritate iudicij, deque humanarum virtutum, vbi in illud incidunt, imbecillitate præclarè ſub exitum vitæ diſſerens, quaſi timoris, atque modeſtiæ meditatam recitaret orationem, ſibi ab illorum qui morienti aderant precibus auxilia, quàm potuit ardentiſſimè poſtulando, comparauit. Arduum illud æternitatis iter non deducentibus Sanctorum precibus ingredi, quum poſſis, temeritati proximum ac valdè formidoloſum eſt.

LIBER TERTIVS
DE RELIGIONE.

EXCESSIMVS è finibus Diuinitatis, atque inde abeuntes in eius vicinia excipit Religio grande mortalitatis bonum, quæ ſuæ ſibi conſcia magnitudinis, cuius reſpectu olim virtutum tenuit principatum, ſeueriora Patrum de ſe fuiſſe iudicia prope conqueritur. Sed, quam huc vſque recenſuimus triadem illam virtutum, huic antiſtare nemo profectò dubitabit; cùm illæ Deum ipſum intimè attingant, hæc moribus hominum conſpectior illius honores, cultumque procuret, ſecundo excluſa velo ab aditu inacceſſæ diuinitatis. Mira eius vis, vt quæ animis inſita eos ſecum rapiat, atque torpentes incitet, eaſdem quadam veneratione furentes componat. Ea propter peſſimis Rerum publicarum magiſtris vel maximè adamata videtur; ſed falluntur, ac fallunt errore turpiſſimo, vt qui humano mancipio damnent principem virtutem, cui reliquas morales omnes famulari decorum eſt; ſui enim homines admonet conditoris, vt illius numen, maieſtatemque colant, & quas referre non poſſunt gratias, ſaltem habeant. Iuſtitiæ flos quidam delibatus hic eſt, & illius laus longè præclariſſima; quum enim homines, cùm ſibi multa inuicem, tum Deo plurima debeant, iuſtitiæ partes ſunt iſtis moderari, & ne vmquam ſuo deſint officio, prouidere. Non patitur debitum, quod ſoluere non poſſumus, diſſimulare, & quamuis vinci ſit neceſſe, conari attamen nos decet. Ergo princeps, ac potiſſima iuſtitiæ pars religio eſt, cuius potiſſimùm reſpectu, eam reliquis omnibus moralibus præhabuimus, dilata interim prudentia, quæ alioqui antiſtare videbatur. Duos hæc ſibi auferet libellos, quorum

Digitized by Google

quorum primò religionis actiones proſequemur; altero reliqua iuſtitiæ officia explicabimus.

Capvt I.

De Euchariſtiæ veneratione.

PRimvm religionis opus,ac humanorum omnium maximum, pulcherrimúmque, atque ipſa etiam antiquitate nobiliſſimum eſt ſacrificium, quo, quidquid vſpiam egregium fuit, mortales homines Deo offerentes, principem illum rerum omnium cauſſam, arbitrúmque ſe agnoſcere teſtabantur. Et quamuis frugibus ac floribus, aut thure tantùm pleræque gentium ſacrificauerint, tamen mortalium primus optimus ille Abel, hauſta ſine dubio à genitore Adamo diſciplina,cæſis litauit victimis,vt qui optimè noſſet, viuentium animas reliquis rebus omnibus longè præcellere; mox gliſcere paulatim religio, paſsímque ab illis, quibus fas non erat, adminiſtrari, ac proinde in ſuperſtitionem abire, & quidem ſæuam, vt etiam humanis hoſtiis dæmoni atrociter diuina appetenti, factum ſatis exhorreamus. Placuit & Deo huius carnificinæ tentamentum in Abrahamo, vt conſtaret quouis mortalium affectu maiorem eſſe pietatem: nec vltrà ſæuitum,quàm vt facturus crederetur,ſubſtituto ariete pro anima meliore. Sancitum deinde, lata lege, vt cæſis puris gregibus, aut armentis Religio attineretur donec magno Sacerdote in ara mundi ſe ipſo victima litante,puerilibus emiſſa rudimentis,atque ab illo digreſſa laniario, melioribus aſſueuit. Iam nunc ab illo tempore incruenta viget vbique terrarum, deiectis ſuperiori ætate à Mexicanorum, aliorúmque ceruice dæmonibus, qui diriſſimè humano ſanguine peruncti,colebantur,fœdis ſimulacris pluſquam barbarica immanitate. Adnotatum præterea eſt ab illis, quibus vetera, & noua Religionis,aut ſuperſtitionum contendere cura fuit, poſt diuini corporis, ac ſanguinis ſacrificium reliqua omnia ſacrificia paulatim extabuiſſe,neque Mahometo,aut cuipiam ex impuris, & conſceleratis erroribus audaciam inſtaurandi fuiſſe; quamuis in toto Religionis negotio ea cura ſit prima; itaque quamuis tot ſectæ erroribus diſſonæ orbem inſederint, nulla tamen aris, aut ſacrificio gloriatur: nimi-

rum ad principis exortum ſyderis, nocturnas infelicéſque flammas palleſcere par eſt. Adnotatum vlteriùs eſt, iam nunc diei horam eſſe nullam, in qua non alicubi terrarum, & quidem ab vna Societate IESV, hæc diuiniſſima hoſtia immoletur, idque tabulis palàm factum, vulgatúmque, vt Chriſtianæ pietatis dies, hac veluti aurora perennante, nuſquam occidat, aut conſeneſcat, ſed integrum ſuæ felicitatis orbem conficiat. Atque vtinam vera pietas terrarum ſydus, animorumque lux, cum omnibus olim collata ſyderibus, vbique gentium colatur fœlix, atque intaminata. Vna hæc eſt ſacrificij ara, pacis, ac ſoſpitatis: litamus anima diuina, nunquam lento in vota numine. Nos mortales immortalem immolamus hoſtiam, nullo fuſo cruore, qui iam olim effuſus profundi ampliùs non poteſt. Semel cecidiſſe ſat fuit eum, cuius occaſu gentibus omnibus orta vita eſt. Nihil in hoc ſacrificio non ſupra mortalium vota, ſupráque ipſam admirationem. Difflatur verbis efficacibus ſubſtantia panis, ſubitque Chriſtus Deus, qualis, quantuſque cœlitibus videtur, inuiſus nobis, tenui obiecto velo abeuntis panis, cuius ideo remanent imitamenta, vt diuino pabulo, veluti decepti ſpecie aſſueſcamus: ſed nuſquam fœliciùs errant oculi, ridente interim fide; quæ quamuis cœca, lynceo nihilominus ingenio latentem Deum videns adorat. Vnus ibi Deus non vno ſæpe latet ſub orbe; putes Solem innumerabilibus ſpeculis reddi imaginum fœnore multiplici. Sed hic ipſiſſimus eſt, inſecabilis, & frangi neſcius, & toties alibi futurus, quoties frangere libuerit, nulla diuidui loci lege, ſed animorum more; nam & illa hoſtia totius Reipublicæ anima, & ſpiritus continetur Sed reprehendo me, ne longiùs excurram memor deſtinatorum; hominum enim opera, non numinis miracula recenſemus. Verùm enimuerò, quia etiam poſt ſacrificium magno miraculo integra nobis victima perſeuerat, eaque nobis cedit in cibum, quo dapſiliter, ac diuinè epulemur; neque hoc tantùm, ſed nobiſcum ea panis obducta ſpecie Chriſtus Dominus agitat, cui ſummos quoſque honores deberi res ipſa loquitur, quamquam poterant hæc per ſe ſingula explicari, malui tamen confuſa, atque ob id ipſum grata quadam varietate recenſere.

I. *De Ferdinando I. Imperatore.*

ORdiamur ab Auſtriacis, quorum erga diuinum hoc myſterium admirandis regnorum incrementis eſt nobilitata Religio. Ferdinandus Caroli frater ad configendos hæreticorum inſolentiſſimos

oculos,

Digitized by Google

oculos, quum ſanctiſsimum Chriſti corpus ſolemni pompa circumferretur, pompæ ipſe pars maxima eſſe voluit; proſequutus eſt diuinum ferculum non modò intecto capite, verùm etiam floribus euincta fronte, piumque carmen emodulans. Itaque de ſuperbiſsimo hæreticorum, ac politicorum hominum, qui exiguo ſanè diſtant limite, ſupercilio triumphauit.

II. *De Ferdinando II.*

NOn huius dumtaxat exemplo in ſupplicationibus facem prætulit, ſed Rodulphi regnatricis gentis auctoris fœlici æmulatione pietatem repræſentauit. Etenim dum auia in ſylua venaretur, quod Principi intimum erat ſolatij, nolam audire ſibi viſus, cuius ſonus vix præ locorum interuallo ad aures accidebat. Interrogati, qui feris indagandis, excitandiſque diſcurrebant, quid rei eſſet, docent via militari ad ædes ruſtici morituri diuiniſsimam hoſtiam à Sacerdote deferri. Non vltrà moratus Ferdinandus per obſtantia, & dumos, ſyluámque adigens equum, eluctatuſque moras, Sacerdotem libero aſſequitur campo, & equo deſiliens comitari pergit, vt Auſtriacum eſſe ſcires. Venitur ad decumbentis mapale, omnia ritè peraguntur. Tum Sacerdos, vt ægro animos adderet. Macte, inquit, meliori ſpe, duos hodie Reges domi excepiſti, Regum omnium Regem Chriſtum Dominum, & hunc Ferdinandum Bohemiæ Regem (nondum enim erat Cæſar) qui vt integra eſſet Auſtriaca Religio, hoc eſt, regia, aurum ruſtico liberaliter largitus eſt.

III. *De Eleonora Auſtriaca.*

IVngenda Ferdinando ſoror eſt, vltima Archiducis Caroli proles, conſtantiæ tamen, ac pietatis facilè prima. Grauiſſima oculorum valetudine laborans ſacrificio de more intererat, & ſalutarem hoſtiam à Sacerdote ſublatam ſumma cum voluptate iam adorauerat, oculiſque latentis Dei hauſerat arcanos amores, quum ſubitò auferri ſibi diem ſentit, humorumque noxiorum ſuffuſione lucem omnem perpetuò mergi, quo caſu improuiſo animus quamuis fortis percelli poterat, ſi non Auſtriacus fuiſſet; hoc vſa Eleonora, Bonum factum, inquit, diem non opto, méque abundè fœlicem reputo, cui vltima lucis vſura ſupremum diuinæ dignationis argumentum repræſentauit Euchariſtiam; quid enim pulchrius, atque auguſtius in hac mortalitate videre poſsim, profectò eſt ni-

hil. Videntis hoc animi dictum eſt, cui ab externis his tenebris lux maior accedat.

IV. *De Philippo II. Hiſpaniarum Rege.*

INſtructum ad ſacram hoſtiam per compita deferendam feſtum agmen, ne quid celebritati deeſſet, comitabatur Philippus, & qua tantum Regem decebat pietate, nudo apertóque capite: æſtus eo die erat ſummus, & per obnoxia torrentis deſuper Solis radiis loca pompa ducebatur. Ergo monent aulicorum gratioſiſſimi vt ſi non operto capite incedere vellet, vmbella ſaltem ſibi Solem æſtumque defendi pateretur. At ille, ne fruſtrà Catholici cognomen vſurpare intelligerent, digna Hiſpano Rege ſententia hoc tantùm reſpondiſſe fertur. Innocens hodiernus Sol eſt, nudóque vertice ire perrexiſſe. Et verò quî nocere poterat Sol, qui à ſummo Sole incomparabilem diſceret humanitatem.

V. *De Maria Maximiliani II.*

SEd interiora huius Religionis videnda ſunt, nec tamen ab Auſtriacis abeundum; nam Maria poſtquam è Germania in Hiſpanias reuertit, incredibili quadam pietate emicuit, dies duos, quoties myſteriis communicaret (faciebat autem frequentiſſimè) diuinæ in illis liberalitati recolendæ adeò ab omnibus curis ſepoſitos habebat, vt nihil rerum humanarum cogitationibus in illos vellet licere. Id, cùm aliàs ſæpe, tum eo tempore maximè apparuit, quo Maximilianus filius, qui diſſimulata perſona ſacrum Iacobi tumulum veneraturus in vltimos Galleciæ fines fuerat peregrinatus, in Germaniam reuertens Mantuæ Carpentanorum ſubſtitit, ſéque ſecretò Cæſaris Legato indicauit. Ille curriculo ad Mariam defert, adeſſe Maximilianum, ac manum oſculari, matrémque amplecti percupere. Ad hæc Maria, Ego perendie eum videbo; hodierna enim dies expiandis culpis deſtinata eſt; craſtina Euchariſtiæ ſumendæ dicata; qui dies cùm Deo ſolidi debeantur, non eſt quòd in Maximiliani gratiam eos diminuam. Quis neget hanc Chriſto dignam fuiſſe, quæ filium poſt illum amauit? Quid verò Auſtriacæ genti non indulgeat Deus, quæ omnino nihil Religioni ſibi putat præferendum.

VI. De

VI. *De Sebaſtiano Luſitaniæ Rege.*

QVid tu Sebaſtiane Luſitaniæ tuæ breuis lux, cælo, vt ſperamus, æternum addita, quanta pietate diuiniſſimam Euchariſtiam colebas? Certè regia pietas erat, quum Sacerdotibus, qui ad ægros Chriſtiano more deferrent, occurreres, ſemper equo deſilire, magnáque reuerentia ad vſque decumbentis ædes comitari, ac ne præſentiæ maieſtate animos domeſticorum percelleret, dum omnia intus ritè peragerentur, foris ad ianuam, & quidem de genu præſtolori, ac Sacerdotem ſacras ad ædes eadem pompa reducere.

VII. *De Rege Monopotapæ.*

QVamuis barbaræ abruptæque, regiæ tamen pietatis eſt, quod ſequitur. Aſtabat ſacrificio Barbarus Rex Chriſtianæ adhuc manſuetudinis ignarus, & quamquam ſub ramalibus à Sacerdote fieret, maieſtas nihilominus, & latens myſteriis diuinitas attonitum habebat animoque ſuſpenſum. Inter hæc nobiles Ephœbos ante mapalis oſtium perſtupentes audit, iratuſque violatam, vt non ineptè interpretabatur, præſentis numinis maieſtatem, non niſi adoleſcentium cæde poſſe expiari, rapi illico ad ſupplicium iubet. Luiſſent ſanguine irreuerentiam adoleſcentes, niſi Luſitanus docuiſſet Deo vti quàm maximè cordi ſit reuerentia, magis tamen adhuc manſuetudine illum delectari, eo præſertim ſacrificio, quod incruentum eſſe ſanciuit.

VIII. *De Petro Aragonum Rege.*

RApit me vltra eos, quos mihi ad legenda maiorum geſta præſcripſeram fines, elegantiſſimæ pietatis recordatione Petrus Aragonenſium Rex, & ſpero lectori non futuram iniucundam. Quàm enim eleganter factum dicam, vt cùm Romæ Regni coronam à Pontifice Maximo eſſet accepturus auro, gemmiſque ſubmotis, ſpiceo ſerto voluerit coronari? Cùm enim rei nouitas admirationi eſſet, nullum ſibi aurum, nullas eſſe gemmas reſpondit præ ſpicis illis, & quorum olim granis auguſtiſſimum conficeretur Sacramentum. Audiuerat, opinor, ſolis orbem Chriſto nato ſpicis coronatum Auguſto, totique vrbi, monſtrante Sibylla, viſum, exemplum Regibus præiuiſſe, vt non iam radios gemmis, ſed ſpiceam lucem veris ſpicis vellent æmulari.

Digitized by Google

IX. *De Vinciſlao Boëmiæ Rege.*

TEmperare calamo non poſſum, quando ſemel recentioris memoriæ fines tranſiliui, quin Vinciſlaum regium, ac pluſquam triumphalem aratorem producam. Quis enim non ſuſpiciat regias illas manus ſceptris, atque armis initiatas aratro admoueri, molæ, ac piſtrino, dum agrum colere, ſerere, frumentum metere ac molere, farinamque ſubigere, ac panem coquere non dubitat Vinciſlaus; vt quod ex Regia cultura proueniſſet frumentum, quique coctus eſſet panis Euchariſtiæ conficiendæ regio planè munere offerretur? Quàm rara hæc pietas fuit, tam rari ex Regibus ſunt, qui Euchariſtiæ concipiant dignitatem.

X. *De Joanne Ribera, Patriarcha Antiocheno.*

SEd ad viciniora nos reuocat Ioannes Ribera, cuius religio non vna ſignificatione contenta, in omni vita, quæ illi longiſſima contigit, ſe ſe pulcherrimas per actiones exercuit. Ergo quotiescuumque tanti myſterij nomen audiſſet, caput aperire, quod deinde in mores promanauit; de illo ad concionem frequentiſſimè nouo ſemper lectiſſimarum ſententiarum delectu dicere: auguſtiſſimam cellam, & Sacerdotum Collegium eiuſdem honori ſumptibus immanibus dicare parum fuerit; illud profectò, vel ad elegantiam pietatis, vel ad populorum vtilitatem longè eximium fuit, nobiliſſimæ gentis Riberæ abiectis inſignibus, ea deinde gemma ſignauit, in qua calix cum ſacra patina, & Hoſtia Chriſtiano more eſſet exculptus, duabus hinc inde arulis cum igne; addita Epigraphe, *Tibi poſt hæc quid faciam, fili mi?* demum vt latiùs ea pertineret Religio, nouam inuenit ſalutationem pietatis pleniſſimam; *Laudetur ſanctiſſimum Sacramentum.* An non hoc ſit in Euchariſtiæ veluti tranſire patrocinium, atque palàm teſtari eius ſe ſpiritu viuere.

XI. *De Philippo Nerio.*

ET quidem ſine magna voluptate Riberam hæc peregiſſe non facilè credam; ſed de Philippo Nerio magnam habet admirabilitatem, quod in hoc genere non modò ſcriptum legimus, ſed ab illis ipſis, qui adfuerunt, audiuimus. Nam quum quotidie faceret, adeò liquidas ſacri Sanguinis hauſtu hauriebat voluptates, vt cum eò myſterij ventum erat, miris modis geſtiret, atque exundantem

dantem magno cordis æſtu lætitiam vix caperet: itaque auidè ſugebat, vt ſacro Calici aurum, quo argentum ſuperinduci ſolet, ſæpiùs lingendo detergeret; notabili tantæ pietatis veſtigio. Tantis animi motibus quum iam imperare non poſſet, primò Miniſtrum propiùs accedere vetuit, ne conſpiceretur; verùm quia curta ea erat prouidentia, petita Pontificis venia ſecreto in cubiculo faciens, plenoque auro vtens vbi diuina protulerat verba, faceſſere omnino iubebat, dein duas, treſve ſolidas horas, vel ſtans, vel extrema iam ſenecta ſella ſedens, in eo tripudio eximebat. Neque diuinis modò epulis pietas incaleſcebat, verùm ipſius calicis attactu adeò exhilarabatur, vt ea gratia ſæpiſſimè contrectaret.

XII. *De Laurentio Brunduſino Capuccino.*

NEc vlli ſecundus Laurentius, qui non ſolùm quando ipſe faceret incredibili cæleſtium voluptatum modo, octonas ſæp horas, & quidem nullo podagræ ſenſu, quamuis ea miſerè alioqui captus, operi impendebat; verùm Sacerdotibus ad Altare facientibus miniſtrare ſuas inter, ſummaſque delicias computabat. Subſtiterat Laureti per cineralia ieiunia, ibique ſanctiſſima in Virginis cella omnibus ſacrificantibus miniſtri operam præbebat, perpetuiſque pluebat lacrymis, quas illi admirabilis quædam eliquabat animi dulcedo, corpore interim cibario vix pane, ac frigida ſeueriſſimè procurato. Tantum erat in ſacrificij præſentia ſolatium.

XIII. *De Magdalena Pactia Carmelitana.*

FVit hic quoque in Magdalena ſenſus pietatis præter morem, ac ſupra naturæ vim; adhuc puella qua die cœleſti menſæ Mater accubuerat, ab ea ne tantillum quidem diſcedebat, quin applicabat ſe lateri ſolito diligentiùs. Re animaduerſa, interrogare libuit, quid ita faceret? Tum Magdalena intimum latentis Dei vicinitate ſenſum voluptatis haurire, atque incredibili, quem ſentiret, odore diuinitatis, recreari ſe, mira ſimplicitate reſpondit. Ille nimirum innocentium magnes eſt animorum; ille omnino, qui à magnis ſe ſubtrahit, idem paruulis ex paterna diſciplina geſtit reuelare.

XIV. *De Vrſula Benincaſa.*

MIrum, quàm arcana corporis, atque animi communicatio ſit, vt mutuis fruantur bonis; vel animo in hæc ima ſenſuum

lenoci

lenocinio infœliciter admodum deiecto; vel corpore, quod omninò difficile, atque in Chriſtiana etiam virtute, rarum eſt, ad ipſius animi mores, guſtumque manſuefacto. Experta eſt huius vim pietatis Vrſula, cui ex Sacerdotum attactu, edulia mirum in modum dulceſcerent, vt etiam nauſeanti ſtomacho arriderent; & quum diuino epulo experiundi cauſſa à Philippo Nerio, cui à Gregorio XIII. ea cognitio delata fuerat, abſtineretur, marcentibus illico membris, non ſine vitæ periculo contabeſceret. Quare cùm veluti ſuprema in neceſſitate ſacro viatico refici idem iuſſiſſet Philippus, vires momento recepit. Adeò ex animi ſenſu corpus ipſum viuere, ac mori didicerat.

X V. *De Caietano Thianeo Theatinorum fundatore.*

VErùm quanta diligentia animus ſit comparandus, plures illuſtriſſimè docuerunt; & Caietanus quidem à primis tenebris aduſque matutinum ſacrificij tempus, ſilens, totuſque ſibi intentus perſtabat, horaſque plerumque octonas diuinæ commentationi impendebat; tum ſeuerè excuſſum animum arcana confeſſione purgabat, atque hoc potiſſimùm modo comparatus ad ſacrum altare neſcio quæ diuini amoris ſpirans incendia, ſuccedebat. Hæc cùm tanto ambitu peragerentur, quæ tamen diuini epuli fames erat, quotidie perlitabat.

X V I. *De Anna ab Almedia, Ord. Min.*

IN hac vna, omnium Virginum, quæ Mantuæ Carpentanorum magnæ Claræ legibus viuunt, eximium ſanctiſſimæ Euchariſtiæ cultum ac venerationem admirare. Quod enim illis fas eſt, id Annæ perpetuò pro lege fuit. Noctem enim eius dici, qui ſacris epulis feſtus erat futurus, iuſto peruigilio ita ducebat inſomnem; & ne quid quamquam lõga vigilia edomitum corpuſculum pro innata inſolentia in animum auderet, flagello acriter cæſum ſeruitutis admouebat.

X V I I. *De Joanne Saguntino, Ord. Erem.*

TIbi verò Ioannes, quæ mens, quis animus eſſet, quum plurimas horas diuinis epulis inter litandum inſumeres, quis poſſit, niſi te docente, cogitatione complecti? Cùm enim, & mira quædam intelligeres, & porrò ad maiora intelligenda conniteteris, in ipſo animæ niſu abibant nebulæ quædam mentis, eiuſdemque oculi veluti

veluti paulatim confirmati arduis,atque mortalium vulgo vetitis ſeſe inferebant adytis,tanta diuinarum dulcedine voluptatum,vt inde ad arbitrium ſe non poſſent amoliri, quam ob cauſſam diutiſſimè perſeuerabat: ſed ſumma hominis erat cura, vt ſe aduenienti Deo totum præberet,eadem, vt abeunti moras necteret poſt ſacrum. Itaque poſtquam prolixa diuinorum cruciatuum meditatione animus incaluiſſet, quamuis quotidiana inſuper exomologeſi purpuratus, tremens nihilominus, & cunctabundus faciebat: mox ab ara digreſſus nobile illud Iſaiæ carmen identidem repetebat, *Verè Deus abſconditus tu es.* Nam ibi maximè latere Deum nemo magis ſentit, quàm quem minimè latet.

XVIII. *De Maria Angliæ Regina.*

HOc fide magiſtra tam clarè didicerat Maria, vt quamquam Henrici parentis, ac fratris Odoardi regno perdita nox Angliam occupaſſet, & Zuinglianæ tenebræ denſiſſimæ incumberent, præſentem nihilominus in Euchariſtia Deum venerari voluerit, ob eamque cauſſam domi ornatiſsima in cella apud ſe habere, ac colere, faſtigij tuta maieſtate. Id erat Principi ad duodequadrageſimum annum ærumnoſiſsimè intimum ſolatij, is fluctuanti animo portus, ea inter cruentos illos turbines ara ſoſpitatis.

XIX. *De Anglo quodam.*

FEracem magnorum exemplorum in Angliam nos Mariæ duxit recordatio, ſed pauciſſima ſeligam, & primo loco hominis conſtantiſſimè, atque elegantiſſimè religioſi, cuius nomen diſſimulari non ſine iniuria potuit. Sed melioribus longè in tabulis ſcriptum eſſe non dubito. Damnauerant noui ærufcatores,quibus impietas fundus eſt, quòd Miſſam audiſſet, immane facinus, aureis quadringentis. Eam ille mulctam,quam in lucro ponebat,vt perſolueret,aureos Luſitanicæ notæ longè pulcherrimos, vnde vnde conquiſitos, hæretico quæſtori enumerabat; pecuniæ fulgorem admiratus homo impius mirum ſibi videri dixit, tanta diligentia mulctæ perſoluendæ id auri fuiſſe coactum; tum Catholicus, Scito, inquit, quum nihil vſquam diuino ſacrificio pulchrius ſit, eius in pretium me pulcherrimum ſtudio aurum comparaſſe, & quoniam ea te momordit cura, vt animum tibi penitùs aperiam; data etiam opera crucis nota percuſſum aurum pro Euchariſtiæ adoratione redimenda vltrò à me quæſitum,

Digitized by Google

ſcias, quòd mira quædam & arcana ſit Crucis, atque Euchariſtiæ cognatio, eaque hominibus admodum ſalutaris. O dicta Luſitanico ipſo auro ſplendidiora, & religioſiſsimæ mentis conſignata faſtigio.

X X. *De Henrico VIII. Angliæ Rege.*

QVamquam neglectu, vitióve ſoli ſilueſcant horti, & vepribus latè inhorreſcant;emicant tamen aliquando floſculi veteris hilaritatis reliquiæ, quas medio è vepreto liceat ſine reprehenſione colligere. Haud diſſimilis nobis ratio eſt, dum Henricum Angliæ ſuæ funus poſt cieratam Catholicam teſſeram, vſurpatámque ſacrilega impotentia inconceſſam Regibus Pontificiam auctoritatem, ante diuiniſſimam hoſtiam prouolutum videmus. Moriebatur Rex infœliciſſimus, detulerántque ad eum, Chriſtiano more, qui nondum ab Anglia exulabat, Chriſti Domini corpus, vt eo viatico muniretur; hic ille quamuis & enormi adipe, & inſtantis mortis afflatu ægerrimè ſe poſſet moliri, attamen & ſella ſurgere, & genua ponere connitebatur. Cui adſtantium aulicorum vnus de grege Zuinglij, quum dicere occepiſſet poſſe Euchariſtiam ſatis commodè à ſedente ſuſcipi. Apage, inquit Henricus; ſi enim me non modò ad ſolum, ſed infra vſque dimitterem, haudquaquam ea, qua par eſt, exciperem reuerentia. Quàm fœlix, ſi reliqua ad hunc modum compoſuiſſet; ſed qui minis, ac ſuppliciis vera monentes abſterruerat valens, ſuprema in valetudine ab omnibus deſtitutus, inani tactus pœnitentia, animam veritatis ambiguam, ideóque damnationis certam infœliciſſimè perdidit.

X X I. *De Angero Japone.*

QVoniam primitias quaſcumque læti videre conſueuimus, Angeri, eius qui Iaponum omnium primus Chriſto nomen dedit, qui erga diuiniſſimam Euchariſtiam fuerit ſenſus, videamus. Affirmabat cùm omnia ſibi in Chriſtiana Republica vehementer probari, tum nihil melius, aut quo magis animus caperetur, ipſo Chriſti corpore ſibi videri, & poſt illud arcana ſcelerum expiatione. Itaque mirari ſe admodum, ſi qui fortè reperirentur, qui tantis paratis bonis non auidè, atque iucundè fruerentur. Plus ſapuit barbarus iſte, quàm plerique hodie apud nos, qui ſtolida quadam abſtinentia deſipiunt.

X X I I.

Digitized by Google

XXII. *De Dominico Anſalonio.*

ADdamus barbaro puerum, vt iſtis peius ſit, quum & pueros, & barbaros ſibi videant antiſtare. Dominicus Anſalonius nonum vix attingens annum, & ſumma religione ſacræ accumbere menſæ, & Euchariſtiam quæſitiſſimè colere iam didicerat. Nam ſi fortè ad ægros deferenda eſſet, ac nolæ pulſu admoneretur vicinia, exiliebat illico, fuitque ſæpiùs quum media hyeme nondum albente cœlo, ea ſignificatione excitatus, vix circumiectis veſtibus, quas publicus pudor abeſſe non patitur, lectulo, ac domo proſiliens, magna cum veneratione accenſum funale manu geſtans, diuino ferculo præluxit, ac domum reuerſus familiam omnem ſomno merſam offendens, pigritiam, moraſque modeſtiſſimè increpauit. adeò non genus, non ætas à virtute nos excuſat.

XXIII. *De Matronis Amſterodamenſibus.*

QVa die inſanus hæreticorum furor feralis manus Amſterodami ſacris inferre auſus attonitis bonis, pleriſque omnibus immaniter debacchatus eſt, nobilis matronarum pietas vltra conſuetam ſexus virtutem inclaruit. Etenim cùm in æde maxima furiæ illæ Geuſeorum ad Sacellum, in quo diuina de more hoſtia colebatur, odio, atque auaritia faces ſubdentibus, ſe proruerent; iſtæ conglobatæ vociferationibus, ac minis, nam pleræque nobiles erant, vt inde ſe abſtinerent, non ſine admiratione obtinuerunt. mirúmque fuit ſacerrimos illos latrones, quos antiquis veneranda religio non arcebat à rapina, matronarum aliquot voces, ac vultus timuiſſe. Equidem meliori ab his draconibus cuſtodia veram vitæ arborem hæ fœminæ quàm olim ab vna ſerpente ſcientiæ ſtipitem tutata fuerit humani generis matrona.

XXIV. *De Marco Angelo Gambarano Somaſco.*

PRimus hic Somaſchenſes Clericos cum imperio gubernauit, præiuitque ad egregiam erga ſacroſanctum ſacrificium pietatem. Quàm enim vitale ſit, eo cibo quotidie paſci quum didiciſſet, optabat vehementiſſimè, ne vltima ſibi impaſto obreperet dies, ob eam rem accuratiſſimis precibus Deum orare inſtitit, & exorauit; nam eadem die, quæ illi fuit ſuprema huius mortalitatis, tantum virium ſibi ſuppeditatum ſenſit, vt altari aſſiſtere, ac perlitare

poſſet, quod quia facturus amplius non erat, ingenti animi ſenſu, præſentique pietate tranſegit, vt in veſtibulo epulatum diceres diuinæ, in quam mox erat ingreſſurus, voluptatis.

XXV. *De Petro ab Oyeda.*

EX Io. Auilæ diſciplina prodiens Oyeda, Baëzanæ Academiæ diu moderatus eſt celebri omnium quidem virtutum fama; verùm in Chriſti corpus religione ſingulari. nam & quinta quaque feria plurimis annis admirabili orationis felicitate diſſerebat, & diuinum Euchariſtiæ orbem fulgentes inter cereos funales immobili oculorum obtutu diutiſſimè, ac ſupra aliorum fidem venerabatur. Quamquam hæc mihi animi alta contemplatione defixi laus eſſe videtur, cuius imperium, atque nutus ſuis in orbibus oculi repræſentant. Quæcumque demum ea fuerit conſtantia, Brachmanarum pertinaciſſimæ ſtoliditati anteferenda eſt, quibus Solem dies integros contueri ad hæc vſque tempora, ſapientiæ pars eſt. Quanto innocentiùs Solem hunc nobis licet contemplari, qui ne oculos euerberaret, velum obduxit, fidei commodis comparatum?

XXVI. *De Magiſtratibus Potoſinis.*

NOn magis inexhauſtis argenti venis, quàm Magiſtratuum pietate nobilis mihi iure videtur ciuitas Potoſina. Præclarus enim, atque à pietate mos ille in ea obtinuit, vt Magiſtratus, ac nobilitas omnis, ſi quando circumlatæ diuinæ Euchariſtiæ obuiam fiunt, illico reiectis togis, palliiſve, arreptiſque facibus, veluti pueri honorarij Regem regum comìtentur illuſtriori nobilitatis, ac poteſtatis commendatione, quàm ſi per ineptam grauitatem Magiſtratus inſignia deponere indignarentur.

XXVII. *De Franciſco I. Gallorum Rege.*

AGe clariſſimi ac bellicoſiſſimi Regis pietatem exequamur, qua vtinam Galliæ ſuæ diutiùs frui licuiſſet; ſtetiſſet, opinor, integra maiorum religio, neque tam magnis, ea concuſſa, obortis procellis penè merſa ſuccubuiſſet. Animaduertit ille, per atrocium bellorum licentiam funeſtos à Germania errores, hæreſimque omni peſte diriorem ſuum in Regnum clanculum irrepſiſſe, iamque violentiùs graſſari. Ergo excitata pietate celeberrimam Pariſiis ſupplicationem inſtitui, diuinamque hoſtiam circumferri iubet, adeſt ipſe,

facémque

Digitized by Google

facémque manu præferens, aperto triumphali capite, proſequitur. Mox coactis in templo Proceribus, de Auguſtiſſimi omnium myſterij veneratione, cultuque regia diſſerit eloquentia, obortiſque extrema concione lacrymis, ſe Henricum ſuum vnicam regni ſpem, ſi errores concepiſſet, illico diuinæ veritati immolaturum vociferatur. O vocem Chriſtianiſſimo Rege dignam!

XXVIII. *De Thoma Moro.*

NOn adeò fortaſſe magnum fuerit ſubditos à Rege acriùs corripi; ſed priuatum hominem regio imperio pietatem antetuliſſe; quia rarum in hac tanta ſeruiendi libidine, ideo longe admirabilius videbitur. Miniſtrabat veteri Anglorum pietate nondum ab Henrico proſcripta, & quidem linea indutus, *ſuperpelliceum* myſtæ vocant, Sacerdoti ſacris operanti Morus, quum properè à Rege per Nortfalciæ Ducem accerſitus, reſpondit ſe tum ire minimè poſſe, quòd potentiori Domino operam nauaret. Indignanti Nortfalcio, iramque Regis denuntianti, niſi actutum iret, rurſum Thomas: Atqui iraſci Regem mihi non arbitror debere, quum ſuo ego Regi hîc publicè deſeruiam. Sic incruenta pietatis conſtantia magno certamini præludebat Morus, in quo clariſſima victoria impij Regis implacabilem iram contemneret, ac vinceret.

XXIX. *De Moſchis.*

COrruptiſſima licèt apud Moſchos Chriſtiana res ſit, remanent nihilominus antiquæ dignitatis præclara veſtigia, quæ obſeruaſſe non pœniteat. Quis enim non miretur extremos Europæ homines, & rerum diuinarum alta merſos ignoratione, attamen hæc diuina myſteria vſque adeò venerari, vt qua die iiſdem participant, quod ſæpiuſculè faciunt, ſicci omnino nullo cibo, potuque eam frangentes perfrigida illa in regione perſeuerent? Neſcio quo modo plus illi ſuis in tenebris, quàm plerique apud nos clariſſima in luce videant.

XXX. *De Joanne Baptiſta Cremenſi, Ord. Præd.*

SAcerdotum ne, an populorum vitio fieri dicam, vt auguſtiſſimum Miſſæ ſacrificium, quo nihil habemus diuinius, tanta à pleriſque celeritate abſoluatur, quaſi tunc maximè temporis parcos nos eſſe conueniat, quum æternitatis imitamenta peragimus. Quo

 quid

Digitized by Google

quid abſurdius poſſit excogitari, non video. Ab hac temporum noſtrorum labe diligentiſſimè ſibi cauebat Ioannes Baptiſta, Sacerdos ex Ordine Prædicatorum, vir eo loco, atque ordine digniſſimus, quo domeſtico ſacrorum adminiſtro quum vteretur Iſabella Taurella Guaſtallæ, comes indignationem familiarium facilè ſubiit. Eius itaque rei ab Iſabella admonitus, exarſit animo vir religioſiſſimus, tantoque ardore de magni myſterij ſanctitate, Chriſtianique hominis officio diſſeruit, vt matronam nobiliſſimam oborta noua luce, ſui puderet, conuerſiſque ſtudiis pietati, per omnia virtutum exercitamenta velificaret. Hæc illa Iſabella eſt, cuius Mediolaui illuſtriſſima ſunt Chriſtianæ monumenta magnificentiæ.

XXXI. *De Staniſlao Hoſio Cardinali.*

NAm de illorum corruptela quid hîc ego conquerar, quos prophanam veluti ad cœnam nulla intentiori compoſitos cura quotidie accedere videmus? Configet irreligioſam hominum confidentiam Staniſlai ſeueritas, quamquam enim in perpetua quadam vigilia, atque exercitatione virtutum animum contineret; non ideo tamen quotidie facere audebat, ſed pridie eius diei, qua ſacram ad aram operaturus erat, ſecuriſſimo ieiunio, exiguo nimirum buccellato tranſigebat; hic illi ad ſexageſimam vſque ætatem, quæ iam non eſſet ferendo, proprius fuit mos, vt animo pariter, ac corpore totus hinc emineret, diuinæque munificentiæ dona, vera æternitatis ſemina, quo feliciùs germinarent, bene ſubacto precibus ac cibi abſtinentia animo exciperet.

XXXII. *De Ioanne Auila.*

NOn corporis modò purgationem, atque tranquillitatem perpetua inedia diligenter accurabat Auila; verùm animum etiam ipſum attentiori quadam cenſura continebat. Etenim experientia doctus ſubtili rerum humanarum diuinarumve diſquiſitione nimis affici animum, atque auidius eodem recurrere, quàm vt leni imperio alio poſſit traduci, ſi quando eius contemplationis neceſſitas incidiſſet, ſacrificio ſibi vltrò interdicere non dubitabat, veritus ne hauſtis viribus languidam, ac ſanctitati eius ſacrificij minimè parem mentem afferret. Hæc hominis erat comparatio, qui, cùm duas ſolidas horas diuinis illis myſteriis peragendis inſumeret, ingenti, perpetuoque lacrymarum imbre ſacra lintea ita imbueret, vt exprimi

Digitized by Google

mi poſſent; eius, inquam, hominis, qui in diuino Sacramento ſpes, deliciaſque ſuas repoſitas exiſtimaret, diſcipuloque Hierolomæ deſiderio ſacrorumque locorum ſuſpiranti diceret: An non hîc habes Euchariſtiam? Quæ huius comparatione non ſordet peregrinatio? Equidem ſic eius capior præſentia, vt nihil vlteriùs quæram. Eius hominis, qui tanta ſe in participatione diuini corporis perfundi voluptate profiteretur; vt ea illecebra delinitus animus fidei per obſcura, & ardua ducenti, ſe vltrò committeret. Eius denique hominis, qui & per annos quadraginta de eodem myſterio diſertiſſimè ad concionem quum dixiſſet, nunquam ſibi ad dicendum materiam defuturam crederet, ac quamuis ſenio iam, ac valetudinibus proſtratus à ſuggeſtu abſtineret, per Euchariſticas tamẽ ferias quotidie, magnáque diceret concitatione. Huius tam præclaræ pietatis exempla, ne nobis mors inuideret, edita litterarum monumenta fecerunt.

XXXIII. *De Alberto Auſtriaco, Belgarum Principe.*

ITerum ad Auſtriadum pietatem reuocor, quam quùm in ſe numquam deſiderari paſſus ſit Albertus, aliquid prætcrea addidit, quod poſteri laudent, ac imitentur. Qui enim ſacrum ferculum accenſam manu ceream lampadem gerens, quamdiu vires ſuffecerunt, in omnem pietatis, ac modeſtiæ argumentum compoſitus, comitari ſolemni vſque pompa conſueuiſſet; qui datis ad Epiſcopos ſæpiùs litteris, eos ad hanc religionem, cæterumque cultum omnem diligenter inſtaurandum hortatus eſſet, ne (quod vitio temporum, ac bellorum factum dolebat) quæ ob excellentiam ſui venerationem ſummam habere debet Euchariſtia, minori alicubi cultu negligeretur, quietis ſuæ locum ſub aram, in qua Bruxellis diuino olim miraculo nobilitata Euchariſtia piè colitur, ſibi deſtinauit, eoque voluit inferri, vbi ſua veluti præſentia ſemper veneraretur, ac coleret, numquam ſe feliciùs futurum ratus poſt mortem, quàm ſub ipſius vitæ conditoris, ac Principis tabernaculo.

XXXIV. *De Theodoſio II. Brigantino Duce.*

NVſquam tuta pietas, exclamare potuit religioſiſſima Luſitania, cuius ſuperioribus annis in ipſo florentiſſimo gremio, Euchariſtiæ noctu illata eſt nefaria vis, & publica omnium pietas occulto paucorum hominum ſcelere vulnerata. Eluxit per eam occaſionem, vt mala omnia ingentia bonis exemplis compenſantur, Theodoſij

pietas;

Digitized by Google

pietas; etenim priuato quodam iuſtitio, nec publicè cœnauit, nec rebus gerendis vacauit, ſed atratus, ac multum mœrens, dies aliquot mœſtiſſimos domi tranſegit. Neque tunc primum nata Theodoſij pietas eſt, ſed magis priùs, ac diuturnis perſpecta documentis. Etenim, ſi quando noctu ad ægros deferendus eſſet cœleſtis panis, aderat ille cum lampade comitaturus, neque ſuorum quemquam, non filios, non Nobiles, non famulos ceſſare patiebatur, monens tunc maximè, id Principem officium pietatis, ac religionis facere par eſſe, quando reliqui per indulgentiam ſomni deſident. Nam populorum ſomnus Principis vigiliâ compenſatur.

XXXV. *De Leone Pereria.*

QVæſitiſſimi vel maximè honores Deo habentur, quum victas illi animi perturbationes, commotionéſque violentiores offerimus. Quarum quòd impetu, atque igne ſuo ira ſit quàm maximè formidoloſa, religioſiſſimum fuiſſe oportet Pereriam, de quo hæc tradunt. Infregerat nobiliſſimo præferuidi, ac planè militaris animi adoleſcenti Pereriæ colaphum gregarius miles, fugamque arripuerat. Sed non tam leues huius pedibus timor, quàm ira & furor Pereriæ alas addidit. Aſſequitur in templo, iniectâque altera manu, elatum altera pugionem ira furens, ac frendens iugulo adprimebat; tum miſer ille viſâ, quam fortè Sacerdos vicinam ad aram ſuſtulerat de more, hoſtia diuina; Per hanc te, inquit, obſecro, parce. Simul precantis vox, ſimul nolæ pulſus furentis iuuenis animum aduertit, qui, fracto repentè impetu, exclamauit: Hæc te iuuat, ſimulque muronem vagina recondidit. Quod violata ſacri loci reuerentia, peccauerat, domito ad Euchariſtiæ præſentiam furore diluit. Huius profectò iracundiæ ſol diuinus nequaquam occidit, qui eius lumen iræ inter atque furoris tenebras præclarè vidit, ac veneratus eſt.

XXXVI. *De Dominico Anadono, Ord. Præd.*

ET quidem tanta huius lux eſt, vt diſpellendis vicinæ mortis tenebris, quaſi viaticam facem nobis præluceat Eccleſia. Ad eam excipiendam, cùm viri omnes pietate inſignes, tum reliquos inter Dominicus Anadonus præclariſſimè ſe comparauit. Fractum licèt corpuſculum, ac magnam partem, recepta iam morte, debilitatum, abiecit nihilominus humi, genibuſque excipiens, duas ſolidas

Digitized by Google

ſolidas horas diuinæ dignationis magnitudinem contemplando, animumque nobiliſſimis affectibus incitando extraxit, quaſi vicinæ iam æternitati paulùm præludere voluiſſet.

XXXVII. *De Gonzalo Luzero, Ord Prædic.*

VIr hic fuit nominis apud Mexicanos celeberrimi, cui famam tum virtutum aliarum ampliſſima decora, tum incredibilis quædam aduersùs Euchariſtiam attulit obſeruantia. Quamuis enim geſtis apud ſuos magiſtratibus, & ſenecta iam eſſet ætate venerabilis, numquam tamen deſtitit ſolemnia inter ſacrificia, ſolemnil uſque ſupplicationibus, & quum Indus læto ſui moris ſaltu diuinam in templo hoſtiam coleret, thuribulo ipſe inſtructus propalam adolere, quod munus vtquumque adoleſcentium eſſe credatur, amplum ipſe ac magnificum eſſe arbitrabatur. Idem cùm per ſe ſacræ aræ ornatum omnem diligentiſſimè procuraret; tum ſi quos eo in opere diligentes offenderet, illico proſtrato corpore, impreſſoque pedibus oſculo, vt præcipuos Dei cultores, venerabatur.

XXXVIII. *De Io. Baptiſta Vitellio.*

QVanta cum celebritate orſus fuerit Vitellius Fulgini ſacri epuli frequentiam inſtaurare, iucundum erit audire. Iecerat huius frequentiæ ſemina Nicolaus Bobadilla, Fulginum ab Ignatio miſſus, vt pietatis flammas inferret, ad quam Ioannis Baptiſtæ matrem pellexerat. Ipſe, vt extra pueros, fuit, coacta æqualium eadem ſentientium manu, ipſis bacchanalibus, ſolemni pompa floribus omnes tempora cuincti, comitantibus nobiliſſimis viris, ac matronis, accurrente, veluti ad ſpectaculum, plebe pietatem, modeſtiamque ſpirantes ad templum maius compoſito vadunt agmine, attonitiſque (ea tunc erant tempora) nouæ pietatis ſpecie ciuibus diuinæ menſæ accumbunt. Placuit melioribus exemplum, & magno ciuium bono inualuit imitatio, quæ laudatis operibus numquam non adeſt, ac ſequitur.

XXXIX. *De Monteſpano Gallorum Tribuno.*

IN ea vaſtitate, quam inter Philippum II. & Henricum IV. Gallorum Reges ardente bello, Arteſiæ Bironius effuſiſſimis attulit populationibus, quùm multa militari, atque adeò hæretica licentia, immixtis Catholico militi Caluinianis nefariè edita fuerint

impietatis exempla, vindice tamen pietate non caruerunt. Monteſpanius integræ fidei, ac fortiſsimus in paucis tribunus gregariũ militem, qui argenteam pyxidẽ cum Chriſti Domini corpore ſacrilego furto abſtulerat, rei indignitate vehementer commotus aſſequitur, ac ferro malè mulctatum præda ſpoliat;mox in ipſo pugnæ tumultu candidiſsimo velo inuolutum,vaſculum nobili viro tradit;adiunctoque ſecuritatis gratia æneatore ad vicinum hoſtium præſidium iubet deferre, vt loco ab inſolentia militari remoto, latenti Deo iuſta conſtaret reuerentia. Vetus Clodouæi Regis,quamquam illius longè minor faſtigio, exemplum reuocauit; ille etenim ſacri calicis audaciſsimo prædoni caput bipenni diſcidit, hic pyxidem ſacram diripienti gladio coſtas tranſadegit. Militarem enim,& armis furentem impietatem niſi abruptè vindicaueris,haud vmquam coërcebis.Gladio agendum eſt,vbi gladiorum licentia, ac fiducia peccatur.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

PLurima vt de Ignatio diſſimulem nobiliſſimæ huius argumenta pietatis,qua ſe diligentia, qua ſolicitudine, vt primam Deo hoſtiam immolaret, comparauerit, piaculo taceretur. Etenim Venetiis ſacris vnà cum ſociis initiatus illis poſt conſueta legitimæ comparationis ſpatia magno animi ſenſu ad aras accedentibus ipſe ſeſquiannum in ea animi procuratione inſumens, vix tandem ad diuina illa & adhuc cunctabundus acceſſit, tantis inter faciendum lacrymis vt colliqueſcere videretur; quæ lacrymarum vbertas adeò exinde illi propria fuit, vt homini ineptè pio ſuſpicionem aliquando iniecerit; conſceleratum eſſe Ignatium, qui tot lacrymis inter ſacrificandum delicta dilueret; adeò nihil eſt tam ſanctum, quod modico flexu ſecus non poſſis interpretari.

II. *De Franciſco Xauerio.*

XAuerius quàm præſenti fide ſacra in Euchariſtia Deum venerareretur, tunc maximè docebat, cùm eamdem diribiturus veluti ſacro oneri diuinitatis ſuccumbens, ideoque in genua prouolutus ſingulis adrepens impertiret. Verùm nunquam vincitur Deus,

&

& quo te profundiùs demittis, eo altiùs erigit; rependit ergo præſentem vicem, ſeruique ſe abiicientis corpuſculum ſublime vehens magno miraculo, pendula in vacuo mole genuflexum oſtendit; ſcilicet magnes ferro additus aggrauat, & ſubuehit.

III. *De Franciſco Borgia.*

QVo ego hìc Borgiam nomine compellem, qui arcana quadam ſagacitate ad latentis Euchariſtiæ latebras perueniret? Taceamus reliquam omnem religionem, qua diligentiſſimè diuinum hoc myſterium proſequebatur, vt nunquam à ſociis mentionem abiecti, eieratique ducatus fieri pateretur, niſi cùm ad extorquendam ab importunè moroſis Curionibus ſacrificandi licentiam in oppidis pagiſve opportunum videretur; illud quod dicere orſus eram, animi fuit veriſſimè amantis; in quamlibet enim ſacram ædem ingrederetur, rectà eò tendebat, vbi diuina aſſeruabatur Euchariſtia, quamuis non penſili lumine, non alio ſacro cultu locus eſſet notabilis, imò ſæpe monuit, quamquam lumen de more ante Aram penderet, non eſſe ibi, quem quæreret anima eius. Adeò vbi ſemel animus charitate imbutus eſt, arcanis motibus trahitur, & nodis tenetur.

IV. *De Aloyſio Gonzaga.*

AVitæ ſemper virtutis artifex, & quidem attentus prodire ſolet Gonzaga; cui quod parum eſſet, nulla humanarum cogitationum interpellatione, horas aliquot poſt ſacras epulas iiſdem altiùs animo ruminandis inſumere, hebdomadam omnem ita ſibi in hanc pietatem deſcripſerat, vt proximos à Dominico dies gratiæ, quas maximas Deo nos pro tanto beneficio habere par eſt, occuparent: reliqui præparando nouis epulis animo deſtinarentur; itaque æternitatis epulo tempus omne habebat operatum.

V. *De Conſaluo Sylueria.*

QVàm conſtanter ab humanis inter ſacrificandum abierit Conſaluus Sylueria, ex tardo, ac difficili ad eadem reditu intelligimus; nam ab altari diuertens adeò adhuc ibi totus erat, vt ſacro amictu licèt trabeatus, & calicem de more manu præferens, ore atque inceſſu ipſo, neſcio quid diuinum ſpirans, non in ſacrarium, ſed priuatum quondam iret in cubiculum; nimirum animus in aula præſens diuinitatis, quo ſe pedes, haud ſatis aduertebat.

Digitized by Google

VI. *De Syluestro Landino.*

NEc Landino, cuius virtus beneficium Corſiæ ſydus effulſit, promptior tanti myſterij veneratio liberam locorum, in quibus id deuenerararetur, electionem relinquebat; vbicumque enim vidiſſet locorum, ibi repentè flexo vtroque poplite, humique abiectus adorabat. Itaque quum lutoſa in via obuiam diuino ferculo factus eſſet, profundo nihilominus in cœno genua poſuit; verùm vbi perfunctus adorationis officio ſurrexit, vt caram Deo eam fuiſſe religionem ſciret, veſtes nulla luti contagione fœdatas circumſpexit; adeò intaminata eſt pietas, vt vel in medio luto non polluatur.

VII. *De Joanne Nonnio Barreto, Æthiopiæ Patriarcha.*

SEd quid vlteriùs eam proſequor pietatem, quæ media in pace, plauſuque fidelium effloruit? oſtendamùs etiam immitti ſub cœlo, atque inter impiorum turbines atque procellas floridiſsimè germinantem. Tituanum oppidum Maurorum eſt in terra Africa, Chriſtianorum vinculis, atque ærumnis infame, quod Ioannis Nonnij admirabilis pietas illuſtrauit. Decumbebat inter captiuos Gallus Sacerdos, interque graues catenas tractus extremam agebat animam. Ludouicus Camera Ioannis ſocius, quæ erant curando corpuſculo comparabat, quum Nonnius ſupremo Chriſtianorum viatico è vinculis abeuntem munire conſtituit, & quidem ritu quàm fieri poſſet, maximè ſolemni. Itaque inter cruenta frementium Saracenorum arma, medium per oppidum pompam inſtruit, nihilque eorum omittit, quæ in media pace fieri amant. Accenſa funalia, pulſatum campanum æs, traducta publicè, concinentibus, qui liberi eo in oppido agebant, & concuſſarum catenarum ſtridorem pro carmine mulcentibus Chriſtianis eſt ſupplicatio; ipſe magna cum religione medio in agmine hoſtiam ad ergaſtulum detulit, hominique inter catenas expiranti ea libertatis teſſera, cœlum docuit patere. O verè victrix pietas! ô diuinæ hoſtiæ ſplendorem, quæ Solis inſtar Saracenorum oculos perſtrinxit, & vſsit.

VIII. *De Joanne Bocatio.*

NEſcio an etiam fortiùs fecerit Ioannes Bocacius, qui furentium hæreticorum & minas, & arma, vt ſacroſanctæ hoſtiæ ſuus ſeruaretur honos, inſuper habuit. Exturbabantur Antuerpiæ ſocij

Digitized by Google

ſocij ab inſaniente hæreticorum factione propriis ædibus,& ne quid ſecum efferrent,odioſiſſimè excutiebantur : iam domum , iam templum habebat armatus , & plurimus hoſtis , ſociique limine pedem extulerant , cùm Ioannem Bocacium ea ſubit recordatio , in illo tumultu , ac trepidatione honori diuiniſſimæ Euchariſtiæ haud ſatis conſultum , quæ ſacrilegorum furori in altari relinqueretur , nec multa cunctatus , per denſos latronum globos ad altare prouolat, adoratamque de genu Euchariſtiam , argenteo in vaſe , præter ipſa hæreticorum ora intrepidus affert , atque ad ſuos reuertitur , magnum ſecum exilij comitem ferens , ac ſolatium. Defixit , opinor, improuiſa virtus crudeles,& cædis auidos animos,& tacita quædam vis diuinitatis latentis,vt nihil vltra fremitū ferocémque admirationem auderent. Huius ego hominis laudem illius, qui ſecum penates extulit per tela, per hoſtes celeritati multis nominibus anteferendā puto. Quòd Troiano cōmunis quædam cum hoſtibus eſſet ſuperſtitio, Antuerpienſi ex diſſidio Religionis periculum omne crearetur.

IX. *De Emmanuele Nigro.*

ET quidem quantum adierit pro religione periculum alterius ſocij cædes , quæ in Tranſyluania ab hæreticis facta eſt , liquidò comprobat. Is fuit Emmanuel Niger , qui fœliciori , vt ego quidem intelligo, vſus eſt pietate ; cùm enim Moyſis Zechel ſatellites ex Arriana & Caluiniana fece collecti domum noſtram expilarent, atque inter eos aurifex impius ſacram pyxidem rapere auderet, non tulit Niger hominis ſcelus , ſed armatum , & furentem liberrima voce increpans latentem ibi Deum vereri iubebat ; cùm ab impio ſicario conuulneratus in capite , traiectoque pectore meliùs victor , quàm ſi abſterruiſſet , ad eum , quem latentem defenderat, remoto fidei velo videndum euolauit.

X. *De Fernando Montoyo.*

SCimus nulla,quamquam exactæ diligentiæ,hominem tantis myſteriis parem eſſe ; nemo tamen inficias ierit , attentiſſimè ne imparatus accederet accuraſſe Montoyum , qui duas minimum horas quoties facturus erat, (faciebat autem quotidie) animo purgando erigendoque ita ſepoſitas habebat , vt totus illic eſſet. Neque hoc parum eſt in eo homine , quem Indorum ſaluti procurandæ addictiſſimum temporis vndique vrgerent anguſtiæ.

XI. De Alphonſo Barzana.

HOminem planè Apoſtolici moris fuiſſe Barzanam accepimus, de quo cùm multa memorantur planè admiranda, tum erga cælitum panem religio incomparabilis. Etenim cùm illum auidiſſimè deſideraret, ac ſumeret, adeò diuinæ illius dapis dulcedine capiebatur, vt quinos, ac ſenos dies nullius alterius egens tranſigeret, animi alacritate tanta, vt membris vim vigoremque ſuppeditaret. Tantum eſt in animo roboris, vbi ſemel liberum in membra inuaſit principatum.

XII. De Franciſco Villanoua.

VEreor, ne pleriſque imponat præpropera diuina conficiendi cupido, quam charitatis minimè legitimam eſſe prolem non dubia ſæpiùs argumenta demonſtrant. Atque vt aliquando animi feruor accuſari non debeat, tutior tamen ſapientibus, mea quidem ſententia, Franciſci Villanouæ ſenſus videbitur, vtpotè ab animi demiſſione profectus. Hominem enim virtutum commendatione clariſſimum Ignatius imperio cùm adegiſſet, vt ſe ſineret initiari, tanta eius actionis reuerentia eum occupauit, vt animi comparandi, atque inſtruendi finem nullum inueniret. Fruſtrà monebant amici, nam quantis demum virtutum exercitationibus opus eſſet homini, qui Angelis ipſis formidata inuaderet Sacramenta, præclarè intelligebat. Monendus igitur iterum fuit ab Ignatio, vt Deo tandem fideret, ſeque illi totum permitteret. Paruit imperio Villanoua, neque ad illud myſterium, in quo hominis voci obedit Deus, paratior, quàm ab obedientia potuit, accedere.

XIII. De Blaſio Sanctio.

TRanſierat Blaſius ex aulico gratioſo Ioannis de Vega Siciliæ Proregis, perfectum in virum virtutum omnium, ac religionum diligentiſſimum. Sed circa diuinum ſacrificium attentio illi peculiaris. Tres ipſas horas expiando, comparandoque quotidie animo ad tam grande myſterium impendebat. Quanta ſacrificauerit pietate, non attinet quærere; collectam tam longa meditatione animam ibi effundebat. Quo diutiùs ſuſtinentur, eo itidem vt aquæ, violentiùs amores feruntur.

XIV. De

Digitized by Google

XIV. *De Didaco Martinio.*

ANtequam auguſtum illud, vnicum, ac diuinum ſummæ Triadi ſacrificium offerret, quibuſdam quaſi imitationibus ſolebat Didacus præludere. Biſcentenis vicibus ſe, ſuaque omnia eidem Auguſtiſſimæ Triadi amoris, ac reuerentiæ Sacerdos immolabat; tũ ad faciendum accedebat. Hæc illi quotidiana erat exercitatio, quaſi verò totidem paſſibus, ex medicæ artis præſcripto, natiuam caloris vim ante cibum tam validum excitaturus, mearet; nullis vehementiùs paſſibus animus agitur, quàm totius abdicatione voluntatis. Ad hæc nulla illi dies abibat, in qua ex ſacrificalibus precibus particulam aliquam deſtinato, certoque tempore ſecum intentiùs non meditaretur, crebroque vſurparet, quaſi verò cinnamomi, aut betelis folia, ad conciliandam animæ ſuauitatem, commanducaret.

XV. *De Joſepho Calatayudano.*

LEgitimum temporis ſpatium ſacrificando implere tam religioſum habebat, ac ſanctum Ioſephus, vt nullo vmquam hominum reſpectu vellet corripere. Admonitus quondam, dum ſacras veſtes induit, ad futurum ſacrificanti Prouinciæ Præſidem, qui magnis negotiis tempus illud præriperet, ac proinde, vt aliquanto ipſe celeriùs abſolueret, conſtanter reſpondit, haud quaquam integrum ſibi eius cauſſa eſſe, vel Deo minùs decorè miniſtrare, vel ſancto legiſlatori ſuo minùs parere; proinde nihil ſe mutaturum; pagos tamen, villaſque de more Societatis concionabundus circumiens, quamquam inuitus abſtinebat, quod paganorum Sacerdotum inconditam plerumque properantiam, quam oderat, vt indecoram emendare non poſſet. Haud ſatis rei dignitatem, totiuſque muneris amplitudinem, grauitatemque videtur æſtimare, qui properato ſe inde ſatagit expedire.

XVI. *De Joanne Ludouico Meſſina.*

ILli mihi quoque damnoſiſſimæ incogitantiæ rei videntur, quibus ſacrificare, aut omittere perinde eſt, ideoque ſi quacumque de cauſſa abſtineantur, minùs dolent; contrà verò laudabilis Meſſinæ quàm maximè ſenſus, qui ſi quando ara caruiſſet, eum ſibi diem verè infelicem, ac infauſtum eſſe ducebat. Obibat cum Epiſcopo Thianenſi diœceſim, multorumque millium paſſuum itinere confecto,

Digitized by Google

confecto, præcucurrerat quondam, ne diei in meridiem præcipitantis ſpatiis excluderetur; iamque ſacras indutus veſtes e ſacrario pedem efferebat, quùm ab Epiſcopo, verito legitimum iam tempus abiiſſe, ne quicquam multa in contrarium monens, regredi, atque abſtinere iubetur. Paruit præſulis victus auctoritate, qui rationibus potior erat; verùm tanto cum animi ſenſu ob maximorum donorum iacturam, vt mœſtus, ac lachrymarum plenus, in vicini ſtabuli angulum abſtruſus, quod reliquum fuit diei, multa ſecum dolens, ſeque quòd non adhuc magis properaſſet, increpitans, ſine cibo, ac potu tranſegerit. Noluit nimirum animo ieiuno corpus ſaturari, quaſi vereretur, ne præualens inſoleſceret.

XVII. *De Julio Mancinello.*

ROganda venia eſt, admonendique delicatuli, ſtomachum, vt audituri, confirment, aliquid enim dicturus ſum vltra communes leges à Mancinello, ſed magna, atque incredibili quadam operis mercede tentatum. Sumptam, fluctuante ſtomacho, Euchariſtiam, haud ita multo pòſt eodem redundante integram adhuc, miniméque diſſolutam reiecerat æger. Dum quid facto opus ſit conſulitur, atque igne parant ſacras ſpecies abolere, Mancinellus occaſionem vltrò inuadens, quod vix cogitare audemus, facit, infectamque ſordibus abſorbet. Miror non tam ſtomachi, quàm animi robur, & charitatis; præſentem adfuiſſe mercedem, minimè miror; ferunt exinde diuina libenti Sacramenta abditæ dulcedinis ſenſum numquam defuiſſe, vt non tam animo, quàm corpore ipſo lautè ſibi, ac delicatè epulari, videretur. Operæ pretium eſt, aliquando præclarè vincere, vt diuinarum conſolationum victoribus æra procedant.

XVIII. *De Franciſco Farſia.*

HOminem multa olim libidine maceratum, atque repentino diuinæ Hoſtiæ occurſu, præſentiſſimoque Dei numine ad meliora tranſlatum tanta ſemper eiuſdem habuit cupiditas, & veneratio, vt, cui potiores partes debeantur, iure ambigam. Quoniam enim re ipſa diuinis epulis animum ſaginare ſemel tantùm in die legibus datum eſt, ipſe vt vim amoris non ſine fructu falleret, ac ſuſtentaret, millies quotidie votis, ac deſiderio frequentabat. Rurſum quod ſupererat temporis, atque otij, id totum ante aram ipſam, in qua diuina aſſeruatur Euchariſtia, venerabundus tranſigebat; quum

elegan

elegantiſſimo ferculo, ac primis collucente gemmis (cuiuſmodi Panormi habemus) diuinum panem publicæ propoſitum adorationi videret, ardens animi,vt aliquid honoris adderet, lacrymarum ſuarum gemmas, quarum plurimus erat, pro omnibus Indicis vbertim offerebat; & ne ſe ſponte pauperem eſſe in tam honeſto deſiderio pœniteret, profuſis amoris opibus efficiebat.

XIX. *De Japonicis Legatis.*

GRatior neſcio quo modo tenera in ætate virtus venit, quaſi alieno floreat tempore, & Iaponicis Legatis, quos ad Gregorium XIII. vltima illa terrarum regio miſit, ipſa longinquitas fauorem conciliat. Belmontij in Hiſpaniis ingens ciuium, ac peregrinorum multitudo noſtrum confluxerat in templum, vt Regios adoleſcentes, per occaſionem audiendi ſacri, poſſet contemplari, & gaudium,quod illorum aduentus pollicebatur, coram haurire. Monenti adoleſcentes, vt in templum deſcenderent, negarunt ſe in illo audire velle,malle domeſtico in ſacello procul arbitris; quòd vererentur, ne admirantis, ac fauſta omnia precantis multitudinis tumultu, ac ſalutantium procerum interpellationibus ab ea, qua diuinis intereſſe par ſit, animi attentione pellerentur. Vbi quietè ſacris operam dediſſent, tunc ſe principibus viris, ac multitudini affatim ſui copiam facturos. Agnoſco florentis religionis faciem, ac tenerum os, nulla adhuc duratum irreuerentia, gratulórque tantam virtutem Societati, cui omnes nomen dederunt, demum acceſſiſſe, vt quam magiſtram habuerant, matrem etiam colerent.

XX. *De Petro Cottono, & Carolo Scribanio.*

VIros & litterarum monumentis, & rerum geſtarum gloria clariſſimos, & magnis aulis Gallicæ, Belgicæque aſſuetos, ideò coniunximus, quia amborum in difficillimo vitæ genere conſtantiſſima, & diligentiſſima in diuino ſacrificio peragendo pietas rari ſemper erit exempli. Vtrumque arcana ſingulis diebus confeſſione animam expiaſſe accepimus, Scribanium etiam ſæpiùs bis eandem repetiiſſe. Cottonum, ſemihoram priuſquam ad aram accederet, diuinis commentationibus mentem in Deum erexiſſe, pari temporis ſpatio gratias Deo habere perſeueraſſe: Scribanio maſculi, arduique animi viro promptiſſimas tamen, & lacrymas, & ſuſpiria, inter ſacrificandum fuiſſe. Vtrumque id temporis rerum

ardua, & negotiorum conſulto Deo feliciter deſignaſſe, aut expediuiſſe. Saluete magnæ animæ, quas maximis negotiis ſuperiores, iiſdem admotas fuiſſe Chriſtianæ Reipublicæ plurimùm interfuit. Quos vera pietas extulit, hi humana quùm infra ſe habeant, tutiſſimè tractant.

XXI. *De Ludouico Pontano.*

NOctes ſæpe integras coram diuiniſſima Euchariſtia inſomnes traducere Ludouico tam ſolemne fuit, quàm ad eamdem ſumma quadam animi attentione adorandam interdiu, ac per tenebras itare adeò frequenter, quæcumque demum eſſet anni tempeſtas, vt ſine illa eſſe non poſſe videretur, mirarentúrque domeſtici hominem nullius valetudinis, atque imbecillimis vſque viribus, tantæ contentioni non ſuccumbere, languoribus illum maximis ita perpetuò frangi, vt vix ægrum ſpiritum duceret; ad ſacrum tamen, continuámque Euchariſtiæ adorationem, quantum opus eſſet, valere. Sed nulla profectò admiratio fuit à vitæ vicinia conualeſcere.

XXII. *De Hermanno Hugone.*

OCtiduum illud, quod latenti in Euchariſtia Chriſto quæſitiſſimis honoribus, & ſupplicationibus ampliſſimis Chriſtiana Reſpublica decreuit, tam præſenti pietate Hermannus traducebat, vt à templo vix pedem efferret, tempúſque omne, excitato variè animo precibus, laudibus, ac tenerrimis colloquiis tranſigeret. Quæ illi pietas exinde perennabat, quum eo ſæpiùs recurreret. Ad hæc multa lectione Sanctos illos, quorum excellens in diuiniſſimum Sacramẽtum cultus fuiſſet, diligenter adnotauerat, vt eorum natalitiis, quùm nondum initiatus eſſet, imitaretur exempla, & diuinæ accumberet menſæ. Rurſum, quos in litteris inſtituebat, adoleſcentibus perſuaſit, vt audito aëris campani ſigno, quo confecti ſolemni ritu ſacramenti in æde maxima ciues admonentur, illicò humi corpora proſternerent, atque eam in partem ore, animóque conuerſo, tantam diuinæ bonitatis magnificentiam, & amoris ſignificationem planè diuiniſsimam adorarent.

XXIII. *De Hieronymo Florentia.*

NVllam tantam florentiſſimæ famæ amplitudinem, dignitatémque arbitrabatur eſſe Florentia, quæ humilibus aduerſùs Chriſti

Digitized by Google

Chriſti corporis ſacramentum non creſceret obſequiis. Itaque parum ampliſſimis eloquentiæ opibus, quibus regnare videbatur in Hiſpania, ſe proficere putauit, niſi etiam ſacros inter miniſtros vltimi ordinis occuparet officia. Hic illi animi ſenſus erat, quum per maiorem hebdomadam in ſupplicationibus, quibus Chriſti corpus in templis circumfertur, linteatus cum thuribulo prodiret, ac frequenti ſuffitu veneraretur. Quod vir clariſſimus ea præſtabat pietatis ex ore toto emicantis ſignificatione, vt eiuſdem ſenſu circumfuſam hominum multitudinem ſuauiſſimè perfunderet. Magnorum enim virorum, quibus cognata eſſe videtur dignitatis, atque exiſtimationis cura vaniſſima, piam religionis demiſſionem, non ſolùm ſuſpiciunt, ſed amant mortales.

XXIV. *De Joanne Goudano.*

CONcionatorum hic in Belgio vt ardentiſsimus, ita maximè pius fuiſſe dicitur, quique, quum de cœleſti pane diceret, adhuc ſe ipſo maior eſſet; & vltra verba pietas erat; vix è ſuggeſtu deſcenderat perfrigida etiam hyeme, quùm vt erat ſudore madidus ſtatim, ſacro paludamento magnificè aſſumpto, ad veſpertinas laudes procedebat; diuinúmque ferculum de genu diutiſſimè adorabat, ſpretis interim podagræ doloribus, quibus acerrimè interdum excruciabatur. Verùm nec vrgentis atque inſtantis morbi vis, neque grauioris valetudinis periculum virum piiſſimum ab illius religionis conſtantia poterant dimouere. Vbi enim animus corpore, vt mancipio vti nouit, eius vel commoda, vel pericula poſt ſuas habet voluptates.

XXV. *De Petro Leonio.*

ASilo quanta ſit in aculeo vis, & quàm intolerandi illum ſequuntur ardores, videmus in armentis ipſis; quæ quamuis duriſsimo corio aduersùs huiuſmodi peſtem armauerit rerum parens natura, non ideo tamen minùs eiuſdem ſono totis exterrita ſyluis diffugiunt. Hoc ideo prædicere volui, vt Leonij ſacrificantis pietas, animique ſenſus myſteriis ad miraculum intentus digniùs æſtimetur. Quondam enim dum faceret Deo, inuolans in caput, tantum ſanguinis elicuit aſilus, vt latè per ceruices flueret, illo interim, vel auocato ab his mortalibus animo, nihil ſentiente, vel doloris ſenſum conſtanter diſsimulante; maiore ſi prima interpretatio

placeat, admirabilitate, ſi ſecundam ſequaris, virtute, ſed ardua vtriuſque imitatione.

XXVI. *De Franciſco Suario.*

RErum altiſsimarum ſubtiliorem illam diſquiſitionem, quam ſcholæ magiſtri ſequuntur, non ſolùm per ſe aridam eſſe, verùm animos ſibi aſſuetos à teneriore quodam pietatis ſenſu auocare, pleriſque video eſſe perſuaſum. Quos ego, ne contentioſiùs obnitantur, vno Suarij ſacrificantis exemplo de gradu deiiciam. Quanta enim voluptate perfundi neceſſe fuit hominem, qui nihil ſe in vita iucundius diceret experiri? Dicente quondam neſcio quo grauem ſibi videri latam eſſe in Societate legem Sacerdotibus quotidie faciendi; Minimè, inquit, gentium, Suarius. Quæ enim in omni vita iucundior, ac ſuauior hora, quàm illa ſacrificij? Mihi quidem ſi quando hoc tanto bono carere contigit, macreſcit animus, & neſcio qua mœſtitudine contrahitur.

XXVII. *De vniuerſa Societate.*

NOn eſt neceſſe, opinor, ſingulos recenſere, vbi omnibus communis eſt laus: equidem, abſit verbo inuidia, ſic ſtatuo Societatem IESV reſtituendo, ſiue cultu in ſacrificio, ſiue frequentia in participatione myſteriorum, ſiue publica magnifico cum apparatu adoratione, tantum laboraſſe, atque perfeciſſe, vt ob eam rem ſolam, ſi alia omnia deeſſent, Reipublicæ Chriſtianæ maximas attuliſſe vtilitates non dubitemus. Baronius, vt teſte viro maximo vtamur, quum Romana in æde ſacra profeſſorum feruore Sacramentorum celebritatem animaduertiſſet, Gregorij Theologi verbum vſurpans, Anaſtaſim eam ſibi dixit videri, quòd in illa antiquiſſimus, ac ſaluberrimus Eccleſiæ mos eſſet reuocatus. Et cùm hæc diceret Baronius, nondum menſtrua erat in mores inducta Euchariſtiæ communio, qua, veluti ſi epulum populo daretur, aliquot ſemper ciuium, ac peregrinorum millia epulantur, miniſtrantibus Patribus purpuratis, vt reliquos Antiſtites diſſimulem. Vidimus ſæpiùs duodeviginti millia capitum cenſeri: & fuit cum ſupra trigintamillium frequentia ſacrùm conuiuium, bona Pontificis venia, ad Veſperas vſque protraxit. Fudit ſe ab vrbe Religio, orbémque Chriſtianum complexa extremos etiam Indos, vltimóſque Antipodas excitauit.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT II.

De cruciatuum, ac mortis Chriſti Domini pia recordatione ac cultu.

POTERAM omnigenæ religionis inter floſculos, & hos è Chriſti Domini ſpineto lectos illigare, ſed ſponſæ præiudicium ſecutus ſeorſim in faſciculum colligere malui, vt myrrhæ primæ notæ, atque humani cordis ſingulare præſidium. Validiſſimam enim huius contemplationis virtutem eſſe, quotidianis magniſque docemur experimentis, in qua cardinem verti ſublimioris Philoſophiæ clariſſimi eius magiſtri prodiderunt. Quum enim amore, ac tolerantia præclara illius decora facilè definiantur, vnde vtrique fax clarior præferatur, profectò non habemus. Vniuerſa ibi ſe diuini amoris effudit vis, & nulla ſui parte minor, tota humanæ crudelitatis tempeſtas detonuit; verùm ſicut immobile Caluariæ ſaxum nullo turbine concuti, ſic ardens Chriſti charitas nullo potuit obrui flumine; nihil, quo atrociùs ſæuiret, habuit efferata hoſtium rabies; nec quò ſe vlteriùs promoueret, amor inuenit. Summa vtrinque vi certatum eſt, quum pro mundi, atque animorum imperio cerneretur. Itaque cum iiſdem hoſtibus luctantes, quod nam vtilius exemplum poſſimus intueri? Mors vtriſque limes eſt; quia nec hoſtes poſt illam ſæuire poſſunt, nec amor ampliora meditari; vt gemino edito oraculo ipſa veritas adfirmauit. Nec atrociores vſquam ſpinæ inhorreſcunt, nec elegantiori purpura flores vernant, qui fatali naturæ, ac gratiæ lege ab illo horrore prorumpunt. Hæc animo informare, hæc quantum conari poſſumus, vicina imitatione repræſentare, ſtudiorum noſtrorum ſumma eſt, in quibus quicumque ſedulam operam poſuere, ij eodem opere ſanctimoniam adepti, eiuſdem fama inclaruerunt. Subſcriptores habeo viros ac fœminas clariſſimas, quorum quæ fuerint ſtudia, explicemus; quamquam & aliunde huius religionis petita exempla ſi plurimum habeant claritatis, prætereiri non debent.

Digitized by Google

I. *De Emmanuele Luſitanorum Rege.*

QVos dies Chriſtiana Reſpublica annua Domini ſui mortis recordatione mœſtiſſimos habet, ac publico veluti ſacrorum iuſtitio amaros, eos Emmanuel clariſſimus Luſitaniæ Rex ſingulari quodam, & raro vel priuata in pietate, tranſigebat exemplo. Etenim ne qua principalis luxus ab attenta diuinæ charitatis contemplatione, animum voluptas auocaret, perdius, ac pernox in templo agitabat, ibique cibi nihil, ſomni tantum admittebat, quantum extrema reluctantem cogeret neceſſitas. Nec mirum Chriſti doloribus Regium ſubmiſiſſe faſtigium, cùm Rex dolorum Reges ipſos habeat vectigales.

II. *De Joanne Auila.*

FRequentior Auilæ animo eadem recurrebat religio; nam ſingulas in hebdomadas Chriſti Domini cruciatus, ac necem acerbiſſimam recolebat. Quintam & ſextam ferias huic operi ſepoſitas habebat; quibus vel ſomnum omnino excluderet, noctéſque commentationi attribueret, vel certè, ſi puſillum quid temporis illi eſſet tribuendum, ſarmentorum faſcibus incumbens obdormiſceret; illud dictitare ſolitus inter ſuos, mirari ſe, quî triſtiſſima ea nocte alto, ac profundo ſomno, ne dum voluptatibus homines poſſunt indulgere, quam, vt nobis paternam expediret indulgentiam, omnibus cumulatam incommodis Chriſtus Dominus traducere voluiſſet.

III. *De Staniſlao Hoſio Cardinali.*

TAnta etiam ſextæ feriæ religioſiùs peragendæ Hoſio cura fuit, vt nulla tuendæ valetudinis eſſet quum enim decumbenti ſorbilia, ac recentia oua medicus præſcripſiſſet, liberè abnuit; inſtanti ea eſſe delicatiſſima, neque enim ſatis cauſſam intellexerat; atquî reſpondit, hoc ipſum mihi moleſtum eſt; quò enim ſuauiora ſunt, eo huic ego diei minus intelligo conuenire. Non ſemper à Palæmone magni Pacomij magiſtro ſeuerioris abſtinentiæ exempla petenda ſunt. Habet etiam purpura Thebaidem ſuam.

IV. *De Philippo Nerio.*

QVamquam diſſimulandæ virtutis, vt quo occultiùs eo validiùs intenderetur, artifex mirus fuerit Philippus; tamen vehementiſſimos

tiſſimos animi ſenſus, quum de Chriſti cruciatibus diceret ad concionem, minimè habuit in poteſtate. Tantus repentè obortus eſt fletus, tam valida imo è pectore ſuſpiria erupere, vt abiungere ſit coactus. Collegit ſe paululum, repreſſoque impetu iterum dicere aggreſſus eſt; ſed fruſtrà commotiore iam animo, & in lacrymas, crebroſque ſingultus redundante; itaque properè ſe in cubiculum abdidit. Id cùm ſæpiùs fieret, nec ille videri vellet, plurimos exinde annos ſuggeſtu abſtinuit. At ne quis putet contentione ipſa dicendi pietatem hanc incaluiſſe, domeſticos inter ſermones, ſi vel ſolùm Dominicæ paſſionis nomen auditum eſſet, illico in ſuſpiria, & lacrymas adeò vberes ſoluebatur, vt interclusa faucibus voce fari non poſſet; nec opus erat, quum hoc vno in argumento lacrymarum triumphet eloquentia.

V. *De Carolo Borromæo Cardinali, & Bernardino Caimo, Ordin. Minor.*

IN huius tantæ diuinæ charitatis ardentiſſima meditatione, animam propè poſuit Carolus. Mons eſt miti editus iugo, qua in ſubiectos inſubriæ campos lentè admodum Alpes manſueſcunt, cui à vicino oppido, Verallo nomen eſt; illius ſpeciem Caluariæ Monti ſimillimam Bernardino Caimo, & genere, & virtute clariſſimo ex Minorum obſeruantium familia viro altero ab hinc ſeculo mirè placuiſſe ferunt, quum ab Hieroſolymitana peregrinatione redux locum, cui diuinorum monumenta cruciatuum circumponeret, inter illa iuga, cauteſque perquìreret. Itaque ſedes ibi optauit, excitatiſque diuinorum operum monumentis, ſacelliſque, paulatim addita loco celebritas, vt è circumiectis regionibus pietatis ergò frequentiâ peregrinorum illa ferueat ſolitudo. In hanc ergo, ſiue ſuprema præſenſerat, ſiue maiora moliturus, ſe recepit Carolus, & lacrymarum, ac gemituum plurimus circum illas patientis Chriſti imitationes diu noctuque agebat, quum illũ extrema occupauit valetudo. Nuſquam feliciùs immorimur, quã vbi vitalis omnibus mortis occurrit imago.

VI. *De Alexandro Vrſino Cardinali.*

HIc verò ſub ipſa purpura & pietatem coluit, & dolorum imitationem occultauit. Sigillum Chriſti è Cruce pendentis in ſinu ita geſtauit, vt obuerſis in pectus clauis, cùm liberet apprimere,

(libebat

Digitized by Google

(libebat autem ſæpiſſimè) quinis illud compungeret vulnuſculis, & amori, ne incomitatus aut erubeſceret, aut dilaberetur, dolorem comitem adiungeret, cuius in ſinu pulcherrimè, ac molliter illum didicerat conquieſcere.

VII. *De Magdalena Caraffa, Matrona Neapol.*

NIhil ſalutarius crucis, aut cognatorum myſteriorum contemplatione, ad continendos vel in ipſa media licentia motus animi probè intelligebat etiam Magdalena, quæ in luſtralibus voluptatum campis (quid ni enim choreas, vel ſaltationes, ita vocem, à quibus matronarum pudor impunè periclitatur) eo veluti alexipharmaco aduerſùs licentiæ venena ſe communiebat. Id vt elegantius, procul ab omni inani gloria, faceret piacularibus in globulis ſalutandæ Virgini comparatis, Chriſti cruciatuum imitamenta incidenda curauit; vt iis ad elegantiam circa manum intortis ac ludentibus, diſſimulatò hauriret oculis bona, quibus illecta mens ab ea rerum vanitate longiſſimè abiret, in qua corporis carcere detinebatur. Et quis animo compedes iniiciat, cui amor igneas alas dedit?

VIII. *De Eleonora à Spiritu ſancto, Ord. Min.*

NEſcio vnde hauſiſſet Eleonora imbrem illum ſanguinis, quo Chriſtus Dominus totam hanc noſtram adimpleuit mortalitatem, guttarum omnino millibus quadraginta & octies centum fuiſſe. Id illa perſuaſum certi habebat; itaque non ante deſtitit, quàm totidem egregias de animo ſuo, deque corpuſculo, & has non incruentas victorias rependit. Exigua, fateor, merces; ſed quid facies humanæ imbecillitati? cùm vna gutta vniuerſum obruatur genus humanum, vt ingrato viuere ſit neceſſe, quis tanto ex diluuio enatabit? Et tamen præſtat naufragum in eo eſſe, quàm in ſterili arena littoris abſtinere.

IX. *De Eleonora Ineſtroſa.*

EXceperat matrona nobiliſſima hoſpitio Ioannem Auilam, cuius maximè ſermonibus excitata, vt ad ſumma Chriſtianæ ſanctimoniæ decora graſſaretur, Chriſti Domini cruciatus, ac necem acerbiſſimam aſſidua commentatione apud ſe reputans, vt ſe illi omnia debere intellexit, ipſam obligationem cognomine inde aſcito, cœpit profiteri. Ergo cùm erga ſanctiſſimi lateris vulnus, ex quo viuæ

Digitized by Google

viuæ in ipſa morte charitatis argumenta profluxerũt, teneriore quodã ſenſu afficeretur, litteris omnibus ſubſcribẽs, Eleonoram à Latere ſe inſtitit appellare, ac ne quis, vnius voculæ mutationem leuiorem fuiſſe, putet, reliquæ totius vitæ actiones, eandem exegit ad normam.

X. *De Vrſula Benincaſa, Virgine Neapolitana.*

NOn arbitror extra pietatis fines vagari, quod de Vrſula Benincaſa traditurus ſum, quamuis rarum, atque inſolens videatur. Ea enim, quum meditando, commentandóque de Chriſti Domini acerbiſsima nece, ſupremóque doloris ſenſu, in quo exceſsiſſe par eſt eum, qui omnes acerbitates noſtræ ſaluti procurandæ ſibi tolerandas eſſe decreuerat, exaggeratam neſcio quam morientis in ore dolorum omnium ſeſe veluti theatro efferentium ſpeciem animo informaſſet; neque ad eam pictorum vllus (etſi peritiſsimos adhibuerat) ſatis reſponderet; auſa eſt per ſe tentare, quod perficere ſe poſſe deſperabant picturæ magiſtri? Virgo, quæ numquam peniculos attigiſſet, numquam colores tractaſſet, expreſſam per ſummas dolorum acerbitates Chriſti Domini ita effinxit imaginem, vt in mediis doloribus diuinam illam charitatis alacritatem, qua hominibus ſalutem afferebat, incorrupta dolorum ſignificatione, repræſentaret. Amoris ſcholam vnam omnibus parem artibus quis neget?

XI. *De Andrea Olmos, Ord. Min.*

QVæ & crebris ſermonibus vſurpari, & aliud agentibus improni, cum ſuſpirio erumpere conſueuerunt, eorum animos liquet eſſe pleniſſimos; nam &, quorum montium interiora vaſtis æſtuant incendiis, cacumina euibratis ſubinde flammis coruſcant, ac denſo plerumque fumo obſidentur. Fumificum animi os eſſe nemo dubitat; itaque nec Andreæ Olmos flagrantiſſima in Chriſtum Dominum charitate dubitabit, cuius in animo perpetua recordatione defixis ſaluberrimis illis cruciatibus, quibus orbis totius ſalus conſtituta eſt, ſubinde alto quodam ſuſpirio totas deliqueſcens repetebat, *Mihi autem abſit gloriari niſi in Cruce Domini noſtri IESV Chriſti*, & quid ego velim niſi crucem? Nemo ſic loquitur, qui non amet.

XII. *De Martino Valentiano, Ord. Min.*

NOn verbis ardentibus, ſed mirabili virium defectione ſuam erga crucifixum Dominum charitatem teſtabatur Martinus, qui-

Ioan. Rho virt. hiſt.

bus enim hebdomadis anniuerſaria illius recordatio mœſtam habet Rempublicam, ipſe viribus deſtitui, ac languere, veluti fugiente anima conſueuerat. Eclipſim magni Solis non ſentire non potuit, qui eiuſdem amore ſplenderet.

XIII. *De Joanne Baptiſta Vitellio.*

VIrtutum, has inter Chriſti cruciatuum ſpinas, ſementem feliciſſimè fieri arcanæ animorum agriculturæ magiſtris gnarum eſt, numquam fallente vbertate. Id tum aliis plurimis, tum Vitellio cauſſæ fuit, vt non alium agrum frequentiùs colerent meditando; nam ipſe ſeptuaginta ipſos annos ita in hoc ſe exercuit, vt numquam effœto animo vberrimã, ac variam animi ſenſuum ſegetem meteret ſemper, atque in virtutum horrea comportaret. Quid verò miramur, ſi æterna inde ſalus extitit, eius numquam ſeneſcere fertilitatem?

XIV. *De Ludouico Granatenſi, Ord. Prædic.*

NOs verò parùm in amore intelligere crediderim, quorum aridus de eo ſermo, atque otioſè fabulantium ſimilis plerumque eſt. Nam eorum, qui amant, gemitu, ac lacrymis obruitur ſermo. Granatenſis frequentiſſimam ad concionem dicere orſus erat, quùm in ipſo dicendi exordio hiſtoriæ titulum explicans, *Paſſio Domini noſtri IESV Chriſti*, ad hæc vltima verba veluti hærens, ac paucis rei admirabilitatem exaggerans, eas in lacrymas concionem compulit, atque adeò ipſe delapſus dicendo eſt, vt verbum ampliùs addere, præ nimio animi ſenſu non potuerit. Et ſanè ſanguini lacrymas iuſtius, quàm verba rependimus.

XV. *De Alexandro Appulo, Capucc.*

CVi neque clamoribus, neque lacrymis, vbi diuinos Chriſti cruciatus meditando incaluerat, moderari promptum fuit. Elegerat ille ſibi domeſtica in ſylua, horridam ſub rupe ſedem, ibique anguſtiſſimam ex luto ac vimine domunculam ſtruxerat, in qua procul arbitris ad contemplationem incumberet. Exundabat ſubinde animus, erumpebátque in gemitus, ſuſpiria, clamoréſque adeò ingentes, vt ſociis in cœnobio agentibus non leuem moleſtiam crearet; cuius ipſe non neſcius, quàm poterat modeſtiſſimè excuſans, Parcite, aiebat, parcite; imbecilliùs mihi pectus eſt, vt incitatum dolorem illius ego clauſtris poſſim coërcere, niſi liberè dolor erum-

pat,

pat, diſrumpet atque enecabit. Genius hic eſt amoris, candémque amat libertatem.

X V I. *De Joanne à S. Maria, Ord. Minim.*

SEd vide in eadem contemplatione diuerſitatem ingenij, & vim eandem admirare. Ioannem perpetua eorundem Chriſti dolorum cogitatio exercebat quidem, ſed profundiſſimo in ſilentio, quòd ſtuporem quemdam ipſo maiorem proderet admiratione. Attonito ſimilem ambulaſſe tradunt, numquam ridere viſum, numquam niſi neceſſariò atque cunctanter loqui auditum; vt quantum animo doleret, proderet vultu. Vix enim fieri poteſt, vt verus animi dolor tenebras oculis ac fronti non obducat. Itaque Ioannes quamquam minimè loqueretur, maximè tamen dolebat.

X V I I. *De Auguſtino Japone.*

PLerumque tamen dolori comites lacrymæ ſolent adeſſe, nec diu ſine pluuia obnubitur dies. Quod quamuis non adeò magnum apud nos ſit, tamen in puero barbaro dignum memoria videtur, ideo litteris proditum eſt, Auguſtinum tredecim annorum puerum, numquam ſupremos Chriſti cruciatus ac necem recitari audiſſe, quin lacrymis totus perplueret. Hoc ſi quis puerili ætati tribuendum cenſuerit, quaſi verò ætas illa plorare ſit facilis, id tamen fieri video animis ab amore liqueſcentibus; quod ſi nos ideo viros putamus, quia ſicci audimus, vereor, ne minùs amantibus ideo ſicci ſint oculi, quia ſatis corde ac pietate non incaluimus. Vbi enim hoc liqueſcit, illæ fluunt.

X V I I I. *De Matthæo à Leoneſſa, & Petro Mezacienſi, Capucc.*

RObuſtiora iam amoris videamus; non lachrymarum ac ſuſpiriorum ſatis habuimus. Matthæus vt Chriſti feralem crucis trabem ſuccollantis exemplum ſequeretur, ingentem ipſe comparauerat, quàm noctu nudo vectans humero vicina ad templa proreptaret, ſéque validis quantum poterat ictibus cædens ſanguine imbueret, animo hæc inter diuinis amantiſſimiſque contemplationibus intentiſſimo. At verò Petrus, quùm tyrones ad hanc militiam exerceret, die Veneris, quam ſtata Chriſti cruciatuum memoria ſacram habemus, nudus prodibat in publicum, horridóque fune ceruicibus innexo, raptari ſe, ac flagellis acriter à tyronibus concidi

pro imperio mandabat, ardentibus inter hæc ſuſpiriis veriſſimiſque gemitibus vicina loca adeò complens, vt qui ſpectaculo intererant, ipſa rei nouitate ac repræſentatione perculſi, lacrymis & ipſi ac dolori moderari non poſſent; qua rerum ſcena fiebat, vt altiſsimè impreſſis imaginibus res tota tyronum animis perennem ad memoriam imitationémque figeretur.

X I X. *De Joanne Begiaro, Ord. Prædic.*

INdicos inter labores, ac peregrinationes animorum bono ſuſceptas tantus Ioanni Chriſti amor erat, tanta illius dolores imitandi cupiditas, vt itineris defatigatione minimè contentus arctiſsimo ieiunio ſibi adhuc laborandum putaret; etenim quinque tantùm *Cacao* in glandibus victitabat, quod genus pomi, ignotum Europæ, gentibus illis præcipuè quadam eſt in celebritate, non tam nutrimenti, quàm delitiarum gratia, quod aliis frugibus exceptum, & calida in potum eliquatum vires firmare credatur; cæterùm vix auellana maius, quî hominem poſſet nutrire, non intelligo, ſed ferendi amor audere ſæpiùs ſupra vires admonet, atque ipſe ſibi cibus eſt.

X X. *De Simone Garzia, Ord. Minim.*

QVantum ſibi parcus, tantum in alios effuſus amor pauperes infimæ conditionis, IESV Chriſti recordatione libentiſſimè amplectitur. Garzia quùm ad ianuam cœnobij ſtipem mendiculis de more diriberet, reliquam inter turbam, vnum lepra fœdè corruptum manantibus vlceribus, ac intolerabili cum grauęolentia conſpicatus ſeduxit, ac intra fores accepit; mox dimiſſa turba, in eo tanquam in exemplo illum intuitus, quem olim Iſaias quaſi leproſum futurum deſpicatui cecinit, mira quadam humaniſsimi animi diligentia procurauit, ſuum illi dimenſum appoſuit, eodem pocillo bibit, omni denique ratione fouit, victa reluctantis ſtomachi nauſea, vt ſe quoquo modo diuinæ illius in nos indulgentiæ memorem oſtenderet. Res ſanè mira nos homines delicatulos vulnerati fœdum in modum Saluatoris imagines, atque vſque in atrocitatem depictas, libentiſsimè in cubiculis habere, complecti, atque oſculari, non dubitare; viuas, in quibus ipſe coli ſe voluit, ampliſsima propoſita mercede, neſcio quo ignauiſsimo horrore fugere ac procul habere. Vereor, ne depicta ſit atque vmbratilis pietas, illa, qua ne ſpirantem quidem dolorum imaginem ſuſtinemus.

XXI.

Digitized by Google

XXI. *De Maria Raggia, Matrona Genuenſi.*

ILlis tamen ipſis mutis, ſi modò amor adſit, multum proficere nos poſſe crediderim, Mariæ vel maximè exemplo, cuius ad omnem ſanctimoniam egregij fuere conatus. Hæc duriſſimas inter exercitationes horas non ampliùs duas ſomno indulgere conſueta, idque exutis nequaquam veſtibus, ſed duriſſimo ſuper aſſere membris vtcumque colliſis, quùm ab hac tam frugifera meditatione animum auocare cogeretur, corpus tamen ipſum in eius quadam imagine continebat. Prægrande crucifixi Domini ſui ſignum amplexa, in eius veluti ſinu acquieſcebat; quo facto mihi non tam dormiſſe, quàm amori ſuo indulſiſſe videtur, quippe quæ inuentum per noctem in lectulo, quem diligebat, minime, quantum poterat, vellet dimittere, ſed eius hærens in amplexu felici quadam ſomni vigilia tenere.

XXII. *De Magdalena matrona Iaponenſi.*

ACcedit alterius matronæ inter ipſas ſæuientium hoſtium minas, ac cædes conſtantiſſima pietas. Quum enim ſpurciſſima illa à Quabacondono in Chriſti Eccleſiam excitata tempeſtas Gotum quoque inſulam peruaſiſſet, deiectiſque templis Chriſtianos omnes ad priuatam, occultamque pietatem redegiſſet, Magdalena, nobilis id loci matrona, domum ſuam Chriſtianorum bono publicauit. In ea ad religioſos conuentus aulam inſtruxit, in qua Chriſti è cruce pendentis coloribus elegantiſſimis ad viuum, ſummoque ingenio ductam imaginem collocauit, tanta ſua, tanta accedentium pietate cultam, vt eidem matronæ nobile cognomen adhæſerit. Eam enim propterea patria lingua Maxnomba exinde appellatam ferunt, quaſi dicere, matronam imaginis. Vouere lubet, vt nobis omnibus ab hac Crucifixi imagine appellari, in eáque appellatione perſeuerare contingat, ſtabili profectò ad æternitatem memoria.

XXIII. *De Joanne Auila iterum.*

QVanta ſit harum imaginum vis, optimè nouiſſe videbatur Auila, quùm perſanandis inueteratis animi valetudinibus illarum aſpectu vtebatur. Hominem enim veterum irarum, odiique obſtinatiſſimi, multis ne quicquam rationibus oppugnatum, vt illud exuere vellet, & quicquid eſſet inimicitiarum, deponere, vt ſe nihil

proficere animaduertit, rogauit ad extremum, flexis ante Crucifixi ſignum genibus, oculiſque in illud defixis ſemel orationem Dominicam precari ne abnueret. Paruit ille, vt moleſtum à ſe monitorem abigeret. Sed vix eam precem abſoluerat, quum totis artubus contremiſcens ad Auilam reuertit, ac ſe imperata facturum exclamat, nolle omnino ſe, nolle ita ſibi ſupremo in iudicio iratum eſſe Dominum, vt ſe oranti oſtenderat. Quî enim veriſſimas illas iras tolerare poſſet, qui ad earum imaginem totus exhorruiſſet? Iram ſuam omnem illarum obiectu reſediſſe. Vt enim minores belluas inter ſe peruicaciter rixantes leonis dirimit rugitus, ita hominum odia Dei timor inimicitiaſque componit.

XXIV. *De Henrico Luſitanorum Rege Cardinali.*

REgium ante regnum animum habuit Henricus, & magnæ plenum pietatis, quæ vel ignem contemneret. Quùm enim hic neſcio vnde conceptus Almerinas Regum Luſitanorum ædes vaſto depaſceretur incẽdio, & fuga Henricus, qui tum illas incolebat, cum domeſticis omnibus ſibi conſuleret, ſubiit animum domeſtico in ſacello Crucifixi ſignum vetuſtiſſimæ venerationis aſſeruari; quod, niſi periculo ſubtraheretur, flamma corrumperet, ac deuoraret. Ergo quamquam domeſticorum fidiſſimi non deeſſent, ratus Regium ſanguinem pietatem illam decere, per medias furenteſque flammas irrumpens ſacrum ſecum extulit ſignum illæſus illæſum; vt intelligamus religionis cauſſa præclarè audentibus, nihil eſſe formidandum.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

ET quam aliam præcipuè ob cauſſam longiſſima ac periculoiſſima peregrinatione Hieroſolymam peregrinatum fuiſſe putem Ignatium, niſi vt Chriſti ſanguine dedicata loca coràm venerabundus inuiſeret, & maximorum eius cruciatuum atque amoris monumenta oculis hauriret. Quantum ille ibi fudit lacrymarum? quanto animi ſui ſenſu magna olim reuertendi ſpe inde abſtractus eſt? Fuit deinde hoc Ignatio proprium, vt de iiſdem numquam non

magno

Digitized by Google

magno cum lacrymarum imbre meditaretur. Et ſanè quàm altè illius animo ea viſa inſediſſe credendum eſt, per quæ ſe illi ſemel, iterum ac tertiò Dominus videndum obiecit, ea maximè ſpecie, qua olim ad tribunalia raptabatur, quáque ſublata in humeros cruce, ſuæ victoriæ Capitolium Caluariæ rupem aſcendebat, illis editis vocibus, *Ego vobis Romæ propitius ero?* Hinc ego haud dubitanter conficio egregiam parenti optimo illorum memoriam fuiſſe, noſque hanc pompam, quam nobis circumpoſuit Deus, ſine eorumdem recordatione aſpicere non poſſe, niſi mortalium omnium ingratiſſimi eſſe velimus. Verùm vt quantum Chriſti Domini cruciatibus, ac nece afficeretur Ignatius, omnes intelligant, ſatis erit, opinor, arcanam illius Philoſophiam in medium afferre. Eſt autem huiuſmodi. Ex duabus ſemitis, quarum vtraque pari tum propriæ vtilitatis, tum diuinæ gloriæ compendio ducat ad felicitatem, ita tamen, vt altera roſis vernet, perque huius vitæ commoda omnia, honorum gradus famam, gloriamque nominis ducat; altera verò ſpinis vndique obſita labores, cruciatus, infamiamque maximam afferat ingredientibus; hanc nihilominùs fortiter ingrediendam, nulla quidem alia cauſſa, niſi vt Cruciatuum Chriſti Domini imitationem aliquam præferamus; quod non ardentiſſimè amantibus abſurdum profectò videbitur; quis enim ex ſpinis ea poma carpat multa cum manuum laceratione, quæ poteſt in roſa colligere? Sed nos hanc ideo arcanam Ignatij diximus eſſe Philoſophiam, cuius illi placita longa meditatione amor demum aperuit, quæ ipſe poſteris commendaret. Amandi veterem eſſe oportet, vt in hæc adyta ſe quis poſſit penetrare; nouis amatoribus molliora probantur.

II. *De Franciſco Xauerio.*

HVius hominis vim illam laboribus, ærumniſque omnibus maiorem non alia tinctura firmatam oportuit, quàm aſſidua Chriſti cruciatuum, eaque feruentiſſima quadam meditatione; nam eam ſcutum cordis appellauit Propheta. Et quidem in illis contemplandis ſtrenuè ſe ſe illum exercuiſſe accepimus; quum eos perpetuo animo volueret, illiſque penitus introſpiciendis legitima quotidie commentandi ſpatia imputaret, illud crebrò ſuos admonens minimè ab hac exercitatione ceſſandum, quæ cardo eſſet omnis ſanctimoniæ. Nullas vmquam tam diuites metallorum venas mortalium aperit auaritia, quas eadem tandem non exhauriat; hæc virtutum

tutum omnium atque exemplorum adeò diues eſt, vt æternum fodientibus ſufficiat.

III. *De Simone Roderico.*

NE crucis aliquando poſſet obliuiſci, neve eam minùs amare poſſet Simon, eiuſdem imagine ita olim pectus ſculpſerat, vt inſignibus extantibus cicatricibus palmaris ea demum poſt mortem fuerit obſeruata; quod fieri neceſſarium eſſe quùm præuidiſſet homo modeſtiſſimus, veritus, ne rei inſolentia in ſuſpicionem miraculi vocaretur, quaſi ea ibi forma effìcta eſſet diuinitus, maluit ſocio fateri, ſe crucis amore ferro vulneribuſque ita pectus diſculpſiſſe, vt poſtmodum altè impreſſa extarent veſtigia, quibus quoties manus pectori admoueret, totius ſuorum amorum admoneretur. Eidem mos fuit prægrandem è ligno crucem in cubiculo habere, ad quam lucente ante illam lampade, noctu quoties euigilaret, toties oculos animumque referret, atque in eius contemplatione redormiret. Hunc ergo hominem Crucem & *mortificationem* Domini ſuo in corpore circumtuliſſe, quod à ſe factum gloriabatur Apoſtolus Paulus quis neget? Hic omnium optimè potuit exclamare, ſi oblitus fuero tui Crux Domini, obliuioni detur cor meum; non enim dexteræ ſtigmata Hieruſalem, ſed corde impreſſa geſtabat.

IV. *De Thoma Saillio.*

IIſdem penè veſtigiis inſtitit Saillius, qui compunctum & ipſe ſalutari hoc ſigno pectus habuit; non magnis quidem vulneribus ſemel honeſtiſſimè hac pietate perfunctus, ſed minutis, ac moleſtiſſimis punctionibus id demum aſſequutus. Ligneam enim Crucem obuerſis nudum in pectus aculeis aſperam, diu quùm geſtaſſet, ea demum adeò pectori ſe appreſſit, vt eius impreſſerit formam, abditoſque animi ſenſus luculenter prodiderit. Parum huic fuit humeros Cruci ſubiicere; niſi etiam pectore profiteretur.

V. *De Antonio Medidio.*

QVod in Philippo Nerio Romæ ſuſpexit, idem Hiſpania in Medidio admirabatur. Clariſſimo huic viro plurimum eloquentiæ inerat à lacrymis, quas inter dicendum concitatus effundebat vbertim, miſerabili addita vociferatione. Sed numquam violentiori imbre perpluebatur, quàm dum de Chriſti Domini acerbiſſima

Digitized by Google

ma nece ad dicendum aggrediebatur. Fuit, cùm lacrymarum procellæ haud potens, repetitam ſæpiùs orationem in ipſo initio dicendi abrumperet, cum illis verbis: Non mearũ virium hæc concio eſt; quo vno dicto ſolutus in lacrymas, crebróque anhelãs ſuſpirio deſcendit, magnáque concionis excitata comploratione feliciſsimè perorauit.

VI. *De Petro Antonio Spinello.*

QVa primùm die ſub crucis vexillo militaturus, Societati nomen dedit Spinellus, eadem totum cruci deuouere ſe partes ſuas eſſe quùm rectiſſimè crederet, puſillam ſibi è ligno crucem comparauit, quam ritè exoſculatus, vt ſponſam in fœdus amoris atque memoriæ amuletum de ceruice ſuſpenſam ad ſupremum vſque vitæ diem ſumma quadam animi pietate geſtauit, & ne poſt fata illa ſibi periret, cum eadem tumulo voluit inferri. Et meritò quidem hæc inſignia vſurpauit homo Chriſti cruciatibus meditandis addictiſſimus, & crucis horrorum ſtudioſiſſimus, qui Setiæ quondam excitata ad eius amorem concione ingentem ipſe ac planè trabalem in humeros ſuſtulit, ac proſequentibus oppidanis in editum imminentis montis iugum ſub onere fatiſcens ac debilitatus, detulit tamen atque ad publicam fixit venerationem.

VII. *De Gaſparo Paranympho.*

NOn ſibi modò, ſed toti Siciliæ frugifera Paranymphi hæc pietas fuit. Qui enim de Chriſti Domini acerbiſſima nece promptiſſimis ſine lacrymis aut loqueretur, aut cogitaret numquã, quùm minùs frequentem, quàm & gratus in beneficentiſſimum animus, & verò etiam vtilitas poſtulet, eius eſſe recordationem illi doleret, ad eam excitandam ſuos inter populares quàm diligentiſſimè incubuit. Eius enim opera factum accepimus, vt ſexta quaque feria ſub meridiem pulſato ære campano eius horæ ciues admonerentur, qua occidente Chriſto ſalus omnibus orta eſt. Eodem ſatagente paſſim tota Sicilia, prope vrbes, eidẽ memoriæ conſeruandæ cauſſa ædiculæ ſunt excitatæ, in quibus qui animi cauſſa obambulãtes prodeunt ciues, prompta habeant quædam incitamenta, &, ſi libeat intrare, perfugia pietatis.

VIII. *De Didaco Martinio.*

CApur in quo, quaſi in quadam totius corporis arce mens habitat, ne per ſomni occaſionem eadem ſopita, ſine aliqua huius

pietatis memoria noctu remaneret, diligentiſsimè Martinius cauit. Qui enim ab ea ſaluberrima cogitatione dies totos non diſcederet, ipſum caput nocte horrido aſperrimoque cilicio obuoluebat, vt ſic vel dormiens, quamtulamcumque ſpineæ coronæ imitationem retineret. Verebatur, opinor, ne ſomnus eas deleret imagines, quibus ipſe vigilans mirificè recreabatur. Et verò ſi ſomniis, ex qualitate cubilis legem ſe dare poſſe confidunt, qui reconditæ Philoſophiæ arcana ſe tenere gloriantur, quid aliud quàm ſpinas ſomniaret caput illud, quod in cilicio dormiebat?

CAPVT III.

De Religione in D. Virginem Deiparam.

PROXIMA Deo vt cognatione, ita & Religione ſuccedit Virgo, illa verè maxima, cui, ſuccollante Luna, & Sole, in chlamydem diuite iniectu ſe explicante, coronaria filij ſydera, ne ſeruitio ſibi, vt eius primi placeant mortales, ſplendidè ancillantur: cui Chriſtiani nominis conſenſus, Dei filij præiudicium ſecutus, ampliſſimos quoſque honores, atque in alios diſperſa decora, vt vni non ſuffectura decernit. Maria ſummum amoris, atque honoris vetuſtiſsimum nomen eſt; nec facile quemquam erit reperire, tanto ſcelerum frigore obſtrictũ, cui non ab hac in Virginem pietate pectus incaleſcat. Scio ſeuerioribus quibuſdam nimiam plerumque hanc videri confidentiam; quaſi verò adrogans, & nihil vltra verba pro virtute connitens, ſpecies iſta religionis, minùs cautis facilè imponat. Scio in huius commendationem ſparſas magnificè à maioribus voces, à perditiſſimis mortalium ſocordiæ aliquando, ignauiæque alendæ perniciosè iactari; verùm, quæ vſquam tanta eſt ſanctitas, quam ab improbis, atque conſceleratis hominibus in morum corruptelam trahi iuſtiſſimè non doleamus? Non ij ſumus, quibus integram magniſque documentis omni ætate comprobatam Virginis magnæ tutelam, patrociniumque atque huius fiducia inſtinctam accenſamque pietatem, per imitamenta zeli, ac diſciplinæ, magno vtriuſque diſcrimine atteri placeat; facile eſſet clariſſimis hos exemplis obruere, ſi modò actum aliis fœliciter ageremus; ſed non ea nos nunc cura ſolicitos habet,

Digitized by Google

habet,vt Virginis admiranda in reuocandis ad frugem peccatoribus percenſeamus, ſed vt quæ piæ ſeruitutis elegantia & ſplendida ſunt officia, in litteras conferamus. Quamquam in hoc genere omnia executurum ſe quis polliceatur: nulla eſt Chriſtianæ pars diſciplinæ,quæ maioribus ſtudiis Principum, ac vulgi intendatur, aut quæ ingenioſa magis, & magis ſplendida nouis probatiſque in diem documentis non effloreſcat. Certant veteribus recentia; nihil antiquum non placet, nihil nouum non arridet: honor honore augetur, ac veluti in ſacro vere,flos florem excipit,nec traditur;vt quæ dilecto poma omnia antiqua, & noua ſeruaſſe diligenter ſe atque amanter gloriatur, honoribus etiam omnibus meritiſſimè colatur; legitimum hoc animorum videtur eſſe certamen,quis ingenioſiùs Virginem colat. Sanctimoniæ decus, virginitatis pudor, Dei Matris honor, ſanctos,caſtos, miſeros alliciunt: nemini claudi putant ſinum, qui omnium Redemptori Deo patuit. Atque vt conchyliis ſiue ab ipſo vnionum diuite conceptu illitus, ſiue ante illorum in gratiam à natura prouiſus ineſt læuor quidam pellucidus, vnionúmque ſimillimus; ita quo id cumque placeat modo,miſericordiæ gratiſſimum illi ſupereſſe autumant fulgorem, quæ illam virgineo partu effuderit. Quid igitur mirum multa coli venerationis elegantia quæ iuſtos ſanctimonia, caſtos pudicitia, conſceleratos ipſos ſpe allicit veniæ, atque pacis? Nemo melius ab omnibus colitur, quàm qui omnes iuuat. Huius laudis primas cùm Deus iure occupet ſuo, Virgini in ſecundis, reliquis verò Sanctis in tertiis conſiſtere longè mihi videtur eſſe glorioſiſſimum.

I. *De Sebaſtiano, Luſitaniæ Rege.*

A Rege ordior; nam huic Virgini ſeruire regni eſſe inſtar, vetus ac nobile Anſelmi dictum eſt. Aſſueuerat ergo Regius adoleſcens virgineas laudes deſtinatis horis deſcriptas diligenti religione percurrere,nulláque ab eo ſtudio occupatione dimoueri Itaque cùm forte venaturus equum inſiluiſſet, in eam venit cogitationem, ſe deſtinatum laudum penſum Magnæ Virgini nondum perſoluiſſe. Ergo nequicquam monentibus aulicis non defuturum ſub noctem tempus opportunum precationi, illico ab equo deſiluit, ſéque conſuetum recipiens in cubiculum ſtatas decurrit laudes, quibus perſolutis ad venationem abiit: noluit dum feras caperet, domeſticam ſibi elabi pietatem.

Digitized by Google

II. *De Ferdinando Corteſio.*

AGe verò, etiam inter arma, & imbutos ſanguine gladios hæc pietas eminebit. Corteſius ea in pugna, qua Pamphilum Naruaez ciuilia arma inferentem profligauit in Mexico, quum Didacum Roiam perduellium vnum bis ſariſſa petitum exclamantem audiſſet, Opitulare Domina; illicò reſpondit, Opitulabitur, inſtantiſque victoris ferrum à iugulo prohibuit mox in vna pugna totius belli victor; quaſi verò ſeruata vna ea anima Virgini victoriarum matri egregiè litaſſet. Sed quantum hoc fuit imbutum vindicta ferrum ſola nominis maieſtate cohibuiſſe?

III. *De Juſto Lipſio.*

LEnior Iuſti pietas, & duobus altero de Virgine Hallenſi, de Aſpricolenſi altero commentariis verè aureis conſignata. Verùm quia ſe totum Virgini debere profitebatur, pennam, qua tantopere inclaruerat, argento expreſſam, atque cælatam, ſolemni addito Epigrammate dedicauit. Offendit hæreticas noctuas poſtrema hominis religio, itaque funeſtis carminibus occinere non dubitarunt buſtuariæ volucres ſuperſtitionis; ſed Lipſij carmen pietatis atque elegantiæ pleniſſimum diem, & ſæcula feret. Eſt autem huiuſmodi.

Hanc Diua pennam interpretem mentis meæ,
Per alta ſpatia, quæ euolauit ætheris,
Per ima quæ volauit & terræ & maris,
Scientiæ, Prudentiæ, Sapientiæ
Operata ſemper, auſa quæ conſtantiam
Deſcribere, & vulgare; quæ Ciuilia,
Quæ Militaria, atque Poliorcetica;
Quæ, Roma, magnitudinem adſtruxit tuam,
Variáque luce ſcripta priſci ſæculi
Affecit, & perfudit: hanc pennam tibi
Nunc, Diua, merito conſecraui Lipſius,
Nam numine iſthæc abſoluta ſunt tuo.
Porrò ô benignitatis aura perpetim
Hac ſpiret! & famæ fugacis in vicem,
Quam penna peperit, tu perenne gaudium
Vitámque, Diua, Lipſio pares tuo.

IV. *De*

Digitized by Google

IV. *De Paulo V. Pont. Max.*

STat in Quirinali Virgini à Paulo dicata cella, eius in cæli, terræque Reginam obſequij, atque pluſquam Regiæ magnificentiæ argumentum ingens. Nihil in vrbe maius, aut elegantius videt ciuis, miratur peregrinus vario marmore Lunenſi, Hiſpanico, Lucullcio, Aphricano nitent parietes, pilæ, pauimentum, coronis. Porrò ara ipſa, ſupra quam Deiparæ imaginem Diui Lucæ ducta penicillo in pretioſiſſimo è gemmis forulo collocatam colimus, varia iaſpide, mira atque eleganti varietate colorum, ac plurimo inaurato ære columnis, magniſque famulantium Angelorum ſimulacris ad miraculum fulget. Ad hæc conſtituta Sacerdotia, additi annui reditus, argentea, atque aurea vaſa, & veſtis affatim diues plurimo prouiſu in ſacrorum miniſterium comparata. Atque hæc omnia humillimæ ſeruitutis titulo eidem Virgini obtuliſſe ſe publico Epigrammate teſtatus eſt in hæc verba. *D. V. Dei Genitrici Mariæ Paulus V. ſacellum obtulit humilis ſeruus, Anno ſalutis M.D.C XV. Pontif. VI.* Quumque nondum ſatis à ſe cultam Virginem crederet, quamquam ſacrario & odæo Baſilicam auxiſſet, maius aliquid moliendum ratus, immanem columnam ſtriis ingentibus, ac pluſquam palmaribus nobilem, lunenſi ex marmore, quæ ſola in Templi pacis parietinis ſupererat, depoſitam, magnoque ergatarum molimine in Exquilinum ex foro nunc Boario tranſlatam, erectamque, Virginis æreo inaurato, ac prægrandi ſigno ſuperimpoſito, conſecrauit. Vt planè mirari deſinant haud dubia virginitatis, ac ſummæ pudicitiæ fama obiiſſe Pontificem, qui in Virginis fuerit clientela.

V. *De Nicolao Factorio.*

SEd è tanto faſtigio dimittenda paulùm eſt oratio, ne qui tenuioris aut fortunæ, aut ingenij has curas legent, tanta rerum magnitudine pietatem putent attineri non eget illa fortunæ opibus, vt floreat, ſed illis ſplendorem commodare nouit. Quis enim minùs elegantem in Nicolao fuiſſe putet, quòd exactam Franciſci pauperiem profeſſus, eiuſdemque retinentiſſimus, cùm nihil aliud occurreret Virgini dicandum, plagulam à ſe cordis imagine ſatis bellè conſignatam rubro monochromate, atque breui Epigrammate, quod ſuam Virgini mancipio addictam teſtaretur voluntatem, li-

Digitized by Google

bentiſſimè dedit, atque ad aram perpetuum ſuſpendit anathema? non auro, ſed voluntate fulget religio.

V I. *De Anna Almeida à S. Cruce, Ord. Min.*

ADhuc ſimpliciora nobis offert infans Anna Almeida, grauiſſima poſtmodum Virgo, & Sanctimonialis. Hæc dilapſis, quæ pueram in feneſtra ludentem curabant, ancillis, in ſubiectam caueam, in qua miræ magnitudinis Leo aſſeruabatur, magno decidit infortunio, nam & caſus ipſe puellam affligere debuit, parumque leonis intererat viuam ne, an mortuam voraret. Sed magna Dei mater deuotam ſibi non ſine miraculo ſeruauit infantulam. Nam vndique accurrentes domeſtici, ac feræ magiſter caueam ingreſſus vident puellam, iniecto ad Leonis collum Roſario piaculari, blandè illi mulcentē iubas, eaque verba ingeminantem audiunt, Leo, ne me comede, quæ olim in Caſtella Sanctimonialis futura ſum. Parebat immanis bellua, & magnum Virginis imperiū in clientula venerabatur.

V I I. *De Andrea Auellino, C. R. Theat.*

QVamquam nobis mira tradere animus non eſt, tamen elegantiſſimum de Auellini in Virginem pietate teſtimonium his litteris contignare operæ pretium fuerit. Seuerat bonus ſenex modica prope cellam in areola malum perſicam, eamque arbuſculam Virgini, vt coniectura eſt, ſacrauerat. Itaque poſtquam ille ad pauciores abiit, is, cui ea cella obuenit, animaduertit quindecim poma pulcherrima non magnam arbuſculam fatigare, obuium fuit ad ſolemnem precum formulam totidem diſtinctam myſteriis arboris parituram traducere, nec vanam fuiſſe eam curam eiuſdem numeri aduersùs tempeſtatum iniurias, hominumque tentamenta palàm fuit conſtantia: decuſſit turbo poma aliquot, numerata nihilominùs quindecim illico fuere, idque attentiſſimis oculis: decerptum poſt eum cenſum eſt vnum, quod ægro deferretur, numerum non imminuit, arbuſcula ſartam tectam Virgini magnæ ſuam eam familiam tuenti. Ergo quum non ſine præſenti numine ſoboleſcere admirabiliter malum crederent, verſa in Religionem res eſt, & ſanitas foliorum attactu ægris reddita comprobauit, ſcilicet vt medicamentis in fibras inditis peregrinos odores, aut colores dare ſtirpibus docent, quibus ea inueſtigare cura fuit: ita pietatis etiam mangonio educari, ac veluti cælo inferri videmus.

VIII. *De*

VIII. *De Ordine Prædicatorum.*

VEtuſtam, atque hæreditariam ab ipſo vſque Dominico familiæ principe aduerſùs Diuam Virginem pietatem magno proximis hiſce annis auctam incremento reuocaſſe viſi ſunt Prædicatores. Etenim ea precandi formula, quæ quindecim Angelicarum ſalutationum, decades complexa, quaſi coronariis roſis Virginis caput euinciret, Roſarium appellatur, mirum quanta apud Chriſtianas gentes approbatione, ac celebritate fuerit amplexata. Conueniunt ampliſſimis in Eccleſiis, atque vbi, quæ in rem ſunt, Eccleſiaſtes interfatus, ſignum precandi dedit, mira quadam alacritate ſalutationem Angelicam, alternis repetunt, vt Mariæ nomine latè perſonante diuinam in ea, quantum mortalibus fas eſt, concelebrent magnificentiam.

IX. *De Pio V. Pont. Max.*

EX hac ſchola prodieras tu Pie, cùm iam Reipublicæ admotus, clauumque tenens, nunquam oculos, nunquam ſpem ſalutis, ac victoriæ ab hoc mortalibus ſaluberrimo Aſtro deiiciebas. Itaque quòd viuit Chriſtiana Reſpublica, quòd Turcas interitum, ſupremamque cladem minitantes ad Echinadas deleuit, magnæ Virginis opi tuiſque precibus, quibus eam impetraſti, debere ſe confitetur. Etenim cùm per omnem vitam Virginem Deiparam recitato quotidie Roſario diligentiſſimè coluiſti, tum eo maximè tempore, vt confœderatorum claſſi adeſſe vellet exoraſti. Et aucta eſt beneficio pietas, & Reipublicæ communicata, dicato eidem Virgini victrici, qui primus Octobrem Religioſum facit, Dominico die; & Roſarij ſodalitio, vt ea pietatis lex nunquam aboleatur, ingentibus aucto priuilegiis.

X. *De Regulo Indorum.*

BArbaris etiam ſalutaris fuit vſurpata magis, quàm intellecta in Diuam Virginem religio; nam diuina beneficia, vt obſequiis amant prouocari, eadem tamen non ſemel præueniunt. Reliquerat in Inſula Cuba ægrum nautam, cùm inde ſolueret Hiſpana claſſis, ignotas olim terrarum oras exploratura. Huic, quum breui rediiſſent vires, interiora inſulæ luſtrare placuit, inciditque in gentem, quæ aſſiduis cum vicina bellis collidebatur. Ergo ex nauta in

ducem

Digitized by Google

Ducem repentè mutatus vltrò educendis copiis operam Regulo pollicetur, commiſſaſque fidei ſuæ cum victoria non ſemel domum reducit, miranti barbaro, vnde homini externo tanta vincendi facilitas eſſet, prolatam Diuæ Virginis iconem, quam in ſinu ſemper habebat, venerabundus oſtendit, perſuadetque, vt eiectis Zemibus (id nominis ſuis ibi in Idolis amauerat Dæmon) in templum inferat, multa diſſerens, quæ rudem barbari animum percellerent. Paruit ergo dictis, & in repurgato dæmonum domicilio Dei matris imago ſolemni eo loci pompa collocatur. Exinde quoties claſſicam increpuerat, imaginem in bellum ſecum educere Regulus non dubitauit, tam præſenti ad victoriam numine, vt ea viſa imagine hoſtium Zemes, quos in aciem ſecum educere conſueuerant, auerſa illico facie contremiſcerent. Quid ni enim tremat ad illius aſpectum callidus ſerpens, cuius veſtigiis proteri atque elidi ſuperbum caput, vt malè ſibi metuat, numquam inficiabitur.

X I. *De Maria Luſitana, Principe Parmenſi.*

MAriæ Luſitanæ virtus in omni Religionis parte abſolutiſſima quidem fuit, ſed tamen aduersùs magnam Virginem ſingularis. Eius enim tantam hauſerat animo maieſtatem, vt non niſi ſupplex diuinos eius vultus, quales Lucam effinxiſſe conſtanti maiorum traditione accepimus, intueri ſuſtineret. Ob hanc cauſſam tabulam perelegantem, quam velo ſemper obtectam haberet, eo ſolùm tempore retegebat, quum ante illam de genu accideret precatura. Eadem illi aduersùs Chriſti Cruci ſuffixi ſimulacrum reuerentia, diu enim in ſuprema valetudine illud poſcere verita eſt, ne per imprudentiam conuerſis, vt fit, in latus alterum membris, dorſum obuerteret indecorè. Hac illa mente maximè precari poterat Dauidis illud vſurpans; *Ne auertas faciem tuam à me.*

X I I. *De Melchiore Hierba, Ord. Min.*

INter cultarum Deiparæ imaginum præclara documenta, quibus vera pietas aſtruitur, ab elegantiori profectum ingenio illud videri poteſt, quo ad poſteros tranſmiſſo. Melchioris Hierbæ nomen eſt nobilitatum. Nam quia vilium pictorum inſcitia Diuæ Virginis ora vultuſque minùs elegantes effictos videret (quod ſæpiùs inter illa Mexicanæ Eccleſiæ rudimenta fieri neceſſe fuit) illatam pulcherrimæ mulierum iniuriam non ferens, vt quoquo poſſet modo compenſaret,

Digitized by Google

compenſaret,illico poſitis humi genibus eidem laudes,ac vota offerebat. Idem illi animus, eadem religio, ſi in minùs cultas atque ornatas incidiſſet. Si tali vbique gentium penicilli error pietate corrigendus eſt, Virgini effingendæ nullum ego Apellem requiro. Cultior deformi ſua in imagine lautiórque fuit Virgo, quàm ſi artis miraculo ſpectata, veræ pietatis indigeat veneratione.

XIII. *De Franciſco Gallo, Ord. Min.*

ET hic etiam Mexicanas in oras pietatem aduersùs Dei matrem cum eiuſdem filij fide intulit, & quidem ardore quodam animi nobilitatam. Carmen enim illud diuinum, quo ab Angelo ſalutem Virgo accepit,quaſque illi Eccleſia addidit appēdices,cùm frequentiſſimè recitabat,tum mentis attentione vehementiſſima, de qua nihil continua detereret conſuetudo.Etenim quum mirum quamdam dulcedinem illis in verbis experiretur, eaque inter fodiendum hortulum ſubinde repeteret, ſæpe ſublatum libratúmque ligonem dum vibraret, ſuſpenſo priùs abalienatóque animo diutiùs immotus hærebat. Felicia olera, quæ à tam pio foſſore ferebantur.

XIV. *De Chriſtophoro Platea, Ord. Min.*

QVi primus reſtauratæ in Hiſpaniis Franciſci diſciplinæ alumnis, atque in Prouincias diuiſis cum poteſtate præfuit Chriſtophorus Platea non vnius Angelicæ ſalutationis prece contentus, tot laudationum ac precationum formulas quotidie adhibebat magnæ matri aut celebrandæ, aut exorandæ, vt miraculo eſſet hominem vnum & laborioſiſsimo quidem implicito magiſtratu illis exhauriendis ſufficere. Sed nouerat ille, vt pennæ, quamquam oppidò denſentur auium corpora non onerant, ſed ſubuehunt;ita ſacros homines diuinis laudibus à publico munere non auocari, ſed inſtrui.

XV. *De Joanne Auila.*

NE cuiquam in mentem veniat quærere, qua tandem mercede magnæ Deiparæ ſeruiatur (quamquam infinitæ ab eius obſequio exiſtant opportunitates, quas quia nemo pius ignoret,ſingulas exequi huius loci non eſt) grauiſſimo Io. Auilæ monito, cui teſtis accedit experientia, obtinebo. Aiebat ſibi conſtare ad reſtinguendas libidinum flammas,quas, earum femina euentilante Sathana, quum facillimè concipiamus, difficillimè tamen, ac vix vmquam non am-

buſti ſopimus, ad has, inquam, penitus atque innocenter ſuffocandas nullum expeditius præſidium poſſe comparari, quàm ſi multa cum pietate amoriſque ſenſu præcipuo, Beatiſſimæ Deiparæ puriſſimam atque ab omni hereditaria primorum parentum labe immunem conceptionem venerantes eam ob gratiam illius opem imploremus. Hoc à ſapientiſſimo viro, tum ab experientia diſci, tum ea ratione confici potuit, quòd eas, quibus vrimur, faces antiqui illius incendij, quod ſerpentis flatus accendit, quóque miſerum in modum omnes conflagrauimus, reliquias & quidem infeliciſſimas ab illa extingui decentiſſimum ſit, quàm illius; ideo immunem voluit Deus, vt nobis poſſet opitulari.

XVI. *De Philippo III. Hiſpaniarum Rege.*

QVando de immaculata Mariæ conceptione opportunè illata eſt mentio, nauabit mihi operam libenti animo, quiſquis Mariam amat, ſi quem Regem eius priuilegij Virgini aſſerendi hoc ſeculo cura prouexit, hîc ex operis inſtituto indicauero; libera enim quamuis ea pietas ſit, nulliſque dum ſacris Eccleſiæ reſponſis imperata, non ideo minùs in exempla debet referri, quum tantùm non totius Chriſtianæ Reipublicæ conſenſu maximè celebretur; falli autem pleroſque omnes fideles, credat, qui volet, me certè ſocium non habebit; cui ſatis perſuaſum ſit, diuinæ lucis radios latiùs pertinere, quàm vt in vna, quantumuis religioſiſſima, familia definiantur. Philippi ergo numquam ſatis laudabitur pietas, qui apud ſummum ſacrorum Antiſtitem Paulum V. ne liberum cuiquam eſſet in poſterum ſentire, ſed ea veritas in publicas fidei tabulas eius nutu, quem eiuſdem interpretem agnoſceret, referretur, vehemẽter egit; quum enim Legatos in Vrbem miſiſſet viros doctrina clariſſimos, in litteris, quas ad Pontificem dedit, immortali ſuæ erga diuam Virginem obſeruantiæ teſtificatione luculentiſſimè addidit: ſe, niſi per regnorum moleſtiſſimis curis in Hiſpaniis attineretur, nulla longiſſimi itineris excuſatione vſurum, quin, quod tunc per Legatos aggrediebatur, ad ſancti Patris pedes proiectus coràm ipſe agitaret. Hoc enimuerò aliquid amplius eſt, quàm Virginis triumphum ſequi.

XVII. *De Ferdinando II.*

INter maximas bellorum tempeſtates, quas, rebellantibus Prouinciis coniuratiſque in immerentis damna Regibus & populis opulentiſsimis,

lentiſsimis, expertus eſt Ferdinandus, ſalutare hoc ſydus intueri nunquam omiſit, Mariam enim exercituum ſuorum Imperatricem appellabat,& illius auſpiciis legiones ad bella mittebat Itáque propitiandæ magnæ Matri frequens illi in manibus globulorum linea, ad quos certo numero delabentes illius laudes recitamus,bonaſque precamur preces. Neque hæc Ferdinandi religio clam hoſtibus erat; qui quamquam eierata veteri pietate impij eſſent, magis tamen ſibi Ferdinandum precantem,quàm ſi armatus media in acie gladio fulminaret,formidari non diffitebantur. Interim ille nihil eorum omittere,quæ vel in priuatis hominibus pietas commendat; nam & in album ſodalium Partheniorum nomen dare, illorumque pietatem exemplo incendere inferius imperij faſtigio non putabat. Nunquam igitur bello victus, atque ex cladibus maior, ita de perduellibus triumphauit, vt illius ſe auſpiciis contra hæreſim bella gerere docuerit, quæ ſola omnes hæreſes peſſundat. Et quî vinci poſsit à mali dæmonis ſatellitibus, armatiſque ſerpentum phalangibus, quum eâ duce pugnaret, quæ magni draconis caput obtriuit? ſequitur par fortuna clientes.

XVIII. *De Alberto Auſtriaco, Belgarum Principe.*

BElgicam aduersùs magnam Virginem Auſtriacæ ſuperaddens Albertus,mirum quàm officiosè ac magnificè coleret pietatem. Hallam,aut Aſpricollem itâſſe quotannis, in celeberrimis eius veluti prætoriis de bello ac pace conſulturum,atque in eius ſinu publicæ felicitatis ſpem collocaturum vt diſsimulem; exhauſto quamuis continuis bellis ærario, regiam nihilominus ſuam voluit eſſe pietatem; ſacellum enim deſcriptione ipſa ac materia tota pulcherrimum regio planè ccc. aureorum ſumptu poſuit, quo validiore ad prouinciarum præſidium arcem nuſquam excitauit.

XIX. *De Iſabella Sara Eugenia Infante.*

COnuenit illi pulcherrimè cum vxore Iſabella, quæ cùm priuato,tum publico cultu in Deiparam religioſiſsima quùm eſſet,ad perennem animi ſui teſtificationem præclariſsimam chlamydem Lauretum tranſmiſit. Ea textili auro diues, ſed non ideo in tanta Lauretani delubri opulentia regiiſque donariis ſpectari debuerat, niſi admirabili gemmarum atque vnionum multitudine vndique collucerer. Vnionum mille ſuper totidem viginti numerantur. Ada-

Digitized by Google

mantes bis mille centum & octo; totidem, VIII. minùs, reliquæ gemmæ ſunt, optimæ omnes indicaturæ, mira inter ſe arte diſtinctæ, vt gratiùs fulgeant, neque tanti tamen illarum fulgores ſunt, quin plurimum illis à religioſiſsimæ Principis pietate dignitatis & commendationis accedat.

XX. *De Franciſco Bungi Rege.*

AVroram noſtræ felicitatis Deiparam qui primus appellauit, is mihi ſapientiſsimè feciſſe non ideo ſolùm videtur, quod ex ſuo ſinu Solem effuderit; verùm etiam, quòd inſtantibus Dei donis, præuio quodam illius amore plerumque capiamur. Nondum Chriſto nomen dederat Franciſcus, quod XXVII. poſtquam à Xauerio illum audierat anno, fecit, & nihilominus præcepta erga magnam Virginem pietate Angelicarum ſalutationum globulis linea inſertis, decades quindecim illi quotidie perſoluebat. Hoc ego in Rege adhuc Ethnico rarum exiſtimo, quamquam Chriſtianos inter videatur eſſe vulgatum. Nondum cultis in agris bonæ frugis ſpicam aliquam fundi, magnæ olim fertilitatis indicium eſt Quid ſi addidero ſextam quamque feriam, & Sabbati dies omnes ieiunio ab illo fuiſſe tranſactos? Occulta enimuerò Dei agricultura eſt, & non ſemel antequam luſtrali aqua rigentur animi, maturam iam vbertatem fundunt.

XXI. *De Alexandro Peretto, Cardinali Montaldo.*

ILla, iudicio meo, elegantiſsima eſt religio, quæ mixtis cum charitate opibus verſicolori veluti ſerico oculos animi vtrinque ludit, ac delectat. Accenſeatur religioni aduersùs magnam Virginem, quod charitati in Virgines illocabiles poterat accenſeri. Illius enim reuerentia his benefacere Montaldus inſtituerat. Nullam Deiparæ ſacram diem abire patiebatur, quin liberali manu dotatam aliquam Virginem honeſto in matrimonio collocaret; ratus gratiſsimum Mariæ accidere, ſi teneras illas ætates tuto in pudicitiæ portu aureis anchoris retinerentur.

XXII. *De Carolo Caraffa.*

ADhuc acies & arma ſpirabat Carolus, priuſquam piorum operariorum cœtum Neapoli cogeret, & præcipua nihilominus eius erat in Dei parentem pietas, cui conceptis ex officij formula precibus, vel in ipſo pugnæ procinctu armatus operabatur. Patras

Digitized by Google

Achaiæ vrbem, Andreæ Apoſtoli claram triumphis, oppugnabat Chriſtianorum exercitus, & promptiſſimos inter centuriones Carolus, qui dum iam iam pugna conſeritur, dextera gladium tenens, læua ſcutum, non omiſit tamen quin ſub eo precum libellum retineret, ad quem per interualla oculos animumque in ipſo pugnæ ardore conuerteret: ſiue aduerſùs volitantium vndique telorum fulmina opem petentis, ſiue pietati animoque ſui obſequentis hoc fuit, magnum profectò fuit, cui ego Bruti amores longè poſthabeo, qui Apollinis ſigillum inter præliandum oſcularetur. Vinci haud poterat, qui victoriæ auſpicia geſtaret in manu.

XXIII. *De Simone Garzia, Ord. Minim.*

VT non tam diuerſas, quàm eaſdem mira dignatione diuinitatis, Mariæ ac Dei laudes eſſe ſciremus; qui ſuas olim ab ore infantium perfici, vt purpureus cecinit Vates, ab iiſdem magnæ ſuæ parentis voluit vſurpari, quod futuræ non vulgaris ſanctimoniæ omen plerumque fuit. Certè in Simone Garzia minimè fefellit; etenim illi, ad quam ſe deinde extulit, virtuti præcoci aduerſùs cæli Reginam pietate proluſit. Reliqua adhuc verba conari per infantiam non poterat, & Angelicam ſalutationem expeditiſſimis verbis iam tum vſurpabat, ac ſi ſolitudo eſſet, creberrimè mirifico animi ſenſu, repetebat. Vt paululum accreuit ætati, quotidie recitatis ad Roſarij formulam precibus conſtantiſſimè ſalutauit. Quam floridam illi fuiſſe virtutem credimus, qui in roſa iecerat fundamentum? vel in ipſa longæuæ ſenectutis hyeme vernauit.

XXIV. *De Thoma à Roſario, Ord. Præd.*

SVas hic laudes ipſo cognomine deſignat; nec magnificas ſpes luſiſſe dici poteſt, qui per Mexicanas oras incredibili quadam pietatis incitatione frugiferas has generi humano roſas pangere numquam ceſſauit. Hoc illi ſtudium præclariſſimum fuit, rudes barbarorum mentes, hac roſea in Deiparem pietate, ad omnem Chriſtianæ Religionis cultum emollire. Ipſi quidem nihil gratius accidere poterat, quàm ſi Mariæ mancipium appellaretur; hac ille in appellatione, quaſi ſummo in honoris atque amplitudinis titulo, acquieſcebat; neque vlla tam grauis hominem vrgebat mœſtitudo, quàm illius nominis vſurpatione in lætitiam hilaritatemque non daret.

Digitized by Google

XXV. *De Hieronymo Politiano, Capucc.*

ADdictiſſima Virgini Capuccinorum natio Hieronymum offert tam exactè in eius cultu pietatis, vt quùm aliquis eorum in eam diligentiùs incumbit, domeſtico detritoque apud eos prouerbio, is Hieronymo componatur. Illa præcipua memorantur. Quoties fas illi erat per Eccleſiæ leges, toties eius honori ex formula ſacrificabat: ſeptimam quamque diem, & quaternas ante eius quaſque feſtas luces, totidemque poſt illas dies cibario pane ac frigida contentus tranſigebat. Reliqua haud erant diſſentanea, ſiue laudibus, conceptiſque precibus, ſiue priuatis collocutionibus publiciſque ſermonibus ea eſſet celebranda, ſemper reliquos inter eximius erat Hieronymus, celſiſſimo quodam animo, & liquidiſſima voluptate.

XXVI. *De Genuenſi Republica.*

REcentiſſimæ adhuc memoriæ eſt Genuenſium pietas, qui acriùs per hoſce annos ad omne auitæ libertatis decus retinendum, augendumque excitati, poſt montium iugis ſuperimpoſitas arces, immanique obiecta mole à Libys tyrannide in tranquillam libertatis imaginem vindicatum portum; nihil ad eamdem libertatem, quam tantopere amant, confirmandam, ſtabiliendamque magnæ Deiparæ ſeruitute illuſtrius, aut validius excogitare ſe poſſe crediderunt. Itaque frequenti S. C. iubentibus ciuibus, ſolemnia inter ſacra, Dux ipſe Reipublicæ ciuitatem, imperiumque voti ſuſcepta religione Virgini mancipauit; atque vt familiaris veluti eſſet Religio, in vexillis, in ſignis, nummiſque in ipſis Virginem pingi, cudique voluerunt, vt iam nunc Genua ſuper antiquam auorum gloriam, quia ſtellam maris dominam reueretur, ipſa maris Domina habeatur.

XXVII. *De Joramo, alijſque Iaponibus.*

REtinentiſſimam ſui eſſe pietatem, multumque in Virgine aduersùs mortis ac ſuppliciorum metum eſſe præſidij, inter prima Iaponicæ perſecutionis tentamenta Ioramus oſtendit, vir Bungi loco nobilis, ſed Religione nobilior. Deſtinatum ſe ſentiens ad necem, quòd fidem in Chriſtum non ipſe modò retineret acriter, ſed eius quoddam veluti gymnaſium domi aperuiſſet, quùm cognatos, atque amicos armatos ſatellitibus opponere gentis more poſſet,

Digitized by Google

ſet, illis procul faceſſere iuſſis, piaculari Virginis corolla iniecta collo, deque eo eiuſdem tabella ſuſpenſa littoribus obuiam factus ferro ceruices dedit. Non debuit pietas latere itaque tyranni, etiam in cadauera ſæuientis, iuſſu tollitur in crucem, vt ſublime putreſcat, eadem de collo tabella pendente ad religionis non dubiam ignominiam, vt quidem opinabatur tyrannus, reuera ad illius pietatis commendationem ſingularem. Sed ne quid per errorem Ethnicorum peccaretur, noctu eadem furto ablata à Chriſtianis eſt, vt nobiliori loco venerationem haberet. Tum furere hoſtis, inquirere, vincire, torquere, vt nobilem furem inueniret, atque in eum iras effundere. Fruſtrà hæc omnia; mori malebant, quàm debitos Virgini honores prodere; quamquam enim aduersùs Virginem ſit, heroum tamen pietas eſt, quos illa ſi non inuenit, facit.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

QVi enim aliter ad eam, quam indeptus eſt, graſſari potuiſſet ſanctimoniam, niſi auſpice ac duce Maria? quam porrò ardenter eam coleret, peruigil illa nox in monte Serrato traducta æternum docebit, quum ante Virginis aram arma ſuſpendens, ſéque illi ardentiſſimo animo in clientelam tradens, inde ad maxima quædam pro Dei gloria molienda, progreſſus eſt. Verùm diſſimulari non debet Martius ille animi, adhuc à bello calentis, impetus, quo incitatus Maurum vnum ex illis, qui nondum exonerata Republica, plurimi tunc temporis per Hiſpanias vagabantur, quòd pro innata ſectæ perfidia Virgini obloqueretur, tantum non occidit; & feciſſet omnino, niſi eius, quàm vltum ibat, Virginis offenſionem veritus, in diuortio viæ mulæ habenas laxans, quum illa deuia aſperaque ire perrexiſſet relicta militari, qua ſe Maurus abripuerat, intellexiſſet Deo id defenſionis genus cordi non eſſe, ſéque ad longè nobiliora arma tractanda euocari. Et quidem quamquam magni Aquinatis doctrinam in Theologicis ſeriò commendauerit ſuis, eam tamen addidit exceptionem, vt ipſam Virginis immaculatam Conceptionem, & prima illa vitæ rudimenta omni ope, ac ſtudio tuerentur.

II. *De*

Digitized by Google

II. *De Jacobo Lainio.*

NEc ſegniter id factum, cùm ab aliis deinde, tum ipſo viuente Ignatio à Lainio, qui doctrinæ in Societate tum facilè princeps infinitæ eruditionis opes, ingeniique vim omnem eò contulit, ne communi de infecta origine decreto à Tridentinis Patribus virgo comprehenderetur, liberumque cuique eſſet, quàm vellet, in Virginem pium eſſe. Aiunt, quum ea de re referendum eſſet in Senatu Patrum, quartana laboraſſe Lainium, veniſſe nihilominus in Senatum, ſuoque loco ſententiam dicentem quinque horas diſertiſſimè oraſſe tanta Patrum approbatione, vt collatis ſcabellis coronam facerent anguſtiorē, ac ſe audituri conglobarent quòd Lainius valitudinem voce vteretur imbecilliori. Et fecit operæ pretium præſenti etiā mercede. Nam febri ſolutus optima exinde valetudine vſus eſt.

III. *De Franciſco Borgia.*

HIc verò vt pietatem, cultumque Virginis vulgata eius, quæ Romæ colitur, quæque Diui Lucæ opus magno conſenſu creditur, imagine amplificaret, impetrauit. Etenim cùm inacceſſa priùs ea eſſet, ipſe impetrata à Pontifice venia, virginémque precatus, vt lubens, ac fauens ſua ora, prout diuino olim Lucæ penicillo ducta fuiſſent, vulgari vellet, adhibito pictore exemplum fieri curauit, quod & illa intimo quodam ſenſu colebat; & ab omnibus paſſim expetitum, plurimiſque ſiue coloribus, ſiue typis expreſſum per omnes Chriſtiani nominis fines magna colentium veneratione ac fructu peruagatum eſt.

IV. *De Ignatio Azebedio.*

NEque vitam modò, ſed & mortem etiam clientum nobilitauit; nam Ignatio Azebedio cum ſua illa ſociorum cohorte Braſilicas ſuperſtitiones expugnaturus dum nauigat, naui capta à Iacobo Souza Archipiratæ Rupellenſi vim animoſque ad mortem fortiter ferendam ab ea additos eſſe non dubitamus. Trucidatis impio Caluinianorum ferro ſociorum pleriſque in Ignatium ruebant, ſed vt Virginis imaginem in manu habere, atque eam veluti vexillum ex illa mortis procella in vitæ Portum enauigantibus extuliſſe viderunt, vt in illam priùs de more ſæuirent, extorquere conati ſunt. Sed fruſtrà laborauit impietas. Quare expeditius fuit crudelitati Ignatium plurimis

Digitized by Google

plurimis confoſſum vulneribus cum venerabili imagine in Oceanum mergere, quàm portum ſalutis petenti ſtellam illam maris auferre; itaque medio in naufragio ſtella comite cœlum ingreſſus eſt.

V. *De Conſaluo Sylueria.*

QVando de purpuratis magnæ Deiparæ cultoribus ſermo exortus eſt, addamus Ignatio comitem Conſaluum, de quo nihil coniuctum tradi oportet, homine ſcilicet virtutis eximiæ. Nec ſanè inter vulgaria ego reputauerim in ea, quam ad Cafrorum Regiam Goa ſoluens inſtituit nauigationem, oppidò longâ & periculorum pleniſſima, vtque ab his quies eſſet, vrente Sole præter Africæ oras æſtuoſiſſima, tantum nihilominus pietatis homini ſuperfuiſſe, vt quotidie manè ad nautas, ad claſſiarios, ad duces de Virginis amplitudine ac dignitate diſertiſſimè diſputaret. Eam omnem tredecim per gradus veluti aſcendendo ipſe definiebat; quibus è fontibus perennem ſibi ad diſſerendum rerum ac verborum copiam ſuppeditari ſentiebat. Hoc ille tunc maximè facere animum induxit ſuum, ne, quoniam nautæ nullum exoriri ſinerent diem, quo mathematicis inſtrumentis inſtructiſsimi de Cynoſuræ altitudine non quærerent diligenter, turpe ſibi eſſet de ea ſtella, quæ nobis totius vitæ dux & magiſtra à Deo eſt data, ad quam curſum dirigamus, minùs induſtriè diſſerere. Haud igitur potuit aberrare, qui animum ſub hoc aſtrum teneret. Neque profectò aberrauit, qui ea comite Monopotapis primus Euangelium intulit, ac barbaro Regi eiuſdem Virginis, quam noctu ſibi videre viſus, ac loquentem minùs intelligere, iconem oſtendens, fidem perſuaſit, ac ſacro abluit fonte. Neque recens hæc tibi Sylueria, nec per occaſionem ſuſcepta pietas fuit; nam cùm per annos aliquot donis, quæ Deus in Matrem plena congeſsit manu quotidie recolendis horam vnam ſepoſitam habuiſti; tum illud tibi proprium fuit, vt vbicumque eiuſdem Virginis imagines offenderes, eas ibi è veſtigio de genu nec ſine aliquo ſacro carmine adorares. Quid igitur mirum, ſi addictiſsimo ſibi ſeruo Regina Martyrum, triumphi purpuram impetrarit? Decet hac triumphali trabea Virginis decora eſſe ſeruitia.

VI. *De Carolo Spinola.*

SEquitur nec lento gradu Carolus Spinola, nec Monopotapo quidquam lenior eſt Iapon. Sed prius quàm Carolus triumpha-

lia lento ambuſtus igne conſequeretur, iam inter claros Virginis aſſeclas numerabatur. Cuius ſeruitutis teſtem voluit eſſe elegantem Virginis laudandæ, ac deprecandæ artem, quam ipſe nouenario ſalutationum Angelicarum numero nouies repetitarum illigauit, vt nouem menſium, quibus hoſpitio virginei vteri Deum excepit, ac totidem priuilegiorum, quibus eam hoſpes Deus auctam voluit, memoriam ritè veneraretur. Ea autem dona ſic Carolus enumeranda ſibi decreuerat, vt primo loco Dei matris nomen. II. admirabilem virginitatis atque fœcunditatis nexum. III. leue ſacri vteri pondus. IV. partum nullo dolore degenerem. V. puriſſimum ſanctiſſimæ Triados templum in Maria locatum fuiſſe. VI in Euchariſtia diuiniſsima eamdem nobis carnem, eumdem apponi ſanguinem, quem Chriſtus Dominus de Virgine Matre ſumpſit. VII. eam Euæ in locum ſuffectam meliori Eccleſiæ fœtura, ſecundam nimirum Matrem. VIII. Deo fœtam in deliciarum Paradiſum tranſcriptam. IX. adeò altè diuinis donis euectam fuiſſe, vt Angelorum, qui magno proximi ſunt interuallo, ſua altitudine obtutus fatiget. His ille priuilegiis recolendis ſéque ſuóſque feliciter exercebat, donec igneis ſubuectus alis eò ſe intulit, ac penetrauit, vnde propiùs, ac beatiùs poſsit intueri.

VII. *De Martino Guttierrez.*

MArtino verò Guttierrez, quem debita à Martyribus laurea hæreticorum in Gallia furor acerrimo vexatum carcere ſuſtulit, quantum laudis, ac decoris addiderit ſingularis quædam in Virginem pietas, vix poteſt intelligi. Incredibilis certè Virginis in clientem ſuum benignitas tunc fuit, quum pro Societate intenſiùs deprecanti præclara ſe in cyclade obiiciens videndam, eámque expandens ſocios omnes ſuam in clientelam, ac patrocinium receptos eadem operiri, ac contineri demonſtrauit. Atque vt ipſe tanti patrocinij opem ſentiret, pridie quàm in carcere moreretur, de hora inſtantis monuit profectionis.

VIII. *De Joſepho Anchieta.*

ET hic præclaros inter Mariæ ſeruos ingenti de illius laudibus ſcripto poëmate nomen ſuum audet profiteri, quæ laus ne vulgaris, atque obſoleta videatur, ſcripti poëmatis occaſio impetrabit. Detinebatur obſes Luſitanorum à Tamuys barbaris Braſilicæ oræ

Digitized by Google

efferatiſsimis, duplici animi corporiſque periculo Ioſephus; nam inter nudas, & proiectiſsimæ libidinis fœminas adoleſcens, inter anthropophagos immaniſsimos inermis, atque inuiſus agebat; itaque illud quotidie minitabantur, ſe de illo occiſo conuiuium ſtrenuè inſtructuros. Confugit ad Virginem magnam deſertiſsimus ab omni mortalium ope, orſuſque eius geſta, & laudes elegiaco carmine, quod percommodè pangebat, decantare, multis verſuum millibus opus demùm exegit, tanta memoriæ vi, vt quum nulla ſcribendi facultas eſſet barbara in terra, verſus tamen omnes veluti de ſcripto recitaret; tanta in Virginem confidentia, vt barbaris eſcarias illas minas occinentibus renidens reſponderet, nondum ſe laudes Diuæ Virginis abſoluiſſe, nec ante abſoluit, quàm à Luſitanis redemptus expertam Virginis fidem, ac patrocinium prædicaret.

IX. *De Jacobo Remio.*

Regrediamur in Europam, & nobis viciniora; non deerunt illuſtria nomina, quæ hanc pietatem tueantur. Remius Germanicæ iuuentutis magno bono natus, cùm in ſodalitiis promouendis plurimus eſſet, cultúque Virginis omnibus præiret, concupiuit aliquando nôſſe, quænam ex appellationibus, quibus Virginem perhonorificis imploramus, ei eſſet acceptiſsima, voti damnatus eſt, obiecta Deiparæ ſpecie illuſtriſsima, quum ad eas voces, *Mater admirabilis*, concinente ſymphonia quondam ventum eſſet, coniecerat ſe bonus ſenex in *Oratorij* angulum, cùm eam vidit, ſtatimque in medium emicans iterari, tertióque à ſymphoniacis voces illas repeti iubet, admirantibus, qui aderant, nec ſatis intelligebant, quò ſubitus grauiſsimi ſenis impetus pertineret. Sed verè de Virgine omnia illo breuiloquio dici videntur, cùm matrem dicimus, & admirabilem.

X. *De Joanne Trexio.*

Ne quid antiquæ olim ſuperſtitioni ſupra veræ religionis decora licuiſſe videatur, Ioannis Trexij pietate factum eſſe gratulamur. Itabat Virginis amantiſsimus cultor ad eiuſdem ſacram cellam ſuburbanam non procul ab vrbe. Eam, vt erat ingreſſus, ſolitudine religioni animos addente ſolum omne lachrymis vbertim rigare, atque ore tergere infinitis impreſsis oſculorum millibus amatoria quadam ſuauitate non dubitabat; maiori adhuc veneratione dignam dictitans eam eſſe domum, quæ Virgini ſyderum Reginæ

eſſet dicata. Et non aperuerit Virgo tam piè ſe colenti patrocinij ſui fores, quas vel leuiter obſidentibus voluit patere.

X I. *De Franciſco Toleto, Cardinali.*

VIro non magis à ſapientia, & purpura, quàm à ſingulari aduerſùs Deiparam religione æſtimando. Siquidem & alternis diebus anno toto & quadragenis ante Aſſumptæ Virginis, ieiunium conſtantiſſimè inſtituerat: prætcrea ad eius maiorem Eccleſiam ire quotidie, feſtíſque diebus, vt ſeruum decet, non ſine munere: ad extremum in ipſo ieiunio, ne illud violaret extinctus, quam viuens Dominam coluerat, & nouiſſimis, ac doctiſſimis in eius hiſtoricum Lucam commentationibus laudauerat, moriens habuit heredem atque è regione Patritij Eccleſiæ illius fundatoris vitam & tumulum nactus eſt, vltimo ſuæ documento voluntatis.

X I I. *De Thoma Sanctio.*

MAgnus etiam magnæ Matris cultor Thomas ille Sanctius, qui Chriſtiani thalami leges, & fas diuinum, humanúmque Virgo ipſe ab omni huiuſmodi illecebra longè alieniſſimus, luculentiſſimè explicauit. Adoleſcentem Societatis candidatum, &, quòd minùs promptè verba conaretur, repulſam paſſum, ob éamque rem mœſtum, atque animo ægrum expedita illico vinculis lingua voti reum fecit Virgo, ante cuius aram Cordubæ ſupplicabundus prociderat in genua. Et obfirmauerat ille animum, niſi voti compotem ab ea ſalutis ara ſe non receſſurum: manſit propria Sanctio tanti beneficij recordatio; nunquam poſt illa Cordubam venit, quin illicò, quamuis multa nocte ingrederetur, ad Virginis patronæ ſalutandam ædem accederet; eius itaque cultum, vt ſacrorum ſtudiorum primum, ſuo in Kalendario adſcripſerat, in quo deſcripta particulatim dies & opera magno virtutum emolumento continebantur.

X I I I. *De Franciſco Suario.*

TV quoque magne Suari claros inter Virginis cultores dicendus es. Princeps enim Theologorum infinitam illam diuinæ gratiæ vim, qua præditam fuiſſe Dei parentem credere nos par eſt, ad explicandam aggreſſus, rem fœliciſſimè confeciſti. Sediſti enim ad calculos, & ſubductis computatiſque prope vitæ momentis, quanto incremento ſeſe in Virgine ageret diuinæ beneficentiæ flumen, aperuiſti;

Digitized by Google

aperuiſti; quo primo Theologicarum diſputationum tentamento ampliſſimam eius ſapientiæ cœpiſti poſſeſſionem.

XIV. *De Staniſlao Koſtka.*

NOllem magnis doctiſſimorum hominum nominibus quemquam abſterreri; quaſi minùs doctis non atquè facilis ad Virginem aditus pateret. Vel vna Staniſlai adoleſcentuli longè integerrimi vox animos faciet; nam, vt reliqua miſſa faciam, interroganti Emmanueli Sà viro doctiſſimo, cui comes additus erat Virginis templum inuiſenti, num Deiparam impenſiùs coleret, ac diligeret: admirabundus, quòd de re longè certiſſima dubia eſſet interrogatio, reſpondit. Quid ni, & Dominam & Matrem indulgentiſſimam? quo dicto amoris, ac reuerentiæ fines ampliſſimos deſignauit, quibus omnis Religio continetur.

XV. *De Alphonſo Roderico.*

ANnoſiſſimi ſenis, nam propè ad nonageſimum annum vitam produxit, tenerrima erat in Virginem pietas, & quæ in familiaritatem abiret, tanta amoris confidentia, vt ne ſibi nimium placeret, caſtigandus à Virgine fuerit, ac dedocendus. Elatus enim ſua illa ſimplicitate ſe plus Virginem amare, quàm ab illa ipſe amaretur calenti à multa prece ac meditatione animo dicebat; quum non dubiè viſa Virgo molliter reprehendens: Haud ita loquaris, mi Alphonſe; nullis partibus amores noſtri poſſunt comparari; quamquam enim coneris, attamen ego te beneficiis, quæ ab amore proficiſcuntur, multum anteuenio. Hæc Virgo, cui ne ingratus viueret Alphonſus, ab eius laudibus per aſſiduas preces recitandis nunquam quieſcebat, eam optimam reputans quietem, quæ Virgini laboraret.

XVI. *De Claudio Acquauiuio.*

CLaudio in Societatis profectum atque ſanctimoniam excubanti, tam neceſſaria viſa eſt eidem amplificandæ ſingularis quædam in Virginem pietas, vt quum ea, quæ ipſe edebat exempla, ad omnes pertinere non poſſent, datis litteris eam ſibi putauerit excitandam; ſuperſunt hæ litteræ, in quibus pij pectoris eloquentiam, hominemque agnoſcas, qui magnis emptus beneficiis ſuos omnes in Patronæ Virginis clientelam dare laboret; nam eum Virginis ope ac nutu Antiſtitem factum accepimus.

Digitized by Google

XVII. De Alphonſo Ouando.

ADdam multarum victoriarum Imperatori tyronem Ouandum, qui Virgini addictiſſimus ſimul tyrocinium, vitamque, magno cum triumpho depoſuit. Decimumſeptimum annum agens Societati nomen dedit virgineo nomini adeò addictus, vt illud vnum agere videretur, quomodo aliquid Virgini gratum, illiuſque honori ac gloriæ opportunum poſſet conficere. Hoc ſtudio inflammatus eò paulatim prouectus eſt, quò alium neminem memini peruenire, ad eius enim nomen obiectamque cogitationem tantis illicò inundabat lætitiis, vt ab huius mortalitatis ſenſu animus auolaret, fœlici ſanè omine; nam inter dulciſſima cum Virgine colloquia labis purus, ac vitæ innocens hinc demum euolauit.

XVIII. De Joanne Leonio.

HAc tanta cuſtoditæ innocentiæ laude plures proculdubio cumularentur, ſi huius Virginis gratiam crebra per obſequia vellent demereri. Hoc vt adoleſcentibus maximè eſſet expeditum, eorum cœtus diebus feſtis cogere primus noſtrorum hominum in vrbe aggreſſus eſt Ioannes Leonius, quos collato ſtudio coniuratáque pietate Virgini magnæ doceret famulari. Aduertit noui moris coitio Præſulum animos, vt paululum addubitarent, an recipi, atque in mores tranſmitti, è Republica pietatis foret; verùm tanta inde ſtatim lux emicuit virtutum, tam vberes fructus prouenere, vt celeberrimus iam ille cœtus eſſet, certatimque nomina dantibus viris etiam doctiſſimis ac Principibus, Pontificis Gregorij XIII. diplomate confirmaretur, acceptáque ab eodem poteſtate incredibili expetentium atque imitari geſtientium ſtudio ſoboleſcens vtrumque orbem, quàm latè colitur Chriſtus, innumerabilibus veluti coloniis complecteretur. Excitata ergo vbique gentium ſodalitia, per ætates, aut vitæ inſtituta variè deſcriptis profitentibus, in quibus aptæ vnicuique hominum generi decretæ exercitationis incredibiles populis afferunt vtilitates. Quis enim ab vlla Chriſtianorum ſeculorum memoria Dei matrem ritè coluit, quin bonæ tandem frugis euaſerit?

XIX. De Joanne Bordeſio.

ADdictiſſimum Virgini ac laborioſiſſimum hominem Bordeſium fuiſſe accepimus; qui quum Saluatoris Matri improbo-

rum

rum hominum ſalutem cordi eſſe intelligeret, obſequium ſe illi maximum oppidò præſtare non dubitabat, ſi eorum dierum, quos magnis nominibus feſtos nobis reddidit Virgo, & Chriſtiana Reſpublica ſacros habet, peruigilia expiandis in arcana confeſſione animis pernox traduceret. Idem ſacrorum cœtuum, quos memorauimus, acerrimus propugnator, quum ex Burdigalenſi Senatu non nemo iiſdem obloqueretur, libera reprehenſione deterruit, ac Virginis ſodalitia ſenatum reuereri homo priuatus coëgit. Magnæ nimirum auctoritatis pietas eſt, quæ ipſis etiam Regibus imperet.

XX. *De Odoardo Barnouello.*

VBi nam gentium tutiùs ac feliciùs vitam poſſet traducere, quàm apud eam cellam, quæ immortalitatis auctorem Deum puriſſimum in Virginis ſinum delapſum apud Nazareth olim excepit, & poſt tantum æui ſuccollantibus Angelis in terram Italiam delata mortalium votis præſentiſſimum exhibet Laureti, nuſquam ſe inuenire poſſe credebat Barnouellus homo Hybernus. Ergo quum expiandis animis Laureti ageret, tum ſe perbeatum ferebat, veluti domeſtico Virginis obſequio mancipatus, à quo numquam manumitti ardentiſſimè optabat. Sed hominis voto contrarium ab vrbe allatum imperium eſt de repetenda Hybernia. Hic æſtuare Barnouellus, vt parendi certus ita remanendi percupidus. Ergo dum profectionem adornat, fatigatam magnis precibus Virginem tandem impulit, ne addictiſſimum ſibi famulum abire pateretur. Se malle Laureti mortem oppetere, quàm vſquam alibi vitam viuere. In ipſo abeundi procinctu voti damnatus eſt, nam ab ardentiſſima febri veluti manus iniiciente retentus, breui, ne abire vnquam poſſet, ſecundùm ſua vota defungitur, quodque in ſinu Virginis obeunti perfacile fuit, incomparabilibus lætitiis inundatur. Meruit profectò eius in beatorum ciuitate contubernium, qui vel ipſa morte ius eius domicilij, ſedemque coëmit.

XXI. *De Gulielmo Petereo.*

MOrtem Virginis cauſſa, quam optauit Barnouellus, eiuſdem inſtinctu, quamquam imminentem lubentiſſimus exciperet deprecari Petereus non abnuebat. Etenim virgineo cultu propagato, & ſi quis alius, bene meritum quum extrema iam mors occuparet, ac circumfuſi lectulo ſocij ſe ab illo deſtitui quiritarentur, qui colendæ

colendæ Virginis dux eſſet; graues oculos alleuans, Domine, inquit, ſi propagandis matris tuæ honoribus neceſſarius ſum, exautorari non peto, nec laborem defugio. Vni illi ſe tutò victurum credidit, quæ vitam nobis peperit immortalem.

XXII. *De Iacobo Ceruto.*

SOmnum, quem mortis conſanguineum elegantiſſimus Poëtarum appellauit, virgineis hunc quoque laudibus addecet conſecrari; ſed indocilem atque obſequij inſuetum, niſi de cælo maior aliqua adſit virtus, neminem puto habiturum in poteſtate. Verùm quàm prompto in vota cælo vtamur, ſi Virgini famulandum eſt, magno ſuo bono expertum fuiſſe Iacobum produnt annales. Etenim cùm creberrima inuocatione ſolemnibus Litaniarum formulis frequentiſſimè vſurpatis die tota in eius obſequio verſaretur, ſibi tamen minimè ſatisfaciebat, quòd ſomno ab ea pietate abſtineretur. Sed breui noctem quoque ipſam illi habuit obſequentem. Ter ſomnum abiungere, & magnam Dei Matrem venerari didicit; excitabaturque haud dubia vi ſuperiori, quamquam altiſſimè obdormiſceret. O ſalutares ac verè virgineas vigilias! Nam ſi qui ad eam manè vigilant, eos ſalutis potituros diuina produnt oracula, quàm amplam illis obuenire neceſſe eſt, qui noctu inſuper peruigilant?

XXIII. *De Jacobo Sarauia, & Thoma Saillio.*

ET virgineæ laudis vel ipſos piaculares globulos noſtris hominibus fuiſſe ſoſpitales, gemino palàm faciam experimento: nam Sarauia quum nauigio vectus piraticis iam iam manibus teneretur, ſacrorum globulorum lineam, quam Roſarium dicimus, exerens, illiſque opponens admirabili quadam ratione irruentes primò ſtitit, mox etiam quamtumuis valido remigio prædatorios limbos incitarent, auertit, ſine fine admirantes, quæ noua maris ratio eſſet, vt progredi volentes retroferret concitatiſſimè. Saillius verò, qui plurimus in Catholicorum caſtris verſaretur, vt pugnantibus in hæreticos præſtò eſſet, in acie, inter volitantia tela ſtare conſueuit, ſuſpenſa de collo eadem globulorum linea, quæ ſemper incolumem præſtitit, quamquam multis ſæpè hinc inde cadentibus. Sed fido clienti Virginem adfuiſſe par fuit, vt quod voce ſuadebat, exemplo firmaret: etenim totis paſſim caſtris gregarios, ac duces ad Virginis cultum excitans, illud militares in mores induxerat, vt cùm acie

Digitized by Google

pugnandum eſſet, omnes in genua procumbentes ſolemni carmine *Salue Regina*, magnam omnes Deiparam vocarent. Procedebat ille ſublato vexillo, in quo eiuſdem imago volitabat, quod piiſſimi hominis, & Virgini addictiſſimi hodieque in Belgio poſteri conſeruant, monumentum pietatis ac victoriarum.

XXIV. *De Hieronymo Caruallio.*

GRandiori adhuc mercede regiam Virgini ſeruitutem ſeruiuit Hieronymus, homo, ſi quis alius, eiuſdem amans, ac diligens. Nihil ille omittere, quod Virgini acceptum eſſe intelligeret, conſtantiſſimè ſatagebat. Sed alacrem ſuo impetu, quæcumque ad pietatis officia animum, inſitus pœnarum, arcanique, atque peccatorum reliquias excoquentis ignis timor ingens mœſtum ſubinde atque ſollicitum habebat, quod eum miris modis exhorreſceret. Remedium fuit eadem in Virginem pietas; quæ, ſuæ non immemor pietatis, hominem ad ſpem, alacritatémque erexit, fide data, ſe tum illi affuturam, ſibi eorum animorum propriam eſſe procurationem: cui enim iuſtius credi potuit, quàm quæ nihil habuit purgandum?

XXV. *De Hieronymo Cignardo.*

AMiciſſimi adoleſcentis pietatem nos, qui olim, quùm eo familiariſſimè vteremur, ſumus admirati, poſteris ad exemplũ prodere maximè decet; qui enim ignota colligimus, cur familiaria, quibus ob imitandi facilitatem commouetur magis animus, neſcio qua longinquitatis admiratione, ac noſtrorum contemptu, ineptiſſimè diſſimulemus? Mediolani diligentiſſima poſt Carolum religionum in ciuitate, Virginis Deiparæ frequentiſſima in publico imagines ac ſigna videntur; eorum nullum inſalutatum Hieronymus adhuc adoleſcens præteribat. Venerabatur autem aperto capite, ſalutatione Angelica ſemel recitata, mira modeſtiſſimi oris ſuauitate; ſiue in Sole eſſemus, ſiue pluuia caderet, non omittebat; & quia frequentes imagines ſunt, hæc illi quaſi perennis erat occupatio. Idem quum in eiuſdem Virginis æde Brerana, quam Societas curat, ante Virginis à Louino ſuauiſſimo ac celeberrimo artifice feliciſſimè depictam procubuiſſet, tunc lacrymis, quibus dulciſſimè fluentibus ſinum opplebat, pro animi ſenſu libere indulgẽs, diutiſſimè diuina contemplabatur. Idem demum quùm primum conceptis ex formula votis religioſum dixit Sacramentum; eadem, bona Præſidum venia, pau-

lulum immutata totum ſe Virgini addixit, vſurpabátque quoties animo ſuo vellet obſequi; nam in Virginis cultu ac nomine totus acquieſcebat; vbi enim maior animorum quies, quàm vbi ipſe quieuit Deus?

XXVI. *De alijs pleriſque.*

ANtonium Madridium domeſticis operibus exercitatiſſimum ſenem, octogeſimam vſque ad ætatem, ſeptima quaque die & peruigiliis omnibus Virginis pane & frigida famem fregiſſe accepimus. Franciſcum Hortulanum laici Ordinis virum, virtutibus omnibus excultiſſimum, earumdem felici auſpicio, quum primum lucem hauſit, ſublatis iunctiſque manibus linguam in eius Angelicam ſalutationem ſoluiſſe grandi miraculo: Godefridum Thelinium à ſuſceptis animorum cauſſa laboribus tantum ſibi otij quotidie ſumpſiſſe, vt CCCCL. Angeli ſalutatione recitata, interiecta per ſingulas decades oratione Dominica, Virginem veneraretur: Dominicũ Aſſenſum hominem frugiferæ in animorum conuerſione operæ nihil ſibi reliquum feciſſe vt mortales libellis, imaginibus, concionibus, ſupplicationibus, mira ſemper ac noua intentionum varietate, ad Virginis cultum excitaret, Petrum Antonium Spinellum eidem ſeptennem adhuc virginitatem ſuam voto dedicaſſe, ac in illius poſtmodum obſequio ita vitam omnem tranſegiſſe. vt de illius etiam laudibus præclara ſcripſerit; item ſæpiùs ad Lauretanam ædem peregrinantem, in eaque quondam pernoctantem, honores, qui ſibi imminebant, deprecatum fuiſſe; nihil demum magnæ rei orſum, quin priùs in aliqua Deiparæ nomine ſacra æde, ſacro facto diuinum numen per eam ſibi conciliauerit. Martinum Delrionem de illius laudibus perpetuò diſſerentem, ſcribere orſum in Societate eidem, quod hac ætate, ante illum nemo, de illa totum Canticum Canticorum diligentiſsimè ac luculentiſsimè fuiſſe interpretatum. Hermannum Hugonem in omnem eius honoris amplificandi occaſionem intentiſsimum, non alio, quàm Bonæ Matris nomine appellaſſe. Petrum Menaccium Peruiano in Regno ſapientiæ oraculum, ob eamque rem conſulentibus de conſcientia paſsim mortalibus occupatiſsimum, Virgini repetitis ad Roſarij numerum Angelicis ſalutationibus venerandæ deſtinatam quieti, animique laxationi horam cottidie ſe poſuiſſe: Matthiam Paulum Vagnerum adoleſcentem caſtiſsimum, conceptis certa quadam religione votis, illi veluti in manu conueniſſe, totúmque

ſe

ſe illius, vt ſponſum, obſequiis mancipaſſe. Dominicum Valeſium numquam eius imaginem vidiſſe, quin ſi ſolitudo eſſet, poſitis genibus; ſi arbitri adeſſent, aperto certè capite, non fuerit veneratus; cum duobus ſociis conueniſſe illas numquam videndi, quin animum ad diuina excitarent: illius laudibus ita delectatum fuiſſe, vt magnitudine voluptatis veluti peregrinaretur à ſenſibus. Barradiam verò, qui tam luculenter de illa fuerit commentatus, imaginem nullam minùs honeſtè haberi haudquaquam paſſum, dicere inſuper ſolitum, per illam ſocios ad hanc familiam vocari, eiuſque patrocinio conſtantiam tenere, & ſibi quidem adoleſcentulo diſertis ab illa verbis, vt Societati nomen daret, fuiſſe imperatum. Petrum Leonem annoſum vſque ſenem ſeptima quaque die publicè ſe in cœnatione flagellis cecidiſſe, vt Virgini myrrhæ olim amantiſsimæ illius aliquantulum exhiberet.

CAPVT IV.

De cultu Angelorum.

MAGNVM, & quouis pretio emendum eſt, cum beatiſſimis geniis poſſe inire pietatis commercium, quod nulla Pauli tunc diremit auctoritas, quum decreto facto, ne colerentur, malè ſanas hominum ſuperſtitioſiſſimorum opiniones aboleuit. Impar eſt vilis hæc noſtra mortalitas amicitiæ beatarum mentium, niſi Deus conciliator accedat, par venerationi. Et meritæ hanc illæ ſunt, quæ, ſciſſo factionibus cœlo, pro Deo ſteterunt, collatiſque voluntatum ſignis, rebellantes legiones in Tartara impulerunt, nobiliſsimi ſatellites, atque aſſertores obſequij. Hinc illis maxima dignatio, congeſti atque circumdati honores, vt non modò deſtinatam naturæ dotem mundi adminiſtrationem retinuerint, ſyderibus atque elementis impoſiti; verùm etiam diuinorum conſiliorum ſcientiam atque executionem, legationéſque præclaras fuerint conſecuti. Ex illo noſtræ ſalutis auidi, atque vnumquemque noſtrûm ex diuina deſtinatione ſortiti, diligentiſsimè procurant. Nulla in hoc vitæ pelago nauis eſt, quæ non bona ſoluat alite, curante nimirum Angelo, & ni mens læua ſit, vitæ gubernaculo feliciſsimè moderante. nam quod de alaſtoribus,

vniuerſéque deſtinatò obturbantibus traditum quibuſdam eſt, id ego, vt minùs certum, libens in medio relinquam; cæterùm inuiſi conſilia ſuggerunt, tacitiſque ſenſibus in animum placidiſsimè plerumque illabentibus monent; adſunt periculis depellendis, & quod longè gratiſsimum accidit, Paredri noſtri ſunt, ac ni dicti nimia eſt licentia, contubernales. Mirari proinde ſubit, quòd plerique omnes parùm ex ſalubri vicinitate proficimus. Plantas ipſas vicinarum condiſcere mores, halituque infici, aut iuuari adeò agricolis vulgatum eſt, vt ob eam gratiam, vites ab infelicibus ac noxiis abſtineant, vlmis iungant, populiſque haud dubiè profuturis: quamquam fruſtrà querimur, quaſi Angelorum hæc communicatio nobis non ſit admodum ſalutaris. Quis enim credat cœleſti agricolæ, qui (quod à Clemente Alexandrino; acutiſsimo atque eruditiſsimo viro, dictum fuit) cœlo terras mutat, inani prouiſu tam amanter cautum fuiſſe, vt pangendis hominibus, imbecillibus veluti vitibus, robuſtas illas, nec ventorum turbinibus obnoxias iungeret arbores, quibus innixi feliciùs proueniremus? Nec ſanè id palàm fieri eſt neceſſe, quando ipſæ etiam arborum ſilueſtres occultò manſueſcunt. Equidem cùm magno doctiorum conſenſu acceperimus, Chriſti ac nominis eius hoſtium teterrimo, in quem vltimum ac proinde nocentiſsimum, virus Tartara effundent, illi ſcelerum omnium ac fraudium architecto Satanaque ſatellitum anteſignano, cui à ſcelere nomen iam nunc factum eſt Antichriſto, Angeli tutelaris patrocinium minimè defuturum, qui hominem, ne atrociùs ſæuiat ac licentiùs furat, ſubinde retentabit; magna me habet ſpes, vel ipſos conſceleratos, qui diuina atque humana omnia perinde habent, poſſe recipi, animumque illis ad meliora conuerti, ſi modò monentium aſſiduè voces audire, & quotidiana beneficia, ipſamque malorum velint depulſionem reputare. Verùm dum hoc illis interim optamus, eorum, qui amiciſſimos ac beneficos genios elegantiſsimè colentes, familiari etiam conſuetudine fuerint dignati, exempla reliquis incitandis adnotabimus.

I. *De Philippo III. Hiſpan Rege, & Paulo V Pont Max.*

AMborum enim pietati ſacras, publicáſque preces, quas libero ex officio ſtata quotannis die Angelorum cuſtodum honoribus deſtinata recitent Sacerdotes, iure debemus Cùm enim more maiorum ex Hiſpanis plerique eos Angelis honores habere vellent, Philippus, qui in eorum veneratione concederet nemini, apud Paulum

lum inſtitit, vt iidem Pontificio diplomate ſancirentur: quod Regis officium gratiſſimum Paulus habuit deſcriptamque precum tam ad ſingulas horas,quàm ad ſacrificium adhibendarum formulam, grauiſſimiſque Patrum probatam publicauit. Digna Rege cura fuit Angelis, quibus Reges ipſi curæ ſunt, honores procurare; digna Pontifice, qui Dei legem Angeli inſtar ſacro ore cuſtodit, & oracula profundit, eoſdem decernere.

II. *De Gulielmo Boiariæ Duce.*

VEteris Germanicæ pietatis magnificentia, quæ olim ampliſſimis templis excitandis maxime inclaruit, ſuperiori ſeculo ne vulgata per eas oras hæreſum peſtilentia periiſſe crederetur, Gulielmus Boius raræ, ac nulla vmquam prædicatione ſatis celebrandæ religionis Princeps Monachij poſito templo auguſtiſſimo effecit. eo nihil inter Principum opera hoc ſæculo Germania maius habet, aut elegantius. Id verò cæleſtium legionum fidiſſimi ac fortiſſimi Imperatoris Michaëlis nomine auguſtius eſſe voluit; quòd eiuſdem ſacra die lucis huius vſuram primam hauſiſſet, atque in eius perpetuo patrocinio vita omni traducta, in æternæ poſſeſſionem mittendum ſe haud dubiè confideret. Hoc habent principes viri, quòd ſuæ pietatis perennatura ſtatuere poſſunt monumenta.

III. *De Romano, aliiſque ſodalitijs.*

VRantur licèt Eccleſiæ hoſtes, Romæ, ſuo veluti in domicilio, nullis vmquam Sathanæ conatibus exturbanda, ſuiſque numeris omnibus abſoluta floret Religio, quæ in alias etiam terrarum oras felici quotidie imitatione propagatur. Itaque Angelis, qui humanas excubias agunt, religiosè colendis, tum in vrbe, tum alibi paſſim piorum hominum ſodalitia coaluerunt, in quæ viri principes datis nominibus, alios præeunt, & conſtitutis ſacerdotiis curant, vt Deo ob tam ſingulare hominibus collatum beneficium ſacra in gratiarum actionem fiant, magna ad Angelorum cultum vbique facta acceſſione; quas ob res alacriores illos fieri crediderim ad tutelam hominum, atque ea mala auerruncanda, quibus quotidie affligamur; quamquam enim imperio Dei hoc maximè agant, attamen obſequiis delectari, atque amiciores fieri quis neget?

IV. De Minimorum Ordine.

ACceptam à Franciſco Paulano familiæ parente pietatem conſtantiſſimè hi hodieque ſeruant; ille quùm modeſtia præcelleret, ratus ſurgentem familiam ſine aliquo valido patrono, ſe tueri non poſſe, Angelorum omnium Imperatorem adoptauit, & præcipua quadam Religione à ſuis coli voluit. Id illi, cum aliis obſequiis plurimis faciunt; tum eius præcipuè feſtis diebus ſolemni abolitione omnium offenſionum, ſine quibus, quamquam ſub ipſo charitatis vexillo, hominum tamen vita non tranſigitur. Præclarè factum, atque ex Reipublicæ Chriſtianæ ſenſu, quæ per eadem ſolemnia Angelum pacis à Deo mitti publicis votis precatur. Non aliam ob cauſſam arma induit Michaël, quàm vt cœleſtis aulæ pacem tueretur. Quare qui cælo dedit, terris etiam vnus omniũ optimè dabit.

V. De Joanne Franciſco Binanto, Ord. Minim.

PRiuata etiam Binanti, hominis in eo Ordine clariſſimi, pietas diſſimulari non debet; ſtudio enim atque attentione quadam animi ſingulari conſequutus id erat, vt bonum ſuum genium, veluti ſi oculis videret, præſentem ita veneraretur; ac ne quid illo minùs dignum faceret, motus omnes corporis, ac verba ipſumque dormientis corporis ſitum componeret. Hæc eſt veriſſima aduersùs Angelos pietas, illorum reputatione proficere.

NOSTRA.

I. De Ignatio.

VT hominibus ſæpè ex propinquo decidit veneratio, quam è longinquo intenderet opinio, fama, quo propiùs ad eius acceditur cubile, vt in fluminibus accidit, decreſcente; ita contrà cælitibus quò familiariùs cognoſcuntur, maiorem ineſſe illis dignitatem, admirabilitatemque palàm eſt, quibus & reuerentia promptior, & cultus diligentior debeatur. Igitur quum Ignatio non ſemel ſe beatus ille aligerum ſpectabilem videndum præbuerit exercitus, illum ego in hac etiam religionis parte admirabilem fuiſſe conficio. Et ſanè ſingulos per Ordines venerari, atque in illis rerum

bene

bene agendarum ſpem maximam collocaſſe accepimus, quum ardua quæque pro Dei gloria apud mortales amplificanda, aggrederetur. Illius etiam prudentiſſimum ab illorum imitatione documentum non diſſimulauerim, quo eorum, qui aliis præſunt, anxietatem tranquillabat. Aiebat enim, vt Angeli nihil eorum omittunt, quæ pro clientum ſalute ſibi præſtanda eſſe intelligunt; neque ideo tamen, ſi res minùs cedat ex ſententia, pace tranquilliſſima non fruuntur: ita Præſidibus ſatagendum quidem eſſe, verùm vt vt res cedant, ſine pacis, amatæque magnis animis quietis vllo detrimento.

II. *De Petro Fabro.*

EXimiæ atque attentiſſimæ Religionis vir Petrus Faber fuit, qui cùm per Europam fere omnem Pontificis Imperio vitiis, atque hæreſi bellum peregrinando circumferret, quo feliciter ſibi cederent omnia, ſuperûm opum quæſitiſſimè implorabat; vt ad oppidum vrbemque accedebat, tum conceptis ritè votis, ſacriſque Pſalmorum carminibus tutelarem eius loci Angelum, Archangelúmve ſalutabat, vtque ſubeunti præſens, ac fauens adeſſet, quaſque moliretur res, ad communis Dei gloriam promouere vellet, ſuaque ope iuuare, haud dubia bonæ frugis ſpe precabatur. Gratam cœleſtibus eam fuiſſe Religionem, non dubiis docemur experimentis. Vbicumque enim ille pedem poſuit, non modò altè impreſſa ſanctimoniæ veſtigia reliquit, verùm etiam animarum lucra inde reportauit. Nuſquam libentiùs vocati adſunt Angeli, quàm ſi in partem laboris ac curarum pro mortalium ſalute ſuſceptarum euocentur. Hic illi optimis Geniis genius eſt; nam animorum ſalute, illorum ſuppletur Reſpublica.

III. *De Jacobo Samaniego.*

QVare quicumque illis lucrandis operam nauant, iis addictiſſimos animos gerere, feliciſſimi euentus omen longè certiſſimum eſſe conſueuit. Id ſentiens Samaniegus perpetuis ac diligentiſsimis obſequiis ita totius cæleſtis exercitus Imperatorem Michaëlem ſibi demeruerat, vt poſt multa beneficia, quibus clientem ſuum in dies cumulabat, ad extremum mira quadam dignatione, ſe videndum illuſtri ſpecie collucentem obiiceret, ac bonæ ſpei plenum ad barbarorum regiones penetrandas, inferendumque cæcis gentibus Euangelij lumen hortaretur, ſeque tanti operis adiutorem

torem futurum polliceretur. Manet adhuc impetus ille nunquam remittendus, quo impreſsione facta in Idololatriæ architectos, ac diuinorum honorum vſurpatores conſceleratos exclamauit, *Quis vt Deus?* quo veluti tonitru attoniti ac fulmine icti conciderunt.

IV. *De Petro Cottono.*

ET domeſticis curis Angelos præeſſe voluit Deus; eapropter illorum familiaritatem omni conatu illos ambire decet, quibus religioſarum familiarum cura eſt demandata; quod enim cum Petro Cottono manifeſtò illos feciſſe accepimus, occultè plerumque peragentes, quæ in rem ſunt, admonent, ac in partem veniunt ſollicitudinum, vigiles nunquam dormiturientes. Sed Cottonus non exquiſito cultu, ac veneratione tantùm, ſed qui Angelis homines aſſociat, illibato pudicitiæ flore, quem conſtantiſſimè vernantem ſeruauerat, vt ſibi frequens adeſſet tutelaris, illoque familiariſſimè vteretur, meritò fuerat conſequutus. In Angelum tranſmigret, qui illorum frui optat conſuetudine.

V. *De Alphonſo Roderico.*

ET immigrauerat, opinor, Alphonſus, qui Angelorum vigilias æmulabatur, vitamque omnem illorum cultu metiri didicerat. Quoties enim velociſſimæ temporis fugæ, vitæque furto per momenta nobis ſublatæ, campani æris ſonitu ex rotati horologij partitione admonemur; toties ille vnum ex vigintiquatuor, quos ſibi Angelos in patronos delegerat, appoſito ſacro carmine conſalutabat. Mira dictu res: vigilabat noctu pietas, excitabatque ſingulas ad horarum ſignificationes alumnum ſuum, vt illud faceret officium ſalutationis. Salue igitur vnus omnium mortalium, quos ego legerim, omnium non modò vigiliarum, ſed horarum vir, ac proinde immortalitate digniſſimus.

VI. *De Ioanne Carrera.*

ALter domeſtici operis adiutor ab ipſo vſque Mexico, Angeli ſui familiaritate maximè illuſtris, ſe ſe infert Ioannes Carrera, nam vt cæleſtium cuſtodia omnibus ſit prompta, extraordinarios tamen fauores obſeruantia cultuque non conſueto conſequimur. Excitabatur quotidie ſummo manè ab Angelo Ioannes, vt

ad

ad orationem Dei expeditus incumberet; nec ſegniter excuſſo ſomno ille ſurgebat. Cæterùm, vt homines ſumus, ſemel cunctatus parumper tardiùs è lecto proſiliuit, ſomni adhuc reliquias relegens, quæ veluti furto ſurrepta dulcedo, quum & multis quotidie imponat, & diuinorum operum initia ſua labe contaminet, Ioanni impunita non fuit. Somno enim tanquam carnifici ab irato, ac ſuboffenſo Angelo per aliquot dies permiſſus, didicit, cœleſtes vigiles, quòd diuini obſequij promptiſsimi ſint, ad eamdem formam, illud ſi à nobis exigant, non iniuria nobiſcum agere, quos ſibi quàm ſimillimos reddere laborant.

VII. *De Aloyſio Gonzaga.*

FLagitium eſſet, dum de Angelis colendis agimus, Aloyſij, quem Romanæ Rotæ Patres ampliſsimo honoris titulo Angelicum iuuenem appellarunt, diſsimulaſſe virtutem; etenim appellationem eam, quum ille caſtiſsimis moribus vitáque ab omni mortifera labe immuni meritus ſit; hæc tamen ſi deeſſent, ipſo ſanctorum Angelorum cultu conſequi potuiſſet. Sanè ſi minutis etiam officiis, ſed conſtantibus ea ratio tota continetur, qualis quantuſque in his fuerit Aloyſius, edita de Angelis meditatio liquidò manifeſtat; qui enim de illis adeò præclara ſentiret, ac facienda præſcriberet, illis diu multumque aſſueuiſſe ſit neceſſe.

VIII. *De Balthaſſare Aluaro.*

OMnes quidem religioſè admodum venerari, ſed quatuor ſingulari cultu proſequi Aluarus didicerat. Gabrielem diuinæ illius atque incomparabilis Dei aduersùs homines beneuolentiæ ad Virginem olim legatum Tum illum, qui Chriſto in horto adeò grauiter anxio, & ad preces tertiò incumbentem, ſummi patris mandata detulit, & victoriæ per eam pugnam paulò pòſt referendæ amplitudinem aptiſsimis ad conſolandum verbis explicauit. Tertiò illum, cui noſtrorum ſacrificiorum quædam eſt demandata prouincia, vt illa iuxta precantium vota Deo offerat. Poſtremò tutelarem ac patronum ſuum, & quùm Collegia, aut Prouinciam regeret, ſuorum omnium ſubditorum, vt eos & ſibi faciles, & in virtutum exercitatione ſtrenuos validóſque præſtarent. Duos illos primos ſua ſatis munera commendant, vt pro omni ratione, illorum ſit amplitudo.

IX. *De Joſepho Arriaga, & Franciſco Abbato.*

SIue litterarum ac ſapientiæ, ſiue demiſsionis ac laborioſæ modeſtiæ laude, quis præcellat, Angelorum familiaritatem obſequiis cultúque diligenti poſſe promereri videtur. Arriaga mirum quanta pietate cuſtodem coleret ſuum, eíque ſapientiam, qua erat inſtructus, commendaret. Abbatus item nulla licèt litteratura idem facere non omittebat. Vtrumque familiaria cum Angelis miſcuiſſe colloquia memoriæ proditum eſt. Et Abbatus quidem, cui etiam pinſenti adfuiſſe dicebantur, adeò libera ſimplicitate hoc præ ſe ferebat, vt quùm ſolitudinem captaret, ſecederétque ab arbitris, intertterrogatus, quò ſe reciperet, Ad colloquendum Angelis, reſponderet. Neque id quidem mirum erit, ſeruos cum ſimplicibus ſermonem habere, quibus cum Dominus ipſe ſermocinaturum ſe pronunciauit.

X. *De Petro Antonio Spinello.*

MVltus quum in omni religionis officio fuerit Spinellus, in hoc diligentiſſimum fuiſſe neceſſe eſt. Nam præter communia pietatis officia ingens de illorum dignitate, qua pollent de beneficiis, quæ in nos conferunt, déque toto cultu ac religione illis debita, opus diligenti commentatione ac pietate propemodum abſoluerat, quùm à nobis ad illorum abiit contubernium æternæ felicitatis.

CAPVT V.

De Religione aduersùs Sanctos.

QVVM tanta ſummi illius Numinis ſit amplitudo atque maieſtas, vt quæcumque illa fuerint afflata, perſtrictos hominum animos in non dubiam trahant venerationem; quàm abſurdi ſint errones illi, qui concuſſa Chriſtiani nominis pace, viris ſanctis, quos ardens virtus honores circumdedit, impiè detrahere conantur, ſi quis demum intelligat, Solem vnum in ſtellis omnibus lucere atque honorari, is pro rei poterit dignitate iudicare. Quid, rogo, verentur præpoſteri pietatis euerſores, nedum pluribus veluti canalibus ſparſum diducitur flumen hoc religionis, bibulas per humanitatis arenas hauſtum, cùm

Digitized by Google

cùm ad diuinitatis mare, cui ſe totum in tributum debet, fuerit decurſum, nullas aut exiguas, ac veluti limo falſi cultus pollutas, infectáſque aquas voluat; quaſi verò non æquè prompta & magis ſyncera imagine veritatis, ſi his certare ſit animus, dicere poſſim, pluribus auctum riuis, pleniore alueo, impetúque torrentis in Deum ferri. Sed quis furor eſt, nolle Dei amicos eſſe venerationi, quos Deus ipſe vult eſſe honoratos? Gemmarum ſplendor omnis eſt à Sole, nec ideo quiſquam adeò infelix agit, vt quamuis gemmis ad inſaniam captus addictuſque ſit, Soli prærogatiuam ſe pulchritudinis putet auferre: gemmis nulla Solis iniuria ſuus conſtat honos; cur viris verè magnis, ac triumphalibus non item reddatur ſuus? Hîc tu mihi aulicos etiam fœdos & maculoſos colas, & aulæ potentes adores; ego quos ſibi aſſeruit aula illa diuinitatis, omnium virtutum numeris abſolutos, benefica mortalitati noſtræ ſydera non colam? Imò & ad quæcumque illos vel leuiter attingunt, mea pertinebit religio; amicorum abſentium quæcumque potero indipiſci, complectar, atque oſculabor, vt ſi illos præſentes colere non poſſum, abſentiam ipſam hac mihi reddam pietate leuiorem: venerabor, quos habeo virtutum magiſtros atque anteſignanos, eorúmque in clientelam me dabo, qui apud Dominum Deumque noſtrum gratioſi, iis, quibus velint, poſſunt patrocinari.

I. *De Philippo II. Hiſpaniarum Rege.*

HVnc enim vidit Hiſpanica illa aula, in qua maieſtatis artes natæ videntur, cùm ab Henrico II. Galliarum Rege inter pacis ac nuptiarum fœdera ſacros Eugenij Toletani olim Antiſtitis verè ſanctiſſimi cineres, vt mutuæ charitatis ſequeſtros impetraſſet, ſubire ferculum, atque vltrò ceruicem pio oneri inclinare, cui orbis vnus & alter ſedebat immotus. Ne ſibi nimiùm blandiantur magni illi orbis arbitri, quos Ezechielus Vates celeberrimus ſtellāti diuinitatis throno ſuccollantes eſt contemplatus, arbitror illuſtrius ſubiiſſe pondus Philippum, qui reliquias illas, in quibus diuina Maieſtas fulget, ſibi putarit eſſe deferendas. Meruit domitarum gentium colla calcare, qui collum flexit, ac famulare exhibuit religioni.

II. *De Philippo III.*

IVngantur eorum nomina, quorum non eſt diuiſa laus, quum imperantis patris, & obſequentis nati eadem ſit religio. Clauſerat

Digitized by Google

pretioſiſſimis ex diuite metallo affabrè facto thecis Philippus pater vnde vnde quæſitas,& Pontificum bona venia ad Eſcuriale conlatas Sanctorum reliquias,ingentem, & pio Rege dignum theſaurum. Illas ergo thecas,atque conditoria,ſi quid pulueris adhæſiſſet, peniculo à Philippo iam Principe tergi, atque in ſplendorem dari iubebat. Princeps, ne paternæ concederet pietati, lubentiſſimè, atque, vt aliquid adderet de ſua, præſtabat de genu. O verè nimis honoratos Dei amicos, vt Dauidis verbo vtar, quorum honoribus famulares ſunt Regum manus!

III. *De Joanne Borgia, Duce Gandiæ.*

QVæ iam ſequitur non faſtigio,ſed inuento placebit pietas, orbe Chriſtiano comprobante. Gentilitia Borgiæ gentis fuit, quam Ioannes Franciſci pater, inſtauratam amplificauit, ineuntis anni feriis,Sanctorum,quibus anniuerſarius ille menſis eſſet, nomina ſchedis deſcripta ſortiri, vt ſorte datos cœlitus patronos domeſtici pro ſe quiſque certatim colerent. Hunc morem vt pietatis pleniſſimum Franciſcus, in Societatem IESV, cui Generalis præfuit, magna ſociorum adprobatione intulit, eumdem ſocij paſſim Chriſtianum per orbem vulgauere. Quid enim? an non liceat ſortiri beatæ illius aulæ ſidera immortalia, vt virtutibus opportuna, ſi hæc, olim caduca, quibus nihil commune ſit moribus, rebus obſeruent agendis, qui mortalium omnium quum ſtrenuiſſimè inſaniant, ſibi tamen ſoli ſapere videntur?

IV. *De Cæſare Baronio.*

INcredibile prope videtur,quod de Baronij in Principes Apoſtolorum obſeruãtia narratur;nulla enim illi dies abiit,qua Vaticanam Baſilicam,animo ſupra tempeſtatũ varietatem conſtanti venerabundus non inuiſeret;neque vnius anni ea fuit exercitatio;ſex enim integra luſtra occupauit;nec illi facilis,aut prõpta via,quum & tranſeundus Ælius pons æſtiuis caloribus infamis,& hyberno cœlo bona vrbis pars lutoſis vſque viis eſſet luſtranda.Tenuit tamen incœptũ vir verè magnus;nam quæ domi nullo labore naſcuntur, ea æuum nõ ferunt.

V. *De Carolo Borromæo.*

HIc verò curam illam religionis plenisſimam eo conuertit, vt quæ longo neglectu,ac ſine cultu,per bellorum iniurias,quibus dudum

Digitized by Google

dudum laborauerat Inſubria, Sanctorum corpora iacebant, ea excitata modis omnibus populi ac Principum pietate, debita eſſent in veneratione. Itaque inſtructis veluti triumphalibus pompis ex obſcuris locis extulit, ac magnificentiſſimè circumlata per vrbem illuſtri celebritate ſub altaribus collocauit. Sed vt intelligerent, quod nam genus venerationis beatis illis mentibus eſſet gratiſſimum, ipſe ante ſacros cineres fuſus in preces, integro peruigilio noctes traducebat inſomnes; videbaturque ſentire ſub illo cinere ignem vigilare pietatis.

VI. *De Odoardo Torgmontono.*

QVotidianæ Baronij veluti peregrinationi, cui plurimam laudem incœpti conſtantia circumdedit, longinquam Torgmontoni adoleſcentis prædiuitis ac delicati iure connectimus, cui ardui facinoris auſum admirationem conciliet. Tranſmiſerat ex Anglia purioris cæli deſiderio, & quamquam vicino in Belgio Religionem Catholicam publicè profiteri, pietatémque palàm in ſeminario ſuæ gentis poſſet excolere, Vaticani tamen cæli vitales Religionis auras amauit. Iter ingreſſurus, vt equo vteretur, nunquam ſibi paſſus eſt perſuaderi; pedibus tam longam & difficilem viam emetiri voluit, vt eo mactus labore Apoſtolorum liminibus ſe affunderet, ac præcipuo quodam ſenſu percoleret. Suffecere nobili adoleſcentulo vires animi, quibus tanquam feſſum corpuſculum vrgens peregrinationis tandem metam incolumis attigit; docuitque corpus in plura ſufficere, niſi animo deſtituatur. Idem ſuper os omnes venerabatur, ſed aduersùm patronos, quos menſtrua ſortitione ſibi deligebat, intentior cura, cui tum maximè indulgebat, cùm cœleſti menſæ accumbens, illos in vota partémque conuiuialis illius ſanctitatis vocaret.

VII. *De Vincentio I. Mantuæ Duce.*

REgia Vincentij Religio fuit; nam quum Sanctorum reliquiis ornandis colendiſque animum intendiſſet, plurimo argento, eoque elegantiſſimè facto ita eas condidit, vt vaſorum pretio, & opere certantibus, ea ſacrorum cinerum exiſteret veneratio, quæ ab elegantiſſimo theſauro emineret. Hæc ille conditoria in ſanctæ Barbaræ cellam intulit, colebatque magna religione fidens magnis

 illis

Digitized by Google

illis aduocatis Deum ſibi olim placandum, cùm nuſquam melius, quàm amicis parandis aurum poſſit impendi.

VIII. *De Maria Luſitana Principe Parmenſi.*

AMorem ſubitis rerum, in quibus nullus ſimulationi locus eſſe ſolet, maximè prodi videmus, eaque longè cariſſima, quorum improuiſis in periculis non excutitur recordatio. Mariam è Luſitania in Belgium præcelſa in roſtrata vehebat Monsfeldius, cum accenſo fortuito igne conclamatum à nautis eſt. Admota illico ſcapha, in quam deſiliens Maria ſe periculo ſubduceret; nec illa ſegniter è regio puppis conclaui proſiliebat; qua in feſtinatione gemmarum, quas plurimas, eaſque pulcherrimas habebat, oblita, reliquiarum ſacrarum thecam ſolùm ſecum extulit, ſi eæ ſaluæ eſſent, vnionum ac gemmarum curam ſibi poſtremam eſſe demonſtrans. Sapienter fecit, atque pro Chriſtiana pietate, cui magis ſanctorum hominum puluiſculus, quàm auri lucent ramenta.

IX. *De Camillo Lellio, Ord. Minor. T. Fund.*

NOn in ſolis reliquiis Dei amicos colimus, ſed in imaginibus conſtantiſſima Chriſtiani moris antiquitate edocti veneramur. Hanc religioſi cultus partem diligentiſſimè coluit Camillus. Cùm enim Catholicis in vrbibus frequentiſſimæ Sanctorum imagines etiam in triuiis publiciſque viis depictæ viſantur, Camillus nullam inſalutatam præterire ſolebat;nec vlla ventorum,aut pluuiæ iniuria, quùm caput honoris cauſſa coram illis aperire deterrebatur, ratus honori ex honorantis incommodo non parum ſplendoris accedere.

X. *De Dominico Betancio, Ord. Præd.*

REm propè incredibilem auſus eſt Bitancius, vt pietati ac venerationi, quam aduersùs amoris ac pœnitentiæ magiſtram Mariam Magdalenam hauſerat, faceret ſatis; ſuſcepta enim peregrinatione ad Maſſilienſem montem, in quo illa ſupremos vitæ annos tanta diuini fauoris egit admirabilitate, quindecim ab illo antro paſſuum millibus nuda humi genua poſuit, atque ita genuflexus maximo labore ſe moliens, perque montis ardua agens ad ipſum vſque antrum perreptauit. Quanta ibi voluptate profuſum diuinitus credimus hominem, qui tanto illam peteret labore? Niſi vanis plerumque atque inanibus fama delectaretur, iam Liguris illius,

qui

qui cochleas colligens, perque abrupta reptans, caſtelli in Africa expugnandi Mario viam oſtendit, vt Betancij nomen vulgaret, potuit obliuiſci.

XI. *De Milite Hiſpano.*

HArlemij obſidionem cum rebellium petulantiſſima impietas, tum vnius Hiſpani Legionarij fortis ac felix pietas nobilita-runt. Vt ſe nauiter impios probarent hæretici defenſores, ad reliquas in Sanctorum imagines contumelias, illud quoque ludibrij addiderunt, vt ſuſpenſas de mœnibus, aut in ipſa procidentium ruina, pilis oppugnantium obiicerent, ac impudentiſſimi ſanniones ne in diuos exploderent, religionem inueterent. Neque ideo tamen Hiſpani eo religionis ludibrio abſterrebantur, quamuis res omnibus indigniſſima videretur. Ergo vnus è legionariis non ampliùs ferens ab impuris hominibus amicorum Dei imaginibus ſic illudi, extra vallum aggereſque incitatiſſimè procurrens ad ipſas vſque mœnium ruinas, ſtatuam vnam amplectitur ignominiæ ſubtracturus, cum eáque ſponte ſubiectam in foſſam prouoluitur, & quamquam denſa vndique glandium grandine crepitante, inde illæſus ſacrum ſignum refert ad ſuos. Viderint, qui hoc legunt, quantis interuallis Romano præter hoſtium ora ad ſacra Albano in monte facienda properanti Hiſpanus hic antecellat. Nam Romanus nullis hoſtium telis ob ſacrorum reuerentiam petitus eſt; Hiſpanus ignitam inter glandium procellam iaculantium hoſtium impietatem nobiliori auſo repreſſit.

XII. *De Chriſtophoro Mondragonio.*

COmportauerat Limburgenſem in arcem, atque adeò ſuum in conclaue Sanctorum reliquias ereptas furentium hæreticorum manibus, in eo tanto armorum vtrinque tumultu, eaſque in arca prope ſe habebat. Forte fortuna, ſiue caſu, vt fit, ſiue fraude, accenſo per noctem in inferiori domus parte tormentario puluere, vaſto cum terræ motu, conuulſa arcis parte, latéque diſiectis parietibus, procidente tecto ac tabulatis, Mondragonium, quem in arce dormiſſe ſciebant, adeoque ruina oppreſſum non dubitarent accurrentes milites ac centuriones, parte tantùm pauimenti, in qua lectulus erant & arca, & ſolitario pariete prominente incolumem inuenere, atque mutuas inter gratulationes, periculo exemerunt, haud dubij redditam à diuis vicem.

XIII. De

Digitized by Google

XIII. *De Tereſa à IESV.*

HVius laudatiſſimæ Virginis præcipuè opera reuocata ſuperiori ſeculo, quæ paulùm videbatur obſoleuiſſe, ſanctiſſimi Ioſephi veneratio in magna vbique gentium Chriſtianarum nunc celebritate verſatur. Etenim inſtinctu quodam diuinitatis tunc ſibi maximè Ioſephum patronum delegit, quùm veteris diſciplinæ inſtaurandæ ſuſcepto conſilio, perque ardua & aſpera conanti præſentiſſima è cælo ope indigebat. Igitur diligentiſſimè colere inſtitit ac venerari, tanto operæ pretio, vt illo interprete apud Deum vſa nullius vmquam in rei petitione repulſam ſe paſſam eſſe ſcribat. Voluit ſuæ monumentum extare pietatis; nam quàm primum veterem ad normam domum inſtituit Sanctimonialium, eam Ioſephi nomine titulóque dedicauit.

XIV. *De Innocentio Calatagironenſi, Ord. Minor.*

DOmum Chriſti Domini, Deique noſtri ſanctiſſimam fuiſſe, quis dubitat? eius itaque auiam Annam tum plerique alij iam olim pietate ſingulari venerati ſunt, tum recentiſſima memoria Innocentius, vir ſimplicitatis eximiæ, quem plurima cum vitæ duritie coniunctam, & diuinarum rerum interiori ſcientia illuſtrem vrbs nihil mediocre admirari ſolita, ſuperioribus hiſce annis ſuſpiciebat. Præcipuè illi erat aduersùs Annam religio, quam blandiſſima ſubruſtici alioqui oris, ſuauitate Bonam anum appellabat iocundiſſimè, ac per illam, quicquid vellet, à Deo ſe auferre dicebat. Hic à Gregorio XV. qui hominis religionem palàm amabat, vt ſolemnior cultus anniuerſaria eius luce decerneretur perſuaſit; & Pontifex edicto ſanciuit magnis apud omnes religioſæ venerationis conſequutis incrementis; cœleſtis hæc pietatis, vt ſic dicam, aurifodina, nouas quotidie venas oſtendit, non vt veteribus exhauſtis, ſed vt alacritati colentium conſulatur.

XV. *De Alexandro Cardinali Vrſino.*

PRoxima Saluatoris domui, nulla quidem ſanguinis cognatione, ſed amore ac reuerentia Magdalena fuit, erga quam proinde plerique magnorum virorum pietate ſingulari afficiuntur, magna plerumque mercede. Amauit hanc religionis particulam, qui totius eſſet diligentiſſimus, Alexander, & vt animo obſequeretur ſuo,

preces

Digitized by Google

preces laudéſque à ſe conceptas, atque ſolemnes in horas diſtributas, quibus diuinam in Magdalena beneficentiam celebraret, quotidie vſurpabat. Vix vmquam aliàs diuina ſe charitas luculẽtius, quàm in Magdalena explicauit, ob eamque rem cultum venerationémque merita eſt ampliſſimam. Quos enim Deus amat, homines colunt.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

QVàm iſte per ſe, per ſuos operam Petri auctoritati ſartæ tectæ conſeruandæ impendit nouæ militiæ dux, eam miles adhuc eiuſdem Petri laudibus decantandis carmine Hiſpanico dedicaſſe videri poteſt. Nec dubitauerit grata ea carmina Petro fuiſſe, qui meminerit obiecta eiuſdem Petri ſpecie redditum integræ valetudini Ignatium, & meliorem inditam ei mentem fuiſſe. Nec Petri modò cultor egregius fuit per omnem vitam Ignatius, ſed amicorum Dei omnium, quorum icunculas ſcrinio accuratè repoſitas inuenere poſt mortem, quaſi nihil carius eorum imaginibus haberet in terris, quorum felicitatem ac patrocinium ſuſpiceret, atque ſentiret de cœlo. Illud etiam dicere conſueuiſſe Ignatium accepimus; quamquam magna & præclara ſint, quæ nobis innoteſcunt amicorum Dei ornamenta; ſibi tamen certò conſtare, illa cum his, quæ abdita illorum in mentibus atque in adytis animorum latent, nullis partibus eſſe conferenda, quòd infinita in illos Dei beneficentia nobis planè ſit incomperta; ob eámque rem ſe illos plurimum ſuſpicere, nullamque tantam ſibi videri eſſe venerationem, quam meritis parem habere poſſimus. Experientiæ hoc fuit oraculum; ſancti enim viri, quæ ſint ſanctitatis rationes, ſoli pernoſcunt.

II. *De Franciſco Xauerio.*

ORientis totius conuerſionem ad Chriſtum, vt maximè perurgeret Xauerius, magnóque illius Apoſtolo Thomæ peculiarem ſe in clientelam vt daret, ſpirituſque deſtinatis ſuffecturos ab eius tumulo hauriret, Meliapurem peregrinatus eſt. In ea vrbe hoſpitium prope Apoſtoli ſepulcrum nactus, ad illud perdius ac pernox in preces incubuit, & ab illa *Calamina* (hac voce Brachmana-

Ioan. Rhò viri. hiſt.

rum veteri lingua lapidem, ſuper quem lanceis confoſſus occubuit Apoſtolus, appellant, indeque in Eccleſiæ tabulis, Calaminæ Thomam martyrij lauream abſtuliſſe conſignatum eſt) clauſiſque cineribus flammas hauriebat, quas deinde gentibus ad Orientem vltimis inferret. Abſtulit etiam inde particulas illius trunci, quem ab æſtuanti Oceano in littus eiectum, atque Elephantum plurimorum coniunctis viribus immobilem, facili ab Apoſtolo manu zona alligatum attractúmque ad Eccleſiæ conſtruendæ locum vetus fama vulgauit. Demum quamquam ab ea vſque die, qua ei India Prouincia decreta eſt, Apoſtolicos ſpiritus imbibiſſet, inde tamen multo alacrior, & Thomas velut alter nobis proceſſit; vt non de vano Geminus illi iam olim dictus fuiſſe videatur.

III. *De Marcello Maſtrillo.*

QVod Xauerio Thomas, hoc Macello fuit ipſe Xauerius. Etenim homo, qui Xauerij ope ab ipſis ignauæ mortis faucibus ereptus, atque illius in verba præeuntis exhortatione generoſæ per acerbiſſimos cruciatus apud Iapones obeundæ deuotus eſſet, patronum hunc ſuum miris coluit officiis, nunquam non præſidium expertus. Hoc vno Oceani procellas, nauigationis incommoda vicit; huius imaginem inter volitantia barbarorum tela in Mindanno egit intrepidus, victoriámque Chriſtiano obtinuit: hac ſuperſtitiones Iaponum in certamen etiam miraculorum, fide magna, popoſcit. Demum quum duceretur plectendus capite, poſt IESV ac MARIÆ nomina Xauerij etiam nomen, quaſi præſentem intueretur, teneriſſimo quodam animi ſenſu inclamauit, vt qui morientem quatuor ante annos, vt glorioſiùs in Iaponia hoc faceret, reuocauerat, in ipſo ſupremo rerum articulo fauens adeſſet.

IV. *De Bernardo Colnago.*

COlnagi nomen cùm virtutum multis admirabilitatibus, tum ſingulari in Antonium Patauinum, & Franciſcum Paulanum pietate Italia tota celebratum eſt. Quàm familiariter cum illis, quaſi præſentibus ageret; quàm fidens ab illis, quæ vellet cumque peteret, atque auferret; quantis celebraret laudibus, vix poſſit explicari. De illorum laudibus miro animi ſenſu dicere, feſtos dies celeberrimos agere, hymnis & plurimo carmine, quod illi facili ac nitidiſsima vena fluebat, in eorùm gratiam ludere, demùm quùm ipſe humi cubaret,

cubaret, illorum ſigilla in lectulo mollisſimè collocare, vt quantum illis tribueret, vel ſic palàm faceret, voluntariæ homo ſimplicitatis, quum alioquin diuina humanáque Philoſophia, quam plures per annos explicauerat, longè eſſet illuſtrisſimus. Sed ludente cum hominibus in hoc terrarum orbe Dei ſapientia, quid adeò mirum ſit, viros ſapientia ac pietate inſignes, cum ſuperis ludendi, quaſi licentiam vſurpare? cœli dignatio terræ audaciæ reprehenſionem adimit, fiduciæ laudem relinquit.

V. *De Staniſlao Koſtka.*

QVo præcipuè cultu, quibuſque obſequiis Barbaram fortiſſimam Virginem demereretur Staniſlaus, quamquam haud ſatis compertum habeam, quæſitiſſima ea tamen fuiſſe non dubito, quum illorum ampliſſimam videam fuiſſe mercedem. Vetus ab antiquiſſimis ac religioſiſſimis Germaniæ temporibus ducta fama eſt, qui illam Virginem piè colant, eos à cœleſti pane ieiunos atque imperatos ſupremum illud iter non ingreſſuros, hoc illi à Deo ſorte datum. Ob hanc præcipuè cauſſam celeberrimum apud Chriſtianas gentes, ſed præcipuè apud Septentrionalis oræ accolas Barbaræ nomen fuit, hodiéque eſt. Itaque Staniſlaus auitam patriæ pietatis diſciplinam ſequutus, quàm non ex vano à maioribus ea hauſta de Barbara eſſet opinio, magno ſuo bono ſenſit. Grauiſſima in valetudine hoſpitis hæretici iniuria, Euchariſtia prohibitus, Barbaram cùm inuocâſſet, ecce ſibi clariſſima vndeque circumfuſa luce, quæ oculos tamen mirificè recrearet, Barbara adeſt, duobus Angelis qui adoleſcenti integerrimo diuinas inferrent epulas, tertia addita, vt patrona. Vulgaria obſequia tantum ſuperûm fauorem non merentur.

VI. *De Joanne Ledeſma.*

QVos Ledeſma ſibi delegiſſet, patronos eos, quæſitiſſimis modis colebat, atque reliquos omnes ante Ioſephum Dei ſponſum mortalium omnium hac ſua ſorte feliciſſimum. Compoſuerat ipſe horarias preces ad ſacerdotalium imitationem, quibus patronos ſuos anniuerſariis ipſorum coleret celebritatibus. Eos porrò dies ita tranſigebat, vt aut de Sanctorum felicitate, & quibus illam artibus inuaſiſſent, meditando cogitaret; aut in illis virtutibus, quarum ope ad tantam euaſerant amplitudinem, ſe ſtudioſiſſimè exerceret, quòd & amor ſimilitudinem, & hæc amorem pariat.

Digitized by Google

VII. *De Petro Antonio Spinello.*

DIligentiſſimus huius totius religionis Spinellus fuit; Sanctorum ædes ſumma religione via tota precantem inuiſere feſtis eorum diebus: quum aliquo digrederetur quorum eo loci ſeruarentur pignora, aditis templis altaribuſque ſalutare, ac commeatum petere: eodem officio perfungi cum illis, ad quos accedebat, eorumque nomina diligenter in ſyllabum referre ne per imprudentiam aliquos omitteret: omnium ad hæc, quos Eccleſia ſacras in tabulas retulit, nomina nuda in enchiridion certo ordine habere congeſta, qui labor cùm aliorum vtilitate typorum beneficio manauit ad plures; ſtatiſque diebus illos votis vocare, hominis in omni religione ſolertiſſimi ac diligentiſſimi artes fuerunt, quibus dum Sanctos colit, eorum ſimilis euaſit. Raró enim fit, vt quos ſiue mortales colimus, ſiue immortales, non imitemur.

VIII. *De Didaco Martinio.*

CVm plurium è Societate aduersùs Vrſulam ſociaſque Virgines iam inde à Petro Fabro, qui Coloniæ præiuit exemplo, delatis earum ſacris pignoribus ad vltimas vſque Occidentis, Orientiſque Solis regiones, eſt nobilitata religio; tum Martinij eiuſdem maximè ratio eſt commemoranda, quam ipſe Peruuij accolis ingenti cum eorum bono tradidit; nos eiuſdem emolumenti ſpe nunc orbi Chriſtiano communicabimus. Iubebat quotidie vel ter, vel tredecies orationem Dominicam ac ſalutationem Angelicam in illarum cultum ac venerationem recitari; nam priorem rationem ſequutis vndecim annis: poſteriore precantibus longè breuiori trium annorum curriculo earum numerum omnem expungi: Bona ſe ſpe teneri, quibus ea pietas cordi fuiſſet, eos gratam Virginum operam non deſideraturos; adfuturas enim hinc abeuntibus, ac itineris ad beatam immortalitatem ſe comites præbituras, quod votis omnibus per infeſtas infernis furiis vias eſſet optandum.

IX. *De Marcello Scaliono.*

VNumquemque diem, ac ſi vitæ agmen cogeret, ita nobis tranſigendum eſſe, vetus ac laudatiſſimum Romani Stoici dictum eſſe memini; ſed quo id maximè modo confieri poſſit, neque ille admodum tradit, neque ab eo diſcere operæ pretium eſſet in tanta

luce

luce exemplorum, vnius Marcelli more ſatis docemur. Singulos in dies deſcripſerat cæleſtium ciuium vnumquempiam, quem omni ſtudio ac diligentia cultum, interpretem apud Deum ad impetrandam perſeuerantiam adhiberet, ratus ſe tam multis allegatis, quod demum volebat, allaturum. Vt enim numquam eodem cum ſydere ſol naſcitur, ita huic homini eodem ſub ſole grata quadam viciſſitudine variabat pietas.

X. *De Franciſco Hortulano.*

NVlla eſt tam vilis in ſpeciem palæſtra virtutis, ex qua viri magni non prodierint. Hortulanus etſi honeſto loco natus, ac litteris ſatis excultus, coquum nihilominus mira modeſtia diutiſſimè egit; ſed erupit ſordidis è latebris virtus, & admirabilis qua erga Dei amicos afficiebatur, religio. Illi debet Sardinia tot Sanctorum pignora, quæ altè olim defoſſa, ne barbaris inſulam inuadentibus ludibrio eſſent, per obliuionem neglecta iacebant pariter, atque ignorabantur. Itaque haud dubio diuinitatis inſtinctu ad ea refodienda, atque in lucem honoremque eruenda Epiſcopos ac Magiſtratus adhortari Hortolanus, ac loca monſtrare, auia ſæpe, & nulla ſuſpicione notabilia, vt mirarentur, qui ſcire potuiſſet. Sed vt auaræ animæ abditum licèt, altéque montibus obrutum aurum perſentiſcunt; ſic pietatem tacitis quibuſdam motibus animos ciere crediderim.

XI. *De Bernardino Realino, & Joanne Baptiſta Carminata.*

IVngere vno capitulo venerabiles ſenes ideo animus fuit, quia ambo Sanctorum cultu ac nomine alter apud Apulos, alter apud Siculos ad pleraque admirabilia diſſimulanda, inuentione peregregia, vſos accepimus. Primò aduersùs Ironem Lupiorum patronam mira fuit religio. Poſteriori Annæ Deiparæ matris reuerentia notabilis. Vterque patronæ nomen celebrare, cultum augere, quantum conando poterant, precibus, laudibus, ſolemnitatibus, ieiuniis, ſacris; & Realinus quidem goſſipio ex Irenæ tumulo; Carminata ipſo Annæ nomine non ſemel vim naturæ ſupergreſſi admirationem metuere. Ita mixtis pietatis ac modeſtiæ opibus vterque diuitem ad poſteros tranſmiſit hereditatem.

Digitized by Google

XII. *De Petro Fabro.*

TOtius interioris Religionis magiſter optimus Faber, quanta pietate cælites coleret, plures ſingulosque locorum patronos, propter quæ ipſe perpetua quadam vſus peregrinatione tranſierat, & quorum nomina ſtudioſè collegerat, vt omittamus; quibus illam potiſſimùm rationibus intenderet hîc explicabo; nam in eius doctrina lux quædam emicat noſtra cogitatione amplior, atque diuinior. Agendas ille Deo gratias quàm curatiſſimè eo cenſebat nomine, quòd ſanctum æterno electum atque ad magna deſtinatum conſilio paulatim ſuauiſſimè prouexiſſet ad metam: eadem gratiarum actione comprehēdebat Deiparam, Angelum tutelarem, cæliteſque illos omnes, quibus patronis vſus olim ſanctus vir, arduum virtutum iter confeciſſet. Ad hæc Deo, ipſique ſancto intenſiſſimè ſupplicandum, vt illis ſiue tranſlatis ad plures, ſiue adhuc inter nos degentibus, larga benefacerent manu, quibus eius honor & cultus antiquiſſima cura fuiſſet. Subdebat exinde precibus cum Deo agendum, vt quæcumque vmquam ſcripta, & monumenta vſquam extarent, vel ab ipſo edita, vel ex quibus amplior rerum ab eo geſtarum cognitio haberi poſſet, ea venirent in lucem, atque hominum manibus tererentur. Idem ſuſcipiendum votum pro venerabilibus exuuiis, earumque particulis inueniendis, colendis, accipiendis. His ille omnibus mirabiliter Sanctos delectari interno Spiritus ſancti magiſterio ſe doctum fuiſſe dicebat. Quàm latè patet diuina Philoſophia? quantis nos in tenebris agimus. Veſpertilionum mihi nos ſimiles videmur, quibus abeuntis atque in diem deficientis noctis ſubluſtria confinia pro meridie ſunt; nam ad lucidiora plerique omnes caligamus. Sanctorum gloria & veneratio, vt pleno nobis affulgeat lumine, votis omnibus exoptare debemus. Quî enim tam parua ſub luce clariſſimi meridiei accolas dignè colamus?

XIII. *De Simone Bucerio.*

HOminem hîc ego nominaui domeſticis ac ruſticis operibus occupatiſſimum, qui ſibi numquam parcens otium de nomine tantum noſſet, ſed hominem nihilominus religionum ac pietatis totius ſeruantiſſimum, ac ſi otio plurimo vteretur. Argumento ſit cæleſtium ciuium cultus diligentiſſimus; nam, vt minora omittamus, ſingulis horis eorum aliquem appellare, colere, prece venerari,

ri, ac votis vocare mos illi fuit, & ne quidquam ſomni importuna ſibi decerperet neceſſitas, magnis à Deo precibus obtinuit, vt interpolaret. Magna enimverò audere poſſumus, & conari, quùm per noſtras non patimur preces beneficentiæ ſuæ fontes Deum claudere.

XIV. *De Petro Cottono.*

SIue tacito animi ſenſu, ſiue ſacris precibus, ſiue amicis in colloquiis, ſiue concionibus velis, omnibus planè modis cultum à Cottono Ioſephum inuenimus; atque vt erat vir ille admirabili pietate, numquam non cum præclara eiuſdem commendatione. Illud ſingulare, quod quam ſibi diem ardenti animo eſſe optauerat ſupremam vitæ, Ioſepho nimirum ſacram, eadem hinc exceſſit nactus viæ optimum ducem, qui Chriſto olim laborioſæ fuit peregrinationis.

XV. *De Hermanno Hugone.*

ENitebatur adhuc adoleſcens Hermannus contentione ſumma non magis ad omnem eruditionis, quàm ſanctimoniæ laudem, ſeque auditoreſque ſuos, quos Rhetoricis inſtituebat Bruxellis promouere; ſed iſtam illi præhabendam præclarè docebat Ergo interterruptis ſcholaſticis exercitationibus Sanctorum nomina ex Eccleſiaſticis tabulis, quas Græco nomine Martyrologium dicimis, natalitiis eorum inſtitit recitare, tum vnius præ reliquis aut res geſtas breuiter perſtringere, aut factum aliquod illuſtrius extemperanea eloquentia ad inſerendam adoleſcentium animis virtutis admirationem, explicare; nullum hinc litteris, aut eruditioni damnum exoriri dictitans quum pietate comite liceret proficere.

CAPVT VI.

De religioſo ſacrorum dierum cultu.

AN tempus terere cenſebimur, ſi ſepoſiti Deo temporis iura, decora, religionemque recenſebimus? Antiquiſſima certè Religionis lex, quam Deus ipſe tulit, atque ab ipſo rerum exortu quiete ſua ſciuit; quum ſeptimam quamque lucem in prima diuino planè otio dedicauit. Quamquam enim operantem diuinitatem, omnigenis

virtutum

Digitized by Google

virtutum actionibus colere æquum ſit, eamdem tamen immotam, ſibique vni æternùm conſtantem, qualicumque illius quietis imagine venerari decorum eſt. Et quid aliud homines Deo magis velint dicatum, quàm tempus, in cuius vnius poſſeſſionem nos immiſit rerum natura, dum in dulce hoc lucis exilium expulit vagientes, ac reluctantes? Rem planè mirabilem, nihil minùs noſtrum, nihil tam noſtrum ac tempus eſſe contraria viciſſitudinum diſciplina. Quod enim ius, aut quod imperium in tempus nos inepti vſurpemus, quod vel inuitis euolat, ac veluti fugitiuum mancipium, ac malæ frugis, particulas vitæ, quas illi extorquere non poſſumus, furaciſſimè rapiat, & quaſi iure, quàm qui optimo, ageret, ſuaque ferret bona, repetundarum nobis nullum fas, miſeris, iuſve ſuperſit? Contrà verò, quantum in illud nobis eſt iuris, quod præclarè geſtit redimentes, vt loquebatur Apoſtolus, nobis addicimus, eiuſque opes noſtros in theſauros, æternitatis deſtinatione, congerimus? ſpoliat tempus otioſos, ſatagentes ditat; fluminis inſtar, quod per deuexa rapidum ac torrens, quas radit, abrodit ripas; per æqua camporum labens, ac ſuperfuſum, inuehit feracitatem. Sed nunquam tam noſtrum eſt, quàm cum Deo æternitatis Domino ſacramus, cuius ob reuerentiam fugæ immemor totum ſe ſiſtit, ſeptima quæque dies non labitur, ſed Religionis veluti clauſtris ſeruatur, alias etiam particulas diuinis impreſſas veſtigiis, aut magnorum cælitum memoria illuſtres, eadem quiete religioſas habere, mos fuit. Vtinam nulla nos cogeret mortalitatis neceſſitas, tempus hiſce diſtractum ſpatiis, diuidere! Vtinam liceat rem adeò pretioſam Deo ſolidam religiosè dicare! quantum, rogo, ima hæc telluris facies ab illa ſede abiret beatitatis? Olim quum Chriſtiani moris principes, conditoreſque diſciplinæ, caducis hiſce bonis minùs attinebantur, æternorum canditati dies omnes ferias eſſe iuſſerunt, ne quid periret religioni; nunc adeò lapſi ſunt mores in peius, vt vel ipſos, quos auguſtiſſimis nominibus colimus, plerique ſibi eſſe putent prophanos. Quam ob rem ſi illuſtribus exemplis debitam illis venerationem aſſeruero, religioſum operis pretium me facturum puto.

I. *De Chriſtophoro Columbo.*

CHriſtophoro Columbo quàm audax fuerit ad nauigandum animus, quum mortalium primus immenſi Oceani fluctus edomuit, rapuitque ex eius ſinu noui orbis imperium, nemo vnus eſt, qui

Digitized by Google

qui ignoret: eidem tantam fuiſſe ſacrorum dierum religionem, vt feſta luce nunquam anchoras tolleret, nunquam vela faceret, fortaſſe non omnes norunt. Nimirum inter aſſultantis Oceani fremitus ſtridorem rudentium, nautarúmque clamores modica hæc interpellantis religionis quies minùs animaduertitur. Semel creberrimis, ac periculoſiſſimis in nauigationibus neceſſitati paruit, veritus, ne cùm ſuprema iam fames alimentis conſumptis immineret, religio temeritatis vicinia, in ſuperſtitionem migraret.

II. *De Dominico Anſalonio.*

HEroïs celeberrimo facto, pueruli nouennis dictum adiungam dignum ætate grauiori, ſi virtus annorum res, non animi eſſet. Inuitauerat Dominicum Antonius pater, vt quoniam profeſtis diebus ſcholarum moleſtiſſimis occupationibus impediretur, quominus auram liberiorem ad maris oram, ipſo in portu Meſſanenſi obambulans caperet; feſto die conſcenſo ſecum curru liberiore cœlo frui vellet; cui Dominicus ætatem pietate præuertens: Ego verò, Domine, inquit, feſtis diebus longè maioribus occupationibus diſtineor; hi enim diuino cultui ac magnæ Matris venerationi debentur. Ob hanc rem, bona tua venia ego ad templum adibo. O puerum iam cœlo dignum, vbi æternum feſtum agat felicitatis.

III. *De Sancia Carillo.*

AGebatur dies diuiniſſimæ ſacer Euchariſtiæ, publica populi hilaritate ne dicam, an licentia? Certè Sanciæ attentiùs Deum deprecanti obiecta Chriſti Domini ſpecies eſt, fœdum in modum lancinati, eo potiſſimum oris habitu, quo Iudæorum veſana rabies eum olim traxit ad ſupplicium crucis. Attonitæ, atque interrogare volenti, occupauit Chriſtus dicere: Hi hodie ita me excipiunt; & cum dicto euanuit. Sed hæſit altè infixa animo Virginis imago, doluitque ſanctitatem religioſiſſimorum dierum, tanta morum licentia violari; quam vt expiaret, vberes, dum vita ſuperfuit, lacrymas fudit.

IV. *De Carolo Borromæo, Cardinali.*

HIc verò, vt lapſos in hac etiam parte Chriſtianos mores ad veterem reuocaret diſciplinam, leges ſanctiſsimas tulit. Annonam publicè vendi, quamdiu matutina ſacra ſolemni ceremonia fiunt, aut veſpertinæ preces decantantur, interdixit. Circulatores

per idem diei tempus circulos in foro cogere, perſonatum quemquam etiam in ipſis Bacchanalibus incedere; militares ludos ſiue haſtis in annulum inſerendis, ſiue in pectus ex aduerſo concurrentium adigendis, frangendiſque exerceri, nulla virorum principum offenſione deterritus, conſtantiſsimè vetuit. Contrà verò, ne iners otium populi cauſſari quiſquam poſſet, exercitationes pietatis plurimas, quas ſolerter excogitauit, feliciter in mores induxit, quibus hodiéque Mediolani plebs dies feſtos magna ex parte ſanctiſsimè tranſigit.

V. *De Staniſlao Hoſio, Cardinali.*

CVi pietati vt tranquillo vſque animo ſeruiret, Hoſius, quod contaminatis hæretica peſte in pagis vrbibuſve minùs commodè fieri poterat, longiſsima itinera diu, noctúque ſine cibo ac ſomno continuare non dubitabat, ne ſacras illas dies in terra tenebrarum agitare cogeretur. Audiant hæc, qui Chriſtianæ pietatis partes has contemptim habent; quaſi verò nullum piaculum ſit in iis minùs pium eſſe, quorum antiquiſsima, ipſiuſque Dei ore toties eſt laudata religio.

VI. *De Petro Pitœo.*

SAcrorum dierum religionem ſtudio litterarum minimè violari ſapientum omnium ſuffragiis conſtare non dubitabat, opinor, Pitœus, vir longè doctiſsimus; nec, ſi quid ex illo lucri capitur, eius quaſi ſordibus infici eorumdem ſanctitatem. Verumtamen ne qualis ea cumque demũ eſſet, ex ſalariis ſportuliſve, aut minerualibus crearetur iniuria, & ne vel leuiſsima querelæ daretur occaſio; quæcumque ſacris diebus ſuo ex munere (erat autem Patronus celebris, qui cauſſas ageret magnas, & de iure conſulentibus reſponderet) lucra faceret, ea in mendicabulorum ſtipem ſponte ſepoſita, illis exinde ſumma fide diſtribuebat, ratus pauperum bono atque commodis ſacrati temporis otium honeſtiſsimas per artes optimè tranſigi, ac minimè ſordido, ſed illuſtri ac maximè decoro negotio implicari. Itaque vt religioni ſatisfaceret, miſericordiam intendebat.

VII. *De Japonenſibus Chriſtianis.*

VIx multis legibus, edictiſque grauiſsimis obtinere hucuſque potuere Eccleſiæ Principes in hac tanta religionis auctoritate ac lumine, quod noua illa Eccleſiæ Iaponica Neophyti eiuſdem tacito religionis

Digitized by Google

religionis ductu factitabāt. Ludouicus Froius, inter illas primas operas homo, vt illi Prouinciæ ſuis laboribus, ſic reliquo orbi Chriſtiano epiſtolis notiſsimus, aduerſa diu valetudine laborauerat; & quæ Apoſtolicorum virorum paupertas erat, oryza, & ſalito piſce vitam ægrè traduxerat; quum ſtomachus cibos iam reſpueret, oua ſorbilia aliquot danda ægro fuere; igitur qui ea per Chriſtianorum domos conquirat, puer ab amicis cum argento dimittitur. Rediit ille haud ita multo pòſt, atque oua ſimul argentumque repræſentauit. Nam quia feſta dies fortè erat Chriſtianorum, nemo oua voluerat vendere; quia verò pro ægro petebatur, libenter ſponte dederant omnes, charitatem in lucro reponentes, lucrum ſacrilegio imputantes. O aureas verè animas, quas vt aurum iam diu perſecutorum immanitas probat.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

SCio equidem quod olim Reipublicæ Chriſtianæ pro toto ſacro Ordine votum fecit, id religioſis hominibus præcipuè conuenire, vt per omnem vitam diem Domini feſtum agant; & plerisque viris ſanctiſſimis ſic vitæ totius actiones ex formula deſcribi, vt nihil ſacratioribus diebus addere poſſe videantur; nihilominus ipſa ſe incitat pietas, vt ſi non alia, ſaltem aliter agat, & animorum ſalutem impenſiùs curet. Ignatius ergo feſtis maximè diebus quum litterarum ſtudiis Compluti, Salmanticæ, ac Pariſiis operam daret, totus in eo erat, vt lectiſſimos iuuenes ab otio ludiſque auulſos ad ſacrorum frequentem vſum alliceret, templiſque doceret aſſueſcere.

II. *De Hermanno Hugone.*

INter primos eruditionis hauriendæ atque tradendæ contentiones adeò ſacros dies ab omni eius ſtudio eximios habuit Hermannus, vt ſolidos ſacris in precibus commentationibuſque ſibi putaret in templo eſſe traducendos. Quòd ſi amatam homini quietem interpellatores importuni abrupiſſent; tum ille ſermones de rebus diuinis conſtanter miſcere, nec alio abripi, vt quia cum Deo tunc loqui non poterat, nullo ſaltem pietatis detrimento de illo cum homi-

nibus loqueretur. Nam dum alios accendimus, præſenti flammarum vſura validè inflammamur.

III. *De Paulo Joſepho Arriaga.*

QVis neget Arriagam temporum omnes articulos diligentiſſimè obſeruaſſe? Duodecim totos annos, quibus Rhetores docuit, hoc diebus Dominicis conſtanter factitauit; quum per reliquos dies ſiue domi ex ſepoſitis in vſum pauperum, ſiue ab amicis ſubmiſſam collegerat ſtipem, ipſe cum diſcipulis è Societate propalam ad carceres deferebat, atque egentiſſimis hominibus multa cum charitatis ſignificatione diſtribuebat; ratus tunc Chriſtum optimè coli, quùm iuxta ſua vota ac præcepta, in his pauperculis colitur, quos ipſe ſuam vicem voluit obtinere.

CAPVT VII.

De templorum cultu, ac reuerentia.

PARS iſta Religionis eſt, in qua vera æſtimantibus, fœdiſsimè hodie in pleriſque Chriſtianæ Reipublicæ prouinciis, & magna cum animorum labe peccatur. Pudor eſt dicere, quàm mortalium inquinatiſsimi ſacras Deo ædes ipſa præſentis numinis verendas maieſtate, contemptim habeant, quàm nullo paratu intrent, quanta ibi agant licentia. Lubet aliò vertere ſtylum, quàm in querimonias acuere non profuturas; nam fex illa Reipublicæ, theatrum hocce virtutum ingredi non ſuſtinet. Illud tamen minimè diſsimulauerim, delictum hoc populorum peſtilentiis, annonæ caritate, bellorum cladibus, & quæ alia ſupremam in iram numinis vertunt mortales, manifeſtò lui, nec tamen elui, quum vel inter ipſa flagella peccetur. Sed niſi omnem exuerint pudorem, fidémque inſuper habeant, quomodo in hiſce ſanctimoniæ ſedibus toto corpore non perhorreſcant nequiſsimi mortales, equidem haud ſatis intelligo. Cùm enim animorum vis ea ſit, & rerum ordo ineluctabilis, vt ſceleroſi virtutum præſentiam non ferant, ſed vilium catellorum inſtar ad leonis aſpectum horreant, fugámque circumſpectent, quàm robuſtam illorum conuenit eſſe iniquitatem, qui iſta contemnunt? Amoue mihi tantiſper

Digitized by Google

tiſper velum hoc mortalitatis,cuius interiectu diuina nobis non licet intueri , & ſtatim apparebit , quanta diuinis hiſce adytis beatæ illæ cæloque aſſuetæ mentes ſuccedant reuerentia;quam ſi poſſemus intueri, non eſſet opus mortaliũ exequi decora,quæ quantumlibet ſint exaggerata,ſemper tamen illarum ſtudiis , officiiſque erunt minora. Sed valebit exemplum , vt coram attentis atque in omnem modeſtiam compoſitis,minùs pudeat eſſe religioſos.Non enim vſque adeò afflicta hæc Reipublicæ pars eſt , quin exemplis longè pulcherrimis floreat ; neque huius noſtræ ætatis Religio exornandis ad ſtuporem vſque ac delicias ſacris ædibus tota impenditur ; neque peregrinis marmoribus , auro , gemmiſque , aut eleganti deſcriptione tantùm cõtinetur:aſſurgi ad meliora , & præſentiam numinis ſentit,perque ea ornamenta longè pulcherrima , peruadere ſe ad interiora , animumque erigere profitetur. Sapienter prouiſum eſt , vt numquam fœda exempla ſæculum inficiant , quin eadem nobiliſſimis , tacito quodam inſtinctu diuinitatis , elidantur. Ita fit vt vitiorum ac virtutum exempla eadem plurimum tempeſtate illuſtriſſima edantur.

I. *De Carolo Borromæo.*

ECcleſiæ priſcam illam, laudatiſſimi moris diſciplinam,vnus omnium quà latis legibus diligentiſſimè reuocauit , quà editis exemplis aſſeruit Carolus, antiſtitum gemma. Dolendum eſt , illas iam propemodum ſilere ab illo ſancitas leges ; ne virgo , aut matrona aperto capite ſacrum limen intraret , quod vt fieret , clericis monitoribus aditum muniuerat : ne quis vir intra mulierum ſepta pedem inferat , ne quis obambulet , aut confabuletur. Cæterùm quoniam efficacior exempli vis legibus ipſis , reluctantes ſecum mortales abripit ; Caroli ſacras aduerſùs ædes veneratio tunc maximè vrbi fuit admiranda , quum ſeptem ſanctiores baſilicas pedes obiens, obuium ſibi Marcum Antonium Columnam , ſororémque ſuam, atque ex curru proſilientes, nec quidem ſalutare ſuſtinuit , ſed precibus intentus ac diſſimulans ire perrexit. Ab hac tanta viæ ſanctimonia, quis ſenſus in templo eius animi fuerit , facile ſit coniicere; nam terminus rarò admodum diſcrepat à via.

II. *De Paulo V. Pont. Max.*

GEmina in Pio in eaſdem Dei ædes religio ; quamquam enim ſenio & valetudinibus confecto vicina mortem imminere haud

Tt 3 dubius

Digitized by Google

dubius ſibi ſentiret, vrbanam nihilominus illam peregrinationem ſuſcepit, eaque ſanctiſſimè defunctus, paulò pòſt lectulo affixus ſpiritum ſacris ipſis in ædibus tantùm non poſuit.

III. *De Cæſare Baronio.*

EXimia doctiſſimi hominis Baſilicæ Vaticanæ quotidie adeundi, & laborioſiſſima conſtantia fuit; pluribus enim luſtris nulla vmquam præteriit dies, quin ad illa venerata Cæſaribus ac Regibus limina non itaret, ibique affuſus oſcula ferret, ac præſentem Deum veneraretur.

IV. *De Abaſſynis.*

VIncimur à barbaris, &, quod fœdius eſt, non ſanæ fidei Abaſſynis; malo adeò loco apud non paucos templorum iacet reuerentia. Vide quanta inſolentia veſtibulis inſultent, quàm nulla honoris ſignificatione ſecundùm templa prætereant ex noſtris hominibus non pauci, nam pluribus integra numeriſque omnibus abſoluta Religio conſtat; audebiſne Abaſſyno componere, quem ad conſpectum templorum, equo, ſi fortè vehatur, illico deſcendere, peditemque tantiſper ire, donec templi frontem prætereat, produnt eius gentis annales?

V. *De Sinenſibus.*

NVlla eſt tanta diuinitatis ignoratio, quæ templa, ſi modò ea habeant populi, cultu exuat, quum omnibus præſentem ibi Deum eſſe perſuaſiſſimum ſit. Mores variant, eadem manet reuerentia. Sinenſes Orientalium ſapientiſſimi, quamuis non adeò ſint religioſi, quippe qui Deos ludos habeant, ac domeſticos etiam flagris excipiant; attamen illum templis omnibus honorem decreuerunt, vt nemo cum telo audeat intrare, rati ad numinis maieſtatem pertinere, ſi eius tantùm reſpectu adeuntes tuti agitent. Hac tanta, vel in ipſis Idololatriæ tenebris, diuinitatis reuerentia imbuti, quum Chriſtianæ fidei lumen intuentur, mirum eſt quantum ſacris locis habeant honorem.

VI. *De Aloyſio Goti Principe.*

VIcina Sinis Iaponia ſuis è noualibus ſine fruge abire nos non patitur; videbimus enim in Aloyſio, quod in noſtris multum plerum

Digitized by Google

plerumque, ac fruſtrà deſideramus. Iuſſerat Alexander Valignanus Aloyſio, ceu Regis filio, ac totius Regni heredi, ſellam in templo poni, ac tapete ſolum inſterni cum puluino; abnuentemque regium adoleſcentem monuerat eum illi honorem iure deberi, quem Deus Rege patre naſci voluiſſet, atque ad ſceptra deſtinaſſet, tunc ille, Veriſſimè hæc à te dici ego quidem ſcio, atque adeò extra hos parietes, nullam ego honoris ſignificationem non admitto. Vbi has fores ingredimur, iam diuinæ maieſtatis amplitudo, quam præſentem veneramur, omnes æquat. Quaſi diceret, ſtellas maioris, minoriſque magnitudinis omnes perinde in clariſſimo Solis lumine conticeſcere.

VII. *De Luſitanorum pietate.*

REm ego miram, quæque ad inuictiſſimæ ac religioſiſſimæ gentis præclaram laudem facit, data ſcribendi venia, non diſſimulabo, argumenti affinitate ſecurus. Quam Minius & Durius Luſitaniæ flumina circumluunt regionem anguſtis limitibus, millibus ſcilicet paſſuum LIV. in longum XXXVI. vbi plurimum, in latum definitam, infinitis tamen templis non tam diſtinctam, quàm conſitam videri. Nam Parœcias CIↃ CCCCLX. numerat, & Monachorum templa amplis & magnificis ædibus CX. quo ſanè ad commendandam gentis pietatem non video quid dici poſſit illuſtrius. Hinc ego progreſſos per Orientis atque Occidentis oras Chriſto tot templa poſuiſſe haud ſanè miror; nam ex patria hoc diſciplina fecerunt.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

CVltum ego ſacris ædibus nullum ampliorem auguſtioremque adhiberi poſſe ſtatuo, quàm & frequentiùs in illis ad preces atque ſupplicationes incumbere, & dum intra eaſdem agimus, ipſo corporis habitu Deum præſentem reuereri, quo in vtroque genere par ſibi in omnibus excelluit Ignatius. Quàm enim frequens per ſuæ conuerſionis initia in templis ageret, qui ſex ſeptemve horas diuinis in laudibus, & quidem de genu ibi duraret, palàm eſt; qui per auia camporum, aut propter vias inter ipſas parietinas, ſuas ante Deum

Digitized by Google

Deum preces ſterneret, tanto numinis fauore, vt huiuſmodi in ruinis prope vrbem admirabilem illam Chriſti Domini pollicitationem audierit, *Ego vobis Romæ propitius ero*, quibus verbis Ignatium, ſuoſque in clientelam ac patrocinium receptos à Chriſto, numquam fallente illorum fide, ſentimus. Porrò de reuerentia quid attinet quærere? Quum adhuc peregrinaretur, pauperes inter ac pueros ad imum altaris gradum ſedere conſueuerat. Et conſtituta Societate conſueuiſſe illum abſtruſo in angulo, incredibili quadam compoſitione membrorum omnium, vultuque pietatem ſpirante, veſpertinis laudibus intereſſe, memini me audire de Iacobo Crucio, qui puer Ignatium viderat, & morum ſanctimonia captus Societatem ab eo impetrauerat, in qua ad annum vſque XXXVIII. huius ſæculi XVII. & XCII. vixit ætatem.

II. *De Franciſco Xauerio.*

HAuſtam à parente diſciplinam conſtantiſſimè Xauerius retinuit, quamquam perpetuis peregrinationibus per barbarorum regiones exercitus; & memor ille quidem Apoſtolici dicti, leuabat vbique manus ſuas in oratione, ſed nihilominus, quum in templis adorandi, exorandique Dei copia dabatur, in ea ſe libentiſſimè abdebat, & noctes inſomnes ante aram traducebat: certè templum illi Goæ pro conclaui fuit, in quo quietem in precibus caperet, nihilque illis demeret, niſi quantum ſibi inelucabili ſomnus raperet neceſſitate.

III. *De Ioanne Berchmanio.*

NVmquam ſatis laudata modeſtiſſimi adoleſcentis Religio etiam ignotos in ſui traxit admirationem. Itabat ille, ſæpiùs cum reliquo ſociorum agmine ad Farneſianum Profeſſorum templum è Romano Collegio, ſiue vt concioni, ſiue vt veſpertinis laudibus, quæ ibi ſuauiſſimè modulantibus muſicis Deo perſoluuntur, intereſſet. Vbi ſolus erat, certum, deſtinatumque in angulum ſe ſe recipiens, in omne reuerentiæ ac Religionis argumentum ita componebatur, vt re animaduerſa nobilis Genuenſis eò diebus feſtis rediret, & Ioanni vicinum locum occuparet, tanta adoleſcentis pietate delectatus; quod amico deinde aperuit, præclara de illius virtute coniiciens, qui tantam Dei templo ſeruaret venerationem.

IV. De

Digitized by Google

IV. *De Carolo Scribanio.*

QVod in Nepotiano laudauit Hieronymus, ego pariter in Scribanio, ſine vlla reprehenſione, laudabo. Vir rebus agendis, & litterarum ſtudiis, ſcribendiſque libris occupatiſsimus, profeſtis tamen diebus aras, & totius templi ornatum ipſe per ſe componere conſueuerat. Haud ſatis erat homini religioſiſsimo auctoritate, qua plurimum valebat, apud viros principes ac ditiſsimos mercatores ſatagere, vt magnificè templa omni ſacra ſupellectili inſtruerentur; niſi ſuam quoque operam adiungeret, ac laborem; quod tanto eſt laudabilius, quanto in huiuſmodi occupatis ac litteratis hominibus rariùs videtur.

V. *De Societate vniuerſa.*

VT enim vnus ego interiora pietatis, ac cultus præhabenda non dubitem, illos tamen falli magnopere ſcio, quorum inepta & totius antiqui moris ignara ſeueritas, ornatum ſplendorémque ſacrarum ædium religionis intereſſe quamplurimùm negat. Neque illa ſolùm ratione falluntur, quòd rudes animos explicata maieſtatis pompa compeſcit, admonétque præſentis diuinitatis; verùm etiam quia Deo præclara quæcumque poſſumus, quamquam non indigenti, dicata conſecrare pulcherrimum eſt, atque omnium gentium antiquiſsima perſuaſione, atque conſuetudine firmatum. In hac igitur parte religionis procuranda diligentiſsimam profectò ac maximè frugiferam operam nauaſſe Societatis homines aio, Chriſtianum orbem non negare. Quum enim altero ab hoc ſæculo, & ſuperiore ineunte ſiue aſsiduis bellorum tumultibus, cladibuſque attrita pietate; ſiue furiali hæreſis ortu, quæ per initia violentiſsimè graſſatur, impulſa & labefactata pluribus in locis ſitu, ac per neglectum ſqualerent templa, aræque diuinæ; Societas ad abolendum dedecus tantis incubuit ſtudiis, vt luculentiſsimo exemplo, tum euerberata hæreticorum oracula extabeſcant, tum excitati vbique locorum ſacrarum curatores ædium eam templis ariſque pompam circumponant, vt his ſexdecim ſeculis, quibus ſtat Chriſtiana res, nullum huic noſtro fuerit anteferendum. Et non minima ego in laude pono imitatores habere tam validos, qui ſe etiam anteire glorientur. Et mihi quidem nihil iucundius accidit, quàm Belgica atque Attalica veſte perquam elegantiſſima, argento auróque affabrè factis, gemmiſque

Digitized by Google

collucentibus diſtincta templa, aras, & totius ſacri miniſterij inſtrumentum, ac ſupellectilem omnem latè fulgere. Vt enim naturæ partus pulcherrimos, artiſque opera elegantiſſima criminum ſcelerúmque miniſterio fœdari, atque contaminari nemo pius non doleat; ſic eadem ſacram in libertatem aſſeri, atque in ſplendorem longè digniſſimum ipſo Dei famulatu dari, nemo niſi impius queratur. Vtinam ſolido ex adamante ſtarent templa, aut ſi quid adhuc pretioſius habet natura: vtinam quidquid eſt artis atque ingenij, huc mortales omnes conferrent. Vtinam ſtellis liceret parietes, quantula tandem hæc eſſent templa, vt Deum excipiant? Dicere veriſſimè poſſet ſe demum vt hominem habitare vilia inter mendicabula lucis, qui nunc eam habitat penitus inacceſſam.

VI. *De Jacobo Granado.*

CLarum Theologico quidem in puluere nomen Granadi eſt, ſed vitæ ſanctimonia, omnibúſque religionis officiis illuſtriùs adhuc effulget. Sacras Deo ædes, luteas ſcilicet has noſtras cœleſtium templorum imagines, quum præter tranſiret, aperto capite vbi primùm fuerat conſpicatus, incedebat; in peregrinationibus verò, quùm oppidorum procul turres & tecta, ſumma cœperant apparere, tum prima Granado cura templi oculis perueſtigandi, quod mox detecto ad reuerentiam capite, ſacris hymnis, ac precibus conſalutaret. Quorum verò templorum curatio Societati obueniſſet, ea quàm magnificentiſſimè ſplendere cupiebat, & quidem, quum res ad ipſum ſpectaret, ne quidquam ad ornatum elegantiámque deſiderari poſſet, nulla ſumptuum habita ratione, procurabat. Enimuero ſi Domini eſt aurum, illi iure optimo redditur.

VII. *De Joanne Gondino.*

FVlmen hoc fuit violentiſsimum popularium concionum, impetu quodam nuſquam obliquo, aut formidoloſo obſtantia, quæque vitiorum perrumpens, & obiectis terroribus impauidum. Sed contra eos, qui ſcelere inexpiabili ædes Deo ſacras profanant, implacabile bellum gerebat Quum in illos eſſet inuehendum; tonare, fulminare, omnia permiſcere, vt paulatim, quibus ille in locis agebat, lætior rerum facies rediret, admonitis hominibus præſentis Dei, cuius obiectu maieſtatis nulla tanta eſt, quæ non contremiſcat audacia.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT VIII.

De orandi ſtudio.

HANC nos curam à meditatione, atque contemplatione rerum diuinarum, quamquam eodem poterunt veluti metallo, ambarum duci vultus, ideo tamen ſeparauimus, vt per ſe collocata vis eſſet conſpectior. Equidem non minorem mihi de virtutibus ſcribenti veniam dari velim, quàm illi, qui de balſami natura curas ſuas libris conſignarunt, ſe habere arbitrantur; quo non enim balſamo præſtantior virtus, ſiue odore alliciendis, ſiue efficientia ſanandis animis, velis contendere? breuis arbuſcula, nec forma pulcherrima, ſuis modò nobilitata lacrymis, non vno illis dicitur volumine; de Xilobalſamo, de Opobalſamo, de Corpobalſamo ſcribunt, atque laudantur: & ego ſi de meditatione, atque oratione, eáque non ſimplici, ſed multiplici, quædam ſingillatim tradidero, timeam reprehendi? & verò etiam fine, atque operatione diſparantur; quum vna bonorum ademptionem, inuentionem, ac petitionem altera ſibi depoſcat. Venationi, quæ non vno canum genere inſtruitur, totum hoc negotium videtur eſſe ſimillimum. Vides ne illos latis nauibus, pendulis magnis auribus, breui crure, curto corpore, qui ſuſpenſo inceſſu omnia explorantes, ſagaciſſimè odorantur, déque præda interrogant; quam, vt eſſe vicinam haud dubiis deprehendere veſtigiis, tum verò, prout opus eſſe longa didicere diſciplina, vel latratibus omnia perſonant, vel ſublato roſtro, atque reflexa ceruice dominum ipſo admonent ſilentio? vides rurſum illos alios, quos alacri, igneáque anima plenos, altis natura extulit veſtigiis, ventréque ſubſtricto, multúmque carinato pectore velocitati dedicauit, vt exiliunt, vt curſu ac ſaltu peruolant arua, vt prædæ inſtant, vt circumeunt, vt pugnant, vt morſu atrociter appetunt, vtque non ſemel in ipſa pugna vitam obſtinatiſſimè ponunt? Verte nunc animum, ac lenta meditantium ſtudia, diligentiam inquirentium, atque conferentium cum ardore orantis animi, ſummiſque precibus expoſcentis, flagitantis, obſecrantis, diuina atque humana omnia permiſcentis, vt voto potiatur ſuo, illam, inquam, quietem cum hoc negotio vbi contuleris, videbis vtique diſſitos fines, prouincias longè eſſe diuerſas. Quamquam ita

Digitized by Google

coniunctis ferantur ſtudiis, vt cognatas agnoſcas; tamen pleriſque ea contigit in commentando animi quies, vt æui partem meliorem tacito impendant operi; quos tamen ignea vis, atque animi ardor quidam non deficit, qua inſtincti, tum ſæpiùs tum ardentiùs ad orationem incumbunt. Legemus itaque, qui aliqua non vulgari huius ſtudij laude floruerunt.

I. *De Carolo V.*

AGe ordiamur à Carolo, de quo vix credi poſſet, quod dicam, niſi grauiſſimum dicti auctorem haberem Franciſcum Borgiam, qui olim Carolo intimus, & meliorum arcanorum diu conſcius, humana omnia deſpicienti facem videtur præluxiſſe. Affirmabat Franciſcus Carolo, quamuis armato, & bella tum maximè gerenti, nullam tamen diem abiiſſe, ex qua ſolidam horam Deo attentè exorando precibuſque, quibus aſſueuerat, percurrendis ſepoſitam ſibi, atque eximiam non haberet. Credent hoc, qui ab omni religionis interioris diſciplina imparatiſſimi, hominum ac principum præcipuè mores exteriori religionis fuco induci ſatis eſſe arbitrantur? Hæ ſunt Regum peſtes, ac domeſtici Alaſtores; ſed Carolus altiori mente regnorum rationes complexus, intelligebat eas conſtare non poſſe, niſi vni Deo regnandi arbitro quotidie redderentur. Quàm verò intento animo ibi eſſet, tunc maximè patuit, quum magni Regis legato per internuntium vrgenti vt admitteretur, res magni momenti afferre ſe ſe; atque reſpondit, nec ego quidem nunc leuiter ſum occupatus, qui cum Deo ago.

II. *De Pio V. Pont. Max.*

QVam priuata & Philoſophica in diſciplina orandi conſuetudinem hauſerat Pius, eam non inter Pontificatus ardua, negotiorumque tempeſtatem vnquam interrupit. Itaque non modò ſtatis horis diuinarum laudum penſum diligentiſſimè perſoluebat, verùm & certas noctis horas, & quicquid otij alieniſ temporibus poterat ſuffurari, totum id agendo cum Domino, &, quæ plurima pro eiuſdem gloria ſuſceperat, paragenda, expediendis diligentiſſimè impendebat: & profitebatur palàm ſine orandi ſtudio neque Pontificatus neque interiores ſibi animæ rationes conſiſtere. Quanta autem eius eſſet in exorando numine vis, quàm ſecundo in precibus vteretur Deo, nouit Chriſtiana Reſpublica, quam celeberrima

Digitized by Google

rima de Turcarum claſſe impetrata victoria ab imminenti diſcrimine liberauit.

III. *De Eleonora Mantuæ Duce.*

VNius Principis dictum ineptorum quorumdam petulantiam non ſine illorum verecundia refutabit. Vt enim, quibus nullum eſt cum cælo commercium, grauiſſima ſit hæc precum diſciplina, ita non ſine irriſu ſacroſanctæ exercitationis, occinere ſolent vulgatum illud carmen, *Oratio breuis penetrat calos*; quaſi verò beatis iſtis nepotibus, hoc irreligioſiſſimæ nequitiæ auctoramentum eſſe poſſit. Sed dictum illud commodiſſimè conſueuerat Eleonora interpretari; eam breuem demum eſſe orationem, non quæ anguſtis momentis finiretur, ſed in quam intento ardentique animo nulla eſſet horarum, ac temporum cura, cui ſine ſenſu laberentur. Acuta profectò interpretatio, ad quam nobile pertineat veterum magiſtrorum pronunciatum; eam demum ritè ſuſcipi in precibus exercitationem, in qua cùm totus & peruigil ſit animus, quid rerum agat, irretorto ſcilicet in Deum conatu delatus, minimè intelligat.

IV. *De Dominico Anadono, Ord. Præd.*

GEmina in hoc, quod ſequitur, laus publica, & priuata continetur. Altera Valentini Cœnobij Patrum eſt, qui centum ipſas aras, ſacram intra ædem & domeſtica clauſtra, Deo excitarunt; vt mihi vnius familiæ religio vrbem tueri poſſe, & cœnobium illud glorioſiori elogio quam à centum portis olim Thebæ, à centum altaribus cognomentum poſſe deſumere videatur. Altera Anadono debetur; nam quum tuendæ altarium religioni ſatis eſſe videri poſſet, domeſticorum aliquem ſingulas ad aras Deo quotidie ſupplicare; nec leue id, quamquam frequenti in familia, vel ad pietatis augmentum, vel ad publicæ ſalutis tutelam, momentum allaturum eſſet. Quid de Anadoni orandi ſtudio dicere nos conuenit, qui vnus, ſi aliorum ceſſaſſet induſtria, omnium obiuit partes, & centum altaria quotidie circumiens, ſinguliſque aduolutus, vir minimè alioqui otioſus, præpotenti Deo laudis hoſtias centum, nouo atque admirabili hecatombes genere immolauit? Abundamus nimirum tempore, ſi attendamus, neque illius ſpatia, ſumma vitæ iactura, per negligentiam elabi ſinamus.

Digitized by Google

V. *De Aloyſio Bertrando, Ord. Præd.*

FRequentiæ, ne frigere quis putet, ſubdamus ab Aloyſio faces. Cùm enim Ioannes Alarionius eius ſodalis in Albaide de hyemis, ac frigoris penetrabili vi conquereretur, nec iam ſe eſſe ferendo affirmaret; quin te igitur, ait Aloyſius, ad orandum recipis? neque enim fieri poteſt, vt ritè Deum orantes non incaleſcant. Regio, opinor, carminis virtutem experimento didicerat Aloyſius, ignem orando ac meditando euentilari.

VI. *De Carolo Borromæo.*

HIc orandi precandique diſciplinam, quam ex Ignatij exercitationibus magiſtro Ioanne Baptiſta Ribera homine de Societate Romæ didicerat, tanta per omnem deinceps ætatem conſtantia retinuit, vt quum eidem fuerit immortuus Franciſco Adurnio, de eadem Societate Magiſtro ne dicam, an ſocio? (nam magiſtri nomen ſuperbum videri poſſit, vbi de Caroli exacta agitur ſanctimonia) pluſne orando, an agendo Chriſtianæ profecerit Reipublicæ, ancipitis iudicij rem fecerit, niſi vel eo capite orationi primæ debeantur, quòd quæcumque in aliis virtutibus laus, quæcumque in publicum ex illis vtilitas deriuata eſt, ea demum à limpidiſſimo hoc diuinæ conſuetudinis fonte tota profluxerit. Certè Carolus tantos paulatim in hac arte longè diuiniſſima progreſſus habuit, vt ſupremos vitæ dies, non tam viuere, quàm orare videretur.

VII. *De Joanne Dei.*

NEc minor in Ioanne Dei orationis contentio; quem non in lectulo afflictum, iacentemque, ſed genibus nixum ardentiſſimas ad Deum preces fundentem, renouata Pauli Anachoretarum Principis memoria, mortalitatis extrema neceſſitas occupauit, ac veluti religioſum illum corporis habitum reuerita, humi affligere cadauer non eſt auſa; vt clariſſima eſſet teſtificatio, quàm aſſiduè orare conſueuiſſet ille, cuius exuuiæ ad quam longo ſe vſu compoſuerant, frigida in morte pietatis retinebant imaginem; abſtulit illi mors animam, & orationem, orantis geſtum non abſtulit.

VIII. *De Marco Angelo Gambarano C. Sommaſco.*

NOn vnius hæc Ioannis laus fuit; additur illi Comes. M. Angelus, clarum inter ſocios Hieronymi Æmyliani nomen; ea enim

enim noĉte, quæ illi ſuprema fuit, quum inſtare ſibi mortem ſentiret, vires animo addente, veſtes induit, & quamuis ægrè ſe moliens, ad Eccleſiam adiit, quam cum clauſam vt id temporis, reperiſſet, domeſticum ad Oratorium perreptauit, ibique flexo poplite, ſcamnoque innixus, cùm oratione, cui aſſueuerat, aliquantulum temporis extraxiſſet, ſcamnum manu pulſans, abſoluendæ ſimul vitæ, ſimul orationis veluti dato ſigno, ad meliores emigrauit.

IX. *De Joanne Auila.*

SCientiſſimum interioris huius artis fuiſſe Auilam celebres ad eum diſcipulorum concurſus teſtantur; conſulebant enim vndique veluti diſciplinæ oraculum, & præferebat ille neſcio quid diuinum, quum ab oratione, quæ plurimas quotidie horas occupabat, digrediens auguſta quadam luce venerabilior videbatur. Sed vnum alterúmve hominis dictum hîc adnotaſſe ſufficiet. Adoleſcentibus, quos litterarum labor exercebat, identidem affirmabat, malle ſe illorum genua callis obdureſcere ob orandi contentionem, quàm oculos laborare ob ſtudia litterarum; harum enim ſæpe inanem eſſe laborem, illius numquam non frugiferam occupationem. Idem Stephanum Centenareſium, cuius ingens erat concionandi ſtudium, & laus, quum ab eo partitionem diurnarum ac nocturnarum horarum inter orationis ac litterarum ſtudia audiſſet, horas aliquot litteris ademptas, precationi iuſſit contribuere, quòd iſta Chriſtianè dicendi optima eſſet magiſtra.

X. *De Petro Sanctio.*

PRodierat hic ab eiuſdem Auilæ diſciplina, atque Baiezanæ impoſitus Academiæ, quam à Magiſtro hauſerat, orandi, ac precandi diſciplinam conſtantiſſimè vrgebat. Octogenarius erat, quum in natalis Chriſti peruigilio noctem integram, immoto corpore in eo, quem cœperat loco, precabundus, ac meditabundus perſeuerauit; magno animi æſtu incaluiſſe oportuit, quem non duplex ætatis atque anni bruma, non tam longa contentio ab incœpta precatione reuocauit.

XI. *De Joanne Mariono, & Bartholomæo Ruſtico C C. R R. Theatinis.*

HOs duos contentiſſimo animi ardore noctes intentos precibus ac diuina contemplatione tranſegiſſe produnt annales. Et Ru-

ſtico

Digitized by Google

ſtico quidem meliorem tenebrarum nocturnarum partem orationi tribuiſſe ſat fuit; Ioannes nihil huic illarum ſubtrahere connitebatur; itaque ne volentem ſomnus occuparet, abdicato lectulo; ſi extrema vrgeret defatigatio, feſſos artus ſellula humili pauliſper excipiebat, reliquum temporis de genu ſupplicabat. Prodidere nocturnam contentionem genua ingenti callo camelorum inſtar obruta, quæ poſt mortem ſpectantibus admirationi fuere.

XII. *De Angelo Pacio, Ord. Minor.*

NOcte manus ad Deum non fruſtrà tolli verbis exemploque docuit Propheta, quem omnes plerique ſequuntur. Cæterùm meridiem huic operi deſtinare inſtiterat Pacius, & qua maximè diei tempeſtate mortales otia ſectantur, ipſe, qui precum continuus eſſet, tum ipſas, quantum poterat, intendebat, ſuique facti non vnam reddebat rationem; & primò quidem imitari ſe Apoſtolos, qui ex veteri diſciplina ad horam orationis nonam templum adire conſueuerant: deinde nullam ſibi opportuniorem Deo exorando ea videri, qua perfecto magno Chriſti ſacrificio totius hominum generis ſalus condita eſt. Quid enim precibus aliud poſcimus, quàm quòd ea nobis obueniat?

XIII. *De Martino Valentiano, Ord. Min.*

MAgnam vitæ partem in precibus poſuiſſe Martinum oportuit, quum incaleſcente ſubinde animo quaſi ſuperinfundentis ſe numinis vim ferre non potens ſingulis horis in genua procumberet, eoque corporis habitu quartam horæ partem perſiſteret, non ſine ingenti corporis fatigatione, atque æſtu animi vehementiore: hoc certè vitæ genere dubium reliquit; vita ne illi precibus diſtingueretur, an precandi cura neceſſaria mortalitatis ſeruitute interpellaretur.

XIV. *De Maria Luſitana, Parmenſi Principe.*

NEque enim, vt multum connitamur, continenti precum ponderi pares ſumus, etiam viribus præualidis: quòd, ſi aduerſa vrgeat valetudo, tum Mariæ Parmenſis conſilium ſequendum eſt; etenim ſuis docta experimentis ſic ſtatuebat, vt cibi tum parum quidem, ſed quàm ſaluberrimi à Medicis præſcribitur; ita orationem itidem, quam breues in anguſtias cogi tunc ſit neceſſe, quàm

Digitized by Google

quàm optimam, atque ardentem adhibendam. Exiguum, ſed exquiſitum id eſſe debere, quo viuimus.

XV. *De Catharina Henrici VIII. Anglorum Regina.*

IN vna Catharina non vna laus eſt; nam & horas ſex precibus quotidie continuaſſe, & genuflexo ſemper perſtitiſſe, ac nullo de more ſubdito puluillo, ſed nudo inſtitiſſe pauimento, & ſingulis noctibus ad matutinas ſacras preces accurriſſe, pluſquam Regiæ laudes ſunt. Sed his illa ſe aduersùs iniquiſſimi Regis communiebat iniurias, vt ab hac orandi palæſtra in ampliſſimum patientiæ theatrum prodiens poſt egregias pugnatas pugnas, cœlique plauſum, rudem acciperet beatitatis.

XVI. *De Bonauentura Seraphina.*

SIngulari huius Virginis innocentia puerilibus etiam in annis mirum quàm delectaretur Deus. Educabatur illa cum ſocia apud Moniales Gandienſes, quibus perſuaſum erat, quicquid à Deo hæ flagitaſſent, abſque dubio impetraturas. Itaque Magiſtra morum quoties ſiue agris pluuia, ſiue annona ſororibus opus erat, accitas ad ſe pueras iubebat actutum ſe in preces dare, ni Deum exorarent, ne ad ſe reuerterentur, néve ientaculum ſperarent. Parebant illæ, atque in ſecretum horti domeſtici locum ſecedentes flagellis tantilla in corpora deſæuientes atque precibus incumbentes, quod imperabatur, impetrabant. Mira numinis indulgentia, quaſi teſtari vellet illius vocis nequaquam ſe pœnitere: *Sinite paruulos venire ad me.*

XVII. *De Clericis Minoribus.*

SEd priuatorum decora in vniuerſum ordinem iam transferamus. Nihil rebus humanis ſalutare magis, quàm ſi ex Chriſti Domini oraculo, precibus cœlum continenter pulſetur. Verùm quoties quiſque eſt, qui præſtare id poſſit? nec illos tantùm eximo, qui aliorum procurandæ ſaluti deuotam operam nauant; eremi accolas ipſos appello; multum illis neceſſaria quies animi, & curandi corpuſculi tempora, quantumuis anguſtis definita limitibus, deprecandi aſſiduitate detrahunt. Clerici ergo, qui Minores dici voluerunt, eam ſuſcepere prouinciam, vt ſemper domi aliquos in Dei oratione habeant occupatos, quodque ſinguli non poſſunt, id vicaria inuicem

Digitized by Google

opera præſtent vniuerſi,cœlóque aſſimiles ſint domus illæ, in quibus à Dei laudibus numquam ceſſatur.

XVIII. *De Blaſio Monluco, Galliæ Mareſciallo.*

HOminis hîc ego pugnaciſſimi, quem verè Martis pullum dicere poſſis,libenter nomen interſero,vt doceam,neque ipſa inter arma, quod nonnulli tamen habent pro explorato,ceſſare pietatem. tradit ipſe de ſe ipſo,in libris, quos de rebus ſuis ſtylo edidit militari,nullum ſibi diem abiiſſe, non adorato Chriſtianis precibus numine; quùm verò arma eſſent expedienda, atque in hoſtem pugnandum,tum concepto à ſe carmine,tum ex ſacris formulis, magno animi ſenſu ſemper oraſſe; nam qui ad præſentis mortis periculum toto corpore perhorreſceret, vbi preces ac vota conceperat, addi ſibi animos nouúmque per oſſa vigorem currere, atque incaleſcere in venis ſanguinem ſentiebat, vt vnus omnium maximè in media exinde rueret pericula, & temeritati propior, quàm fortitudini videretur. Et verò quis ducum tantam excitare poſſit in ſuis alacritatem, quantam ſummus omnium exercituum Imperator?

XIX. *De Thoma à Roſario, Ord. Prædic.*

IAcobi Apoſtoli Hieroſolymæ Antiſtitis, & Pachomij magni Monachorum parentis exempla, in vno hoc Thoma renouari ſunt viſa. Etenim qui abiectus in genua fronte humum tangens diutiſſimè in precibus diuiniſque commentationibus perſeueraret, callum tum in fronte,tum in genibus obduxit: rurſus qui vberrimis lachrymis eodem in opere perfunderetur, madida vbi aliquandiu oraſſet humo, manifeſtis veſtigiis deprehendebatur. Quantum hic corpore obdureſcebat ad laborem, tantum animo liqueſcebat ad voluptatem; nam ex duriſſimis ſilicum limpidiores fontium erumpunt perennitates.

XX. *De Seraphino Cauallo, Ord. Prædic. Generali Magiſtro.*

COnſtantiſſimæ,atque in hoc toto precandi ſtudio perſeuerantiſſimæ pietatis virum fuiſſe Seraphinum Ordinis, tradunt annales. Illud ex nominis augurio memorabile. Tres ipſas horas latè diſpanſis brachiis quondam orando perſeueraſſe; quem corporis habitum vix per ſemihoram à pauciſſimis tolerari poſſe crediderim. Sed vt beata illa Seraphim perpetuò alis librata,Deum circumſtant, ſic

ſic iſte, ne nomine videretur indignus, immoto corpore animum altiſſimo volatu explicabat.

XXI. *De Andrea Challuauio, Ord. Minim.*

HVic orare, ac viuere idem fuit; nihil enim aliud agebat, quæcumque demum ageret, animo ſemper ad hanc maximè exercitationem attentiſſimo; hinc illa viro ſuſpiria, quæ vel inuito erumpebant; qui enim internum animi ſenſum ſemper poſſet coërcere? vbi multo igne exundant fornaces, fruſtrà ſcintillas ac fumum inde abeſſe deſideres; nullis poſſunt argumentis prohibere; quod ſi coneris facere, vt ibi ignem, ita hìc vitam ſuffocaueris.

XXII. *De Andrea Auellino, Cler. Reg. Theatino.*

PAri orandi contentione vitam omnem traducebat Andreas ſenex, vt temporis parciſsimus, ita precum prope dixerim, prodigus. Aliis enim vitæ operibus ſe commodare, huic vni ſe totum impendere videbatur. Diebus noctes continuabat, in conclaui, in templo, in cœnatione, in publicis viis, in auiis itineribus idem ſemper erat; itaque ſæpiùs paſsis in cœlum manibus hærebat in veſtigio, & quondam quum Neapoli Ariolam vicinum in oppidum, pedes iret huic operi intentus, Arenzum alterum oppidum tranſiuit, & paſſuum aliquot millia confecit, adeò abalienato ab itineris ſenſu animo, vt ſocio deinde admonente, factum ipſe admiraretur; nam immota in Deum mente omnia hæc ſuis fieri motibus res planè mirabilis videtur.

XXIII. *De Joanne Baptiſta Vitellio.*

AT Vitellius corpore pariter animóque immotus perſeuerabat. Quindecim vt minimum horas diebus ſingulis illi abſumebat oratio, quantula parte, ſi reliqua pietatis demus officia, curando corpori relicta? Sed ſi opus eſſet, vehementiùs multo agebat; fuit enim quum in grauibus Chriſtianæ Reipublicæ temporibus totidem ſæpe dies perdius ac pernox ante aram & diuiniſsimam Euchariſtiam perſeuerauit immotus, ſi duas modò horas ſub auroram excipias, quas naturæ vſibus concedebat. Quid non à Deo auferret, quem de petendi ac precandi conſtantia nulla temporis dimoueret viciſsitudo? Fortiſsimus Ducum Ioſue, qui ardore animi cœlo nouas dedit leges, elatæ manus perſeuerantia hoſtium vrbes deleuit.

Digitized by Google

XXIV. *De Ioſepho Ferno, Capucc.*

GRatulari ampliſsimæ patriæ Mediolani debeo, quòd nouæ in Republica Chriſtiana exercitationis magiſtrum protulerit Ioſephum, quo alumno Capuccinorum familia gloriatur. Hunc enim authorem fuiſſe ferunt, per ſanctiorem hebdomadam ciues ad preces continuandas per horas XL. excitandi, ita diſpoſitis vicibus, vt à frequentiſſima multitudine ſine tumultu celebrentur. Secuti exemplum eius ſocij iam conſuetudinem fecerunt ac morem. Accedunt totidem conciunculæ, quæ maximis clamoribus excipiuntur & lacrymis, & quibuſcumque animi ad ſcelera deteſtanda, vel primò incenduntur, vel confirmantur incenſi. Quantæ hinc opportunitates creantur? vnius hominis virtus multorum millium ſæpe bono laborat.

XXV. *De Bernardino Pallio, Capucc. Generali.*

NObilibus factis nobiliora dicta ſubdamus; ne veluti elinguis ſit exemplorum doctrina. Nam magnorum artificum non minùs præcepta libenter audiuntur, quàm ipſa opera ſpectentur. Igitur Bernardinus longo ipſe vſu doctus magnificè de toto orationis negotio loquebatur. Si quis enim à ſe peteret, quis nam bonus eſſet; reſponſurum illicò ſe dicebat: Qui orat. vrgenti, quis melior? non mutaturum ſe, ſed additurum: Qui meliùs orat; prementi adhuc inſtantique: Quis omnium optimus mortalium eſſet? idem repoſiturum commutata vocula tantummodo, qui omnium optimè orat. Oraculum hoc ſi cum Demoſtheneo, aut Auguſtinianeo conferas, vt illo multò ſublimiùs, ita huic ſuppar iudicabis. Nam vt actionem oratoris, cum Chriſtianis precibus non componamus, modeſtiam animi, cui Auguſtinus primas & ſecundas & tertias tribuit, ita bene cum oratione conuenit, vt diſſociatæ nuſquam inueniantur.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

IGNATIO Loiolæ orandi, contemplandíque legibus diuinitus imbuto, eóque magiſterio ſupra mortales elato principem locum ipſa vindicat ſapientum conſenſio; vt eum per omnes legitimos

mos veluti gradus euexerit Deus manifeſtius eſt, quàm vt exequi opus habeam: compendio rem omnem abſoluero, ſi lectorem ad exercitiorum libellum ablegauero. Hic enim eſt libellus ille, qui ſopitum temporum calamitate ſtudium hoc orandi, ne quicquam obluctante Satana, vbique Chriſtiani nominis excitauit, magno vſurpantium bono, ſi modò peritum ducem, ac magiſtrum nanciſcantur; nam cùm ea, quæ arcanis ſenſibus continentur, vulgari minimè Reipublicæ interſit, quorumdam vitio ineptè vſurpantium factum alicubi doleo, vt exercitiorum nomen minùs ſanctum, ac debuit, habeatur. Verùm Ignatius nihil maioris, nihil minoris rei aggrediebatur, quin priùs per accuratiſſimas preces Deum placaret. Itaque feliciter omnia cedebant.

II. *De Antonio Criminali.*

EX hac Ignatij ſchola viri oppidò magni prodierunt, primæ notæ heroas nominabimus. Quis enim Antonium Criminalem non admiretur, immenſos inter labores, quibus nudo pede per Comorini oram Parauarum Eccleſias, ducenta amplius paſſuum millia ſingulis menſibus conficiens ardenti charitate luſtrabat, quadragies nihilominùs quotidie genua humi poſuiſſe Domino ſupplicaturum. Stetit illi, vel inter Bagadarum arma & accepta vulnera, per quæ ſanguinem animamque pro ouibus profudit, pia conſuetudo, nam irruenti Bagadæ, tranſuerberato pectore, in genua procumbens caput dedit amputandum.

III. *De Hieronymo Caruallio.*

ALiquanto frequentiùs Caruallio ea vſurpabatur Religio, qui & ſolidas horas ſex quotidie daret orationi, & extraordinaria veluti pietate centies genua humi figeret, dum animum in cælum iaculatur Id quum ille Iaponias inter procellas tempeſtatemque proſequutionis faceret, longè profectò admirabilius fuit, quàm ſi ſolitudinis otium ea exercitatione diſpungens, vitam in quiete traduxiſſet. Otium enim quiſque facilem veluti materiam pro arbitrio format; negotium & tumultus, vt pietati atque orationi figurentur, peritiſſimos artifices requirunt.

IV. *De Stephano Tuccio, & Ferdinando Montoyo.*

PLurimos tamen habeo, quos ſolidum diei quadrantem precibus legimus impendiſſe. Duos modò profero, quos eximia quadam

Digitized by Google

oratio ſit præhabenda. Ea propter vtriuſque laudis exempla variamus. Et primæ quidem numquam indigus erit Hugo; qui, ne diurnarum precationum frequentiam memoremus, noctibus ipſis ſæpiùs ad orandum excitari, ac ſæpiùs decies, vt id ageret, conſurgebat, quaſi verò ſomnum vt neceſſarium animi venenum, repetito toties antidoto, mitigaret; nam à ſe numquam magis deficere animus videtur, quàm quum otiante ſenſuum mentiſque vitium familia, ipſe nihil agere cogitur; ita tunc maximè ſe ad omnem incitat laudem, quum orando, eorumdem conſortium quàm longiſſimè ſubmouet.

XII. *De Leone Henrico.*

Contrà Henricus diutiſſimè eodem immotus habitu corporis perſeuerabat. Genibus plurimum nitebatur, tanta aduersùs vel tempeſtatum aſpera, vel ætatis incommoda robuſtiſſimæ mentis conſtantia, vt decem ſolidas horas marmorei inſtar ſigni, ſæpè de genu tranſigeret, etiam annoſiſſimus; vt mirum ſit ſub graui annorum faſce curuato corpuſculo, tantum conniti potuiſſe. Sed nimirum animus, qui corporis dux eſt & imperator, numquam ſeneſcit. Et horum quos memoraui vterque adeò ad animorum lucra incumbebat, vt primus eorum cupiditate bellum ſecutus, armatos inter ſtrepitumque caſtrorum vitam ageret; alter hominum ærumnis atque calamitatibus opem numquam ferre ceſſaret; ſed Marthæ, ac Mariæ ſororum arcani amores, numquam diſſociantur.

XIII. *De Sebaſtiano Barradio.*

Vltra Henrici conatum fuit Barradius, qui deficientibus ad alia omnia viribus, nullam ab orando ſenectæ ætati vacationem voluit indulgere; imò qui minimùm in ea arte corpore ſibi opus eſſe ſentiret, eam ſenio ac laboribus fractus diligentiùs exercebat. Homo enim ſanctimoniæ ſingularis poſtquam concionali contentioni, qua infinitas toti Luſitaniæ attulerat opportunitates, minùs ſufficiebant latera, totum ſe, vt orbi prodeſſet, ad ſcribendum contulit, ediditque immortalis eruditionis volumina bene magna; vbi ſenio prægrauante, hunc quoque laborem remittere aliquanto opus habuit, quantum huic demeret, tantum addens orationi eam inter ac reliqua, inter vitæ officia ex æquo diem partitus, horas ipſas XII. orationi ſepoſitas habuit, vt

qui

Digitized by Google

qui breui mortalitatem eſſet exuturus, dimidia iam ex temporis parte viueret immortalis.

XIV. *De Godefrido Thelenio.*

SI cognominum certamen oriatur, & liceat magnorum virorum facta famámque contendere, haud equidem reor cuiquam conceſſurum, quod Thelenio ab aſſidua precum contentione adhæſit. Adeò enim frequens diu, noctúque, domi, foríſque, in conclaui, ac templo, ſolus, & in aliorum conſuetudine in illis erat, vt deleta proprij nominis appellatione, hominem Precum vulgo eum externi vocarent. Hac vna voce infinitam laudationem complexi videntur. Nam ſi quis regias gazas velit amplificare, dicendo, hic ſi Regem Peruuij, protrito iam prouerbio, dixerit, ſatis pro voto dixerit; ita qui hominem orationis diuitem nominauit, animi diuitias dixit innumerabiles.

XV. *De Alphonſo Humenio.*

IDem cognomen optimo iure Humenio tribui poteſt; nam orare ac diuinis inſiſtere, legitimum quaſi hominis erat negotium; ita reliqua tranſigebat, vt ſe mox precibus redditurus. Nox verò, & ſomnus, & laſſitudo nihil illi de continua orandi conſuetudine, niſi furto,ſubducere poterant; qui ea inter vitæ neceſſaria minimè computaret,& nihil illis tribueret ex fœdere (nam otij cuiuſcumque hoſtis erat implacabilis;) ſed quas tueri non poterat, temporis aliquas particulas, fines inſultantibus tantummodo permitteret habendas. Ne autem quis putet me de homine ſolitario loqui, Humenius in Philippinis Apoſtolicum vitæ genus inſtituit, atque in Europam renauigans, atque in vrbem delatus, ad eoſdem per tot marium atque terrarum diſcrimina iterum abiit. Solitudinem animi amat oratio, quæ ſi adſit, hominum conſortia non fugit.

XVI. *De Franciſco Suario.*

QVam à duobus magnis magiſtris orandi precandique hauſerat diſciplinam Martino Guttierezio,& Balthaſſare Aluaro, ita retinebat,omnium iam ipſe factus magiſter Suarius; vt litterarum ſtudia aſſiduis precationibus,ad ſapientiæ pietatiſque haud dubium incrementum, & quamdam interioris hominis elegantiam, perpetuò diſtingueret. Si quis commentanti ac ſcribenti nodus incidiſſet, illi-

co, vt expediret, Deum iudicem inuocabat, ac ſi paulùm cunctaretur optata lux, patronos ſuos, magnámque Virginem, poſitis etiam in publico genibus, interpretes adhibebat. Definitam verò matutinis precibus ac meditationi horam tanti faciebat, vt affirmatè diceret: Si aut illius bono, aut ea, quam tot laboribus ſibi comparauerat, ſapientia carendum eſſet, illam præhabiturum. Quàm hîc me illorum miſeret, qui eam habent in poſtremis hominum verè inſipientiſſimi, ac nullius planè iudicij.

Capvt IX.

De meditatione atque contemplatione.

Væ ſuperiori capite à nobis de oratione ſunt commemorata, ea magnam partem meditationi, atque contemplationi affinia eſſe licèt ſit neceſſe, ſine qua tam longas trahere moras vix animus poſſet; aliqua nihilominùs ſeorſim mihi eſſe video tradenda, vt conſpectior ſit hæc tota cum Deo agendi ratio, qua nihil præclarius atque ad amplitudinem nominis illuſtrius hominum generi contigit. Vincitur illa quidem ſæpiùs ipſo fructu atque mercede operum pulcherrimorm, quæ charitas comminiſcitur, tum maximè Deum complexa, quùm illius obliuiſci videtur; ſed quia in Sole ac puluere agens decolor aliquantum euadit, ideò plerique formam eius minùs putant eſſe præclaram: quaſi verò non opportunè diuinis in oraculis ipſa monuerit ſibi hoc à Sole, nullo pulchritudinis detrimento, accidiſſe. Verùm vt diſputationes procul habeam, hæc animum per auia rerum humanarum vagantem, ad Deum reuocat, ſecretóque docet: eadem opera virtutum enutrit ac fouet. Academiam habet in arce mentis; ſenſuum Peripatum, atque Porticum vt ſtrepitus plurimi, odit; quietem, ſilentium, ſolitudinem ſectatur; famulares ſenſuum operas conuehendis, quæ opus ſunt, in ſecreto agenti, adhibet quidem primò, quamuis ſola per ſe deſtinata exequatur; ſed mox eoſdem faſtidit, & puriorem lucem amat, nulláque imaginum contagione violatam. Fucos aiunt aquæ conuehendæ apibus inſeruire, quos hactenus in veſtibulis admittunt; à cellulis verò, quas melle diſtendunt, nimium grandi mercede furaces procul arcent. Hoc idem medi

meditantibus, atque contemplantibus vſu venit; nam ſenſuum miniſteria interioris in conclauia contemplationis non admittunt; neque illis perductoribus opus eſt, vbi Rex ipſe in cubiculum introducit. Ergo vbi ſola ſeceſſit pars illa animæ ſublimior, quam animum dicimus, ibi mortalia deſpicit, & quàm totum ſit in rebus inane, paulatim intelligit; ibi pulcherrimis ductis lineamentis artifice amore, imagines futurorum informat; atque vt nemo graphices imperitus coloribus, quantumuis optimis, ſatis eruditè vtitur, aut eleganter, ita qui meditationi contemplationique non aſſueuit, ineptiſſimè operabitur. Quo quis longiùs ab humanis meditando agit, eo feliciùs in media verſatur actione virtutum, vt verbo dicam, quum nihil ſine meditatione ars extundat, quis mores abſque illius ope componat? Neque hîc ſiſtit humanæ vitæ optima exercitatio, ſed eius, quam olim patriæ redditi, æuum acturi beatiſſimum, ſperamus, vitæ præcipit occupationem, diuinis acquieſcens, & veluti in ipſo beatitatis veſtibulo inſueta mortalibus quiete magnificè fruitur. In quo tamen finiendo vereor, vt veram eius rationem ſatis explicent, qui omnem ab ea mentis, rationiſque ablegant motum, &, quam nec ipſi quidem intelligere poſſunt, animi ſtationem comminiſcuntur. Verùm vt triplicem auium volatum videmus; ita, quantum ego quidem intelligo, triplex diuina commentantium ratio rectè ac ratione poteſt conſtitui. Aliæ enim ſaltuatim criſpante volatu feruntur, vt paſſeres & congeneres minutiores, quibus exiguæ omnino vires; aliæ recto quidem tramite, ſed crebra alarum concuſſione, veluti continuo remigio feruntur; quibus vtique maior, ſed non ſumma alarum firmitas & robur; quod illis ineſſe videmus, quæ raró admodum alis commotis, ſed latè tantùm extenſis veluti velificant, cuiuſmodi altiuolæ pleræque ſunt. Ita tota hæc diuina commentandi ratio tribus maximè rationibus deſcribi poteſt. Sunt, quibus per minutas iaculationes modicis diſtinctas interuallis, res tota conficitur: alij rerum cauſſas indagando extrema primis, & media vltimis componentes, labore manifeſto, & ingentiſſimo fructu exercentur. Pauciores demum, qui libramento quodam animi atque celerrima quiete altiſſimè ſubuehuntur. Hanc magiſtri contemplationem dixere. Nam qui nihil tunc agere animum dicunt, quique otiari putant rationem, hos ego magnificè falli non dubito. Vt illos decipi neceſſe eſt, qui alis omnino immotis aues putant medio ex aëre pendere ſublimes: ignari arcanam motus quamdam eſſe rationem, quem Philoſophi Ariſtote-

Digitized by Google

lem ſequuti Græca voce *Tonicum* dicunt. Ita ſublimiorem eſſe mentis operationem, quæ quum minùs acutos fugiat, eam otiosè in contemplatione agere falsò docent. Sed quia hæc arcana ſunt,& vulgo inacceſſa, ſi quid minùs aptè dicetur, veniam peto.

I. *De Franciſco Ximenio, Ord. Min.*

ABire diuina contemplanti à ſenſibus animum,& quæ domi ſuæ ab iiſdem veluti mancipiis agantur, minùs interdum animaduertere, ſi cui fortè in tanta virtutum luce, minùs mirum videtur; in Franciſco Ximenio admiratione profectò digniſſimum fuit. Vix enim credi poteſt hominem memoriæ tenaciſſimæ, atque promptiſſimæ ſumpti cibi, atque mutatæ veſtis, cùm attentiùs contemplaretur, ita ſolitum obliuiſci, vt hærens ac dubitans non expediret. Cæterùm vbi animus diuiniore quadam luce perfunditur, eum horum ſenſuum tenebras obliuiſci neceſſe eſt, vt qui illarum imaginibus ſua fiat imperuius ſublimitate.

II. *De Gulielmo Harto.*

DIriſſimæ, quam in Anglicano cum hæreſi bello fortiter ſubiit, neci prælusiſſe videri potuit Gulielmus, cùm medicorum ferramenta, crudelemque laniatum experiri coactus eſt. Calculum vt extraherent, tam latam plagam fecere, per quam commodè manus inſeri poſſet. Hos inter cruciatus, quos ſine vociferatione ſuſtinere ſummæ fortitudinis partes eſſe cenſentur, Hartus animum adeò diuinis contemplandis attentum habuit, vt nullo interpellantis doloris reſpectu, nihil illi cum hac mortali concretione commune eſſe innoteſceret. Non vox, non gemitus auditus, non oris compreſſio, non frontis contractio, non lacrymæ viſæ; parum curante animo, qui per alta diuinarum rerum ferebatur, quæ ruituræ paulò pòſt, terreſtris nimirum domus, eſſet conditio.

III. *De Achille, Cler. Reg. Theatino.*

SIc enim appellabatur, antequam è Philippi Nerij diſciplina ad Theatinos tranſgreſſo Mauro nomen eſſet. Vtriuſque ſcholæ vota ſuperauit; quum animum, nulla rerum humanarum auocatum cura, Deo ſemper intentum haberet. Aduertit ea contentio moderatores, qui veriti, quod accidit, ne breui hinc euolaret, plurimis implicare negotiis non deſiſtebant; & ille obſequij quidem promptus,

mandata

Digitized by Google

mandata omnia diligentiſſimè exhaurire, nihilominùs cum Deo agere, ac meditabundo ſimilis incedere. Itaque pallor primùm ori obductus eſt, quaſi minùs iam viueret, mox etiam ab ea, quam ægrè tolerabat, ſeruitute in filiorum Dei aſſertus libertatem exceſſit.

IV. *De Joanne Zuaſio, Capuccino.*

VBi ſemel contemplationi animus aſſueuit, difficulter admodum ad reliqua, vt minora, Religionis officia deſcendit, ea cauſſa viris prudentiſſimis Ioannis moderatoribus fuit, vt eum à canendi onere eximerent, ac raro admodum priuilegio ſibi relinquerent. Sed illum iam rapuerat maior quædam numinis vis, cuius inſtinctu denas vndenaſque horas eodem hærens in veſtigio cælum immotis atque inconniuentibus oculis tueretur. Quid ille tunc ageret, ego non anxiè quæſierim; ille ſtantis & ſublime tuentis habitus imago animi eſt.

V. *De Joanne à S. Cruce, Ord. Carm. Diſcalc.*

INteriora huius auſtri, vt diuino Iobi verbo vtar, ingreſſus fuiſſe videbatur Ioannes is, quem Carmelitæ Diſcalceati alterum nouæ ſtirpis ſatorem cultoremque eximium, poſt Tereſam, agnoſcunt. Mira de illo narrantur, & paucis acceſſa, quietem animæ inuaſiſſe, mortalia omnia & procreata nouo quodam lumine veluti amicta contemplatum eſſe, beatarum mentium more modoque, quantum hîc conſequi valemus, diuinis intendiſſe, ad quæ paulatim per aſperas exercitationes corporis animique tetenderit exutus omni mortalitatis cogitationum contagione, ipſaque mente ita diuino lumini permiſſa, vt nihil per ſe conari poſſe intelligeret, quæ mira vocabulorum arcanorum maieſtate inuoluta, faciliùs, opinor, tradi potuerunt. Hunc magiſtrum Carmelitæ habent antiquis parem, qui huius diſciplinæ amantiſſimus, illorum vitæ inſtitutis contemplatione moderatus eſt. Plurimùm enim intereſt ſcire, quid ſequaris; nam finis ignoratio frequentiſſimas hominibus intulit clades.

VI. *De Tereſa à IESV.*

ANte Ioannem Tereſa huius arcanæ contemplationis gloriâ fuit; illam enim ſecreta paucis nota, & paucioribus adhuc acceſſa diuinæ conſuetudinis compendia, nouæ ſcilicet diſciplinæ

 parentem,

Digitized by Google

parentem, inaudito in fœmina magiſterio diuina mens magnificè docuit. Quamquam autem per initia formido ſubiret, animumque non conſueta euntem via reprehenderet; affulſit tamen cùm ab aureo Ignatianarum exercitationum libello, tum à doctiſſimorum, atque experimentiſſimorum virorum ſapiētia certa lux, vt nulla exinde trepidatione per ardua, & plerumque prærupta diuinorum montium cacumina, & firmiſſimo ipſa incederet veſtigio, & aliis nobiles ac paucis tritas ſemitas monſtraret. Extant eius itinerum monumenta, quibus nihil hoc in genere ſubtilius legitur. Eo igitur agminatim iam connituntur plurimi, & tanti eſt dux fœmina facti.

NOSTRA.

I. De Ignatio.

QVàm procul ea omnia arceret Ignatius, quorum aura criſpante turbari poſſet animi tranquillitas illa, quæ diuinæ pulchritudini per imagines exprimendæ perneceſſaria cenſetur, vel vnum eius factum docebit. Reddiderat diuina meditanti domus Ianitor epiſtolas pluſculas, & quidem lætior, quòd ab Hiſpania, atque adeò à Giupuzcoa eſſe diceret. Ad hæc immotus Ignatius faſcem litterarum, ne reſoluto quidem vinculo, vicinum in ignem coniecit, nullo addito verbo; ſed facto hominem admonens vbi diuinis animus inferatur, humana omnia procul illis eſſe habenda; qui rectà velint velificare. Quid ego hîc tranſactos Ignatio dies octo in altiſſima rerum diuinarum contemplatione, nullo ſenſuum miniſterio, aut vitæ ſenſu? Quid crebras animi abalienationes ab hac tota mortalitate ſublato in aërem & coruſcante corpuſculo? Quid diuina identidem viſa, quibus contemplatio potiſſimùm exercetur? illud ſuauiſſimæ recordationis eſt. Supremam in ædium partem euadebat, vnde liber vndique proſpectus ad cæli templa, tum adorato numine feſſa æuo membra modico ſcabello componens, animum veluti è corporis cuſtodia emittebat: tum lachrymarum tacitus imber, & liqueſcentis cordis amatoria ſuſpiria & voces illæ. Heu! quàm ſordet tellus, quum cælum aſpicio! mox profundum ſilentium, immotuſque corporis habitus, & ibi nuſquam Ignatius, cæli conuexa iam mente perambulans, & quantum humani pectoris anguſtiæ

Digitized by Google

guſtiæ capiunt, Deo plenus. Ea mihi altiſſima videtur contemplatio, quæ nos ad Dei normam conformat.

II. *De Aloyſio Gonzaga.*

SVſcepta iam inde à puero, perque reliquam ætatem conſtanter adhibita ſeriò atque attentè diuina meditandi cura, quum inter initia noctu frigore rigens vel ſpuere nollet, ne quod attentionem vel leuiſſimè auerteret, animum, mentemque in hoc toto meditationis negotio ad miraculum confirmauit. Auditum illius ex ore veritatis religioſiſſimo, quod præciſa imitandi ſpe, vni tantùm debeatur admirationi. Quum legitima inſpectione, quæ bis quoque anno Societati ſolemnis moris eſt, beatæ illius mentis rationes omnes Collegij Romani Rector ipſo aperiente luſtraret, toto illo ſemianni ſpatio, qui horas quotidie aliquot meditando orandoque exigeret, vagæ perque deuia errabundæ mentis importunas auocationes expertum ſe nunquam, niſi fortè ſi omnia momenta in vnum coniicias, tantillo ſpatio temporis, quo quis Angelicam percurreret ſalutationem. Non iam miror adoleſcentem ab humanis abiiſſe, à quibus animum ita abalienauerat; mirari potiùs ſubeat cœleſtibus aſſuetam mentẽ mortalia hæc vincula ocyùs aliquanto non exuiſſe.

III. *De Franciſco Xauerio.*

LOngè tamen robuſtiorem in Xauerio eadem ſe præbuit attentio, quæ non cum interno tantùm animi ſuopte ingenio inquieti tumultu, procul ab omni ſtrepitu, ſed cum ipſo furentis Oceani vaſto fremitu, ac nauticæ turbæ inſaniſſimis clamoribus compoſita ſibi nihilominùs par atque immota perſeuerauit. Quàm altè ſubuectum oportuit, ad quam tempeſtatum, ac procellarum aſſultus non pertinebant? Surdos ipſos ſcopulos multo cum gemitu fluctibus euerberatos conqueri ac reſponſare cùm videamus, illis firmiorem Xauerio mentem animumque validiùs diuinis inhærentem dubitare quì poſſumus?

IV. *De Marcello Maſtrillo.*

ACriora longè adhuc ſunt cruciatuum, & quidem atrociſſimorum irritamenta, quibus tamen inaudita mentis tranquillitate obluctatus eſt Maſtrillus. Quatriduum è furca pedibus ſublimis, capite contabulatam in foueam genibus tenus demerſus pependerat

pependerat

Digitized by Google

penderat immotus. Suſpicati ſatellites hominem obiiſſe, vt viuum ac vegetum videre, interrogant, quî valeat, nunquid ſe velit. Quibus ille: Vt nunquam meliùs; vos verò ego rogatos opere maximo peruelim, ne hac me quiete ac felicitate deiiciatis. Hæc non niſi ab ea mente proficiſci verba potuerunt, quæ, quamquam carcere hoc nondum emiſſa, diuina tamen libertate frueretur.

V. *De Alphonſo Rodericio.*

QVidquid virium geminus ſenſuum obtinet ordo, ſiue quorum externo vtimur miniſterio, ſiue quos propinquiores habet anima, ſæpe ſibi deeſſe ſentiebat Alphonſus, quùm puriore diuinitatis aura frueretur. Id cùm illi frequens fuit, tum excellentiſſima quadam ratione inter roſarias Virginis laudes percurrendas maximè contigit. Iuſſus erat eas curſim dicere, neque violentiùs animum aduertere, quòd abalienari hominem à ſenſibus ſupremo iam æuo fatiſcentem, ſine vitæ periculo non poſſe, cenſerent moderatores; & parebat ille quidem obſequij promptiſſimus; ſed non ſemper opis hoc noſtræ eſt. Ergo abripiebatur, & ſenſibus omnibus veluti abactis animus ipſe per ſe in Deum elatus diutiſſimè illi hærebat, vt hinc abiiſſe crederetur; neque enim aliquando altius conſcendit animus, quàm dum ſe humi aliorum imperio continet. Cæterùm Deo adeſſe, illum neſcio qua ratione propriùs intueri humana omnia meliora quadam luce promicantia cernere, tam Alphonſo familiare fuit, quàm pleriſque vel de nomine ignoratum; non enim hîc doctrina, ſed amore opus eſt, qui vnus alas habet puriſſimo illi ſpiritui pares, per quem grauioribus minimè poſſumus euolare.

V I. *De Jacobo Dei.*

NIhil hoc homine quamuis nullarum eſſet litterarum, contemplationi aptum magis; qui enim præclariſſimis victoriis vim omnem ſenſuum eliſiſſet, animum in eam aſſeruerat libertatem, vt illorum miniſterio ſe omnino maiorem ferret. Itaque ſæpiùs domeſtica inter opera, laboreſque, quibus attinebatur, euolabat. Fuit cùm Miniſter domus hominem diu quæſitum, & tandem in angulo ſibi totum ac Deo vacantem inueniens, vt erat huius Philoſophiæ parum intelligens, (nam conſtantiam minimè deinde tenuit deſertor infelix) acriùs increpitans. Quæ eſt iſta ratio? inquit, iſta vos contem-

Digitized by Google

contemplatione ceruicoſi ac refractarij, ac duriſſimi capitis euaditis. Tum Iacobus manſuetudine, quam à Deo allatam eſſe non dubitares, Parce, inquit, equidem de capite ego vtique parùm intelligo: ſed cor mihi hac exercitatione ſentio in mollitudinem dari, totúmque colliqueſcere. Quod rectè ac ratione contemplantium indicium minimè fallax eſſe accepimus, lucem enim ſine hac flamma cœlum non habet.

VII. *De Simone Bucerio.*

VNum adhuc hominem laudo, qui vix vllis litteris leuiſſimè imbutus, ſed ſolidis atque exercitis virtutibus & aſperrimo victu cultúque corporis contemplationi feliciſſimè vacauit. Simon Bucerius hic fuit, cuius admirabilem ſeueritatem in loco commemorabimus; diem hic totum domeſtico labori ita impendebat, vt Dei quidem minimè obliuiſceretur, ſed noctes tamen ab ignauia ſomni vindicaret, atque pulcherrimæ quieti haberet deſtinatas; coacto enim eo in breuiſſimum duarum, non ampliùs, horarum ſpatium, quinque reliquas in arcanis cum Deo rationibus agens, ac ſupra ſe leuatus, quod ſolitariis legitimum fore cecinit Vates, iucundiſſimè tranſigebat. Nullos ego illuſtriores dies cuiquam puto illuxiſſe, quàm Bucerio diuinis aſſueto noctes ſuas; nam ſi per noctem Solem hunc noſtrum olim viſum inter portenta maiores adnotarunt, melior ille animorum Sol per ipſas tenebras frequentiùs, atque illuſtriùs videtur.

VIII. *De Petro Cottono.*

AVferebant tantum diei, ac virium Cottono Henrici Magni, cui à confeſſionibus & concionibus erat, Aula, & Chriſtianæ rei commoda, vt vix quidquam illi otij ſupereſſet ad contemplationem, ac de legitimis ſomni ſpatiis quicquam decerpere, ſine periculo valetudinis non poſſet. Ergo, qua erat in Deum ſpe, petere auſus, vt liceret vel in ſomno diuina contemplari, feliciter impetrauit. Quamquam ille quantum conniti poterat, in tanto negotiorum æſtu deſcripta quotidianæ commentationi, ſacrificio, & diuinis laudibus tempora ita ſibi ſepoſita volebat, vt viros etiam vtriuſque ordinis Principes à limine ſeueriſſimè id temporis excluderet, ſecurus offenſionum. Quod quum de quiritantibus audiſſet Henricus, hominis inſtitutum laudauit, eúmque cariorem habuit. Multum intereſt, vtrùm humanis volens libénſque, an coactus implicceris. Qui vl-

Digitized by Google

tro ſequuntur, vix vlla ſublimioris quietis ſupereſt ſpes; coactis multa indulget Deus.

IX. *De Joanne Sebaſtiano.*

QVid enim aliud, quàm indulgentis Dei beneficium fuiſſe illam tam propriam Sebaſtiano animi quietem, ac tranquillitatem diuina ſemper intuentis, quum aut immenſis peregrinationibus Peruuium quàm latè patet ex Prouincialis munere peragraret, aut barbaras illas gentes Euangelio manſuefaceret? Viginti extremis vitæ annis in ea diuinitatis contemplatione ita conſtanter hæſiſſe tradunt, vt incredibili rerum, actionum, temporum, ac locorum in varietate nuſquam aberraret. Hæc mihi beatarum mentium illuſtris eſſe videtur imitatio; quas ita rebus humanis immiſceri accepimus, vt à contemplatione numquam abſiſtant; circinus iſte omni mathematico inuento ſubtilior eſt, fixa in diuinis meliori animi parte, reliqua omnia perambulare.

X. *De Didaco Martinio.*

ALterum hoc Peruuianæ Societatis lumen animos rapit intuentium. Quàm altè animo ſcanderet diuina contemplando, ſubuectum pennis non ſuis corpus ſæpe docuit: certè abire ab hac ſenſuum contagione illi frequens fuit. Totus hic Dei erat, & vbi à Barbaris edocendis ſeſe ſubduxit, oratio & contemplatio vtramque illi diei paginam conficiebant; nullo lucis ac tenebrarum diſcrimine, cuius fines humiliores ſunt, quàm vt illis in Deum eminens Martinij mens attineretur. Qui altiſſimorum montium incolunt iuga, iis nubes & tonitrua, & fulmina inferiora feruntur; qui cœlum adhuc ſcandunt, vix deſpicere dignantur. Sublimitas illa tanta eſt, vt non poſſit aduertere. Hinc vſque diuina contemplantibus licet.

XI. *De Franciſco Gaëtano.*

COntemplandi artem non eam ego eſſe crediderim, quam longa afferat ſecum ætas, ſed quam viuida doceat virtus; quum ſciam Gaëtanum adhuc adoleſcentem domitis coërcitiſque validè perturbationibus eidem aſſueuiſſe. Nam ſæpiùs ita diuinis animum inferebat, vt clariſſima oborta luce humanorum obliuiſceretur. Id ille tamen maximè experiebatur, quum apertis feneſtris cancellatiſque ante pectus brachiis liberum veluti emitteret animum,

habitúmque

Digitized by Google

habitúmque illorum referret, qui in carcerem contruſi per feneſtras magnis cum ſuſpiriis ciuium liberè in foro obambulantium frequentiam emiſſitiis oculis intuentur. Hærebat in aſpectu Franciſcus, atque hinc totus abire deſiderans iam meliore ſui parte aberat.

XII. *De Balthaſſare Aluaro.*

IN ea incidit tempora Aluari contemplatio, quibus formidoloſo per Hiſpanias illuminatorum nomine (ita ſe appellari volebant homines, ac mulierculæ nequiſſimæ ſuperbiæ) vt accuſatione aliqua non caruerit. Cæterùm non tantum tenebris diurnam diſtare lucem, quantum ab illis ſordibus huius aurum palam compertum eſt. Ibat ille quidem ardua, & pleriſque inacceſſa ſemita, erátque in ea mentis quietiſsima exercitatione volanti propior, quàm gradienti, quæ certiſsimæ contemplationis eſt indicatura; ſed magnarum virtutum, atque modeſtiæ in primis demiſsioniſque libramento tutus à periculo aberat. Itaque plurimas illi horas in eodem mentis obtutu diuinis intentum, nullo ratiocinandi labore tranſigere, de eáque tota ratione ſcientiſsimè diſſerere tam illi proprium fuit, vt magna Tereſia illius arbitrio ſua moderari tutiſsimum habuerit.

XIII. *De Franciſco Suario.*

QVantum vtraque contemplatione valuerit Suarius, illi vix credent, qui tam ſubtilis diſputatoris infinita quum videant monumenta, & pietatem hominis ignorent, cæteráſque magnas virtutes, quibus inſtructiſsimus fuit, quî auocatam ab illa cura mentem huic poſſet inſerere, haud ſatis expediunt. Cæterùm confinium breuiſsimum eſt, vt ex illa in hanc liceat excurrere; nam qui totis faciunt regionibus diuerſas, hi animi menſores probi non ſunt. Illud in Suario mirandum, quòd qui tanto rei theologicæ bono primam aſsiduè coleret, in alteram id temporis excurreret, quod alij honeſtiſsimo otio contribuunt; vbi enim leuiter diem fregiſſet, tum ſe in conclaue recipiens eidem ita operabatur, vt non ſemel abalienato à ſenſibus animo, immotóque corpore, & vi mentis in ſublime ſubuecto fuerit deprehenſus. Et verò tantam ſapientiæ vim, niſi extraordinariis præſidiis confirmata, mens minimè capit.

Digitized by Google

Capvt X.

De Oratione, quæ voce concipitur.

VOcalis hæc pietas flammas cordis aut ſequitur, quum ardet,aut mouet, quum friget, euentilátque ſemina charitatis, ne ipſo torpore ſuffocentur. Quotus enim quiſque, ſi Deus pectori inſedit, tacitus ferat, vt non gemitu primùm numinis præſentiam dulciſſimè teſtetur, mox ardori per lacrymas leniter ſe molienti ora non pandet? Quotus item eſt,qui diuinas inter laudes,ſi modò ritè ac ratione concinat, non paulatim amore incaleſcat? Decet planè nos, qua maximè parte poſt dominam illam animæ vim, homines ſumus, quum Religio proprium ſit hominis bonum, ea ipſa eſſe religioſiſſimos. Hæc autem omnibus quidem libera quàm maximè eſt, vt ſuo quiſque marte Deum concelebret; plerique tamen omnes non legitimis modò horis, publicóque munere, verùm priuata etiam, ac veluti domeſtica religione Dauidica carmina lubentiùs vſurpant; durat adhuc eis per immenſum æui ſpatium, calor ille pietatis, quo à diuiniſſimo Vate non leuiter, atque impetu fuſa ad otij oblectamentum, ſed ad æternitatis memoriam diligenter prouiſa, non dubiis motibus animum cient, ſuóque implent ſenſu; qui multiplex quum ſit, ſempérque elegantiſſimè aſſurgens, nos humi iacere non patitur, magniſque planè cogitationibus ſubuehit canentes. Fingimur paulatim ad meliora, atque illius beatæ ciuitatis, quæ aſſiduo æterna in luce reſonat cantu, moribus aſſueſcimus. Brutorum animantium nulli vox à natura paulo concinnior conceſſa, nedum muſicis apta; eadem mille flexilis modis, mulcendiſque animis peropportuna tam liberaliter auiculis donata, quibus minima cum ima fece terrarum cognatio eſt, luculenter admonet diuinis nos laudibus concinendis veluti egregios ab illis fieri, quibus abiectæ humi curæ,& vox nihil, niſi brutum ſonans. Verùm quamquam admiranda planè auicularum ſit in canendo varietas,atque elegantia, vocémque inimitabilibus modulis ad inuidiam ſolertiſſimæ artis effingant, ac vibrent, totæque ſpiritu, & cantu viuere videantur, tanta nihilominùs ab ipſis Chriſtianæ Reipublicæ heroicis vſque temporibus ſemper fuit,tanta nunc etiam huius rei eſt cura & diligentia, vt muſicas

ficas auium animas, varietate atque elegantia vincamus. Noctes diebus continuare, ſimplici ſono voces fundere, artifici cantu vibrare, inuicem excipere, ac reddere, animi affectus referre læta, triſtia, humilia, ſublimia, tenera, fortia imitari, nunc profundo, lentoque vocis inceſſu, nunc vibrato volatu, nunc fractis, nunc conſtantibus modulis, ludere, precari, venerari, admirari nouit diuinarum laudum ſcientiſſima Religio, quæ hominum inſtitutis, dierum ſacrarum ritibus, canentium ingeniis ſeruiens, ſua ipſa varietate admirabilis, Deum multiplici cantu, ac voce colit, quem nemo vnus ſatis digno poteſt ore laudare. Quod licèt nobiliſſimum ſit laudationis genus, ac religionis, non ideo tamen opes ſuas omnes cantu contineri arbitratur, nec ſubmiſſum murmur animi attentioris. Placent etiam luſciniarum gemitus, & leni ſuſurro arborum concuſſæ auribus blandiuntur comæ, riuulorum ac fontium murmura per æſtatem, innocentes inter delicias, ſtudioſè captamus. Varia hîc igitur ſe prodit religio, ſuapte natura elegans, cultorumque ſuorum ingenio adhuc elegantior, quod nobis iam erit ſpectandum, ac per omnia genera ſiue frequentiam admirari, ſiue diligentiam pompamque ac decorem lubeat ſuſpicere.

I. *De Martino Nauarro.*

MArtinus Nauarrus agmen feliciter ducet, atque adoleſcentium quorumdam inuicto ſenectutis virtutis robore contundet licentiam. Quis crederet hominem ſtudendi, commentandi, atque docendi auidiſſimum, per eam litterarum contentionem legitima ſacerdotalium precum tempora, nunquam aut anticipaſſe, aut protuliſſe? Bis quotidie docuit annos multos Cathurci & Toloſæ in Galliis, bis Salamanticæ & Conimbricæ in Hiſpaniis: quater ſingulis diebus iterum in Gallia, idque annum vnum; & tamen tenuit conſtantia, ne horas diuinis laudibus deſtinatas, aut priuati ſtudij occuparet voluptas, aut docendi inuaderet neceſſitas. Scriptum id de ſe reliquit vir minimè glorioſus in eo libro, cui Manuali nomen fecit, egregiè monens nos tempori, nobis verò nequaquam tempus deeſſe.

II. *De Eleonora à Spiritu ſancto, M. D.*

ELeonoram Paceecam, quæ à Spiritu ſancto dicta eſt, iam grandæuam, irrequieto quodam labore, & Orationem dominicam, &

Digitized by Google

ſalutationem Angelicam perpetuò recitantem, monuere ſodales Virgines, vt ſibi parceret, neque propria illa exercitatione vim animi, animæquæ exhauriret. Hæc monentibus dignum Sibylla oraculum edidit. Si de omni verbo otioſo poſtulabit nos Deus, ac vindicabit, quis dubitat cuilibet verbo religioſo ac ſancto ſuam à munificentiſſimo Deo ſepoſitam eſſe mercedem? Id ego ago, vt quàm plurima congeram, quæ muneretur Deus.

III. *De Sfortia Oddo.*

SEptuageſimum hic explebat annum, quum & domeſtica ſollicitudine, & publico docendi munere, minimè tamen potuit auocari, quin ea ipſa die, qua exceſſit, ſolemnes Sacerdotibus preces ex Romani Breuiarij forma perſolueret, quæ illi ante pluſculos annos erat ſuſcepta religio, poſt doctiſſimas ſcholas ſupremum ſpiritum in precibus profudiſſe, ne qua pars abeuntis vitæ ſine fruge periret, conſultiſſimi profectò hominis fuit.

IV. *De Ioanna à ſancta Cruce, M. D.*

VIx credi poteſt hominem Sacerdotem ſacrarum precum officium aliquando ita deſeruiſſe, vt eiuſmodi neglectum etiam vltrò defendere auderet ratione impia, æquè ac inepta. Fuit tamen, qui audiente Ioanna diceret, eas ſe preces adeò negligere, quòd nihil illis Deo opus eſſe probè intelligeret; cui Ioanna: Atqui tu profectò indiges. Hoc illa dicto vaniſſimi hominis iocularem licentiam compeſcuit, datumque in pudorem potuit emendare. Vt enim bona ſacerdotalis officij pars diuinis ſit laudibus attributa, illis tamen noſtra pietas alitur, & homines nos eſſe demonſtramus.

V. *De Angelo Pacio, Ord. Min.*

HOc quicunque ſentiunt, & profectò ſentiunt, quibus pietas cordi eſt, vt in illis cum reuerentia verſentur, operam dant, & quò ad eas pro dignitate perſoluendas homini minus virium eſſe intelligunt, eo ardētiùs eas ſibi diuina liberalitate ſuppeditari poſtulant. Qua in petitione tam multus erat Angelus, vt liberaliſſimè illi Deus indulgeret. Miraculo enim proximum videbatur, erecto ſemper corpore, apertoque capite tamquam præſenti ſuo appareret, in Odæo agitans nulla ætatis, aut valetudinis, aut tēpeſtatis excuſatione, quibus frequēter religionis ac pietatis opera corrumpi dolemus.

VI. *De*

Digitized by Google

VI. *De Staniſlao Hoſio Cardinali.*

NEc alius magno Hoſio ſenſus fuit, qui ſiue priuato in conclaui, ſiue in Eccleſia eo religioſæ laudationis fungeretur officio, genibus, quamuis ſenio, aut valetudine fatiſcentibus innixus conſtantiſſimè permanebat. Sanè ſi Reges, aut Pontifices de genu ſalutare atque alloqui nemo non ſuſtinet, Regum omnium Imperatorem ſi genibus humi fixis alloquamur, rem ſcilicet magnam facere exiſtimabimus?

VII. *De Alphonſo Scalona, Ord. Min.*

GRandius adhuc neſcio quid ſentiebat Alphonſus, cui non ipſæ per aſperrimas noui orbis regiones, Dei cauſſa, ſuſceptæ peregrinationes ſtatam ab Eccleſia temporum diuinis laudibus attributorum partitionem vnquam turbarunt. Subſiſtebat deſtinatis horis,& ſtans Deum ritè laudabat.Neque enim curſim aut leui veſtigio in iis verſari debemus,in quibus conditionis noſtræ ſitus eſt fundus.

VIII. *De Bernardino Areualo, Ord. Min.*

SOlet plerumque operæ pretium facere attentior iſta religio præſentis mercede voluptatis. Et Bernardino quidem tam illa erat prompta, & vena tam diuite profluebat, vt in ipſa vſque labia ex imo corde redundaret. Itaque quaſi melle quodam eſſent imbuta, inter diuinarum laudum pronunciationem ea lambere, ac ſugere conſueuerat.

IX. *De Thoma Sirleto.*

HVnc non ſola Gulielmi filij purpura, ſed propria virtus faſtis immortalis memoriæ poterit adſcribere. Quanta enim, & quàm conſtans religio fuit, ſacerdotale precum breuiarium quotidie ex formula percurriſſe ad annum quintum ſupra centeſimum, qui vitæ illi ſupremus fuit? meruit æternos inter Dei laudatores enumerari, qui victis temporum legibus, ſpretiſque viciſſitudinibus hîc laudare perſeuerauit.

X. *De Benuenuta Auſtriaca, Ord. Præd.*

VIx credi poſſet,quod Benuenuta teneris adhuc annis inceptauit, niſi pietas ſupra ætatem eſſet, ſeptennis centies quotidie

Digitized by Google

die Oratione dominica, ac iterum centies ſalutatione Angelica ſanctiſſimam Triadem venerabatur: millenis item quotidie Angelicis ſalutationibus Virginem Deiparam colebat. Septima quæque luce vt eidem ſacra alterum tantum ſalutationum ſuperaddebat, & ſolemni Angelicæ ad Virginem legationis die tertium mille. Nulla eſt luſcinia, alauda nulla, quæ tam pertinaci cantu aërem mulceat, vt Benuenutæ conatibus non ſuccumbat. Vnam hanc mihi aliquam ex beatis illis mentibus videri dicerem, quùm non ceſſaret à Dei laudibus ac precibus, niſi eaſdem illis eſſe Virgines intelligerem. Profectò hæc virgo fuit, quæ diuina tantùm cogitauit.

XI. *De Joanne Puteano, Ord. Eremit.*

OPtimè conuenire putabat Puteanus Dei laudes & acria ſtudia litterarum; quem enim hominem hæc ita tenerent, vt dies noctéſque ad illa incumberet, nec ſibi quidquam otij aut quietis indulgeret, quique docendo, & diſputando magnam ſuos apud Belgas famam collegiſſet ſapientiæ; idem ſibi minus facere viſus eſſet, niſi pari pietate nuſquam ab Odæo abeſſet. Itaque inter promptiſſimos viſebatur vir iam grandæuus, nulla ætatis, aut ſtudiorum excuſatione vſus. Etenim quum litteraria illa contentione Deum quotidie magis cognoſceret, atque admiraretur, eumdem quotidianis item laudibus celebrare decorum duxit, vt ſeceſſus atque ſecreti litterarij propalam eſſet fructus ac manifeſtus.

XII. *De Ioanne Allarto, Ord Minim.*

HIc publicis laudibus tot priuatæ inſuper pietatis ac laudationis addidit officia, vt domeſticis miraculo res proxima videretur poſſe vnius hominis animum tot impendi: cauſſam itaque tam inſolitæ contentionis rogantibus, eam pulcherrima reddebat adhibita imagine. In ea ſe tempora incidiſſe, quibus ad bella continuanda nouis quotidie vectigalibus Reges populorum ac prouinciarum onera intenderé non dubitarent. Preces ac laudes ſibi tributa videri, quæ Deo ab hominibus perſoluuntur. Itaque ſe illas item intendere; quoniam acria non minùs à Dei hoſtibus Chriſtianæ Reipublicæ bella in dies videret inferri. De animi verò attentione non eſſe quod quærerent. Quid enim ſi fatigato iam animo, labia tantummodo commouerem, an non aliquid tamen conarer? Hæc erat viri ſapientiſſimi ac ſanctiſſimi ratio, frugifero

Digitized by Google

frugifero quàm maximè exemplo, quæ exultantibus labiis tota Deo conſtaret.

XIII. *De Alexandro Oliua Cardinali, Ord. Eremit.*

REm miram de hoc viro ſanctiſſimo legimus, cùm tanta animi attentione diuinas laudes Sacerdotum ritu ex officio perſoluiſſe, tam diſtinctè piéque ſingulas litteras appellaſſe, vt homini publicis negotiis implicatiſſimo ea tamen occupatio quatuor ſolidas horas auferret quotidie. Qui enim Deum laudandi, precandique munus Sacerdotum ſciret eſſe præcipuum, nihil illi cenſuit anteferendum. Viderint qui ita laudant, vt ſi contumelias ac maledicta iacerent, ipſóque pudore quaſi audiri nollent, præcipiti linguæ volubilitate, maiori adhuc pietatis diſpendio, quàm compendio temporis, non tam laudes illas abſoluentes, quàm ſe damnantes.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

HOc maximè orandi genere, ſublimioris contemplationis tyrocinium Minoreſſæ depoſuit Ignatius; etenim quum adyta illa interioris contemplationis nondum eſſet ingreſſus, ſeptenas ipſas & octonas horas quotidie, & quidem de genu, recitandis effundendiſque precibus tranſigebat, ſumma animi non minus contentione, quàm voluptate. Deinde vbi ſe ipſo maior fuit, rationem iniit, eámque poſterorum bono ſcriptis conſignauit, vt è precibus, quas ſacris concipimus verbis, meditando merum mel, ac ſuauitatem liquidiſſimæ voluptatis, hauriamus; quis enim latentia niſi attentus introſpiciat.

II. *De Franciſco Xauerio.*

COnſuluerant, qua ætate apud Indos Xauerius peregrinabatur, hominum ſiue occupationibus, ſiue imbecillitati Pontifices, atque indulſerant, vt qui rebus agendis erant implicati, breuiori formula ſacerdotalium precum penſum abſoluerent. Hoc priuilegio, quamquam in ſummis Apoſtolicæ prædicationis laboribus, cùm vnus omnium optimo poſſet iure, nunquam tamen vti voluit Xauerius,

Digitized by Google

ſed veteri ac prolixiori more precatus eſt. Cogitabat, opinor, vir rerum diuinarum ſcientiſſimus, nullam capi poſſe requiem animo reficiendo viribuſque reparandis efficaciorem, quàm quæ in precibus diuiniſque colloquiis contineretur.

III. *De Roberto Bellarmino.*

SAncta Bellarmino fuit ea horarum partitio, qua diuina carmina à Sacerdotibus decantari veteris Eccleſiæ mos fuit. Adiuerat ad inuiſendum hominem Petrus Aldobrandinus Cardinalis, qui vt admiſſus in cubiculum, vidit eum de genu horarias preces recitantem, neque ſibi aſſurgentem, cùm nec interpellare eſſet auſus; nec porrò quidquam interrogaret, audiuit ab eo, ſua Deo tempora ſarta eſſe ſeruanda, iámque vulgatum id erat in aula, vt quieto, quocumque in loco, vel Principum conuentu ſuas preces peragere liceret. Idem cùm in cubiculo inambulantem offendiſſet ſocius, &, quòd toto ex ore ſe prodebat, meditabundum, rogauiſſétque, num fortè ſacerdotale penſum perſolueret, admirans reſpondit: Adeò ne me Dei negligentem putas, vt obambulans cum ſolemni more precari ſuſtineam? Digna viro vox: obiter Deo ſupplicat, qui obambulando precatur.

IV. *De Benedicto Herbeſto.*

DIuinis laudibus immori conſequentis vitæ, quæ illis continenter alitus, optimum augurium ac pignus eſt, & ſi meo voto hinc abire detur, ego verò id mihi contingere vehementiſſimè peto precórque. Præiuit exemplo Benedictus, vir, qui duritiem, qua corpuſculum macerabat, diligentiſſima leniret religione. Extrema valetudine veſtes numquam exuit, nec ſe lectulo credidit celſi animi vir, qui neceſſariam illam quietem ſegnitiem interpretabatur. Verùm extremæ iam proximus luctæ, miniſtro decumbentium abſcedere, iuſſo nec niſi poſt horam ad ſe redire, medio in conclaui genibus nixus ſolemnes Sacerdotibus preces auſpicatus, eò abiit, vbi dulciſſimè nullo labore æternùm perſolueret.

V. *De Sebaſtiano Barradio.*

QVanta mentis animique contentione Deum ſacerdotali ex formula quotidie ſub extremam præſertim laudaret ætatem, vel ex eo diſcere poſſumus, quod lentiſſimè faceret. Sex ſolidas horas huic ille operi deſtinabat, & ne amicus ſenectuti ſomnus obreperet, vel

Digitized by Google

vel diloricato ad feneſtram pectore frigidiſſimæ auræ morſu illum vellicabat, vel frigida manus ac faciem aſperſus prorſus abigebat. Idem medicis per valetudines abſtinere iubentibus alto cum ſuſpirio quantum poterat obluctabatur. Quid, inquiebat, cum hominibus fabulari permittitis, Dei laudibus interdicitis? ac ne Præſidum accederet auctoritas, illis ad ſe adeuntibus, vires, quantum quidem poterat, excitans ſe vegetum animóque erecto oſtendere conabatur, vt dulciſſimo ſibi labori parem crederent, nec abſtinerent. Grauior illi ipſa morte videbatur vita, quæ Dei laude non viueret.

V I. *De Ludouico Pontano.*

NOlo hîc ego, nam quàm plurimis ſanctum id eſſe lætor, illos hîc commemorare, quos ſemper de genu Deo laudes perſoluiſſe accepimus; longum hoc, atque minutum eſſet, ſed Ludouici eximia pietas, quæ toto ex ore promicabat, aliquid habuit eximium. Vbi enim ad illa ſolemnia verba perueniſſet, *Procidamus ante eum*, tum verò totum corpus proſternebat humi non minori animi ſenſu ac reuerentia, quàm ſi præſentem Dominum intueretur. Reliquum verò ſacerdotalium laudum ita perſoluebat attentus, immotuſque, vt interpellatores non admitteret, quicumque illi demum eſſent, nec cuiquam roganti ante abſolutas preces verbum redderet, vt mirum non ſit diuinis voluptatibus fuiſſe delibutum, qui cœleſtem rorem tam attentè colligeret.

V I I. *De Claudio Aquauiua.*

ELuxit in puero adhuc Claudio, quæ in ſene miraculo propemodum fuit ſingularis diuinas inter preces animi pietas. Vix decimum ſupergreſſus annum eas perſoluere orſus eſt, vſurpabátque quæ tunc magna erat in celebritate, Sanctecrucij Cardinalis deſcriptionem. Iam verò vir, & Reipublicæ admotus, obrutúſque negotiorum mole, ac temporibus duriſſimis exercitus, adeò, dum recitaret, ibi totus erat, ac ſi extra hominum conſuetudinem ageret in ſolitudine; tantis incedebat lætitiis, vt crebro gemitu, ac ſuſpiriis ſe proderet. Rapiebatur maximè Pſalmorum ſublimitate ac latenti, ſed viris magnis non ignota in illis diuinitatis vi, vt diuino lumine ſuperfuſus abditos ibi Theſauros videret, quorum indicem in aliquot eorum ſubſeciuas commentationes homo occupatiſſimus, ad poſteros etiam tranſmiſit. Addebat etiam quotidie pleraſque priuatæ

huius pietatis exercitationes, adeóque inter induendas veſtes compoſitis ad ſacerdotalium imitationem carminibus precabatur.

VIII. *De Joanne Ledeſma.*

ET poſſumus ſanè plura, quàm ignauis videatur, ſi modò ſpatia temporis, ne pereant aliud agentibus, attendamus. Ledeſma hæc omnia ſingulis quibuſque diebus laudum tributa Deo perſoluebat: legitimum Sacerdotibus penſum; conceptas ad eaſdem officij leges intemeratæ Virginis Conceptionis laudes; tum ſanctiſſimi eius Sponſi Ioſephi: illas quoque, quibus bonum ac tutelarem nobis genium ſolemni voce colimus: ad hæc ad Roſarij lineam orabat, quorum multitudo ne contemptus, aut tumultus cuiquam faciat ſuſpicionem, his omnibus de genu animo intenſiſsimo operam dabat; neque hæc vigentis tantummodo ætatis laus fuit, ſed æuo fatiſcentem non deſeruit. Quî enim ſeneſcat pietas, quæ per ætatis hyemem fructum ferre conſueuit?

CAPVT XI.

De Voto.

QVAMQVAM votorum religio nullis niſi honeſtis deſcripta finibus ſedem in cenſu virtutum habere propriam non videatur; quia tamen incredibilis quædam eſt dignitas, proprias eius laudes recenſere, atque illuſtria exempla, congeſtis huc aliarum virtutum, & lubentium quidem, bonis non diſsimulare, illarum cum primis è re futurum eſſe iudicaui. Quid autem mirum, ſi virtutes quodam graui animi ſenſu, refixis veluti trophæis voto pompam inſtruant triumphalem, quæ ab illo ſæpiùs opes, dignitatem, ac victoriam accipiunt? Quando enim illis adeò anguſta res domi eſt, quæ, ſi votum hoſpes accedat, non illico ſplendida, & ſi mancipio illi ſeruiant, non etiam pretioſa æſtimetur? Fluxa illis plerumque dignitas eſſet, mortalitatis noſtræ vitio, niſi afferente voti religione in perpetuitatem dentur. Imagines opere figlino longè pulcherrimas extantes integráſque formabāt olim Etruriæ artifices, ſed breui gratia. Quamquam enim fornacibus excocta ſigna, breuis nihilominùs erant æui, quod adurente

Digitized by Google

rente Borea geluque ſoluerentur, donec Laurentius Rubia ſolertiſſimus artificum, ignorato antiquis inuento, plumbo areniſque liquatis obducere inſtituiſſet, qui liquor ignium vi in fornacibus vitrum induens, & illitis coloribus fideli encauſto perennitatem, & operi egregiam aduersùs tempeſtatum iniurias, ſeculiſque duraturam addit firmitatem. Hæc planè vis voti eſſe mihi videtur, vt quæ fugaciſſima alioqui virtutum decora eſſent, obuiiſque iniuriis expoſita, firmiſſimè muniat. Quamquam hæc ipſa me deficit imago; neque enim ſuperficie tenus admittitur voti hæc religio, ſed imam permeat operis naturam, totamque ſtabilitate plenè firmat inexpugnabili; vt auditum Michaëlis Angeli Bonarotæ mihi meliori in negotio videatur eſſe votum. Hic enim cùm artificis neſcio cuius Mutinenſis ſigna figlina, artis eximiæ vidiſſet, dixiſſe fertur, actum eſſe de ſtatuaria ſiue marmore, ſiue ære fingeret, cùm primum ea figlina marmoris acquirerent ſoliditatem. Quantum enim nos beatarum mentium concedimus laudi, quum infuſa operibus noſtris voti religione animum aduersùs ſubita rerum, & varia firmamus? Nec illa diſſimulandi eſt voti commoditas, quòd non firmitatem modò, ſed amabilitatem afferat ſingularem, vt pleraque deſerti huius poma, quæ ſucco auſteriore vix vnquam ſibi relicta miteſcunt, aut vili guſtu nobilitatem nunquam induunt, ſi voto diuino veluti ſaccharo excepta condiantur, inter cœleſtis aulæ diuinæque menſæ lautitias ſuum obtineant locum. Sed nos illuſtria duntaxat proſequemur, quæ vel magnitudine ſint admiranda, vel ipſa placeant nouitate.

I. *De Tereſia à IESV.*

CElebberrimum, atque ab ardentiſſima charitate prouiſum fuit votum, quo ſe Tereſia obſtrinxit, magna doctiorum hominum admiratione. Etenim quum etiam in ipſis virtutibus diuortia ſe ſe obiiciant viarum eòdem ducentium, ea tamen differentia, vt cùm vna directior, ſit altera exigua ab illa exactiſſima æquabilitate, nec tamen abnormis appareat; Tereſiæ ſanctè Deo promiſit ea ſe ſemper ituram, quæ compendioſior atque expeditior eſſet; quamquam & alia ſine piaculo gradi poſſet. Ingens planè votum, quo vno egregiam in ipſa veluti neceſſitate libertatem eſt conſecuta; quid enim tam liberum eſt, quàm quod optimum hîc eſt, amplexari?

II. *De Franciſco Bungi Rege.*

VIx Chriſto nomen dederat Franciſcus, quum ſtatim magna cœpit audere; nam vt repudiata Regina, ex qua ſæpiùs Pater fuerat, quòd Idolis ad inſaniam dedita, ſuperſtitionem nollet exuere, noua ducta ſponſa, ſe datam illi fidem ſanctam habiturum voti religione interpoſita promiſit, quod illis in oris, vbi vix auditæ id temporis caſtitatis erant leges, rarum fuit. Idem eodem momento ſecuturum ſe eorum, quos conſcientiæ arbitros, animique moderatores haberet, conſilia, ac pariturum eadem religione ſe obſtrinxit; quo vno veluti compendio plurima complexus, expeditiſſimum ad ſanctimoniam iter ingredi viſus eſt.

III. *De Matthæo Bencio, Cler. Reg. Theat.*

VVlgata quamuis in plurimos Chriſtianæ demiſſionis laude, non ideo tamen minùs inclaruit Matthæus; quum enim eximia eum virtus & prudentia infulis propemodum admouerent, ac blandientem iam auram præſentiſceret, ſeuero conſilio, ſed vtiliſſimo ad omnem ſanctimoniam & comparandam & retinendam, voto ſe obſtrinxit; nullum ſe admiſſurum dignitatis honorem, quo extra religioſa caſtra abriperetur, ac ne obliuiſci poſſet, chirographo conſignauit: haud dubio enim conſtat experimento, contra vitia, ſi ex tabularum fide agatur, nos tutiùs pugnare.

IV. *De quodam Caupone.*

NEquiſſimo plerumque ex hominum genere virtutum exemplum ideo ſine reprehenſione afferre nos poſſe credimus, quia cum clariſſimorum laudibus erit coniunctum. Bernardinus Pallius Capuccinæ familiæ columen olim, & præſidium ingens, quum ab hoſpite meritorio, ſatis benignè acceptus, quid perſolueret, non haberet, precaturum ſe ſolemni Eccleſiæ carmine dicebat, *Retribuere dignare Domine omnibus nobis bona facientibus vitam æternam.* Ad has voces nihil de ſuo iure remittere caupo, ſed iniuria etiam repoſcere, iraſci, furere: Bernardinus vbi accurrere turbam vidit, haud dubio diuinitatis inſtinctu ipſum precationis carmen deſcriptum cauponi tradens iubet cum argento, quod poſceret appendere in bilance, præponderaturum, quod quamuis caupo vt vanum irrideret, multis demum precibus tenuit, vt faceret. Mira fides depreſſit

Digitized by Google

depreſſit lancem breuis chartæ plagula ſublato vltrò argento, ac ſæpiùs ad examen ſuſpenſa & reuocata idem conſtanter fecit. Tum caupo ſacro quodam perfuſus horrore, ſanctè vouet, ſe ab iis, qui eodem carmine à cœna vterentur, hoſpitij, aut epularum mercedem non accepturum. Pluſculi abierant dies, nec quiſquam tam religioſus eò diuerterat, qui hominem voti reum faceret, quum fortè fortuna Purpuratorum Patrum vnus cum tota dignitatis ſuæ mole illac iter habens apud hoſpitem meridiari, ac prandere voluit. Enim verò homo, qui ſibi hereditatem obueniſſe putabat, diſcurrere, omnia lautè, atque dapſiliter parare, conuiuium largiter inſtruere. At vbi exempta fame Cardinalem ſolemni more, notoque carmine cum ſuis Deo gratias agentem audiuit, tum ſe naufragium feciſſe credidit, damnauitque ſerò intempeſtiuam lautitiam. Stetit tamen ſententia voti, fidem non frangere; itaque mox œconomo argentum numerare volenti, quamquam mœſtus, pretium omne remiſit, nihil opus eſſe, abirent ſanè felices, neque vllis precibus vt vel obolum acciperet, potuit expugnari. Admonitus Cardinalis hominem ad ſe accitum diligenter interrogat, ac paucis totius rei geſtæ ſeriem audit, voti ſe religione ab accipiendo pretio impediri. Obſtupuit inſolita hominis huiuſmodi pietate ſapientiſſimus Princeps, & collaudata conſtantia, neque Deum illi defuturum, neque ſe beneficio velle vinci pollicetur: quod cumulatè præſtitit; nam in vrbem reuerſus opimum hoſpitis filio ſacerdotium curauit, ex quo aliquot centena aureorum annua ad illum iure quàm optimo redirent. Triplex hinc emicans virtus cauponæ tenebras omnes diſiicit; ſpei in Bernardino, Religionis in hoſpite, grati animi in Cardinali: nos religioni, cui ab hominis ignobilitate conſuetiſque ſordibus plus neſcio quid accedit nouitatis, contribuimus.

V. *De Blaſio Monluco, Galliæ Mareſciallo.*

VTinam Ducibus omnibus eadem mens iniici poſſet, quam ſuſceptam ab ineunte ætate, primiſque armorum rudimentis, voti inſuper religione firmatam propriam ſibi fuiſſe teſtatur ferociſſimi vir ingenij, ac cædibus, incendiiſque minimè alioqui parcere aſſuetus Monlucus. Nihil in vrbium expugnationibus, ac direptionibus magis paſſim deplorant hiſtoriarum magiſtri, quàm rapi virgines, attrectari matronas, pudicis ac liberis corporibus vim inferri, quod cædibus, atque incendiis, omnique vaſtitate grauius

uius

uius habent mortales. Huic tanto probro amoliendo, & quantum viribus atque auctoritate poſſet prohibendo ſacroſancta voti religione ſe obligatum fuiſſe Monlucus tradit, & quum tulit occaſio, datæ fidei minimè defuiſſe. Hoc verò votum Deiparæ Lauretanæ gratia concepiſſe, quæ, veluti vicem militi ſuo rependeret, hominem media inter tela verſantem, ac ſæpiùs atrociter vulneratum ad extremum vſque ſenium victoriis, honoribuſque auxit, clara apud poſteros nominis gloria, quòd militiam ſequutis humanorum votorum ſupremum eſt.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

CVm plurima & pulcherrima ſint, quæ Ignatius vota ſuſcepit, vt Hieroſolymitanæ peregrinationis, fideique in ea vrbe prædicandæ, ſi licuiſſet; tum illud quod vniuerſæ Societati voluit eſſe veluti teſſeram religionis. Hoc eſt illud votum, quo Romano Pontifici addicimur, expeditum agmen, vt quaſcumque in terras ire iubeat, eamus, nullo petito viatico, nulla periculorum formidine retardati. Siue ad Eoas ire iubeat, ſiue ad occiduas gentes, ſiue Æthiopas, ſiue vltimi accolas Septemtrionis luſtrare velit, ambulamus; neque id glorioſè dici, orbem vniuerſum, atque ipſam inuidiam teſtem habemus. Cæterùm Ignatius adeò ſemper erat in procinctu, vt diceret ad Romani Pontificis imperium, nauiculam ſe ab omnibus armamentis imperatam conſcenſurum, ſeque ventis permiſſurum, repudiata interim prudentiæ mentione, quam vir grauis intulerat, quòd eam imperantis, non ex voto parentis, diceret eſſe virtutem.

II. *De Aluaro de Paz, & Ludouico Pontano.*

INcredibilis illa rerum diuinarum ſcientia, quam plurimis, ac nobiliſſimis voluminibus omne virtutum magiſterium complexi vterque nobilitarunt, ab illorum eximia puritate animi, meo quidem iudicio, profluxit. Ardua dictu res; quadraginta ipſos annos, quos Aluarus in Societate vixit, nullius ſe venialis, vt loquimur, noxæ reum ex deſtinatione animi comperiſſe: plures etiam Ludouico

Digitized by Google

uico eadem integritate abiiſſe. Quod ne cui nimium mirum ſit, ſciat id illis, ſine grauiori culpa minimè integrum fuiſſe. Nam pro ſuo amore ſanctitatis, ſanctè Deo vouerant, numquam ſe ſcientes, videntéſque vel leuiter peccaturos. Hoc non eſt, ſi quidquam ego intelligo, onus addere, ſed alas; ne animus terrena vlla contagione opprimatur.

III. *De Joanne Treſiro.*

REnouauit hic magni Alberti religionem; nam quum erga Virginem Deiparam, quod demonſtrauimus, ardentiſsimè afficeretur, neque vllius quæ libera eſſet, ſeruitutis officio ſibi ſatisfaceret, voto ſe illigauit nihil ſe petenti negaturum, ſi modo interpoſito Mariæ nomine id faceret. Quid huic abnuerit Deus, ſi eadem arte rogetur? Nemo vnus mortalium plus Dei Matrem veneratur, quàm diligat Filius Deus.

IV. *De Joanne Paulo Fonte, & Joanne VVachio.*

HAud ſatis Superos amare videtur, qui ſolus amat; nec alium Fontis ſenſum fuiſſe crediderim, quum edito voto, ſe quoſcumque poſſet ad Deiparæ Virginis cultum ac venerationem pertractarum ſpopondit. At VVachio Ioſephi ſanctiſſimi Sponſi venerationis curandæ eadem fuit religio; quam voto firmatam cogendis ſub eius patrocinio piorum cœtibus, laudationibus habendis, libriſque publicandis ſtrenuè per omnem vitam exercuit. Vehemens vtrique amor, & qui votiuo ritu alligatus tutiùs haberetur.

V. *De Petro Sanctio.*

MAgnitudo ipſa nominum, quibus ſupera vota magnificè ſeſe inferunt, quantum adimit difficultatis, tantum etiam deterit virtutis. Quis enim Ioſephi ac Mariæ mancipio ſe addicere non glorioſum putet? At coquo, obſonatorique ſeruitutem, operámque ſuam voto dicare, ſi ſuæ ſpontis in religioſa familia eſſe liceat; id verò eſt robuſtiſſimæ demiſſionis. Præſtitit tamen Petrus, cùm Complutenſis Academiæ Rector, mutata velificatione, Societati nomen dedit.

VI. *De Roberto Bellarmino.*

PAlmare enim verò Bellarmini votum eſt, quod ſequitur, & ob rei difficultatem grauiſſima ab illo religione ſuſceptum. Seruata

Digitized by Google

apud nos eius chirographum, in quo voto emiſſo denunciat, ſi fortè fortuna Pontifex fieret, quòd ipſe Deum precatur, ne velit, ſuorum affinium, aut cognatorum neminem ad purpuram, alióſve honores eucĉturum ſe, nec diuitiis auĉturum, niſi vt honeſtè ingenitæ nobilitati non indecoram vitam tuerentur. Arcana hæc fuit hominis ſapientia, quam in plures vulgari inane erit, opinor, votum ſeculorum.

VII. *De Hermanno Hugone.*

EXcipit demiſſionem, ſtudiúmque Chriſtianæ humilitatis charitas, cuius quum ampliſſimi fines ſint, magnificum aliquod ab ea nos expectare par eſt. Non fallitur expectatio, & vel vnus Hermannus eam nobiliſſimo edito voto ſuſtinebit. Omne hominum genus amore complexus ſe illis quacumque ratione poſſet auxilium opémque laturum religiosè ſpopondit. Ergo omnium meruit beneuolentiam, qui omnibus operam ac diligentiam addixit.

VIII. *De Joanne Fontano.*

NOn rei magnitudine, ſed ſcribendarum tabularum elegantia Fontanus placebit, homo, qui in agrum Mexicanum à ſe laborioſiſsimè cultum, vt frugem ferret, proprium demum ſanguinem irrigauit. Hic enim Magnæ Matris reuerentia Sabbatorum ieiunia quum vouiſſet, votum hoc ſanguine ſibi expreſſo in plagula exaratum, ac ſigno ſacri numiſmatis firmatum, in ſacrarum reliquiarum theca geſtaſſe inuentus eſt, quum cæſi à barbaris venerationis ergò ſpolia diriperentur Marianæ hoc fœdus ſeruitutis, non potuit melius quàm ſanguine ſanciri.

IX. *De Joanne Ximenio.*

GRandius aliquid iam Ximenius ſcribendum offert, & temporis, quo illud concepit, opportunitate laudabile. Societati enim ſe addicere meditantem iniectis alieniſsimis cogitationibus quum in diuerſa malus ageret genius, generoſo capto impetu, auſuſque maiora, penitus profligauit. Voto ſe obſtringit, cuius nollet liberari; nihil vmquam facturum ſe, quod non Dei amore faceret; neque enim quemquam eſſe, cui, quàm Deo ſuo, ſeruire mallet. Hac tanta oborta luce diſpulſæ cogitationum tenebræ claram animo diem aperuerunt. Idem iuſſus quondam à moderatoribus, experimenti gratia, prandio ſe abſtinere, vt oborientem animi reluctantis

Digitized by Google

reluctantis contumaciam præfaceret, votum illicò fecit, ſe niſi ab iiſdem iuſſum non manducaturum. Tantum animi robur virtutémque adeò in arma promptam rariùs oppugnaſſe crediderim Satanam; ne creſcendi, vincendique materiam hoſti nimium feroci præberet.

X. *De Didaco Saura.*

QVàm vouendi promptus, tam diligens ſeruandi Saura, magna inter nomina recenſebitur, loco quidem vltimus, ſed virtute eximia nemini ſecundus. Multa & maxima ſunt,quæ deliberatò,nec ſine multa meditatione voti ſuſcepta religione deſignauit accuraturum ſe dictis, factiſque in omnibus abſolutiſsimam perfectionem; id verò ſe amore in ſanctiſsimam Triadem IESVM ac MARIAM facturum: nihil omnino ſe præter Deum affectu teneriori amaturum; ſuperiorum imperia quanta maxima poſſet diligentia facturum: regulis, legibúſque omnibus penitùs pariturum: Deum quantum hîc peregrinationibus fas fiet, vt præſentem ſemper ſe amaturum: gentium omnium ſaluti, quam poſſet operam diligentiſsimè daturum, illique quotidie, honorem, ſtudia, ſanguinem, ac vitam deuoturum: demum virtutis cuiuſcumque apices, & ſummas laudes ſequuturum. Hiſce artibus cœlum citius petiit, quàm Philippinis, quorum ſalutem procurabat, opus eſſet, niſi illam iam Deo vicinior impetraret.

CAPVT XII.

De omnigena Religione.

CONGERAM hoc vnum in caput, varios religionis veluti floſculos hinc inde illius ex horto decerptos, quos per areolas puluinoſque diſtinguere minutum nimis erat, atque operoſum: nec officiet inuicem implexa varietas,quæ animum excitat nouitate,laborémque dum renouat,minuit. Scitum illud Philoſophi,citiùs defatigari, quos per camporum æquora,vel montium ardua, æquus labor exercet,quàm qui aſcenſu, deſcenſúque, partito in artus labore, molliùs feruntur. Infinita hîc florum varietas eſt, ſi quis legere omnes velit;

Deus enim vbique iam mortalibus occurrit, neque attrectatione, aut inquiſitione diligentiori, quod Philoſophorum anteſignanis votum longè nobiliſsimum fuiſſe ab Apoſtolo accepimus, opus nunc eſt; cùm obuia vbique rerum ſanctitas, diuinæ maieſtatis præſentiſsima recordatione cultum exigat religioſum, ac legitimam ingerat venerationem. Nam vt recluſo tandem Oceano, effoſsiſque Americæ montibus, tantum auri ſingulis inuehitur annis, vt non modò in bellorum immanes ſumptus, Regúmque luxũ ſuppetat; verùm in omni domeſtica elegantiori ſupellectile ſplendeat; nec ſatis ſapiant dapes, nec ſatis vernent flores, nec ſatis erudita ſit pagina, nihilque ſatis eleganter concinnatum videatur, cui aureis bracteolis in auræ prope tenuitatem productis, non ſit illuſum, vt veſtes interim auro rigentes, ac magni ponderis vaſa diſſimulem; eadem planè ratione Chriſti Domini victoria reſerato demum cœlo, effuſaque, vt ita loquar, in has mortalitatis oras diuinitate, facilè iam nunc eſt pleraque in religionem componere, tanta ſanctimoniæ vbertate, vt non lemniſcata leuiter, ſed ſolidiori hoc auro conflata diteſcant.

I. *De Paulo IV. Pont. Max.*

IVuat à ſacrorum librorum cultu exordiri; ne aut aureos forulos, in quibus Sibyllina oracula recondit Auguſtus, aut laureata ſubſellia, quibus eadem interpretaturi vtebantur Sacerdotes, aut vaniſſimorum Arabum aduerſus Alcoranum, quod ſublimi circumlatum in ferculo adorãt, ſuperſtitionem aliquis mihi obiiciat. Habemus non modò ſaniora, verùm etiam longè nobiliora. Et quidem Paulus, cùm Andreas Auria Turcarum piratarũ terror, ac maris vindex Alcorani volumen, librum vt tenebricoſa doctrina infamem; ita auro ac primæ notæ gẽmis, quibus includebatur, collucentem ex Turcicis manubiis deceſſori donaſſet, diſcerptis impiis impoſtoris deliramẽtis, veri Dei Euangelia eodem auro, iiſdémque gemmis cõpingi curauit, pulcherrima Dei opera ex impura liberãs ſeruitute quoniam verò furacibus manibus legitimus gemmarum numerus poſtmodum erat imminutus, ſuppleuit Pius V. atque in Vaticana Bibliotheca repoſuit, additis Phaleuciis indicibus. Cæterùm Paulus ita venerabatur diuinos illos codices, vt & cõtinẽter ipſe legeret, totiſque cõmoueretur medullis, quaſi loquentem audiret Deum: & ſodales ſuos Theatinos particulis per ſingulos dies deſcriptis diurna verſare atque nocturna voluerit manu Opinor, vt ſicut olim Serapion interrogãti, quid ita nudus ageret,

ret,ſublato Euangeliorũ codice reſpondiſſe fertur: Hic liber me ſpoliauit,ita ipſi quærẽtibus,quòd ita humana omnia inſuper haberẽt,ad codicem,cui aſſueuerant,digitũ intendentes,dicerẽt:Hic nos docuit.

II. *De Carolo Borromæo.*

INterior adhuc magni Caroli fuit veneratio; etenim ſacros libros non niſi nudo de genu, apertoque vertice diutiùs inſpexit; quaſi verò, quod monuiſſe Auguſtinum memini, Epiſtolæ ab ipſo Deo ſibi tum maximè redderentur, quas quæſitiſſimis modis venerari oporteret. O labentis religionis vindex acerrimus! ô patriæ columen ſingulare! reddebatur ſacris illis carminibus à Carolo cultus, quem inter laſciuientium iocos, mortalium probroſiſſimi diripere non formidant.

III. *De Ferdinando Albano Duce.*

VErùm ne impij pietatem inter arma coli poſſe pernegent, teneamus eos vel Albani Ducis facto vt mendacij manifeſtos Is ſacra Biblia illuſtres nimirum diuini nominis libros nunquam vidit, quin nudo illico capite fuerit veneratus; qua vna pietatis ſignificatione perduellium terrorem, minaſque ſpirantem diuinis ſubmittens libris, quauis Belgica lauro, meo quidem ſenſu, longè reddidit auguſtiorem.

IV. *De Moſchis.*

QVi pretioſas murium ac muſtelarum pelles ab ipſis Moſchouiæ finibus allatas impendio nobis comparamus; eorum etiam mores quum aliquid habent probabilitatis, imitari quis prohibetur. Sanè quam illi ſacris libris reuerentiam exhibent, probaturum non dubito, qui ſciuerit mirè illis cum Chriſti Domini Cruce conuenire. Itaque Moſchis religioni eſſet atque inſtar piaculi eiuſdem Crucis non expiatos ſigno, ac Dei numine inuocato diuinis chartis manum admoueri. Iidem nihil operis incipiunt, quin vicinas ad Cruces corpus circumagant, & caput inclinent venerabundi Quàm dolendum eſt antiquæ pietatis lumina profundis errorum tenebris, vitiatæque fidei nocte obſcurari?

V. *De Joanne Caſtrio Indiæ Prorege.*

CAſtrio Luſitanorum in India Proregi primo & victorioſiſſimo Imperatori nec aulicorum procacia, nec militum ferocia inge-

nia impedimento fuere, quin ad conſpectum ſalutaris crucis vexillum è veſtigio in genua prouolutus, victricia Chriſti ſigna ſingulari quodam animi ſenſu coleret. Et fecit operæ pretium; nam ingentiſſimas victorias de fortiſſimis barbaris ita reportauit, vt audiuiſſe videretur vetus illud Conſtantinianum: *In hoc ſigno vinces.*

VI. *De Alphonſo Alburquerchio, Indiæ Prætore.*

NEc minorem Alphonſi pietatem credere conuenit, quàm cælum ipſum prodigioſa voluit eſſe ſignificatione teſtatam. Claſſe Arabicum ſinum obtinenti ſereno cum maximè cælo aurea repente, Crux ad Orientem emicans ſpectandam ſe præbuit fulgore incredibili. Procubuit ad triumphale Chriſti Domini ſignum Luſitanus Imperator cum claſſiariis, diuinumque prodigium, manantibus gaudio lacrymis clara voce compellens, ac diuinam opem implorans, feſta omnino tormentorum diſploſione iuſſit ſalutari. Eo venerationis officio perfunctis Luſitanis candida interpoſita nubes crucem ex oculis abſtulit, cæloque condidit, quæ nimirũ mundi pars ex omnibus crucis digniſſima eidem æternùm ſeruandæ deſtinatur.

VII. *De Dominico Anadono, Ord. Præd.*

HAud ſanè mirabitur tam feliciter ad omnem virtutis laudem profeciſſe Anadonum, qui meminerit, quo ex fonte hauſerit ſanctitatem; eam ego interpretor fuiſſe admirabilem quendam in beatiſſimam Triadem cultum atque venerationem. Semper illi Triadis honor in corde, ſemper nomen erat in ore: ſi quid poſceret in vſum pauperum, id illius maieſtate interpoſita petebat: aduerſa, ſiue ſecunda nunciarent, ſanctiſſimæ Triadis laude omnis claudebatur oratio: quoties per Eccleſiæ leges fas eſſet illius honori litabat; tanta inter hæc animi voluptate, vt cùm in extrema vitæ clauſula ſolemni carmine ſanctam Triadem inuocarent, qui morienti aderant, diſcuſſa, receptæ iam propemodum mortis nebula, perquàm ſerena fronte arridens illis ſe vocibus plurimum delectari, atque ad eam, quam hîc coluiſſet, abire ſe lætiſſimè ſignificauerit.

VIII. *De Gulielmo Sirleto, Cardinali.*

TV verò Sirlete magno impendio docuiſti, acerrima nuſquam euagantis animi intentione Dei verba nobis eſſe excipienda, quippe quibus morum omnis diſciplina continetur. Etenim quum forte

Digitized by Google

fortè Concionatorem audienti amiſſi argenti recordatio importuna recurriſſet animo, reſtitiſti tu quidem tunc, atque obluctatus es; verùm quum templo egreſſus loculos perditos reciperaſſes, indignans moleſtam eorum tibi fuiſſe cogitationem, illudque increpans, vindicabo ego, & magno meo bono; ſexaginta, quot erant, aureos ad ſancti Spiritus noſocomium detuliſti, atque ægrotis donaſti. Macte fama vir magne, & Vaticana dignus purpura, qui argenti, aurique virus viperino par eſſe ſciens, egregiam verteris in theriacam.

IX. *De Andrea Auellino, Cler. Reg.*

QVam egregio facinore vindicauit Sirletus, eam Andreas longo virtutum vſu collegerat attentionem, & quam animo altè retinebat, admirabili venerandæ ſenectutis compoſitione ex oculis totoque corporis habitu ſpirabat. Videre erat capularem ſenem turbæ concionis immixtum, atque ſcipioni innixum ex dicentis ore pendere, tanta veneratione, vt loquentis Dei verba audire videretur. Mox vbi dimiſſa eſſet concio, ad oratorem adibat, & gratias pro labore atque induſtria gratiſſima hilaritate referebat illud identidem dictitans, qui eo munere ſedulò ac ritè in Republica fungerentur, eos diligentiſſimè procurandos, & ſe quidem vel ſuis medullis refocillaturum.

X. *De Franciſca à IESV, Moniali Diſcalceata.*

HVic tanta erat Concionatores audiendi voluptas, vt toto pietas emineret ex ore; nihil Franciſcæ intererat ſatiſne eleganter perorarent, quomodocunque dicerent, ſuſpenſa pendebat ab ore, & dulciſſimarum lacrymarum imbre perpluebat. Mirantibus Virginibus, quibus homines ineptos non ſemel audire grauiſſimum erat, ſapientiſſimè reſpondit. Peregrini, exuleſque, qui nuncios de patria, cognatis, atque amicis audiunt narrantes, parùm admodum de eorum elegantiori curant elocutione; dummodo gratiſſimam hauriant narrationem. Quid ni ergo quicunque peregrinamur à Domino, etiam indoctè de eo dicta lubentiſſimis auribus, atque animis hauriamus?

XI. *De Staniſlao Hoſio Cardinali.*

MAgnum grauiſſimi ac doctiſſimi viri nomen procaces animos, & quæ leuiora illis videntur, religionis momenta ridere promptos

Digitized by Google

promptos ne id audeant ſua iam auctoritate deterrebit. Hæc inter, antiquiſſimi moris obſeruantiam oraturum ſe ad orientem ſolem conuertere; idem cùm ſacro carmine fercula menſæ illata expiantur, factitare: dexteram ſe in partem flectere libentiùs enumerantur, quorum Hoſius, dum ſui eſſet iuris, fuit ſeruantiſſimus. Quid miremur hominem obſoletos Chriſtianæ Reipublicæ mores reuocare conantem, ſi veterum ſtatuarum fragmenta magnis ſumptibus erui, ac publica in ornamenta comportari videmus, atque laudamus?

XII. *De Paſquali Baylonio, Ord. Min.*

NVlli fœminarum elegantiorum vniones linea inſutos geſtare, vt muliebris pompæ præcipuos, tanta, & tam diligens cura fuit, quanta Baylonio granorum piacularium religio. Bene longam illorum lineam ſæpiùs habebat in manibus, & certis in ſingula precibus conceptis ſæpiùs in dies enumerabat, Virginem conſalutando, quòd eas è rubro Chriſti ſanguinis Oceano extracta maximum animo ornamentum ac præſidium afferre non dubitaret.

XIII. *De Areſcotta Gente.*

NOndum enim numiſmatum ſacrorum vſus erat receptus, qui per Belgicas turbas emerſit. Quum enim Geuſij turbidum ac Belgio fatale hominum genus coniurationis ſuæ teſſeram numos Mantica ac mendicorum ſcutella ſignatas geſtarunt; qui alia omnia de religione ſentiebant, verſa in pietatem imitatione, B. Virginis imagine conſignatas bullas vſurpare incœperunt Ariſcottis principibus. Ea res ne interiori fructu careret, à Pontifice Pio, vt ea numiſmata Eccleſiaſticæ Indulgentiæ teſſeras eſſe vellet, facile impetrarunt. Hæc celeberrimi moris origo ſuperiori fuit ætate, cuius ſimillima veſtigia ex veteris Græcæ pietatis memoria ſuperſunt. Nam & nummos ſolemni precatione ſacros in populum ſpargere feſtis Chriſto ab inferis rediuiuo feriis, Conſtantinopolitanum Antiſtitem conſueuiſſe accepimus.

XIV. *De Angelo Pacio, Ord. Min.*

EArumdem indulgentiarum captatorem auidiſſimum fuiſſe Angelum Pacium audiuimus, quem generis, litterarum, ac religionis nobilitas annalibus crebrò inſeruit. Itaque in vrbe viuenti, numquam

Digitized by Google

numquam eius compendij deerat occaſio; concurſabat aſſiduè per omnia templa, vbi diuini huiuſmodi theſauri diſtribuerentur; quod ne aut temporis, aut ſolitudinis impendio faceret, alieniſſimis horis ea pietate perfungebatur; vt enim hominum oculos fugeret, ſuæ negligens ſalutis, ardentiſſimo ſub Sole, aut vix albente cœlo progrediebatur.

XV. *De Cornelia Lampugnana, vidua Mediolanen.*

VErendum enim ſæpiùs eſt, ne in ipſa populi celebritate aç tumultu crebrò adeuntium, aut amicorum ſalutantium importunis interpellationibus, aut oculorum promptis illecebris aliò auocatus animus piaculis perſoluendis, precibúſque concipiendis minus interſit, quàm par ſit, ob eámque rem infrugifera tota ea ratio pietatis euadat. Monuit hoc ipſum amiciſſimam olim ſui piam fœminam Cornelia, quum ſe illi, aliquot ab exceſſu diebus, pullatam adhuc videndum obieciſſet, mirantique quòd poſt exactiſſimæ pœnitentiæ ſtudia ſanè acria, & Indulgentiarum diligentiam prope nimiam, illi nomina perſoluenda ſuperfuiſſent; attentiore animo opus eſſe pluſquam vulgo credant inepti mortales, vt diuina illa omnibus quidem propoſita, ſed quæ hominum vitio paucis contingat, indulgentia potiantur.

XVI. *De Eleonora à Spiritu ſancto, Ord. Min.*

DEcumbebat grandæua Virgo graui omnino valetudine, quam ipſo renaſcentis natali, ac IESV nomini ſacro die interrogauit ſodalis, vt moris eſt, an ea nocte placidè quieuiſſet? cui Eleonora: Nequaquam, mea ſoror; etenim, cùm adiuncta perquirerem, illuſtrando Saluatoris nomini, boniſque plurimis, quæ illo continentur, explicandis, quæ ad CC. valens reperire conſueueram; iam nunc, quæ mea eſt corporis animique imbecillitas, tota hac nocte vix tria ſupra triginta enumeraui. Id tibi documento ſit, proſpera valetudine cùm vtimur, animæ ſatagendum; aduerſa enim vix vni aſſueſcere nouit tolerantiæ; reliquas propemodum omnes virtutum exercitationes aſpernatur.

XVII. *De Eliſabetha ab Incarnatione, Ord. Min.*

REſpondit huius pietas nomini, quod abdicata gentis ſuæ appellatione adamauit; & quidem non ſine magnarum victo-

Digitized by Google

riarum compendio. Tranquilliſſimè ſacras in commentationes, ac preces incumbens, orbturbantem malum genium, quòd importuniùs, ac ſæpiùs audebat, Chriſtianæ fidei teſſeram, ſymbolum dicimus, iubet repentè pronunciare. Parebat improbo cum cachinno peſſimus veterator, ac præeuntem verba Eleonoram veluti balbus ſequebatur. Ventum erat ad ea, quibus profligata dæmonum ſuperbia, & ſubuecta humani generis humilitas, eam aſſumentis Dei charitate incredibili explicatur, *Et homo factus eſt.* Hæc pertinaciter promere abnuentem increpans *ſanctimonialis*; atqui, quamuis ingratiis vtatis, attamen, Homo Deus factus eſt. Id carmen quum illa ſæpiùs inſultans repeteret, haud tulit tantæ charitatis prædicationem peruicax odij bellua, ſed ingenti edito fragore victus aufugit. Recens nimirum adhuc eſt vulnus, quod nullo vnquam tempore ſanandum, tractari dæmones ferunt moleſtiſſimè.

XVIII. *De Joanne Auila.*

HEbdomadam illam, quam effecti ſuper Chriſtianæ gentis principes Domini Apoſtolos beatámque naſcentis Eccleſiæ ſobolem ſancti Spiritus anniuerſaria recordatione feſtam habemus, mira quadam & ipſe coluit, & aliis tranſigendam eſſe pietate prædicabat Ioannes. Etenim geminam eam ſibi videri maiori illi, quæ Chriſti cruciatibus ac morti ſacra omnium animos ſacro quodam religionis horrore percellit. Itaque caram tibi ac totius anni longè præclariſſimam partem videri, ad quam non indecorè tranſigendam attentioris pietatis ſtudia eſſent excitanda. Præclarè, quæ enim verè illo diuinæ charitatis ſata ſunt diuina beneficia per hanc quaſi maturati ſpiritus æſtatem in meſſe colliguntur. Idem quatuor eſſe diuinas res, quorum miro amore captus dies noctéſque de illis non modò cogitare, ſed dicere, ac ſcribere nouis ſemper atque illuſtribus cogitationibus verbiſque lectiſſimè ſibi poſſe videbatur. Quid enim ſibi deeſſet de Chriſto, de Euchariſtia, de Spiritu ſancto, ac Deipara differenti? O verè albas quadrigas, quibus cœlum inuehimur.

XIX. *De Abaſſinis.*

NE ſacrarum imaginum cultus nimia obſoleſcat familiaritate, ita eas domi habendas arbitrantur Abaſſini, vt domeſticæ religionis

ligionis publica nihilominus ſit cenſura. Ea ſtatis temporibus peragitur, & miſſis inſpectoribus, ſi cui minùs cultæ fuiſſe deprehenduntur, eius, cui ea curatio obtigit, imperio auferuntur, aut certè caſtigata negligentia, diligentior in poſterum cura & religio imperatur. Verendum enim omnino eſt, ne quod vulgo vſurpamus, familiaritas contemptum pariat; quamquam ſuopte ingenio diuina tractatione ipſa ſplendeſcant.

XX. *De Moſchis.*

IVnguntur mediæ Africæ accolis proiectæ iterum ad Septentriones Chriſtiani nominis reliquiæ, ac deficientis veluti fidei oræ vltimæ. Vbique ſuis veſtigiis probata priſci moris ſe ſanctitas prodit, qui quanta fuerit aſtrictus pietate, vel hinc facilè colligitur, quòd Moſchi, quum ad ſe inuiſendos adeunt, priuſquam dent accipiántque ſalutem, ſacram imaginem, qua nullum caret conclaue, oculis primùm exquirant, ac profunda ceruicum inclinatione tanquam ædium dominam venerentur. Vtinam reliqua omnia religionis ad modum eumdem. Par eſt in Europæ confinio agentibus opem ferri ab his, qui extremos ad Aſiæ accolas Iapones currunt. Si cadere contingat, æqua in cœlum via eſt, & laurus triumphi vbique viret.

XXI. *De Clemente VIII.*

OBſignanda hæc omnia Clementis facto, qui quod in vno aliquo veterum Pontificum legentes admiramur, exemplum poſteris reliquit. Agebatur ſumma contentione, an Henricus eius nominis quartus Gallorum Rex poſt diuturnos errores in Eccleſiæ ſinum admittere ſatis è re Chriſtiana veterique diſciplina videretur, ea deliberatio, quum temporum potius ac bellorum vitio, quàm ſuis impedita difficultatibus, non ſine diuina ope, conſultóque accuratiùs numine poſſet expediri, Clemens publicis indictis precibus cum Romano Clero ac Populo nudo veſtigio ad ſacras ſuperûm ædes Deo ſupplicaturus proceſſit; & non tam vrbis vias, quàm ſeculorum omnium memoriæ veræ pietatis veſtigia impreſſit.

XXII. *De Matronis Japonenſibus.*

NOs verò delicatuli ſumus, ſi cum nouellis fidei matronis componamur; quæ enim noſtrarum matronarum vel ad vicina do-

mibus templa, non molliſſimè curru, aut lectica vehitur, magnáque pompa veluti in Thenſis progreditur? At Iaponici generis matronæ longè nobiliſſimæ quùm vicinis ex oppidis Sacaium vrbem ad Natalitia Domini celebranda conuenirent viis aſperrimis, ac luto difficillimis, rhedis ac lecticis dimiſſis, nocturnum iter pedibus confecere, indignum ratæ, ſi minùs laborioſiùs Virginis à patria Nazareth ad Bethleem vſque vias imitarentur. Quid hoc rei eſt? Seneſcit minorum pietas, quæ tamen actis per tot ſecula radicibus, quotidie magis vigere debet, vt alumna æternitatis. Ipſa nos fallit conſuetudo, quæ minùs attentis infelici ſanè partu effundit cum familiaritate contemptum.

XXIII. *De Ioanne Bono, Ord. Minim.*

VEreor, vt ab hac reprehenſione longè abſint etiam homines religioſi, quam vt quàm maximè fugeret, hæc eadem feſta, recenti atque elegantiſſima ſemper pietate Ioannes peragebat. Domeſticam ille iuuentutem, ac puerorum agmen ſimul cogebat, doctóſque hymnos & nænias puero concinere, multa ipſe canitie venerabilis præcentor anteibat, longóque agmine ad cunarum ac præſepis imitamenta deducebat, ibique puero IESV ac magnæ Matri, ſponſóque omnium feliciſſimo Ioſepho diuinas laudes gratulabundus emodulabatur, tanta vel ſua, vel ſuorum pietate, vt circumfuſa populi corona lacrymas pietatis, ac tenerrimi ſenſus indices non teneret. Macte memoria poſteritatis digniſſime ſenex. Quid enim ſapientius, quàm in gratiam pueri Dei, ſancta quadam ſimplicitate repueraſcere? Hæc eſt illa infantia, cuius ab ore gratiſſimæ Deo laudes perſoluuntur.

XXIV. *De Joanne à S. Cruce, Carm. Diſcalc.*

DIuinæ contemplationi diutiùs aſſuetum Ioannem Triadem Beatiſſimam effuſiſſimè coluiſſe, haud equidem miror. Quid enim maius atque admirabilius contemplando inueniret? Hinc illi mos, quoties liceret ſacrum eiuſdem honori facere, omnique alia ratione teſtari pietatem: cuius rei cauſſam ſciſcitantibus amicis, natiuo quodam ſale reſpondebat per iocum, maiorem ſe Triade ſanctum cœlo toto nuſquam reperiſſe.

XXV.

Digitized by Google

XXV. *De Præſide Nanchinenſi.*

ALteram Sinarum in Regiam ſe penetrauerat Matthæus Riccius, vt Euangelio viam aperiret, quod vt molliùs faceret, Præſidem adire, eumque omnibus ſibi artibus conciliare contendit. Ergo reliquas inter pulcherrimam, illi Saluatoris Chriſti Domini imaginem ſimul Europæorum artis ſpecimen; ſimul prædicandi occaſionem oſtendit. Obſtupuit barbarus ad præſentem veluti diuinitatem, quæ plurima inde ſpirabat, & quum oculos ſemel iterumque auertiſſet, valuulas, quibus tabula operiri conſueuerat, ſtatim clauſit. Tum Matthæum, Chriſti Domini Dei noſtri eam eſſe imginem dicere ordientem interfatus, atque ob id ipſum, inquit, ei valuulas obduxi, haud enim religioſum eſt, eam ſine honore contemplari. Agebantur enim hæc in aula palatij. Nec mora: pandi conclaue ſacris deſtinatum mandat, & cereis funalibus illuſtrari, incenſiſque odoribus ſuffiri, tum ſibi ampliſſimæ dignitatis veſtem afferri, in qua honoris ergò Dei effigiem illam qualemcumque, loco ſemoto, & ſacro veneraretur, quod ſtrenuè mox fecit, & qui Chriſtum nondum nouerat, magno tamen exemplo noſtrorum Europæorum irreuerentiam euerberauit, qui diuinas imagines prophanis paſſim intermiſſas in conclauibus auliſque irreuerenter habent, non religionis argumenta, ſed luxus incrementa: quaſi verò elegantia operis aliquid de ſanctitate detraheret religionis.

XXVI. *De Theodoſio II. Brigantinorum Duce.*

VEnerationem ſacrorum hominum religionis intereſſe, ſine aliqua eiuſdem clade negari non poteſt. Doleo equidem, vt populorum plurimum ſcelere, ita non nulla aliquando eorum culpa fieri, vt querelarum hîc omnia ſint plena; ſed non huius operis illæ ſunt; & Theodoſius Brigantinus nulla aut fortunæ, aut morum habita ratione integram illis ſtare venerationem docet; Princeps enim dignitatis in omni congreſſu retinentiſſimus. Sacerdotum tamen nullum, cuiuſque demum ille conditionis eſſet, aut ſedens, aut operto capite alloqui ſuſtinuit, & quamuis domeſticorum famulorum filios eadem ſemper dignatione excepit. Ideo minùs imminui Principis maieſtatem ratus, quia clariùs religio intendebatur.

XXVII. *De Ferdinando Corteſio.*

QVos Dominicus Betancius primus ex Dominicana familia in Mexicum duxit XII. viros, vt primùm vidit Regnorum illorum victor, ac noui fundator imperij Corteſius, ac ſi præſens in illis numen eſſet intuitus, poſitis humi genibus venerari, ſingulorum dextram oſculari, veſtiſque lacinias triumphali capiti imponere nihil cunctatus, magnificè victis populis oſtendit, arma & victorias Chriſtianis poſt religionem haberi.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

TAm multus fuit in omnibus Religionis officiis Ignatius, quàm eſſe eum par erat, per quem eiuſdem ſplendor reuocabatur; ſed ea nunc tantùm memorabitur, qua diuinam Pſalmodiam proſequebatur. Etenim, vt nobis narrauit Iacobus Crucius, vir ætate ac ſapientia venerabilis, quum mirum in modum ſacris modulis atque Eccleſiaſtico cantu caperetur, dum veſpertinæ preces de more, ſimplici, ſed ſuaui harmonia decantarentur à noſtris, in veteris domus angulum, ex quo aperta feneſtra proſpectus erat in Eccleſiam, ſe coniicere conſueuerat Ignatius, ibique tacito cum gemitu diuinis laudibus in lacrymas ſoluebatur, adeò dulces, vt eas ipſa beatitudo non reſpuat, vt cantus atque muſicæ alumnas, hoc eſt, ſereno maximè cælo editas margaritas.

II. *De Edmundo Campiano.*

VEl inter publicas inſanientis plebis contumelias, ſibiloſque atque clamores antiquam aduersùs ſacroſanctæ Crucis ſignum pietatem retinuit Campianus. Ingreſſus enim Londinum, dum ſtrigoſiore in equo vinctus, & infami epigraphe grandiori charactere inſcriptus, *Campianus Ieſuita ſeditioſus*, ducitur in carcerem; vbi ad plateam ventum eſt, in qua antiqui operis præcelſa crux adhuc ſtabat, toto corpore pronus inclinatoque, quantum per vincula potuit, capite, triumphale Chriſti vexillum veneratus eſt. Excepit ingenti cachinno ſibiliſque impia turba, quam leniter arridens Campianus

pianus inſuper habuit; dolens peſſimum illis interitum imminere, qui ſe crucis hoſtes profiterentur.

III. *De Nicolao Serrario.*

NIcolaus Serrarius, litterarum omnium eruditione clariſſimus, & in Catholico aduersùs hæreticos bello fulmen violentiſſimum, quum eam, quæ nouiſſimè ſapientibus exuitur gloriolæ cupiditatem ſtrenuè abieciſſet, in vnius Dei gloria commemoranda dulciſſimè conquieſcebat. Quare nihil ille libentiùs audire, aut vſurpare communi in ſermone conſueuerat, quàm angelicum hymnum, quo beatiſſimæ Triadi debitum gloriæ vectigal perſoluimus. Sed emicabat mirus hic animi ſenſus, quum hymnum illum muſicos ad modos concinerent ſymphoniaci, quo maxime tempore Nicolaus inuſitata perfuſus religione animum cœleſtibus inferebat; ac niſi ille cœlites inter diuinas has laudes aſſiduè iam concineret, malè precandum eſſet morti, quæ importuna ſeueritate opus longè erudiriſſimum, quod de illo moliebatur, poſteritati inuidit.

IV. *De Franciſco Villagarziano.*

NAſcentis Chriſti Domini natalem noctem non conſuetis modis inter inundantis cœleſtis lætitiæ amabiles fluctus tranſigere Franciſcus conſueuerat. Vt animum in tanti myſterij contemplationem imagine rerum expreſſiſſima ſubueheret, domeſticum in Collegij ſtabulum noctu obrepebat, atque ibi in præſepi quaſi recens natum Deum oculis ipſis cerneret, paulatim ita contemplando promouebat, vt ſui iam minùs potens in lacrymas, gemitus, atque interni gaudij, quo geſtiebat, conſcia ſuſpiria prorumperet, noctis, locique ſecreto animos faciente. Idem tanto in Chriſti laudes ferebatur amore, vt tertio quoque verbo in omni ſermone conſuetum ſibi carmen vſurparetur: *Laudetur Ieſus Chriſtus.* Idem vt amicos ac domeſticos ad eas voces crebriùs repetendas paulatim adduceret, certarum precum facta ſponſione cum illis ſuauiſſimè certabat, quis pluries iteraret. Idem quum ſibi minùs facere videretur, quàm Chriſti dignitas poſtulet, nec ſatis ad illius laudes mortales ſibi reſpondere crederet, ad immortales mentes conuerſus Sanctorum nomina ita laudibus interſerebat, vt beatos illos cæli ciues, diuinarumque laudum beatiſſimos ſymphoniacos ad Chriſti nomen concelebrandum veluti excitaret, atque eo animi ſenſu,

Digitized by Google

ſenſu, nihil de illo deterente conſuetudine, omnes, quibus cum ſermonem haberet, pia quadam afficiebat voluptate, ipſe verò non alio, quàm ſui carminis nomine paſsim ab omnibus appellabatur, vt olim Cretenſem Nicone ab eo, quod creberrimè homines ad pœnitendum vocans vſurpabat verbum, *Metanoite* dictum accepimus.

V. *De Bernardino Realino, & Alphonſo Rodericio.*

VEnerationem ambobus, tum longæua & virtutibus ad miraculum vſque vigens ſenecta; tum, quam ipſi diuinis libris exhibuerunt, iure conciliat. Nam Bernardinus quum multus eſſet in ſacris Bibliis euoluendis, gnarus nos in oratione cum Deo loqui, at in ſacris oraculis Deum nos audire loquentem, aperto ſemper capite euoluebat, ne quid nimia familiaritate contra pietatis elegantiſſimam vrbanitatem peccaret. Rodericius adeò reuerebatur, vt hominibus non initiatis eas chartas attingere ſine piaculo non crederet licere; quaſi ſacra quædam eſſent vaſa diuinorum verborum. Itaque quum iuſſus à moderatoribus neſcio quos libellos in rem pietatis ſcriberet, quamuis Latinè ipſe ſciret, nũquam tamen manus oraculis admouere ſuſtinuit, ſed ſi qua ſibi ex illis opus eſſet ſententia, tunc Sacerdotem aliquem rogabat, vt eam ſibi operam nauaret, ipſe magna cum reuerẽtia veluti adorabat. Quo ſanè docemur exemplo ea temere à pleriſque tractari, contra quæ ne oculos quidem deberent attollere, & multa non virtuti, ſed dignitati rectè indulgeri.

VI. *De Alphonſo Sanctio.*

PIacularium granorum religionem Sanctius vel maximè promouiſſe viſus eſt per orbem Chriſtianum, quùm è Philippinis in vrbem legatus diligentiſſimè egit cum Gregorio XIII. vt ingentes omnino & ante id tempus haud vſurpata liberalitate iis, qui eiuſmodi grana ſecum deferrent, vellet theſauros elargiri. Itaque diu maxima in celebritate longè latéque per Chriſtianum orbem Philippinorum granorum nomen fuit, vt qui vnum aliquot haberet, eo veluti diuinæ liberalitatis pignore, quod Romanus Antiſtes deſignaſſet, ſibi perbeatus videretur.

VII. *De Matthæo Riccio.*

PLurimas inter ærumnas hominumque iniurias, quibus Riccij, Eccleſiæ Sinarum fundamenta iacientis, exercita eſt patientia, primum

primum obtinet locum Pechinantis Eunuchi apud Regem, vel vſque ad inuidiam ſummorum Magiſtrorum præpotentis auaritia. Inaudierat ab homine externo munera perelegantia Regi eſſe deſtinata; ergo ea videre ſe velle edicit, & intolerabili cum faſtu, atque impotentia omnia inuadit atque expilat, ſupellectilem, calicémque argenteum affabrè factum, quo Matthæus ad ſacrificium vteretur, prophaniùs contrectat atque aufert. Matthæus, qui reliquam omnem indignitatem rei patientiſsimè tulerat, orare, obſecrare, ne calicem auferre perſeueraret; vas illud eſſe ſacerrimum, quod ne Reges quidem auderent attingere; ſed obiectas peregrinas religiones irridebat homo prophanus. Ergo Matthæus ſanctæ plenus iræ, pecuniam, quam ad figendam Pechini ſedem ab amicis Amacao acceperat (erant nummi argentei cc. quos Eunuchus adhuc non abſtulerat) ad hominis pedes proiicit, & quando tanta eſſet argenti cupido, haberet illud ſibi, vas verò ſacrum redderet, nullo ſe metalli pretio, ſed religione permoueri. Obſtupuit tantæ inſueta luci barbari ſemiuiri auaritia, & conſtantiæ ac religioni cedens loculos ſimul reddidit, & calicem.

VIII. *De Franciſco Foliano.*

FOliano præcipuus Religionis fundus Beatiſsimæ Triadis cultus fuit, ex quo numquam non frugem legeret ampliſsimam. Sed quàm multifariam ſe hic exercuerit longior propè, quàm pro inſtituto operis eſſet narratio. Quidquid ille ageret, ob ſummæ Triadis reuerentiam, hoc ternarij quodam quaſi charactere conſignabat, tanta accuratione, vt nimius otioſis videretur. De illa itaque loqui, ſcribere, alios ad idem faciendum incitare. Nouiſsimè tabulam bene magnam, quam hodiéque ſeruat Romanum Collegium, innumeris hieroglyphicis, ſymbolis, atque inuicem illigatis, ſententiis ſacris ex oraculis, aut aliunde petitis ita exarauit, vt incredibilem quandam præ ſe ferat diligentiam, & diuitis pectoris religioſas planè diuitias. Ad hæc quum tres dextræ digitos cordi, quantum vitæ actus ferunt, applicitos continenter ferret, quod velle videbatur, abundè pòſt mortem conſequutum illum fuiſſe compertum eſt; nam ſano in corde tres inſignes notæ, eo quo digitos ille admouebat ordine extantes animaduerſæ docuerunt, quàm ex corde amaret; qui vel in ipſo corde ſuæ ferret veſtigia charitatis.

Digitized by Google

IX. De Matthia Paulo Vagnerio.

QVi teneriore affectu ſanctiſſima IESV ac MARIÆ nomina proſequuti fuerint, habeo equidem plurimos, ſed Vagnerij mixta cum ſeueritate religio aliis mihi præhabenda videtur. Adoleſcens enim elegantiſsimæ vbique pietatis, vt ex eorum memoria duplicem decerperet fructum, ſic inſtituit. Cilicium enim, quo ex ſetis horrenti amiciebatur, ita intexuit, vt craſsiori atque aſperiori eatumdem textu deſcripta extarent nomina iſta, quæ pectori deinde appreſſa non tam dolorem inferrent, quàm amorem incitarent, & cilicium ipſum redderent amabile. Quid enim non illis miteſcat, quorum appellatione rerum omnium amariſsima mors ipſa dulceſcit?

X. De Ludouico Vngria.

VErba vitæ æternæ habere Chriſtum, quæque vinculorum inſtar ſe cum illo retineret, vt abire minimè poſſet, dixit olim Petrus, & qui ea diligentiùs meditantur, numquam non experiuntur. Id vſu didicerat Vngria, qui ab illis animum aliò minimè ſibi abducendum exiſtimauit, ſed continua illorum meditatione paſcendum. Itaque annos integros viginti in vnius Dominicæ orationis meditatione tranſegit, homo qui legitimis, aliiſque etiam diei particulis ad eam incumberet, ſed quæ inexhauſta venerabatur pietate, nouis ſemper opibus ſenſit abundare.

XI. De Sebaſtiano Barradio.

DIuina ac maximè hominibus ſalutaria Saluatoris ac matris IESV ac MARIÆ nomina minùs decorè vſurpari, aut ſcribi impatientiſsimè Barradius quùm ferret, omni ope, ne quid illis honoris deeſſet, ſatagebat. Ergo quia ingentia folia, in quibus Philoſophorum, Theologorúmque poſitiones typis impreſſæ ad publicas diſputationes proponuntur in Academiis, pleroſque domeſticos in vſus adhiberi animaduertit, impensè egit cum magiſtris, ne veneranda illis præfigerent nomina; facere illos quidem religiosè, quòd ſtudiorum ſuorum veluti triumphalia ornamenta diuinis characteribus conſignarent, ſed ferre ſe non poſſe minùs exinde haberi decorè. Itaque leuiùs laturum, ſi eo carerent honore, quàm ſi contumelia afficiantur. Videri hæc poterant leuiora, virtutum admiranda

quæren

Digitized by Google

quærentibus; ſed ego quum minuta odioſaque reuerentia Principes coli video, præ his, qui ſe officiorum, an aſtutiarum aulicarum antiſtites profitentur, doleo nos in Dei cultu ruſtico quodam neglectu, contemptúque ſylueſcere.

XII. *De Dominico Valeſio.*

FVit Dominico diligentiſsima religionum omnium quidem cura, ſed præcipuus in crucem amor, cui vt obſequeretur rudibus è trabibus prægrandem habebat in conclaui. Hanc amplecti, oſculari, vt quaſi præſentem, pendentémque dominum intueretur, ſummo quodam animi ſenſu alloqui, eique ſæpiùs incubare; roſis & floribus cùm annalis ei ſacer reuerteret dies, cingere, carminibus, libelliſque veluti trophæis circumſuſpenſis exornare, amicos vt inuiſerent, ac celebrarent, hortari, denique nihil eorum omittere, quæ amor docet. Qui quoniam arduus aſſurgit, eius ductum ſequutus Dominicus quàm crucis erat amicus, tam ſui hoſtis erat implacabilis; nam his inimicitiis amor ille nutritur.

XIII. *De Ludouico Pontano.*

VRbem in cubiculo ſuo circumambulabat Ludouicus, diſpoſitis Sanctorum imaginibus, ad quarum ſingulas ſe ſiſteret, ac ſacro aliquo carmine veneraretur, non ſecus ac ſi templa ſingillatim adiret; ingenioſa res eſt pietas, & numquam non elegans; vbi vires deficiunt, inuentis ſupplet. Itaque Ludouicus tanta ſapientia vir, & rerum interiorum animi magiſter nobilis in paucis cubicularem hanc ſupplicationem, peregrinationémque inſtituerat, vt vrbium bona in ipſo non deſideraret cubiculi ſeceſſu ac ſolitudine.

Digitized by Google

LIBER QVARTVS
DE IVSTITIA
INTER HOMINES.

DEſcende cælo virtus, & iam humana tantummodo meditare; quid enim illa nunc agat expeditis, quæ Deum quomodocumque attingunt, quam his moderari, quibus mortalium vita circumagitur? Et ſanè quamplurima ſunt vincula illa, quibus inuicem mortales illigantur, ſiue naturæ immutabili iure, ſiue mutuis inuicem pactis atque fœderibus; quorum omnium curam atque ſollicitudinem amplectitur iuſtitia. Atque vtinam illius monitis parere homines animum inducerent, recondent illa profectò, aut etiam abijceret gladium, quo nudo, elatóque minax, atque terribilis incedit; hunc illa non ingenio ſuo, ſed vitio noſtro coacta vſurpat; ſi ſibi relinquatur, lancibus tantummodo vtitur, docétque quid cuique debeatur; ſed, quia mortalium cupiditatibus atque contumacia ſæpiùs monita eluduntur, armanda fuit, ne contemptus maieſtatis vim omnem perderet. Cæterùm niſi perire volentibus non iraſcitur; &, ſi vera fateri velimus, minima illius laus eſt iſta ſeueritas. Libentiùs vtitur parere volentibus, & quæ cogere poteſt docere mallet; nos itaque omnia illius decora exequemur.

CAPVT I.
De Iudicijs.

SIne quibus aliquam vſquam Rempublicam gens nulla potuit habere, ſed vagam ac ſolitariam vitam ferarum ritu degere conſueuit. Quam enim Rempublicam conſtituere nos poſſe ſperamus, vbi viribus, non æquitate decernitur? vbi nulla iuris reuerentia,

reuerentia, nulla legum cura, vniuſcuiuſque libidine res aguntur, ac feruntur? Vt enim ciues adeò temperatis moribus aptos inuenire, qui nihil vltra recti honeſtique fines appetant, ſibique ipſi pro legibus ſint, quæ mortalium iam inde à primo rerum ortu conditio fuit, huiuſmodi votum ſit, cuius nemo vmquam damnabitur; ita ſine iudiciorum vinculis nulla vnquam Reſpublica continebitur. Salutare hoc libræ ſidus magno Dei numine rebus affulſit humanis; itaque ſi eorum, qui aſtra, ſiue imperantia, ſiue famulantia malint, natalibus imponunt diuerſa, bona cum venia fari licet, ciuitates omnes quaſcumque ſol aureus ambit, ſub hoc vno natas, conſeruataſque pronuncio: huic ſacra faciunt quicumque Rempublicam ſaluam volunt. Et quamquam bis tantùm in annali magni ſideris conuerſione diei ac noctis iura æquatis ſpatiis paria ſint; ea tamen lege voluitur, vt quantum vni additum priùs fuit, alterum tantum poſtea dematur, & numeris omnibus abſoluta conſtet ratio æquitatis. Sed quid ego iudicia commendem, quibus ita omnia ſunt plena, vt pleriſque in locis nimia veluti luce laboremus? Præteriri poterat hic locus, ſi plebeia & quotidiana eſſent iudicia referenda. Verùm quia pleraque ſunt, quæ vel rerum iudicatarum magnitudine, vel ſolertia iudicantis commendationem merentur, ea litteris ad poſteriorum memoriam admirationis, imitationiſque ergò nobis putauimus eſſe conſignanda. Quemadmodum enim pomorum, quæ copia viluerunt, ſi aliquod aut ſpecie nouum, aut magnitudine viſendum proueniat, nulla elegantioris moris iniuria viris principibus, ipſiſque Regibus donamus, ſic nullo legentium faſtidio præclara quædam iudicia proſequi non erit inutile.

I. *De Philippo Archinto.*

CElebberrimum fuit illud Philippi Archinti, quum dubia & pudenda etiam in lite ius elegantiſſimè dixit. Adhæſerat in vrbe famoſo per ea tempora ſcorto Germanus miles conſuetudine propemodum vxoria, cùm tandem illi abeundum fuit; ergo ne impudicus frigeret thorus, in eiuſdem peſtis ac ſceleris poſſeſſionem eadem die inuaſit Hiſpanus. Et nono vertente menſe muliercula infantulum enixa eſt oris pulcherrimi, quem Hiſpanus pro ſuo ſuſtulit, atque apud matrem diligenter educauit. Abierant anni aliquot, quum in vrbem reuertens Germanus, vt tardè abeunt ex animis vitia, ad amicam diuertit, nouáque prole delectatus, inita

ratione temporum pro ſua complectitur, ac fouet. Rem vt reſciuit Hiſpanus, iraſci, ac negare ſe filium alteri conceſſurum; vbi domeſtico conuicio controuerſia expediri non potuit, & fœmina nihil certi explicabat, ſiue vnius tantùm diei interuallum minus attentam feciſſet, ſiue ab ea lite lucellum captaret, in ius ad Philippum vrbis Gubernatorem ambulatur. Adhibiti ab eo periti conceptionis, ac fœturæ medici, implicante ſe lupa, incerti abiere. Ille adeſſe conſequenti luce iubet litigantes, ſe iudicium redditurum vbi adfuere omnes cum puerulo morante aliquantulum data opera Philippo, oblata ab aulicis, Philippi iuſſu, affatim ſunt bellaria, quæ ſitim acuerent; mox prodit Gubernator, puerumque blandiens interrogat, num libenter bibiturus eſſet; annuenti, duas lagunculas offerri iubet, vini alteram, alteram frigidæ, vt pro arbitrio biberet. Nec mora, pucro frigidam ſtrenuè hauriente, deteſtatus degenerem animum, auerſatuſque ingenij triſtioris indolem Germanus, vltro cauſſa ceſſit, magno aſtantium plauſu, & infinita cum Philippi laude, qui ex facti ſimilitudine, Salomon à ſuis dictus eſt. Verùm illud eiuſdem multo grauius; quum de primogeniti iure duos inter ambigeretur, qui ſe eodem horæ momento lucem hauſiſſe legitimis documentis ac teſtibus probabant, quoniam diuerſis in regionibus nati eſſent, illum meliori iure niti pronunciauit, qui magis ad Orientem natus ex Mathematicorum ſcitis aliquantulum vitæ præcepiſſet. Huic enim verò oriens ditiſſimus fuit.

II. *De Petro Azeuedio, Fontium Comite.*

FVraciſſimi cauponis perfidiam, per quam vidulum hoſpiti perfricta fronte negare non dubitabat, Petrus ſubtili admodum conſilio deprehendit. Cùm enim ad illum Mediolani tum gubernatorem adiiſſet aduena, deque caupone quereretur, quòd ingens auri ſumma in vidulo erat, Petrus abdito in conclaui ſeorſum expectare mandat, intereaque cauponem accerſitum blandè excipit, ſermoneſque miſcens, hominémque diligentiſſimè obſeruans, videt annulum inſignem in digito habere. Hunc attentiùs intueri ac laudare, oblatumque accipere explicatiſſima geſtientis animi ſignificatione: mox in interiora domus ſe recipiens iubet cauponem ſubſiſtere, habere ſe quæ cum illo conferret. Interea è domeſticis vnum, cui maximè fideret, ad vxorem cauponis allegat viri nomine vidulum huic tradere iubentis, &, ne fraudem ſuſpicaretur annulum oſtendere. Vbi

Vbi allatus fuit vidulus, aduenam interrogat Petrus de viduli magnitudine, ac forma, cumque omnia bellè reſponderent, ad cauponem progreditur, adductoque ſupercilio terribilis de furto interrogat, iubetque aduenæ vidulum reſtituere. Ille, qui ſe teneri neſciret, ſibi enimvero calumniam eſſe adornatam, iniuriamque fieri homines, Deumque teſtatur, ipſiuſque Petri fidem implorat. Ergo mox prolato vidulo conſternatum atque exanimatum illico abripi, atque in triremes iuſſit Petrus aſportari; ſed vnius pœna emendando peſſimo bipedum generi nequaquam ſatis fuit; nam qui publicè latrocinentur, blandiri videntur.

III. *De Philippo, & Maria, Angliæ Regibus.*

NVllo vmquam iudicio tetrior reus nobiliores habuit accuſatores, quàm Cramnerus, malus ille Henrici Octaui totiuſque Angliæ genius, quum à Philippo & Maria impietatis delatus ac damnatus eſt. Non auſi ſunt religioſiſſimi Principes hominem tot ſceleribus infamem ipſi per ſe addicere, reueriti, quàm ille contaminatis non minus moribus, quàm fide, fœdauerat, Epiſcopi dignitatem. Itaque coram Apoſtolico *Commiſſario* accuſatores profeſſi carioſum ſenem & ſceleribus adhuc ſuperſtitem de gradu deiectum, & geminæ defectionis ac maieſtatis compertum ſeris nimium ignibus addixerunt.

IV. *De Alphonſo Albuquerquio, Indiæ Prætore.*

VTinam Tiraiam, virum ſuos inter maximæ dignitatis ac tantùm non Principem, Malacæ iuridicundo inter Mahometanos, cùm illam vrbem cœpit, impoſuerat Albuquerquius; ille fortuna elatus multa crudeliter, & auarè quotidie facere, & ſubditos dirè vexare. Hæc vbi ſequenti anno, eò cum claſſe reuertens Albuquerquius reſciuit, comprehendi hominem iubet, vnáque filium, atque nepotem eorumdem criminum compertos omnes, & cauſſa cognita ſolemni iudicio omnes capitis damnat. Attonitis reliquis aduenæ ducis ſeueritate, Mater & vxor, vbi preces minus procedere vident, grandi auri ſumma expugnare aggrediuntur. Sed Alphonſus vt ferro inuictus, ita auro imperuius ab Emanuelis Regis Prætoribus auro iuſtitiam non vendi dictitans ſolemnis: à pompa ad præferocis gentis, & crudi adhuc ſeruiti terrorem ſecuri hominem percuſſit. Fruſtrà ferro vincit, qui auro vinci poteſt.

V. *De*

Digitized by Google

V. De Odoardo Pacieco.

DIfficilis omnino res eſt, vbi iniuriam acceperis, ita omnem iudicio iram ablegare, vt illius ſanctitas nulla huius contagione corrumpatur. Quare laudatiſſima ſemper Pacieci virtus erit, qui coniuratos in ſuum caput Naires (ita nobiles milites per oram Calecutanam ac Cocinenſem vocant, hominum genus ferox atque infidum) in poteſtatem quum redegiſſet, atque in ſontes lege maieſtatis agere iure quàm optimo poſſet, veritus ne quid iræ dolorique, quamuis iuſto liceret, Cocinenſem tranſmiſit ad Regulum, vt de illis pro ſua æquitate ſtatueret. Habuit hominis moderatio barbarorum laudem, meruitque apud omnes, vt qui, quum plurimum poſſet, minimum ſibi voluerit licere.

VI. De Pio V. & Gregorio XIII. P P. M M.

CElebritatem famæ maximam habuit iudicium quod de Bartholomæo Caranzia Toletano Antiſtite à Pio V. incœptum Gregorius XIII. abſoluit. Poſtulabatur Caranzia religionis ac fidei, vir de illa in Anglia optimè meritus, quum in eam inſulam à Philippo Rege rei Chriſtianæ componendæ fuit euocatus; cuius operæ merito ad Toletanas vigilias ab eodem Rege deſignatus, neſcio quid deinde offendit; vt, iudicio diu comperendinato, atque ab Hiſpania ſumma Pij contentione in vrbem euocato, tandem à Gregorio Vrbeueterem ſecedere, atque ibi aliquot annis honeſto in exilio eſſe iuberetur; nulla ex parte tanti Antiſtitis dignitate imminuta. Quamquam enim Caranzia paulò pòſt moriturus Deum ſuæ innocentiæ teſtem ſolemnibus verbis inuocauit, idem tamen Pontificis ſententiam accuſare non eſt auſus, quod ea quæ obiiciebantur, minùs validè diluiſſet. Ita ſæpè ſibi non ſufficit innocentia, & Principum iudicia, ſine reprehenſione, etiam innocentes damnant, quum minimè apparent.

VII. De Antonio Montano Cardinali.

NOn tam iudicatæ litis magnitudine, quàm conſtantia iudicis aduersùs Principis gratiam, eiuſque ſubitam indignationem, ac præclariſſima mox virtutis æſtimatione Antonij celebratum iudicium fuit. Nitebatur Iulij ſecundi Pontificis gratia litigator potens, aduerſariumque eadem premebat, nam & Iulius ſecundùm amicum

ſententiam

ſententiam ferri cupiebat maximopere, ſed non ideo flexus Antonius eſt, quin contrà ſentiret ac decideret. Id vbi reſciuit Iulius, qui ius pro amico ſtare ſibi perſuaſerat, & ardentioris animi erat, adeò commotum ferunt, vt Antonius prima irarum metuens, Neapolim clam ſe reciperet, haud ſatis ſua ſe dignitate (nam Rotæ Auditor erat) irato Principe tutum in vrbe credens. Pontifex vbi refrigeratus eſt vim animi, æqui amantem, virtutémque admiratus reuocatum in vrbem Antonium in Senatum legit, aperuitque Iulij III. fatis viam, qui Antonij fratris filius egregia indole adoleſcebat. Rara viri conſtantia, ſi cum magnanimo Iulij iudicio componatur, quem præferas dubia trahat ſententia mentem.

VIII. *De Paulo Arezzo, Cardinali, Cler. Regul.*

QVàm difficilè res iudiciaria exerceatur, & quàm facilè à vero declinetur, magno exemplo ſenſit Paulus, ac ne porrò magno ſuo malo eam artem faceret, à foro, atque ſubſelliis ad religioſa caſtra transfugit. Damnauerat hominem capitalia confeſſum, ac duci iuſſerat; quúmque rumor increbreſceret miſerum miſerè in caput ſuum mentitum, quòd quæſtionibus victus eſſet, ridere nimirum Paulus hominum leuitatem, qui quemquam eo tormẽtis adigi poſſe crederent, vt mallet perire, quàm dolere. Verùm tacitum ipſe animi tormentum non ferens, experiri ſtatuit, an id confieri poſſet. Ergo clam omnibus mulam ipſe in ſtabulo ferro necat, atque ad primum domeſticorum nuntium, immane quantum irarum ſimulans, omnibúſque malum interminans abripi eum in carcerem iubet, quem maximè ſuſpicioni proximum munus ipſum faciebat, tum an herilem mulam iugulaſſet, quæſtionibus interrogari. Quid multa? Homo innocens dolori ſuccumbit, occiſam à ſe herilem mulam ritè fatetur, & res tota in tabulas refertur. Hoc vbi ad Paulum delatum eſt, tum ingemiſcens innocenti ſatisfacit, & quàm lubrico loco ſtarent, qui ius dicunt, apud ſe reputans, erepturus ſe inde, locumque aliquem tutiorem circumſpiciens, Clericorum Regularium familiæ nomen dedit, magnúmque fuit naſcentis incrementum, nam quos fugiebat honores, ampliſſimos exinde inuenit, Romanámque purpuram, atque Neapolitanas infulas, iubente Paulo IV. induit, ſanctimoniæ, quam religioſiſſimâ in familiâ didicerat, famâ clariſſimus.

Ioan. Rhò virt. hiſt.

CAPVT II.

De ſeueritate, ſiue vindicatione.

IDEO hæc duo nomina conflanda eſſe duximus; quia quum exiguo adhuc limite cognatæ virtutes diſparentur, vix ſine vnius iniuria, alterius opes ac munera proſequaris. Non inficior horridiora hæc nomina abſterrere poſſe animos delicatiores; ſed meminerint eas elucando generi humano, ne in dumos, ac vepreta vitioſorum ſiluеſcat, à Deo ipſo ſapientiſſimè deſtinatas eſſe, quum falces, ſecures, gladiúmque magiſtratibus dedit, vt quos virtus propria ſui amabilitate non capit, alieno ſaltem terrore componat. Saluete vtiliſſimæ virtutes, quas odiſſe nemo poteſt, qui ſe malum, ſceleſtúmque non amet profiteri; nam facinoroſis & conſceleratis fauiſſe, ſcelus immane eſt. Saluete pacis ac ſecuritatis cuſtodes, ſcelerum vindices, criminum terror, æſtuantis licentiæ, inſanientium libidinum, exultantis audaciæ, atque inſultantis arrogantiæ immanium veluti fluctuum, quibus ciuitates perpetuò agitantur, ſcopulus, ad quem fracto impetu reſiliant, furorémque reſorbeant. Aſperæ quidem vos eſtis, atque quæſtionum, ac pœnarum comitatu horridæ, multóque nocentum ſanguine terribiles; verùm hæc ipſa ſpecies recta tuentibus, toruam neſcio quam ſpirat amabilitatem. Cur enim nymphas venatorio ac rudiori amictu, ac ferarum, quas conſectantur, cruore infecto in ſcenam dare, nullo amorum, quibus operantur, damno, poëtis noſtris recentioris moris ſit; qui illo ipſo horrenti ſqualore non parum elegantiæ ſyluicolis puellis circumponere ſe credant; in hoc virtutum, quas cœleſtes nymphas veriſſimè quis dixerit, honeſtiſſimo choro, ſi qua paulò agreſtior abruptiórque inceſſerit, quis putet eſſe fugiendam? Nihil his molle arridet, nihil remiſſum admittunt; nec ideo tamen eodem opere incondita, aut enormia conſectantur. Ethruſci ordinis horrorem amant, ſed elegantem, qui cum ſuſtinendis operum maximorum molibus robuſtiſſimus imas ædificiorum partes ornat, Corinthio ſuas non inuidet argutias, & ſi velis ingenioſè admiſcere ipſâ comparatione fit melior. Nemo igitur, dum his virtutibus ſua erigimus trophæa, ingenij veluti auſterioris reos

nos

Digitized by Google

nos agat; erit quum libentiùs clementiæ ac manſuetudinis bona laudabuntur.

I. *De Philippo II. Hiſpaniarum Rege.*

CVius auditum nomen ſtatim in mentem reuocat, vnicum illud, certè rariſſimum, ab omni propè memoria ſæculorum exemplum ſeueritatis. Nota res eſt, quum Carolum Principem, vnicum tot tantorúmque regnorum hæredem, iudicem induens, ac patrem obliuiſcens mori iuſſit, ne quid Reſpublica caperet detrimenti. Quanta obſecro fuit illa ſeueritas, quæ in filium ſupremæ ſententiæ fulmen diſtrinxit? Non eſt Hiſpanis poſt Alphonſi, & Philippi geſta Bruti, aut Torquati virtus deſideranda; cedit Romana virtus, ſi reliqua ſint paria, regiæ reputatione maieſtatis. Cæterùm tanta Philippo oris maieſtas, tantaque vis dictis inerat, vt verbo adeuntes procelleret; certè quum homo nobilis Equeſtris D. Iacobi Ordinis, quem cædem feciſſe fama diſtulerat, ad eum adire, ſuamque innocentiam prædicare auſus fuiſſet, quod facinoris inexplicabilia veſtigia iudiciorum filo nullo modo relegi poſſe confideret, id tantum reſpondit Philippus, ſcire Deum, ſcire item Regem quid ab illo eſſet patratum. Hac ille denuntiatione perculſus, vt domum reuertit, breui cordolio extinctus regiæ ſeueritati iuſtiſſimas pœnas dedit. Illuſtriùs adhuc & innocentiùs ab eodem Philippo vſurpata maieſtatis ſeueritas eſt, quum Albano Duci poſt tot palmas aula excedere iuſſo petentique, vt cum aliis proceribus Principi filio ſacramentum dicere liceret, ſeuerè abnuit, eidémque ad Luſitanicum bellum, cuius Philippo prima erat cura, duci à ſe electo armatóque facultatem ad ſe adeundi negauit, conſtanti non minus Albani obſequio, quàm ſua maieſtate perſeuerus.

II. *De Paulo IV.*

COgor hîc duorum maximorum Principum recordatione domeſticas aulæ tragœdias indicare; nam & Paulus poſtquam multa à ſuis in Rempublicam peccari intellexiſſet, eiuſdem incolumitati eorum amplitudinem poſthabendam ſibi cenſuit, hominéſque grauiter increpitos eiectóſque à publica rerum adminiſtratione procul habuit; quod præiudicium necis à ſucceſſore illatæ videri potuit. Sed funeſtam narrationem omittamus, virtutémque diſſimulemus, quam ſine commiſeratione non laudes. Liberiùs in hominem

Digitized by Google

Iudæum prædiuitem illum quidem, ſed quia Principum aliquorum amicitia vtebatur, præfidentem, diſtricta Pauli ſeueritas. Connitebatur ſuperbus apella fixam à Paulo crocei galeri legem refigere; & poſt multa incaſſum tentata, demum impetrato ad Pontificem aditu, ſanctiſſimi Principis integritatem ingenti oblato auri pondere labefactari poſſe impudentiſsimè ſibi perſuaſit. Non tulit viliſsimi capitis audaciam Paulus, ſenſitque Pontificiam læſam eſſe maieſtatem. Itaque abripi illicò, virgiſque publicè hominem cædi mandauit, vt ſentiret ſe fuiſſe impudentem.

III. *De Carolo Borromæo.*

FAlluntur, qui ſeueritatem à ſanctimoniæ finibus proſcribendam putant, vt Chriſtianæ minimè aptam manſuetudini; nam ingenium virtutibus omnibus conſtantiſſimum eſt, ſuorum finium procurationis ſatágere, in alienas prouincias pedem non inferre, nec quæ ordine continentur, alieni iuris vſurpatione peſſundare Carolus certè, qui per graues iniurias non modò diſſimulare, ſed beneficiis oblitterare nouerat, idem publicas Eccleſiæ vindicare, ſuóſque in officio ſeueriſſimè continere didicerat. Mitto triſtia illa tempora, in quibus Eccleſiaſtico fulmine inſtans, Eccleſiæ iura labefactantium, nullo cuiuſquam reſpectu, audaciam fregit. Carolum à Baſilica Petri, quem deinde Nouarienſibus antiſtitem datum illius Eccleſiæ plurimum interfuit, in Hiſpanias ad Philippum Regem quum allegâſſet, reuerſum rebus è ſententiâ confectis, allatóque Regis chirographo, quo Mediolanenſis Eccleſiæ pax & dignitas aſſerebatur, adeò non familiariter excepit, vt Abaſilica Petri offenſionem minimè diſſimularet. Fecit ægro animo medicinam Carolus, petito ex arcanis Chriſtianæ Philoſophiæ dicto. Si hæc, inquit, Caroli amore patrâſti, næ tu Deo reus es; ſin illius cauſsâ tantum itineris ac laborum ſuſcepiſti, certa tibi ab illo merces manet. Sic ſuos erudiebat, quorum tamen virtuti officium commendationémque, quæ à ſe poſſet proficiſci, nullo loco deeſſe patiebatur.

IV. *De Chriſtophoro Platea, Ord. Min.*

REligioſarum familiarum vim omnem diſciplina contineri nemo ignorat; hanc autem ſine ſeueritate non conſiſtere longa docuit rerum magiſtra experientia. Hæc nimirum cauſſa Chriſtophoro fuit, vt inter inſtauratæ Franciſci familiæ initia in coquum,

qui

Digitized by Google

qui piſciculum ſibi ſupra reliquorum dimenſum, appoſuerat in menſa, flagellatione cenſeret ſibi animaduertendum; quod diceret, ne ſciens quidem vnius licentia, poſitas omnibus leges, à ſuperioribus familiarum eſſe violandas. Vereor, vt quod ſeueriſſimè vindicauit, pauci probent; & quod ſapientiſſimè dixit, pauciores oppidò ſequantur.

V. *De Andrea Moguerio, Ord. Præd.*

IDem Moguerio ſenſus, nihil ſibi, nihil ſociis indulgere; ne quiſquam ſubditorum dura in alios imperia, & molliorem in ſe antiſtitis indulgentiam poſſet accuſare; nam delicatorum ſeueritas ferri non poteſt. Ergo quum Luſitaniam obiret, ſuique ordinis domicilia antiquæ diſciplinæ reſtitueret, ipſe omnium primus cum ſuis nocturnas ad preces in Odæum conuenire, nulla vmquam itinerum, aut negotiorum vſus excuſatione; quod ſi quando ſocium abeſſe contigiſſet, quamcumque ille demum cauſſam prætenderet, arido illum pane ac frigida iubebat ea die eſſe contentum. Seueriùs id fortaſſe factum, ſed lapſa reparantibus, terror ſæpiùs adhibendus, & ad valida iam vitia eradicanda minus valent blanditiæ. Caudices aut turbinibus euelluntur, aut ferro excinduntur. Vitia quùm in mores abiere, niſi adhibito terrore non abeunt.

VI. *De Camillo Lellio, M. T. Fundatore.*

IMò inter condendas leges ſeueritatem adhibere ſapientia eſt; nam & tenellis arbuſculis cùm panguntur, ne armenta aut greges morſu attrituque noceant, vepres circumponunt agricolæ. leuior quidem res eſt, quàm vt eius cauſſa ſeueritas adhibenda videatur, ficus aliquot in villa ex arbore decerpere atque eſſe. Verùm Camillus ſuos in Mignanellia, in quam illos honeſtæ recreationis cauſſa eduxerat, id auſos, flagello ſibi corrigendos putauit; tum quod ex alienis arboribus decerpſerant, tum quod iniuſſi comederant. Plurimum intereſt quibus initiis res creſcant; ſi quidem principia leges fiunt.

VII. *De Joanne Allarto, Ord. Minim.*

ALlarti animum laudamus, quamuis ne exequi perſeueraret, ſuis ille permiſerit. Homini religioſo ſordibus auaritiæ infecto, quippe qui occultato apud ſe argento diem obierat, non ſine

amaro Sathanæ cachinno, qui pro eodem ſupplicanti Allarto effuſiſſimè inſultauerat, prophanam iniici humum iuſſit, & procul à ſacro limine infodi. Verùm populi ſermones & promptas in ordinem calumnias, ac maledicta domeſtici quùm formidarent, eorum ita precibus ceſſit, vt tamen meritum ſcirent; & quamuis pœna ne ad noxium quidem, terror nihilominus ad omnes pertineret.

VIII. *De Iſidoro Clario, Epiſcopo Fulginate.*

NIhil hoc homine aut in calamitoſos miſericordius, aut in contumelioſos & iniurios mitius fuit; nam & omnium ærumnas omni ope alleuabat, & illatas ſibi iniurias patientiſſimè ferebat quaſi neſciret iraſci. At hic idem in eos, præcipuè qui auguſtiſſimum Dei numen indignis proſcindunt verbis, diſtricto ſeueritatis fulmine vehementiſſimus erat, pœniſque grauiſſimis caſtigabat, quo terrore admoto ſanos in officio continuit, & conſceleratos, qui tantùm formidine pœnæ oderunt peccare, emendauit; quia qui Deum non reuerentur, homines tamen timent.

IX. *De Nicolao Hormanetto.*

ET mihi quidem valida iam morum nomine vitia ſanari ſine ſeueritate poſſe minimè videntur, atque adeò numquam ſine laude memorari Hormanettum non debere, qui lapſam Mediolani ſacrorum hominum diſciplinam, eò à Carolo Borromæo miſſus, primus reſtituere aggreſſus, validiſſimè licentiam coërcuit. Audiui ego de ſenibus eorum temporum æqualibus, qui me adoleſcente ſupererant, reliqua inter, quæ litteris minimè prodita legi quod hîc commemorabo, quum latâ lege, ſericarum veſtium pompâ inſolente, & amplis inflatiſque ad collum lineæ appendicibus, capilloque fluxo, atque in concinnos intorto ſacris hominibus interdixiſſet, & qui illis nobiliores erant, contemptu legis propalam peccarent, viſo vno ex illis in foro iuſſiſſe ſtare currum, quo vehebatur, accitoque homini atque à miniſtris correpto lineas inibi oras atque capillum forcipe præcidi iuſſiſſe, atque allata aliunde modeſtiore tunica indui, qua tam prompta ſeueritate reliquos, vt parerent, admonuit.

X. *De Paulo V. Pont. Max.*

MAnſuetudinem atque ſeueritatem conuenire aliquando in vno aliquo homine non adeò nouum eſt, quin in antiquiſſimo

Digitized by Google

mo legiſlatore Moyſe non præceſſerit exemplum; vidimus etiam in Paulo, qui cùm Robertus Fidelis ardentiſſimi animi & validiſſimi ingenij vir, maieſtatis reus ageretur, haberetque plurimos deprecatores, ſeuerè reſpondit, ſi quidem damnari poſſet, abſoluere ſe nolle, addiditque decreti & conſilij rationem, quòd ferox iuuenis mores emendaturus non videretur. Itaque, ne in peius prolaberetur, optimum illi eſſet mori.

X I. *De Bartholomæo à Martyribus, Ord. Præd. Archiepiſcopo Braccarenſi.*

APoſtolici vir ingenij Bartholomæus, dum Bracharenſem ſuam luſtraret Prouinciam, Prætorem neſcio cuius oppidi auſum eſſe violato ſacrorum liminum iure, effractíſque ſecuri foribus ſontem ex templo abripere, vt audiuit, ac de re ſatis conſtare; illico *excommunicationis* fulmine perculit, atque regiam auctoritatem maieſtatémque ſuo ſceleri, vt à pluribus fit, obtendentem non antea abſoluit, quàm ſolemni Dominica die eamdem ſecurim humero ferens, atque reorum more diſcinctus ante illas ipſas fores ſupplex veniam precaretur. Haud æquum eſt, Regum nomine ea violari iura, quorum ipſi Reges ſe cuſtodes eſſe gloriantur.

X I I. *De Joanne II. Luſitaniæ Rege.*

ET abruptam quondam ſeueritatem vſurpari è Republica fuit, vt diu terror atque exemplum maneret. Vidit hoc Ioannes Luſitanorum Rex II. qui ne aleæ peſtis Vlyſſipponem inficeret, ciuis cuiuſdam ædibus, in quibus ea publicè ludebatur, ad abolendum dedecus, illámque morum peſtem auerruncandam faces palàm inferri, eaſque incendio deleri voluit, vt deleto nequitiæ diuerſorio, ipſa iam exul faciliùs profligaretur, validius in cineribus reorum, quàm in ære capitales leges ſcribi docet experientia.

X I I I. *De Ambroſio Spinula.*

TEndens in Belgium ex Inſubria cum duabus Italorum legionibus Spinula ſeuero & capitali edicto milites diſciplinæ admonuerat; ſed vix ſecundis tertiisve caſtris ingenuæ virgini per vim vitium ab adoleſcente, quem hoſpitio acceperant, oblatum eiuſdem virginis parentes detulerunt; ille abripi hominem, atque interfici

terfici iubet, conſternati amici, nihil non mouere, datoque accuſatoribus plurimo argento, eoſdem adhibere deprecatores, ſed Spinula, qui ſatis intelligeret principia rerum famæ danda, non mutauit; ſupereſſe nimirum adhuc diſciplinæ militaris violatæ culpam, quam diſſimulare ipſe mollet, itaque ne quicquam complorantibus amicis ſociiſque ſuſpendio addixit.

X I V. *De Aloyſio Goti in Iaponia Principe.*

BArbaricam ſeueritatem in Aloyſio, quamquam multum Chriſtiana imminuit clementia,tantum nihilominus eiuſdem ſuperfuit, vt exempli,& quidem incruenti eſſe poſſit. Abſtulerat muliercula vicinæ ſuæ furto poma duo, & illam capite plecti iuſſerat Princeps, recentis adhuc fidei & maiſtatem Chriſtianæ legis, cuius interiora nondum nouerat, eo edito exemplo ſperans ſe ſancire poſſe. Verùm ab Alexandro Valignano Societatis id temporis in Iaponia Prouinciali, edoctus leuiorem illam culpam, quàm quæ Chriſtiano more ſanguine videretur expianda,remiſit ille quidem,quamquam ægrè, de ſeueritate, ſed ab illo, quin per duos dies ad Eccleſiæ fores rea veniam pacemque poſcens ſtaret omnium expoſita ludibriis, non potuit extorqueri.

X V. *De Vattendono Meacenſi Prorege, & Nobunanga Iaponiæ Imperatore.*

PRopior in Barbaris crudelitati eſſe conſueuit ſeueritas, quam non ideo vt abſolutæ virtutis opus., ſed vt grande rudimentum laudamus. Præſtolantem regiâ in Aulâ præ foribus conclauis aditum mulierem Chriſtianam nobilium puerorum vnus aulica licentia & iuuenili confidentia ſacro per vim ablato numiſmate vexauerat, irritaueratque adeò, vt prodeuntem Proregem ſublata voce ac querelarum plena aduerteret. Ille re cognita adoleſcentem ſecuri percuſſit, ſpreta amicorum & Patrum etiam noſtrorum interceſſione, qui gratia, vt apud Ethnicum, plurimâ valebant. Principis enim domum domicilium eſſe iuſtitiæ reſpondit, ac ſe in eâ adminiſtratione nouum; nolle per diſſimulationem cuiquam vel leuiter delinquendi audaciam dare, ex qua omnia ſcelera progignuntur. Hæc Prorex homo ad Nobunangæ Imperatoris factus ingenium; nam hic quùm per caſtra obambulans gregarium mulieri peplum

attollentem

attollentem animaduertiſſet, vt illius formam licentiùs contemplaretur, diſsimulanter accedens, ſua manu grandi ponderoſi acinacis ictu obtruncauit. Tanta fuit apud Barbarum vel pudicitiæ reuerentia, vel militaris diſciplinæ ſeueritas.

XVI. *De Franciſco à Lotharingia, Guiſæ Duce.*

EQuidem laudati huiuſmodi exempla non ignoro, quæ tamen pro ſuis virtus haudquaquam agnoſcit, quæ licèt aliquanto vehementior ſit, fines tamen ſuos habet, extra quos in vitium degeneret, atque efferatur. Huiuſmodi videtur fuiſſe Guiſij Ducis factum, qui militem ob gallinæ vnius furtum, quum copias in Italiam duceret, egit in furcam. Atrox nimirum ſupplicium & gallinæ humano ſanguine veluti parentari, pluſquam inhumanum videtur. Vtcumque enim diſciplina eſſet obtentui, facti tamen ſub mortem Guiſium pœnituit, vtque crudelitati proximum ipſe damnauit.

XVII. *De Aluaro Bazano.*

ANcipitis ſæpe indicaturæ ſeueritas eſt, vtque illi pretium virtutis minimè deſit, iudicio generis humani per alienam commiſerationem ſibi cauentis, plerumque damnatur. Quare ſatis difficiliter abſque accuſatione vſurpatur. Quàm dubia enim apud homines fama etiam nunc eſt, atque apud poſteros erit Aluarus Bazanus, vir fortiſſimus Hiſpanicæ claſſis imperator, cum Gallicis roſtratis captis apud Inſulas Oceani tertias nobiles Gallos, alióſque epibatas necauit, illos quidem ſecuri palàm in foro percuſſos: hos verò patibulo deiectos, atque per gulam pendentes. Illi ſe regios milites eſſe vociferabantur, atque victorum hoſtium loco haberi, in quos captos ſæuire Chriſtiani moris non ſit; Aluarus verò pro piratis habendos, quòd in Philippum Caroli ſocium arma tuliſſent, contendebat, & contra victorem armatum iratúmque quid dubiæ poſſint rationes, quem vix clariſſimi iuris fuerat reuerentia?

XVIII. *De Henrico Magno.*

EST tamen quum magnâ cum laude ius ſeuerè dicitur, ipſis legibus aduersùs potentiorum gratiam tuendis. Qua die victor Henricus Lutetiam Pariſiorum intrauit; eadem (vide miram deuicti populi confidentiam) vetus creditor Nuani celeberrimi Ducis impedimenta omnia ex edicto prætoris ſequeſtro attinuit. Iratus Nua-

nus, atque indignè ferens contracta Henrico III. nomina Henrico IV. victore appellari atque exigi; ad Regem prouolat, atque de iniuriâ conqueritur, rogátque, ne victoriæ participes Duces ludibrio haberi à victis pateretur; ad hæc immotus, & ſeuero propior Henricus, ſe omnium Regem eſſe, ſi iudicio vellet experiri, licere: gratiam ſe iuſto, honeſtóque non præhabiturum. Vnius dolore omnium ciuium animos emit, noto Regibus mercimonio.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

SAnciuerat Ignatius, ne noſtri homines matronas incomitati aut adire, aut alloqui auderent, rem vt non ſemper neceſſariam, ſic ſemper minimè tutam. Eam legem quum bonus ſenex ſupinâ violâſſet ſimplicitate, quamuis minimè dolo malo id auſum eſſe conſtaret, grauiſſimè nihilominus vindicauit. Coactis in vnum ſeptem, octóve Sacerdotibus hominem productum in medium, tamdiu in ſe flagellis animaduertere iuſſit, quamdiu orſi à quinquageſimo, ſinguli Pſalmum vnum recitarent. Factum vt imperauerat; nec duriora quiſquam accuſauit imperia; adeò virtutes, quum maximè proueniunt, tunc æſtimantur. Idem Ignatius, ne quis obſcuri nominis homines tantùm in officio eum continuiſſe credat, Lainium ipſum virum, cui parem in Europâ Societas non habebat, abſolutiſſimæ virtutis virum, graui nihilominùs ac ſecuriſſimo rexit imperio. Allatum fuerat Ignatio concionantem ad Diui Iacobi in vrbe Lainium ieciſſe dicta, quibus certorum Principum vitia quamuis ſubobſcurè deſignari ac perſtringi videbantur; quod quum ab Ignatij prudentiſſimâ diſciplinâ longiſſimè abeſſet, redeuntem Lainium ad ianuam domus præſtolatus adducto interrogat ſupercilio, vellétne in Societate perſeuerare; cùm Lainius, quamquam improuiſa interrogatione perturbatus, nihilque ſibi conſcius, reuerentia tanti viri, in quo & legitimum in ſe imperium, & neſcio quid eſſe diuini ſentiret; enimuerò id ſibi fixum ſedere, reſpondiſſet, tum Ignatius grauiter incuſans, quòd minùs cautè locutus occaſionem malè ſuſpicandi, atque obloquendi dediſſet, publicam ſubire iuſſit verberationem, nec Lainius cunctanter exequebatur imperium.

II. *De*

Digitized by Google

II. *De Franciſco Xauerio.*

IIſdem artibus Franciſcum in Indiâ,& Ignatium in Europâ Societatis diſciplinam eodem acti diuinitatis inſtinctu condidiſſe accepimus; nam Xauerius, quamuis in ſummâ operarum inopiâ, ac regionum latè ad Orientem Solem patentium neceſsitate verſaretur, ſecuriſsimè tamen pauculas illas copias, & quidem lectiſsimas, miſſione nihilominus purgandas ſibi ſubinde ducebat. Antonium Somezium, hominem clari nominis & Goæ apud viros Principes gratioſum in paucis, minùs tamen promptum ad imperia, ſuique iuris retinentem, diutiùs ferendum non cenſuit, ſed è Societate ſemel, iterúmque dimiſit; imò cùm in Sanciano deſertiſsimâ inſulâ ipſe cum eâ febri, quæ ſuprema illi fuit, humi abiectus, rerúmque omnium humanarum indigens miſerrimè luctaretur, ſocium, cuius miniſterio poterat recreari, ſuam ſolitudinem nihil moratus, ſuas res agere iuſſum exautorauit, atque in Indiam remiſit. Tanto viro manſuetiſsimè ſancto, quum Reſpublica agebatur, conſtantis animi inerat, atque ſecuritatis, vt ea etiam moriturum non deſereret; nam quæ verè virtus eſt, vicinia mortis non mutat.

III. *De Claudio Aquauiua.*

INuaſerat N. hominem virtutis abſolutiſsimæ tam dira fames, vt quamuis aſsiduè ingeſtis eſcis latrantem ſtomachum ſedare non poſſet, quin ſi paulùm noraretur, defici ſe viribus, acerbóque cum ſenſu doloris enicari ſentiebat. Eluſerat pertinax & oppidò importuna valetudo Medicorum artes, quodque vnum ſupererat remedium abſtinentiæ, nec Medici, vt nimis ſæuum, vrgere; neque æger vt morte ipſa dirius vſurpare ſuſtinebat. Hæc vbi reſciuit Claudius, qui Societati in Regno Neapolitano tum moderabatur, homini vt certo dimenſo contentus eſſe vellet, inſtitit perſuadere; ſed diri cruciatus, quos experiebatur, & imminentis mortis, vt ille quidem certiſsimè ſibi perſuaſerat, horror eum minùs monitis obſequentem eſſe quum ſinerent, imperio Claudius vſus ſeueriore abſtinentiam iubet; quin ſe dubio procul eâ in curatione moriturum reſpondenti, non dubitauit Claudius reſcribere, iuſſa capeſſeret, ſi mori contingeret, obedientiæ in ſinu moriturum, quòd religioſo viro glorioſum pariter eſſet ac ſalutare. Non dubito, quin hominis ſeueritatem, atque in alieno nimirum periculo diſciplinæ retinentem cenſuram

Digitized by Google

accuſaturi ſint viles animæ, quæ, quam odere virtutem, nolunt intueri. Cæterùm obſequio vitam anteferre quum ſuſtinuiſſet, illam egregiè retinuit; & contra inania meticuloſi ſæpe animi terriculamenta fortiter parendi documentum ingens poſteris in conſequentes reliquit ætates.

CAPVT III.

De iurgijs, maledictis, ac detractione fugiendâ.

VT, quæ primo loco poſita ſunt, non modò ab omni ſanctiori diſciplinâ, verùm etiam ab elegantiori conſuetudine abeſſe decorum ſit credere; quæ tamen vltimum occupat, nimiùm quàm lubentibus animis in omni propemodum ſermone miſcetur. Diceres catulorum ſimiles pleroſque omnes eſſe mortales, quibus ſi non pleno morſu dilaniare, leui tamen dente vellicare alienum nomen ac famam ſit volupe. Quid hoc mali eſſe dicam, vt pauciſsimi oppidò ſint, quibus niſi hoc felle ſit imbuta, dulcis non videatur oratio? qui quamuis elegantiſsimè ac dulciſsimè loqui ament, & litteras omnes, ſyllabaſque mirâ quadam appellent ſuauitate; non ideo tamen ab hac acerbitate diſcedant? quos cùm liliata verba delectent, huiuſmodi nihilominùs ſpinis aſperare non dubitent? An malè ſibi conſciæ mentis vitium hoc eſſe dicam, quæ, ne alieni nominis aſſurgens moles luminibus officiat, deiicere conetur? quaſi verò gloriæ lumen ab alto Dei iudicio illabens poſsit arceri. An timent, ne ſatis plenis quis nauiget velis, ſi aura famæ ſecundior aliena impleat, parique impellat nauigatione? Sed ignorare videntur, quicumque hæc ſentiunt, nullâ plus arte, non modò apud ſapientes, ſed apud ipſum vulgus, fauoris atque auræ colligi, quàm nulli per inuidentiam maledicendo, & de omnibus candidiſsimè & commodiſsimè loquendo; illum omnes amant, apud quem tutam ſuam eſſe ſciunt exiſtimationem, in quam ab illius laude non parum redundare arbitrantur, laudantes, vt ipſi ſint laudatiores. nigros verò contrà, & impudentes, & rabie caninâ in obuios quoſque incurrentes oderunt, & cauent. Sed latè fuſum hoc vitium validè eſt retundendum, magnóque animo capeſſenda virtus; quam quia in aliis ne-

Digitized by Google

mo non laudat, atque amplectitur, omnibus præſtare par eſt. Vix malè audit, qui bene loquitur.

I. *De Joanne Auila.*

CVius ſi oraculum audiret alieni nominis, ac famæ inimici, optimè profectò Reipublicæ conſuleretur. Etenim cùm ab omni detractione quamplurimum abhorrebat; tum ſi, quod ſæpiuſculè domeſticâ in fabulatione fieri videmus, aliena fama vellicaretur, ſtatim adducto ſupercilio, manu menſam ſellamve pulſans; nos verò aiebat, noſtra curemus, hominique huic triginta dies tribuamus, vt ſe ad defenſionem comparare poſſit, tum iudicio licebit experiri. Sapientiſſimè dictum, latáque lege magni Theodoſij imitatione famæ, quam vitæ præferunt mortales, egregiè conſultum.

II. *De Thoma Villanouano, Ord. Erem. Archiep. Valen.*

PRæſtolantem aditum ad Carolum Cæſarem circumſtiterant, (quæ priuati adhuc hominis erat reuerentia) viri principes blandéque ſermocinabantur; dum ex ſermone ſeritur ſermo, vt fit, paulatim ad carpendos abſentium mores delabebantur. Verùm vix vnum alterumque eius ſermonis verbum audiuerat Thomas, quum modeſtè aſſurgens: Vos verò Principes, inquit, obſecro, vt alia confabulari velitis, aut per vos hinc mihi liceat abire, neque enim incœpta ſine diuini offenſione numinis, vt video, proſequemur. Dixerat cùm opportunè à Cæſare intra velum euocatus, ſui admirationem reliquit, vt *Comeſtabilis* ad ſocios conuerſus, exclamaret: Hic enimvero Religioſus eſt, qui ſui vbique ſimilis virtutem, nullo hominum timore, audeat profiteri.

III. *De Angelo Pacio, Ord. Min.*

INnatam illam Principibus obloquendi libidinem, qua mortalium plerique laborant, quaſi ab omnibus eſſent iudicandi, qui omnibus præſunt, ſanctiſſimis verbis ſemper quidem caſtigabat Angelus, ſed tum præcipuè quodam ſenſu, intimoque ex animo ſuſpirans ac gemens, quum in Chriſti Vicarium, proximum illud Deo caput, cui mortales omnes ſubeſſe idem voluit Deus, ea libertas exerceretur. Huic ille intolerandæ hominum procacitati publicas Chriſtiani orbis clades, & obloquentium infortunia ſapientiſſimè imputabat. Quid ni enim, qui ſe in eo loquentem voluit audiri,

eidem obloquentibus iraſcatur? Violatur latens in homine diuina Maieſtas, quum hominis vitia carpuntur; quaſi verò ea procul habere non potuerit, qui noluit.

IV. *De Nicolao Factorio, Ord. Min.*

ET vix eſt, vt in Dei Sacerdotes ſpecie zeli maledicta poſſint excuſari. Factorius pro ſuâ in auguſtiſſimum ſacrificium reuerentiâ concitatiùs aliquanto quum Sacerdotes illos pro concione reprehendiſſet, quos nullâ tantæ maieſtatis reputatione ad ſacra conficienda dolemus accedere, quamquam neminem ille quidem deſignâſſet, perſtringente nihilominus animum ordinis Maieſtate, illico ſe ipſum accuſare inſtitit, euerberatoque ore veniam precari, quaſi verò, qui Chriſti corpus ſacro ore conficiunt, nullius niſi Dei ore debeant caſtigari. Audiant, qui tum ſibi ſtolidè blandiuntur, cùm ſacrorum hominum mores minùs probos in populi concione proſcindunt, minimè intelligentes, quæ ſacroſanctis hominibus, quantumuis curationis cauſſa, ſtigmata inuruntur, iis prophanos animos vulnerari, magna Reipublicæ clade, dum eorum exuitur reuerentia, quibus debetur obſequium.

V. *De Paſquale Baylonio, Ord. Min.*

NE peſtilens detractionis aura vel abſentium fama, vel audientium conſcientiam afflaret, præſenti illico laude veluti alexipharmaco vtebatur Baylonius. Neminem vituperari audiuit, quem ipſe non laudaret, dictitans hominem omnino nullum adeò perditis moribus inueniri, in quo nihil laudabile ſit; itaque viri probi officium eſſe, ea, quæ iuuant intueri, contraria vt non intellecta tranſmittere.

VI. *De Alexandro Montalto Cardinali.*

ELuxit in Alexandro adhuc adoleſcente, atque inter ipſa prima blandimenta fortunæ vis animæ magnæ, quæque per aliorum calumnias adulantibus eſſet imperuia. Deferentem enim à Pontifice auunculi deceſſore Ordini neſcio cui contributum quidem fuiſſe opimum Sacerdotium, ſed vitium ſe in tabulis animaduertiſſe, ob quod reſcindi poſſent, pronumque exinde fore Sacerdotium illud ab auunculo impetrare, interrogauit: Num iniuriam damnúmve ab illis hominibus accepiſſet; ac neganti, Næ tu, inquit, homo

homo nequam es, qui non laceſſitus noces, grauitérque increpitum faceſſere iubet. Vtinam hic Principum omnium ſenſus vbique eſſet; exareſceret frequens hoc aulæ vepretum; qui enim gratis malus eſſe velit, vix, opinor, reperietur.

VII. *De Ioanne Vincentio, Imperiali Nobili Genuenſi.*

DOctorum hominum amans licèt admodum eſſet Imperialis, iiſque familiariſſimè vteretur, non tamen ſine exceptione faciebat. Quos enim alienæ famæ nouerat obloquutionibus delectari, eos procul habebat; quod ſi colloquium vitare non poſſet, delapſos in vitium aut blandè reuocabat, atque aliò ſermones flectebat; aut adducto ſupercilio ita offenſionem præferebat, vt facilè animaduerterent, ac deſinerent. Veriſſimum quippe eſt, vt huiuſmodi ſermones continuentur, culpam penes audientes reſidere; quum duros ſuper lapides nemo ferat.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

QVàm delicata ſit alieni nominis fama, optimè intelligere videbatur Ignatius, quum domeſticorum in errores animaduerſurus, ſi vnius id conſcientiâ fieri poterat, duobus non indicabat; ſi verò rem per ſe tranſigere poſſet, neminem conſcium adhibebat. Quod adeò ab eo religioſè factum ſcribunt, vt grauiſſimè aliquando ſe incuſarit, ac veluti piaculi veniam in confeſſione arcanâ poſtularit, quòd duobus ea enuntiaſſet, quæ vni tantummodo commiſſa, emendari poſſe videbantur. Nemo profectò nimium hac in re fuiſſe putabit, qui ſuæ exiſtimationis rationes in conſiliũ adhibuerit.

II. *De Franciſco Suario.*

SVarium conuiuio exceperat Vlyſiponenſis Antiſtes, & fortè ſolitâ conuiuis hilaritate, iucundi miſcebantur ſermones. Eos inter eò paulatim delapſus eſt non nemo, vt abſentis nomen arroderet: graue primum ſilentium deiecto vultu habuit Suarius; mox aſſurgens. Aut iſte præcidendus eſt ſermo, aut bonâ cum veniâ, hinc ego abeo. Defixit alios in Principis conuiuio, magnorúmque

virorum

virorum coronâ libera priuati hoſpitis denunciatio ; verùm Archiepiſcopus Chriſtiana candidiſſimi atque ſapientiſſimi ſenis captus libertate , hominemque complexus ; Macte, inquit, Franciſce, non alium ego amicum peruelim , qui abſentis amici famam adeò liberè tuearis. Meruit ſupra infinitæ ſapientiæ laudem , hoc etiam nomine ſuæ ætatis Auguſtinus alter nominari.

III. *De Joanne Goudano.*

OPtimam hic rationem inierat obloquutionis omnis euitandæ; quæ res in ſermonibus familiaribus , plurimis atque manifeſtis , hominum vitiis quàm ardua ſit , vel inniti quotidie experimur. At hanc ipſam cauſſam excuſationis habebat Ioannes ; quos enim compeſcere ſermones non poterat , ita moderabatur, vt detrito ſibi quaſi prouerbio diceret : Nimirum, in quo nihil deſiderare poſſis vnus Deus eſt;nos homines quiſque ſuos patimur Manes. quo dicto acriores in dicendo facilè vt pari obiectâ conſcientiâ refrigerabat.

CAPVT IV.

De Pietate.

SACROSANCTVM gentibus omnibus Pietatis templum ingredimur, in quo quid vſpiam Patriæ , parentibus , cognatiſque præſtantis officij ſacratum repoſitum eſt, cum magnâ iucunditate videbimus. Separauimus à religione, quæ quum altiùs, & ſanctiùs aſſurgat , propriiſque ſuis , & multiplicibus quidem bonis abundet , ſeponenda fuit , ne degeneri mortalitatis veluti communicatione vileſceret. Ergo iam toti ſumus inter mortales , eaque vincula inſpicimus , quibus nos ab ipſo ortu natura voluit eſſe conſtrictos ; molliſſima enim verò , & validiſſima , illa ſunt vincula , ex quibus explicare ſe nemo ſine immanitatis ſcelere poſſit ; neque vllam tam profundam barbariem terris vſpiam incubare opinor , quæ totam exuerit pietatem , quæve illius ſuauitatem non amet , numen non colat:pertinet illa ad ipſas vſque animantes,atque in ciconiis elucet, quas annuis , certiſque tranſmigrationibus peregrinari inſtituit natura aliis atque aliis regionibus oſtentans , vt pietatis in parentes circumlatam

Digitized by Google

circumlatam ab auibus expreſſiſſimam imaginem intueremur, quem enim non pudeat auibus ſe eſſe immaniorem? Certè quibus barbarorum partem aliquam huius obſequij feritas excuſſit, atque alienos in mores efferauit, eos ipſis belluis nos remur eſſe tetriores. Quis enim Scythicam illam feritatem non horreat, quum parentibus ſupremâ illorum ætate vim ab impiis afferri audit, atque ita vitam illis eripi, vt cæſis conuiuia inſtruant, atque immani ſcelere parentum cadaueribus epulentur. Monſtra hæc hominum fuere, ſi tamen fuere, & non gentis odio conficta ſunt, quæ nemo ſibi primùm audita, perſuaſit; ſed ipſa demum atrocitate quaſi ſcribentibus admirabilitatem afferrent, claris ingeniis celebrata leguntur. Id quod vſu quotidie docemur, vtque timido primùm mendacio circumferuntur, mox ipſa iactatione incaleſcant, & quia plurimo ſermone celebrantur, pro veris ſint. Refugit ab illa epularum immanitate ipſa natura; vtque vnum aliquem magnitudine ſcelerum ad illam feritatem erudiri poſſe non negem, de vniuerſa gente vix eſt, vt mihi perſuadeam. Sed, quæcumque tandem Scytharum, aliorúmque in America barbarorum ſit immanitas, nobis illa in præſentia pietatis exempla ſunt proſequenda, quæ parentes ac patriam cognatóſque complexa pulcherrimæ virtutis nomen amplificatum exornent.

I. *De Alexandro Farneſio.*

MEruerat receptâ Belgicâ Farneſius, vt incredibilis eius virtus, & tolerati labores aliquâ magni Regis teſtificatione veluti dedicarentur. Neque id non vidit Philippus, qui cùm ea propter Placentinam arcem peregrino milite leuare vellet, eam per litteras Alexandro tradidit, ea addita conditione, modò ne in Octauij patris caderet poteſtatem, ſiue veteres nondum iræ deſederant, ſiue Alexandro id credidit eſſe perhonorificum. Quid hîc ages pietas? vltróne oblatam arcem, hoc eſt, liberatam excuſſo iugo ditionem reiicies? reiiciatur ſanè. Maluit Alexander, quàm pietate, arce potiùs longè munitiſſima carere; gratiiſque actis optimo Regi reſcripſit paternâ ſe reuerentiâ prohiberi, ne regiâ magnificentiâ vteretur. O virum non minùs pium, quàm fortem, atque vtraque virtute feliciſſimum! nam & arcem nulla Octauij parentis iniuriâ prudentiſſimi Regis voluntate recepit, & perfidorum hominum, qui nullâ honeſti ratione, omnia vtilitate metiuntur, ingenti animo, penitùs decreta conuulſit.

II. De Emanuele Philiberto, Sabaudiæ Principe.

Electo fatales inter bellorum tumultus, quibus proximè elapſo ſeculo Italia quaſſata eſt auitis ditionibus Sabaudiæ Duci Carolo Philibertus filius erat, qui Caroli Quinti partes ac ſigna ſecutus, in ſpes omnino magnas armis inſueſcebat, ac recuperaturus paternam ditionem haud dubiè videbatur. Senſit hoc Franciſcus Gallorum Rex atque regnandi vetus, vt bellorum incerta præſenti redimeret liberalitate, optionem Philiberto defert, interprete Comite Briſachio, ſe, quæ armis occupauerat ſponte traditurum, modò leuiſſima quapiam ſignificatione Gallicum imperium vellet agnoſcere. In ea rerum deſperatione haud aſpernanda Principi videbatur conditio, ſtatim imperaturo; cui vel in pace agenti lenta parentis fata eſſent expectanda. Ille tamen reſpondit, ſupereſſe Patrem, & Carolum Quintum; à quorum altero huius lucis vſuram, ab altero fortunæ principalis ornamenta accepiſſet. Itaque illis inconſultis Regis liberalitatem admittere, ſui non eſſe pudoris ac pietatis. Hoc ille animo viam aperuiſſe videtur victoriæ, qua non ita multò poſt ditionem omnem glorioſiſſimè recepit.

III. De Thoma Moro.

Obſoleuerat propemodum in Anglia laudatiſſimæ erga parentes pietatis mos, quem Morus ſumma conſtantia publicè ſibi cenſuit eſſe reuocandum; nam quod domi fieri moris erat, vt, filij poſitis genibus coram parentibus, vt ſibi bene precari vellent, obſecrarent, id ipſe quamquam Magnus Regni *Cancellarius*, in ipſa Veſtmonaſterienſi aula celeberrima, in media deducentium atque expectantium turba publicè præſtitit, viſóque parente, poſito genu omnium cum admiratione fauſtam ab eo precationem rogauit.

IV. De Andrea Auria.

Auriæ facinus immortale tamdiu celebrabunt annales, quamdiu Genuenſium libera ſtabit Reſpublica, atque vltra eius fines noua ſemper fama vigebit. Quanta enim eius pietas hominis fuit, qui cùm depulſis admirabili felicitate Gallorum præſidiis patriam haberet in poteſtate, & Rempublicam vnus ſi vellet obtineret, eam tamen Patrum aduocatâ concione illis liberam tradiderit, hortatus, vt quam ipſius dono recuperabant libertatem, ſanioribus

bus exin conſiliis atque acriori virtute cuſtodirent? Effecit Andreas hoc tanto in patriam collato beneficio, vt quanquam poſitâ liberatori ſtatuâ, aliiſque publicis monumentis gratiam referre tentauerit Senatus, ingratus nihilominùs in eâ viuat Reſpublicâ, quicumque, quum ſe liberum eſſe meminit, Auriæ liberatoris obliuiſcitur.

V. *De Sina quodam.*

DOleo eius Sinæ nomen non fuiſſe litteris conſignatum, cuius egregia virtus ab ipſis vltimis Orientis finibus ad nos fama litteriſque peruenit. Adoleſcentem nobili natum loco, nec tenui re familiari inſtructum, numquam adducere potuerunt amici, vt vxorem acciperet, veritum ne ortis, vt fieri amat, cum num diſſidiis, mater minùs quietè ageret. Neque hic pietatis finis fuit. Idem bonis exutus quum vltimâ laboraret inopiâ goſſipium nere ſuſtinuit, vt matrem aleret; idem, ne anus grandæua fortè offenſaret, perdiu domo pedem non extulit. Idem cùm extruendo foco vires non ſuppeterent, frigentis anus pedes proprio excipiens ſinu, tamdiu calefaciebat, donec illâ iam ſomno correptâ, ipſe etiam ſe ad quietem componeret. Hac tantâ pietate diu exercitum ad æterni Patris agnitionem fidei lumen euexit; quod vt vidit, dolere cœpit, ſe, qui minoris pietatis numeros omnes expleuiſſe ſibi videbatur, eam quæ aduersùs Deum eſt, tamdiu ignorare. Verùm quamquam ea res meriti non ſit, huic illam proluſiſſe quis neget?

VI. *De Pueris Indis.*

APpulerant in Indiam recèns Luſitano apertam viri aliquot religioſiſſimi, vt in eas oras Chriſti IESV nomen ac fidem inferrent. Quod vt faciliùs conſequerentur, teneras puerorum docebant ætates, vtebantúrque iiſdem ſupra barbarum captum obſequentibus; id tunc maximè apparuit, cùm puerorum vni magiſter, quòd ab illo peccatum eſſet, colaphos infregit. Id, quum apud eas gentes vel in puerili ætate atrociſſima ea ſit injuria, à parentibus animaduerſum in rabiem egit, qua perciti ad exitium aduenarum rapiebantur, periculúmque erat, ne malè mulctarentur, niſi eos puerorum pietas texiſſet; correptis enim illico lapidibus furentes abegerunt, facto profeſſi plus ſe illis debere, à quibus Deo viuere, quàm à quibus huic morti naſci accepiſſent.

VII. *De Adoleſcente Paraquariano.*

PVdor eſt generis humani filios aduersùs matres inobſequentes videre; nam iniurios eſſe vltra hominum eſſe vitia videtur. Ibi etiam gentium, vbi ſumma dominatur barbaries, ſancta, & venerabilis natorum in parentes pietas, quæ in adoleſcente vix Chriſtiano ſe prodidit, exemplo ſupra gentis ſortem captúmve nobiliſſimo. Hic matrem adhuc in ſyluis veteri more agitantem mori quum videret, dolebat maximè ſacris vndis inexpiatam æterníſque ea propter mactandam incendiis obire. Quid ageret? nullus in eâ ſolitudine vicinus pagus ex iis, quos noſtri ibi Patres tradendis humanis Chriſtianiſque legibus moliuntur, vnde Sacerdos euocatus in tempore adeſſe poſſet. Non tulit moras pietas; matrem exilem iam animam trahentem arundineâ in corbe quàm molliſſimè poteſt, componit, eámque in humeros ſublatam per aliquot leucas ad Sacerdotem deferre incipit, haud ſatis validus ipſe, fractis inſuper valetudine viribus. Ergo haud multum confecerat viæ, quum pio ſub onere deficiens matrem deponit, ac mœſtiſſimè aſſidet. Verùm hanc tantam pietatem ille idem, qui indiderat Deus, haud irritam ſpei eſſe paſſus eſt. Idem enim iter ingreſſus Sacerdos alterius expiandi cauſsâ cum aliquot indigenarum comitatu, eos offendit humi abiectos ac deſperatione torpentes. Illico benè ſperare iubet adoleſcentem, atque anum quam filius vtcumque Chriſtianis rudimentis inſtituerat, quantum temporis anguſtiæ ferebant, interrogatum annuentémque abluit, atque à comitibus in pagum deferri iubet. Nugas agunt, qui Æneæ Patriæ proditoris pietatem in parentem miris laudibus attollunt; ille vt ex incendio, quod ſtatim in cineres conſedit, ſenem eriperet, in humeros ſuſtulit; Paraquarianus noſter nobilius aliquid agitauit, vt ab æternis matrem flammis aſſereret. Sed non omnibus contigit habere Virgilium.

VIII. *De Ludouico Granatenſi, Ord. Præd.*

LVdouicus, quem religionis ingeniique atque eloquentiæ fama inter præcipuos ſuperioris ſæculi habet, adeò humili loco natus eſt, vt accepta quotidie ad Granatenſis cœnobij portam ſtipe adoleſcentiam ægre ſuſtineret. Itaque vt Ordini nomen dare poſſet,

ne matri, quam viribus iam ſenio fractis relinquebat, deeſſet, bona præſidum venia dimidio ſui diurni demenſi pluribus annis aluit. Rem ego virtutis ampliſſimæ verbo abſolui; ſed quanta in adoleſcente virtus, qui tam arctè viuere, ſpreta inſuper, quæ Religioſos etiam maximè tangit, verecundia, vt pietati faceret ſatis, ac nemini mortalium interim ea cauſſa eſſet moleſtus, minimè dubitauit? Lacte olim nutritus vicem reddidit, ſibi de neceſſario ſubtrahens alimento, meruitque non modò longitudinem dierum, vt diuina loquuntur Oracula; verùm qui famam pietati poſthabuit eiuſdem clariſſimam celebritatem. Adeò verum ẽſt, pietatem ad omnia vtilem eſſe.

IX. *De Joanne Bono, Ord. Minim.*

GEminum huic propemodum eſt Boni factum; pauperrimis enim natus parentibus, egregiæ indolis puer inſtitori ſerici panni datus eſt, domeſticum in famulatum, vt vitæ olim præſidium eam addiſceret artem, ac tenuiter interim victitaret; verùm egregius adoleſcens diurnum & ipſe dimenſum ita partiri cœpit, vt pauciſſimis contentus, quantum ſibi auferre poterat, tantum parentibus ſubmitteret, quo leuiùs inopiam ferrent. His rerum anguſtiis qui rem diſſimulanter animaduerterat, haud diutiùs eum laborare ſuſtinuit, eius altor, ac dominus; ſed indolem pueri admiratus de parentibus ſollicitum eſſe amplius noluit, eos ſibi curæ fore. Tanta profectò virtus diligentiùs excoli debuit; itaque Franciſcum Paulanum ſequutus, & longiſſimam vitam annis, & famam præclara extendit ſanctimonia.

X. *De Seraphino Oliuerio, Cardinali.*

PVrpuram & dignitates haud equidem ſanctimoniæ compoſuerim, gnarus hanc etiam in cilicio concitatiùs ſplendeſcere; quia tamen mortalium oculos illa perſtringunt, Ludouico & Ioanni Oliuerium, & quidem volentem addenſabo. Viduam enim hic matrem ita per omnem ætatem coluit, quamdiu illa ſuperfuit, vt natu iam grandis non modò honorem haberet, ſed ab illius quoque nutu ſe pendere profiteretur. Ipſe quidem ob eam ſibi pietatem dignitates (nam Romanæ diu Rotæ Auditor clara Iuriſprudentiæ atque æquitatis fama, demum Vaticana in purpura continuit) à Deo ſibi collatas palàm non ſine lacrymis profitebatur, illud diuinis ex

oraculis ſuam in rem trahens, qui matrem honorat, theſauros congregat.

X I. *De Franciſco Calendonio Iuriſconſulto.*

VT adoleſcentibus commendatior ac familiarior hæc virtus ſit, viros tamen & patresfamilias non deſerit; neque enim illi, quia Parentes appellantur, filios exuunt. Calendonius ſanè iam vir, & Iuriſprudentiæ famâ ac celebritate in patriâ princeps, & coniuge ac prole auctus, nullam tamen ſibi abire diem voluit, quin ad Honeſtæ Barulliæ parentis gênua accidens, eam ſibi bene precari poſtularet, ac ſi maternâ quadam ſenectute illa moras necteret, nihilominùs modeſtiſſimè perſeueraret. Quod ſi quacumque demum de cauſsâ id domi ſub veſperam exequi non potuiſſet, vbicumque ſequenti die matrem obuiam habuiſſet vel in ipſo foro officium reponebat. Quid enim erubeſceret naturæ iura ſarta tecta ſuo exemplo tueri, qui Cæſarei celeberrimus eſſet interpres. Nulla interpretandi nobilior eſt ratio, quàm facto exequi.

X I I. *De Eliſabetha Laterenſi.*

LAtera pagus eſt in Mugello Etruriæ valle, ex quo maternæ in filios pietatis clariſſimum ab hinc decennio lumen effulſit. Peſtifer erat annus, & funeribus contagione vulgatis exhauriebantur domus, atque oppida; nec ricis parcebat dira peſtilitas, qua quum ſe correptam, ac non ita multo pòſt morituram ſentiret Eliſabetha fœmina ætatis integræ, ac virtutis ſupra natalium fortunam; verita ne tabidum cadauer maritum ac paruulos filios inficeret, veſtes induit, ſupremóque conatu greſſum ægrè moliens, maritum admonet, infantibus proſpiceret, ne caſu ad cubile, in quo ipſa iacuerat, incauti adreperent; ſe quidem ad medicam in viciniam abire mulierem: nec plura. Egreditur caſa, in qua animi partem meliorem non reditura relinquebat; vix paſſus aliquot explicauerat, quum infantum minimus è feneſtella proſpectans, ad fratres verſus, matrem abire nuntiat, ſimulque illam compellans, *Mamma*, inquit, vale. Perfodit tenerum cor nota infantis vox, ac matrem aduertit, ſed ille intro ſe receperat, ne quid miſeræ mœroris deeſſet. Ergo vix ſe moliens, ad veſpillonum ædes adit, pulſatiſque foribus euocat, rogatque per omnia diuina & humana, vt ſibi, quam poſceret operam, nauare vellent, veniſſe ſe mortis certam,

tam,

tam, rogare opere quàm maximo, vt quoniam vix aliquid halitus ſupereſſet, viuam infoderent, ne cui tabifico noceret cadauere, ideo enim domo ſe abiiſſe, ne filiis ac viro peſtem afflaret. Attoniti homines ad eam vocem bene ſperare iubent, ſi quid humanitùs accidiſſet, ſe ſtatim mortuæ humum iniecturos, interim ſuccederet tecto. Paruit monentibus Eliſabetha, & illi paulò pòſt demortuæ datam ſeruarunt fidem, ac foſſæ intulerunt, humanúmque compoſuere. Quanta eſt maternæ pietatis vis? Amorem qui deſcendere aiunt, næ illi ſapienter loquuntur; quis enim filiorum hoc parentibus præſtet?

XIII. *De Stephani Binetti matre.*

STephanus Binettus, vir, qui ſuis virtutibus, editiſque doctrinæ monumentis Societati noſtræ in Gallia non parum attulit celebritatis, quaſi iuris, quod cuique natura competit, eſſet retinentiſſimus, nutricis mammam aſpernatus, non aliud, quàm maternum lac ſugebat infans, & parens libens dabat, cuius pietas vt acriùs exploraretur, graui affligitur valetudine, vt Medici aut infantem ab vbere depellendum, aut illi eſſe moriendum ſeuerè pronuntiarent. Sed hac denuntiatione à pietate depelli mater non potuit. Si mihi, aut infanti meo moriendum eſt, moriamur ait, vt ille viuat, ſpero equidem pium numen adfuturum, neque illa puerum abiecit, neque illam ſpes fefellit, vixitque ad exactiſſimam vſque ætatem, quam agenti dicato libello ac re tota luculentiſſimè explicata grati animi monumentum Stephanus poſuit, ne pietatem, cui ipſe vitam deberet, mala deleret obliuio.

XIV. *De Margarita Philippi III. Hiſpaniarum Regis.*

ASſurge pietas, & admirationem huc vſque, ac laudes merita aude aliquid vtriſque maius: habes aptum grandibus auſis Margaritæ pectus, in quo de victâ ampliſſimorum regnorum cupidine trophæa figas. Anna mater Margaritam legerat, vt vxorem Philippo daret, nam id Philippus II. illius permiſerat arbitrio. Quanta res agebatur tot gentibus populiſque Reginam dare? Admonita ſuæ fortunæ Margarita maior fuit, quàm vt eam pietati præhaberet. Itaque multis cum lacrymis ad matrem adit, obnixéque rogat, vt regias ad Philippi nuptias ac magnæ orbis partis imperium ſororem natu maiorem eligat, id iura naturæ ferre, vt quæ prior lucem viderat, imperaret.

XV. *De*

X V. *De Ferdinando Ximenio.*

AMpla licèt ſit & magnifica tot regnorum poſſeſſio, carior tamen vitæ vſura eſt, quam & ipſam poſt pietatem fuiſſe monſtrabo, vt nihil virtuti cedere ſciamus. Annus ſuperioris ſeculi quintus ſupra octogeſimum primus opinor vidit eò ſe fraternam pietatem attollere, vt altiori eam ſtetiſſe faſtigio nulla retro ætas memoret, nulla fortè viſura ſit. Nauigantes in Indiam Ximenios fratres Gaſparem, & Ferdinandum immanibus quaſſata fluctibus & lacera nauis, cui à ſancto Paulo nomen, medio in Oceano deſtituit, cum reliquis vectoribus. Deſiliere plerique in lembum, qui onerariis ſemper adeſt, vt quaſi humiliùs nauigantes, minores iras mouerent Oceano; ſed tanta vis mortalium iam erat, vt lembus haud dubiè, vel placido mari, eſſet abſorbendus, niſi iactu corporum exoneraretur In hac tantâ deſperatione ſortes iaci placuit, & quos perire Deo viſum eſſet, illi vel ſponte deſilirent in fluctus, vel ab aliis iacerentur; attonitis omnibus capitique ſuo timentibus feralis deſignatio Gaſparem Ximenium morti deſtinat: nec ille abnuebat, ſed obiecit ſe Ferdinandus natu minor, vociferans enim verò non paſſurum ſe, vt Gaſpar ſpargeretur in fluctus, ſi exonerato nauigio ſit opus, vicarium ſe caput ſuum offerre. Contrà Gaſpar ſibi perire ſorte datum, viueret ipſe diutiùs, qui tardiùs incœpiſſet ſed fruſtrà; felicior eloquentiâ Ferdinandus fuit, perſuaſitque reliquis omnibus vt ſortis errorem corrigerent, ſeque Oceano dederent victimam publicè ſalutis. Itaque magna omnium comploratione, qui neceſſitatis crudelitatem lacrymis excuſabant, in vndas abiicitur CCCLX. à terrâ paſſuum millibus. Haud paſſus eſt Deus tantam virtutem Oceano hauriri, ſufficitque valido adoleſcenti vires, vt diem penè totum natatu ſe ſuſtentaret, ac lembum non longè conſequeretur. Tunc verò pudor nauigantibus obortus, & vnius corpuſculi pondus leuioris momenti viſum, quàm vt naufragium eo addito timerent Itaque inhibito curſu adnatantem læti excipiunt, ſecuráque exinde vſi nauigatione, quaſi virtutem Oceano ipſo ac morte maiorem veherent.

X V I. *De Eliſabetha Bobadillia.*

VAlida etiam vxorum in viros pietas erit, vt pericula & Oceanum audeat contemnere; & quid olim Oceano formidoloſius, quùm primum nauigari cœpit, cui vt periculorum non multum ab arte,

arte, plurimum certè terroris ab aſſuetudine deceſſit? Heroës videbantur etiam, qui poſt primos illum enauigare ſunt auſi; & merebatur clara inter nomina commemorari Petrus Arias, niſi famam omnem ad ſe raperet Eliſabethæ vxoris pietas, quæ diu precata virum, vt ſecum nouas illas ignoti orbis in oras duceret, quum non impetraret, certa virum in tanta pericula ſine ſe non dimittere, aut tecum, inquit, vehe, aut iugulum feri, quam thori conſortem habes, habeas & periculorum. Liberos ego, fortunas, domum, cognatos, affinéſque & quæcumque matronis amare aut admirari mos eſt, viro poſthabeo; illi me, non domui nuptam credidi. Peruicit conſtantia & prima, opínor, matronarum in Americam terram pietatis maritalis coloniam deduxit.

X V I I. *De Armuzij Regina.*

INfelicius eſt quod iam ſubiicio, & neſcio an ſatis integrâ virtutis laude, vt memorari poſſit. Species tamen magna effulget, qualis ea demum cumque ſit pietatis. Armuzianorum è Regum ſanguine matrona, ac regni hæres legitima, poſt datum Chriſto nomen, Antonio Azebedio Cotignio Goæ nupſerat, & regij oblita faſtigij incredibili charitate diligebat. Paucos poſt nuptias menſes Antonius Armuzium expediendorum cauſſa negotiorum nauigationem inſtituit; tum vxor, vt ſecum auehat, rogare; ſed quia id minùs è dignitate regij ſanguinis, rebus nondum compoſitis, videbatur eſſe, præciſè abnuit Antonius neſcius planè futurorum; nam illa mœrori adeò ſe dare, vt qua die vir Armuziam ſoluit, ipſa ei ſuccumbens obierit. Video hîc quid reprehendi debeat, ſed aurum arenæ vtcumque immixtum non negligitur.

X V I I I. *De Antonio Brouno Montis-acuti, in Anglia Vicecomite.*

INtegræ quod iam ſequitur laudis, atque vtinam crebræ ſit imitationis. Antonij parens, demortuâ vxore, pellicem adſcitam penè vſurariæ vxoris loco habebat, nullâ famæ, nullâ numinis reuerentiâ. Dolebat id Antonio, qui tandem parentem eâ de re auſus compellere, modeſtè monuit, vt ſecundis nuptiis iram Dei, atque apud homines infamiam redimeret. Reiecit tanquam ſibi nocitura ſuadentem pater, ac viciſſim admonuit, ſecundis nuptiis x x x. librarum *ſterlingarum*, quæ Romanorum c x x. *ſcutorum* ſummam conficiunt, illi de hereditate deceſſuras. Hac denuntiatione haudquaquam ab-

ſterritus adoleſcens, ſe verò parentis ſalutem famámque, quam vtramque pellicatu prodi dolebat, etiam longè maiori ſummâ atque integrâ hereditate libentiſſimè redempturum. Vicit conſtantia pietatis in parentem, vt abdicatâ pellice nouercam domum induceret, meruítque deinde per omnem vitam felicibus fortunarum incrementis pietatis ſuæ fructum capere.

XIX. *De Hieronymo Tarello, Capucc.*

MVltifariam in vno adoleſcente atque elegantiſſimè ſe pietas explicabit; etenim Tarellus, quùm inuito parente Capuccinum induiſſet, & depoſito extra patriam tyrocinio conſtantiam ſolemnibus votis firmaſſet, iuſſus Forum Iulij reuerti, vt patrem iratum adhuc plenum placaret, ſe veteranis parem probauit. Vt primum horridâ illâ in veſte patrem conuenit, tantum illi ipſo inuiſi habitus aſpectu ſtomachi mouit, vt ingenti colapho ab homine iræ impotentiſſimo ad terram affligeretur; ſed egregius adoleſcens patris pedes incredibili modeſtia oſculatus, ita flexit, vt illico mutatus in amplexum rueret, atque amantiſſimè ipſum oſcularetur. nouum inde litis genus parente domum inuitante, filio pauperum Xenodochium præhabente, ex quo paupertatis amans extrahi, ac paternas in ædes migrare numquam paſſus eſt. Mox valetudine occupatus, conclamatúſque à Medicis teſtamenti tabulas noui generis, ſolidæque aduersùs parentem pietatis conficit, illúmque eorum, quæ ipſe cumque apud Deum meruiſſet (ſanctè precatus vt ea rata eſſet voluntas) heredem inſtituit, ſimúlque obſecrat nihil vltrà rogaturus, vt quod reliquum eſſet vitæ, ad Chriſtianæ ſanctitatis amuſſim exigat, nihil ſe patri amplius præſtare poſſe. Perculit filij morientis pietas hominis animum, eámque poſt illius exceſſum vitam inſtituit, cuius filium ſi viueret, non pœniteret.

XX. *De Franciſco Nappio.*

FAlluntur qui ætate, aut rebus geſtis pietatem atteri putant; nam & ſenes illa tangit; Franciſcus maiorem ætatis partem bellis tranſegerat, atque inter Melitenſes Equites nomen ac opes conſequutus, auctúſque *Commendatarij* dignitate, ea tantùm gratia Anconam reuertit in patriam, vt annoſiſſimum parentem ſenex ipſe inuiſeret, ac ſolaretur. Et monuiſſe in tempore pietas viſa eſt: ſuprema iam valetudine laborante patre, cui tam diligentem operam

ram nauauit adſiſtendo, ac vigilando, vt vix compoſito ipſe commoreretur, laudaretúrque effusè à ciuibus vt priſcæ pietatis exemplum nouum.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

ALienam fortè totam hanc pietatis rationem ab ea ſcholâ putabunt nonnulli, in qua tironibus illud primum inculcatur, vt parentum ac patriæ obliuiſci velint, meliora quæſituri; ſed præpoſteri homines ſunt, qui virtutum fines cùm minimè perſpectos habeant, in illos ſæpius animi perturbationes volunt immigrare. Sed his neglectis quæ Ignatius in patriam beneficia contulerit, videamus. Ille enim vbi recuperandæ valetudini Loyolam Pariſiis reuerſus eſt, vt patriam ad virtutem excitaret, præclaris contendit exemplis, concionibúſque inſtitit ſaluberrimis; tantúmque diebus omnino paucis, vt nouam virtutum faciem induens oppidum nouos miraretur mores, & inſuetæ ſenſum pietatis. Tantum potuit ſanctiſſimi ciuis, quo poſt diuturniorem moram, eo populo carior ſanctiórque præſentia.

II. *De Franciſco Borgia.*

MEruit Franciſcus adhuc decennis has in litteras mitti, ſuo illo flagello, ſuis illis lacrymis, quibus vitam parenti reddere conatus eſt. Extrema iam vitæ ſpatia decurrebat Ioanna Aragona Franciſci mater, ſummâ deſperatione Medicorum. Conatus eſt puer matrem potentiori ope in vitâ retinere. Secretum itaque in conclaue ſecedens, ibi pietate magiſtrâ in preces effuſus lacrymas dedit matris valetudini; mox quaſi illis minimè perlitâſſet, exprompto neſcio vnde flagello ſe mactam dolore victimam & quidem innocentem obtulit Deo. Poterat, ſi pietas moram extremæ afferret neceſſitati, de indomitâ morte triumphare Franciſcus.

III. *De Cæſare Coſſo.*

CÆſar Coſſus, quem exactæ ætatis ſenem Meſſanæ olim vidimus magnâ in famâ ſanctitatis, patrem habuit præferuidæ iracundiæ atque ingenij, natos, quamquam iam viros oppidò ſeucrioris.

Ab hac animi impotentiâ elatus neſcio quâ leuiſſimâ de cauſsâ Cæſarem,& Iuriſconſultum,& magnâ in Regiâ aulâ Iudicem, in hominum cœtu,qui ad eum iuris petendi cauſsâ conuenerant,acerbiſſimè depalmauit. Atrocem,quamuis à parente,iniuriam vicit Cæſaris pietas; tantum enim abfuit vt eum contractiori fronte, aut limis oculis, alióve conuerſo gradu violarit, vt potiùs renidenti ore, poſitóque genu patris dexteram deoſculatus ad publica munia diuerterit, dictitans nullam tantam eſſe honorum amplitudinem, quæ parentum imperio non ſubiaceret.

IV. *De Petro Cottono.*

ET nulla quidem tanta eſt parentum indignatio, quam religioſa filiorum pietas non emolliat; nam & hæc modeſtiæ coniurata deuota Deo capita maxime decet. Iniquiſſimè tulerat Cottoni parens,homo integræ quidem fidei, ac laudatorum vſque morum, ſed Societati, quã in Galliâ crebris ſermonibus traduci audiebat, parum æquus, filium eidem ſe in Italiâ addixiſſe; itaque ablienato agebat animo. Verùm vbi Petro prima poſt depoſitum tyrocinium vota fuere nuncupanda, parentem monuit datis ad eum ſuauiſſimis litteris, vt qua die ſuum ipſe Deo ſacrificium eſſet oblaturus, tum ſuâ ipſe, tum matris ac fratrum pietate diuinæ menſæ cum illis accumbens, vellet ſe comitari. Se quidem quidquid lucri ex eo capturus eſſet, liberè id omne in parentum rationes inferre,atque tranſcribere. Valuit hæc tanta Petri pietas, patremque in nouum vitæ ſplendorem dedit; nam à natis vinci vix ferunt parentes.

V. *De Garzia Gonſaluo.*

QVod iam traditurus ſum, vt admiratione pleniſſimum, præſtiterítne, antequam noſter eſſet, an priùs, non ſatis diſtinguunt monumenta Luſitanæ Prouinciæ;& priùs factum videtur; nam alias, opinor, rationes Societas expediſſet. Ceperant Garziæ parentem Mauri, duráque, vt illis barbaris moris eſt, ſeruitute fatigabant: angi ad hæc Garzias, vtque parentem illâ ærumnâ liberaret, multa ſecum comminiſci; expeditiſſima demum via illi viſa commutatio, ſi ſe validiorem vtique viribus ac diutiùs ſeruiturum barbaro loco patris addiceret; ingentem pietatis cogitationem impetu valido executus patrem liberat, ipſe verò ſeruit, redditque propemodum, quod acceperat; nam vitæ ac libertatis modicum admodum diſcrimen

Digitized by Google

men eſt. Cogitaſſe atque etiam patraſſe tam arduæ pietatis opus ſatis Deo viſum; nam haud ita multo pòſt ipſe fuga euaſit, non ſine præſenti Dei numine, ac magnæ Deiparæ ope. Hic; quia mihi vnus multorum inſtar eſt, alios puto diſſimulandos.

Capvt V.

De Obſeruantia.

NVlla, quantum ego quidem intelligo, virtus eſt, quæ conſtantiùs ab omni mortalium genere, quacumque patet humana gens, quàm hæc, de qua nunc agimus, obſeruantia vſurpetur; nam & ipſa ſponte in animis enata ſuccreſcit, & Principum ac magiſtratuum, quorum honoribus ſeruit, non modò pompa illa, quâ ſe magnificè molientes turbæ oculos euerberant; verùm minis atque terroribus ne porrò torpeſcat, excitatur. Etenim quum dulciſſimum ſit publicè coli, atque honore quàm ampliſſimo frui; profectò mirum minimè videri debet, ſi in retinenda dignitate à viris principibus ſummopere laboratur. Et vim quidem imperij ſeueram illam, nec foris effuſam, amant triſtioris homines ingenij, qui plauſum cultúmque omnem, vt inania contemnunt. Verùm illa ipſa, in quâ toti ſunt, ſeueritas principatus ſine huius adminiculo ægrè poteſt retineri. Nihil periculoſum magis imperantibus, quàm ſi eos ſine hac duce populus propiùs inſpiciat; quos enim homunciones eſſe intellexerit, continuò deſpiciet, & quos contemnit, non diu tolerat imperantes. Contra verò pronos in licentiam inſolentiámque animos obiectà maieſtate ac pompa fortunæ principalis ſuſtinet obſeruantia, edocétque vereri, atque omni honoris ſignificatione proſequi, quos publicæ ſalutis cuſtodes, rerumque humanarum arbitros habeas ac magiſtros. Hæc quamquam gentibus vulgatiſſima virtus eſt, ipſa tamen varietate, quum illius actiones recitantur, iucundiſſimè tenet miri enim profectò gentium mores ſunt, atque in hac ipſa concordia diſcordes, vt planè intelligas cultum, honorémque omnem hominum opinionibus contineri, quum ipſa, quæ illis vtitur, virtus eadem quidem vbique terrarum ſit, non eadem tamen familia vtatur.

I. *De Monopotapis.*

ET verò quàm barbaro cultu apud Monopotapos incedat vix ſine riſu poſſumus audire. Sanctum apud illos eſt, vt ſi Rex ſternuerit, aut tuſſierit, qui propiùs adſunt proceres cubiculo intimi, ridicula & ipſi ſternuant, aut tuſſiant imitatione, quam excipiant, qui proximi adſtant, continuiſque incrementis tota mox ciuitas ſternuat ac tuſſiat, magna, vt illis quidem eſt perſuaſum, Regis cum veneratione, quæ quamquam perridicula eſt, innocens tamen eſt, cùm ſæuior illa, quam de Æthiopibus aliis antiqui tradiderunt, plena fuerit immanitatis, vt cùm vnà cum Rege aut claudicare, aut altero oculo capti eſſe cogerentur.

II. *De Accolis noui regni Granatæ.*

QVem nos radiorum ſplendore victi diu ſine periculo intueri non poſſumus Solis orbem, ad illum Indi Granatenſes, eius, vt opinantur, maieſtate capti oculos ne quidem audent attollere; idem aduersùs Regem illis cultus eſt, in quem rectà obtutum figere, quamquam è longinquo, illis maximè fuit indecorum. Itaque ſine fine mirabantur Hiſpanos, atque adeò reprehendere non dubitabant, quòd cum ducibus agentes eos rectà intueri ſuſtinerent, nec vererentur imperij violare Maieſtatem. In his profectò, ſi vanam in ſolem demas ſuperſtitionem, nihil magnopere habent, quod deſiderent officiorum magiſtri.

III. *De Peruanis.*

MAgno Peruanis profectò ſtetit nimia in Ingas ſuos obſeruantia; quorum quum pluſquam barbara fuerit maieſtas, populorum viliſſima fuit ſeruitus. Taceo, quòd nunquam niſi in nobiliſſimæ genere ac formâ matronæ manibus ſpuerent Reges; quàm vecors fuit illa obſeruantia, quum à paucis Hiſpanis, Duce Franciſco Pizzarro, potiùs concidi, quàm aduersùs eos arma expedire voluerunt, quòd Atabalipa pugnæ ſignum non dediſſet? Poterat infinita eorum multitudo Hiſpanos iniectu corporum obruere, ſi vincendi animus fuiſſet. Verùm ruentibus fatis malè cultæ virtutis vmbra ad tolerandas grauiſſimorum ſcelerum pœnas furenti aduenæ obiecit, tantâ ignauiâ vt à pauciſſimis peditibus, equitibúſque non amplius triginta, ſupra centum barbarorum millia, occiderentur.

IV. De

IV. *De Indis Inſulanis.*

EAdem Inſulanis reuerentiæ obſtinatio; etenim quum illis tradito à parentibus more ſolemne eſſet, nihil non iuſſu Cazichiorum agere, non ſementem facere, non venari, non piſcari, quod illis gentibus pro laniario eſt, & Caziquij Hiſpanorum odio, vt eos annonæ charitate abire cogerent, ſementem fieri vetuiſſent, ea fuit barbarorum obedientia, & quidem ſtolida, vt pleriſque omnibus ſequenti anno præ inopiâ morientibus, patriæ miſerandam intulerint vaſtitatem.

V. *De Cicoranis Indis.*

LÆtior eſt, quæ ſequitur, Cicoranorum (Barbaris id nomen in America) commemoratio. Hi Cazichio cultum exhibituri, naſum illi leuiter tangere, manumque à fronte ad occiput ducere cum ſui moris eleganti ſibilo conſueuerunt: quod genus obſequij vt ſibi gratum eſſe Princeps oſtenderet, reflexâ modicè ſiniſtrum in humerum ceruice, arridebat. Vereor, ne ſua me abuti velle patientiâ lector iraſcatur, ſed meminiſſe viciſſim eum vellem, Iouis barbam à ſupplicibus manu prehenſam abſque vlla reprehenſione apud Homerum legi, ſola vetuſtatis commendatione.

VI. *De Moſchis.*

VErùm, vt à ſeuerioribus gratiam ineamus, producendi, opinor, erunt Moſchi, quorum aduersùs Magnum Ducem pluſquam ſeruilem reuerentiam nonnullis tyrannorum magiſtris placere non dubito. Quum enim ſolum Ducem rerum omnium cauſſas ſcire, eumque Regibus omnibus longè virtutibus opibuſque præcellere profiteantur, eò paulatim progreſſi ſunt veſaniæ, vt eius dicta pro oraculis habeant, & quamuis eius iuſſu, ac libidine in proceres virgæ ſæpiùs expediantur, ipſi veſtes ſibi detrahant, humi procumbant, atque, vbi egregiè vapulauere, gratias, quaſi pro beneficio, habeant. Tantum illis eſt in ſeruitute patientiæ.

VII. *De Sinis.*

EXactiſſimi, ſed minimè barbari cultus obſeruantiam Sinæ ſequuntur; vaſtiſſimi enim atque opulentiſſimi, fortè antiquiſſimi etiam ſedes Imperij Nanchinum vrbs, quæ ad Meridiem vergit, olim

olim quum fuerit; vbi ea Pechinum ad boream transferri publicæ ſecuritatis interfuit, manſit nihilominus ſua Nanchino dignitas, & tanta in Reges quum quàm longè agentes veneratio, & regio ſolio iidem planè honores habeantur, atque ſuffitus adoleantur, qui more gentis, nulla infecto ſuperſtitione, ciuilis obſeruantiæ honeſtamenta cenſentur. Ridere hîc lubet eorum impietatem, qui aduerſùs Catholicos mores inſanientes nondum intelligunt, rem vel ipſis barbaris manifeſtam; quid iubeat oraculum illud, *Adorate ſcabellum pedum eius*; quaſi verò hæc omnis adoratio ad eum non pertineat, ex cuius veneratione promanat.

VIII. *De Proceribus Hamiltonijs.*

HVc etiam ſubditorum fides pertinet, ſiue cupidinibus, ſiue terroribus aduerſùs Principes inuicta; in qua cùm plerique ſemper, tum ſuperiori ſæculo Hamiltonij floruerunt. Etenim quum, irâ Dei ſe in Scotos effundente, Iacobum nothum ſequuti plerique arma in Mariam legitimam Reginam ſumpſiſſent, & pauciores pro eâ ſtarent, admirabilis Hamiltoniorum ſiue fides, ſiue fortitudo fuit: pugnatum eſt infenſiſſimis vtrinque animis, & pluſquam ciuilibus odiis, tanta Hamiltoniorum conſtantia, vt LVII. illorum cæſis, qui tamen ex illuſtriſſima gente ac Scoticæ nobilitatis facilè Principes ſuperfuerunt, permanerent in fide; nulla enim tanta eſt clades, quæ virtutem obruat.

IX. *De Franciſco Ingelfido Equite Aurato.*

VIcina Scotiæ Anglia turbatis Edoardi Regis morte rebus, & Dudlæo Comite contra Mariam Reginam omnia mouente, qua obſeruantia fideique conſtantia Reges colendi ſint in Franciſco vidit. Rogatus à coniuratis proceribus, vt coniurationis libello ſubſcriberet, atque in partes tranſiret, armatas licèt preces fortiter repulit, maluitque ſe ſuamque familiam furentium libidini obiicere, quàm obſeruantiam fidemque exuere; itaque in carcerem à Dudlæo coniectus palàm fecit ſupra fortunæ vim eſſe virtutem.

X. *De Antonio Galuano.*

SEd violentior aliquando animos allicit cupido, quàm terror quatiat; vtrumque tamen inſuper habet virtus. Oblatum à Ternatenſibus Regnum vacuum tunc legitimo hærede, abnuit tamen

capere

Digitized by Google

capere Galuanus, qui arcem ibi pro Luſitaniæ Rege obtinebat; quamuis iure quàm qui optimo capere potuit; neque enim Luſitano in illud Regnum ius vllum erat, qui precario, ac mercatorum vſibus aptam tantummodò arcem haberet. Sed egregio viro indignum viſum eſt, auctoritatem, quam virtute quidem propria, ſed regiis opibus ſibi conciliauerat, aliò, quàm in regij amplitudinem imperij conuertere; quaſi verò regiâ illâ appellatione ſuprema Principis maieſtas violaretur, vt exæquata.

XI. *De Didaco Pereria.*

EAmdem etiam barbaris Regibus deberi obſeruantiam fidémque, præclarè Pereria palàm fecit in defenſione Odiæ, quæ Sionis Regia eſt. Portam eius vnam, cui maximè imminebat hoſtis Bramæ Rex, ſibi cum delectâ Luſitanorum cohorte tuendam ſumpſerat Pereria, & quamuis innumerabiles copias, vt barbaris mos eſt, Bramenſis admouiſſet ſæpiùs, egregiè, magnáque aggredientium clade defenderat. Vbi ferro Pereriam vinci non poſſe Bramenſis videt, grauiori admodum impreſſione, auro aggreditur, aureóſque montes (& opibus auróque abundabat) per idoneos homines pollicetur, ſi ſe ſuóſque ſine vulnere, ac clade vinci patiatur. Verùm Pereriæ honeſta, & decora præhabente, obſidionem demum ſoluere coactus, didicit non ſemper aurum ictu fulmineo eſſe potentius, vbi in viros incidit. Quantis autem opibus pugnarent barbari, & quanta auri ſumma emi potuerit Pereria, vt omnes ſciant, 1 ↄ c armatorum Odiam defenſam fuiſſe tradunt.

XII. *De Anchioto Meſpleſio.*

VIr hic longè fortiſſimus defenſam diu à ſe Berrenſem arcem, obſidione tandem, ac fame victus Carolo Emmanueli Sabaudo cedere coactus eſt. Habuit, vt fieri ſolet, etiam apud hoſtem virtus admirationem; itaque amplis promiſſis inuitabat Sabaudus, vt apud ſe vellet eſſe; ſed ille animi atque obſeruantiæ integer, malle ſe reſpondit nobilis militis magno ſub Rege ſortem, quàm opes amplas & primos militiæ gradus ſub Sabaudo, partem ſibi felicitatis eſſe ſui Regis amplitudinem. Quùm reſponſo irritatus victor, ſi iterum veniret in manus, ſuſpenſurum ſe atrociter minaretur; Benè, inquit, mecum agitur, nam priuſquam pendeam, prendendus ſum. Mixta hìc obſeruantiæ fortitudo & Regis ſui dignitatem magnificè defen-

dit, & hoſtium minas eleuauit, vt videas ſine damno diuelli virtutes inuicem non poſſe.

XIII. *De Sebaſtiano Rege.*

QVoniam Reges in ipſos imperium eſt Dei, cuius vicarias in terra vices Romanus obtinet Pontifex; idcirco neminem mirari oportet, me Regiis etiam exemplis huius virtutis decora intendere. Haud enim infra faſtigium maieſtatémque Regij nominis huius titulos eſſe profitebatur Sebaſtianus, qui illis ſe creſcere poſſe crederet. Viſum erat Pio V. Pontifici Romano rerum à maioribus geſtarum magnitudinem, & quam ex illis Reſpublica Chriſtiana vtilitatem ceperat reputanti, Luſitanum titulo aliquo augere, ſimul ad præteritorum monumentum, ſimul ad futurorum incitamentum. Data eſt Sebaſtiano optio, vt quoniam vicinus Hiſpanus Catholicus, Anglus Fidei defenſor, Hungaricus Apoſtolicus, & Gallus omnium primus Chriſtianiſſimus dicerentur, videret ipſe quem dici vellet. Proceribus in diuerſas abeuntibus ſententias obſeruantiſſimi Eccleſiæ nomen Sebaſtianus optauit; quod ea appellatio, & ad fidei ſuæ perturbatiſſimis illis Eccleſiæ temporibus teſtificationem atque ornamentum vt prima illius nota, & ad Eccleſiæ aliquam faceret amplitudinem.

XIV. *De Alberto Boiariæ Duce.*

AB hoc vno Alberto diſcere ego tum mortales omnes, tum maximè Principes, ac Reges vellem, quanta Romanæ ſedi, ſacriſque Antiſtitibus reuerentia debeatur ab iis, qui in eos ſuo iure, hoc eſt audaciâ ſummâ cenſuram inuadunt. Nam quùm & longiſſimæ primùm pacis ignauiâ multa in moribus, totáque diſciplina Chriſtianæ Reipublicæ corrupta; & bellorum deinde procellis turbulentiſſimis pleraque labefactata eſſent, quæ ſeuerioris cenſuræ indigere viderentur; ea ſuis à Legatis Tridentino in conuentu ita exponi voluit Albertus, vt nullum ſibi cenſuræ ius in Eccleſiæ Principem Patréſque vindicare, neque pertinaciùs quidquam vrgere; ſed filij animo, quæ profutura crederet, in medium ſe afferre profiteretur. Quàm abſurdum eſt, vt alios ad officium reuocet, ab eo ipſum diſcedere monitorem?

XV. *De*

X V. *De Henrico Rege, Cardinali.*

NOn inuitus obſeruantiæ aduersùs Sebaſtianum ſuum olim Regem Henrici abſtinentiam, moderationémque retulerim; qui optimo licèt iure, vtpotè patruus defuncto ſucceſſiſſet in Regno, illúdque ſolemni inauguratione iniiſſet, Regiâ tamen coronâ abſtinuit, dignus planè qui validiores annos, & non effœtam, morbiſque fractam ætatem ad regnum afferret; qui tantâ modeſtiâ egit, vt publico in luctu ſibi magis dolendum, quàm regnandum eſſe crederet; cui tantæ virtuti ex Sebaſtiani iudicio ſplendor accedit, qui ſenem pertæſus, Henricum procul aulâ ludibrio propemodum habuerat. Sed ſui magis virtutis, quàm meriti alieni rationem habere ſapientis demum, ac verè Regium eſt.

X V I. *De Carolo V.*

ALienis ſæpe Principes ſceleribus laborant, & quum hæc prægrauant, vix propriâ virtute laudantur. Captam direptámque vrbem, obſeſſúmque à Cæſariano milite Pontificem omnium gentium litteræ loquuntur, atque vt irreligioſiſſimæ immanitatis exemplum iure deteſtantur, ob eámque cauſſam Caroli fama quantumuis ab eo alieniſſimi copulari laborat, ac vapulat conuiuio. Nam ille obſeruantiæ aduersùs Chriſti Vicarium integræ, qua die id à ſuis ſcelere furentibus factum audiuit, abominatus audaciam, luctificâ veſte indutus proceſsit, & quamuis nato ſibi Philippo feſti gratulationis ignes, ac reliqua lætitiæ argumenta eſſent parata, pompam omnem inhibuit, vt quam incolumitate non potuerat, dolore ſaltem ac publica teſtificatione teſtaretur obſeruantiam. Hoc vnum ægris mortalibus, qui factum infectum reddere non poſſunt, datum eſt, vt quod reuocare non valent, factum doleant.

N O S T R A.

I. *De Ignatio.*

PErpetuus mihi virtutum magiſter Ignatius ſemper occurrit, qui ſuis veram in Principes ac Reges obſeruantiam, legibus ſanciuit, exemplóque præiuit. Facilis, ac iam vulgatus eſt cultus ille,

quem exigit ipſa maieſtas; atque huius, cùm ex Regum aulâ prodierit, ſcientiſſimum fuiſſe Ignatium quis neget? Interioris obſeruantiæ numeros non æquè omnes callent; quum non rarò fiat, vt quos peſſimè oderunt, venerationis imitatione decipiant. At Ignatius cum Principibus Regibuſque Chriſtianis omnibus precum apud Deum veluti tributum ſoluebat; tum ſummo Pontifici pro ſuâ in eum obſeruantiâ, nunquam ſine lacrymis. Hoc eſt Principes colere, qua maximè poſſis ratione laborantibus opitulari.

II. *De Franciſco Xauerio.*

NEc minor Ignatio Franciſcus, qui quum Apoſtolici Nuncij dignitatem occultam haberet, non modò Goano Archiepiſcopo de genu locutus eſt, verùm Vicariis in illo ipſo Oriente, in quo ipſe iuriſdictionem Eccleſiaſticam haberet, honorem omnem deferre, atque manum oſculari habuit in more. Idem Reges, Reguloſve Iaponum atque Indorum mirâ colere obſeruantiâ, omnique barbaro etiam ritu eos demereri non dubitabat.

III. *De Franciſco Borgia.*

ADeuntem ad ſe Borgiam veterem amicum, atque arcanorum olim conſcium Carolus, qui abdicato maior imperio ſibi iam viuebat, libentiſſimè excepit, & de genu alloqui parantem ſurgere ſemel iterúmque humaniſſimè imperauit. Verùm Borgia interfatus, videri ſibi coram Dei miniſtro agere, vt perſeuerare liceret, ſummâ demiſſione impetrauit. factum vtrimque probè; nam & Carolus Principis exuerat maieſtatem, & Franciſcus ſubditi non erat oblitus obſeruantiam.

IV. *De Michaële Lætauallio.*

COntumaciam vt libertati proximam qui libenter amplectuntur in religioſo ſtatu, eos illius Dei cauſſa abdicatæ pœnitere videtur. Et videas non ſemel homines huius virtutis oblitos ſuperbè agere, ac niſi metus, aut imperium coërceat, nihil maioribus concedere. Peſtis hæc profectò eſt, quam vt procul haberet Lætauallius, magnæ virtutis vir, ſæpiùs ad ſuperiorum pedes accedebat, non aliâ ille quidem cauſsâ, quàm vt proſtrato humi corpore veneraretur. Quod quia nullâ apud nos lege imperatur, totum fuit pulcherrimæ opus virtutis, & Rebuſpublicis longè ſaluberrimæ; quis enim

Digitized by Google

enim eorum, quos veneratur, imperata non faciat? Nutus ipſos ſequi venerantium eſt.

V. *De Jacobo Lainio.*

VErbis etiam, querelisque violari debitam Principi obſeruantiam ſibi quum perſuaſiſſet Lainius, non modò ab illis de Paulo Quarto abſtinuit ipſe, verùm ſuis omnibus ſeuerè interdixit. Et fecerat quidem Paulus, quod fortaſſe ſociis non immeritò doleret, reuocatis ſuperiorum Pontificum beneficiis, alieniſque moribus in familiam inductis. Verùm ſanctior Lainio ſociiſque obſeruãtia fuit; quàm vt aduerſiſſimis decretis irritati eam verbo violarent; numquam enim, quamuis minùs benefica, debet obſoleſcere maieſtas.

VI. *De Collegio in Inſula Madera.*

FVrebant Antonij nothi ſcelere afflati, qui Luſitanorum abditam Oceano toto Maderam obtinebant, & legitimum Philippi II. Hiſpaniarum imperium abnuentes, religioſa etiam Collegia virorum in partes trahere conabantur. Et ceſſit illis quidem feliciter cum pleriſque inani ſpecie falſis; integra nihilominus ſuum in Regem obſeruantia Patribus fuit. Ergo domi clauduntur, arctiſſimâ annonâ, multáque rerum ac verborum indignitate vexantur, non ſine atrocibus minis, ſi pro partibus ſtaret victoria; nam ferro ſæuire, vindicaturis paulò pòſt victoribus haud ſatis tutum viſum eſt, quamuis furentibus. Auertit Deus imminentem cladem, fuſiſque perduellibus pax rediit & obſeruantiæ pretium ſecuritas.

VII. *De Balduino ab Angelo.*

GVlielmus Heſſius Orangianæ perduellionis Antuerpiæ adminiſter, vt conceptam in Sacramenti formam, quo haud dubia rebellio aduersùs Regem contineretur, iurarent Patres Antuerpiani Collegij, partes in ſe ſuſceperat, haud minimum partibus momentum additurus. Verùm in viros incidit, quos neque fallaciis circumagere, neque minis de obſeruantiæ ac fidei ſtatione dimoueret. Balduinus ab Angelo rebus noſtris tum moderabatur in Belgio, quem ſequuti omnes abire exulàtum maluerunt, quàm ſuâ quidquam indignum virtute facere; quùm fortibus viris, quia vbique bene, vbique patria ſit; exilium, quod timeant religioſi, qui ſe vel in ipſo patriæ complexu hoſpites ac peregrinos eſſe profitentur?

Virtus hîc nobis, olim cælum patria erit, adeoque orbis ipſe terrarum exilium eſt. Nemo ab exilio, niſi in patriam eiicitur.

VIII. *De Joanne Goudano.*

DEteritur ſæpè liberioribus ſermonibus, &, ſi validiores ſint, exuitur obſeruantia; vix illum integra virtute poſſis reuereri, cui maledicas, vel cuius in acta omnia vetioſiùs inquiras, & geſta priuatam ad cenſuram voces. Fit id ſæpiuſcule ſpecie publici boni, aut ſuorum patientia abutentium magiſtratuum libertate, irritatis ingeniis. Id vbi incœptari ſentiebat Goudanus, vir oris ac ſermonis ſuauiſſimi, Hæc verò lingua, inquiebat, ſuperiorum eſt, quam ego non intelligo, atque vt ſanctam habeo; itaque molliter arridens ſermones in meliora flectebat, quibus inter initia itidem vt fluuiis vſu venit, qui leui glebæ obiecto deriuantur, vbi aquis torrentes feruntur aggeres agunt, ac mœnia proruunt.

IX. *De Alphonſo Roderico.*

EXactiſſimæ virtutis, quam ſummo conatu effingere ſtudebat, Rodericus partem eſſe credidit, ante præſides ſuos numquam ſedere, ſed ſtantem alloqui, atque imperia, aut conſilia accipere: quod ſi ſedere iuberetur, vti mos nobis eſt ab Ignatij imitatione ductus, quem neminem coram ſe ſtare paſſum eſſe legimus, tum id diligenter cauebat, ne iiſdem quibus illi vſi eſſent ſellis conſideret; nam quod olim Perſarum Regibus capitis propoſita pœna cauebatur, ne quis regia ſella vteretur, id ſibi aduersùs eos, quos Chriſti Domini loco veneraretur, obſeruandum duxit, ne illis quidquam, ob eorum modeſtiam, venerationis detraheretur. Itaque pulcherrimæ ſibi conueniunt virtutes, ac contrariis in ſpeciem modulis ſuauiſſimè concinunt.

CAPVT VI.

De Obedientiâ.

HANC veluti notæ primæ gemmam ab illa, quam populis in officio continendis, fœcundo è ſinu progignit diſciplina ciuilis, ideo duximus eſſe ſeparandam, quòd nobiliori edita ſemine animos altiùs erigat, & diuinioribus virtutibus ſe proximam

ximam ferens, lucem ſequatur puriorem. Eam hîc exequimur,quæ Religioni comes addita, cùm rem illius omnem ſumma fide adminiſtrat, tum decus ſplendorémque nomini addit, ac tuetur. Hæc eſt illa diſciplinæ parens, ac potens, cuius ductu in eo, quod cum vitiis bellum ſuſcepimus, magniſque non magis conatibus, quàm periculis, aut etiam cladibus nobilitamus, pulcherrima patrari facinora conſueuerunt. Ego eam, neſcio quo nominis præiudicio,nolim æſtimari; quaſi vilium capitum, quæ ſeruitio natura deſtinauit, exigua, & natalibus obſoleta ſordibus laus ſit; nobilior illa eſt, quàm vt cum ſeruis atque mancipiis quidquam præter inanem nominis ſonum commune habeat. Quum enim fieri non poſſit, vt aliquis obedientiæ ſit primus, qui animum priùs victum non domuerit, imperiumque pati docuerit, idque longè difficillimum factu eſſe intelligant, quicumque in eo ſe opere exercent; hinc planè confici eſt neceſſe, qui obedientiæ primas tulerit, eum animi excelſiſſimi, ac multarum in hoc virtutum ludo palmarum nobiliſſimum eſſe gladiatorem. Procul hinc cum illa tua ſeruitute, cui vel diminutos mente, ſecundùm Ariſtotelis decreta edidit natura; vel infeliciùs immixta rebus humanis, quam fortunam vocant, addixit prouidentia. Sordida illa eſt, quæ patrem agnoſcens timorem, turpíque egeſtatis effuſa ſinu, contaminatis moribus, indecora parentum imitatione omnium odium conſequuta, cum ſordibus atque infamia luctatur. Quam nos magnis ingeniis adamatam, ac diligentiſſimè cultam, in ſcenam producimus, eam amor gignit, pietas parit,religio educat, libertas comitatur,fama celebrat; ipſa demum gloriæ immortalis excipit felicitas. Odit ſeruitutis nomen, quam vnam illam eſſe credit, qua mancipio voluptatum mortalium miſerrimi, vitiis ſeruiunt; libertatem verò, cuius ſe planiſſimè potentem arbitratur, in voluntaria, & quam regnis antetulit, nominis collocat ſeruitute. Itaque ne quid ſibi depereat laudis,ne quid alienum irrepat, aduigilat perdiligenter, arrectiſque auribus imperia venatur, iis ornari ſe tam perſuaſum habens, vt quot excipit, tot ſibi collucentibus gemmis coronam inſtrui non dubitet.

I. *De Cæſare Baronio.*

RArum Baronij nomen obedientiæ mihi fores fauſto omine recludat, ne quis tenuioris ingenij, aut prudentiæ hanc eſſe laudem, falsò ex eo ſibi perſuadeat, quòd & cæcam, & ſimplicem obedientiam

dientiam dicere amamus, & prudentiam in imperantibus volumus eſſe collocatam. Ergo magnus ille ſacræ hiſtoriæ conditor Baronius ſummorum virorum hanc eſſe laudem facto peregregio adſtipulabitur. Languebat nimiâ ſtudiorum contentione, vigiliiſque ita confectus, vt ſtomachus vix ſorbitiunculis par eſſet; quum Philippus, quo ille virtutum magiſtro ac vitæ moderatore viuebat, panem ac malum limonium eſſe iuſſit, abſurdũ planè imperium, ſi Medicos conſuleret, ſed obedienti ſalutare, nam continuò meliùs habuit. Idem eiuſdem iuſſu ſæpiuſculè ingenti cum ſex amphorarum œnophoro, vt quidem nunc metiri amamus, ad œnopolium adiit, vini cyathum vnũ, alterúmve empturus, idque adeò moroſè, vt ab iratis & ſtomachantibus non modò conuiciis probriſque, verùm intẽtato fuſte abigeretur. Idem iam natu grandis, & Sacerdos, ac famâ ingens, atque verbo dicam, iam Baronius crucem funeribus ducẽdis præferre non erubuit, præclarè docens in omni virtutum negotio obediẽtiam eſſe primam, & quam nunquã exuant, qui virtutem ſimul nolunt exuere.

II. *De Auguſtino Mannio.*

FErax magnorum exemplorum Philippi ſchola fuit, maior'ne diſcipulorum, an Magiſtri laude iure quis ambigat. Vt enim rarum ſit adeò promptum ſuis erga illum obſequium fuiſſe, ad quod nulla voti religione, ſed officio tantùm ducebantur, non minùs tamen admirabile fuit, imperandi artem eam habuiſſe Philippum, quæ ſemper benè verteret, quod illi, qui ſuorum vires atque ingenia diuino lumine haberet explorata, quamquam acriora eſſent imperia, omnino difficile non fuit. Ergo cùm Auguſtinus Mannius eleganter ad concionẽ dixiſſet, eadem, quæ dixerat, ſumma fide, ne verbo quidem mutato, ſex conſequentibus diebus, quibus ei dicendi ſors obtigerat, repetere à Philippo iubetur. arduum planè imperatum, & humana ſpectantibus ineptum. Verùm Mannius obedientiam populari anteferens iudicio, ac ſibilorum ſecurus, conſtanter exequutus eſt, quamquam ridente coronâ, quumque in ſuggeſtum aſcenderet ad dicendum claro ſuſurro obmurmurante. En hominem vnius orationis, ſed ea multorum olim erat ſermonibus prædicanda.

III. *De Joanne Saguntino, Ord. Erem.*

AMaram, atque inſuauem ſine obedientiâ vitam ſibi eſſe demonſtrauit Ioannes patrio in oppido agens; quum enim dies, quibus

Digitized by Google

quibus ibi eſſe per moderatores licebat, abiiſſent, eiuſque operâ adhuc plures indigerent, nec reuerteretur, quem ad impetrandum commeatum ablegauerat, eo biduo, quo ille cunctatus eſt, ipſe abſtruſo incluſus cubiculo ſine cibo, ſine potu, ſine vllâ humanâ conſuetudine perſeuerauit. An non hoc eſt vitæ vſu carere; quia obedientiâ totius vitæ magiſtrâ carebat?

IV. *De Franciſca à IESV, Ord. Min.*

HÆc Ioannis Borgiæ ſoror, virginitati nuptias, & Chriſtianæ paupertati Principum aulas poſthabuit, breui tantum profecit, vt virginibus ſodalibus moderaretur. Manebat inter virgines Franciſcæ mater anus grandæua, exæquato viduitatis labore, tam facili ad omnem Religioſi moris legem conſuetudine,vt in illâ ætate,filiæ obtemperaret,ac pro miraculo haberetur. Optauerat aliquando pridie, quàm communicaret, diuinæ Euchariſtiæ vigilem ánte aram noctem agere, idque ſibi à filiâ indulgeri volebat quòd Angelos adeſſe diceret vigilantibus. Cui Franciſca: Abi, inquit Domina, & mater; nam quod ad Angelos pertinet, aſſiſtunt etiam ex obedientiâ dormientibus. Præclara vox, & virgine digna, quæ Angelici moris eſſet conſultiſsima.

V. *De Monialibus Carmelitis Diſcalc.*

MVltarum laudes in eius familiæ decus colligendæ,quæ inſtauratis religioſis legibus viuens, quum earum pars magna ſit obedientia,in eâ nulli ſecundam ſe ferat. Fuit cùm prope vliginoſam piſcinam de obedientiâ inter virgines diſſerens Antiſtita, vni earum diceret virtuti experiendæ,an in illã parata eſſet deſilire;vix dictum abſoluerat,cùm Virgo,nullâ abſurdi imperij interpretatione in piſcinâ profundo iam luto hauriebatur.Alia,cùm Antiſtitæ vermẽ ingentis ac nouæ formæ in horto deambulans oſtendiſſet, Vis, inquit Antiſtita,illo tu veſci? nec opus pluribus iam probè frixum tantùm non deuorauerat,niſi ab incœpto eiuſdem iuſſu deſtitiſſet.Commemorat hæc ipſa magna Tereſa, documento futura Parthenonum magiſtris, ne per muliebrem leuitatem parato virginum obſequio abutantur.

VI. *De Catherina Riccia, Ord. Prædic.*

ASſueuerat virgo Catherina cœleſtibus, fruebatúrque ſæpiſſimè familiari Chriſti Domini cõſuetudine, incredibili acquieſcen-

Digitized by Google

tis animi voluptate. Fortè iucundiſſimè cum illo agebat, & æra ſonuerunt, auditúmque ſignum eſt, quo virgines ad ſolemnia Deo carmina concinenda euocantur. moras hîc nectentem, neque abeuntem è veſtigio Catherinam increpuit magnus virtutum arbiter, & faceſſere iuſſam docuit, nos Deo nunquam melius, aut tutius perfrui, quàm dum legitimis imperiis obtemperamus.

VII. *De Joanne à S. Cruce.*

FElicior multo Ioanna, & parendi ſcientior. obtulerat ſe Virgini, domeſtico in horto diuina meditanti, videndum Virginum ſponſus Chriſtus ſpecie oris ſuauiſſimâ, aderátque vnâ Deipara Virgo; dum hæret in aſpectu, & diuinas voces audit; ecce tibi oſtij nola pulſatur; curriculo inſalutatis hoſpitibus eò ſe proripuit Ioanna, quòd adeſſe, ac reſpondere adeuntibus imperauerant. Vt ſalutantibus factum eſt ſatis, non ſine aliquo animi morſu ad hortum regreſſa, eaſdem illuſtres ſpecies eodem in veſtigio offendit, intellexitque numquam nos magis Dei mereri præſentiam, quàm cùm obedientiæ operamur.

VIII. *De Joanne Auila.*

COlloquebatur Auila cum Franciſco Vaſquio S. I. tyronum magiſtro, audiebatúrque vt oraculum, cùm ad Franciſcum adiit de tyronibus aliquis certa quædam imperia accepturus; cui Franciſcus ne Auilæ ſermonem interrumperet, Abi, & ad libitum age; cui Auila, Minimè verò, inquit, Franciſce? Quid tu optimo adoleſcenti iniuriam facis, atque obedientiæ fructu fruſtraris? Edic per otium quid illi facto ſit opus, ego interim tacitus expectabo. Summo enim viro æquiſſima ſemper fuit virtutum æſtimatio. Grandius illud eſt hominis factum. Verterat ſtudio ſummo, ac diligentiâ vernaculum in ſermonem ſacrorum Bibliorum partem non minimam, atque pulcherrimas ſuas in eamdem cogitationes explicauerat, quum de Tridentino decreto, quo vulgari ſermone ſacros haberi libros interdicitur, ad eum allatum eſt. Nec mora, quamquam eâ lege illius labores fortè non tenerentur, nihil tamen moratus flammis aboleuit, plus ab hac tam promptâ obedientiâ claritatis, quàm ab vllo vnquam opere celebritatis habiturus.

IX. De

Digitized by Google

IX. *De Petro Azebedio, Fontium Comite.*

DIſſerebat cum Petro Martinus Funius, qui ab occiduis Indis in Europam reuerſus, magna quædam cogitata ſecum inde retulerat, ſed ex eorum, quibus ille voto erat addictus, voluntate minus apta atque ſuſpenſa, quâ vnâ legitimas virtutum margaritas earum ſcientiſſimi magiſtri, nunquam fallente notâ, exploranti. Itaque magnifica quædam iactanti Funio, ſibique deſtinatum eſſe arduum vitæ genus, ac multâ ſeueritate clarum auſpicari, Fontius digito frontem leuiter attingens; Atqui hîc, inquit, pugnandum eſt, hæc arx prima eſt expugnanda ſanctimoniæ regnum inuaſuris.

X. *De Ioanne à Cruce, Carmelita Diſcalceato.*

IOanni diſcipuli factum aſsignamus, vt eiuſdem virtutis experientiſsimo Magiſtro, cuius ductu alteri laus tota conſtat. dederat naſcenti ſeueriorum Carmelitarum familiæ nomen iuuenis, ingenio acri ab Academiâ Salmanticenſi digreſſus, in quâ famâ ante alios condiſcipulos Iuriſconſultos audierat; hunc quia ſcientiæ ſuæ opinione tumidum aduertit Ioannes, obedientiâ ei medicinam facere decreuit. Libellum, in quo prima elementa Chriſtianæ fidei continebantur, homini, ab aliis abſtinere iuſſo, in manus tradit, imperátque, vt puerorum more ſtylum per ſingulas litterarum notas ducat, eáſque vt legendi ignarus, componat; hoc illi ſtudium conuenire. Paruit ſtrenuè adoleſcens, diúque id fecit tanto animi ſenſu, vt per eam exercitationem non vnius modò obedientiæ, quæ prima petebatur, ſed reliquarum virtutum, quæ comites adeſſe ſolent, ingentibus ſe auctum incrementis fateretur; numquam minùs teritur tempus, quàm dum obedientiâ atteritur deletúrque ſuperbia.

XI. *De Gratia, Ord. Minim. Virgine.*

PArem conſuetudinis, ac naturæ vim eſſe detrito ſapientûm prouerbio quùm ſcitum ſit, validiſsimam illam oportet eſſe obedientiam, quæ centum annorum mores valeat immutare; faciliùs aliquanto naturæ ingenium, quàm mores exuimus; ſed nihil virtuti eſt inacceſſum; Gratia Virgo ab vltimâ infantiâ ad ſenectam vſque centum & amplius annorum ætatem, duriſsimo vitæ genere vſa, poſt abdicatam paternam hereditatem, atque in pauperes diſtributam ſine lare, ac tecto, aſperâ veſte, cibo, ac lectulo propè nullo tranſegerat,

rat, eíque vitæ generi veluti inoleuerat In eo ne obiret, viſum eſt Sacerdoti, quo ad arcana animi arbitro vtebatur, molliendum eſſe, & parcendum tam exactæ ſenectuti. Ne verbo quidem imperium deprecata tam prope metam abiunxit, lacrymis modò obortis teſtata, difficilius eſſe molliùs ex alieno, quàm duriùs ex animi ſui ſenſu viuere, adeóque virtutis amplioris.

XII. *De Antonio à Regibus, Ord. Minim.*

OBedientiæ vim magnis olim hodiéque celebratam documentis ſuâ etiam confirmauit experientiâ Antonius; qui nec validus ſatis virium, & aſperrimo è ſetis cilicio indutus grandem è trabibus crucem ſupplicationi in publicâ Cordubenſis ciuitatis calamitate præferre iuſſus, facere quod iubebatur, minimè dubitans, aliis ipſo inceſſu fatigatis conſtantiſſimè tulit, fuitque admirationi obedientiſſimi hominis improuiſum etiam corporis robur; cui non ſemel animus vires ſufficit, intenditque virtus.

XIII. *De Vincentio Iuſtiniano, Ord. Præd. Generali Magiſtro.*

SAcroſanctis Tridentinis legibus parere, quàm Reipublicæ vniuerſæ, tum Religioſis familiis ſalutare deinde fuit, tam, quùm primum latæ ſunt, arduum ac difficile pleriſque omnibus videbatur. Sed Vincentij valida virtus illis vniuerſum Ordinem ita obtemperantem reddidit, vt quæ nonnullis duriora videbantur, de illis conqueri, aut obloqui, aut laxamentũ petere minimè auſi, omnes prõpto exciperẽt obſequio ac veneratione; tanta eſt exẽpli vis; & legibus ipſis quamuis ſanctiſſimis authoritatem ac vim addit alacritas prompta parentium.

XIV. *De Magdalena Montis-Acuti, Vicecomite.*

MAtronis aduersùm viros obedientiam matrimonij auctor & ſator hominum Deus à conditu rerum imperauit, quam viri ſæpè ſuperbè exigunt, illæ, neſcio an frequentiùs, contumaciter abnuant. Contrà Magdalena ita ex viri dictis imperióque apta erat, eóque demortuo in animi cultu Sacerdotum, in corporis curâ medentium nutus ſequi didicerat, vt alieni arbitrij tota videretur eſſe; dicebátque ſe in D. Iacobi, in quâ marito in manus conuenerat, quam ſemel exuiſſe propriam voluntatem, reſumpſiſſe numquam, adeóque illa ſe penitùs carere. Quas coniugalis officij partes ſi ad ſe pertinere nouæ nuptæ arbitrarentur, tranquilliores ciuium domus haberemus; quæ

quæ hinc mariti, vxoris inde flantibus cupiditatibus turbulentiſſimas in anguſto tempeſtates cient.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

OBruar rerum cum multitudine, tum magnitudine, ſi quæcumque de Ignatij obedientiâ tradita ſunt, hîc velim proferre. Quantus autem in eâ fuerit, & quàm præclarus artifex, luculentè admodum teſtatur vna illa epiſtola ad Societatem in Luſitania, quâ omnes obedientiæ numeros atque apices ita complexus eſt, vt nihil reliquerit inexplicatum. Hanc ille in ſuis laudem exactam abſolutamque requirebat, hanc ſuæ Societatis teſſeram eſſe voluit ſanctitatis; hacque careret, cum altero tantùm pede dictitabat inter religionis ſepta verſari.

II. *De Petro Fabro.*

PEtrum, quem Societas, poſt Ignatium & Xauerium, Fabrum ſuæ agnoſcit amplitudinis, obedientia terris exemptam ſubuexit in cælum. Ab Ignatio enim ſummis caloribus, qui Romanum cælum tum primo ſubeuntibus peſtiferum reddunt, in vrbem reuocatus, quamquam curatiſſimè amicis medicíſque monentibus cunctaretur paulùm, dum pluuiæ æſtatem frangerent, nihilominus conſtanter ire perrexit, exiſtimans homini religioſo, cui viuere ſemper neceſſe non ſit, obedire ſemper eſſe perneceſſarium: itaque paruit, & obiit. Verùm non diſſimulauit è beatâ cæli regione, quæ hac tanta virtute conſecutus eſſet præmia, palàm facere; oſtendit ſe amico beata luce collucentem, monuítque obedientiam illam, quæ mortali noxia fuerat, frugiferam immortali ſibi fuiſſe magna acceſſione felicitatis. Tradit hæc Andreas Ouiedus Abaſſinorum Patriarcha, quem teſtem laudare volui, & ipſum vt obedientiæ primum.

III. *De Gonzalo Cardoſo.*

ET hæc legitima veluti nota eſt generoſæ Ignatij prolis, vt obedientiam malint retinere, quàm vitam. Cardoſus quidem, quamquam diuinitus fuiſſet admonitus in eo, quod imperabatur,

itinere ſibi conſceleratorum hominum ſuis eſſe occumbendum: non ideo tamen ab eundo ſe continuit, ſed iubenti dixit: Ego verò iter ingrediar, ſed ſcito me neque eò, quo mittor, peruenturum, neque huc porrò reuerſurum; quumque ea dicta ioco eleuarentur, iter illud ſibi ſupremum intrepidè ingreſſus eſt, in eoque, monito priùs ſocio, vt fuga ſe periculo iam iam inſtanti ſubduceret, paulò pòſt ab impiis cœtus obedientiæ laudem ab ipſa morte decerpſit.

IV. *De Joanne Appulo.*

Retulit etiam Ioannes Appulus, notæ virtutis adoleſcens, ipſamque mortem ſub obedientiæ iugum miſſam eiuſdem legibus parere iuſſit. Rogatus deplorata iam valetudine à Cornelio Viſauxo tyronum magiſtro: & quando à nobis ad ſuperos vellet emigrare? Quî, inquit, hinc poſſum, niſi tuo nutu diſcedere? fecit Cornelius facultatem abeundi ſub auroram diei conſequentis; nec Ioannes commiſſam ſibi vitæ ſtationem ante imperantis iuſſum, verùm in ipſo obedientiæ articulo deſeruit, cúmque igneo circumuolitans globo Satanas exeuntem nequicquam vellet obturbare, vir obediens, & victorias loquens, exceſſit ad triumphum.

V. *De Joanne Ortonio.*

Propior imitationi erit alter Ioannes cognomento Ortonius, quamquam non ſine experientium labore. Quàm enim conſtantis virtutis is fuit adoleſcens, qui ad obliuioſi miniſtri vocem iubentis ſe mox adfuturum, præſtolari; eodem in veſtigio, ſub dio, anni tempeſtate perfrigidâ, ningente cælo plures nocturnas horas immotus perſtiterit, porrò etiam perſeueraturus, ni cœnantes ſocios de more cenſens bonus ille vir, Ortoniumque abeſſe demirans, imperij tandem ſui recordatus, eò accurriſſet, vbi optimus adoleſcens niue oppletus iam propè obriguerat? Profectò hæc tanta virtus, quamquam obliuioni quodammodo debetur, nulla tamen vetuſtatis obliuione delebitur.

VI. *De Hieronymo Domenecco.*

Nec adoleſcentum modò, quorum animi, annique obſequij patientiores ſunt, verùm virorum etiam, quorum grauis & confirmata virtutibus auctoritas pronior eſt in interpretationes, eadem palæſtra fuit. Nam Domeneccum accepimus iuſſum ab Ignatio

tio præſtolari in horto domeſtico, ibi ad multam noctem aperto capite paſſiſque in cælum mœnibus perſeueraſſe, donec ab eodem Ignatio, quem per obliuionis ſimulationem hominis longè grauiſſimi virtutem periclitari voluiſſe par eſt credere, inde reuocatus relicto poſteris præclaro patientiæ exemplo, tecto ſucceſſit.

VII. *De Alphonſo Roderico.*

EOdem etiam in veſtigio immortuus, opinor, eſſet Alphonſus, in quo ſuperioris imperio noctem integram hæſerat, niſi abire iuſſus eſſet. Allatæ litteræ, quæ noſtrorum hominum geſta continerent, dum rectoris iuſſu publicâ in domeſticorum corona leguntur, audito abeundi à colloquio nolæ ſigno abibat Alphonſus, quum ſtare iuſſit Rector; vbi illæ recitatæ ſunt litteræ dilabentibus cæteris ad ſua conclauia, ille immotus ibi noctem inſomnis & ſtans tranſegit, neque ante abſceſſit, quàm de re tota admonitus Rector per internuncium abeundi fuit proteſtatus. Idem à Rectore quondam iuſſus externum à quo ad ianuam euocabatur, duobus verbis, quod prouerbio dicitur, expedire; ſolemni formula ſalutationis, *Deo gratias*, vſus, nec tertio addito occluſis foribus intrò ſe recepit. Idem iuſſus item explorandi gratiâ ad Indos abire, illico è veſtigio, vti erat domeſtica in tunica, ire incœpit, atque ab ianua reuocatus interrogatúſque quî ſine pallio exire domo, & ſine publicis litteris iter ingredi auderet, aut quò demum iturus eſſet toto diſcluſus mari, nam in maiori Balearium viuebat; ſibi de pallio ac litteris nihil fuiſſe imperatum reſpondit; iturum ſe porrò fuiſſe ad littus, & ſi qua in Hiſpaniam ſolueret nauis, conſcenſurum ſtrenuè; quòd ſi nulla eſſet in promptu, mare ipſum collotenus ſe ingreſſurum, reliqua Deo permiſſurum; cuius numine quum agi præſides haud dubitaret, expediturum illum profectò aliquid fuiſſe; nam vlteriora quærere integri obſequij haudquaquam eſſe.

VIII. *De Gaſpare Sanctio.*

HIc nihil domi mouere, nihil ſibi accipere non facta à moderatoribus facultate ad ſupremum vſque ſenium, abſolutæque ſapientiæ auctoritatem, conſtanter inſtitutum tenens, perſeuerauit; dicebátque vereri ſe, ne ſi vel paſſulæ acinum, non ex obedientiæ præſcripto guſtaret, ne Satanæ traderetur ad cruciatus, quòd omni cibo potúque extra legitima tempora, legibus nobis ſit

inter

Digitized by Google

interdictum; quod per ſe magnum, ex viri tamen dignitate ac ſapientia non parum accepit incrementi.

IX. *De Petro Caniſio.*

IEcerunt huius diſciplinæ fundamenta, altéque locarunt, qui primi ex Ignatij diſciplina prodierunt, viri magni, quos inter Caniſium memorant ſuprema etiam in ætate, quamuis Præſidem minùs æquum virtutum ac meritorum ſuorum æſtimatorem haberet, ad miraculum retinentiſſimum fuiſſe. Vincebat tyrones parendi alacritate, ipsámque illam ſuam ſapientiam, quæ Reipublicæ Chriſtianæ vniuerſæ admirationi erat, ita ad aliorum placita Chriſti Domini reuerentia temperabat, vt libros ſcribere, aut ſcriptos refingere, ſcriptionémque quaſi minùs vtilem detinere illorum voluntatis id totum, non ſui arbitrij eſſe vellet. Rem oppidò arduam; vt qui cedere ingenio velit, rarum eſſe olim dixit Poëta, ita aliorum iudicio ingenium ſubmittere vix aliquem eſſe puto; acriore in ſuos veluti fœtus charitate.

X. *De Rodulpho Aquauiuo.*

DIfficiliùs adhuc pietatis ardoribus, quàm ingenio moderamur, quia honeſtiùs eius retinendæ cauſſa obluctari videmur; ſed huius etiam luxuriam veluti quamdam, obedientia depaſcit, vt ipſa validior iniuria frugem ferat. Rodulphus Societatis ineundæ certus, fuga ſe paterna è domo in noſtram ſe receperat, & repetitus parentis precibus, iubente Pontifice, tantiſper apud ſuos eſſe iubebatur ſimul explorandi conſtantiæ gratia, ſimul vt aliquid iuſto Patris dolori daretur; ſed nec parentis lacrymæ, nec virorum principum, qui domum reducturi aderant, preces, nec Pontificis imperia, quæ ſubrepta eſſe dicebat, apud adoleſcentem tanti erant, vt quidquam illis concedendum ſibi putaret, aditurum ſe ad Pontificem, & cauſſam ſuam apud æquiſſimum Principem Chriſti Vicarium feliciter peroraturum; illos verò inimicorum non affinium partes ſuſtinere, qui ſe è ſalutis portu abreptum, iterum furentibus rerum humanarum fluctibus vellent exponere. Talia dicentem ardenti ore, oculiſque vbertim flentibus quum flectere ſe poſſe deſperarent, qui aduenerant Proceres, Franciſcus Borgia Præpoſitus Generalis, qui adoleſcentis ardore fuerat delectatus, obiecto obedientiæ nomine, monitúmque, ne dum contra legitima imperia acriùs tendit,

Societatem

Digitized by Google

Societatem ipſam amitteret, cui obſequij cura eſſet prima; ita momento refrigerauit, vt ne verbulo quidem mutire auſus, ſed lacrymarum plenus abierit, currúmque fratris conſcenderit. Valuit obedientia egregiæ indolis index, & poſt aliquantos dies victor ac tyronibus redditus eius ſanctimoniæ locauit fundamenta, cui Salſetanæ palmæ coronam impoſuerunt.

XI. *De Gaſpare Barzæo.*

VIolentiùs adhuc blanditur Euangelij propagandi affulgens è propinquo ſpes, viris præſertim, quos huiuſce operis amor extra patriam, Europámque, vltra Oceanum traxit; & nihilominùs in hac tantâ generoſæ mentis illecebrâ obſequium Xauerij Barzæo potius fuit. Bis exemplum dedit. Ormuzij agitantem euocârunt miſſis Legatis Arabiæ vicini accolę,ad quos viri fama peruaſerat,& pollicebantur ſe monita ac ſcita Chriſtiana ſequuturos;ſi ad ipſos iret. Sollicitabant Perſidis regiones,quæ albam ac metenti opportunam meſſem oſtentabant ex propinquo; ipſe ardens animi, & longinqua aggredi paratus; & Xauerius ad Orientis fines ignotámque Iaponiam abierat, vt facilè conſuli non poſſet. His quamquam blandientibus, quia inſula excedere Xauerius vetuerat, maior fuit Barzæus, obſequij laudem tot gentium conuerſioni præhabens, ne ducis iniuriâ pugnaret. Idem Goæ ſubſiſtere iuſſus, nullà rerum gerendarum ſpe ab illo,quod obtinebat, præſidio, elici potuit; ſed ardorem animi in vicina vertens tanto validiùs ad Euangelicum opus incubuit, quanto longinquis excurſionibus prohibebatur; nempe arctioribus finibus incluſum ignem acrioribus flammis in proxima graſſari videmus.

XII. *De Franciſco Xauerio.*

SVi quidem iuris in Oriente Xauerius fuiſſe videtur, quòd & Societati per illas oras præeſſet,& Pontificius Nuntius, ſuperiorem ibi gentium, neminem haberet. Haud tamen obſequij per eam decennij libertatem oblitus egit; nam Ignatius tantum homini in hac totâ parendi laude tribuebat, vt datis litteris, quæ poſt eius exceſſum demum perlatæ ſunt, in Europam reuocauerit, certus illum vel ſola prima nominis ſui littera firmatis pariturum.quo de viro ſancto ſancti Patris iudicio nihil amplum magis poteſt excogitari; nam & Chriſtus Dominus non hominum ſalutem, quam tantopere concupierat, ſed Patris Dei voluntatem teſtatus eſt ſibi eſſe præcipuam.

XIII. *De Benedicto Goëzio.*

INſinitam difficillimámque ab Indiâ ad Sinarum vſque fines, de Cataio eiúſque gentibus Euangelio opportunis, quod fama dudum vulgauerat indagaturus, ſuſceperat peregrinationem Benedictus, iam pleraque regna regionéſque barbaras per mille pericula emenſus, interioribus Aſiæ perluſtratis, Harcandam venerat, ignotam noſtris hominibus vrbem, regionis eodem nomine caput; ibi omnia latè incolentibus Mahometanis adeò certa ſe pericula vlteriùs porrò tendenti offerebant, vt viæ comites Armeni de reditu cogitarent, & Rex ipſe reditum ſecurum polliceretur. Sed in tantâ maiorum imperia interpretandi occaſione, integram nihilominùs laudem retulit Benedictus, profeſſus apud comites mori ſe malle, quàm Præſidum iuſſa eludere; redirent illi, ſi collibitum eſſet, ſibi fixum reliquum itineris experiri. Fecit operæpretium in Sinas delatus, quod Catai regnum certiſſima totis illis regionibus peregrinantium fama, atque ſermonibus, ipſáque comperit peregrinatione, vt iam famæ cautiùs credendum ſit, quæ incertis auctoribus gliſcens, arbitrio denique ſuo componit longinqua terrarum.

XIV. *De Joanne Baptiſta Piſcatore.*

ALoyſij Gonzagæ hic olim tyrocinij magiſter fuit, quod ad præcipiendam viri ſanctimoniam prædicendum fuit, & Neapolitani Collegij Rector diem clauſit extremum, ad illum vſque obedientiæ ſummus. Ægro ac tenuiter ſpiritum reciprocanti cibum (id erat ex cocto olere acetarium) obtulit valetudinarij adminiſter, quem vt alacriùs ſumeret, medentis prætendit imperium. Ad eam vocem nihil effatus Piſcator conniti, & quamuis ſtomacho reluctante eſſe cœpit, tanta vi, vt tumente ac rubente facie oculi ipſi orbibus iam extantes multo ſanguine ſuffunderentur, ac ſpiritu intercepto penè ſuffocaretur; nec tamen deſinebat, donec reuerſus adminiſter properè inde inimicum naturæ cibum amolitus eſt, hominis virtutem ſine fine admirans, qui debitam noſtris ex legibus meditanti obedientiam, in tanto vitæ diſcrimine vel verbo violare religioni ſibi duxerit, vt qui optimè ſciret, nobis quidem obedientiam votum eſſe viuere opus non eſſe.

XV. De

Digitized by Google

X V. *De Hieronymo Natali.*

IVdicent nunc viri ſapientes parémne, an maiorem laudem meritus ſit in eo, quod ſubiiciam, Natalis; ego enim qui vtriuſque factum arduæ plenum virtutis eſſe video, rem in medio relinquam. Miſſus ab Ignatio Natalis, vt per Hiſpaniam conſtitutiones à ſe longa meditatione deſcriptas euulgaret atque interpretaretur, quamquam tantus eſſet, tamen modeſtiæ vſurpandæ cauſsâ Pintiæ quùm à Borgia Collegij fundatores religioſis epulis exciperentur, eaſdem ſuper menſam legere non dubitauit. Id maximè agebat, ad nouum illud Ignatianæ prudentiæ atque ſapientiæ lumen omnium animis ſuſpenſis,& ecce tibi à Borgia, qui aliorum quidem moderator, nullum tamen in Natalem imperij ius haberet, aliquid ex templo his, quæ recitabat, explicandis, ornandiſque dicere iubetur. Res erat paulò durior,& humana ſapientibus etiam iniquior, iuberi ab eo qui imperium in ſe non haberet, & perſonæ, quam ſuſtinebat, auctoritatem extemporaneæ orationes periculo exponi. Sed potior Natali obſequendi cura fuit, & victo egregiè animo conſtitutionum legúmque noſtrarum celſitudinem facto ipſo, cui paria verba non inueniret, luculenter adprobauit.

X V I. *De Carolo Carlantino.*

VIdi ego adoleſcens quid illud ſit, quod dicunt, obedientem ad omnem ſuperioris nutum circumagi, perinde ac vexilla ſummis impoſita turribus ventorum flamine Nouocomi ad Latium agebamus, erátque in Collegio Carlantinus ſenex optimus, & multarum non minus litterarum, quàm virtutum; hunc nos adoleſcentuli admirabamur ita ſuperioris vocem ac nutus ſequi, vt hac illac ſe circumferret nullâ ſui curâ in omnem intentus auram imperantis. Hæret adhuc animo viri ſpecies, vt abſolutiſſima obedientiæ imago quam nemo niſi omnium virtutum pigmentis colorauerit.

X V I I. *De Hermanno Hugone.*

PRomptitudinem adhuc laudamus, quam ſi propria commoda morentur, id ſine obedientiæ detrimento non faciunt, quæ ſuis rationibus incommoda noſtra accepta libens refert. Aduenerat Bruxellis Mecliniam Hermannus feſſus de viâ, & luto oppletus, adeuntem ad ſe Prouincialis monet, ſequenti luce Annuas Prouinciæ

litteras, quarum ſcribendarum curam homini demandâſſet, inſpicere ſe velle. Poterat vnius, aut alterius diei inducias precari Hermannus, ſed de maiorum imperio nihil vel precibus deterendum ratus, vt erat de via feſſus, quòd multa in litteris illis emendanda ſupererant, in cubiculum ſe abdit, totámque noctem moleſtiſſimo in opere traduxit inſomnem. Nobilis profectò vigilia, non tam oculorum, quàm obedientiæ.

XVIII. *De Paulo Ioſepho Arriaga.*

VIrum longè grauiſſimum Arriagam cùm ex Peruuio in vrbem allegarent ſocij, pridie quàm conſcendendum fuit, monuerunt. Nec ille cunctatus iuſſis obſequi tantillo temporis ſpatio longiſſimam peregrinationem, ex qua numquam rediturus erat, promptè adornauit. Quæ leuiſſimis fibris nituntur, eas facile transferas plantas, vt alibi pro arbitratu pangas; quæ manum minimè ſequuntur, altioribus hærere radicibus manifeſtum eſt. Viderint qui ſe difficiles aliò vocantibus præbent, ne cœlo minùs apti videantur, vt qui terræ nimium comprehenderunt.

XIX. *De Ioanne Ortunio.*

INterpretes imperiorum odiſſe obedientiam conſtantiſſima ſemper eorum, qui hoc in genere aliquid intelligunt, ſententia fuit; nam interpretatione ſemper aliquid de integrâ laude decerpitur. Rectè igitur ac ratione feciſſe dicendus eſt qui iuſſus per æſtatem in areolam, in qua flores educabantur, ſiticuloſæ vſque terræ tribus ſitulis quotidie aquam irrigare, quod nullâ pluuiorum dierum additâ exceptione editum imperium fuerat, quamuis affatim pluentibus nubibus, conſtanter factitauit; riſere hominis ſimplicitatem, qui ignorabant, aquâ illâ non graues pluuiâ flores, ſed florentem animi virtutem, cui ab æſtu humanæ prudentiæ grande periculum imminet, feliciter ali atque educari.

XX. *De Sebaſtiano Dauino.*

INuidendum veteranis apud Lugdunenſes, celebri Ioannis laudatiſſimi olim Monachi exemplo reuocato, obedientiæ Tyrocinium Dauinus depoſuit. Iacente enim temerè in horto aridum ramum, vt depangeret, atque affunderet tamdiu quotidie aquam, donec vireſceret, iuſſus, nullâ præabſurdi imperij interpretatione vſus,

parere

Digitized by Google

parere vt ſubitò cœpit, ita diutiſſimè ſumma quadam animi alacritate perſeuerauit. Riſum mouere poterat vaniſſimus labor, niſi admodum comprobaſſet euentus, vberem eſſe obedientiæ fructum, illque ipſam parere naturam. Siue ea ignoti ligni conditio fuit, vt etiam aridum longa irrigatione iterum viueret, ſiue quod vero propius, adoleſcentis obedientiam commendare voluit Deus, longos poſt menſes rediit paulatim viror, & ramus iam arbuſcula in nouas ſe frondes, ignotique generis induit, auctaque ad iuſtam magnitudinem tyronibus, qui eam obedientiæ arborem appellauere, diu exemplo fuit atque admirationi. Nollem equidem nouarum ædium ſubſtructione in hortum progrediente exciſam fuiſſe, potuit transferri, vt nobile virtutis monumentum; ideoque ne omnino obliuione exareſcat, in hos virtutum hortos libenter intulimus.

CAPVT VII.

De Veneratione, ſiue Dulia.

HÆC nullo metus, aut terroris confinio ſollicitatur, ſed clarorum virorum virtutibus, rebúſque præclarè geſtis allicitur, ſéque, vt eſt officiorum prompta, atque honorum non parca, lubentiſſimè effundit: hæc non modò ciuium animis inſeritur, ſed purpureos ſæpè flexit tyrannos, viroſque, quos ardens euehit virtus, perhonorificos præbuit geminâ ſui commendatione, quum & acceptos illico honores reddat, & quibus ſuam debet, illis addat amplitudinem. Mira profectò vis, quæ nulla pompa, paratu nullo, non armis, non ſatellitio verenda, ſuâ tantùm luce, gentium, populorum, Regúmque animos ita percellit, atque allicit, vt homines nulla niſi virtutis commendatione notabiles præcipuis honoribus amplectantur & colant. Diuinum enimverò illud eſt, quod in virtutibus latens, quamuis aut vitiorum commercio obruatur, aut ipſa virtutis exilitate non ſatis eluceat, vt ſe ſe tamen explicuit, oculos capit intuentium, animóſque, nec reluctantes quidem, in obſequium trahit ac venerationem. Neque id illius tantùm virtutis bonum eſt, quam nos cultam volumus, quæque animum diuinis aptum reddit; verùm ex illis quoque exiſtere intelligitur, quæ longè minoris dignitatis cùm

ſint, artibus, aut facultatibus, animum informant. Excellentiam nimirum libens honor ſequitur, ſéque illi ipſum magnificè circumdat; non enim quam artem quiſque factitet, ſibi putant intuendum, ſed quod in illa tulerit punctum, conſiderandum homines arbitrantur. Viburnis, ſalicibúſque præſtare cupreſſos, quis ignorat? verùm humilis, carie ac macie confecta ſi occurrat cupreſſus, ne aſpectu quidem quiſquam dignetur; quòd ſi plena virens, ſilua lætiùs ſe ſe offerat, & oculos non ſine voluptate tenet, nec ſine laude viburna ſpectantur. Tantumdem in virtutibus eſſe arbitror; quarum licèt nonnullæ natalium, nominiſque ſplendorem præſeferant, eaſdem tamen, ſi parùm eleganter colantur, negligi eſt neceſſe; contrà verò longè inferioris notæ ac generis, cultu ipſo niteſcunt, & mirificum dantur in ſplendorem. Nihil populo mediocre placet; flos ille venerationis non ſub alis, ſed in ſummo emicat virtutis. Sed quò me abripuit ad ſui conſiderationem exaggerata, & ſummis honoribus par virtus, quem impenſus virtuti honor dudum repoſcit? Iam ciuitatum ſummorúmque Regum iudicia in has litteras relata poſteris ſpectanda proponamus.

I. *De Ferdinando Catholico.*

REuertentem à noui orbis conquiſitione Chriſtophorum illum Columbum; cui parem Heroem nullum habuit antiquitas, non modò obuiam effuſi; quacumque iter habebat, populi incredibili cum plauſu ſpectarunt; verùm Ferdinandus ipſe Rex longè grauiſſimus, ac regnandi ſapientiſſimus, magnis atque in ea aula planè inſolitis honoribus excepit, nam aliquot cubiculis obuiàm progreſſus, tertium cum Regina ac ſecum ſolemni veluti triumpho voluit per vrbem equitare; tituliſque atque imperio auctum tantùm non ſibi in nouarum Prouinciarum adminiſtratione parem fecit. Neque in vno Columbo regiæ virtutis ſe prodidit æſtimatio; vt optimè factum dicas, illi regiæ amplitudinis viros ab omni æuo clariſſimos adminiſtros fuiſſe, qui virtuti nôſſet pretium ponere. Etenim hic ille Ferdinandus idem eſt, qui Ferdinandum Cordubenſem magnum Ducem regiæ menſæ conuiuam tertium adhibuit, quum alter eſſet Ludouicus Gallorum Rex; quamquam hæc laus tota penè integra Gallo debetur, qui Magnum Ducem ſola virtutis commendatione complexus eſt, à quo longo duello, poſt ingentes acceptas clades, Regno Neapolitano fuerat expulſus. Nam quis Ferdi

Ferdinandum magnopere laudauerit, qui pro Regno conuiuium dedit?

II. *De Carolo Quinto.*

PRæclara etiam in Carolo virtutis æſtimatio fuit, ſi quando ſummis viris communem modum ſupergreſſa, meruit venerationem. Neque enim dubitauit Carolus Ferdinandum Corteſium, quem nulla ambitione dixerim Mexicanum, in Palatio excipere, atque ad eius cubiculum propalam adire. Idem adeuntem ad ſe Andream Auriam Neptuniam illam prolem, ac maritimæ diſciplinæ magiſtrum, in ipſo cubiculi limine operiri ſuſtinuit, apertóque capite ſalutare. Idem quum præter Petri Soto, ſibi olim ab arcana confeſſione, ſepulchrum tranſiret, aperto itidem capite ac profundè inclinata victrice illa fronte hominis ſibi probè cognitam virtutem gemina Chriſtianæ modeſtiæ laude clariſſimam veneratus eſt; quòd & oblatas à ſe nobiliſſimi Sacerdotij infulas deprecatus eſſet, ac ne porrò cuiquam mortalium hoc ipſum aperiret, nam res ſine arbitris agebatur, inſtitiſſet.

III. *De Philippo II.*

PArentis diſciplinam ſecutus eſt Philippus, qui vnus omnes regiæ maieſtatis articulos egregiè callens, illam incorrupta nihilominùs veneratione, viris claris virtute ſubmiſit: diſſimulemus, quòd Emmanueli Philiberto Victori ad Sanctum Quintinum dexteram ad oſculum poſtulanti reſpondit, illius dexteræ oſcula danda, cuius virtute præclara parta eſſet victoria: taceamus, quòd Andream Auriam Neptunium illum, & glorioſiſſimum Imperatorem ad ſe euntem videns, illico equo deſiluit, vt honeſtiùs exciperet: quòd Ferdinandum Gonzagam veterem Ducem ac multis nobilem victoriis, paratæ ſibi menſæ iuſſit accumbere, eoſdémque illi miniſtros regiâ cum pompâ dapes inferre, vt regiè cœnaret, vir, qui regias animo virtutes foueret; hos, inquam, diſſimulemus, in quibus non ſine fortunæ apparatu virtus emicuit. Quid de Franciſco à Puero IESV dicam, quem & viliſſimo loco natum, & religioſam ſeruitutem apud diſcalceatos Carmelitas profeſſum, ſed ſanctâ ſimplicitate admirabilem idem Philippus coram ſe ac Reginâ cibum ſumere voluit, regióque curru ſecum extulit, quamquam vix cœpto itinere, quum neſcio quâ vanitatis aura euentilari ſibi animus

mus animaduertiſſet vir verè ſanctus, bonâ cum Regis gratiâ ad pedes deſiluerit? Quid quòd Ioannem Dei pauperum languentium curâ celeberrimus, ſe fratris nomine ſumma quadam ſimplicitate compellantem, & benignè audire, & verò etiam numquam à ſe triſtem dimittere conſueuerat? In his profectò nuda virtus honores, quibus eos dignabatur Philippus, emeruit.

I V. *De Solimano magno Turcarum Domino.*

CAptam Rhodum non tam barbarorum virtute, quàm vnius proditione relinquebat Liſleadomus, Equitum Magiſter fortiſſimus, grandi iam ſenectâ, & ipſo clarior infortunio; ſed tantam, quamquam victus, ac regno exutus, ſui admirationem barbaro relinquebat, vt non datam modò fidem generoſiſſimè ſeruaret, quod illi ratum fuit, atque non niſi ex commodo; verùm etiam venientem ad ſe conſpicatus, manum barbaricis infulis admouerit, iiſque paululùm caput leuarit, inſolita apud eam gentem honoris ſignificatione, hortatúſque, vt belli caſus, fortunámque aduerſam magno ferret animo, & ſi apud ſe vellet eſſe, honeſtiſſimum gratiæ locum oſtentans, recuſantem cum ſuis, ſacróque theſauro, æneiſque tormentis ac triremibus dimiſerit incolumem.

V. *De Franciſco Bungi Rege.*

NOndum erat Franciſcus, hoc eſt Chriſtianæ fidei conſtantia præclariſſimus Rex, ſed adhuc Iaponicarum ſuperſtitionum tenebris obrutus, quum nihilo ſecius eximiam Xauerij virtutem agnouit, omnique dignatione veneratus eſt. Quamquam enim Franciſcus quum primùm regiam intrauit, ad euerberandos ſuperbos Bonziorum oculos pompam aliquam ſibi à Luſitanis circumdari paſſus eſt; non eam tamen ſcenam reueritus eſt Rex, qui probè noſſet pannoſum, & ſqualidum incedere hoſpitem conſueuiſſe, ſed virtutum ac ſanctimoniæ ingentiſſimam famam, cui os ipſum Xauerij ſublime ac cœleſte neſcio quid ſpirans, pondus atque auctoritatem dabat, ſibi colendam atque amplectendam putauit. Ergo & aulicos milites prætorianos ſolemni pompa venienti occurrere, & ipſe paulùm in occurſum progredi, & ſecum aſſidere, & poſitæ dapis particulam more gentis ſua manu porrigere, & aduersùs Bonziorum inſolentiam tutari voluit, nihilque eorum omittere, quibus teſtari poſſet eam ſibi venerationi fuiſſe virtutem, quam effusè cole-

ret;

ret; præclaro ſanè omine; nam honos alienæ delatus, veluti aurora quædam propriæ virtutis effloreſcit.

VI. *De Iulio III.*

QVanta Romanos Pontifices maieſtas deceat, quod proximum Deo terris locum Vicario iure teneant, quicumque apud ſe reputauerit, is nequaquam nimiam eos grauitatem retinere arbitrabitur. Quare ſi cuipiam hominum ab illis inſolitus habeatur honor, cognitæ ac penitùs exploratæ virtutis amorẽ in Principe arguit ſingularem. Hoc præclariſſimè inſtructum fuiſſe arbitror Iulium, qui nactus in Ignatio, quam tutò complecteretur, virtutis excellentiam, quoties ille ſecum ageret, toties ſedere iuſſit, honore, quem purpuratis Patribus, ac magnorum Regum Legatis dumtaxat, aut ipſis Regibus Principibúſque habere ſolent Pontifices. Vſque adeò Regia, atque, vt veriùs loquar, diuina res eſt morum innocentia, & conſtantis ſplendor ſanctitatis.

VII. *De Aſpeythianis.*

VOs verò Aſpeythiani ciues quantã de Ignatio veſtro concepiſſe opinionem par eſt credere, quum eidem poſt longam peregrinationem magnóſque pœnitentiæ labores in patriam reduci, non modò veſtris effuſi ſedibus, ſed inſtructa cleri ſupplicatione, prælatíſque ſacris vexillis extra oppidum progreſſi occurriſtis, hominémque, in quo nulla veteris ſuperbiæ, ſed nouæ, & quidem chariſſimæ ſanctimoniæ ſigna eminerent, veluti diuinitus redditum feſto cantu recepiſtis? O factum bene, vt quem Dynaſtarum nemo, quamquam opibus, aut fructu tumens, cum Ignatius pannoſus & fugitans, honorem conſequeretur.

VIII. *De Picenis, atque Vmbris.*

QVantæ admirationi apud has gentes fuerit Franciſci Panigarolæ eloquentia, teſtem habeo ipſum de ſe ſuâ in vitâ, quã eiuſdem chirographo conſignatam poſteri cuſtodiunt. Etenim quum per eas Prouincias ab Vrbe Mediolanum reuertens iter inſtituiſſet, prægreſſa fama ita oppidanos ac ciues paſſim excitauit, vt concionis ſignum peruigilio eius diei, quo eò venturus erat, daretur in oppidis: audirétque ipſe in viâ, mox obuios ciues haberet rogantes, vt ad concionem, quamuis profeſtis diceret diebus, ac deinde populi, quem

 ampliſſi

ampliſſimæ vix caperent ædes admirationem ac venerationem coram experiretur. Itaque menſem ſibi & eo ampliùs inter eos plauſus contentionéſque populorum ſibi abiiſſe tradit; & verò vt à pueris ſurrecti lateres, vbi primus procubuit, omnes mutuo impulſu procumbunt, aut aliter vicinos ſæpe populos eadem corripuit atque perſuaſit opinio.

IX. *De Emmanuele Luſitaniæ Rege.*

OBierat in ipsâ propemodum victoriâ, diem ſuum Olyſippone Dux Albanus, miratique ſunt Luſitaniæ Proceres eâdem die nullâ doloris ſignificatione publico ſe dediſſe Philippum Regem; meminerant enim veteres gentis Reges non ſine aliquo luctu magnorum virorum funera tranſmiſiſſe; quin Emmanuelem ipſum, quo maiorem Regem nullum viderat Luſitania, celeberrimi Nauarchi audito exceſſu, tres ipſos dies publico abſtinuiſſe. Nec iniuriâ ita ſentiebant, quòd enim aduersùs Reges maieſtas ſubditis imperet, cur ab illis in ſubditos virtus non repoſcat? ſed de Philippo ſuperiùs demonſtrauimus.

X. *De Vlyſipponenſibus.*

REducem ab Indis Odoardum Paciecum, ac nobiliſſimis clarum victoriis publica ciuium gratulatio non ſine aliquâ triumphi ſpecie excepiſſe narratur. Proceſſere obuiàm ſacri Ordines, & à maiori templo ad vſque Diui Dominici deduxere; tanta eius fuit apud populum ac Regem reuerentia; ſed quæ rerum humanarum conditio eſt, non vltra pompam ea pertinuit ſignificatio, atque, niſi ſibi pretium eſſet, ſine vllâ remuneratione virtus conſenuit.

XI. *De Catherina Anglorum Regina.*

INiquiſſimæ fortunæ comparata Catherina regiis omnibus virtutibus irruentis impetum ſuſtinuit, ac repudiauit, omnique illius malignitate ſe maiorem oſtendit; etenim ab adultero iam marito in ius vocata, ne cauſam ſuam affligeret, interpoſitâ appellatione iudicium ſe ex formulâ ſubituram eſſe negauit. Attamen quem hoſtem experiebatur, maritum ac Regem eſſe non oblita. Hæc, inquit, dies me primùm marito non obſequentem vidit, verùm hanc ego notam, veniam de genu petens, egregiè delebo. Vtinam tam facilè animum Regis immutaſſet! perditā hodieque Angliam Eccleſia non doleret.

Digitized by Google

XII. *De Congianis.*

NVlla eſt tam alta, & ab humaniori cultu diuerſa barbaries, quam virtutis fulgor non perſtringat, atque ad obſequium ſanctimoniæ fama non flectat. Experti id ſunt, quos Emmanuel Luſitanus in Congum legauit Sacerdotes; famâ enim de auguſtâ eorum dignitate ordiniſque ſanctitate accenſi accolæ, oppidatim effuſi obuiàm veluti humano faſtigio maiores excipere, ad manuum oſcula accedere, humeris more gentis vectare, illorúmque ſarcinis certatim ſuccollare, omni denique veneratione percolere. Vtinam tam præclara initia famâ longè inferior nonnullorum vita non corrupiſſet; ſed raró fallitur antiquum illud; *Minuit præſentia famam.*

XIII. *De Joanne Velaſquio, Aulæ Domino.*

VErùm vbi ſolida virtus famam anteit, nulla non veneratione colitur. Pannoſos, & nudipedes homines viri Principes obſequio amant demereri, ſi modò conſtanti ſanctitatis opinione celebrentur. Certè Ioannes Velaſquius ſummæ nobilitatis faſtigium Petro Alcantarano, cuius ingentiſſima & non de vano erat fama, lubentiſſimè ſubmittebat; nam domi excepto miniſtrare, aquam cœnaturo manibus abluendis infundere, ac pro puero eſſe non dubitabat, ratus nihil ſibi de ſuâ deperire amplitudine, ſi cognitæ magnæque virtuti famularetur; nulla enim tanta eſt dignitas, quæ infra virtutem non ſit.

XIV. *De Cardinali Truchſeſio, Epiſcopo Auguſtano.*

LOngiùs adhuc prouectum eſſe Truchſeſium minimè quidem mirandum exiſtimabunt veri virtutum æſtimatores; admirabatur vir ampliſſimus Petri Caniſij labores Apoſtolicos, & toti Germaniæ pluſquam ſalutares contentiones. Ergo qui ſæpiùs omni humanitate hoſpitem coluiſſet, numquam à conſilio dimoueri potuit, quin reluctanti pedes ablueret, quos ab Euangelicâ peregrinatione dicebat eſſe ſpecioſiſſimos.

XV. *De Porphirio Feliciano.*

FVlgini editum à Feliciano exemplum eſt, quo tum illa, quæ de Ioanne Baptiſta Vitellio erat ſanctitatis opinio, Epiſcopi teſtimonio; tum ipſius Feliciani minimè fucata atque extra grauitatis

ineptias ſolida virtus comprobata eſt. Prouoluitur Felicianus ad Vitellij genua, hominis nullis initiis eximij; vtque ſibi bene precari velit, poſtulat. Proſternitur item humi Vitellius, ſéque vnum de plebe clamitans à Sacerdote ſe illud beneficij iure expectare ſucclamat. Sed parendum fuit imperanti, vt geminæ virtutes pulcherrimæ conuenirent: Sacerdotis Dei ſeruum admirantis veneratio, & obedientis Vitellij modeſtiſſimum obſequium.

XVI. *De Bruxellenſibus.*

PRomptiſſima conciliandæ venerationis ſacra eſt eloquentia, animorum potens ac domina, ſibi populo indulgente, quaſi cultum obſequiúmque meritos, tutiùs ſequatur. Huiuſmodi famam diuturnâ ac validâ eloquentiâ quùm Bruxellis collegiſſet Ioannes Crabbius, ex Eremitarum familiâ, licèt ab ætate atque podagrâ inualidus niti non poſſet, tanta tamen accurrentis concionis erat erga hominis veneratio, vt altè ſublatum manibus, ſuper capita veluti aliquid humano maius in ſuggeſtum deferrent, atque ab ore dicentis ſuo ipſi iam victi obſequio auidiſſimè penderent.

XVII. *De Henrico Magno.*

NOndum errores exuerat Henricus, & reuerentiam aduersùs Dei ſeruos iam induerat. Etenim Abbatem Fulienſem, notæ virum ſanctimoniæ, qui obſoleta æuo ſeueriora Bernardi inſtituta reuocabat in mores, ad ſe adeuntem humaniſſimè excepit, aduenienti rarâ dignatione caput aperuit, liberámque in Bearnos abeundi, &, quæ ſupereſſent, monaſteria inſpiciendi, veterique ex diſciplinâ componendi poteſtatem libens fecit, omnique honore proſequutus dimiſit. Idem Petrum Cottonum virtutis atque eloquentiæ nomine ſibi à conſcientiâ, & concionibus adſcitum, ſecum in curru ſedentem ad D. Thomæ ſacram Pariſiis ædem eidem Apoſtolo ſacrâ die, atque, vt ſe curru depoſuerunt, apprehenſum dexterâ ad ipſum vſque ſuggeſtum incredibili celeberrimæ concionis plauſu atque adprobatione deduxit. Macte fama immortali Henrice, vt hoſtium victor, ſic virtutum æſtimator, vtrinque ſummus.

XVIII. *De Joanne III. Luſitanorum Rege.*

OBierat diem ſuum Henricus Meneſius, militari virtute ac partis Regi victoriis clariſſimus; eius mortem ita ægrè tulit Ioannes,

Digitized by Google

nes, vt non breui doloris imitatione, quàm Principum pleriqne pro omnibus inferiis procerum etiam mortibus lentè adhuc & cunctanter impendunt; ſed veriſſimè doleret, animíque mœſtitiam vultu ac ſermone præferret. ſiue id nimium eſſet, ſiue demortui gloriam imminutum irent, monent amici, detergendam eſſe mœſtitiam: infra regium faſtigium eam videri ſignificationem. Tum Rex. Quid enim aliud is agat, cui Deus Henricum Meneſium abſtulit? iniquè enimverò agitur cum genere humano, ſi virtuti apud Principes ex fortunæ ipſius indulgentia pretium perit, atque exiſtimatio.

XIX. *De Louanienſibus.*

NOn breuis æui, ſed æternæ veluti magnorum virorum famæ eſt reuerentia, quæ ſublatos ex oculis adhuc colit, ſeruátque rebus nomen. Itaque quanta docenti olim Louanij Bellarmino contigerit veneratio, vel nunc adhuc ſedes teſtatur, in quâ conſidebat in ſcholâ, quæque ob Bellarminiani nominis reuerentiam à ſodalibus Sanctorum omnium ſeruatur illæſa. Quid enim ampliùs habuit Epitecti figlina lucerna, vt tanti emeretur? nulla eſt Stoicæ doctrinæ ad ſacram Theologiam comparatio.

XX. *De Brugenſi Senatu.*

ROgerium cognomento quidem Iuuenem, ex Diui Auguſtini Eremitarum familiâ, ſed exactam iam longiſſimam ætatem ſapientiæ magnitudine validè ſuſtinentem, vt Oraculum Brugis colebant ciues; & quãquam oculis captum ducem libenter ſequebantur. Ergo commouenti ſe hæreticorum furore, quum nihil aut certi, aut ſani, timore animos lymphante, conſuleretur in publicum, conclamant vniuerſi ad Rogerium iri oportere, atque ſententiam rogare, ac ſequi. Nec mora, Senatus vniuerſus hominem conuenit, & quamuis ante cæcum genua ponit, vtque in tantâ furiarum licentiâ patriæ ſalutaria ſuadeat, enixiſſimè rogat; ſe enimvero parituros. Hactenus illi præclarè, ſed verà monentem audiri deſtinata iam diuinæ vindictæ per impios ſæuientis, ciuium ſcelera haud permiſere; nulla enim à conſilio ſalus vbi timor, & furor hic ſceleratos incendit, ille bonos abiicit.

XXI. *De Catanenſi Senatu.*

INauditum hac noſtra, vel etiam ſuperiori ætate, quod quidem me legere meminerim, venerationis in priuati hominis funere

Digitized by Google

Senatus Catanenſis exemplum edidit; Bernardo enim Colnago ipſorum ciue viro de Societate IESV, grandi ſanctimoniæ fama è viuis ſublato, publico luctu, pullâ in veſte, mœſtifico campani æris ſonitu ac ſacrorum hominum vtriuſque ordinis celebritate maxima triduum funeris atque exequiarum impendit; quaſi vnius viri obitus Rempublicam afflixiſſet; nec immeritò, nam vnius ſæpe hominis virtute ſtant regna Deo ſuam illi iram condonante.

XXII. *De Ariſtacoris Mexicana Gente.*

QVis crederet rudibus ingeniis in ſumma morum barbarie virtutis tantam ineſſe admirationem, æſtimationémque, vt quam nondum planè cognitam habent, ipſo eius pulcherrimo ſplendore victi nouerint venerari? Luzerum Ordinis Prædicatorum, Euangelicæ prædicationis gratia diutiùs apud ſe commoratum Ariſtacori incredibiliter coluiſſe traduntur, eius funere decem capitum millium frequentia, lacrymis, lugubribus veſtibus, omníque barbarici doloris ſignificatione effuſiſſimè celebrato. Numquam tota virtus apud homines moritur, quùm integra viuit apud Deum.

XXIII. *De Margarita Philippi III. Hiſpaniarum Regina.*

PRoxima Sacerdotum ſanctitati Religioſarum Virginum dignitas eſt, in qua tantus Euangelij ſplendor elucet; quare ſi probatiſſimi mores accedunt, minimè mirum videri debet eas Regibus ipſis eſſe venerabiles. Id ſibi altè perſuaſerat Margarita plurium virtutum, quàm Prouinciarum Regina, quùm linteo præcincta ſedentibus ad menſam religioſa in cœnatione diſcalceatis ex Claræ diſciplina Virginibus Mantuæ Carpentanorum, in illa ipſa gemini orbis Regia, dapes inferret, atque ancillæ inſtar miniſtraret. Agnoſcebat magni Regis ſponſas, quibus famularem operam nauare terrarum Reginas ſponſi longè maximi obſequium iuberet ac reuerentia.

XXIV. *De Bartholomæo Omuræ Rege.*

IAponiis, præſertim Regulis, gladium, neque etiam quum dormiunt, deponere veteris diſciplinæ apud eos mos eſt, nec ferrum reliqui, niſi ante Reges ponunt ſummæ venerationis argumento. Aduena erat Coſmus Turrianus Societatis IESV, & nulla re, niſi ſacerdotio virtutúmque Apoſtolicarum commendatione ſpectabilis.

Digitized by Google

ctabilis. Hoc ſatis habuit præpotens, vt id loci, Rex Bartholomæus, vt ſumma venerationis ſignificatione proſequeretur; numquam ad illum adibat, quin præ cubili foribus pugionem à latere ſolueret, & exarmatus intraret; quaſi alterius ſanctitate, cuius modeſtiæ faſtigium Regium ſubmitteret, ſatis tutus eſſet.

XXV. *De Aloyſio Goti Principe.*

ALtiùs adhuc deſcendit Aloyſius ingenij ac fidei pluſquam Regiæ Princeps primò, mox etiam ampliſſimæ inſulæ Rex. Qui enim videret ſubditos populos, numquam niſi de genu parentem Regem alloqui, & Sacerdotum dignitatem Regiæ haud modicis interuallis præire crederet; quoties Sacerdotem de conſcientiæ iure, fideique decretis conſuleret, toties in genua prouoluebatur. Tenuit ille hoc adeò conſtanter, vt modeſtiam in magnanimitatem commutare Sacerdotibus opus eſſet; ne dum hic ſua vtitur virtute, illi ſua pariter deuoluerentur.

XXVI. *De Ormuzij Rege.*

TAnta ſe Gaſparis Barzæi hominis de Societate IESV virtus ſplendoribus Ormuzij explicuit, vt non modò Saracenorum vulgus, ſed Regem ipſum admiratione præcelleret ſanctitatis. Itaque adeuntem ad ſe hominem ad ſcalarum caput præſtolari, in aulam deducere, ſuo in throno collocare, ad latus ſedere, abeuntiſque ad pedes abiici, ac manum oſculari, & quam ipſe minimè ſequeretur, Chriſtianæ legis in eius Sacerdote vim reuereri ac colere, vt me iam noſtri pudeat, qui & laudamus, & contemnimus.

XXVII. *De Neophytis Iaponijs.*

ADmirabantur ſine fine Luſitani, quum Ludouico Almeidæ obuiam cum vexillis ac crucibus vicatim exire Neophytos in Iaponia, & quia manum oſculari veſtémque manu contingere non omnes præ concurſu poterant, terræ, in qua ille poſuiſſet veſtigia, certatim oſcula libare viderent. Sed ego homines integræ adhuc fidei, & cui viror quidam adeſſet innocentiæ, authorem ſalutis ſuæ, doctorémque cœleſtis viæ acriùs non coluiſſe miror; quos enim diuinitatis interpretes mortales habent, eos illius quodammodo eſſe participes arbitrantur.

Digitized by Google

XXVIII. *De Pontificibus, ac Regibus.*

DAbo hîc non vnius Principis humanitatem quæ ob egregiam virorum, quibus impenſa eſt, virtutem venerationis nomen decuſque ſuſtineat. Clemens VIII. Stephanum Tuccium è Societate IESV ægrotantem domi inuiſere non indignum faſtigio Pontificio, dignum hominis virtute ac ſapientiâ vindicauit. Idem Philippum Nerium, quem ante adeptum Pontificatum vt amicum ſanctiſſimum coluerat, iam Pontifex venerari non deſtitit, pluſquam Pontificiâ familiaritate. Gregorius decimusquintus decumbentem ad Bellarminum in proximis Quirinali Palatio Tironum Societatis IESV ædibus adiit, atque multâ viri veneratione captus eiuſdem iam ad Superos abeuntis preces ac patrocinium apud Deum modeſtiſſimè poſtulauit. Vrbanus VIII. (quid ni enim etiam viuentem nominem) idem humaniſſimæ venerationis Officium Laurentio Mautino Narnienſi Ordinis Capuccinorum, trium Pontificum Concionatori celeberrimo præſtitit, atque Pontificiâ præſentia ac benedictione aduersùs ſupremam neceſſitatem firmauit. Ferdinandus II. Imperator Dominico Aragonenſi Carmelitani Ordinis Diſcalceati, viro ſanctimoniæ opinione clariſſimo, ſupremùm ægrotanti aſſedit, & Cæſarum maieſtatem ad vilis lectuli ſpondam venerationis ergò demiſit. Philippus II. Regiæ Maieſtatis exemplar, Ferdinandum Albanum Ducem Vlyſippone ſuo in triumpho morientem adire, atque ſolari debitum hominis fidei atque fortitudini obſequium duxit. Vladiſlaus Polonorum Rex inuictiſſimus, cùm Matthias Serbiuius Soc. IESV, Latinæ hoc ſæculo, poſt regnatrices Apes, fidicen lyræ, orator idem ſummus, ac Theologorum nemini in Polonia ſecundus, diuinæ ſcientiæ laureā acciperet frequētiſſima in corona, quam ipſe ſua præſentia amplificaret, iamque annulo eidem ſapientiæ deſponſandus ſolemni Academiarum ritu eſſet, detractum digito ingentis pretij ac primæ indicaturæ adamantem tranſmiſit, vt eo vteretur, haberétque Regiæ monumentum dignationis, quam ingenij ac virtutum expreſſerat admiratio. Nihil ex hac omni veneratione magnis Principibus dignitatis demitur, & ab ipſa, quam colunt, virtutē, non parum ſplendoris additur; nam illam nemo niſi bonus amauit.

XXIX. *De Hæreticis pleriſque.*

VErùm quid ego dixi? corrigo me, ac dictum reuoco; tanta eſt virtutis amabilitas, vt illa etiam iuratorum hoſtium oculi non

ſine

ſine iucunditate moueantur. Quid tam inimicum, quàm ſanæ fidei defenſoribus Hæreticorum magiſtri & plebs ipſa errorum placitis addicta? Vicit tamen Hoſij Cardinalis virtus contumax hominum ingenium, accurrebántque, quà illi tranſeundum erat, vt non ſine veneratione ſpectarent, quem ipſi rudi atque impio ingenio, & Papæ matrem, & Deum dicerent Papiſtarum. Laudabant, quam oderant, & contemptu venerationem miſcentes effuſiſſimè laudabant.

XXX. *De Carnificibus Japonijs.*

TEtrum & barbarorum nomen virtutis admiratione niteſcit, etſi mira atque inaudita res videatur torquere, ac venerari. Sed in hoc vno exemplo & virtutis vis & barbarici feritas ingenij elucet; quæ ne tota virtuti cederet, confirmare ſe opus habuit. Tanta Marcello Maſtrillio Societatis IESV virtutis ſuauiſsimo in ore ſpecies eminebat, vt quamuis damnatum ad ſuſpendium, foueámque (dirum tormenti genus) venerari tamen ipſa cogeretur crudelitas. Itaque foueam, in quam capite pubetenus demiſſo moriendum illi erat, diligenter repurgarunt, ne ſordibus, aut fœdis ibi ſtabulantibus reptilibus, bubonibúſve cruciaretur, hoc ſe hominis, quo neminem modeſtiorem vidiſſent, virtuti ac venerationi dare dictitantes. Enimverò denſa nubium prorumpunt aurea Solis ſpicula, etiam cùm illæ diem condunt, auferúntque mortalibus.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

NEmo melius de virtute iudicium ferat, quàm qui magnos in eâ progreſſus habuerit. Itaque Ignatius, qui eius omne tulerat punctum, rectiſsimè iudicabat; id tum aliàs, tum cùm illatus de Ioanne Auilâ ſermo eſt, apparuit; nam dicente non nemine hominem illum tantis à Deo donis inſtructum, tantâ tractandorum animorum ſcientiâ præditum, tantâ inſuper & tam illuſtri ſanctimoniæ famâ, ſi Societati ſe adiungeret, eius profectò rationibus longè opportuniſsimum fore, ſubdidit Ignatius magnâ cum hominis veneratione. Enimuerò ſi magiſter Auila noſtrum hoc vitæ genus amplecti vellet, ego ei opinor obuiàm ab omnibus procedendum, non ſine ſo-

lemni ritu ac cerimoniâ; nulli enim tanti honores reperiri poſſunt, quos non capiat eminens virtus, miniméque vulgaris.

II. *De Franciſco Xauerio.*

ADdamus Ignatio Xauerium dignum Magiſtro diſcipulum, & qui omnium optimè virtutum in illo diuinam neſcio quam excellentiam admirabiliter ſuſpiciebat, ac venerabatur. Nam quanta fuit aduersùs Magiſtrum ac Patrem veneratio, numquam ad eum ab Indis niſi genuflexum litteras exarâſſe? eius nomen præcisâ Epiſtolarum ſubſcriptione, ſacra inter pignora de collo geſtaſſe ſuſpenſum? vel vno Xauerio Ignatium nos metiri par eſt.

III. *De Franciſco Borgia.*

NEque etiam alia Borgiæ mens fuit, quùm Loiolam atque in ædes, cubiculúmque ipſum, in quo Ignatius olim huius lucis vſuram primam hauſerat, delatus, in genua procumberet, ſolúmque, ex quo ille ſuſceptus eſſet, mille oſculis fatigaret, quum in vrbem ab Hiſpaniâ veniens adhuc Dux, ad eiuſdem Ignatij ſe pedes abiecit, certus non ſurgere, niſi ab eo benedictionem auferret. Tanta erga virum ſanctum ſucceſſoris olim futuri Ducis veneratio fuit; noſcunt ſe inuicem atque noſcuntur, qui virtutum adyta penetrarunt.

IV. *De Roberto Bellarmino.*

OB eam cauſſam nemo certiùs de Aloyſio Gonzaga iudicium ferre Bellarmino potuit, qui Angelici iuuenis olim conſcientiæ arbiter, quæ in illius pectus quaſi in ærarium gratiæ dona intuliſſet Deus, optimè nouerat; ob eámque rem ſepulchri ſedem ad illius optauit pedes; quamquam aliter deinde viſum, atque Ignatij ipſius in tumulum illatus eſt Bellarminus, vt qui parentis optimi venerationem olim eſſet conſequuturus.

V. *De Petro Caniſio.*

QVis credat Caniſium, tam clari nominis virum, ſuæque Germaniæ magiſtrum adoleſcentis adhuc Iulij Mancinelli conſilium, inſtitutionémque quæſiuiſſe, vt proficeret? Sed quod iam tertiò dicendum eſt, virtutum amatores eas, vbicumque demum fuerint, venerari amant. Agebat adhuc in Collegio Romano Iulius, ſed eâ ſanctimoniæ famâ, vt antequam in Germaniam rediret, illum con-

Digitized by Google

uenerit Caniſius, rogaueritque, doceret aliquid, quod ad Religioſi itineris officia pertineret Preces pro imperio habuit Mancinellus, ſcriptóque etiam totius itineris rationem complexus eſt, quam ſibi plurimum profuiſſe, datis ad illum exinde litteris, Caniſius teſtatus eſt., gratulatus homini datam à Deo ſapientiam, quæ non annis, ſed virtutibus contigit.

VI. *De Andrea Ouiedo.*

MAgnum illud naſcentis Societatis columen Petrus Faber tantæ omnibus admirationi olim fuit, vt nec mortuo deceſſerit veneratio; illius enim ergò, Andreas ab ipsâ vſque Gandiâ, in quâ Collegium Rector obtinebat, in vrbem quotannis cereum funale ſubmittebat, quod ad eius ſepulchrum publicæ venerationi accenderetur, quod tum erga viros pietatis opinione claros priuatis facere fas erat, teſtificatione pulcherrimâ, donec veritus, ne à præproperis aliquid peccaretur, ne fieret ampliùs, Vrbanus VIII. recentiſſimo cauit edicto.

VII. *De Collegio Romano.*

HAbuit etiam nuperrimè apud nos externa virtus admirationem; nam ſublatum è viuis Laurentium Mautinum Narnienſem Capuccinũ in aulâ Collegij maximâ, & frequentiſſimâ in panegyri laudari placuit,honore,qui nemini,quod ego ſciam,ſolius virtutis ergò,quam gratus etiam animus non commendaret,adhuc contigit.Sed quum ille plurimum Reipublicæ profuerit,nobis illius veluti partes agere, ac nomina diſſoluere amplum; hominémque ſacræ eloquentiæ ſummum in illo ſapientiæ domicilio laudare decorum fuit; iungit enim veneratio ſapientiæ, quos vitæ inſtituta, curæque ſeiungunt; nam illa vna demum eſt.

CAPVT VIII.

De relata gratia.

O Quantum hinc lumen affulget, quàm amabile, quàm ſalutare! Quoties enim quiſque animo tam fero,atque agreſti inuenitur, qui geminis gratiis tertiam adimat,quæ chori decus eſt, atque ornamentum? nemo profectò vnus eſt, qui gratias

haberi ſibi nolit, ac referri, quantulumcumque demum fuerit beneficium; & quamuis plerique aſpernari videntur, gaudent illi maximè in ſinu, ipſóque contemptu acrius expoſcunt, & vulgatis maiores. Vtinam ea plerique vterentur modeſtiâ, ac beneficiis pares exigerent; auarè id factum dicerem, cùm non vendi, ſed collocari velint beneficia, nullúmque pretium, gratiis maius, ſoluere ſe poſſe credat natio ſuperbiſsima mortalium: illud ſuperbiæ eſt non ferendæ, quòd pro exiguo ac ſæpe nullo benefacto ampliſsimæ exigantur; degenerant itaque paulatim, & turpes, atque ſeruiles abeunt in adulationes, quicumque vt amplis, ita vanis nominibus non tam gratias agendo laudare, quàm ſuperbiam irridendo exprobrare videntur. Sed ita res ſe habet; quamquam inania hæc ſint, capiunt nihilominus animos, & non diſsimulato placent mendacio; tanta eſt gratiarum libido. Iidem homines, qui flagrantiſsimè illa repetunt, moroſiſsimè habent; quaſi verò illos pudeat, quidquam alienæ opis in ſuæ fortunæ cenſum venire, illámque ἀχαριστίας aram olim à Thymoleonte ſanctiſsimè cultam, domi & ipſi habeant, ſummúmque malorum eſſe arbitrentur, quidquam debere ſe, nec ſatis intelligant, pleraque bona omnia nobis aliena ope prouenire, ſed quum odioſiſſimum genus hoc bipedum ſit, eaque ingenij planè ſeruilis peſtis, quî fieri poteſt, vt falsâ magnanimitatis ſpecie deceptos viros magnos corripiat, moréſque efferâ quadam immanitate corrumpat? Illa contrà gratiſsimè indolis eſt, quæ ingenuè, per quos creuerit, fatetur, & ſuæ magnitudinis auctores laudat; tam certò ipſius incremento, quàm auido mortalium ingenio fieri videmus, vt in magnæ fortunæ, veluti in præclari operis molitione, allaboraſſe quamplurimi geſtiant. Quam hominum perſuaſionem, quum gratiam referendo maximè alamus, nemo tam ferreus eſt, qui non libenter apud eum collocet beneficium, à quo in partem fortunæ, atque felicitatis apertâ gratiarum profeſſione recipi ſe poſſe confidit. Nuſquam meliùs benefacta collocantur, quàm vbi diutiſſimè perſeuerant.

I. *De Regibus Sinarum.*

DAte veniam roganti, animæ magnæ, ſi ab vltimis barbaris, & quidem paulò antiquioribus exordium ducimus; virtus enim barbariem ignorat, quam nos Regibus populiſque adſcribimus, quos à noſtris abire moribus videmus; quaſi verò pari cenſurâ dici

non

non poſſit,nos ab illis tantumdem abeſſe: aut liti componendæ alia, quàm virtutis, ſuperſit via, quæ humanum genus latè complexa, moribus, non terris continetur. Itaque Sinici Regni reſtitutor, quum exactis Tartaris regnum ſtabili pace componeret, vt fortiſſimorum ducum, quorum præclara operâ Tartaros vicerat, perenni proſequeretur beneficio, & poſt commune fatum gratus viueret in omnium recordatione poſterorum, aliquid excogitauit atque inuenit, quod rediuiuæ ſemper gratiæ perpetuum duraret argumentum. Ferreas confieri laminas pro numero ducum iuſſit, ſingulorúmque pugnis atque victoriis celari, vnicuique deinde ſuam tradidit, communi omnibus lege, vt poſt ipſorum exceſſum apud familiarum Principes ſeruatæ laminæ certis ab vnoquoque vicibus in iudicium proferri poſſent, toties reos capitis periculo iudicioque erepturæ, dummodo, ne fraus ſæpiùs iudicibus fieret, quoties ſalutares fuiſſent, certis notis inſculperentur. Itaque poſt aliquot iam ſecula viuunt non minùs ducum præclara geſta, quàm ſapientiſſimi Regis grati animi præclara monumenta; ambiguo apud omnem poſteritatem, iudicio, quænam glorioſior memoria ſit, Regiſne, an Ducum? ſed vera æſtimantibus ferrũ illud, cuiuis auro anteferatur, in quo gratiſſimis Regis beneficio, illuſtria viuunt, ac florent geſta maiorum.

II. *De iiſdem.*

QVoniam non magis armis receptam, quàm Philoſophicis inſtitutis temperatam Rempublicam Sinenſes habent, paribus, aut etiam maioribus grati animi ſignificationibus, ſuæ Philoſophiæ parentem, ac legum conditorem ſunt proſecuti. Noſtri homines, quibus minuta Sinicarum ſyllabarum,& lenta nimiùm pronuntiatio videtur, bina illius nomina in vnum conflantes Confuſium dixere illi patria lingua cùm Chriſtum appellant. Huic ergo, qui annos ante Chriſtum natum quingentis, gentes illas ad omnem humanitatem informauit, ampliſſimos honores ac reditus decreuerunt. Manent hodiéque poſt bis mille annos poſteris, è publico reditus: manet nomini gloria; nam quoties renaſcitur luna, certas in ædes, eius gloriæ dicatas, litterati omnes conueniunt, eíque honores habent quæſitiſſimos, infra tamen diuinitatis faſtigium. O quàm feliciter apud Sinas philoſophatur, apud quos magiſtro proximo cæleſtibus, & diſcipulis humani omnes ſub Regibus mãdantur honores. Etenim in eo ſolo Regno, iuxta Platonis votũ, Philoſophia videtur imperare.

III. *De Pio V.*

IN hoc gratiarum auguſtiſſimo templo Antiſtite verè maximo, plura ille huius virtutis reliquit monumenta; nos vnum dabimus, & quidem palmare. Vt enim Pium deceſſorem, à quo ingentia beneficia in eum fuerunt collocata, ſepulcro, annuóque funere honeſtâſſe ſit animi gratiis operantis, obumbratur tamen faſtigio dignitatis, nec ſatis emicat per ſe ſe. Igitur videamus in homine ruſtico, à quo cùm Bergamo noctu Mediolanum profugeret, quòd inquirendo in ſuſpectæ fidei Epiſcopum, in ſuum exitium aliquàm plures irritaſſet, in domum receptus, atque pro ruſtica tenuitate lautè habitus fecerat. Hunc enim frequentiſſimâ inſpectantium, ac fauſta precantium in turba, quum à Laterano, qua die Pontificatus poſſeſſionem adiit, ſublimis referretur, agnouit, atque ad ſe deinde iuſſit vocari, cognitóque duas illi filias eſſe, vt honeſtiùs nec pro fortuna elocaret, bina aureorum millia; vt verò ipſe ſibi proſpiceret, quingentos dedit; nulla ineptæ magnificentiæ oſtentatione opes publicas prodigens, ſed tenuiſſimi villici commodis abundè proſpiciens, quem non equidem donatum auro, ſed agnitum fuiſſe ſatis mirari non poſſum; nam in ea nocturna fuga vix ſemel viderat, verùm vt obliuioſiſſimi mortalium ſint ingrati, ita grati homines memoria maximè valent.

IV. *De Genuenſibus.*

GRande atque omni, quæ referri poſſit, gratia longè maius ab Andrea Auria beneficium acceperunt Ianuenſes, libertatem, qua cùm nihil pretioſius dari ſibi poſſe, vel vicinorum populorum comparatione, vel excuſſæ ſeruitutis experimento didiciſſent, ne ingrati audirent, prouiderunt. Itaque facto ampliſſimo S. C poſita in Prætorio armata ſtatua; attributæ de publico ædes, datum, vt in ſenatum, quoties collibuiſſet, veniret, permiſſum vt armatum ſatellitium domi ad fores haberet, portámque domeſticis in hortis ad mare aperiret inuehendis, euehendiſque, quæ opus forent, extra publicanorum moleſtias, vt quoniam, cùm princeps poſſet, ciuis eſſe maluiſſet, eximius ageret, nonnulla imagine principatus, demum cùm funeris ſolemnia teſtamento vetuiſſet, publica impenſa celeberrimum duxere. Horum pleraque cùm nepotes tenerent, vel obſoleſcente memoria beneficij, quamuis nunc maximè calcat libertas,

bertas, quaſi grauiora eidem ſunt detrita, vel ipſi, vt ciuiliùs agerent, abdicarunt.

V. *De Tereſiâ à IESV.*

IAm priuatorum decora ſunt recenſenda, & primò Tereſia occurrit, iudicio planè grauiſſimo. Erat cuidam Virginum familiæ à confeſſionibus Sacerdos bonus ille quidem, verùm moribus præfractus, ingenióque auſterus, adeò vt Virginibus eſſet peracerbus, & grauis. Rem, quòd ita domeſticæ quietis intererat, ad Tereſiam detulit familiæ præſes; alium ſibi adhibendum videri, ac moroſiſſimi hominis conſuetudinem vitandam. Sed vetuit Tereſia, graui oratione admonens, vrandas eſſe quaſlibet acerbitates, atque diſſimulandam durioris ingenij conditionem; quòd is olim virgines de fraude admonuiſſet, quam in ædium venditione improbi homines adornabant; nolle itaque ſe benemerentem de familia vniuerſa hominem eâ miſſione contriſtare. Eidem Tereſiæ quum in via æſtuanti obuius viator frigidam dediſſet, ingentem ſanè retulit mercedem; nam per aliquot annos pro eius ſalute ſupplicaturam ſe Deo recepit, præſtitítque cum fide; hoc vno Tereſiæ facto vel in hac vita Chriſti Domini oraculum laudatum eſt, quo frigidæ calici mercedem minimè defuturam pronuntiauit.

VI. *De Eleonorâ Auſtriacâ.*

SVbtilis admodum Eleonoræ ex Auſtriadum gente Mantuanorum Ducis in hac gratiarum Philoſophia ratio fuit. Ibi beneficium ſe accipere agnoſcebat, vbi mortalium plurimi debitam agnoſcunt ſeruitutem. Quis enim pauperes artifices, aratores, piſcatores, cæteróſque huiuſmodi ſuos inter numerat beneficos? faciebat hoc tamen Eleonora, eorum ſudoribus ſibi lautias parari dictitans, & otium, quo Principes perfruerentur, illorum laboribus defendi Quamobrem pro illorum manibus pias preces fundere ſollicitè inſtiterat, ne planè viueret ingrata. O animũ verè magnum; eſt in illis obſequiis addicta libertas; quæ, vt nullo vmquam benè emitur argento, ita grati animi libera eſt ſignificatione redimenda.

VII. *De Temazaca nobili Iapone.*

VEreor, ne nimia diuinorum munerum abundantia, quæ gratias maximas iure ſuo repoſcit, vitio noſtro nos reddat ingratos.

tos. Quotus enim quiſque noſtrûm, quòd diſpulſis errorum tenebris, tanta vbertate noſtris ſe regionibus veritatis lumen infuderit, gratias Deo habet? At Temazaca recentis fidei homo, ſed indolis ac generis clarus, quum à prætereuntibus ſalutare IESV, nomen inuocari audiſſet, equo deſiliens, Deo quàm potuit enixiſſimè gratias retulit, quod quibus in terris paulò ante prophana Idolorum nomina aërem quadam infidelitatis contagione afflabant; iam nunc filij ſui ſanctiſſima floreret inuocatio.

VIII. *De Staniſlao Hoſio, & Seraphino Oliuerio Cardinalibus.*

NOn decet benemerentium vitâ gratum animum circumſcribere: geſtit enim, atque extra breuis æui emicat anguſtias, quod in Hoſio obſeruatum non ſine admiratione fuit. Vt enim in colendis ſuperſtitibus, à quibus beneficia ſe recepiſſe nouerat, nemini fuerit ſecundus; ita illorum filiis, cognatis, affinibus, amicis demum iuuandis, fouendiſque cum paucis numerandus eſt. Reputabat vir ſapientiſſimus, ſe illis plurimum debere, in quos, quæ ſibi delata fuerant, conferri potuiſſent beneficia. Seraphinus non minori virtute Iacobi Razalij, à quo beneficium ſe adoleſcentem accepiſſe numquam fuerat oblitus, nepotes aliquot & viuens omni coluit officio, & quaſi ſatis ſibi eo non feciſſet, vt etiam poſt fata viueret gratus, bonorum omnium ſcripſit heredes.

IX. *De Alphonſo Valentino, Ord. Præd.*

GRatus animus ſemper habet quas referat gratias, & ſi præſidia alia deſint, vota in promptu habet & preces. Et ſanè vtiliora hæc ſæpe benefactoribus eſſe, Alphonſi exemplo ſcimus, qui præter ædes honeſti Sacerdotis, à quo in illis ipſis hoſpitio fuerat exceptus, tranſibat numquam (faciebat autem ſæpiſſimè) quin illius manibus ſacro carmine, quod *Reſponſorium* vocant rituales libri, pacem precaretur. ab hac ille ratione non antea deſtitit, quàm homini benè eſſe diuinitùs admonitus, ſuâ ope non ampliùs intellexit indigere.

X. *De Iacobo Cuiacio.*

GRati, atque ingenui animi eſt, ita alienis bonis frui, vt ab aliis te accepiſſe non diſſimules. Facimus hoc aliquanto liberaliùs, quùm

quùm per mortuos proficimus, quorum gloriâ creſcere nos, non inumbrari credimus: at viuorum magnitudinem, ac ſi luminibus officiat, diſſimulare plerique morem habent; ab hoc ita Cuiacium abhorruiſſe tradunt, vt ſuis in libris, quos immenſæ eruditionis plurimos edidit, ſi quis aliorum operâ illis additus ſplendor eſſet, perhonorificè nominaret auctores, immortali grati animi, ac generoſæ indolis teſtificatione.

X I. *De Sixto, & Paulo Quintis PP. MM.*

EXtant horum Pontificum in Liberiana Baſilica ſuperbiſſimi operis ac regiæ magnificentiæ monumenta, quibus alter in Pij V. in Clementis V I I I. alter, à quibus in Senatum lecti fuerant, memoriam ſe gratiſſimos prodiderunt. Sixtus in Dominici Præſepis cellâ, quam marmore plurimo, ſignis, picturis, atque opere tectorio inaurato poſuit, Pio ſepulchri molem amplam, & rerum ab ipſo geſtarum ſigillis è Pario marmore, & maioribus virtutum, ipſiuſque ad viuum expreſsâ ſtatuâ vndique ornatam ſtruxit. Exemplum ſequutus Paulus in aduersâ, Magnæ Deiparæ quam opere adhuc ſumptúque ampliore faciendam locauit, Clementis ſtatuam, & titulos ac monumenta rerum geſtarum ſpiranti è marmore ſepulchro circumpoſuit. Itaque quamuis & ipſi ſibi ſepulchrales ibi ſtatuerint moles, vt in ſuis aliquantulum, in aliorum multo magis ſepulchris viuunt, æterna grati animi commendatione laudati.

X I I. *De Romano ſapientiæ Gymnaſio.*

IPſum ſapientiæ nomen gratiarum admonet, quæ ab illâ editæ, eiuſdem complexu fouentur, ac veluti lacte nutriuntur; Leonis ergo X. qui liberalibus diſciplinis arcem illam eſſe voluit, ac magnificentiſſimè gymnaſium fundauit, quamuis poſt tantum annorum, & aduerſa, aut diuerſa Reipublicæ tempora, integra non perennent beneficia, integer durat honor; & ne mala paulatim apud ſuos nepotes obrepat obliuio, ſingulis annis ſolenni laudatione, eorum reuocatur memoria, ne fugientibus ſeculis euaneſcat, ſed gratiarum manibus veluti reprehenſa redeat ad carceres, non deuerſura ad obliuionem, quæ rerum omnium humanarum meta eſt, quam euitare, niſi gratiis aurigantibus, feruida vix virtus queat.

Digitized by Google

XIII. *De Anglo milite.*

SVpremum inter armorum furorem effrænifque crudelitatis ſæuam licentiam, vt retorrido in agro viridis aliquando ceſpes, ita magnum virtutis exemplum emicuit. In expugnatione arcis Cronzoniæ,quam de Hiſpano in minori Britanniâ Gallus vi cœperat, Aumontius exercitus *Mareſciallus*, trucidari præſidiarios, ac nemini parci mandauerat; fiebant itaque cædes,& victis non inultè morientibus,omnia latè ſanguine redundabant. Dum maximè ira cædibus incaleſceret,nec tam pugna, ſed ſtrages eſſet, Anglus gregarius Hiſpanum, qui ſe in latebras penetrauerat, indeptus, iugulaturus protrahebat, quum ſubitò agnitum bono animo eſſe iuſſit non periturum. Aderant iam manipulares, Hiſpanúmque ad cædem depoſcebant; abſterrere Anglus & ſi vis deditìtio fieret, ferro ſe repulſurum. Exortâ inde rixâ, & clamore inuicem ſublato, ad Aumontium res tota defertur, qui accitum Anglum ſuo cum Hiſpano interrogat: Quid ita iuſſa Ducis intempeſtiuâ illâ humanitate contempſerit, faceſſat illico imperata, ni pareat. Enimuerò Anglus moriturum ſecum Hiſpano, ſi vitam illi conſeruare non poſſet, ſe profiteri; agnouiſſe ſe hominem, à quo in Belgio pari humanitate olim fuiſſet conſeruatus; nolle ſe ingratum viuere, ſi illi moriendum ſit, commori certum ſibi eſſe, quando ſimul viuere non poſſet. Aumontius ſupra gregarij fortunam virtutem admiratus, vtrumque liberum abire permiſit, & mutuo frui beneficio factum laudans,vt raris grati animi exemplis olim inſerendum.

NOSTRA.

I. *De Jgnatio.*

NOn potuit, qui aduersùm ignota etiam capita Chriſti amore beneficus eſſet, in beneficos amicos non eſſe gratiſſimus.Prodidit ſe hîc illius animus non vno experimento; nam & beneficiorum memoriam ſemper quàm recentiſſimam conſeruare, & vicem ſi poſſet reddere, & gratiam ſi minùs liceret referre, habere ſemper illius cura fuit. Quas ille pro benemeritis de ſe preces indixit? quo non officiorum genere coluit? ſiue ad eos inuitandos itaret, ſiue de-

cumbentes

Digitized by Google

cumbentes ſubmiſſis etiam domeſticis adiutoribus iuuaret, ſiue iucundiſſimis rerum Indicarum narrationibus detineret, ſiue denique nullam de illis benemerendi prætermitteret occaſionem.

II. *De Societate IESV.*

CVius ſtudiis atque diligentiâ, quæ ab Ignatij diſciplinâ deriuata profectò eſt, quanta in illo fuerit, & quàm exaggerata hæc virtutis indoles, liquidò comprobatur. Non eſt hîc animus ire per ſingula, non ſuffragiorum infinitam vim, quæ domorum fundatoribus impenditur, non perennia pro illorum ſalute ſacrificia cum ipſis domibus duratura: non litterarum monumenta, quibus illorum nomina, vbicumque Societatis nomen prætenditur, celebrantur: non funera multiplici omnium litterarum ſupellectile inſtructiſſima. Pro vno Henrico IV. 1ↄc hoſtiarum à Societate immolata, quia non omnes ſciunt, prodendum his litteris fuit. Illud verò minimè diſſimulandum, quamquam in illa tanta gentium omnium luce fiat, quod in vrbe quotannis Gregorij XIII. reuocandæ memoriæ inſtitutum eſt, vt res eius præclarè geſtæ in magnâ tum Cardinalium, tum minorum Antiſtitum, ac frequentiſſimâ eruditorum hominum panegyri ab oratore laudentur, id vel ab inuidis illuſtrem & noſtræ commendationis pleniſſimam confeſſionem veritatis non ſemel extorſit, audiente me; apud nos optimè collocari benefacta, quorum memoria æternis grati animi tabulis conſignata iniuriam non timeat vetuſtatis.

III. *De Franciſco Borgia.*

VBerem Sanctorum hoſpitij eſſe mercedem, quoniam excellentioris cuiuſdam generis gratias referre conſueuerint, in bono Franciſci lumine contemplemur. Quid enim homo ſupremam cum ſociis pauperiem ſequutus Archiepiſcopo Toletano redderet, qui domi, non vt mortalem, ſed vt Dei Angelum exceperat, ac diu ſecum omni humanitate cultum lautúmque habuerat? Senſit Franciſcus hoſpitem ſuum, vt humanitatis laude clariſſimus eſſet, fœdis nihilominus vitiis obumbrari non ſine ciuium offenſione; quamobrem ſociis edixit, vt ſe in preces darent quàm accuratiſſimas, próque hoſpitis ſui ſalute factâ manu Deum exorarent: hanc ſibi optimam gratiæ referendæ rationem videri: nec diu illi paruerant præeunti Franciſco, quum Archiepiſcopus aliam ſibi dari mentem, no-

Digitized by Google

uóſque ſenſus pectus ibi percellere admiratus, hoſpitum beneficio mores induit non pœnitendos.

I V. *De Ioanne Berckmanio.*

SVſpicienda innocentiſſimi adoleſcentis grata in magiſtrum pietas, animúſque gratiarum pleniſſimus. Quum enim, quod à magiſtris accipimus, beneficium longè maius, quàm vulgo plerique credant, eſſe ſentiret, non modò omni officiorum genere colendum ſibi putabat Franciſcum Piccolomineum, quem Doctorem audiebat in Philoſophiâ, verùm etiam ſemeſtres ſchedulas piis inſcriptas munuſculis certarum precum, aut ſuppliciorum, quæ ſponte ſuâ, ſed illius mente vltrò ſubiret, offerre inſtituerat; hoc eſſe religioſum honorarium, ne ingratus ei viueret, à quo ipſius vitæ arcana doceretur.

V. *De Matthia Paulo Vagnero.*

PAribus ſe offert veſtigiis Vagnerus, lectiſſimus & ipſe adoleſcens, qui nihil ſub vitæ finem tam timuiſſe viſus eſt, quàm ne qui gratiſſimus vixerat, moreretur ingratus. Violentiſſimâ peſtilentiâ extabeſcens dolebat maximè, ſe adminiſtris fratribus, qui contagionis periculum ſuâ cauſsâ ſubirent, haud ſatis gratum eſſe poſſe, quod iam opis eſſet ſuæ, præſtaturum ſe: itaque dimidiam eorum bonorum partem, quæ ex acerrimorum dolorum patientiâ ſibi obuentura ſperaret, ſe illis libentiſſimè tranſcribere. Suprema etiam morientis vox, Dei vt ſupremi, atque aliorum benefactorum memor fuit. Itaque in gratiarum ſinu, quod diuinæ decet alumnum gratiæ, expirauit.

V I. *De Alphonſo Rodericio.*

DIuinorum beneficiorum amplitudinem, quod Alphonſo quondam datum referunt, qui penitùs quantũ capit cumque humanitas noſtra, informet animo, cum ego, quod eidem Alphonſo vſu venit, veluti onere victũ ſuccubiturũ eſſe pronuntio. Haud tulit illorum lumine euerberatus animus, licèt contemplandis diuinis aſſuetus, admirationis vim inſuetã, ſed prouolutus in genua, totũ ſe in gratiarum actionem ante Chriſti Domini pedes effudit. In eam dum maximè incubit; delapſa cœlo vox monuit. Enimuerò hoc ſtrenuè ageret; gratis enim hominibus omnia bellè procedere, vt Deo longè acceptiſſimis.

V I I. *De*

VII. *De Jgnatio Martinio.*

QVia verò nullæ tantæ haberi gratiæ poſſunt Deo, quæ nos agendi obligatione ſoluant, palàm ad concionem quondam profeſſus eſt Martinius magno orationis ardore, ſe ex animi ſui ſententiâ vehementer cupere, quod ſibi reliquum vitæ ſupereſſet, id totũ poſitis humi genibus, ſublatíſque ad ſydera manibus, ob eam rem tantùm, quòd ſe eius in Societatem filij ſui adlegiſſet, in gratiarum actione tranſigere. Fecítque quod potuit; nam quinas quotidie horas huic operi diligenter impendit. Quod nos hîc lineamus, beatæ illæ mentes in patriâ virtutum feliciter abſoluunt; hoc vnum nimirum æternum vectigal eſt, quod in ærarium inferunt Diuinitatis.

VIII. *De Bernardino Realino.*

SEd vt multùm conemur, impares tamen ſumus, & anguſtior nobis gratiarum prouentus eſt, quàm vt penſionem ſoluere poſſimus gratiarum. Hæc Bernardino cauſſa fuit, vt quod ſuis vnus ipſe opibus ſe non poſſe credebat, id collatitiis operibus præſtare conaretur, id enim ille ab amicis tum coram, tum per litteras exigebat, vt ſe ad agendas Deo gratias iuuare admodum vellent; quamquam quid hoc demum eſſe poteſt? Coëat licèt humani generis turba, ac denſa humeris ſubeat, vel vnius tantùm diuini beneficij pondus haud quaquam potuit ſuſtinere; ſed hoc ipſum teſtatum eſſe velle, ac palàm profiteri nobile gratiarum inuentum, atque opus eſt. Illi gratiſſimi ſunt, qui ſe beneficio vinci non erubeſcunt.

IX. *De Hieronymo Florentia.*

ILlos ego peccare autumo, qui diuturna poſſeſſione beneficiorum, quaſi hereditaria ita callum ducunt, vt obliuiſcantur, quod ſeniorum vitium eſt; nam per initia gratiores ſumus: contrà verò Florentia vir gratiſſimæ duobus Philippis Secundo & Tertio Hiſpaniarum Regibus eloquentiæ, quum Occagnam quondam iniſſet, domum eam inuiſit, ex qua ad Societatem fuerat euocatus, & conclaue ingreſſus, in quo eam primò diuinitus ſibi mentẽ inditam fuiſſe recordabatur, proſtrato humi corpore ſolo libauit oſcula, vt conſcio diuini beneficij, cuius in luculentiſſimas gratias memori animo effuſus Deo ſupplicauit, vt ſibi proprium iuberet eſſe, refloreſcente vel in ipſa ſenectute animo, ac primæ adoleſcentiæ alacritatẽ virtute reuocante.

Digitized by Google

X. *De Hieronymo Foliano.*

CÆterùm vt diuinorum beneficiorum nomina nulla nos gratiarum actione expungere poſſimus, quùm hæc ipſa illorum rationibus inferatur; aduersùs homines longè alia ſpes eſt; plus aliquando referimus, quàm acceperimus, quod Folianum feciſſe iam doceo. Donauerat Neapoli nobilis matrona aureorum xxxvi. grandem videlicet ſummam, ob quam gratias ſtatim habendas optimum factu iudicauit domus Præſes. Itaque euocatos ſocios aliquid vnumquemque iubet conferre, ne ingrati viuerent: alia aliis offerentibus, Folianus totidem tribus conſequentibus menſibus ex auſteritatum atque afflictationum ærario deprompturum actiones, illius nominibus ſoluendis, propitiandoque numini data ſyngraphâ pollicetur. Et verò is erat Folianus, vt etiam maiora pollicitum fides non deficeret, abundantibus animi diuitiis. Hîc mihi hominis non magis opulentiam, quàm liberalitatem admiranti, Oppiani venit in mentem, cuius carmina ſingulis aureis ab Auguſto donata, aurea dici meruerunt, non tam metri bonitate, quàm donantis indulgentiâ: nam quanto ampliori cum laude matronæ beneficentiſſimæ nummi à Foliano totidem duriſſimis, atque ob id pretioſioribus, virtutum gemmis repenſi verè gemmei dici potuerunt?

CAPVT IX.

De Veritate.

QVAM nullo mendacio ſaluberrimam rebus humanis eſſe dicamus veritatem, abundè docent in mendacium corrupti eorum mores, qui quum in rebus agendis, niſi illo inſtar ſepiarum atramento ſe abdant, ſatis ſe tutos non eſſe credunt. Fœdum hominum genus, malo Reipublicæ natum, qui lucem timent ſcelerum ſuſceptorum conſcij, & deſignatorum pauidi. Quid, obſecro, opus eſt rectè agentibus mentiri? Quam olim à mendacio veluti à venenatâ ſtirpe medicinam elicere conati ſunt Stoici, hanc illis nos libentiſſimè remittimus, id enim verò eſt plagis confectum, nouis excitare vulneribus, atque vt ægrotanti medicinam facias, venenum diluere.

Diſpulit

Digitized by Google

Diſpulit mendaces illas opinationum nebulas, quæ totum in orbem largiſſimè ſe infudit, veritas, cui quicumque impares fuere, æternis addicti tenebris, veriſſimas adamati mendacij pœnas luunt. Hæc eſt illa virtus, quæ premi poteſt, non opprimi, cùm nulla tam profunda ſit mendacij nox, nullæ tam denſæ mentientium tenebræ, è quibus ſuâ paulatim luce non eluctetur, eaſque ſubmouens ſuâ ſe aurorâ latè non explicet veritas Coniuratis licèt in eius exitium vmbris pugnetur, antiquiſſimum illi cum tempore initum fœdus eſt, cuius opibus, ac copiis de omnibus mendacij legionibus, quibus ſe tutiſſimum fore arbitratur, haud dubiè triumphans, detracta larua ſuis illud in ſordibus relinquit. Nulla tam facilè minus ægris inſeritur mortalibus, quàm vera dicere; quum id promptum ſit, & nullo artificio comparatum: nulla, quæ maiorem excitet amorem, quotuſquiſque enim non per plana, & ſolida lubentiùs ingredietur, quàm lubricas per vias cœcis foueis, aut inexplicabilibus inſeſſas labyrinthis? amant illam in ſociis, qui toti mendacio conflati ſunt, nullaque tanta mentiendi libido eſt, quæ non veritate capiatur. Compertum equidem habeo, neſcio quibus aulæ corruptoribus, ac geniis planè malis in tutam hanc, & iniuriæ opportunam virtutem videri, ob eamque rem vt rebus agendis, celandiſque inceptis minùs commodam ab vniuerſo aulico negotio proſcribi. Ineptè, quaſi verò vera dicentibus nihil occultum, nihil tutum ſit, ſcimus & nos, animum illico effundere, rimarum plenum eſſe, vndique diffluere, atque nihil clauſum in pectore habere, hominis eſſe parum cauti atque attenti, ſed mendacem eſſe homini libero, atque ingenuo indigniſſimum eſſe profitemur: mendacium odimus, ſilentium atque taciturnitatem amamus; hoc ſatis teguntur, qui illud fugiunt; nemo tacens mentitur.

I. *De Ferdinando II.*

HAnc igitur virtutem è ſuis plurimis, vt Cæſare digniſſimam vnicè quum amaret Ferdinandus, aulicum alioqui gratioſum, quòd æmulum beneficio à Ferdinando augeri non ferens, auſus fuerat Cancellario mentiri, litteras, quibus alter ditabatur, à Cæſare ſcenæ datas eſſe, cæterùm nolle vim habere, ſuo candori, quò longiſſimè à ſimulatione abeſſet, iniuriam factam dolens, Ferdinandus, atque nobilium plenus irarum iuſſit aulâ diſcedere, neque ſibi vmquam ampliùs adeſſe.

Digitized by Google

II. *De Reginaldo Polo Cardinali.*

DIfficillima in Henrici Octaui Angliæ Regis tempora incidit Poli virtus, & primo illo turbine aliquantiſper impulſa eſt, vt validior poſtea pugnaret. Effrœnata Regis libido non ſine dicentium periculo veritatem audiebat; Polus quum & illam prodere indecorum, & apertè profiteri periculoſæ opus plenum aleæ videret, media ſibi conſilia ineunda eſſe decreuerat, veróſque animi ſenſus verborum ambagibus, quæ facilè in vtramuis partem flecti poſſunt, parabat inuoluere: ſed tegi veritas non amat, & præuaricari hominem magnæ olim in Republicâ virtutis futurum Deus non ſiuit; quos enim attulerat ſenſus, repentè obmuteſcens, explicari quum non poſſet, ſenſit ſe diuina ope ab iniuria veritatis prohiberi; ac ne iram Deo monenti moueret, ſe alia omnia ab impij Regis ſententia ſentire propalam profeſſus, illius magnitudinis iecit fundamenta, in quam fruſtrà exinde adulteri ac deſertoris Regis furor incurreret. Hæc mihi ſcribenti propè dolet animus tam paucos ipſo etiam ex Antiſtitum ordine reperiri, qui Ioannis Baptiſtæ exemplum ſequuti vera Principibus proloquantur, quum qui Herodis exemplo inſaniant, plerumque non deſint, ſed multum inſtantis tyranni ferre non poteſt, qui veritatis lumine imbutos oculos non habet.

III. *De Camillo Lellio.*

ILlud adhuc miſerabilius eſt, veritatem, quam minis omnibus interritam eſſe volumus, leuiſſimis ſæpe de cauſſis prodi, aut certè inquinari. Quid enim aliud ſint exaggerata quædam verborum additamenta, quàm veritatis inquinamenta? Agnoſcebat hæc, oderátque Camillus, quæ plerique omnes diſſimulant. Itaque domeſticis in anguſtiis familiæ procuratorem ad Præſulem amicum ire iuſſit, argentúmque eleemoſynæ nomine petere; ille ſatis magnum, & quantum non ſperaſſet Camillus, ab homine acceptum ad Camillum retulit, qui admirans quæſiuit de eo, quî factum id eſſet. Tum procurator, Humaniſſimus vir, vt magnas rei domeſticæ anguſtias eſſe à me intellexit, hocce argentum dedit. Atqui, ait Camillus, neceſſitas quidem aliqua eſt, ſed non magna, ideoque ne furti rei ſimus, tu actutum argentum refer, ne vel leuiſſimo mendacio contaminatum habeamus. O hominem veriſſima dignum laude, qui vel leuiſſimæ veritati magnum argenti pondus poſthabuit?

habuit? Gemma ſcilicet veritas eſt, cui nullum argentum, nullum conferri poſſit aurum.

IV. *De Paſquale Baylonio, Ord. Min.*

VIx mirabuntur plerique Paſquali è ſyluis, paſtorumque mapalibus prodeunti integerrimam veritatis laudem eſſe, quum ſolitudinem mendacia non ament; cæterùm vbique fruticant inolito animis vitio, & proprij compendij aurâ euocante. Verùm Baylonius integram adeò purámque à mendacio è caulis in Franciſci caſtra animam attulit, vt quem numquam ne leuiſſimè quidem conſtaret eſſe mentitum; amabilis ille ac luminoſiſſima Numinis veritas admirabili quodam ſanctimoniæ ſplendore imbueret. Nullum enim colorem, quàm candidum veritatis, diuini fauoris lux magis amat.

V. *De Gulielmo Sirleto, Cardinali.*

NEmpe in ſolis ſyluis virtutem diuerſari plerique hodie opinantur, qui mentiendi morem Aulam vocant, ne deprehenſi erubeſcant; ſed ferreum illorum os nobilibus ab hac eadem exemplis verberandum eſt, vt, quem minimè volunt, ruborem contrahant. Sirletus diu multumque in aulâ verſatus, publiciſque negotiis immixtus, etiam antequam in Senatum legeretur, tantâ ſemper egit oris innocentiâ, vt in libris veritatem ſeſſitare quum crederent vniuerſi, ad faciendam dictis fidem, numquam iurare opus habuerit, dolique ac fallaciarum omnium hoſtem profeſſus, gratiam primùm apud Principes, ac demum purpuram, quum non pauci tanto liberalium, vt vocant, mendaciorum ambitu petunt, ipſe apertâ & numquam timidâ virtute demum inuenerit.

VI. *De Alexandro Oliua, Ord. Erem. Cardinali.*

IIſdem artibus, quàm acceperat, dignitatis amplitudinem, tutatus eſt Oliua, qui prudentiam, cuius validiſſimus erat, hoc, quo plerique ruinoſam ineptè ſuffulciunt, tibicine indigere minimè credidit. Iurabat ſe ab eâ die, quâ puer admodum Auguſtini habitum induerat, verbum nullum dixiſſe, quo vel leuiter læſam ſe veritas doleret. Duo ſibi hominum genera odio eſſe, quòd Rempublicam ac prudentiam proderent; mendaces, ac ſecretorum prodigos, quorum primi ſuam, ſecundi fidem prodant alienam; quibus ſublatis quæ poteſt eſſe hominum in Republicâ ſocietas.

VII. *De Pio V. Pont. Max.*

SEruilia ingenia odiſſe Principes decet vt numquam tuta. Et ſanè Pius nihil niſi vitium odio habere conſuetus, Paulum Giſlerium affinem ſuum, quem Reipublicæ admouere conſtituerat, leuioris errati ſuſpectum palàm fateri iuſſit, confeſſo maiorem apud ſe gratiam fore. Verùm abnuentem, mẽdaciique iam manifeſtum, ob hoc ipſum aulâ ſubmouit, ac beneficiis, quæ iam contulerat, exutum Vrbe cedere, atque in exilium abire iuſſit, haudquaquam Pontificiæ Aulæ luce dignum iudicans, qui ignobiles mendacij tenebras amaret.

VIII. *De Pio IV.*

AT verò Carolo Borromæo ad ampliſſimos honores apud Auunculum Pium viam veritas aperuit; obiicientibus enim amicis tardiorem, hebetiorémque Caroli indolem videri, quàm vt in partem Pontificiarum curarum accerſeretur (ſic enim adoleſcentis prodentem iam tum ſe ſanctimoniam & loquendi parſimoniam homines parum ad virtutes attenti appellabant) reſpondit Pius: Enimuero plus ineſſe adoleſcenti prudentiæ, quàm pompæ, atque adeò ſe illum reliquis ſororum filiis anteferre, quòd alij ſæpiùs, ille verò in mendacio numquam eſſet deprehenſus.

IX. *De Margarita Philippi III. Hiſpan. Regina.*

TErentianum illud, quod plerique vt Oraculum habent, quum ſolidam incidit in virtutem, vanitatis facile arguas: *Obſequium amicos, veritas odium parit*; Comœdia dignum dictum, atque infimâ plebe, cuius obſcuros in mores vtinam numquam Reges deſciſcerent. Sed retinuit regij nominis veritatis amantiſſimam maieſtatem Margarita; etenim è Proceribus vnum, qui veritatem ante Reginæ cupiditatem habens, quam illa apud maritum rem vehementiſſimè vrgebat, eamdem ipſe edocto Rege diſturbauerat, etiam poſt repulſam probauit. Præmium enim veritatis fuit Reginæ placuiſſe, quæ hominem exinde carum habuit, vtque Rex honoribus augeret, pari & ipſa veritatis amore curauit. Equidem neſcio vtrùm laudabilius dixerim fuiſſe, an regiis cupiditatibus veritatem ante tuliſſe, an illius libertate adeò non offenſam, vt & prolixiùs faueret; vtrumque rarum, quum obſequendi, & aſſentandi artes frequentiores ſint, & obſequium ſequatur fauor.

X. *De*

Digitized by Google

X. *De Franciſco à Caſtro-viridi, Ord. Erem.*

SI quam aliam virtutem præſentem odimus, ſublatam ex oculis quærimus, & laudamus; ea veritas eſt, cuius ſplendor è longinquo allicit, vicinus vrit. Itaque Franciſcus, quo Concionatorum nullus in Aulâ Philippi II. veritatem liberiùs profeſſus eſt, quamuis ob id ipſum in exilium bis deportatus, laudatores tamen meruit, quos offenderat; nam Philippus Rex, quum de illius obitu nunciatum eſſet, Procerum de eo variantibus ſententiis, dixiſſe fertur, Regis Concionatorem, & Concionatorum Regem obiiſſe; facile eſt laudare, quem non timeas; nam veritatem Reges timent.

XI. *De Joanne II. Luſitanorum Rege.*

AMant tamen aliquando non minori ſuo, quàm populorum bono, à quorum commodis illius inopiâ Reges abalienantur. Fruſtrà igitur mirari Proceres dixit Ioannes, quod Ioanni Meneſio, homini moribus auſteris, atque ſubruſticis, regiæ domus procurationem cum ampliſſimâ in aulam vniuerſam poteſtate crediſſet. Illum enim vnum virum eſſe, quem vera dicentem libenter audiret, reliquis omnibus ſeruili adulatione veritatis, quam Regibus perneceſſariam eſſe omnes prædicunt, ingentem in Aulâ pauperiem facientibus. Quis autem rara, & vtilia non æſtimet?

XII. *De Joanne Caſtrio, Indiæ Prorege.*

EXhauſto regio ærario, ad Dienſem expeditionem pecuniæ vim ingentem vndique Caſtrius quùm mutuam acciperet, Goanis ciuibus, ſi tradere vellent, nec niſi accepto pignore, militaris vir ingenij ſe barbæ pilum pignori relicturum edixerat; at illi hominis fidem ac dictorum veritatem ſatis experti, ſi ſe certam ad diem redditurum polliceretur, tradituros non dubitare. Itáque factum eſt, vtque ne pili quidem veritatem facere videretur, confecto feliciter bello in tempore repræſentauit.

XIII. *De Gonzalo Luzero, Ord. Prædic.*

CElebre huic nomen apud ſuos fecit veritatis amor, atque odium mendacij; nam quos vel leuiter mentitos intelligeret, eos mortalium vltimos, atque infames eſſe ducebat, opta-

bátque vehementiſſimè, vt acri pœnâ coërcerentur mendaces: iuſtum ſibi porrò videri, vt ne veritati quidem ab iis dictæ fides vlla haberetur, atque ita homines publico malo nati, extra hominum ſocietatem eiicerentur; vt enim probatis etiam mercibus, ſi quæ tamen è locis peſte infectis afferantur, aditum negamus, eaſque procul arceamus, ne morbum contagione vulgent; ſic allatam à mendacibus veritatem, iure quàm optimo ſapientibus videri ſuſpectam.

XIV. *De Joanne Vincentio Pinello.*

NEc commercij quidquam ſibi cum mendacibus eſſe volebat Pinellus. Hic enim quum domum familiámque omnem ad virtutis atque honeſtatis normam exigeret, famulos, quos vel ſemel mentitos deprehenderat, illicò domo ſua exigebat, ſuáſque agere iubebat res. Neque ſolùm à rotundis mendaciis alienos volebat eſſe, ſed offuciis, fallaciiſque abſtinere, ſibique præcipuè inter loquendum aut affirmare, aut negare, omnem verborum ambitum, vt mendacij haud dubiè ſuſpectum, miſſum facere. Rectiſſimè ille quidem; quid enim horologia, ſi minùs veridico ſtellæ indicio temporis notas edant, vt corrupta damnamus; homines ſponte contra animi ſui ſententiam loquentes probabimus?

XV. *De Joanne Auila.*

AMantiſſimum etiam veritatis Auilam fuiſſe tum plurima in omni vitâ, tum monitum illud ſingulare docet, quo hominis per inanem ſimulationem fucatæ ſanctimoniæ auram inuerecundè captantem perculit. Magna iam de illo erat in vulgus opinio; neque ipſe famæ deerat, ſed longâ orationum ſimulatione perdiu ſacrâ in æde genibus nixus, atque in omne modeſtiæ argumentum effictus acriter intendebat. Non fefellit Auilam compoſita illa ſpecies, quippe qui diuino quodam lumine præualidis oculis Correm penitùs introſpiceret. Ergo per ſummam impudentiam Cordubæ hominem orantis ſpecie ludificantem propiùs accedens admonuit, vera virtutum ſectari, & quæ pellucerent intuentibus, omittere. Ad hanc vocem, quaſi veritatis incuſſu vitrea illa ſanctimonia diſſiluit, & conuiciis ac maledictis Auilam excipiens,

piens, palàm fecit, nihil ibi ſolidæ virtutis eſſe, vbi veritatis amor non eſſet.

XVI. *De Franciſco ab Infantulo IESV, Carmelita Diſcalceato.*

GEmella veritatis factorum ſimplicitas eſt, in qua Franciſcus plurimùm excelluit, nihil ſimulare doctus, quum virtutis ductu nihil ageret, cuius illum puderet. Adierat quondam Valentiæ ad Ioannem Riberam Archiepiſcopum, atque admonente fame ſibi cibo opus eſſe illi dixerat; & Ioannes, qui hominis ſanctimoniâ delectabatur, accito nobili puero merendam inſtrui iuſſit: vt factum quod imperauerat puer nuntiauit, conuerſus ad Franciſcum Ribera, nam aderant viri ſapientiâ ac nobilitate primi, in interiora conclauia illum ſe recipere iubet, eſſe ibi, qui eo conuento opus habeant; ſenſit Franciſcus Archiepiſcopum ſuo vt pudori conſuleret, ſcenam apparaſſe, itaque, Atqui ego, inquit, hîc coram omnibus comedam; neque enim celandum eſt me fame probè ſubactum ac victum vires reficere opus habere. Probatus hominis candor eſt, accreuitque famæ aliquid, quæ tunc maximè inualeſcit, quùm eam peſtilens ſimulationis aura non vrit.

XVII. *De Indis.*

VOs verò antiquæ ac veriſſimæ Indiæ accolæ, Gangem inter & Indum vetuſtæ ſapientiæ famam quamuis pluſquam anilibus ſuperſtitionibus deformatam, aliqua tamen ex parte laudatione veritatis retinetis vtcumque. Lubet ex ſapientiæ ruderibus, vti apud nos architectoribus mos eſt, aliquam virtutis regulam elicere. Aiunt igitur rerum vniuerſarum machinam hanc admirabilem, quam ex cœlo, & terra coagmentatum mundum appellamus, ab vna muliere ſuſtineri, ac validiſſimè fulciri, quæ ſi ſuccumbat, totam illam ruere, ſi nutet, concuti non ſine ingenti rerum omnium motu ſit neceſſe; huic porrò mulieri Adaraſati nomen eſſe; nos veritatem Latinè dicemus, cui quum minùs in dies homines fidant, haud mirum profectò eſt, ſubmerſo felicitatis validiſſimo fundamento, ingenti etiam tumultu ac veluti ruitura omnia miſceri.

Digitized by Google

NOSTRA.

I. *De Jgnatio.*

QVùm nuda incedere amet veritas, parum hîc mihi ſcire videntur, qui vocum ſuperlatiuarum veluti ſinuoſo quodam amictu, non tam eam ornare, quàm irretire amant; qua gratia illa ſæpiùs aut corruit, aut certè nutat indecorè; quamquam enim mendacij veneno non occidat, ipſo tamen plerumque illarum vocum ampliſſimis palleſcit afflatu. Id ne fieret, Ignatius, quippe qui veritatis eſſet amantiſſimus, diligenter cauebat, vt domeſtico in ſermone ſuperlatiuis abſtineret; nam plerumque non rerum, quæ ab illa multum abſunt, amplitudinis ſunt ſignificationes; ſed animi affectionibus immodicè ampullantis, non ſine graui iniuria veritatis.

II. *De Ludouico Medina.*

MIxtam miraculo virtutem offert nobis Ludouicus Medina linguæ vel inter cineres potens; cuius enim lingua longiſſimis in peregrinationibus, quas in Italiam, Belgium, nouique orbis ignotas regiones, interque milites, mendacio nunquam fuerat polluta; eamdem duodecim ipſos annos in reliqua ſepulchri tabe par fuit intaminatam, immò purpureo vitæ flore imbutam durare, magna eorum, qui viderunt, admiratione, & ambiguo apud ſapientes; maiúſne miraculum viuentis fuerit, an demortui.

III. *De Conſaluo Sylueria.*

TVam verò linguam, Conſalue, vt Euangelicæ veritati mendaciſſimo Cafrorum generi vel medio ipſo mortis in diſcrimine prædicandæ olim par eſſet, vel à teneris ſuo imbutam lacte veritas ipſa erudiuit. Incredibilis in puero huius amor fuit; quamquam enim, ſi vera fateri vellet, vapulandum ſibi intelligeret, non ideo tamen mendacio verbera ſibi redimenda putauit. Patruóque impudentiam confeſſionis obiicienti, admirabili candore: nolle ſe, ſi quid pueriliter peccaſſet, à mendacio remedium quærere; ſatis ſemel peccatum.

IV. *De*

Digitized by Google

IV. *De Vincentio Regio, & Gaſpare Sanctio.*

QVorum vterque diuinæ veritatis oraculis aſſuetus mendacium odiſſe conſtantiſſimè didicerat. Et Regium quidem eius ad miraculum diligentem fuiſſe tradunt, ne vel ambiguo, ſuſpenſóque verbo eam læderet. Sanctium verò ſatis conſtat cùm in omni vita candidiſſimæ veritatis amantem, tum triginta totis annis numquam eſſe mentitum, vt meritò vtrumque, claros inter interpretes, in adyta ſapientiæ ſe penetraſſe videamus.

V. *De Didaco Ruizio.*

SEd his fortaſſe numquam mentiendi pretium fuit; vt minùs ea virtus ab aliquibus æſtimetur, quæ tentata non eſt;quamquam in quotidiana hominum conſuetudine tam multa quotidie occurrunt, quæ ſine mendacio tranſmitti minimè poſſe, arbitrabantur Philoſophi. Age tamen, & Regum promiſſis componamus. Hiſpali agebat Philippus Tertius, obortáque de nouo vectigali controuerſia, ciues minus, quàm vellet, habebat obſequentes, quòd ſe cogi non poſſe dicerent, ſponte verò nihil daturos. Nec deerant ex Theologis, qui regiæ cupiditati fauerent, ſed quòd hi gratiam Principis veritati præhabere vulgo crederentur, ideo parùm illis auctoritatis in publicum. Ingens id temporis Ruizij nomen, & ſi pro Rege ſentiret, ſequuturum Senatum ac ciues apparebat. Ergo tentari hominem placuit, & quia auro, oblatíſque honoribus inexpiabilem non dubitabant, alia via aggrediendus fuit, ſciebant hominem ingentes atque eruditiſſimos commentarios de diuinæ Gratiæ hominúmque libertatis concordia elaboratos habere, quos ante editum à Paulo V. decretum, quo de illa controuerſia publicatis vtrimque libris diſputare vetuerat, non abſolutos & apud ſe habere cogeretur, & in lucem bono Reipublicæ emittere ſummis votis expeteret. Componit ergo ad Ruizium litteras Lermæus Dux, qui tum rerum arbiter ſummus Philippo erat, laudatúmque, prolixè hominem hortatur, vt iuſtiſſimæ Regis voluntati obſequi velit, illiuſque petitioni ſuæ, quam eſſe validiſſimam Rex intelligeret, momentum addere auctoritatis. Obligare Regem fidem ſuam, acturum ſe cum Pontifice, vt quos premeret ſummæ eruditionis libros, edere poſſet in lucem; tanta eſſe Regis apud optimum Pontificem gratiam, atque auctoritatem, vt de repulſa timendum non videatur. Hortari proinde

Digitized by Google

proinde ſe opere quàm maximo, ne Regis abire iam volentis, voluntatem vnus ipſe, quem omnium vota ſpectarent, vltrà fruſtrari vellet. Valida hæc omnino petitio fuit; ſed apud Ruizium maior omnibus, vt eſt in oraculis, veritas fuit. Reſcripſit, habere ſe gratias Regi, quas numquam poſſet referre pro eâ, quam de ſe haberet opinione, próque promiſſis, quæ ſibi auro gemmiſque eſſent potiora. Cæterùm neque his, neque quibus demum cumque aliis ſe à veritatis, quam vnicè adamaret, ſemitâ ne latum quidem vnguem deflexurum; ac ne ſuſpenſum diutiùs Regem haberet, videri ſibi ciues cogi non poſſe. Huiuſmodi enim verò viris ſi Reges vterentur, ſtaret Reſpublica, quam vbique ruere dolemus in peius. Sed reliquas inter ſeculi labes principalis gratiæ libido Theologiam etiam inflexit, vt ad Principum libidines eius placita plerique detorqueant; quaſi verò aperienda illis latior ad cœlum via ſit, & non diſertè dixerit Chriſtus arctam eam eſſe, atque anguſtam, non tam viam, quàm ſemitam? Quid hi mendaciorum Architectores complanant cupidinibus viam, quas per illam ingredi non poſſe Chriſtus pronunciauit? Hos ego veritatis Sacerdotes, ac non potiùs transfugas, & mendacij ſacrificulos appellem? Hi aularum ſorices, dum ſibi domunculas fodiunt, Chriſtianæ ſubruunt fundamenta felicitatis.

VI. *De Matthæo Riccio.*

SEd grandia fugere mendacia, quamuis auro, aut gratiâ blandiantur, non ego ſupremas inter veritatis amantium artes repoſuerim; in minutis labor longè maior eſt, quæ minùs fœda videntur, atque aſſuetudine vitæ ac Philoſophorum patrocinio tolerabiliora; ſed minutis etiam plagis concidit veritas; & maioribus, non tam huius amore, quàm virtutum aliarum ductu abſtinemus. Matthæum Riccium, quùm primùm Nanchini ſedem fixit, nouæ, ſapientiæ atque legis, quam profitebatur fama vulgata, adeò celebri concurſu frequentabant Philoſophi pariter, atque Magiſtratus Sinarum, vt quùm reſalutandi omnes domi eſſent, ac diſputationibus dies noctéſque continuarentur, fractis viribus deficeret, nec iam tantæ celebritati ſe parem eſſe ſentiret. Talia, vt fit, apud ſe querentem clariſſimus, atque amiciſſimus vir, hortari cœpit, vt per domeſticos ſe idemtidem eſſe negaret domi, ſpatiumque ea arte quieti ſumeret neceſſarium. At, inquit Riccius, Mendacium hoc eſt. Hic verò ridere amicus aduenam, qui hanc mendaciloquam ignoraret

Digitized by Google

ignoraret Philoſophiam. Id vbi ſentit Riccius de Chriſtianæ legis ſanctitate diſputare aggreſſus, & mendacij fœditatem palam fecit, & hominem in maximam dedit admirationem. Vulgata res eſt, & pro miraculo fuit aduenisſe hominem ab vltimo occidente, qui nec leuiter mentiri vellet, quamque ipſi neceſſariam rebus humanis medicinam arbitrabantur, ipſe morbis atque incommodis omnibus deteriorem haberet; quæ res & Riccij famam intendit, & Chriſtianæ legi attulit venerationem; adeò etiam mendaciſſimâ in regione admirabiles ſui amores veritas excitat, ſi delicatè ſeruetur.

VII. *De Roberto Bellarmino.*

AB ipſis iuratiſſimis hoſtibus Bellarmini laudes veritas extorſit, quùm hominem, cuius doctrinâ maximè profligantur, candidum, hodiéque homines non minùs opinionibus erroribúſque, quàm linguâ barbari Papiſtam appellant. Nempe illi ante omnia, vel ab ipsâ adoleſcentiâ, veritas fuit; & dederat ille olim Romæ Philoſophicâ in concertatione grande experimentum. Validâ enim ab aduerſario argumentatione petitum, hærentémque monuerat magiſter, vt obiecta negando inficiaretur, vt moris eſt. Cui Bellarminus. Enimuerò cùm huic veritatem propugnaturus aſcenderim, malo me victum profiteri, quàm cognitæ obluctari. Pulchrius duxit vel cum rubore veritati concedere, quàm ingenioſo mendacio ludificari. Eius nimirum belli tyrocinium egregiè depoſuit, in quo veritatis defenſor acerrimus de innumerabilibus hoſtium fidei mendaciis æternâ cum ſui nominis laude triumpharet.

CAPVT X.

De Amicitiâ

LENISSIMVM hoc eſt humanæ vinculum conſuetudinis, ſine quo amara ſit ipſa vita, odioſa quadam ſolitudinis neceſſitate. Agreſtes, ac feros rupicum illorum mores non familiis, non ciuitatibus aptos, quibus vitam in ſyluis egiſſe primi mortalium creduntur, hæc ſuo paulatim molliuit ingenio, adeóque finxit, vt amabiles eſſe paterentur. Et ineſſe illa quidem ſponte ſuâ videtur ho-

Ioan. Rho virt. hiſt.

minibus, quibus nihil molliùs in omni ſermone, nihil in omni congreſſu elegantiùs notam procreauit. Cæterùm quamquam magnum in hac indole ad amicitiam momentum eſſe non negem, eâ nihilominùs virtute perpoliri amat; quæ, ſi cui paulò aſperiores impetus ſunt, reprimit, aliorúmque moribus dum frangit, accommodat. Quid illis facias, quos ab huius tantæ dulcedinis finibus vel ſiniſtrum quoddam naturæ, ſi verbo venia detur, fatum, ac ſyluestris genius abducit; vel neſcio quæ inepta grauitatis, auctoritatiſque perſuaſio, leuiter primùm concepta, mox ſe ipſa iam valida excludit? quaſi verò id demum ſit grauiter agere, cum nullo conuenire. Hos ego in illas horas terrarum, ad quas neminem acceſſiſſe ferunt, libenter amandem, vt quam ſibi odioſiſſimam eſſe profitentur hominum conſuetudinem, ea carentes, ſibi vnis placeant, moribuſque ſine vllo impedimento perfruantur ſuis. Homines fidibus ſimiles eſſe nihil mihi ambigendum videtur; nam vt illarum vnaquæque domeſtico quodam ſono, proprióque tinnitu pulſa reſpondeat; nulla tamen eſt, quæ legitimè intenta, eodem illo ſocios obturbet; quin admirabili conſenſione vibrata reſpondet, ex quo integer ille, quo tantopere aures capiuntur, ſonus exiſtat. Ita planè in moribus; quum vnuſquiſque ſuis à naturâ, longóque vſu inolitis paulo libentiùs vtatur: attamen illos eoſdem aliorum vſibus attemperare tantum mutuæ intereſt ſocietatis, vt abſonos inter mores, neque inuicem conuenientes, iniri non poſſit. Vide mihi, vt cithariſtes laxas fides intendit, ac nimium adductas eodem opere laxat? hanc tu imaginem melioribus expreſſam coloribus perficies, caſtigatis nimirum moribus, vt amicitiæ dulciſſimo in ſinu molliùs conquieſcas. Sed quos illa ſui habuerit cultores, operæ pretium erit ſpectare, cùm præſertim non admodum hac calcat arena.

I. *De Aloyſio Priulo, Nobili Veneto.*

SEd demet huic noſtræ probrum ætati Aloyſius Priulus, & priſcæ amicitiæ imaginem repræſentabit, ex illâ nimirum prodiens Republicâ, quæ vna barbaricis numquam moribus immixta Italicam adhuc ſpirat nobilitatem. Amauit ergo Aloyſius Reginaldum Polum, quem vt iudicio amâſſe ſcias, conſtantiſſimè amauit: etenim viginti & ſex annos cum illo coniunctiſſimè vixit, animo adeò excelſo, vt quod aut non credent, aut ridebunt, qui amicitias Principum venales habent, delatam ab Iulio Tertio purpuram, ne à ſuo Polo

Digitized by Google

Polo abeſſe cogeretur, repudiâſſe fama vulgauerit. Abiit cum illo igitur in Galliam, Germaniam, Belgium, & demum tranſmiſſo Oceano in ipſam Angliam ſecutus eſt. Obiit ibi Polus,& Aloyſium ſcripſit heredem; verùm hic eodem virtutis tenore vſus,miniméque aditâ hereditate, ſed amici rebus fide optimâ ex immani illo naufragio collectis, quæque ille moriens mandauerat ritè procuratis, vigeſimo à Poli obitu menſe, quod illi tempus omne in amici gratiam inſumptum eſt, rarum ab omni æuo amicitiæ exemplum ad eumdem exceſſit.

II. *De Antonio Bonuiſio, Nobili Lucenſi.*

PAulò antè alterum amicorum par viderat eadem Anglia alterius amici opibus, alterius teſtificatione celeberrimum. Coluerant amicitiam, quamquam vitæ ſtudiis diſſociati, mutuis nihilominùs officiis Thomas Morus, & Antonius Bonuiſius; ille Iuriſconſultorum peritiſſimus, hic mercatorum nobiliſſimus. Verſâ Henrici Octaui libidine Reſpublicâ, & Morus, quo vno ſtare veritas videbatur, fortunis exutus, ac gradu deiectus, carceri addictus, afflictuſque in eâ ruinâ Bonuiſium amicum eſt expertus; quippe qui nec tempori ſeruiens nec Regis indignationi obnoxius,ſuis opibus Morum iuuare non deſtitit. quod Morus datâ nobili epiſtolâ, quam hodiéque Antonij nepotes apud ſe habent, teſtari voluit, magnificè profeſſus eum amicitiæ numeros omnes expleuiſſe. Porrò epiſtola illa, cùm diluto carbone ſit exarata, immaniſſimi Regis in Morum acerbitatem abundè docet, ac ſanctæ amicitiæ nomine clarius fulget,quàm ſi aureis diues characteribus promicaret,quòd enim aurum illi par ſit amicitiæ, quam aduerſæ fortunæ ſpongia non delet?

III. *De Thoma Moro.*

REtulit ab Antonio Morus,quod à pluribus merebatur, vir amicitiarum diligentiſsimus, quo ego vno nomine ampliſsimam laudem noui contineri. Extant eiuſdem epiſtolæ plures ad amicos, quos per Italiam, Hiſpaniam, atque Germaniam eo officij genere, quo vno licèt maxima regionum diſtantia emendatur, ſuauiſsimè colebat. Et verò quid homini melius à naturâ datum dicam, quàm virtutis ergò cum hominibus amicitiam iungere? nam quæ cum ſuperis, ſummóque ac maximo Deo nobis intercedit, ad eam naturæ viribus conari minimè poſſumus. Hoc eſt ſummum bonorum vel

amatum redamare, vel amari redamantem; niſi mutuò reciprocetur amor, amicitia non eſt.

IV. *De Luſitano quodam.*

QVeri ſæpiùs cogor, quorum facta in hiſtoriis legimus, eorum nomina excidiſſe, quibus illa eſſent conſignatiora. Verùm vt gemmarum amatoribus, nullo æſtimationis legitimæ damno illas offerimus, licèt ignoratis eorum, qui eas legerunt, nominibus; haud aliter etiam ab ignoto capite cum virtute geſtis ſplendor conſtat ſuus. Malacæ, quùm Luſitani aliquot diro carcere incluſi ab hoſte Mamudio non ſine mortis ac cruciatuum metu detinerentur, datâ à Tyranno facultate, puerum vnum cum mandatis, vt de redemptione ageret, ad lupum Suarium, qui eò claſſem appulerat, allegarunt. Hic litteris redditis, vt à Suario retineretur, atque in tuto eſſet, perſuaderi ſibi paſſus non eſt; ſed animo ſupra fortunæ conditionem magno, ne quid fortè amicis periculi crearetur, regredi perſeuerauit, quamquam non dubia ſibi ſupplicia imminere à barbaro non dubitaret. Auferamus antiquitatis fumum, cuius commendatione veterum geſta cum admiratione inepti contemplamur, hìc validiſſimæ amicitiæ vultus licet intueri.

V. *De Chriſtophoro Inzantio.*

CErtiorem in perniciem amicitiæ decus tueri voluit Chriſtophorus, clariore perpetuâ laude celebrandus. Irrumpebat per Zamorini Calecutanam Luſitanorũ arcem validè obſidentes legiones magnâ editâ cæde fortium iuuenum, manipulus, interque reliquos promptiſſimè dimicans Chriſtophorus, latumque ferro limitem agens, iam erat in tuto, quùm amicum ſibi caput abeſſe ſentit, medióſque inter hoſtes pugnare. Nihil morari placuit, ſed è veſtigio regreſſus in confertiſſimos irruit, multiſque datis, atque acceptis vulneribus, amicum ſeruauit, incolumemque perduxit in arcem, in qua ipſe paulò pòſt è vulneribus expirauit lætus, quòd non totus moreretur, quia animæ dimidium ſuæ ſuperſtes relinqueret.

VI. *De Amatore Eſpio, Ord. Prædic.*

NOn integram ſine armis, nudum pro amico vulneribus corpus obiicere amicitia; teſtemque ſui roboris laudat Eſpium; ibat hic ſocius Dominico à Monte-maiori, in quem ſicarij perditiſſimi quùm

quùm inuolâſſent, ac porrò vulnerarent, nec furentium impetum clamoribus ſiſtere poſſet Eſpius, medium ſe obiecit, prolaſúmque humi Dominicum toto corpore, quántum potuit, tegere perſeuerauit, nec duabus acceptis magnis, ac lethalibus plagis abſterritus ab officio eſt: ſed latrones feriendi ſcientiâ potiores confecto vulneribus Dominico, Amatori eam gloriam reliquerunt, quæ minimè vanum nominis fuiſſe omen teſtabitur.

VII. *De Neophyto Paraquariano.*

CLariſſimum amicitiæ ſidus non diuerſas modò, ſed aduerſas etiam orbi noſtro gentes, altâ cæteroqui barbarie obrutas afflat, ſed præeunte Euangelij lumine. Paraquarianus Neophytus Turrianum Sacerdotem è noſtris difficillimâ, atque periculoſiſſimâ in expeditione ad barbaros, nulla adhuc prædicatione manſuefactos, comitatus amicitiæ cauſſa, eidem parem ſe animum attuliſſe egregio exemplo docuit. Irruerant ex inſidiis barbari, & denſa ſagittarum nube Patris comites, vnoquoque ſibi conſulente latam per planitiem ſubitò diſiecerant. Palantibus omnibus, in vnum Turrianum barbarorum tela omnia ferebantur, inuicem clamantium hoſtem illum patriæ religionis, quam oppugnatum iret, eſſe configendum; & Turrianus pileo, ac pallio inſignis, ſagittariis eo ſe prodebat ornatu; animaduertit hoc Neophytus, atque ad Turrianum prouolans, diripit humeris pallium, pileumque vertici detrahit, hortatúrque vt ſyluæ latebras, quantum poſſit, pedibus vtens petat, ſimúlque ſyluam oſtendebat, ſe tantiſper hoſtes ludificaturum. Nec ſegniter fecit, pallio pileoque ornatus, conuerſis in ſe hoſtibus celerrimos, vt ſunt illæ gentes pernicitate mirabili, orbes explicans, atque implicans, aliquandiu illa ſpecie detinuit: vtque Turrianum in tutum ſe recepiſſe vidit, contentiſſimo curſu planiciem emenſus, ſyluæ beneficio ſibi quoque conſuluit. Ingenio, virtuteque ſupra Barbarum fuit, qui nouit amicitiæ officia periculis explorari.

VIII. *De Caroli Caraffæ famulo.*

NOn arbitror mihi cum Philoſophis negotium futurum, ſi famuli, ac domini hîc amicitiam appellauero, quam antiquiores charitatem dixiſſe memini. Liberum, qualis apud nos eſt, famulatum amicitia non dedignatur, & eius, quem nos laudamus, olim fuerat; nam Carolus poſt exutas militares ciuiléſque curas,

fundatámque religioſorum hominum familiam famulos ampliùs non aluit. In huius igitur funere famulorum vnus, veteris domini charitatem præſenti dolore inflammante, tantum lachrymarum fudiſſe traditur, vt quùm flendi nullum faceret finem, nec iam dolori ſufficerent oculi, pectúſque ideo intumeſceret, rupta tandem vena ſanguinem reiectans ore, ſuper ipſius feretrum, geminam quaſi animam amico ſacrificaturus procumberet.

IX. *De Ioanne Vincentio Pinello, & Paulo Aicardo.*

LEniora per officia cultam ambobus amicitiam, quam morum integerrimorum ſimilitudo, atque ſapientiæ ſtudia conciliauerant, ſuperiori ætate, Patauium admirabatur. Tenuis Aicordo res erat familiaris, quam tamen litterariam in ſupelectilem largus effunderet; itaque pluſcula venerandæ antiquitatis primæque notæ argentea numiſmata reliqua inter eruditæ voluptatis inſtrumenta, eóque longè cariſſima ſibi comparauerat. Sed qui ſciret amicorum omnia demum eſſe communia, quum illa quondam Pinellus acriùs eſſet contemplatus, ratus verecundia modeſtiáque impeditum, ne peteret, ea ſub noctem illa ipſa die omnia dono miſit. Contrà Pinellus non Aicardum modò omni ope iuuare præſentem, ſed abſentium amicorum rem curare ſumma fide ac diligentia, quam ab iiſdem repeteret; tum ſi quos ad amicitiæ genium reſpondentes inueniſſet, illos enim verò aureos homines eſſe dicebat, quos tamen raros admodum dolebat inueniri; & mihi quidem aureos homines paucos eſſe minimè mirum videtur; ferreum iam ſeculum eſt.

X. *De Virginio Cæſarino.*

NEc tamen nulli ſunt, ne quis amicitiam cum veritate exulatum putet abiiſſe. Habuit illa hoſpitem Romæ præclarum Romani verè ſanguinis principem, Virginium, qui gemino eius officio conſtantiſſimè fungi ſuarum credidit partium eſſe. Nam quos in amicos ſemel receperat, eos verò ſi qua minùs probarentur, liberum ſibi monendi ius integrum ſemper eſſe voluit; & præſenti pecunia iuuandi, quum viueret, & legatis colendi quum mortuus eſt, impoſitam ſibi credidit eſſe neceſſitatem. Vix expedias, quid magis ab amico optes, niſi quod apud probos poſt virtutes pecuniam eſſe oportet, quod niſi fit, venalis, ac proinde nulla iam erit amicitia.

XI. *De*

XI. *De Hugone Boncompagno.*

NOndum is erat Gregorius, ſed vt olim XIII. eſſet eximio amicitiæ cultu priuato iam animo maior merebatur. Afflictos enim ſæua accuſationum procella, ſub qua etiam Pio Quarto Pontifice conciderunt, Caraffas proceres Cardinalem, Ducémque, atque Hadriani mole clauſos, quum ita amici omnes ſimul cum fortuna deſeruiſſent, vt rerum paulò ante Domini Paulo Quarto Pontifice, iam deſertiſſimi ab omnibus, pecuniis etiam ad neceſſaria indigerent, vnus ipſe inuentus eſt, qui inchoatam à Paulo illorum patruo ſuam dignitatem reputans, ne quicquam monentibus amicis, ne certâ cum Pontificis offenſione illorum ſe cauſſæ immiſceret, gratum ſe conſtantiſſimè præberet. Quia ergo pecunia domi non erat, oppignerato officio, quod *Secretariatum* Aula vocat, ad ſex aureorum millia confecit, tantámque ſummam, quantam ab opulentiſſimis amicis vix ſperare potuiſſent Caraffæ, illis vltrò ſummiſit. Reſciuit hominis factum Pius, prolixéque laudauit, vt qui amicos, non fortunam coleret, quæ ſi deſtituat, illico amicorum vaniſſima illa turba, vt pecudum ad paſtum proiectarum, grex aliò dilabatur.

XII. *De Pio Quinto.*

SAnctè etiam cum ſicariis importuniſque latronibus ſeruandam eſſe amicitiam Pius arbitrabatur; Marianus quidam erat Aſculanus latronum ductor, magni per ſcelera & cædes nominis, qui quùm impunè per agros volitâret, ſparſo latè metu Pontificiam ditionem ſollicitam haberet, nec vlla Vrbani prætoris diligentia, quamuis ſubmiſſis militibus homo cautus & ferox comprehendi poterat. Sed amicorum vnus ſe, ſi argentum daretur, proditurum pollicitus, Prætorem per internuntios conuenit, facilè hoc ſibi eſſe, qui vno familiariſſimè vteretur. Sed Pius violari qualem demumcumque amicitiam rem longè indigniſſimam ratus, perfidi hominis operâ vti Prætorem vetuit, ſperare ſe ſine alicuius ſcelere, hominis ſcelera demum poſſe puniri. Reſciuit hoc latro, & Principis reuerentia captus, Pontificiis ditionibus excedens dimiſſo ſuorum globo, voluntarium abiit in exilium, pacémque Prouinciis reddidit; faciliorem expertus Principis iuſtiſſimam indignationem, cui caput crederet ſuum, quàm perfidorum hominum amicitiam, qui illam commodo ſuo cultam venalem haberent.

XIII. De

Digitized by Google

XIII. *De Henrico IV. & Alexandro Vrſino Cardinali.*

DIluenda eſt hæc nominum indignitas magnorũ heroum commemoratione, ne cum aliqua amicitiæ infamia finiamus. Henricus poſtquam Societatis homines, quos minùs cognitos odiſſe olim ſe dolebat, amicos appellare dignatus eſt, non modò viuens regia ſemper beneuolentia ornauit, verùm etiam poſt funus animum ſuum erga Ordinem noſtrum teſtari voluit. Supremis namque teſtamenti tabulis cauit, vt illato in Regum ſepulchra corpore, cor ſuũ Flexiam deportaretur, ibique in templo, quod ipſe vnà cum ampliſſimo Collegio nobis ædificarat, æternum amicæ beneuolentiæ monumentum cuſtodiretur. Eadem amicitiæ ſuauiſſimæ ſignificatione ſuum erga Bellarminũ animũ teſtari voluit Alexander, vt conſtaret morti, quæ humanè omnia fœdera ſoluere ſe poſſe gloriatur, nullum in amicos ius eſſe, quando vel in ipſius regno corde tradito triumphat amicitia.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

SAnctas amicitiæ leges, quàm feliciter coluerit Ignatius, cùm eius præclara ad illius ſarta tecta ſuos inter ſeruanda monita, tum facta liquidò oſtendunt. Huic ille ſtudebat, quum familiares diuerſis inuicem nationibus obloquutiones inhibebat; quum de Principum Chriſtianorum diſſidiis, ac bellis ſermones animis diſſociandis natos, ſeri vetabat, quum crebra inter ſuos litterarum officia latâ lege ſanciebat. Huius inſuper inſtinctu cum amicis dulciſſima miſcere colloquia, deque rebus Indicis, quarum longinquitas & nouitas delectationem affert, certiores reddere; opportunè inuiſere decumbentes atque ægros per ſe atque domeſticos adminiſtros iuuare, menſæ frugaliſſimè lautæ adhibere, vtque commodo ſuo cœnarent, lentiſſimè panis fruſtula mandendo perſeueram abſtinentiam diſſimulare. His ille artibus ſuper incredibilem virtutis opinionem tot ſibi ac Societati amicos parabat, vt turbulentiſſimis temporibus tolerandis, & magnis ſæpe inimicorum conatibus frangendis, vir diuinis aſſuetus præſidiis, illiſque vnicè nitens, non tamen careret humanis; ſic namque res bellè procedunt, quum erecta in Deum fiducia turpem in ſegnitiem apud homines non degenerat.

II. De

Digitized by Google

II. *De Jacobo Laynio.*

ADuctum ex Hiſpaniâ Ioannem Polancum veterem amicum, incredibile dictu eſt, quibus artibus aggreſſus Iacobus ad Ignatij exercitationes perducere ſategerit; exiſtimabat vir altæ mentis nullum à ſe officium proficiſci poſſe, quo melius amico fieret, quàm ſi per illa exercitamenta melior euaderet. Nec reluctantis amici depoſitis apud ipſum Ignatium querelis deterritus eſt, quominus vrgendo peruinceret. Damnatus voti tandem eſt; & quẽ prius amicum habuerat, eadem exinde ſecum profeſſum, fratrem habuit, magnóque nomine Societatem auxit. Has ego amici partes eſſe intelligo, quæ verè bona ſunt optare, vt communia ſint; nam qui nobile illud ab amicitiæ cortinâ effatum amicorum omnia eſſe communia, ad hæc animorum ſublimiora bona pertinere non arbitratur; is, me quidem iudice, anguſtiſſimis finibus cœlo proximam virtutem definit, neque illius vim ſatis intelligit.

III. *De Thoma Cottamo.*

SEd pareamus hominum opinioni, eaque tradamus facta, in quibus vitæ ipſius rationibus amicorum commoda prælata fuiſſe laudamus. Cottamum in ipſo Angliæ littore captum, quòd veteris fidei Sacerdos eam propugnaturus in patriam reuertiſſet, nobili viro tradiderant de more ſatellites, vt Londini ſiſteret ad tribunal. Is cùm Catholicorum partes occultè ſequeretur, accedente Cottamo virtute hominem non in cuſtodiam, ſed in amicitiam recepit; certatum vtrinque eſt animi magnitudine, atque antiquæ fidei, nouæque amicitiæ ſingularia edita exempla. Etenim Cottamus, cui ab amico poteſtas fieret quocumque vellet abeundi, paratique laniatus fugiendæ, ne ab illâ iudiciorum immanitate aliquid amicus caperet detrimenti, rectà in carcerem tetendit, & quam Deo hominique fidem deberet, incomparabili conſtantiâ repræſentauit. Vix coalita erat amicitia, quum ſumma inuaſit decora, vbi enim æternitas ante oculos eſt, tempore opus eſſe non arbitror.

IV. *De Henrico Dionyſio.*

COnſtantiſſimam Henricum inter & Vltraicatenſem Decanum amicitiam ortam ne dixerim, an confirmatam eâ libertate, quâ Henricus admonitum Decanum ad vitæ ſtudia meliora reuocauit,

Digitized by Google

haud equidem facile definiuerim. Illa certè correctio amici fuit, & Decanus per omnem deinde vitam Henricum coluit, redamauítque; ac ne mors penitùs ſolueret, quam virtus conciliaſſet, amicitiam, poſt duos ab Henrici exceſſu annos, vt bonâ noſtrorum veniâ in eodem illius tumulo ſuo cadaueri eſſe liceret, teſtamento rogauit. Datum eſt amiciſſimi hominis voto quod petierat, & ſenſiſſe Henricum Decani aduentum, atque modica declinatione corporis hoſpitium ſepulchrale amico laxaſſe traditum eſt; quod ego, vt in medio relinquendum puto, ita ſanctorum hominum amicitias morte non finiri certiſſimum habeo.

CAPVT XI.

De Liberalitate.

QVI cordi eſt, ne ſibi vni bene ſit, eámque fortunam malignam arbitratur, quam domi clauſam habere ſit neceſſe; illam verò ampliſſimam eſſe decernit, quæ ſe latè fundat, complectatúrque quamplurimos, ad quam rem peragendam tantum ipſa virium ſibi miniſtrat, vt parum, aut nihil ſe fortunæ debere profiteatur. Aurum, argentum, gemmas, & quæ tamquam prima mortales habent, libenter diribere, non ita ille præcipuum; quin res longè viliores materiam ſuæ habeat dignitatis. Quamobrem hoc maximè nomine admirationem meretur hæc virtus, quod, quum omnibus theſauris longè ſit maior, attamen in tenui re familiari poteſt contineri, nec maior, ſi largas opes, congeſtóſque theſauros effundit; nec minor, ſi vel ad frigidę largitionem deducatur, ſeu auro fingat, ſeu argillâ operetur, artis ſuæ paria edit documenta. Splendida ſemper virtus eſt, cuius vel ipſo in nomine latere diuinum neſcio quid arbitrantur homines ſapientiſſimi; quamquam enim tenuis fortunæ iniurias ferre poſſit, noueritque caſas paſtorum ſubire, animi tamen ſordes, pectoriſque anguſtias fugit. Pauperes liberalitas non excludit, ſordidos procul habet. Nihil enim mortalibus amplius, aut magnificum magis diuinitùs datum accepimus, quàm aliis benefaciendo diuinitatem imitari. Quæ res, quo magis illuſtrior accidit, eo nos attentiores eſſe decet, ne imitatione fallamur. Promptum id affinitate vitiorum, quæ incautis liben-

ter

Digitized by Google

ter veniunt in partem nominis, & commendationis. Anguſtus limes eſt, & ſplendor ille, qui à liberalitate diffunditur, confinia ipſa vitiorum neſcio quâ luce afflat, eorúmque tenebras ſuâ quodammodo vicinitate colluſtrat. Quis crederet auaritiæ ſordes irrepere aliquando in liberalitatis commendationem, ſpecioſúmque nomen audere mentiri? At quæcumque beneficia ſpe aliquâ prouentus collocantur, auari animi, ſuóque virtutes compendio metientis eſſe, nemo ignorat. Donat liberalitas, quod vendit auaritia. Vtinam tam falſa hæc eſſet querela, quàm noxia virtuti ea peſtis eſt: mentimur liberalitatem quam perditum imus, cùm eius vſuram nobis requirendam eſſe decernimus: nuſquam pernicioſiùs latet cupiditas, quàm cùm ſub liberalitatis nomine deliteſcit. Leuiùs nocet prodigentia, quæ quamquam nulla bona fruge animum opulentat, pluribus tamen prodeſſe curat, & exigua caſtigatione ad virtutem amat reuerti. Vt enim luxuriem agris lætiùs herbeſcentibus facile depaſcaris, maciem vredinémque nullo, aut longiſſimo diſcuſſeris labore, ita qui ſupra virtutum margines ſe ſe efferunt impetus, pronum eſt reuocare; pigros, & reſtitantes animos ægrè admodum moliaris.

I. *De Paulo IV.*

VIx vllâ ſuperiorum annalium memoriâ inuenietur, qui Paulo par fuerit liberalitate; quum enim rerum omnium humanarum contemptu atque abdicatione nobilis ſummo in gradu ſtetiſſet, imperium pulcherrimas per actiones exercuit. Germano artifici, qui admirandæ ſubtilitatis feram obtulit, viginti aureos numerari iuſſit, mox ſecretò, quot manu caperet, ipſe addidit. Cottidianam ſportulam de more palatij petenti menſtruam inſuper pecuniam aſſignauit, dictitans panem & canibus dari. Latinè inter ſolemnia myſteria perorantibus centenos, ſæpe atque etiam plures dedit. Librario, qui characteribus longè pulcherrimis neſcio quid exarauerat, cùm ab œconomo laboris eſſet ſoluta merces; at ego induſtriam, dixit, artémque munerabor, fecitque c c. aureis datis. Pontificiè factum; nam Principes decet non modò labori ſoluere mercedem, ſed artibus pretium facere.

II. *De Antonio Bonuiſio.*

AMplæ quum Antonio opes fuerint, Principum liberalitatem propemodum exæquauit; ſed præcipua laus fuit Anglos omnes,

quos ſecunda illa Anglicanæ tempeſtatis procella per Edoardi VI. pueritiam furentibus Zuinglianis extorres egit in Belgium, quo ipſe conceſſerat,domi excepiſſe ac fouiſſe animo adeò excelſo,vt paucos adeſſe quereretur; quippe qui cum optimum pecuniarum ac theſaurorum vſum ſapientiſſimè arbitraretur, pluribus prodeſſe.

III. *De Scipione Cobellutio Cardinali.*

Contrà verò tenuis Scipioni etiam in purpura res fuit, quæ tamen ipſa tenuitas homini à voluptatibus alieniſſimo, atque, vt cum Cicerone loquar, frugaliſſimo, in liberalitatem ſuffecit. Huius maximè inſtinctu centenos aureos etiamnum priuatus ac pauper in Hungariæ illius Eccleſiæ vſus, quæ Turcico premitur iugo, annuos ſe ponebat. Et quod vix opulentiſſimi præſtare velint, mille quingentos in ſacram ſupellectilem inſumpſit, quam Epiſcopo ab Oriente in vrbem delato,atque ad ſuos redeunti donaret. Hic demum moriens nullo eorum reſpectu, quos ſanguinis cognatione contingeret, Viterbienſe Societatis IESV Collegium, quod heredem ſcripſit, nobili Bibliothecâ ditauit.

IV. *De Joanne III. Luſitanorum Rege.*

Principalis liberalitatis eſt vltrò dare, ne rubore petentium beneficia Reges vendere videantur; quæ res cùm omnibus accipientibus gratiſſima, grande eſt beneficij additamentum; tum Regibus, niſi quos acrior virtus excitauit propemodum inſueta. Adierat quondam ad Ioannem Pratenſis Comes magnæ primos inter Proceres dignitatis, cui venerationem afferret longa ſenectus, & rerum pro Republicâ geſtarum memoria, quarum illâ fiduciâ immodicâ, nihil ſibi non deberi arbitrabatur; ingentes igitur & audaciæ proximas petitiones libello complexus, eum Regi traditurus, in Regiam venerat, ſed ſiue, vt erat ſenio grauis, fallente memoriâ, ſiue Principem reueritus, aliò deflexerat ſermonem; abeunti libellum, caſu ne, an conſilio? excidiſſe animaduertit Ioannes, ac perlegit; & quamuis ingentes hominis ſpiritus, ac poſtulata confidentiſſimæ vanitatis manifeſta diſſimulare poſſet, maluit tamen liberaliter facere, ſignatúmque, vti optauerat, libellum vltrò ſubmiſit, vt regiâ liberalitate nullo ſoluto verecundiæ portorio frueretur.

V. *De*

Digitized by Google

V. *De Sebaſtiano Luſitanorum Rege.*

QVia breuis æui Rex eſſe debuit Sebaſtianus, ideo quaſi vicinũ occaſum præſentirent virtutes, properatò ſe intendiſſe videntur. Liberalitatem nobiliſſimè exercuit; Ioanni Barrio hiſtoriæ Luſitanicæ conditori III. aureorum annua donauit, poteſtatémque fecit tantum Aromatum ex Indiâ priuato nomine coëmendi) nam Regum ea eſt mercatura) quantum ad IV. ſummam conficiendam ſatis eſſet. Ad hæc ſuos inter nobiles adlegit, menſtruis bis mille *Marauedinis* veteri Luſitanorum computatione: eius viduæ L. & filio annuos CL. atque ad filiæ dotem expediendam vnius nauis in Indiam ſoluentis præfecturam attribuit, quæ ſolet eſſe quæſtuoſiſſima Sed illud longè illuſtrius; nam Regij Quæſtoris viduæ, ne à ſe mariti nomina ſummo iure exigi vellet, anxiè ſupplicanti, dimidiam ſummam remiſit. Vt illa diſceſſit, grandem eam ſummam eſſe amici monuerunt, Regiis hiſce artibus ærarium exhauriri, ac publico latrocinio audaciam dari. Reuocatam illico viduam Sebaſtianus interrogat. Satíſne quantum illi donaſſet, intellexerit? Quid ni? inquit illa, optime Rex, debiti dimidium. Næ tu vehementer falleris, ait Sebaſtianus. Ego verò totum condonaui. Voluit vt Regem decet, integra & quidem ſuo, non alieno iudicio, vti liberalitate.

VI. *De Alexandro Peretto Cardinali Montalto.*

REgum amplitudini Cardinalium ſupparem dignitatem eſſe dicunt, quod vt libentiùs credamus, non modò Regij Sacerdotij ſanctitas, ſed regiarum virtutum officia fidem faciunt. Quid amplius à Rege aliquo deſiderari potuit, quum adeuntem ad ſe pauperem anum, vt aureos quinque exoraret, ſubſcripto ſupplici libello quinquagenorum ſummâ, ſuum ad menſarium remiſit, qui cùm L. vellet numerare, quinque tantùm ſe popoſciſſe anus dicebat; itaque verita mulier, ne error in ſummam irrepſiſſet, impetrato aditu, Cardinalem docet, erratam ſibi ſummam eſſe, nam quinque ad quinquaginta excreuerant. Alexander poſtulato libello, quaſi emendaturus, notam vnam addidit, quâ ex eâ, quâ nunc vtimur, numerandi arte, quamque Arabum inuentum admirabile plerique eſſe tradunt, ducta tota ſumma per denarium, creſceret in aureos quingentos. Gratiis actis ad menſarium iterum adit, qui re animaduerſa, numeratiſque quingentis monuit, vt Cardinalis liberalitate vteretur, nec ampliùs

irritaret, ſi enim tertiò adeat, additurum iterum notulam aliam, qua in quina millia ſumma ſuccreſceret: hoc eſſe hominis longè liberaliſſimi ingenium, ſuæ potius magnitudinis, quàm petentium tenuitatis habere rationem. Idem publicè parœcis ſuis omnibus pharmaca quæcumque Medici præſcripſiſſent gratuita dedit; quod imitati ſunt, qui poſt eum fuere, *Vicecancellarij*. Idem, quod quidem in rationes illatum ſit, quadringenties ſeſtertiûm donauit. Hæc tanta Principis liberalitas, quæ nullum non hominum genus complectebatur. Iudæis ipſis publicum luctum in eius funere expreſſit, qui etiam data Chriſtianis ſtipe, vt illius manibus bene eſſet, ſe facere dicebant, clariſſima vtpotè hoſtili laudatione.

VII. *De Juliano Cæſarino Cardinali.*

TAm claris exemplis numquam Patrum caruit Senatus. Vt data venia antiquius aliquid, quàm pro inſtituto, referamus, effuſiſſimam Iuliani liberalitatem ſanè fuiſſe accepimus, quippe qui omnibus daret, neminémque vacuum dimitteret, parcus ipſe domi, adeóque in ſe durus, vt niſi dandi amor imperaſſet, ſordibus, quàm ſplendori, proprior fuiſſe videri poſſit. Itaque dixiſſe ferunt quẽdam œconomum amico: Enimverò ſi dominum meum abſque pallio, ac toga purpurea prodeuntem videris, tu quidem mirari noli; quæcumque enim domi ſunt, petentibus donat. & hæc tam prompta liberalitas tum intendebatur magis, quum adoleſcentum bonas, & litteris opportunas indoles educaret; nullis enim hic ſumptibus parcendum putabat, ſiue veteris recordatione fortunæ, ſiue ſpe publicæ vtilitatis, perenni fructu largitionis.

VIII. *De Gulielmo Sirleto Cardinali.*

ET hic quoque nihil ſibi domi reliquum faciebat, quùm veſtes, calceóſque ipſos daret, viderétque ſæpiùs famulos eos anxiè requirentes Numquam promptos numos non habuit ad manus, ne morâ beneficia corrumperentur. Sed præcipua liberalitatis cura iuuenum ætatem in ſtudiis fouere, perſoluto Magiſtris ſalario, coëmptíſque libris, quibus vterentur, ac proficerent. Ac ne aliqua gloriolæ ſubtilior, ſed verè peſtilens aura liberalitatem inficeret, petitam ſæpiùs à Pontificibus pecuniam (nam huius rei interpretem agere non recuſabat) nec impetratam, illorum nomine impoſito, repræſentabat de ſuo, vt redundante in alios gloria, integram, nullóque illius

Digitized by Google

illius ore libatam mercedem ipſe reciperet. Ac demum ne dare gratis videretur, pueros, qui ad D. Petri in Vaticano rigidam per hyemem faſciculos ramuſculorum vēdunt, ſæpiùs omnes euocabat, docebatque fidei rudimenta, tum faſciculos omnes vno alteróve in ſingulos argenteo denario, quod ex omnibus vix confeciſſent, liberaliter coëmebat: Itaque non tam excitato inde igne, quàm ſua virtute hyemem temperabat verè luculenta liberalitate.

IX. *De Joanne Vincentio Pinello.*

AMicitiæ qui articulos omnes ſciret Pinellus, amicis mutuam pecuniam dare ſemper abnuit, quòd ea res illi olim diſſoluendæ quædam videretur eſſe ſementis; ſed tamen paulominùs, quàm mutui nomine petiſſent, liberaliter donabat, amicitiam liberalitate fouens, cuius nutriculæ lac, quamquam adulta & valida, numquam recuſat. Idem Carolum Tutyum Mathematicum nobili extulit funere, atque eius affines auctoritate ſumptúque ſuo ita litibus exemit, vt alienæ liberalitatis beneficio, ſuis vti bonis poſſet.

X. *De Alberto Auſtriaco, Belgarum Principe.*

DAmnoſum fori latrocinium fœnebre malum, quamuis non ſine fiſci detrimento ſuſtulerat Albertus, rem eſſe peſſimi exempli ratus, ſi alieno ſcelere creſceret Princeps, & pauperum lacrymas inferret in ærarium. Sed quia numquam non falſis auariſque miniſtris Principum obnoxia eſt liberalitas, auſus eſt ex hoc hominum grege vnus Albertum monere, ne id facere perſeueraret grandem enim ſummam de Principis nationibus decedere. Cui Albertus. Ego verò factum volo. Tu iuſtitiam cole, de rationibus, ac reditibus poſterior tibi cura ſit.

XI. *De Carolo Quinto.*

PErpetuis quamuis bellis ærarium exhaurientibus, liberalitatem nihilominus Carolus amauit, atque exercuit. Vt reliqua, & fortè maiora diſſimulem, Titianum, quo nemo illa ætate ſpirantia heroum ac Principum ora meliùs colorauit, quoties ſe pingeret (nam ſæpiùs feciſſe legimus) toties aureis mille donauit, ac demum attributis annuis redditibus equeſtrem nobiliſſimum in ordinem adlegit; vt ſcirent omnes Principum liberalitatem arte non vinci.

XII. *De Matronis Goanis.*

IOannes Caſtrius, qui primus Proregis Imperio Indiam obtinuit, liberalitatem matronarum eam expertus eſt, vt nihil Romanis Luſitanæ conceſſuræ eſſe videantur. Etenim expeditionem retinendæ Dienſi arci molientem datis gemmis annuliſque ita iuuerunt, vt ſe non mundum modò muliebrem omnem collaturas, verùm oppigneratis, aut etiam diuenditis, ſi opus foret, filiis ipſis, argentum conflaturas dicerent. Vteretur ipſe, vt è Republica eſſe exiſtimaret; ſcilicet hæ ſe filios Reipublicæ, non ſibi genuiſſe intelligebant.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

QVam in caſtris, atque inter hoſtes liberalitatem exercuit Ignatius, ea quoque in rerum diuinarum tractatione conſilio excelſiſſimo vſus eſt. Capta Pompeiopoli, gemino ipſe afflictus vulnere, in Gallorum poteſtatem quum veniſſet, militari liberalitate cuſtodes ipſos, alium pugione, alium balteo, alium clypeo, armiſque aliis alios donans, breui ſibi reddidit amiciſſimos. Imò antequam hoc fieret, expugnatâ in Cantabriæ finibus Naiarâ, & militi ad diripiendam permiſſa, quamquam in ea tota expugnanda ipſe plurimum laboraſſet, manus nihilominùs à præda abſtinuit, eámque commilitonibus liberè permiſit. Hanc indolem vbi diuina gratia altiùs extulit, adeò ab omni auaritiæ ſuſpicione tum ipſe abfuit, tum ſuos voluit recedere, vt quamquam id optimo iure plerique omnes faciunt, accicipere quicquam vel pro ſacrorum adminiſtratione, vel pro aliorum miniſteriorum laboribus, vt vt etiam eleemoſynæ nomine vltro oblatum, ſuis interdixerit, monens liberè, & gratis ea eſſe communicanda, quæ gratis accipiuntur à Deo.

II. *De Claudio Aquauiua.*

RAphaëlem Ragium nobilem Ianuenſem, eumdémque prædiuitem, quùm ſanctioris vitæ calor imbuiſſet, qui primus æſtuantis ab eo animi impetus eſſe conſueuit, diuitiarum exuit amore: quas vt optimè collocaret, eas Collegio, quod Genuæ habet Societas, confectis

Digitized by Google

confectis ritè tabulis irreuocabili nexu donauit. Sed quia eorum, quæ calente animo trãſiguntur, facilis ſubit pœnitentia, nõ ita multò pòſt, homini, quod ſua donaſſet, ægrè fieri Claudius reſciuit; nihil ergo cunctatus donationis tabulas Raphaëli remiſit, nulla exceptione reſcindendas. Innumerabilia ſunt, quæ de genere hoc in medium afferre poſſem in Societatis commendationem, quæ animo excelſiſſimo hoc toto in genere dum liberaliter facit, recentiſſimis exemplis, quæ ſtudio tacemus, vſque in magnificentiam prouecta videri poteſt.

III. *De Carolo Scribanio.*

NIſi hunc hominem vota Deo, paupertas minùs liberalitati opportunum reddidiſſet, nuſquam illa laxiùs, aut cõmodius, quàm huius in pectore habitaſſet. Dare aut in amicorum commoda, ſplendorémque templorum pecunias expendere, hæc Scribanio intima voluptas erat. Et quia nemini vmquam negabat, omnes illi etiam tribuebant, vt mirum minimè ſit eum abundaſſe, qui aliis, non ſibi abundaret; quamquam glorioſiùs illi fuiſſe puto ſua liberalitate alios viciſſe, qui ſubminiſtrando pares non eſſent.

CAPVT XII.

De Magnificentia.

QVAMQVAM hæc rara ſit laus, quæ illis tantùm poteſt contingere, quibus opes fortunámque circumdedit Deus; quia tamen ſplendor illius, & fauor in vulgus ingens eſſe ſolet, nobis ſilentio prætereunda non eſt. Expoſceret illa quidem dicendi genus amplum, & ſui nominis, vt meæ conſcius tenuitatis, ſubuereri poſſim, ne quæ opes inter maximas, fortunámque principalem diuerſari conſueuit, viliori dicioratione faſtidiat. Verùm quia etiam Adamãtes cæteræque gemmarum præclariſſimæ non ſemper elegantiſſimis palis includuntur, aut thecis circumferuntur, nullo interim indicaturæ damno; virtutes itidem quantumlibet exaggeratas, qualicumque tandem oratione proſequi non dubitabo. Illa inter hæc ſui ſecura, & operibus magnis intenta, opes honeſtiſſimè poterit profundere. Huic debent vrbes, atque Prouinciæ publicorum operum moles, quibus vel ad ornatum,

niâ litterarum ac ſanctimoniæ domicilia excitauit, ac reditibus ampliſſimis ſtabiliuit, vt inexhauſtâ non minus auri profuſione, quàm animi magnitudine, annalium in C. R. oratorum fatiget induſtriam, cúmque eloquentiſſimè ab omnibus dicatur, ſemper aliquid ſuperſit dicendum; qui enim nullum de hominum genere benemerendi finem fecit, iure debet ſine fine laudari; nam iiſdem quibus virtus, finibus laus vera deſcribitur.

V. *De Paulo V.*

EXcipiant Gregorij nomen Pauli opera, qui operum nulli Romanorum Pōtificum ſecundus, Regum maximos æmulatus eſt. Hic aquam Paulam x x. ab vrbe milliario veteribus formis reſtitutis immiſit, pulcherrimo caſtello, & ſalientibus plurimis exceptam atque diribitam: Vaticanam Baſilicam grandi acceſſione, ac multorum templorum capaci vltra Michaëlis Angeli Bonarrotæ deſcriptionem amplificauit: minutiſſimam arcem Ferrarienſis ditionis firmamentum excitauit. Regiam in Quirinali extruxit. Et in Eſquilino ſacellum ad Diuæ Mariæ Maioris ſumptus immanis, atque elegantiæ abſolutiſſimæ, marmore omnigeno, iaſpide plurimâ, ære, auro, ac gemmis vndique fulgentibus, in quo Magnæ Virginis tabulam Lucæ penicillo, Gregorij Magni pietate, & conſequentium ſeculorum veneratione prænobilem ſolenni ſupplicatione circumlatam collocauit. Annonâ vt plebs laxiore vteretur, centena millia magnificè inſumpſit. Mitto vrbanas ædes, & ſuburbanum, & Montiſdraconis villam operum amplitudine ſuperioribus paria, ſed non famæ commendatione.

V I. *De Philippo I I. Hiſpaniarum Rege.*

VT Regum fortaſſe nemini plus vnquam opum indulſerit Deus, ita vnus omnium magnificentiſſimè virtutem potuit exercere. Nec mihi nunc fert animus, quæ vix integra hiſtoria complecti poſsit, paucisſimis verbis coërcere. Monaſterij in modum oppidi conditi, haud ita procul Mantua Carpentanorum, quæ nunc Hiſpaniæ Regia, Arabico nomine Madridium dicitur, meminiſſe ſufficiat. Opus ingens & Romanis componendum, in quod c x x. aureorum millia centena expenſa ferunt: quo inſano ſumptu verè regias in magnificorum cenſu partes obtinuit.

V I I. *De*

Digitized by Google

VII. *De VVilelmo Pio Boiariæ Duce.*

QVamquam longo diſtet interuallo, proximus tamen Philippo ibit VVilelmus, vel vnius templi atque ampliſſimi Collegij, quod Societati Iesv Monachij ædificauit, recordatione, regiæ magnificentiæ ampliſſimè auctoratus. Tanto enim ſplendore peregrini marmoris atque æris, ſacra ædes aſſurgit, ea eſt, ſacrorum vaſorum & conditoriorum, totiúſque ſupellectilis diues elegantia, vt materiæ artíſque certamine incredibilis quædam exiſtat religioſi cultus amplitudo, quæque pretium addit, ſpirat in illis VVilelmi pietas, cui cum opibus aſſumptis, non ſatis magnificè ſe perlitaſſe crederet, ad extremum ſe ipſum totum addixit.

VIII. *De Ferdinando II. Imperatore.*

HVic homini laudationem omnē cedere par eſt, cùm vltra fidem ſit hominis magnificentia. Caſtella, oppida, vrbes donare conſueuerat victoribus eâ facilitate, quâ reliqui Cæſares veſtem, aut equum. Nihil Cæſari, quod daret, defuturum vnquam ſibi perſuaſerat. Itaque adeò in hac virtute promouit, vt attentionibus, & quibus Ferdinandi animus non erat, excidiſſe non ſemel videretur. Verùm numquam libentius magnificētiam exercuit, quàm quum reſtituendis Eccleſiis reſtituendæque religioni abundantiſſimè dedit. Itaque paucis annis, quibus apud eum Carolus Carafa Nuntius Apoſtolicus fuit, in rationum tabulis ſatis conſtat XIII. centenorum florenorum millia religioni expenſa ferri: quam tantam magnificentiam bellorum immanes ſumptus cùm non minuerint, immenſum augent. Nunquam ergo pietati deeſt, quod det, ſi danti non ipſa deſit.

IX. *De Franciſco Ximenico.*

HVic par Regibus animus; & in diſpari fortunâ non minor magnificentia. Toletanum ampliſſimum Sacerdotium acceperat curante Iſabellâ Heroinâ illâ Hiſpaniarum, cui ab arcanis fuerat confeſſionibus. Ergo circumſpicere cœpit vir validiſſimi animi, qua potiſſimum ratione modóque affluentes opes bono publico regnorum inſumeret. Duo præclara facinora deſignauit, alterum tuendis à Maurorum incurſione littoribus, alterum excolendis ingeniis. Et deſtinatis reſpondit euentus. Deducta validiſſima claſſe Petro Nauarro Duce, Arcem, quam Hiſpani *Pegnon* dicunt, opportunam, &

vel neceſſarios ad vſus inſtruuntur; huic in caritate plebes annonam, quam nullo niſi ſuo diſtribuit incremento. Nec ideo tamen tota illius laus fortunæ magnitudine, aut opibus continetur, quæ niſi in animum omnino magnum incidant, ſuâ ipsâ mole vt imparem opprimunt; magnæ nimirum mentis opus eſt fortunæ orbem ita temperare, vt nihil in illâ libidini, temeritati liceat nihil, ſed rationis imperio ac virtutum ſe circumagat nutu. Contrarium plerumque obtinet, & qui opibus abundant, fortunæ ipſi ſeruiunt ſuæ, atque æſtu abripiuntur voluptatum. Quibus illud præterea longè periculoſiſſimum eſt, quòd cùm luxurioſi fuerint, ſe magnificos haberi velint, in quo per ſumptuoſa imitamenta virtutis pleroſque falli videmus. Sed magnificentiæ natiuus quidam ineſt ſplendor, & minimè fucatus, quem ita referre imitando, vt attentos fallat, luxus non poteſt; diffluit hic, & ſine lege incaſſum ſpargitur; diffunditur ille, & caſtigato veluti orbe ſplendeſcit. Age ſi lubet, id per contentionem videamus.

I. *De Didaco ab Almagro.*

NEmo, opinor, me iure poterit reprehendere, ſi principalis ac planè regiæ virtutis documenta ab homine priuato lubet auſpicari; nam cùm amplioris gloriæ ſit Regna vincere, quàm obtinere, pleriſque Regum Peruuiani Regni vnà cum Pizarro domitor Almagrus erit anteferendus. Nec ille quicquam à magnis Regibus minùs fecit, quum in Regnum Chilenſe mouens, militibus c. fœnebris auri conſciſſis in publico ſyngraphis donauit. Atque vtinam regias virtutes priuato nomine æmulari ſatis habuiſſet; ſed dum regiam vim ſuperbiámque vſurpat homo impotens, & ſe perdidit, & ingentibus calamitatibus, quibus Peruuium concuſſum eſt, portam aperuit. Vſque adeò periculoſum eſt, etiã virtutibus fortunæ modum tranſcendere.

II. *De Paulo IV.*

PRæcipuam in magnificentiæ principalis rationibus annonæ curam eſſe, non modò ſapientes docent, ſed populi ac gentes conuitio repoſcunt. Quare ingratiſſimi omnium mortalium fuiſſe conuincuntur, qui in Pauli IV. demortui ſtatuas, nomen, atque inſignia pernicioſo exemplo ſæuierunt, immemores, quæ ille patrauerat. Nam arctiſſimâ Italiâ totâ cùm eſſet annona, Paulus, vt Vrbanæ plebi conſuleret, decem, aut duodecim aureis coemptum frumentum, quinque diſtraxit tantâ munificentiâ, vt & ſuperiores Pontifices vicerit,

cerit,

Digitized by Google

cerit, & ſecutis exemplum dederit. Verùm quum vltima prægrauant odia, beneficiorum memoria vitio mortalium præſentia æſtimantium, obſoleſcit.

III. *De Sixto V.*

QVàm alta Sixto fuerit indoles, tum maximè oſtendit, cùm Pontificatum adeptus, veterum Romanorum Principum magnificentiam auſus eſt æmulari. Seruat adhuc honos & nomen obeliſcos ex antiquis ruderibus infinito ſumptu in opportunas vrbis plateas tranſlatos, atque ab impuris ſuperſtitionum ſordibus Chriſtianâ dedicatione expiatos: ſeruat aquæductum formis antiquum ad morem per aliquot millia paſſuum extructus. Seruat Lateranenſe palatium magnitudine amplum, partium deſcriptione, tectorio inaurato, atque picturis longè pulcherrimum: cellam infanti Chriſto eiuſque cunis ſumptuoſiſſimè ad D. Mariæ Maioris inſtructam. Ad hæc quinquagies centenis millibus in Adriani arcem illatis ad ſubita bellorum, imperiique firmamenta conſtitutum ærarium, quod ne priuatos, aut vanos in ſumptus ſucceſſorum vmquam libido exhauriret, aut imminueret, iureiurando Patres adegit. Seruat Bibliothecam aliquantis voluminum millibus in Vaticano Palatio ampliſſimis in conclauibus, iiſque auro ac pictura cultiſſimis collocatam. Seruat impoſitum Vaticano templo bolum verè immanem, quique non minùs audientium fidem, quàm ſuſpicientium aciem infinitâ ac vicinis collibus ſupereminenti fatiget altitudine. Atque hæc omnia quinquennio peregiſſe, cùm ſummæ magnificentiæ, tum acerrimi ſpiritus fuit, qui veluti priuatæ vitæ aggere per omnem propè ætatem ſuſtentatus, impetu erupit.

IV. *De Gregorio XIII.*

SEd inumbrat Sixti gloriam anteceſſoris Gregorij nomen; qui cùm operibus vrbem ornâſſet, ſacellis templorum inſtar peregrino marmore atque muſiuo ſumptuoſiſſimè cultis in Vaticano, & Palatiis regium in morem extructis in Quirinali, conſtitutis Germanico, Anglicano, Scotico, Maronitico, ac Neophytorum, ac demum Romano Collegio bonarum artium ac Religionis ampliſſimo, ac celeberrimo domicilio, orbem ipſum cogitatione complexus, ac diſpergens cum ſole manus, veteri fidei retinendæ continendiſque in officio nationibus tot vbique gentium, extremáque orbis in Iapo-

Digitized by Google

vel neceſſarios ad vſus inſtruuntur,huic in caritate plebes annonam, quam nullo niſi ſuo diſtribuit incremento. Nec ideo tamen tota illius laus fortunæ magnitudine,aut opibus continetur,quæ niſi in animum omnino magnum incidant, ſuâ ipsâ mole vt imparem opprimunt;magnæ nimirum mentis opus eſt fortunæ orbem ita temperare,vt nihil in illâ libidini,temeritati liceat nihil,ſed rationis imperio ac virtutum ſe circumagat nutu. Contrarium plerumque obtinet,& qui opibus abundant, fortunæ ipſi ſeruiunt ſuæ,atque æſtu abripiuntur voluptatum. Quibus illud præterea longè periculoſiſſimum eſt, quòd cùm luxurioſi fuerint, ſe magnificos haberi velint, in quo per ſumptuoſa imitamenta virtutis pleroſque falli videmus.Sed magnificentiæ natiuus quidam ineſt ſplendor,& minimè fucatus, quem ita referre imitando, vt attentos fallat, luxùs non poteſt; diffluit hic, & ſine lege incaſſum ſpargitur; diffunditur ille,& caſtigato veluti orbe ſplendeſcit. Age ſi lubet, id per contentionem videamus.

I. *De Didaco ab Almagro.*

NEmo,opinor,me iure poterit reprehendere,ſi principalis ac planè regiæ virtutis documenta ab homine priuato lubet auſpicari; nam cùm amplioris gloriæ ſit Regna vincere, quàm obtinere, pleriſque Regum Peruuiani Regni vnà cum Pizarro domitor Almagrus erit anteferendus. Nec ille quicquam à magnis Regibus minùs fecit,quum in Regnum Chilenſe mouens,militibus c. fœnebris auri conſciſſis in publico ſyngraphis donauit. Atque vtinam regias virtutes priuato nomine æmulari ſatis habuiſſet; ſed dum regiam vim ſuperbiámque vſurpat homo impotens,& ſe perdidit,& ingentibus calamitatibus,quibus Peruuium concuſſum eſt,portam aperuit. Vſque adeò periculoſum eſt, etiã virtutibus fortunæ modum tranſcendere.

II. *De Paulo IV.*

PRæcipuam in magnificentiæ principalis rationibus annonæ curam eſſe,non modò ſapientes docent,ſed populi ac gentes conuitio repoſcunt. Quare ingratiſſimi omnium mortalium fuiſſe conuincuntur,qui in Pauli IV. demortui ſtatuas,nomen, atque inſignia pernicioſo exemplo ſæuierunt, immemores, quæ ille patrauerat. Nam arctiſſimâ Italiâ totâ cùm eſſet annona,Paulus,vt Vrbanæ plebi conſuleret, decem, aut duodecim aureis coemptum frumentum, quinque diſtraxit tantâ munificentiâ, vt & ſuperiores Pontifices vicerit,

Digitized by Google

cerit, & ſecutis exemplum dederit. Verùm quum vltima prægrauant odia, beneficiorum memoria vitio mortalium præſentia æſtimantium, obſoleſcit.

III. *De Sixto V.*

QVàm alta Sixto fuerit indoles, tum maximè oſtendit, cùm Pontificatum adeptus, veterum Romanorum Principum magnificentiam auſus eſt æmulari. Seruat adhuc honos & nomen obeliſcos ex antiquis ruderibus infinito ſumptu in opportunas vrbis plateas tranſlatos, atque ab impuris ſuperſtitionum ſordibus Chriſtianâ dedicatione expiatos: ſeruat aquæductum formis antiquum ad morem per aliquot millia paſſuum extructus. Seruat Lateranenſe palatium magnitudine amplum, partium deſcriptione, tectorio inaurato, atque picturis longè pulcherrimum: cellam infanti Chriſto eiuſque cunis ſumptuoſiſſimè ad D. Mariæ Maioris inſtructam. Ad hæc quinquagies centenis millibus in Adriani arcem illatis ad ſubita bellorum, imperiique firmamenta conſtitutum ærarium, quod ne priuatos, aut vanos in ſumptus ſucceſſorum vmquam libido exhauriret, aut imminueret, iureiurando Patres adegit. Seruat Bibliothecam aliquantis voluminum millibus in Vaticano Palatio ampliſſimis in conclauibus, iiſque auro ac pictura cultiſſimis collocatam. Seruat impoſitum Vaticano templo bolum verè immanem, quique non minus audientium fidem, quàm ſuſpicientium aciem infinitâ ac vicinis collibus ſupereminenti fatiget altitudine. Atque hæc omnia quinquennio peregiſſe, cùm ſummæ magnificentiæ, tum acerrimi ſpiritus fuit, qui veluti priuatæ vitæ aggere per omnem propè ætatem ſuſtentatus, impetu erupit.

IV. *De Gregorio XIII.*

SEd inumbrat Sixti gloriam anteceſſoris Gregorij nomen, qui cùm operibus vrbem ornâſſet, ſacellis templorum inſtar peregrino marmore atque muſiuo ſumptuoſiſſimè cultis in Vaticano, & Palatiis regium in morem extructis in Quirinali, conſtitutis Germanico, Anglicano, Scotico, Maronitico, ac Neophytorum, ac demum Romano Collegio bonarum artium ac Religionis ampliſſimo, ac celeberrimo domicilio, orbem ipſum cogitatione complexus, at diſpergens cum ſole manus, veteri fidei retinendæ continendiſque in officio nationibus tot vbique gentium, extremâque orbis in Iapo-

Digitized by Google

vel neceſſarios ad vſus inſtruuntur;huic in caritate plebes annonam, quam nullo niſi ſuo diſtribuit incremento. Nec ideo tamen tota illius laus fortunæ magnitudine,aut opibus continetur,quæ niſi in animum omnino magnum incidant, ſuâ ipſâ mole vt imparem opprimunt;magnæ nimirum mentis opus eſt fortunæ orbem ita temperare,vt nihil in illâ libidini,temeritati liceat nihil,ſed rationis imperio ac virtutum ſe circumagat nutu. Contrarium plerumque obtinet,& qui opibus abundant, fortunæ ipſi ſeruiunt ſuæ,atque æſtu abripiuntur voluptatum. Quibus illud præterea longè periculoſiſſimum eſt, quòd cùm luxurioſi fuerint, ſe magnificos haberi velint, in quo per ſumptuoſa imitamenta virtutis pleroſque falli videmus.Sed magnificentiæ natiuus quidam ineſt ſplendor,& minimè fucatus, quem ita referre imitando, vt attentos fallat, luxus non poteſt; diffluit hic, & ſine lege incaſſum ſpargitur; diffunditur ille,& caſtigato veluti orbe ſplendeſcit. Age ſi lubet, id per contentionem videamus.

I. *De Didaco ab Almagro.*

NEmo,opinor,me iure poterit reprehendere,ſi principalis ac planè regiæ virtutis documenta ab homine priuato lubet auſpicari; nam cùm amplioris gloriæ ſit Regna vincere, quàm obtinere, pleriſque Regum Peruuiani Regni vnà cum Pizarro domitor Almagrus erit anteferendus. Nec ille quicquam à magnis Regibus minùs fecit,quum in Regnum Chilenſe mouens,militibus c. fœnebris auri conſciſſis in publico ſyngraphis donauit. Atque vtinam regias virtutes priuato nomine æmulari ſatis habuiſſet; ſed dum regiam vim ſuperbiámque vſurpat homo impotens,& ſe perdidit,& ingentibus calamitatibus,quibus Peruuium concuſſum eſt,portam aperuit. Vſque adeò periculoſum eſt, etiã virtutibus fortunæ modum tranſcendere.

II. *De Paulo IV.*

PRæcipuam in magnificentiæ principalis rationibus annonæ curam eſſe,non modò ſapientes docent, ſed populi ac gentes conuitio repoſcunt. Quare ingratiſſimi omnium mortalium fuiſſe conuincuntur,qui in Pauli IV. demortui ſtatuas,nomen, atque inſignia pernicioſo exemplo ſæuierunt, immemores, quæ ille patrauerat. Nam arctiſſimâ Italiâ totâ cùm eſſet annona,Paulus,vt Vrbanæ plebi conſuleret, decem, aut duodecim aureis coemptum frumentum, quinque diſtraxit tantâ munificentiâ, vt & ſuperiores Pontifices vi-

cerit, & ſecutis exemplum dederit. Verùm quum vltima prægrauant odia, beneficiorum memoria vitio mortalium præſentia æſtimantium, obſoleſcit.

III. *De Sixto V.*

QVàm alta Sixto fuerit indoles, tum maximè oſtendit, cùm Pontificatum adeptus, veterum Romanorum Principum magnificentiam auſus eſt æmulari. Seruat adhuc honos & nomen obeliſcos ex antiquis ruderibus infinito ſumptu in opportunas vrbis plateas tranſlatos, atque ab impuris ſuperſtitionum ſordibus Chriſtianâ dedicatione expiatos: ſeruat aquæductum formis antiquum ad morem per aliquot millia paſſuum extructus. Seruat Lateranenſe palatium magnitudine amplum, partium deſcriptione, tectorio inaurato, atque picturis longè pulcherrimum: cellam infanti Chriſto eiuſque cunis ſumptuoſiſſimè ad D. Mariæ Maioris inſtructam. Ad hæc quinquagies centenis millibus in Adriani arcem illatis ad ſubita bellorum, imperiique firmamenta conſtitutum ærarium, quod ne priuatos, aut vanos in ſumptus ſucceſſorum vmquam libido exhauriret, aut imminueret, iureiurando Patres adegit. Seruat Bibliothecam aliquantis voluminum millibus in Vaticano Palatio ampliſſimis in conclauibus, iiſque auro ac pictura cultiſſimis collocatam. Seruat impoſitum Vaticano templo bolum verè immanem, quique non minùs audientium fidem, quàm ſuſpicientium aciem infinitâ ac vicinis collibus ſupereminenti fatiget altitudine. Atque hæc omnia quinquennio peregiſſe, cùm ſummæ magnificentiæ, tum acerrimi ſpiritus fuit, qui veluti priuatæ vitæ aggere per omnem propè ætatem ſuſtentatus, impetu erupit.

IV. *De Gregorio XIII.*

SEd inumbrat Sixti gloriam anteceſſoris Gregorij nomen, qui cùm operibus vrbem ornâſſet, ſacellis templorum inſtar peregrino marmore atque muſiuo ſumptuoſiſſimè cultis in Vaticano, & Palatiis regium in morem extructis in Quirinali, conſtitutis Germanico, Anglicano, Scotico, Maronitico, ac Neophytorum, ac demum Romano Collegio bonarum artium ac Religionis ampliſſimo, ac celeberrimo domicilio, orbem ipſum cogitatione complexus, at diſpergens cum ſole manus, veteri fidei retinendæ continendiſque in officio nationibus tot vbique gentium, extremáque orbis in Iaponiâ

Digitized by Google

vel neceſſarios ad vſus inſtruuntur, huic in caritate plebes annonam, quam nullo niſi ſuo diſtribuit incremento. Nec ideo tamen tota illius laus fortunæ magnitudine, aut opibus continetur, quæ niſi in animum omnino magnum incidant, ſuâ ipsâ mole vt imparem opprimunt; magnæ nimirum mentis opus eſt fortunæ orbem ita temperare, vt nihil in illâ libidini, temeritati liceat nihil, ſed rationis imperio ac virtutum ſe circumagat nutu. Contrarium plerumque obtinet, & qui opibus abundant, fortunæ ipſi ſeruiunt ſuæ, atque æſtu abripiuntur voluptatum. Quibus illud præterea longè periculoſiſſimum eſt, quòd cùm luxurioſi fuerint, ſe magnificos haberi velint, in quo per ſumptuoſa imitamenta virtutis pleroſque falli videmus. Sed magnificentiæ natiuus quidam ineſt ſplendor, & minimè fucatus, quem ita referre imitando, vt attentos fallat, luxus non poteſt; diffluit hic, & ſine lege incaſſum ſpargitur; diffunditur ille, & caſtigato veluti orbe ſplendeſcit. Age ſi lubet, id per contentionem videamus.

I. *De Didaco ab Almagro.*

NEmo, opinor, me iure poterit reprehendere, ſi principalis ac planè regiæ virtutis documenta ab homine priuato lubet auſpicari; nam cùm amplioris gloriæ ſit Regna vincere, quàm obtinere, pleriſque Regum Peruuiani Regni vnà cum Pizarro domitor Almagrus erit anteferendus. Nec ille quicquam à magnis Regibus minùs fecit, quum in Regnum Chilenſe mouens, militibus c. fœnebris auri conſciſſis in publico ſyngraphis donauit. Atque vtinam regias virtutes priuato nomine æmulari ſatis habuiſſet; ſed dum regiam vim ſuperbiámque vſurpat homo impotens, & ſe perdidit, & ingentibus calamitatibus, quibus Peruuium concuſſum eſt, portam aperuit. Vſque adeò periculoſum eſt, etiã virtutibus fortunæ modum tranſcendere.

II. *De Paulo IV.*

PRæcipuam in magnificentiæ principalis rationibus annonæ curam eſſe, non modò ſapientes docent, ſed populi ac gentes conuitio repoſcunt. Quare ingratiſſimi omnium mortalium fuiſſe conuincuntur, qui in Pauli IV. demortui ſtatuas, nomen, atque inſignia pernicioſo exemplo ſæuierunt, immemores, quæ ille patrauerat. Nam arctiſſimâ Italiâ totâ cùm eſſet annona, Paulus, vt Vrbanæ plebi conſuleret, decem, aut duodecim aureis coemptum frumentum, quinque diſtraxit tantâ munificentiâ, vt & ſuperiores Pontifices vi-

cerit,

Digitized by Google

cerit, & ſecutis exemplum dederit. Verùm quum vltima prægrauant odia, beneficiorum memoria vitio mortalium præſentia æſtimantium, obſoleſcit.

III. *De Sixto V.*

QVàm alta Sixto fuerit indoles, tum maximè oſtendit, cùm Pontificatum adeptus, veterum Romanorum Principum magnificentiam auſus eſt æmulari. Seruat adhuc honos & nomen obeliſcos ex antiquis ruderibus infinito ſumptu in opportunas vrbis plateas tranſlatos, atque ab impuris ſuperſtitionum ſordibus Chriſtianâ dedicatione expiatos: ſeruat aquæductum formis antiquum ad morem per aliquot millia paſſuum extructus. Seruat Lateranenſe palatium magnitudine amplum, partium deſcriptione, tectorio inaurato, atque picturis longè pulcherrimum: cellam infanti Chriſto eiuſque cunis ſumptuoſiſſimè ad D. Mariæ Maioris inſtructam. Ad hæc quinquagies centenis millibus in Adriani arcem illatis ad ſubita bellorum, imperiique firmamenta conſtitutum ærarium, quod ne priuatos, aut vanos in ſumptus ſucceſſorum vmquam libido exhauriret, aut imminueret, iureiurando Patres adegit. Seruat Bibliothecam aliquantis voluminum millibus in Vaticano Palatio ampliſſimis in conclauibus, iiſque auro ac pictura cultiſſimis collocatam. Seruat impoſitum Vaticano templo bolum verè immanem, quique non minùs audientium fidem, quàm ſuſpicientium aciem infinitâ ac vicinis collibus ſupereminenti fatiget altitudine. Atque hæc omnia quinquennio peregiſſe, cùm ſummæ magnificentiæ, tum acerrimi ſpiritus fuit, qui veluti priuatæ vitæ aggere per omnem propè ætatem ſuſtentatus, impetu erupit.

IV. *De Gregorio XIII.*

SEd inumbrat Sixti gloriam anteceſſoris Gregorij nomen, qui cùm operibus vrbem ornâſſet, ſacellis templorum inſtar peregrino marmore atque muſiuo ſumptuoſiſſimè cultis in Vaticano, & Palatiis regium in morem extructis in Quirinali, conſtitutis Germanico, Anglicano, Scotico, Maronitico, ac Neophytorum, ac demum Romano Collegio bonarum artium ac Religionis ampliſſimo, ac celeberrimo domicilio, orbem ipſum cogitatione complexus, at diſpergens cum ſole manus, veteri fidei retinendæ continendiſque in officio nationibus tot vbique gentium, extremâque orbis in Iapo-

niâ litterarum ac ſanctimoniæ domicilia excitauit, ac reditibus ampliſſimis ſtabiliuit, vt inexhauſtâ non minus auri profuſione, quàm animi magnitudine, annalium in C. R. oratorum fatiget induſtriam, cúmque eloquentiſſimè ab omnibus dicatur, ſemper aliquid ſuperſit dicendum; qui enim nullum de hominum genere benemerendi finem fecit, iure debet ſine fine laudari; nam iiſdem quibus virtus, finibus laus vera deſcribitur.

V. *De Paulo V.*

EXcipiant Gregorij nomen Pauli opera, qui operum nulli Romanorum Põtificum ſecundus, Regum maximos æmulatus eſt. Hic aquam Paulam xx. ab vrbe milliario veteribus formis reſtitutis immiſit, pulcherrimo caſtello, & ſalientibus plurimis exceptam atque diribitam: Vaticanam Baſilicam grandi acceſſione, ac multorum templorum capaci vltra Michaëlis Angeli Bonarrotæ deſcriptionem amplificauit: minutiſſimam arcem Ferrarienſis ditionis firmamentum excitauit. Regiam in Quirinali extruxit. Et in Eſquilino ſacellum ad Diuæ Mariæ Maioris ſumptus immanis, atque elegantiæ abſolutiſſimæ, marmore omnigeno, iaſpide plurimâ, ære, auro, ac gemmis vndique fulgentibus, in quo Magnæ Virginis tabulam Lucæ penicillo, Gregorij Magni pietate, & conſequentium ſeculorum veneratione prænobilem ſolenni ſupplicatione circumlatam collocauit. Annonâ vt plebs laxiore vteretur, centena millia magnificè inſumpſit. Mitto vrbanas ædes, & ſuburbanum, & Montiſdraconis villam operum amplitudine ſuperioribus paria, ſed non famæ commendatione.

VI. *De Philippo II. Hiſpaniarum Rege.*

VT Regum fortaſſe nemini plus vnquam opum indulſerit Deus, ita vnus omnium magnificentiſſimè virtutem potuit exercere. Nec mihi nunc fert animus, quæ vix integra hiſtoria complecti poſsit, paucisſimis verbis coërcere. Monaſterij in modum oppidi conditi, haud ita procul Mantua Carpentanorum, quæ nunc Hiſpaniæ Regia, Arabico nomine Madridium dicitur, meminiſſe ſufficiat. Opus ingens & Romanis componendum, in quod cxx. aureorum millia centena expenſa ferunt: quo inſano ſumptu verè regias in magnificorum cenſu partes obtinuit.

VII. *De*

VII. *De VVilelmo Pio Boiariæ Duce.*

QVamquam longo diſtet interuallo, proximus tamen Philippo ibit VVilelmus, vel vnius templi atque ampliſſimi Collegij, quod Societati IESV Monachij ædificauit, recordatione, regiæ magnificentiæ ampliſſimè auctoratus. Tanto enim ſplendore peregrini marmoris atque æris, ſacra ædes aſſurgit, ea eſt, ſacrorum vaſorum & conditoriorum, totiúſque ſupellectilis diues elegantia, vt materiæ artíſque certamine incredibilis quædam exiſtat religioſi cultus amplitudo, quæque pretium addit, ſpirat in illis VVilelmi pietas, cui cum opibus aſſumptis, non ſatis magnificè ſe perlitaſſe crederet, ad extremum ſe ipſum totum addixit.

VIII. *De Ferdinando II. Imperatore.*

HVic nomini laudationem omnẽ cedere par eſt, cùm vitra fidem ſit hominis magnificentia. Caſtella, oppida, vrbes donare conſueuerat victoribus eâ facilitate, quâ reliqui Cæſares veſtem, aut equum. Nihil Cæſari, quod daret, defuturum vnquam ſibi perſuaſerat. Itaque adeò in hac virtute promouit, vt attentionibus, & quibus Ferdinandi animus non erat, excidiſſe non ſemel videretur. Verùm numquam libentius magnificẽtiam exercuit, quàm quum reſtituendis Eccleſiis reſtituendæque religioni abundantiſſimè dedit. Itaque paucis annis, quibus apud eum Carolus Carafa Nuntius Apoſtolicus fuit, in rationum tabulis ſatis conſtat XIII. centenorum florenorum millia religioni expenſa ferri: quam tantam magnificentiam bellorum immanes ſumptus cùm non minuerint, immenſum augent. Nunquam ergo pietati deeſt, quod det, ſi danti non ipſa deſit.

IX. *De Franciſco Ximenico.*

HVic par Regibus animus, & in diſpari fortunâ non minor magnificentia. Toletanum ampliſſimum Sacerdotium acceperat curante Iſabellâ Heroinâ illâ Hiſpaniarum, cui ab arcanis fuerat confeſſionibus. Ergo circumſpicere cœpit vir validiſſimi animi, qua potiſſimum ratione modóque affluentes opes bono publico regnorum inſumeret. Duo præclara facinora deſignauit, alterum tuendis à Maurorum incurſione littoribus, alterum excolendis ingeniis. Et deſtinatis reſpondit euentus. Deducta validiſſima claſſe Petro Nauarro Duce, Arcem, quam Hiſpani *Pegnon* dicunt, opportunam, &

bene fidam piratis ſtationem manu captam, veluti iugum vicinæ Africæ eſſe voluit. Et Compluti Gymnaſium ampliſſimum, atque opulentiſſimum aperuit, decretiſque ſalariis, atque honorum inſignibus à Rege impetratis, Doctores lectiſſimos euocauit, tanto operis ſucceſſu, vt in eam, quam hodie Europa ſuſpicit vniuerſa, doctrinæ famam euaſerit. Ad hæc Biblia ſacra triplici ſermone ſuiſque characteribus diſtincto, ſpectanda, repetito ab antiquitate Origenis exēplo, vaſtum opus, & implicatum regifico ſumptu Complutenſium nomine excuſum publicauit. Pulcherrimam hic viam magnis antiſtitibus præiuit; nam quòd bellum ſacra pecunia geſſit, id littoralium ac nauigantium commodis, quæ ab homine ſacro aliena exiſtimari non debent, ſunt imputanda.

X. *De Alexandro Farneſio Cardinali.*

MAgnos illos ſpiritus, quos ſuperbiſſimo ad Capreolam xx. ab vrbe lapide prætorio ædificando non ſine ſeueriorum aliqua reprehenſione oſtentauerat Alexander, nouiſſimo in opere integræ abſolutæque laudi dedicauit. Templum enim ad Capitolij radices auguſtiſſimum, & quod illius verticem magnitudine atque elegantia prouocaret, x c. impenſâ, auguſtiſſimo IESV nomini poſuit. Fauit etiam magnis auſis temporum fortuna, oblato ſcientiſſimo talium architecto Vincolano, cuius deſcriptio & templi partium dimenſio ſecutis deinde molitoribus pro lege operum fuit; & certè quamquam magnificis impendiis templa iam à Cardinalibus ſint exædificata, Alexander tamen præiuit exemplo.

XI. *De Alexandro Montalto, & Ludouico Ludouiſio Cardinalibus.*

SEquutus non ita multo pòſt alter Alexander inchoatum Andreæ Apoſtolo templum in Vallium viciniâ in eam magnitudinem amplificauit, vt inter præclara vrbis opera à peregrinis inuiſatur: abſumpta ſunt in id opus ſupra c x. aureorum, & frontis adhuc deſunt ornamenta. Verùm omnibus ſacræ magnificentiæ palmam præripit Ludouicus Ludouiſius, qui c c. aureorum immani ſumptu Ignatij titulo, cui patruus Gregorius cœleſtes honores decreuerat, templum magno Deo ponendum legauit, & aſſurgit operoſa moles iactis, ruderato ad LXV. palmorum altitudinem ſolo, validiſſimis fundamentis, at Tiburtino è lapide pilarum ſtriis, capitulis, totâque fronte, deſcriptione pulcherrima ſolidatis. Ad hæc argentea ingentia

vaſa

vaſa operis pulcherrimi, & ex eodem metallo candelabra funalibus apta, & vela ſerica auro illuſa opere phrygio legauit. Et deſtinauerat adhuc plura conferre, ſi vita par animæ magnæ contigiſſet. Vicit Regum auſus, quibus animo, ſi non opibus par, ideóque maior fuit.

XII. *De Federico Borromæo Cardinali.*

NAtus ad regias planè cogitationes ſuſcipiendas tum maximè viſus eſt Federicus, quum Bibliothecam nulli antiquarum ſecundam ad ſancti Sepulchri media in vrbe Mediolano ſtruxit, ac dedicauit. Ampliſſima aula eſt immani camera ſublata, cui plurimum luminis immittunt ſupra coronam in vtraque fronte ad fornicem vſque obducta limpidiſſima ſpecularia. Camera per deuexas ſurgentéſque ſtructuras auro ac viridi folioſo monochromate ad elegantiam diſtincta intuentes detinet, ſectili pauimenti laterculo eadem lineatione variato: ad medios vſque parietes foruli abietini maiores ſurgunt. Librorum in illis infinita vis ab ipſa Græcia Aſiáque petitis antiquis codicibus, ſi quos reliquos fecit barbarorum furor; nam dimidiam prope partem libri manuſcripti obtinent, reliquam typis exarati implent. Vltra hanc aulam conclauia alia minora per atrium adeas, ſiue procul à tumultu Muſis amicum ſeceſſum quæras; ſiue ſtatuarum, tabularum, toreumatum, numiſmatum, vniuerſo denique eruditioris elegantiæ apparatu capiaris. Ad hæc Collegium, cui ab Ambroſio, vti etiam Bibliothecæ nomen eſt, doctorum hominum inſtituit, deditque leges, & victum annuum; vt magni ac pulcherrimi corporis veluti animus eſſet eruditionis. Auget operis gratiam diſſimulatum auctoris nomen, quod nuſquam ibi legitur, ac ne gentilitiis quidem teſſeris indicatur; animoque regio donata ciuibus hæc omnia, quæ centenis millibus conſtant.

XIII. *De Angelo Rocca, Ord. Erem.*

PAulò quidem opibus ſupra priuatam religioſi hominis tenuitatem, vtpotè Pontificij Sacrarij, Sacriſtiam hodie dicimus, tantummodo cuſtos, ſed animo plurimum egreſſus eſt Angelus. Religioſam librorum ſupellectilem ita paulatim amplificauit, vt iuſtam Bibliothecam conficeret, habito librorum etiam delectu, ne inutilium mole oneraretur potius, quàm ornaretur; eam verò moriens publicam fecit, iuſſitque ad Diui Auguſtini collocari, vbi ab eruditis celebratur.

XIV. De

XIV. *De Emmanuele Luſitaniæ Rege.*

TEmplum ante modicum ad Tagi oſtia poſitum à deceſſoribus Regibus,Indicæ gazæ opulentiâ Emmanuel magnificentiſſimè auxiſſe eam in amplitudinem fertur, vt Philippus II. quartus ab eo, vt primùm vidit, conuerſus ad ſuos, Enimverò nos, dixerit, nihil ad Eſcuriale moliti ſumus; nec mirum,nam c c. aureorum ſibi ab vſque Cherſoneſſo allata vnica in illud donatione quōdam erogauit. Idem miſſo in vrbem Triſtano Acunia ab Indica præfectura reduce, munera Leoni X. Pontifici dedit Attalicam ſacrorum veſtem,tot margaritis gemmiſque diſtinctam,atque collucentem,vt I Ↄ c.æſtimaretur à peritis. Quo munere religionem atque magnificentiam regiam vtramque virtutem teſtatus eſt. Neque enim decet Reges ſordidè religioſos eſſe.

XV. *De Magdalenâ Vlloâ.*

IN hac matrona non perinde opes, quas fundandis religioſorum hominum Collegiis,& pauperibus educandis,alendiſque virginibus,continuáque largitione,quamuis ampliſſimas conſumpſit,atque animum ſupra priuatæ fortunæ modum magnificentia vſum æſtimauerim; etenim quum illi vna eſſet ratio pro Deo donare ac profundere, interrogata quondam,quantum pecuniæ tam immanibus ſumptibus impendiſſet, magno planè animo reſpondit, Enimverò neſcire ſe, cui ſatis eſſet,ſi vni Deo ſumptuũ ſuorum ratio conſtaret,cuius nomine illæ omnes ſummæ in rationem eſſent inferendæ: nec plura quæri oportere,ne ſordida quadã diligẽtia liberalitatis gratia periret.

CAPVT XIII.

De Eleemoſyna.

QVVM in toto miſericordiæ negotio præcipuæ eleemoſynæ ſint partes,eidem poterat accenſeri; nos tamen viros magnos ſequuti, liberalitati, cui maximè amat ſuccenturiari, duximus adiungendam, ſecuri quandocumque dicatur,non ſine plauſu dicendam. Quæ enim vſquam,aut vmquam gens fuit, cui amata non ſit lux iſta humanitatis? Sectæ ipſæ quaſcũque malus fidei error longè à veris virtutibus abducit, quam-

quam

quam nunc has, nunc illas pro morum libidine proſcribant, huic tamen locum ſuâ in Republica eſſe,pleræque omnes volunt.Non indiget illa laudari. Quis enim cum laude ſolem laudet,cuius laudatiſſima lux in omnium oculis habitet, omnium animis blandiatur? Mirum proinde videri poſſit,quid tam multi eius in laudibus ſint,magni morum Magiſtri,Chriſtianæ non minus ſanctitatis,quàm eloquentiæ antiſtites Chryſoſtomus,Cyprianus,Nazianzenus,quaſi obſcura eſſet virtus,aut egens commendatione, quæ totius generis humani ſuffragio longè eſt gratioſiſſima.Verùm licèt hæc veriſſimè dicātur;tamen quum fulgor iſte virtutis,vt alimenti edax,non ſine aliquo nutriatur, aut quæratur impendio, pleriſque non lucet. Si aureus ille clariſſimi ſideris ſplendor,quo nemo non mirificè capitur ac delectatur,collatis indigeret alimentis,aut aliunde,quàm ab Oceano ſibi prouideret;vereor, ne mortalium plurimi in ſupplementum luminis dare de ſuo recuſarent,gratuitas tenebras emptæ luci præferentes;occœcat nimirum viles animas degener auri color,vt claritatem nominis ſplendorémque virtutis non ferant,ſed minùs ſapiunt,qui ſiderum ſementem ignorant ſe facere largiendo.Reciprocatur hîc rerum natura,ſed longè melioribus conditionibus;ſiderum vis in ima montium coacta ſerit aurum, quod latè deinde ſparſum per miſeriarum arua in clariſſima ſidera feliciter computreſcit. Atque vt nemo, niſi luculenter inſaniat, naturam ſterilitatis poſtulauerit, quòd auriferis in regionibus horridos,omnique viriditate expolitos deſerat mõtes,in quibus pretioſas metallorum glebas habet reconditas;ita pro inſanis haberi volunt,qui mendiculorũ nomine, quaſi minùs belle res humanas temperauerit,diuinæ ſapientiæ diem ſibi putāt eſſe dicendam,quum non videant auro in ſiderum pretium percutiendo miſeram illorum conditionem eſſe deſtinatam. Præclara hæc eſt diuinæ Prouidentiæ defenſio,eleemoſynam largitatémque hominibus præcepiſſe, quâ cùm tenuioribus ſatis proſpicitur, tum ditioribus;illis,ne vita,iſtis,ne aurum pereat. Ob hanc ego rem, quo loco nouas Reſpublicas illas habeam, quæ ſtipem mendicabulis latâ lege, atque irrogata dantibus multa,dare vetant,haud ſatis expedio,niſi quòd poſt transfugium ab antiquiſſimâ & ſanctiſſimâ fide, mores etiam maioribus probatos ſtrenuè illos exuere par erat.Vt enim ne quis in Republica egeat diligenter prouidere, multæ id ſapientiæ ſit;ita ne quis det petentibus interdicere,hoc,vt barbaræ plenum inhumanitatis,ab antiquis Chriſtianorum moribus abhorret. An non præ foribus templorum,vt di-

uinæ largitatis interpretes & conciliatores, mendicos legimus excubâſſe? Sed quid verbis digladiamur, vbi aduerſariorum petitiones magnis clariſſimorum virorum factis poſſumus refutare?

I. *De Maria Maximiliani II. vidua.*

QVoniam incredibile dictu eſt, quàm argutè verò huic melli ineptæ gloriolæ fucus inſidietur, vt principibus præcipuè viris vix abſque periculo liceat eſſe miſericordibus; age vt id tutò egerit Maria videamus; nam cautior fuit, quàm vt peti poſſet ab illo hoſte, qui alienâ virtute abuſus in ipſis latet gratiis, quum vltra beneficij æſtimationem habentur. Ergo argenti, aurique ſummas amicorum intimis ſecretò dabat, vt deſignatis Virginum, aut Religioſorum cœnobiis ſuo ipſi nomine deferrent, ac darent. Hoc profectò non eſt lapidem, ſed beneficium coniicere, & manum abſcondere.

II. *De Joanna Auſtriaca.*

AGe verò, & quādo à Principe fœmina orſi ſumus, aliarum etiam decora ſpectemus. Occurret ergo Ioanna Caroli Cæſaris filia, & Ioannis Luſitanorum Principis vidua, quæ diu noctúque acu ſerica, aut linea pingendo detinebatur, tantâ quidem contentione, vt nocte ſæpe concubiâ ab opere abiret. Nec vulgaria elaborabat, ſed ſubtiliſſima atque exactiſſima, eáque adeuntibus ad ſe matronis vendere non dubitabat, & quidem carò, quòd ſibi plurimo labore conſtitiſſe dictitaret. Tum, quod diſtractis telis, auri corrogauerat, illico in pauperes conferebat, atque ſanè ſibi eleemoſynam dediſſe videbatur; nam quæ ex principali adderet opulentiâ, ea reddere ſe, non donare dicebat; quum publicas opes pauperum eſſe exiſtimaret.

III. *De Maria Parmenſi Principe.*

AB eâdem Luſitanâ aulâ eſt hoc, quod ſequitur, & neſcio morem intulerit ne, an indè retulerit Ioanna. Sed quum hoc parum interſit, Mariæ labores recenſeamus, quæ cùm diem Reipublicæ impenderet, noctem pauperum commodis vigilabat, vrgebátque, & ipſa acu telas multam ad noctem, vt quàm plurima conficeret; quibus opportunè diuenditis redactum inde argentum ſoluendis eorum nominibus, qui ob æs alienum erant vincti, ſummâ quadam alacritate conferebat; tum enim ſibi perbeata videbatur, quum miſerorum vnum aliquem ex creditorum nexu ſuis ipſa laboribus redemiſſet. O

verè

Digitized by Google

verè regiam, hoc eſt, inſomnem pietatem, quæ non aurum modò populis reddat; verùm, quod planè regium eſt, labores impendat.

IV. *De Cardinali Tagliauia, Archiepiſc. Panorm.*

IVſſerat Tagliauia pauperi decem aſſes dari, quam pecuniam quum domi promptam eſſe negâſſet œconomus, pauperis ſpem, ac domini eluſit imperium. Poſtridie accumbenti Cardinali, nobilis & magnitudinis eximiæ piſcis infertur, atque interroganti quanti emiſſent, reſponſum eſt, aſſibus ducentis. Tum Cardinalis adducto increpans ſupercilio. Itane verò? domi non erunt oboli pauculi in pauperum vſum, erit pro gulâ, inquit, argentum? Auferte hinc actutum piſcem iſtum, ad pauperum noſocomium. Piauit egregiè alterius contumaciam pia domini liberalitas, & victor paulo antè luxus ſuâ eſt in victoriâ ſepultus.

V. *De Staniſlao Hoſio, Cardinali.*

STaniſlaum à danda ſtipe res, quæ ſæpe domi erat anguſtior, quàm pro dignitate, numquam tamen retardauit. Et celebrabatur illius domus magnis ſemper pauperum agminibus, quibus optimus ſenex, intento in Staniſlaum Reſcium diſpenſatorem ſuum digito, ſuauiſſimè dicebat. Vos verò hominem iſtum, niſi largè dederit, intra cœli portas admittere nolitote; quod ſi Reſcius pecuniam domi eſſe aliquando negaret, Tu verò ſupellectilem diſtrahe. Hoſius reſpondebat; nos enim ea carere poſſumus, pauperes ſtipe non poſſunt, nec verò vmquam mihi pro Chriſto danti defuit, nec porrò deerit argentum.

VI. *De Carolo Borromæo.*

AT Carolo aliquando defuiſſe eius interfuit, qui non conſuetis rationibus ad ſanctimoniæ culmen eniteretur. Diſtraxit ille quidem ſupellectilem omnem, non ea modò, quæ decori, ſed quæ neceſſitatis eſſet, redactúſque ad incitas eſt; vt & nudo cubaret aſſere, & cibario pane ac frigidâ vitam toleraret. Quum verò nihil amplius eſſet domi, quod dare poſſet, ab opulentis Principibus petere primùm non erubuit; mox quum quæ dabantur, non ſufficerent, à menſariis accepit, nomináque plurima contraxit, vt illud vnum charitatis diſſolueret.

Digitized by Google

VII. *De Ferdinando Corteſio.*

QVamquam id in Carolo, qui & Archiepiſcopus eſſet, & opulentis ſe abdicaſſet Sacerdotiis, non adeò mirum accidet; ſed quid de infinitis Ferdinandi Corteſij eleemoſynis erit æſtimandum, quum Mexicanorum ille victor, ille ditiſſimarum regionum domitor tantum Chriſtianâ pietate profecit, vt ingenti in pauperes erogatâ pecuniâ exhauſtus atque egens, ne porrò non daret à nummulariis acciperet, quod petentibus daret? Hoc, ſi me iudice certetur, longè glorioſius eſt, quàm Mexicanorum theſauros in Europam intuliſſe.

VIII. *De Gregorio XIII.*

COmmemoranda eſt optimi Principis humanitas, quæ cùm omni hominum generi, tum iis præcipuè, quos fortuna afflixerat, fuit ſalutaris. In hac ille parem non habuit ſeculis proximè ſuperioribus, cùm & liberalitatis ipſiúſque magnificentiæ operibus neminem ſuperiorem agnoſcat. Scio non ſine inuidiâ auditum fuiſſe aliquando ſeſtertiûm illud octingenties, quod ipſe in pauperes erogauit, Senatus verò Romanus marmori in Capitolio ad poſteritatis memoriam inſcribi voluit, ac ſtatuæ ſubiici his verbis. OB SINGVLARI BENEFICENTIA IN EGENOS DISTRIBVTVM SESTERTIVM OCTINGENTIES. neque enim vllum eo Principe in vrbe fuit cuiuſquam domeſticum infortunium, cui non à Gregorio opis aliquid allatum ſit; quum & longè poſitos complecteretur in extremis vltimiſque Chriſtiani nominis prouinciis. Neque dare illi ſumma rei erat, niſi aut occultè, aut ſuauiſſimè daret; nam ſi quos palàm accipere perſonarum dignitas, aut pudor vetabat, hos in cubiculum ſeductos aureis onerabat, ſæpiùs monitos, vt eam largitionem occultam haberent: publicè verò mendicantibus, quos aliqui Principum vix limis oculis aſpicientes per ſuos adminiſtros aliquâ liberalitatis imitatione aſpergunt, iis ſæpius ſuâ manu dabat, ſuſpenſis (qui mos maioribus erat) ad cingulum loculis, in quibus carthulis obuolutos nummos modò plures, modò pauciores aureos, argenteoſve vſque ad obolos haberet, quæ ille inuolucra Neſpila vocabat; quúmque donaret, addere conſueuerat aliquando: Deus tibi proſperet. Itaque quum eleemoſynas in publico, quod ſacros Principes decet, largiretur, id eleganter atque humaniſſimè, nulla oſtentatione, præſtabat.

IX. *De*

IX. *De Aloyſio Noguera.*

HAbuit Ioënſis Eccleſia hominem, quem eleemoſynarum magiſtrum ſacris hominibus dare non dubitabo, Aloyſiũ Nogueram ad ſanctæ Crucis Curionem. Propè ſupra fidem eſt, quod de eo legimus, quum ſumma in paupertate ſponte viueret, ſine penu, ſine foco, nobilem matronam quotidianam illi dimenſum ſubmittere conſueuiſſe, monitis, qui deferebant, ne priùs abſcederent, quam pranſum vidiſſent, ne ſine teſte relictus, omnia illico in pauperes diriberet; nec ideo tamen tenuit, quin ſæpiùs annonam iterum ſubmittere neceſſe habuerit. Hic adeò in pauperes effuſus, quum ab Epiſcopo Franciſco Sarmiento ad *Archidiaconatum* eâ potiſſimum ratione vrgeretur, quod amplo auctus Sacerdotio habiturus eſſet, vnde largiùs pauperibus donare poſſet, reſpondit ſibi ſufficere, ſi magnarum largitionum eſſet adminiſter. Sapienter profectò factum, cùm non ſemel videamus, quos domeſtica pauperies ab eleemoſyna facienda non retardauit, eos opibus veluti ſuffocatos deſtitiſſe.

X. *De Nicolao Factorio, Ord. Min.*

CLarum illud Iobi dictum, qui ſecum ab infantiâ creuiſſe miſericordiam gloriabatur, in Nicolaum Factorium aptiſſimè cadit; Cur enim cum eo non creuiſſe dixerim, quæ etiam in puero magna fuit? Quum puerulus adhuc ad ſcholas cum ientaculo ac merenda in æqualium grege itaret, modico diuerticulo ad anum pauperrimam, quæ cum prolibus vitam ægerrimè tolerabat, annonam ſuam omnem deferrebat, & quamquam puerili gregalium cachinno vapularet, quod mēdicabulis ac viliſſimis capitibus donaret, perſeuerabat nihilominùs, & ſapidiſſimo illo verbo, quod totius Chriſtianæ eleemoſynæ caput eſt, reſpondebat: Atquì pauperes Chriſti ſunt.

XI. *De Iuliana à Cruce, Ord. Min.*

NEc minora de pauperibus ſentiebat Iuliana à Cruce, puella nobiliſſima. Hæc ſtipem dare petentibus familiariſſimum habuit, & quoties nihilominus daret, id flexis genibus faciebat, manúmque contingebat oſculabunda. Meruit tam præclaro obſequio & Angelo porrigere, qui cum diſſimulatâ perſonâ mendicum ageret, vt nouâ ſobole auctâ patris domo, liber ei ad Virginum clauſtra, quod ſummopere agebat, pateret acceſſus, fore prænuntiauit.

XII. *De Dominico Anſalonio.*

QVando ad pueros delapſa eſt oratio, Dominici Anſalonij nobilis Meſſinenſis vix nouennis tum dictum, tum factum in hoc genere longè elegantiſſimum diſſimulare non poſſum; ſeptennis vitâ graui ex morbo periclitabatur, & vouerant parentes, ſe nouem diebus pauperibus epulum daturos, addito quotidie vno, ſi natus periculoſam euaderet valetudinẽ. Voti damnati ſunt, præſtiterúntque quod ſpoponderant. Vertente anno ſub ipſa Natalitia, quum pauperum alendorum nulla domi ampliùs mentio fieret, mirari ſe Dominicus, neque ſibi ſatis eleganter factum videri dixit, vt pauperibus tunc tantummodò à nobis bene fiat, cùm diuinæ opis indigemus faciendum etiam cùm Deus ſuis in pauperibus noſtræ voluit indigere; vt optima ſanè lege, non veluti ſoluto pretio eleemoſynam dare, ſed vt par pari referre videamus. Idem paulò ante, quàm hinc abiret (obiit autem nouennis) ad matrem adiit rogatum, vt ſibi in pulcherrimo, quod deſignaſſet, facinore, opem ferre vellet; annuente illâ, & quæ in rem forent, ſibi accipere, iubente; Dominicus iuſſis miniſtris afferre menſæ ornatum, eam ſuis ipſe inſtruere manibus, ac concinnare; tum aduenam ægrum Sacerdotem, quem fortè ad oſtium offenderat, paratum in cœnaculum deducere, manibus aquam dare, cibos, quos famuli eius iuſſu afferebant, vltro apponere, ac non aliter, quàm Chriſto Domino aperto capite, ſummáque reuerentia miniſtrare; & poſtquam fames illi exempta, ſuo peculiolo donatum honorificè iterum deducere, ac dimittere. Hæc quum ſupra illam ætatulam eſſent, maturâ iam virtute deceſſit.

XIII. *De Sfortia Oddo, IC.*

QVod in puero admirabile fecit ætas, id in viro facient humanæ ſtudia ſapientiæ, quæ ab hac interiori Philoſophia nimiùm quàm longè ſæpè diſcedat. Sfortia Oddus clarum non modò Iuriſconſultorum exedris, verùm etiam Parnaſſo nomen in hoc theatro charitatis vnà cum Sfortiolo nepote actor erit partiũ non vltimarum. Supremis vitæ annis ſanctum illi fuit, ſingulis hebdomadis aliquot pauperibus domi epulum dare, hoc maximè modo. Inuitabantur primò duodecim; his addebatur ſenex vnus, fœmina vna, puer vnus, vt in ea perſonarum imagine Ieſum Chriſtum, Deiparam, Ioſephum, ac duodecim Chriſtiani nominis Principes impensè coleret. Abſoluto

prandio

prandio ita infantulum nepotem delitias ſuas inſtituebat, vt Apoſtolos agentibus manus, tribus verò illis, qui primas egiſſent partes, pedes diſceret oſculari. Hoc Sforţiæ multo erit illuſtrius, quàm carcerem amoris neſcio quem in theatrum dediſſe.

XIV. *De Thoma Villanouano.*

THomæ Villanouani nomen inſtituta de Chriſtiana largitione Oratio iam dudum ſuo veluti iure, & quidem optimo repoſcit; quod ipſe ſuperiori ſeculo *Eleemoſynarÿ* nomen poſt tot ſecula ab Ioannis Alexandrini memoria reuocatum, meritò fuerit conſequutus. Opimum eſt Valentinum Sacerdotium in paucis, annuique reditus, quum illud adminiſtrauit Villanoua, paulatim ad xxx. aureorum, quæ ſumma immanis tunc erat, excreuerunt. Ingentem hanc pecuniæ vim ſingulis annis pauperibus alendis, donandiſque adeò diligenter inſumebat, vt ne obolum quidem reliquum domi faceret, clamitans nolle ſe ſacrilego furto contaminari; quod ipſum ad mortem vſque conſtantiſſimè vſurpauit. Nemo à Villanouano petiit, quin acciperet, ſæpiúſque vt conſuleret pudori, præueniebat; nec illi ſumma laudum fuit dediſſe, quæ ſuperant, niſi vt dare poſſet, cultu victuque infra priuatum modum vſus fuiſſet. Muræнam magnitudine viſendam obſonator domum attulerat, quam vt Archiepiſcopus L X. aſſibus emptam audiuit, altùm ingemuit; quumque obſonator admoneret, vt meminiſſe vellet, ſe Archiepiſcopum eſſe. Quaſi verò, reſpondit, æquum ſit, nos Epiſcopos pauperum patrimonia, per luxum abligurire? Abi, & tuam iſtam murænam in macellũ refer, ac eodem pretio vendito; mihi ſat erit, ſi denario obſonaueris. Idem cùm nouus induendus eſſet thorax, vbi à ſartore accepit quatuor aureos valere; Apage, inquit, Hoc ego argento totum pauperem induiſſem, ac thoracem vendi, ſibique viliſſima è linea quattuor denariis confici iuſſit. Idem quum alio ſartore de pretio paciſcens, adeò moroſè tranſegit, vt non obſcura, vt quidem videbatur, Thomæ tenacitate ille ſubiratus abierit. Sed abierant iam anni aliquot, atque homini tres filiæ iam nubiles erant, nec vnde argentum ad dotem conficeret, habebat: mœſtum itaque vrgebant amici, vt Archiepiſcopi liberalitatem experiretur, & quamuis veterum ſordium, vt ipſe quidem interpretabatur, memoria reluctantem, tandem impulerunt. Hominem lubentiſſimè Thomas excepit, atque aureis quinquaginta in ſingulas filias donauit; xxx. vt in dotem conferret, reliquos autem xx. ſellulariæ

ſupellectili comparandæ, nouis ſponſis vt attribueret; tum hominem præ gaudio vix ſui compotem, atque ad genua ſibi accidentem amicè monuit, ne ſecus interpretari vellet, ſi ipſe vt pauperibus abundaret, diligentis, atque aliquando etiam odioſi patris familias partes ageret. Quàm verum eſt, totum in rebus eſſe, quo quiſque fine operetur! Puluiſculum auri qui colligunt, vt integra talenta donent, ſordidi profectò audire non debent, quum ſibi ipſis attenti, aliis profusè largiantur.

XV. *De Stephano Cerdone.*

HVnc quem militari à licentiâ, & perdita viuendi ratione in eximiæ virtutis ſplendorem dedit Philippi Nerij diſciplina, magnos inter viros, quamquam viliſſimæ artis hominem recenſuiſſe non pœnitebit. Quàm enim ex Chriſtianæ miſericordiæ præſcripto agebat Cerdo iſte, qui extrema inopia conflictatus, quidquid ſordido ex lucello vitæ tolerandæ vix ſufficiente abradere quotidie poterat, id totum pauperibus dilargiebatur? Hic certè plurimum dedit, qui partem vitæ dedit.

XVI. *De Philippo Nerio.*

IVngatur diſcipulo magiſter, non minori operum, quàm nominum incremento. Quàm profusè dederit Philippus, quamquam perpetua fuerit pauperie delectatus, vix fidem apud eos inueniet, quibus ſpes omnis in auro eſt, nec in diuinæ bonitatis adyta ſe penetrarunt. Legimus enim promptè adeò omnibus à ſe petentibus dediſſe, vt vel ditiſſimos cenſus poſſet exhaurire; ſed nunquam liberalitatis cenſus abſumitur, ſi Deo fiſa nihil ſibi priuatim retinens in aliorum commoda effundatur.

XVII. *De Auguſtina ab IESV, Ord. Min.*

NEque id Philippi priuilegium fuiſſe quiſquam arbitretur: nulla enim annalium memoria, magna illa in Deum fiducia præſenti numinis auxilio caruiſſe reperietur. Prodat, quàm præclaro id didicerit experimento, Auguſtina ab IESV, quæ cùm diſcalceatarum Virginum Mantuæ Carpentanorum res curaret, duo tantùm panes oblati fuerunt, quos illa ſororibus vix ſuffecturos cellariæ de more tradidit. Vix hoc; cùm ecce tibi ad rotam peregrini ſtipis, aut dapis aliquid petentes, nihil domi erat præter illos duos panes, quos, ne pauperes

pauperes indonatos relinqueret,à cellariâ repetebat; haud dubitans adfuturum pauperum patrem, ac miſericordiarum. Et anteuerterat Deus Auguſtinæ ſpem,nam duo panes multiplici veluti ſegete aucti aduenis,atque domeſticis abundè ſuffecere.

XVIII. *De Dominico Anadono, Ord. Prædic.*

MAnare quamquã arido è paupertatis ſolo inexhauſtâ quadam perennitate beneficentiam egregiis factis docebat Anadonus. Confluebant ad eum Valentiæ copioſi mendicorum greges,quos præ foribus cœnobij,Chriſtianis primùm præceptis informatos,conſuetâ ſibi largitate donabat. Huius tantæ charitatis commendatione permoti viri ac matronæ principes non modò iucundiſſimo ſpectaculo perfrui,ſed collato argento,ſubmiſſaque annonâ, & veſte plurimâ in partem operis venire geſtiebant. Ipſe verò Anadonus, quamquam valetudinarius, ſui religioſi dimenſi portionem optimam pauperibus reſeruabat, cœnationémque Fratrum circumiens optimus ſenex appoſita fercula mirâ ſimplicitate, nec inuitis auferebat, ſupra conſuetam domus ſtipem Chriſti pauperibus apponenda. Quam porrò ea ſedulitas patri pauperum Deo accideret grata, auctæ non ſemel diuinitùs dapes manifeſtarunt: & neget deinde quiſpiam Euangelicæ paupertati ſupereſſe, quod in egentes effundat?

XIX. *De Giberto Borromæo.*

A Lactucâ ne,an ab ouo auſpicanda ſit cœna, & neſcio, an otioſè, diſquirunt Medici,quum ſanorum hominum,quâ primùm eſcâ latrantem ſtomachum cõpeſcant,parum interſit;quomodo ex Chriſtianâ diſciplinâ inchoandæ ſint dapes, magno nos veterum morum imitamento Gibertus docebit.Huic antiquiſſimum fuiſſe accepimus, numquam menſæ accumbere, quin mendicis, in quibus agnoſci ac procurari à nobis voluit Deus,liberali manu ſtipẽ daret.Hæc eſt non ambitioſa,ſed Chriſtiana dapum libatio,hoc antidotum,quo illos vti par eſt,quos fercula inter ipſa inſidiantis peccati venenũ ſollicitos habet,ne fallat incautos Cæterùm Giberto pro omni laude fuerit,Carolum filium domeſticæ huic pietati in nutricum Reipublicæ dediſſe.

XX. *De Camillo Lellio.*

LEllium ita ſibi totum pauperes rapuerant,vt mirum non ſit,quorum commodis labores ſuos, ſuorúmque addixerat, iiſdem pe-

Digitized by Google

tentibus quidquam, quod domi eſſet, negari noluiſſe. Certè Genuæ quum domus Præfectus panem ampliùs ſe minimè daturum diceret, quòd turba conflueret accipientiũ, & domeſticis eſſet conſulendum, grauiter increpitũ liberalem eſſe iuſſit, nõ defuturum quod daret, niſi à dando deſiſteret. Erectâ itaque hominis fiduciâ, & ſubmittentibus opportunè amicis, Deum ſuis nõ deeſſe magnificè comprobatum eſt.

XXI. *De Joanne Zumagra, Archiepiſc. Mexicano: Ord Min.*

PLerique quidem mortalium in Indiam nouique orbis regiones eâ gratiâ nauigent, vt aurum inde auferant, ſed longè ab hac cupiditate diuerſum animum eò attulit Zumagra, qui Mexicanæ vigiliæ primus impoſitus eſt; adeò enim ſibi largitatem in pauperes, quibus diues licèt auri regio, plurimis nihilominus abundat, colendam eſſe ducebat, vt nihil ſibi ſuiſque reliquum faceret; fuitque, quum argenti inopiâ pauperi aliquid petenti ſudariolum dedit, geminâ laude, quòd & in mediis opibus pauper eſſet, & in paupertate largitor.

XXII. *De Gaſpare Foſſio, Ord. Minim Archiepiſc. Rhegienſi.*

NIhil ſibi reliquum facere, vt egentibus tribuas, hoc demum, quamuis vltra fines ſit liberalitatis, ita ſuarum eſſe partium Archiepiſcopus Foſſius putabat, vt ſuis, qui eum obiectu domeſticæ neceſſitatis ab effuſiſſimâ largitione reuocare contendebant, hoc ſæpiùs occineret. Atqui ego mihi potius, quàm pauperibus meis deeſſe velim. Et ſanè ſtrenuè id faciebat; nam ſummâ in frugalitate, quam domi colebat, ampliſſimos Sacerdotiorum reditus ita exhauriebat, vt ne aureus quidem numus illi ad obſonandum ſupereſſet; & tunc ille ſibi probatus videbatur, quòd magis dare, quàm accipere didiciſſet.

XXIII. *De Auguſtino Antolinezio, Ord. Erem. Archiep. Compoſtell.*

VLteriùs adhuc progredi amauit Antolinezius, vt qui largiendi voluntatem ex priuatis religioſi ſtatus anguſtiis ad amplitudinem Compoſtellani Sacerdotii attuliſſet; nam qui nondum Epiſcopus, non veſtem, non calceos ſibi reliquos faceret, ſed petentibus liberè daret, vt opes illas amplas nactus eſt; ratus ideo ſe accepiſſe vt in egentes diriberet, ſtrenuè ad largiendum incubuit, adeò vt vel ipsa opulentiâ non ſufficiente, ſtipem ab aliis petere, atque nomina contrahere inſtituerit, pudore nullo; quippe qui ſibi perſuaſerat curam ſe pauperum tunc optimè agere, quùm perſonam ſuſtineret.

XXIV.

Digitized by Google

XXIV. *De Alphonſo III. Luſitanorum Rege.*

HOc verò ne ad Epiſcopos tantùm, quibus egenorum procurationem impoſuit Deus, decus pertinere videatur, Regum etiã olim fuit; nam de Alphonſo tradunt annales Luſitanorũ, continuis in pauperes ac profuſiſſimis largitionibus eò ſæpiùs reductum fuiſſe, vt deficiente domi pecuniâ, ad Regiæ dignitatem tuendam, immò neceſſitatem ſubleuandam, gemmas vnioneſque ex penitiori gazâ depromere ac diſtrahere opus habuerit; maiore vtique gloriâ, quàm ſi hoſtium ſpolia comportaret; nam in illis hoſtium, in his ſui victor fuit.

XXV. *De Antonio Caraffa, Cardinali.*

NOn in Regum modò gazas iniecit liberalitas manus, ſed in ipſorum Præſulum cœnas & paratas illecebras gulæ. Nam Caraffa præter numos, quos largâ pauperibus manu diſtribuebat, ab ipsâ menſâ dapum partes illis identidem ſubmittere, neſcio cuius elegantioris eſſe pietatis arbitrabatur. Quippe vt amicos ſic habere videbatur, quos miſſis partibus eodem alebat cibo, & nimis ſuperbum eſt procul arcere, in quibus Chriſti Domini imaginem agnoſcas, ac reuerearis.

XXVI. *De Hieronymo Vallegio, Ord Prædic.*

LVculentiùs hoc docuit Vallegius refutatâ Valeſij celeberrimi nominis, Medici vt nimiũ delicatâ, & Regum adulatrice neſcio quâ Philoſophiâ. Vallegius enim Pinciæ pauperum veluti patrem atque, vt ita loquar, charitatis tribunum agens, eorum cateruâ ſtipatus in Regiam quondam intrauerat, vt illis ſtipem emendicaret à Rege. At vbi illam turbam per atria, & ſcalas præſtolantem vidit Valeſius, Hos ne, inquit, in Regiam decuit aduenire, qui graueolentiâ & pędore omnia inficiant? hoc enim verò è Regiâ dignitate ac valetudine minimè eſt; ſic ille, ne minor aulicus, quàm Medicus eſſet. Ad hæc ſeuerè Vallegius. Atqui Regiæ mores, legéſque ego diuino Chriſti Euangelio nunc primum ex te audio eſſe contrarias, quod mirari ſatis non poſſum Pupugit Medicum Vallegij libertas; itaque occupat Regem (is erat Philippus II.) de re totâ docere; ſed Philippo ante Medici monita Euangelij veneratio fuit, iuſsítque per infantulum, quem ex illo grege ſuum in cubiculum euocauerat, à Philippo filio ſtipem dari de manu. Quid enim tam regium eſt, quàm Deum, cui tanta pauperum ſuorum cura eſt, proximis ſequi veſtigiis.

Digitized by Google

XXVII. *De Alexandro Oliua, Ord. Eremit. Cardinali.*

VEtuſtum in diuitum bona pauperum ius, vt nouâ Euangelij lege amplificatum ſit, tum maximè ad ea pertinet, quibus ſacri Antiſtites perfruuntur. Ius ſuum repetunt, quùm precibus petunt, vltra quas niſi ſumma vrgeat neceſſitas, illis progredi licere noluit Deus; ne Reſpublica, pronis in auaritiam cupiditatibus turbaretur. Cæterùm qui bene de Republicâ ſentiunt, eas vel non expectant, vel certè non morantur. Oliua quum tenuem fratris fortunam minimè ſibi ſacris opibus amplificandam duceret, eidem vt ad bellum proficiſceretur auctor fuit; mirantibúſque amicis reſpondit, poſſe illum ſe, domúmque militiâ tolerare, neque velle ſe, vt domi deſidendo, quæ pauperibus eroganda ſibi credidiſſet Deus, ille paulatim arroderet digna ſeculis vox, quæ ſæculi, vt aiunt, excuſatione non vteretur.

XXVIII. *De Nunnio Juriſconſulto.*

L*Icentiatum* Academiæ Hiſpanicæ vocant detortâ ex Latino voce. Hic Euangelij, quàm Cæſarei iuris callens magis, ſe ad pietatis officia, fundato Baëzæ virginum ad D. Magdalenæ Collegio, totum tranſtulerat. Itaque ab obuiâ muliere, quæ nudam infantulam in vlnis geſtaret, rogatus, vt aliquid veſtis daret, quia nihil ſe ad manum haberet, illâ importunis precibus vrgente, ne mœſtam dimitteret, pallium dedit, & mirâ alacritate dies duos, antequam aliud ſibi comparaſſet, tunicatus Breuiarium precum ſub alis habens in foro obambulauit; hic dum pallium exuit, ne illo tenus Philoſophus eſſet, Chriſtum induit.

XXIX. *De Bartholomæo Martinio, Ord. Minim.*

LAxandæ animi anguſtiæ ſunt, certâ illâ perſuaſione omnia dantibus nihil vnquam defuturum. Quod licet innumerabilibus confirmatum exemplis, cunctanter tamen plerique omnes volumus experiri. Verùm hanc tam præclaram in ſpem minimè timidè totâ ſuâ cum familiâ Martinius quum veniſſet, eâ haudquaquam falſus eſt. Anno ſeculi ſuperioris quinto ſupra octogeſimum in ſummâ Cordubenſium annonæ caritate, atque fame, ita cum ſuis conuenit, vt vnuſquiſque pauperē ſibi deligeret, quem de ſuo paſceret ac ſuſtentaret demenſo; in qua ratione ipſe reliquis omnibus facem prælucerer. Placuit exemplum, ſed affluentibus eleemoſynis, & domeſticis,

&

& pauperibus abundè fuit, ac veluti propitiato numine non opibus modò, verùm etiam viris illuſtribus ea exinde domus redundauit.

XXX. *De Magdalena Montis-acuti Vicecomite.*

GLorioſiſſimas illas matronarum querelas Magdalenæ fuiſſe arbitror, quùm profuſis potiſſimùm illius largitionibus inopum ſegetem ſuccreſcere dictitarent. Dare enim illi intimum erat voluptatis, quod cùm vt quiſque petebat, alacriter faceret, alternis tamen diebus confluente ad oſtium turba liberaliſſimè exequebatur. Sed ne bonis, quibus affluebat, tantùm benignè eſſet, lineas tunicas, diu noctúque aſſiduo vrgebat opere, vt nudos molliùs indueret. Hoc aliquid amplius eſt, quàm quod muliere in forti olim laudabat ſapiens; non enim domeſticis ſuis prædam dedit, vt ille loquitur, ſed externis; ſi tamen pauperes huius vocis iniuriam ferre poſſunt, quos verè fidei domeſticos habemus.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

ETſi præclara hominis virtus vbicumque pedem poneret, facilè famam, plauſúmque illi conciliaret; nuſquam tamen lego publica acclamatione luculentius ſanctum vocatum fuiſſe, quàm Ferrariæ eleemoſynæ beneficio; nam quum pauperum illorum, qui orantibus in templa adrepunt, vni obolum dediſſet, iſque, vt in more habent, alios atque alios ſubmiſiſſet, non ante dare deſtitit, quàm locellis exhauſtis, ipſe oſtiatim mendicato viuere opus habuit. Ea res à mendicis animaduerſa, breuique ſermonum lapſu vulgata facilè perſuaſit hominem illum verè ſanctum eſſe, qui indigens ipſe aliis dare ſuſtinuiſſet; nulla enim liberalitas hominem adeò euehit ad ſuperos, quàm quæ ſui facit incurioſum.

II. *De Franciſco Xauerio.*

XAuerio ipſa beneficētia fons fuiſſe videtur, & vena diuitiarum; adeò enim eleemoſynam amabat, vt fatigatam veluti ſua ſpe diuinam exprimeret largitatem. Quid enim aliud fuit naufrago per Deum petente, vacuos in loculos ſemel, iterum ac tertiò manum immittere, vt inde aliquid acciperet, quàm pertinaci ſpe Deum adige-

re, quò aureos *Pardaos* ſufficeret, quos pauperi daret? Quid cùm longâ in nauigatione olei guttus planè exhauſtus ac ſiccus eſſet, idque puer experimento facto confirmaret, eò nihilominùs remittere, ne triſtem à ſe pauperem dimitteret, quàm Deum admonere, vt indeficienti ſerui ſui beneficẽtiæ, oleũ ipſe Dominus deeſſe non pateretur? Et fluxit abundè oliuũ, quaſi miſericordiæ prælũ nũquam areſceret.

III. *De Roberto Bellarmino.*

SEd hæc Xaueriana ſunt, hoc eſt vltra ſpem imitationis: illud Bellarmini factum, ſine audaciâ poſſis æmulari. Petenti homini honeſto, cui extrema domi pauperies erat; cùm pecuniam dare non poſſet (nam ita certis eleemoſynis reditus omnes ſingulos in menſes partitus fuerat, vt iiſdem ſeneſcentibus nihil domi ſupereſſet) aliquid ſe dignum Robertus excogitauit; detractum è digito annulum dignitatis inſigne ei vltrò dedit, quantaque pecuniâ illi opus eſſet oppignerari iuſſit. At furti ſuſpicionem faciet hæc gemma, inquit, magnóque malo mihi erit. Itáne? reſpondit Robertus; hanc ego chirographo meo abſtergam ſuſpicionem; itaque cum chirographo ad argentarium miſit, à quo ſolutâ demum pecuniâ, annulum recuperauit. Felix gemma, quæ non pecunias perituras, verùm gloriam conſignauit immortalem.

IV. *De Petro Antonio Spinello.*

DOrmienti nocte intempeſtâ Spinello, lamentabilis quiritantis pauperis vox ſomnum excuſſit, peruigili ſua ad opera charitate. Aduolat ille ad feneſtram, ex quo vox accidere videbatur, ac recludit, pauperemque ſub dio (& aſperrima ſæuiebat hyems) cubantem proſpicit malè in ſe conglobatum, ac frigore propemodum obrigeſcentem non tulit hominis ardor frigidum illud ſpectaculum, nec vlteriùs quærendum putauit, an ex eorum grege vnus eſſet, quibus fucum miſeriarum facere vberrimus quæſtus eſt; verùm ex eadem feneſtrâ ſtragulum, lodicéſque craſſiores ſubmittens, quod cùm Prouinciæ Neapoli Præſes eſſet, illi fas erat, maluit ipſe frigere, quàm charitatem.

V. *De Petro Funio.*

PEtro Funio media hyeme, quæ Mediolani maximè ſæuire conſueuit, pauper vix lacero centunculo verenda tectus, cætera nudus

dus

Digitized by Google

dus occurrit in via, hominíſque præferuidam charitatem excitauit. quare ad nudum conuerſus; Subſiſte, inquit, paulùm, ſéque cum dicto in amplum proximæ domus veſtibulum, quod more gentis apertum erat, recepit, poſtibúſque protectus feminalia exuit, ac pauperi donat. Ea res, ne ſciretur, nudis feminibus hyemem tranſegit, patientia frigoris non vulgari. Exclamarem, ô factum benè! ſi obedientia non obeſſet. Nam Funius præferuidi tenax iudicij ab Angelo Satanæ miris modis exinde apud Indos deluſus, omnibus Societatis hominibus documento fuit, nos laboribus quidem noſtris, ſed alieno viuere iudicio.

VI. *De Quintino Carleto.*

NOndum illo ſe abdicauerat, eratque ſuæ ſpontis Canonicus adhuc Tornacenſis Quintinus, quùm huiuſmodi charitatis inſtinctu, & largiſſimè domi petentibus daret, & in viis, ac foro, ſi res ferret, veſtes exueret; ſæpe enim vſu venit, vt pallio, tunica, ipsíſque calceis in obuios, ac malè rigentes pauperes diſtributis ſeminudus ipſe domũ rediret. Ad extremũ, quaſi minùs faceret, niſi & libertate, qua intimè amicimur, ſe pro Deo expoliaret, Societati nomen dedit.

VII. *De Henrico Ribera, & Franciſco Lupio.*

TOto licèt orbe Philippinis diſtantes Æthiopas eadem narratio iunget duorum virorum virtute pulcherrima. Ribera apud Philippinos, Lupius apud Abaſſinos tam promptè quidquid poterant in egentes conferebant, vt veſtes ſibi diriperent, ac darent; eáſque tantùm retinerent, quæ nuditati velandæ ſufficerent; nam Lupius in extrema rerum omnium paupertate poſt datas pauperi veſtes interiore linea tantùm indutus, reliquum vitæ tranſegit, quod apud Æthiopas tolerabile quum ſit, illi longè fuit glorioſius, quàm purpuræ diuite iniectu magnificè indutum incedere. Nulla vmquam Coa tam nobilis fuit, quæ huic Æthiopicæ lineæ non cedat.

VIII. *De Franciſco Gaëtano.*

QVi proceræ, vt ita loquar, virtutis olim euaſuri ſunt, eos ſuo lactè plurimùm educat eleemoſyna; dum enim alios nutriunt, ipſi creſcunt, quod Franciſco vſu veniſſe accepimus, quem tota hæc dandi ratio ita exercuit, vt & nomina faceret quamplurima, & panem ipſum, quo ſolo ſæpiùs vtebatur, de menſa egentibus ſubmitteret,

Digitized by Google

teret, ieiunióque ſuo aliorum famem ſolaretur nobilis adoleſcens, ac paternis opibus delicatè innutritus. Sed nihil ante ſe non opes, non dignitates, non voluptates, non ipſum denique corpus, charitas patitur haberi.

IX. *De Joanne Baptiſta Piſcatore.*

PRobata multis olim experimentis Piſcatoris virtus in magnis rei domeſticæ anguſtiis Neapoli ſe prodidit. Mitto quòd veſtem ſæpiùs exuit, vt alios foueret; quum grandi ære alieno Collegium premeretur, ipſe annonam pauperibus ad oſtium diriberi ſolitam duplicauit, ſacculúmque conquiſito ab amicis auro plenum habuit in cubiculo pro pauperibus, ex quo numquam non liberaliſſimè daret; homo in ſe adeò parcus, vt detritâ in talari paupertatem egregiè tueretur.

X. *De Nicolao Almanzano.*

TRigeminam in Almanzano virtutem laudare neceſſe habeo; nam obedientiam, paupertatem atque eleemoſynam ſic exercuit, vt triplici licio telam texeret pulcherrimam. Quùm enim ne obolum quidem priuata in commoda abſumeret, ac ne quidem à Præpoſito Generali, cui pro Hiſpanicis Prouinciis Aſſiſtentis nomine aderat, non habitâ facultate daret quidquam, tam largus nihilominus fuit, vt xx. aureorum in rationes intulerit numquam aut ſuâ ſpe, aut amicorum ab ipſa vſque America ſubmittentium exhauſta liberalitate, quæ in illos maximè affluere videtur, qui optimè vtuntur.

***

Digitized by Google

R. P.

IOANNIS RHO,

MEDIOLANENSIS,

E' SOCIETATE IESV,

VARIARVM VIRTVTVM HISTORIARVM

ALTERA PARS.

Digitized by Google

Digitized by Google

LIBER QVINTVS
DE PRVDENTIA.

VIRTVTES, *pulcherrimas licèt, atque ingenio ſuo ab omni vitiorum contagione diſcluſas, neſcio quo tamen illorum confinio, atque imitatione pernicioſiſſimâ tum pleraſque omnes humanas, tum prudentiam in primis afflari, eiuſque auguſtiſſimum nomen per ſummam impudentiam vſurpari, iure dolent ſapientes viri. Quàm multa quotidie patrantur, quæ cùm inquinatiſſimè fiant, prudentiæ ſe nomine magnificè iactant? Nimirum, ſimulare, mentiri, fallere, dolos inſtruere, amicos decipere, dum rei compendium facias, nihil penſi habere, hoc demum plerique putant officium, ac partes eſſe prudentiæ. Quaſi verò ſine honeſtate, aut prudentia, aut vlla omnino virtus eſſe poſſit. Verùm vt numquam magis timendi ſunt hoſtes, quàm quum mentita veſte atque vexillis inſidiantur, ſic vnâ hac fraude quotidie cladem ingentem accipimus, & maximè vulneratam habemus Rempublicam. Vix euelli poſſunt veriore doctrinâ noxioſiſſimi erroris fibræ, & quas domi à parentibus, in ludo ab æqualibus, in foro ab amicis, &, quod adhuc dolendum magis, in auditorio ſæpe à magiſtris, ac libris hauſimus opiniones, quamuis oppidò falſas, ægrè tamen deponimus, & in meliores refingimus. Hæc fuerant prædicenda, ne qui prauis aſſueti, eas hîc artes minimè laudari videbunt, quibus plerique delectantur, ſciant nos de Prudentiâ, eiuſque copijs, non de verſutiâ, non de fraude, aut ſi quid adhuc tetrius eſt, ad ſcribendum aggredi. De hac igitur, & quæ illam comitantur, atque ornant, videamus.*

CAPVT I.

De Prudentia.

QVæ quum acutiſſimè omnia videat, attamen tota in agendo continetur rerum moderatrix humanarum, fortunæ temperatrix, fati domina, & caſuum omnium potens; itaque numquam illi eſſe tam malè poteſt, quin ſuis bonis nixa non aliquam inueniat partem felicitatis; cùm enim primis depellitur bonis, non ideo tamen in ſecundis, ac tertiis, in quibus conſiſtere habet neceſſe, minor eſt. Nihil tam nouum, tam inopinatum attulit dies, quod illico ſuis conſiliis non excipiat, quidve ibi optimum factu ſit, non intelligat; numquam tam alienus, aut inopinus velis incidit flatus, vt non continuò an tennarum cornua obuertere, & vela flectere nouerit, noſtræ huius vitæ, quam nauigationi ſimillimam eſſe volunt, magiſtra atque experientiſſima. Tota enim eius vis in eo ſita eſt, vt quid vbique ſit agendum, promptiùs expediat; viæ dux, optimam eligat; & medica, peritiſſima, cuiùis morbo faciat medicinam; & quam vnaquæque res abditam habeat opportunitatem, aperiat; illis, qui ſulphuris, ac ſalis momenta, vel ex ipſis eruunt lapidibus, operatione ſimillimâ. Quid enim vſquam tam abſurdum, ex quo aliquid honeſti elici non poſſit? Quid tam incommodum, quod prudentiâ artifice non molliatur? hæc eius vis eſt. Verùm cùm per omnes vitæ virtutiſque partus ſeſe inferat, ea hîc afferre nobis conſilium eſt, quæ aliena in nomina & bona, ſuo ſcilicet colore contenta, minùs libenter tranſirent.

I. *De Pianquiaco Regulo.*

LIceat à barbaro adoleſcente ordiri. Pianquiacus erat Camagræ Reguli filius, natu maximus, cui cùm ditio eſſet illis in montibus, qui Peruuio imminent, arcta cum Hiſpanis Pizarro, Almagro, aliiſque aurum per eas regiones quærentibus erat amicitia; &, qui eius tunc erat finis, aurum largiter donabat, vt rem domui ſuæ non neceſſariam. Quod cùm illi librâ odiosè appenderent, ac rixâ ab auaritiâ obortâ gladios ſtringerent, medium ſe inferens, ac lances auro graues impactâ palmâ indignabundus euertens Pianquiacus, Hæccine, inquit, ô viri gladiorum cauſſa? non

Digitized by Google

non pudet ob aurum ſanguinem dare? Verùm ſi tanta ægro iecori auri eſt rabies, huc mecum agite; duxit hæc increpans altiſſimum in cacumen, vnde & mare, quod pacificum vocant, & regionem argenti aurique ditiſſimam deſpectarent. Tum addit: Illic affatim auri eſſe, poſſe omnibus fieri ſatis. Præclarum de auro iudicium, hac falsâ æſtimatione corrupiſſe videri poſſit; quaſi verò vlla tanta ibi, aut vſpiam terrarum metallorum vis inueniatur, quæ furentem habendi cupidinem frangat, & non potiùs accendat. Sed præclarâ ſapiens barbarus indole ſuperfuturum credebat, quod ipſe rectiſſimâ deſpiceret æſtimatione.

II. *De ſene barbaro.*

SEquitur ab eodem mundi cardine iiſdem Hiſpanis datum à barbaro ſene prudentiſſimum monitum. Iactabant ſe, ſuámque potentiam, & virtutem Deo proximam, qui eò, poſt primos, appulerant, vt gentes illas magno Dei iudicio nouam in ſobolem reparandas, ſæuitia inſaturabili exhaurirent; admonuit Caziquorum antiquiſſimus (ſic Principes vocant) quem longa ætas, & indoles minimè barbara audentem faciebat, ne in obnoxios, atque inermes ſæuirent, ſed potiùs, collatis beneficiis, vellent imperare; omnia enim noſtra æternorum, quæ demortuos excipiunt, lance eſſe pendenda.

III. *De Philippo II.*

SEd barbarorum ad excitandum guſtum iam ſatis. Philippum Hiſpanorum eius nominis Regem II. inſpiciamus, ſub diuturni ac feliciſſimi regni finem validiſſimas arces, opulentiſſimáſque vrbes, quas longo, ac difficili bello de Gallis ceperat, eiſdem nulla fractum clade, ſed quò pax, quæ totius Europæ votis; & Clementis Octaui Pontificis Maximi efficacibus vrgebatur officiis, faciliùs coaleſceret, redhibentem videbimus prudentiæ inſtinctu actum, eidem & creſcendi ſpes, & vindicandi auiditatem immolaſſe. Princeps enim longè prudentiſſimus, qui Philippum filium ab ætate, ac conſilio inualidum, quamuis opibus atque exercitibus potentiſſimum poſt ſe relinqueret, maluit tutam illi hereditatem, quàm acerrimo vexatam bello tranſmittere; præclarè itaque docuit, Regna pacis, quàm vrbium ac prouinciarum acceſſione, eſſe tutiora.

Digitized by Google

IV. De Clemente VIII.

CLementis Octaui Pontificum prudentiſſimi in reddendo Eccleſiæ Henrico, atque Gallorum Rege appellando, incredibilis quædam mentis vis, atque conſilij prudentia claret; quam enim cauſam & præterita Henrici geſta, & deceſſorum Pontificum iuſtiſſima ſeueritas ita, neſcio qua temporum infelicitate, implicauerat, vt explicari non poſſe rerum gerendarum peritiſſimi quique crederent; ipſe rerum opportunitatibus, ac temporis articulis imminens, ita ad exitum perduxit, vt nihil nobiliſſimo Galliarum Regno ſalutarius, nihil Eccleſiæ in tanta populorum ac Prouinciarum labe potuerit accidere glorioſius. Ita ſeueritatem retinuit, vt manſuetudinem non exueret; ita Henricum relapſum in hæreſim coërcuit, vt primogenitum Eccleſiæ Regem eſſe non obliuiſceretur; ita ille iudicem egit, vt patrem amares. Aluit ſpem, dum timeri voluit, ac ne illa quodam Eccleſiaſticarum cenſurarum contemptu luxuriaret, huius falce identidem putauit, ac demum abſoluto ſolenni ritu & pluſquam cenſoria maieſtate Henrico, illi coronam Galliarum, Galliæ fidem, Eccleſiæ auctoritatem aſſeruit, id prudentiâ conſecutus, vt calamum, quem quaſſatum, iuxta Euangelici vatis oracula non confregerat, validiſſimum Eccleſiæ fulcimentum haberet.

V. De Pio Quinto.

ÆQuauit his rebus prudentiſſimè confectis Pij Quinti gloriam, quam illi ſacrum aduersùs Ottomannum Chriſtianos inter Principes ictum fœdus attulerat, quæ & ipſa verè ampliſſima fuit, atque immortalis. Quam enim diuinam eam fuiſſe prudentiam oportuit, quæ diſcordes, atque antiquis odiis inuicem ſuſpectos, aut ſuſpectantes Philippi II. Venetorum, reliquorúmque Principum ac populorũ animos mutuo potuit fœdere alligare? quæ Legatorum moras, & in ipſa rerum tractatione moleſtiſſimas tergiuerſationes vrgere, ac molliter rectam in honeſti ſemitam, quaſque plerique abditas artes arbitrantur, amputatis ineptiis valuit reuocare? Rem inextricabilem Pij, non peræquè omnibus nota prudentia, vt quæ multum Chriſtianæ, hoc eſt, ſapientiſſimæ haberet ſimplicitatis, paulatim explicuit, & ſimillima diuinæ, quæ contrarias naturas iungens opus hoc vniuerſitatis longè pulcherrimum edidit, animos ita conciliauit, vt iunctis viribus hoſtem profligarent, ac victoriam ab omni

omni ſæculorum memoria nobiliſſimam reportarent. Quamquam enim Pij pietate ac ſanctimoniâ viciſſe videamur, negari tamen non poteſt eam claſſem, quæ Pij veluti ſpiritu prouecta concurrit, eiuſdem prudentiâ ſapientiáque coaluiſſe.

VI. *De Capuccino ſodali.*

GRaue vulnus in genu Romæ à ſicario acceperat vir nobilis, atque, vt erat iræ ac doloris impotens, quum diro cruciatu artus conuellerentur, vindictam ſpirans & inclamans, nullámque ſaniora ſuggerentium vocem ad aures admittens, geminæ mortis in limine periclitabatur. Deſperata propemodum erat, non minus animi, quàm corporis curatio, quum ex animorum Medicis vnus (è Capuccinorum familia fuiſſe tradunt, nec nomen addunt, qui hæc prodiderunt) acciri, quibus æger delectabatur, ſymphoniacos iubet, ac modis leniſſimis canere. Itaque illapſa furentis in animum modorum ſuauitate, iræ atque furori modus paulatim fieri cœpit, detumuitque animus; factúmque muſicæ pretium, vt exinde monitores audiret, atque ad omnem Chriſtianæ aduersùs inimicum, ac ſicarium charitatis ſignificationem nullo negotio traduceretur. Tanti eſt crudos adhuc atque indomitos humores pharmacis lenioribus præmollire, vt placidè ac ſine concuſſu poſſint euocari.

VII. *De Nicolao Pontano Veneto Duce.*

DIfficillima Societas legationum eſt diuerſis ingeniis, & non ſemper negotio paribus, qua difficultate quondam valde vrgebatur Nicolaus, ſocio quippe magna imbecillitate conſilij, ſed animo ferociori vbi fruſtrà ſe contra tendere vidit; Sinamus, inquit, illum; ita fiet, vt crebris offenſionibus edoctus monentem audiat, & meliora ſuadentem ſequatur, quorum vtrumque futurum non dubitabat tam valido ipſe conſilio, vt labentem ſuſtinere, & Rempublicam feliciter poſſit adminiſtrare. Expedit natatione primùm ſe exercentibus aliquando ſub magiſtro periclitari, ne ſoli fluctibus hauriantur.

VIII. *De Gyſonio Nobunangæ, Iaponiæ Imperatoris filio.*

EXutum paterno imperio Gyſonium, habebat tamen in aula Faxiriba ex centurione iam Taicoſama, hoc eſt, Imperator, homo ſolertiſſimi ingenij, ſed ambitione in crudelitatem corrupti. Itaque ſolem

ſolemnes inter ludos, quibus ſororis filium Quabacondonum ſucceſſioni propiùs admouerat, pupugit ſenis animum, quòd eidem ſaltanti, choreaſque ducenti, clarius, quàm ſibi (nam ad hæc demiſerat maieſtatem popularis auræ coronatum mancipium) ſeni miniméque vegeti roboris, plauſiſſet theatrum. Ergo diſſimulata ira, vt eam tamen quamtulacumque demum gloriolæ partem Quabacondono eriperet, accitum ad ſe Gyſonium ſaltare iubet, certus elegantiâ totius actionis, & decore membrorum ante Quabacondonum futurum. Sed non fefellit adoleſcentem veteris ac præſentis fortunæ comparatione cautiſſimum, imminens à victo Principe periculum; nam occultiſſimi ſenis inuidiam non introſpexerat. Itaque ſtudio aberrare, & in elegantiam artis peccare quamplurima. Quod vt vidit Taicoſama, qui alienum à Quabacondono animum celatum tunc maximè vellet, arctè iuuenem complexus eſt, ac prudentiâ laudauit; quaſi æquum ſit, iis, quos fortuna imperio omnibus antetulit, artibus ingenióque neminem præire; tantum illa ſecum inuehit arrogantiæ, vt hoc maieſtatis intereſſe arbitretur. quare tunc peſſimè artibus ſit, cùm ſe in illarum certamen demittunt Principes, æmulis abſterritis, quibus & vincentibus periculum creatur, & victis, quod plerique iniquiùs ferunt, contemptus imminet.

IX. *De Comite Cincionio.*

CVm leonibus luſiſſe, quaſi cum agnis, Iſraëlitici Regni fundatorem Dauidem, diuinis in oraculis legimus: qui pari cum Regibus ſorte luſerit, vix produnt hiſtoriæ, quòd non niſi miraculo fieri poteſt. Sapienter igitur feciſſe dicendus eſt Cincionius, qui Philippo II. aleâ colludens, quum feliciori vteretur, & Regem calor incautus ad ampliſſimam in illum iactum ſponſionem iurandumque per vitam Principis filij ſe victoriam non conceſſurum adduxiſſet, haud temere offenſionem Regis, ſi vinceretur, ab illo ardore vincendi coniectans adducto vultu, quaſi addubitaret, cunctabundus, mox veluti damnatas aleas in cumulum coniecit, ſortem deteſtatus, quum maxima lucri eſſet occaſio, ſibi ſemper aduerſam; ſed quamquam ſimulationis artifices aulici, quo gratioſiores, eo ſubtiliores eſſe conantur; haud tamen latuit Regem hominis ſimulatio, qui ab eodem aliquanto pòſt interrogatus, quum ſynceritatis pretium erat, liberéque confeſſus, aliquot aureorum iacturâ, maiori ſe apud Regem prudentiæ opinionem emiſſe gauiſus eſt.

X. *De*

Digitized by Google

X. *De Ludouico Syluerià.*

MVltorum licèt celebrata ſermonibus ac litteris tradita ſit Syluerię prudentia, quia nobile habet exemplum, his quoque libenter explicabo. Epiſtolam Rex Luſitanorum Emmanuel ſcribere iuſſerat de rebus longè grauiſſimis, ſe quoque ſcripturum, & quam præſtare iudicâſſet, miſſurum. Incubuit ad ſcribendum Rex ſummâ animi contentione, ſed longè infra Syluerię elegantiam, ac iudicium fuit. Itaque ſua damnata epiſtola, alteram prætulit. Hoc vt vidit Ludouicus, ſuam incogitantiam damnans qui comparationem cum Principe non vitâſſet, vt domum reuertit, vxori filiiſque de ſe actum eſſe renuncians, nullum ſibi amplius apud eum Regem, quo ipſe ingenioſior haberetur, iam ſupereſſe gratiæ locum dictitans, ne concepta offenſio, de qua ob tenera Regum ingenia non dubitabat, in iram olim erumperet, ſéque perderet, aliò migrandum, atque in exilio procul à patria viuendum eſſe duxit. Quæcumque regium faſtigium inumbrant, quaſi grauia immineant, deiiciuntur.

XI. *De Ferdinando Caſtillio, Ord. Prædic.*

IVnctas virtutum opes modeſtiæ atque prudentiæ Ferdinandi conſilium continet, ſapientiſſimi planè animi documentum. Nauârat hic operam Philippo II. vtiliſſimam abducendo à nuptiarum cogitatione Henrico Rege Luſitaniæ, quo ſine prole decedente opulenta florentiſſimi Regni ad Philippum deuoluebatur hereditas. Ergo ne Principi beneficium veluti præſentiâ exprobraret, quamquam diu, multáque cum laude in Aulâ concionatorem egiſſet, eo ipſo tempore, quo magis ad regiam gratiam eſſloreſcebat, recedere ſtatuit, faciliq́ue commeatu religioſas ſe in latebras abdidit; dupliciter placere potuit, & quia rem perfecit, & quia præmium operæ vel ipſa præſentiâ non popoſcit.

XII. *De Duce Lermæo.*

VLtra præſentem felicitatem longè in futurum curas ingeniumque intendit prudentia, nec ſolùm prouidet, ſed præuidet. Quare cùm altiſſimo gratiæ apud Principes culmini vicina eſſe præcipitia conſtantibus ſæculorum omnium exemplis, animaduerteret Lermæus Dux, rerum apud Philippum III. adhuc potens, quo mol-

liùs, ſi cadere contingeret, excipi poſſet, & Sacerdotij reuerentiam, & Vaticanam ſibi purpuram circumpoſuit; conſilij ſagacitatem, extincto haud ita multò pòſt Rege, probauit euentus, & quietem priuato parauit ſenectutem. Hoc demum eſt ſapere, quùm poſſis prouidere.

XIII. *De Euſebio Parandino, Capucc. Generali.*

ABeamus, ſi placet ab aulâ, quæ non magis in eâ viuentibus, quàm de illâ ſcribentibus lubrica ſemper fallit veſtigia. Habemus aliunde prudentiæ opera, ſi artificium, non materiam ſpectes, quod profectò ſapientem decet, illuſtriſſima. Parandinus hominem domi habebat ingenij ab auaritiâ ſordidi, atque aduersùs hoſpites illiberalis, vt tunc ſibi lautias præbere videretur, quum illis de viâ feſſis cruda apponeret oluſcula. Hanc vt illi contumaciam euelleret ex animo, ſcriptas ad domorum ſuarum Præſides epiſtolas, in quibus monebat, quòd fieri vellet, vt accelerato, quantum poſſet, itinere per prouinciam differret, homini tradit, addens ſibi feſtinato opus eſſe. Ille alacer viam ex familiæ inſtituto pedes inuadit, ac ſtrenuè conficit. Exceptus vbique ſubruſticè, inſtructâ crudis herbis mensâ, poſt aliquot dies ad Parandinum reuertit exhauſtis viribus, irarum plenus, & querelarum in homines minimè hoſpitales, ac planè rupices, qui hoſpitem tam inclementer habuiſſent. Vbi hæc ingenti cum ſtomacho apud Parandinum effudit; Atqui, inquit, ſodes tuis illi legibus vſi ſunt.

XIV. *De Garſia Loayſa, Cardinali, Ord. Præd.*

TAntâ hìc olim famâ virtutis fuit, atque prudentiæ, vt inter candidatos Pontificatus profiteri poſſe amicis videretur, quos verè ſentire ipſe docuit, abnuendo. Qui enim Caroli V. olim à confeſſionibus fuiſſet, eiuſque fauore purpuram induiſſet, ob eaſque res illi eſſet obnoxius, ab eâ ſibi abſtinendum cogitatione prudentiſſimè colligebat, dictitans, quùm Petro, cui caro & ſanguis non reuelauit, ſucceſſor quæreretur ſui, qui tot implicitus eſſet aduersùs homines officiis, quique ad proximam Regno purpuram gratiâ Principis euaſiſſet, nullam profectò habendam eſſe rationem. Huius mihi viri tam rara fuiſſe videtur prudentia, quàm pauci ſunt, qui purpurâ pro velo vſi, vel tacitæ non velificent ambitioni.

XV. *De*

Digitized by Google

XV. *De Ordine Prædicatorum.*

LApſam communi rerum humanarum ſorte diſciplinam inſtaurare aggreſſi homines religionis, & prudentiæ primi cætera inter quæſierant, an ſeueriora volentibus, aliud iam familiæ nomen vſurpandum, alij Præſides, ſub quibus agerent, creandi; alia denique horridior veſtis eſſet induenda, in quâ vulgo incederent ſpectabiles. dictis vtrinque ſententiis viſum eſt in veſte nihil mutandum, eâ maximè ratione, ne paulò latioribus inſueti relictos ſe, ac veluti vulgus inutile habitos dolerent, ob eamque rem quaſi occaſionem nacti, quod reliquum erat diſciplinæ laxarent. Nam inter minùs probos haberi pleriſque improbitatis fuit incitamentum, & meliorum ſimiles videri, principium eſt probitatis.

XVI. *De Henrico Magno.*

FEruidiſſimi ingenij quùm eſſet Henricus, promptam nihilominus in dictis factiſque prudentiam exercuit, vnum de multis memorabo. Adlegerant in Societatem Pariſienſes Patres adoleſcentem optimæ ſpei, ſed inuito parente; qui eapropter ad Regem adit irarum plenus, vtque facile aditum impetret, atrocia ſe afferre, atque ad Reipublicæ ſalutem pertinentia, vociferatur, & admittitur. Ibi haud ſatis animi potens quum diu Regis patientiâ atrocibus in Societatem calumniis eſſet abuſus, ad extremum; quid iudicij ac conſilij in adoleſcente vix puberi eſſe poteſt? exclamantem interfatus Rex, Nihil, inquit, profectò, ſi tuus ille eſt, ſimulque abigi iuſſit: ne de re ipſa quum ratam haberi vellet, odioſius atque infra Principis maieſtatem diſputare cogeretur.

XVII. *De Chriſtophoro Mora.*

PHilippo II. Regum prudentiſſimo hic olim intimus, ac maximarum rerum conſiliis adhibitus, quam Regi, dum ſuperſtes fuit, prudentiam probauerat, eamdem ab eius exceſſu magis intendit. Nouis enim aulæ dominis cedendum ratus, procul ab aulâ ſecedens piſcatu tempus fallebat, otio aliquanto laudabiliore, quàm ſi cum Scipione ac Lælio vmbilicos legiſſet in littore, mirâ in hac tantâ diuerſitate fortunæ animi conſtantiâ. Piſcanti nunciatum quum eſſet de Garſiæ Loayſæ Cardinalis & Toletani Antiſtitis exceſſu, qui Philippi III. pueritiæ olim moderator, ab eodem iam Rege aulâ

ſubmotus, dolore confectus contabuerat; Hic verò, inquit, piſcari neſciuit. Meruit tam prudenti eorum temporum tolerantiâ ampliorem adhuc gratiæ locum, & Luſitaniæ ipſius, cùm ampliſſimâ Proregis poteſtate, adminiſtrationem, quâ homini, qui priuatus inde adoleſcens fuerat profectus, ad amplitudinem nominis illuſtrius nihil potuit contingere. Sed rarus eſt, qui vtrique fortunæ prudentiâ nouerit moderari.

XVIII. *De Donato Janoctio.*

IVuat per ſatyram ſcribenti ita materias miſcere, vt in eâdem ſemper prudentiæ luce faſtigium legentibus non oriatur. Lepidiſſimum Ianoctij dictum ad grauiora transferre promptum pro ingenio cuique erit. Aiebat enim numquam iumentis, quantumuis domitis, aut etiam labore feſſis, tam propinqua gradiendum ſemitâ, vt calce quis peti poſſit; ſed modico flexu declinandum? Quid enim? ſi rectè paſſuum ratio conſtet, vix millibus in annos ſingulos vitari periculum, quod nemo ſapiens magno redemptum non velit. Haud aliter præferocia ingenia, de quibus aliorum damna in lucro ſunt, procul habere, ne aliquando non habuiſſe pœniteat, prudentis eſt.

XIX. *De Joanne Franciſco Commendono, Cardinali.*

COmmendonus Pio V. Gregorio XIII. aliiſque ac inter Pontificatus inſtrumenta diu habitus eſt, cùm integritate morum, tum expeditiſſimæ prudentiæ commendatione. Hanc ſi vnquam aliàs, tum maximè declarauit, quùm Catholicæ Reipublicæ temporibus Maximiliano II. Cæſare à ſectariis territo, ordinandæ Germaniæ à Pio V. Legatus ac grauiſſimis litteris ſæpiùs iuſſus, ſeueriùs cũ Cæſare agere, minimè tamen obtemperandum ſibi cenſuit, quamuis ingenio ad ſeueriora facili, atque timoris ignaro eſſet, quòd facile ſperaret mitioribus ſe profuturum. Videbat enim Pontificem quamuis prudentiſſimum ipſa locorum diſtantiâ officiente, rerum atque temporum articulos minùs aſſequi poſſe. Itaque flexo leniùs Maximiliano, atque in partes traducto, quod maximè agebat Pius, Rempubl. conſeruauit.

XX. *De Hugone Boncompagno, Cardinali.*

PHilippi II Hiſpaniarum Regis tantam fuiſſe ferunt oris maieſtatem, auctoritatémque dicentis, Pij verò Quinti tantam vim

imperandi,

imperandi,vt qui vtramque inter deſtinata conſtanter peregerit validiſſimæ prudentiæ Boncompagnum Cardinalem fuiſſe neceſſe ſit. Reiecerat in Boncompagnum Legatum tum ſuum in Hiſpaniis agentem Bartholomæi Carenziæ iudicium Pius, vt cauſſam omnem pro poteſtate cognoſceret:Rex diſceptatores addi ſuo de Senatu volebat, abnuentique acriter Legato,neque dignitatem ſuam imminui ſe paſſurum dicenti; Atqui expectandum ab vrbe reſponſum eſt, inquit Philippus. Cui Legatus, ſi quid Pontifex parum è dignitate reſpondeat, nequaquam ſe imperia facturum. Hæc prudentiſſimi hominis libera vox Regem virtutis æquum æſtimatorem flexit. Itaque Pius bis ſuorum prudentiâ felix expertus eſt eos ad res agendas legendos viros eſſe, qui ſupra mandatorum formulas conſilium, prudentiámque negotiis parem habeant.

XXI. *De Joanne Piobano, Ord. Minim.*

PRiuatæ prudentiæ ingens lumen ex Piobani dicto elucet, qui ab Etruria ad Calabros à moderatoribus migrare iuſſus, noua inſuper animi contentione virtutem colere inſtituit, rogantibuſque noui impetus feruoríſque cauſſam præclarè reſpondit, fruſtrà cœlum mutari moribus iiſdem, neque hoc religioſis hominibus proponi,quum migrant;ſed quotieſcumque alibi eſſe iubentur, alij ſint. Sed difficile hoc eſt; homines enim teſtudinum inſtar ſuâ cum domo peregrinantur, faciliùs ad Indos è patriâ, quàm à conſuetis inolitíſque moribus vel vnum paſſum progredimur.

XXII. *De Franciſco Mariâ, Vrbinatum Duce.*

NOn ego hîc te ſimplici cum laude dicam ſapientiſſimè ac prudentiſſimè Princeps, inſtituiſti enim exemplum, quod ſi reliqui Principes ſequi vellent,non tam obrutam infinitis immensíſque voluminibus iuris prudentiam populi odiſſent, quàm paucis definitam atque contentam amarent. Proſcripſiſti quoſcumque Iuriſconſultorum libros, iis exceptis, quibus antiquitas, & ſeculis iam probata auctorum ſcientia non modò auctoritatem conciliauit, ſed venerationem quoque circumdedit. Illis legum interpretibus ſatis expeditum ius eſſe, quod quanto plures exponunt, plures impediunt, longæ ac roſtratæ naues, quæ olim attributis in ſingulos remigum remis propellebantur; nunc quinis ſeniſve vni remo addictis expeditiùs aguntur, & parent; vt ſine turbis ſit turba, votum eſt, cuius rarò, aut numquam damnantur mortales.

Digitized by Google

XXIII. *De Coſmo I. Magno Etruriæ Duce.*

NObiliſſimum Etruriæ Imperium, qui labante in familiâ retinuit Coſmus, tot vel ab ipſa adoleſcentia prudentiæ ornamentis effulſit, vt fortunam plenis ſe inferentem velis, excipere, ac ne porrò, quod amat, renauigaret, eiuſdem artibus in officio retinere potuerit. Reliqua inter prudentiæ decora ordo D. Stephani ab ipſo inſtitutus principem locum videtur obtinere. Nam ciuitates & Prouincias, vt pace gaudeant, ita per bella exonerari ferocioribus ingeniis optimum eſſe conſilium, corporum noſtrorum exemplo diſcimus. Etenim non ſemper corruptis ex humoribus febres accenduntur, ac morbi creantur; puriſſimi etiam ſanguinis abundantia mortem non ſemel attulit. Ergo, quia media in Italia, firmatis vndique Prouinciæ rebus, vix vlla vmquam Etruriæ bellorum materia eſſe poterat; externæ verò militiæ ciues aſſueſcere nequaquam è Republica eſſe Coſmus intelligebat, ſtatuit militarem eum Ordinem inſtituere, ac triremes addere, quibus ferox iuuentus bellum per Aſiæ, atque Africæ oras circumferens, ſimul animi ardorem immodicum per honeſta pericula mitigaret, ſimul armorum vſu firmata, Imperij ſi res ferret, firmamentum eſſet; domeſtica veluti è palæſtra prodeuntibus ducibus. Itaque prudentiſſimi conſilij fructum inſigni cum Etruſci nominis commendatione, ac Reipublicæ vtilitate quotidie capit Italia tota.

XXIV. *De Henrico Magno iterum.*

LAtent ſæpiùs ingentia mala ſpecioſis appellationibus tecta, quúmque homines ambitioſi ſuis commodis publicæ vtilitatis ſpeciem imponunt, validiſſima prudentia fraudibus agnoſcendis tunc maximè opus eſt. Raynaudus Beauuius Epiſcopus Bourges, immodicæ vir ambitionis, auctoritate apud ſacros homines, atque apud Regem gratia præpotens, ſumma opum vi perſuadere Gallicanæ Eccleſiæ Principibus nitebatur, vt totius gentis bono eiuſdem Eccleſiæ Patriarcham ampliſſima cum poteſtate ipſi facerent; pertinere hoc ad Gallici nominis ſplendorem, Eccleſiarum, ac Paſtorum quietem, pacémque, quam minimè petitis ab vrbe reſponſis, ipſi per ſe ſuis opibus poſſent tueri. Hoc ille agebat ſuæ velificans amplitudini, quòd competitorem Patriarchatus neminem ſe gratioſiorem futurum arbitraretur, ſed væſanos atque importunos, & ipſi

ipſi Gallicanæ Eccleſiæ maximè formidoloſos hominis conatus, prudentiſſimi Principis authoritas ita diſcuſſit, vt ea de re neque ſententias rogari, neque omnino ad ſenatum referri ſit paſſus. Videbat enim propriæ amplitudinis ambitione inſaniſsima Reipublicæ Chriſtianæ à Reynaudo fundamenta quati, non dubia olim ſuarum ſtrage Prouinciarum; vſque adeò nihil ambitioſis ab hominibus in publicum ſine pernicie conſulitur.

XXV. *De Philippo II. Hiſpaniarum Rege.*

QVàm plerique homines, qui ſe prudentes admodum putant, prudentiæ partem eſſe volunt vel præcipuam de fatis quærere, eam ſapientiſsimè Philippus, vt vanitatis ſemper manifeſtam, & ſceleri proximam, repudiauit; procul ab eius aula fuere Chaldæorum artes, quibus Mathematicæ nomen vulgus impoſuit. Immò cùm libellum Regiæ ſortis ex natalitiis aſtris arcana complectentem ſummo ſtudio elaboratum ad eum miſiſſet Noſtradamus, eius per ea tempora vanitatis facilè princeps, ſi modò cum malis geniis familiaritatem non habuit, regiè ſimul, ac prudenter fecit. Nam libellum ipſum nequaquam perlectum igne aboleuit; & ne ſordida videretur pietas, homini quingentos aureos iuſsit numerari. An ille ideò minùs feliciter regnauit? ſibi Deus fatorum leges reſeruauit, nobis vim prudentiæ conceſsit; qua duce qui viuunt, illorum vel felicitatem intendunt, vel iniquitatem leuiùs ferunt. Eáque neſciri optimum videtur, quæ ſciendo tuum ad arbitrium temperare non poſsit.

XXVI. *De Joanne à Cruce, Carm. Diſcalc.*

INitiis quidem morborum validè ſtatim occurrendum detrito prouerbio vulgatum eſt; ſed interiora prudentiæ nouerat Ioannes, gnarus contumaces adhuc humores non irritandos, ſed molliùs habendos, dum ſunt in fermento, ac ſurgunt, faciliùs paulò pòſt ſequuturos. Hominem domi habuit præfractæ contumaciæ, qui ſolemni die, frequentiſsima in templo iam coacta concione, quæ ipſum expectaret, neſcio qua offenſiuncula irritatus repentè, ſe dicturum, aut progreſſurum negaret, nec monentibus amicis quidquam concederet. Ioannes ergo excuſata oratoris repentinâ valetudine, quæ grauior profectò erat, quàm ſi ex febre decubuiſſet, hominem ſe in cubiculo iuſſit continere, totiſque quindecim die-

bus

bus ne appellauit quidem. Hac mora probè ſubactum ac ſibi redditum, quod ita exempli intereſſet, publicè caſtigauit.

XXVII. *De Alberto Belgarum Principe.*

CONſilia audire, & meliora ſequi prudentiæ quidem eſt, ſed vnius mancipio addici non modò infra Principis faſtigium, ſed etiam infra hominis dignitatem eſſe, quis neget? Itaque Albertus verè prudentiſſimus cenſeri poteſt, qui ex ſuorum quidem conſiliis proficere, ſed ſuo viuere atque imperare à Philippo II. auunculo didicerat. Quid enim inconſultius, quàm nihil ſupra conſulentes ſapere?

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

NEſcio an hominem Ignatio prudentiorem ea viderit ætas, in qua prudentiſſimi quique Principes floruerunt. Etenim huic homini tantum fuit in ſe, ſuaſque in affectiones imperium, vt nihil non deſtinato ageret, nihil niſi re maturè examinatâ, aggrederetur; ſed vt alia omittamus, quam ipſe à ſtirpe ſui generis condidit Rempublicam, quáſque eidem conſeruandæ, atque augendæ ſcripſit leges & conſtitutiones, quanta viro ineſſet prudentia, liquidò comprobarunt. Eas certè leges cùm grauiſſimus Reipublicæ Genuenſis Senator diu multúmque lectitaſſet, atque ad amuſſim prudentiæ examinaſſet, dicere non dubitauit. Poſt Platonem, qui animorum tractandorum artes, ac Reipublicæ moderandæ neceſſarias leges noſſet ad vnguem, neminem ſcire ſe parem Ignatio; illud verò admirabilitatis pleniſſimum eſt, ita latis legibus, inſtitutíſque deſtinata promoueri, vt cùm omnia leniſſimè in ſpeciem vrgeantur, validiſſimè nihilominus conficiant, quod diuinæ prudentiæ arcanum fortiter ac ſuauiter agendi, ſuis commendatiſſimum eſſe volebat Ignatius. Vitem perpetuam Mathematici machinamentum appellant, quod lentiſſimè, ac minimo ſtrepitu ſe ſe conuoluens, nullo operoſiore trochlearum molimine, immania nihilominùs pondera, quamquam puerili circumagatur manu, in altum ſubuehit, mirantibus, qui abditam artis vim, ac validiſſimũ opificis ignorãt ingenium.

Digitized by Google

II. De Franciſco Xauerio.

QVamquam ardor geſtientis animæ prudentiam rarò admodum comitem habeat; attamen in Franciſco mira fuit vtriuſque concordia. Cuius enim prudentiæ fuit, in Iaponiâ prædicationi Euangelij, cuius erat percupidus, ita moderatum eſſe, vt & aditum ſociis apertum latéque patens oſtium relinqueret; neque tamen per imprudentem contentionem, aut blandientis ſucceſſus illectamenta ſpem omnem vberioris olim frugis corrumperet? quo quidem in genere ſi minùs exinde peccatum fuiſſet, non eas calamitates eſſet perpeſſa Eccleſia Iaponica, quibus ad internecionem cæſis Euangelij præconibus, Chriſtianum ipſum nomen tantùm non deletum eſt. Cuius item prudentiæ fuit, quum exaſperatis eorum animis, quibus cum ſociis de templi poſſeſſione Coccini lis erat, proſtratus ad genua, clauéſque tradens, precari inſtitit, ne iraſcerentur, quâ nouâ iudicij forma rem illico tranſegit, atque à volentibus templum obtinuit? Cuius item prudentiæ perpetua illa ratio, ſocios nuſquam mittendi, quò priùs ipſe non acceſſiſſet, gentiſque ac regionis conditionem exploraſſet, vt quàm aptiſſimos ex omnium numero ſelectos eò deſtinaret? Haud miror felices vbique ſucceſſus, quum prudentiæ ſemen quamquam inuitâ fortunâ frugem ferat.

III. De Gulielmo Critono.

CElebrârunt etiam infenſiſſimi hoſtes Critoni dictum factúmque grauiſſimæ plenum prudentiæ. Detinebatur Anglicano in carcere poſtulatus maieſtatis, (id nominis Religioni impoſuit crudelis hæreticorum fallacia) & fortè ab eo quæſiuit Valſingamus, an Parei coniurationem probâſſet. Ego, reſpondit Critonus, ei ſcribere me memini, Deum aduerbiis delectari, nullúmque bonum placere, quod benefactum non eſſet. Hoc ille reſponſo & quæſitoris improbitatem eluſit, & agendarum rerum legem veluti præſcripſit. Prudentiæ enim partes ſunt non modò quò eas, ſed quà eas prouidere; quis enim ſanus per Syrtes in portum nauiget?

IV. De Joſepho Anchieta.

AVreum ex Braſilici Thaumaturgi ore dictum appendo: Differebat coram Ioſepho prudens Sacerdos, erratum nullum religioſâ in domo impunitum à moderatore tolerari debere, ne per eam

diſſimulationem,qua virtutes omnes continentur,peſſundaret diſciplinam. Ad quæ Ioſephus: Optimè,ſi tamen priùs quàm reum compellet, eius culpam tertium repetitis lacrymis apud Deum defleuerit; quo facto,tum, ſi res ferat,pœnas per me repoſcat. O vocem religioſæ plenam prudentiæ, ac religioſo parem imperio! communia mortalium vota æquans, iiſdem immortalitati conſecraberis.

V. *De Gonzalo Gundiſaluo.*

OPulenta virtus eſt prudentia, & in numerato ſemper habet, quod etiam improuiſis expediendis neceſſitatibus ſit ſatis. Decumbebat graui valetudine Franciſcus Padillia, genere, ac virtute nobilis, & fortè ab inexperto tyrone, cui ægri curatio obuenerat, adeò præpoſterè omnia adminiſtrabantur, vt vir prudens non dubiam perniciem ſibi ſentiret imminere: angebatur animo, an indolentiæ ſimulatione ſingulari, rem agi, ac ferri ſineret; an verò modeſtè id Rectori ſignificaret. Hinc ab inſito vitæ amore trahi,virtutis inde ſpecie allici. Sat conſilium Gundiſalui ſeueriſſimi ſenis, peræquè ac prudentiſſimi ſuper eâ re ſententiam ſciſcitari. Ille vbi de ægro rem omnem intellexit, vehemens auctor fuit, ne oblatam creſcendi opportunitatem elabi per animi mollitiem ſineret,quam olim doleret amiſſam: præſtare vitæ virtutem,eámque veram eſſe patientiam, quæ patientis in ſinum congeſta reliquorum conſcientiam fugeret, frugifero virtutis compendio, quòd ſi mori contingeret, id enim verò viro forti in votis eſſe, togatúmque martyrium videri. His vbi dictis ægrum patientiæ iam certum reliquit, properè ad Rectorem adiit,peractóque indicio, ne tanta virtus vnius tyrunculi negligentiâ concideret, ſapientiâ perfecit. Maximam humanæ felicitatis partem eſſe prudentibus vti conſultoribus, ſeruata vita & virtus ægri patefecit.

VI. *De Simone Rodericio.*

FAllimur plus nimiùm opinione noſtra, ac ſæpe iuſtitiæ nomen prætendimus vtilitati. Domeſticum duos inter Rectores ortum diſſidium, quaſi Collegiorum iura tuerentur, delatum fuerat ad Ignatium ſub ipſum Simonis in Luſitaniam diſceſſum. Ergo eò ſe conferat, & res pro ſuâ æquitate componat, ampliſſima cum facultate, mandat Ignatius. Ille vbi vtrumque audiuit haud facilè de ſuo iure concedentes, iubet Collegiorum præfecturas inter ſe commutare;

Digitized by Google

tare; quod vt factum eſt, conuerſis illico ſtudiis contraria tuentes ſilere de totâ cauſsâ in poſterum iuſſit, quaſi nimiæ cupiditatis manifeſtos, quæ ſi ſpeciem recti induat, etiam attentos ſæpiùs feſellit.

VII. *De Hieronymo Bariſonio.*

NArrabat olim nobis Bariſonius, cuius ego nomini plurimum me debere profiteor, quòd ab eo puer adhuc Societati adſcriptus fuerim, ſe quum à Claudio Aquauiuio Præpoſito Generali ad Henricum Magnum de grauiſſimi noſtri Ordinis negotiis legatus fuiſſet, exceptum quidem humaniſſimè à Rege, ſed in rem ingreſſum haud ſatis manifeſtâ cauſsâ omnium petitionum ſuarum repulſam tuliſſe, non ſine occultæ Regis indignationis ſuſpicione. Anxium animi prudens ſubiit cogitatio. Regem rogat per humanitatem illam, qua ſuæ ipſe virtuti bellicæ ac triumphis par ſolus eſſet, ne quod poſtremo loco petiturus erat, ſibi negatum vellet. Cunctantem omnibus precibus aggreſſus vt Regiam fidem obligaret, tandem perpulit. Tum renidenti ore, ac bonæ iam ſpei plenus. Id ego igitur vnum maximè velim, vt profundâ huius diei obliuione liberum mihi ſit cum Henrico beneuolentiore de his omnibus de integro agere. Exhilarauit Regis animum prudens hominis in arenâ conſilium, ac ne dubium ſpei, ancipitémque ſuæ voluntatis dimitteret, laudato à prudentiâ ac dexteritate, pleraque omnia, quæ turbido, aut aliis cogitationibus occupato animo abnuerat, libentiſſimè conceſsit; pluſque abſtulit, quaſi per ludum Bariſonius, quàm ſi iuſta acie pugnâſſet.

VIII. *De Roderico.*

IRatum Chriſtiano nomini Taicoſamam, atque in Sacerdotum noſtrorum exilium obſtinatiſsimo animo incumbentem, vt aliquos propalam in Iapone verſari pateretur, expedito conſilio Rodericus adduxit. Hic Iaponici ſermonis ſcientiſsimus, ob eámque linguæ ſcientiam Luſitanorum apud Taicoſamam interpretem agens, infimum gratiæ locum haud obtinebat. Ergo ſuſpicacem barbari Principis animum, quum de totâ Alexandri Valignani, quem Indiæ Prorex ad eum miſerat, legatione dubitantem vidiſſet, facilè occupauit, dicens, poſſe illum, ſi vellet, retentis obſidum loco Valignani ſociis quindecim ſexdecimve, legationis explorare veri-

tatem. Placuit barbaro Roderici conſilium, & dum iniuriam ſe facere putat, beneficium contulit, haud raro inter mortales euentu, vt conſilia in contrarium cadant.

IX. *De Michaële Lauretano.*

CLarum, atque à profundâ prudentiâ, non in vrbe modò, ſed per omnem Germaniam illuſtre vſque hodie Lauretani nomen eſt, quod lectiſsimam Germanici Collegij iuuentutem, & ſpes illas Germanicæ Eccleſiæ, per plures annos admirabili dexteritate latis legibus, etiam ſeuerioribus, temperauerit. Ferunt à Deo, quam ſumma precum vi optauerat, prudentiam conſequutum fuiſſe. Certè Lauretani leges ac dicta in hoc toto educandæ Eccleſiæ iuuentutis perdifficili negotio etiam nunc oraculorum inſtar obtinent. Ille quamquam clemens mitíſque admodum & eſſet, atque haberi vellet, crebrò tamen vſurpabat. Sine ſeueritate multitudinem haud poſſe contineri. Peruerſo enim, atque abſurdo mortalium ingenio fieri videmus, vt quum plures beneficium accipiunt, nemo ſe teneri arbitretur; quaſi multitudine accipientium beneficij vis diluatur; vbi verò vnus punitur, omnes timeant, vt obnoxij.

X. *De Claudio Aquauiuio, Præpoſito Generali.*

INnúmerabilibus prudentiæ luminibus Claudij memoria diſtincta eſt, quippe qui IV. ſupra XXX. annos ſupremo in magiſtratu exegit, ad quem ille mentem attulit cuicumque parem imperio. Vnum eius hîc, aut alterum dictum retuliſſe pro inſtituto operis modo ſatis erit. Igitur ceſſationem ab officio rectoribus maximè eſſe formidoloſam dicebat; nam ſequiora exempla facilè ſe produnt, animúmque excitant; negligentia ſua lenitate blanditur ac fallit. Homines rigidioris ingenij, quique nihil diſſimulari vellent in præſens, ſed ſtatim animaduerti, idem illis facere dicebat, qui, ne tantillum de viâ deflectant, obuias arbores, domóſve excindi, aut ſuccidi ſtatim iubent, peruerſiſſimo recti tramitis amore fallente. Demum monenti quondam aulico, poſſe eum viro Principi ea concedere, quæ ne Societati minùs conſuleret, præcisè abnuebat; rem enim totam clam habendam atque in occulto, leniter arridens. At ego, inquit, quæ ſciri nolim, profectò non agam.

Digitized by Google

X I. *De Franciſco Borgia, Præpoſito Generali.*

TRaduxerant apud Carolum Cæſarem magnis tot bellorum tumultibus implicatum naſcentis adhuc Societatis nomen, quibus ea minùs erat cognita, ob eámque rem inuiſa. Quare quum ad illum, non ampliùs Cæſarem, adiiſſet Borgia, ac pro veteri amicitia familiariùs exceptus multa de noua familia obiiciente Carolo diſcuſſis modeſtiſſimè calumniis ad extremum vrgenti adoleſcentes in ea tantùm videri, quod ſanè laudari non poſſet, prudētiſſimè reſpondit adoleſcenti matri ſenes filios non poſſe contingere, illudque ipſum, ſi quid eſſet vitij, breui tempore emendatum iri.

X I I. *De Petro Cottono.*

INcumbebat vehementer Henricus I V. Gallorum Rex, vt in odium noſtri nominis erectam S.C. pyramidem demoliretur. Cui rei quum multa memorantes, & plebis ſeditionem, quaſi ipſi ſcirent, ac minarentur, contentioſiſſimè opponerent hoſtes noſtri, neque tamen vel tantillum de ſententia mutaret Henricus, ad extremum, ne tam luculentam plagam ampliſſimæ Senatus auctoritati luce palàm vellet imponere, ſed noctu ac veluti furto fabros immitteret, obſecrabant. Senſit, quid agerent, Cottonus, qui Regi aderat, & ne demum victus, ne omnia negaſſe videretur, hoc illorum precibus daret, quod inimicis ſermonum atque calumniarum materia eſſe poterat, Regis, qua plurimum tunc valebat, gratia fretus. Hoc enim verò, inquit, minimè gentium; Rex enim noſter lucis Rex eſt, non tenebrarum. Hac dicti vrbanitate hoſtium petitionem eluſit, atque integrum à Rege abſtulit beneficium.

X I I I. *De Dominico Ioanne.*

AB illuſtriſſimi dicti multorúmque litteris celebrati commemoratione ad hominis apud pleroſque ignotæ, ſed excellentis virtutis tranſeo. Dominicus Ioannes hic eſt, vir qui ſummam prudentiam vilibus domi miniſteriis, ac laborioſiſſimâ operâ non adeò celare potuit, quin ſe proderet. Scripſerat adoleſcens vnus è noſtris orationem, quæ quum illi elegans oppidò videretur, ſibi iuueniliter ipſe plaudebat. Placuit Rectori luxuriantem caſtigare gloriolam; itaque ad Dominicum ire iubet, rem omnem exponere, tum imperata ſine morâ exequi. Paruit adoleſcens cætera probus, ſta-

tuitque orationis iacturâ vitium & ipſe ſuum emendare. Quid enim à ſene litterarum atque totius elegantiæ ignaro, eóque ingenij ſubauſteri aliud expectaret, quàm vt abolita illico igne oratione piaculares olim flammas redimeret? Sed Dominicus prudentiſſimè adoleſcenti conſulens modico aſperſam cinere orationem reddidit, facto docens, eâ poſſe leuem animum cogitatione ſanari.

XIV. *De Roberto Bellarmino, Cardinali.*

MIchaël Bayus excellentis quidem ingenij, atque in Theologicis eruditionis ſingularis, ob eamque cauſſam Louanienſibus ſuis acceptiſſimus; ſed immodicæ confidentiæ, multa palàm docuerat, quæ à ſanctiſſimis Eccleſiæ placitis eſſent diuerſa. Id enim verò minimè Bellarmino id temporis Louanij Theologiam docenti, ferendum fuit, ſed ne in hominem gratioſiſſimum pugnare videretur, ipsáque pugnâ in obſtinationem dare prudentiſſimo conſilio rem totam exequutus explicauit; nam quum Bay errores vetuſtis olim hæreticis placuiſſe intelligeret, diſſimulato hominis nomine, in illorum primarios auctores inuehi cœpit, ac denſatis argumentorum ordinibus ita profligare, vt illos pluribus eripuerit, nullâ cuiuſquam offenſione, quo charitatis rore conſperſa veritas gratior arridet; nec niſi tranquilliſſimo prudentiæ ſub cælo illi contigit.

XV. *De Carolo Scribanio.*

EX argumento cognominis ſui Martinum Audacem prudentiſſimè olim monebat Scribanius, ſi tranquillam in Societate vitam amaret, fortiter illi agendum eſſe, eam porrò fortitudinem hac alba veluti quadriga feliciter inuehi. Si nihil ſperaret, timeret nihil; nihil vmquam peteret, aut recuſaret nihil. His dictis, quæ omnia complectuntur, quid addam, habeo nihil.

CAPVT II.

De Memoria.

HANC vt prudentiæ adminiſtram, virtutibus adnecti, magni docent magiſtri; vis illa quidem animi eſt, indoliſque bonum; quia nihilominùs induſtria expoliri, ac perfici amat, illis inſeritur ſeruitura. Promptuarium nimirum eſt Prudẽtiæ multa ſimul

Digitized by Google

ſimul componẽtis,atque ex iis,quæ olim fuerunt, futura ſolertiſsimè coniectantis,vt vel ex hoc capite veriſsimè olim à Cornelio Nepote dictum comprobetur, Prudentiam eſſe diuinationem. Cui enim viæ inſiſtat, quídve potiſsimũ eligat addubitanti,ac ne quidquam dubia rerum momenta ſatis explicanti prompta eſt memoria,quæ antiqua, vel etiam recenti nota percuſsis exemplis,omnem ſæpenumero eximit dubitationem;& quò plura ſe pandunt exempla,eò trahit volentem,certámque ſortis felicioris. Nihil olim futurũ,quod lapſis retro ſæculis viſum non fuerit,diuinis proditum oraculis accepimus; quo fit, vt populorum prudentiſsimi rerum exempla geſtarum, pro omni lege habeant, ac ſequantur. Voluitur aſsiduè rerum humanarum orbis; atque vt perpetuis conuerſionibus eadem redeunt ſidera,certis quidem diuerſa interuallis; verùm quia modiciſsimis, nullo diſciplinarum damno, quæ firmis nihilominùs nituntur experimentis; ita quamuis alij nunc homines ſint, mores tamen iidem ſunt,& quod inde confici eſt neceſſe, eadem ratio agendi, ac deliberandi; quòd ſi paululum differant momenta rerum, ea moderari prudentiæ labor, & laus eſt. Cæterùm memoriæ vim atque miracula ſatis narrare, aut etiam pro merito admirari nemo poteſt; quum æternitatis inſtar imperium in tempus maximè vſurpet; & quamquam lapſus quidam, ac fuga rerum ſit, nihilominùs ex fuga retractum ſibi ſiſtat, & quæ haud dubio ſecum rapiebat interitu, eadem opera viuere tantiſper iubeat, toties victura, quoties ea exiſtere collibitum fuerit. Atque hoc ipſum quanta ſæpiùs felicitate agat,ac veluti enumerato proferat; quanta rurſus vi rerum imagines, aut reluctantes in theatrum det; aut pigras abditáſque non alio, quàm domeſtico carmine euocatas in lucem diémque producat; aut procaces moleſtáſque abſtruſis veluti cauernis includat,ac premat; aut confuſas & pecorum inſtar proruentes ſuos in manipulos, aciémque diſcedere imperet; aut lentiùs agentes increpet,& gradum addere,atque addenſare mandet, aut truncas informéſque paulatim ſuppleat, ipſaque patientia expoliat, aut vnius eſca plures alliciat, quàm denique variè ſollicitudine, contemptu, ſecuritate, ac fiducia ſui agat, qui ad hanc diem probè intellexerit, neminem ego quidem arbitror fuiſſe. Verùm ne longiùs hinc prouehar, déque memoria nimius agam, ac deſtinatorum immemor, ab illius laudatione, ad illorum cenſum, qui eius bonis præclarè ſunt vſi, gradum facio.

Digitized by Google

I. *De Primo Comite.*

PRimum itaque occurrit ciuium meorum par ob eam, quam laudamus, æterna dignum memoria, quum alter promptiſſima, pertinaciſsima alter vſus fuerit. Tradunt Primum Comitem (qui grandæuus, ac multis inſtructus diſciplinis Hieronymo Æmiliano adhæſit, tum pauperum orborum rem Mediolani curanti) adeò pertinaci valuiſſe memoriâ, vt, quæ in ſenibus prima læditur, illi nonageſimum quintum annum agenti nullâ ex parte debilitata, non modò Latinè loquentem non deſereret, verùm Hebraïcas, atque Chaldaicas voces, & quicquid ex ſublimioribus, quas adoleſcens didicerat, in rem præſentem diſputanti foret opus, ſubminiſtraret. Itaque miraculo erat ſenex prope centenarius cum adoleſcentibus memoria comparatus.

II. *De Franciſco Panicarola, Ord. Min.*

QVàm facilè huius memoria comprehenderet, non legimus; ſed ne quid patriâ in laude deſideretur, efficiet volucris & admiranda Franciſci Panicarolæ ſuâ ætate Concionatoris clariſſimi vis. Puer ſub Grammatico agebat, quum memoriam, quæ illi optima obtigerat, arte nihilominùs cœpit excolere, paulatimque ad ſummam laudem prouectus eſt. Ea fama Pariſios, quò ſtudiorum cauſa conceſſerat, adoleſcentem ſecuta, ſe ipſam tantùm non perdidit. Nam publico in auditorio propoſitas, vt moris eſt, Theologicas theſes propugnantem, homo inuidus, nec vrbanitatis ſatis intelligens, non tribus, quatuórve, vt fieri aſſueuit, ſed centenis aggreſſus eſt argumentationibus. Eas vbi continenti deprompſit oratione, tum verò Panicarolam rogauit, vt eâdem ſerie, quâ propoſita fuerant, obiecta dilueret, nullus dubitans, Italum à ſe adoleſcentem memoriæ fama celebratum à ſuis, frequentiſſimorum auditorum riſui ac ſibilis, ea veluti multitudine obrutum, expoſitum iri. Sed aſtum ipſo diſputationis exordio præuiderat, & cauerat Panicarola, qui excitato, erectóque animo ſingulas argumentationes ita aptè ſuis locis diſpoſitas comprehenderat, vt, & quod aduerſarius volebat, eodem ordine repeteret, & quod ille non expectabat, perturbato, ſed certis dimenſiſque numeris, ſingulas diſſolueret; rogarétque viciſſim, vt quas minùs probaret ſolutiones, eas ordine illo percurſas rurſum oppugnaret; æqua ſe poſtulare, qui ſimillimæ ab eo latæ legi paruiſſet.

Digitized by Google

paruiſſet. Attonitus improuiſâ memoriæ magnitudine concertator, qui ſe longè imparem ſentiret, maluit tacitâ victoriæ confeſſione pugnam relinquere, quàm reſumptis argumentationibus ſuccumbens omnium ſibilis vapulare. Ita ſæpius fit, vt qui temerè præſidentes pugnam ineunt, aduerſariis timidiſſimè cedant.

III. *De Ioanne Auila, & Franciſco Dauide.*

CElebranda erat Franciſci Dauidis memoria, qui ſacra Biblia ad vnguem complexus, ea retineret; ſed homo damnatæ memoriæ, quiſque tanto naturæ dono abuſus eſt, locum in hoc virtutum theatro cedat Ioanni Auilæ, viro qui eaſdem ſacras litteras ſanctiſſimè didicit, ac retinuit. Nulla enim ex diuinis oraculis ſententia proferebatur, cuius illico auctorem, ac ſedem, libri caput non adnotaret, & conſequentia redderet; hinc Ioanni tanta erat ad concionem dicendi facultas, quippe cui ex inexhauſto memoriæ ærario infinitæ diuinorum oraculorum opes ſuppeditarent.

IV. *De Staniſlao Hoſio, Cardinali, & Angelo Pacio, Ord. Min.*

ET mirum eſt quàm nunquam perturbata huius animæ parte magni aliquando viri fuerint exornati. Nam de Hoſio Cardinali accepimus, eum cùm tribus amanuenſibus de rebus grauiſſimis, ac diuerſiſſimis dictaret epiſtolas, inſupérque etiam anagnoſtem, & quidem perattentè audiret; ſi quis tamen interueniſſet, ac diu ſermonem produxiſſet, eo abeunte nihil hærentem, nec dictata quidem relegentem, incredibili felicitate continuâſſe. Eandem præſentiſſimæ vim memoriæ Angelo Pacio fuiſſe tradunt, vt poſt diuerſiſſima cum hoſpitibus colloquia, nihil moratus, quam abruperat, ſcriptionem continuaret; diceremus veluti è tabulâ recitaſſe, niſi etiam quum ad tabulas libróſque reuertimus paululum, veluti ſe colligens titubaret memoria.

V. *De Cornelio Muſſo, Epiſcopo Bitontino.*

NOn arbitror tamen hominis vllius populari admirationi memoriam magis fuiſſe, quàm Cornelij Muſſi, qui ſi quando Bitonti conuenientibus ad audiendum vicinarum Prouinciarum regulis infulatus diceret, quaternas ipſas horas beatiſſima quadam facundiâ, numquam memoriæ egens diceret ad concionem. Fluminis enim inſtar, cui per æqua camporum labenti, nulli ſcopuli agmen

aquarum reuerberent, liquidiſſimè ferebatur. nam quos fallax memoria deſtituit, atque importunos ad clamores, vociferationémque compellit, eos ego torrentibus per confragoſa præcipitatis ſimillimos iudico, qui crebro in obſtantes ſcopulos vndarum alliſu, ac repercuſſu, non ſine horribili fremitu atque concertatione voluuntur.

VI. *De Alexandro Rhò.*

IVriſconſultis memoriam pro fundo eſſe, veteri iactatum prouerbio, perpetuáque firmatum habemus experientiâ, vt nemo ſine illius beneficio inter eorum ſubſellia nomen fuerit famámque conſequutus. Et quidem parentem meum Alexandrum, quamquam vltimo iam ſenio prægrauem; ita legum infinitam illam ſupellectilem in promptu habuiſſe memini, vt ad eum in porticu Collegij Iuriſconſultorum nobilium ſedentem adirent, cúmque animatam veluti bibliothecam conſulerent adoleſcentes, numquam ſpe falſi, quum in rem, de qua quæſtio inciderat, quidquid legum eſſet, ſtatim veluti ex ſcripto depromeret. Non debui ſine memoriâ hominis memoriam relinquere, ne pietati debitum non perſoluerem.

VII. *De Virginio Cæſarino.*

NOn vnius, ſed omnium facultatum vaſto memoriæ captu decreta comprehenderat Virginius Cæſarinus, adeóque auctorum ac Principum earum ſententias, ipſaque verba retinebat, vt quùm primùm locus aliquis indicabatur, ille ſine vllâ cunctatione totum redderet, magnâ atque admirabili memoriæ vbertate. dixiſſes remoto veluti obice liquido agmine paratas fluere aquas, aut leuiter pulſis teſſellatis tegulis pleno ſpiritu organa inflari.

VIII. *De Hieronymo puero decenni.*

CLarâ per Italiam famâ fuit ſuperiori ſeculo Ioannis Vincentij Pinelli Bibliotheca infinitis omnium diſciplinarum, ac propè linguarum referta voluminibus, quæ vir ille litterarum amantiſſimus idem, atque diligentiſsimus vndique regio planè ſumptu conquiſita congeſſerat. Huius nomenclatorem domi habuit puerum decennem, qui omnium indices ac nomina tenaci comprehenderat memoriâ, & vt vno aliquo opus erat, promptiſsimè forulos in pluteis, numerúmque, quo eſſet repoſitum, quærentibus indicabat. Promptam, ſed volucrem pueris memoriam eſſe plerique, neque

falsò

Digitized by Google

falſò credimus; huic verò tenacitatis etiam conſtantiſsimæ fuiſſe neceſſe eſt, ſuperfusâ puerili ſanguinis hilaritati melancholiâ, mixtóque ad memoriæ miraculum temperamento.

NOSTRA.

I. *De Jacobo Laynio.*

VTiliſſimæ tenacitatis memoriam in Laynio admiratos eſſe ampliſſimos Concilij Tridentini Patres florem illum Chriſtiani nominis, accepimus. Etenim dicturus de grauiſſimâ controuerſiâ, quamuis trigeſimum tunc annum ageret, quorum bonam partem peregrinationes cæteraque ex Ignatij inſtituto in animarum procuratione officia illi abſtulerant, præfatus tamen eſt vir minimè glorioſus, nullum ſe teſtem appellaturum ex Patribus, quem à capite ad calcem euolutum, atque in Breuiarium redactum non haberet; tum numquam hærens aut inſiſtens, quaſi ex tabellâ recitaret tres omnino ſupra triginta, eóſque inter Auguſtinum & Toſtadum, quorum libri vitam eximunt legentibus, continenti quinque horarum oratione laudauit. Quid igitur miramur hominis audiendi cauſsâ, quum tenuis à valetudine vox curiæ, in quâ Senatus habebatur, ampliſſimæ non ſufficeret, comportatis ſubſelliis Patres coronam denſaſſe? quæ ſine prodigio non fiunt, conſuetam excedunt admirationem.

II. *De Franciſco Suario.*

TIbi verò Franciſce Suari memoriæ infinitam quamdam vim à naturâ inditam fuiſſe non dubito, quæ nullo ſenectutis vitio, quamquam eam in ſenibus primam lædi aiunt, tunc maximè apparuit, quum Theologico in certamine laudatum ab aduerſario Auguſtini locum, quo tua iugulabatur ſententia, collectis paulùm memoriæ viribus nuſquam apud Auguſtinum, quem non indiligenter euolueras, haberi, conſtantiſſimè pronuntiaſti, cauſſamque erroris allatis ſimilibus locis aperuiſti. Quùm duo illa tua ſupra viginti volumina infinitis referta quæſtionibus adeò haberes in promptu, vt ſi res ferret, ſingula doctrinæ capita citatis etiam diligentiſſimè locis afferres, verſibus ipſis tantùm non indicatis. Hoc verò

Digitized by Google

maius etiam primo memoriæ miraculum iudicabant,qui experimento didicere, quàm facile, vbi cogitationes noſtras ſcriptis commendauimus,animum aliis atque aliis ſubeuntibus,rerum diſquiſitarum multitudinem obliuiſcamur. Hoc enim verò eſt maris inſtar eſſe, ſi non fluit, ſed fluctuat perpetuâ quadam reciprocatione memoria.

III. *De Joanne Lorino.*

MEmini me Romæ non ſemel Ioannis Lorini memoriam ſolitum admirari, qui dum ſpiſſos illos diuina in oracula commentarios, miraculo poſteritati olim futuros, infinita conderet eruditione, in medio commentandi ardore ab exteris ac peregrinis euocatum, qui hominem videre, atque alloqui, vrbanæ peregrinationis fructum non vltimum exiſtimabant, ac diu ab illis detentum, in Bibliothecam, quæ illi perpetua ſtudiorum ſedes erat, reuerſum, arrepto calamo,quam abruperat,ſcriptionem adeò obliuionis ſecurum continuare; vt ne vltima quidem verba perlegeret, ſed ſequentia perurgeret. Illam meritò memoriam ſuſpicimus,quæ ſuis bonis fulta, extrariâ, vt ſibi conſtet, ope non indiget.

IV. *De Matthæo Riccio.*

ADminiſtram prudentiæ memoriam multo ſublimiori opere nobilitâſſe videri Riccius poteſt, quùm illius opibus ad Sinarum animos Euangelio præparandos vſus eſt. Concilianda erat aliquantula ſapientiæ fama, ne ſe tantummodo homines eſſe Sinæ ſibi perſuaderent. Igitur de rerum natura, déque cœleſtium ſphærarum ac luminum ortu, occaſu, totáque Republicâ differentem patriâ ipſorum linguâ quùm audirent,ſtupebant vt miraculum ingenij; ſed ſupra vim omnem humanitatis viſa eſt hominis memoria, qui, quot ipſi vellent, nomina ponere iuberet, quæ ipſe illico vix audita ita repeteret, vt ſiue eâdem ſerie diceret, ſiue totum inuerteret ordinem, ſiue ſaltuatim aliquot tamdiu caperet hinc inde, donec omnia certis legibus exhauriret, numquam & nuſquam inſiſtens, aut cunctabundus fideliſſimè redderet Hæc præſentis memoriæ vis, cui ab arte plurimum eſſet præſidij, adeò rudes artificij illius animos cepit, vt hominem, qui aduenarum lege ſolutus apud ſe figeret ſedem, digniſſimum iudicarint. Hic primus ad Euangelij lumen inferendum aditus fuit. Ita ingenij fax ipſis multo nobilioribus fidei tenebris aditum famulari ſuo lumine patefecit.

V. *De*

Digitized by Google

V. *De Petro Cottono.*

BLandiuntur ſibi hoc tanto memoriæ bono errorum non ſemel magiſtri, quùm præcipuè ex diuinis libris, aut magnorum Patrum monumentis deprauatæ ipſorum doctrinæ petenda ſunt fulcimenta. Huiuſmodi per impotentiam Nemauſi ſe ſe iactabat miniſtrorum facilè princeps, qui Cottono congreſſus plurimos è Patribus locos quibus Catholicam de Chriſti Domini corpore ſententiam conuellere ſe credebat, magna memoriæ oſtentatione in medium attulit. Verùm in virum memoriæ minimè indigum inciderat; nam Cottonus orſus ab vltimo (quod aduerſarius victoriæ omen putauit) ad primum vſque regrediens, ad vnum omnes ita tractauit, vt manifeſtiſſimè pro veritate ſtare palàm faceret; nec hiſcere auderet hæreticus, qui meditatæ ac longo memoriæ labore comprehenſæ mendaciloquentiæ, parem pro veritate pugnantem memoriam eruditionémque reformidaret.

VI. *De Ioanne Perezio Menaccio.*

ADmirabantur Peruani proceres pariter ac Præſules pluſquam ferream in Menaccio memoriæ vim, quæ aureum tamen eſſet ſacræ eruditionis ærarium; vix illi vmquam contigit obliuiſci, & poſt vigeſimum annum promptiſſimè locos in auctoribus indicabat; fuitque quùm vigintiquinque auctorum libros curſim euoluens, de illorum ſententiâ laudatis appellatiſque verbis ſubito dictaret; nam illi geminum memoriæ bonum proprium fuit concipere ac retinere.

VII. *De Claudio Aquauiuio.*

CLaudium tam præſenti memoriâ rerum omnium, maiorum minorúmque, ac nominum ipſorum in Republicâ verſatum fuiſſe memorant, vt litterarum opem haud magnopere requireret. Vbi primum rei alicuius mentio incidiſſet, tum totius negotij ac cauſſæ initia progreſſúſque habuiſſe in numerato, ne falli poſſet; ac ſuorum omnium animi corporíſque dotes, opes, ac bona, indolémque habuiſſe perſpecta non maiori audientium admiratione, quàm totius Reipublicæ vtilitate, quæ tabularium meritorum in ſuo Præſide haberet.

Digitized by Google

Capvt III.

De memoria mortis.

NVllam ego Chriſtianæ Philoſophiæ partem eſſe arbitror, de quâ frequentius ab officiorum magiſtris ſacríſque ab oratoribus diſputetur ad populum, quàm hanc, de quâ dicere ordimur, mortis memoriam, cuius tamen plerique omnes mortales obliuioſiſſimi ſumus. Quum enim illud ſibi perſuaſerint omnes, nihil vitæ eſſe inimicum magis ipſâ morte, eius, quam neceſſariò odiſſe videntur, vt præſentiam fugiunt, ita & recordationem omnem execrantur, tamquam malæ arboris vmbram verè peſtilentem. Hac vri, atque onerari teneram gaudij ſegetem,ac veluti & ipſa memoria, falce inſtructa enaſceretur, nullum voluptatis germen paulò lætiùs in animo ſuccreſcere, quod ſi pedem intulerit, non recidat. Maleficam illam eſſe cogitationem, ſollicitudinum, atque angorum pleniſſimam. Quæ eſt iſta ratio, mortem, quam rebus omnibus extremam eſſe lineam voluit natura, iis, quas perdit, rebus immiſcere cogitando? quæ omnes pede minimè claudo,ſed velociſſimo conſequitur, eam, quaſi tardigrada eſſet, contemplatione præcipere? An non ſatis ſemel omnes morimur, niſi etiàm ſæpiùs moriamur? Hoc enim verò illud eſt, quod occinunt mortales iſti Philoſophi, diſcendum eſſe mori? quaſi verò id fieri à quoquam poſſit, qui non iterum, ac tertiò moriatur, quod facere nemo poteſt: & verò ſi poſſit, nemo velit. quid, quæſo, bonæ frugis in vitam ab hac tam triſti cogitatione redundat, ſi hæc ſemel humanum occupat genus, marcentibus illico mœrore animis, deſperata hominum eſt Reſpublica, abeundum ex vrbibus, deſerendi ſunt agri, migrandum in ſiluas, illa ipſa humanæ ſocietatis erit diſſoluenda coaugmentatio, quum ea omnia quibus hæc abundant bonis, ab ea præceptæ animo mortis imagine, aut fruſtrà vſurpata, aut etiam odioſa videri ſit neceſſe. Verùm inepta iſta à delicatulis ſuperbiſve hominibus iactari, vel ipſi nos barbari ſtatim edocebunt.

I. *De Itatinis Peruuiana gente.*

NAm Itatini, fera alioqui gens, & ſoli ac diſciplinæ vitio ab humanitate abhorrens; hanc tamen partem ſapientiæ, in qua im-

Digitized by Google

potenter gloriantur Philoſophi, naturâ duce ſunt conſequuti; qua die propagandæ ſoboli, regendæque familiæ in manus conueniunt, eadem ſepulchralem veſtem, & reliquum funeris apparatum, vel in mariti domum inferunt ſponſæ, vel à ſponſo traditum accipiunt, in quo egregiè memores eſſe videntur, ideo ſufficiendo generi ſe comparari, quod fluxam plus æquo mortalitatem inopinato occupat mors, & vix facto geſtu, è theatro abire cogat. Adeóne ſapiunt barbari, vt connubialis pompæ magiſtri audire poſſint? ſed optima morum magiſtra eſſet natura; ni eam nos, herbeſcente vitiorum conſuetudine, ſuffocaremus.

II. *De Abbaſſiniæ Rege.*

AGe, & poſt connubialia iura, ſaluberrimam conuiualem legem barbaro à Rege latam communi omnes ſuffragio ſciamus. Hæc Regibus Æthiopum Abaſſinorum lex olim fuit, aut etiam nunc eſt, vt quum regiæ opulentiæ fercula inferuntur, vas vitreum ac cinere plenum in menſa non deſideretur; quaſi verò, ea cinerum præſentia condiri poſſint dapes, aut conuiuæ admoneri, tantum cibi eſſe ſumendum, quantum breui morituris ſit ſatis.

III. *De Carmelitis Diſcalceatis.*

REpetenda eſt à barbaris hæc mortis Philoſophia, & à longè melioribus magiſtris audienda. In more habent Carmelitæ, quos Tereſiæ induſtria in antiquum ſplendorem dedit, veteríque reſtituit dignitati, in extrema menſæ ora caluariam collocare; horrida quidem viſu res, ſed quæ gulæ impetus debilitet reputantibus, cibum arcendæ tantummodò morti eſſe deputatum. Quamquam tanta ibi eſt frugalitas, adeò plerumque frigent menſæ, vt illo poſſint carere monitore.

IV. *De Cæſare Baronio.*

QVæ magni homines æſtimant, ac præ oculis habere volunt, ea ſignatoriis in gemmis in ſculpta geſtare conſueuiſſe docet nos Octauianus Auguſtus, qui primùm Sphinge occultorum conſiliorum, quæ tum maximè coquebat, indice, tum Alexandri Macedonis, cuius magnitudinem æmulabatur; ad extremum quaſi ad ſupremum gloriæ faſtigium euectus omnem fortunæ indulgentiam fatigaſſet, ſua ſignabat imagine. Quantum hic vaniſſimi eſſet tumoris,

moris, morte palàm eſt factum; cuius pondere Baronius, vt, quæ ab infinitâ temporum Chriſtianorum ſcientia ei afflari poterat, vanitatis auram eliderer, caluaria in annulo ſculpta ſignare inſtitit. Ita, quæ diu rata eſſe volumus, ea fugaciſſimæ vitæ memoria cōſignanda ſunt.

V. *De Carolo Quinto.*

QVum ex infinita illa fortunæ principalis tempeſtate, quæ fluctibus victoriarum diu agitatum ſibi eripuerat, magno ſe auſu emerſit Carolus, ac rerum paulo antè dominus, ſui demum iuris factus eſt; vt mortis meditatione vitam componeret extremam, ſciſcitatus, an ſolemnia piacularia ſacrificia pro viuente adhuc, & ſuperſtite fieri poſſent; vbi fas eſſe intellexit, iuſſit quàm apparatiſſimè curari, & dum quaſi pro mortuo precantur Sacerdotes, ipſe lugubri amictus veſte, prope funebre pegma eas omnes ceremonias ſanctiſſimæ plenus mœſtitiæ, minimè quidem mœſtus, ſed de vanitate rerum omnium humanarum, regnorum, imperiorum, victoriarum, triumphans, magnáque cogitatione ſuſpenſus, atque vicinæ iam iam imminens morti, ſpectauit. Profuit hoc Carolo, nam poſtquam mori veluti didicit, ne rem mortalibus inuitiſſimam dediſceret, paulò pòſt eſt mortuus.

VI. *De duobus Philippis II. & III.*

QVis credat vicina iam mortis nocte, in illo huius iam abeuntis lucis, ac ſe intendentium tenebrarum confinio res meliùs videri ac rectiſſimè æſtimari. Quotidiana quidem res eſt; ſed quum in Reges audet, ipſo regij ſplendore nominis, tenebræ illæ euadunt illuſtriores. Excepta duorum Regum cum vicina iam morte luctantium dicta ſunt, morientium magnitudini paria & digna, quæ nulla obliuione moriantur. Philippus Pater, quum moreretur, acciri filium iuſſit, reiectáque ſtragula veſte, pectus regiarum olìm curarum hoſpitium nobile, tunc ebullientibus ac ſtabulantibus fœdis pediculis horridum oſtendens, ait: Vide Princeps, quò tandem recidant vtriuſque Solis diuitiæ, & territo, concuſſoque bellis veteri, nouus orbis ſub iugum miſſus. Morimur. Hæc grandæuus ille Rex, qui prudentia, & opibus, dum ſuperfuit, rerum humanarum arbitrum egerat. At filius quum medio in ætatis robore raperetur; ne hilum quidem prodeſſe morientibus regna, nec quicquam illius horæ intereſſe, Regem ne quis, an Rochum in hoc vitæ Mimo egiſſet (Rochum

chum vocant Itali pariter, atque Hiſpani turriculam, qua agminis latus tegitur in latrunculorum ludo:) ſcenam ſcilicet orbem hunc eſſe, & perſonis nos his indutos alios agere, quàm qui ſimus. Sed quum illæ in morte ponuntur, tum nos ipſos eos eſſe, quos blandiente, atque illudente fortunâ, non antea intelligebamus.

VII. *De Margarita Philippi III.*

FLorentiſſimam ſuam fortunam, omnibúſque blandimentis adulantem hac eadem pluſquã regiâ meditatione, in quâ nõ ſegniter, ſed ſeriò exercebat ſeſe, modeſtiæ ſæpiùs admonebat Margarita; vtque altiùs in animũ ea deſcenderet cogitatio, illatis crebrò ſermonibus, quaſi incuſſo malleo, adigebat; quin Regum ſepulchra inuiſere ac ſubire non dubitabat; nõ ſibi horrori, aut timori mortem eſſe, ex eâ potiùs animo præcepta ſolatiũ ſibi creari. Hæc mihi ſcribẽti Auguſti dictum venit in mentem, qui viſo Alexandri corpore, quum reliqua Regum conditoria aperire vellent, inhibuit dictitans, Regem ſe, non mortuos videre voluiſſe; hæc Reges ideo videre volebat, quia mortui erãt, vt regiâ illâ in ſcholâ, magno vitæ emolumento, diſceret mori.

VIII. *De Innocentio IX.*

NOndum hoc nomine Pontifex erat, quum vitæ innocentiã mortis contemplatione commiſit cuſtodiendam. Quæ vt facilior eſſet, excitato pictis argumentis animo, geminas pictas tabellas habuit inuicem commiſſas, plicatiléſque, in quarum alterâ nuda humani capitis caluaria, in alterâ funeris pompa videbatur. Has ille in interiori cubiculo pretioſa cum ſupellectile collocatas habebat, ad quas in quacumque deliberatione oculos animúmque conuerteret, ac ſalutaria æternitati ab ipsâ morte caperet conſilia; quæ enim illius in vicinitate eſt, vna omnium eius mores, artéſque nouit.

IX. *De Alexandro Oliua, Cardinali, Ord. Eremit.*

PAulo etiam accuratior Alexandri Oliuæ Cardinalis diligentia fuit, qui veritus, ne purpura, quam Pij III. beneficio induerat, animo obeſſet, eam ſepulchro addixit; etenim ſcrinij inſtar ſepulchri modulum ſibi affabrè fieri voluit, qui leui manu apertus tumuli oſtenderet interiora, inibique ſe ipſum in purpurâ iacentem ad viuum exprimeret, circumpoſito Eccleſiaſtici ſaluberrimo illo carmine, *In omnibus operibus tuis memorare nouiſſima tua, & in æternum non peccabis.* Eccleſ. 10.

peccabis. Hoc ille, quum in preces incumberet, aperiebat, eâ mente, vt deiecti per ea ſimulachra animi oratio, obſtantibus ne quicquam nubibus, in cœlum euaderet, quod diuinis oraculis traditum eſt. Verùm ne popularis auræ fauor puluerem hunc pluſquam mathematicum, in quo cœleſtia deſcribimus, importunè confunderet, eam rem clam omnibus habuit, pictore, qui ſibi operam locauerat, ad ſilentium iureiurandi religione adacto. Et verò neſcio quo pacto ſepulchrali etiam è puluere fœdus gloriolæ vermis enaſcitur, ſemper rediuiuæ, & numquam ſatis mortuæ heres ſuperbiæ.

X. *De Joanne Baptiſta Vitellio.*

SImpliciori admodum paratu præclaros in Chriſtianâ Philoſophiâ progreſſus habuit Vitellius; nam textrinæ ab adoleſcentiâ addictus caluam hominis nigro monocromate expreſſam, atque è tigillo ſuſpenſam ante oculos habuit, vt laborioſiſſimo operi aſſidens animum philoſophicè exerceret; eóſque inde ſpiritus hauſit, qui ſanctitati olim inuadendæ ſufficerent.

XI. *De Gonzalo Luzero, Ord. Prædic.*

QVæcumque funeſta ſunt, vt mali ominis abominantur mortales hi, qui hac, quam ducimus, vitâ nihil melius credunt, aut ſperant nihil. Contrà, qui mortis beneficio hinc ad meliora emitti ſe poſſe confidunt, illius recordatione atque imaginibus deſiderium fallere, ſeque oblectare conantur. Itaque Luzerus cum tunica & pallio cæteráque veſte duriſſimè cubans ſomno indulgeret, pallium ipſum, emortualem in modum, ſibi circumdabat, eóque membrorum habitu ſe componebat, quo mortui efferri conſueuerunt, omine vtique fauſtiſſimo, ſi eâ mortui veluti laruâ noctis abigebantur ludibria.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

VT boni Imperatoris per obnoxia hoſtibus loca ducẽtis eſſe aiunt armato intentóque agmine incedere, ac ſemper eſſe in procinctu; ita quoque de Ignatio tanto in hoc animorum bello duce mihi exiſtiman

Digitized by Google

exiſtimandum videtur. Et prodidit ille animi ſui ſenſus ſubitâ quadam admiratione; dicentem enim vnum ex ſuis; tertium poſt menſem facturum ſe rei aliquid, de quâ tunc agebatur, admiratus confidentiam, Meliora, inquit, frater: Bone IESV! quod tibi verbum excidit? Tu ne tantum tibi vitæ polliceris? quî id fieri poteſt? Hanc homini admirationis ac verborum parciſſimo querimoniam diſſimilitudo morum excuſſit; quum ea, quæ nobis familiaria ſunt, ſine fuco non admiremur.

II. *De Franciſco Borgia.*

SEd quantus ex huius contemplationis palæſtrâ prodierit Borgia, clariſſimis quamquam traditum eſt monumentis, non hîc ego tamen omiſerim; nam quæ ſciri plurimorum ſalutis intereſt, ea licèt à plurimis, numquam tamen otiosè dicuntur. Deduxerat longo funere inferendum Granatenſibus Regum ſepulchris Auguſtæ cadauer, iamque aperto loculo, iurare pro more habebat, quòd illius in terris reliquũ eſſet, ibi aſſeruari; ſed quum odoris graueolentiâ dilabi familiares, corruptóſque in tabem ac vermibus ſcatẽte artus auerſari vidit, fraudem nullam factam eſſe iuratus, abſceſſit mœſtus, atque attonito ſimilis: mox ſecum, Hem, inquit, quo mortalium deponũtur faſtigia? quo vanitas ea, ludibriúmque, quod homines pulchritudinem, ac maieſtatem appellamus? Sat Regum Aulæ, ſat ſcenæ huic datum eſt, ac dominis morituris. Hæc ille, quæque meliora iam deſignans animus poſtulabat. Exinde funebri concione calenti adhuc faces addidit Ioannes Auila, vt quæ alij ad inſaniam ſequuntur, Franciſco deinde fuerint in poſtremis, donec memorabili exemplo abdicata Gandienſi editione, bellóque nequam huic ſeculo propalàm indicto, in religionis ac paupertatis clauſtra nobilis transfuga ſe recepit. Ita quod humanarum rerum hominibus vltimum eſt, cœleſtium ſpectandarum ſolet eſſe principium.

III. *De Franciſco Gaëtano.*

ALterum etiam Franciſcum nobis hic puluis dedit ex nobili Gaëtana gente, qui domeſtici à famuli adoleſcentiâ, ac morum comitate florentiſſimi repentino propemodum funere, quod diu coquebat, maturauit, & ſpes omnes æternitati impares exuit. quod dum agit, ne conceptus animi remitteret ardor, caluariam in cubiculo habere voluit, eique puluino ſubiectæ breuiter indormire, vt in illo

rerum humanarum deſpicientiæ veluti Capitolio immobilem ſanctitatis arcem fundaret, imperiúmque in perturbationes omnes animi ſtabiliret. Nam quid aliud, quàm æterna ſomniaret, qui mortis memoriam capiti ſupponeret ad ſomniandum?

IV. *De Leonardo Leſſio.*

NE triſtem nimis hanc Franciſco exercitationem exiſtimem accidiſſe, facit Leonardi Leſſij, viri moribus ac ſapientiâ celeberrimi, dictum; quum aduersâ in valetudine, nullâ re magis, quàm inſtantis iam mortis anticipatione ſe recreari dicebat, quod benigniſſimum ad Dominum ac patrem indulgentiſſimum, cui ab vltimâ ſeruiſſet adoleſcentiâ, ſe ab illâ deducendum eſſe ſperaret. Mortem nimirum alienis ſemper, vel malis terribilem, vel bonis amabilem euadere, iure eſt definitum ab Ambroſio.

V. *De Joanne Vaëlio.*

NE ſe vmquam imparatum opprimeret ſuprema illa neceſſitas, quæ rarò admodum cogitãtes occupat, quotidie ſub veſperam, quaſi ea ſibi nocte abeundum hinc eſſet, diligenter agebat Ioannes Vaëlius: etenim ad ſuperiorem adire, vt ſolemni ſibi carmine bene precaretur, diu perſeuerauit, ac demum pridie illius diei, quæ homini ſuprema fuit, veniam de hac mortali ſtatione abeundi rogauit. Non igitur hunc mors occupauit, ſed vigilantem ad pauciores inuitauit.

VI. *De Ioanne Maldonato.*

LEntum hoc nimis Ioanni Maldonato videbatur: ſatis gnaro ſæpius etiam meridie in ipſo, ipſáque in aurorâ occaſum hominibus imminere. Itaque quamquã animo magnis ſemper cogitationibus intento, diuinorum oraculorum interpretationẽ vrgeret, quinis tamen vicibus quotidie cogitabat, ac ſi in illo ipſo tẽporis articulo eſſet moriturus. Quã vani homines illi ſunt, qui hac frequenti cõtemplatione cõtendunt, animũ à rebus agẽdis auocari, atque adeò in ſtuporẽ dari; imò nihil attentius agitur, quàm quod à non emendaturis peragitur.

VII. *De Hieronymo Domenecco.*

NIhil tam morti ſimile, quàm diei occaſus, & tenebris conſanguineus ſopor. Obruimur numquam certi, an inde nos poſſimus emergere. Sapienter propterea Domeneccum feciſſe arbitror, qui

qui non priùs ſe nocturnam ad quietem componeret, quam ſubductis diligentiſſimè rationibus, itaque omnino comparatus, ac ſi dormire ac mori, quæ finitima ſunt, nullo limite diſtarent.

VIII. *De Joanne Goudano.*

SEd duo præcipuè attentiſſimâ ſibi accuratione facienda eſſe credebat Goudanus; ſiue enim animi labes confeſſione arcanâ expiaret, ſiue auguſtiſſimis myſteriis operaretur, ita ſe diligenter comparabat, animumque ita illis aduertebat, ac ſi numquam ampliùs facturus eſſet. Saluberrimum planè hoc eſt conſilium; nam ſupremos in his, quæ poſtremò agimus, conatus effundere leuius videtur, quaſi non vltrà laboraturis.

CAPVT IV.

De Docilitate.

ALTERVM prudentiæ gradum hunc eſſe, Doctore Heſiodo, ſubſcriptore diſcimus Nazianzeno Gregorio. Etenim quum humanæ felicitatis apex in eo potiùs ſitus videatur, vt quæ ſunt agenda, per ſe ipſe prouideas ac compares; hoc vbi naturæ malignitate depulſus es gradu, reliquum eſt, vt in ſecundo conſiſtas, aliorúmque monitis acquieſcas; nam, quos in tertiis numerauit Poëta, neque per ſe rectè conſulentes, neque aliis auſcultantes, ſed indociles; eos ego vix homines puto, & brutis ipſis habeo deteriores, quòd illa, quæ per ſe nequeunt expedire, hominibus regenda permittant; hi, neque ſua ſponte tuti, neque alieno ductu ſecuri, ſed ſui impetus præcipites ferantur. Non omnibus lanis datum eſt, vt natiuo colore probabiles, nullo fuco infici, aut medicari habeant; plerique omnes de alieno ſplendent: nec mihi purpureas oues quiſquam narret, aut lanas cianeas ſpecioſa fabularum argumenta. Molliſſima illa Serum vellera nobilium opus erucarum, quo nihil ſplendidius ad veſtium ornatum molita eſt natura, nullo ſatis colore commendantur, priuſquam infectorum opera in cortinis omnigenum illum florem bibant, quo ſaturata nulla vnquam ſatietate ſpectantur. Altæ nimiùm mentis eſt, & ſupra huius mortalitatis faſtigium elatæ, conſiliis non

indigere; quàm ergo opportuna ea virtus erit exiſtimanda, cuius ductu id elegantiſſimè facere condiſcimus? Verùm eam plerique refugiunt, vt obnoxiam ac ſeruituti proximam, ea falſi ratiocinatione, quòd non ſatis intelligant, vim huic ineſſe virtuti eandem, quæ ſtomacho cibos in ventrem traiicienti, vbi natiuo calore concocti proprium abeunt in ſuccum; ita docilitati coniuncta prudentia, & circumſpectio eſt, vt poſtquam alios libenter audieris, hominúmque ſapientum conſilia comparaueris, tum altiori animo, quæ rei maximè ſint profutura, ſeligas, ac ſequaris; nam quæ demum ratio eſt, neminem audire velle, quum ſæpe etiam olitor ſit opportuna locutus?

I. *De Petro Aubuſſonio, Magno Hieroſolymitanorum Equitum Magiſtro.*

PRimam hîc ſibi laudem iure vindicat, qui Rhodum Inſulam ab Mahomete immaniſſimo Turcarum tyranno, pari fortitudine atque felicitate defendit; vt enim altitudine mentis, atque expeditiſſimi conſilij magnitudine non minus, quàm poteſtate omnibus præcelleret, non ideo tamen ineptâ ſuperbiâ conſulentes aſpernabatur; verùm admirabili facilitate, ſi quis aliquid vtile afferre vellet, admittebat. Itaque in foro armatus inter armatos conſulens, multa ſæpè atque præclara gregario è milite didicit, quæ aliorum iudiciis diligentiùs expolita, & patriæ ſeruandæ, & barbaris eiiciendis ſummopere conducebant. Ridicula planè res eſt, Reges aurum, quòd ab ipſis mendicabulis conferatur, non ideò reſpuere, ſed auidiſſimè vndecunque corradere; conſilia non niſi à purpurâ admittere; quaſi verò concharum ſanguine, non ſuo ſapiant mortales.

II. *De Joanne Auila.*

QVi maiori cum laude ac populorum celebritate concionaretur ſuperiori ſeculo, quàm Ioannes Auila, Hiſpania tota non habuit. Admiranda hominis erat ſcientia rerum diuinarum, valida, atque animorum potens eloquẽtia, quam natura, & doctrina, & rerum magiſter vſus ad ſummam abſolutiſſimámque laudem perduxerant. Hic tamen vir tantus aliorum concionibus libentiſſimè intereſſe, diligenter audire, non vt magiſter, & cenſor, quo nomine plerique occupant ſubſellia, ſed diſcipuli animo, ingenuè profeſſus, ſe ideo libenter audire, quod à quacumque concione doctior, atque inſtructior

Digitized by Google

ctior ad dicendum abiret. Hæc non tam vnius Auilæ vox, quàm omnium ſapientum ſenſus videri poſſit, ſtrenuè enim deſipit, qui aliquid quotidie ſcientiæ non addit.

III. *De Pio Quinto.*

CONſtantis ingenij, atque adeò ſui veluti iuris atque conſilij quamuis videri poſſit Pius res ab eo geſtas legentibus, illum tamen aliorum conſilia libentiſſimè audiſſe tradunt. Quin laudantibus quondam amicis domeſticorum neſcio quem vnum, quaſi operam oppidò fidelem Principi nauaret, ſine exceptione noluit laudari; ſibi enim eo in homine diſplicere, quod ſe nimis ad Principis ſenſum fingens, nihil vmquam reprehenderet, nihil doceret; quod vnum magnis Principibus deeſſe videtur ad felicitatem. Sed ſi veritatem hîc ſaltem tutò dicimus, ideo verè monentibus carent Principes, quia quum doceri nolunt, audire pariter nolunt, ne aut parere, aut meliora videantur aſpernari; quorum alterum vt contumacis animi, ac minimè ciuilis argumentum fugiunt; alterum, vt ſupremo faſtigio minus peſſimè oderunt.

IV. *De Donatello.*

DIuerſiſſimo quamquam in hominum genere pictoribus ac ſtatuariis eandem propè ingenij ſuperbiſſimi arrogantiam experimur, vt nihil velint doceri, quaſi hoc ſit magiſtros eſſe, nolle diſcere. Ob hanc ipſam iuſtiſſimam omnium propè reprehenſionem his litteris inſeri debet Donatellus ad immortalem ſui nominis gloriam; quùm enim de eo quærerent amici, cur Patauio, vbi maximâ in æſtimatione omnium ingenti etiam cum vtilitate artem factitaret, Florentiam, vbi æmulis artificibus oblatrantibus minor illi eſſet fama & claritas nominis prætuliſſet; ob id ipſum ſe in patriam reuerti voluiſſe reſpondit, quia partim inimicorum inuidiâ, partim amicorum beneuolentiâ ſi quid minùs exactum expolitumque eſſet in ſtatuis, admonente, ipſe doctior, & ſe ipſo melior euaderet, magno artis, &, quod conſequi erat neceſſe, famæ incremento. Hic verò ſapere viſus eſt; quid enim nocet aliorum iudicio emendare, quùm ipſe facias?

NOSTRA.

NOSTRA.

I. De Ignatio.

ADmirabilem Ignatij facilitatem tum, opinor, admirabantur domeſtici, quum grandis iam natu, familiæque non parens modò, ſed præſes, & ſummo quidem cum imperio; tamen, quum ad concionem ſe minùs aptè linguâ Italicâ, quâ nunc vtimur, dicere animaduerteret, non dubitauit Petro Ribadeneiræ adoleſcẽti partes illas imponere, vt diligenter errata obſeruaret, ac liberè admoneret. Idem quamquam ingenio vſuque in auſteriora propenſus, eſu carnium ſuis interdicere meditaretur; tamen quòd Alexander Petronius Medici nominis tum in vrbe princeps, contrariam victus rationem ſuſcepto vitæ inſtituto conducibiliorem eſſe confirmaret, hominis ſententiam ſequutus prudentiſſimè mutauit.

II. De Claudio Aquauiua.

VIx credent, qui imperium contumaciâ metiuntur, &, quæ ipſi non inuenerint, conſilia aſpernantur; hi vix credent, inquam, quod de Claudio accepimus; nam quanta facillimæ prudentiæ laus fuerit, quùm triginta quatuor annos ſummum tenuerit magiſtratum, qui apud nos ſui iuris totus eſt, ſemel tantùm contra aſſiſtentium ſententias feciſſe, qui nihil illis faceret inconſultis. Quod etiam in Claudio admirabilius videtur, quod altiſſimi eſſet conſilij, atque ingenij, vbi incaluiſſet, ardentioris. Sed qui prudentiæ omnes numeros nouerat, hanc eius tam præcipuam partem ſibi negligendam minimè arbitrabatur, ne quum pluribus poſſet niti, ſuperbè nollet.

III. De Paulo Achille.

NEc prouecta annis ætas, nec vigeſimum tertium annum continuata Collegij Panormitani adminiſtratio Achillem, quin diſcere ſe poſſe crederet, vmquam impulerunt. Itaque non viros modò, quos iudicium, aut doctrina commendaret, audire frequenter; ſed adoleſcentium conſilia, vel etiam monita minimè conſueuerat aſpernari: magnúſque ab omnibus habebatur, quia quum ab omnibus proficeret, omnes ſe illius magnitudine creſcere arbitrabantur.

IV. De

IV. *De Hieronymo Florentia.*

QVem vt Chriſtianæ in Hiſpaniâ eloquentiæ principem triginta amplius annos trium Regum aula ſuſpexit, etiam adoleſcentes domeſticâ in cœnatione declamantes audire Florentia conſueuerat; neque id tantùm, vt illis animos adderet, ſuáque cohoneſtaret præſentia; verùm etiam vt ſi quid acutè atque eleganter ab illis dictum eſſet, quod in rem ſuam faceret, non cunctanter arriperet, atque in tantâ ſapientiæ famâ perquàm amabili libertate vteretur. Ingentia illa Americæ flumina, quorum nominibus aures noſtræ celebrantur, quæque infinitam aquarum vim in Oceanum euoluunt, non maioribus tantùm fluuiis, ſed obſcuri etiam nominis riuulis paſſim receptis magnitudinem tuentur ſuam.

V. *De Roberto Bellarmino.*

QVem animi candorem in omni vitâ ac ſcriptione præſeferebat Bellarminus, eodem aliorum iudicium conſiliúmque ſequebatur. Andream Eudæmonon Ioannem, & Mutium Vitelleſcum, viros ſcientiâ & iudicio acri, ſibi poſtquã erat in purpurâ, ſuorum operum ac librorũ, quos ederet, cenſores delegerat, illiſque tã facilem ſe fingi ac refingi præbebat, vt quum tantus eſſet ipſe, illorum tamen monitis creſcere mallet, quàm obſtinati in ſentẽtiâ animi cõtumaciâ retinere.

VI. *De Bernardino Realino.*

FVit in hoc viro morum facilitas admirabilis, quæ ſanctimoniæ famam contra quàm plerique fieri credunt, adhuc magis intenderet; ſed non tam comi ab ingenio, quàm à profundâ prudentiâ oriri videbatur prompta in aliorum ſententias eundi conſuetudo, vbi eas videret eſſe meliores. Id quàm ille iudicio faceret, ac deſtinato, quondam apparuit, quùm acriùs ſententiam ipſe ſuam tuitus eſſet, dum de conſcientiæ quæſtionibus domeſticâ ſocijs, vt moris eſt, colloquutione diſputarẽt. Acriter enim in ſe inquiſiuit, ac ſeptemdecim in ea, vt illi videbatur, ingenij iudiciique contumaciâ, ſui accuſandi capita diſtinxit, quibus de ſcripto recitatis publicè ſe reum peregit.

VII. *De Franciſco Suario.*

HVnc ego hominem quùm nomino, ipſius ſapientiæ, ac prudentiæ nomen mihi videor appellare; quo nemo aut noſtrâ, aut

huic proxima ſuperiori ætate interiùs in illarum ſe abdita penetrauit. Ob hanc rem miraculo proximum cuiquam videri poſſet, illum tam promptè aliorum ſententias rogaſſe, ac monitis acquieuiſſe, vt adoleſcentium, quos ipſe in Theologicis erudierat, cenſuras admitteret, & quæ iam ſcripſerat, ad illorum placita refingeret: ſed qui prudentiſſimus eſſet, præclarè nouerat, malè apud omnes audire illos, qui neminem vellent audire.

VIII. *De Societate vniuerſâ.*

VTiliſſimam non modò, ſed propè neceſſariam ad res optimè atque feliciter gerendas virtutem hanc ita ſuis magiſtratibus familiarem voluit eſſe Societas, vt ſingulis ipsíque etiam Præpoſito Generali, in quo tamen tantam voluit eſſe auctoritatem, quantam religioſarum familiarum nulla vnquam, monitores tamen addere, vtque illos audiant, latis legibus decernere, ad publicam ſalutem putauit pertinere. Quin ſi qui olim ſupremo adacti Pontificis Imperio magiſtratum aliquem extra ordinem capeſſerent, audituros Præpoſiti Generalis conſilia, & ſi quidem à ſe excogitatis meliora inuenerint, ſequuturos ſe interpoſitâ voti religione, quicumque nomen ſuum in hoc Ordine ſolemni ritu profitentur, ſanctè iuſſerit polliceri. Prouidit, ne veritate carerent, cuius caritate aulæ pleræque omnes laborant.

CAPVT V.

De ſcientiâ regnandi.

HIc iam ſuo verè in regno triumphat Prudentia, quæ, quamquam latè diffuſa pertineat, nuſquam tamen tam ſui iuris, ac nominis videtur eſſe, quàm dum populos imperio regit, ſubditúmque terrarum orbem, deſtinatæ temperat felicitati; Regnatrix enimuerò virtus, cuius interior ſcientia illa eſt, quam acutiſſimi hodie, vt ſibi placent, mortalium, quum incredibili quadam indagine ſectentur, vix tamen eſt, vt pauciſſimi aſſequantur; luduntur enim homines leuiſſimi, & quamuis hoc deierando pernegent, vanâ rerum imagine falluntur. Non eſt illa virtus, quam plerique horum regium veluti ſomnium ſibi

Digitized by Google

ſibi fingunt; ſed tyrannis,& furiarum,quas populorum excidiis procurandis ſæuior Dei emittit ira,omnium planè teterrima. Huic hodie ſacra faciunt quamplurimi,qui ſe politicorum arcanorum Sacerdotes ferunt, tam frequentes, vt iam turba ſint, nihilque tam populare factum ſit,quàm quod rariſſimum eſt,ſcire regnare;docent hanc artem quaſi nouerint, qui numquam eam exercuerunt, & quibus vix, aut ne vix quidem, cui imperent, ſeruus eſt. Vt enim quiſque adoleſcentium corroſis aliquot antiquorum ſententiis ſibi placuit, tum his baſilicè inſtructum immani confidentiâ oracula fundere, ſuáque totâ omnem regnandi artem fingere, mox etiam leuiſſimè refingere.Si quis ineptas huiuſmodi chartas vndique conquiſitas incendio planè regio aboleret, næ ille cum Auguſto multa millia carminum Sibyllinis oraculis temerè admixtorum comburente,optimè de genere humano mereretur. Vbique iam venditur ars iſta regnandi, & titulis longè ſpecioſiſſimis veluti purpurâ & gemmis chartæ amiciuntur ineptæ; vt inter publica damna,vel Heraclito riſum excutiat ſimiorum politicorum magnifica laruata pompa, & verborum faſtus, ac pluſquam regium ſupercilium ſententiarum. Illi,tot inter vanos optimè regnantibus conſuluerunt, qui ab omni vetuſtatis memoriâ nobilibus exemplis in vnum collatis, pictis veluti tabulis, regiam diſciplinam adornandi conſilium ſuſceperunt, nullâ quidem ambitionis notâ,ingentique Reipublicæ incremento: nos recentiora profeſſos eſſe,quæ ſæculi eſt fœcunditas, non pœnitebit; dummodo ea detur venia, vt regias artes ſuis aliquando ornamentis ſpoliatas, ipſóque regio carentes nomine, recenſeamus.

I. *De Sebaſtiano Luſitaniæ Rege.*

PRimas inter regnandi artes audire, ac reſpondere, quia ego eſſe non dubito, idcirco à Sebaſtiano ordior, tanto maiori cum laude, quanto hæc minùs eſſe videtur Adoleſcentiæ. Publico in foro ab honeſtiſſimâ fœminâ ſupplicem, quum accepiſſet,libellum, quod ipſum non vulgaris fuit humanitatis, vni ex aſſeclis cuſtodiendum de more tradidit. Illâ verò ſe differri dolente, ac famæ ſibi ac dignitatis ni opem ferret,periculum imminere,clamante,ſubſtitit, perlectúmque libellum in veſtigio ſignauit, dictitans, hoc verè regium eſſe, cùm omnium, tum fœminarum famæ ac pudicitiæ maturè prouidere, cuius vt facilis, ita irreparabilis iactura ſit.

Digitized by Google

II. De Ferdinando I. Cæſare.

ALtiùs etiam de Principis obligatione ſenſit Ferdinandus, qui in officio mortuus eſt. Supplices enim libellos paulo antequam moreretur, anxiè ſubſignantem monebat Hieronymus Michaëlius, Venetorum ad ipſum Legatus, vt tam afflictâ valetudine ſibi parceret. Atquî, inquit Ferdinandus, aut dimittendum Imperium eſt, aut populorum commodis inuigilandum; hæ namque imperantis partes ſunt, vel cum ſuo capitis periculo illis conſulere, quod qui facere negligunt, næ illi magno populos mactant infortunio; imperare hominibus,quibus non ſeruias, tyrannorum eſt; nam Deus ideo optimè præeſt, quia prudentiſſimè conſulit.

III. De Gregorio XIII.

NEc vllam magnis Principibus à populorum commodis procurandis, ſi officio fungi velint,cauſſationem eſſe debere, ſentire viſus eſt Gregorius, cui Patris,ſi cuiquam vmquam Pontificum, nomen conuenit. Is enim ea ipſa tempora, quæ vel grauiſſimi ac ſapientiſſimi viri mollioribus ſermonibus terere conſueuerant, ſtatim poſt cibum, audiendis ſupplicibus libellis, quos ſibi recitari iubebat, diligentiſſimè impendit; tanto animi ſenſu, vt ad grauiorum ærumnarum mentionem ſæpiùs illacrymaretur. Eas eſſe religioſorum hominum epulas tradunt magiſtri, à quibus ſtatim ad orandum refectis cibo, non obrutis animæ viribus ſe conferre poſſint. Principes ita epulari par eſſe, vt remotis menſis negotio pares ſint, Gregorius ſuo edixit exemplo.

IV. De Philippo II.

NEc ſine conſilio agere, nec ex aliorum ſenſu pendere Regium eſt;illud temeritati,hoc ſtupori proximum eſt,quorum vtrumque tam à regiò nomine abeſſe debet, quàm hoc diuinitati vicinum eſt, cui ratio rerum omnium explicatiſſimè conſtat. Itaque ſapientiſſimam Philippi prudentiam Reſpublica ſemper laudabit, atque vtinam non requirat, qui plurimos quidem audire, ſed nemini vni Conſiliariorum obedire conſueuerat. Ita ſibi, homini ſcilicet, conſilio intelligebat eſſe opus, vt ſe tamen Regem non obliuiſceretur; nam ad alienum nutum in regno viuere, hoc planè eſt coronatum eſſe mancipium.

V. De

Digitized by Google

V. *De Stephano Battoreo Polonorum Rege.*

VBi minor eſt regij nominis reuerentia, mixtumque populis ex libertate obſequium, ibi maiori arte Regibus eſt opus. Nam eamdem naualis rei ſcientiam ſecundo labentibus flumine, ac turbido vectis mari nauarchis neceſſariam quis dixerit? illis ſæpiùs otia agitare licet aquârum obedientiæ ſecuris; iſtis, ne quid in illa tanta fluctuum varietate peccetur, ſemper aduigilandum eſt. Polonorum mixtum ex Ariſtocratia regnum ita Battoreus adminiſtrauit, vt Regum omnium neminem plus ſuo in Regno poſſe dicent Polonorum Regibus, ſi modò militares animos, ac ſpiritus gentis ab ingenita nobilitate præferoces tractare ſcirent. Itaque neſcio quid & ipſe grande ac martiale ſpirans numquam dubius, aut cunctabundus rapiebat potius impetu, quàm imperio, obſequiúmque non tam regio, quàm ſuo ipſe nomine conciliabat. Plurimùm intereſt, vt quis bene imperet, ſcire quibus imperet; nam imperia itidem vt naues, ſi eadem omnia lege quis regere velit, is perdat eſt neceſſe.

VI. *De Henrico Magno.*

POſt illos armorum turbines, quibus diu iactatus eſt Henricus, vt demum in Religionis ſinu ſtationem inuenit, non minorem ſe pacis, quàm belli artibus oſtendit; nam in eam curam vnicè intendit, vt diuitiis & opibus Gallia floreret. Itaque & artificibus vndique accitis, atque per immunitates allectis, & agrorum culturâ procuratâ, & magiſtratuum libertate coërcita, quæ diuturnis ac pluſquam ciuilibus bellis de publicâ felicitate fuerunt detrita, ita inſtaurauit, vt ſucceſſori florentiſſimum omni parte regnum reliquerit. Idem, quum Ludouicum filium aliqui muſicam doceri vellent, negauit hoc regium eſſe; audire quidem muſicos Regibus non eſt indecorum, at illos inter eos nomen profiteri; hoc verò infra dignitatem regij nominis videri, quia huiuſmodi artificiis maieſtas dum demittitur, atteritur.

VII. *De Alberto Belgarum Principe.*

MIrum ac miſerabile, populiſque luctuoſum eſt, legibus, quibus Reipublicæ ſalus procurari debet, eamdem ita perdi, vt Medicorum turbâ homines vulgò perire. Laboratur vbique legum multitudine, vt illis non tam mores aſtringi, quàm ſuffocari dudum

Digitized by Google

queratur genus humanum. Barbaros nos illos dicimus, quibus aut paucæ, aut nullæ ſunt leges; neque iniuriâ; quid enim tam barbarum, vt ſua quemque libidine viuere, & vim habere pro iure? Sed modum in rebus eſſe, ſuiſque omnia finibus contineri, cecinit olim ſapiens ille Poëta, quos vltra citráque honeſtum conſiſtere minimè poſſit. In hoc morum quaſi orbe plaga illa media, quæ rationi ſubeſt, virtutibus tantummodo habitabilis eſt, quæ hinc inde porriguntur, vitiorum ſedes ſunt. Occupauerat vt Romanum olim Imperium, ſic ſuperiori ætate Belgium legum, ac ſtatutorum infinita quædam ſilua, in quâ errare paſſim honeſtum, & ſibi latibula fraudes parare conſueuerant. Eam fori peſtem, ac totius iuſtitiæ veriſſimum impedimentum caſtigata legum luxuriâ atque vno edicto, quod veterum imitatione perpetuum placuit appellare, coërcitis, magno Prouinciarum, atque vrbium bono ſuſtulit Albertus, oſtendítque vt in bello non multitudine, ſed robore militum victorias, ſic in pace non plurimis, ſed validiſſimis legibus felicitatem obtineri.

VIII. *De Philippo III. Hiſpaniarum Rege.*

HÆrebant adhuc, poſt ſeptingenteſimum occupatæ Hiſpaniæ annum eius in viſceribus Arabum reliquiæ, ipſo victorum neglectu poſt ereptum illis imperium ſoboleſcentes, multitudine validæ, ac, ſi res ferret, antiqui imperij auidæ, numquam quietem, aut ſeruitium integrè pati doctæ, ac religioni ſcelerata obſtinatáque perfidia illudentes. Vbi omnia, vt ſanitati redderet, tentanti Philippo nihil proceſſit, tam periculoſo humore antequam bello, ceu febri exardeſceret, leuare imperij ſui caput optimum factu viſum eſt. Poterat ferro vlciſci, aut certè ſeruitute coërcere; ſed tantum ſanguinis (nam 1ↄccc. capitum numerabantur) vt omnes noxij eſſent, fundere inexpiabile facinus videbatur; ſeruituti addicere periculoſum erat, vt validos, & pro libertate, cuius timorem ſuperſtitio intenderet, arma ſumpturos. Ergo vt indomitas feras finibus ſapienter exegit, nam corruptos humores ne ſynceros vitient, ſubducendos eſſe præcipiunt Medici, faciliori, ſi qua inde ſequitur, imbecillitatis remedio.

IX. *De Jngis Peruanorum.*

ARtes inter regnandi non illas ego commigrationes victarum gentium commemorauerim, quibus victores Ingæ inuicem patriam

triam

Digitized by Google

triam commutare iuſſis quòd in hac vita videtur eſſe cariſſimum, vt ſecuriùs ipſi regnarent, auferebant; barbarorum hoc immanium eſt, & ſi quid vmquam ſimile à Romanis, aliiſve gentibus Philippo Macedone magiſtro factum legimus; tenebras quaſdam barbaricæ crudelitatis illorum gloriæ offundi putamus. Illud laudabile admodum inſtitutum, vt quùm agrum omnem regium feciſſent, illius plura, aut pauciora ſingulis annis vnicuique iugera contribuerent, vt diligentis agricolæ quiſque partes minúſve ſuſtinuiſſet. Itaque florebat vbique res agraria & annonæ vilitas, & quæ illam, quum diuturnior eſt, ſolet conſequi ſobolis infinita quædam multiplicatio; vt quum regna illa Europæi primùm intrarunt, tanta fuerit hominum illis in regionibus multitudo, quanta & bella, ærumnæ, fames, ac morbi his centum & ampliùs annis vix conficere potuerunt.

X. *De Motezuma, & Regibus Mexicanorum.*

QVi non aurum modò, gemmáſque, ſed ipſas quoque auium plumas è barbaris Americæ oris ad nos aduectas auidè comparamus, mirari aſſueti, quæ non habemus; cur ſi quid olim fuit rudibus, licèt ingeniis ad populorum regimen ſapienter excogitatum, non arripiamus? Multa quidem barbara, & inhumana fuiſſe non ignoro; ſed neque ibi niſi multa confuſum terra gignitur aurum. Et illud quidem inuſitatæ apud nos humanitatis fuit, vt ſubactæ gentes, quod cuique regioni eſſet familiare, illud quantùm ſatis eſſet, tributi nomine penderent. Itaque aurum aliqui, plumas alij, bombycinas alij telas, odores, coloréſve conferrent. Qua onerum æquitate ad populorum amorem, quo vno validiſſimè nituntur imperia, conciliandum excogitari potuit opportunius nihil.

XI. *De Sinarum Regibus.*

ODium & gratia geminæ Reipublicæ peſtes procul ab omni creatione magiſtratuum habent Sinæ. Inauditum ibi iuriſdictionem vendere, atque in ciuium capita, & fortunas pretio arbitrium addicere; vna doctrinæ commendatione ac legum ſcientia ad ſupremos quoſque magiſtratus capiendos patet via. Neque opinione vulgi, aut fama nominis ſæpiùs falſa, & fallaci ſtandum ſibi arbitrantur, moroſo, ac ſæpiùs ſingulos ad gradus anxiè repetito nituntur examine; vt quum legibus maximè pareant, tunc ſe veriſſimè Reges eſſe arbitrentur.

XII. *De*

Digitized by Google

XII. *De iiſdem.*

NObilitatem ſplendidiſſimum generis bonum, quam plerique mortalium admirantur,& illius antiquitate homines vt Superis propemodum pares ſuſpiciunt, difficile eſt ita regere, vt aut immerentem non opprimas, aut ſuperbientem non armes. Sinæ optimo vſi videntur temperamento,vt & illi eximios quoſdam habeant honores, & veteri ſuorum Regum inſtituto Rempublicam attingere nolint. Infinita regiæ ſobolis vbique propago eſt; & quicumque Reges vel longinquâ ſanguinis cognatione attingunt, illis ex publico cenſus ampliſſimi decreti ſunt, & ſua reliquos inter conſtat dignatio, numquam obſoletâ regij ſanguinis reuerentiâ. Cæterùm à magiſtratibus procul arcentur, vt quum regnantibus ornamento ſint, non poſſint eſſe terrori. Qui primi morem hunc ſanxerunt,turbidis ingeniis peccandi materiam ſubtrahere voluiſſe videntur, nam ſine viribus inane nobilitatis nomen eſt. Eandem rationem ſequutos eſſe Ottomannos ſatis conſtat, quos regni timor ſeruis ad omnia imperij munia vti adegit pari extollendi atque tollendi libidine, qui cùm omnia vtilitate metiantur, atque honeſtatem, inauditâ ad vſque imperij ſui ortum, tyrannide in poſtremis habeant, laudari profectò non debent, quum virtutem, ex qua laus omnis exiſtit, minimè colant.

XIII. *De Sigiſmundo IV. Poloniæ Rege.*

EAmdem nobiliſſimæ gentis paulò ferociorem indolem artibus planè contrariis mitigandam ſibi duxit Sigiſmundus. Quamquam enim, vbi dignitas, aut neceſſitas poſtulauit, arma induere non dubitauit,attamen plurimum in maieſtate repoſuit.Hoc illi maximum regnandi inſtrumentum fuit, dictis factiſque maieſtatem tueri,vt aliquando liberè ab homine Italo admonitus (nam hoc ipſe voluerat) miniam illam videri, prudenter reſponderit. Pompam illam, vt medicam potionem, plus minùs populis eſſe oſtendendam; ſe longo regnandi vſu doctum (quadrageſimum iam annum regnauerat, quùm hæc diceret) plurimorum cupiditates ipsâ vel maximè aduersùm Principem reuerentia, magno ſuppliciorum ac turbarum compendio fungi. Reuerentiam enim ex amore atque timore permixtam quadam diuinitatis imagine Principes tueri.

Digitized by Google

XIV. *De Henrico III. Gallorum Rege.*

SApientiſſimè id ille quidem; nam non eandem omnibus gentibus tolerabilem eſſe damno ſuo expertum accepimus, Henricum huius appellationis III. apud Gallos, quibus, quùm è Polonia redux pompam illam maieſtatis vellet obiicere, eámque veluti ex longinquo augere, breui ſenſit, vt non omnibus corporibus eadem pharmaca mederi, ſic nec ingeniis maieſtatem; quare conuerſis ſtudiis nihil ex antiquis regni moribus immutare ſatius duxit; nam ea, quibus vſus auctoritatem conciliauit, vix vlla ratio conuellit. Et hoc in omni arte præcipuum eſſe conuenit, ſcire quos regas, ingenium ſequi, non mutare. Arundines ipſas, quæ flecti amant, ſine periculo frangi non ſuſtinent.

XV. *De Coſmo Magno, Etruriæ Duce.*

FEſſam perpetuis diſcordiis, ciuilibus, externiſque bellis Florentinorum Rempublicam Ducis nomine Coſmum ſub imperium accepiſſe arcanæ fuit prouidentiæ, quam fatum veteres dixerunt, acceptam potentiam firmâſſe, atque ad poſteros tranſmiſiſſe, vt ab illâ rerum omnium dominâ non abeat, artis atque prudentiæ incomparabilis. Et multiplex illa quidem eſt, ſed tẽporibus illa congruentiſſima, dominationis vim quotidie augere, ſpeciem ac pompam imperij ciuilibus ingeniis & crudi adhuc ſeruitij non ingerere; quæ Medicorum ſolet eſſe prudentia, vt timidis ac ferri aciem formidantibus ſcenam illam ſcalprorum ſubtrahant. Arbores ipſæ quoque per hyemem quum ſeruntur, naturâ duce comprehendere radicibus ſolum, ſéque firmare, tum pompam omnem luxúmque explicare foliorum. Itaque Coſmus dominationem imperiúmque paulatim inualeſcens, exercuit quidem validiſſimè, ſed ciuili cultu, contentus maluit ſentiri, quàm videri.

XVI. *De Carolo Emmanuele Sabaudo.*

QVamquam continuis propemodum bellis, ac pluſquam regiis ſumptibus exhauſtum ærarium ſupplere, ac militem alere, exactis diligentiſſimè veteribus, aut nouis impoſitis vectigalibus neceſſe habuerit Emmanuel; tantâ nihilominus arte regnauit, vt gementium, ac onera deprecantium populorum beneuolentiam feliciſſimè retineret. Præcipua popularium animis mulcendis ars comi-

tas & facilitas magnis ſemper Regibus fuit, quas ipſe ſtudio ingenti amplificabat. Audire querentes, temporum conditionem excuſare, miniſtrorum auaritiam incuſare, ac non ſemel aliàs noxios punire, ſpem leuiorum temporum ex propinquo oſtentare, filios appellare, & de illorum commodis per otium quærere, neminem à ſe mœſtum dimittere, & verbis aurum emere. Tantum his artibus profecit, vt cuius humanitatem facilitatémque amarent, cupiditatem vltra querelas odiſſe nollent.

XVII. *De Petro Girone, Oſſunæ Comite.*

ATrox Neapoli exarſerat ſeditio, aliquantâ caritate annonæ plebe in furorem datâ, & quamquam *Staracû* Popularis electi (ſic magiſtratum vocant, neſcio quâ tribunitiæ poteſtatis imitatione) cæde ac laceratione affatim ſæuiſſet, omnia tamen tumultu miſcere, pérque vrbem agminatim volitare ac minaci clamore vim palàm minitari præter ipſam regiam domum non dubitabat. Fuit, qui conſuleret immittendas eſſe cohortes prætorianorum, ac furentium licentiam promiſcuâ cæde vindicandam. Contrà Gironius domi ſe, militémque in ſtatione maluit continere; ſatis gnarus plebem ſine duce tumultuari quidem poſſe, rebellare non poſſe, verendúmque videri, ne mortis metu quæreret ac inueniret caput, validum alioqui corpus. Itaque pœnitentiæ locum dedit, & poſt dies aliquot inſtitutis quæſtionibus de ſontibus ſupplicium ſumpſit, gaudente plebe ipsâ, quaſi paucorum ſanguine expiaretur. Populus torrentis inſtar, quo tumultuoſiùs ac minaciùs proruit, eo citiùs defluit.

CAPVT VI.

De prudentia militari.

AVDEMVS, atque domeſticâ ex vmbrâ in campum ac Solem prudentiam educimus, eámque hoſtium ferociſſimis eo libentius obiicimus, quò viribus, quæ maximè ab imperitis ſpectari in bello ſolent, potior hæc eſſe, atque victoriæ vicinior intelligatur; quantam enim ibi prudentiam adhiberi par eſt, vbi cùm bis errare non liceat, aleâ vnâ tranſigitur? vbi funeſtiſſimis cladibus, maximiſque damnis, ſi

ſi quid per imprudentiam peccatum eſt, protinus luere eſt neceſſe? Armata hæc eſt Pallas, quæ in omni bellorum vſu armorúmque tractatione primas ſibi vindicat, fortitudinique moderatur. Quoties ſine vllo ſanguine maxima bella conficit, & quæ votorum eſt ſumma, victoriâ potitur incruentâ? quoties bellicos nodos, quos non ipſe Macedonis diſſecaret gladius, molli manu explicuit, rerúmque momenta captans fortunam nutui obſequentem circumegit? Quoties capiendus locus, mutanda caſtra, continendus miles, dirigenda acies eſt, nónne prudentiæ id opus eſt? Quoties in ipſo pugnæ calore, acerrimóque prælio, vbi vni tantùm fortitudini publica ſalus commiſſa eſſe videtur, prudentiæ nihilominus partes fuere potiores? Modiciſſima ſæpe res eſt, quæ ducibus præuiſa victoriam inclinauit. Vt enim quum ſigna fuſili opere conflantur, licèt ignea vis metallum domare, atque eliquare potens, operi dominatur, plurima tamen ſunt, quæ ſolertiſſimis artificibus præuidentur, ne ipſa illa ignis famula vis impetu noceat; haud aliter, quantum ego intelligo, martius ille pugnantium ardor. prudentiâ Ducis temperandus eſt, ne ſibi noceat inconſultus furor, victoriámque corrumpat. Adde, quòd publicis depellendis malis, cui præcipuè bono arma induere fas ſinit, aut iubet, aptiſſima eſt prudentia; hæc quamuis armis cincta, legionibúſque vallata ſine mucronibus bella parat, & publicam populorum, ac Prouinciarum ſalutem ſe ipſa nouit incolumem tueri.

I. *De Ferdinando Gonzaga.*

VT à gregariis ordiamur, neminem vtilem in armis fore iudicabat prudentiſſimus Ducum Ferdinandus Gonzaga, qui excelſiſſimo animo ſupremum ſibi deſpondens exercitus imperium, arma non indueret, conaretúrque fortiter audendo, atque agendo per omnes militiæ gradus ad ſuprema graſſari; nimis enim paruâ mercede animas decem in dies aſſibus vendi ſentiebat, niſi honorum, ac gloriæ ſpes accedat; quæ vbi à rerum diuinarum contemplatione depulſi, in humanis conſiſtimus, iuſtiſſima laborum merces eſſe conſueuit.

II. *De Duce Albano.*

MAgnus hic, & prudentiæ militaris ſummus illud ſemper tenuit, vt non ſine certâ ſpe victoriæ pugnæ diſcrimen immitteret; non enim pugnas cædéſque, ſed victoriam bello, illáque pacem quæri. Itaque ſæpius ſedendo, quàm manus conſerendo vicit,

g 2 fractis,

Digitized by Google

fractis, ac domitis ſæpe ipsâ cunctatione hoſtibus, vt geminam coronam lauream, ac quernam nullâ ſuorum, ſed multâ cum hoſtium clade decerneret.

III. *De Ferdinando Corteſio.*

NEc ſemper cautiora ſequitur prudentia, ne quis ignauiæ illam inſimulet; cùm enim res poſcit, abruptis in ſpeciem, deſperatiſque conſiliis vti non recuſat. Quàm enim generoſo auſu Ferdinandi Corteſij manus nauibus, quibus oræ Mexicanæ portum intrauerat, faces iniecit, vt ſublatâ omni fugæ ſpe, barbarorum ſibi aut regna ſubigenda, aut armis cadendum eſſe milites intelligerent. Valuit expediti conſilij vis, nam plerumque neceſſitas virtutem parit, & qui vnam modò in victoriâ vitæ ſpem habent, ideo vincunt, ne moriantur.

IV. *De Joanne Caſtrio.*

QVa die ſupremo conatu ad Dienſem arcem in Cambaianos à Luſitano pugnatum eſt, & ne innumerabilibus eorum copiis deletis ſolutum arcis obſidium; ne milites ferociâ, quam ex arce ſecum efferebant, eiuſdem præſidij confidentiâ in ipſo ardore certaminis minueretur, fores portis detrahi iuſſit Ioannes Caſtrius Indiæ Prætor, patentémque non magis refugientibus ſuis, quàm inſequentibus hoſtibus monſtrauit; auderent proinde ac ſibi arcem crederent eſſe, vbi arma eſſent, & viri.

V. *De Joanne Valletta.*

NE ſpes vlla humanitatis immaniſſimo in hoſte inueniendæ animos ſuorum in aſperrimâ illâ Melitenſi defenſione ad deditionem vel minimum ſollicitaret, cùm à barbaro in ſuorum cadauera ſæuitum vidiſſet, captiuos iuſſit trucidari abiicique, vt hoſtes extremam in rabiem efferarentur; ſuique ipsâ iam deſperatione ferociores non more pecudum cædi, ſed in victoria animas ponere vellent. Quem enim hoſtem flecti poſſe miſericordiâ deſperes, proſterni victoriâ poſſe non dubites. Idem Valletta, quamquam ſancti Elmi præſidium cædi videret, nobiliſſimos Equites certam ad necem ire, non tamen inde voluit abducere, ratus tantâ hoſtibus clade illorum mortes ſtare, vt cæſis in eâ oppugnatione promptiſſi

Digitized by Google

promptiſſimis debilitatas vires ad belli caput arcémque rerum eſſent allaturi. Vt enim ſerpentes, vbi primo in morſu virus euomuere, minùs iam timeas; ſic hoſtes primo effuſo impetu, atque exercitus flore ſucciſo.

VI. *De Agrienſibus.*

AB eâdem deſperatione confirmandas aduersùs innumerabiles Turcarum copias ſuorum ſibi mentes eſſe duxerunt Agrienſes Duces, oppidumque conſtantiſſimè retinendum. Etenim cùm ad colloquium ab hoſte euocarentur, oblatíſque ſolitâ fraude conditionibus, quas nemo reiiceret ſeruiturus, allicerentur, truci ſilentio feroces ſandapilam Libitinæ inſtrumentum, præ mœnibus erexerunt, veluti liberæ mortis, cui ſe deuouerant, trophæum, ſimul hoſtibus ſpem, ſimul ſuis metum auferentes; quid enim ab eo ſperes, qui mori vult? & qui hoc non timet, quo terreas argumento?

VII. *De Alexandro Farneſio.*

PVgnacis ingenij vim ita in vſum victoriæ temperare nouerat Alexander Farneſius, vt non alieno, ſed ſuo pugnare vellet arbitrio; hoc ille Henrico Quarto renuntiari iuſſit, quùm Pariſienſi ab obſidione abſtractus, ideóque irarum plenus vires experiri, explicatáque acie confligere præoptaret. Fregit ardentiſſimi Regis impetum prudens Alexandri cunctatio, & quum eductis copiis inſtructiſque ordinibus dimicaturus videretur, nemine arcani conſilij conſcio, aliò repentè ſigna conuertens, occupatíſque opportunis locis Henrici ſpem ſuorúmque opinionem eluſit, ac nuſquam iactâ vnius pugnæ aleâ vrbem quam conſeruatam volebat, liberauit.

VIII. *De Ioanne Iacobo Mediceo, Meleniani Marchione.*

CAutiſſimi ducis nomen perpetuâ quadam vigilantiâ tunc maximè ſuſtinebat Mediceus, quùm exercitum ducens tribunos ac centuriones ſub veſperam ad ſe in prætorium aduocatos de itineris ratione, quidve hoc, vel illo loco incurrentibus hoſtibus, ne clades acciperetur, faciendum fuiſſe cenſerent, diligentiùs interrogans ita fatigaret, vt ducem reueriti nuſquam non attenti ac ſollicitè contemplantes locorum naturam, & opportunitates incederent. Itaque prætorium illud Imperatoris, ducum ſcholâ eſſe videbatur.

Digitized by Google

IX. De Ambroſio Spinula.

ARtem tum maximè arte eludi, cùm minùs nuda oſtenditur, ſed candidioris animi imitatione velata producitur, idque apertiſſima Ambroſij Spinulæ perſuaſus confeſſione crediderim. Etenim quum decretis Hiſpanicâ in Aula expeditionibus per Galliam in Belgium reuerteretur, ab Henrico Quarto militarium virtutum æſtimatore iuſtiſſimo cum honore exceptus, ac menſæ adhibitus de tota ratione belli inter epulas hilariter interrogatus, liberrimè quò deſtinaſſet arma, & bellum ea æſtate inferre, Regi narrauit, ſatis gnarus alia omnia crediturum. Nec eum fefellit opinio; nam Henricus, quamquam vetus bellorum, ipsâ deceptus veritate fœderatos monuit, ne Friſiæ timerent, cui maximè minabatur Ambroſius. Itaque veritas etiam amicis quàm minimè creditur.

X. De Gaſpare Colinio.

MIlitaris viri, quamquam antiquæ hoſtis fidei maximum ac prudentiſſimum dictum memoratur, exercitum noui generis monſtrum eſſe, ab aliis cuiuſque generis longè diuerſiſſimum; cùm enim in cuiuſque fabrica vitæ fundamentum corponi ſit neceſſe, exercitum à ventre inchoari; quo ille ſubobſcurè dicto, illorum ducum incogitantiam reprehendebat, qui rem frumentariam, cuius cura prima eſſe debet, vltimo loco haberent, & bella inconſultè adminiſtrantes, quæſitas viribus victorias, fame corrumperent.

XI. De Annæo Anglurio.

AGebatur virorum militarium in corona de militum hybernis, eaque ceſſatio quum pleriſque veterum exemplis firmata perutilis videretur, Annæus eam ſibi minùs probari oſtendit hoc exemplo. Vt enim qui ſerpentibus regionem velit repurgare, is hyemem illis ideo quietam minimè tribuit, quod torpore innoxio ſtupentes nemini negotium faceſſant, cùm ſatis conſtet æſtate ſæuituras; pari prorſus ratione per eam militaris quietis occaſionem hoſtibus ſe colligendi, viréſque reparandi ſpatium interim dari, quos opprimi torpentes victoriæ intereſſet. quaſi verò non par vtrimque reparandarum virium neceſſitas quietem otiumque ſuaderent. At hoc inteſtino illi bello, quod cum animi perturbationibus periculoſiſſimè gerimus, præclarè conuenit; illis enim numquam parcendum, &

quamquam

Digitized by Google

quamquam quietè agitare videantur, elidendæ ſunt nihilominus, niſi hoc validè fiat, haud ita multò pôſt rebellaturæ.

Capvt VII.

De obſequentiâ Populorum.

QVAMQVAM enim prudentiam omnem imperantibus tranſcribendam putent nonnulli virtutum interpretes ſeueriores; eam tamen nemo ſubditis adimet, quæ illos ex aliorum imperiis aptos reddit atque ſuſpenſos. Quum enim regnatrix illa virtus, quamquam gentibus oppidò ſalutaris, tam rara nihilominus ſit, quàm ſors ipſa imperandi; improbè profectò facere intelligeremus, ſi multo maiorem humani generis partem hoc tanto prudentiæ bono priuaremus; nec ſatis felix eſſe poteſt vis illa regnandi gnara, vbi hæc, quæ obtemperandi partes vna optima nouit, non concinit ad felicitatem, ſed magno Dei numine rebus humanis commodiſſimè conſulentis factum videmus, vt pleriſque omnibus gentibus ac populis hæc virtus placuerit, eiuſque ductu ſuo è corpore ſiue vnius receperint imperium, ſiue plurium ſcita potiora duxerint, magiſtratum certè quidem elegerint, cuius imperiis, legibúſque coërcentur. Vix inter efferatæ immanitatis barbaros, ſiue Braſilos, ſiue Paraquarios, ſiue etiam interioris Americæ accolas ſcruteris, paruulos, ac ſine nomine reperies, quibus ſit ignoratum hoc prudentiæ genus, quod ciuitatibus, conciliabulíſque conſtituendis, ac tuendis vnum eſt quàm maximè neceſſarium. Nam licèt dulcedine imperandi vſque ad inſaniam capiantur animæ magnæ; plurimis tamen mortalium, quibus nec promptum nec opus eſt eam inſaniam inſanire, tutiſſimum ad vitam beatè traducendam viſum eſt meliorum ſequi ductum, publicáſque curas in Principum ſinu atque cogitatione deponere. Et quæ, obſecro, rerum humanarum facies erat, ſi non hac quam Politicam vocant aliqui, nos ab effectu obſequentiam Latinè diximus, diſciplina imbuti populi vel decoram ſub Regibus ſeruitutem pati, vel libertatem modeſtè habere didiciſſent? Si vnicuique ſuum eſſet fas, & quod tyrannicè dictum olim eſt, *Pro ratione voluntas*; quid rogo aliud erunt vrbes, quàm immanium belluarum caueæ, ſi quis diſcordes,

ſuíque

ſuíque impetus includat? Illa demum vera ciuium felicitas eſt, quæ imperantium atque obſequentium gemina veluti prudentia coaleſcit. Quare cùm regnantium prudentiam plurimis exemplis illuſtrem reddiderimus, hanc regnatorum propriam, ideoque paulò obſcuriorem in bono, nunc lumine collocemus.

I. *De Sinenſibus.*

PRælucebunt omnibus gentibus Sinenſes, quorum & magni ſideris incunabulis vicinius & antiquitate Reipublicæ omnibus omnino populis nobilius regnum eſt; nam ab ipsâ magnâ mundi eluuione ad hæc vſque tempora certa illis, & propè immota Reſpublica perſeuerat; mirus omnibus parendi amor, & Regum ac magiſtratuum reuerentia ſupra noſtrorum hominum fidem; ignotum ibi, quod reliquis regnis peſtem ſæpe afferre conſueuit, obſequium exuere, ac factionibus, ſeditionibúſque omnia miſcere. Itaque alta domi pax, & propulſandis bellis, ſi qua à Tartaro inferuntur, integræ, nec ſuſpectæ vires. Ita parere diſcunt, vt qui contumaciæ malum ignorent; felici ſorte virtutum, quum nullo imbutos vitio animos ſubeunt.

II. *De Moſchis.*

NEſcio an veniam daturi ſint populi elegantioris obſequij amantes, ſi Moſchorum hîc ego ſeruitutem, nobilia inter exempla retulero. Verùm facile eſt notæ violentiæ medicamenta ſalubrioribus ita temperare, vt vim atque impetum nulla cum maleficij noxa retineant. Vt multum Moſchis huius ſubiectionis demas, plurimum ſupererit imitandum. Gens ea ideo ab omni litterarum, exterorúmque populorum cognitione abſtinetur, vt magnum ſuum Ducem veluti rerum omnium ſcientiſſimum, ac diuinitati proximum admiretur, & colat. Imperia non ſecus atque oracula excipiunt, nulla illis ſanctior lex, quàm Principis voluntas; huius rationes exquirere, eamque liberè interpretari ſcelus eſt. Itaque quamquam profunda hac ignoratione obrutos pax & tranquillitas non deſerit; niſi contaminatis ſacris imbuta gens, litterarum, ac diſciplinarum lumine careret, nuſquam feliciùs eſſe liceret.

III. *De Peruanis.*

AButar legentium patientiâ barbarorum commemoratione, ſed virtus barbara profectò non eſt, quamquam non omnino expolita;

Digitized by Google

lita;vt enim illæ gentes ſigna,ſtatuáſque fingere quidem norant,ſed malè dolatas ac rudes, idem circa virtutes iudicium fieri debet, quibus commendatio eſt ab ipſa materiâ. Peruanorum obſequentia in Ingam ſuum Atabalipam tunc maximè ſe oſtendit, quùm ab Hiſpano trucidari in veſtigio non repugnantes maluerunt, quàm contra maiorum inſtituta reuerentiam, quam Principi deberi arbitrabantur, exuere. Vetus illis mos, non ante arcus intendere, ligneáſque frameas vibrare in hoſtes, quàm Rex ipſe contorto in hoſtem telo pugnæ diſcrimen immiſiſſet. Hoc illis belli ſignum. Itaque Atabalipa ab hoſtibus ferociter antequam id daret, geſtatoria ex aurea ſella deiecto pecudum more ingens vis hominum cæſa documento fuit, cùm nimium vrgeatur vitiorum confinio afflatas infici atque nocere virtutes.

IV. *De Turcis.*

NOſtris nimium malis per ccc. amplius annos didicimus, quanta horum Scytharum aduersùs regnatricem Ottomanicam domum obſequium ſit, fides,ac reuerentia.Illis ſe fortunas omnes ſuas, vitámque ipſam debere perſuaſiſſimum habent; hoc docentur à pueris,huic rei magna quædam præmia,& luculentam optatæ felicitatis mercedem eſſe conſtitutam prædicant. His ergo artibus imbutis Principem,vt humano aliquid maius intueri mos,illiuſque nutu ſe olim, aut etiam nunc, non modò in aperta pericula mittere, ſed præcipitio, vel naufragio ſponte vitam abrumpere ludus fuit. Corruperunt illi quidem virtutis dignitatem, ſed quamuis meliorum neglectu ſilueſcentium arborum bonas ſtirpes,indolémque fructiferam agnoſces.

V. *De Harmiltoniis.*

VNius familiæ recordationem populorum exemplis inſerere incredibilis Harmiltoniorum fides ſuadet.Conſternatis ad rebellionem Scotis, Proceres Harmiltonij quum pro Rege ſtetiſſent,obſequij atque reuerentiæ retinentes, commiſsâ pugnâ tam acriter ab illis, tantáque fide certatum eſt, vt vnâ illa acie ſexaginta ceciderint. Hi numero vt Fabiis cedant, virtute certè ſunt pares.

VI. *De Iacobo Critono.*

DOleo Scotorum nomen ſine præſentium turbarum aliquâ deteſtatione à me vſurpari non poſſe. Attulerat in Italiam indolem planè egregiam Iacobus omnibus naturæ donis,omnibus diſciplinis ſupra ætatem ad miraculum vſque inſtructiſſimus adoleſcens,

Digitized by Google

& ſuper reliquas armorum peritiâ clarus. Hæc illi indigniſſimæ necis cauſſa Mantuæ fuit; nam per noctis licentiam à Vincentio Principe prouocatus, breui, vt eum temeritatis pœniteret, effecit, ſéque Principem profiteri haberet neceſſe. Ad Principis vocem auiti moris retinentiſſimus adoleſcens, abiecto gladio, poſitóque genu nocturni erroris veniam vrbaniſſimè precabatur, quùm a Vincentio impotenter tum feroci, quaſi exprobraret, pluſquam barbarâ immanitate confoſſus eſt. Vſque adeò vbi pudori mixta incaluit ira, legum ipſi cuſtodes exleges fiunt.

CAPVT VIII.

De conſiliis datis.

REm omnem comprehendiſſe intelligitur ſapiens ille Hebræus, qui diuinitus inſtinctus pronunciauit, vbi multa ſint conſilia, ibi felicitatem ac ſalutem hoſpitari. Sed conſilia dixit, non machinationes, non fraudes, non coitiones, aut ſi quid turpius eſt, in quod mortalium vitio pulcherrimum conſilij deſinat nomen. Laborant ſæpè regna, premitúrque ſeculum ipſum cladibus magnis, conſulentium crimine; quibus publica gentium ſalus, aut poſt priuatas iras habetur, aut certè non ſatis intellecta negligitur. Vt enim Regum indoles, aut ipſa regnorum mole oppreſſa, aut deliciis & luxu hauſta minimè negotiis parem ſe oſtendat, Conſiliarij ſæpe in ſinu acquieſcit; ita eius vel acta numine, vel afflata ſidere, alieno laudatur bono, & non ſuis malis laborat. Quamquam quid ego aliena ea peccata dico, quæ propriiſſima Regum ſunt, dum imprudentiſſimè alieno ductu circumacti ignorare videntur prudentiam præcipiendi, à conſulendi ſolertiâ diſtare quamplurimum? huius enim partes ſeruiles ſunt, ac famulatrices; illius verò regiæ, quas iſtis ſubiici, vel ipſo publico generis humani quotidie pereuntis conuicio, intolerandum eſſe ſatis poſſint intelligere? Nulla ſanè tanta eſt pœnarum atrocitas, quâ eorum ſcelus, qui peſſimis conſiliis Rempublicam perditum eunt, dignè poſſit vindicari. Quis enim non ab ipſo cœlo, ſi valeat, detractos velit cometas, ſpuriam illam ſiderum ſobolem, qui purpureis tyrannis, magniſque Regnis ſupremas clades aut important,
aut

Digitized by Google

aut minantur? Quis non illico alto mergat Oceano acum illam nauticam, quæ deluſa nautarum ſpe, ac fide falſa magno monſtro à polo abiens mentiatur? Tantundem in conſiliis eſt, quæ ſi torpent, corrumpuntur rerum agendarum occaſiones; ſi nimium feruent, in præceps datur publica ſalus; ſi fraudibus ſint imbuta, Reges traducuntur; ſi priuatis obnoxia commodis, peſſundantur Reſpublicæ; ſi rerum magnitudine minora, produntur negotia. Magnorum virorum eſt, & quibus omnis nota ſit ſeculi ſui ætas, qui mores hominum, & cauſſas nouerint, bene atque ſalubriter conſulere. Age igitur, & ſi qua occurrunt magna conſilia, quæ aut ſalutem probata, aut cladem intulerint neglecta, explicemus.

I. *De Joanne Vdalrico Eggembergico.*

SAluberrimum itaque fuit, tam Ferdinando II. Cæſari, quàm vniuerſæ Catholicæ Reipublicæ conſilium Ioannis Vdalrici Eggembergici, quo rebellantium hæreticorum fracta audacia, ruentis Reipublicæ ſtatus ſuſtentatus eſt. Vrgebant Viennæ Cæſarem inermem adhuc, & imparatum ipſi, meditato diu ſcelere, atque Boëmorum exemplo, viciniſque armis præferoces, vt ſi ſaluus eſſe vellet, leges indigniſſimas alieno, &, quod longè fœdius eſt, rebellium arbitrio regnaturus acciperet, nulla tum ſupremæ inter homines maieſtatis reuerentiâ. Conſulenti Ferdinando, quid factum optimum videretur; nam ſeditionis capita in ipsâ aulâ præſtolantes tumultuabantur, vehemens auctor fuit, vt ſi auderet, quamquam inermis pro imperio caſtigaret, maieſtatémque obiiceret ſatis tutam ſuo ſplendore, atque ſub imperio viuere aſſuetis formidoloſam. Progreſſum itaque Cæſarem, atque conſtantius, quàm quiſquam eorum putâſſet, ſeueriúſque loquentem attoniti quum audiſſent, reſumptam, quam exuerant, reuerentiam, fractas iras ſecum referentes abiere: claróque hinc patuit exemplo, Principibus ineſſe maieſtatem populis ſuo nutu verendam, tacitique timoris venenum, Meduſæo veluti à capite, in obnoxios diffundi, quod prudentiſſimè præuidens Eggembergicus animos Cæſari ita addidit, vt Rempublicam omnem infinitis petitam ſceleſtiſſimorum hominum machinationibus, atque audaciâ vehementiùs concuſſam vno, ſed præclaro conſilio ad ſpem ſalutis ac libertatis erexerit. Tanti eſt, in conſulendo hominum mores perſpectos penitùs habere; nam rebellantium audacia cedentibus intoleranda, contrà verò obluctantibus timida, & imbecilla concedit.

Digitized by Google

II. *De Ferdinando Albano.*

EAdem in Germaniâ Carolo Quinto optimum olim conſilium dederat Ferdinandus Albanus, ſi alteram eius partem gentis iura ferrent: certè ſi paruiſſet Cæſar, neque triumphum de ſubactâ Germaniâ corrupiſſet, neque ſe nouo, ac perniciosiſſimo bello implicâſſet. Etenim poſt deletas ad Albini coniuratorum Principum copias Carolo ſuaſit Ferdinandus, vt aut necatis illico Saxone, atque Haſſo, Germaniam armis ſpoliatam, ac bellorum cladibus afflictam in Prouinciæ formam redigeret, quod firmando Imperio ſecurius videbatur, aut certè datâ Principibus veniâ, animos gentis libertatis ſuorúmque Principum, ſub quibus viuere multa iam ſecula conſueuiſſet, amantiſſimè eâ conciliaret humanitate, quod ad nominis immortalitatem eſſet glorioſius, media enim conſilia peſſima videri, quippe quibus nec franguntur vires, nec benignitate animi conciliantur. Vera hominem locutum fuiſſe Cæſar ſuo magno malo didicit, ex eâdem Prouinciâ paulò pòſt obſcuriſſimâ fugâ decedens, quam victricibus armis peragraſſet. Plerique enim omnes mortales iniurias, quas beneficia ingentia non delent, vlciſci amant.

III. *De Mercurino Gattinara.*

EAdem cunctatione offenderat olim Carolus, cui ad abſolutiſſimam gloriæ poſſeſſionem expeditæ humanitatis artes videntur defuiſſe. Captum Franciſcum Gallorum Regem, atque in Hiſpanias abductum, ita demum dimiſit, vt conditionibus pluribus implicaret. Harum libello cum ſubſcribere de more iuberet, Mercurinus Gattinara, Regnorum omnium Cancellarius, liberè id ſe facturum negauit, quòd non ſatis è re Caroli, atque imperij eæ fœderis tabulæ eſſent conſcriptæ; cum Rege enim ita ſibi agendum videri, vt aut nunquam in Regnum redire ſineretur, aut certè nullis conditionibus obnoxius remitteretur, vt qui victricibus armis veniſſet in poteſtatem, magnitudine nunc vinceretur beneficij, quod Regibus qualibet eſſe grauius calamitate conſueuit. Hæc, quæ ſalutaria videbantur, monentem quum repuliſſet Carolus, tabulas ipſe ſua manu obſignauit, quas irritas eſſe vt probaret, reſumptis armis Franciſcus, funeſtiſsimo bello Europam inuoluit. Et verò Reges magis perire amant, quàm vt cogi poſſe videantur.

IV. *De*

Digitized by Google

IV. *De Andrea Auria.*

FEliciùs multò Andreæ Auriæ conſilium ſequutus eſt Carolus, magno in ſequentes ætates Regnorum ſtabilimento; etenim bellis inextricabilibus, ac mutuis magníſque cladibus in voluntatem reddendi Mediolani cum totâ Prouinciâ incumbentem vehementer deterruit, monuítque, eius Prouinciæ poſſeſſione Imperij amplitudinem, Regnorumque ſecuritatem contineri, ob eámque rem eſſe retinendam, neque vllis vmquam bellorum difficultatibus de illâ dimittendâ eſſe cogitandum; niſi enim Mediolanenſem ditionem armis tueri vellet, ſtatim de Neapolitano Regno ſibi eſſe decedendum arbitraretur. Conſilium probauit euentus, hodiéque ea Prouincia veluti ſcopulus hoſtium aſſultibus obiectus, vt ipſa immanibus bellorum fluctibus verberetur, ita reliquis regnis munimento eſt, illorúmque pacem ſuo redimit infortunio.

V. *De Michaële Ghiſlerio Cardinali.*

INgens quoque animi vis, & libera conſilij magnitudo in Michaële Ghiſlerio Cardinali, antequam Pius Pontifex fieret, apparuit, quo Senatus dignitatem maieſtatémque tuendam ſuſcepit. Agebatur de Principe adoleſcente adhuc, ac penè puero in Senatum legendo; ea res quum ordini ampliſſimo minùs decora videretur, ſententiam rogatus conſilium dedit, ne pueris eum ordinem patere Pontifex vellet, quem quum Reipublicæ præſidium in eo conſtitutum ſit, nonniſi viros ætate, conſilio, magníſque virtutibus validos tenere par ſit; quamquam enim plurimum nobilitati ſit tribuendum, ſatis tamen videri eam meritorum loco eſſe; ætatis atque iudicij conſtantiam nulla vnquam nobilitate ſuppleri.

VI. *De Aluaro Bazano.*

REgibus quo longo regnandi vſu, ac prudentiâ validiores ſibi videntur, optima ſuorum conſilia aſpernari frequens malum eſt. Quis enim Philippo illo II. Hiſpanorum Rege prudentiùs Rempublicam adminiſtrauit? Et tamen ſaluberrimum Aluari Bazani conſilium dum inſuper habet, claſſem, qua maiorem inſtructiorémque Oceanus non viderat, incredibili Regnorum ſuorum clade ac luctu perdidit. Conſulebat prudentiſſimè Aluarus, ne Angliam procelloſo ac ſibi famulari defenſam Oceano, ac portubus infrequentem

petendam ſibi decerneret; ſed Hiberniam Inſulam partibus tum amicam,atque vt fidei adhuc prope integram, Anglicanis erroribus infenſam, occuparet; quod & naturâ loci non difficile foret, & tantæ claſſi eſſet perneceſſarium; ſedem eam, ſtationémque nauium futuram, ex qua in Angliam opportuniſſimus traiectus eſſet magno totius expeditionis emolumento. Verùm Philippo cautiora ſequi ſemper ſolito, irato tunc Numine timidum Aluari conſilium viſum eſt,ac non ſine probro reiecit.

VII. *De Aloyſio Mocenigo, Venetorum Duce.*

REuertentem ex Polonia in auitum Galliarum Regnum Henricum eius nominis tertium, ac Venetiis incredibili exceptum apparatu, atque beneuolentia prudentiſſimo dato conſilio ſibi aduersùs factionem, ac reliquas regni peſtes ſibi duxit inſtruendum Venetorum Dux ſapientiſſimus Moccenigus. Itaque clades, quæ in Gallias facto veluti agmine incubuiſſent, eas omnes ex Turcico fœdere, cui Deum iraſci oporteret, ortum habere diſputabat, quamquam enim illius cauſſas Reges deceſſores habuiſſent; attamen fieri non poſſe quin innumerabilium Chriſtianorum,quibus barbarorum arma ſupremam diriſſimæ captiuitatis attulerant calamitatem, continui gemitus diuinas aures non euerberarent, atque in tantorum malorum auctores iras non acuerent. Falli & caſtigari conſilia, quæ nihil vltra præſentem vident vtilitatem, quæ rerum cauſſas altiores intuentur, ea felices exitus habere.

VIII. *De Jacobo Gouæa.*

OPportuniſſimum etiam conſilium illud fuit, quo Gouæa Societati aditum in Indias, cæteráſque barbarorum ad exortum Solem Prouincias maximo eorum bono apud Ioannem III. Luſitanorum Regem expediuit. Cognitum is Pariſiis habuerat Ignatium, ac ſocios, eorúmque virtutem, ac deſtinata vehementiùs probauerat; itaque anxio Regi, ac de ſubactarum gentium ſalute cogitanti, vnde in eam rem operas expediret, Societatem indicauit, vas ipſe, facturum operæ pretium, ſi vellet experiri; nouum illud hominum genus altum quiddam ſpirare,animóſque afferre multis Indiis pares futuros. Haud dubio diuinitatis inſtinctu conſuluiſſe, tum prompta Regis voluntas, tum multò maximè euentus comprobauit; porrò huius conſilij vnquam pœniteat orbem, generoſam hanc ſuorum indolem

Digitized by Google

indolem multis, magnis, ac periculoſiſſimis Societas continenter exercet expeditionibus; alitur enim operatione virtus, & quæ deſinunt fieri, optari non ſolent.

IX. *De Antonio Sanſeuerino Cardinali.*

QVantum vnius hominis ſcelus calamitatis Reipublicæ afferat, magno ſuo cum periculo ſanctiſſima ac florentiſſima Capuccinorum familia experta eſt in Ochino. Tanta enim nefarij eius transfugæ infamia fuit, vt ea non vulgò modò paſſim traducerentur, ſed apud ipſum ſummum Pontificem Paulum huius nominis Tertium periculoſiſſimè cõflagrarent ſodales omnes. Ergo quaſi malam noxiæ frugis ſtirpem penitùs excindere apud ſe quum deliberaſſet, nec illorum precibus placaretur, Sanſeuerini Cardinalis conſilio ad commodiorem ſententiam eſt reuocatus, inquiri diligenter in omnes, & ſi quos Ochini virus afflaſſet, eos puniri, cæteris non modò ſecuritatem vt innoxiis, verùm etiam fauorem deberi; quod ſi penitùs omnia eſſent corrupta, radicitus poſſe extirpari; numquam mora peccari, vbi iacta ſemel alea reuocari non poteſt. Sequutus conſilium Paulus alieni ſceleris infamia laborantes ſua virtute validos abſoluit, nouámque familiam populorum bono conſeruauit.

X. *De Thoma Caietano Cardinali.*

COnſternati ad defectionem Cardinales aliquot Piſis capita conferebant, quaſi ſceleratam ab Eccleſia defectionem molirentur; quod quum atrox facinus Iulio ſecundo Pontifici videretur, vt erat ingenio ad arma prono, ea iam parare, atque expedire meditabatur, niſi Thomas Caietanus ferro irritandum vulnus non videri, validiſſimis rationibus perſuaſiſſet; ageret primùm vt Pontifex, ſacríſque fulminibus abſterreret contumaces; tum ſi inſanabiles eſſent, armis vt Princeps poſtremò ageret; illa pro arbitrio vt intentari, ſic reuocari poſſe, hæc arbitrio quidem ſuo ſumi, ſed alieno ſæpiùs deponi. Placuit ſapientiſſimi hominis ſententia, faciliùs homines à ſcelere deducas, quàm deiicias, vbi enim ruinam timent, ne impelli poſſint, conniтuntur.

XI. *De Garzia Loayſa.*

VNius propè huius hominis conſilio prudentiſſimo factum legimus, vt Carolus Cæſar poſt captam redditamque à ſuis vrbem, rebus

rebus cum Pontifice Clemente compoſitis, in Italiam veniret, atque ab eodem Clemente Imperator, impoſito Bononiæ diademate, ritè vellet appellari. Quanto id totius Chriſtianæ Reipublicæ bono fieret, ſpectabat Loyſa; priuata reliqui commoda, aut inania dignitatis, validam plerumque conſiliorum peſtem ſequebantur. Sed Caroli felicitas fuit meliora ſuadentem ſequi; quod vtinam illi proprium fuiſſet, bella quidem plurima cladéſque magnas redemiſſet.

XII. *De Pomponio Belliuerio.*

VEteris Longobardorum inſaniæ reliquiis cùm Europa tota, tum Gallia præcipuè, ciuilium bellorum tumultibus ſuperiori ſæculo infecta, crebris duellis laborabat, quum vnius Pomponij ſapientiâ primùm remedium afferri cœpit à Rege. Ille etenim Henrico bellicoſiſſimo licet Regi, auctor fuit, vt latâ lege propoſitíſque pœnis furentium inſaniam coërceret; plurimum ſanguinis fundi, familias excindi, cædes per iocum fieri, tótque cadere ſingulis annis per hæc ſingularia certamina, quot ſi acies auferrent clades accipi diceretur. Et propoſitum quidem edictum eſt, ſed Rege, quod edicto damnauerat, vt erat ipſe armorum amans, familiaribus collocutionibus haud obſcurè laudante, paucis ſanior indita mens eſt, ne gratis perire vellent; ſeruabatur hæc laurea Ludouico XIII. qui paternæ legis inſtaurator, ac vindex acerrimus domeſticum hoc latrocinium funditus extirpauit.

XIII. *De Joanne Auila.*

PRiuatorum etiam conſiliorum ingentes ſæpe in Republicâ vtilitates redundarunt. Franciſco Toleto anguſtior domi res, & parentum ætas auxilij egens animum ad Iuriſprudentiam, vt opum, ac dignitatum potentem adiicere perſuaſerant, iámque magno illam ingenio inuadebat, quùm monente Auila, deſertis Iuriſconſultis ad Theologos totum ſe tranſtulit. Quanto id Eccleſiæ bono factum, quanto etiam ſuo incremento, nos ipſi vidimus. Itaque aut eximia quædam in Auila, qui hæc prædixerat, mentis conſiliíque vis fuit, aut non dubium vaticinium. Idem Ioanni Emmanuëli nobili Cordubenſi de componendis animi rationibus, perturbationibúſque compeſcendis multa olim conſulenti paucis reſpondit: ſi quidem ſumptuum & peccatorum compendium facere vellet, ruri

procul

Digitized by Google

procul ab vrbano ſtrepitu habitaret; quod ille conſilium ſequutus breui ſenſit, ſe ibi paruo, atque innocenter viuere. Idem rem ſibi periculoſæ plenam aleæ videri dicebant, ſi quiſquam tantâ confidentia inueniretur, qui non conſulto priùs precibus Deo conſilium dare ſuſtineret. Quàm lutulentam enim eam aquam eſſe oportet, quæ tum procul à fonte hauritur, quum illa pura ſit, atque illimis, quam in ipſo fonte potamus?

XIV. *De Philippo Nerio.*

TAntam conſilij vim Philippo Nerio fuiſſe tradunt, qui eius geſta compoſuerunt, vt vaticinanti, quàm conſulenti propior haberetur. Quamquam ab exactâ rerum multarum experientiâ præuidere multa potuit ſanctiſſimus ſenex, attamen pleraque miraculo eximi non poſſunt. Itaque ad illum veluti oraculum ab infimis,ac ſummis accurri,eiúſque reſponſa obſeruari,eorum,qui contrà ſentirent, pleriſque malè pereuntibus. Nihil tam valet ad famam nominiſque claritatem, quàm recta, & felicia conſuluiſſe; quicumque mortalium cœlum & Solem olim coluerunt, & qui hodiéque colit Sinarum Rex, eorum nutu regi hæc inferiora ſuæ obtendunt impietati: mortalibus conſilio moderari vicinia quædam eſt diuinitatis.

XV. *De Joanne à S. Cruce, Carm. Diſcalceato.*

PLeraque, quibus vſque adhuc ſanctiſſimè conſiſtit Diſcalceatorum familia, Ioannis debet conſilio, qui in vetera intentus exempla Monachorum, ſæpiùs ſuis auctor fuit, vt ſolitudinem, in cellulis aſſidui, raro in publicum egreſſu, conſtanter colerent. Hæc ille, quamquam pleriſque initio non probaret, inſtando tamen peruicit, vt mores fierent, quibus conſtitutis, egregium nomen famámque ſanctimoniæ tuentur.

XVI. *De Martino ab Azpilcueta.*

CAroli Hiſpaniarum Principis turbulenta conſilia, & deſtinata ad Prouincias profectio Philippum patrem adegit, vt ſuper eâ ſapientum ſententias rogaret. Hos inter Doctor Nauarrus reſpondiſſe fertur, retinendum à Rege omnino videri, ne abſens rebellare volentibus materiam facilem ſceleris præberet, ſe caput oſtendens, ex quo ingentes Regnis ac Prouinciis calami-

tates timeri poſſe, aliorum Regnorum exempla monſtrarent. Quod cùm publicæ ſalutis intereſſet, Regem ad auertendas clades teneri, nec poſſe ſaluâ officij religione, diſſimulare. Quantum hominis liberrimæ doctrinæ ſententia præualuerit apud Philippum, ſequuta Principis captiuitas docuit. Vera ſæpiùs audirent Reges, ſi extra aulam conſilia quærerent; nam in aulâ, ne nimis barbari oris videatur, velata veritas agit, nec tota vmquam videtur.

XVII. *De Joanne Ribera.*

QVod non ferro acies, non edictis Principes, non prædicatione viri doctrinâ & ſanctimoniâ clariſſimi obtinere potuerant, vt Hiſpania ſuo tantùm ſynceróque veluti ſanguine viueret, hoc Ribera conſilio, atque auctoritate perfecit. Reliquias enim Arabum poſt ſeptingentorum annorum bella, & tot irritos conatus Mahometis impura ſacra pertinaciſſimè retinentes, quia ſanari nollent, eiiciendas curauit. Hæc Riberæ ſententia fuit, in quam quùm pauci primum tranſirent, ille tamen inſtando, docendo, ſminandóque tandem obtinuit, vt in eam Rex ipſe Philippus huius appellationis Hiſpanis III. pedibus iret. Et profectò ea conſequuta ſunt tempora, vt quàm multum ille viderit, magno ſuo bono Hiſpania intellexerit: aliquid ea tot millium capitum miſſione imbecillitatis contraxiſſe Prouinciam non negauerim, ſed impura corpora exhaurire non dubitant Medici, vt vires ſynceriùs reparent, neque inteſtinis pereant malis, faciliori externorum remedio.

XVIII. *De Chriſtophoro Mora.*

LVſitanorum aliquorum Procerum voluntate cognitâ Philippus exercitum, quem ad ineundam eius regni hereditatem comparauerat, quaſi oneri eſſet, dimittere cogitabat, & feciſſet profectò, niſi Mora in tempore monuiſſet, ne arma poneret, quorum metu homines obſequium, & beneuolentiam ſimulant, vbi illa procul habent, exuere prompti. Facilius manſuetudinis laudem armato obtingere, ſi à vi abſtineat, quàm inermi, ſi vi agere velit. Itaque paruit Philippus, & vicit.

NOSTRA,

Digitized by Google

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

QVamuis multiplex validiſſimæ, atque diuino lumine colluſtratæ Ignatij mentis hoc in genere laus ſit, eam ſolam, quæ Germanis infinitas attulit opportunitates, magnáque etiam nunc viget celebritate, attingemus. Huius ſapientiſſimi viri conſilio factum ſcimus, vt Iulius III. Pontifex Maximus, Germanicæ iuuentutis florem, ne Lutheri cæterarúmque furiarum peſtilentiſſimum virus afflaret, in vrbem euocaret, conſtitutóque Collegio, ſalubri ſub cœlo, nulliſque vnquam erroribus nubilo, ad certiſſimum auitæ fidei prouentum educaret. Magnum opus, quod à Iulio inchoatum, legitimis demum incrementis Gregorij XIII. Pontificiâ liberalitate adoleſcens, certiſſimum Germanicæ fidei præſidium continuò ſubminiſtrat.

II. *De Jacobo Lainio.*

QVanta ex adoleſcentium inſtitutione, quam ſibi Prouinciam Societas IESV depopoſcit, in Rempublicam vniuerſam commoda deriuentur, toto, quàm latè ſub vtroque cardine patet, orbe terrarum illuſtrius eſt, quàm vt hîc à nobis ſit explicandum. Certè tot millia adoleſcentum noſtrâ imbuuntur diſciplinâ, vt noſtris laboribus ſpes publicas excoli, nullâ dicti inuidiâ, nobis glorioſum ſit. Huius præclariſſimi conſilij Principem Iacobum Lainium fuiſſe accepimus, qui Ignatio perſuaſit, vt Chriſtianam diſciplinam bellorum, ac ſectarum vitio collabentem hoc etiam expeditiſſimo auxilij genere conſeruandam ſibi ac reparandam putaret. Quàm multa vno conſilio complexus eſt? quàm ſalutaria? & Societati populorum omnium beneuolentiam, & adoleſcentiæ præſidium multiplex, & diuinæ humanæque ſapientiæ ſplendorem attuliſſe non dubitamus.

III. *De Franciſco Toleto, Cardinali.*

INter felicia Pontificatus Franciſcum Toletum, qui rerum gerendarum cognitione diuinæ humanæque ſapientiæ famam cumulauit, in purpurâ, habuiſſe cenſendus eſt Clemens appellationis Pontifex VIII. quo in arcanis arduiſque Reipublicæ plurimum vtere-

tur. Eius enim conſiliis factum ſcimus, vt Henrico Magno, inuictiſſimo Gallorum Rege, Eccleſiæ reddito,nobiliſsima Chriſtianæ Reipublicæ Prouincia opibus, armis, ingeniis florentiſsima, ne vicinæ Angliæ exemplum ſecuta per diſceſsionem ab Eccleſiâ abrumperet, conſeruata in antiquam religionis laudem refloreſceret. Toletus enim patriâ licèt Hiſpanus, poſt publica tamen Eccleſiæ commoda, gentis ſuæ maximo tunc bello exercitas inimicitias habuit, eiuſque ſaluberrimi conſilij princeps fuit, quo Chriſtianiſſimo regno compoſitis ciuilibus bellis reddita eſt felicitas, & publica Regis pœnitentia veteris diſciplinæ ſancita eſt, atque amplificata maieſtas.

IV. *De Ludouico Conſaluo à Camera.*

PRæferuidam Sebaſtiani Luſitanorum Regis adoleſcentiam in Africanam expeditionem, ex qua certa rerum pernicies ſapientibus prouidebatur, acrius incumbentem, quàm vt contraria ſentientes audiret, optimo in rem allato conſilio temperare ſe poſſe credidit Ludouicus Conſaluus à Camera, qui generis nobilitatem Chriſtianâ, quam ſanctiſsimè profitebatur, demiſsione illuſtriorem quum reddidiſſet, Regi adoleſcenti admotus, eum regias ac magnas in ſpes educauerat. Monebat igitur vir grauiſsimus poſſe tum Luſitanum Regem in Africam traiicere, quum & firmatam multiplici prole regiam domum, & pecuniæ vim ingentem, & copiarum genere, ac numero præualidum haberet exercitum. Optimam, ac minimè fallacem eam ſpem eſſe, quam ſuo veluti è gremio prudentia profunderet. Temeritatis, ac ſpei diſſociabiles mores non bene conuenire, licèt plerique minùs acuti, ſuo ipſi calore ſe fallant.

V. *De Angelo Sibylla.*

EGregium planè, & viro ſapientiſsimo dignum Sibyllæ inſtitutum fuit, vt nihil vnquam ſuis faciendum conſuleret, quod ipſe in ſe experiendo priùs non exploràſſet. Quia enim pleraque ſpecie ipsâ blandiuntur, quæ vel difficultate operis, vel vanitate decipiunt, & ſpes ingentes aut frangunt, aut eludunt; ob eam rem, ne quid arduum nimis, aut vanum ſuis perſuaderet, tentare priùs volebat Sibylla. Optimi namque Ducis eſt, exploratò incendere, atque eos, qui vitam ſalutémque ſibi fidunt, incertis itineribus, dubiáque aliorum fide non perdere.

VI. *De*

Digitized by Google

VI. *De Franciſco Borgia.*

SIngulis quingentis annis Phœnicem auem in Ægypto videri luculentum olim fabulis mendacium fuit, an miraculum? Sed Cæſares imperio ſe abdicare, rariùs propè quum videamus, quicumque eius laudis partem aliquam decerpunt, ij propemodum ſunt in admiratione. Carolo Quinto eius abdicationis, quæ victorias ac triumphos famâ eſt ſupergreſſa, auctorem fuiſſe Borgiam accepimus; quùm ambo ætate florentes de rerum humanarum contemptione colloquerentur. Haud ab alio conſilium illud potuit proficiſci, quàm ab eo, qui vellet præire, contemptuque ipſo docere, poſſe à Principe maiora contemni.

VII. *De Roberto Bellarmino Cardinali.*

PRæclaram inter Pontificatus Gregorij XV. ordinationem Comitiorum Pontificiorum, obſtructo quantum humanâ ope confieri potuit, factionibus aditu, atque ad libera ſuffragia ipſa grauiori obligatione adactis Cardinalibus, ſemper laudabit Dei Eccleſia. Eius rei quamquam penes Ludouicum Ludouiſium, qui patrui auctoritate, ingenióque ſuo eam compoſuit, euulgauítque, laudem minimè quidem velim ereptam; eius tamen pars maxima in Bellarminum redire eſt neceſſe, qui Ludouico rei totius ſuſcipiendæ, atque ad exitum conſtanter vſque prouehendæ princeps conſilium dedit. Nec ceſſabat vir Eccleſiæ bono natus, eidem conſilio etiam aliquando non rogatus adeſſe; verùm nimia temporum felicitas eſſet, ſi magna conſulentibus ſemper pareretur. Idem quum Pontifex Clemens Octauus ſiue ſuopte ingenio, ſiue aliorum inſtinctu, de Platone in Romanum Gymnaſium, quod Sapientiam vocant, inducendo, eiiciendóque Ariſtotele cogitaret vehementiùs, ac plerique in eam ſententiam non vt optimam, ſed vt Principis irent, nihil ipſe offenſionem veritus, præclaro dato conſilio, vt Ariſtoteles retineretur, auctor fuit, quod Platonem vtcumque Chriſtianæ diſciplinæ propior videatur, hæreticorum tamen parentem iure olim fuiſſe appellatum non ignoraret; Ariſtotelem contrà licèt non adeò ſublimia diſputantem, vnicum eliciendæ ſtabiliendæque veritatis artificem eſſe intelligeret.

Digitized by Google

VIII. *De Didaco Ruizio.*

INgens fuit Ruizij, non Hiſpali modò ſuâque in Bœticâ, ſed per Hiſpaniam totam conſiliorum auctoritas, quam Reges ipſi ſequerentur, quod eo in homine mirum fuit, qui priuatis deditus litterarum ſtudiis totos viginti annos pedem domo non extulerit. Sed cùm multa illuſtria, tum illud longè ſaluberrimum conſilio ipſe ſuo obtinuit, ne Æthiopum ex Guineâ aduectorum ſalus negligeretur. Infeliciſſima huius gentis vltra mortalium omnium conditio eſt. Emuntur gregatim à Luſitano, Regulis, aut etiam parentibus viliſſimo pretio, ac minori, quàm apud nos oues emantur, vendentibus, atque minori, quàm ouium curâ, ſub tabulata nauium detruſi, longinquas in oras, in Indiam, Americam, Hiſpaniámque venum deferuntur ad metalla, aut ſi qua dirior ſeruitus eſt, nullâ ſuâ culpa, ſed vendentium, atque ementium cupiditate damnati. Ad hanc tantam calamitatem illa longè grauior à præpoſtera mangonum pietate accedebat, quod ne minùs pij viderentur, viros, ac mulieres ſermone adhuc diſſociabiles, nulláque doctrina inſtructos, vt, quod ageretur, ſatis intelligerent, ſtatim aqua luſtrarent, datíſque nominibus, vt Chriſtianos diſtraherent, cum infinita clade animorum. Erant, qui perperam crederent, nihil vltrà quærendum. Verùm Ruizius doctiſſimo de re tota edito libro vehemens animarum paſtoribus auctor fuit, vt diligenti de re tota, quam primam appellant, quæſtione inſtituta cognoſceretur à viris à doctrina, & pietate fidis; & quos per tumultum ablutos inuenirent ritè inſtitutos, luſtrali fonti volentes admouerent, quòd adultorum nemo aliena fide luſtrari poſſit. Conſilium hoc infinitis millibus animorum ſalutare fuit; Hiſpalenſis enim Eccleſiæ exemplum hominiſque ſententiam oriente atque occidente ſequutis illis vera reddita libertas eſt filiorum Dei, quos hominum & iniuria in duriſſimam hîc abripit ſeruitutem, & ignorantia æternæ apud inferos addicebat. Incredibilis conſilij vis eſt, & hoc vnum multorum inſtar innumerabilibus ſalutem attulit.

CAPVT

CAPVT IX.

De Gnome.

POTERAM quæcumque hîc traditurus ſum, conſultationibus accenſere, niſi maior quædam vis, & incredibilis mentis altitudo hunc ſibi honorem vindicaret, & ſeorſim dicantur. Non enim tritis amat ingredi ſemitis ſublimior virtus; prudentiam omnem exhaurit, ſibique altius aliquid profectò relinquit, quò per non conſueta graſſetur. Videbimus noui generis prudentiam, cui pares non ſint, qui curis minoribus attinentur; vt enim pictoribus aut ingenij magnitudine, aut artis longa exercitatione laudatis, quædam in pingendo permittitur libertas, vt quum maximè à regulis abire videntur, tunc optimè pingant, & in illis, qui æternitatem fingunt, non omnia conſuetis momentis ſunt exigenda. Laudant nauigationum magiſtri Pantheræ peritiſſimi trierarchi promptum ingenium, qui quum triremis æſtu maris, ac vi tempeſtatis vicinos ad ſcopulos, non dubio raperetur naufragio, dari vltrò ventis vela, incitaríque remis iuſſerit, attonitis nautis atque claſſiariis; mox obuerſa remigum parte, flexoque pede obliquatum nauigiũ eodem illo impetu longiſſimè à periculo eripuerit, tutámque ceperit ſtationẽ. Huiuſmodi virtus eſt, quæ ſummis tantum ingeniis conceſſa, conſuetis præſidiis non continetur. Rem, opinor, meliùs per exempla dabimus explicatam.

I. *De Gulielmo Dauiſio.*

ET ſanè quàm à communi hominum etiam ſeueriorum ſenſu abierit Dauiſius admirari poſſumus, vt omnes imitari velint, niſi maior quædam incidat à cælo vis, auctor ego non ſim; vt enim magno viæ compendio, ita non minori vitæ diſcrimine per abrupta enitimur. Captus ab hæreticis, quamquam per indiligentiam cuſtodis elabi poſſet, fugere non ſuſtinuit; Nobiles aliquot, ne manu facta in itinere, cæſis, aut fugatis ſatellitibus periculo eriperent, abſterruit, profeſſus ſe minimè ſequuturum. Errantes ſatellites ipſe gnarus in viam reuocauit, vt ad carcerem duceretur. Animus tam excelſus vel ipſos Stoicos admiratione defigat; quota enim huius abditæ Philoſophiæ pars illorum duriſſimum eſt ſupercilium?

Digitized by Google

II. *De Eliſabethâ Sanderâ.*

SEd apud nos tam altum ſapientiæ faſtigium mulieres ipſæ obtinent, conatu etiam maiori; quod ne dixiſſe pudeat, Eliſabethæ Sanderæ clariſſimæ fœminæ virtus efficiet. Hanc Brigittæ diſciplinam ſecutam, quòd cum hæreticis nollet inſanire, Vintoniæ nulla virginitatis, ac ſanctimoniæ reuerentia in carcerem abripuerant nouæ fidei ſatellites. iniquiſſima res erat grandæuam virginem ibi attineri; itaque amicorum ope clanculum elapſa in tuto ſe collocauerat, cùm ſubuereri cœpit, ne quid minùs a Chriſtiana magnitudine feciſſet. Conſulti Sacerdotes aliquot prudentia ac ſanctimonia noti, quid factu optimum videretur, nouo conſilio, atque ab inacceſſæ prophanis hominibus prudentiæ cortina edito oraculo regredi iubent, nec illa cunctanter paret: Quid ego hîc ſatis admirer? Conſulentiúmne reconditam ſapientiam; an Virginis robur pluſquam virile, non ſatis expedio, nam eorum, quæ raro videntur, difficilis admodum eſt iudicatio. Vt vt ſit, antiquas Attilij laudes virgo vincit Anglicana.

III. *De Alphonſo Nauaretto, Ord. Præd. & Ferdinando à S. Joſepho, Ord. Erem.*

RArum etiam & ab hac virtute ſingulare Nauaretti conſilium fuit, qui ſæuiente Iaponicam in Eccleſiam tempeſtate latere quum poſſet, prodire maluit, & Ferdinando à S. Ioſepho, vt idem auderet, auctor fuit. Arduum enim verò conſilium cœperunt, quod cùm omnes felici laudent ab euentu, vix aliquis integra adhuc re poterit probare, cui non eadem luminis è cælo illapſa vis vltra conſuetos præſcriptoſque fines, honeſti faciem aperuit. Ampliores ſunt plerumque virtutis fines, quàm vt vulgo poſſint prouideri. Quantam obſecro cæli partem vident, qui valetudine oculorum laborant, & luſcioſi ſunt, quibus tamen dimidiam à ſe videri perſuaſum eſt? multo maiorem vident, qui acie oculorum valent; nec tamen illud idem dimidium, quod ipſi quoque opinantur, planè vident.

IV. *De Bernardino Godinio Luſitano.*

QVia propior audaciæ fortitudo eſt, ea propter illam vix aliquando diſtinguas; & niſi ratione hæc vtatur, eadem illi eſt.

Incredibili

Digitized by Google

Incredibili auſu fortitudinem extruxit Bernardinus,qui armatorum barbarorum agmina ita minaciter ſolus exterruit, vt abripi ſibi Regem paterentur ad necem. Appulerat ad Lami oras Thomas Soſa, Luſitanæ claſſis Prætor, ac Regulum, vt ad ſe veniret, pro imperio euocauerat. ille flagitiorum conſcientiâ metum intendente, inde armatis cohortibus animos ad rebellandum facientibus, multa cauſſatus, ire abnuebat. Conſultanti Thomæ, quomodo barbaro vis eſſet adhibenda, nihil conſultatione opus eſſe dixit Bernardinus, ſi per Ducem liceat, ſe actutum Regulum vel reluctantem adducturum. Vbi audendi data eſt copia, vno comitatus ſocio per medios hoſtes tanquam de conditionibus acturus ad Regulum vadit, ac improuisò ſiniſtrâ validè comprehenſum, prompto dexterâ elatóque in eius caput pugione, niſi pareat, ſuiſque edicat, ne ſe commoueant, illico iugulaturum ſe comminatur. Tantus fuit dicentis ardor, atque ea inſtantis, minantiſque ferocia, vt attonitis, ac ne Regem proderent, hærentibus armatis, Regulus in medio ſuorum captus Luſitanum numquam ſe omittentem,aut ferrum à iugulo amouentem ad naues ſequeretur, vbi à Prætore ſecuri percuſſus exemplum fuit, quàm impotenter rebus humanis illudat fortuna, vel, vt veriora loquamur, quàm numquam in ſcelerum pœnas non vigilet prouidentia. Itaque plus Luſitano profuit vnius hominis extraordinaria fortitudo, quàm barbaro armatæ cohortes; quis enim viles animas ſine fortitudine obarmet?

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

NIſi ab hac virtute præſidium quærat, ab vniuerſâ Medicorum prudentiâ temeritatis manifeſtus habebitur Ignatius, qui tam luculenter in eorum leges, ac præcepta peccauerit; quid enim illis conſtantius traditum eſt, quàm poſt pharmaca quietum continendum eſſe corpus, multáque veſte operiendum, vt medicamenti vis venas peruadere, ac noxios humores, quibus alitur morbus, poſſit euocare? quis hominem à ſumptâ medicâ potione nauim conſcendentem non ad interitum ruere dicat, ac in ipſo nauigationis portu,

Digitized by Google

vitæ naufragium quærere? Alia tamen Ignatio mens fuit, quúmque improuisò in Palæſtinam Venetiis ſolueret peregrinorum oneraria, quamquam & febri laborans, & pharmaco potus conſcendit, amicis conſilium hominis, quia reuocare non poterant, vt veſaniæ proximum miſerantibus. Arduis nimirum virtutibus adeò affinia ſunt vitia, vt à vulgo vix ſecerni queant.

II. *De Franciſco Xauerio.*

FAmiliariſſimam hanc Xauerio fuiſſe virtutem, tota eius vita teſtatur. Quis enim, niſi huius reuerentiâ temeritatis abſoluat, quas ille ſuſcepit, peregrinationes nauigationéſque longè periculoſiſſimas, in quibus non tam ab immanium fluctuum tempeſtate, quàm ab audaciâ metus eſſet? In Batocinam Mauri abominatam ſoli atque incolarum diritate inſulam nauigationem amicis impedientibus, nando ſe tranſmiſſurum edixit, ſi obniti, ac nauigio prohibere perſeuerarent. In Iaponiam vt tenderet, piratis, crudeliſſimo ac maximè infido hominum generi, caput ſuum credere auſus eſt, vt Sinas irrumperet, barbari mercatoris fidem grandi pacto piperis pondere,quod ab amicis acceperat, eâ conditione ſibi obſtrinxit, vt in littore in hoſpitali exponeret, Chriſti fidem inter ipſa, quæ mox ab incolis eſſent iniicienda vincula, prædicaturum. Hîc ſtupet omnino conſuetæ prudentiæ lumen, minuta veluti lampas, quæ effrenatâ Solis luce hauſta conticeſcit.

III. *De Marcello Maſtrillio.*

REcentiſſima Marcellianæ in Iaponiam tranſmiſſionis, ac mortis inibi fortiſſimè obitæ memoria eſt, cui profectò tantum ab hac virtute luminis ineſt, atque celebritatis, vt maius nuſquam effulgeat. Quæ enim prudentia potuit hominem in apertiſſimum vitæ periculum coniicere, tam exiguâ operæpretium faciendi ſpe? Intentiſſimis cuſtodiis Iaponiæ littora omnia, ne aliunde ſe in eam penetrarent Euangelij præcones, clauſa eſſe; ſibi homini nec linguæ ſatis perito, & ipſo Italici oris ductu atque colore ſtatim agnoſcendo nullis amicis, hoſpitibus nullis certam paratam eſſe peſtem ſciebat, ire tamen perſeuerauit, vitámque quæſitiſſimæ atque atrociſſimæ morti obiicere; ne victrici ſuperſtitioni, abſque bello, eſſe liceret. Validior hîc prudentia fuit, quàm vt timore concuti poſſet.

Digitized by Google

IV. *De Petro Antonio Spinello.*

IAm ad mitiora,& imitationi proximiora traducenda videtur oratio; eadem forma,non eamdem ſemper induit materiam,quæque duro & porphyrite ſtant magnorum virorum imagines, eædem in alabaſtrite libenter etiam ſpectantur effictæ artificis commendatione non modicâ, ſi par emicet ingenium. Poſt mortem, ac vincula, cum fame componenda virtus eſt. Neapoli arctiſſimâ laborabatur annonâ,& domi noſtræ, in qua Profeſſi agunt, anguſtiſſima res erat. Itaque conſulere Patres,quî ea tolerari poſſet inopia, Spinello Præpoſito viſum eſt. Vbi in conſilium ſunt vocati, quiſque pro ingenio ſuo in medium conſuluit,audiuitque ſententias Spinellus.Cæterùm ſuo ipſe ductu arduam, nec multarum tritam veſtigiis viam ingreditur; quo enim anguſtior res erat, eo ipſe largior in pauperes, annonam eis duplicem inſtitit admetiri, quàm antea conſueuiſſet. Verſa eſt largitate donantis rei domeſticæ difficultas; Deo,quaſi vinci nollet, abundantiſſimè omnia ſubmittente.

CAPVT X.

De domeſticâ diſciplina.

OECONOMICAM, Græca voce dicerem, ni ſordibus parcitatis vox hæc veluti aſperſa,extremæ huius diſciplinæ parti loquentium vſu, & deſtinatione ſeruiret; amplior virtus eſt, quàm vt cella, penúque definiatur: mores amplecti amat, ac fingere, & domeſticos intra parietes imaginem regni lineare,iiſdémque propemodum coloribus publicam, cui proludit, fœlicitatem æmulari. Procul hæc quidem abit ab illa rerum, ac nominum amplitudine, quâ, vt intuentium oculi, ſic legentium animi, mirâ quadam voluptate capiuntur; ſuis tamen bonis abundat; nec alienas opes magnopere deſiderat. Illud vnum vereor, ne familiariſſima virtus, quoniam quæ priuatim aguntur, luce hiſtoriæ pleraque carent,minùs abundet exemplis. Fiet tamen hoc abſque vllo eius damno. Vt enim in gemmarum pompâ, quæ familiares nobis ſunt, minùs libenter vſurpamus, quæ aliunde inuehuntur, oſtentando liberaliùs pompæ indulgemus; ita huic ſatis

erit,opinor, ſi honeſtum locum nacta, modicam exemplorum familiam habeat, & priuati cuiuſque conſcientiâ contineatur.

I. *De Joanne Luſitanorum Rege.*

NEmo magnorum Regum Ioanne ſanctiùs, ac proinde vberiorem in ſpem Reipublicæ, aulam ſuam Ducum olim ac Dynaſtarum ſeminarium inſtituiſſe memoratur. Centum ephebos habebat ex primâ nobilitate, vetuſto Regum more corporis adminiſtros. Hunc ille Luſitaniæ florem, & generoſam inclytæ gentis ſpem ſic inſtituebat, vt optimos Chriſtianóſque mores vellet haurire, quod quo certiùs atque exploratiùs fieret, lege latâ edixit, vt quotidianas animi ſordes octauo quoque die apud Sacerdotes eluerent vniuerſi. Fauit piæ Regis voluntatis Deus, deditque aliquamdiu ſacri operis adminiſtrum Xauerium ipſum, Apoſtolum illum Orientis. Vidit ergo tunc Luſitania Aulam verè ſanctam, & quod vix optare quis audeat, numeroſam aulicámque adoleſcentiam religioſos planè mores induiſſe; quia Regum pietas populorum eſt diſciplina, nec quiſquam illorum aut aſpernatur imperia, aut non ſequitur exempla, quorum gratiâ & dignatione ſua conſtant incrementa.

II. *De Joanne Borgia, Gandiæ Duce.*

TEnera infantiæ ætas, & animus rudis adhuc rerum, atque admirabundus, in quæ primùm incidit, altiſſimè retinet, ancipiti fortunâ, & plerumque pœnitendâ. Id probè ſciens vir grauiſſimus Ioannes Borgia, in tunicis ſuorum infantium prima elementa litterarum acu pingi curauit, vt eo veluti laticlauo litterario induti, dum oculos identidem in eminentes litterataſque bullas coniicerent, infantuli futuræ operarentur eruditioni.

III. *De Claudio à Lotharingia Duce.*

BElla inter,&,quam aliqui vſurpant,armorum licentiam,ad eam nihilominus honeſtatem familiæ mores Claudius exigebat, vt illi vtilitatem ſemper poſthaberet. Itaque cùm reliqua omnia vitia, tum ebrietatem in primis oderat, latâ lege vt quicumque eâ mentem obruiſſet, familiâ eiiceretur, nullâ cuiuſque ratione habitâ. Quaſi nimirum qui rationem ſponte perdunt, fidem ſeruare non poſſint.

IV. *De*

IV. *De Mariâ Angliæ Regina.*

BReuiſſima Anglicanis virginibus Mariæ lux affulſit, vt palatino in gynæceo quaſi religioſa viuerent in domo. Narrabat Magdalena Montis-acuti Vicecomes, morem fuiſſe puellis nobilibus, quæ ad Reginæ obſequia alebantur, ſacellum, quod illarum intra ſepta erat ornatiſſimum, præter ſtatas ſolemnibus precibus horas, frequenti celebrare concurſu, & fuiſſe illas, inter quæ ſommo noctis partem ſubducentes per amica illa ſilentia pietati, aut etiam lacrymis laxarent habenas. Quæ conſecuta ſint tempora, quia ſine dolore dici non poſſent, nulla offenſione diſſimulabimus.

V. *De Alberto & Clarâ Eugeniâ, Iſabella Belgarum Principibus.*

TAm procul à luxu, atque licentiâ horum Principum Aula fuit, vt quæ in ea procerum ſoboles educabatur, ad non dubiam Chriſtianæ modeſtiæ, atque ſeuerioris etiam Philoſophiæ amorem erudiretur. Ferunt *Meninorum*, ac *Meninarum* (ſic eos Hiſpanico vocabulo dicunt) quàm plurimos, damnatis, inanium, in quorum ſinu creſcebant, aucupiis & magna honorum, atque dignitatum, quamuis tam propè admouerentur, contemptione ac deſpicientia ex Aula in religioſas familias non profugiſſe quaſi ab hoſtilibus caſtris, ſed quaſi ad amicas domos diuertiſſe. Gratum in Principibus erat, quaſi domeſticam diſciplinam probante Deo, qui ab illo regiæ ſeruitutis tyrocinio plures adlegeret in ſuos.

VI. *De Antonio Caraffa Cardinali.*

PRæcipua in laude olim fuit Antonij Caraffæ Cardinalis diſciplina domeſtica, in qua cùm multa eſſent, quæ laudares; tum nihil erat, quod reprehenderes. Ita enim ille omnia exigebat, vt quùm honeſtati quamplurimum tribueret, vtilitati concederet quàm minimum. De Cæſare proditum memoriâ eſt, militem non à moribus, ſed à robore legere illum, atque æſtimare ſolitum. Antonius non à forma, aut elegantia, frugique opera; ſed ab honeſtate, quos domi haberet in famulatu, eligebat, & ſi quis legentem fefelliſſet, illius miſſione familiam quàm primùm purgabat.

Digitized by Google

VII. *De Carolo Borromæo Cardinali.*

HAnc quoque Epiſcopo tam neceſſariam prudentiæ partem, vſque ad miraculum numeris ſuis omnibus abſolutam in Carolo habemus. Ille enim ad conſueta principalis domus miniſteria, alia inſuper addidit diſciplinæ ac moribus ad latas à ſe domeſticas leges exigendis; quare quum moroſiſſimè adlegeret in familiam, magníſque præiret exemplis, breui effecit, vt veluti Chriſtianæ Philoſophiæ ſchola, Caroli domus ſecundiſſimis bonorum ſermonibus prædicaretur. Qui domui ſuæ moderari neſciret, hunc ſacræ gubernandæ Reipublicæ ineptum pronunciauit Apoſtolus; vt iam tum præclara de Carolo publica in adminiſtratione præcepta fuerit ſpes, qui tam ſanctè domui ſuæ præeſſet.

VIII. *De Thoma Sirleto.*

HVius nomen, quamquam Gulielmi filij Cardinalis commendatione hiſtoriæ lumen inuenerit, potuit tamen & ſuâ domeſticâ luce commendari. Etenim quibus ille artibus in exiguo Magnæ Græciæ oppido filios ad omnem pietatem, ac reliquarum virtutum, ac bonarum artium decus excitarit; Gulielmi ſapientiâ, & probitate palàm factum eſt, nam earum commendatione purpuram induit. Quintam ſupra centeſimam ætatem viuendo expleuit tam integrâ ſemper apud domeſticos auctoritate, vt filios quamuis iam patresfamilias, atque grandæuos antiquo more ſtare coram ſe vellet, atque in officio pro poteſtate contineret.

IX. *De Joanne Bonovalentino.*

HVic quoque claritas à Gaſpare filio acceſſit, qui Minimorum diſciplinam profeſſus celeberrimâ floruit ſanctimoniâ. Sed vt ſibi atque ordini plurimum debuerit, poſt auxiliarem ac potentem diuinæ gratiæ opem, domeſticæ Ioannis diſciplinæ, me quidem Iudice, plurimum debuit. Ita enim puerum educabat Ioannes, vt non tam bonum ciuem Reipublicæ, quàm optimum cœnobio alumnum fingeret; vſque adeò rigidè, vt puerum ſubtracto obſonio, vinóque, tantùm arido pane ac frigidâ ſæpiùs iuberet eſſe contentum. Quid ni ego iſta non laudem, qui Spartanorum flagella quotidie lego celebrari?

X. De

X. *De matre Ioannis Gerſonis.*

VT etiam politâ in dictione vetus vnum aliquod verbum libenter vſurpari videmus; ita quamuis noſtri æui res geſtas ſcribere aggreſſis, aliquid paulo antiquius vſurpantibus nulla debetur reprehenſio. Seuera, & pia Ioannis Gerſonis mater, vt natum vtilibus atque ſublimioribus de Deo opinionibus imbueret, quùm ientaculi, aut merendæ tempus admoneret., infantem in genua procumbere iubebat, atque à communi, ac liberaliſſimo omnium parente Deo nuces, caſtaneas, ac, quæ maximè cuperet, poma poſtulare; preces profectò, ſi ritè conciperet, non irritas futuras. Vbi piæ fraudi adhuc opportunum infantem ſeriò id agere videbat, tunc illa de ſuperiori loco in precantis ſinum, quæ optauerat furtim iacere, vt ille de cælo ea dimitti, nullus dubitaret. His artibus per infantiam in Deo ſpem omnem reponere doctus, in eam paulatim euaſit ſanctimoniam, quæ ſingulari adiuncta ſapientia nominis ac gloriæ eidem attulit immortalitatem. Hoc certè longè laudabilius eſt, quàm matris ad arbitrium ſeueræ reciſos portare fuſtes, quod veterum Sabinorum in moribus elegantiſſimo carmine Poëta celebrauit.

XI. *De Joanne Vincentio Pinello.*

VEterum Romanorum ſeueritatem Ghriſtiana humanitate, ac beneuolentia temperabat Pinellus. Qui enim adeſſe domeſticos omnes famulos ſummo manè vellet, ac de ſcripto cuique diurna opera imponeret, corúmque rationes ſub veſperam exigeret; qui ſummum domi ſilentium requireret, ne ſtudia otiúmque clamoribus rumperent; idem paterna planè beneuolentia ægris ex Medicorum ſententia lautè etiam procuratis conſulere conſueuerat, quin certa omnes hora ad curanda corpora dimittere inſtituerat, ne vigiliarum domini pœnas penderent famuli, quibus prima luce ad domeſtica officia eſſet vigilandum. Erat igitur Vincentij domus qualem Philoſophi eſſet decet, ſed Chriſtiani.

XII. *De Paraquarijs.*

ELucet vel in ipſis barbaris quædam, quamquam leuiter adumbrata virtutis ſpecies, præſertim in puellarum inſtitutione; quæ vel ideo referri poteſt, vt quàm parum rudibus liceat ingeniis, intelligamus. Paraquarij, vbi matureſcentis ætatis puellas pubertas admonuit,

admonuit, illas in rete defunctarum inſtar patrio more arctiſſimè vinciunt, ac per triduum fame macerant, tum grandæuæ alicui anui tradunt, quæ domeſticis laboribus per octiduum barbaris exercet modis, ac frugi matris familias rudimentum deponere cogit. Vbi ſe probarunt quaſi officio functæ ſint, attonſa coma, ac qualicumque amiculo nudis membris circumpoſito, de nuptiis agunt. Quantis obruitur tenebris rationis lumen illud pulcherrimum, quod ſe tam timidè explicat?

CAPVT XI.

De Celeritate.

PROCVL à virtute abſunt, quicumque per inanem prudentiæ imitationem, rerum agendarum corruptis opportunitatibus, temporis articulos & momenta non captant, ſed grandi ſupercilio, quaſi exploratò incedant, moras ineptiſſimas nectunt, neque animaduertunt volucrem eſſe occaſionem, ac pigros fugaciſſimè præteruolare. Non eadem rerum agendarum, & ſignorum faciendorum ratio eſt; in his diutiſſimè immorari, atque identidem animum aduertere licet, quum parata ſemper artifici ſit materia, limæ, aut ſculptri patiens, atque artis moroſitates nunquam pertæſa. At occaſio, fugitiua illa virtutum miniſtra, inuadenda eſt, neque per inertiam, ignauiamque committendum, vt præterlabatur: flos quidam rei eſt, ſed moris noui; quippe quem niſi decerpas, non modò vulgatâ florum lege marceſcat, ſed nullo planè fructu pereat: opportunè carptus, neſcio quâ rerum admirabilitate, in fructum operis abeat. Lentè cogitandum, maturè exequendum, quamquam magnorum virorum, & nulli ignoratum oraculum ſit; ea tamen nonnullorum hominum infelicitas eſt, vt numquam ſibi ſatagendum putent. Quid his facias, quos torporis alumnos, inertiæ diſcipulos, pigritiæ pullos, tarditatis aſſeclas, opportunitatum veſpillones tardigrados, loripedes, grallarios, vt multum ſe de illâ iactent, prudentia tamen procul habet, ſuiſque arcet finibus, vt ineptos, & præuaricantes? Beſtiam alit Braſilia tarditatis admirandæ, vt quæ integra ſæpè die ſe moliens paſſus vix aliquot promoueat; hanc licèt vrgeas fuſtibus, nihil de gradu

Digitized by Google

gradu moram potius confeceris, quàm vt inſitæ tarditatis velit obliuiſci. Conabor nihilominus illuſtriſſimis celeritatis exemplis animos excitare, atque nimiam cunctationem excutere, illúdque perſuadere, vt operum velocitate magnorum Regum, quod ſapientis oraculum docet, amicitiam velint promereri.

I. *De Emmanuele Luſitanorum Rege.*

QVamquam regiâ commendatione non indiget, quæ Reges ipſos reddit commendabiles. Quis enim Emmanuelem clariſſimum tunc maximè florentis Luſitaniæ ſuæ columen, illud non ſuſpiciat, quum allato nuntio de Arzilenti obſidione, cui Maurus innumerabili barbarorum circumfusâ multitudine incubabat, è veſtigio admiſſo equo Vlyſippone in Algarbiorum vicinam Africæ oram aduolauerit, tantáque celeritate omnia adminiſtrauerit ſuóſque exciuerit, vt quintâ ab accepto nuncio lux xx. Luſitanorum ſub ſignis Tauiræ viderit? Hac ille celeritate victoriam, ne Mauro concederet, occupauit.

II. *De Carolo V.*

HIc etiam ſuâ ab Aquilâ pennas non ſemel accepiſſe videri potuit, quum per Europam bella circumferens, ac victorias colligens, volitaret. Sed numquam incitatius expeditiſſimæ prudentiæ imperium capeſſiuit, quàm Gandauenſi rebellioni opprimendæ in Belgium aduolans ex Hiſpaniâ. Alieniſſimâ anni tempeſtate, pedibus à podagrâ non ſatis valens, recentiſſimis adhuc Gallorum odiis, nequaquam deterritus eſt, quin mutatis ad celeritatem equis, iter adeò longinquum ſuſciperet, ac conficeret; tantúmque profecit inopinato aduentu, vt quæ rebellium ciuium minimè confirmare ſe potuerat audacia, ſtatim concideret, dominúmque agnoſcens leges acciperet, iugúmque victoris incruenti ſubiret. Medicos imitari prudentiæ ciuilis pars eſt, initia morborum opprimere, ne morâ iam validi medicamenta eludant, artémque contumaciâ fatigent.

III. *De Henrico IV. Gallorum Rege.*

IGnea Henrico vis animi corporíſque fuit, & in rebus agendis alacritas quædam incredibilis, vbi Martios illos ſpiritus paulo liberior aura voluptatum non temperaret. Numquam celeriùs ſe in-

citâſſe viſus eſt, quàm poſt Ambianum illuſtri belli furto ab Hiſpano occupatum; nam totas illuc pauciſſimis, quibus id factum fuerat, diebus regni vires contraxit, oppidúmque munitiſſimum ſummâ demum vi ad deditionem faciendam adegit. Hac ille celeritate ingentes ſæpe victorias comparauit, & ſi quando huic defecit, pleraſque corrupit.

IV. *De Pialio Architalaſſo.*

GRandi noſtro malo didicimus, quàm verum ſit nihil cunctando plurimas, & maxima bella confici. Pialius octiduo poſtquam à Selymo claſſis imperium accepit, Conſtantinopoli LXX. triremes deduxit armamentis, remigibus, epibatis inſtruxit, ornauítque, ac pari celeritate ad Lotophagos nauigans, claſſem ibi Hiſpanorum oppreſſit, arcem cepit, Aluarum Sandæum in poteſtatem redegit, rem Chriſtianam ingenti clade multauit, victor Conſtantinopolim citius penè regreſſus, quàm nos dixerimus. Sed pleriſque antiquum illud: *Romanus ſedendo vincit*, nimis hæret infixum, qui non ſatis vident, aquilas ſedere quidem aliquando, ſed ſi alas explicent, iam euolâſſe.

V. *De Angelo Pacio, Ord. Min.*

PLurima in tantâ bellorum inſaniâ celeritatis, eáque promptiſſima ſuppetunt exempla, quum ea laus maxima Ducum cenſeatur. Sed quamquam fulgor armorum noménque ipſum animos legentium paſcat, vereor, ne ab ipſo martio calore virtus aliquando lædatur, & in vitiorum fines non ſine certâ ſui pernicie, atque interitu coniiciatur. Ergo aliò diuertamus, vbi in togâ ſecurior prodire poſſit. Videbimus Angelum Pacium, clari nominis, magnarúmque virtutum hominem nihil vmquam ineptas per moras corrumpentem, ſed celerrimè omnia adminiſtrantem, addenſatóque gradu quantum officij ratio ferret, per vrbem incedentem, quod diceret otioſè molientibus, atque obambulantibus multa offerri aliena, quæ tempus furaciſſimè ſubducerent, animíque vim, quæ ſuopte diffluit ingenio, morâ inſuper debilitarent.

NOSTRA.

Digitized by Google

NOSTRA.

I. *De Jgnatio.*

Celeritatem in homine altero crure debiſi, naturâ inſuper ac virtutibus grauiſſimo quis requirat? Ei tamen minimè vſquam defuit Ignatius, ſiue curſu, ſiue conſiliis operibuſque virtus indigeret. Certè quantum viæ Pariſiis Rothomagum eſt, incitatiſſimo gradu,quinimo curſu,ac ſaltu confecit, ne minùs in tempore, ſi lentè progrederetur,decumbenti amico ſubueniret. Amicum dixi, nec me dicti pœnitet;quidni enim amicum ego dicam,nullâ iniuriarum, quibus Ignatium peſſimis exercuerat modis, habitâ ratione, cùm ipſe quaſi beneficium accepiſſet, illius neceſſitati tantum officiorum impendere non dubitauerit?Inimici nomen,quia charitas ignorat, in amici habitum formámque conuertit. Eadem, quùm moras oderit, euolauit.

II. *De Franciſco Xauerio.*

HVic verò alas fuiſſe dicendum eſt, qui populis ad Euangelium vocandis, Orientis vaſtiſſima regna tantâ contentione perambulauerit, vt quibus ea cura, ſtudiumque fuit, ſubductis rationibus triginta paſſuum millia ſingulis diebus,eius Indici Apoſtolatus, qui decennio definitus eſt, tribuenda eſſe conficiant. Vbicumque ſpes aliqua lucri animorum affulgeret, aduolabat, & quaſi flamma inuitante alimento, momento tranſcurrebat. Neque huius peregrinationis initia ego quidem omiſerim, quum poſtridie eius diei, qua ab Ignatio Indicæ ſpei additus eſt, ab Vrbe exierit, atque infinitum iter ſuſceperit.

III. *De Simone Bucerio.*

CEleritatem obſequio vtplurimum illi dignitatis accedat, adiungendam aiunt ſapientes, & nos iubemur; quod tam altè Simoni inſederat, vt nutus ipſos præuenire, atque ad iniuncta opera nullius patiens moræ, prouolare videretur. Monuit quondam ſatagentem neſcio quis. Quæ eſt iſta tanta celeritas? an non hæc eadem lentiùs curari poſſunt? cui incredibili quadam alacritate Simon: Quid tu ignoras, Simonem Ignatiæ obedientiæ alumnum eſſe? ego

verò alas pedibus libenter adderem. Nam obedientiæ laus mora corrumpitur; rapienda eſt gratia, ne pereat.

Capvt XII.

De circumſpectione.

ET verò, ſi quis fraudes, quibus fallimur, inſidias, quibus captamur, pericula, quibus premimur, apud ſe æquâ lance penſet; nullam tam eſſe neceſſariam virtutem, quàm cautionem, aut circumſpectionem, aut ſi quo alio nomine rem ad viuum reſecantibus, dici poteſt, optimo iure iudicabit. Plumei ſumus in viſco, vitrei ſumus in ſcopulis, cerei ſumus in flammis, lacinioſi ſumus in vepribus, vndique capimur, frangimur, liqueſcimus, retinemur. Facilis eſſet illa, quæ pauciſſimis contingit, integræ laus fortitudinis, ſi quà vadendum ad honeſta ſit, ea tantùm peruideret; ſed quum plurimæ ſint, cùm ſuaptè naturâ rebus innatæ, tum alieno dolo promptæ fallaciæ, niſi quis magnorum ducum exemplo incedat, explorato, nunquam profectò tutus ingredietur. Omnia circumſpicit, qui omnia timet, nec quicquam ſibi tutum eſſe arbitratur, qui in hoſtico ducit, tantúmque habet ſecuritatis, quantum timoris admittit, cuius acerrimæ vigiliæ ſunt, ob quas nihil, quod perniciem afferat, ſurrepere poteſt incautis. Et quis, rogo, nimius in hoc genere toto videri poſſit, ſi tam multa caſus, & fortuna tumido ſemper, grauidóque ſinu profundunt, quæ nemo, quamuis, acutus atque attentus, poſsit cogitatione præcipere? Sed eſt non exigua etiam in ſubitis conſolatio, animus bene ſibi à prudentiâ conſcius, quique illud ſaltem nouerit, multa, quæ præuidere non poſſumus, etiam cautiſsimis accidere; ad quæ tamen ſapiens non expaueſcat, quod hanc rerum humanarum, totiúſque prudentiæ rationem eſſe intelligat, plurima nec opinantibus accidere. Verùm vt periti nautæ ſi qua ſubita oborta fuerit procella, non ideo animum deſpondent, clauúmque omittunt, ſed animi præſentiâ, expeditóque conſilio, quantum arte ingenióque poſſunt, obluctantur; ſic viri prudentiſsimi, velum obuertere, ac quibuſdam veluti conſiliorum remis fortunæ vndas euerberare, rebúſque ac negotiis tutam ſtationem aperire conantur; cæterùm non hoc agimus in

præſentiâ,

Digitized by Google

præſentiâ, quod etſi ſua laude non caret, ad hunc tamen locum, qui totus in ſolerti rerum prouiſione verſatur, minimè pertinet.

I. *De Carolo Borromæo.*

CArolus Borromæus, quamuis præferuidi homo ingenij, atque ad ſumma ſanctimoniæ decora nullo rerum humanarum reſpectu incitatiſſimè tendens, hac tamen laude non caruit. Vix credent, qui ſuſceptas Eccleſiæ cauſsâ contentiones audierint, quàm lentus, atque cunctabundus in eas deſcendere conſueuerit. Ego tamen vel vno eius facto, quod ex multis commemoráſſe ſufficiat, non fidem modò faciam, verùm etiam exprimam admirationem. Quatuor aureorum millia explorandis, non emendis Iuriſconſultorum ſententiis, antequam arduam ſanè regiis magiſtratibus litem intenderet, profudiſſe accepimus, eaque tam grandi mercede tantùm ſibi cognitionis comparaſſe, vt quum nihil inopinatum, nihil nouum in re occurriſſet, ad exitum feliciſſimè proueheretur. Vix in ipſo rerum articulo ſapiunt, qui ſibi præſidentes otij fructum ſapientiam non legunt.

II. *De Alberto Auſtriaco, Belgarum Principe.*

NE humanis tantummodo niteretur prudentiæ præſidiis, quamquam illi tribueret plurimùm, diuina tamen præcipuè adhibebat Albertus, quùm de legendis Eccleſiarum paſtoribus ageretur. Satis conſtat ad eam nominationem, poſt hominum mores diligenter excuſſos, numquam non expiato confeſſione, ac diuinis epulis refecto animo proceſſiſſe. Menſa illa nimirum leuis eſt, & de rebus arduis ſuo optimè in conuiuio conſulitur ſapientia.

III. *De Philippo II. Hiſpaniarum Rege.*

APud auunculum Philippum profecerat Albertus, ab eo patris charitate educatus, hauriréque potuerat regnatricis præcepta pariter, atque exempla ſapientiæ. Etenim Philippus ingenio ſuſpicax, ideóque cunctator, incredibile dictu eſt, quàm multa perui deret, & quàm acutè rerũ cauſſas introſpiceret. Itaque ſæpiùs multa reiicere, quæ honeſtiſſimè in ſpeciem peti viderentur, gnarus ipſe latentium periculorum. Idem quantâ circumſpectione ad Eccleſiaſticas vigilias promouendos exigeret, ſic maximè docuit. Agentem

Compluti Regem adierat honeſto loco nata puella, cui nobiliſſimus iuuenis fallaciſſimis oneratæ promiſſis vitium obtulerat, rogauerátque, vt ſibi circumuentæ ius redderet. Philippus puellæ tantum pecuniæ, quantum honeſtam ad dotem ſatis eſſet, de ſuo clam numerari iuſſit, rémque totam ſilentio tunc tranſmiſit, ſeruato tamen accuſationis libello. Abiere poſt hæc anni aliquot, & Epiſcopatum neſcio quem ſtuprator ille petebat, nixus opibus, ac nobilitate. Rex, qua die in Senatu de illius petitione erat referendum, tranſmiſſo libello diſpicere iuſſit, nuptiiſne, an infulis, qui talia patraſſet, aptior videretur? Vt verbo rem abſoluam. Nerui eius prudentiæ fuiſſe dicuntur, Nemini vni fidere, parum credere, multa ſuſpicari, plurima cogitare, ac lentè reſpondere; qui enim dicta, vt oracula audiri volebat, & rara fundere, & à diuturna deliberatione rata, ne mutando minueret reuerentiam.

IV. *De Romanis Pontificibus.*

ROmæ, vbi exactiſſimæ abſolutiſſimæque prudentiæ regia quædam collocata eſſe videtur, ſapientiſſimo Pontificum conſilio fieri videmus, vt nihil magnæ rei ſine purpuratorum conſultatione deliberetur; quoniam enim vnius quantumuis prudentiſſimi Principis animum rerum varietate atque infinitate obrui eſt neceſſe, ideo Congregationum ſunt quæſita præſidia, vt quum ſinguli acriter inquirendo rerum omnium circumſtantias excutiant, facilis iam Principi ſit deliberatio. Ille præ omnibus ſapere videtur, qui omnium conſiliis, ſua vtitur deliberatione.

V. *De Ferdinando, & Iſabella.*

QVas nouarum Prouinciarum ſpes afferebat, Columbus, erant illæ quidem ingentiſſimæ, quæque animos Regum, quibus ipſa libido imperandi maximè imperat, ad feſtinandum poſſent allicere; verùm quia ſtabili rerum naturâ, nihil opus erat feſtinato, quaſi præteruolaret occaſio, ſæpiùs reiecta, ſæpiúſque reuocata deliberatio eſt, & tandem feliciſſimè ſuſcepta, redimente felici operis ſucceſſu tarditatem conſilij; quæ enim alterum orbem parturiebat, aliquot annis vterum veluti tuliſſe cunctabundam prudentiam nemo accuſabit.

NOSTRA.

Digitized by Google

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

MOroſus in omni deliberatione videri poterat Ignatius iis, qui cunctationis, atque circumſpectionis ſaluberrima negotiis iura contemnunt. Sed vir prudentiæ ſummus priuſquam rei maioris, minoríſve aliquid aggrederetur, adeò rerum, ac temporum, hominúmque naturam, opportunitates, atque ingenia conferebat, expendebátque, vt in ipſa deinde actione, totóque negotio fortunæ, cui nihil permiſerat, deberet nihil; ſed ſui iuris totus, & cui ſe permiſerat, diuinæ gratiæ eſſet. Hanc illum officiorum rationem, cùm in omni vita, tum in legibus noſtris concipiendis, figendíſque conſtantiſſimè retinuiſſe, quas de religioſo membrorum omnium decoro (modeſtiam dicunt Chriſtianorum officiorum magiſtri) conſcripſit, ac vulgauit, abundè teſtantur. Eas enim ſibi, quanquam leuioris operis videantur, plurium dierum meditatione fuiſſe conceptas prodidit, quas qui legunt, prompto effuſas partu ſibi perſuadeant. Nam quid ego de legum eo capite, quod de Sacrarij (Sacriſtiam dicunt) paupertate agit, hîc dicam; quum quadraginta dies, & quidem attentiſſima meditatione ac prece plurima exercitos illi abſtulerit ea conſultatio? quàm multa præuidiſſe, contuliſſe, atque expendiſſe neceſſe fuit hominem non modò ingentibus à natura præſidiis inſtructum, verùm largo Dei lumine circumfuſum? Sed omnia circumſpicienti, quò maior prudentiæ lux affulget, eò plura intuenti maturior eſſe conſueuit deliberatio.

II. *De Franciſco Xauerio.*

PRoximis ſemper veſtigiis Ignatio ſuo inhæret Xauerius, quo vel vno diſcipulo magnus eſſe potuit Ignatius. Audita Macazarium ad Chriſti fidem propenſio Xauerij animum, qui tunc in Comorino prædicationem circumferebat, ad vlteriora Orientis tentanda ſollicitabat. Et ferebatur ille ad huiuſmodi expeditiones innata quadam alacritate animi mentíſque ſublimitate grandia deſignantis. Sed digna conſultatione res quum videretur, Meliapuram abiit, ibi ad Apoſtoli Thomæ ſepulcrum diligentiſſimè deliberaturus. Tenuit dies plurimos, quos noctibus in precibus continuabat, ea deliberatio,

Digitized by Google

beratio , ac demum diuino lumine impetrato , ac latè omnibus circumſpectis , ſtatuit eò Euangelij ſigna inferre , quo conſilio Sinas, Molucas, Iapones, & quod ad vltimum Orientis limitem regnorum excurrit , complexus, viam fatis aperuit, incredibili multarum gentium felicitate.

III. *De Alexandro Valignano.*

VBi primùm Taicoſamæ edicto Iaponicæ Eccleſiæ tempeſtas incubuit, quamuis ea leuior aliquibus videretur, & Arimæ Rex Protaſius audendum cenſeret, palámque edicto non parendum ; attamen Alexander , qui tunc illis in oris Societatem regebat , futura veluti proſpiciens, vbi fides detrimentum non caperet , parendum, ac diſſimulandum cenſuit ; ſpecioſa conſilia cautis poſthabenda dictitans ; vbi plurimum ex illis turbarum immineret, ex his aliquid frugis haberetur. Sapientiſſimè id ſenſit , eaque ſententia præualente Iaponica res aliquantulum temporis ſatis commodè adminiſtrata eſt ; vbi ab hominibus ſuo res ardore metientibus vti ignaua eſt repudiata , tunc ruere omnia , neque ampliùs poſſe ſuſtineri. Enimverò quia Deus omnia præuidet , vnus idem atque optimus rerum humanarum conſul eſt ; qui pauca vident , vndique bene conſulere quî poſſunt ?

CAPVT XIII.

De Conſtantiâ.

RELIQVIS hæc cuſtos additur , vt quæcumque ab incœpto animum retrahunt , & ad ſupremum decus tadentem fatigant,procul ipſo ſubmoueat neglectu. Vix enim explicari queat , quàm multa ſint , quæ ſtudioſè agentibus terrorem admouent , retrahúntque , ne porrò ire pergant ; verùm difficultatum multitudine obruti referant pedem. Contra hæc omnia vna pugnat conſtantia , pectúſque obarmat tinctura impenetrabili ; nec vllum adeò violentum telum iaculatur fortuna , quod conſtantiæ animum perfodiat , aut etiam vulneret. Sed quodcumque demum illud fuerit , repudiatum cadit ad pedes. Hic ille eſt , quem

Si

Digitized by Google

Si fractus illabatur orbis,
Impauidum ferient ruinæ.

nec tamen oppriment, nec à virtutis propoſito, cuius tenaciſſimus eſt, poterunt diuellere, nec de gradu, in quo ſemel ſtetit, totius orbis concuſſione dimouere. Peruicax hic illis genius videri ſolet, qui ceream amant virtutem, eámque, vt ſe tulit occaſio, fingere ſe poſſe credunt, ac refingere; falsò. nam virtus ſuis imbuta coloribus, alienos ſibi allini non patitur. Fortunæ orbem calcat pede firmo, & quæcumque ſunt ardua, lubens amplectitur, dummodò deſtinata teneat: quà ſit eundum, non curat; per ſpinas æquè, atque per violas, roſáſque pleno gradu incedit: vadere, non delitiari amat, gnara, eam demum veram eſſe gloriæ metam, ad quam oppidò pauci perueniunt. Qui obuiis cedit, vix vnquam palmas capit, & coronas, quas vltra metam prudens rerum arbiter Deus collocauit.

I. *De Carolo Borromæo.*

DOcumento eſſe potuit Carolus, qui à Prouinciæ Gubernatore, quem à fidelium cœtu vt violatorem ſacroſanctæ libertatis remouerat, immiſsâ cohorte domi obſeſſus adeò non expauit, vt nullo adhibito corporis cuſtode, inermi cum Sacerdotum, ac domeſticorum comitatu, prælatâ de more Cruce præter militum ora, ſtatiónéſque prodiret, haberétque reputatione conſtantiæ ac maieſtatis ſupplices cuſtodes ipſos. Idem vulgatâ in retinentes Eccleſiaſtici iuris calumniâ, quaſi defectionem à Rege, aliaque inſanâ moliretur, Aronenſi arce exturbatus, domeſtico damno nihil de ſecuritate mutauit. Idem à mortalium ſceleſtiſſimo Farinâ plumbeâ deſtinato ex interuallo ictus glande, dum in ſuorum cœtu ſuperos nominatim compellat atque inuocat, quamuis fulgetro, & tonitru, ipſiúſque ſceleris atrocitate exterritis omnibus, non locum, non ora mutauit, ſed conuerſus ad tumultuantes, vt ſecum incœptas abſoluerent preces, voce conſtantiſſima imperauit. Veriſſimum enim verò eſt, armatam ſe ipſa eſſe conſtantiam, nullóque periculo impelli poſſe, cui ſi cadere in ſuſcepti operis molitione contingat, in lucro reponitur. Fruſtrà in eum pugnas, qui morte vinci non poteſt.

II. *De Reginaldo Polo Cardinali.*

INſidiabatur Polo, cuius innocentiæ ſplendorem, dignitatémque peſſimis modis oderat, quia timebat; Henricus VIII. regni ſui

peſtis, ac luctus Eccleſiæ, iiſque odiis inimicitias exercebat, vt Reginaldo,& quidem Apoſtolico Legato ſecuro eſſe in ipsâ Galliâ non liceret; nam quum ſumma eſſet gladiorum impunitas,& obſeſſis itineribus volitarent latrones,quinquaginta millibus aureorum ſacrum caput proſcripſerat Rex impius. ergo abeundum fuit; ſed cùm minimè occultæ timerentur inſidiæ, & familia præſenti periculo attonita muſſaret, qui ſacram de more crucem Legato præferret,repertus eſt nemo; donec ipſe Polus conſtantiſſimè crucem arripiens ire perrexit, ſuâque conſtantiâ aliis omnibus metum deterſit.

III. *De Paulo IV.*

SVbiungamus Pontificem Cardinali, in quo quàm infractus fuerit animus, Oſtia nos docent Tyberina ab Albano Prorege diu verberata primùm, mox etiam capta; etenim non modò horrificum tormentorum fragorem in vrbe interritus audiuit; verùm cùm Senatum Cardinalium conſulenti renunciatum fuiſſet, oppidum illud deditionem Albano feciſſe, eâque res Patres non dubiâ formidine aſperſiſſet, ipſe ore nihil immutato, Nos verò conſultemus, inquit, Senatúmque retinuit,nec ante dimiſit, quàm in ſumma rerum tranquillitate feciſſet, eadem animi firmitas numquam defecit, quum Sabinæ & Latij oppida quotidie ab Albano rapi,& Guiſij exercitum fatiſcere audiret. Vicit ergo vel victus, & magnitudine animi fortunæ ſuperauit iniquitatem, æquiſſimis quas victor vix ſperaſſet, acceptis, datiſve conditionibus.

IV. *De Carolo Cæſare.*

EXtra tormentorum ictum erat Paulus,quum fragorem contempſit; verùm nec vicino fulmini ceſſit conſtantia, quæ Caroli V. pectus validiſſimè inſederat, quæque in caſtris ad Ingolſtadium rebellantis Germaniæ impetum, quia ſuſtinuit, fregit. Collata cum hoſtibus habebat caſtra, atque militum numero inferior, virtute ac diſciplina ſuperior, certus prælij aleam non experiri, ſuas intra munitiones ſe continebat. Id vbi hoſtis animaduertit, vt conſilium illi peſſimum eſſet, infinitam in caſtra maiorum globorum procellam effudit, & abundabat tormentis, omnique tormentario apparatu. Itaque aliquot globorum millia, paucos intra dies numerata ſunt, quibus cùm multi promiſcuè caderent, nonnullique in ipſo Cæſaris tabernaculo eſſent diſcerpti, immotus eam ſuſtinuit procellam,

Digitized by Google

cellam, euicitque conſtantia, vt hoſtis motis caſtris ſua iam confeſſione victus, viam victoriæ ſterneret præclariſſimæ.

V. *De Andrea Auria.*

QVa die Caroli V. claſſem ad Iuliam Cæſaream fœdiſsima diſiecit, atque afflixit tempeſtas, quum naues omnes roſtratæ, atque triremes vicini littoris, ad quod allidebantur, timore, quà cuique tutum videbatur, ſublatis anchoris ſubducerent ſeſe. Auria, qui expeditionem illam, veritus autumni procellas, vnus omnium maximè diſſuaſerat, Carolúmque ſumma ope, ne ſe pelago per eam anni tempeſtatem inſanis procellis obnoxio committeret, fruſtrà tetenderat, vt periculo, quod præuiderat, ſe maiorem oſtenderet, nec minus conſilio, quàm opera fidum Cæſari demonſtraret, iactis pluribus anchoris in ipſo furenti ſalo Imperatoriam triremem continuit, animóque magno atque excelſo vim omnem pelagi excipiens, ne tota claſsis raperetur, infracta conſtantia obtinuit; nam qui pericula cautiſsimè præuident, ac fugiunt, iidem conſtantiſsimè plerumque obluctantur.

VI. *De Alexandro Farneſio.*

NOn minorem in Scaldi Holandus, quàm in pelago ventus tempeſtatem exciuit, quum impoſito ponte Antuerpiam Alexander obſideret. opus longè laborioſiſsimum vt incenderet, ac dirumperet incendiaria oneraria immiſſa, quæ conceptum in incendium erumpens, vaſtóſque eiaculata molares, Scaldim à fundo ſubuertit, ſupremo militaris ingenij conatu connixus eſt hoſtis; & aderat aliâ ex parte inſtructiſſima claſſis. Itaque omnia tonitru, fulguribus, fumo, ferro, ac ſanguine miſcebantur; captíſque auribus, atque oculis actum de ponte videbatur; niſi Alexander conſtantiſſimi animi præſentia tenuiſſet primùm, mox etiam quæ hoſtes corruperant, reparâſſet. Vnius hominis virtus cum totâ fortunæ iniquitate componi potuit, vinci non potuit.

VII. *De Angelo Valliſolitano.*

SEd bellorum iam ſatis, ab armis ad mitiora, ſed non minora decora traducenda conſtantia eſt viciniore imitatione; quanquam haud ſcio, an facilè cuiquam expeditúmque ſit Angeli Valliſoletani virtutem imitari. Hic enim cùm de reuocanda ad arctiſſimas pri-

máſque leges Franciſci diſciplinâ ſummâ contentione in Hiſpaniis ageretur, eaque res maximis implicata difficultatibus tardiores, quotidie exitus videretur habitura, Romaníque Pontificis ſæpiùs appellanda eſſet auctoritas. Vndecies nudo pede pauperrimóque cultu vrbem petens, Hiſpaniaſque repetens, non priùs conari deſtitit, quàm peruinceret, quod volebat. Quid enim non domet aduerſis omnibus indomita conſtantia?

VIII. *De Margarita Mideltonia.*

HVius matronæ memorabile ſemper Eboracenſi Eccleſiæ nomen erit, cuius bono conſtantiſſimâ virtute vt ſilentium teneret, vitam prodigere non dubitauit. Noua inter maieſtatis læſæ crimina, quæ ab hæreticorum iniuriâ prodierunt, Sacerdotum Catholicorum hoſpitium atque amicitia, vt vegrande ſcelus continetur. Huius rea quum Margarita perageretur, quamuis diriſſimis vexata minis, atque ſuppliciis; indicium tamen peragere, conſtantiâ pluſquam matronali, viriliter abnuit. Ergo ab Huntingtono Comite, quem hæreſis efferabat, peracuto lapide renibus ſubdito iniectáque tabulâ, mille pondo ſuperimpoſito, dirum in modum, nouo tormenti genere, tota eliditur, atque cõteritur. Cùm duceretur, augeréntque minis atrocibus inſtantis iam necis acerbitatem, illud vnum repetebat: Siue hoc, ſiue alio mortis genere hinc abeundum ſit, æquè breuis ad cælum via.

IX. *De Franciſco Ricciardotto, Epiſcopo Atrebatenſi.*

NIhil inauſum hæreſi, ſed non ideo quum in viros incidit, ſuis ſemper terroribus præualet. Cõcionantem Amanteriæ Ricciardottum, atque in hæreticos grauiùs inuehentem, homo ab illo furore inſanus ferre quum non poſſet, diſploſo per ſummam audaciam manuali tormento de medio tollere tentauit. Ingens totâ concione fremitus, & minaces impium in latronem voces ad cædem, ac ſupplicium poſcentium; ſed Ricciardottus nihil inde refrigeratus, ſedatè populi tumultum compeſcuit, ac porrò, quam inſtituerat, orationem dicere perſeuerauit. Infra eius conſtantiæ iugum fulmen illud detonuit.

X. *De Alexio Meneſio, Archiepiſcopo Goano, Ord. Erem.*

INteriora Indicæ oræ, montéſque à Luſitanorum præſidiis remotos incolunt Chriſtiani, quos à primo fidei duce Thomæos adhuc dicunt,

Digitized by Google

dicunt, genus hominum, vt Chriſtiani nominis, ſic veterum errorum, quos corruptus in hæreſes oriens illuc vſque afflauit, longè tenaciſſimum. Eos quùm ſuæ procurationis eſſe intelligeret Alexius, inuiſere coram, & docere ſtatuit. Nunciabantur pericula ingentia, terroréſque vt è longinquo venis maiores, ob eaſque res conſternati familiares ſequi dubitabant; ad quos Alexius: Vobis per me ire licet, nec ego quemquam teneo; ſi occidi contingat, quo pauciores mecum cadent, eò leuiùs feram. Cæterùm terroribus de ſententiâ decedendum non puto. Actum eſt de grege, ſi luporum vlulatum paſtor extimeſcat.

XI. *De Vaſco Gama.*

PRimus hic fuit, qui altero abhinc ſeculo domiti vltra bonæ ſpei promontorium Oceani ſpolia retulit, cuius conſtantia, cùm plurimis maximiſque periculis, tum inſuetâ ipſi quoque Oceano tempeſtate egregiè nobilitata eſt; non enim ſuis tantùm, ſed etiam terræ malis laborat. Mouente enim ſolo, cui plurimus incumbit, atque violentiſſimo illo, quo quatitur, ſpiritu erumpente, ita inhorreſcit, ac feruet Oceanus, vt improuiſa illa furentis ſpecies peritiſſimos nautarum turbet, nullo ſatis valido aduerſùs repentinas iras remedio. Hoc, quùm primùm vltra noſtri anni vias Gama nauigaret, tam validè factum eſt, vt immenſis vndarum montibus excitatis, nauibúſque propemodum hauſtis, aut colliſis, nautæ vectoréſque trepidarent. Erexit debilitatos animos audita Gamæ vox. Enimuerò noſtræ virtutis reputatione contremiſcit mare. Nos egregiè vicimus. quid timetis?

XII. *De Matthia Albuquerquio.*

QVantum ſua in virtute reponeret, & quàm parum fortunam timeret Matthias, ſubiectâ pedibus ac proculcatâ fortunâ pingi quùm voluit, magnificè oſtendit. Vir enim conſtantiæ incredibilis, dicta die Vlyſippone in Indiam ſoluere voluit, quamuis procellis inhorreſceret, vtque erat verbis etiam magnus; concurſus ad Duces, quos in Indiam Prorex ipſe ducebat. Nos verò vel inuitâ fortunâ Oceanum enauigabimus, Indiam tenebimus, hoſtes profligabimus. Quàm magnificè dixit, tam conſtanter fecit, virtutíque magnanimo ſpiritu verba aſſeruit, quæ vanitatis poterant accuſari.

Digitized by Google

XIII. *De Hippolyto Maria Beccaria, Ord. Prædicatorum Magiſtro Generali.*

NOn minus huic noſtro mari, quàm Oceano furiarum eſt, immò periculoſiùs iraſcitur. Verùm eâdem par illi erit conſtantiſſimi animi virtute Beccaria, qui Narbonenſi in ſinu fœdiſſimâ tempeſtate diſiectis, laceris, hauſtiſque Mirandæ Comitis triremibus, quùm maximè ſæuiret mare, ac tetrius periculum immineret, cæteris omnibus vicinâ morte pallentibus, non frontem, non ora mutauit, vnus ipſe animo oculiſque conſtantiæ pleniſſimis. Idem quum per infeſta hæreticis latronibus loca iter agendum eſſet, haud cunctanter ingreſſus, oſtendit virum fortem de rerum agendarum conſtantia nullis terroribus poſſe dimoueri.

XIV. *De Staniſlao Hoſio, Cardinali.*

VAlentiſſimi à conſtantiæ virtute animi Hoſium nondum Cardinalem fuiſſe oportuit, qui regiis mandatis, quum Regis Cancellarius eſſet, minimè ſibi parendum exiſtimauit. Iubebatur litteras componere, quibus matrimonium conuelleretur, ratum id quidem, & ſanctum. Ego verò, inquit, non faciam; & me ita regium Cancellarium eſſe memini, vt Sacerdotem non ſim oblitus, cui profectò indecorum eſſet, quæ Sacramentorum religione ſancta ſunt, quacumque operâ labefactare. Nullis admotis terroribus, pollicitationibus nullis flecti potuit, paratus etiam mori, ſi Regia libido non ceſſiſſet pietati.

XV. *De Joanne Perezio, Ord. Prædic.*

PVeris etiam quamquam ab ætate inualidis conſtantiæ in ſuſceptis conſiliis retinendis laus ſæpiſſimè contigit, præſertim quum ad religioſa caſtra conuolantibus neſcio quæ virili maior incidit è cœlo virtus. Ecquis virorum vmquam cum hoc quindecim annorum puero Ioanne Perezio poſſit comparari? Indica inter Luſitanicæ fortitudinis miracula ſclopetarium vnum, quùm in hoſtem aſſiduè fulminanti plumbeæ glandes deeſſent, excuſſum ſibi dentem in fiſtulam indidiſſe quoties audimus, toties numquam detritâ laude prædicamus; ſed quantulus demum ille fuit præliari ardore furentis animi impetus, qui dente vno pugnauit? Ioannes vt propoſitum teneret, omnes ſibi cenſuit eſſe perdendos. Quùm enim in ordinis petitione

Digitized by Google

petitione ſæpiùs à Priore Cæſarauguſtani conuentus multa cauſſante repulſam tuliſſet, reſciuit tamdem ſcabios ac ſemicorruptos dentes fraudi ſibi fuiſſe. Adoleſcens, qui prudentiam Prioris, inualidam, & religioſis laboribus minùs aptam valetudinem inde ſuſpicantis, minimè intelligebat, ratus eum fœdo aſpectu offenſum negaſſe, quod petebatur, domum reuertit, dentéſque ad vnum omnes euellit, atque ad Priorem adiens conſtantiæ miraculo, nouóque eloquentiæ genere edentulus validiſſimâ virtute cauſſam perorauit, ac vicit.

XVI. *De Matronâ Japonenſi.*

FAcilis eſt nominum iactura, vbi virtutem quærimus. Itaque minùs doleo à rerum Iaponicarum ſcriptoribus plus æquo illa diſſimulari. Matronam primæ nobilitatis, quòd Chriſto nomen dediſſet, vbi à ſuſceptâ religione dimouere ſe poſſe deſperarunt, domeſtico quodam ſuâ ipsâ in patriâ exilio filij, cognatíque damnarunt; vt non domum, non ſermonem, non rem vllam cum illa vellent habere communem, tantúmque relinquerent, quantum auferre non poterant. Per hanc tantam rerum indignitatem traducta annis aliquot innocentiſſimè vita eodem virtutum tenore iam prope metam decurrebat, quum belli illí adſunt propinqui filiique; verùm repulit eos matrona monens, quam viuentem ipſi in ſolitudine eſſe voluiſſent, morienti ſibi nil illis opus eſſe: eandem ſe, qua vixerit, integra ſcilicet fidei mori. Tantum effata, nullis vnquam amicorum precibus, quod illos ſibi inſidiaturos non dubitaret, de conſtantiâ potuit dimoueri.

XVII. *De Nobili Japone.*

POteram ab eâdem Iaponiâ innumerabilia in medium afferre, quòd ea gens ingenio excelſiſſimo virtutem ac fidem capeſſat, ſed vno alteróve ero contentus. Homo domi ſuæ nobilis ac Regi à ſecretis ſapienter coniectans futurum, vt haud diu Ferrandi quieto ſibi eſſe liceret iter c x x. paſſuum ingredi non dubitauit, vt Sacerdotem confeſſionis cauſsâ adiret; mox in carcerem datus, bonis ac dignitate exutus, relictâ patriâ, nec ſine fidei emolumento vitam tolerauit. Funai ludum aperuit, non vt cum Dionyſio vaniſſimâ imagine regni ambitioni faceret ſatis, ſed vt Regni cœleſtis in tenuis puerorum animis ſementem faceret.

XVIII. *De*

Digitized by Google

XVIII. *De Simone Cicacata.*

ADoleſcentulum morum elegantiâ, ingenióque præſtantem à parente, qui Dairio ſummo Iaponiorum Monarchæ erat à conſiliis, in adoptionem impetrauerat Cicacata, Bungenſi Regi per ſororis coniugium innexus, opibus potens, & Chriſtiani nominis odium profeſſus. Puerum haud ita multo pòſt audita Chriſtianæ fidei veritas allexit, & luſtrali fonte ablutus eſt; quod Cicacata diu clam eſſe non potuit. Ergo furere homo prophanus, vt puerum de ſententiâ deiiceret; minari, acerbè agere, verberibus caſtigare, domeſtico in carcere dirè habere, & quia irrita erant omnia, reſciſſa adoptione domo ſeminudum exigere: ſed nihil plus abſtulit. Adoleſcens enim illicò ad Eccleſiam conuolans, ſe ſatis Deo Patre gloriari dixit; vicit demum conſtantia propoſiti Cicacatæ pertinaciam, ab eóque iterum receptus liberâ ſibi religione, pro eodem periculoſiſſimo in prælio victor occubuit.

XIX. *De Henrico IV. Gallorum Rege.*

VTiliſſimam maieſtati retinendæ conſtantiam eſſe omnes quidem Principes nôrunt; ſed quid ea contumaciæ diſtet, vereor, vt omnes intelligant. Ea quùm Reipublicæ bono retinetur, tunc aſſidet Maieſtati, quùm inutilibus, aut noxiis deteritur, ſæuitiæ famulatur Henricus probatâ Societatis operâ, & compertâ innocentiâ cum eâ in gratiam redierat, ac regio edicto in Regnum reuocauerat. Obiecere ſe ex Pariſienſi Senatu quamplurimi, atque odioſiſſima ad Regem oratione, quà per publicæ vtilitatis ſpeciem odia exercebant, edictum remorari, atque abolere conabantur. Ante omnes Seruinus erat, eloquentiam, qua plurimum valebat, malis noſtris probaturus. Vbi Rex demiſſo priuatum propè in modum Maieſtatis faſtigio rationes opponens, parum ſe proficere vidit, conſtanti, ac pleno auctoritatis vultu, parere iubet, edictúmque ex formulâ probare, ac proponere, neque ita multo pòſt eâdem regij nominis reuerentiâ conſtanter euicit, vt pyramis, quæ immaniſſimi, ſed alieni ſceleris funeſtis Ioſephi Scaligeri inſcripta carminibus, inuidiam in nos deriuabat, diſturbaretur, cuius loco inductus fons conſtantiſſimè regiæ benignitatis perenne fluit monumentum.

XX. De

Digitized by Google

XX. *De Philippo II.*

IMmotior adhuc, quamquam validiſſimis Alexandri Farneſij rationibus oppugnata, Philippo Lutetiæ liberandæ olim ſententia ſedit; qui enim Henrico àd Catholicos nondum tranſgreſſo, in vnius ciuitatis ſorte Religionis antiquæ in ampliſſimo Regno aleam iaci ſibi perſuaſerat, ne ab Henrico ad deditionem cogeretur, immiſſis veteranorum validiſſimis legionibus ſtatuit prohibere. Obiiciebat Farneſius prodi per eam exercitus abſentiam perduellibus Belgium; ſed Rex ſententiam mutare minimè ſolitus, quia de Religione ageretur, immotus eam denunciationem conſtantiſſimè ſpreuit, additâ voce, Belgium ſibi periturum, ſi raperetur.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

QVi profectò magna, atque ardua molienti triplicem circa pectus fuiſſe conſtantiam neceſſe eſt, vt nullâ aut rerum, aut hominum iniquitate frangeretur. Ne omnia proſequar, quanta ille conſtantiâ tenuit, vt Societatis inſtitutum, nouúmque viuendi genus coaleſceret, ac Pontificis auctoritate comprobaretur? quas domeſticæ rei anguſtias non tolerauit? quos aulæ, ac Principum, qui alia omnia ſentiebant, mores & oblocutiones non deuorauit? quem ſuorum ad meliora ſperanda non excitauit? Neque modò rem ipſam vrgere non deſtitit, ſed nomen nouæ familiæ impoſitum, quòd Sociorum etiam non nemini inuidioſius videretur, quàm vt ab æmulis hoſtibúſque defendi poſſet, palàm profeſſus eſt, quamuis ſuis omnibus obluctantibus, non ſe tamen mutaturum; quòd, quæ ſuperis in conſultationem adhibitis, ſunt ſtabilita, ea omni ope conſilióque tueri par ſit. Vicit demum omnia, atque operis longè pulcherrimi abſolutione docuit, tantum à nobis conſtantiæ deberi, quantum operis poſtulat magnitudo.

II. *De Franciſco Xauerio.*

BVngenſium Bonziorum conſternationem, coniurationémque, quum à fide Chriſtianâ, quam Franciſcus inuexerat, ſibi pertimeſcentes, clauſis fanis, & Rege in iis, qui aduenæ Sacerdoti faue-

rent, diris deuoto populum in ſeditionem concitarunt, egregiâ conſtantiâ deuicit Xauerius; etenim Luſitanis, qui quamquam telis ſuccincti, nihilominus ab incitatâ plebe timentes, ſe in onerariam eámque extra ictum recepiſſent, ne Xauerius manifeſto in periculo ſolus remaneret in terra, lembo in vrbem properè erant reuerſi, orantibus, atque obſecrantibus, ne furenti, atque inſanienti vulgo caput obiiceret, ſéque rebus ſeruaret tranquillioribus; excelſiſſimi animi conſtantiâ reſpondit, ſe ſtationem non deſerturum, & ſi cadendum ſit, id enimuerò votorum ſummam eſſe; conſulerent ipſi vitæ, quam amittere timor eſſet, ſibi à conſtantiâ ſatis vel in ipsâ morte conſultum. Idem in eâdem Iaponiâ fulgentes gladios (*catanas* vocant) in ſe diſtringi vidit, quùm in Idola inueheretur, nec ideo minùs liberè ſuperſtitionem increpuit, ac interpreti ad gladiorum ſplendorem exanimato verba magnifica ac libertatis plena dictauit, animóſque fecit, vt ex fide redderet. idem ſæpiùs raptus ad ſupplicium, nauique impoſitus vt ſpargeretur in fluctus, non ideo tamen à prædicatione ceſſauit. Idem mille inter pericula terrâ marique exhauſta, frontem omnibus parem ſemper erectámque habuit. Quid mirum tantum acceſſiſſe nominis ac gloriæ? Lapides non niſi duriſſimi ſplendent, adeóque in adamante conſtantiæ atque ſplendoris ſuprema laus eſt.

III. *De Thoma Sancio.*

HVic homini aliquid deſtinâſſe tam ſanctum fuit, vt quas ſemel ſibi dixerat leges, numquam violaret. pugillares habuit codices, in quibus ſeueriora voluntariæ diſciplinæ officia deſcripſerat, ad quæ vitam omnem exigeret. Tot ſibi horas litterarum ſtudia, tot rerum diuinarum auferret commentatio. Florem olfeciſſe, hunc, vel illum cibum ſumere nefas eſto, cæteráque ad hunc modum plurima. Et verò adeò conſtans animi ac propoſiti tenax fuit, vt nullâ vmquam difficultate deterritus, quem ſe animo finxerat, eum operatione præſtaret. Rarum hoc eſt, quum plerique mortalium, quia conſtantiam minimè tenent, virtutem, quam omnes amant, non aſſequantur.

IV. *De Alphonſo Humenio.*

ORdinis amantiſſimas conuenit eſſe virtutes, vt quæ ab illius quadam quaſi ſtirpe proueniunt. Eapropter Alphonſus magnum

Digitized by Google

magnum illarum præſidium ita in ſuarum actionum ordine collocauerat, vt deſcriptum diurnarum horarum rationarium res illi nulla turbaret: læta, aduerſa, inopinata, repentina vtcumque inciderent, idem erat Alphonſus ſuo ex diario viuens. Accidit, vt ab vrbe redux, & ſociorum in Philippinas coloniam deducens, Mexici ab iiſdem inſulis litteras optatiſſimas acciperet, hortantibus ſociis, vt reſignaret, ac legeret, ſéque, ſi quid publici eſſet gaudij, impertiret, ne deſtinata certis precibus temporis ſpatia per eam occaſionem elaberentur, facere abnuit, poténſque curioſitatis, quæ vbi honeſti ſpeciem induit, magnis ingeniis impotenter dominatur, in craſtinum diſtulit, id aſſequutus, vt tempori, occaſionibúſque aut nihil, aut parum admodum permitteret.

V. *De Franciſco Suario.*

PLurimorum quidem hanc eſſe laudem certiſſimum quùm habeam, vnius tamen Suarij propter claritatem nominis hîc volo meminiſſe. Ad miraculum conſtans illi ordo vitæ fuit, quem inter ſanctiores animi exercitationes ac ſtudia litterarum ſibi præſcripſerat, nihil enim aliud vmquam egiſſe viſus eſt, quàm aut orare, aut ſcribere; nam curando corpori id modò tribuebat, quod extrema eiuſdem tot ad labores conſeruandi neceſſitas exigebat. Itaque quum in ipſo etiam litterarum ſtudio vices legendi ſcribendique ſeruaret conſtantiſſimè, veterum omnium memoriam infinita librorum ſcriptione vicit, qui victus temporum varietate numquam eſt.

VI. *De Nicolao Lombardo.*

AVara Sinarum natio, & crebræ ibi magiſtratuum concuſſiones corradendæ pecuniæ; cui quùm malo indigenæ ipſi obnoxij ſint, haud mirum eſt, aduenas Sacerdotes his fuiſſe vexatos. Certè Nicolaum Lombardum atroci traduxerant calumniâ, & ni aurum daret, quod clam petebant, exilium, ac necem palàm minabantur, ſenſit vir ſapiens calumniarum finem nullum futurum, vbi pretium eſſet; itaque vt daret vel obolum non ab amicis tradentibus, non ab hoſtibus atrociter minantibus compelli potuit, immò vltra iudicium poſcere, ac terrere, itaque & ſibi & ſociis quietem peperit. Habet enim admirationem conſtantia, & reuerentiam.

Digitized by Google

VII. De Petro Phaë.

INſolentiam hæreticorum conſtantis animi magnuitdine non ſemel compeſcuit Phaë. Nam & concionanti multo cum cachinno comploſis manibus ac pedum tumultuoſiſſimâ ſupploſione obſtrepere, & ſacrificantem lapidibus appetere auſi, eâdem hominis fortiſſimi conſtantiâ victi, receſſerunt, illo concionem, ac ſacrificium, quod occœperat, immoto ad eorum terriculamenta animo, peragente. Priùs veneno de vitâ, quàm periculorum metu ab officio depulſus eſt. Conſtantiæ enim, quæ à metu capitaliter diſſidet, facile cum morte commercium eſt.

VIII. De Roberto Bellarmino.

FAlluntur, qui animi conſtantiam, atque ingenij facilitatem diſſociabiles virtutes eſſe opinantur, nam vtraque in Bellarmimino amicè coniurantes floruerunt De facilitate pòſt videro; Conſtantiam ille ſæpius vel in virtutum cultu, vel in veritatis patrocinio adprobauit. Qui enim eorum, quos ſibi librorum ſuorum cenſores elegerat, multa vel ſolo nutu refingeret; vbi tamen vera crederet, quæ ſcripſerat, nullis monitis amicorum, nulla Principum offenſione mutabat. Nec minori opus fuit, quùm ea incidiſſent tempora, vt de Prædeſtinatione, de diuinis auxiliis, de eorum, quæ ſuperſunt Eccleſiæ Principibus, in pauperes erogandorum obligatione, de Epiſcoporum in ſuis Prouinciis præſentiâ, quæ ipſe ſentiret, non poſſet, ſine aliquorum reprehenſione, dicere. Sed quamuis iniquiſſimè etiam delatus, modeſtiæ demum conſtantiâ tenuit, vt vera dicentem ipſa reuereretur inuidia.

IX. De Claudio Aquauiua.

SI animi conſtantia neceſſarium illud prudentiæ præſidium humanos vellet induere vultus, non alios ego illi, quàm Claudij ſuaderem; adeò illius genium ac vim omnem ſpirare videbatur. Dedit Deus eum Societati moderatorem, quùm recenti adhuc in Republicâ validi, ſed præfidentis ingenij homines quædam eſſe mutanda non taciti modò apud ſe crederent, verùm vt ea conuellerent, ſummis opibus maximorum Principum gratiâ præualentes conniterentur. Sed Claudij conſtantiam gratiæ atque odiis

odiis imperuiam ne tantillum quidem ſuam vmquam in ſententiam vt abſurdam, ac Reipublicæ noxiam declinarunt. Idem illi priuatis in rebus tenor conſtanter agere, & quæ vel præſcriberet, vel inhiberet, nullo cuiuſquam metu, aut gratia mutare. Itaque eam legibus auctoritatem comparauit, quam ſi poſteri tueri pergent, Societatem hanc noſtram non vno tantùm ſeculo, quod edita diſſertatione eidem gratulati ſumus, ſed pluribus conſequentibus, quem nunc tenet in Eccleſia locum ſtationémque tenere poſſe confidam. Conſtantia quantum tuendis legibus adlaborat, tantum addit felicitatis.

X. *De Fabio de Fabijs.*

ANtiquiſſima conſtantia clarum Romanis ſcriptoribus nomen, haud dubia generis ſtirpe, ſed virtute adhuc maiori noſter hic Fabius illuſtrauit. Maximè puſillo in homine virtutes fuere, ſed conſtantia præcipua. Longa illi ætas contigit, ac per omnes prope noſtræ Societatis magiſtratus ſumma in rerum ac temporum varietate continenter exercita, eodem ſemper tenore virtutis, vt cùm circa illum omnia ſæpiùs variarent, ille ſibi ac virtuti idem ſemper eſſet; vultu animóque adeò immoto, vt qui fortunam & caſus de nomine tantùm nouerat, ac in ſcholis didicerat; vim quia non mutabatur expertus numquam. Eadem illi ſiue precibus ageres, ſiue iraſcereris, quæ primum cogitanti ſederat ſententia, ſemper erat; ſi rationum momenta dictis adderes, illico mutare non dubitabat. Rationibus enim, non conſtantia, ſed pertinacia reluctatur.

Digitized by Google

LIBER SEXTVS
DE FORTITVDINE.

OBARMANDA *omnino erat ea teneritudo, quâ molliſſimos nobis animos finxit natura; ne qui propria inter pericula, hoc quidquid eſt fragilis aui ducimus; continuo illorum vapulantes timore, vitam ſollicitam, atque inſuauem duceremus. Has eſſe fortitudinis partes vel ipſum indicat nomen, in quo magna eminet indoles, neſcia cedere, aut vulnerari. Quamquam enim medijs in periculis, atque adeò in ipsâ morte verſetur, attamen impenetrabilis eſt, animúmque extra ictum ſublimem rapit, neque ingruentibus malis patitur ſuccumbere. Audet quin imò, & quum honeſtum ac pulchrum eſt, pericula vltrò aggredi; libens irruit, procul timore omni, vt degeneri. Semper ſibi par eſt virtus, ſiue cum priuatâ fortunâ componatur, ſiue in publico bellorum theatro producatur. Sed quia cùm publicè inter arma decernit vel ipſo bellorum tumultu eius magis intenditur fama, ob eam rem has illius laudes primò exequimur, priuata exinde eius geſta prodituri.*

CAPVT I.

De Fortitudine bellica.

INGENS huius apud gentes omnes nominis eſt gloria; quum ferociſſima barbaries, quæ virtutum reliquarum ignoratum deſpicit decus, hanc vnam amplectatur, atque oſculetur; quin cultiſſimi populorum, quibus virtutum omnium explorati fuerunt numeri, huic vni ſtatuas, columnas,

nas, aras ipſas, ac templa publicæ monumenta venerationis, decernenda eſſe, atque ponenda cenſuerunt. Nec immeritò, niſi humanos fines tranſiliſſet vana ſuperſtitio. Etenim quum laborioſiſſima ſit virtus, duróque in opere ſemper exercita, vt ea propter in eius caſtra plerique timidè atque cunctanter concedant, ſuccenturiante gloria, & quadam oſtentante ſe immortalitate nominis, eius ſolitudini ſuccurrendum fuit. Huic ſi pompam adimas, pauci adamabunt, quæ aſperſa caſtrenſi puluere, ſudoréque ac ſanguine prælíari horrida ſe ſe inferat, minarum adhuc plena, & certaminis auida. Cæterùm quum hunc ipſum horrorem palmis, coronis, lemniſcis ac toto gloriæ apparatu velet, non ideo tamen illis adamari dixerim, qui minuto ære publicæ bellorum lanienæ auctorati, quamquam pulli Martis ferocientes in pace videri velint, animas tamen viliſſimo pretio addictas inuiti profundunt. Turba hæc eſt pleraque hodie, nec aliter olim fuit, latronum, quibus cùm vile ſit viuere, quid mirum, ſi facile ſit mori. Hos tu fortes dices, qui animam tribus æſtimatam aſſibus, quia viuere neſciunt, geſtiunt proiicere? Non adeò infelix eſt Fortitudo, vt ſuos agnoſcat, quos nulla virtutum amet. Quos ego iam recenſeo homines excelſi pectoris ſuos amplectitur alumnos, magnas planè animas, vitâ digniſſimas, atque adeò morte omni longè maiores.

I. *De Japonicis Matronis.*

AGe, atque ab vltimis ad Orientem inſulis, ac ne quidem à viris, ſed à fœminis principium ducamus, vt quam validè fortitudinis tinctura pectus obarmet, in muliebri imbecillitate diſcamus; & verò an vmquam ferocius, quàm in Fundi Iaponicæ arcis defenſione matronarum manus in prælium armarit fortitudo, haud equidem ſcio. Toronacucus Quabacondoni ſatelles ferox ac barbarus, proſtratis horribili pilarum procella mœnibus, cæſiſque fortiſsimis præſidiariis victrices copias immittebat, quum victoriam tantùm non amiſit. Matronæ cæſos maritos, & liberos, ac barbaram victoris militis licentiam reputantes, in templum conueniunt, ibique Deum enixè precantur, vt timorem atque formidinem in hoſtem auertat; aut, ſi perſeueraret iraſci, certè matronarum corpora hoſtium ludibriis honeſta morte ſubducat; hanc eſſe votorum ſummam. Ab hac prece prouolant ad muros, quà maximè in ipſis ruinis iam ſuorum acies cæſis promptiſsimis pellebatur. Ibi is irruentium

tium impetus fuit, vt magna edita ſtrage hoſtem ſubmouerent, haud dubia ſpe victoriæ, ni Toronacucus ſuos acriter increpitans, quòd virorum victores à fœminis pellerentur, accitam è caſtris multitudinem pugnantibus offudiſſet. Pugnatum à matronis eſt non pro ſexu, atque duabus tantùm ſuperſtitibus, reliquæ omnes in veſtigio trucidatæ, honeſta per vulnera viriles animas in ipſo patriæ funere poſuerunt; magno edito per omnes ætates documento, maſculam eſſe virtutem, quæ vt animam occupauit, mox à mortis metu iubeat eſſe ſeuerum.

II. *De Agrienſibus Matronis.*

AGite & vos Agrienſes matronæ, ſed feliciori ſorte patriæ virtutem adprobate. Fruſtrà erit Mahometes LXX. Turcarum Agriæ vobis propugnantibus admouebit, vilia ſunt in nouis Amazonibus fœminarum conſueta in nobilibus defenſionibus miniſteria: Agrienſes enim auſæ ſunt arma tractare, & quidem contra Turcas, & qua impetum darent, ſtragem facere. Aderat pugnanti militi vxor, aderat ſocrus, quum eo ab hoſtili pilâ diſcerpto, Tu, inquit, filiæ mater, virum ſepeli; abſit, reſpondit filia, vt inultum humem; dixit, at de mariti manu acinacem eripiens, capitíque galeam induens, in hoſtem vadit, qui iam in ipſis pugnabat ruinis, ibique IIII. Turcis, veluti funebribus victimis mactatis, ad cadauer reuertit, elatúmque inter vlnas intrepidè infert ſepulturæ. Ibat grandis æuo matrona, ſaxum immane, quod in ceruicem ſuſtulerat, in ſubeuntem hoſtem deiectura, & ponè ſequebatur filia, quum adactus tormento globus matronæ caput abſtulit, ac latè diſiecit; hoc tam immani periculo nihil mota filia, ſaxum ſanguine ac cerebro matris infectum arripiens in conglobatos, confectóſque hoſtes deiecit, & duobus obtritis, plurimos ſauciauit. Alterius etiam cerebro, quod ſimilis caſus diſperſerat, bellantes matronæ quum os eſſent infectæ, nihil turbarunt, ſed virili auſu pugnantes, muros patriámque defenderunt. Nihil igitur mirum tantam belli tempeſtatem circa non ita magnum oppidum fruſtrà detonuiſſe, in quo fœminis viros virtute æquantibus, viri heroum facta repræſentarunt.

III. *De Corcyrianis Matronis.*

FOElicius adhuc Corcyrienſibus fortitudo proceſſit, nam citra ſanguinem triumphârunt. Aderat cum Ottomannica claſſe

Vluzalius

Digitized by Google

Vluzalius vrbem aggreſſurus, cuius ne aſpectum quidem ferens Antonius Balbus turpi fugâ ſaluti conſulens, vrbem barbaro prodiderat, niſi fœminarum virtus eam tenuiſſet. Hortatore Antonio Roſoleo Epiſcopo ad arma diſcurrunt, & loricatæ, galeatæque denſam inter pinnas coronam oſtentantes hoſtem auertunt, magno vtrinque virorum probro, cùm defenſores, ne viſo quidem hoſte diffugerint, hoſtes muliebri ludibrio deluſi fuerint, varia ſemper bellorum, & in ſe reciprocante fortunâ.

IV. *De Matronis Luſitanis.*

DIenſem defenſionem non modò virorum virtus planè heroica, verùm etiam mulierum fortitudo virilis illuſtrauit; nam quâ die à Rumecane violentiſſimè arx eſt oppugnata, bellatoribus immixtæ, quum & illis adeſſent, arma, cibum, medicamenta, miniſtrantes, & tela etiam iacerent, ſi quæ miſſilibus configebantur, tela per ſe euellere, atque obligatis raptim vulneribus ad pugnæ locum regredi, nullo mortis metu auſæ ſunt. Eædem, quum hoſtis per prærruptos ſcopulos in arcem adrepſiſſet, quod id loci ipſæ curarent, arreptis haſtis tamdiu diſtinuere, donec ſuperuenienti cum fortiſſimorum iuuenum globo, Maſcaregnæ obiicerent trucidandum. Quis miretur tam fortes eſſe Luſitanos, quos maſcula matrum virtus victoriis auctoratos edit in lucem?

V. *De Joanne Limio.*

QVod ne gratiâ gentis amiciſſimæ à me dictum videatur, paucis experimentis firmandum eſt. Acerrimè ad Goam, quum eam Albuquerquius de Idalcano cœpit, pugnabatur, & cadebant vndique plurimi. Hos inter Ioannes Limius fortiſſimè dimicans, dum hoſtili telo transfixus in veſtigio occumberet, fratrem, qui ſuppetias laturus aduolauerat, conſpicatus. Hîc ego, inquit, officio functus non indecorè morior, tu fortiter age, ac vince. Nunquam validius fortitudo, quàm morte perſuadetur.

VI. *De Alphonſo Albuquerquio.*

NOn vnius Limij, ſed militum, ac centurionum, ipſiúſque Imperatoris Albuquerquij in Goanâ obſidione duriſſimè tentata fortitudo eſt; quum enim barbarorum diluuio penè obrutas validiſſimas illas quidem, ſed exiguas copias in naues recepiſſet, alieniſſimâ

anni tempeſtate, ac frequentibus procellis exaſperato Oceano, dira inſuper fame vexatus, iactis anchoris tam diu perſeuerauit in vrbis conſpectu ſtationem obtinere, donec nouis auctus ſupplementis expoſitóque exercitu cæſis ad ſatietatem barbaris Indici olim imperij Luſitano ſedem futuram Goam expugnauit. Quæ ſemel mortem contemnere didicit fortitudo, ſiue fame, ſiue ferro, ſiue naufragio minax occurrat, non formidat.

VII. *De Antonio Sylueria.*

SEd nimis citò à Dio diſceſſimus, quò me reuocant noui cantus ac choreæ pluſquam militares. Vix hoſtem à muris ac propugnaculis arcis, & multo ſuorum ſanguine arcuerat Luſitanus, cùm viſum eſt Syluerię fortiſſimo animo, quamquam publico in militum luctu lætitiæ imitatione hoſtem fallere, ac ſpe deiicere. Itaque maximè patentibus locis choreis plaudere, ac effuſiſſimo cantu latè perſonare mandauit. Profuit ſimulata lætitia, & quæ armis paulo antè hoſtem repulerat, ſed ſuperbæ plenum ſpei, eadem de illâ per ludibrium fortitudo deiecit.

VIII. *De Odoardo Barbuto.*

DIenſem arcem gemina obſidione hoſtes & in vtraque incredibili virtute nobilitarunt Luſitani propugnatores. Mitto de illo gregario, qui in ipſo pugnæ feruore quum plumbeas pilas omnes crebra iaculatione abrumpſiſſet, raptim excuſſum ſibi dentem in ferream fiſtulam indidit, hoſtem licèt è longinquo fulmineo morſu appetiturus. Odoardus Barbutus, Ioannis Caſtrij Vexillifer, cùm media inter hoſtium tela in ſummam turrim bis euaſiſſet, biſque ab hoſtibus, qui eam obtinebant, ſuo cum vexillo fuiſſet in præceps datus, tertiùm repetito impetu, deiectiſque propugnatoribus, inde non tam victoriæ, quàm fortitudinis ac gloriæ vexillum explicauit.

IX. *De Luſitanâ iuuentute.*

IGnoſcent Luſitani Heroës ſingulorum facta diſſimulanti; quum ipſi ſua multitudine famam fatigantes ſcribentem obruant, & ego omnem nobiliſſimorum virorum laudem veluti in ſemine poſſim comprehendere. Itaque pro narratione omni Emmanuelis Regis maximi erit diſciplina, quâ ducum fortiſſimorum ſeminarium

Digitized by Google

narium nobiles Ephœbos in aulâ educabat; negant illorum quemquam pueritiæ inſignia deponere, palliúmque virile aſſumere potuiſſe, qui ex Africano hoſte decus aliquod illuſtre non deportaſſet. Viros enim non annis, ſed virtute, dum illis maximè abundauit, æſtimauit Luſitania.

X. *De Muleio Moluco, Marrochienſi Rege.*

NOllem funeſti nominis laudatione Luſitanorum gloriam inumbrare, ſed ego virtutem laudo, qualis ea cumque demum in barbaro fuerit. Fortiſſimè illum egiſſe nemo negabit, qui & decumbens ac lecticâ exceptus aciem prudentiſſimè ordinauerit, & prælium inierit, & cedentibus Equitibus auxilium præſentiâ laturus, in equum prope moribundus inſilierit; ac demum in ipsâ victoriâ conſtantiſſimè animam poſuerit. Quantas hic opes malâ in cauſsâ perdidit fortitudo? Ea mihi vt ingens veræ virtutis imitamentum, vanúmque ſimulacrum fuit exponenda.

X I. *De Milite Germano.*

MErebatur fortiſſimus vir addito nomine ad memoriam poſteritatis commendari; verùm quoniam id periit, virtus ipſa narretur. Pugnabat vltra fretum Herculeum cum piratis Vaſæius Fernadius Cæſar, Luſitanicæ claſſis imperator; erátque in Prætoriâ claſſiarius miles natione Germanus, animi ac virium robore incomparabilis; hunc x v. vulneribus ſaucium, ac ſanguine vndique manantem, vt ea obligaret, quum moneret Cæſar. Ego ne, inquit, à pugna, priuſquam hoſtis vela ſubmiſerit? præſtat potiùs mori. Hæc fatus tormentum ingens humero attollens iubet commilitonem fomiti ignem applicare; ſuſtinuitque adeò immotus ductantis impetum ignis, vt contortus globus malum hoſtilis myoparonis diffregerit: quod quum iterum, ac tertiùm incredibili virtute feciſſet, territi hoſtes vela ſubmiſerunt. Huic pares animo vires fuerunt, quæ plerumque conatus dum deſtituunt virtutem, ſæpiùs alterâ ſui parte videmus claudicantem.

X I I. *De Joanne Baptiſta Maſtrillo, Equit. Melitenſi.*

VNicum virtutis irritamentum ſupremam deſperatiſque rebus incubantem neceſſitatem eſſe experimento didicit Ioannes Baptiſta Maſtrillus, Melitenſis Eques longè fortiſſimus, cuius

facinus audaciæ ac fortitudinis pleniſsimum, vt ab integerrimæ fidei viro me audire memini, quamuis naualis ad Echinadas victoriæ hiſtoricis diſsimulatum, in lucem admirationémque productam. Capto in eâ pugnâ, quæ ne Turcico furori eſſet ſuprema, noſtrorum Principum non occultis diſsidiis factum eſt, vincula iniecerant Turcæ, raptimque nudatum ſubtabulata coniecerant; ſed vera virtus vinculis non alligatur. Maſtrillus haud ignarus ad quæ ludibria ſeruaretur, acinacem temerè ibi relictum, eò adrepens mordicus capulo apprehenſum euaginat, vincula diſſecat, atque in pedes erectus, quam mox fortitudini experiendæ viam aperiret fortuna, tacitus expectat: nec diu abfuit fortiter agendi occaſio. quum enim Turcarum vnus, vt ſagittarum faſces iaculantibus ſubminiſtraret, deſcendiſſet, hunc Maſtrillus obtruncat, eaque cæde victoriæ initiatus, auſu ſupremo furibundus in medium triremis forum, vbi maximè confecti Turcæ pugnabant, nudus aſcendit, atque vt erat corpore vaſtus, ac viribus præferox, acinacem vibrans breui ſtragem dedit, ac triremem, defenſoribus contrucidatis, vnus ipſe nudauit, cùm interim ex pluribus, quibus confixus horrebat telis, nullum ad vitalia eſſet adactum. Terruit, opinor, barbaros, ne propiùs ſuccederent, nudúmque latus ferro haurirent, noua ea pugnantis ſpecies, atque ex oculis emicans ardor virtutis, quæ non conſuetam in laudem, inaudito ab omni memoriâ periculo, dimicabat. Eâdem, qua barbaros ceciderat, ne inuictam à ſe triremem è vicina inſilirent, Hiſpanos abſterruit, clamitans, ad Auſtriacum ducerent, ſuæ virtutis teſtem ac laudatorem habiturus. Itaque ſuo & hoſtium ſanguine oblitus, ac diro vulnerum dolore generoſum fremens, acinacem adhuc manu vibrans, & Turcis atque inuaſoribus malum interminans, Imperatori quum occurriſſet, agnitus, laudatus, &, quam cœperat, trireme donatus eſt. Nuda hìc igitur virtus ſe ipsâ pro loricâ & clypeo vſa eam pugnam pugnauit, ac vicit, quam vulgares atque armatæ phalanges inter victoriæ ornamenta reponerent.

XIII. *De Anſelmo Petra-Malario, Capuccino.*

NOn vno tantùm, ſed infinitis editis fortitudinis exemplis ea eſt nobilitata pugna & victoria; quæ quoniam omnium voce adhuc celebrantur, alterum ego hìc modò addam, quod & per ſe illuſtre,

luſtre, & in homine ſacro rarum admodum eſſe videtur. Anſelmus, cui olim plurimus armorum vſus fuerat, antequam Capuccinis nomen daret, miſſus cum manipulo ſuorum fuerat à Pio V. & ampliſſimis inſtructus facultatibus, vt pugnantibus Chriſtianis militibus piè adeſſet. & fecerat ille quidem egregiè officium, quùm in triremem, quâ vehebatur, agminatim Turcas inſilire conſpicatus, depoſito in puppi Chriſti è Cruce pendentis ſigno, quo circumlato animos pugnantibus addebat, quòd in tumultuoſiſſimâ pugnâ locus nullus eſſet exhortandi, grandem arripuit gladium vtraque vibrantem manu, vocéque ac viribus terribilis pugnantibus ſe immiſcens, plurimos hoſtium obtruncauit, ac non minima victoriæ ipſe pars fuit. Sed refrigeratum demum animum, quem martius calor tanto in periculo accenderat, pupugit facti pœnitentia, quaſi Sacerdotis violaſſet manſuetudinem, imbuiſſetque ſanguine manus, quas puras ſeruare debuerat, quem tamen laudatum Pius, ac bene precatus lætum remiſit ad ſuos.

XIV. *De Joanne Valetta, Magno M M. E E. Magiſtro.*

ETtiam ceruis timorem excuti duce Leone veteri verbo quum vulgatum ſit, quàm feroces futuros credimus leones fortiſſimo duce pugnantes? Sed Melitenſium Equitum, qui totius Chriſtianæ nobilitatis flos delibatus cenſentur, fortiſſimè geſta nunc famæ reddidero, ſi priùs Ioannis Valettæ fortitudinem dixero; & quamuis plurima tacenda ſint, vnum tamen minimè diſſimulandum eſt, quo ciuitatem inſulámque Melitam conſeruatam fuiſſe nemo dubitauit. Nunciatum eſt in foro cùm lectiſſimorum virorum manu in omnes partes intento, atque excubanti, capta eſſe mœnia, & qua parte Caſtellani Equites curarent, Turcas confertiſſimos irruiſſe, ac vexilla fixiſſe, cæſis promptiſſimis Equitum. Hæc quùm à trepidis nunciarentur, ac præſentis exitij timor audientibus viris etiam fortiſſimis præcordia quateret; Valetta exporrectâ fronte oculiſque neſcio quid grande fulminantibus; Nos, inquit, verò mœnia magno cum eorum malo iam recipiemus. His dictis galeam popoſcit, arreptáque ſariſsâ pleno gradu in hoſtes fertur, validáque facta impreſſione, ipſe inter promptiſſimos pugnans, acceptíſque vulneribus, cruentus non ante ſuorum precibus acquieuit, ſéque tutiorem in locum recepit, quàm deiectis vexillis, deturbatiſque, aut cæſis hoſtibus triumpharet.

Digitized by Google

XV. *De Melitenſibus Equitibus.*

HOc Magiſtro Equitum nobiliſſimorum in defendendo S Elmi præſidio fortitudo fuit inaudita. Incubuerat ad expugnandam eam arcem Muſtaphus, Turcici exercitus Imperator, conſumptiſque ac latè diſiectis mœnibus, foſſiſque complanatis, exigua iam ſupererant munimenta, quæ raptim excitata, reliquam ſpem omnem in defenſorum dextris relinquebant. Sed quamquam centimani Briaræi, infinitæ barbarorum multitudini, ſi vel ſolùm cædenda eſſet, quî pares eſſe poterant, pauci vigiliis ac vulneribus confecti? Verùm quia circa id præſidium primos ac validiores barbarorum impetus effundi publicæ ſalutis intererat, quamquam certiſſimam ibi pugnabatur ad mortem, alij atque alij per ipſa hoſtium tela Equites ſubmittebantur, cúmque paululùm trepidatum eſſet, vt illa inimica velùti aſpergine virtus acriùs arderet, tamdiu retenta arx eſt, donec cum infinitâ oppugnantium ſtrage in ter cæſorum acervos hoſtium, non loco, quem quiſque vt viuens occupauerat, mortuus corpore tegebat, ſed vitâ pulſi arcis ruinas ſuperſtiti hoſti reliquerunt. Felices animæ, quæ debilitatum ſuis vulneribus hoſtem commilitonibus trucidandum, atque repellendum tradiderunt. Non igitur hi victi ſunt, quorum alij virtute vicerunt. Victor eſt, quicumque victoriam parit.

XVI. *De Nicoliza.*

NOn ſemper mortibus inhorreſcit fortitudo, quamuis ſemper contemnat mori; nam plerumque deſpectus ipſe ſaluti fuit. Nicoliza Hungaricæ nobilitatis, atque animi magno edito documento, expertus eſt à fortitudine pericula adiri quidem, ſed vt depellat; Guinzium enim oppidum exiguum contra infinitas Solimani copias defendere auſus egregiam laudem reportauit. Abrahimus Solimani dux, vbi ſe vi fruſtrà agere vidit, nec ſine maioribus tormentis mœnia poſſe dirui, euocato ad ſe fide publica Nicolizæ perſuadere conatur, ne tanti exercitus vim ac tormentorum, quæ iam in caſtra pertrahebâtur, violentiam vellet experiri, ſed ſecurùm ridens Hungarus, & Turcæ minas inſuper ſe habere ſimulans, eo virtutis admiratione demum perpulit, vt immiſſa in oppidum ac ſtatim remiſſa cohorte contentus, vaniſſima victoriæ oſtentatione diſcederet, relicta Nicolizæ immortali fortitudinis gloria, qua ſe, ſuoſque ex illo Turcico diluuio ſeruauit illæſos.

XVII. *De*

XVII. *De Carolo V.*

COnſtiterat ad Albim Germanici belli fortuna: vlteriorem ripam hoſtibus obſidentibus, citeriorem Cæſarianis, quaſi verò fluuius vel arbiter victoriæ, vel impedimentum fortitudinis eſſet. Non tulit hoc Cæſar, & quamquam quatuor tantùm millia veteranorum trahens vltra Albim ſuo olim nomine Romanis formidatum, aquilam, & ſigna tranſtulit, grauiſſimúmque bellum ipſo fortitudinis inauditæ miraculo conſternatis hoſtibus, latéque à veterano milite cæſis, prope momento confecit. Tantum eſt in tempore audere.

XVIII. *De Franciſco Pizarro.*

VEreor, ne clariſſimi nominis lux oculos perſtringat, ideóque minora vix iam dignentur intueri. Attamen quamuis non eadem ſtellæ omnes magnitudine promicent, ſua nihilominus varietate contemplantium animos oculóſque delectant. Scio quibuſdam minorem Pizarri laudem videri, quod in Peruanum pugnauerit; verùm ſi quis diligentiùs attendat, eum vix tribus Equitum decuriis, paucíſque peditum cohortibus inſtructum myriades aliquot hoſtium, ipſo cum Atabalipa Rege aggredi auſum fuiſſe, &, à quibus vel cadentibus obrui cum ſuis poterat, latè fuſos cecidiſſe, debitam homini fortitudinis eximiæ laudem non detrahet. Cùm enim ab ipſis culicibus fugatas validiſſimas copias legamus, vinci vel ab imbecillioribus potuit Pizarrus, qui ab ipſo vix poterant numerari. Abſonum, barbarúmque infinitæ multitudinis clamorem ſuſtinuiſſe, pars non vltima gloriæ fuit.

XIX. *De Chriſtophoro Columbo.*

SEd nemo in hac fortitudinis arena Columbo non cedit, qui incogniti, æternúmque ſæuientis Oceani furores atauorum memoria primus aggreſſus, auſu pluſquam Herculeo ſuperauit, ignotóque in littore deuicti ſtatuit trophæum. Huic non æs triplex, ſed adamantina fuit circa pectus virtus, omni timoris telo impenetrabilis. & quaſi parum eſſet cum Oceano componi; acceſſit militum, ac nautarum ſeditio, ipſis, quibus iactabantur, fluctibus ſæuior; hos enim felici ſuperabat audacia, illa penè obrutus eſt. Verùm non ſe deſeruit fortitudo, & quæ Oceani fremitum, vndáſque immanes,

ſe

ſe ipſam quaſi ſtellam ſequuta, contempſit; eadem inſtantes minas ſeueriſſimi imperij quodam quaſi fulgure diſiecit.

XX. *De Ferdinando Maggliano, & Americo Veſpuccio.*

SI exemplo, quo quis præiuit, ſequentium gloria proteri poteſt, fateor in Veſpuccio, ac Maggliano poſt Columbum nihil ſupereſſe laudandum. Sed non quia lauri ramos aliquis decerpit, ideo reliquis nuda erunt tempora victrici fronde. Hodieque toties victus fortitudinis materia eſt ſæuiens Oceanus, quippe cui ex noſtris de illo triumphis nihil periculorum, nihil decedat immanitatis. Sed nobile hoc par nouitatis etiam laude non caret. alter enim incognitum fretum influentis hinc inde Oceani furoribus incitatiſſimum, primus intrauit; vt mare totum circum nauigaret, alter continentem noui orbis aperuit. Itaque ſalo ille, hic ſolo æternam eximiæ fortitudinis gloriam perenni atque conſtanti nominis appellatione conſignarunt.

XXI. *De Batauis.*

IVngendi ſunt huic laudi, quamquam iuratiſſimi hoſtes Batatri, (vtinam meliore cauſſa vterentur) quorum incitatiſſimus ardor vix æternâ vltimi Septemtrionis brumâ, exaggerato glaciales in montes Oceano, totóque in niues delapſo cœlo potuit extingui. Vt magno infinitæ nauigationis compendio Sinenſium oras, & ditiſſima extremæ Aſiæ commercia Europæ aperirent, auſi ſunt ſub Septemtrionibus nauigationem inſtituere, vltraque hominum & deficientis naturæ fines cum Oceano luctari; ſed nullis quamquam obſtinatis ad vincendum animis glacialia ea clauſtra, quæ huc vſque clauſa voluit Deus, aperiri potuerunt; vt clarè pateat glacie ipſa fragiliorem hominum eſſe fortitudinem, quam cœleſtis aura non temperet.

XXII. *De Joanne Botellio.*

NEſcio an quidquam de hac tantâ fortiſſimorum virorum laude ipſa nauium roſtratarum celſitas, & fluctuum euerberantium furoribus refutandis firmata trabium compago decerpat; ſed quis non his inſtructus præſidiis cum ſæuiſſimo Oceano congrediatur? Hoc tamen etiam tenuit fortitudo, cuius ductu auſus eſt Botellius Indicum, atque Atlanticum Oceanum, & confuſos vtriuſque fluctus ad Bonæ ſpei promontorium actuario lembo enauigare, vt Dienſis

Digitized by Google

Dienſis victoriæ nuncium primus in Luſitaniam afferret. Mergitur ibi penè legentium fides, vnde Botellij lembus euaſit; fuitque tum domitus Oceanus ab actuariâ celoce; ſpectaculum maius, quàm quum Elephantes ab impoſito puero reguntur.

XXIII. *De Chriſtophoro Mondragonio, ſociiſque.*

SEd quantacumque demum horum fuerit fortitudo, nauibus vecti ſunt; quod profectò vt præſentiſſimi, conſueti tamen atque humani periculi plenum eſt; quid de Mondragonio, aliiſque fortiſſimis militibus cenſendum erit, qui Batauicum Oceanum, qua terræ victor vinci potuit, pedibus aggredi auſi, ferrum, atque ignem manu ferentes de ipſo, déque hoſtibus victoriam non tam retuliſſe, quàm rapuiſſe videntur? Quod imperuium natura fecit, virtus iter aperuit; & quæ confuſis illa ſepſerat elementis, vtriſque maior fortitudo diſiecit. Nihil inuium fortibus eſt: O vtinam cœlum aggredi velint! expugnabitur.

XXIV. *De Alexandro Farneſio.*

EXhauſimus, opinor, legentium admirationem, quam integram ſeruari ad ea, quæ conſequuntur, maximè velim; nam Alexandri fortitudinem diſſimulare non eſt neceſſe, quam ille tunc maximè prodidit, quum inter ipſa Belgicarum victoriarum rudimenta, vt ex tranſuerſo latere hoſtem equeſtri procellâ incurrens funderet, foſſam cæci plenam periculi, tantóque luto redundantem, vt equi viríque haurirentur, ingredi, ſecúmque fortiſſimam Equitum alam rapere non dubitauit. Quamuis enim non ego is ſim, qui vliginoſam foſſam Oceano velim componere; tantundem tamen eſſe ſcio vel fluctibus altóque mergi, vel luto hauſtum ſuffocari, & præſentis mortis, inſtantiſque minas non niſi validiſſimo animi robore poſſe refutari.

XXV. *De Petro Maiorito.*

ARcem, cui ab Apoſtolo Thoma nomen erat impoſitum barbaris in officio continendis, in inſulâ Hiſpaniolâ excitatam iuſto Hiſpanorum præſidio obtinebat Petrus, vir animi egregiè fortis, & gentis ingenio tolerare doctus, vt monſtrauit euentus. Etenim ad defectionem conſternati barbari, quique propiùs ad expugnandum ſuccedere non auderent, omnia latè tam acri obſidione inſederant;

vt breui in arce annonæ caritas maxima, mox etiam fames acerrima omnibus, quæ mandi poterant, conſumptis, ſentiretur. Hoc rerum ſtatu turtures duos viuos aucupij ſciens Indus ad Petrum attulit, gratum vel non eſurienti munus. Verùm vir egregie fortis cùm tantillas aues in commilitones diuidere non poſſet, ſolus edere non ſuſtineret, liberas auolare permiſit. Vno nominis ſplendore ab Alexandro, qui allatam aquam effudit, Petrus diſtat; ſed nominibus, quæ illi gloriam circumdat, virtus non creſcit.

XXVI. *De Andrea Doria.*

FOrtitudinem animi robore, non ætatis ferociâ ac virium confidentiâ progigni, ſatis conſtat; nam & prævalidam adoleſcentiam timor occupat ignauus, & ſenectâ iam ætate imbecilles illa non deſerit. Octogeſimum quintum annum agebat Doria, quum demandatam belli Corſici, quo ex Inſulâ Galli ſunt eiecti, prouinciam ſuſcepit, hyemémque totam in triremibus ad caput Myrti tranſegit; vno anno minor Africanæ interfuit expugnationi, nulláſque validiſſimi Imperatoris partes à ſe paſſus eſt deſiderari.

XXVII. *De Annâ Anglurio, cognomento Giurio.*

OMnium quidem virtutum, ſed bellicæ in primis ferax fortitudinis Gallia Anglurium vidit ad Matronæ portum immortali cum laude pugnantem. Stationem ibi obtinebat, iuſſus ab Henrico Magno hoſtes illinc arcere, ne flumen traniicerent. Nec minori, quàm Annæ virtute obtineri locus debuit; adeò enim atrociter pugnatum eſt, vt Annæ in primâ acie ſtrenuiſſimè pugnanti quatuor ſuffoſſi ſint equi; neque ille tamen deſtitit repugnare, donec ſummotis hoſtibus locum Regi conſeruaret. Numquam fortiores milites fuiſſe leguntur, quàm ſub ferociſſimis Imperatoribus. languido enim, atque imbecillo capite membra quamquã valida collabuntur.

XXVIII. *De Henrico Magno.*

NEc fortiorem Regem, aut magis bellicoſum Gallia vmquam vidit, ne ipſo quidem Pharamundo excepto, quàm Henricum. Singula fortiter facta quis enumeret, quæ ſunt infinita? magnitudinem quis laudet, quæ fidem ſuperat? Compendio agendum eſt. Ter collatis ſignis, totáque acie de ſummâ rerum pugnauit: XXXIII. præliatus eſt: CIII. cum hoſte conflixit: CCC. munitiones, arcéſve

hoſtibus

hoſtibus vi eripuit, tam indomito animi corporiſque robore, vt nemo illi par eſſet in armorum patientia, & vulgo à militibus teſtudo ferrea diceretur, quod ſolidâ vtrinque loricâ propè continenter vteretur.

NOSTRA.

I. De Ignatio.

SI noſtris hominibus fortitudine opus eſſet militari, illius exemplum ab ipſo etiam Ignatio, & quidem luculentum peti poſſet. Arcem Pompeiopolitanam validis copiis obſidebat Gallus, & defenſores honeſtam deditionem facere non abnuebant; verùm quia indecoras conditiones, ac leges dari animaduertit Ignatius, vehemens ſuis autor fuit, vt mori mallent, quàm minùs honeſtè viuere. Igitur neſcio quid grande ſpirans commilitones ſecum rapit ad mœnia, & quamquam denſo cum tonitru fulminantibus hoſtium tormentis diu voce atque exemplo periculoſiſſimâ in pugnâ retinuit; ſed fractâ ad extremum excuſſo è mœniis lapide dexterâ tibiâ, ac ſubſultante, qui lapidem excuſſerat, globo, ſiniſtrâ grauiter læſâ concidens, Gallo victoriam, admirationémque virtutis reliquit, quam illi, vt viros fortes decet, omni humanitatis genere coluerunt. Sed hanc tantam indolem ad meliora paulò pòſt tranſtulit Ignatius, neque nobis propoſuit ad imitandum, quos Regno cœlorum expugnando centuriauit.

CAPVT II.

De Fortitudine priuata.

DOMESTICA in arena pugnantem nunc fortitudinem videre operæpretium erit, minore quidem ſtrepitu, ſed non minori cum laude victoriæ. Validi etiam domi hoſtes ſunt, & quamuis arma non induat, ſe ipsâ tantùm ſemper armata eſt fortitudo; quòd ſi cui tantus ſanguinis amor eſt, vt illo vno fortitudinis chlamydem triumphalem

Digitized by Google

tingi poſſe arbitretur, ne hic quidem ſit defuturus. In ipsâ etiam pace tingitur hæc purpura; quamquam & ſine ſanguine mors ſæuire nouit, cuius minis interritum obiicere pectus ſola poteſt fortitudo. Roſas non omnes cruore imbutas effudit natura, ſed candidis ſua etiam gratia eſt, omnes tamen ſpinis obarmauit, & has quidem validioribus, ne quis, quia non rubent, minoris ab illâ fieri interpretetur. Quantum coloris ac famæ in publicum decedit, quia non in theatro pugna, tantùm veræ accedit commendationis; & præclarè factorum conſcientiâ diues, plauſum acclamationéſque vulgi, Deo teſte, contenta, non curat; ſciri nec refugit nec amat, & publico, & ſolitudine maior. Sed quamuis latêre velit, vbi tamen proditur, miras ſemper parit admirabilitates.

I. *De Joanne Feltono.*

IOannes Feltonus, qui proſcriptionis Eliſabethæ tabulas Pij V. iuſſu Londini publicè affixerat, cùm poſt illuſtrem confeſſionem ad ſupplicium raperetur, ſéque teterrimæ mortis, quæ in oculis erat, timore percelli animaduerteret, degeneri tentari animum motu indignatus, magnanimâ voce emendauit, ac ſe fortitudini reſtituit. Feltone quid hoc rei eſt? mortem times?

II. *De Joanne Calero, Ord. Min.*

KAliſcani Mexicana gens recèns inuectam receptámque Chriſtianæ fidei diſciplinam eierauerant, & per tumultum occupatis montium iugis ab Hiſpano rebellauerant. Spes erat ad officium poſſe reuocari, ſi quis ad eos pateret acceſſus; quem tamen minantibus barbaris nemo tentare audebat. Inuentus eſt, qui pro re Chriſtianâ præſentiſſimo periculo caput obiiceret ſuum. Ioannes Calerus, quem non ferreus thorax, ſed fortitudo animi obarmauerat. Itaque ad illos auſus penetrare, ne quidquam omnia placandis animis expertus, à furentibus obtruncatur.

III. *De Joſepho Leoneſſano, Capucc.*

SIue audere, ſiue pati neceſſe fuit, vtramque laudem validiſſimè meritus eſt Ioſephus, cui Turcico ferro emori nobile, ſed irritum votum fuit. Quâ enim fortitudine imbutum attulit pectus, qui in aulam Turcarum tyranni auſus irrumpere, vt tenebrarum illi arci Euangelij lumen inferret, atque ob præclarum facinus damnatus

ad

Digitized by Google

ad vncos, pedem manúmque traiectus, ſublimi de trabe ſuſpenſus, animíque conſtans triduo in patibulo pependit? Sed reuertendum illi fuit in patriam, in qua diriſſimo in verendis vulnere cruciatus, Medicorum ferrum, & medicamentorum cruciamenta Turcicis ipſis tormentis diriora experiretur. Vbi enim diu diſſimulantem, vt morborum fateretur, doloris ſubegit immanitas, ferróque illi occurrendum Medici cenſuerunt, tunc quanta viri virtus eſſet, apparuit. Ligare volentibus, quod motus quilibet in ea curatione ac laniatu periculoſiſsimus eſſet; vos verò, inquit, vinculis abſtinete, præbebo ſecantibus corpus immotum; vtinam illi tam firma ſecent manu, quàm ego membra continebo; dixit, arreptóque Crucifixi ſigillo, quod ſemper habebat in ſinu, addidit: Hæc mea validiſsima ſunt vincula. Nec fortius dixit, quàm fecit. Semel iterúmque ferrum ita paſſus eſt, quaſi alieno in corpore depugnaret. Nimirum mori olim expertus plus huic nomini terroris nouerat ineſſe, quàm virium.

IV. *De Joanne Franciſco Comendono Cardinali.*

NOndum Vaticanâ purpurâ ad ſanguinis effuſionem, mortíſque contemptum autoratus erat Comendonus, quum illâ dignus fuit. Maximilianum huius nominis II. cùm ad illum Nuntius Pij V. iuiſſet, ob mollitiem animi hæreticis indulgentem, ac minùs Auſtriacè agentem, fruſtrà mollioribus perſuaſionibus firmare conatus, ad extremum conſtanti oratione, magníſque Eccleſiaſtici fulminis minis ita perculit, vt diſcuſſis politicorum conſiliis ſe meliora ſequuturum polliceretur. Validiſſimi profectò ingenij hominem fuiſſe Comendonum, cùm omnia illius ætatis litterarum loquuntur monumenta; tum hoc vnum eius factum poſteris omnibus abundè teſtatur. Vereri poterat, ne partium Duces, qui Maximilianum ipſum, furente licentiâ eò compulerant, vt ſe Imperatorem eſſe non intelligeret, hominem aduenam, conſiliaque ſua diſturbare auſum, de medio tollerent, nulla Pontificis, quem peſſimè oderant, reuerentia. Nam Maximilianum, etſi iraſci vellet, Auſtriacum tamen eſſe nouerat, adeóque Pontificiæ maieſtati, Eccleſiæque bono priuatos affectus poſthabiturum.

V. *De Joanne Binanto, Ord. Minim.*

CRabrones non irritandos veteri detritum prouerbio quum ſit, quid de lupis cenſendum erit? ſed eorum fremitus rabiém-

Digitized by Google

que ſanguinariam adeò non timuit Binantus, vt etiam irritare non dubitauerit. Conuenerant in proximum Lugduno vicum Caluiniani lupi (quid enim aliud ſint, qui Chriſti oues lacerant?) ad 1. Hos Binanthus ad diſputationem elicere ſe poſſe ratus, artificióque vſus, cùm aperto domus oſtio ſe medium intuliſſet, omnes magno animo ac libera voce prouocauit. Indignantibus, ac ſæuùm pro genio ſectæ frementibus eadem inculcat; ſi viri eſſent, ſi veritatem amarent, prodirent tandem in publicæ lucem diſputationis; tergiuerſantes, ac ſcriptis libellis certaturos ſe aſſerentes irridens. Atqui aduocati lingua reis ac voce adeſſe non dubitant: ego verò ſatis intelligo, vt os ac frontem, non item chartam erubeſcere. Hanc viri fortiſſimi prouocationem contumeliæ, ac minæ exceperunt, facturos ſe, vt audaciæ pœniteret. Quaſi verò aliquid ille magis haberet in votis, quàm pro religione mori.

NOSTRA.

I. De Ignatio.

QVem milites inter fortiſſimum ſpectauit Pompeiopolis, eumdem maioris etiam virtutis ducem poſtea habuit Societas. Qualis enim fortitudo fuit, quum crus ſecandum Medicis præbuit immotus, nec contineri paſſus eſt, indignum ratus dolore vinci? Quùm vix epoto pharmaco, ne in Palæſtinam nauigandi occaſio elaberetur, amicis Mediciſque fruſtrà obnuntiantibus, nauim Venetiis conſcendit? Quùm longiſſimas peregrinationes ſolus, & ſeminudus, nulláque pecunia inſtructus, aggreſſus eſt? Quum fuſtibus contuſus virginum pudicitiæ opem ferre non deſtitit, periculi, quod etiam maius imminebat, nulla formidine ab incœpto opere reuocatus? Quùm Societatem moliturus, quamuis plurima porrò incurrerent aduerſa, rem tamen aggredi, &, quæ opus erant, fortiter ſuſtinere non ante deſtitit, quàm voti compos eam ſtabilitam, confirmatámque videret?

II. De Franciſco Xauerio.

QVantus hîc mihi occurrit Xauerius? Infinitam illam gentium barbararum multitudinem, quas adire ſuſtinuit, conſideranti hæret

Digitized by Google

hæret attonitus animus præſentiſſimorum periculorum magnitudine. Quid enim Iaponia? Quid Molucæ, quid Batacina Mauri periculorum ac mortium eum obiiciebant? Fac ad illas regiones non per fœda crebris naufragiis maria, ſed placidiſſima nauigatione perueniſſe, quos in Iaponia acinaces, quæ non in Mauricâ venena, quas non in Molacis ærumnas offendet? Stabant denſo veluti agmine littora illa obtinentes, periculorum facies, quæ plurima audenti ſe obiiciebant, ipſa etiam abſentia, & amicorum arte maiora. Sed Xauerio triplex circa pectus charitas erat, cuius indomita vis, quum fortitudini vires ſufficiat, haud equidem mirer, ſi nihil timuit, qui plurimùm amauit.

III. *De Sebaſtiano Viera.*

TAntus Xauerianæ fortitudinis ſplendor plurimos ad audendum adhuc excitat, nulla vnius iam ſeculi diuturnitate debilitatus. Recentiſſimæ vir memoriæ Viera quum ex Italiâ Amacaum reuertiſſet, quamquam denſis vndique ſeptam Iaponiam cuſtodiis inuenit, vt in eam Sacerdotibus nullus niſi morituris aditus pateret; certus tamen eò ſe penetrare, amicorum, atque cognatorum precibus, ac lacrymis, quibus virorum fortium corda molliri aliquando conſueuerunt, fortiter repudiatis, in Philippinas inſulas, ex quibus in Iaponiam minùs ſuſpecta eſſet tranſmiſſio, nauigauit; ibique diſſimulatâ perſona, centurionis veſte, atque nomine aſſumpto aliquandiu egit, fallendis exploratoribus intentus, ac tandem in Iaponiam ſoluit, religionémque Chriſtianam reuocatis aliquot millibus, qui tormentorum immanium metu ab ea exciderant, fortiſſimè promouit, donec in eadem cauſſa vitam dedit. Hæc, & quæ generis huius ab Europæis, aut etiam indigenis Sacerdotibus patrati quotidie afferuntur mihi cogitanti, vt multum de ſuorum fortitudine ciuium ſparta, ac Roma glorientur eiuſdem ſchola multò præſtantiſſimâ Chriſtiana Reſpublica videtur, in qua ad mortem numquam timendam imbuuntur, qui vitam ſemper iubentur ſperare.

IV. *De Marcello Maſtrillio.*

EVocatus admirabili ratione, redditáque momento valetudine à Xauerio, in Iaponiam Maſtrillius ſumma etiam fortitudinis contentione per infinita tempeſtatum, ac piratarum diſcrimina demum irrupit. Diſſimulatâ perſonâ veſtibúſque Iaponem ſimulans, *Fune*

(actuarij

(actuarij nauigij genus eſt) littora inhoſpita legit,certámque ad necem exſcenſionem fecit, & incredibili animi præſentia, licèt catenis vinctus, ac duriſsimis vexatus quæſtionibus, ſuperſtitiones nihilominùs redarguit, iudicéſque ipſos impiæ vanitatis reos peregit. Rapior tui recordatione Marcelle,quem olim iucundiſsimum amicum, nunc etiam patronum, vt ſpero, beneficentiſsimum colo.

V. *De Societate IESV.*

COgor domeſticam multorum fortitudinem communi tantùm laude recenſere; quotus enim quiſque noſtrorum hominum eſt, quem huius laudis amor non tangat? Pauciſſimos eos eſſe non dubito, quum pleroſque ab ipſis huius diſciplinæ incunabulis ardor habeat, enauigato per infinita diſcrimina Oceano, Indis ſiue ad Occidentem, ſiue ad Orientem ſolem barbara terrarum incolentibus, ipſíſque Iaponibus, qui omnium ſæuiſſimi ferro, flammis, glacie, ac ſuſpendiis pugnant atrociſſimis, Euangelij lumen inferendi. Nullus annus abit, quin Vlyſippo atque Hiſpalis, ac nouiſſimè etiam Dieppa noſtrorum hominum manipulos cohortéſque integras videat magnanima generoſitate audentes. Agite viri fortes,& quàm fortiſſimi gentis noſtræ nobis tranſmiſerunt, hæreditatem herciſcite; nulla vos dies degeneres arguat. Annoſiſſimas, & gentium immanium feritate armatas ſuperſtitiones vincere, atque extirpare radicitus poſſumus, ſi mori non timemus. Spero equidem, quod vehementer opto, ac voueo, numquam huic familiæ defuturos, qui pericula ament, in quibus perire ſit glorioſum.

VI. *De Gaſpare Barzæo.*

ARmuziæ cùm reliqua ſectarum colluuies,tum Mahometica imprimis dominabatur inſania, regio fauore, ac vicinæ Perſidis potentia præualida. Coranum itaque ibi habebant ſanctum, ac gentibus illis veluti ſuperſtitionis arcem celeberrimam, in quod Chriſtiano pedem intuliſſe,crudeli impoſtoris decreto capitale eſſet. Verùm non ideo abſterritus eſt Gaſpar quin illud expugnare, atque Chriſto aſſerere aggrederetur. Centuriatis igitur pueris,quos Chriſtianæ docebat rudimenta diſciplinæ, prælatáque cruce, ac continenti agmine impreſſionem faciens, attonitos confidentia barbaros, & immiſſo haud dubiè à numine timore marcentes,puerorum cantu inde fugat, euadénſque in ſummum templi faſtigium, Crucis ibi ſignum

Digitized by Google

ſignum triumphale defigit, ac victor egreditur. Laudari pleraque poſſunt, quæ imitari tutum minimè ſit.

VII. *De Petro Berna.*

INcruentum Berzæo facinus tam grande fuit, quod illi doluiſſe puto; ſanguinem paulò pòſt non diſſimile factum dedit in Petro Berna. Vaccam ſuperſtitione demenſiſſimâ Salſetarum accolæ olim pro numine venerabantur, & ſi quis nouellum hunc Apim violaret, vlturos ſe minabantur. Sed non propterea deterritus eſt Berna, qui tam luculentam Diuinitatis iniuriam, ac humani generis ludibrium minimè ferendum vlteriùs ratus, vaccam iugulauit, ac ſacrificale vas ſpurciſſimæ ſuperſtitionis eiuſdem extis polluere auſus, non ita multò pòſt à furentibus occiditur. Meruit victima Deo cædi, qui eidem honorem defenderat.

VIII. *De Antonio Pinto Ixida.*

AB hoc enimuerò homine ipſiſſimas fortitudinis voces mihi videor audire. Reus coram iudice agebatur patriâ in Iaponiâ, quòd patrios Deos ſpreuiſſet, auitáſque ſuperſtitiones nouæ ſectæ factus Sacerdos oppugnâſſet, ob quod immane facinus atrocia illi omnia minitabatur barbarus quæſitor; ſi fortè tantis oblatis terroribus de ſententia deiiceret. Sed lætùm renidens Ixida, hominis ſæuiſſimi vanam retudit confidentiam. Age, inquit, ſi me diem vnam quæſtionibus ſubiicere decreuiſti, ad decimum vſque producito: ſi decem, animus erat, centum experire: ſi totidem iam mihi pœnarum inſtant, in annum extende: ſi de hoc cogitâſti, decennium adde. Age, quantum ſupereſt vitæ cruciatibus addicito; experiamur inuicem, vter citiùs defatigetur, tu ne inferendo, an ego ferendo. nullam deprecor acerbitatem, ſed vltrò depoſco. Quid vltrà cunctamur? Ærea huic verè fortitudo inerat, quæ tam claro ſonore ſuæ prælusit victoriæ.

Capvt III.

De patientiâ in aduerſis.

MOEſtvm neſcio quid, ac lamentabile huic ineſſe matronæ falsò illi arbitrantur, qui intra penetralia non admiſſi, atque adeò ſecretorum ignari, illam inani quadam nominis ſpecie poſſe ſe putant æſtimare. At, quibus interiùs eſt cognita, ſuis eam deliciis affluere, nec conſolationis egentem æuum agere feliciſſimum experiuntur. Scio dumos inter ac ſpinas oriri, ſed neſcio quâ felicitate vel non pungitur, vel ex ipſo punctu profluit, quo gaudeat: video huius Regiam hoſtium aſſultibus atque vociferationibus concuti; verùm illa intus agit, omnium ſecura caſuum, ſibique conſtat interrita. Intelligo quamuis ſcopuli ad inſtar aſſurgat; non ideo tamen ingentibus fluctibus non verberari; ſed illa ſuo ingenio ardua, incurſantes vndas firmiſſimè refutat; quæ dum aſſultant, abluunt. Quin tantum abeſt, vt aduerſis caſibus debilitetur, vt etiam duris gaudeat, ac perfruatur. Iret illa quidem vltrò in aduerſa, niſi has ſibi partes Fortitudo depoſceret, quæ iſtam ſororem agnoſcit, & caſtris tuendis meliorem intra munimenta veluti domi habet, ne quid ibi Reſpublica detrimenti patiatur: ſortitæ prouincias videntur, vt altera fortiter agendo pericula, quæ non contemnit, aggrediatur; altera ferendo, finéſque veluti tuendo, plenam eo ipſo laudem aſſequatur: illa tota in procinctu eſt; hæc armis clauſa, tela coniecta ita excipit, vt ſanguinem non eliciant. Illa pompæ propior, hæc ipſo creſcit neglectu. Illius in limitem ſæpe incurrit audacia, huius deuaſtat ignauia. Par vtriuſque laus apud ſapientes, &, ſi vera fateri velimus, huius non ſemel illuſtrior videtur operatio.

I. *De Franciſco Bungi Rege.*

EXplodi poſſet ab ipſis patientiæ foribus regium nomen, niſi Iobi eſſent memoriâ coronatæ. Et opportuniùs Regum exempla proferuntur, in quos, quum grauiùs ſæuiat fortuna, illuſtrior etiam illorum patientia depugnat. Franciſcum Bungi, & aliarum Prouinciarum Regem totâ Iaponiâ celeberrimum, ita impetu bellorum obtriuit fortuna, vt vix oppidum vnum vitæ vtcumque tuendæ retineret.

Digitized by Google

tineret. Sed, quod regiæ deerat amplitudini, Chriſtianæ ſuperat indolentiæ, quæſtuoſo planè commercio. Nam quamquam annos plures ſuorum regnorum, ac veteris felicitatis funeri ſuperfuerit; numquam tamen indignantis, aut ægriùs ferentis animi commotione agitatus, ſed patientiâ magiſtrâ vſus, placidiſſimâ in pace compoſitus quieuit. Fortunam vt habeas conſtantem, quod extra vices humanitatis ſit, nulla præſtabit induſtria; animum eâdem omni maiorem vna poteſt præſtare patientia.

II. *De Mariâ Stuarda, Scotiæ Reginâ.*

NOn ego is ſum, qui ſupremum vitæ actum, cùm regias ceruices Anglicanæ ſubiecit ſecuri conſtans animi atque oris, tantummodo admirer in Maria; quamquam enim, vt immanitate fœminas omnes Eliſabetha, ſic patientiâ in eâ ſcenâ vicerit Maria; illum tamen prope viginti annorum carcerem, ærumnas illas regio faſtigio indigniſſimas forti animo toleratas, profectò morti, quæ poſt breuiſſimam ſcenam, exiguo tranſigitur momento, me oppoſuiſſe non pœnitet. Niſi fortè dicendum videatur, viginti annos patientiæ in illo carcere operam dediſſe, vt ex illius placitis ſuprema componeret, docerétque animum eius imbutum diſciplinâ de corporis ſtatione poſſe eiici, de virtutis gradu non poſſe dimoueri.

III. *De Dominico Anadono, Ord. Prædic.*

QVæ mortales in ſui rapit admirationem, eadem malos dæmones & abigit importunos, & compeſcit inſultantes. Anadono ad Valentini Cœnobij fores excubanti de more, mendicabuli habitu pannoſus lacerâ in veſte Satanas ſe obtulit, ac ſtipem infimis precibus inſtitit eblandiri. Anadonus & ſuopte ingenio in pauperes facilis, & importunis precibus impulſus, quamquam conſuetæ liberalitatis hora iam abierat, iuſculi patinam tamen dedit. Hic verò proprius bonorum hoſtis patinam ipſam in os benefici ſenis adeò violenter eſt iaculatus, vt annis, ac laboribus imbecillum humi affligeret quidem, ſed tamen victoriam, quam ea petebat, iniuriâ non reportaret; nam Anadoni patientia contumeliam diſſimulantis ſuperbiſſimam belluam in fugam egit: beatè cum religioſis domibus ageretur, ſi ea prò foribus virtus peruigil excubaret.

Digitized by Google

IV. *De Franciſco Ioioſæo, Capucc.*

FRanciſcus Ioioſæus ex Duce totâ Galliâ celeberrimi nominis iam Chriſti pauper Capuccinorum diſciplinam ſequutus, pedes de more quum peregrinaretur, diuertit ad pagi dominum clientem olim ſuum; homo hæreticus, vt adeſſe Capuccinos intellexit, iubet internuncio famulo, abirent in malam crucem, atque illico faceſſerent; vix ab eodem famulo ſummis precibus impetratum eſt, vt clam Domino quietis atque incœnatis in ſtabulo nocte illâ eſſe liceret; & iucundiſſimè illi quidem noctem traduxere illius charitatis recordatione, quæ Chriſtum Deum in ſtabulo naſci voluit, móxque albente cœlo abiere. Haud multum confecerant viæ, quum Franciſcus idoneum nactus hominem, Dynaſtæ renunciare iubet, Ioioſæum Ducem pro hoſpitio gratias agere. Perculit hominem inopina denuntiatio, admiſſóque equo Dei ſeruum aſſecutus, ad pedes desiliens, ac genua amplectens, dum officij atque humanitatis errorem excuſat, fidei exuit; nam ab Ioioſæo leniter increpitus, admonitúſquo, vt Chriſti Domini humilitatem, ac paupertatem in illius ſeruis agnoſceret, meliorem mentem induit, pro omnibus diſputationibus, omnibúſque argumentis fuit incredibilis illa ſui deſpicientia; equidem ſi his ſæpiùs armis oppugnetur hæreſis, actum de illâ ſit.

V. *De Franciſco Tregiano, nobili Anglo.*

VEreor, ne ſi Anglicanæ patientiæ decora aggredior, ipsâ obruar multitudine triumphorum. Quæ enim vmquam explicabit eloquentia, quanta in illa perſecutionis immanitate fides ibi patientia fuerit conſeruata? Carceres, proſcriptiones, exilia, concuſſiones non niſi quadam indomita & ad vincendum obfirmata animi fortitudine, ac patientia ſuperantur, quæ quum in ea Eccleſia frequentiſſima fuerint, & nunc eſſe, quamquam humaniſſima Regis indole hæreſeos rabiem mitigante, non omnino deſierint, infinitam illorum neceſſe eſt exiſtere multitudinem, qui magiſtra patientia depugnantes ferendo inclaruerint; verùm vt ex floridiſſimis hortis, vbi iidem flores abundant, corollas texentibus vnum, aut alterum legere mos eſt, ita nos quàm pauciſſimis erimus contenti. Age igitur Franciſce Tregiane, fidémque nobis grandi adſtrue patientiæ documento: videat tuam illam virtutem hæreticorum tribunal, ad quod ſententiam auditurus non ſordidatus, pullámve reorum more veſtem indutus,

dutus, ſed byſſino amictu magnificè ſplendens acceſſiſti: audiat vocem illam liberrimæ patientiæ, quâ dirum proſcriptionis, aut perpetui carceris ſententiæ carmen, vocibus illis nobili veluti acroamate excepiſti; Pereant bona, quæ, ſi non perirent, forſitan Dominum perderent. O veram patientiæ vocem, quæ factis ac perſeuerantiâ ſubſcribentibus in tabulas relata, mortique in ærumnis obitæ tradita, ius illi ad bona, quæ neque pereunt, neque perdunt, acquiſiuit.

VI. *De alio Anglo.*

CAtholicus Anglus apud amicum eiuſdem religionis pecunias ſuas omnes depoſuerat; id ſubodorati ſagaciſsimi hæreſeos ſatellites irruunt, ac diripiunt. Hoc ille vt audiuit gaudio exiliens, oculíſque, ac manibus, ac multo magis animo in cælum conuerſus; Bonum factum, inquit, gratias ego ob hanc rem magno Deo ingentiſsimas ago, habeóque, qui me omni vilium curarum nexu emancipatum in ſuæ prouidentiæ clientelam aſciuit. Illud vnum doleo, quòd minimo impendio tantum redemerim bonum. Eant nunc, atque vti effœtam temporum tractu increpent deſidioſi Chriſtianam diſciplinam; propè eſt, vt huius magnanimam patientiam cum Petri facto contendamus, qui pro ſemidiſſuta cymba præmium popoſcit.

VII. *De Petro Alcantarano.*

DIuerterat meritorium ad hoſpitium optimus ſenex æuo & laboribus ita fractus, vt & aſello vehi opus haberet, nec poſſet pedibus conſiſtere; itaque depoſitus ab iumento, & palliolo ſub capite conuoluto, humi modeſtiſſimè iacebat, precibus de more intentus; ſed accidit importunè, vt aſellus vicinum in hortum adrepens caules ambederet, & pauculos deuoraret. Vidit hoc hoſpita, fœmina iræ procaciſsimæ, quæ abacto fuſtibus iumento, vociferans pauperiem ſibi factam, ad Dei ſeruum accurrit, damnumque ſibi præſtari pluribus aggeſtis contumeliis impudentiſsimè contendit. Quum ſenex longè mitiſsimus, quem populi, ac Princeps, atque adeò Carolus ipſe Cæſar venerabilem habebant, blandè negligentiam excuſaret, illa in furorem acta palliolum adeò violenter ſubtraxit, vt afflicto ad lapidem capite, vulnere accepto cruentaretur. Adfuit hæc inter nobilis Eques, Petri ſanctitudinem ſolitus admirari, indignatúſque tantum fœminæ importuniſsimæ licuiſſe, ſtricto gladio in vindictam ruebat, ni Petrus, quamuis afflictus, & cruentus,

Digitized by Google

capto impetu à cæde inhibuiſſet. Socias hîc patientiæ charitas opes iunxit, nempe his duabus vel in ſuprema imbecillitate vires ſemper expeditiſsimæ fuerunt.

VIII. *De Bibiana Perneſtaina Caſtilioni Principe.*

QVod fortibus viris, duratiſque longo Martis vſu æternæ gloriæ adſcribere non dubitarunt magna ingenia, ſuorum neceſsitatem ſupremam inuicto animo tuliſſe, id in matronis, quibus molliores animos finxit natura, iure glorioſiſſimum eſſe reputabitur. Videamus igitur in Bibianâ Perneſtaina Franciſci Caſtilionij Principis vxore non ſine pugnâ victoriam, quæ in Aloyſioli vnicæ prolis immaturo exceſſu & materni ſenſus vim ſenſit, & Chriſtianâ infregit patientiâ. Aberat ſacrâ in æde, menſæque diuinæ ſe comparabat, quum triſtis à domo nuncius, Aloyſiolum vixiſſe. Perfodit intima pectoris ea vox, ſed ſuæ mentis fuit, diſſimulatóque indicio, per ſummam quietem myſteriis participauit, gratiáſque de more retulit. His illa peractis, & domum reuerſa, vt filiolum quaſi reciſum floſculum, tota iam morte pellentem vidit, erumpente, quem preſſerat, atque inundante dolore victa, inter ancillarum manus concidit. Vt vitam recepit, indignans ſe dolore fuiſſe victam, & quod natura peccauerat, virtute expiatura; corpuſculo manibus atque vlnis elato, in genua procumbens, oculiſque ad Deum ſublatis, victimam illam doloris atque amoris eidem obtulit lubentiſſimè. Præſtat aliquando vinci, quo irritata virtus bellum non profliget modò, ſed conficiat.

IX. *De Eleonorâ à Cruce, Ord. Min.*

HÆc olim Tauoræ Dynaſtæ (Marchionem vocant) nupta, filium ei dederat, qui quum eximius bellator euaſiſſet, in ea claſſe, quam Angliæ occupandæ Philippus deſtinauerat, fortiſſimè pugnans ab Anglis captus, diuque captiuus ſeruatus eſt. Id ne reſciret Eleonora, Moniales diligentiſſimè cauebant; ſed, vt aduerſa vix amantibus celari poſſunt, reſcitum nihilominus ab illa fuit, ea, opinor, gratia, vt illuſtriùs ſe proderet patientia; quoniam enim domi eam rem illa clam eſſe, Monialibus erat perſuaſum; dolorem preſſit, atque integrum annum indicium diſſimulauit; illud ſibi ſolatio fuiſſe dictitans, quòd natus in diuinæ prouidentiæ ſinu, quamuis in eo claſſis naufragio victus, & captiuus, tutiſſimè conquieſceret.

X. De

Digitized by Google

X. *De Barbarâ Luſitanâ.*

NOndum ſat duris gauiſa eſt patientia; captiuitas, aut ſimplex mors leuiora ſunt, quàm vt his ſuas illa vires velit æſtimari. Suggerit mihi maſculi pectoris robur, quod ipſa in Barbara Luſitana duorum bellatorum matre durauit. Hæc in arce Dienſi cum filiis præſidiariis agebat, quum illam Solimanus Baſſa ſuis, & Cambaiæ Regis viribus omnibus connixus (quamquam fruſtrà demum fuerit) violentiſſimè oppugnauit. Certabatur inuicem ſupremis non minus odiis, quàm viribus, & vtrinque fortiſsimi quique, ac promptiſsimi cadebant. Hos interdum pro muris pugnanti Chriſtophoro Barbaræ primogenito contortus globus ventrem vaſto rupit vulnere vt viſcera defluerent; hic ad matrem relatus, veritúſque, ne dolori ſuccumberet, quantum potuit, rogare inſtitit, Sacerdotem animo iam iam emigranti expiando accerſiri curaret; cætera non adeò ſibi curæ eſſe, vt quicquam præuerti vellet. Satisfactum eſt morientis pietati, ac tamdiu labentia viſcera manu continuit mater, donec Sacerdos adeſſet, filiúmque poſt expiratam animam dolore numquam victa, ad ſepulturam funera ipſa compoſuit. Verùm dum hæc maximè aguntur, ecce ſibi noua petitio; affertur à Rumæpoli (turri hoc erat nominis, quæ non longè ab arce arcendis ab eadem hoſtibus ſummo non minùs conſilio, quàm periculo à Luſitanis tenebatur) Aloyſium alteram Barbaræ ſpem, quum maximè pugnam cieret, ab hoſte fuiſſe obtruncatum. Quæ tanta eſſe patientia poterit muliebri in pectore, quæ priùs icta, nunc repetita non cadat? Enim verò ſapienter dicitur, ictibus durari loricas ferro impenetrabiles, ſuiſque ſe incrementis augere patientiam. Filium ſe Reipublicæ, ac Deo genuiſſe ſciebat, nec iam ſui iuris eſſe credebat, quam illi maximè operam repoſcerent. Repentino dolori, aut lætitiæ ceſsiſſe olim Romanas matres accepimus, dignaque viſa res, quæ annalibus omnibus inſcriberetur; ſed quàm glorioſius fuerit geminum, eodémque propemodum momento dolore viciſſe?

XI. *De Joanne Caſtrio, Indiæ Prorege.*

NIhil de patientiæ magnitudine detrahit militaris clariſsimi Ducis fortitudo; nam quas iunctas ire decet virtutes, ineptè facerem, ſi vellem diſparare. Dienſibus Luſitanis, cùm à Rumecane obſiderentur, ſuppetias tulerat adoleſcens Ioannis filius, atque

in

in eâdem arce pugnans fortiſſimè occubuerat. Id, quum Goam, vbi Caſtrius agebat, perlatum eſſet, dolorem quamquam oppidò acrem, ita in poteſtate habuit Ioannes, vt luctu omni procul, magnificâ in veſte procederet, atque equum in gyros flexum pugnantis quadam imagine ferociter incitans, grauiſſimæ vindictæ, quam Dium cum exercitu aduectus, paulò pòſt de fœdifrago hoſte ſumpſit, generoſè proluderet. Semper enim priuatus luctus publicæ poſthaberi debet ſaluti.

XII. *De Marſilio Cagnato.*

VT non dolere in ſuorum morte nemo non poteſt, qui humanitatem omnem non exuerit; ita conceſſis lacrymis abſtinere, patientiæ eſſe videtur ſingularis. Cagnato, qui medicis olim curationibus vrbi, & lucubrationibus orbi notiſſimus, noſtrâ non eget commendatione, filium ſtirpem vnicam domus, & probatiſſimæ ſpei adoleſcentem abſtulerat importuna mors; nec tamen lacrymabatur pater. Veriti amici, ne doloris impetu lacrymæ non ſine valetudinis periculo ſuffocarentur, Marſilium, vt fleret adhortabantur, viris etiam fortibus lacrymas non eſſe indecoras: ad hæc ille conſuetâ grauitate perſeuerus, ac ſi nihil triſtius accidiſſet. Non ita, inquit, dolemus, vt lacrymis facienda dolori ſit medicina. Quamquam quæri poſſe video lacrymis auferatúrne, an nutriatur dolor: ego quid potiſſimum affirmem non habeo; nam eodem flumine, & mergi, & vehi naues videmus.

XIII. *De Sancto à Ripatranſone, Ord. Min.*

CÆterùm quamquam de ferendis iniuriis alij optimè ſenſerint, vnùs tamen omnium rem penitùs æſtimâſſe videtur Sanctus. Hunc enim hominem veteris diſciplinæ retinendæ, aut reuocandæ cupidiſſimum, eaque gratiâ iis, qui omnia alia ſentirent, minùs gratioſum, quum Antiſtes Ordinis in comitio iuſſum coram ſe genuflectere probris, atque contumelioſiſſimè dictis oneraret, maximâ vocis, ac totius oris acerbitate, ille contrà ore lætiſſimo renidens, palliolo in ſinum collecto, eóque paulùm explicato: Tu verò, inquit, ſtrenuè age, atque huiuſmodi fragrantiſſimas roſas huc affatim congerito; ea mihi res volupe eſt. Scio Luſitanicæ Eliſabethæ in ſinu panis fruſta in roſas abiiſſe grandi miraculo charitatis; nemo negabit aliquanto hic maiore patientiæ metamorphoſi ſpinas ipſas purpureos in flores eſſe conuerſas.

XIV. De

Digitized by Google

XIV. *De Joanne Auila, & Franciſco Lupio.*

QVemadmodum in nobilioribus artibus reconditæ ſunt præceptiones; ita etiam patientiam ſua veluti adyta par eſt habere, quæ non omnibus eam colentibus ſtatim pateant. Intrauerat Ioannes Auila, atque adeundi leges Franciſcum Lupium de Societate hominem, qui ſuburbanum Collegij Montiliæ cum villico accuraret, dum eo ſeceſſu paululùm vteretur; (numquam enim viris ſanctis non frugiferum eſt ipſum otium,) hoc aliquando ſermone docuiſſe ferunt. Age Franciſce frater, numquid Deum amare deſideras? Vtique reſpondenti, ſubdebat: hoc patientiâ duce conſequêris, quum te ruſticus hic famulus fuſte ceciderit, tu verò, tacitus inter verbera, & poſt illa pariter ſilens rem, quantum quidem in te fuerit, diſſimulatione tranſmittes, ac in verberonem tuum conferes benefacta. Non tam oſtendiſſe patientiæ interiora, quàm vaticinatum; alterius iniuria, alterius paulò pòſt tolerantia docuere.

XV. *De Bartholomæo Caranzia, Archiepiſc. Toletano.*

QVàm violenta in Caranziam ſuperiori ſeculo accuſationis procella ſæuierit, notiſſimum eſt; quâ ille patientiâ totam conſtantiſſimè tulerit, non æquè omnibus eſt manifeſtum. Quamquam enim res fuit ſummæ infelicitatis Primatem Hiſpaniarum de fide cauſſam dicere, atque ab Hiſpanico quæſitorum carcere Pij V. iuſſu Romam aduectum in arce S. Angeli vt reum attineri, & à Gregorio XIII. vt erat mitiſſimi Princeps ingenij, leuiùs quidem, ſed tamen damnari; quia eximiâ ſubtilitate adornatæ calumniæ numquam ſatis fuerant refutatæ, quas tamen, quòd officij Chriſtiani eſſe videbatur, moriens interpoſitâ iuſiurandi religione præclarè diſcuſſiſſe viſus eſt; in hac tantâ, inquam, rerum acerbitate, numquam de cuiuſquam iniquitate, aut de iudiciorum longiſſimis ampliationibus obloqui auditus eſt; ſed fortaſſe minus id mirari oportet, quum ſciamus innocentiæ comitem eſſe patientiam, & querelas ſceleribus prætendi; quarum ſtrepitu atque commiſeratione occupatis ſemel animis atque auribus, veritatis vox minùs poſſit audiri.

XVI. *De Ludouico Legionenſi, Ord. Eremit.*

QVæ clariſſimis ingeniis atrociter ſæpiùs illudit inuidia, ne quid minùs ſe dignum faceret, Ludouicum ſtructâ diligenter ca-

lumniâ propemodum afflixit; dum ea diſcutitur eruitúrque veritas, quoniam violentiſſima accuſatione fuerat petitus, tetro horridóque in carcere à Quæſitoribus Fidei habitus eſt. Quàm ibi altè meditatus fuerit præcepta patientiæ biennio exacto, admirata eſt Complutenſis Academia. Etenim ad præclaram innocentiæ teſtificationem laureatus, albatuſque ſolemni pompâ ad Academiam deductus à iudicibus, redditúſque cathedræ ad circumfuſam concionem conſtanti voce ita ſuam ſcholam orſus eſt: Dicebamus heſternâ die, quaſi verò perpetuo quodam ſomno patientiæ vſus continuatas biennij tenebras, vnam tantùm noctem computaret.

XVII. *De Joanne Sanctio.*

HOminem, quem Auilæ diſciplina lucris animarum maximè intentum reddiderat, quum, quod illi proprium erat, è lupanari ad pœnitentiæ caſtra mulierculam eo transfugio ſeruandam perduceret, obuiàm factus amator impurus, rabiéque, quam libidinis aſſeclam eſſe ſcimus, percitus cōuitiis oneratum in ipſo foro luce palàm colapho verberat. Sed ſtetit immota Sacerdoti patientia, quæ ſenio robuſtior humi poſito genu, genam alteram verberāti obtulit. Nullâ re magis frangitur ira, quàm patientia; vt enim qui aërem verberant, dolent ictu in vanum cadente, ſic quæ mitiſſimè tolerantur iniuriæ, inferentis animum feriunt. Accidit qui iniuriam fecerat, Sanctio ad genua, & veriſſimis perfuſus lacrymis, veniam pacémque precatus, geminæ perturbationi libidini, atque iræ, quarum vtraque eſt impotentiſſima, ab vnâ venerandi ſenis patientia ſenſit ſibi factam eſſe medicinam.

XVIII. *De Nicolao Factorio, Ord. Min.*

VT gladiatores ſub aliptâ exerceri, atque ad omnem pugnæ, atque vulnerum patientiam indurantur; haud aliter virtus priuatis etiam rudimentis, ac voluntariis certaminibus eruditur. Id probè ſciens Nicolaus, vt omnibus olim iniuriis par eſſet, à tyronibus, quorum exercitationibus præerat, & maledictis onerari, & ſputis deturpari, & flagellis concidi ſe iubebat. Quamquam enim virus illud inimicitiarum aberat, attamen vel exarmatæ ſerpentes difficilè, nec ſine horrore tractantur.

XIX. *De*

Digitized by Google

XIX. *De Bernardino ſocio Camilli Lellij.*

VLteriùs etiam tetendit Bernardinus, qui Camillo Lellio non viæ magis, quàm virtutis comes ibat, quum accepto colapho iniuriam egregiè vltus eſt. Etenim hominem, qui depalmauerat, curriculo aſſequutus (nam ille quantum poterat ſubducebat ſeſe) quantas & ipſe potuit gratias pro accepto beneficio agere non dubitauit: nam qui Chriſtianæ philoſophiæ interiora præcepta ſequuntur, iniurias quamquam oppidò luculentas, quum ex illis plurimum ad Chriſti Domini imitationem proficiant, lucro imputare conſueuerunt.

XX. *De Iſidoro Clario, Monacho S. Bened. Epiſc. Fulginate.*

SEmel iterúmque in hanc arenam productus fuit Iſidorus, ne ſemel tantùm vinceret. Ludentes talis in foro præteriens Epiſcopus officij admonuerat, cui ob eam cauſſam ex illo perditorum grege vnus nobilitate audax, ac furore præceps colaphum excuſſiſſimâ palmâ infregit; ſed ſtetit ſibi conſtans Iſidorus, ac diſſimulatâ iniuriâ, quâ cœperat, ire perrexit. Eundem vir nobilis ab eo in intima deductus conclauia, ibique de propudioſâ, quam ageret, vitâ leniter monitus rabie furens ac ſcelere amens, depalmauit; non ideo tamen quidquam patientiæ minùs decorum fecit Iſidorus; quin irruentes famulos abire iuſsit, nihil factum eſſe dictitans; ſed quas Chriſti ſeruus diſsimulanter tranſmiſerat iniurias, grauiſsimè vltus eſt Deus; nam vterque emotâ mente deſipientes longa, & miſeranda ciuibus fabula fuere. ira, quia parùm ab amentiâ diſtat, nam breuis furor eſt, immiſsâ inſaniâ iuſtiſsimè vindicatur.

XXI. *De Joanne Fanenſi, Capucc.*

VEronam hic appulerat ignotâ ibi adhuc Capuccinorũ diſciplinâ, cuius olim acerrimus hoſtis, dato exinde in eam nomine ardentiſsimus euaſerat propugnator. Noua veſtis, & perabſurda, vt tũc quidem videbatur, curta ſcilicet tunica, & centonibus rudem in modum conſuta, acuminatus cucullus; ipſe procerâ ſtaturâ, grandi exhauſtus macie, caluúſque omnium animos oculóſque in ſe conuerterat; & pleriſque ſatis fuit admirari, ſed plebis infima fex, & puerorum petulantiſsimi ſibilis tranſeuntem excipere, coniectóque luto, & quæ ſors obtulerat, viarum purgamentis exagitare, atque è viciniâ

 exigere,

exigere, tantâ inſolentiâ, vt cùm nudo incederet vertice, minutis lapidibus tanquam grandine tecta quateretur: quin ad Matthæum Gibertum Antiſtitem adire volentem ſæpiùs, nec ſine conuicio, famuli, atque atrienſes repulerunt. In hac tantâ rerum iniquitate patientiam tenuit Ioannes, illáque peruicit, vt audiretur ab Antiſtite, ab eóque dicere iuſſus ad concionem attonitam patientiæ miraculo, facilè in ſui, ſuorúmque amorem excitaret.

XXII. *De Petro Apuenſi, & ſocijs Capuccinis.*

EGregiam Franciſci diſciplinam inſtaurantibus non paupertas modò, ſed & tolerantia fuit reuocanda, quod ſtrenuè illi quidem fecere, vbi ſe daret occaſio, quæ rarò in tantâ inſtituti nouitate potuit abeſſe. Petrum quidem cum tribus comitibus Romam ex Piceno venientes homo perditæ, atque nefariæ audaciæ aſſecutus, cùm teterrimis conuiciis, ac maledictis vehementibus vexare, tum euaginato gladio ſine vulnere ad ignominiam cædere, & pecudum in morem agere: tulerunt patientiſſimis animis ambulantes, nec atrox iniuria iram, aut vocem expreſſit per III. paſſuum, quibus nefario nebuloni durauit furor. Illo abeunte, procumbunt in genua, vtque luculentiſſimam iniuriam benefactis compenſarent, paulo immutato ſolemni carmine in hæc verba preces concipiunt. *Retribuere dignare Domine omnibus mala nobis facientibus vitam æternam.*

XXIII. *De Joanne à Cruce, & Tereſia, Carm. Diſcalc.*

LIbidinem, quæ maximè animos emollit, ac frangit, eadem illos iræ obiicit, ac furori, vtriuſque iam impotentes. Ea propter fieri videmus, vt libidinoſi, ſi quis materiam illis amorum ſubtrahat, maximè omnium efferentur. Nouere hoc, quicumque in eo ſe opere exercent, nec inter vltimos numerandus eſt Ioannes, qui ab homine, cui concubinam abſtulerat, fuſtibus miſerum in modum debilitatus dici iacuit humi, ſed erectiſſimâ patientiâ; ex illius enim diſciplinâ ſceleſti nomen perpetuo diſſimulauit ſilentio, addens in illo ipſo fuſtuario ſibi bene, atque iucundè fuiſſe, vt numquam aliàs. Sed hic ille Ioannes eſt, qui olim, quam mercedem vellet operæ præclaræ ſibi nautæ dicenti Chriſto incredibili mentis alacritate reſpondit, Multa pro te pati, ac contemni. Hic ille eſt Magnæ Tereſiæ ſuppar, quæ familiare ſibi carmen haberet, *Aut pati, aut emori*; quaſi hæc vna mortalibus amandæ

vitæ

Digitized by Google

vitæ cauſſa ſupereſſet. Quo vno Tereſiæ dicto vniuerſam Stoicorum contumaciam ſuperauimus.

XXIV. *De Stephano Iuſtitia, Ord. Minim.*

DOmeſtica, quæ plurimùm ſolent eſſe longiora, difficilius toleramus infortunia; quaſi verò in portu ipſo procellis agitemur. Hæc res Iuſtitiæ virtutem magis commendat; qui, quòd ſermone rarus, ac multus eſſet in precibus, neque conſuetâ in diuinis commentationibus viâ graderetur, ab omnibus deſpicatui habitus, ipsíſque Ordinis Præſidibus, atque conſcientiæ arbitris ſuſpectus, amaris ſubinde dictis petitus, ac perdiu exercitus, eodem patientiæ tenore ſibi ſemper ſimilis, ne leui quidem querelâ gemitúve illius iura violauit.

XXV. *De Bernardino Socio Camilli Lellij.*

OPtimo Magiſtro non indecorum diſcipulum Bernardinum fuiſſe publica probauit patientia; nam alapam luce palàm quum accepiſſet, poſitis illico humi genibus, genam alteram depalmatui leniter obiecit, vt ſi libitum eſſet, illam feriret. Iuuat difficillimæ in Chriſtianâ Philoſophiâ probationis plurima exempla in medium afferre, vt vel ipsâ præſtantium multitudine intelligatur, nihil eſſe tam arduum quò non poſſemus eniti.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

IGnatium, quem natura præferocis, ardentíſque ingenij formauerat, longa virtutum exercitatio contrarium in habitum reformauit; nam patientiæ, indolentiæque quotidiana edens documenta, lentioris genij fidem Medicis propemodum fecerat. Peregrinabatur per auia Lainio ſocio, quum accurrens vicino à grege adoleſcentulus, ſiue nouo aduenarum habitu, ſiue quâ aliâ cauſsâ effuſus in cachinnos irridebat; ſubſtitit Ignatius, ſéque procaci puero affatim irridendum præbuit Lainium, qui vt gradum faceret, monebat, docens non eſſe puero eam ſubtrahendam voluptatem.

Habitabat Romæ modico in cubiculo, ex quo in vicini atrium erat deſpectus; id non ferens homo inurbanus, vt Ignatio ægrè faceret gallinas, anſeres, pauones in eam veluti caueam coniecit, quorum irrequieto cantu atque clangore commentanti atque meditanti obſtreperetur. Hanc moleſtiam non iurgio, mutuiſque clamoribus, ſed perpetuo ſilentio ita demum vicit Ignatius, vt à ſcholâ patientiæ, quam ſilentij matrem dixere ſapientes, prodiiſſe nemo dubitaret.

II. *De Joanne Fernandio.*

IN Firando Iaponiæ vrbe non ignobili, ad circumfuſam concionem dicebat Ioannes Fernandius Xauerij iuſſu, nouæque legis ſcita, quàm poterat in ea ſermonis infantiâ, commodiſſimè conabatur exponere. Verùm barbaris vocibus delicatas Iaponum aures cùm ſubinde verberaret, ſibilo, atque cachinno excipiebatur: quin, vt ſuperbum eſt gentis ingenium, vnus è corona concuſſo vehementiùs, exoneratoque ſtomacho in os dicentis, per ſummam contumeliam expuit, nouam ſectam doctorémque pariter execratus. Senſit Xauerius, qui hyperaſpiſtes dicenti aderat, eumdem contumeliæ auctorem fuiſſe, qui olim Chriſto Domino pari procacitate illuſiſſet, iuſſitque proinde Ferdinandium nullâ commoti animi ſignificatione inſtitutam proſequi orationem, & hic ſe Xauerianæ diſciplinæ parem præſtitit, abſterſóque ore dicere perſeuerauit. Plus aliquanto diſſimulando, atque ferendo, quàm diſputando profuit. nam quos argumentis ad Chriſtum pellicere vix poterat reluctantes, eoſdem iam lubentes ſilentio duxit, atque vt ſcias, quàm eloquens ſit patientia, viginti millia fidem paulò pòſt accepêre pariter, ac dedêre.

III. *De Franciſco Borgia, & Staniſlao Grodicio.*

FRanciſci nocturno Buſtamuntij ſocij errore illuſtrata patientia eſt, quùm ſtrenuè ſe conſpuenti ſubducere ſe noluit, quod modicâ faceret declinatione corporis, ne virtuti materiam ſubtraheret, eximia profectò laus, quæ omnium in admiratione verſatur; ſed inde tamen aberat iniuria, quæ Staniſlaum poterat irritare, quum ab hæretico inſolentiſſimo publicè in viâ fœdiſsimè conſpueretur. Et certè matronæ nobiliſsimæ iram commouerat, vt per ſuos vlciſci pararet, niſi obiiciens ſeſe Grodicius illos à vindictâ depuliſſet, dictitans, Glorioſiùs ſibi accidere potuiſſe nihil, quàm pro Chriſto conſpui,

Digitized by Google

conſpui, eámque fœditatem in rationarium æternitatis pro Indicis gemmis inferri.

IV. *De Claudio Aquauiuio.*

IN mediâ vrbe, pluſquam Iaponiam Claudius inuenit, vt ſe patientiæ alumnum comprobaret. Iurauerat homo furioſus, atque iræ dementiſsimæ, quem primum poſſet, Ieſuitam ſe fuſte dedolaturum egregiè; quàm eſſent iniquæ cauſſæ, quamquam ego ſatis noui, rei, quam agimus, parum intereſt. Ibat ergo Claudius ſub meridiem cum ſocio oculis humi deiectis, totóque corporis habitu ad modeſtiam compoſitus, quum in eum inuolat importunus, & fuſtuario cædere aggreditur. dum ſe inde Claudius proripere tentat, ortus prætereuntium clamor domeſticos Aquauiuij Cardinalis è viciniâ excitauit, qui prope accurrentes, vt quod ageretur viderent, ſtrictis illicò gladiis in ſceleratum inuaſorem irruebant, de illatâ Cardinalis patruo, tam luculenta iniuriâ vindictam repoſcentes. Verùm Claudius quieſcere iuſsis, hominémque dimittere, ipſe atrocem contumeliam quaſi ad alium ſpectaret ſilentio, atque diſſimulatione tranſmiſit.

V. *De Ægidio Gonzalio.*

SImillima in Ægidio Gonzalio eſt laus; efferauerat in vltimam rabiem aduerſa alea hominem de vulgi fece neſcio quem. Is à ludo amenti ſimilis digrediens Gonzalo homini grauiſſimo, ac tum totius Ordinis *Aſsiſtenti*, qui primus furenti occurrit, colaphum inſolentiſſimè infregit, quod Ægidius Chriſtianæ memor diſciplinæ, adeò diſſimulanter habuit, támque compoſito gradu, quò cœperat, ire perrexit; comes vt dubitaret verè ne depalmatus fuiſſet, an ipſe falſus videndo. Verùm clarè id intellectum eſt, quum alterâ die, domum noſtram iam ſibi redditus percuſſor venit, crebróque gemitu, ac ſingultu expiatus eſt.

VI. *De Ludouico Vngria.*

SÆuire plerumque ſolet fruſtrata libido, atque in eos, quos ſibi obſtruere videt, furioſiſſimè debacchari. Quam Ioanni Sanctio exercendæ virtutis occaſionem fuiſſe ſupra memoraui, eadem à Ludouico arrepta eſt, ac ſingulari laude nobilitata. Abduxerat in pudicitiæ caſtra ab impuro amatore fœminam, cuius abſentiam ille

impo

Digitized by Google

impotentiſſimè quum ferret, Ludouicum hominẽ ætate, ac moribus venerabilem, publicè colapho verberat. Non illius maior fuit rabies, quàm Ludouici patientia, quaſi beneficium accepiſſet, ſublatis in cælum oculis, manibúſque gratias magno animi ſui ſenſu Deo egit. Vix vmquam incomitata virtus vna eſt. Vt in quibuſdã florum fieri amat, flos ex ipſo flore vnus alterque prorumpit. Fulget aurea patientiæ hæc tela bifariam, ac trifariam criſpantibus virtutibus intertexta.

VII. *De Jacobo Sarauia, & Franciſco Villanouano.*

QVoniam colapho verberati non niſi ſanguine acceptam iniuriam deleri poſſe prædicant, qui Euangelium profeſſi, alia omnia ſentiunt, transfugæ ſuperbiſſimi, exemplis plurimis hic mihi locus muniendus eſt, & quidem nobiliſſimis. Sarauiæ cùm colaphum impegiſſet homo impotens, concito abibat gradu; ſed patientia ſocio alas addidit, vt fugientem aſſequeretur, ac veluti ſi iniuriam feciſſet, modeſtiſſimè veniam pacémque rogaret. Peruuio hæc virtus affulſit. Quæ iam ſequitur Salmanticam illuſtrauit. Villanouani nomen tantâ olim famâ in eo doctrinarum emporio celebratum eſt, vt ad hominem vix mediocriter litteris imbutum, præclariſſimus quiſque Philoſophorum, ac Theologorum vt interioris ſapientiæ magiſtrum adirent. Et ille famam ipſam præclarâ virtutum exercitatione anteiuerat; bis enim in faciem cæſus, ſemel ab irato adoleſcente, iterum ab impudico, quod ſuos illi amores turbâſſet, inſuper habuit, nihílque iuris iræ, aut dolori permiſit.

VIII. *De Jacobo Mirone.*

MIro, quem rerum geſtarum nobilitas Indicæ Xauerij famæ in Luſitaniâ exæquabat, aliam Euangelicæ vltionis viam ingreſſus eſt; interfuerat Miro concioni, ad quam qui dicebat, nec bonus ciuis, nec bonus orator. contumeliarum plauſtra mirum quàm ingenti ſtomacho in Societatem effuderat; luculentior erat iniuria, quàm vt diſſimulari poſſet. nec diſtulit vindictam Miro; deſcendenti è ſuggeſtu obuiàm factus totus ad moleſtiam compoſitus, manum ad oſcula ſibi dari rogat, quod cùm ille facere ſuſtinuiſſet, magna cum reuerentiâ, & quodam animi ſenſu demiſſiſſimè oſculatur. Meruit egregia virtus ſpectantis concionis plauſum, qui lacrymæ fuerunt, quibus ſi quid ex importunè dictis noſtro nomini maculæ adhæſiſſet, id totum potuit abſtergi.

IX. De

Digitized by Google

IX. *De Franciſco Caëtano.*

MIroni Caëtanum ſubiungam, quia qui noſtras ſæpiùs diſſimulamus iniurias, quaſi non dubiâ patientiæ laude, vbi ſanguinis cognatione proximos peti ſentimus, quaſi abſentium legitima ſit defenſio, promptiùs iraſcimur. Iuerat domeſtico procuratori ſocius Franciſcus ad Iudicem neſcio quem, vbi quæ cauſſa poſtulauerat, interiori in conclaui audierat iudex, Procuratorem honoris cauſsâ comitatus, de ſocio cuias ſit, interrogat; atque vbi Sortinum illi patriam eſſe intelligit, nihil vlteriùs quærens, in Sortini Principem Franciſci fratrem inuehi effuſiſſimè cœpit, ac ſtomachum irámque euomere. Poterat obiecta modeſtiſſimè repellere Franciſcus, ac niſi fratrem ſe profiteri vellet, ciuis tamen partes leniter ſaltem ſuſtinere; ſed maluit ſilentio iniuriam deuorare, ac mirâ diſſimulatione perferre, ne dum alterius nomen tuetur, quæ patientiâ maximè continetur, ſuam ipſe perderet vtilitatem.

X. *De Nicolao Arnaia.*

SI ſputis calumniæ conferantur, quibus fama conſpicitur, equidem has putem eſſe fœdiores. Certè vel ipſum ſapientem conturbare potentes ſunt, ſed de vulgari hac ſapientiâ oraculum loqui credere par eſt; nam qui adyta eius penetrarunt, earum aculeos immoti ferunt, ac diſſimulant. Si Nicolao Arnaiæ cætera Chriſtianæ ſapientiæ ornamenta defuiſſent, vel hoc vno ſapiens potuit videri. Grauiſſimis enim calumniis inimicorum arte longè latéque Mexicana regione vulgò proſciſſus, ac vexatus, tantâ egit patientiâ, vt rem totam Deo committeret, & tempeſtatis violentiſſimæ finem domeſtico tranquillæ conſcientiæ in portu, nihil expoſtulans, nihil quærens, nemin͡ique ſuccenſens, ſecurus expectaret. Iuuat ſæpiùs non timere; nam plerumque quamuis magno ſe murmure cœlum miſceat, ſine fulmine detonuit.

XI. *De Balthaſſare Aluaro.*

EAdem patientia calumnias Aluarus nouerat refutare; mouerant quoſdam eximia, quæ ad diuina contemplanda dona accepiſſe Aluarus ferebatur, & ea erant tunc in Hiſpaniâ tempora, vt oſtentantibus ſe per inſcitiſſimam ſuperbiam nouæ *Illuminatorum* ſectæ magiſtris, extraordinaria hæc munera non immeritò viderentur for-

midoloſa. Itaque cum ſuſpicionibus haud dubiæ audiebantur calumniæ, ac viri fama vndique carpebatur. Ad hæc in Patrum conuentu Prouinciali accuſatus, parem ſe virtutum, quod profitebatur, oſtendit magiſterio. Nam & accuſationem, amici vſus conſilio, ſilentio diſſimulatam diſiecit, & interiorem animi rationem libello comprehenſam ad eos, quibus ius erat inquirere, ita tranſmiſit, vt omnia patientiæ librâ expenſa videri poſſint, de re agens, nemine ne leuiter quidem læſo. Quas ipſa virtus falſitatis arguit calumnias, oblocutionéſque patienter ferre, magnum eſſe non equidem negauerim: at vbi virtus ipſa læditur, longè difficiliùs vincimus; nam virtutem nobis detrahi, quàm vitia affingi, impotentiùs dolemus; quia facilius eſt extra vitia viuere, quàm cum virtutibus.

X I I. *De Hieronymo Plato.*

Hieronymus Platus, qui luculento opere religioſi ſtatus bona complexus effecit, vt ſua ſi bona noſſe velint viri religioſi, felicibus eſſe liceat, eodem ingenio, atque eruditione. De perfectione Chriſtiani officij libros plures elaborauerat, iámque ad vmbelicum perductos, ac typis paratos habebat, non ſine magna eorum, qui viderant, approbatione, quum tyronis vnius incogitantiâ perierunt. Iuſſerat Hieronymus chartas, quas in menſâ offendiſſet, concerpere, atque auferre; ille obedientiæ properus, ac parum attentus, vt ea ætas ſolet, libros in eadem fortè menſâ iacentes inuadit, ac temerè concerptos, fœdiùs etiam diſpergit. Quàm graui petitione Hieronymi animum ea percuſſerit iactura, non eſt, opinor, interrogandum; ſed nihilominùs ſuæ mentis fuit, vocis ac vultus, vt etiam renidens exanimati adoleſcentis pudorem timorémque diſcuſſerit. quàm profundè de virtutibus illis chartis diſputaret, vno loco palàm factum eſt experimento.

XIII. *De Jnico Gueuara.*

Sed quamquam librorum ingens amor ſit, ob eámque rem liberis modica nominis traiectione comparentur, vix tamen credam, vbi res agitur, æquari charitatem. Ergo magis etiam aliquanto fuerit Inici virtus, qui acerbiſsimo caſu raptum in tranſitu ignobilis torrentis Franciſcum filium, magnæ indolis adoleſcentem, iámque Patrimonij prolegatum, ac proinde ſummæ ſpei admotum, quum primùm reſciuit, quamquam repentino ictus nuncio, potens tamen doloris

Digitized by Google

loris Deum veneratus,cuius nutui humana ſubmitti fas,ad Cardinales Scipionem Burgheſium,& Odoardum Farneſium,alterum auunculi Pauli V. Pontificatus potentem, alterum Patrimonij legatum, vt eos de filij morte certiores faceret, ſtatim adire non dubitauit. Mirantibus ampliſſimis Patribus, qui tanto in luctu eo ipſe officio perfungi poſſet;atqui reſpondit, in hac religioſâ ſcholâ id diligenter docemus, neceſſitudines deſpicere,ac perturbationibus imperare.

X I V. *De Joanne Beira.*

VErùm ne ſub ictu quaſi tranſactæ minor apud nonnullos virtutis laus eſſe videatur; age duos,tréſve ex illis plurimis proferamus, quorum duriſſimis atque longiſſimis eſt exercita probationibus. Io.Beiræ,cui diues in Molucis ærumnarum mercimonium fuit, ſupra illarum aromata fragrantiſſima primùm occurrit patientia;operum illius compendium, quod in hoc genere toto mihi neceſſe eſt, hîc ſubdam An non igitur patientiæ alumnus,quem naufragio facto tantùm non hauſtum, biduo è tabula ſuſpenſum,Oceanóque in magno vagantem,vnda in littus expuit? Qui ſæpiùs præcipiti perſecutione in ſyluas actus, baccis atque agreſti fronde victitauit? Cui à barbaris propinata venena, paratæ inſidiæ, intentati acinaces? Qui non modò à Medicis ac medicinis, verùm ab omni amicorum ope imparatus, inter acerrimos fidei hoſtes valetudinibus tentatus eſt longè grauiſſimis? Quid hîc attinet enumerare Solis æſtus intolerabiles, itinerum labores incredibiles, victus tenuitatem non ferendam? Mors illi numquam non ante oculos propoſita, ſed quia per illam corona petebatur,interritus Beira mortem, & mortis comites ærumnas magno libentíque animo amplectebatur.

X V. *De Emmanuele Ortega.*

E' Braſilia vbi Ioſepho Anchietæ ſocius ærumniſſimarum peregrinationum rudimentum Apoſtolicæ vitæ depoſuerat, nauigantem Ortegam hæretici piratæ ad portum Boniuenti captum tam dirè vexarunt, vt exercendæ patientiæ in eâ piraticâ naui theatrum inuenerit. Huius ille ſuis in ærumnis, atque moleſtiis cum retinentiſſimus eſſet, in audiendis, quæ in cælites homines impuri maledicta iaciebant, minimè tenuit; nam vt quiſque maximè Deum amat, & ſuis in contumeliis libens ſilet, & illius quacumque poteſt ratione defendit. Ergo obiurgantis libertate irritati piratæ genio

planè Caluiniano fuſtibus debilitant,atque impetu facto in mare deturbant. Verùm qui vndas inter hæreticæ tempeſtatis naufragium fecit in naui, vt quolibet inſanienti Oceano hæreſim ſæuiorem eſſe non dubites,nando euaſit è mari; noluítque Deus fluctibus eam obrui patientiam, quæ vinci ærumnis non potuerat.

XVI. *De Franciſco Lupio.*

MOlucenſibus Beiræ ærumnis Lupij Æthiopicæ iungendæ ſunt, cultis è regionibus hi nobis flores non leguntur; patrij nimirum ſoli indulgentia, & ingeniorum humanitas eam nobis laudem inuident, cuius materiam abundè ſuppeditant barbarorum gentes inhoſpitales.Lupius,quem appellaui,ille eſt,qui ter in exilium actus, inter feras,&,quod dirius eſt,inter latrones ſubterraneo in ſpecu vitam traduxit:qui ab hoſtibus captus infinitâ,& cruentâ ~~in~~ gladiorum licentiâ duram ſeruiuit ſeruitutem: qui corpus ipſe ſuum flagello, ac ciliciis excruciatum in ſpectri formam extenuauit; qui vitam cibo propemodum nullo ſuſtentabat: qui inter acerbiſſimos Romanæ fidei hoſtes vitam ærumnoſiſſimam ita tranſegit, vt,quibus mortalitas poteſt exerceri,omnibus ærumnarum modis toleratis,moreretur demum nudus, omnique ſolatio humano deſtitutus, quippe cui ad pauciores abeunti, præter cadauer ac triti corij fruſtulum, ſuperfuit nihil. O præclaram ad nos deuolutam patientiæ hereditatem, dignam profectò, cui adeundæ Oceani ſæuitiam, ac barbarorum immanitatem, quod & ſtrenuiſſimè factum eſt, ſocij experiantur.

XVII. *De Andrea Ouiedo, Æthiopiæ Patriarcha.*

ADamæ impij Abaſſinorum tyranni truci imperio in horridum exilium non deportabatur,ſed pedes ibat Ouiedus cuſtode addito Æthiope,diro, & inhumano; iámque aſperum ac bene longum iter fuerat emenſus, quùm ſatelles pretium laboris, & cuſtodiæ popoſcit.Neganti Andreæ quidquã eo ſe nomine debere,& daturum ſe tamen,ſi quid ſuppeteret;quòd acceptas pro IESV Chriſto iniurias in lucro haberet affirmãti,homo Barbarus ac prophanus,quem ſacrum Patriarchæ os contra tueri piaculum fuiſſet,audaces iniiciens manus, ſacerdotale linteum iniectámque collo ſtolam violentus abripit. Ingemuit per quàm ſerenâ frõte Andreas,ſublatiſque in cœlum oculis: Ah Domine,ingeminauit.Sed non eadẽ Dei patientia,quæ ſerui fuit. Improbum raptorem,qui duobus iam paſſuum millibus abierat,vltio

numinis

Digitized by Google

numinis veluti œſtro percitum ad Patriarcham retraxit, ante cuius pedes neſcio quid rabido ore infrendens, rapinam quum abieciſſet, incredibili velocitate in ſyluas, montéſve, aut quò aliò ita ſe abdidit, vt nuſquam exinde, quãquam ſedulò quæſitus, apparuerit. Sed Ouiedo tanta poſt hæc fuit patientiæ ſeges, vt vitæ tolerandæ comparatis bobus poſt exilia & cauernas, arare cogeretur. Hoc ego cultu non tantùm animorum, ſed & ſtellarum ſementem fieri poſſe credo.

XVIII. *De Franciſco Xauerio.*

SEd plures in Iaponiam, & nos iterum vocat Xaueriani ſidus nominis, quod quum nuſquam non magnum occurrat, inter Iaponicas, & Sinicas ærumnas ſplendentiſſimè rutilat. Quàm diues illi ærumnarum in Iaponiam nauigatio fuit, quùm latronum celoce vectus, ac ſæpiùs neci deſtinatus, vrgente idolo, mentis adhæc tenebras vexationéſque duriſſimas expertus eſt? Quàm laborioſa illa menſtrua peregrinatio, cùm indigenæ Equiti ſeruitutem pactus, ſarcináque onuſtus, per altas ſiluas, per obuia flumina, per niues, per vepres nudo curſat veſtigio, tantúmque orizæ toſtæ vno menſe abſumit, quantum comitis manicâ potuit contineri, quæ vnicum fuit peregrinantis penu? Quàm formidoloſum, illudentium puerorum ac lapidantis plebis furorem declinare? Quàm deſperatum, triduo naufragum ab vndis iactari, atque inter eiectamenta in littus tandem eiici? Quàm denique miſerum, ſi rem humano iudicio experiamur, in Sanciano deſertâ nimirum in inſulâ, nudâ cubantem humo ſine Medico, ſine pharmacis, ſine hoſpite, tecti, lecti ac cibi egentem, in vltimo terrarum angulo, nullo ſociorum præſente, mactam innumerabilibus ærumnis animam expirare? Sic finire decuit Xauerium hominem ærumnoſum, hoc eſt, verè magnum, vt vno à martyrio gradu diſtans, Chriſto cætera eſſet ſimillimus.

XIX. *De Carolo Spinula.*

PLurimos poſt Xauerium diuite laborum atque ærumnarum venâ Iaponia ditauit; ſed illos præcipuè, quos in hoc fidei funere cælo authorauit. Vnus ille Nangaſaci carcer, in quem compacti ſupra triginta capita quatuor propè annos fuere, dicti fidem abſoluit. Quis fando explicet famem ſitímque? Quis centunculorum tenuitatem, atque rerum omnium nuditatem? Quis cæli iniurias ceu deſuper torreret æſtus leui tabulato protectos, ſiue frigoris, ac vento-

rum penetrabilis vis peruiis, nec ſatis cohærentibus ſtipitibus his, quibus anguſtiſſimo in ſpatio coercebantur? Quis pædorem ac graueolentiam ſordium? Quis moleſtam inuicem modeſtiſſimis hominibus præſentiam, quæ nihil ſecretum eſſe pateretur? Quis vermium, quibus, vt Caroli in epiſtolâ legimus, ex latrinâ, quam in angulo modicam excauauerant, exiſtentibus, oppleti (intoleranda etiam dictu res) moleſtiſſimè vexabantur? Quid ſi aliquid ab hominum diuerſiſſimorum, & quamquam vnâ fide conuenientium, moribus moleſtiæ accidit, quod factum fuiſſe par eſt credere? Vincet omnium oratorum dicendi vim, & impar erit eloquentia ærumnis, quas Caroli aliorúmque patientia ita fortiter tulit, vt martyrio authorarentur. Vincendum ſæpiùs eſt, vt feliciter vincas.

XX. *De Georgio Collibrandio.*

COllibrandio ſeni mitiſſimo, ac laborum ærumnarúmque patientiſſimo illud frequens erat: *Ad vitam æternam*, quo nimirum carmine huius ægræ noſtræ mortalitatis ærumnas egregiè leniri ſentiebat, animóſque addi toleranti. Id cùm domeſticorum ſermonibus celebraretur, & adoleſcentium vnus religioſo ioco diceret, *Ad vitam æternam*, *Pater*; audiuit ab eo veriſſimum verbum: *ſed priùs ad crucem*, *fili.* Quàm bene colligebat de vitâ æternâ, qui priùs de cruce veriſſima ſumpſerat. Nemo illam concluſionem conficere poteſt, qui hanc priùs non ſumpſerit.

XXI. *De ſocijs Braſilianis.*

QVi primi de Societate Braſiliam ſunt ingreſſi, feraciſſimam dulcium arundinum regionem, tot ſunt ærumnis excepti, vt quibus non decorum modò eſt, verùm etiam dulce pro IESV Chriſto eſt pati, inuidiam moueant. Hi viginti numero quum eſſent, caſulam è luto, ac leui paleâ à ſe ipſis conſtructam, quatuordecim in longum, decem in latum pedibus incoluerunt: hi veſtem ex naualium velorum fruſtis, quæ nautæ donabant, atramento vtcumque infectis, ſibimet ipſi ſuebant; hi ligneam illam *Mandiocæ* farinam, & oluſcula in eſculenta, in potum decoctam ex millio frigidam habuere. Hi cæsâ in ſyluis, atque humeris, quantum conniti poterant, conuectâ materiâ templum conſtruxerunt, cui quantum defuit elegantiæ, tantum ſuperfuit pietatis. & hæc illis veluti domi naſcebantur decora, quæ quamquam ad patientiæ laudem ampliſſima

Digitized by Google

ma eſſent, nullis tamen partibus cum iis, quæ pro animarum ſalute peregrinantibus obueniebant, poſſent comparari. Huiuſmodi enim olim fuere, aut etiam nunc alicubi ſunt eæ peregrinationes, vt qui eas ingrediuntur, triumphalia mereri poſſe credam. Itur ad diſſitos, & ſilueſtres barbaros per alta nemora, feris atque ſerpentibus infeſta, & ab orbe condito mortalibus inacceſſa. Itur autem? erraui; etenim ſecuribus cæduntur antiquiſſimæ ſiluæ ab æuo intactæ, atque in tranſuerſum enatis truncis, aut caſu, atque ætate procumbentibus implicatiſſimæ; quúmque vix poſt ferrum pateat aditus, niuibus ſæpe, ſæpe glacie, aut ineluctabili camporum ac paludum vligine excipiuntur. Itaque non ſemel factum eſt, vt integro anno, labore maximo itineris rationem ſideribus metientes, quum apertæ ſilueſtris viæ paſſuum millia c c c. perfeciſſent ſocij, omni rerum neceſſitate vexati, tum demum ſparſos in montibus barbaros indipiſcerentur, ipſis, quas in ſiluis euaſerant, feris immaniores. Ad hæc quicumque huic militiæ nomen dedimus, erudiri fas eſt; patriam enim dubio procul ſic peregrinantes obtinebimus.

XXII. *De ſocijs Paraquarianis.*

HOrum laboribus, quoniam quæ de Cinaloenſibus, cæteríſque in vltimâ ad Occidentem Americæ orâ Chriſtianam rem procurantibus dici poſſunt, eadem iſtis ſunt patientiæ opera, quæ delibaſſe tantummodo volui, libens abſoluam. Regio aſpera eſt, & quæ ſyluicolarum barbaries, inculta. Quærendi barbari per ſyluas, in quibus latibula habent more, ac ritu ferarum: inſeſſæ ſunt ſyluæ ſerpentibus immaniſſimis, ac vaſtiſſimis, quæ ex arborum ſpeculis in viatores celeri lapſu ſe iaculantes, ita complicant replicatis ſpiris, & conſtringunt, vt & viuentibus ſpiritum intercludant, & demortuis oſſa comminuant, oríſque non adeò magni violentiſſimo ſuctu, nam dentibus carent, totum breui hominem abſorbeant, & vaccuam ibi pellem oſſium fruſtillis plenam relinquant; ſed quamquam ingens hoc malum ſit, cultro tamen, vbi ſe bellua circumplicare cœpit, facilè ei venter proſcinditur, quo vulnere debilitata decidit, ac moritur: maius à tigribus periculum, quæ frequentiſſimæ atque ſi fames extimulet, ſæuiſſimæ oberrant. Ad hæc fuit, cùm per implicatos nemorum ramos ſublime ac penſile iter inſtitutum eſt, magno cum fremitu ſubterfluente flumine, certámque perniciem, ſi falleret veſtigium, minante. His in expeditionibus cubare nudâ in humo, ac

ſubdio,

Digitized by Google

ſubdio, famem, vbi annona defecit, herbis pellere, ſitis deſiderium frigida ſedare ſolenne habent. Tum ſupremus cum ſilueſtribus labor exhauriendus; mores inconditi, ingenium mobile, fœda libido, prompta crudelitas; ipſe oris ſonus prorſus abhorrens diſſimulanda ſunt, aut blandiſſimè corrigenda, vt paulatim ſe homines eſſe intelligant, quod niſi fiat, Chriſtianam lucem, quæ pluſquam homines facit, quomodo poſſent intueri?

XXIII. *De Henrico Henriquio.*

SEd ne legentium patientiâ abutar plurima, quæ ſe ingerunt ſcribenti, diſſimulabo ſecurus irarum, quas ignorat patientia: ſatis erit quinquaginta trium annorum laboribus, ærumníſque maximis collectam ab Henriquio in Comorini ora ſapientiam breui eius ſententiâ patientiæ in templo illius immortali cum laude, ac poſterorum bono ſuſpendere. Aiebat neminem ſibi videri religioſum, qui non aliquid lucri quotidie in patientiæ rationes referat. Ille olim, qui nihil dederat, diem ſibi periiſſe dixit, & gentium plauſu benefica hominum generi excepta vox eſt. Iſte diem ſe perdidiſſe credebat, in quo nihil tuliſſet aduerſi; nam quia contraria cæli terrarúmque eſt diſciplina, quæ nobis hîc dextera ſunt, illic ſiniſtra accidunt, & cùm intonuit læuum, ſoſpitamur.

XXIV. *De Yuquio Iapone Sacerdote.*

IN hac ſpe æternitatis vitam agentibus nulla iam nimis longa videri poterit exercitatio, ne illa quidem Yuquij Sacerdotis, qui viginti ipſos annos per ſyluas errabundus, niſi quantum ad animorum ſolatium excurrebat, herbíſque victitans, captus ad extremum, ac feralem demiſſus in ſcrobem Ozacæ celeberrimâ in vrbe triumphauit.

XXV. *De Toma Saillio.*

BElgicis laboribus in Moſchouiâ proluſit Saïllius durè ab Antonio Poſſeuino, cui comes ierat, exercitus. Quamquam enim Sacerdos eſſet, atque pereruditus, coqui tantum partes, & tabellarij obiuit, ac ſæpiùs increpitus, ac parum clementer habitus, eâdem ſemper patientiæ conſtantiâ egit. Itaque Poſſeuinus cognitâ demum hominis virtute, ad illius pedes aduolutus veniam petiit. Virtus enim virtutem allicit.

Digitized by Google

XXVI. *De Leone Henrico.*

EXiguum intra corpuſculi modum contracta Henrici patientia, ingens ipſa omnino fuit, ac ſupra ſpem gigantæâ (vt ita loquar) proceritate. Ibat longiſſimâ in ſupplicatione prior homini parum attento, qui vt erat corpore procerus, elatum ſupra Henrici puſilli, & calui hominis vertice funale cereum præferebat, ex quo perpetuum feruentis ceræ in eius caput ſtillicidium caderet, quod ſeptem ipſas horas, quot nimirum ea durauit ſupplicatio, patientiſſimè diſſimulauit Henricus, domúmque reuerſus, hactenus queſtus eſt, vt diceret per iocum: Enimuerò me vt mancipium egregiè cereo mactaſti ſtillicidio. Qui huius patientiæ magnitudinem voluerit æſtimare, is aliquot ſtillis experiatur; vereor, ne ad illas tota defluat patientia.

XXVII. *De Franciſco Ficarra.*

ADoleſcentem optimum, quem tabes paulatim conficeret omni ſilentij lege ſolutum liberiùs aliquanto agere iuſſerat Prouincialis, vt eâ animi laxatione, diri atque ineluctabilis morbi vis aliquantulâ ope frangeretur. Eius rei Collegij, ad quod ſanitatis cauſsâ diuerterat, ignarus miniſter, quamquam eâ in valetudine extra legitima tempora fabulantem indulgentiùs habere poſſet, maluit tamen ſæpiùs impoſitâ de more publicè multa caſtigare. Nec Ficarra tam præclaram creſcendi occaſionem corrupit. Verùm patientiâ magiſtrâ eam diſsimulauit iniuriam. nullo vmquam facto verbo, aut de ſuo priuilegio, aut de miniſtri acerbitate. Quaſi ideo loqui poſſet, vt glorioſiùs taceret.

CAPVT IV.

De morborum tolerantiâ.

THEATRVM nunc aliud ingredimur, in quo cum ſæuiſſimis morbis quaſi cum beſtiis commiſſos heroas depugnantes videbis. Dabimus viros, fœminas, pueros, puellas; vt enim ætas omnis morbis ſcatet, ita nulli non prompta eſt patientia. Magnum hoc fortitudinis opus, & apud plurimos veteres officiorum magiſtros iniuriâ diſſimulatum.

Amabant illi vel ipsâ morte morborum labores cruciatúſque finire, ſæpiúſque pluſquam parricidali ferro, aut obſtinatâ ciborum abſtinentiâ; ne, quod Atticus aiebat, morbum alerent, impatientiæ litauere. Trunca igitur apud eos fortitudo, & audaciæ propior, quàm virtuti: nobis fatum præuertere non licet, ne Deo ſpectaculum plauſúmque theatri ſubtrahamus. Pulcherrimum hic victoriæ genus eſt, ſilentio, ac ſine gemitu pugnâſſe: quo quis ſæuienti minùs reluctatur, luctator optimus eſt. Qui morbis par fuerit, hunc in acerbis tortorum cruciatibus victorem futurum liberè pronunciauerim; ſæpius enim maior hîc ſæuitia eſt, per cuniculos graſſantium dolorum, cùm veriſſimum illud ſit; Non ſemper maiora eſſe carnificum tormenta, quàm cruciamenta morborum. Et verò etiam, vt cætera paria ſint, annorum ſæpe multorum ſæuiſſimo tractu ac productione ſuperantur. Quàm rarus iam nunc eſt, qui cum tortoribus in arenâ crudelitatis comparetur? Extremæ illæ terrarum oræ, quas ſæuus incolit Iapon huiuſmodi certamina frequenter dedere; nec lentiùs hæreſis rabies, vbi rerum potitur, quæſitiſſimis cruciatibus cum veritate depugnat; quam tamen fluctibus illis cruoris mergere non poteſt. Nobis in altâ Eccleſiæ pace degentibus ſorte datum non eſt, vt aut iugulo ferrum recipiamus, aut beſtias noſtro ſanguine ſaturemus, ſupremámve ignium pœnam interriti perferamus. Proxima eſt palma morborum: vnum aliquem integrâ per omnem vitam valetudine vti, rarum eſt in hac tantâ temporum aut varietate fortunæ. infirma, aduerſa, morbiſque grauiſsimis obnoxia valetudo frequens in hac vltimâ naturæ ſenectâ, & licentiâ vitiorum. Infirma in Medicis ſpes, & quum ſæpe ars omnis aut eludatur, aut grauiùs noceat, eorum errata patientiâ corrigenda ſunt: & cùm vrant, ſecent, amariſque pharmacis intima ſæpiùs torqueant vltra carnificum immanitatem: aduerſùs eorum etiam imperia firmandus eſt animus. Patientia ſola eſt, quæ deſperatâ corporum libertate, eorum animos, qui eâ ſapienter vti volunt, in libertatem aſſerit extra omnem valetudinum impotentiam. Sat bene valet, qui animo valet: ſeruulos domi ægrotare, haud multum dolet, qui eorum operâ non vtitur: animus, qui ſibi ſufficit, quamuis ægritudine membra tabeſcant, maior eſt, quàm vt ideo æger ſit: atteri compedes, carceriſque parietes impelli, vinctorum votum, non metus eſſe conſueuit.

Digitized by Google

I. *De Philippo II. Hiſpaniarum Rege.*

NVlla eſt morborum reuerentia aduersùs rerum dominos, & neſcio, an cuiquam inſultarint inſolentius, quàm Philippo II. Regi maximo, ac ſapientiſsimo Hiſpaniarum. Coniurâſſe videbantur in vnum caput morborum ſæuiſsimi, nec carptim, aut duello, ſed collatis ſignis, totáque acie impreſsionem facere videbantur febrium, vlcerum, podagræ ac chiragræ dolores atrociſsimi. Vnus tamen omnibus par fuit, & qui virtutis tenor fortunam non ſemel aduerſam exceperat, non inter valetudinis incommoda mutauit. Eadem languenti forma, quæ olim imperanti temperamento maieſtatis ſerena; pallor ipſe adrepentis mortis magnâ dignus animâ, nullo timore degeneri: nec minor vocis conſtantia querelis procul, ſed magnas in preces collatæ, non quidem deprecantis ea cruciamenta, ſed vt criminum ea eſſent piacula poſtulantis. Cecidit inuictus morbis, qui fortunæ vixit imperuius, & quæ licentiâ ſupremi faſtigij peccauerat, patientiâ ſupremæ mortalitatis par eſt credere deterſiſſe.

II. *De Pio V. Pont. Max.*

PAri patientiâ Pius ſupremam valetudinem, quamquam dolorum ac cruciatuum acerrimam, excepit. Calculo quinquaginta ipſos dies aſsiduè tortus, donec vita exprimeretur, Pontificiæ patientiæ maieſtatem, cuius erat ſeruantiſsimus, non querelis, non clamoribus, non gemitu indecoro, non vultu infregit. Superfuit doloribus animus, vt & religioni operam dare, templa inuiſere, Rempublicam componere, quæque eidem ſalutaria deſtinauerat, promouere poſſet. Nullum profectò potentius *Elixer* (vt ab Arabibus mutuatâ voce iam loquimur) animæ iam iam fugienti ad vitæ officia reuocandæ fornacibus nobilioribus coquitur, quàm quod roboris inuicti morborum domitrix inſtillat patientia.

III. *De Joanne Auila.*

HVius tantæ in hominibus patientiæ vim omnem, atque ortum præclarâ vſus imagine ſuis olim diſcipulis Auila explicabat. Vidéſne fabros ferrarios, vt candentis ferri maſſam validis ictibus tundant, & qualibet induant figurâ? Vnde tanta metallo ferendi conſtantia? Reſiliret profectò, niſi grandi forcipe prehenſum idem, qui tundit, ac fingit, ſub ictu validè contineret faber, tantúmque firman-

do metallo, quantum tundendo, virium adhiberet, ne validiore ictu excuſſum artem eludat. Quæ in hac noſtrâ imbecillitate naturæ tanta eſſe poteſt animi firmitas, vt morbis veluti malleatoribus corpus obiiciat immotum, animúmque præſtet nullâ victum querelâ? Nimirum idem, qui affligit, alleuat Deus, & quos duriùs fingit, validiùs firmat. Idem ipſe quondam nocturnis doloribus victus, quùm leuiſſimo gemitu inducias impetraſſet ad ſomnum, manè, vbi euigilauit, poſtulati pœnitens, auditúmque ſe dolens, ſe à Deo egregiè vapulaſſe, ac colapho cæſum fuiſſe profeſſus eſt; quod patientiæ per ea cruciamenta operandi materiem ſibi ſubtraxiſſet.

IV. *De Catharinâ Godiniâ, Carm. Diſcalc.*

QVam ſibi pauculis horis ſubtractam doluit Ioannes, eâ per annos plures abundauit Catharina Godinia patientiæ exercendæ materiâ, morbis, & quidẽ adeò inſuetis, ac multò ſæuiſſimis conflictata, vt quum propè vltra fidẽ ſint, Magnæ Tereſiæ contra propoſiti leges, fidẽ hîc appellem. Adoleſcentula clariſſimi generis, inter nuptiarum meditamẽta, in Chriſti Domini è cruce pendentis ſignum oculos caſu fortè coniecerat, quũ mutato illa vnicâ viſione animo, & iam certa Deum ſequi, virginitatem ſuam illi voto mãcipauit, nouóque ardore mentis elata Martyrũ victorias, & triumphos præoptauit. Audita eſt; quamquam non iidem, ac Martyribus hoſtes illi fuerint decreti, quos fortiter excepit, ac vicit. Decem & ſeptem ſolidos annos lectulo ferè perpetuò affixa torquentibus veluti in equuleo morborum ſæuiſſimis lætabunda tranſegit. Laborabat febri hecticâ, continuâ, phthiſi, carbunculis, morbo articulari, hydrope, iſchiade, cardiacâ, hepatis calore adeò violẽto, vt interulæ tantùm nõ conciperent ignem. Et, ne minor à Medicis virtutis occaſio daretur, quinquagies, quod vix vlla audiuit ætas, ſectâ venâ ſanguinem miſit, nec tamen patientiam amiſit; ſæpiùs cucurbitulis eodem exhauſta eſt, indito etiam ſale, quod Medicus neſcio quis diceret, plurimum conducere venenatis humoribus euocandis: ſæpiùs cauterio inuſta, bis ad ſupremam luctam inuncta eſt, animo inter hæc omnia adeò tranquillo, ac ferendi auido, vt ferrum, ignémque, quum ſecanda erat, aut inurenda moræ increparet. Huius ergo patientiæ probationem breui morti anteferendam puto. Certè tot hîc ſunt mortis imagines, ac meditationes, quot morbi, aut morbis ſæuiora remedia: vt ergo votis, nec citra ſanguinem factum eſt ſatis, momento conualuit, votique rea Monacham induit.

V. *De*

Digitized by Google

V. *De Vrſulâ Benincaſâ, Virgine Neapolitanâ.*

IVngamus Hiſpanicæ Virgini Neapolitanam Vrſulam Benincaſam, cuius patientia, cùm, quod illi maximè cordi eſt, vitâ totâ in eius delituiſſet ſinu, poſt mortem nullo iam vanæ gloriolæ metu, prodita eſt. Quàm acres, ac vehementes ſint calculi doloris, vt neminem experimento ſcire velim, ita vnum aliquem eſſe, qui non aliquando audierit, non opinor: itemque neminem tam duræ, atque horridæ virtutis, qui laborantibus, ſin minùs clamores, atque eiulatus, quales plerumque viris etiam fortibus expreſſit doloris immanitas, gemitum tamen aliquem, aut ſaltem leuem vocis ſignificationem non permittat. Vix igitur credi poſſet, niſi poſt mortem ſecto corpore id factum eſſet palàm, prægrandem calculum eam tamdiu cruciâſſe, quamdiu quotidianis dolorum incrementis ad eam euaſerit magnitudinem; quos illa dolores adeò diſſimulauit, vt nemo querentem, nemo leuiter ingemiſcentem audierit, nemo, vt verbo dicam, ſciuerit. Quantum hîc licuit patientiæ, quæ ſibi ex illo calculo ſuper Aerythræas gemmas illuſtriore, coronam efformauit?

VI. *De Fauſtinâ Virgine Neapolitanâ.*

NE inter Neapolitanas delicias minùs vigere patientiam quis credat, obſiſtet alterius virginis à Cacciaquerrâ laudatæ virtus. Fauſtinæ nomen erat, omine minimè falſo. Hæc longis valetudinibus ac perpetuâ tabe ita erat exhauſta, vt vix pelle oſſa continerentur. Roganti Cacciaquerræ, an ſatis adhuc dolorum eſſet (nam arcanorum conſcius erat, animíque moderator) minimè gentium, inquit, ſupereſt adhuc votum, quod audiri velim; cur enim, quod reliquum eſt huius corpuſculi vermes, ſi modò id gratum Deo, non exedunt? Præſtiterat integram virtutem & morbi vim ferendo, & miniſtrantium negligentiam iniuriámve diſſimulando, qui colluendo ori aquam florum fortè fœtidam ſæpiùs dederant, cum gemitu leuiſſimo, patientiam ſibi violare viſa, dictum reuocauit, addidítque ſi vel efformato leuiter Crucis ſigno febrim, ſanguiniſque excreationem, quâ conficiebatur, abigere poſſet, ſe manum digitóſque non eſſe moturam. Tanta virtus vigeſimoquinto ætatis anno abſumpta eſt.

VII. *De Eduardo Torgmontono.*

ALtiùs etiam aliquantò in Eduardo Torgmontono ſe ſe extulit tolerantia. Conflictabatur adoleſcens optimus in vrbano An-

Digitized by Google

glorum collegio ſupremâ valetudine, quum in ipſo æſtu ſæuientium dolorum miro cum riſu, atque oculorum hilaritate; Nunc, inquit, ego lubens in eculeo Anglicano penderem; ſperarem enim aliquanto illorum cruciatuum auctu dignam me victimam, ac Deo gratiſſimum patientiæ fore holocauſtum. Quid hîc ego addam, quum hæc vox ipſam vincat admirationem?

VIII. *De Dominico Anſalonio.*

ET miramur adoleſcentes in patientiæ exercitu merere, in quo & pueri non indecorè conſpiciuntur. Prodibit Dominicus Anſalonius puer, & quamquam ferrum, quod ſemel fuerat expertus, primò refugiat, ac reluctetur, mox tamen collecto animo, & Chriſti cruciatuum meditatione, quæ patientiæ pharmacum eſt ſalutare, obfirmato, brachium ſecandum vrendumque præbebit immotus, & Medicos hortabitur, vt agant. Enimverò quantumquiſque animum induxerit, tantum ferendo eſt.

IX. *De Camillo Lellio.*

REgrediamur ad patientiæ magiſtros, & veluti aliptas, quos longiſſimis morbis exerceri par fuit, vt omnes ſcirent vincendi artes. Magiſtrum planè in hac palæſtrâ Doctorémque habemus Lellium, qui annos ſupra triginta grande in crure vlcus ac dolorum fœcundum ita tolerauit, vt etiam perpetuo aut peregrinatione, aut decumbentium miniſterio fatigaret, nullâ eam ob rem datâ à laboribus requie. Iuge hoc, ac domeſticum tormentum fuit, nam quoties gradum faceret, toties vlcus recrudeſcebat. Sed ille ſpernere didicerat, & ſpernendo leuius facere; quod ſi ex incurſu, aut offenſione grauius aliquid accideret, tum demum non ſupplicia, ſed merita ſibi è ſuo corpore gigni arbitrabatur.

X. *De Maria Principe Parmenſi.*

ADoleſcens, & Princeps, & non vnius prolis mater quum ad eam felicitatem matureſceret, quæ fœminam beare poteſt, longâ primum tabe acerrimè conflictata, & in lectulo excruciata, mox à Medicis eſt conclamata; quà cùm in valetudine omni, tum præſertim in vltimo vitæ actu patientiæ ſimul exemplum admirandum dedit, ſimul quod illius præcipuum eſſet firmamentum, oſtendit. Suprema enim incumbente neceſſitate, admonentibus qui excedenti Principi

Principi aderant, vt à Chriſto Domino, cuius in cruce ſuffixi atque traiecti ſigillum ad complexum, & oſcula Chriſtiano ritu poſtulatum acceperat, pro veteris pietatis familiaritate ampliationem poſtularet. Ego ne, reſpondit, ab hoc Deo pro meis ſceleribus tam immaniter habito, vllam à ſupremis hiſce doloribus vacationem audeam poſtulare? Non faciam; hic enim morientis Saluatoris habitus patientiæ admonet, atque imitationis.

XI. *De Renatâ VVillelmi Bauari.*

PRincipum fœminarum, quaſi alieno in ſolo prouenientis patientiæ maior, opinor, eſt admiratio, quippe quarum ſupra ſexus imbecillitatem fortunæ etiam indulgentia molliſſimè altis animos frangat. Sed quas minimè huic pugnæ pares opinamur, adeò confirmat patientia, vt victorias ac triumphos deportent. Certè Renata acerrimè pugnam cientes morbos, doloréſque paracerbos adeò egregiè vicit, vt quamdam aduersùs illam induiſſe reuerentiam viderentur. Quamquam enim diu noctúque ſtrenuè oppugnarent, quibus tamen diebus aliò conuertendæ vires erant, ac religioni operandum, modeſtè quietem dabant, in certamen nouo capto impetu poſtea redituri. Sed quam pietas obarmauerat,ad victorias ac triumphos exercebant. Cultioribus enim in hortis non niſi quæ roſas progignunt, ſpinæ ſuccreſcunt.

XII. *De Joanna à ſancta Cruce.*

QVod ſibi olim illatum à doloribus bellum canebat Sionius Vates,nullam oſſibus ſuis pacem eſſe defiens,eodem perdiu exercita eſt clariſſimæ per Hiſpanias famæ virgo Ioanna, cui felici cum omine à ſancta Cruce cognomen fuit adoptatum. Deartuauerant enim, motis ſuis de ſedibus oſſibus, ignoti generis,ſed diræ crudelitatis morbi;atque ita conglobârant,vt veluti pilam haberent. Sed in eâ membrorum omnium contractione dolorum pleniſſima, patientiam explicauit liberrimam, atque immota depugnans, doloribus tandem omnibus ſuperfuit, vt quamquam paulo aſperiùs circumducta vitæ periodus liquidiſſimo diuinæ voluptatis ſenſu ad numeros clauderet beatitatis.

XIII. *De Paulo Montorſano, Clerico Reg. Theatino.*

POdagræ ſi non infringendæ, at aut certè leuandæ nullum querelis præſentius eſſe remedium Philippo II. Hiſpaniarum Regi dixiſſe

Digitized by Google

dixiſſe olim Mercatum clari nominis Medicum ferunt; ſed longè præſtantiùs à patientiâ dedicerat Montorſanus, quem diriſſimè cruciatum lætiſſimo animo ludenti, quàm quiritanti propiorem, ea cruciamenta perdiù toleraſſe illius familiæ produnt annales; dicebat enim per iocum membris ſuis miram ineſſe charitatem, quòd traditas inuicem ægritudines exciperent, ac fouerent.

XIV. *De Joanne Vincentio Pinello.*

PAucos admodum eſſe, quos diu litteris operatos lenis & morbis diuturnis incomitata mors è theatro dimittat; nullíque terrarum grauius, quàm Parnaſſo incubare cælum; & Ægrimoniam, ix. ſororibus decimam accedere, illi maximè queruntur, qui quaſi mons ille eſſet execratus, inclamant. Eamus omnes. Vt vera loquantur (neque enim rixari cum validioribus animus eſt) ab iiſdem ſtudiis litterarum, quibus vires atteri, ac mortem per varia morborum genera citiùs acciri putant, animus ad fortiter ferendum validiſſimè inſtruitur. Inclaruit ſuperiori ſeculo Pinelli nomen per omne litterarum genus animum Patauij L. ipſis annis exercentis. Sed, me quidem iudice, clarior hominis tolerantia fuit. Excruciabant exedebantque diris modis ſtranguria, tabes, febris continua, calculus, ſed nihil ab illo exprimere poterant, vt viciſſe viderentur. Tam ſui potens fuit, vt dolores acerbiſſimos Medico ſolùm indicaret, ne officio deeſſet, cæterùm lætâ fronte oculíſque cum amicis colloquia de ſapientiâ miſceret iucundiſſima, eáque erumpentibus interdum gemitibus quamquam leuiſſimis ac furtiuis, vix ſubinde pateretur interpellari, ne omnino dedoluiſſe, quod procul abeſt à virtute, aliquis crederet. Gemit aliquando patientia, non vt queratur, ſed ne ſuccumbat.

XV. *De Virginio Caſarino.*

LOngiori adhuc certamine Virginij virtus probata eſt: octenni ſpatio lentum ac miſerum in modum, in ipſo ætatis flore contabuit vir Muſarum hominúmque eruditorum, ac principum delitiæ. Sed qui, non vt ingenium oſtentaret, ſed vt animum coleret, litteras tractare didicerat, earum bono vtens, vel leui querelâ patientiæ iura violare auditus eſt numquam. Quod ſi quis ideo in eo viro minùs mirabile exiſtimat, qui puer adhuc diffractâ inter equitandum tibiâ, caſum ipſum curationémque moleſtiſſimam ſine gemitu

mitu tuliſſet, is idem facit dicenti non ideo clariſſimos Solis in meridie radios eſſe, quòd nullis nubibus violata aurora prodierit. Scio pueriles exercitationes multum conferre virtuti, ſed quæ animos ac robur addunt, laudem non minuunt.

XVI. *De Bartholomæo Martyrum, Ord. Præd. Archiepiſc. Brac.*

ADdamus fortibus factis, vtilia dicta, vt patientiæ artem abſolutam publicemus. Quoniam ergo doloribus ac morborum cruciamentis egregiè animam expiari, quóque hi acriùs vrunt, eo piacularis ignis vim magis retundi ſapienter intelligebat Bartholomæus, ob hanc cauſſam, quum grauiſſimè diſcruciaretur, illud ſubinde cum Deo agens repetebat: *Domine da hîc patientiam, & poſtea indulgentiam.* Quas nobis frugiferas pœnas eſſe non dubitamus, eas fortiter ferre ipsâ vtilitate blandiente aſſueuimus.

XVII. *De Matthæo Baſſiano, Capucc.*

VIs ardentiſſimi animi, & laborum admiraculum tolerantiſſimi vndecim integros annos diarrhœâ exhauſtus tantum abeſt, vt aut dolori, aut querelis ſe daret, vt amicum facilem promptámque medicinam morbo longè moleſtiſſimo pollicentem, non diutius tulerit; nolle dictitans ſuum ſibi ſurripi theſaurum, ex quo tot caperet animus opportunitates. Arida quidem dolorum regio eſt, vbi nulla herbeſcat viriditas voluptatis; ſed meminiſſe oportet dites metallorum venas aſperrimis montium, ne otioſis, aut delicatis pateant, ſapienter abdidiſſe naturam.

XVIII. *De Thoma à Roſario, Ord. Prædic.*

HOc adeò ſibi perſuaſerat Thomas, vt amicos facilem grauiſſimarum valetudinum, quibus affligebatur, curationem pollicentes, ne ſibi malè ominari vellent, non ſine lacrymis deprecaretur. Quid enim homini triſtius accidere poſſit, quàm domeſticam virtutis per tolerantiam exercendæ materiam ſubtrahi? Pluribus quinimo ſe corporibus libentiſſimè, ſi fieri poſſet, optare ſe hanc pugnare pugnam, vt ex illis omnibus quaſi bene ſubactis agris rerum dominus animus fructus multo caperet vberrimos.

XIX. *De Balthaſſare Comite à Thanhauſen.*

POdagræ cruciamenta vt effugeret, ſi Ælium Præconinum pedes ſibi veneno inunxiſſe, atque eâ parte præmortuâ ſuperuixiſſe

Ioan. Rhò virt. hiſt. V legimus,

legimus, ne vmquam patientiæ viueret. Ignorabat enim, quamquam nobilis eſſet Grammaticus, prima rudimenta ſapientiæ, cuius etiam interiora Balthaſſari V.C. explorata fuiſſe neceſſe eſt, quum atroces inter podagræ cruciatus conſolantibus diceret, nihil conſolatione illis opus eſſe, quibus cum Deus tam indulgenter ageret. Qui enim nos ſumus, quos Deus caſtigare dignetur? Nihil ego ſublimius ab ipsâ Thebaide expectauerim.

X X. *De Joanne à Cruce, Carm. Diſcalc.*

NOn conſuetis experimentis magnanima Ioannis virtus erat probanda: itaque ſuper acerrimos dolores, ac putreſcentium tibiarum cruciatus, acceſſere Præſidis, hominis planè importuni, incommodæ ſuſpiciones opinionéſque à viri virtute alieniſſimæ, quibus ille imbutus nec verbis parceret, & quæ leuando morbo ab amicis ſubmittebantur, tanquam mollitiem fouerent, ac diſciplinæ rigorem infringerent, ægro ſubtraheret. Hanc ergo hominis acerbitatem omnem mirâ diſſimulantiâ tolerauit diuinis olim aſſuetus, ob eámque cauſſam facili ad eadem animi perfugio, vnde humana omnia, vt procul, & vilia, deſpiciuntur.

X X I. *De Stephano Iuſtitia, Ord. Minim.*

COEcitatem, tenebráſque quum primùm illis damnatus eſt, impatientiſſimè tulit, mox conuerſo in meliora animo adamauit Stephanus, qui, quòd patientia in dies validior eſſet, corrupto in vulnus genu acutiſſimis ac perennis cruciatibus tentatus eſt; qúumque & plura ferre poſſe videretur, dæmoni cruciandus traditur, qui non ſegniter tortoris officio fungeretur; ſed impenetrabili patientiæ loricâ petitiones omnes refutante, qui primo cœcitati ſuccubuerat, vt reſumptis armis pugnauit, omnium victor euaſit. Cur enim ſemel victi timemus, qui iterum poſſumus vincere? In hoc bello licet ſæpius errare, numquam propterea deſperatâ victoriâ, ſi velimus inuadere.

N O S T R A.

I. *De Ignatio.*

CRebris Ignatij virtus exercita eſt valetudinibus; ne quid in illo ad perfectum virtutis magiſterium poſſet requiri. Conſtans enim

enim ſemper,& tranquilla homini patientia fuit, non modò morbis, ſed improbis curationibus inexpugnabilis;quod difficilius eſſe arbitror,quaſi qui morbos aut Dei iuſſu, aut naturæ labe,aut proprio errore contractos modeſtè ferunt, hominum aut ignorantiæ, aut improbitati legitimè iraſcantur. Adoleſcente Medico vtebantur ſocij parùm docto, nec multùm attento; hic interno calore languenti Ignatio,adeò calida omnia medicamenta adhibuit, vt exiguo ac generoſiſſimo mero ad potum dato hepar incenderet,corruptáque ſtomachi temperie dirè cruciaret, multáque iniectâ veſte ad continendum calorem,haud dubiè enecaret.Quo in periculo Ignatius,quamquam inſcitiam adoleſcentis ſentiret, ſéque eâ curatione periclitari videret,nullum tamen verbum eâ de re fecit, nec minimùm queſtus eſt,præclaram ſibi patientiæ ſegetem oblatam tacitè ſecum gaudens. Verùm frementibus domeſticis,atque indignantibus vnius nec optimi Medici negligentiâ communem parentem perdi,Alexander Petronius euocatur, qui vociferans hominem calidis fomentis ſuffocari,datâ affatim frigidâ apertóque auræ cubiculo, quum ſalutem reddidiſſet,interrogare auſus,inepta imperia,atque in non dubiam perniciem vrgentia exequi cur ſuſtinuiſſet, nobile illud & patientiæ tuendæ ab obedientiâ commodatum Laconiſmum elicuit.Obediendum eſt, nec in eâ cauſsâ verbum ampliùs addidit Ignatius.

II. *De Fabio de Fabijs.*

SEnem puſillo & gracillimo corpuſculo incurrens forte taurus, quem latrantis catelli importunitas in rabiem egerat, cornibus in altum iactauerat, ac mollem herbarum in thorum delapſo crus impacto cornu lacerauerat paulo infra ſuram, vulnere adeò enormi, vt ſecandum, quamquam cum periculo mortis, Medici iudicauerint, nec mora, ſtatim ingenti cruciatu conuelli cœpti ſunt nerui, totúmque corpus dirè concuti. Iacebat vir virtutis verè maximæ eadem, quâ valens agere conſueuerat fronte, ac de Republicâ noſtrâ (nam tum forte comitia, quibus Mutius Vitelleſcus creatus eſt Præpoſitus Generalis, habebantur,) conſulentibus Patribus reſpondebat; ſed illa germana patientiæ vox fuit, quam Marcellino Albergotto viro religioſiſſimo de ſalute, ac de vulnere quærenti reddidit. Bene ſatis ſe habere; vulnere quidem coaleſcente: verùm ea qualicumque neruorum conuulſione duas tréſve intra horas hinc ſe eſſe migraturum. Num-

Digitized by Google

quam mori debuit, qui mortem cruciatibus ſe inuehentem tam placidè morabatur.

III. *De Gulielmo Fauchelio.*

NVllum ego hominem audiui aliquando, qui atrociori, quàm Fauchelius cum morbo, aut diutiùs depugnauerit. Adoleſcentem Logicæ præceptis operam dantem inuaſit, & plures per annos exercuit dira valetudo, quæ Medicis ignorata, nullo ab his nomine inſignita eſt; concutiebatur violentiſſimè totis artubus, & manus bis térque validiſſimè complodebat, tunc pectus pugnis quanta poterat vi incuſſis plangebat, totúmque ſe ita euibrabat, atque veluti tormento excuſſum eiaculabatur, vt binos ei perpetuò adeſſe, ac manibus exceptum, ne ad ſolum affligeretur impetu ipſo, ſequi neceſſe eſſet: vbi in lectulum erat repoſitus, ingenti cum ſuſpirio animã trahebat. Hoc illi propè continuum erat: ſubinde verò contractus in globum, informem in modum ita torquebatur, vt vel aduolantes inſidentéſque muſcæ acerrimum ipſo leuiſſimo attactu dolorem afferrent. Acceſſit caſtaneæ inſtar, ſed magnis exaſperatus acuminibus calculus, quo renes continenter configerentur, quem ſecto corpore videntes inhorruerunt, Medici dolorum immanitatem coniectantes. At nulla tanta fuit atrocitas, quæ adoleſcentis patientiam vinceret; animo ſemper ſupra valetudinis mala eminente, ac ſibi præclarè conſtante, ſéque omni virtutum cultu diligentiſſimè exercente. Incredibile eſt, quouſque virtus eniti poſſit. quantum morbi ſæuire poſſunt, tantundem animus ferre, & quum illi vltimo in mortis conatu deficiunt, huic demum relatâ victoriâ magnificè triumphat.

IV. *De Joanne Ribera.*

VT cum veteranis athletis validiſſimi comparantur antagoniſtæ, ita viris virtute magnis grauiſſimæ valetudines; præmium laborum eſſe videntur creſcendi oblatæ occaſiones; & plerumque plus in lectulo, quàm in theatro proficimus. Frugiferam diu operam Philippinis barbaris nauauerat Ribera, quùm Deo priuatim illum exercere viſum eſt. occupat hominem dira elephantiaſis, totúſque abit in vlcera; nec tenus cute virulenta ſe continet tabes, interiora viſcerum ita corrumpit, vt intercepto ſubinde ſpiritu, linquente animo collaberetur. Has inter tantas atrocitates perpetua hominis occupatio erat Deo, quàm maximas poſſet, gratias agere, ſéque tanto imparem

Digitized by Google

parem beneficio profiteri; qui, vt ſibi conſtaret animus, rerum à Iobo geſtarum aſſiduâ lectione recreabatur.

V. *De Joanne Baptiſta Tuballino.*

TVballino præclariſſimæ indolis adoleſcenti, humaniores litteras auſpicatò profitenti neruos quidem omnes corporis ita ſoluit improuiſa paralyſis, vt lectulo per vndecim annos affixo, lingua tantùm ad imperium animi prompta ſupereſſet: ſed virtutum neruos non debilitauit, quos ille imò intendit magnâ quadam, & admirabili contentione. Nihil queri, expoſtulare nihil, propria illi fuit laus, & præſidibus vltrò inuitantibus, vt deſideria ſignificaret, nil ſe negaturos petenti, gratias quidem agere, ſed beneficium remittere. Itaque ore perpetuò renidenti, Dei laudes quotidianas, atque aſſiduas habere, illáſque gratiarum actionibus cumulare ſolebant; quibus quum vndecim, vt prædixi, annos in hoc mortali tirocinio impendiſſet, dignus, qui cum melioribus eas diceret, viſus, validioribus ab ipsâ paralyſi animæ pennis hinc euolauit.

VI. *De Ferdinando Cendelio.*

IN hoc ipſum corpus, in quo valetudines ſibi maximè dominari videntur, mirum animi ac virtutis imperium eſt, illíque habitum pro arbitratu fingere ſolent. Quid tam commune ſæuâ hydrope, aut etiam ſæuiore ſtranguriâ laborantibus, quàm diſtorquere os, frontem corrugare, ſupercilium adducere, membra iactare? Ardor ille, quem ſtranguria vbique acri ſpargit humore, haud aliter tolerari videtur poſſe. Negabit hoc tamen Cendelius præſtantiſſimæ, ac præſentiſſimæ virtutis vir, qui poſt diuturnam cum hydrope luctam ad extremum pluſculos dies ſtranguriâ paulatim enectus, non os mutauit, non corporis habitũ, ſed qua olim valens agebat, totius oris hilari, atque in modeſtiam compoſitâ grauitate, ſupremo certamine defunctus eſt.

VII. *De Stephano Tuccio.*

IMmenſis angoribus æſtuare Tuccium fuit neceſſe, cui enormis in ceruice tumor, *nattam* vocant, continuo auctu excreſcens lentiſſimâ in morte ad extremum, compreſſis faucibus, ſpiritum interclusit. Nulla illi quies, niſi corpore genibus excepto & in lectuli ſpondam acclinato; demum, quum nihil per anguſta faucium ſine præſenti ſuffocatione tranſmitteret pingui aſſæ, ac fumantis adhuc è furno panis odore vitam vltimis diebus omnibus mactam doloribus

V 3 ægerrimè

Digitized by Google

ægerrimè traxit. Hic diuturnâ maximarum virtutum exercitatione calidus patientiam pacémque animi nullâ hoſtili turbatam impreſſione retinuit, atque amicis ſubinde rogantibus, quî tantam dolorum ferret acerbitatem, cùm vix ſpiritum anguſtiſſimè meantem poſſet in verba formare, libenter, libenter, reſpondebat, & magnitudinem animi morbi immanitate maiorem vultu, oculiſque præferebat.

VIII. *De Leonardo Leſſio.*

PRoductior aliquanto Leſſij exercitatio fuit, vt qui plures annos legione morborum veluti obſeſſus, numquam tamen potuit expugnari. Imò, quia liberior illi erat animus, admirabatur ſubinde homo diuinæ prouidentiæ contemplationi aſſecutus, quid ita ſe vnum homuncionem, nihili vt ille quidem ſentiebat, de cohorte amicorum elegiſſet Deus, quem tam diris, ac validis hoſtibus obiiceret, quibus vix Hercules aliquis virtutis ac patientiæ par eſſe poſſet. Itaque & Deo gratias habens, & de ſe modeſtiſſimè ſentiens, gemino hyperaſpiſte patientiam, ne tam denſo vndique ab hoſte vulneraretur, obarmabat; quæ enim ſola depugnat patientia, cui latus ſociæ virtutes non tegunt, vix eſt, vt abeat in vulnerata.

IX. *De Ignatio Balſamo, & Nicolao Romæo.*

DVodeuiginti acerbiſque morbis conflictabatur Balſamus, & iuxta cognominis arboris ingenium vndique vulneratus admirandæ virtutis odorem ſuauiſſimum afflabat; cùm enim vel numero ipſo poſſet obrui, quo ille maior erat, eo erigebatur alacriùs, ſuáſque domeſticas appellabat beatitudines, quibus vnica illa, quæ procul dolorem habet & luctum, poſſet comparari. Romæus verò gente Belga calculum, quo excruciabatur, adamantem ſuum eximij ſanè pretij appellabat; quis enim vmquam tam nobilis indicaturæ adamantem Peguanis è montibus fodit, quo emi cælum queat? ſectus, vt per vulnera conualeſceret, eâdem egit conſtantiâ. Virtus virtutem parit, & patientiâ vſu firmatur, non atteritur.

X. *De Franciſco Caëtano.*

VOtum patientiæ pati eſt; quòd ſi defugiat, ocyùs languet, & vitali deſtituitur ſucco; parum in hac arte intelligunt, qui inepto deliciarum lenocinio dum morborum moleſtiam leuare ſe putant,

putant, patientiæ neruos ſuccidunt. Eapropter Caëtanus longâ tabe paulatim vires, vitámque exedente, ſemper intentus, & adductus blandimenta quæcumque aſpernari, &, quantum fas erat, nihil de veteri duritie remittere. Accidit quondam ad genua Noſocomij domeſtici curatoris, & quamquam ille nobiliſſimi atque ſanctiſſimi adoleſcentis demiſſione attonitus, ſurgere iuſſum etiam alleuaret, perſeuerauit tamen, nec antea ſurrexit, quàm victus ille prolixè polliceretur ſe molliùs, atque indulgentiùs, quod Caëtano dolebat, in poſterum minimè habiturum.

XI. *De Joanne Plaza.*

QVàm acerba ſint Arthritidis cruciamenta, quis dignè queat explicari? Nullus equuleus, cataſta, & fidiculæ nullæ ſunt, quæ ita ſæuiant, vt per omnes membrorum articulos fuſus inimicus humor; vincit hic plerumque patientiam, vocéſque elicit doloris pleniſſimas. Sed gregariam ego patientiam vinci dixi, ſi, quæ altioris ordinis eſt, hoſtem ſuſtinet, quantumuis ſæuiat. Et quidem Ioannem ita ſupremo vitæ triennio corripuit, vt vel leuem amicæ manus attactum ſine acerrimo doloris morſu non toleraret. Hæc inter animo conſtanti ad Deum mente ac voce conuerſus ſæpiſſimè vſurpabat. Dum à te peregregiè vapulo, ego interim Pſalmum quinquageſimum, pœnitentiæ nunc meæ, ac miſericordiæ olim tuæ teſtimonium ſanè luculentum recitabo.

XII. *De Nicolao Bureno.*

HVcuſque patientia totum animum occupâſſe, virêſque pugnantium exhauſiſſe videatur; ſed qui ſequuntur, etiam in alia ſufficere, nullo quidem patientiæ damno, ſed magnâ potiùs cum laude, quæ ſuis tantum etiam animorum afferat, vt magna audere poſſint. Quis quotidianas Bureni occupationes audiens, non integræ valitudinis ac validarum virium fuiſſe credat? Ille aures peccata expiantibus aſſiduè dare; ille decumbentes inuiſere; ille in ſupremo agone luctantibus ſedulò dies noctéſque adeſſe; ille domeſticæ diſciplinæ obſeruantiſſimus agere; quem non prævalidum fatiget iſta contentio? At Burenus quum iſta præſtaret, annos XII. perpetuo lateris dolore veluti confoſſus ſomni ac quietis partem nullam capere poterat, ſed crebro vomitu, ac torminibus, ſtomacho viſceribúſque ab ea doloris immanitate ſubuerſis cruciabatur.

XIII. *De*

Digitized by Google

XIII. *De Ludouico Pontano.*

IMmortalium monumentorum, quæ ab hoc homine ſcripta, variíſque linguis reddita, non vna tantùm Europa, ſed Chriſtianus orbis legit, atque miratur vniuerſus, præclariſſimam laudem ex æquo ſibi ſapientia, & patientia poſtulant. Quamdiu enim viribus valuit grauiſſimis muneribus implicitus, magno quidem animorum bono egit, ſed poſteris minimè conſulebat; vt afflictâ laboribus, ac vigiliis valetudine, subortíſque morbis lectulo affixus eſt, patientia doloribus ſuſtinendis ita ſtrenuè partes ſuas egit, vt eâ veluti procul bellum gerente ſapientiæ commentari liceret, ac dum atteritur vita, conſulere immortalitati.

XIV. *De Thoma Stilintono.*

CVm veteranis immania morborum nomina hactenus compoſuimus; neque enim tironum laus eſſe videtur, Leones atque Elephantes in arenâ conficere; dabunt igitur veniam, qui hæc legunt, ſi Stilintonum tironem adhuc muſcis comparabimus. Sed, aut me fallit vehementer animus, nobilis hæc pugna fuit, & poſt commemoratas his litteris non indecora victoria. Adoleſcens hic ſub patientiæ magiſterio tirocinium ſimul & vitam depoſuit apud Siculos. Et quidem eius tam religioſus fuit, vt inuolantes muſcas, ne illius iura vel leuiſſimè violaret, numquam abegerit. Et ſanis ac valentibus quamuis moleſtiſſimæ ſint, tolerari faciliùs poſſunt; tabidis verò vndique inſidentes quis ferat? Stilintonus dum lentâ ex tabe decumbens abſumitur, illarum agmina faciem totam obſidentia ita ferebat, vt præmortuus videretur, quod niſi viuidâ oppidò patientiâ præſtare ille non potuit. Experiantur, quibus leuia hæc videntur; videbunt ſe à muſcâ in furorem agi, qui Elephantos, atque Rhinocerotes, aut ſi quid grandiùs, atque immaniùs ſonat, quum nihil dolent, ad pugnam depoſcentes, ſibi ipſis vaniſſimo victoriæ plaudunt ludibrio.

XV. *De Joanne Perezio Menaccio.*

NEmo de me quærat, quibus morborum generibus per ſexdecim annos diriſſimè tortus fuerit Menaccius, nam & ego neſcire me fateor, & ſcire ſatis eſt arbitror, adeò atrociter deſæuiſſe, vt ſpectantibus lacrymas elicerent. Inuaſerant enim hominem vaſta

ſta proceritate prægrauem neſcio quo caſu prolapſum; quaſi verò in hoſtem humi afflictum hoſtes viliſſimi ac crudeliſſimi ſæuitiam expromerent; ſed Menaccio erecta ſemper in Deum mens, & digna victore vox: Sic Domino placuit; ſit nomen Domini benedictum. Hanc ille morbis impendebat, reliqua ſapientiæ componebantur.

XVI. *De Alphonſo Roderico.*

SEnectutem ipſam morbum eſſe vereor ne veriùs experiantur, qui eam tamen perditiſſimè amant mortales; verùm ſi morbi accedant, res eſt planè intoleranda, ideo tantummodò viuere, vt doleas; ſed inualidis intoleranda res, non viris fortibus, quos inter Alphonſus morboſiſſimam ſenectutem ad octogeſimam ſeptimam ætatem perduxit tolerantiâ incredibili, vt ſibi perire ea temporis ſpatia crederet, quæ dolore non conſignarentur. Itaque in longâ & grauiſſimâ inſomniâ, quum per quartam horæ partem ſomnum libâſſet, amico poſtridie roganti quomodo ei nox illa eſſet traducta, malè omnino reſponderit; amiſimus enim horæ quadrantem, quem furaciſſimus ſomnus ſubduxit. Idem, quod ſemel ſuſpirio in abſolutiſſimæ patientiæ leges ſibi peccâſſe videbatur, grauiter ſe incuſauit; timuiſſe crediderim, ne ſubtilis ille patientiæ ſpiritus per ſuſpiria elaberetur.

CAPVT V.

De morte in Fidei cauſsâ fortiter obitâ.

ANimis hîc opus eſt, vt aliquis vel ſolùm ſpectare poſſit: omnia enim cædis, ſanguinis, ac mortium plena formidoloſos, & quibus viuere fœlicitas eſt, procul arcent: ſi quibus ita demum perſuaſum eſt, pulchrum eſſe vitam pro fide, ac religione paciſci, hos ego in hanc caueam ſpectatores euoco, non niſi ampliſſimo dato munere miſſurus. Nec verò ego hîc antiquis, quamuis numquam obſoletis opus habeo; adeò poſtrema hæc mundi ætas, ne quid à priorum ſceleribus faceret minus, ſæuitiam, crudelitatémque quæſitiſſimis corporúmque, animorúmque cruciamentis exercuit; adeò magnarum animarum interrita virtus vim furorémque omnem aduerſariorum

veterum comparatione pulcherrimâ, tolerando vicit; vt affirmare liberrimâ voce non dubitem, Eccleſiæ caſtra, quamuis repetitâ omnium ſæculorum memoriâ certare velimus, lætioribus numquam palmis floruiſſe. Quamquam enim immota pleriſque in Prouinciis religionis pax deſitas iam pugnas ignoret, ſuiſque artibus quæſita triumphalia ornamenta frequentiſsimè celebret; non ea tamen vbique gentium rerum facies eſt, & bellorum amentibus campus atque acies non deſunt. Quâ ego in re diuinæ mentis conſilium, & prouidentiam ſatis non poſſum prædicare; nam ſicut qui moderandorum regnorum ſcientiſsimi habentur, bella extremis, aut externis in Prouinciis alere conſueuerunt, quibus turbulenti atque inquieti per eam militaris animi vaniſsimam oſtentationem paulatim conficiantur, regnúmque exonerent; ita haud diſsimili conſilio, ſed fine diuerſo, quo magnæ animæ, ac vitæ prodigæ ad lauream, & triumphum per cædes ac ſanguinem magno Regni cœleſtis ornamento graſſari queant, bellum ſemper alicubi gliſcere, finéſque Eccleſiæ incurſari ſuſtinet Deus. Verùm neſcio quo nequitiæ ac vitiorum fato, quum ſuperiori ſeculo Luthero duce, quantum erat ad Septentrionem Prouinciarum ad defectionem conſternatum fuerit, atrox, varium, cruentúmque bellum vſque hodie in ipſâ Europâ geritur, non ſine victoriâ ac triumpho. Quis autem fando aſſequi valeat, quanta eorum virtus ſit, qui vel apud extremos Iapones fortiſsimè depugnarunt? Quàm præclaris victoriis aures noſtræ celebrentur? Mors iam leuiſsimum ibi eſt malorum; noua cruciamentorum genera quotidie inuenit Inferorum artibus erudita crudelitas; ferro, flammis, vndis ſiue glacie rigentibus, ſiue abdito igne feruentiſsimis, ſuſpendiiſque quo lentiùs, eo atrociùs ſæuit; verùm cùm plurima ſint cruciamentorum genera, vna tantùm fortitudo eſt, quæ fidei militans, ſiue fugâ petitiones eludat, ſiue ferrum volens recipiat, cadendo vincit, vna ſat omnibus ſuppliciis, victoriarum numquam ſterilis, numquàm parca palmarum; ſed numerus maior eſt, quàm vt deſtinati operis lege poſsint explicari; eam igitur me inire rationem æquum cenſeo, vt per humanæ vitæ gradus, pérque dignitatum nomina, atque inſtituta viuendi oratione circumductâ, victrices vndique palmas, purpurámque legem triumphalem.

Digitized by Google

I. De Mariâ Stuardâ, Scotiæ Reginâ.

NIhil tam regium eſſe arbitror, quàm vitam pro fide, atque honeſtate profundere; quæ quamquam laus rara ſit in Regibus; vna tamen Britannia, quum non vnum olim in hanc arenam produxerit, ita nunc vt veteres victorias reuocauit, ne cæſorum Regum memoria obſoleſceret, Maria Stuarda hæreticarum factionum fluctibus, quæ Scotiæ montes effuſiſſimo diluuio inundabant, patrij regni finibus eiecta in Eliſabethâ portum quærens, ſcopulum inuenit, nec aliter potuit antiquæ fidei patrona in nouæ perfidiæ alumnâ. Itaque mactam x x. annorum carcere animam, quòd fidem ſibi regnis omnibus potiorem haberet, eámque vel ſub ipſum carnificis ictum, reiectis qui veluti alaſtores ad triumphum abeuntem obturbabant, conſtantiſſimè profiteretur, impiâ ſub ſecuri poſuit; vulnere minimè regio, ſed tamen triumphali. Huius Reginæ cæde palàm factum eſt, vt nihil perfidiæ ſit ſanctum, ita fidei nihil non eſſe glorioſum.

II. De Joanne Fiskerio, Epiſcopo & Cardinali.

VAticanam purpuram Regiæ ſupparem eſſe cùm doceant ſapientes viri, nos in Fiskerio Roffenſi Epiſcopo videmus. Scio quum in ſenem ſanctiſſimum, atque innocentiſſimum ſæuiret, luſiſſe Henricum VIII. & Romanum oſtrum illi ſanguinis dandi malum omen crudeli cum cauillo fuiſſe interpretatum. Sed falſus eſt Rex, alioqui peracutus, neque vidit nullam triumpho chlamydem ardentiori ſanguine ſaturari, quàm quæ proprio imbuatur. Dedit intrepidus ceruices Ioannes, geminum Regis deteſtatus adulterium; quòd & pellicem in vxorem transformaſſet, & Eccleſiam Anglicanam legitimo ſponſo Chriſti Vicario conaretur auferre; nam gemino huic Herodi vnus ſatis fuit Ioannes; dedit, inquam, ceruices animo celſiſſimo, quo ſuſtentatus ſcipionem, quo grauem regebat ætatem, à ſe abiecit, quod reliquum itineris, ac vitæ ſupereſſet, virtutis eſſe intelligens, non virium. Nulla enim tam imbecilla ſenectus eſt, quæ fortiter mori non poſſit.

III. De Thoma Moro.

HOmines totâ Europâ moribus atque eruditione celeberrimi, Cancellarij quondam ſui cædem infelix Anglia ſpectauit, Henrico furente. Cauſſa eadem, quæ Roffenſi, non prodita veritas, quam

ille coram iudicibus fortiſſimè propugnauit, vt ſe damnatum vidit; nam antea in mendacij partes tantùm non abiiſſe ſat fuerat officiis religionis. carceris ærumnas graues, & diuturnas tam conſtanter tulerat, vt mirum non ſit mortis vicinitate nihil turbatum, animo eminentiſſimo ceruices dediſſe. Hoc eſt, quod impios crudelitatis adminiſtros vrit, non timeri. Quò enim ſe vertat hæreſis argumentis victa, ſi quod vnum illi ſupereſt telum timoris, fortitudinis ſcuto impenetrabili videt refutari? Cædere quidem poteſt, timorem incutere non poteſt. Nam Chriſtianæ fortitudinis occumbere, vltra Philoſophorum ſcita votum eſt.

IV. *De Joanne Forſtero, Ord. Min.*

EOdem Henricianæ libidinis atque impietatis turbine crudeliſſimè afflictus eſt Ioannes Forſterus, vir, qui generis nobilitatem atque interiorum litterarum ſcientiam religioſâ ac ſublimiori augens ſapientiâ Catharinæ diu ſecretæ arbiter fuerat confeſſionis, iuſti ac recti vltra quàm Henrici libido ferret, tenaciſſimus, & propugnator. Hoc crimen, hæc cauſſa fuit, vt mori iuberet: ſuſpenſum catenis de furcâ, & quidem altiore, diu fumo cruciatum, ſemiuſtulatúmque interfecerunt: addita morienti ludibria, vt quidem hoſtes putarunt, vt ignis Chriſti è cruce pendentis ligneâ ſtatuâ nutriretur, quaſi non ſatis impij eſſent in ſeruum, niſi etiam in Domini ſigna ſæuirent. Sed bene cecidit, vt non plus flammarum lignum illud vrendo corpori, quàm amoris Chriſti Domini, cuius imaginem referebat, eiuſque acerbiſsimæ necis recordatio ſuppeditaret; itaque factum eſt, vt geminâ flammâ integrum ambureretur holocauſtum.

V. *De Margaritâ Polâ.*

NEc Sacerdotum modò, ac virorum tantùm hæc laus eſt, mortem contempſiſſe; ne matronis deeſſet, Margarita Reginaldi Poli mater, quòd filium Catholicæ fidei pugnaciſsimum haberet, antiquæ ipſa inſtar ſanctimoniæ; quodque piaculares globulos ſigillis Chriſti Domini vulnera referentibus diſtinctos manibus tereret, gladio addicta eſt: quaſi verò vnicam plagam timeret, quæ vitam quinque vulneribus mundo emptam præ oculis habebat.

VI. *De duobus pueris.*

SI puerorum animos, quos imbecillos voluit eſſe natura, obarmauerit fortitudo, nihil iam morti reliquum eſt, vt poſſit timeri. Verùm

Digitized by Google

Verùm quum caſtrorum initia in hoc bello infantes ab Herode olim cæſi obtinuerint, plurimos ſub ſignis pueros videri decorum eſt. Sed nos ex frequentiſsimâ huius ætatis cohorte duos dicemus, quibus Iaponicum nomen inclaruit, & plures quidem cum morte ludentes, palmas ei de manu extorſerunt; ſed alter cùm ad ſupplicij locum ſublimis humeris veheretur, deponi voluit, ac reliquum, quod erat, itineris pedibus conficere, quòd Chriſtus Dominus non equo ſublimis, non ſuccolantibus baiulis, ſed pedes, ac trabe cruciariâ onuſtus in ſuarum pœnarum Capitolium aſcendiſſet; itaque pari paſſu cum natu maioribus vadens virili etiam fortitudine ceruices dedit. Huic Thomæ fuit nomen; alteri Aloyſio, qui quum ſublimis in cruce Iateuxiri pependit, Canziuge tyrannorum ſæuiſsimo, ſed illi etiam inter crucis brachia riſus conſtitit, & vultus, in quo nihil ſui iuris mors agnoſceret. Faciliùs nimirum hinc euelluntur, qui vitam terrámque toto adhuc amore minimè complexi, quia nihil hîc habent, quod relinquant ſui, nihil etiam habent, quod doleant.

VII. *De Ioanne Zuaſio Metymnenſi, & Ioanne Appulo Capucc.*

EGregium hoc pugilum par, per ipſa acriùs ſe commouentis Franciſcanæ diſciplinæ initia Capuccinorum familia protulit. pleni virium, quas longâ virtutum omnium exercitatione, atque longo diuinarum commentationum paratu collegerant, in Orientem abeunt, vtque ſibi in Thraciâ nullam certaminis ſpem vident ſupereſſe, in Ægyptum tranſeunt, & Chriſtiana ſacra coram Prouinciæ Præſide (*Baſſam* barbari vocant) conſtanter confeſsi, atque aduersùs impoſtoris ſectam liberiùs inuecti, ab irato tetrùm compinguntur in carcerem, ibique miſerrimo genere mortis fame enecantur, quibus ſuperfuere diebus, vel diuinas canentes laudes, vel tacitâ meditatione diuina gaudia præcipientes læti ac magnæ ſpei pleni agere viſi ſunt.

VIII. *De Alphonſo Nauaretto, Ord. Præd. & Ferdinando ſancti Ioſephi, Ord. Eremit.*

TAciximam inſulam Iaponici maris nullo humano cultu nobilem, ſed ſpinis vndique obſitam magnorum virorum ſanguis ſupra diuites gemmarum euexit. Idem vtrumque ardor habuit, la-

bentem Chriſtianam Rempublicam ſub initia perſecutionis adito ſponte capitis periculo fulcire. Videbatur id è re Chriſtianâ futurum, vt diſcerent indigenæ, qui aliis ad audendum moriendúmque animos adderent, illorum non indigere. Itaque ſe Sacerdotes palam profeſſi, Omurani transfugæ crudeliſſimi iuſſu in eam inſulam auecti, datis fortiter ceruicibus, occubuere. Res porrò accidit his litteris digna. Quum enim Petrum ab Aſcenſione, ac Ioannem Baptiſtam Machiadum Sacerdotes, alterum è Diui Franciſci, è noſtra alterum familiâ paucis ante diebus idem tyrannus interfeciſſet, ne corporibus honos haberetur, in altum mergi iuſſit. Itaque nauiculâ ad inſulam delatâ, in arcis ſunt, quas cùm aperuiſſent carnifices, in eam, quâ Machiadi corpus claudebatur, Nauaretti mortalitatem compingunt, in alterâ Ferdinandi & Petri corpora conſtipant, & funibus colligatas arcas, addito immani ſaxorum pondere vicinum in mare prouoluunt, vt magnarum familiarum mutuus amor non modò mortis score glorioſiſſimæ communione, verùm eadem ſepulchri ſorte ſanciretur.

IX. *De Faramondo Nobili Iapone.*

EOdem hoc bello, quod decimo huius ſæculi anno exortum, ad hunc vſque quadrageſimum tot fortiſſimos duces, ac primipilos fidei Eccleſiæ abſtulit, Faramundus occubuit. Ingens homini generis claritudo, vt qui ipſum Xongum totius Iaponiæ Imperatorem arcti ſanguinis cognatione contingeret. Sed fidei claritas antè fuit, ſæpiùs accuſatus, & ſummis manuum ac pedum articulis mutilatus, ac frontem candenti ferro in formam crucis inuſtus, poſtremo igne abolitus eſt. Addita morienti ludibria, vt ſublimis equo veheretur ad rogum, & præconis voce Principis propinquitas exprobraretur, in odij aduersùs Chriſtianos argumentum, quòd ſuis non parceret neceſſitudinibus. Sed quæ crudelitas ad ludibrium excogitauerat, in gloriæ incrementum fortitudo vertit. Præconium excipiens clarâ, & quæ victoris eſſe ſolet, conſtantiſſimâ voce nobile crimen, fidem in Chriſtum profeſſus, tanti eam ſe facere dixit, vt illi Principis iam dudum gratiam, nouiſſimè verò odium poſthabuerit, & cui olim poſt fortunæ cenſum omnem, primitias membrorum immolâſſet, nunc omnia in victimam offerre. His animis flammas excepit, ac vicit.

X. *De Cornelio Muſſo.*

IVnxerat hic Muſis amœnioribus pietatis cultum non vulgarem, & poterat Batauis ſuis abſque aliquâ fortitudinis laude ſplendorem addere; ſed ne hic etiam, qui è fuſo honeſtiſſimâ religionis in cauſsâ ſanguine plurimus exiſtit, homini deeſſet, graſſantium hæreticorum immanitas fecit. Horret animus referre immanium latronum crudeliſſimum facinus. Hominem enim non modò innoxium, verùm etiam hoſtibus ipſis, ſi furiæ non fuiſſent, venerabilem diriſſimè priùs excruciatum necârunt; vt non tam Parnaſſi lauro, quàm Caluariæ palmis redimitus nobilis victor incedat.

NOSTRA.

QVia Ignatij virtutem vltra votum licèt ardentiſſimum pro Chriſto moriendi, non promouit Deus, malui de eo nihil dicere, quàm triumphalia, quamuis ſine bello, meruiſſe affirmare. Nec deerunt filij, qui parentis indolem, ac genium factis perilluſtribus comprobabunt. Candidis ſæpe fibris purpurei flores funduntur, & pallente radice roſa purpuraſcit: latet ignea quædam vis, quæ tacita veluti naturæ deſideria in ipſo florum adæquat colore. Itaque quos hîc ruſſeos dabimus, Ignatij candida eduxit diſciplina, è cuius ſinu per ludorum meditamenta eruditi ad victorias prodierunt. Verùm quoniam & iam centuriæ ſunt, quas nobis luſtrare per otium haud liceat,& cum ſole diſperſere trophæa, vnicuique terrarum oræ victorem vnum ſatis erit aſſignâſſe. ordiamur ab Æthiopiâ.

I. *De Abraamo Georgio Maronitâ.*

HOminem virtutum experimentis probatiſsimum, idéóque, vt Æthiopibus Abaſsinis præſtò eſſet, deſtinatum, Armeni mercatoris cultum indutum, quum Mazuc, Prætor pro Chriſtiano Sacerdote agnitum ad impura Mahometis ſacra violentiùs vrgeret, ab eodem audiuit, quod nolebat, Mahometis legem non pluris à ſe fieri, quàm vetera calceamenta. Iratus, ac frendens in carcerem, & quidem dirum detrudit, & poſt aliquantos dies inde eductum iterum de Mahomete amplectendo compellat: ſed pari conſtantiâ reiectus, capite plecti iubet, qui datis libentiſsimè ceruicibus, cùm

ſemel

Digitized by Google

ſemel iterúmque fracto acinace, tertium, nihil rei nouitate motus carnifex, adhibuiſſet, quam in Abaſsina terra quæſitum ibat, in ipſo aditu rubri maris palmam præcepit; hoc eſt, geminam viam vno mortis compendio feliciſsimè abſoluit.

II. *De Gaſparo Paëzio.*

ABaſſiniæ intra fines ipſos in eo, quem diuturnis, ac maximè frugiferis laboribus excoluerat agro, vitam glorioſiſſimè profudit Paëzius. Etenim extincto Imperatore Ceguedo, Catholicæ fidei inſtauratore optimo, atque propugnatore fortiſſimo, iuuenili ſucceſſoris leuitate, ac muliebri perfidiâ hæreſi reuocatâ, omnia proſcriptionibus feruere, cædéſque Sacerdotum fieri quum cœpiſſent, Paëzius furentium immanitati obiectus, eam moriendo vicit. Non vno vulnere ſæuire ſatis habuerunt impij deſertores, ſed plurimis tragulis traiectum confodere, ſuo omni furore, ipsâque morte maiorem. Emicuit ſanguis, vtque ſcires puriſsimis amoribus imbutum, nihil infecto circùm ſolo, euolauit.

III. *De Conſaluo Silueria.*

SVperato Bonæ ſpei promontorio Monopotapa occurrit, regnum finibus ampliſsimum, moribus pluſquam barbarum, religione idololatras inter, ac Mahometanos planè ambiguum. Huc poſtquam appulit Conſaluus, breui Regem, ac proceres Chriſto adiunxit; verùm paulò pòſt Saracenis ad necem poſcentibus à leuiſsimo Rege permittitur. Poſt peruigiles preces, quibus, imminentis exitus hauddubius ſe diligentiſsimè comparauerat, paululùm quieſcentem occupant impij ſatellites, ac pectori incumbentes adducto hinc inde, quem collo iniecerant, fune ſuffocant, ac mox in profluentem abiiciunt, cauſſati malefici hominis, qui aquis homines dementauerat viuens, ipſum cadauer noxium fore: ſed mendacium hominum in ferarum rabiem efferatorum, noua, quam induerunt Crocodilli, humanitas refutauit. Ab eâ die in eo tractu innoxij natare dicuntur.

IV. *De Antonio Criminali.*

PRinceps hic ſociorum omnium ſanguine Indiæ noualia imbuit. diuitem olim vnionum Paauarum gentem, ſummis per annos plures laboribus cultam, dum Bagadarum Chriſtiani nominis acerbiſsimorum

biſſimorum hoſtium furori ſubducit,& quamquam parato ad id lembo,ne ſuos relinquat, fugere non ſuſtinet, venienti Bagadæ intentáque haſtâ in vulnus ruente,poſitis genibus,quod illi quadragies quotidie ſolemne erat, aperto pectore occurrit. Tranſuerberatus, & adhuc in precibus ſpirans ab aliis ſpoliatur, & contrucidatur, vt ditior animarum, quàm vnionum, ea eſſet Indiæ ora, perfecerat Criminalis, ne ſine purpurâ eſſent margaritæ, ſuo ipſe cruore perfudit.

V. *De Rodulpho Aquauiuio.*

PErgamus, neque enim ſolum Comorini littus purpuris abundat, verùm & Goæ vicina Salſete. Rodulphus antiquæ nobilitatis, ſed fidei, ac virtutis longè maioris, ſanguinem iaculo priùs confixus pectora, mox diductâ ſponte veſte, collúmque porrigens, ac tribus ingentibus plagis confectus, dedit. adfuere ſocij quatuor ſingulari omnes fortitudine, ſed maximè Franciſcus Aranea, quem vulneribus propè mortuum, atque inter vepres abiectum vbi inuenere, circa Idolum raptare, vtque de more adorantium pedem attolleret,vehementer vrgere,abnuentem ad truncum alligare, atque iaculis configere, tantâ omnium rabie, vt non pueri, non fœminæ à configendo abſtinerent.Hoc ſanguine maceratus,ſubactúſque Salſetanus fundus vberrimam etiam nunc frugem effundit animorum.

VI. *De Petro Maſcaregna.*

INter Indiam, & Sinas Regnum interiacet Sionis, adiunctæque Prouinciæ aliquot.Hic rem Chriſtianam curantem Maſcaregnam in ſyluam fugere Saraceni compulerant, ac ne porrò euaderet, diligenti indagine ſaltum cingere, ac ſcrutari omnem inſtiterunt. Sed fruſtrà, cùm & ſæpiùs inuentum quaſi feram vidiſſent, prætierint, & ille quamquam vix pauculis herbis mortem arceret,vitam tamen per integros dies octo tolerauit; quam iiſdem deinde veneno ſæuientibus, cùm iam ſatis eſſet meritorum, lubentiſſimè cum morte commutauit.

VII. *De Alphonſo Caſtrio.*

EXcipiunt nos peregrinantes ad Orientem Molucæ tantis Europæorum bellis petitæ, vt caryophyllon, quo illas natura nobilitauit, inde auferant, atque immani pretio diuendant. Sed multo quæſtuoſioris mercimonij cauſsâ eò nauigauerat Alphonſus Caſtrius,

cui in animarum lucra intento, animam dira per tormenta Mahometani accolæ crudeliſſimè, duplici gloriæ vſurâ, prædicationi purpurâ ſuperadditâ, extorſerunt. Reliqua inter, ne ſolus eſſet Liberatus Abbas, malo nauis affixus Caſtrius de eodem pependit ac diues cruciatuum, felicitatis æternæ portum petens, nauigauit in cruce.

VIII. *De Paulo Michi, & ſocijs.*

IAponia, nobile fidei theatrum non vno genere victoriæ pluſculum nos tenebit. Palmam inuaſere omnium primi è noſtris Iapones tres, ne alienis ea regio ditior eſſet, quàm ſuis. Sæuiente Taicoſama Iaponiæ Imperatore, poſt aures Meaci præciſas, atque incredibiles longiſſimæ ſummâ hyeme inter catenas ſuſceptæ peregrinationis ærumnas, Nangaſachi aguntur in crucem. Ferreâ numellâ collum, ferro item medius truncus, ferro pedes ac manus cruci alligantur, inſidéntque eminenti paululum è ſtipite veluti equuleo morituri. Tum lanceis decuſſatim tranſuerberantur, latis vulneribus, vt ſimul cum ferro euolet ſpiritus. Sed Pauli vltimus ſpiritus in verba abiit patriâ linguâ, quam vt homo domi ſuæ nobilis apprimè callebat, ciues hortantis, vt eam ſequi vellent religionem, cuius vel in ipsâ morte ipſe teſtis eſſet, & magiſter. Nuſquam & numquam meliùs docuit, quàm in cruce moriturus.

IX. *De Carolo Spinula, & ſocijs.*

TAndem aliquando eam Carolus coronam ab igne accepit, quam per infinitam, iterúmque repetitam nauigationem, & naufragia, & piratarum catenas toto quadriennio in Iaponiam nauigans, plurimiſque ibi annis in eius gentis ſalutem incumbens, ardentiſſimè expetierat. Prælusum rogo eſt quadraginta quatuor menſium carcere, ſupra omnium barbarorum ſæuitiam, ærumnoſiſſimo, ex quo crebris grauiſſimíſque valetudinibus exhauſtus, exiguum quid ſui ad pyram attulit, ſuffecitque nihilominus per horas duas, & eo ampliùs, quas ille, quamquam vſtularetur, erectus, immotuſque, aut ſocios ad fidei decus fortiter retinendum incitans, aut circumfuſam ſpectaculo multitudinem, donec per flammas licuit, ad eamdem capeſſendam exhortans, aut ſublimibus oculis cœlum tuens, magnas inter preces conſumpſit, atque ab hoc igne ad beata illa incendia euolauit; quam enim claritatem vnda non vicit, eâdem ignis abſoluit.

X. *De*

Digitized by Google

X. *De Didaco Caruallio.*

SEd reuoco dictum, nihil flammis debet charitas, quæ mediâ in glacie matureſcit. Didacum Caruallium cum Iaponum manu nudum aſperrimâ hyeme ningente cœlo, in vrbis Xindai foſsâ ad defixos ſtipites alligârunt barbari, ne illa effloreſceret, opinor, fides, quam, ſi confieri poſſet, perditum ibant, ſed flores fidei non adeò delicati ſunt, vt hyemis abitionem expectent. Stetit omnibus in mediâ glacie ardor animi, hortante Caruallio, qui profundâ iam nocte prævalido frigore vitam vrgente, quum è vicinis vnus paulùm ingemiſceret, veritus, ne tanta virtus degeneri gemitu fœdaretur, animos, qui ſibi ſupererant, illi addens: Macte, inquit, virtute, mox cum Deo erimus in refrigerio. Ea vox vltima illi fuit, omen ſimul, & porta felicitatis.

XI. *De Michaële Nacaxima.*

LVdus hic videri poſſit cum glacie conflictus, & ſtuporis plena mors, ſi cum Vngenſibus fontibus conferatur. *Vngen* mons fontibus immani feruore ebullientibus ſcatet ad radices, imâ in valle, ac profundâ, curationibus olim ægrorum, nunc Chriſtianorum cruciatibus ac mortibus nobilitatus. Eo Nacaximam octies primùm Ximanbaræ truci fuſtuario debilitatum, diúque habitum in Sole ardentiſſimo, ac ſemitoſtum, iniectáque multâ aquâ, eadémque per vim cum ſanguine è ſtomacho expreſsâ, ſeminecem rapiunt carnifices, vtque atrociter ſe mori ſentiret, non tepidis, ſed feruidiſſimis aquis merſant ſæpius, ac diriſſimum in modum elixant. dum ſupplicijs corpus ſuffecit, conſtantia animum non deſeruit, victorémque demum intulit; vbi merſo demùm corpore nihil ampliùs, æternum victor haberet, quod vinceret.

XII. *De Sebaſtiano Viera.*

REducem ab vrbanâ peregrinatione, in quâ nos hoſpiti cariſſimo Mediolani pedes lauiſſe inter vitæ felicia computamus, ac rem Chriſtianam ſtrenuè procurantem Sebaſtianum, cùm in vincula tandem coniectum, quid rei eſſet, cur ab vltimis mundi finibus, turbandis Iaponum ſectis obſtinati adnauigarent ſocij, quum interrogâſſet Xongum Iaponiæ Imperator, accepto ad reſpondendum ſpatio, ſcriptóque fidei ſuæ ac peregrinationis ratione redditâ, diſputa-

Digitized by Google

tionem cum Bonziis poſcentem,eorumdem conſilio,qui perculſi eo libello, quem vnius noctis vigiliâ exaraſſet, vim dicentis ferre ſe poſſe deſperabant, ſuſpenſum pedibus, paratam in ſcrobem cingulo tenus demitti,foueámque ita contabulari,ne cœlum tueri,aut fidem teſtari poſſet, atque ita mori iuſſit. Quàm ſtolida crudelitas! Quid intereſt pauculis horis, aut etiam diebus cœlum, Solem, ac ſidera iſthæc non intueri,quæ ſimul ac deſierit hæc nox,ſub pedibus famulatrice luce videbimus promicare? Oculis quidem volupe ſit,ſi cœleſtium orbium pulchritudine & hoc lucis flore paſcantur; verùm arceri poſſunt,tenebriſque vel inuiti obrui; mentem, quam vera excitat lux,quæ tantæ vmquam tenebræ intendi poſſunt, vt impediant, quin in illis contempletur?

XIII. *De Julio Paſquali.*

SAtis iam triumphalium funerum in Oriente duximus; nunc ad occaſum Solem pugnantes fortiter heroës, quibus numquam vel ipsâ in morte occidit virtus orationem conuertamus. Americam ab eâ parte ingredientibus occurrit Cinaloa trecentum à Mexico leucis, vaſta regio, quæ Californio Oceani ſinui prætenditur. Gentes incolunt plurimæ, nullo humanitatis cultu, per agros, & montes (quos non colunt) diſperſæ, & vagantes. Cum illis pugnatum eſt ab Iulio Paſqualio, qui conceptum in patriâ Italiâ animi ardorem, omnigenâ exercitatione virtutum, eo demum prouexit, vt mori non timeret.Cinipij,quibus ſuperſtitionem eripere conabatur,immanibus ſagittis confoſſo, & adhuc ſpiranti caput ſuper trabem ligneis atque pergrandibus machæris comminuerunt. Eius ſanguine concretam glebam Romæ oſculati ſumus multo nobis cariorem, quàm ſi auro imbuta fuiſſet. Et quo non auro ditior fortiſsimorum virorum ſanguis, quo gentibus fides, ipſis verò emitur beatitudo?

XIV. *De Conſaluo Tapia.*

PAr feritas in iiſdem Cinalois: dum labore infinito ad Chriſtianum decus à Conſaluo erudirentur,virum innoxium, & ſibi ſalutarem, ſed ſuperſtitionum, ac vitiorum hoſtem acerrimum per ſimulationem officij, ac ſalutationis Occornij (oppidum eo loci eſt) aggreſsi homines impij,atque Idololatriæ,quam minimè bonâ exuerant fide, retinentiſsimi, valido primùm fuſtis ictu in capite humi penè affligunt, mox ſecuribus inſtantes caput, & dexterum brachium

Digitized by Google

chium amputant. Verùm vt ſcirent victorem eſſe, digitos, quos in crucem moriens efformauerat, nullis quamuis validè repetitis ictibus cædere potuerunt. Non enim decuit Chriſti vixillum ab eâ dextera auferri, quæ illud toties explicâſſet.

XV. *De Horatio Vecchio, & ſocijs.*

ABeamus ad auriferas Peruuij oras. ibi nobis occurrent Horatius Vecchius, & Martinus Andrada, & Didacus Montalbanus, quorum duo primi Sacerdotes, tertius domeſtici operis adiutor lanceis poſt verbera & contumelias tranſuerberati, quod Caziquio homini impudentiſſimæ libidinis ablutas aquis ſalutaribus pellices reddere nollent. Furit ſemper irritata voluptas, & cum pudore facilè fidem exuit, atque omnem religionem humanitatémque proculcat: ſed incaſſum in eos ſæuit, quibus ſanguine arduum illud, atque alpinis iugis longè ſublimius iter mollit; quantum enim felicitatis compendium eſt, breui neſcio cuius mortis momento, æternæ vitæ poſſeſſionem inuadere?

XVI. *De Roccho Gonzalio.*

DEſcendentibus ex auriferis montibus, atque ad noſtrum Oceanum redeuntibus incultiſſima olim pluſquam ſilueſtrium hominum feritate, ſed iam nunc palmis atque victoriis celeberrima ingredienda eſt Paraquaria. Hîc vitam inter alios poſuit Gonzalius lapideâ mactatus claua, quam nos in vrbe vidimus, ac deinde in ignem iniectus; verùm, quum inaudito portento cor loqui audiretur, certâ diuinarum irarum denunciatione, euulſum, & iaculo transfixum iterum in rogum barbarus iniecit, nullo crudelitatis emolumento, non enim amburi potuit cor; conſumpto quantum extabat calami, cor adhuc ſupereſt inuictum flammis, quia ſemper victum à charitate, cuius ardores, quum illud oſculari datum eſt, nobis haurire videbamus.

XVII. *De Petro Correa.*

ADiacet Paraquariæ Braſilia longiùs à Septentrionibus, quæ non ſemel noſtro ſanguine fuit imbuta. Qui primus ibi eum fudit, Petrus Correa fuit cum Ioanne Soſa. Topiquinij iaculis vtrumque confecerunt: alterum genuflexum, alterum abiecto ſcipione, ſublatiſque oculis, ac manibus, vt Chriſti Domini imitatorem

decuit pro barbaris interfectoribus deprecantem. Ingens Braſiliæ barbaries non niſi præclariſſimis exemplis poterat elapidari.

XVIII. *De Ignatio Azebedio, & ſocijs.*

NImium diu barbarorum in terris eſt depugnatum; Oceanus iam ipſe ſpectabit triumphos, & primum Ignatij Azebedij, qui fortiſſimam cohortem, quam ducebat, præiuit; grandi primùm gladij ictu diſciſſum ei caput eſt, ſed inſtanti adhuc animóſque ſuis addenti ſemel iterum, ac tertiùm haſtili à Rupellenſibus Caluinianis tranſuerberatum eſt pectus; in quæ vulnera procidens, exclamauit: enim verò ſibi omnes teſtes velle, mori ſe libentiſſimè pro fide Catholicâ, quam illaturus in Braſiliam, eò nauigaret. Eam ſibi vitâ eſſe cariorem; eamdem ſe conſtantiam à ſuis expoſcere, quos etiam, vt grates Deo agerent, hortabatur; his in vocibus expirauit.

XIX. *De Vincentio Aluaro.*

ATlanticus horum tam multo ſanguine purpurauit Oceanus; ſed ſuum etiam Eoo non defuit decus. Vnum de more memorabimus Aluarum, qui à Malabaribus & piratis & Mahometanis captus, facili aliorum Luſitanorum redemptione vnus ipſe, quòd impuram impoſtoris nequiſſimi ſectam ex inſtituto oppugnaret, victima violatæ ſuperſtitionis à barbaris deſignatur. Die Veneris ipſis ob adoratum ſidus feſtâ producitur ad proram piratici Myoporonis, & vultu erectiſſimo, ac voce qualis gaudentium ſolet eſſe, Pſalmos canentem acinace obtruncant, ac in mare prouoluunt; tum incondito vlulatu, demiſſiſque luminibus, Mahometem ingeminant, vtque ſibi ea eſſet victima piacularis, magnis clamoribus poſtulant. Non is perfidiæ, ſed fidei victima fuit.

XX. *De Martino Laterna.*

PArum erat Atlanticum Oceanum noſtro caluiſſe ſanguine, niſi etiam Balthicum purpuraret; quamquam ſine ſanguine. Martino Laternæ illata eſt mors; ſecutus Sigiſmondum Polonorum Regem in Sueciam, vt à concionibus eidem eſſet; Polonicam nauim conſcenderat, renauigaturus in patriam; ſed hærentem adhuc in anchoris Sueci hæretici piratæ inuadunt, atque expugnant. dum captiuos inſpiciunt, vt & Sacerdotem, & quod illis omnis criminis inſtar

inſtar eſt, Societatis IESV Martinum eſſe intellexerant, morti adiudicatum in ſcapham eiiciunt, atque ab onerariâ in altum perductum, ſpargunt in vndas. Quàm felix, qui antequam ſolueret à portu, iam enauigato mortalitatis Oceano in alterius patriæ portum feliſſimè inuectus eſt?

XXI. *De Joanne Ogilbeo.*

EDimbergum regia Scotiæ vrbs certamen ſpectauit, & victoriam Ioannis Ogilbei, hominis non minus nobilitate generis, quàm virtute clariſſimi. Cùm impij errorum ſatellites nec minis, nec promiſſis, nec diſputationibus fregiſſent perpetuâ dierum octo vigiliâ, nullâ ad ſummum requie concesſâ, immaniſſimè vexarunt, dein catenis onuſtum fœtido in carcere, nudóque in ſolo abiectum macerârunt, demum in furcas actum euiſceratúmque de more trucidârunt, victi magnamitate viri multo fortiſſimi; nam & furcam oſculari, & mortis nuntium amplecti, & fronte erectâ, oculis Deo plenis ſcalas aſcendentem videre: audiere quin etiam, fidem, pro quâ vitam daret, libera voce profitentem, ac miniſtro, qui alacritate illa perculſus interrogauerat, num mortem timeret? reſpondentem: Equidem non magis hanc timeo, quàm tu dapibus opimis onuſta fercula, cùm epulaturus accumbis. Rectè. Nam ad conuiuium verè Deorum euocante morte, iam iam intrabat Ogilbeus.

XXII. *De Edmundo Campiano.*

QVi primus è noſtris hominibus in Anglia pugnauit, ac vicit, hìc mihi ſolus dicatur Edmundus Campianus. Quamquam enim plurimi eandem arenam cruentauerint, eodem tamen fine pugnatum eſt. Vera ſemper noſtris moriendi cauſſa fidei Catholicæ reſtituendæ ſtudium, eiuſdem odium hoſtibus mactandi, ſed quia pudebat nouo Euangelio ſuppliciis patrocinari, quæſitus perduellionis fucus, varias per artes, qui ſemper à fortiſſimis viris deterſus eſt. Et quidem nulli hominum minùs conueniebat illud elogium, quod Campiano capto, dum duceretur aſſutum eſt, Campianus IESVITA ſeditioſus, nam & natura mitiſſimus erat Campianus, & quamquam ferocem, ac turbulentum ſuſcepta vitæ ratio, tota ad pietatem ac ſanctimoniam, procul à turbis compoſita, eum potuiſſet dedocere. Sanè quàm tranquillo animo ſententiam audierit, quæſtiones tolerauerit, diſputantibus reſponderit, cauillantes diſſimulauerit, fur-

cas

cas ipſas, & crudelitatis illam ſcenam vniuerſam, cultros lanionum, lebetes bullientis aquæ, ignémque aſpexerit, non animi, non vocis, non lætitiæ egens, vel ipſi admirabantur hoſtes. Itaque in illa Pauli verba, *Spectaculum facti ſumus*, dicere ordientem, cùm interfati pluſculis, atque odioſiſſimis interrogationibus nequicquam fatigatum ſilere iuſſiſſent, & ille in preces ſilentium inſumeret, ſubducto curru ſuſpendunt, ſemiuiuum præciſo fune deiiciunt, adhæc vitæ compotem medium diffindunt, cor palpitanti eradicant, exenterant, cædunt in fruſta, paululùm elixant, atque præ portis, ac turribus caput, & quas crudelitas fecerat, partes affigunt. Putarunt illi quidem hoc apparatu pluſquam immanniſſimæ crudelitatis eos ſe poſſe abſterrere, quibus haud abundè facit mors illa, quæ ſine pompâ venit ſuppliciorum. Nimis leue ſit amantibus, Deo reddere, quod naturæ debent, niſi & anticipatæ ſolutioni aliquid fuerit additum, quod nullâ naturæ lege ſola charitas repoſcat.

XXIII. *De Dominico Collino.*

ANglicanæ tempeſtatis æſtus in Hyberniam delatus, inſulam Catholici nominis retinentiſſimam, non ſemel cædibus ſuppliciiſque concuſſit; vt & Hybernis felicibus eſſe fas eſſet. Itaque Dominico Collino data eſt occaſio fortiter agendi, & quos ſpiritus in bello turmæ ductor oſtentauerat, in ſanctiori pugnâ exerendi. Fruſtrà enim carcere, catenis, ac minis terrebant hoſtes, fruſtrà cognati, vt de ſummâ conſtantiâ decedens, & cordis fidem ſibi retinens, oris verò confeſſionem tempori concederet, hortabantur. Itaque omnia impia abnuentem impij homines ſuſpendio necant, illum vnâ crediderim re minùs lætum, quòd facili morte defungeretur. ſed vt minùs ſæuiant maria quadam fluctuum ſocietate impellente, quàm ventis euerberantibus, ita Hybernia mitiùs crudelis fuit.

XXIV. *De Emmanuele Nigro.*

ARrianis, vt religio, ita furor cum Mahometanis propè conſentiens, vtroſque ſub duce Moyſe Seekel, captâ belli furto Coloſcâ, vt omnia cædibus miſcerent, impulerat; ſed Arrianos proprium in Societatem odium, vt ſocios primos perderent. leue hoc fuiſſet, ac ferendum, niſi etiam in Deum, ac ſacra omnia prophanis vocibus, manibúſque etiam audacioribus irruiſſent. Non diſſimulauit conſceleratorum inſolentiam Emmanuel, ſed liberam monen-

tis

Digitized by Google

tis pietatem efferatæ belluæ non ferentes caput ei impactâ bipenni diſcindunt, pectúſque breuioris tormenti glande tranſuerberant. Itaque præclarè cum illo actum eſt, vt fidei, atque amoris ſedibus, in quibus & vita continetur, ſanguine conſignatis, ſecuriùs euolaret.

XXV. *De Stephano Pungratzio, & ſocijs.*

INdignarentur Caluiniani carnifices, ſi eos Arrianis non iungerem, perfidiâ atque impietate ſuppares, ſed crudelitate ſæuiores. Caſſouiâ à Gabriele Bethlemo occupata, in eóque tumultu ſæuiendi licentiam nacti Stephanum Puntgratzium, Melchiorem Grodedicium noſtros Sacerdotes, & Marcum Criſſinum Canonicum Strigonienſem Catholicis reliquiis conſeruandis ſtrenuè ibi operam dantes, poſt quatridui famem, ac ſitim, poſt nudatas ardentibus admotis facibus coſtas, & poſt verenda ſilice, ac rotâ minorum tormentorum, nullo pudore (quî etenim illis ſuperſit) dirum in modum vexata, proclamantes, illis, quippe Papiſtis, moriendum eſſe, confecerunt; Pungratzium quidem contuſo ferreâ clauâ pectore, & capite circumactis, contortiſque fidiculis eliſo: ſocios immanibus acinacum ictibus trucidatos. Patrata hæc ſunt à Ioanne Laio Centurione, iuſſu Georgij Rachoctij. Fortiſſimorum Sacerdotum corpora in cloacas abiecta vix poſt annum recipi potuerunt; ſed quibus incorrupta ſteterat fides, nulla violauerat tabes: ſanguine imbuti parietes honorem illum purpuræ, fruſtrà ſceleris notas eluentibus hæreticis diu conſeruârunt. Mortem, quam fortiter obierint, repudiata, quam inhoneſtis fidei conditionibus hoſtes vitam offerebant, & Pungratzij digna Sacerdote libertas docuerunt.

XXVI. *De Jodoco Magerio, & ſocio.*

NEc incruentam nobis Germaniam cùm aliorum hæreticorum, tum præcipuè Ottonis Reingrauij furor reliquit. Expugnato Rubeaco, nobili Alſatiæ oppido, parum fuit hæreticæ inſaniæ aras ſubuertere, imagines confringere, templa expilare, & quæcumque religio ſacrâſſet, crudelitatis, atque impietatis turbine inuoluere; haud ſatis, inquam, ſæuitum erat, niſi Sacerdotum ſanguine litaretur. Ioannem itaque Iodocum, ac ſeptem alios Sacerdotes, duóſque è noſtris fratribus Ioannem Auermanum, & Andream Martinium, cui cum Iodoco mori contigit, ante aras ſupplicantes inuadunt, cædunt, vulnerant, abſtractóſque in curiam, diuinorum nominum IESV

& Mariæ inuocationem exprobrantes,ac maledictis atrocibus atque impiis inceſſentes, crudeliſſimè contrucidant. Non audire ſuperos, & verò, ſi audiant, opem morituris ferre non poſſe vociferabantur impij latrones, ſed illorum conſtanti morte refutata eſt impietas. Mori velle homines pro ſuperûm gloriâ grandius aliquid eſt, quàm illis cælites, ſi velint, poſſe opitulari. Et verò ſine præſentiſſimo illorum auxilio nec auſpicatò pugnatur, nec fortiter vincitur.

XXVII. *De Jacobo Saleſio.*

NOllem, quod vltimo loco ſum traditurus,à Gallis,quibus ingenium ad omnem humanitatem finxit natura, patratum eſſe; ſed nulla tanta eſt humanitas, quam Caluini peſtis in rabiem furorémque non agat. Saleſium Albenaci per Aduentus feſtos dies concionantem, vrbis proditione potiti hæretici, vt à Catholicis deſciſceret, quum fruſtrà ſuaderent, ſclopis, quàm argumentis validiores in publicum protrahunt, & clamante de ſuperiori loco miniſtro renouandum Heliæ factum, ac Prophetas Baal tollendos, quæ mitiſſima Caluinianorum eſt Theologia, glande à tergo tranſuerberant, tum gladiis ſæpiùs repetunt, ac trucidant. Huic additus comes eſt quaſi victima ſuccidanea, Gulielmus Saltamochius, vt qui peregrinationis fuerat ſocius,eſſet & palmæ. His ego paucis fortitudinis orbem complexus, datum initio fidem abſolui.

Capvt VI.

De Magnanimitate.

IN hac æſtimandâ, & cognoſcendâ virtute tam multos falli eſt neceſſe, quàm oppidò pauci ſunt, qui omnibus inſtructi, ornatique ſint, quibus eos abundare par eſt, qui huic tam glorioſo nomini eſſe pares volunt. Nulla, vt ego quidem intelligo,ex vniuerſo virtutum choro maiori ſe agit agmine, vbi ab illâ abieris, quæ omnium Regina, omnium etiam nobilem exigit ſeruitutem. Quid? magnanimum illum tu eſſe reris, qui moribus, ac vitâ fœdus,corruptúſque vaniſſimè tumens vix ſummis ſe honoribus conſiſtere poſſe arbitratur?

Digitized by Google

tur? qui ex omni genere vitiorum conflatus, præmia virtutum inuadit, nullúmque tam altum faſtigium videt attolli, ad quod eniti ſe, ac graſſari, quaquâ tandem viâ, non poſſe credat? Superborum id hominum eſt, quorum vt cum magnanimo aliqua ſit ſimilitudo, longè tamen abſunt ab eius dignitate,ſuis ipſi vitiis diſparati. Vides tu illum, cui formæ proceræ, atque ad inuidiam alios superminentis larga fuit natura, hunc ſi amictum ſinuoſum, atque amplum requirat paludamentum, quis iure reprehendat? Quamquam enim breuioris amictus centunculo nihil de proceritate deperdat, inceſſuſque arduus, atque erecti corporis dignitas ei non decedat; attamen quædam in veſtitu, atque amictu dignitas ineſt,quam iuſtâ cum laude ſibi proceritas illa depoſcat. Huic tu mihi pumilionem compone, qui quantum eniti valet ſummis incedens pedibus,erectâ ceruice,inflatóque collo ſeſe inferens,amplum illum amictum, & bis ter vlnarum togam ambiat, ac malo rerum fato ſiniſtriſque auibus, audaces extendens manus,induat,cui non ſtomachum moueat; & riſum irarum,atque commiſerationis pleniſſimum non excutiat?Si clancularij cachinni, quibus genus hoc hominum aſſiduè vapulat, palàm erumperent,vel ipſius vulgi conuicio intelligerent, quantum diſtent magnanimi ſuperbis; hos enim tacita omnium ab honoribus repellit conſcientia; illis præclaro præiudicio deferuntur vel non rogantibus. Satis intelligunt mortales, à nullis melius honores capi, quàm ab illis,qui virtutem capiunt. Sed vulgi,quamuis fauentis, iudicium inſuper habet magnanimus, qui rerum præſtantiſſimarum agendarum cupidine inſtinctus ad honores, non niſi per magna tendit, quæ vna gloriæ rectiſſima eſt via.

I. *De Carolo Borromæo.*

QVàm falsò de magnanimitatis, ac modeſtiæ diſſidio diſputent, qui admirabilis concordiæ, quâ virtutes omnes continentur, parum memores, has eſſe inſociabiles putant, in Carolo, vtrâque magno claret. Is enim, quum gentilitiâ in teſſerâ maioribus characteribus inſcriptam humilitatem opere ſectaretur maximo, déque ſe, déque ſuis virtutibus modeſtiſſimè ſentiret; iiſdem tamen habitos honores non repudiauit, & dignitati perſonæque ſuæ debitos à viris principibus etiam exegit. Quam enim aliam rationem ſecutum illum credimus, cùm ſibi ad genua Philibertum Sabaudiæ Ducem vnà cum Carolo Emmanuele principatus hærede

Digitized by Google

adoleſcente accidere paſſus eſt? quùm regios magiſtratus vim dignitatémque Romanæ purpuræ, atque ſacræ poteſtatis docuit agnoſcere? Robuſtæ hoc, validęque ſapientiâ exaggeratæ mẽtis eſt, vtriuſque virtutis fines agnoſcere, animúmque diuerſis accommodare.

II. *De Annibale Afflicto, Archiepiſc. Regienſi.*

RΕtinentiſſimos dignitatis ac perſonæ, quam ſuſtinent, viros ſanctos eſſe, cùm omnes antiquorum litteræ loquuntur, tum nos in Annibale Afflicto vidimus. nam qui, quamquam modeſtiſſimè, ageret, atque in omni domeſticâ diſciplinâ, cultúque corporis, atque actione veterum Patrum parſimoniam æmularetur; nihil tamen de Eccleſiaſticæ dignitate perſonæ ſibi detrahi patiebatur. Ea homini modeſtiſſimo cauſſa fuit, vt Trierarchos, claſſiúmque duces, qui ad littus ſæpiùs appellunt, non ante inuiſeret, quàm ab illis domi perhonorificè conuentus, ac ſalutatus, adeò illi non offenſis, vt probatæ hominis virtuti vltrò ipſi faſtum ſubmitterent, ſuperbiámque militarem. Dolemus hodie pleroſque ſacrorum Antiſtitum nulla ſui Ordinis reuerentiâ Principibus apparere, quæ antiquos etiam tetigit querela; verùm vbi reliqua virtutum deſunt ornamenta, magnanimitatem nemo requirat. Non enim per ſe illa, ſed aliarum viribus valet.

III. *De Martino Epiſcopo Turonenſi.*

COgor hîc antiqua etiam aduocare, vt vix benè à paucis intellectæ virtutis vim dignitatémque ſuſtinere poſſim. Quis magno illo Turonenſium Epiſcopo Martino hominem vmquam vidit modeſtiorem? profectò tanta illi fuit humilitas, vt ſatis operaturus, quum maximè ſublimes Pontifices ſedent, ipſe humili, ac ruſtico ſcabello, duretam antiquâ Auguſti voce dicere poſſemus, vti non dubitaret? At hic ille eſt, qui regiam ad menſam ſedere, atque ſedenti ſibi Auguſtam miniſtrare ſuſtinuit; vera tunc ſuarum & virtutum & dignitatis reputatione vſus, quibus tantus ille honor non indecorè haberetur.

IV. *De Leontio Epiſcopo Tripolitano.*

AT hic rogantis Auguſtæ precibus id ægrè quodammodo dedit; contrà verò Leontius maiores adhuc honoris ſignificationes ac reuerentiæ depopoſcit. Euſebiæ enim negauit ſe in conſpectum venire

Digitized by Google

venire poſſe, quod illa maximè quærebat, niſi de conditionibus priùs conueniret; quas ipſe vltra conſuetum, ſed non ſupra magnarum virtutum merita ſibi perhonorificas tulit: hæ fuerunt, vt ingredienti Epiſcopo aſſurgeret, eóque in ſellâ honoratiore ſedente, non niſi iuſſa conſideret. Quas vir ſanctiſſimus conditiones tulit, ſeruauit Auguſta. Itaque palàm factum eſt, nullum tam ſublime faſtigium eſſe, cuius faſces virtutibus non ſummittantur. Sed ne in hac tantâ luce caliget ſuperbia, rarenter, ac non niſi cum è Republicâ eſt, hæc tam ſublimis virtus eſt exercenda.

V. *De Carolo V. Cæſare.*

SEd quos demum honores, quæ imperia hîc Magnanimitas inueniet, quibus generoſa illius indoles acquieſcat? nullos profectò, quæ cauſſa fuit, vt Bonauentura illius fundum eſſe dixerit honores æternos. Itaque huc etiam pertinere poſſunt magna regnorum, ac Prouinciarum repudia, quæ quia rarò videntur, ſæpiùs commemorari fas eſt. Quis de Carolo V. taceat, cui pares, vt paucos aliquis olim orbis viderit, vltimis hiſce ſeculis neminem habuit? Regnis par fuit, dum imperauit, maior, cùm abdicauit; didicit longo regnandi vſu in ſcholâ victoriarum, ac triumphorum humana omnia infra hominis faſtigium iacere, ac generoſo proinde faſtidio repudianda. Itaque calcata, quæ ſatis non extulerat magnitudine, gloriam ſupra humanum faſtigium collocauit.

VI. *De Alberto Archiduce Belgij Principe.*

VT magnorum virorum natalia ſibi plures ſæpe vindicant vrbes, ſic actionum ſingularium iura virtutes, & tanto potiori ratione, quanto, cùm nemo niſi vnâ in patriâ naſcitur, è virtutum plerumque plurium ſtudiis rectè facta procedunt. Itaque quod alij liberalitati attribuunt, id ego ad Magnanimitatem refero, quæ Albertum Archiducem Ferdinando patrueli, quem Cæſarem deinde vidimus, maximas Prouincias Auſtriacæ gentis antiquiſſimas poſſeſſiones donare docuit. Vt non immeritò in eius funere, cùm magnarum virtutum imaginibus inſtructus currus liberalitatis, cui moderari poterat Magnanimitas, omnium in ſe oculos, admirationémque conuerterit. Titulos, atque imagines deuictarum Prouinciarum in triumpho præmittere Romani moris fuit; ſed quanto glorioſius eſt donare, quàm rapere.

Digitized by Google

VII. *De Ximenio Ord. Min. Archiep. Tolet.*

XImenio delatas ab Iſabellâ Caſtellæ Reginâ Toletanas infulas qui nuntiauit, procerum gratioſiſſimus addidit, ſi quidem honorem admitteret, ſe ei manum oſculaturum; ſi verò repudiaret, pedibus oſcula daturum, quem honorem viris ſanctiſſimis aliquando habitum legimus. Ad hæc ille paulùm cunctatus, atque arridens, Atqui hoc, inquit, nimis ſuperbum eſſet. Cæterùm homo magnarum virtutum quo animo eam cœperit dignitatem, factis ingentibus oſtendit, aboleuítque ambitionis ſuſpicionem omnem, nam ambitio vix vmquam rerum geſtarum magnitudine ſuſtinetur.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

VIrtutem eximiam, ſed lubricâ ſuperbiæ viciniâ formidoloſam rarò etiam à peritiſſimis earum magiſtris vſurpatam legimus; nec ideo tamen nobis exemplo ſuo aberit Ignatius, cuius illud egregium memoratur. Pariſiis ob contractum externi cæli vitio, & ſtudiorum contentione nimiâ valetudinem reuertentem in patriam Ignatium ingens, nec tamen veritate maior anteceſſerat fama, ciuéſque pariter & ſacros homines excitârat, vt reduci cum cantu, prælato crucis vexillo, honorificentiſſimè obuiam procederent, ac paternos ad lares paratúmque à fratre hoſpitium deducerent. Quam, modeſtiâ ſuadente, vitare non potuit, magnanimitate tutus admiſit honoris ampliſſimi ſignificationem; cui vbi factum eſt ſatis, ad conſuetas ac tutiores alterius artes reuerſus, ex illo tam honorifico ſe eiiciens comitatu, ad pauperum Xenodochium diuertit, ibique conſtanter egit, facto docens, magnanimitatem parcè vſurpandam, vt regij cultus inſignia, quæ rarò à Regibus adhibita, integram retinent maieſtatis venerationem, ſi crebrò induantur, obſoleſcunt.

II. *De Franciſco Xauerio.*

BVngi Regem, quum primum adiit Xauerius ne barbari adoleſcentis animum Chriſtiana, quam enixiſſimè profitebatur, non ſatis caperet modeſtia, ſibi à magnanimitate auxilium petendum eſſe

eſſe conſtituit, ciúſque inſtinctu ſingulari quadam pompâ deducere à nauibus ad regiam volentibus Luſitanis ſe permiſit. Ergo feſtâ bombardarum diſploſione expoſitum, ac ſericâ togâ ſplendidè indutum nobiles Luſitani præcedebant, Breuiarium ſacerdotalium precum alius, ſcipionem alius, alius calceos deferentes. Ipſe nauis magiſter cum virgâ ante omnes apparitoris officio fungebatur, vbi ad regiam ventum eſt, humi procumbunt, Xaueriúmque ſubmiſſis corporibus venerantur. Ipſe temperatâ quadam maieſtate venerabundos circumſpiciens, receptis, quæ illi offerebant, inſignibus ad Regem ingreditur, peractóque ſalutationis officio, primíſque iactis de Euangelio inferendo ſermonibus, eadem pompâ reuerſus ad naues, bonâ cum magnanimitatis veniâ, conſueta inducit ſuæ ornamenta modeſtiæ, eâque comite pannoſus, quod reliquum erat prædicationis, exequitur. Vt enim generoſiori vino, ita & magnanimitate parciùs vtendum eſt; ideóque ne caput tentet, modeſtia eſt diluenda.

III. *De Matthæo Riccio.*

EAdem, quæ ſe transformare in omnia didicit, charitas Riccio, ſociiſque apud Sinas agentibus pompam non ſemel circumdedit, adegítque honoris ſignificationes maximas ab his admittere, quos aut Chriſto iam haberent adiunctos, aut adiungere ſatagerent. Pompæ amantiſſima Sinarum natio, quos in magiſtrorum numero habet, cultiſſimis ad ambitionem vſque honoribus colit, eóque toto apparatu mirificè capitur. Capienda ergo ſuis artibus fuit, & magnanimitate interprete, quoniam religionis ac litterarum magiſterium profitebantur, honores illi admittendi, qui peregrinæ virtuti tum in ſe magnæ, tum apud illos nouæ omnino habebantur. Sed iidem homines, qui ſe vt magiſtros proſtratis humi corporibus coli patiebantur, infimo cuique adeſſe, abiectiſque in foro languentibus miniſtrare non dubitabant, vt ſcias modeſtiam, atque magnanimitatem paribus ceruicibus iugum trahere charitatis.

IV. *De Gaſpare Villela.*

EAmdem virtutis viam ingreſſum fuiſſe, opinor, Villelam, vt Cuboſamæ totius Iaponiæ Imperatori Meaci Chriſtianæ Religionis aliquam insereret reuerentiam; nam ad eum aditurus, déque re Chriſtianâ acturus ſacram induit veſtem, quæ auro criſpante ſplendida

Digitized by Google

dida, diuite in humeros iniectu, atque ante pectus gemmato fibulæ morſu adſtricta, magnificè ad talos vſque defluit, ex quo illi *Pluuialis* nomen factum eſt. Hac ille paludatus Cuboſamam adiit, vt intelligeret, ſe, licèt aduenam, Sacerdotem nihilominus eſſe, omníque honore digniſſimum.

CAPVT VII.

De Perſeuerantiâ.

GEMINA hæc conſtantiæ laus eſt, & neſcio, an eo maior, quo difficiliùs eſt animum aduersùs temporis vim obfirmare, quàm ſubitis, aut breuibus malis indomitum habere; quæ enim tanta vis eſt, quæ ſi cum tempore committatur, non victa ſuccumbat. Illa ipſa opera, quæ gigantum veluti educta manibus, Iouis iram, atque ignem poſſunt ſuſtinere, irrequieto temporis bello tandem fatiſcunt: neſcio, quâ fati lege fieri perſuaſum eſt, vt quæcumque temporis in ſinu enaſcuntur, euolui eadem, nulláque ſui parte perpetuò ſibi conſtantia, paulatim denaſci habeant, & nulla quidem reprehenſione, quum illa firmitas, labis neſcia, æternitatis amans, procul hinc exulet, vbi oriri, & occidère, augeri, & ſeneſcere iura ſunt mortalitatis. Quid ergo aduersùm hæc tendimus? Aut virtutem vltra has leges extendimus? Verùm quàm infelix honeſtorum conſiliorum conditio erit, ſi rapidiſſimo tempori, leuia veluti folia ludibrio ſint?. Quid à virtute operis abſoluti, atque ad vmbilicum perducti ſperemus, ſi quidem tempori ſeruiendum eſt? magnæ ſint licèt temporis vires, attamen, quæ aduersùm illas animum firmet, inuenta eſt perſeuerantia. Vigilans virtus, cui numquam ſomnus obrepat, cui perpetua in cuſtodia manenti, tota, quanta eſt, vita, ſi res ferat, nullo annorum, aut ætatum diſcrimine, vna eſt vigilia, quæ numquam mitti poſtulet, quæ ſuccedi ſibi non optet, quæ in illo quem cœpit loco, quum id agitur, amet concidere, hoc eſt, vincere; nam illi vna pro omnibus palma eſt non mutaſſe. Magna hæc eſt diuinitatis imitatio, quæ ſibi tota præſens, temporis vires ignorat, labentia procul videt, nec ſequitur. Vlteriùs adhuc tendit vtiliſſima virtus, & quoniam ea demum temporis peruicacia eſt, vt immotum nihil, ſuos

intra

intra fines pati velit, ideóque aut augeri, aut ſeneſcere opus habeant res; continuis incrementis illius vim eludit, ſéque ipsâ maior, quantum durat, creſcit. Tempus fluminis inſtar, eâ lege labi videtur, vt quæ nutantia, & parum firma in curſu offendit, conuellat, ac rapiat; quæ ſolida curſum aquarum excipiunt, ipsâ duret alluuione, atque contra vim impetúmque ſuum continuo aggeſtu in aggerem attollat; hinc fieri videmus, vt quo annoſior eſt virtus, eo ſtabilior labentium annorum iniuriâ diteſcat. Cæterùm quia ſæpiùs certis ſpatiis, non vniuerſa deſcribitur vita, vtriuſque ordinis facta virtutis intererit recenſere.

I. *De Chriſtophoro Columbo.*

QVi fortitudinis numeros omnes expunxerit, Heros ille mihi occurrit, cuius nomen, dum ſtabit hæc rerum machina, quænam obliterabit vetuſtas? id perſeuerantiâ factum eſt, qua per annos plures ſuperbo aulicorum faſtidio reiectus, atque pro inſano facere creditus, quòd nouum orbem audentibus polliceretur Anglicanam, Luſitanicam, & Caſtellanam aulas diu ac fruſtrà fatigauit. Sed vicit perſeuerando, ipſâque repulſæ nobili patientiâ Iſabellam Reginam à condito æuo ſapientiſſimam perpulit, vt leui *Carauellarum* (myoparonum id genus eſt) periculo, promiſſorum fidem vellet experiri. Idem, quamquam poſt primam nauigationem, temporis vitio res eſſent implicatiſſimæ, nauigare tamen, ac noua littora per ignota maria poſteris aperire perſeuerauit, nulla laborum intermiſſione, donec quartò in Hiſpanias reuerſus, in ipſo nouarum rerum molimine, fato extinctus eſt, gloriæ immortalitate omnibus omnium ſeculorum heroibus anteferendus.

II. *De Hiſpanis.*

HVius gentis perſeuerantiſſimæ inquiſitioni ditiſſimas ampliſſimáſque ad vtrumque orbis verticem, quà infinitum excurrit America, Prouincias Religioni, commerciis, imperióque apertas debet Europa. Seculum integrum, & quod iam annorum excedit, ea durat expeditio; adeò perſeuerantibus animis, ſiue arma, ſiue religionem inferant, à militibus Sacerdotibúſque ſuſcepta, vt quum fortitudini non vaſta terrarum, aut barbara morum non obſtiterint, perſeuerantia in alterum iam ſeculum intenta, & nondum effœta, nouis quotidie reuireſcat incrementis. Et huic quidem genti

Digitized by Google

antiqua illa Romanorum laus contigiſſe videtur, vt ſedendo, quod idem eſt, ac perſeuerando vincat.

III. *De Didaco Meneſio.*

QVà die de Mauris capta eſt Ceptua vrbs, hærentibus proceribus, atque ob formidoloſas hoſtium in propinquo vires in eius præſidio futuros ſe negantibus, Didacus vnus inuentus eſt, qui Regi operam ſuam deferret, Mauróſque ſcipione, quem in manibus haberet, abacturum ſe polliceretur. Audax dictum, & pugnacis animi nobilem impetum perſeuerantia nobilitauit. Duodeviginti, quibus eo in præſidio ſuperfuit, annis, vt Mauro ſemper imminenti, occurrere ſemper promptus eſſet hamis conſertam loricam numquam exuit, vt illa inſtar veſtis iam ſponte in ſcruta decideret. Plus quàm ferrea homini fuit perſeuerantia, cui ferreâ fatiſcente loricâ, vis illa indomiti animi perſeuerauit; ſed gloriæ aurum nullo niſi ferro emitur perſeuerantiæ.

IV. *De Alberto Auſtriaco, Belgij Domino.*

BElgium totius bellicæ diſciplinæ abſolutiſſimis exemplis hac noſtrâ ætate inclytum, ac diues emporium perſeuerantiæ, quæ non minima pars eius artis eſt, inops non fuit. Triennalem Oſtendæ obſidionem huic meritò debemus, in quâ ſæpiùs periculo propiores fuiſſe legimus, qui vicerunt. Sed quamuis ſeneſcente militum, centurionum, ac tribunorum virtute, abſumptiſque copiis abeundi conſilia non modò vt honeſta agitarentur, verùm vt neceſſaria vrgerentur, perſeuerandum tamen duxit Albertus, & vicit; nam mala, quæ tempus inuehit, tempore mitigata vincuntur; quum idem venenum ſit, & antidotum.

V. *De Ferdinando Albano Duce.*

PRæiuiſſe Albanus eſt viſus dignus belli ſcientiâ, quem Albertus tanto ipſe fortuna maior ſequeretur. Hic enim Harlemij obſidionem, quam defenſorum obſtinatio plures iam menſes, fatigatis non ſolùm Hiſpanorum corporibus, ſed animis quoque, produxerat; ipſóque Federico Albani filio de ſolutione, tædio, ac deſperatione vincendi cogitante, perſeuerantiſſimi animi firmitate continuatam, compulsâque ad deditionem vrbe, perfecit. Federico enim abeundi conſilium per litteras ſignificanti, euocaturum ſe,

quæ

quæ cœptis inſtaret, ab Hiſpaniâ matrem, effœminatam mollitiem animi exprobrans, interminatus eſt; fecítque conuicio, vt victoriam lentè matureſcentem vellet expectare. Sanè non omnibus pomis eadem ætas maturitatem, perfectionémque affert, & ſuis quæque temporibus paulatim miteſcere patientiſſimè cùm expectemus, virtutem, illiuſque pediſequam fortunam paulo aliquanto lentiùs ſe in vota noſtra explicantem, an non inſania eſt, abiectis non expectare conſiliis?

VI. *De Joanne Guadalupiano, Ord. Min.*

OMnibus quidem virtutibus comes additur perſeuerantia, ac ſi demum nulla tanta ſit difficultas, quæ victa non cedat. Igitur eam traducamus ad alia. Huic reuocatam, quæ labentibus ſeculis laxata fatiſcebat, ſeueriorem Franciſci diſciplinam debet Hiſpania; quì enim niſi huius ductu rem ſæpiùs tentatam, atque obluctantium ſtudiis ſine fine dilatam, ideóque vt exitus incertiſſimi, ac pluribus deſperatam, repetitâ ſæpiùs vrbanâ peregrinatione, conficere potuiſſet?

VII. *De Mariâ Velâ, Virgine Hiſpan.*

STetit olim Velæ ſententia, vt quoties precationis, quam ſibi priuatâ pietate præſcripſerat, appeteret hora, toties illa ad materteram, apud quam eodem Virginum Collegio fuerat religioni educata, modeſtè adiret, rogaret, ſi quid ſe vellet ſolemnibus verbis. Quid iubes Domina? Id illa animum induxerat facere, memor laudatiſſimæ Pauli vocis, quâ ſe Deo, vtcumque placuiſſet, fingendum, nullâ exceptione, permiſit, dicens, *Domine, quid me vis facere?* Rem vt meditanti facilem, ſic experienti difficillimam, quum ſæpe curſandum per domum eſſet, & ſæpiùs veniret in mentem operam ludi; ſatis iam conſtituto orationis tempore; tenuit tamen conſtantiſſimè decennio toto, nec niſi materteræ morte finita ea eſt obedientiæ, ac modeſtiæ exercitatio.

VIII. *De Antonio cognomento Regum, Ord. Minim.*

NVlla dies Antonium ab illâ, qua ſub Franciſci Paulani ſignis Deo militare cœpit, vſque ad illam, quâ à ſummo Imperatore miſſionem accepit, publicâ in cœnatione proſtrato corpore veniam pacémque à domeſticis ſolemni carmine poſtulantem non vidit.

Nulla quam ſemel ſibi arctiſſimam ieiunij legem tulerat, non ſeruantem reliquit. Ac ſi in hoc viciſſitudinum regno non ageret, quæ ſemel deſtinauerat, perſeuerantiſſimè peragebat. quid enim hîc temporis leges agnoſcant æternitatis candidati?

IX. *De Joanne Tellerio, Ord. Minim.*

AB eâdem ſcholâ Tellerium habemus hauſtæ à puero in Odæo canendi Deo diſciplinæ ad miraculum vſque retinentiſſimum. Quamquam enim tum magiſtratibus plurimis, tum etiam ſupremo *Generalatus* honore olim occupatus ſupra octogeſimam ageret ætatem, conſuetas canendi vigilias numquam omiſit, & quamdiu vita ſuperfuit, à diuinis laudibus numquam abfuit; quod & ſuis admirationi fuit, & omnibus exemplo erit, ne magiſtratus, aut ætatis excuſatione vſi, ea ſtudia intermittant, in quibus mori decorum eſt. Vera virtus non niſi ad metam mortis abiungit.

X. *De Joanne Bono, Ord. Minim.*

ADdatur etiam tertium eiuſdem familiæ lumen Bonus, qui ſenectâ iam ætate, effœtiſque quamquam viribus eaſdem, per quas olim profecerat, virtutum exercitationes numquam omiſit. quòd ſi parcendum ſenectuti moneretur, reſpondebat: ſcilicet, vt adoleſcentes viribus validis ſe magnificè circumſpiciant, ſenéſque vt virtutibus iam minùs vtiles deſpiciant. Virtutes ante mortem emori, probrum eſt.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

IGnatium, vt ſemel Deo viuere cœpit, non modò ſibi ſemper ſimilem, verùm, quod optabilius eſt, ſeipſo in dies maiorem extitiſſe mirabitur nemo, qui eius in ſuſceptis conſiliis perſeuerantiam fuerit recordatus. Litteris operam dare ſtetit ſententia; mitto, quas perrupit difficultates; cùm peruerſa properandi ratione operam ſe perdidiſſe vidit in Hiſpaniis, Pariſios migrauit, ibi totos ſeptem annos vir grandis natu, cum adoleſcentibus Doctores quotidie audire, cæteraque Scholaſticorum munia obire, conſtan

Digitized by Google

conſtantiſſimè perſeuerauit. Suſceptum de proximorum procuran-dâ ſalute conſilium ad finem vſque vitæ retinuit, nullâ imminutum die, ſed legitimis ſuo ipſo fomite auctum incrementis: diligentiam, quam ſuis in ſingulas horas dictis factis, ipsiſque cogitatis examinandis, vt in virtutibus ſe ſe exercentibus perneceſſariam, primo ſuæ conuerſionis exordio ſuſceperat, eam in ætatem vſque ſupremam ita retinuit, vt crebris in cingulo nodis labentis in eâ minutiſſimarum rerum cuſtodiâ memoriam ſibi eſſe putauerit iuuandam. Cætera de genere hoc, quia infinita ſunt, malo diſſimulare, quàm legentes delaſſare.

II. *De Matthæo Riccio.*

IMmani triginta annorum tractu, tantâ caſuum varietate, quanta legitimo propè humani æui ſpatio, ignoto apud Sinas capiti, atque auitas religiones conatu vltimo conuellere nitenti, accidiſſe facilis eſt coniectura, probatam perſeuerantiam in medium affert Matthæus Riccius, quem Sinenſes ſuæ fidei Magiſtrum venerantur. Excellens planè hominem virtus imbuit, atque inter lenta difficillimæ molitionis tædia exercitum roborauit. Etenim cùm ſibi parum, pleriſque aliis nihil apud eam gentem proficere videretur, atque adeò aliò migrandi, quò eum paratior, atque vberior fructus inuitaret, illi fieret poteſtas; ipſe tamen locum, ſtationémque obtinère decreuit perſeuerantiâ incredibili. Itaque perfecit demum ſedendo, quod alij properando impediuerant; & quod ſuſpicacia inter ingenia, atque inextricabilis linguæ ambages quinque propemodum luſtra, quaſi operam luderet, pauculos ad IESVM Chriſtum Dominum aggregauerat; extremâ demum ſenectâ plurimos genuit, eâ virtutum, ac litterarum apud barbaros æſtimatione, vt & mortuum ampliſſimo ſepulturæ honore fuerint proſecuti, & ſocios operis ac laborum, eius maximè commendatione receperint. Certiſſimus igitur eſt perſeuerantiæ fructus, qui licèt ſerò, numquam tamen dubio fallit euentu.

III. *De Thoma Sanctio.*

EXtra huius noſtræ mortalitatis fines, qui perpetuâ rerum viciſſitudine incurſantur, agere videbatur Thomas Sanctius, tam firma illi per omnem ætatem virtus fuit. Viuebat autem ex Epheme-

ride, in quâ ſingulos per temporum articulos, ac diei cuiuſque momenta, quid ſibi continuò eſſet agendum, anxiè deſcripſerat. Non ipſi cælo, auſim dicere, tam fixæ, ac ratæ ſunt leges, quàm Thomæ ſuæ illæ virtutum tabulæ, quæ ſi æreæ fuiſſent, vim tamen temporis fortiùs non reſpuiſſent. Nullâ vmquam mutauit die, quod ſemel indixerat ſibi. Addebatur ad ſingula. Id verò non facias, etiamſi diſruinparis; inuenítque eum ſuprema dies propoſiti tenacem adeò, vt in cilicio tantùm non confecerit. Hoc demum eſt virtutem colere, quæ cùm æternitatis rudimentum ſit, quis niſi peſſimo conſilio, eam tempori accommodet?

IV. *De Joanne Lorino.*

HOminis pluſquam caluнterij in ſtudiis perſeuerantiam, tum ſpiſſæ eruditionis ingentia decem volumina teſtantur, tum nos adoleſcentes Romæ ſatis admirari vix potuimus, quum in Bibliothecâ ſtantem, atque laborioſiſſimè ſtudentem ſtatis perpetuò horis, hoc eſt, maiore ac meliore diei parte, nullo feriarum diſcrimine intueremur. Idem quinquaginta ampliùs annis ad primum nolæ ictum è lectulo exiliuerat, idem diuinum Miſſæ ſacrificium ad ſupremam vſque ætatem nullo vmquam die atro, niſi quo fieri nefas eſt, obtulerat; aliaque plurima virtutum decora, quamquam annoſus ſenex ab vſque primâ retinebat adoleſcentiâ; vt non eadem eſſet ætas, eadem tamen erat virtus, quam nec ferunt anni venientes, nec auferunt recedentes.

V. *De Franciſco Caëtano.*

AVdere atque incœptare pleroſque eorum, qui interiorem Philoſophiam profitentur, quotidie videmus: quæ ſemel incœperint, perſeueranter obtinere, paucos; idque non ſine magnâ virtutum labe, vt ea propter officiorum magiſtris ardor ille pluribus, quæ vires non ferant, ſe ſe improuidè implicandi, minimè probetur. Itaque iure optimo Caëtanus perſeuerantiæ præclariſſimam retulit laudem, quippe qui arma, quæ ſemel domeſticum in hoſtem induit, conſtantiſſimè vſque ad mortem retinens, non prius pugnandi, quàm viuendi, qui vincendi etiam fuit, finem fecerit. Numquam retro ferri viſus, aut ſtationem retinebat, aut fines, limitémque promouebat; quum mortalium plurimi vt multùm ſe moueant, nihil tamen promoueant.

VI. *De*

Digitized by Google

VI. *De Nunnio Ribera.*

QVi ſuſceptâ ſemel animarum procuratione apud Molucas eo in opere per immenſa rerum diſcrimina plures iam annos magnis ærumnis perfunctus, ſalutem illis afferre ſategerat, ad extremam vſque vitæ horam in opere perſeuerare voluit, eique immori. Veneno à barbaris propinato ſeptem ſupremos vitæ dies, dum conficitur, quùm pedibus ingredi non poſſet, circumferri ſuorum manibus ſe iuſſit, & de fide, déque Chriſtianæ vitæ officiis diſputans, ac Sacramentorum ope confirmans, non antea de aliis benemereri deſtitit, quàm viuere. Vt enim tunc flumina labi terráſque irrigare deſinunt, cùm in mare prorumpunt; ſic virtus, niſi ad Deum venerit, ceſſatione torpere neſcit.

VII. *De Jacobo Crucio, & Ægidio Gonzalio.*

SEnem annoſiſſimum, nam duos ſupra nonaginta annos natus exceſſit, proximis hiſce annis ſeueritatis priſtinæ ac modeſtiæ retinentiſſimum vidimus; quam enim à puero in Societate hauſerat officiorum rationem, in eâ nihil mutauit. admonitus ſæpe ab amicis, vt ſibi aliquid indulgeret, poſſe hoc fieri, nullo virtutis, quam in tuto haberet, nullo exempli damno; quis enim grandæuam illam ætatem molliùs habendam ignoret? Nolle ſe deterioribus aſſueſcere, per iocum reſpondebat. Itaque præclaro modeſtiæ edito, relictóque poſteris exemplo digniſſimos, vt puer centum propemodum diceretur annorum, in ſinu perſeuerantiæ conquieuit. Pari virtute Mantuæ Carpentanorum ſupremos benè longæ vitæ dies tranſegit Gonzalius, cui & ipſi cùm res geſtæ, tum ætas quietem, atque otium perſuadere poterant, ſi potuiſſet virtus pati. Verùm huic otiari, atque emori idem quum ſit, Gonzalius fruges ſe conſumere nolle, dicebat, poſſe virtutem vltra conſuetam ſenectutis metam decurrere, quæ ſæpiùs ante adoleſcentiæ carceres currere incipiat; ſui nempe illam iuris eſſe, quæ nihil tempori debeat.

VIII. *De Alphonſo Barzana.*

QVid ab homine ſeptuageſimam ætatem ſupergreſſo, laborioſiſſimo in prædicationis opere ampliùs audeas poſtulare? Miſſionem igitur concedamus Barzanæ iam ſeptuagenario; ſed negabit ille ſe velle, & quamquam peregrinationibus obeundis ſtationibúſque

que

Digitized by Google

que inter barbaros obtinendis vires non ſufficiant, puerorum docendorum ſuſceptâ Prouinciâ ad extremam vſque diem in opere perſeuerabit.

IX. *De Didaco Martinio.*

INeuntis abeuntiſque anni dies perſeuerantiæ ſemper habuit operatos Martinius; nam ſub anni initium operum omnium, quæ ſibi facienda cenſeret, ſyllabum conficere, ſub eiuſdem exitum eorum rationem exigere conſueuit, tantâ perſeuerantis animi laude, vt his vitæ rationariis omnibus ſubſcribere potuerit. Factum eſt. O viros verè numeris omnibus abſolutos, qui deſtinata feliciſſimè abſoluerent.

***

LIBER

Digitized by Google

LIBER SEPTIMVS
DE TEMPERANTIA.

VLTIMAM loco ac dignitate virtutem, ſed vſu atque exercitatione omnium frequentiſſimam, temperantiam, quum latiſſimè pertineat, meliùs, opinor, partibus explicabimus: vt enim Oceani vox omnium quidem aquarum infinitam illam congregationem quamuis ſignificet, nullâ tamen illius pars eſt non ſuis diſtincta nominibus; ita temperantia proprijs virtutum ſuarum appellationibus cognita, vniuerſáſque ampliſſimo complexa gremio, in illis opportuniſſimè laudabitur. Quare, quum altiori numquam faſtigio, quàm virginitate ſe attollat, prius, quàm reliqua ad narrandum aggredior, de illâ operæ pretium erit pauca dicere.

CAPVT I.

De Virginitate.

SALVE formoſiſſima virtus, & noſtri nominis decus dulce, ac ſalutare præſidium, iterum ſalue: faue tuos ingredienti fines, & dum floridum ver, quod tibi ſemper ridet, tuas deducimus in corollas, lenis aſpira. Nihil habet obnoxia mille caſibus mortalitas noſtra, quod gentium omnium maiore admiratione exceptum, illam cœleſtibus æquet, illiúſque honores conſtantius de morte ipsâ repoſcat, quàm virginitas. Etenim cùm incognitæ illi ſint patiendi leges, abominatúmque quicquid ſordium huc inficit ingredientes, haudquaquam formidoloſæ ſunt exeundi viæ, & ſepulchri tabem non ſemel ignorat. Itaque homines dum multiplici generandi lege ſoluit, omni

materiâ ſublimiores facit, atque in Angelos tranſcribit, quibus quia nullus moriendi timor, nulla etiam gignendi eſt ſollicitudo; numquam humilia ſectatur: amor enim vnicus illi eſt beatam illam Triadem, Principémque Virginem imitari: ob hanc rem nemo illam niſi magnus adamauit; non enim capiunt viles animæ decorum eius amplitudinem, immò ne quidem cominus audent intueri. Arceantur totis latè regionibus prophani, & quibus in aqualiculo mens, & cuticulæ curandæ deſtinata mancipia. Adeò libera virtus eſt, vt nullius legis obligatione à magno virtutum dictatore adſtricta, ſed amantium permiſſa ſit libertati. Eadem fortunæ impotentiam haud timet; quamuis enim obedientiæ, ac paupertatis exanguia fingere ſimulachra, cœcus illi ſit ludus; virgo tamen nemo vnquam nolens fuit. Eadem admirabili arcanáque ratione, quum tenerrima ſit, aſperrimis gaudet munimentis; mirum enim eſt, quàm facilè vulneretur, quum mors in attactu ſit: nec opus hoſtes habeant totâ pugnare voluptate, cœnóve aggerem attollere; ipſi oculorum coniectus, qui etiam irâ, & furore tumentibus innocui ſunt, huic præſentiſſimam ſæpe mortem intulerunt. Tabeſcunt ab illis radiis eius niues, quibus tota gratia eſt, intactas eſſe: Aura ipſa colloquentium ſæpiùs illi flores aduſſit; ne tutum quis ſe exiſtimet, ſi procul pecudum, ferarúmque pedes habeat. Quamobrem quicumque illam adamârunt, viribus, ingenióque connixi, nil ſibi reliquum fecerunt, quo hoſtes procul arcerent, pugnatúmque ſæpiùs eſt, quùm propius collato pede opus fuit, non ſine ſanguine, dum obnixi pro virginitate vitam ipſam paciſci pulchrum putant. Centuriabimus igitur qui feliciter, quique prudenter, fortitérve fecerunt milites tuos, ô mortalium decus, eóſque dum pro tuis liliis pugnant, commutatos admirabimur. Patieris etiam, quæ primo de pulſa gradu in ſecundis conſiſtit, caſtimoniam tua ſequi veſtigia, tum ea explicari, quæ finibus tuendis, ac veluti legiones limitaneæ excubant.

I. *De Roberto Nobilio, Cardinali.*

Tibi Roberte Nobili purpurati Senatus candidiſſime flos, tanti fuit virginem viuere, vt virgo malueris mori. Quum enim te dira tabes in ipſo adoleſcentiæ flore paulatim exederet, ſenſerunt Medici labenti naturæ venerem mederi poſſe; id iure ne ab illis dictum fuerit, vix eſt, vt credam, & certè non attinet quærere: Robertus enim turpem abominatus artem eos repulit, palàm profeſſus, certum

Digitized by Google

certum ſibi eſſe, quam curatiſſimè conſeruauerat virginitatem, morti potius tranſdere, quàm veneri prodere. O egregium conſilium! Hæc enim lilia quamquam mortis falce demeſſa caput languidum ſubmittere videantur; viuunt nihilominus; Veneris verò ſub leui attactu languent, quod ſi decerpat, irreuocabili caſu computreſcunt.

II. *De Virgine Caſtilionenſi.*

LEctiſſimæ virginis animo non minus, quàm formâ eximiæ amore captus erat adoleſcens, nec illa contumacem ſe nuptias ambienti præbebat. Verùm vbi impudicè audere animaduertit, ſemel iterúmque tantâ conſtantiâ repulit, vt ille ex amante amens ſtricto irrueret gladio, ac cædem minaretur reluctanti. Sed non ideo expugnauit certam dare potius ferro iugulum, quàm impudico, ac furenti morem gerere; ergo vt libido ſe planè deluſam vidit, in furorem vertens, nobilem virginitatis victimam impio iugulat ferro. Atrox facinus, iubente Franciſco Gonzaga oppidi (Caſtellioni res acta eſt) regulo barbari amatoris ſupplicio vindicatum eſt; ac ne virtuti ſuus deeſſet honos, virgini ab eodem poſita ſtatua eſt, ſculptâ Ponticâ Muſtellâ, additâ Epigraphe, *Malo mori, quàm fœdari*; dicerem æternùm Principis beneficio victuram puellam, niſi marmora etiam morerentur; quod ne fiat, Auguſtinus Maſcardus eloquentiæ validus æternitati dedicauit.

III. *De Annâ Virgine Regienſe.*

PAulò antiquior Annæ Virginis virtus, atque vtinam numquam obſoleſcat exemplum, quod Regij ciues nobili carmine in eius ſepulcro ad D. Dominici conſignârunt. Scelus hoc patrui fuit, qui dum in ſuburbanum neptem educit, ſiue meditatum facinus domo attulerat, ſiue ſubito amore inſaniens, virginem de ſtupro compellat; abnuentem ferro transfodit pluſquam barbaræ libidinis latro. Sed quanta vis animi fuit in puellâ decimam ſextam ætatem vix egreſsâ, vt & blanditiis, & minis inuicta, nec ſolitudine inuitata, mortem impudicitiæ præoptauerit? Quis non miretur ætatem adeò teneram virginitate aduersùs mortem obdureſcere?

IV. *De Virginibus Sammarthanis.*

HOc certè longè glorioſius eſt, quàm quod de Virginibus apud eam Americæ gentem, cui à ſanctâ Marthâ nomen inditum

 eſt,

eſt,accepimus; quibus ingens, licèt barbarici abruptíque moris honor habetur. Nam, quæ ſe virgines verbo profitentur (verbo dixi, quæ enim inter nuda corpora poſſit eſſe virginitas, in tanto non minus cœli,quàm vitiorum æſtu,vix intelligo) quæ tamen,inquam,virginitatem profitentur puellæ, illis arcu, & ſagittis armatis incedere datum eſt, ac ſi quis licentiùs auſit interpellare, impunè configere. Et ſi vera narrentur, glorioſior tamen eſt virginum noſtrarum ſors, quæ ipſâ morte periculis exemptæ patrio redduntur cœlo.

V. *De puellâ Braſilianâ.*

NOn minor Braſiliæ accolis, quàm Sammarthanis libidinum licentia fuit,quam tamen adeò coërcuit illata Euangelij lux,vt ab eâ etiam proiectæ olim barbariæ orâ exempla integritatis peti poſſint. Atque vtinam,quæ ibi naſcuntur lilia, vel ab ipſâ Europâ nauigans libido non afflaret. Sed fuit quùm puellæ virtus Domini impudentiam eluſit,minas,& vim fregit; eo etenim vitium virgini offerre tentante,illa Chriſti crucifixi ſigno arrepto,vitabunda,iniectas iã ſibi manus euaſit.Sed quaſi minùs vtilis domi eſſet,quæ pollex eſſe noluerat,homini æquè impuro herus vendidit, apud quem quum virgineitatem amare minimè quietè liceret,ab hominibus piis empta,& manumiſſa voluntariæ ſeruituti fœminis in Noſocomio procurandis, ſe addixit; ac ne forma quantum illa capit barbaries, pulcherrima ſibi ampliùs fraudi eſſe poſſet, miris modis corrumpere non dubitauit.

VI. *De Tereſia à IESV.*

FVneſtior paulò hic fuit ingreſſus, vt vereri ſubeat, ne ſi morte ſemper decus virginitatis tuendum ſit,à timidis eieretur. Quid enim ſuis laboribus pleriſque non amatã virginitatem adhuc exaſperamus? Sed hos timores exuit amor ille puriſſimus,cui terrena omnia ſordẽt. Attamen lilia hæc nullo infecta ſanguine iam dabimus. Adierat ad Tereſiam vna ex ſuis virginibus,quam Satanas omnis oſor integritatis, obſcœnâ viſorum turbâ, & verò etiam reliquâ ſuâ arte ita fatigabat, vt à medicâ tantæ matris manu, certiſſimo victoriæ compendio,opem quæreret. Obſtupuit ad nouas illas rerum formas Tereſia, tum ad conſulentem,quid facto eſſet opus: Tu verò parce, inquit,filia his de me quærere remedium;in hoc enim bello ita hoſpes ſum,quum nunquam me his telis malus impetiuerit, vt,quid loquaris, prorſus ignorem. Tranquilla igitur huic virgini fuit liliorum, &

immota

Digitized by Google

immota natiua poſſeſſio, qualem illius eſſe oportuit, quæ plurimarum virginum deſtinata erat magiſterio.

VII. *De Mariâ ab IESV, Ord. Min.*

FLoret omnino virginitas, ſed tum explicatiſſimè, quùm poſt has, quibus aſpergimur, ſordes, nullus ſupereſt metus. Rarum quod legimus de Mariâ ab IESV, è Sandoualiâ gente *Sanctimoniali* ex illis vnâ, quæ Gandiâ Mantuam Carpentanorum in coloniam ductæ, priſcam illam Claræ diſciplinam ſeueriorem renouârunt; rarum, inquam, eſt, quod iucundiſſimæ ſpectantibus fuit admirationi, quum eius funus duceretur; nam procul tuentibus manus, ac pedes, qui ex diſciplinâ extabant nudi, admirabili quodam candore fulgere viſi ſunt, quaſi ex Indico ebore affabrè eſſent elaborati. Cuius rei ſuſpicione propiùs accedere auſis pleriſque, atque attentiùs inſpicere, quum non mutaret color, idémque ſplendor emicaret, vulgò ſibi perſuaſere, arcanum id virginibus illis eſſe artificij, vt eburneas manus ac pedes ad decorem elatis, atque productis affingerent. Quid ſi Mariæ ſubfuſcas, atque ab opere calloſas, horridáſque manus fuiſſe ſciuiſſent? Sed ignorabant virginitati in morte tam bene eſſe, vt illius in ſinu diuitias explicet ſuas.

VIII. *De Iſabella Borgia.*

QVid floribus conueniat virginitas, docuiſſe videtur Iſabella Borgia, quæ Claræ diſciplinam dein ſecuta Franciſca ab IESV nomen indidit ſibi Inambulantem in horto pulcherrimis vernante floſculis de nuptiis, quas ſibi vtriſque ampliſſimis conditionibus iam iam apparari dicebat, interpellauerat Ioannes frater; ſibi enim deſtinari Segorbiæ Ducis filiam, illam eius fratri, ſummis omnium votis deſponderi, vt mutuis hymenæis principales domus non dubiam euaderent in amplitudinem. Talia diſſerenti Ioanni flores, quos interea in faſciculum tacita illigarat, oſtentans Iſabella: Tibi verò, mi frater, ex animi tui ſententiâ, conſulito; ego iam nunc eum mihi ſponſum opto, eíque meam virginitatem deſpondeo, qui flores hoſce pulchritudine veſtit admirabili.

IX. *De Philippo Nerio.*

TEnuerunt nos diu puellarum decora, & plura adhuc erunt dicenda, ſed virorum miſcendæ ſunt laudes, eo maiores, quo in

ipſâ virili difficilius libertate proueniunt. Sed plerumque fit, vt ornatu ſplendidiore virginitas ipſa poſt illius victoriam ſe inferat. Philippus non vnâ in hoc bello palmâ clarus, tam vegetam nactus erat, atque exercitatam virginis animi corporíſque integritatem, vt adeuntium ad ſe lapſus, ſi fortè fœdis voluptatibus ſuccubuiſſent, neſcio qua interiori mentis ſagacitate perſentiſceret; admonendóſque ſolennibus illis ſibi duceret. Malè oles, fili, malè oles. Idem, quaſi frigidarium virginitatis haberet in ſinu, ſi venereis facibus ſuorum quemquam aduri intelligeret, caput ad ſuum pectus paululum acclinare iubens, complexúque molliter mulcens, ac fouens refrigeratum dimittebat. Idem, quaſi verò tinctura quadam cœleſti eius eſſet impenetrabilis virginitas mulieres manu prehendere aliquando non dubitabat, quod aliis, ne facerent vehemens auctor quum eſſet, datum ſibi diuinitùs donum aperiebat; ſed hæc grandæui, atque in omni virtute abſolutiſſimi ſenis laus fuit, quod ipſum inter admiranda retulerim, ne quis imitatione fallatur. Viperas vix quamquam artis peritiſſimus quiſquam tractet innocenter, & in hoc genere ſemel ictis omnia periere.

X. *De Ildephonſo Fontano, Ord. Min.*

SOlitariam, vt tuta floreat, eſſe debere virginitatem non magis à Patribus Chriſtianorum officiorum magiſtris traditum, quàm multorum periculis comprobatum quum ſit; rariſſimum illis decus contigiſſe exiſtimamus, quibus poſt ſolemnia nuptiarum, eodem ſub tecto viuentibus eius iura ſeruare datum fuit. Sed quoniam nullum Chriſtianæ Reipublicæ virtutum deeſt ornamentum, prodeat Idelphonſus, qui parenti nuptias imperanti obluctari minimè auſus, puellæ tamen, quam duxerat, feliciùs perſuaſit, ne vxor eſſe vellet, ſed vt data acceptáque fide, quam intaminatam ſibi ex nuptiarum lege transdiderant, integritatem ſeruare vtrique fas eſſet. Non ita multo pòſt Virginis obitu ſui iam iuris totus quum eſſet, ne iterum periclitaretur, ſeueriora Franciſci placita ſecutus eſt.

X I. *De Ruſticis coniugibus.*

ANimi bona virtuti, non fortunæ debemus, illâ enim huius vel iniquitatem frangit, vel attollit humilitatem. Itaque etiam rudi ſub tegete animos ſæpè reperias quantumuis magnarum virtutum feraces. Huiuſmodi ego fuiſſe affirmo Ruſticorum coniugum par.

Digitized by Google

par, quos tantus virginitatis amor inuaſerat, vt adoleſcentes quum in manus conueniſſent, pluréſque iam annos perangusto paternæ caſæ cubiculo vterentur, ſe tamen coniuges eſſe præclarè neſcirent. Sponſus enim præualidæ ætatis frangendæ cauſsâ, vtque à periculo, quantum in illis anguſtiis fas erat, ſubduceret ſe ſe, relicto ſponſæ virgini lectulo, ipſe in aduerſo angulo nudâ ſemper humo cubare conſueuerat. Abierant iam plures anni, & vergentis iam ætatis beneficio ſecuriùs arduam hanc viam inſiſtebant; cùm ſuburbicarias parœcias obiens Sacerdos è noſtris tantam in non cultiſſimo pago, virtutem ſatis admirari non potuit. ſed illa nuſquam non elegans eſt, atque vbicumque hoſpitio excipitur, primæuæ illius innocentiæ inſtaurat imaginem.

XII. *De Adoleſcente Paraquariano.*

SEd longè admirabilius eſt etiam apud Paraquarianos, quibus paulò antè ignorata erant ipſa coniugij iura, iam etiam arcanas in illo virginitatis rationes vſurpari. Quoniam enim prona in libidinem gens eſt, ne impetu abrepti adoleſcentes ſcortationibus aſſueſcant, ſtatim puberes nuptiis illigare optimum factu viſum eſt illis, qui eam oram laborioſiſſimè colunt, Patribus noſtris. Id quum deprecaretur caſti ſupra gentis captum animi adoleſcens, à ſuſpectantibus, & tutiora ſequentibus non impetrauit. Virginem ergo ductam ſolemni more fauſtóque cognatorum plauſu, quum ſoli ſeceſſiſſent, de virginitate ſeruandâ compellat, & qui fuit caſti adoleſcentis ardor in dicendo, rudi adhuc voluptatum, perſuadet. Stetit vtriſque integra ea laus, non modò dum adoleſcenti vita ſuperfuit; verùm etiam poſt fata, nam eo hinc ad plures non ita poſt multos annos abeunte, tantus puellæ integritatis amor fuit, vt licèt caſtè poſſet nubere, virginem agitare maluerit, illibatúmque ætatis florem tueri, rarò apud eas gentes, ideoque Paraquarianis ſuis olim memorando exemplo, & quia virtus omnium intereſt, omnibus inuidendo.

XIII. *De Auguſtino Cano.*

AB altero Americæ cardine barbari etiam adoleſcentis quamquam Hiſpanico nomine appellati, virtus effulget Auguſtini Cani. Hunc diuinis adeò beneficiis cumulatum fuiſſe tradunt eius Eccleſiæ annales, vt illi immota, & nullâ vmquam hoſtili cogitatione

Digitized by Google

tione pulſata virginitas fuerit. Nec ideo tamen arma ille deponebat, aſperâ ſetis tunicâ, crebro flagello, vigiliis, nocturniſque precibus pariter ac diurnis, & ſuper hæc omnia quæſitiſſimis erga Deiparam obſequiis, ne quid hoſtes auderent, longè abſterrebat; numquam enim timendi non ſunt, licèt quieſcant, vbi otio torpemus, inſurgere parati, non dubiâ clade deſidentium.

XIV. *De Stephanâ Soncinate, Ord. Præd.*

ET quia nocturna quies deſidiæ affinis eſt, ea propter hoc illi tempus ſubitas ad irruptiones aptiſſimum habent; ſed momento excitatur virtus, & hoſtilia tentamenta triumphorum materiam deputat. Hæc Stephanæ integerrimæ virginis mens fuit, quùm importunis vexata motibus, itarum plena in ſpinarum aceruum ſe nudam proiecit, illarúmque aculeis pro armis vſa, millena vulnera hoſtibus impoſuit, ac ſanguine latè perpluens, ſi quid eximio illi mentis corporíſque candori ſordium adhæſerat, egregiè lauit, nam virginitatis lilia ſanguine abluta, candidiſſimum dantur in ſplendorem.

XV. *De Mariâ Bagneſiâ Florentinâ, Ord. Præd.*

VIrginitatis teneritudinem quia nulla ſatis poteſt oratio explicare, tacito Bagneſiæ proponenda ſenſu videtur. Hanc, ſi de nuptiis ſermo haberetur, totis artubus contremiſcere ſolitam aiunt, quumque ſeriò de illis pater compellâſſet, adeò exhorruiſſe, vt perturbatis ſubuerſíſque humoribus, & tunc ſubitò expalluerit languentis in morem, & diro ab illâ horâ per annos quinque ſupra quadraginta conflictata morbo, marceſcente eximiâ formâ, ægram & ſoli virginitati tuendæ opportunam vitam traduxerit. Feliciter ægrotauit, morbi beneficio nuptias merita immortales.

XVI. *De Joanne Binanto, Ord. Minim.*

PRocul ab omni voluptatis ſenſu, atque adeò cogitationis illecebrâ vitam ducere rarum, ego ideo eſſe puto, tum alias plurimas ob cauſſas, tum ob ſupinam noſtram in tuendis virginitatis finibus ſocordiam. Ob hanc rem laudari meruit Binantus, qui domeſticam, & nullâ vmquam vel leuiſſimâ cogitatione turbatam virginitatis pacem intentiſſimâ curâ ſuſtentauit; nam oculos tam acri continuo imperio, vt ſe numquam nudum viderit.

NOSTRA.

Digitized by Google

NOSTRA.

I. *De Franciſco Xauerio.*

NE quiſquam Ignatij hîc nomen requirat, (neque enim certa ſcribenti, coniecturis vti opus eſt,) faciet filiorum gloria,& ſequentibus capitibus de illius egregiâ caſtimoniâ,magníſque ad eam tuendam à Deo acceptis donis,memorabitur. Nunc Xauerij nos virginitas rapit; hominis, qui adoleſcentiam Pariſiis inter æquales depoſuit, viribus corporis prævalens, totúſque igneus: qui ætatem robuſtiorem inter Indos,ac nudos Comorinos, in illâ infinitâ vitiorum licentiâ tranſegerit, & nihilominus illibatum illum florem adeò diligenter defendit,vt ne in ſomno quidem corporis, animus ab eâ vigiliâ diuerteret. Quid enim aliud dicam, ſi obſcœnæ imaginis obiectu perturbatus, dum ſupremo conatu viſum tentat abigere, ſanguinem naribus eiecit, vel vt contaminatum viciniâ, vel vt illo fœdas obruerit imagines. Hoc demum eſt ſcelus odiſſe, cùm vel ipſius vmbram exhorreſcas.

II. *De Staniſlao Koſtka.*

TOtus hic florens fuit nobilitate, formâ, ingenio, adoleſcentiâ, charitate, virginitate, quam illibatam hinc extulit. Nec rectè æſtimantibus mirum id videbitur, quî enim aliud poſſet adoleſcens, qui magnâ diuini amoris flammâ corriperetur. Nullus tantus eſt Oceanus, qui totus incurrens exiguam ita facile flammam extinguat, vt Veneris incendia diuinæ charitatis flamma compeſcit. Nec aliunde furentibus, quàm ab hoc igne, murus obiicitur: diſſident hi ardores, vt fabulæ meræ ſint, quæ de Pollinicis atque Eteoclis rogo narrantur, in partes ſciſſo diſſidentibus, ac ſe mutuò auerſantibus flammis, ſi cum hoc diſſidio conferantur; hîc inuicem ſe perimunt. Nemo faciliùs Veneri friget, quàm qui diuino calet amori.

III. *De Aloyſio Gonzaga.*

HVic rara, & ſingularis in virginitate tranquillitas Angelici cognomentum fecit, præclaro Romanæ Rotæ præiudicio. Et meritò quidem,ſi vera fateri velimus. Quamquam enim ſat ſcio Angelos virgines non eſſe,quia nec mariti eſſe poſſunt; quia tamen longè

Digitized by Google

ab hac corporis concretione beatum æuum degunt, voluptatibus liquidiſſimis affluentes, hinc quos hæc virtus altiùs extulit, in eorum cenſum tranſcripſiſſe etiam videtur. Id ſi cui vnquam à conditâ Eccleſiâ contigit, is ſocium habet Aloyſium, cui pares oppidò paucos legere me aliquando memini. Viciſſe in hoc bello plurimos ſcio, aliquos vix leuibus incurſionibus ac veluti latrocinante voluptate rarenter vexatos etiam ſcio, quibus immota pax fuerit, nihil animo turbante, placidóque, nec ſui iuris corpore, vix habeo, quos laudem; vt iam minimè mirum ſit adoleſcentem hinc abiiſſe, non enim huius exilij virtus illa erat, ſed patriæ.

IV. *De Franciſco Coſtero.*

QVamquam non adeò ſuperis abominata hæc terra eſt, vt nihil cœlo dignum hîc velint perennare. Indulget hoc hominum amantiſſimus Deus; quum non niſi pleno iam æuo virtutum hinc euocat magiſtros. Franciſcum Coſterum, quem grandæuum fato functum ſcimus, eumdem affirmatiſſimè tradunt tranquillâ virginitatis in poſſeſſione ætatem omnem tranſegiſſe, nihil vmquam violentiùs auſis hoſtibus externis, nihil domeſticâ ſenſuum plebe, quæ contra pleroſque ferociter ſæpiùs rebellat, mentiſque Senatum de virtutum arce deturbat. O pacem inuidendam, quæ ſuo hoc non marcet otio, ſed floret!

V. *De Joſepho Scamacca.*

IDem virginitatis, atque innocentiæ tenor ad ſupremam ſenectam vſque Scamaccæ fuit. Immota ei domi pax, ne nocturnis quidem inſidiis vel leuiter tentata; & tantâ vigilantis animi dexteritate defenſa, vt mulierum, puerorúmque visâ formâ, Dei pulchritudinem obiiceret contemplandam. Quantum eſt perpetuâ animi, oculorúmque cuſtodiâ caſtis aſſueſcere cogitationibus? Etiam per aduerſa proficiunt, quibus ea cura diligens fuit; negligentes vel ipsâ pace vincuntur.

VI. *De Roberto Bellarmino, Cardinali.*

EAdem pace vſum Bellarminum fuiſſe ſic intellectum eſt. Narrante neſcio quo huius generis ſcelera, quæ Robertum iam Cardinalem ſcire ſalutis publicæ intereſſet, quùm ad eam narrationem, cuius turpitudinem, & non intelligeret, & tamen ſuſpicabatur, adoleſcentis

leſcentis in morem erubuiſſet, candore admirabili, quem in homine vel acerrimi hoſtes effusè laudârunt, ſe ab omni eius rei, de qua tum ageretur, non modò conſcientia, verùm etiam ſcientiâ ſemper alieniſſimum fuiſſe, atque adeò vel ipſa ignorari à ſe criminum nomina, atque vocabula. Idem Capuæ Antiſtes, ad ſeminarij alumnos quum de Magni Gregorij laudibus atque imitatione diſſereret, in eum ingreſſus eſt ſermonem, vt in ſe Magni Pontificis aliquam ſe agnoſcere diceret ſimilitudinem, ac reliqua inter ſe item integræ, vt illum, eſſe virginitatis. Aderat alumnos inter ſeminarij Rector, vir prudens, cui nimius hominis candor ineptuſque quùm videretur, admotâ, quaſi erubeſceret, ori manu, faciem, vt moris eſt, conuelauit. Verùm vt oculis, eâ remotâ, diem reddidit, Bellarmini faciem radiis vndique circummicantem vidit, damnauitque ipſe iudicium ſuum, & magnitudine virtutis, quæ in ipſum Antiſtitis os redundaret, attonitus ſuſpicere exinde cœpit, & poſt eius exceſſum legitimè interrogatus, rem omnem publica fide voluit eſſe teſtatam. O virum planè dignum, quem Deus hæreticis libidinum patronis profligandis obarmaret! Si ex corruptis libidine animis, obſcœno partu, veluti ex palude Lernæa, multiplex hydra erupit hæreſis; quis melius impura capita contundat, quàm nouus aliquis Hercules, quem nulla vnquam vicerit Omphales voluptatis.

VII. *De Joanne Berchmanio.*

INter poſitos ſibi adoleſcentibus laudatiſſimos ſenes gratulabuntur Aloyſius, & Ioannes, quando virginitas ſenectutem ignorans, ac virens perpetuò virtus ſit. Hic eſt Ioannes ille, quem ſuperioribus annis Romana ſuſpexit iuuentus, atque abeuntem ad ſuperos admirata eſt. Huic tantam virginitatis curam fuiſſe aiunt, vt ne vnquam eidem tuendæ vigiliæ deeſſent, ſi fortè per neceſſarij ſomni occaſionem, compoſita illius pacis, quamquam leuiſſimo, motu turbarentur, illico bono genio admonente ad arcendos hoſtes exercitarent, vt nihil vltra tentamenta procederent. Meruit, qui Angelicæ virtuti tuendæ numquam conniueret, vt dormienti eâ in vigiliâ ſuccederent Angeli, ac inuicem excubarent.

VIII. *De Cornelio Viſauæo.*

MOnuit Belgæ adoleſcentis virtus, ne ſingularem virginitatis amatorem (virginem hîc ego non dico, quòd non niſi certa-

his litteris mandare deſtinauerim,) quem idem Belgium Societati dedit, ſilentio prætercam Cornelium Viſauæum. Mira hominis vis in perſuadendis virginibus, vt nuptialibus voluptatibus poſthabitis, vellent ſemper eſſe; itaque fama vulgauerat, quæcumque illo arcanæ confeſſionis arbitro vterentur, eas in Monacharum ordinem nomina dare; nec falsò id credebatur, atque vt res eſſet illuſtrior, trium nobilium puellarum procaciâ factum eſt, quæ cùm alia omnia ſentirent, vt Viſauæum ludum ſibi facerent, coniuratæ ad illum adeunt, atque peccata expiaturæ conueniunt. Captæ ſunt vna poſt aliam, & quæ nupturientes venerant, homine de virginitatis bono differente, quam maritali thoro commutare decreuerant, ne vnquam amittere vellent virginitatem, voto ſe adegerunt. Non ego Viſauæo Belgici Ambroſij cognomentum ab aliis inuentum detraxerim; quum idem ille in Belgio factitârit, quod hîc olim in Italiâ atque Africâ terra feciſſe litteris proditum eſt.

IX. *De Jacobo Dei.*

NObili loco apud Belgas natus, ſed Chriſtianâ animi celſitate nobilior, virginitatem Deo vouerat adoleſcens Iacobus, qui quòd ſine ſtemmate eſſe vellet, à Deo cognomen inuenit. Sed dum Pariſiis ob egregiam formam, qua tum pubeſcens maximè florebat, ſæpiùs ſollicitaretur ad flagitium, eóque in famulatu, quo vitam volens tolerabat, caſto vix eſſe liceret, nec eò abire illi promptum eſſet; omni mortalium conſuetudine, quantum per miniſteria licebat, ſibi ſeuerus interdixit; mox vino abſtinuit, demum vſitatis pœnis corpus coërcens ſubeunte paulatim macie ac pallore tutus, ſuis bonis frui potuit. Nimirum natura non floribus, ſed ſpinis roſarum, quæ florum ſunt pulcherrimæ, cuſtodiam commendauit.

X. *De Petro Cottono.*

INtoleranda virginitatem amantibus ſomniorum etiam libertas eſt; in quam quamuis nihil libertatis nobis reliquum ſit, ſed per ſeruitutem ſomni ludificemur; nihilominus illa procul habere nemo non optat, quaſi verò per eam vmbratilem licentiam multum de virtutis maieſtate detrahatur. Quare Cottono gratulari nos par eſt; qui in eâdem ſomni palæſtrâ arctè à bonis geniis lumbos ſibi aſtringi quum ſibi videre viſus eſſet, vt per ludibrium viſorum id minimè factum ſciret, perpetuis circa eoſdem cicatricibus,

&

Digitized by Google

& vero tranquilliſſimâ virginitatis animi corporíſque poſſeſſione didicit. Quis non & ferreas amet catenas, ſi illis tam rara, quàm cara emitur libertas?

XI. *De Gulielmo Bruntesbæio.*

NEc ego te diſſimulauerim Bruntesbæi, quantum enim laudis tecum in Societatem intuliſti, quum nobiliſſimâ virgine, quam vigeſimumquintum annum agens duxeras, ad virginitatis decus retinendum inductâ, abdicatáque ditione paternâ, ætate, nobilitate, ac formâ præſtantiſſimus Romæ noſter eſſe voluiſti? Nondum abſoluto tyrocinij biennio ad veteranorum præmia euolauit; tanta enim virtus, dum maximè floret, matureſcit.

XII. *De Simone Roderico, & Thoma Saïllio.*

ROdericum excellentis formæ adoleſcentem, quæ ſeni etiam plurima ſuperfuit, ſemel iterumque procaces fœminæ, & quas etiam non amantes amare pulchritudo ſuaderet, in apertum pudicitiæ ac virginitatis periculum coniecerunt; ſed ille feliciter illarum molliſſimas, ideóque violentiſſimas petitiones exuit, ſemel ſublatis etiam Bernardi imitatione vocibus, ac latrones adeſſe inclamando. Saïllius in naui, quâ Bruxelles Antuerpiâ vehebatur, ſirenas paratúmque naufragium inuenerat, niſi multo cum gemitu, Hei mihi, ſemel iterúmque ingeminans, & magna IESV, ac MARIÆ nomina inclamans, vectoréſque excitans nocturnum periculum diſcuſſiſſet. Sed non hæc prima Saïllio victoria fuit; nam adoleſcens ab ancillâ, quam reiecerat, per calumniam ad auunculum delatus, vix paratam ab illo flagellationem euaſerat. Idem comœdos olim ſpectans, quùm ſolito flagitio luderent impudicè, atque ſibi ab eo tam libero incendio, quo plerique per iocum, ac riſum conflagrabant, malè timeret, voti religione interpoſitâ, vocatóque magnæ Deiparæ nomine, virginitatem annos tunc natus XV. Deo dicauit; ſeruauitque ſummâ fide tot inter rerum diſcrimina. Mira planè res in theatro virginitatem voto dedicâſſe, verùm è nubibus etiam non ſemel fulgentiſſima fulgetra eliduntur.

XIII. *De Joanne Ludouico Meſſina.*

FOrmam ſpeciémque oris elegantem dona quidem Dei eſſe, & huius noſtri luti commendationem aliquam, fatemur omnes,

ſed tamen vitio noſtro factum dolemus, vt quod olim ille cecinit, raram eius cum pudicitiâ concordiam eſſe, hodiéque verum ſit: deflebat id veriſſimis lachrymis Ioannes Ludouicus adoleſcentulus, cui ob domeſticæ rei anguſtias cum pluribus aliis habitanti per eaſdem ſcalas ſuum ad conclaue, quod illi pro domo erat, eunti, aut inde exeunti procaciſſimæ puellarum inſidiabantur. Ille fugere, matrémque orare, vt ad viam vſque deduceret, demum quum nulla neque cum lacrymis deprecanti quies daretur, vt procul periculo tutus ageret, ſocietati ſe addixit. Reliquis virtutibus fugere indecorum eſt, virginitas fugiendo vincit.

Capvt II.

De Caſtitate.

Conservatricem generis humani caſtitatem aggredimur, ad explicandum, quæ conceſſis finibus voluptates coërcens, ſeruire docet, quas neque libidinis incitamento, neque ætatis feruore præferoces patitur imperare. Miti illa quidem ingenio vtitur, nec ſupra humanum elata faſtigium agit, ſed quamuis proximo illo Angelis careat flore, læta nihilominus viret, atque in ſecundis non minus decora, quàm tuta, conſiſtit. Hæc quo coniugalis tori fœdera ſanctiùs tueretur, tantum nouis maritalibus Sacramentis diuinitatis addidit Deus, vt iam nunc inter myſteria colantur. Hinc maior caſtitatis honor, & nomen euaſit illuſtrius, quam ſuo etiam numine ſanctam, atque inuiolatam Deus eſſe iuſſit. Hinc illi vires oppidò magnæ; ne incitatæ ac veluti in ſuo dominanti cedat libidini. Sed non ſolius tori finibus caſtitas continetur, quum enim pauci admodum ſint, quorum illibatus flos ille vernet, reliquos omnes poſt hunc demeſſum, libens amplectitur, ac miris tuetur modis, nullâ in hoc præclariſſimo bello non arte victrix; fugere, aciem conferre, inſidias vitare, graſſari ferro, flammis vrere, fame atque obſidiis vrgere, hoſtilia iacula ſetoſis loricis refutare, cælum in pugnæ ac victoriæ partem deuocare, mortuorum cineres in bellum excire, denique, ſi hoſtium cogat improbitas, honeſtam mortem turpi vitæ anteferre, illius artes ſunt, nec minoribus opus habet, tot vndique

hoſtes

Digitized by Google

hoſtes imminent, tam feris laceſſitur bellis. Et verò quando, ſi à pluribus vndique impetaris, inuulneratum abire, non vulgaris eſt felicitas, qui fortiter, prudentérque faciendo nobiles reportarint victorias hîc videamus: res erit iucunda in tanta humani generis imbecillitate clariſſimos vel puerorum triumphos intueri.

I. *De Leonardo Ceruto, cognomento Litterato.*

LItteratum, atrox à libidine bellum quum implacabiliter vrgeret, ad extremum conſilium capeſſendum Leonardus compulſus eſt. Indignabatur homo magni, ac ſupra fortunam animi, ſordido, abiectóque tamdiu bello ſe diſtineri, ob eámque rem ſingulari in præſens victoria, futuram tranquillitatem ſibi ſtatuit comparare. Ergo feruentis aquæ alluuione hoſtem ſua intra munimenta, quæ in hoc mortali corpore obtinet, fortiter aggreſſus, ita perdidit, vt lætus de victoria corruptam mox valetudinem, ac fatiſcentia membra, ſpreta doloris immanitate contemneret. Vicerat profectò egregiè niſi dum hoſtem ardentiùs inſequitur, ſeruum incautus oppreſſiſſet.

II. *De Paſquale Baylon, Ord. Min.*

VErberare ſeruilem in modum ſat habuit Baylon, & in officio continuit. quum enim de adoleſcente, qui iam tum inter paſtores, à quorum mapalibus ad Franciſci caſtra ſe tranſtulit, fama eſſet pudicitiæ celeberrimus, rogaret perquam familiariter gregalium vnus, num hoc bello, ex quo tam pauci abeunt victores, & ipſe peteretur. ille quidem reſpondit, minimè quietum eſſe hoſtis permittit, ego verò viminibus armatus eum tamdiu verberibus caſtigo, donec ſatis habens, quod doleat, otium libertatémque meam perturbare non poſſit. Vetus illud Ægidianum hîc tenuit, inuadentem moloſſum morſuque appetentem fuſte abigere oportere.

III. *De Sancia Carillo.*

BAylon verbere contumacem ſeruum caſtigauit, Sancia ignem gelida extinxit. accendi enim violentiùs, quem extinctam volebat quùm ſenſiſſet, iámque flammis ambureretur, auſu ingenti, hyeme ſummâ, nocte perfrigidâ in cupam, quæ pluuialibus plena penè glaciabatur, nuda inſiluit, & collo tenus immerſa ibi tamdiu fuit, vt nullus ampliùs ardor libidini ſupereſſet; parúmque abfuit, quin penitus obrigeſceret, certè quidem vix inde ſe potuit agere, afflicta

Digitized by Google

afflicta mox miſeris modis valetudine, quam nemo ſanus caſtitati prӕhabuit.

I V. *De muliere Hiſpanâ.*

NOn interfuit narrantium nomen tradere Hiſpanӕ mulieris, cuius virtutem audire frugiferum erit, opinor. Dum tranſeuntem cum fortunӕ ſuӕ pompâ Philippum Regem eius nominis I I. è feneſtrâ intecta mammas, incautiùs ſpectat, viſa ab eo eſt, atque, vt erat formӕ eximiӕ, adamata, nec ſubitus Regis ardor clam fuit aulico ex illis vno, quibus talia rimari haud dubius fortunӕ fundus eſt; itaque ad mulierem adit, atque in aulam inuitat. Illa, cui caſtitas cum formâ certaret, dicti fœditatem auerſata, interrogat tamen, quid ita ſe vnam Rex elegiſſet, quidve ex ſuâ formâ illi carum magis. Vbi niues pectoris, & mammarum ebur audiuit arriſiſſe: Hic ego, inquit, compta mox adero, & hӕc ipſa pars mundo, atque arte muliebri creſcet ad pulchritudinem, & ſimul ſe in cubiculum abdit. Ibi feruenti latice pectus ac mammas perfundens, quidquid Regis animum corrupiſſe indignabatur, generoſa corrumpit, ac prӕclarè victrix in aulam progrediens, nudato pectore, cuius iam forma decoxerat, lenonem increpuit: Hӕccine tam fœda pectoris ſpecies Regis oculos icit? Nec plura opus fuit dicere. Perierant niues, quibus frigidior, abiit ſtupri conciliator, ſe, artémque ſuam victam eſſe confeſſus.

V. *De altera.*

GRauis profectò eſt hoſtis Regum libido, aduersùs quam caſtӕ matronӕ etiam igne pugnandum fuit. Hӕc quamquam paulò antiquioris ӕui, quia tamen minus Latinis, quod ſciam, litteris eſt cognita, his noſtris fuit conſignanda, nam plurimis quamuis agamus exemplis, vereor, vt ſatis munire poſſimus. Quùm igitur ſibi à Regis libidine periculum imminere ſentiret, quòd nullum faceret rogandi finem (& Regum preces imperiis ipſis magis validӕ ſunt) faciem, cuius formâ Regem captum eſſe non ignorabat, titione non vno in loco aduſſit, eóque ſeminigro igne pulchritudinem omnem oblitterauit. Sed non ideo regius extinctus furor, veteris formӕ quamuis confeſſa veſtigia impotentiùs adhuc adamabat: Ergo ne poſt formam pudicitiam perderet, ſanctioris, cui ſe clanculum addixit, vitӕ religionem demum obiecit furenti, atque in latebras

abdita

abdita hiantem deluſit; docens alienam etiam libidinem fuga facilius vinci, quàm pugna. Hæc ſub Franciſco meruit.

VI. *De Hippolyto Galantino.*

DVriſſimum cum hoc hoſte bellum Hippolyto ac diuturnum fuit, & quo importuniùs hoſtis vndique, etiam ex leni foliorum ſuſurro, veluti ex inſidiis, inuiolabat, eò ſemper attentior, atque ad pugnam, vel fugam paratior incedebat Hippolytus. Numerabat illi quondam in manus pecuniam matrona nobilis, ac formæ perelegantis, quum peti ſe ſentit à conſurgentibus vndique hoſtibus. Ergo in fugâ omni ſalutis ſpe repoſitâ, nihil cunctatus, abiectâque, quam manu exceperat, pecuniâ, inſalutatâ etiam matronâ, ſine fine, mirantibus, qui aderant, ſe ex illis caſſibus fugâ expediuit. Quamquam nec vlla fuga, nec atroci pugna ſecuritatem, tranquillitatémque omni belli arte, nec ſine ſanguine quæſitam redimere potuit, donec Magnæ Deiparæ auſpiciis, alieno ſe permiſit arbitrio, ac ſub magiſtro (quæ vnica in omni hoc bello ad victoriam eſt via) longè minori labore decertans, victor euaſit.

VII. *De Alexandro Luzago, Nobili Brixienſi.*

FElicior multò Alexander Luzagus, qui alienas flammas verbis ſopiuit. Euocatus in ipſo pulcherrimæ adoleſcentiæ flore per ſpeciem officij à nobilis ac celebris formæ matronâ, cui morbidum iecur Alexandri vrebat adoleſcentia, vt intimum in cubiculum, procul arbitris deductum ſe vidit, quamquam, quæ adoleſcentis erat innocentia, nihil mali ſuſpicans, erubuit nihilominus, quaſi deprehenſus. Ibi ancipiti ac flexanimâ oratione cum aggreditur primùm matrona, mox pudore abiecto, ac malè diſſimulata flamma erumpente, in omnem effuſa petulentiam, lenocinio ſollicitat meretricio. Fortiter ac pro virtute, non pro ætate fecit adoleſcens; etenim ardenti vultu, atque oratione ita de vitij fœditate diſſeruit, vt fœmina libidinis impotentis, veluti frigida ſuperfuſa, & repentè obſrigeſceret attonita, & nouis ſubeuntibus flammis in lacrymas meditato ſceleri abluendo efficaces, tota ſolueretur.

VIII. *De Carolo Borromæo, Cardinali.*

EDuxerant importunè Carolum in ſuburbanum viri principes, &, quæ temporum ante Tridentinam Synodum obtinebat li-

Ioan. Rhò virt. hiſt.

Digitized by Google

centia, mulierculam in comitatu clam habebant, quæ formâ excellenti in Principum dedecus abuteretur; hæc enim ineptis ac prophanis hominibus expeditiſſima ratio viſa eſt. Caroli ab eâ triſti, vt ipſi quidem interpretabantur,ſeueritate, quam ab Ignatij commentationibus hauſiſſet,euocandi. Solus,dilapſis de induſtriâ comitibus, in cubiculo quum ſub noctem relictus eſſet, adfuit occultis ſubmiſſa ſcalis, veluti ex Inferni machinâ, procax mulier, iamque blanditias audebat; ſed Carolus, quem improuiſa res paululùm defixerat, ſuos illico auſteriori voce inclamat, ac peſtem illam irarum plenus abigit, abominatuſque tectum, quod periculo, ac fraudi ſenſerat opportunum, inſterni equos iubet, in vrbem reuerti ſe velle. Abiit profundâ iam nocte, nulliſque precibus de ſententiâ potuit dimoueri; quaſi maiores nuſquam tenebras offenſurus, quàm ibi reliquiſſet.

IX. *De ſodalibus Franciſcanis Monfortenſibus.*

PLurimùm victoriæ intereſt, quibus in caſtris, quo Imperatore pugnetur; nam diſciplina, & exemplum maxima ſunt firmamenta bellorum: vtramque laudem, quam à conditore acceperant, ſtrenuè olim repræſentarunt, qui Monforti agebant è Franciſci familiâ ſodales; his, ſi quid formidoloſius ab hoc hoſte immineret, ſolemne fuit, arma non conſueta expedire. Nam & denſos in vepres nudis inſilire corporibus, vt non vno vulnere voluptatem conficerent, eademque culicibus, quæ ibi terrarum maximè ſæuiunt, obiicere fodicanda non dubitabant, ſatis intelligentes cum ſanguine abire libidinem.

X. *De Andrea Moguerio, Ord. Prædic.*

EXpeditiſſimi conſilij vim in caſſes ab inimicis paratos, qui hominis virtutem, quam oderant, perdere, ac famam ſanctimoniæ obterere ſtatuerant, quum incidiſſet, opportunè exprompſit, ac periculoſiſſimo è prælio victor euaſit Moguerius. Aduocauerat hominem fœmina formæ eximiæ, ſed petulans, & flagitiis non inſolens, vt ſimulatâ ægritudine ad libidinem prouocaret, obſeruantibus occultò, qui ancipitem commenti dolum fuerant, inimicis; vbi procax mulier ſolitas per artes pugnare cœpit, ſibique creatum periculum Moguerius intellexit, hærere, ac dubitare, ac demum labaſcere ſe ſimulans, religione ſe vel maximè impediri dixit, quod reliqui

reliquiarum thecam Sanctorum pignoribus grauem de ceruice ſuſpenſam gereret; nefas ſibi videri, ſanctiſque cineribus iniurioſum, inde priùs non aſportatis, de voluptate condicere. Pupugit fœminæ animum eadem religio, itaque ſocium, cui ſimulatâ aliquâ cauſsâ traderentur, intro vocari non ægrè tulit. Eius itaque præſentiâ iam ſecurus Moguerius, deluſam relinquens, inde ſe integer euoluit, vel hoſtium admirantium confeſſione conſecutus, vt præclarè viciſſe crederetur.

XI. *De Laurentio Fuccinenſi, Capuccino.*

SEueriùs ſibi agendum cenſuit Laurentius, veteriſque moris exempla reuocanda, quum Foroliuij Concionatoris partes ardentiſſimè ſuſtineret. Suam ille orationem, quam ſequenti die ad populum haberet, multâ iam nocte parabat, cum pulcherrima; flagitióque prompta, ſe in cubiculum fœmina penetrauit, hominemque ad libidinem prouocare auſa eſt. Id quorumdam ſcelere factum deinde innotuit, qui in libidinum ſordes vehementiſſimè declamantis Laurentij auctoritatem eâ ſe machinâ ſubuertere poſſe confidebant, At Laurentius vbi periculum, & flammam circa ſe animaduertit, libris intentus immotúſque, ac ſi nihil acturus eſſet, ſcorto ne quidem appellato, digitum lucernæ flammæ admouet, conſtanterque in illâ habet, donec caro diffluerет, incredibili animi pariter corporiſque patientiâ. Satius duxit totum digitum igne perdere, quàm vel leui afflatu caſtitatem amburi.

XII. *De Bonauentura Regienſi, Capuccino.*

NOn ſuo, ſed alterius dolore impudicas, quibus illa exarſerat, flammas extinguendas ſibi duxit Bonauentura Bernardini Senenſis, opinor, exemplum ſecutus. Seductum in conclaue ſceleri opportunum de ſtupro impudica, & nobilis matrona procaciſſimè compellabat, quùm prompto ferreis ex catenulis flagello impudicæ os, & qua membra ictibus patebant, validè verberans, adductáque fronte, ac truci voce terribilis audaciam, ac petulantiam increpitans egregio aduerſùs libidinis inſaniam medicamento ab ea cogitatione in concepti ac deſignati flagitij dolorem ſaluberrimum dedit. Siue ipſe geles, ſiue flammas procul ſubmoueas, tantumdem eſt.

Digitized by Google

XIII. *De Antonio Caraffa, Cardinali.*

VT nulla tuta ſit ætas, maximè tamen periculis obnoxia eſt adoleſcentia; cui, quaſi verò domeſtico igne non ſatis arderet, conſceleratis hominibus faces ſubdere ludus eſt, ineptique habentur, qui ardere nolunt. Sed horum inſana indicia inſuper quum haberet Antonius Caraffa adhuc adoleſcens (is qui deinde Cardinalis factus, Vaticani ſenatus ſapientiæ famâ diu princeps fuit) placuit impuris nebulonibus conſtantiam experiri. Puellam formæ egregiam, & ſermonis procacem, comptam, ornatamque, quantum impudicæ ſatis erat, in Antonij cubiculum adhuc in lectulo quieſcentis ſummo manè immittunt, multis oneratam promiſſis, ſi pelliceret ad amplexus. Nec leue Antonij periculum fuit; etenim ad primum aſpectum exiliens, ad oſtium quùm accurriſſet, illud ſuorum fraude occluſum inuenit; quum voce contentiſſimâ famulos inclamâſſet, nemo reſpondit; nec illa interim ſibi deerat, ſed omnibus agebat blandimentis, totâque meretriciâ arte pugnabat. Quid faceret deprehenſus, ſuoque in cubiculo veluti conſtrictus, hoſtique traditus adoleſcens? Caminum ibi habebat, in eóque prius, quàm ſe cubitum reciperet, luculentum ignem excitârat, nam hyeme ſummâ initum certamen eſt. Ergo ad illum accurrit, batillóque vſus, ingenti cineris nube, atque ardentium adhuc prunarum grandine petulantis ac cœptis inſtantis mulieris os, crines, ſinum implet, ac ſemiuſtulatam egregiè fugat. Meruit caſtiſſimus adoleſcens diuinorum librorum ſcientiâ poſtea inclareſcere; nam caſtis ea maximè patent adyta; prophani procul arceantur.

XIV. *De Adoleſcente Paraquariano.*

IVerat hic ſocius ſeni exploratum, quæ vicinæ genti moribus perditiſſimę, ac pro veteri barbarie adhuc in ſiluis agitanti mens eſſet, ſi de pago conſtituendo, Euangelióque recipiendo ſermo inferretur. Verùm commercium ſtatim abrumpentes barbari, nudas illicò fœminas vtrique offerunt, & adoleſcentis præcipuè puellã principis inter ſuos filiam, formæ vt id loci pulcherrimæ, ſed libidinis proiectiſſimæ, illáſque, negatâ ſpe reditus, ducere ac ſibi habere iubent; ni pareant, pręſentem vtrique mortem, ac laniatum in feraliũ vſum epularũ ſuperbiſſimè comminantur. Non ſemper pro ætate virtus eſt, ſenex ſi turpiter ſuccubuit, nouúſque ex marito (nam vxorẽ domi habebat) adulter

Digitized by Google

adulter imperata facturum ſe, & cum illis ſe futurum ſpopondit. Adoleſcentis animus neque imminentis necis crudeliſſimæ terrore, neque blandientis voluptatis, quæ plurima in oculos incurrebat, dulcedine victus, & datam coniugi fidem, & paulò ante ſuſceptam religionem vitæ præhabuit. Nam & nudam puellam vel aſpicere non ſuſtinuit, ſéque apud conſceleratos eſſe poſſe tanto cum animi diſcrimine pernegauit. Itaque conſtans animi, inſtigante puellæ patre, qui repulſam filiam indigniſſimè ferebat, à barbaris cæditur, ac immaniſſimè deuoratur. Quo in facto, & quantum à ſe ipſo per vitia degeneret, quantumque ſupra ſe virtute attollatur humanum genus, egregio in vtramque partem experimento, comprobatum eſt.

XV. *De Antonio Riſolæo, Ord. Minim.*

VT rebellantem ſæpiùs voluptatem egregiâ aliquâ editâ pugnâ tamdem compeſceret, igne ſibi pugnandum eſſe duxit Riſolæus. Ergo ſiniſtræ pollicem flammæ admouet, hæc ſecum meditans: Age meum corpus, experire, quid tibi virium ſit ad ignem, vltionémque ſempiternam, nam ad libidinis flammas ille conſequitur, dum hæc diſputat digito quidem, ſed egregiè vſtulato nouus, & felicior Scæuola bellum confecit.

XVI. *De Antonio Brouno, Montis-acuti Vicecomite.*

IN Hiſpaniis Mantuæ Carpentanorum agebat ad Philippum ab Angliâ Legatus, integer æui & virium Antonius, degebátque in viciniâ ſcortum formæ procaciſſimæ, quod vagâ libidine illuc ex Angliâ & ipſum tranſmiſerat. Per neſcio cuius valetudinis occaſionem Medici, atque amici ab eâ meretrice medicinam vt peteret, venerei nepotuli perſuadebant: ſed eos repuliſſe minimè contentus Antonius, qui teſtaretur malle ſe morbo confici, quàm Veneri ſanitatem acceptam referre, certâ cum animi pernicie, ne vicinâ illecebrâ caperetur incautus, paratam etiam nolentibus peſtem totâ latè viciniâ exturbauit. Quis incendiarios non procul ſubmoueat, qui domum ſuam ſaluam velit?

XVII. *De Lupo Vazio Sampaio.*

POrcam, arcem Indico in Littore munitiſſimam, expoſitis improuisò copiis per abſentiam Arelis totius regionis Domini expugnauerat Sampaius, & milite ad prædam diſcurrente, veritus,

Digitized by Google

ne per eam licentiam minùs reuerenter haberetur Arelis vxor eximiæ formæ fœmina, quam in vrbe eſſe audiuerat, raptim deſcendens aduolauit, eámque ab omni militari iniuriâ ſaluam incolumémque marito ſeruauit. Valuit apud barbarum Luſitani Ducis caſtitas, vt quamquam tam atroci clade accepta cum eodem fœdus iungeret, & amicitiam. Quid enim ab amico non ſperaret, qui ab inimico beneficium acceperat?

XVIII. *De quodam Dominicano.*

NOmen in annalibus non legimus hominis in hoc bello nobili victoriâ longè clariſſimi. Pugna hæc fuit. Duodecimo ab vrbe Limâ lapide Idolum libidinis, nos Venerem diceremus, colebant Peruani, contra tam nefariam peſtem eo in pago per quatuor integros dies declamauit ex Prædicatorum ordine Sacerdos, qui eam tantam iniuriam diuinitatis non ferret, multóſque à nefario cultu dimouit. Vbi Limam reuerſus eſt, eum aggreditur Sathanas, obiectáque pulcherrimæ puellæ ſpecie noctu ad flagitium omni nequitiarum arte ſollicitat, ſed ille flagello depugnans domeſticum hoſtem continuit, admonuítque, ne laſciuire vellet. Poſtridie illius noctis ad pagum redeunti nunciant Indi eâ nocte auditas eſſe voces Dæmonis flagellari ſe quiritantis, eáque verbera minaci prece deprecantis. Rem porrò indignam videri tantam Deo ſuo illatam ab eo eſſe contumeliam. Riſit in ſinu Sacerdos lætus, quod iis flagellis, quibus ſe ipſe ceciderat, Satanas tam luculenter vapulaſſet. Id quamquam non ſemper queritur Dæmon, ſemper tamen dolet.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

HIc ego quod de Ignatio, ne quid apud certa pollicitum coniecturæ valuiſſe viderentur, ſuperiùs diſſimulaui, ſecurus admirationis explicabo. Neque enim leue, aut vulgare, pluribúſve conceſſum eſt, quod de noſtræ familiæ fundatore accepimus, quum ipſo in limine vitæ melioris aduocata Virgine, Deo caſtitatem in omnem reliquam vitam voto addito dedicâſſet, illicò turbam omnem obſcœnorum viſorum, æternum in exilium fuiſſe deportatam, ac perpetua:

petua ſepultam obliuione: atque immotam exinde corpori pacem datam, quam nullus hoſtis turbaret. Vnico ſæpè prælio vincere conſueuimus, quum difficili in pugna, ſtrenuè hoſtem profligamus, vt verò etiam vires non reparet, bellum non inſtauret, res eſt vltra modeſtiam deſiderij, ſed non vltra indulgentis Dei liberalitatem.

II. *De Angelo Montiola.*

PArum ab hac quidem laude abfuiſſe oportuit Angelum Montiolam hominem Italum, qui cùm in terra Perruuiâ Euangelio per barbaras illas Prouincias diſſeminando, diu multúmque peregrinaretur, agerȩ́tque inter gentes nudis perpetuo corporis priuſquam Euangelij lumen aſpicerent incedentes, non magis ea tanta turpitudine vmquam commotus eſt, quàm ſi ſtatuas inter verſaretur, à quibus tamen & periculum timeri debet, quum marmoreorum ſignorum nuditate irritatam, & quidem non vnius fuiſſe libidinem legamus. Verùm ſicut mollem argillam vbi efficax illa marmoribus pro gignendis vix comprehendit, non ampliùs licet refingere duratam in rigidum, ac niſi ferro cædas, indocile marmor; haud aliter, vt humanum cor diuina penitus peruaſit gratia, ita obfirmat, vt ſigni ſtatuæque inſtar obiectas ſenſuum illecebras reſpuat, ac ſupra lapidum omnium contumaciam ſi ferro cædas, alienam nihilominùs imaginem refutet.

III. *De quodam ſocio in Braſiliâ.*

SEd non pluribus ea pace frui datum, pleriſque omnibus pugnandum eſt, quamquam non iiſdem ſemper artibus venerit victoria, quidam enim prompto ingenio, expeditóque conſilio, quidam acie ac duello vicere. Videamus vnum è ſociis per luſum è vicina flamma euadentem. Hunc nobilis in Braſilia adoleſcentula perditè quùm amaret, nec virtutis reuerentia flammas auderet profiteri, diu animi ægra, corporis ad extremùm valetudinem ſimulans, hominem per ſpeciem arcanæ confeſſionis excipiendæ iubet aduocari. Vbi ſemotis minùs cautè arbitris ſoli fuere ægritudinem confeſſa, vulneri per vulnera medicinam malè ſana facere tentauit, & quia blandiendo nihil proficiebat, immò graui contrà oratione inſuper caſtigabatur, vt quem ſimplici voluptate pellicere non poterat, duplici circumuentum capitis, ac famæ periculo expugnaret, ardens libidinis per ſummam audaciam interminata eſt, ni pareat ſublato

clamore

Digitized by Google

clamore vt violatorem ſtupratorémque validiſſimis mancipiorum mox ſe obiecturam ad verbera, ad necem. Quid faceret deprehenſa virtus, quum ex ſolitudine impudicæ audaciâ, caſto periculum crearetur? Exuit ictum validiſſimum leui admodum declinatione. Quominùs ei morem geret, ſitim cauſſatur, & illa, vt potum inferant, ſeruos aduocat, cum quibus blandè ſermonem Sacerdos tantiſper ducit, donec intrante adoleſcentulæ matre, ad eam explicatiſſima fronte conuerſus, Bene, inquit, habere nata mihi videtur, & confeſſioni, vt in hoc tanto æſtu laborioſæ, atque leui à valetudine decumbentibus ominoſæ, ſuperſedendum cenſeo. His artibus eluſâ impudentiâ, dum templum ingreditur Deo pro depulſo periculo gratias acturus, obuium habuit Ioſephum Anchietam magnum illud Braſiliæ lumen, qui re diuinitùs cognitâ, magnâ precum contentione apud Deum egerat, ne caderet; itaque ad eum. & ego, inquit, rogaui pro te, vt non deficeret fides tua. ſcilicet humanæ opis haudquaquam eſt è flammis ne leuiter quidem afflatum exire, immò longè facilius ab igne illæſus abeas, quàm à procacis fœminæ petitione pudicus.

IV. *De Claudio Aquauiua.*

CONſimilem proiectæ libidinis impreſſionem Claudius grauiore, ac validiore conſilio repulit; & quamquam in lubrico & ipſe poſitus, ac ruinæ imminens, altè tamen veſtigia caſtitatis reliquit impreſſa. Quæ enim eius formâ exarſerat alia, quàm prætendebat, febri laborans, vbi excluſis de more ab illo iudicio arbitris, quorum aures omnino quidem, ſed oculos nuſquam arceri debere idem Claudius rerum arbiter poſtea ſanciuit, vt, inquam, ſolitudo audaciam fecit, nudato repentè corpore (quod flagitij pars non minima eſſe cenſetur) ardentibúſque verbis Claudium aggreſſa, preces, blanditias, minas, Satana erudiente, miſcet. Validis profectò machinis petebatur, & grandis erat tentatio homini, cui aut libidinis, aut calumniæ flammis eſſet conflagrandum. Sed vtroque ex periculo emerſit Claudius conſilio, tam in ſpeciem fœdo, quàm exitu ſalutari; ſcaphium conſpicatus inuadit, hauſtíſque manu alui purgamentis (parcite qui hæc legitis) os inungit, atque attonitæ ad oſcula, ad amplexus, ſi teterrimi odoris grauitas, & ſordium inquinamenta arriderent, contemptim increpitans obiectauit. Quod de Claudio tradidi, de Oliuerio Manereo, viro Societatis primæuæ

itidem

Digitized by Google

itidem tradunt; næ iſti libidinis fœditatem penitùs animo informauerant,qui tam ſordida perſona illi occurrendum cenſuerunt. Certè nulla tanta eſt ſordium quarumlibet fœditas, quæ, ſi cum venereis componatur, non debeant præoptari.

V. *De Socio in Peruuio.*

DOmeſticum ſæpe bellum pro caſtitate pugnantes externo longè periculoſiùs experiuntur,lapſu faciliore,vt ſine teſte. Quare non minor in hoc profligando, nam confici vix vmquam poteſt, virtus laborat: quanta fuit igitur in eo viro, qui quum hoſtium importunitati ſolus vix par eſſet, formicarum legiones immiſit? Creſcunt in Paraquariâ,viciniſque regionibus formicæ formâ, atque ingenio nihil noſtris diſſimiles, ſed magnitudine admodum enormi, quas etiam ſquillarum inſtar accolæ eſſe non dubitant; ergo quà rubrum (neque enim nigræ illæ ſunt) maximè feruebat agmen,nudum ſe abiiciens, immotum corpus earum morſibus diu præbuit lancinandum,vt totâ cute cruentus,ac tumentibus membris victor abſcederet. Quantum hic à Benedicto diſtat? Equidem viuos morſus, quàm mortui aculei, crediderim eſſe moleſtiores.

VI. *De Joanne Ribera.*

NOndum hic erat de Societate, quùm illius decora auxit. Pulcherrimus adoleſcens in ipſo ætatis flore ab excellentis formæ muliere adamatus, ſollicitatúſque ad flagitium, nequiter blandientem maiori quàm pro ætate conſtantiâ repulerat; nec ideo tamen illa iraſcebatur, ſed ipsâ repulsâ libidinem vehementiùs irritante, adoleſcentem ſolitario in loco deprehenſum occupat, amplexúmque expedit, ablatura per vim, quod precibus ac blanditiis non impetrarat. Pallio manus iniecerat, ſed Ioannes præualens viribus ac reluctans, lacerati fruſtum exiguum flagitioſi conatus monumentum illi relinquens liber euolauit. Fœminas vepribus ſimiles non malè quis dixerit; in quas cùmincideris,aut ſanguinem,aut pallium dare ſit neceſſe.

VII. *De Jacobo Ledeſma.*

CLaudat triumphale hoc agmen ſolemni epinicio virginum chorus,quarum cantu recreatus Iacobus Ledeſma,quam difficilem nimium ſuſpicabatur,viam caſtitatis inuaſit. Romam, vt Societatem

iniret, ab Hiſpaniâ venientem grauis illa fatigabat dubitatio, qui caſtitatis, quam profeſſurus erat, leges oppidò perſeueras ſeruare ſe poſſe confideret; ergo in preces abiicitur, opémque diuinam contentiſſimè flagitat. Nec mora, in ipſo æſtu precandi, ecce tibi clariſſimâ ſe in luce ac ſpecie longè illuſtriſſimâ videndam obtulit Deipara, ſtipantibus latera Mariâ Magdalenâ, & vtrâque Catharinâ Senenſi, atque Alexandrinâ, tum Virgo affari, & caſtitatis dono dignum eum dicere videri, qui tam ardentibus votis poſtularet; adhæc ad futuram ſe abeunti ex hac mortalitate Iacobo. Mox comites, quum ſublimes abirent, hæc de caſtitate concinebant.

Præclara res eſt caſtitas,
Maiora ſed ſunt præmia,
Quæ continenti dat Deus.

VIII. *De Gulielmo Leueſqueo.*

PLurima ſunt, quæ abdita ſuas inter gazas ſeruat virtus, & rariùs admodum depromit, ideóque non ſine admirabilitate. Huiuſmodi fuiſſe, quod Gulielmo contigit, mecum omnes ſentiunt, qui ſciunt quanta ſit formæ illecebra, quàm facilè oculi eâ capiantur, vt propterea ſecuriſſimè ab omni videndi voluptate arceantur. At Gulielmus diuturnâ ſeueriſſimarum exercitatione virtutum id conſequutus fuerat, vt ſi quas matronas, aut virgines præſtantis formæ videret, illicò ad beatiſſimæ Deiparæ incredibilem illam animi pulchritudinem contemplandam animo raperetur. Idem virgines plurimum amabat, ac ſuſpiciebat eo maximè nomine, quòd diuinis Euchariſtiæ epulis frequentiùs fruerentur.

IX. *De Alphonſo Roderico.*

POſt matrimonij voluptates, quàm difficile ſit animum ad alias omnes cogitationes auocare, longo ac difficili bello ſenſit Alphonſus quum veteris voluptatis recordatione quam Satanas euentilabat, furioſiſſimè tentaretur. Septem annos durauit id bellum, pugnamquotidie inſtaurantibus hoſtibus, quibus vtpote principibus tenebrarum, meretricias laruas inducere, amplexúſque & reliquas adhuc fœdiores artes experiri nullus eſt pudor. Tanta hæc inter Alphonſi obluctantis erat cõtentio, vt ſæpiùs linquente animo, mortuóque ſimilis iaceret. Acerbiſſimum bellum & victorias præclaras alta pax excepit, & quàm diuturno bello emiſſe operæpretium fuit.

CAPVT

Caput III.

De verecundiâ, & pudicitiâ.

QVas vtinam non protereret proterua morum licentia, teneras nimirum virtutes, & licèt ſuperiorum cuſtodiâ nobilitatas, floribus tamen perſimiles; quibus vernantibus vt nihil gratius, lætiúſque oculis accidere poteſt, ita proculcatis nihil eſt inquinatius. Iunguntur hîc lilia roſis; illa educat pudicitia, has proprias habet verecundia. quæ tunc pulcherrimè ſplendent, cùm pudicitiæ operibus tuendis aperiuntur. Ferrei oris luxuria eſt, vtque ſemel depuduit, ferociter nouit eſſe impudentem: teneri contrà eſt virginitas, cuius ipſa teneritudo, pudicitiæ nomine, in cenſum virtutum venit. Quare vt nihil odioſiùs meretricis fronte, de quâ conqueritur magnus Vates, oculos euerberet; ita nihil illos magis paſcit innocenter, quàm pudicitiæ flos, qui ſe ſtatim explicat, ſuáque fugâ panditur. Huius artes leniſſimæ ſunt, nec propiùs congredi ſuſtinet; ſed ſi modò hoſtes viderit, indicaſſe contenta, robuſtioribus virtutibus conficiendos relinquit: purpura illa, quam in oris arce veluti explicat, virtutes bellatrices euocat, quibus iuſta ſunt arma, & legitimum pugnæ imperium. Sed quid vltrà moror, quum breuiſſima florum ſit gratia? rapienda erunt, quæ iam occurrunt, exempla, ne decidant, vt grauioris veluti armaturæ prætorianas caſtitatis, ac virginitatis cohortes exinde luſtrare poſſimus.

I. *De Pio V.*

EFfulſit in Pio quamquam grandæuo virgineus pudor adoleſcentiæ; quam enim ſanctiſſimo in Ordine hauſerat, diſciplinâ conſtantiſſimè vixit, atque ab eâ ne quidem inter vitæ ſuprema diſceſſit; immò, ne vel leuiter violaret, aliquanto citiùs obire non timuit. Calculo cruciabatur, Medicíque cenſebant explorandum, ſed ille nudare corpus inſpicientibus abnuit, leuius ducens cruciari, quàm videri. Idem acerbiſſimis cruciamentis quum extingueretur, in ipſo æſtu dolorum, ac mortis limine adductâ veſte brachium operuit, ne quid minùs è diſciplinâ dolor exprimeret. Credibile eſt virginem fuiſſe, qui eius pudori tam diligenter voluit eſſe conſultum.

Digitized by Google

II. De Paulo V.

EAdem fama Paulum commendat; meruítque pudicis moribus vltra ætatis, ac principatus conſuetudinem; numquam enim fœminas, quamuis Principes, ad ſe adeuntes non publicâ in aulâ excepit, ac, procul licèt, ſpectantibus tamen aulicis, audiuit; numquam aut intueri, aut arridere viſus eſt, adductâ tum maximè maieſtate, quæ plurima inerat, perſeuerus. Immò cùm nobiliſſima, ac princeps matronâ petitâ adeundi veniâ, atque à Pontifice datâ in diem poſterum, re cum aulæ atque cubiculi magiſtro compoſitâ, veluti ex improuiſo adeſſe ab eodem nunciaretur, offenſionem vultu præferens, deiectíſque humi oculis, ad velum occurrens paucis agere iuſſam, auditámque dimiſit. Demùm tantus Principi fuit pudicitiæ amor, vt pallorem, qui decentiſſimè cadaueri ineſſe videbatur, poſt aliquot ab obitu annos, ſummi vir ingenij, eius eſſe notas luculentiſſimo carmine interpretaretur.

III. De Ferdinando II.

ARbitror maximorum Principum exemplis eorum contundendam eſſe pluſquam ferream frontem, qui licentiam in cenſum referunt fortunæ principalis. Longè alius ſenſus Ferdinando fuit, qui numquam mulierem alloqui ſuſtinuit, ſine publicâ aulæ luce; quod ſi ſecretiori matronæ in conclaui eſſent audiendæ, Auguſtam iubebat adeſſe; ipſe interim oculorum ita potens erat, vt alicuius formam aliquando contemplatum fuiſſe negent.

IV. De Joannâ Caroli V. filiâ.

REuertentem poſt viri exceſſum è Luſitaniâ Ioannam, vt Hiſpaniæ, abſente per ea tempora in Angliâ Philippo fratre, moderaretur; celeberrimâ pompâ, quæ Cæſaris filiam deceret, obuiàm effuſi proceres, ac ſummates exceperant; illa immota, & vanis imperuia ita è lecticâ deſcendit, vt peplo vſque in pectus demiſſo, ore prorſus velato, à nemine conſpici poſſet. Eumdem quum illa morem ſeruaret in Senatu, queſtique eſſent cum Carolo Senatores, neſcire ſe affirmantes, quænam adeſſet; monuit Cæſar per litteras, vt daret aliquid tantorum virorum dignitatibus, ac ſe conſpic paterctur. Paruit modeſtiſſima Princeps, verùm eâ lege, vt initio Senatus aperto ore ſalutantes exciperet, ac reſalutaret, mox iterum demiſſo

demiſſo velo virorum ſe oculis cleperet, ac pudicitiam, quæ tenerrimi oris eſt, poſt velum in tuto reciperet.

V. *De Monialibus ſapientiæ.*

NOn vnius capitis, ſed vniuerſi Virginum Collegij, cui Neapoli à ſapientiâ præcipuè famâ diſciplinæ nomen eſt, laus iſta iam erit; ſanctum enim apud illas, quoties Medicus cellam intrat, toties veluti pudori nuptas, demiſſo in oculos, atque ora peplo ſe clepere, ne grauiori, quàm decumbant, periculo, aſpici poſſint. Exiſtimauere huius principes inſtituti virorum oculis, quamquam ſenio frigidis atque caligantibus, quales plerumque Medicorum ſunt, qui intra virginum clauſtra admittuntur, malè nihilominus committi virginitatem, tantum illis ineſt iaculorum, vt non niſi morte finiantur.

VI. *De Magdalenâ Caraffâ.*

ET quidem tantus illas apud virgines pudicitiæ honos eſt, vt nimia in eius cuſtodia Magdalena Caraffa, matrona clariſſima, quæ apud eas viro ſoluta ſeceſsit, mihi minimè fuiſſe videatur. Decumbenti epiſtola erat exaranda, nec vires ſcribendo ſufficiebant; obtulit ergo libentiſsimè operam virgo ei aſsidua, & perquam familiaris: ſed abnuit Magdalena, cauſſata, iniuria meſſe virginitatis, ſi virginis manu ducti characteres virilibus oculis veluti violarentur.

VII. *De Mariâ Luſitanâ, Principe Parmenſi.*

ET quidem adeò ſuſpicax, & cauta eſſe conſueuit, vt quamquam à vicinâ morte plus ſatis curarum ac dolorum eſſet Mariæ Luſitanæ Principi Parmenſi, quæ moleſtiſsimâ valetudine conſumpta eſt, attentionem nihilominus ac vigiliam non remitteret, vel etiam procul periculis cauta. Quid enim timere poterat ſemimortua Princeps à Sacerdote, & quidem grandæuo, ac notæ virtutis, animique ſui arbitro ac moderatore, vt ſaccharum molliendæ pituitæ, quæ pectori incubans vitam ſuffocabat, ab illo ne virilem dexteram contingeret, non niſi velatâ reciperet manu. Et miramur ſenem illum ſolitarium vetulæ ſe propiùs admouenti, vt fugam vitæ exploraret, inclamâſſe, tollendam eſſe paleam, quòd adhuc ſupereſſet igniculus? Habet hæc ætas in Principe matrona, quod pro illo antiquis faſtis apponat; pudicitia metum à mortis contemplatione, ad cuſtodiam ſui deriuante.

Digitized by Google

VIII. *De Hieronyma à Cruce, Ord. Min.*

IMmò, quod mirandum adhuc magis, poſt ipſa fata nondum ſe tutò vulgi licentiam ferre poſſe credit. Id, aut ego vehementer fallor, id, inquam, fuit, quod Hieronymæ pulcherrimum os, cùm eius funus Pinciæ præter ora vulgi (quòd Gandienſes virgines, quæ Mantuam Carpentanorum in Coloniam ducebantur, domum ibi non haberent) quaſi conſueto mortis velamento, pallori ſcilicet ſatis non fideret, purpuram ſuperinduxit, propriam ſibi ac familiarem, & quidem adeò viuidam atque flagrantem, vt plerique reuiuiſcere arbitrarentur. quaſi verò mori poſſit virginitas.

IX. *De Pelice Barbarianá.*

INdulgentis illud Dei, atque Hieronymæ virtutem inſolita teſtificatione proſequentis argumentum fuerit; propiora nobis Barbariana virgo ſuppeditabit; quæ cùm formæ eſſet eximiæ, oculíſque præcipuè gratiſſima quadam luce radiantibus, ne quem ea illiceret, ſibíque reflexo infeliciter lumine fraudi eſſet, contemptim neglectu maximo obſcurauit, octo ipſos annos faciem non lauit, oculos, cùm aliis coram adeſſet, deiecto velo ſemper opertos habuit, & ne qua pietatis ſpecie irreperent hoſtes, patris manum contingere non ſuſtinuit, ne dum patrem veneratur, virum cogitaret.

X. *De Aloyſio Noquera, Sacerdote l aënſi.*

INſulſus hic virgunculæ, ac nimis religioſus pudor videri poteſt, ideóque grauiſſimi Sacerdotis, & ſenis Aloyſij laudanda eſt autoritas, qui à ſuæ domus limine ſororem, ac matrem ipſam arcebat, homo pietatis in omnes incomparabilis, quique parœciam diligentiſſimè curaret, ne aliquis ſequiori ſexui per eam occaſionem aditus aperiretur. Non immeritò igitur & illibatum virginitatis florem ex hac mortalitatis hyeme ſecum in æternum ver extuliſſe eum, ac decimo poſt iniectam humum anno integris è membris odorem ſuauiſſimum afflaſſe accepimus; nam quæ rarò proueniunt, ea non conſuetis honoribus iure quàm optimo proſequi amat Deus.

XI. *De Joanne Groppero.*

RAra hæc eſſe decora licèt me dixiſſe non pœniteat, habeo tamen quod addam notæ nihilo inferioris de Ioanne Groppero claro

Digitized by Google

claro Germaniæ ſuæ ſidere. Hic, antequam Epiſcopus eſſet, paternas adhuc ædes incoles, quum matris ancillulam lectulum ſibi concinnantem offendiſſet in cubiculo, non modò conuicio expulit, quòd eâ parte domus, qua ipſe vtebatur, fœminis omnibus ſeuerè interdixiſſet; verùm, quod nimium quibuſdam viſum iri non ignoro, quos tamen cogitare velim pudicitiam, quæ vulgatis artibus defenditur, facilè vulgari: verùm, inquam, lodices, lintea, culcitram, aſſeres ipſos, vniuerſam lectuli ſupellectilem ex feneſtra publicam in viam indignabundus eiecit, ne quicquam Sacerdotis in cubiculo ſupereſſet, quod fœmina, quamquam honeſta, ſuo contaminaſſet attactu. Felix videri poterat Germania, ſi ea in morum licentia, quam ſuperiori ſeculo Lutherus cæterique libidinum impuriſſimi antiſtites inuexerunt, pluſculos Groppero pares tuliſſet.

XII. *De Georgio Haddoco, Sacerdote Anglo.*

HÆc comparatio Georgium mihi ſuggerit Anglum Sacerdotem fortiſſimum, ac pudiciſſimum, quem in ipſo iuuentutis flore, qui illi pulcherrimè vernabat, quum & modeſtia gratiæ accederet plurimum, captum, atque ad ſe adductum Cæcilius Buſtuarius ille religionis hoſtis intuitus, impudico cauillo, ad ſatellites conuerſus; Quàm pulchrum, inquit, pro amica puella Sacerdotem adduxiſtis? Non tulit impudicè dictum Haddocus, ſed quamquam è catena, Chriſtiana tamen vſus libertate; Iſthæc tuo licèt occinas Luthero, & qui ex eius grege libenter volutantur in cœno, nobis Catholicis alia ratio eſt: quo in dicto totam caſtiſſimi oris verecundiam, ingenuo rubore ſuffuſus, explicauit; neque enim à pudicis ſine aliquo vulnere talia poſſunt audiri, de quo purpura ſequitur pudoris.

XIII. *De Iacobo Boncompagno, Soræ Duce.*

EA propter conſultiſſimum ſemper fuit huiuſmodi voces, quæ molli allapſu venenum inuehunt, ac diffundunt, non modò ſurdâ aure tranſire; verùm, ne ſæpiùs audiantur, diligentiſſimè prouidere; neſcio enim, quo genio fiat, vt diſſimulantibus minùs turpia videantur, quæ familiariter quamquam alieniſſimo audiuntur animo; tacitâ conſuetudinis defenſione paulatim tuemur, ne depuduiſſe videamur. Nouerat id probè Iacobus Boncompagnus qui florentiſſimam adoleſcentiam floribus adhuc virginitatis ornatam morte non amiſit, ſed commutauit; etenim quum ex domeſticis

neſcio

Digitized by Google

neſcio quis iuuenis animum titillaturus, de fœminâ longè pulcherrimâ ſermonem intuliſſet, ſolóque ſilentio refutatus, quaſi apud non auſum quærere, iteratò eamdem proximâ ire viâ, poſſe euocari, ſi vellet, idque eximiam mereri pulchritudinem, diſſerere non erubuiſſet, cum ſeuero vultu Iacobus, ſubductis illico rationibus, perſolutóque ſalario faceſſere domo iuſſit, ac limine in poſterum abſtinere, addens, nullum illi apud ſe gratiæ locum eſſe velle, qui pudicitiam, rem ſibi cariſſimam, eâ ſermonis procacitate vulneraſſet.

XIV. *De Joanne Baptiſta Vitellio Fulginate.*

IVngamus ſenem adoleſcenti, vt in hac vigiliâ numquam conſeneſcendum eſſe diſcant, quos, capitis canitie tuti ſibi eſſe quum videantur, improuiſis non ſemel flammis correptos & ambuſtos dolemus. Erit his documento Vitellius, cautiſſimæ pudicitiæ ſenex, à quo cùm puſillam ex argento crucem, ſanctorum cinerum pignoribus pretioſam fœmina pietatis eximiæ impetrâſſet, ac reddidiſſet, quamuis eam de collo gerere conſueuiſſet Ioannes Baptiſta, ab illâ tamen die de cubiculi pariete ſuſpenſam ſat habuit procul venerari, quòd fœminæ, vtcumque probatiſſimæ, aliquando fuiſſet in ſinu. Nimia hæc ſi cui videatur religio, is meminerit, Vitellium virginem obiiſſe.

XV. *De Staniſlao Hoſio Cardinali.*

QVoniam hæc propria adoleſcentibus virtus eſt, ſeni Vitellio iuuenem Hoſium addimus, ſenem mox iterum alium daturi. Adoleſcens Cracouiæ, nondum reſtitutâ morum diſciplinâ, cuius ipſe reuocandæ in Poloniâ pars maxima deinde fuit, litteris operam dabat, tantâ pudicitiæ curâ, vt ne in hoſtes incurreret, duas tantummodò ampliſſimæ vrbis vias noſſet, alteram, vt Academiam, alteram, vt ad templum adiret; & quia, quamquam explorato incedenti, quæ minùs vellet, occurrebant, appoſitâ pendulâ togæ manica os, oculóſque velabat, tantum lucis admittens, quantum & gradum facienti viam tutam redderet; nec tamen aliquid, quod vidiſſe minùs decorum eſſet, offerret videndum.

XVI. *De Camillo Lellio.*

RIſiſſent, opinor, vt ineptum Camillum, qui pudicitiæ officia inſuper habent, ſi hominem grandi iam ſenio, grauitate, atque laborio

laborioſiſſima exercitatione virtutum venerabilem fœminarum occurſus ac viſionis anxiè ac propè dixerim odioſè fugitantem diuerticula quærere, viam relegere, lutum ingredi, aut, ſi hæc non licerent, obiecto ad oculos pileo raptim tranſcurrere vidiſſent. Sed qui adyta pudicitiæ ingreſſi, quàm ominoſus illi ſit huiuſmodi occurſus, præclarè didicerunt, hi ſapientiſſimè feciſſe fatebuntur. Nullas ego tam diras ſerpentes vſquam gentium arbitror inueniri, quæ viſæ tantùm enecent, quod tamen fœminis ludus eſſe conſueuit.

XVII. *De Carolo V. Cæſare.*

VTinam, quod de Carolo legimus, proprium ei fuiſſet, nulla nunc exceptione laudarem. Sed flores leguntur dum vernant, nulla interim areſcentis, aut marcentis exinde thyrſi curâ. Et ſanè præteriri non debuit, qui quamdiu Auguſta ſuperfuit, tanta egit pudicitia, vt, ne facili oculorum coniectu fœminas forma præcellentes poſſet intueri, obuias feneſtras ſibi duceret eſſe claudendas. Et habent quidem oculi obiecta palpebrarum monumenta, ſed quia momento attolluntur, validiori obice nimia illorum libertas ſæpiùs eſt coërcenda.

XVIII. *De Thoma Moro.*

PRæclara ſemper cum fruge Mori vſurparetur recordatio, eius quippe, qui ad virtutum non minùs quàm dignitatum ſummos gradus aſcenderit. Et quidem adoleſcens caſtitatis amans ſomno quaternas, aut quinas ad ſummum horas tribuebat, cúmque humi cubans, aut in ſcabello porrectus capiebat, addebátque cilicinos thoraces, vt inſurgentium motus voluptatum haberet in poteſtate. Quod quum idem iam maritus facere perſeueraret, vellétque eodem imperio continere, experimento didiciſſe ſe affirmabat facilius eas omnino elidi poſſe, quàm frœnari. Tanta eſt libidinis impotentia, vt remedio irritetur & ſæuiat.

XIX. *De Theodoſio II. Brigantiæ Duce.*

BRigantina Catharinæ Theodoſij matris aula, vt virtutum aliarum fœcundiſsima, ſic pudicitiæ cuſtos acerrima fuit, reliqua inter domeſticæ diſciplinæ, ſenes duos probatiſsimis moribus ad gynæcei oſtia excubare iuſſerat, Catharina, & ſi quem ingredi res ferret, alterutrum ſemper adeſſe, ne filiis quidem exceptis. Intrabat

aliquando Theodoſius,nec illi, Principem veriti, ſequebantur, cum lege non teneri aſſerentes. Tum ille. Vos verò adeſte,inquit,ſolitudo enim, & domus ſecreta, pudicitiæ inimica ſunt nomina. Aliorum conſcientiam refugit libido, & vix coram teſte peccamus.

X X. *De Marcello Ceruino, P. M.*

HOc veriſſimum eſſe duobus clariſſimis in adoleſcentibus expertæ ſunt Senæ Bernardino, & Marcello. Vt enim olim Bernardini, ſic ſuperiori æuo Marcelli pudicitia luxum licentiámque ſermonum procul arcebat; aduentante illo, gregalium illico ſi fortè minùs erant honeſtæ, caſtigabantur confabulationes, ſubibátque adoleſcentis integerrimi reuerentia. Quidni enim ad clariſſimi exortum ſideris, nocturnarum alitum obſcœnæ voces conticeſcant?

X X I. *De Alexandro Oliuâ, Cardinali, Ord. Eremit.*

ATtactu violari niues, ac lilia ſcitum eſt, & flores quoſcumque non niſi elegantioribus manibus tractari decet,ne marceſcant; non igitur religioſior videri poterit Alexandri cura, qui à prophanis hominibus, quantumlibet cognatione proximis, attingi non ſuſtinebat; adeò conſtanter, vt dum lethargo obrutus excitari opus haberet, eóque officio Malateſtam fratris filium, egregium ac probum adoleſcentem, qui decumbenti patruo aderat, fungi aliquando ſenſiſſet, collecto, vtcumque ſpiritu, Tu verò, dixerit, fili, abſtineto; Sacerdotem enim à prophano attrectari nefas eſt Audiant illi,qui mulierum miniſterio ita delectantur, vt ſi illæ abſint, ſanari ſe poſſe deſperent. Vereor, vt pleriſque inter valetudinis ſollicitudinem, pudicitiæ ratio ſatis conſtet.

X X I I. *De Vincentio ſancti Stephani, Ord. Prædic.*

LAbuntur alij magno ſuo malo, dum aliena mala imprudentiùs auertere conantur. Numquam non viris fœminarum ſuſpecta conſuetudo,& congreſſus,cuius aduersùs virus præmuniſſe animum ſapientis eſt. Non vnum antidotum vſurpatum legimus in annalibus: Vincentius obedientiâ vtebatur, & ſubruſticâ quadam ſeueritate. Qui enim Girgenti, quæ illi patria erat, totâque in Siciliâ ob egregiam ſapientiæ, ac ſanctimoniæ famam ingenti adeuntium, atque conſulentium concurſu celebraretur,mulierem nullam,niſi maiorum imperio, alloquutus fuiſſe memoratur. Idem, quamuis id loci

Digitized by Google

loci conſuetum ſit, nemini vmquam ad oſculum manum præbuit: vndique cùm obrepat libido, aditus illi omnes quàm diligentiſſimè ſunt occludendi.

XXIII. *De Matronâ Hiſpanâ.*

DIſputabatur Compluti à Doctoribus de impudicarum tabularum corruptelâ, quibus elegantiæ atque artis obtentu deprauari mores ingentéſque animis clades inferri non ſine habentium flagitio ſatis conſtare videbatur; malè pleriſque diſſimulatum periculum, vbi de eo conſtitit, domi diutiùs habere noluit matrona pudicitiæ,quàm opum ditior. Vidua hæc erat, habebátque relictas ſibi à viro tabulas artis elegantiâ commendatiſſimas, & pretij ingentis. Sed illa his nihil impedita, ne aut pretio diſtractæ, aut amicis dono datæ, alienis domibus ignem inferrent, flammis aboleuit; árſere eo incendio aliquot nummorum millia, ſed quouis pretio bene conſtat pudicitia.

XXIV. *De Margaritâ Philippi III. Hiſpan. Reginâ.*

TVas ego lacrymas pudicitiæ ornandæ libentiſſimè adhibeo Margarita, quibus obortis, totámque noctem, quæ tibi abiit in ſomnis, largè fluentibus regium ſinum tunc maximè impleuiſti, quùm Mantuæ Reginæ ſponſæ in morem ſplendidiſſimas veſtes induere iuſſa es. Senſit tunc illa primò ſe nuptam eſſe; nam ante diem illam ſimpliciſſimo cultu, & qui virginem Auſtriacæ domus veteri ex diſciplinâ deceret, quum vſa eſſet, rigentem auro ſtolam, gemmíſque grauem cycladem, vt virginitatis etſi honeſtiſſimo funere morituræ, tamen autoramentum aſpexit, eíque veriſſimis lacrymis parentauit. Nullas tam fulgentes gemmas ſeruiens Philippo Oriens, Occidénſve mittere potuit, quæ cum Margaritæ lacrymis abſque iniuriâ conferantur. Vt tutò fulgerent, illarum riſus regiis fuit lacrymis temperandus. Eadem ſcenicos ludos vt ſpectaret, adduci numquam potuit, niſi ab ingenuis adoleſcentibus, & argumento, à quo nihil pudicitiæ timendum videretur.

XXV. *De Matthia Houio.*

COEnabat cum proceribus Houius iam Epiſcopus Mechlinenſis apud vnum illorum, qui cœnationem multâ pretioſâ veſte, tabuliſque elegantiſſimæ artis adornauerat. Reliquas inter vnam lau-

dabant conuiuæ, cui plurimum quidem ab arte accederet laudis, ſed tantum ab argumento, ipsâque artificis impudentiâ ineſſet obſcœnitatis, vt Houius ſine multo gemitu eam aut conſpici, aut laudari ferre non poſſet. Ergo ad ædium Dominam conuerſus, quantâ potuit egit contentione, vt fœdam illam Chriſtianæ pudicitiæ labem flammis vltricibus aboleret; ſe ne quid moræ eſſet, pretium quantumuis magnum de ſuo repræſentaturum. Paruit monenti Epiſcopo hoſpes, laudabilior niſi pretium accepiſſet, quaſi verò non ipſa ſibi pretium virtus ſit.

XXVI. *De Eleonorâ Saâ Emmanuelis Soſæ.*

CEleberrimo Luſitanorum hiſtoriis naufragio ad Cafrorum inhoſpita littora vnà cum viro eiecta Eleonora, & ab iiſdem barbaris poſt longiſſimi littoralis itineris ærumnas, omni veſte nudata, quamquam inter nudos accolas agenti minùs id turpe videri poterat, mori tamen maluit, quàm nudo corpore cum viro vicinas in ſyluas ſe penetrare, & ſylueſtribus pomis vitæ vltima remedia quærere. Nam quum ſolutus à vertice crinis minus, quàm opus erat, corpus obuelaret, raptim ad modulum ſui corporis egeſtâ arenâ in apertam ſe ſcrobem demiſit, eadémque arenâ rurſum aggeſtâ, quantum pudicæ ſat fuit, ſe viuam infodit, rata ſibi vitâ opus non eſſe, quam modeſtè ac verecundè tueri non poterat. Viuunt matronæ pudicitiâ, cui ſi quid grauius accidit, vitam ſibi ſuperuacaneam eſſe arbitrantur, vt triſtiora ſequentibus indulgendum videatur.

XXVII. *De Gaſpare Bono, & Joanne Dehemio, Ordinis Minimorum.*

HOrum primo raræ modeſtiæ viro ſub extremam ſenectam enatum in ſecretioribus vlcus chirurgorum conſcientiam, & manus repoſcebat, ſed Gaſpar certus non videri, dolores diſſimulare, quantum poterat, & quum ſodales viri religioſiſſimi admonerent, neceſſariam eam videri curationem, obortis lacrymis: Vos verò, inquit, ſi quantum mihi hæc doloris ac mœſtitudinis offerant, perſpectum haberetis, næ iſtis verbis vos abſtineretis. Nullum ego hac viſione morbum puto eſſe diriorem. Alterum peſte laborantem nemo vnquam perpulit, vt ægro corpuſculo religioſiſſimam fœminam vnam ex illis, quæ Lutetiæ Pariſiorum in noſocomio, quod domum

Dei

Digitized by Google

Dei vocant, ægris adeſſe conſueuerunt, manus admouere pateretur; quaſi nihil ſibi grauius ab ipsâ morte immineret, quàm poſt ſanctiſſimè obiit.

XXVIII. *De Ioanne à Cruce, Carm. Diſcalc.*

EAdem in palæſtrâ Granatæ pugnauit Ioannes, ſed victoriæ ipſæ ſuæ ſuperfuit; duobus peſtilentibus bubonibus fœda in vlcera circa inguina diſruptis, nullius manus medicas admiſit, quòd ea ſine aliquo pudicitiæ vulnere conſpici non poſſe crederet; fecit itaque operæ pretium, & non conſuetis modis conualuit. Haud igitur difficulter crediderim, quod de illo proditum legis, hominem vel cum aperto vitæ periculo pudicitiæ, non arcem modò, ſed fines, & longinqua defendentem, eiuſdem neſcio quam auram afflaſſe colloquentibus, quæ caſtis animum cogitationibus euentilaret.

XXIX. *De Alberto, Belgarum Principe.*

CÆſarem vt honeſtiùs caderet, togam ad imos pedes adduxiſſe dum confoderetur in curiâ, magnâ ſcribentium commendatione, ac legentium laude produnt rei Romanæ monumenta. Et ſanè mirum fuit in eo homine, qui neque ſuæ, neque alienæ pepercerat pudicitiæ; ſed quicquid hoc demum fuit, vltra mortem ille curam non extendit; at verò Albertus moriens accuratiſſimè mandauit, vt ſibi ſtatim ab exceſſu feminalia induerent; ne inter curandum corpus minùs honeſtè à Medicis conſpiceretur. Hæc virginis, non principis, & mariti laus eſſe videtur.

XXX. *De Magdalena Vicecomite Montis-acuti.*

QVia rariſſimum eſſe arbitror, quod de Magdalenâ legimus, ideo litteris mandare non dubito. Puella in Aulâ regio in gynæceo creuerat, vbi de formâ nubiles inter virgines ſolet eſſe certamen, quòd in eâ dotis partem collocatam eſſe ſciant, neque tamen tanquam in animum induxit, vt ad ſpeculum illam componeret, aut fuco emendaret; quod illi per omnem deinceps ætatem proprium fuit. Quid hîc dicent anus illæ fœdiſſimæ, quæ ſpeculum vera dicere aſſuetum, multiplici pigmento abeuntem formam reuocare conantes, mentiri coguntur?

Digitized by Google

XXXI. *De Godefrido Epiſcopo Bambergenſi.*

QVamquam denſiſſimas vſque tenebras animis offundat hæreſis, fumúſque ipſa ſit, quem aperto perditionis puteo eructat Orcus, tanta nihilominus pudicitiæ lux eſt, vt vel hæreticos oculos capiat. Godefridum Epiſcopum, quem numquam mulierem vel manu attigiſſe conſtans eſſet fama, homo hæreticus, ſed ſupra perfidiæ captum ab ingenitâ nobilitate æquus rerum æſtimator, miratus virtutem, manum illam, quam nulla voluptatis contagio inquinâſſet, venerabundus voluit oſculari. Vera enim virtus, vbi etiam imitatores non habuit, venerationem inuenit.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

GRauiſſimi Legiſlatoris decreta, quibus ille caſtimoniæ Angelis exæquandæ quantum conantibus licet, fas omne complectitur, quicumque diligentiùs intuebitur, is hominis admirabilem ſuſpiciet pudicitiam. Vt enim quod fœminas adire ſolis ſeuerè interdixerit, ac in ſenem vindicârit, quod ſuo loco à nobis commemoratum eſt diſſimulem; quâ aliâ fine vetuit, ne inuicem vel manum tangant, quamquam ioco, niſi vt ſua pudicitiæ grauitas conſtet, qua facillimè continetur? Et viget adhuc diſciplina, vt flagitio proximum apud nos ſit non paruiſſe. Ipſum adeò in hoc toto genere ſeuerum fuiſſe narrabat nobis, virtutis non minus, quàm ætatis antiquiſſimæ nonagenarius ſenex Iacobus Crucius pro Italiæ Prouinciis Generali Aſſiſtens, vt ſe, quem puerum à Pædagogo feſtis diebus adductum poſt ſacrum ad manus oſcula conſueuiſſet admittere, atque humaniter appellare, ſcitulè, aliquando comptum aſſutâ lineo collari, purpureâ fimbriâ, quaſi non vidiſſet, ſecurâ fronte prætererit, Pædagogum interrogans, vbi nam Iacobulus eſſet? Quibus ex verbis cùm offenſionem conie ctâſſent, ſéque paulò pòſt nullo iam ornatu exquiſitiùs cultum Patri ſtitiſſet, grauiter ſibi artiſſe, ac manum conſueto de more dediſſe poſtulanti. Quin ſaluberrimam illam ab amico etiam contactu abſtinendi legem, câ maximè occaſione latam accepimus, quod ſeniorum aliquis eidem

Crucio

Digitized by Google

Crucio vndenni puero formæ perelegantis atque ingenij promptiſſimi verticem manu contigiſſe, capillúmque, vt moris eſt, demulſiſſe audiuerat Ignatius; veritúſque, ne in exemplum minimè profuturum ea olim traheretur licentia, ne id fas eſſet latâ lege ſanciuit.

II. *De Franciſco Xauerio.*

VIx credi poterat, niſi de Xauerio diceretur, hominem barbaras inter gentes perpetuò peregrinantem, animorúmque cupidiſſimum, ob eámque rem cum nullo non virorum, ac mulierum genere agentem, numquam tamen ſine arbitris fœminam eſſe alloquutum, nullam intuitum. Potuit ergo ſine reprehenſione confitenti mulieri, quòd maſculum paulo licentiùs aſpexiſſet, terribilis intonare, meritam eſſe eam ob rem, ne à Deo vmquam reſpiceretur. Qui tanti Apoſtoli ſenſus illorum incuſat negligentiam, qui oculorum iaculis expoſiti negant ſe poſſe configi.

III. *De Aloyſio Gonzagâ.*

NVlla profectò nimia cura contra innumeros illos hoſtes, cum quibus virginitati, & caſtimoniæ perpetuum duellum eſt. Sunt tamen in quibus in ea cura vnum aliquem perſeuerare miraculo propius eſt, quàm virtuti. Huiuſmodi illud eſſe arbitror, quod de Aloyſio accepimus, nauigaſſe illum in Hiſpanias cum Maria Auguſta, eiúſque inter pueros, quos Hiſpani patria voce *Meninos* vocant, in pædagogio annum integrum fuiſſe, promptum ad miniſteria, atque ita inde diſceſſiſſe vt atri ne, an albi coloris eſſet, prorſus vnus ipſe neſciret, cùm ab omnibus Auguſtæ forma, qua plurimùm excellebat, auidè admodum ſpectaretur. Sed quid ego de Auguſta memoro in Aloyſio, qui matris ipſius matronæ modeſtiſſimæ, ac religioſiſſimæ conſuetudinem vitaret, nec os intueri ſuſtineret? Magna enim Dei dona non niſi diligentiſſimè cuſtodiri poſſunt.

IV. *De Petro Antonio Spinello.*

ITaque quia verbis mollioribus infringi conſueuit maſculus ille virtutis vigor, quo territi hoſtes finibus abſtinent, ea propter cùm vndique timeret inſidias Petrus Antonius Spinellus, vir grauiſſimus, in eorum delectu mirâ quadam religione non ſine aliquo audientium riſu aduigilabat. Cùm enim vernacula hæc noſtra, quâ poſt deſitam Latinam, Italici vtimur, quibuſdam in nominibus appellandis

Digitized by Google

dis nimiùm delicata, ac tenera ei videretur, Latinis vocibus modicè inflexis, etiam cùm ad concionem diceret, barbarè loqui conſueuerat, nullo ſibilorum timore, qui ſubridentium ab ore ibi erant, vt erumperent; malebat enim vir ſapientiſſimus inquinatè loqui, dum puriùs viueret.

V. *De Chriſtophoro Clauio.*

MAgnus ille Mathematicorum noſtrorum parens Clauius, cùm apertis ſemel feneſtræ ſpecularibus mulierem ex aduerſo fortè conſpexiſſet, non modò eam ſtatim occluſit, verùm quaſi ab eâ cæli parte, ex quâ mulier perſpici poterat, peſtilens afflaret aura, ita diligenter clauſam exinde habuit, vt eam plurimos per annos, quibus eo cubiculo eſt vſus, numquam aperire ſuſtinuerit, veritus, ne dum cælum, ac puriſſima ſidera inde intuetur, terrenæ aliquid fecis ignibus expiandæ oculis imprudentibus hauriret.

VI. *De Balthaſſare Aluaro.*

NVlla tam repentini periculi petitio eſt, quam promptè non exuat virtus conſiliorum fœcundiſſima. Fruſtrà igitur cum Balthaſſare Aluaro experietur obiecta fœminarum forma. Intererat Balthaſſar, cùm pro munere abeſſe non poſſet, publico iudicio, in quo fidei rei à ſacris quæſitoribus pronunciantur, ac puniuntur; ſed fortè fortunâ eum ſortitus erat in ſubſelliis locum, vt iudicum, ac reorum ora, interfusâ fœminarum multitudine (nam huiuſmodi ſpectaculo adeſſe non indecorum putant matronæ) illis inuiſis minimè poſſet intueri. Ergo ne quâ inuisâ flamma viſus combureretur, ab eo theatro oculos auertit, prolatâque chartæ plagulâ, in qua Deiparæ imago erat monocromate expicta, in eam oculos defixit, & quamquam ſeptem ipſas horas illud tenuit iudicium, integrum ſuæ vigiliæ ſpatium emenſus in ea tanta videndi illecebra, quam populi plauſus, ac fremitus identidem acueret, ab eo theatro diſceſſit, ac ſi non interfuiſſet. Haud miror intactæ corpore animóque integritatis fuiſſe, quem duriſſima eam audio conſeruaſſe diſciplina.

VII. *De Alphonſo Roderico.*

MInor Aluari victoria fortaſſis æſtimabitur, quia non longiore prælio deportata eſt. Sed quamquam non niſi inexpertis hæc obrepere poſſit cogitatio, tamen ſi qui ſunt, qui longiſſimum ament duellum,

duellum, habeo quem proferam vnum de pluribus. Et primò Alphonſum Rodericium, quem nemo ſanus leuiter pugnâſſe dicet, qui annos XL. non in ſolitudinem aliquam remotiſſimamve cellam abſtruſus, verùm ad ianuam Maioricani Collegij plurimùm excubans, fœminam aſpexit numquam. Illius præterea egregium monitum hìc lubet memorare; aiebat non ideo negligentiùs agendum, quod in ipſo mulierum aſpectu ſæpiùs hoſtis conticeſcat: callidum illum belli eſſe, nec ſtrepitu ſubito incautos abſterrere; verùm blandâ illâ pacis ſimulatione illectos improuisò exinde adoriri, & viſarum formarum illecebris animum pellere; atque validiſſimè exagitare. Quaſi concepta ſemina, & diu ſopita ſuo deinde tempore, cuius omnes articulos nouit, ad non dubium incendium euentilaret.

VIII. *De Petro Fabro.*

HI verò maiorum exemplis ſtrenuè inſtitere; nam de Petro Fabro illud accepimus, quâ die Præſentatæ in templo virginis memoriam annali colimus religione, ipſum, qui adoleſcentulus virginitatem Deo vouiſſet, ſanctéque ſeruâſſet, ne quod illi ornamentum deeſſet, pueros ſcitulos, atque elegantulos numquam inſpicere ob magnæ virginis reuerentiam firmiſſimè animum induxiſſe, quod flos illæ ætatis viſus aliquid de ipſo pudicitiæ flore delibare poſſe videretur.

IX. *De Michaële Coyſſardo, aliíſque.*

DIximus de Pio Quinto, qui ne ſecreta corporis Medicis nudaret, mortem ipſam non timuit; eadem Coyſſardo noſtro conſtantia fuit, quamquam exitu feliciore. Oborto enim illis in membris morbo, quæ ſine aliquâ verecundiâ nec alienas manus ferre, nec propriâ ſanari poſſunt, quamquam vrgentibus acutiſſimis doloribus, pudicitiæ tamen certus, diſſimulare perſeuerabat; verùm, quum ingraueſcentis morbi acerbitate ſuſtinere ſe diutiùs poſſe diffideret, magnam virginem Deiparam in vota vocauit, atque auditus eſt, geminóque periculo ereptus, didicit, quùm nobis non excidunt virtutes, noſtram eſſe ſuperis curæ incolumitatem, quam ſi negligere videantur, præmium certè non deerit. Hoc IGNATIO Balſamo perſuaſum videtur fuiſſe, qui neque vicinâ iam morte tibiam, in quâ vlcus erat, alienâ manu curari ſuſtinuit, ne vel illa ipſa corporis pars, quamquam tam longè ab omni periculo, nuda conſpiceretur. Ea-

dem LVDOVICO Pontano mens acriori adhuc per omnem vitam accuratione; quippe qui neque ab alio vllâ ex parte præter os & manus nudus viſus fuerit, neque ſe ipſum viderit, quod in homine grauiſſimis valetudinibus per annos complures exercito longè adhuc videtur eſſe admirabilius. Addam his CAROLVM Scribanium, qui Belgicâ in aulâ aſſiduus, & matronas inter, virginéſque agens, ne vel ipſæ manus paterent ad aſpectum, eas pallio ſubinde obuoluens, diligentiſſimè cauit, ſcilicet quas veritatis ſcripto defendendæ adminiſtras habebat, vel innocenti mulierum viſione noluit vulnerari. Quòd ſi in ipsâ etiam mortis pugnâ, ſui retinens iuris pudicitia delectat, habeo quem producam vnum ex Anglicis victoribus, virum pudicitiæ ſuis etiam carnificibus ac lanionibus laudatæ; nam quum interiori in lineâ ſuſpendendus eſſet, eam ita circa femina adduxit, ac nodis illigauit, vt decorè honeſtéque quamuis iactato corpore euibratiſque cruribus de furcâ penderet, quod ab hoſtibus pariter, atque amicis animaduerſum, ab vtriſque laudem retulit. Pudicitiam enim non modò crudeles, ſed ipſi etiam laudant impudici.

X. *De Petro Spica.*

SEd illa, quamuis ab hoſtibus laudata, ſibi tamen ab amicis, atque adeò ab ipſis ſanguinis cognatione coniunctis egregiè timet. Certè Spica ſororis filias, honeſtiſſimas virgines, audire quidem confitentes officij eſſe credidit, ſed intueri rem periculo proximam, quamuis ea filiarum loco haberet. Immo conſilij cauſsâ ab his domum quondam euocatus, quum eas, domi ſolas eſſe intellexiſſet, ingredi noluit, nulliſque precibus, vt id faceret, adduci ſe paſſus eſt. Cryſtallum rigidam eſſe ſcimus, neque molliri vmquam; ſed ſi manum ſequi velit, frangi.

XI. *De Alphonſo Roderico.*

NVmquam præter feneſtram, ex quâ olim incautus fœminam viderat, tranſibat Alphonſus, quin ſibi capillum velleret, ac brachia vellicaret. Idem mulierum in noſtrorum ſermonibus mentionem fieri ferebat ægerrimè; adeò rem delicatam pudicitiam eſſe credens, vt vel honeſtis aliquando verbis læderetur. Hos ego mulierum oſores ſecurus irridentium Philoſophorum laudare peruelim, atque imitari.

XII. *De*

Digitized by Google

XII. De Gaſpare Sanctio.

VEtus Hebræorum diſciplina fuit, ad lectionem admirabilis Cantici Canticorum admittere neminem, qui vltra trigeſimum annum, vitæ ſpatia emenſus, ab omni abeſſet impudicitiæ ſuſpicione, ideóque inter illas amatorias imitationes tutò verſari poſſe videretur. Sed virtuti, non annis imputanda erat illa ſecuritas; nam eadem ſacra carmina annoſos etiam hæreticos propudioſis interpretationibus contaminâſſe dolemus, & in non nemine Catholicorum minorem in interpretando licentiam iure requirimus. Ob hanc ego cauſſam numquam ſatis Sanctium laudauerim, qui pudiciſſimè illa omnia ita expoſuit, vt numquam legendo erubeſcat virginitas; quam ipſe viam aut primus aperuit, aut omnium conſtantiſſimè ingreſſus eſt. Hoc eum decuit, qui mulierem nullam vmquam tota vitâ itâ conſpexerit, vt de facie nôſſet, & per triginta ampliùs annos, omnino non viderit, quem in omni Scripturarum interpretatione pudiciſſimè verſari videmus: qui demum etiam grandæuus ad quæſtiones de libidinum ſordibus, conſcientiæ cauſsâ, inſtitutas, ſtrenuè erubeſceret. Ab hac tam purâ mente lilia illa attrectari nemo vetet.

CAPVT IV.

De oculorum continentiâ.

QVAMQVAM optimè noui latiores aliquanto modeſtiæ fines eſſe, quàm vt vni militet pudicitiæ; non ideo tamen abſterreor, quin huic adiunctam velim, cui omnium maximè ſit ſalutari. Magna enim pudicitiæ pars oculis contineri videtur, in quibus quum virgines pupulas habitare natura voluerit, vitio mortalium fit, vt plerumque habitent meretrices; quod Græco carmine olim iactatum eſt, nunc etiam experimentis comprobari dolemus. Atque vt oculis in modeſtiæ argumentum compoſitis, tanta inſit honeſtas, vt cum ſui amore plurimam reuerentiam excitent; ita ſi petulantiùs accenduntur, nemo prudentum non odit. Et verò oculi

naturâ ſublimes, ac mobilitate innatâ libertatis amantes difficiliter, ac rarenter imperata faciunt; ideóque non puto me operam perditurum, ſi quos probè imperioſos in illis continendis fuiſſe comperio, hîc retulero. Non leue periculum eſt, ſi ſui iuris eſſe permittuntur; aquei ſunt, & ignem concipiunt, inferúntque amoris faces, cordis incendiarij. Produnt inſuper arcana pectoris, & aulicas artes, ſanctioréſque mores lentè inducunt, ſed hos moroſiùs. Nam ab his abſtinentur cupitis ſpectaculis, ab illis, vt falſi eſſe didicerint, omnia impetrant. quippe quibus virtus nullo in pretio, ſed virtutum imitamenta, per quæ, vitia ſi occultant immoti, ſatis habent. Vera virtus, quæ fucum non amat, ſolidam ab his obedientiam requirit, reluctantéſque coërcet. Docet ſeruare florem illum lucis meliori ſpectaculo, quod olim ſupra ſydera contemplabuntur. Ne doleant, optimum remedium eſſe, non videre, cùm pleraque, etſi videre contingat, vel optare deinde ſit nefas. Itaque qui firmo animo in virtute ſunt, oculos minimè vagos patiuntur. Rapiunt illi animam, differúntque per abrupta, & præcipitia, niſi duriſſimè ſeruiunt, impotentiſſimè dominantur; auream ignorant mediocritatem, nec tamen vltra virtutem edomantur. Prouidit optima rerum parens natura ſæuientibus remedium; lachrymis mitigantur efferati, abluuntúrque ſordidi; ſed iam videamus eos, qui clauſis oculis in hac virtutis arenâ pugnantes, mentis Andabatæ oculatiſſimi ſpectari meruerunt.

I. *De Philippo Nerio.*

QVos inter meritiſſimò Philippus primo mihi loco dicendus eſt, cuius & oculorum lux planè fuit admirabilis, quippe quam imitari penicillo ars nulla potuit, & modeſtia tam rara, vt paucos admodum habeat imitatores. Pulcherrima, ac nobiliſsima matrona triginta totos annos Philippo iudice in peccatorum arcanâ expiatione vſa, ſæpiùs etiam ad colloquium admiſſa, ſanctè teſtata eſt, numquam ſe à Philippo viſam eſſe animaduertiſſe; quam ego rem eo in homine ampliùs admiror, qui ſanctitatẽ ab horridis illis moribus, quos plerique fruſtrà induunt, ad cõmunem quamdã, facilémque, vt parùm expertis videbatur, conſuetudinem deuocâſſet, quod ideò factũ puto, ne facilitati, magno incautorum malo, cognata veluti peſtis adrepat licentia. Hinc laudatiſsimũ eiuſdem dictum, cùm palpebras nondũ clauſerit mors, poſſe illam adhuc intrare; ideóque homini tutum videri nihil.

II. *De*

Digitized by Google

II. *De Hippolyto Galantino.*

FLorentiæ noſtris Italiæ Athenis publicè paſsim ſpectantur egregia magnorum ingeniorum monumenta, quorum viſendorum gratia longiſsimas ab elegantibus hominibus peregrinationes ſuſcipi videmus: hæc inter operis admiranda ſigna, Hercules centaurum genibus ſuccidentem reſupinato pectore fuſte elidens ſtylobatæ impoſitus, in Carneſeuorum triuio quamuis ſæpiùs viſus, prætereuntes detinet iucundiſsimè. Illac Hippolyto in vicinia habitanti, frequens,ac quotidianum iter erat, & nihilominus, quod adoleſcentis erat in oculos imperium,viderat numquam,itaque,quum nocte ſublustri domum redeunti, oculis tenebrarum veluti remiſſione ſecuris Cẽtaurus improuiſus occurriſſet,tum mirari ſine ſine Hippolytus rei nouitatem, ac de ſocio ſciſcitari, quid illud demum rei eſſet. Atqui reſpondit ille,Centaurus Ioannis Bolonij hic eſt, qui decimumquintum iam annum à ciuibus pariter,ac peregrinis tum auidè ſpectatur, tum laudatur effuſiſſimè. Ad hæc Hippolytus, quum antea à ſe viſum negâſſet,vt oculos ſigni videndi auidos edomaret, ne porrò vnquã viderent,ſeuerâ lege ſibi interdixit.Hoc idem in Hercule altero Bandinelli, in Bonarotæ Dauide ab eo ſeruatum tradunt, & quidem conſtantiſſimè, vt mihi hæc videndi parſimonia multo elegantiùs illis ſtatuariæ miraculis Florentiam ornare videatur. Ingens planè opus, cui non monſtrorum domitor Hercules,non ex quo iſte Poëtis effectus eſt, Sampſon ipſe, olim pares fuiſſent, quorum vterque indomita oculorum licentiâ in præceps actus, aſtu fœmineo, & indecorâ ſorte perierunt.

III. *De Petro Alcantarano, Ord Min.*

NOn modò in publico, ſed domi, atque adeò in ipſa, quam aſſiduus incolebat,cellâ oculos ſeueriſſimè continuit Petrus;námque ex materiâ ne, an ex calce,lapidibúſque ſtarent parietes, & quæ deſcriptio eſſet ſacelli, in quod ſæpiùs ad orationem conueniebat, ignorauit: arborem prægrandem in medio impluuio non vidit per quatuor annos: caput ſæpe offendit obuios ad parietes cœcorum more, demum tres integros annos propè continuo deiectis omnino palpebris clauſos oculos habuit. Hanc ille exercitationm adeò homine religioſo dignam eſſe cenſebat, vt tyronibus ſolemne hoc carmen occineret, oculos deiicerent, & ſi quos in domeſticorum circulis, minùs cœcos videret, iis ſuis ipſe digitis oculos, vt defunctis

Digitized by Google

moris eſt, claudere conſueuerat. Rectè, nam ſi mortuos profitemur, quod nam monſtrum eſt, oculis latè patentibus viuere?

IV. *De Joanne Auila.*

IOannes Auila ſeueriſſimè & ipſe imperauit, nullâ oculis, ne quidem florum intuendorum datâ veniâ. Inuitanti enim Cordubæ ſocio, vt amœniſſimi, ac floridiſſimi horti, per quem deiectis luminibus ibat, aſpectu frui vellet, poſſe per eam vernantis naturæ verſicolorem hilaritatem animum in diuina ſubrigere, immotus ac ſeueritati propior; hoc mea non intereſt, nam animo ad diuina ſubuehendo ſatis mihi Domini Ieſu Chriſti florent myſteriâ.

V. *De Carolo Borromæo Cardinali.*

NOn adeò leuiter in oculos florum acies depugnat, quin glorioſum ſit viciſſe, quum enim elegantiſſimâ varietate, colorúmque multiplici ludentis naturæ pompâ mirificè recreentur oculi, atque animus innocenter oblectetur, quæ nam ratio fuerit, nimium tetricæ huius Philoſophiæ? Sed ſectari etiam placuit Carolo Borromæo, aliiſque, veritis, ne per flores aſſueti vagari, libertatem etiam noxiam impotentiùs repeterent. Quamquam Carolus floridiſſimo in horto, quum per illum iret, in ſe ſuſpenſus, ac ſpeculabundus, monentibus pulcherrimos eſſe flores, ac tonſiles ſiluarum viriditates, deſcriptionem dietarum, xyſtorum, ambulationum longè elegantiſſimam, altiùs aſſurgente animo, reſpondit Paſtoribus animarum, pro omnibus hortis,pro omnibúſque villis commiſſas illorum fidei Eccleſias eſſe debere.

VI. *De Jacobo Ferro, Sacerdote Anglo.*

REferat etiam ab hoſtibus teſtimonium, & quidem ampliſſimum Chriſtiana modeſtia in Iacobo Ferro, quem quum hoſtes immaniſſimi catenis onuſtum, ſpectaculum laſciuienti plebi obiecisſent, vt eius vexarent patientiam, fidémque eo ludibrio peruerterent, propugnante totius oris modeſtiſſimâ compoſitione ſunt profligati. Etenim denſiſſimum accurrens vulgus,vidénſque hominem beatâ quadam luce modeſtiæ fulgentem, mirari primùm, mox laudare, poſtremò eorum etiam crudelitatem palàm increpare, qui catenas addidiſſent immerenti. Vt iam mirum non ſit, ſolâ modeſtiâ oris ſacra dum faceret, ſuauiſſimas lacrymas elicuiſſe ſpectantibus.

VII. De

Digitized by Google

VII. *De Alberto Altiſ. Canonico Lateranenſi.*

PRoceſſerat publicâ ſupplicatione, quam effuſa ciuium pietas, & è vicino agro, oppidiſque conuenarum multitudo, & ingens pegma, quod centenis baculis ſuccollantibus ſupra domorum tecta aſſurgens, pueroſque Angelorum ſchemate indutos ſuſtinens, verſatile veluti cælum oculos raperet, animóſque, longè celeberrimam faciebant. Vt regreſſus eſt domum, interrogatur ab amico, qui hominem intus nouerat, de totâ eâ pompâ, quidque oculis vſurpâſſet: Ego verò, inquit, præeuntis veſtigia, quod ſequenti erat neceſſe. Hic vnus ea in pompa optimè vidit, qui nihil vidit.

VIII. *De Maria Eſcobariâ.*

REciproca in Mariâ elucet diſciplina, & magna tum oculorum cuſtodia, tum aduersùs virum, quem animi ſui parentem ac magiſtrum veneraretur, incredibilis, & paucis intellecta reuerentia. Triginta per annos Ludouicum Pontanum habuit à ſecretâ confeſſione, rerum ſuarum arbitrum, támque ingenti æui ſpatio aduerſum hominis os numquam intuita, diuinum veluti oraculum venerabatur: documento fœminis perneceſſario. Vbi enim quaſi cum homine agunt; quid mirum, ſi aliquid patiuntur humani.

IX. *De Bernardino Pallio, Capuccino Generali.*

NOuum à ſtirpe genus ex Franciſci ſemine Capuccini tunc maximè condebant, quum Bernardini virtus ſingulares illis attulit opportunitates. Reliquas inter hæc oculorum fuit diſciplina, quam tum ipſe diligentiſſimè ſequutus eſt, tum in ſuis ſeuerisſimè exegit. Adoleſcentem domi aduerterat liberius, quàm ille ferret, intentis oculis aliorum ora, inter colloquendum, intuentem, quum interrogare placuit, quot ſtipendia meruiſſet, reſpondentem, quartum ſe iam annum ſub ſignis eſſe, hac breui voce, non ſine gemitu, emendauit. At ego iam multorum annorum veteranus hanc tantam libertatem non vſurparem. Haud ſanè miror, nam veterani ipſis, quas retulerunt, victoriis, cautiores facti hoſtem timere didicerunt.

X. *De Hieronymo Monteſloriano, eorumdem Generali.*

SEueriùs adhuc aliquid de Hieronymo traditum accepimus, qui vni tantùm cælo, liberiſve campis intuendis oculorum miniſte-

rio

rio vteretur, cæterùm non fœminam, non virum, non puerum, non iumenta, non feras, non artis, aut naturæ admiranda vmquam deſtinatò, aut fortuitò intuitum tradunt: quin quum illa camporum libertate vteretur, ſic vidiſſe, vt neſcio quid ſublimius ageret, totúſque animo in Deum emicaret, ac leuiſsima illa oculorum veluti euentilatione, interiores contemplationis flammas excitaret. In reliquis dubitari poterat, an vllum oculorum vſum eſſe homini neceſſarium arbitraretur, qui tam rarò vteretur.

XI. *De Franciſco Darochiano, Capuccino.*

LVcifugas animantes, vt ſiniſtro naturæ partu editas ac noctis ſobolem damnatámque tenebris viuentium partem nos, quorum vitæ præcipuus cenſus lucis vſurâ continetur, plerique omnes habemus. Sed eſt quædam lux tenebrarum amica, quam & qui meliorem amant, conſtantiſſimè fugere, pars eſt Chriſtianæ ſapientiæ, illa nimirum, quæ mulierum pulchritudine coloratur, ac placet. Hanc viginti ſex annos quibus ſtipem Fratribus emendicauit, quamuis ab illis ſæpiſſimè peteret atque acciperet, ſic vitâſſe Franciſcum ferunt, vt totâ Cathalauniâ *Fœminifuga* nomen inuenerit. Sapientem profectò hunc hominem fuiſſe neceſſe eſt, qui vel inter ipſa charitatis officia, libidinis, nuſquam non latentis, timeret inſidias. Sed per tantum æui parem diſciplinæ fuiſſe miraculo proximum à ſapientibus exiſtimabitur.

XII. *De Adoleſcente Paraquariano.*

DOleo non appellaris ſemel, iterúmque nominibus, me nouæ illius Eccleſiæ alumnos laudare, ſed fingere non libuit, & flores quamquam nullo adhuc notabiles nomine, libenter nihilominus intuemur, parúmque hoc demum noſtra intereſt, quum virtus factis, non nominibus cenſeatur. Adoleſcens igitur apud Paraquarios, quum illud ex Euangelio audiſſet oraculum, *ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue eum*, non ita multò pòſt, turpia, atque obſcœna ne videret, (nam apud gentes paulò ante barbaras, & nudis corporibus libidinis proiectiſſimæ, nondum ita obtinet Chriſtianus pudor, vt ſine periculo obambulet pudicitia) oculos grauiter vulnerare non dubitauit, euulſurus opinor, niſi dolor vehementior interpellâſſet, obiurgatus, quòd ſtolidè egiſſet, digniſſimâ Chriſtiano Philoſopho voce reſpondit: Vtinam oculos ego potius perdam, quàm Deum vmquam

Digitized by Google

vmquam offendam. Idem aciculis, ſpinarúmque aculeis corpuſculum fodiens caſtitatis ſubinde admonebat. Terrarum ſola eſſe aiunt noſtrarum frugum,ac pomorum minimè patientia,quæ virtutem colere non poſſit, gens nulla reperitur.

XIII. *De Joanne Vincentio Pinello.*

CHriſtianus hic Philoſophus fuit, non quidem pallio, aut tunica, ſed virtutum perſeuerâ exercitatione, vt multorum, qui veſte Philoſophiam hanc morum profitentur, audaciam euerberet. Quanta enim videndi parſimonia fuit, qui nec Venetias, vt Maurocenæ Grimanæ, Ducis vxori coronam imponi, apparatiſſimáſque illius diei pompas: nec Ferrariam,vt Pontificem Clementem, Margaritam Hiſpaniarum Reginam, tótque Principum maximorum celebritatem oculis vſurparet, facili ac perbreui itinere ſibi Patauio putauit excurrendum? Quàm procul ab omni pulchritudinis illecebrâ fuit, qui quum aduersâ in domo Conſtantia Fulgoſia fœminarum pulcherrima, cum ancillarum formoſiſſimarum grege habitaret, ad eámque litterarum non ignaram viri eruditi oppidò multi quotidie veluti in Academiam irent,ipſe non modò abſtinuit,ſed ne oculis quicquam contra decreta mentis liceret, feneſtras illac obuerſas occluſit, quaſi odioſiſſimus hoſtis habitaret?

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

HÆc eſt celeberrima Ignatij diſciplina, cuius legitimi alumni eâ hodiéque notabiles incedunt. Nemo ſacrorum Legiſlatorum modeſtiæ leges compoſuit, præter vnum Ignatium, eáſque non humanâ prouiſas prudentiâ, quamquam & huius pleniſſimæ ſunt, ſed diuino nutu editas, cui obſeruando longa plurium dierum fuit, & ardens oratio. Et ipſe quidem totus ad modeſtiæ grauitatíſque amuſsim erat exactus; vt ſanctimoniam ipſo ſpirans inceſſu, oculíſque, quibus coram ageret, neſcio quam incuteret reuerentiam: quod fieri propemodum eſt neceſſe quum modeſto in ore deterſâ licentiæ fuligine, honos ille olim afflatus emicat diuinitatis.

Digitized by Google

II. *De Franciſco Xauerio.*

QVæ de oculorum deiectione diſſeruimus,non malè cum Xauerio conueniunt, qui ſublimiſſimos, & quantum potuit, in cœlum fixos ferebat. Eâ totius oris ſuauiſſimi hilaritate, vt illius aſpectus animos intuentium ſerenaret; viris enim Xauerianæ virtutis,quibúſque longo ac prompto ſeruitio oculi dudum ſunt edomiti, eos in cœlum figere fas. Siue humum, ſiue ſidera intueantur, innocenter agunt; periculum adeunt, & creant, cùm mediâ euolant viâ. Humus propriæ admonet imbecillitatis,ac ſordium; ſidera recuperandæ patriæ ſpem admonent; ac ſupra plagas, quibus capiuntur, feliciùs attollunt; verùm minùs experti tutiùs terræ affigunt, ne capiantur, dum volant.

III. *De Franciſco Borgia.*

HOc idem medio in aucupio, quod vnicum ei adhuc Duci erat curarum diuerticulum, ſentire videbatur Franciſcus Borgia; qui enim Hieroſalcos, eius venationis totius ſcientiſſimus, educaret diligenter,ac peritiſſimè vteretur, non modò pulcherrimis inde documentis, facili ad mores traiectione, animum informabat aſſiduè, verùm dum maximè ferueret ea voluptas, oculis ſeueriſſimè imperabat. Illud in omni Hieroſalcorum venatione longè accidere ſolet iucundiſſimum, cùm multis gyris ſubuectus, ſupremóque volatu in nubes propemodum elatus prædo, ibi iam eſt, vt in inferiùs volantem, & ne quicquam defenſioni ſe componentem ardeam fulminis inſtar inuadat,deiectámque conficiat. Id cùm fieret,atque ſublimes oculi alitum volatum, ac pugnam ſequerentur, Franciſcus eos deiiciens, innocenti voluptate priuare conſueuerat, vt per eam exercitationem ſeriò condiſcerent auertere ſe illico ad nutum, vbi vel leuis eſſet noxæ ſuſpicio: ne illice voluptate animi arcem deſertis vltrò præſidiis proderent aduerſariis.

IV. *De Aloyſio Gonzaga.*

ID verò ne vnquam facere poſſent,perpetuâ in cuſtodiâ fuit Aloyſius. Adoleſcentem iuſſerat Ferdinandus parens adeſſe, cùm Cataphractarum turmas,quas ipſe ducebat,Mediolani ampliſſimo ante arcem in campo luſtraret; res erat ſpectaculi longè iucundiſsimi, & fama vicinis ex vrbibus ſpectatum euocauerat promiſcuæ turbæ

multitudi

multitudinem infinitam, quæ ſpectaculum, dum quærit, augeret. Equi generoſiſſimi, arma auro illita, chlamydes verſicoloriæ, ſagula auro vbique, aut etiam gemmis fulgentia, promptâ, nec vlli periculo obnoxiam oculis oſtentabant voluptatem; illos tamen habuit in poteſtate Aloyſius, occluſiſque palpebris illius pompæ nihil per oculos paſſus inferri, animum nullâ rerum oneratum varietate, atque in concuſſum cœleſtibus felicius intulit. Idem, ne quis Bernardo pares huic noſtræ diſciplinæ deeſſe credat, non ædium, non hortorum aſpectu capiebatur. Itum eſt aliquando à ſociis alios in hortos, quàm conſueuerant; aderátque Aloyſius, verùm animo adeò incurioſo, oculiſque adeò in humum deiectis, vt cùm ſub veſperam domi audiſſet aliquos, vtriuſque villæ opportunitates inuicem conferre, miratus quam dicerent villam, ſeriò interrogauerit, an aliò præter morem itum eſſet. nimirum oculos cœlo & ſideribus integros ſeruabat.

V. *De Joanne Berchmanio.*

VIx enim aliter fieri amat, cúmque oculi vnà cum luce, quam intuentur, ſimul nebulas, quibus mentis acies hebeſcit, frequentiùs hauriant; quicumque ab excellenti animi puritate laudantur, oculis duriſſimè imperarunt. Ioannem mihi vide Berchmanium intaminati ac prope intentati corporis, animique; oculis hic leges dixerat planè virgines, eóſque adeò humi deiectos habuit, vt plerique ſociorum attentiſſimè aduigilantes, vt ſublimes intuerentur, numquam voti compotes fierent, ac vulgo ignoraretur, nigríſne, an caropis eſſet. Rem ego hanc næ difficillimam reputo; & neſcio quomodo oculi humi affixi ſiderum puriſſimum amorem concipiant, libero aëre vagantes lutum colligant labem, interitúmque candoris.

VI. *De Cæſare Coſſo.*

VT in adoleſcentibus, quibus totus in oculis animus, & libertatis amantiſſimus, gratior ipſâ ætatis commendatione modeſtia efflореſcat oculorum; non ideo tamen omittenda mihi erat Cæſaris Coſſi, quem ſenem nos adoleſcentes Meſſanæ coluimus, virtus planè admiranda. Nullum ego quidem totâ Italiâ locum memini me videre, vbi oculis liceat eſſe felicioribus, quàm domeſtico in horto domus probationis Meſſanenſis. Ea quamquam intra vrbis munimenta, edito tamen in colle, Tironi nomen eſt, arduo aſſurgit aſcenſu. Inde vrbem ſibi ſubiectam deſpicit, portúmque omnium pulcherri-

mum, nauium atque triremium frequentiſſimum, tum fretum & Charybdi, ac Scyllâ olim decantatum, hodiéque non vno naturæ arcano admirabile; inferunt ſe dextrorſum paulatim in fretum coëunte pelago ab Ionio fluctus, inde ad ſiniſtram per anguſtiſsimas fauces multo cum Scyllæ latratu in Tyrrhenum eluctantes, vario, & Philoſophis nondum ſatis cognito vndarum rapidiſsimè procurrentium, atque validiſsimè inuicem occurſantium tumultu. Aſſurgunt viridiſsimâ ſemper ſcenâ, fretóque imminent extremi Calabriæ montes; hac tantâ euocante voluptate, quâ, vbi ſeueritas diſciplinæ animum fregit, paululùm recreantur tyrones, ſeueriſsimè ſibi abſtinendum cenſuit Coſſus, cùm in eâ domo religioſæ militiæ grandis natu, publicisque honoribus functus, tyrocinium deponeret. Itaque quamquam toto tyrocinio frequentiſsimus in horto cum ſociis eſſet, ſiue aliquid operæ hortulano nauaret, ſiue inambularet meditabundus, ſiue horis legitimis confabularetur, numquam tamen tantum oculis laxamenti dedit, vt leuiſsimo volatu iis, quæ memorauîmus, ſibi longè gratiſsimis momento peragratis ſolito inter munimenta palpebrarum ſeſe reciperent. Viguit deinde Coſſus modeſtiâ etiam grandæuus ſingulari. Plerumque enim vnicâ illuſtri victoriâ, integrum bellum conficitur.

VII. *De Antonio Monteſerrato, & Petro Paëzio.*

VIdeo hanc ipſam vt domi natam laudem, nec vllis probatam ærumnis punctum omne nondum tuliſſe; prodeat ergo catenatum ſociorum par, atque inter ſupremos Æthiopicæ ac Turcicæ captiuitatis labores modeſtiæ retinentiſſimum exemplo comprobet, quamquam tenera hæc virtus ſit, non ideo tamen aduerſis frangi. Ibant Abaſſinis Catholicis opem vt ferrent, cùm à felicis Arabiæ neſcio quo Regulo, ad cuius littus naufragos expulerat rubrum mare, capti, ac diu in ergaſtulo habiti, Turcæ Baſſæ vicinas regiones obtinenti traduntur, & catenis onuſti, ac fame ſemienecti, camelis quindecim dierum itinere vecti Canas deportantur. Ibi dum reliquis mancipiis Chriſtianis, vt homines de Societate decebat, adeſſe pergunt, defertur ad vxorem Baſſæ Chriſtianos Sacerdotes viros eſſe tum virtutum aliarum, tum modeſtiæ præcipuè laude florentiſſimos. Exarſit videndi cupidine mulier, faciléque obtinet à viro vt interiorem in hortum, in quem liber illi erat proſpectus, adducerentur, & quæ ſanctimoniæ opinioni etiam apud barbaros impendi

impenditur reuerentia, paruulum filium illis iubet occurrere, ipſa è feneſtrâ minutis prætensâ plagis contemplatur. Vicit expectationem virtus ipſa, vbi enim adfuerunt, occurrentique, atque alludenti puerulo humaniter arriſere, ac blanditi ſunt, oculis nuſquam circumlatis, numquam elatis ignari feneſtrarum, atque obſeruantium fœminarum, iterum in carcerē retrudūtur. Sed ignota apud barbaros virtus animū mulieris adeò impleuerat, vt illorū cauſſam agens leui pacto pro redemptione pretio à viro dimitti tandem impetrauerit.

VIII. *De Petro Ferdinandio.*

Lubet ne adhuc tendere vlteriùs, & quam ærumnis inuictam oſtendimus modeſtiam, tormentis ac morti componere, ne citra ſanguinem virtus ſit, & quo ſuffuſo in genis gaudet, ſi opus ſit, audeat profundere? Sed quæ, poſt Turcicam modeſtiæ viribus domitā feritatem, barbaries tanta poterit inueniri, quæ in eam velit pugnare? Hæreſis hæc erit. Trucidabantur ſocij ab hæreticis piratis Braſilianâ in nauigatione iuſſu Iacobi Soriæ archipiratæ Rupellenſis, & ne ſimplici morte defungerentur variè illuſos, vexatóſque, aut etiam mucronibus conuulneratos in mare ſpargebant. Erat inter eos Ferdinandius adoleſcens, qui ferrum ac necem demiſſis quietē oculis, atque in omne modeſtiæ argumentum compoſitus, Deóque intentus expectabat. Eam virtutis ſpeciem haud tulere diutiùs Sathanæ mancipia, ſed irritati, quaſi exprobraret, iubent oculos attollere, ineptámque ſuperſtitionem exuere, cùm verbis parùm proficerent, diris modis palpebras ei deductas ſub ditis ſubrigunt paxillis. Quid dicam? Barbarè factum? Piratæ erant, impiè? Hæretici, quibus cùm aduersùs religionem implacabile bellum ſuſceptum ſit, atque à Caluini genio accedat crudelitas, ſæuire iam ludus eſt. Itaque patrato demum ſcelere adoleſcentem oculis optimè vſum, ac fortiter paſſum, vt in mari purpuram inueniret, in vndas impulerunt.

IX. *De Franciſco Caëtano.*

Abeamus ab his triſtibus, ne tetricam hominum iudicio virtutem barbaricæ commemoratione immanitatis efficiamus adhuc triſtiorem. Et licèt à funeribus abituri non ſimus, quia multa in illis hominum ingenio in ipſis doloris caſtis læta quærentium, voluptatis ſeges, quum Principibus apparantur, oculis plerumque ſuccreſcit, nihil tamen erit iniucundum. Viſenda in primis mole maximo in templo erectâ, cum egregia operis deſcriptione, tum infini-

tis facibus collucentibus Philippo II. parentabant Meſſanenſes, conuenerátque ciuitas vniuerſa ſupremo erga optimum Principem pietatis officio, nec deerant ſacrorum Ordinum viri grauiſſimi, publicum aſpicere minimè ſoliti. Hac tantâ in omnium celebritate ad templum à moderatoribus adire iuſſus Franciſcus, paruit ille quidem, & quamquam ſi tantummodò fores attigiſſet, imperata ſe feciſſe non dubitaret, tamen ne ſocius ægrè ferret, ingredi quidem non dubitauit. Verùm præclaram oculos edomandi occaſionem nactus, non omiſit, admirabilique totius oris oculorúmque præcipuâ modeſtiâ per frequentiſſimam turbam ad altare maius progreſſus poſt illud ſe ſe recepit, ibique in preces fuſus diu perſeuerauit, donec abſoluto funebri ſacro, ac laudatione, dilapsâque turbâ, ne quidem libatâ leuiter tam promptâ honeſtâque voluptate, non ſine plurimorum, qui curioſiùs adoleſcentem obſeruarant, admiratione, domum reuerſus eſt. Hæc mihi cogitanti de ipſo mortis triumpho triumphaſſe Caëtani virtus videtur.

X. *De Auguſtino Quiros, Petro Sanctio, Fabio de Fabijs, & Franciſco Villanouano.*

HOrum quatuor virorum factis, dictíſque omnis oculorum licentia proſcribi poteſt. Primus numquam in hortum, villamve progreſſus, vt oculos florum, ac vernantium viriditate camporum à ſtudiorum laboribus, quorum illuſtria legimus monumenta recrearet; numquam Regiam Hiſpali, vbi plurimum habitauit, vidiſſe memoratur. Secundus Mediolani, quum ad inuiſendam celeberrimam tota Europa arcem inuitaretur, contemptim reſpondiſſe fertur, lapidum, & calcis, quibus illa demum conſtaret, ſatis ſupérque ſe domi videre. Tertius, qua die M. Antonius Columna de Turca triumphauit, effuſis ad ſpectandum omnibus hominum Ordinibus, ſeuerè domi ſe continuit. Quartus à rebus ipſa nouitate admirabilibus oculos religioſam diſciplinam profeſſis abſtinendos eſſe cenſebat, vt Angelo licèt in foro concionante, videndi gratiâ ſe pedem domo elaturum negaret. Hi mihi virtutum orbi moderari poſſe videntur IV. viri. Quid enim illos de gradu conſtantiæ ac ſeueritatis dimouere poſſit, quos non naturæ pulchritudo, non artis miracula, non pompa victoriæ, non inſolita diuinæ indulgentiæ vicit ſignificatio?

X I. De

Digitized by Google

XI. *De Joſepho Calatayudano.*

FAcilis ex huius cubiculo proſpectus erat, vt aperta camporum, & mare veliuolum videre poſſet, cuius ab aſpectu oculos auidiſſimè paſci atque innocentiſſimè ſcimus. Præter illud longo, ac mœſto agmine, quum in exilium deportarentur, iter habuere Mauri, quorum abitionem tamquam Hiſpaniis optatiſſimam vt viderent, mirus erat populorum concurſus, & Ioſephus, qui cum illis diu fruſtrà laborauerat, illis iratus eſſe poterat. Præter illud idem clariſſimam exercitus pompam duxere, quibus tamen omnibus maior fuit viri virtus, non enim aliter eâ feneſtrâ vſum accepimus, quàm, vt ne in tenebris viueret. Numquam proſpexit.

CAPVT V.

De voluntariâ in vitæ cultu duritie.

HVCVSQVE leuis veluti armaturæ milites recenſuimus: iam grauiùs armatos euocabimus, & quidem armis, etiamſi duces ſint illi, quos olim Thebais & Scythia educarunt, adeò legitimis, vt ab hoſtium iaculis, ſagittíſque, quas Paulus ignitas dixit, vix aliquis metus ſuperſit. Non enim me pœnitebit, ſi hæc noſtra tempora cum antiquis contendero, & qui nunc voluntariæ afflictationis labor plurimos exercet, cum veteribus, ac decantatis magnorum athletarum compoſuero; quibus quum dignitas ex longinquo accedat, noſtras ipſa deterit propinquitas. Etenim ea virorum, ac mulierum in hac virtutis arenâ pugnãtium ſtudia publicabo, quæ in vtrâque Thebaide, non in hac noſtra Italia, cæteríſve regionibus Europæ amœnioribus mitiſſimo ſub cælo alta, atque educata videantur. Nimirum, nimis iam ſæpè audimus à mollioris animi viris, fœminíſque iactari paſſim, non omnium regionum ingenium omnibus aptum eſſe virtutibus, præſertim auſterioribus. De oleribus, aut metallis loqui putes. Virtus, quæ gentium vbique peregrina eſt, patriáſque ſtellas repetit, indignata terras, nullas non apud gentes prouenit, ſi nacta ſit cultores diligentes. Haud negauerim imperio cæli, ac terrarum ingenio mortalium corpora conformari, atque inde animos

mos prolectari: ſcio Caſſiani dictum, imparem Ægyptiæ Gallicam Monachorum diſciplinam excuſantis, quòd mollius cælum, & fluxiora hominum corpora Ægyptiorum haud ferrent contentionem. Maior igitur eorum erit laus, quos commemorabimus, virorum, & fœminarum, ſi ſupra vires auſos contendiſſe, &, quod animo deſtinauerant, perfeciſſe ſub clariſſimis exemplis palàm fecero Verùm abſtinentiam ciborum, ac potionum liceat à cæterarum auſteritatum acie ſeparare. Hæc enim veluti legionum robur inuictum in omni bello, quod à magnis viris aduersùs vitia geſtum, ac profligatum eſt, militauit: conſilio enim, & ratione dimicat, & hoſti arma ademiſſe victoriæ deputat: reliqua turba aut in hoſtem ferocientem atrociter procurrit, aut victum premit, ne reſurgat, gaudet ſanguine, ac victoria cruenta. Has igitur primùm artes exequemur centuriatis viris, fœminis, pueris, nulla magnis matronis, aut Regibus data miſſione.

I. *De Carolo V.*

QVæ de magnis Regibus, Principibúſque ſecuritatis in ſe ipſos exempla narrabimus, non eâ nobis gratiâ dicentur, quòd huiuſmodi plura priuatis in hominibus contemni, aut diſſimulari non poſſint; ſed quia neſcio quâ & ipsâ regnorum, atque opum creſcunt amplitudine; neque ego id ita velim interpretari; quaſi verò vnus omnium neſciam ſigilla, ſi ſtylobatæ ingenti ſemper imponantur, potiùs decreſcere intuentibus; aliam enim longè rationem ſequimur, eaque pretioſa æſtimamus, quæ rarò admodum audiuntur; nam & regium illud, ſuperbúmque faſtigium, affluentibus vndique ſeptum deliciis ad has Chriſtianæ modeſtiæ atque ſeueritatis artes ſe ſe cum labore demittit. Flagello aut cilicio rebellem in carnem animaduertere, tam obuium hac ætate, quàm ſanctum eſt; ſed non ideo vulgare cenſeri debet in Carolo V. qui de iis, quæ olim peccauerat, graues à ſe pœnas, & quidem ſeruilem in modum repoſcens, flagellum ſanguine ſuo non ſemel imbutum ſaturauit, atque vt ſcirent poſteri, quàm cara ſibi fuiſſet illa ſeueritatis exercitatio, veluti præclaram hereditatem Philippo II. tranſmiſit, qui diligentiſſimè aſſeruatum Philippo III. de manu tranſdidiſſe memoratur.

II. *De Philippo III.*

SEd Caroli aui bonis, qui ſuis diues erat, non indigebat Philippus; quum enim, raptâ Margaritâ vxore, celebs in ipſo ætatis flore

Digitized by Google

flore perſeueraret, ne ſæuiente libidine tranſuersùm ageretur, eius comprimendæ inſolentiæ flagello vſus eſt. Neque, vt vehementia Regum ingenia ſunt, mediocri fuit laude contentus; nonniſi fuſo ſanguine flagellum ponebat. Ac ne à pauimento cruore infecto proderetur, purpureæ gauſapi latè expenſæ inſiſtebat, eámque purpuram ſepoſitam clauſámque, ipſe diligenter aſſeruabat. O verè dibapham, quæque poſt regium ſanguinem, vermiculi ſe priùs ſanie infectam erubeſceret!

III. *De Ferdinando II. Cæſare.*

FErdinandus omnium virtutum Imperator, ne hac quidem caruit, quamuis carò eſſet comparanda. Didicerat etiam ipſe hominem ſe eſſe, atque ideo ab hac vili conditione nullis ſe regnis, nullo ſe imperio eximi. Ergo caſtigare rebelles animo ſenſus, atque inſolentiùs audentes voluptates cilicio, ac verberibus frangere aggreſſus, victorias præclariſsimas, ſed non ſine ſanguine reportauit.

IV. *De Henrico III. Gallorum Rege.*

HEnricum nondum bellis, ac ſeditionibus implicitum acris tetigerat pietas, vt & nomen ſuum inter pœnitentes profiteri, & in ſacco ex diſciplinâ in publicum procedere non erubeſceret. Scio ancipiti tum famâ laboràſſe, quaſi hæc ſcenæ darentur, captandæque auræ. Verùm vt inconſtantia accuſari poteſt, pietas non debet.

V. *De Felice Virgine Barbarianâ.*

INter eas omnes artes, quas edomandis furentibus adoleſcentiæ libidinibus viros in Chriſtianâ Republicâ magnos, atque fortiſſimos vſos fuiſſe aut olim accepimus, aut nunc videmus, nullam vigiliis validiorem eſſe crediderim. His viriliter ſanè vſam Felicem legimus, quæ vt ſomnum magis haberet in poteſtate, eum è ſuâ q uadam temporis patriâ migrare iuſſum, in alieno modiciſſimè compulit habitare. Luſtrum integrum pernox perpetuò egit, & quum acriùs ſua iura repoſcenti naturæ concedendum fuit, de die oculis paululùm conniuebat; puto ne ſe mortalem eſſe obliuiſceretur.

VI. *De Petro Alcantarano, Ord. Min.*

HIc vnus, quam initio harum narrationum fidem obligaui, abundè præſtare ſolus poterat; incredibili quocumque te vertas, vi-

Digitized by Google

uendi duritie: cella vſus eſt anguſtiſſimâ quatuor paſſus in profundum, tres in fronte, adeò humili, vt ipſe, qui procerus eſſet, erecto corpore ibi eſſe non poſſet: ſomnum cepit reclinato in tigillum è pariete prominens capite, eique per quadraginta annos ſeſquihorâ tantummodo ſe permiſit, quamquam ſeſe pugnaciſſimè ſomnus ingereret. Tunicam ex laminis ferreis ſtanno tenuiſſimè illitis, quas mittit Germania (*lattam* Itali vocant) minutim pertuſis, obuerſiſque, ad nuda membra punctiunculis, ſquamatæ in modum loricæ contextam ſeptem annos indutui habuit; vt reliqua afflictationum vulgata interim diſſimulemus; quare minimè mirum erit quod traditum à Tereſiâ legimus, aridâ, & arboris cortici ſimillimâ cute vix obducta oſſa homini ſuperfuiſſe. Nec plura opus habent, qui carnem peroſi, vt ſpiritibus, quos carnem & oſſa habere negauit Chriſtus, ſimiliores iam hinc euadant, ipſam expunxerunt.

VII. *De Joanne à S. Gulielmo, Ord. Erem.*

Leuior erat cilicina tunica, ſetis licèt horrens atque funiculorum nodis aſperata, quàm quæ Ioanni in ſeipſum irato, ac leuium erratorum pœnas grauiſſimas repoſcenti faceret ſatis. A ferro igitur mutuauit opem, & hamatâ rigens loricâ in aciem prodiuit: neque hic armorum finis, ſentit vires ſupereſſe, corpuſculo pectinibus ferreis ſuffultâ horribiliter tunicâ excruciando. Parum id fuit; quoniam hæc veluti ſtataria erât pugna, ferreo aculeatóque flagello contuſos, ac rubigine propè ambeſos artus implacabilibus inimicitiis ſubinde dilacerat, nullâ ſpe veniæ, niſi quum ſub extremam ætatem, vt mitiùs obiret, arma, quæ licèt longâ militiâ fractus ac ſexagenario maior, intrepidus adhuc tenebat, maiorum ſubmiſiſſet imperio; maior hæc victoria fuit, & quidem incruenta, animum vincere.

VIII. *De Nicolao Factorio, Ord. Min.*

Factorius etiam antiquis comparandæ ſanctimoniæ, &, quòd neceſſariò confici omnium ſæculorum docet memoria, duritie fecit; ciliciorum, ac verberum modus pro odio ſui atque hoſtium incurſationibus. Illud ſingulare, quod ſæpiùs cùm maximè rigeret hyems, & nocturnum cœlum frigus glacie ac pruina intenderet, ipſe domeſtico in horto nudum corpus diu frigori obiiceret cruciandum, & quaſi lentiùs nec pro voto ſæuiret, gelidâ ſe perfunderet; tantus erat ardor vincendi, vt etiam gelu pugnaret.

IX. De

IX. *De Alexandro Cardinali Vrſino.*

COiere iam dudum fœdus purpura, & cilicium, res antea inſociabiles,& non in vno Carolo Borromæo (quamquam non omnibus idem ardor) aut ſetis horret Vaticanum oſtrum; aut Romano murice ſetæ ſuperbiunt, Alexander Vrſinus Princeps, fortunâ, ætate, ac formâ florentiſſimus in tantâ rerum copiâ mihi commemorabitur cilicij atque afflictationum amantiſſimus. Sed quid faciet? cilicio prohibebunt,vt imparem labori. At ille Domini IESV Chriſti de cruce pendentis ſigillum faciendum locabit, eminulis ex aduersâ cruce clauorum cuſpidibus, quibus, ſub veſte ſuſpenſum de collo gerens,leuiter nemine conſcio manu premens,nudum fodiat pectus, animúmque acerbiſſimorum Domini cruciatuum dulciſſimâ excitet recordatione. Idem ſub ipſis propemodum verberibus mortuus eſt; excitatæ à ſe pœnitentium ſodalitati in peruigilio aſſumptæ in cœlum Deip. quum præfuiſſet de more, ac peroràſſet, mox etiam in ſe flagello animaduertiſſet; quoniam mitius ſibi egiſſe videbatur, quàm ferret animus, ſanctarum irarum pleniſſimus ſecreto in conclaui mactam ſanguine, quem verbere excuſſerat, hoſtiam Deo immolat planè ex animi ſui ſententiâ. Dixiſſes non ampliùs ſæuiturum; nam poſtridie eius diei incumbens febris, breui eò intulit, vbi ſeruilis animaduerſionis fructum nobiliſſimam filiorum Dei meteret libertatem.

X. *De Comite Lemos.*

ETiamne nuptiales inter hilaritates ac ſaltationes erit flagellis locus? Et quidem cum aulico ſplendore, magnarúmque opum oſtentatione. Ducebantur choreæ opulentâ in Comitis domo, & omnia latè cantu ac fidibus perſonabant, feſto carmine, ac nuptiali licentiâ, cui à flagellatione timeret nemo. Quoniam tamen huiuſmodi ſacrificio ſtata Comiti ea erat dies, ſubiit animum cura, ne ſine conſuetâ victoriâ ſibi abiret ingloria. Sed vnde flagellum? Numquam non prompta ſui odio ſunt arma: diſsimulanter abditum in conclaue ſecedit,torquem multò grauem auro è collo diripit,nudato tergo incutit, déque ipſo luxu, acerbo cum doloris ſenſu egregiè victor triumphat? odioſum olim aurum euaſit nexu reorum, ſi pergat in flagella torqueri, quis amplius amet? An ipſe etiam vibices, ſi ab auro ſint, amabuntur?

Digitized by Google

XI. *De Catharinâ Pœnitente Senenſi.*

REuocauit in mentem torques iſte, Catharinæ Senenſis, cui à pœnitentiâ inditum cognomentum, duriſsimas exercitationes. Vt enim primùm Deo ſapere cœpit, ac libidines, quibus aſſueuerat, auerſari, aureis catenis in verbera euibratis, ac latè cruentatis tyrocinium auſteritatis, quâ plurimâ in ſe vſa eſt, præclarè depoſuit; proprius exinde illi mos, ferreis vti catenis ad flagellationem, & quidem cruentam, cui horam integram cottidie primum ſeponebat, mox paulatim impetratis à cœlo viribus, ter ſingulis noctibus vſurpabat. Eadem aſpero primùm vſa lectulo eſt, mox nullo, ſomnum, cui non vltra duas horas indulgeret, ſedens reclinato in dexteram capite capiebat. Eadem cilicio longè aſperrimo ad genua vſque demiſſo vtebatur. Eadem cellulâ anguſtiſsimâ ſeſe continens perpetuò in carcere volens, ac lubens vitam traduxit; vt iam Pelagias ac Marias in hac vnâ noſtrâ Catharinâ fœcundæ Sanctorum ſenæ protulerint.

XII. *De Paſiteâ Crogiâ.*

AB eâdem vrbe Paſiteam Crogiam habemus virginem in hoc exercitationum genere admirabilem. Loricam hamis conſertam pondo LX. nudo appreſſam corpuſculo geſtauit. Piſcinæ conglaciatæ ſpinas iniecit, ſéque nudam ſuper, tum maximè ningente cœlo. In vepribus nuda ſæpiùs membra volutauit, ac etiam ſomnum cepit: candentibus laminis, aut titionibus non ſemel ſe aduſsit, larido, aut ſeuo, igne guttatim ſtillantibus excoxit. Capillo ſe de trabe ſuſpendit, graui ad pedes alligato pondere; aut pedibus de eadem trabe pendens ſublimis, capillis pondera innexuit, fumóque ex accenſâ ſubtus paleâ excruciata eſt. His ego plura non addam; nam hæc ipſa & imitari volentibus ſpes; & admirari, ipſa propemodum laboret fides.

XIII. *De Joannâ à S. Cruce.*

AGe & tu Ioanna, virgo longè puriſsima, tuóque exemplo hominum inertiſsimorum torporem excita. Luſus huic fuit conſuetas per artes ſæuire; ingenti adhærebit cruci, apprehenſiſque prominentibus è ſtipite clauis, diductis latè brachiis diu ſuſpenſa pendebit. Volutabitur inter ſpinas, ac vicinam inſiliet in paludem, vliginémque ſanguine, quem flagello excuſſerat, macerabit. Atque vt

vt ingenioſè cum pietate iungat cruciatus, deſcriptis ferrea in lamina Chriſti patientis inſignibus, eaque pertuſa, qua parte lacerando corpori aſperatur, pro cilicio vtens, viuam Domini ſui dolorum imaginem exprimet. Quæ has per artes diu exercita virtutem coluit, ea illuſtre Crucis cognomentum non temerè inuaſiſſe, ſed iure quàm optimo meritam nemo non iudicabit.

XIV. *De Mariâ Magdalenâ Pactia, Ord. Carm.*

ADhuc Virgines armatas habemus, & quidem grauiſſimè. Pactia enim cilicium induit ſpinarum aculeis cannabinæ inſutis adeò horridum, vt ne aſpectum quidem ferre poſſent voluptates, quum illa interim perfodi ſibi pectus ac latera libentiſſimè toleraret. Eadem nudo pede detrita in tunica ſub Ioue frigido, ac ningente in preces incubuit tantâ patientiâ, vt licèt diro à frigore intumeſcere, ac cruentari crura pedéſque ſentiret, læta nihilominus perſeueraret, ac demum niuibus propemodum obruta, vix ſeſe inde agere poſſet. Sed diuini amoris æſtum quærentibus, flammæ vel ipſis in niuibus accenduntur.

XV. *De Corneliâ Lampugnanâ.*

EXcipiunt Virginum pugnas Matronæ pares artibus atque ingenio nobiles. Quàm enim ingenioſa fuit Cornelia Lampugnana, cùm iuſſa à marito choreas ducere, vt ea ſaltandi voluptas in dolorem verteret, cicerum duriſſima crepidis indidit, quæ ſaltu teneros in pedes adacta acerrimum doloris ſenſum, quo ſaltandi vindicaretur licentia, excitarent, eius certè vim quum ferre non poſſet, linqui animo cœpit, & collapſa inter manus ancillarum relata eſt. Sed parum hoc eſt, vincam in eo, quod ſequitur expectationem. Quatuor integros annos genuflexa durauit diu noctúque, nimirum precari, legere, acu pingere, cibum capere, ſomno, vbi obſtinatior incideret, paulùm indulgere de genu, illi ſolemne fuit. Quid mirer? Auſam ne fuiſſe, an magnæ menti ſuffeciſſe corpuſculum? Onerari donis cœleſtibus potuit, quæ Cameli inſtar ſemper procumbebat in genu.

XVI. *De Maria Velâ.*

MItior aliquanto Mariæ Velæ diſciplina, & imitantibus promptior. Manus candore, ac teneritudine pulcherrimas fidiculis adſtrictas in liuorem quum daret, rogata, quid ita faceret, vt eo imbuam,

buam, inquit, colore, quo diu olim ſunt futuræ. Cicera calceis per annos plures indita habuit. Aſperrimo fune lumbos conſtringens, eius exinde capita ita genibus alligabat, vt non ſine cruciatu gradum faceret, atque ita religioſæ aſſueſceret quieti: manus pedéſque quum ſe ad quietem componeret, ita arctè colligabat, vt ſomno quietè frui non liceret, ſed dolore ſæpiùs admonente euigilaret.

XVII. *De Beatrice Abbatiâ.*

CArceris perpetui ærumnas qui neci à legum cõditoribus æquiparari non ignorat, is Beatricis huius virtutem poterit æſtimare; Regio lepidi floruit, voléſque modiciſſimâ in cellâ ad latus ſacræ Principis ædis calce ac cementis inædificato oſtio incluſa eſt; quúmque ætate XXX. cœpiſſet, ad LXIII. conſtantiſſimè perſeuerauit. Quanta hoc vno facto continentur?

XVIII. *De Catharinâ Fernandiâ.*

QVàm vanum ſit hominis virtutem de veſte æſtimare, cùm ſapientum dictis accepimus, tum virorum, ac mulierum factis erudimur. Quis enim Catharinam Ferdinandiam Priegi Dynaſtæ nuptam, magnâ cum pompâ deducentium clientum aureâque in veſte procedentem videns, illam in hoc albo deſcribat? At veſtis, quamquam auro rigens, atque intuentium oculis iucundiſſimè collucens aſperrimis ſetis, multóque ſubſuta carduo, illam excrucians, & oculos fallit, & virtutem, quam occultat, additâ modeſtiæ, ac demiſſionis laude, congeminat. Satis mirari non poſſum, quamquam horridæ huic virtuti, atque oppidò amaræ teredinem nihilominus gloriolæ ita innaſci, vt illius robur omne conſumat; quare ne concipi poſſet, diſſimulanter exerceri, magiſtro Ioanne Auila, didicerat Catharina.

XIX. *De Antonio Nunio, Ord. Min.*

HIc quaſi minus horreret Franciſci tunica, eam ipſam, ac feminalia multo ſparto ſubtexens extantibus acutiſſimis aculeis perpetuò non tam veſtiri, quàm cruciari voluit. in hac illum mors occupauit, adeò non debilitatum duriſſimâ exercitatione, vt ſuperante animo eam ſibi pro pretioſiori telâ trifariam criſpantis auri eſſe dictitaret. Palmarem illam Pauli, quam tantopere laudauit antiquitas, ſpartea hæc Antonij, vt duritiâ æquales ſint, vincit aculeis.

XX. De

Digitized by Google

XX. *De Dominico Betancio, Ord. Præd.*

QVamquam properata ſenectæ inſignia hanc exercitationem conſequi aliquando non negem. Rem hoc in genere admirabilem Dominico Betancio, Hiſpano adoleſcenti, de quo ſuprà commemoraui, accidiſſe legi. Quinto ætatis luſtro quum ſolitudinis ſtudio Salmantica in Italiam veniſſet, audiſſétque in Pontiâ inſulâ pauculos agere ſolitarios duriſſimo vitæ inſtituto, ad eos nauigauit, & quia ſocietatem abnuebant, cauſſati ſpecus anguſtias, ad aliud inſulæ latus, eorum indicio vſus diuertit, vbi modicam, & perpetuo humentem ſtillicidio ſpeluncam ſubiit, ibique herbis ac frigidâ victitans, atque humi cubans, perpetuâque rerum diuinarum meditatione animum exercens iuuenile robur adeò infregit, vt vix altero illius commorationis vertente menſe, non modò vix oſſibus hæreret, ſed corrupto nigriore, vt priùs fuerat, capitis pilo denſiſſimâ obſideretur canitie. Nec longè abeſſe mors videbatur, niſi monſtratam à piſcatoribus ſalubriorem in cauernam tranſiens, magno Americæ bono, in quam ſuorum primus Euangelij ſigna intulit, ſeruatus eſſet.

XXI. *De Cornelio Bye, Ord. Erem.*

ET verò plurimum cultus vitæque duritiem Chriſti fidem prædicaturis prodeſſe longâ multorum annorum experientiâ ſe didiciſſe narrabat Cornelius Bye, is, qui viginti ſolidos annos magno multorum populorum bono inter barbaros traduxit in Americâ; nam quum cilicinâ eâque aſperrimâ tunicâ indutus peregrinaretur, rogantibus, cur difficillimos itinerum per auia montium, & aſpera ſolitudinum labores eo cultu corporis augere voluiſſet, eius ſeruilem planè eſſe conditionem, ſe comperiſſe reſpondebat; vt bene habitum imperia contumax abnuat, domitum ac laboribus ſubactum promptiùs faciat.

XXII. *De Ludouico Granatenſi, Ord. Præd.*

NEc ſui tantùm cauſſa, verùm aliorum cum ſalute huiuſmodi ſeuerioribus homines exerceri nunc demonſtrabo; multâ iam nocte tam acriter in ſe flagello quondam animaduertebat Ludouicus, vt non cubiculum modò, ſed via ipſa, propter quam erat, validis ictibus reſonaret. Fortè illhac ibant iuuenes duo Veneri deuotam

tam noctem malè perdituri, quum auditus flagellorum crepitus tacitos aduertit. Subſiſtunt, aurémque propiùs admouent; nec mora, ſubit animos ſalutaris pudor voluptati per flagitia obſequi ſe maximorum criminum reos, cùm viri ſanctimoniæ primi mactos ſe ſuppliciis Deo immolarent. Ergo adnotatâ diligenter feneſtrâ, ex quâ ſonitus acciderat ſibi ſalutaris, pedem referunt certi, primâ ſtatim luce apud eum hominem peccatorum conſcientiam criminum deponere, animóſque arcanâ expiare confeſſione. Nec ſegniter exequuti ſunt, quod deſtinauerant; nam vbi diluxit editis fratrum euocatori cellæ indiciis, accerſiri iubent, qui eam incoleret; exceptique perhumaniter à Granatenſi, eius ductu vitæ longè alias rationes inierunt.

XXIII. *De Seraphino Cauallo, Ord. Præd. Generali.*

QVò ex altiori loco lux incidit pingentibus, eò feliciùs colores duci, vultúſque effingi traditum eſt, eadem exemplorum ratio eſt, nam quæ à principibus Ordinum eduntur, valent plurimùm ad minorum imitationem. Et gaudemus illos virtutibus anteire, quos dignitate voluimus antiſtare. Quare Prædicatores Seraphini Caualli, quem ſupremum Ordinis Magiſtrum habuerunt, minimè vmquam pœnituiſſe crediderim; quum rarâ in huiuſmodi hominibus ſeueritatis in ſe ipſos laude, ſetoſam tunicam cilicinam ad genua vſque pertinentem perpetuò induerit, & quaſi ea leuior eſſet, pertuſam albi ferri laminam aduerſis aculeis pectori appreſſerit; ſpreto, vel diſſimulato ſtomachi dolore, qui vicino à frigore fatiſcebat. Nemo vmquam bene corpus, & virtutem famámque curauit.

XXIV. *De Hieronymâ Caruallià, Matronâ Luſitanâ.*

HÆc, vt in viro ſoluta fuit, ampliſſimâ atque opulentiſſimâ in domo matremfamilias agens, Aſcetas illos, quos adhuc admiratur Oriens, totius vitæ duritie prouocauit: mittamus reliqua, quibus conſuetudo multum de admiratione detriuit. Horrente ferreis minutíſque mucronibus tormento pectus tam crebrò ferire conſueuerat, vt non modò largo ſanguinis imbre perplueret, quùm id faceret, ſed perpetuis vulneribus intumeſcens corrumperetur; eadem tergus pari flagellorum ſæuitiâ proſcindebat, vt perpetuis doloribus obarmantibus inimici tela ſuſtineret, & neque à fronte, neque in terga pugnantem timeret, vndique pœnitentiæ veluti loricâ protegente,

Digitized by Google

protegente, & quantum effuſo ſanguine palleſceret, tanto hoſtibus terribilior appareret.

XXV. *De Claudio à Lotharingiá, Guiſæ Duce.*

AVdet etiam armis, & bellorum licentiæ bellatrix virtus ſeſe inſerere in Claudio, qui vt iuuenilium voluptatum à ſe pœnas repoſceret, ferreo circulo læuum brachium prope humerum induerat adeò violenter, vt carnem non ſine acri ſenſu doloris eroderet; his ille armis contra libidinem diu, noctúque pugnabat; quum loricam, galeámque non ſemper indueret in hoſtes, ab his enim, vt aliquando timeamus, ab illâ quietis, aut ſecuris nobis eſſe numquam liceat; nam quùm maximè quieſcimus, tunc potiſſimùm laceſſit, ac ſæuit.

XXVI. *De Theodoſio II. Duce Brigantino.*

QVem ſuprà pudicitiæ cautum fuiſſe narrauimus, nunc in ſe flagellis acrem, ac fortaſſe nimium habemus, ſi hoſtium domeſticorum importunitas non excuſaret; vix ita vinci poſſunt, vt citra ſanguinem pugnare liceat: Theodoſius certè ita ſemper ſuſpectos habuit, vt plurimo flagella imbueret, ac latè ſolum cruentaret; quod ne indelebilibus ſe notis proderet, linteis ſubſtratis excipiebat, eaque fidiſſimo talium adminiſtro abluenda credebat: itaque gemino compendio carnis petulantiam, ac mentis elationem premebat. Sed ſuperfuit nihilominus, quod poſt eius fata inter exuuias ſeruarent, magnæque virtutis documentum oſtenderent poſteri.

XXVII. *De Joanne Fiskerio, & Staniſlao Hoſio, Cardd.*

CLaudite vos agmen Vaticani Senatus clariſſima lumina, deliciáſque degeneres à purpurâ ſeuerè proſcribite. Primus arculam habuit diligentiſſimè obſignatam, in quâ quum furaces ſatellitum manus gemmas auidè quærerent, huius tantùm artis, quam nunc tradimus, & ipſi execrantur, inſtrumenta, flagella, cilicia, catenulas inuenere. Eadem ſecundo in deliciis fuiſſe accepimus, tantâ in his ſe exercendi conſtantiâ, vt defectum viribus corpuſculum quùm ipſe caſtigare flagello non poſſet, vicarias aliorum poſceret manus; vt ſenectute corpora, non animos debilitari intelligamus.

XXVIII. *De Franciſco Lucenſi, & Antonio Corſo, Capuccinis.*

NVlla tanta eſt flagrorum immanitas, quam viri magni, & Capuccinorum familia non vſurpauerint. Hi duo, quos appellaui, pro omnibus fidem, quam hoc dicto obligâſſe haudquaquam me pœnitet, liberabunt. Primus enim ſepties quotidie iiſdem in ſe ſæuire morem habuit, ne ſeptenas diuinarum laudum hoſtias, ſtatis ab Eccleſiâ dici horis ſine hoc ſale immolaret; immò ſextâ feriâ, vt acrior doloris ſenſus cruciatuum Chriſti Domini admoneret, ſpinoſis vſque virgis ſeipſum non tam cædere, quàm lacerare ſolemne homini fuit. Alter verò cùm & ſemper ſibi iratus, atque implacabilis, tum deſtinato anni tempore, incredibili cuidam odio indulgens, ſexaginta ſex ſupra ſexcentas & ſex millenas plagis per horas quinque continuata diriſſimâ flagellatione lacerabat; cum enim numerum totidem à Chriſto toleratis olim flagellorum ictibus ſacrum eſſe dicebat. Huius ille moris cùm plures haberet imitatores, tam ægrè Dæmon tulit, vt miris modis minax abſterrere conaretur. Sed qui ſe odere, furentis belluæ rabiem, etiamſi prorumpat, inſuper habent.

XXIX. *De primis Capuccinis.*

HI omnem antiquitatis memoriam vel vicerunt, vel certè ſi hanc ſibi præripi laudem & Palæſtinæ auia, & vtraque Thebais impotentiùs ferunt, magnitudine auſteritatis exæquârunt. Caſæ illis è vimine intexto, lutóque oblito olim fuerunt; loca ipſa horrida ſub montibus ab omni vrbano cultu remota veſtis horrida, centonibus temerè aſſutis, ac propè nulla. Cilicinis tunicis, catenis, nodoſiſque funibus lumbos conſtringere, nudo humum veſtigio premere pleriſque tam familiare, vt penè in mores abiret. Nihil ergo mirum tantâ eos in admIratione olim fuiſſe, aut etiam nunc eſſe, qui per abrupta virtutum enitentes procul ſpectantibus, ac experimentum horrentibus populis, veluti corporum obliti medio aëre pendere viderentur.

XXX. *De Joanne à Cruce, Carm. Diſcalc.*

MArinos iuncos acutiſſimis ſpinis ita armauit natura, vt, quum maximè in Chriſtum Dominum Iudæorum impietas deſæuiit, illis coronario in opere vſa fuiſſe à pleriſque credatur, quod ego tamen affirmare non auſim. Sed hoc ſenſiſſe videtur Ioannes, qui aſperrimorum ciliciorum vſu clarus, feminalia marino ex iunco induit;

Digitized by Google

duit; quod ſi ab antiquitate haberemus, illico exclamarent, qui hæc oderunt, non eadem eſſe tempora; quâ ineptiſſima excuſatione ſe maximè tutos arbitrantur, quaſi promptiùs non diceremus: non eoſdem homines eſſe.

XXXI. *De Antonio à Regibus, Joanne Allarto, & Joanne à ſanctâ Mariâ, Ord. Minim.*

FLagellorum nimius horum primus videri poſſit, qui deficientibus viribus, alienis manibus ſe vellet concîdi, ſibíque tunc maximè occineret: Antoni, nunc ſtrenuè animo indulge, niſi etiam igne pugnaret. Super prunas enim ſæpiùs abiectus, Age, inquiebat, Antoni, quid tibi virium ad æternos tolerandos ardores ſuperſit, hîc experiri licet. Allartus vigiliarum amantiſſimus, ſi fortè ſomno ſuccumberet, ne ſine victoriâ vinceretur; quandoquidem, inquiebat, vigilare noluimus, ieiunemus; itaque numquam ab eâ pugnâ victus diſcedebat. At verò Ioannes confixo clauis duriſſimo corio, eóque loricæ in modum ad genua vſque pertinentis conſuto, adeò immaniter diſcruciabatur, vt ſæpe animo linqueretur, atque humi concideret. Vt iam diſſimulare iure poſſim nudis omnino plantis ambulâſſe; quùm enim quondam tenaci in luto calceum reliquiſſet vnum, alium excutiens, Bene, inquit, habet, iam liber ſum, qui vincula pedum abieci: nec porrò vmquam ampliùs induere ſuſtinuit.

XXXII. *De Religioſis Ordinibus.*

COmmouit ſe validiſſimè tum ſuperiori, tum hac noſtra ætate religioſarum familiarum virtus; quæque longo ſeculorum tractu languens apud omnes iacebat auſterior diſciplina, ingenti animorum contentione poſtliminio eſt reuocata. Hoc ſe ſcire fatentur Carmelitæ; hoc Eremitani; hoc Ciſtercienſes; hoc Mercenarij; hoc Trinitarij, & ſi qui alij ſunt, qui veteri diſciplinâ inſtauratâ, aut etiam nouâ conditâ, nudo pede, horrida ac breui tunicâ, anguſtiſſimis ædibus, duriſſimo cubili, crebro cilicio, ac flagellatione, longis vigiliis, ſolitudine ac ſeceſſu notabiles antiqua Chriſtianæ Reipublicæ tempora reuocantes, vt ita viuere poſſe homines genere nobiles, ac naturâ delicatos crederemus, incomparabilibus virtutum exemplis perſuaſerunt. Quâ in re diuinæ mentis conſilium venerabundus admirari ſatis non poſſum, quæ quò potiſſimum æuo reuulſis

ſis ſanctimoniæ clauſtris libidini, ac licentiæ ab hæreticis data porta eſt; eodem tot ſeuerioris diſciplinæ agmina viuendi inſtitutis adſtrictæ, oppoſuerit: eaque non viris modò, ſed & mulieribus adeò adamata, vt puellis molliſſimè educatis ſummâ contentione ad hæc ſigna conuolantibus, atque duriſſimè tendentibus, poſſint hæ viraginum legiones effœminatos Lutheri greges ſolo armorum concuſſu, vel ipſo tantùm aſpectu fugare.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

TOta mihi ſub hoc ſigno Minoreſſana Ignatij commoratio militabit; horridus ille ſaccus, pedes, ac vertex perpetuò nudi, ſomnus raptus, non datus collabentibus membris, cubatus humi, ter, & quidem cruentè repetita flagellatio, genuflexiones per ſeptem horas productæ quotidie, vt taceam leuiores illas appendices, perpetuámque ſui vincendi, atque affli ctandi vigiliam, capillum incultè impexum, barbam horridè promiſſam, vngues fœdum in modum auctos, ac nullâ diligentiâ caſtigatos, oris totius ſquallorem, quibus omnibus egregiè veteris monumenta elegantiæ deiecta ſunt, & illius vitæ poſita fundamenta, quam virtus ipſa deſcribere potuit accuratiſſimè. Atque vt ordo ille paulò horridior Hetruſcorum, imas in ædium exſtructione obtinet ſedes, quem deinde alij molliores pro vſu excipiunt; non aliter Ignatius quamquam in ſe ſemper rigidus, ac toruus, ſi quid de ſuſceptâ auſteritate olim remiſit, aliis id conceſſit virtutibus multo ſublimioribus, quibus illa minùs commodè accidebat.

II. *De Franciſco Xauerio.*

CElebrrima ſunt vincula, quibus Franciſcus arctiſſimè coxendices, ac brachiorum toros induerat, in illâ ipſâ peregrinatione quam Pariſiis in Italiam ſuſceperat, quæ & virium præ cruciatu collabentium defectu, & diuino ſunt nobilitata remedio; nam & tumentibus circum membris abditos funes nodis modò paululùm extantibus, Medici ſine laniatu eximi poſſe minimè credebant; & exorato precibus Deo ſponte ipſi exciderunt. Quid referam flagellum præfer

præferratis ſtimulis horridũ, quod toties cruentauit? Quid pro lectulo fuiſſe nauiganti conuolutos in ſpiram rudentes, atque anchorã pro ceruicali, domi verò agenti, quũ ſemper cubiculo caruerit, aut nudã humũ, aut ſcabellum ad aram ſacrificantium? Quid peregrinationes per feruentes arenas, per gelidas vias, per horrentes aculeis vepres nudo pede ſuſceptas? Verbo dixerim omnia Xauerius hic etiam fuit.

III. *De Aloyſio Gonzaga.*

PAri propemodum in famâ ſunt tua illa calcaria Aloyſi, quibus hanc militiam nouis auctam armis poſteris tradidiſti, magnâ vel inuentionis laude, vel fortitudinis commendatione. Quantâ enim opus fuit, quum ſtellulas illas acuminatim rigido è chalybe radiatas nudo admouens lateri, veſte ac balteo ita vrgeres, vt quieto moleſtæ, incedenti etiam intolerandæ, laterum tenera perfoderent? O nouum ſui hoſtem, qui equeſtris inſtrumenta diſciplinæ cœleſtis exercitationis habuit hortamenta? Haud mirum curſum tam breui confeciſſe, qui ſubditis calcaribus euolaret.

IV. *De Franciſco Borgia.*

NVlla huic dies ſine pœnitentiæ non dicam lineâ, ſed paginâ fuit, quum nulla fuerit, in quâ non plurimo verbere pœnas repoſceret, & quidem adeò graues, vt ſæpiùs 1ↄ c. validi ictus numerarentur. Hic adhuc Catalauniæ Prorex nudo aſſeri tapete inſtrato incubabat. Hic, quum preces plurimas in horas extenderet proſtratus in faciem os ita corrupit, vt dentes omnes ſuis emoti ſedibus deciderent. Hic, quum amara pharmaca potionéſque erant ſumendæ, tum verò lentè ſorbillare, illiſque os colluere, vt palatum guſtumque cruciaret. Itaque mollem illam prædulcium potionum Iaponibus conſuetam pluribúſque laudatam diſciplinam non magnopere deſideràſſet Franciſcus, cui eſſet dulciſſimum pati.

V. *De Conſaluo Silueria.*

MEdicos liquores, quibus Indiæ arbores fluunt, ſanandis vulneribus efficaciſſimos eo fine à flagello exoratis adhibebat Conſaluus, vt iterum ſæuire poſſet; creſcunt in eadem Indiâ virgæ euibratæ, quibus in flagella conuerſis ſanguis ſecundo tertióve ictu cum acri doloris morſu elicitur; his vbi humeros, lumbóſque dilacerauerat Conſaluus, tum potentiſſimo, ſed vulgari eo terrarum ſucco

 plagas

Digitized by Google

plagas inungebat, vt obductas cicatrices altero tertióve die repetitâ rumperet verberatione, tantus erat patiendi ardor. Quid memorem fodicantium pediculorum infinitos greges, quibus inter prima rudimenta ſe ſe obſideri patiebatur, ac propè viuum abſumi, vnâ eâdemque illorum opera, & carnis mollia, & opinionis vana deuincens.

VII. *De Alberto Laërtio.*

SEnem hunc ſecundò ab Indiâ redeuntem illius Societatis Procuratorem Italia libentiſſimè complexa, vt alumnum ſuum, ægerrimè tertiùm Indicam in peregrinationem dimiſit, ſed gentibus illis ornatiſſimum virtutum omnium magiſtrum inuidere non debuit. Ille enim quum reliquis omnibus, tum eximiâ florebat auſteritate, quadraginta totos annos lectulo abdicato ſomnum ceperat ſedens quùm tertiò ad Indos abiit: rem dicenti facilem, non item opinor experienti, quum præſertim annis & valetudinibus conflictaretur, tam longis inſuper ac laborioſis pro Chriſti gloria ſuſceptis peregrinationibus.

VIII. *De Joanne Baptiſta Lucernâ.*

VIx narrantibus crederemus, quæ in Ioanne Baptiſtâ Lucernâ nos ipſi vidimus, ingenti cum admiratione; captus enim ſeueritatis amore bellum, quod ſomno hoſti perpetuo, ac numquam ſatis domito indixerat, vnus omnium fortiſſimè geſſit, ac patrauit. Primùm mollioribus lectuli veſtibus abdicatis, aſſere contentus fuit, mox quaſi iacentis ille habitus pigritiam ſaperet ſedens importunum hoſpitem excepit; quod ipſum quum mollius, quàm deſtinauerat, videretur, ſtans in angulo cubiculi, ac ſcipioni nitens non dormiuit ille quidem, ſed cum ſomno luctatus eſt, tantúmque in ſe iuris illi permiſit, quantum ille per iniuriam abſtulit: reliqua vitæ ad modum eumdem fuerunt.

IX. *De Joſepho Arriaga.*

SAlubeerimos Arriagæ labores Occiduis Indis fuiſſe accepimus, quibus quum Euangelij lumen inferret, exemplis longè pulcherrimis prælucebat; dies binos ternóſve abſque vllo cibo, ac potu continuare illi non rarum fuit; item vt expeditior ſiue precibus, ſiue peregrinationibus eſſet, modò nuda in tabula proiectus, trunco aliquo pro ceruicali vſus, modò arbori innixus paululum quieſcebat,

Digitized by Google

bat, Elephantis in morem; cui tamen arbore cæſa non timeres à caſu, adeò enim leui ſuſpenſóque pede ſomnus adrepebat, vt ſubitò paſſis alis euolaret.

X. *De Michaële Caruallio.*

VIdi Romæ reticulatum ferreo ex filo thoracem ad ſingulos nodos colligationéſque macularum aculeis intus obuerſis horrentem, quo veluti lorica indutus Caruallius, & Iaponiam, Euangelium ferens, diu peragrauit, & demum cum igne compoſitus fortiſſimè vicit. Rapuere Chriſtiani è rogo, quod voraciſſimis flammis ſuperfuit, atque inter reliqua nobile hoc ſpolium Apoſtolicæ in ſe auſteritatis, quod aſſeruari, ſpectarique à poſteris diſciplinæ intererit, vt diſcant, quale pectus, & quibus notis pœnitentiæ compunctum flammas poſſit experiri. In cilicio mori Chriſtianorum omnium eſt, in lorica triumphantium.

XI. *De Alphonſo Ouando.*

HIs artibus tirones imbui decorum eſt, ac Reipublicæ vtile, nam ſibi parcere, ac blandiri nullo diſcitur magiſtro. Præibit Ouandus, qui Limæ Peruuianis ſociis admirantibus virtutum compendio vitam extendit. Decimoſeptimo, quam cœperat, mori deſit anno, flagellis adeò immaniter vſus eſt, vt dilacerata cute plagis conficeretur, ieiunij adeò amans, vt non niſi iuſſus cibum caperet; ciliciorum adeò auidus, vt ne quà pectus ad vulnera pateret, ſeptemplici vteretur.

XII. *De Cornelio Viſauæo.*

QVem ſuperiori de virginitate narratione, vt illius magiſtrum laudauimus, eumdem, vt aſperitatum exemplum aduocamus, nec immeritò. Quis enim inter vulgaria reponet annis quatuordecim ita in cilicio egiſſe, vt numquam omnino exuerit? Scio pleriſque familiarem eam eſſe exercitationem, ſed non ſine miſſione aliqua, vt faciliùs toleretur. Tam obnixè pugnari ſine victoria non poteſt.

XIII. *De Paulo Achille.*

VErùm vel ipſo genere noua proferamus. Paulus Achilles primæuæ Societatis homo, & virtutum fama apud Siculos clariſſimus, præacutos ex arundine ſtimulos calcaneis ita ſubiecerat, vt quum

quum minimè conſpiceretur, ſi paulùlum modò crepidis vehementiùs inſiſteret, altiùs pedibus infigerentur, doloris cum ſenſu non ferendo. Itaque dum ſolus ambularet, nullo quem ipſe videret, arbitro, altiùs, ac violentiùs premebat, móxque acclinato vicinum ad parietem capite Chriſti Domini cruciatuum ſuauiſſimâ contemplatione recreabatur. Hæc illi cauſſa vt plerumque ſummis incederet pedibus, ne in ſui Redemptoris amorem alienato animo, proderetur. Ille interim, quod Clementi Alexandrino laudatum eſt, terram ſummo tangebat pede, cæli accola olim futurus.

XIV. *De Joſepho Anchieta.*

HAud magna fuerit Anchietæ laus, ſi eius humi cubatus detractis, capitíque ſubiectis calceis recenſerem; minimè nouum hoc eſt peregrinantibus apud barbaros. Illud nouitate ſuâ animos excitabit, ſpinarum faſcem quondam pro ceruicali habuiſſe, ſomnóque, quem natura laruis armauerat, ad ludibrium ſpinas addidiſſe. Vt olim cubare in roſâ extremum deliciarum fuit; ita in ſpinis obdormire limes vltimus auſteritatis. Viderat ſuos Braſilos Anchieta ſuſpenſis ſublimè retibus ob metum noxiarum animantum cubare, ipſe conſcius aduersùs venenata cogitationum illâ excelſitate nihil profici, ſpinis longè arceri poſſe magnis arbitror ſibi exemplis perſuaſerat. Quamquam virum integritatis prædicandæ magis crediderim Chriſti Domini, qui in ſpinis ſupremùm obdormiuit, quæſiuiſſe imitationem.

XV. *De Simone Bucerio.*

QVaſi domeſtici laboris opera leuiora eſſent, quàm vt corpus ſatis edomarent, duriſſimè armauit Simon. Cilicium ſetis horrens illi ſemper pro interiore lineâ veſte fuit, pluribus vndique catenis nuda membra conſtrinxit; flagris adeò frequentibus, támque validè incuſſis corpus omne contudit, vt iam ad ictus, quacumque inciderent, non doleret. Catenam ferream collo iniectam, atque ad pectus decuſſatam, tum poſt lumbos acriter adſtrictos, circa femora, tibiáſque circumductam diu geſtauit, ſomnum modiciſſimum cepit, eúmque per decem annos nulla exuta veſte, per XXXIV. aſſeribus incubans, trunco pro ceruicali vſus: demum auditis illis ex Euangelio Chriſti verbis, *Filius hominis non habet, vbi caput ſuum reclinet*, ardore imitandi ſuccenſus, ſcabello acclini inſidens,

ſidens, ac nullâ ex parte fultus, vt vim naturæ, non animi inertiam agnoſceres. Hæc omnia mirâ hilaritate oris diſſimulare didicerat; vt enim liberior aër ferro paulatim rubiginem obducit, ac putre reddit, ita plurium conſcientia ſeueriores has virtutes tanto damnoſiùs, quanto citiùs corrumpit.

XVI. *De Jacobo Mirone.*

EXtraordinariâ ſocij obedientiâ coërcendus ab Ignatio fuit Miro, ne ſui odio abreptus nimiùm ſæuiret; nam conſueta ſupergreſſus, & catenâ adeò arctè conſtrictus incedebat, vt intumeſcentibus lumbis obrueretur, & pertusâ ex ferreâ laminâ thoracem adeò pectori humeríſque apprimebat, vt cùm exueret, multo concretum ſanguine cutiſque non modicâ parte adhæreſcente horrentem abluere ſæpiùs opus haberet. Neque otio contemplationis, quum hæc faceret, quietus operam dabat, ſed animarum lucro intentiſſimus dies totos illarum bono laborioſiſſimè traducebat.

XVII. *De Franciſco Caëtano.*

PRima ſanctimoniæ fundamenta per huiuſmodi artes præclarè poſuit Franciſcus; vt nihil vulgare afferamus, aliquot paſſuum millia per confragoſa montium nobiliſſimus, ac delicatiſſimus adoleſcens nudo ambulans veſtigio, cruentiſſimâ flagellatione confecit: idem cilicinum thoracem arctiſſimum induit, in eóque, quacumque ferret conſuetudo, procedens non ſine maximo cruciatu, ſequente illum cute, depoſuit, ac veluti veterem hominem exuiſſet, poſitis nouus exuuiis ad altiora virtutum iam ſe ipſo leuior aſcendit.

XVIII. *De Stephano Tuccio.*

TVccij nomen dirâ in ſe ipſum ſæuitie ſupra abſolutiſſimæ ſapientiæ famam nobilitatum nulla delebit obliuio. Perpetuò ſub communi veſte cilicio vtens, illam niſi flagrorum cauſsâ numquam exuit, cùm ſomni modicus in aſſere duro nulla ſubſtratâ veſte quieſceret; nec conſuetus homini flagrorum vſus fuit; ter enim ſingulis noctibus illis ſe cædebat. Primis ictibus manus, pedéſque, ac pectus validè verberabat, vt diuinorum vulnerum excitaretur memoria: exinde nullâ cuiuſquam partis exceptione, totum corpuſculum à vertice ad pedes contundebat, ac rurſum ad verticem vſque iteratò cædebat. Ferreos adhæc circulos catenáſve geſtaſſe ſuſpicio

Digitized by Google

fuit; nam & veſtitus mori voluit, & ne ad abluendum poſt mortem nudaretur, ſummis precibus impetrauit. Hæc hominis ad ſapientiæ ſtudia dies noctéſque incumbentis exercitatio fuit, vt liquidò conſtat falli eos qui hæc intolerabilia eſſe deſidiâ nimirum fallente arbitrantur.

X I X. *De Barnaba Lauecchia.*

VT ſerenæ noctes maximè roſcidæ eſſe conſueuerunt, vbi vicino iam Sole cœlum intepuit; haud aliter tranquilliſſimâ animi pace vtenti Barnabæ vix vlla ſine ſanguinis rore abibat nox; quamquam quid ego rorem dixi? Imber erat quem nocturnâ eliciebat flagellatione diuini amoris cognatíque in ſe ipſum odij ardens Barnaba. Idem, vt de cilicio taceam, nudâ humo cubare conſueuerat, vt eius in ſinu dormiens vim hauriret, ſpiritúmque cœlo parem.

X X. *De Hieronymo Caruallio.*

ETſi cilicino cinctu inſignes ire pleriſque conſuetudine ipsâ euiluerit, triplici tamen è cilicio tunicam ad genua vſque pertinentem, vt Caruallius induere: térque in die diriſſimè loris ſe cædere, vt ad plagarum crepitum vicinis è cubiculis ſocij inhorreſcerent, quod ab eodem factitatum accepimus, haud leue eſſe, ſi quis ſequi voluerit, experietur. Mihi quidem ita vitio generis humani comparatum videtur, vt qui hæc maximè oderunt, contentioſiùs eleuent, vt ſine reprehenſione aſpernentur.

X X I. *De Jacobo Remio.*

MVnditias in cilicio non eſſe adhibendas, monuit quidem olim Hilarion, & numquam loto, quo amiciebatur, ſacco exemplum præbuit; verùm nobis, qui medios inter homines agimus, eas eſſe vſurpandas non dubito, quibus fugiamus agreſtem, & inhumanam negligentiam. Hæc mihi prædicenda facere, ne quis inconſultè imitandum ſibi proponat Iacobi Remi horridam incultámque virtutem; quùm inter prima rudimenta innatos thoraci pediculos adeò multiplicare paſſus eſt, vt cum incredibili cruciatu cutim erodentes in eius cauernis frequentes ſtabularentur. Et confeciſſet hæ quidem ſordes egregium iuuenem, in quo ardor ille vincendi laudem meretur; niſi erumpentes agminatim beſtiolæ ſe prodidiſſent, iuſſúſque aliam ſequi rationem, paruiſſet. Exemplo tamen ille ſociis

ciis

Digitized by Google

ciis fuit ſalutaris in ſe ipſum odij, ac thorax ille in ſolario diu ſuſpenſus tironibus, vſurpatâ religioſæ philoſophiæ voce, *Mortificationis thorax* dicebatur.

XXII. *De Gaſpare Paranympho.*

REbus quamquam vſitatis ſi aliunde ſplendor accedat, non ego eos hîc diſſimulauerim. Mirum fuit, quùm plerique curando corpori, vt concionis labori ſufficere poſſit, ſe liberè indulgere poſſe credunt, Paranymphum diuerſas rationes ſequutum concioni acrem flagellationem præire ſemper voluiſſe, ac numquam non horrido in cilicio dixiſſe ad concionem; quod homini adeò proprium fuit, vt molliùs veſtitum dicere ſe poſſe negaret. Hinc illa fulmina orationis, quibus totam Siciliam permiſcere dictus eſt: ex illâ pœnitentiæ nube elidebantur.

XXIII. *De Petro Spica.*

GRandæuus, & continentibus laboribus fractus Spica, nihil de antiquâ in ſe ipſum ſeueritate omittebat. Aſſeres nudi ei pro culcitrâ, ceruical nullum, cilicium ſparteum ad inſtar ſaguli pro veſte fuit; flagellorum vſus immanis; cubiculo adeò anguſto vtebatur, vt ex ſupremâ valetudine decumbentem quùm Prorex, & Epiſcopus inuiſerent, in paulò laxius fuerit deportandus, ne illius gurguſtij anguſtiis viri principes excluderentur. Et hic animo vaſtiſſimo omnium egenorum, atque ærumnoſorum curam complexus, ſe ad anguſtiſſimum redegerat angulum; puto, ne laxius corpuſculum, quàm animus habitarèt.

XXIV. *De Alphonſo Aragonio.*

QVantâ hic in ſe, non dicam, animaduerterit, ſed ſæuierit verberum diritate, teſtor vermes illos, qui ex corruptis, ac putribus plagis enaſcebantur, quos cùm medicas amici manus admitteret, legere, atque infodere, opus habuit, ne ab illis proderetur. Hui! vt nos homunculi ſumus, qui leuiſsimè flagro nos caſtigantes, neſcio quid immane peregiſſe nobis videmur; ſed ſic agere oportuit, qui apud Paraquarios ſementem faceret Euangelij.

XXV. *De Jacobo Dei, & Ægidio Gonzalio.*

AC ne in Americam nobis imitationis cauſsâ peregrinandum putemus, Italia mihi Iacobum Dei ſuggerit, qui multâ ſan-

guinis alluuione, quum flagello vtebatur, omnia compleret, qui ferreâ magni ponderis laminâ pectus opprimeret, qui catenis vinctus iter ageret, qui ſub dio, vbicumque nox eum oppreſsiſſet, vel in ipsâ niue cubaret; quo vitæ genere vſus, dum ex Corſicâ in vrbem peregrinatur quùm mortuo, quàm viuenti propior appuliſſet, vt collabentibus viribus multa ſociorum claritate recreandus fuerit, ſibi tamen redditus eadem repetere non dubitauit. Hic idem Genuæ in ſuburbano deſtinatam matutinæ rerum diuinarum contemplationi horam integram tam dirâ flagellatione traducebat, vt vicino è conclaui accidentem ſtrepitum fabrorum lignariorum, qui domi erant, eſſe aliquamdiu, ſibi perſuaſerit Antonius Bernabobus, qui ſuburbanæ miſsioni moderabatur, donec temporis conſtantiâ monitus hominem deprehendit latè ſanguine perpluentem, vetuitque vlteriùs ſæuire per horam, vnóque eiuſdem quadrante ſupplicium illud definire iuſsit, quod curatiſsimis eius precibus fuit indulgendum. Hiſpaniæ Ægidium Gonzaluum V.C. memorant; qui cilicio ex ſpinis, carduiſque conſuto vtebatur, qui modiciſsimi cibi, ac ſæpe nullius erat; qui flagello noctes omnes diſpungebat, & in peruigiliis ter repetebat, eáſque noctes ſomno imperuius omnino traducebat. Hos ideo iungere voluimus, vt neque domeſticorum operum, quibus Iacobus, neque rerum agendarum magnorúmque negotiorum, quibus Ægidius occupabatur, excuſatione ſe vti poſſe quis putet.

XXVI. *De Fabio de Fabijs, & Hermanno Hugone.*

QVid ego ſeiungam, quos ſimillima iungit exercitatio? Fabius tyronum magiſter in Quirinali quùm aquæ inopiâ domeſticus hortus laboraret, ideóque fœtidam, & culinæ ſordibus infectam in areolas irrigare eſſet neceſſe, viderétque teneras adoleſcentium ætates ab illâ grauiolentiâ palàm abhorrere, vt animos exemplo firmaret, hauſtam manu ſemel iterúmque ori admouit, totúmque colluit, addens nihil ibi eſſe formidoloſum. Hermannus, qui decumbentibus aſſuetus, ſuique victor erat egregius, reiectum ab ægro pharmacum, quòd illâ fœditate animum commoueri indignaretur, totum exſorbuit, iterúmque aliquid fœdius iam planè corruptum, odoriſque perditiſsimi Nihil hîc ego addam, nam fulmina quis acuere ſe poſſe credat? his autem vt fulminibus mollities animi conſternata fulguntur.

XXVII.

Digitized by Google

XXVII. *De Thoma Sanctio, aliiſque.*

QVaſi ego quoque in parte tantorum operum fuerim, vires mè propè deficiunt, & vereor, ne legentes eadem fatigatio, aut certè horror, & imitandi occupet deſperatio. Quare veniam iure mihi videor precari, ſi aliquanto leniora prodidero,quæ plerumque ſine ſanguine quidem, numquam tamen ſine labore vſurpantur. Quantâ enim diligentiâ ſe perpetuò continuiſſe Thomam Sanctium arbitramur, qui quum in villam floribus vndequaque ridentem ſtudiorum cauſsâ ſecederet, non dicam ex illis corollas intexere, quod leuium adoleſcentium, aut puellarum eſt, ſed neque omnino vnum aliquem carpere, propiúſque ſuaue ſpirantibus nares admouere, quod ſemel ſibi interdixerat, ſemper ſibi credidit eſſe religioſum? Quantâ Scipionem Coſſum, qui cruda olera non oleo, non aceto, non ſale condita ſemper eſſe conſueuerat? Quid de Blaſio Sanctio, qui apud Siculos in Panormitani Collegij prædio agens, homo aulæ olim, atque deliciis aſſuetus, lectulo ex nudâ arundine vſus eſt? Quid de Ioanne Argenta, quem nos ipſi vidimus abdicato lectulo, humi in pelle arcto vrſi plurimis annis cubantem? Quid de Bernardino Piccino, qui ſedens, aut ſtragulo cilicino obuolutus ſomni aliquantulum capiebat, qui circulo ferreo lumbos fatigabat? Qui ferreâ item catenâ ſe flagellabat? Quid de Didaco Martinio, qui totos quadraginta annos ſomni cauſsâ veſtem non exuit? Qui extremo iam ſenio quotidiano cilicio, aut flagello labentem ætatem præſenti virtute fulciuit? Quid de Hermanno Hugono, qui ſeptem annis quum ad concionem diceret, dicebat autem ſæpiſſimè, cilicium non poſuit? Quid de Ioanne Baptiſta Piſcatore qui ſexdecim annis continenter induit? Qui graueolentes medicas potiones odorari, per otium lambere, ac ſorbillare morem habuit? Quid de Franciſco Laccio, qui perpetuò cilicinam veſtem geſtauit qui ſomni parciſſimus bis quotidie flagello vſus eſt? Quid de Ioanne Ledio, qui ferreo cilicio vrebatur? Quid demum, vt alios ſilentio prætercam, aut de Barradio, qui in ſtudia litterarum ſacrarum abditus nouem annos integros numquam cum aliquo externorum colloquutus eſt? Aut de Petro Ruizio, qui viginti ipſos domi ſe continuit,numquam progreſſus? Enimverò iniquiores ſunt,qui homines ex tunicâ æſtimant. Leniſſimo cortice amari ſunt ſalices, & duris è quercubus fluunt mella.

CAPVT VI.

De ieiunio.

NAM temperatum ciborum vſum laudare leuioris operæ fuerit, vbi tanta ſe luce Ieiunium extulit, vt omnem illius gloriam ſua magnitudine obruens, minimum quiddam decoris ab ea abſtinentia hominibus offerri doceat; dum ille vt homines viuere inſtituit, ipſum Angelis ſuo ductu propemodum exæquat. Neque id glorioſè de ieiunio dici, cùm omnis æui, tum huius noſtri, quod ad pulcherrimam laudem effloreſcit, frequentiſſima eorum exempla comprobabunt, quibus quùm excelſiſſimo animo melioribus intentam vitam traducerent, nulla propemodum cibi cura videtur fuiſſe. Liberi verè hominis eſt, eſcariam hanc, & patinariam ſeruitutem indignari, & quoniam omnino hinc euolare non licet, catenam tamen laxam, & ſemiſoluta, quantum virtute confici poteſt, vincula trahere. Quæ enim illis ratio ſit, quibus omnis in patinis fumat ſpiritus, qui eâ tantum gratiâ editi videntur in lucem, vt eam luſtrorum, ac popinarum tenebris obruant comeſſando? O viliſſima capita! Immò viliſſimos ventres, in quibus arcem vitæ, atque rationis collocarunt. Horum ſcelere anguſtus paucis hominibus iam eſt orbis ille terrarum, qui decuplo pluribus, niſi ventri omnia infoderent, amplus erat, ac latus. In vnam menſam, in vnum aliquando miſſum patrimonium exhaurire quanta, rogo, eſt dementia? Vni gulæ maris ac terræ fortunas immolare, quàm luculenta inſania? In vnius libitinarij ventris cenſum capita omnium viuentium referre, an non furor eſt æſtuantis libidinis? Quid ab iis conſilij, operiſve præclari poſtulet Reſpublica, quos multa graues ſaginâ, & ſeſquipedali aqualiculo ventricoſos conuiuantes nox digniſſimis tenebris operit? Quos, ne illis æternæ, vt par eſſet, dormiantur, epulis adhuc marcidos, non aurora excitat, ſed meridies nouæ crapulæ admouet, deteſtandæ victimas incontinentiæ? His Rempublicam quis committat, in quibus volucris illa vis animi pinguiſſimo veluti capta viſco, magnis nequicquam ſe poteſt cogitationibus experiri? His priuata quis fidat patrimonia, quæ abligurire malunt, quàm conſeruare, quaſi verò vermibus ſaginandis, non filiis educandis tranſmittere

ament

Digitized by Google

ament hereditatem. Verùm, quia præpingue hoc pecus verbis fruſtrà vapulat, eorum quos ieiuniis arida extulit virtus, confodiamus exemplis, ordiemur à facilioribus, ne ipſa ſtatim magnitudine obruamus.

I. *De Pio V.*

PIum Pontificem non ætas, non labores, non valetudines quominùs legitima Reipublicæ Chriſtianæ ſeruaret ieiunia, deterruerunt. Immò quamquam plerique Principibus blandiantur, quaſi legibus ſint ſoluti, ipſe plus aliquid conandum ſibi eſſe decreuit; priuatis hominibus ea indici ab Eccleſiâ ieiunia, quæ ſingulorum priuatis commodis conferrent; Principibus, quibus Reipublicæ totius eſſet demandata cuſtodia, publico ea eſſe metienda emolumento. Itaque laborante Republicâ, & peccatorum licentiâ exultante, crebriùs ieiunabat Pius, vt omnium crimina expiaret.

II. *De Staniſlao Hoſio.*

COnſtans etiam Hoſio ieiunij amor, ne intentato quidem mortis metu, quaſi inſtantis non potuit labefactari. Tridenti per ipſa *Ciner alia*, quæ ille ſanctiſſimè decurrebat, decubuit ex febri non ſine Medicorum timore. Itaque monuerunt vt pullo gallinaceo reficeretur. Abnuentem, ac ſacri ieiunij leges cauſſantem, monitus à Medicis quum adiiſſet collega in Tridentinâ legatione Hercules Gonzaga Cardinalis, ac paulo vehementiùs inſtaret, atque illum ampliſſimâ, quâ tum vtebatur, auctoritate, illâ lege ſolueret, ſubridens Hoſius. Volucrum ergo cadaueribus meus in hac vitæ ſtatione animus, & non potiùs diuino retinetur iuſſu? At mihi patris, ac matris præceptis parere ſtat ſententia, Pater Deus ieiunandum edixit, Mater Eccleſia dies hoſce ieiunio dedicauit; Pareamus. liberabit Deus datam olim fidem, & his obtemperantem, nequicquam coniectantibus Medicis, non incolumem modò, verùm etiam longæuum ſuper terram præſtabit. Vicit itaque amicorum blanditias, Medicorum metum, morbi vim, vnico ieiunij telo victor egregius. Hac eâdem ille animi conſtantiâ, veteriſque diſciplinæ retinendæ ſtudio, Poloniæ Cancellarij aliorúmque magnorum virorum ſuaſionibus repudiatis, quidquam de immutandis ieiunij legibus, atque ouorum vſu laxandis. tractaturum ſe fortiter abnuit; quod I Ↄ C. annorum conſuetudine, totiúſque antiquitatis pondere firmatos mores minimè

mè mouendos eſſe putaret; facilè omnia conuelli, vbi ſemel mutandi obtinuit libido.

III. *De Carolo Cardinali Borromæo.*

NOn poſſum Caroli Borromæi duriſſimam ieiuniorum diſciplinam magnificentius commendare, quàm fecerit clariſſimus Orator Franciſcus Panigarola, cùm in eius funere ad frequentiſſimam, atque honeſtiſſimam ciuium concionem de eiuſdem virtutibus diſputans affirmauit, Carolo ex amplis atque opimis, quæ plurima olim habuerat ſacerdotia, non plus commodi obueniſſe, quàm in canem Domini ex opulentiâ redundat, cùm cibario pane ac frigidâ victitans, in paleâ, & quidem cùm molliſſimè obdormiret. Accedit etiam non leue ad eiuſdem laudem momentum, quòd ſæpiùs de genu, ſacra perlegens Biblia, nec ſine ſuſpirio comederet, quòd ab iis, qui per poſtium rimas obſeruauerant, non ſemel audiuimus. Idem, ſi viri principes domi eſſent excipiendi magnificè, frugalis ſummâ diſſimulatione cum illis accumbebat, & gulæ potens inter ipſas delicias abſtinebat.

IV. *De Hieronymo Æmiliano Sommaſchorum fundatore.*

QVanti certaminis, atque contentionis ſit iſta parcitas, Hieronymus Æmilianus expertus eſt, cui cùm ſteтiſſet ſententia, omnem epularum licentiam (nam his olim aſſueuerat) ad prima panis, & frigidæ elementa reuocare, diu etiam laborandum fuit, vt aſſueſceret, ſtomacho reluctante, quaſi frigidam ferre vix poſſet. Sed peruicit conſtantiâ Hieronymus, tenuítque, vt toleraret. Quid enim arduum volenti? Neque ſimplex fuit victoria, verùm eam viuendi rationem, quùm ſibi maximè frugiferam intelligeret, etiam inuitatus ad epulas inſtructáſque multo nobilium piſcium apparatu non dimiſit, ac ſuperuacaneæ hominum ventri laborantium inſaniæ lacrymas dedit, tanto, qui ex oculis, totóque ore emineret, animi ſenſu, vt aliena ploranti mala, omnes, qui aderant, propriis admoniti collacrymarent.

V. *De Petro Alcantarano, & fratribus ad Viglenam.*

QVæ de primis in Hiſpaniâ Franciſcanæ obſeruantiæ reformatoribus veriſque abſtinentiæ proceribus dici poſſent, ea in vno Petro Alcantarano eiuſdem Anteſignano laudabimus. Et meritò quidem;

quidem; nam cùm per omnem omnino vitam parabili, ac propè nullo vſus ſit cibo, tribus tamen quatuórve annis pane, ac frigidâ victitauit, cui raró puſillum ciceris calidâ macerati, aut oluſculi calidis item macerati cineribus addidiſſe pro deliciis habuit, quas inſuper, ne palato nimiùm beatè fieret, iniecto cinere, corrumpebat. Hoc idem à Viglenenſibus eiuſdem inſtituti ſodalibus Franciſcanis factum traditur, qui cùm *Cinerales* pane ac frigidâ tranſigerent; domeſticis verò eſurialibus quadragenis cocto legumine, ſed cineris ingeſtu, ne quid voluptati excitandæ ineſſet, ſtrenuè perdito ac frigidâ, ſed amariſſimis herbarum ſuccis temperatâ, non corpora, ſed animos curabant, quòd Chriſtianis militibus perquàm eſt neceſſarium. Huc mihi Thebais cantatas nunc oſtenta caryotas, dactylóſve, quibus vitam toleráſſe tuos olim accolas omnis admiratur ætas; cicer, & cinis quantum dulciſſimis, optimiſque dactylis præſtent in hoc ieiunij mercimonio, quis ignoret?

VI. *De Joanne Barerio, Foliantinorum inſtauratore.*

ETſi non ignoro ab eo, cui Abbas præfuerat, cœnobio Foliantinorum nomen familiæ adhæſiſſe, veriſſimè tamen affirmare poſſum, à foliis arborum, quibus aliquandiu vixit Barerius, cognomen hoc eſſe deriuatum. Vix in omni antiquitate reperiemus, quem componamus; mitto reliqua. nam pro omnibus ſat erit dixiſſe ipſum, ac plures, & quidem nobiliſſimos iuuenes ſuæ alumnos diſciplinæ tenera frondium, aquâ ſimplici elixâ menſæ intuliſſe, ac panem planè cibarium, tantùm non furfureum adhibuiſſe, ac præterea nihil; quæ ratio quamquam primis illis, qui ad eam animum induxerant, toleraretur; aliis deinde ne tota periret, fuit paululum emollienda: ſed vt fontium perennitates magno cum impetu ſpiritu intus eluctante prorumpunt, paulatimque capto curſu leniùs, non tamen pigræ feruntur; conſimili ratione fieri videmus, vt quæ ſummis ſunt conatibus cœpta, mediocribus aucta perſeuerent.

VII. *De Joanne Auila.*

AMico domunculam, in quâ cum ſociis Hiſpali habitabat, inuiſenti, ac nullam culinæ deſtinatam eius partem admiranti, reſpondiſſe Auila fertur, culinâ & coquo iis minimè opus eſſe, qui fame admonente cœnarant; illam dominorum gulæ conſciam optimè, quæ victui opus eſſent, condire; neque ad pompam hæc dicebantur,

cùm nihil illi obſonarent præter punica, vel aurea mala, quæ venum circumferrentur totâ vrbe, aut, vbi lauti erant, lactis puſillum; cætera omnia deſtinato ieiunio, vt ſacræ lectionis, ac prædicationis impedimenta, ventris nimirum ſarcinam procul haberent. Idem contentione maximâ cùm totâ Quadrageſimâ concionaretur, quamuis afflictâ iam valetudine, ac in ſenium vergentibus annis, nunquam ſibi paſſus eſt perſuaderi, vt ieiunium abrumperet, neceſſarium eſſe dictitans exemplis verba fulcire. Fidendum Deo, qui vires poſſet, ac vellet ſuppeditare. Addidi hæc libentiùs, quòd hac noſtrâ ætate, neſcio an etiam ſuperiori non ſine nominis concionatorij probro paſſim à iuuenibus, ac præualentibus ieiunia fœdâ quadam libertate ſoluantur.

VIII. *De Sanciâ Carillâ.*

TOtam in Sanciâ Auilæ diſciplinam licebat obſeruare, auſu aliquanto etiam maiore nobilitatam. Eò ſe puella nobiliſſima, & molliſſimè educata cultus ſeueritatis adegit, vt cùm in casâ paternæ domui iunctâ vitam degeret, ſi quid è lautâ parentum menſâ ſubmitteretur, aſperſo cinere planè perderet; cæterùm olerum purgamentis, aut ex ſuccis malorum aureorum corticibus pani ſuperadditis vitam ita produceret, vt eam odiſſe, atque morti tradere videretur. Sed tunc maximè ad genium animi viuitur, cùm minimè genialiter viuitur.

IX. *De Damiano Valentino, Ord. Min.*

VT diros Afrorum cruciatibus, mortíque, quam demum fortiter obiit, par olim eſſet Damianus Valentinus, duriſſimis ſe diu multúmque probauit experimentis. Secedebat Saluaterræ in vicinam ſuorum ſodalium cellulis ſpeluncam, quæ illi tectum modò præbebat, & ſolitariam quietem commentationibus continuandis, votíſque ardentiſſimis concipiendis commodiſſimam. In eâ domeſticâ ſolitudine tam arctâ ſingulas in hebdomadas viuebat annonâ, vt fruſtulo panis contentus perpetuò tranſigeret ieiunio, vitámque vt faciliùs profunderet, omni expeditam duceret oblectamento. Nulla enim hinc abeuntibus mora eſſe conſueuit, niſi vincula teneant voluptatum.

X. De

Digitized by Google

X. *De Michaële Maſſario, & Mariâ ab IESV Mariâ, Ordinis Prædicatorum.*

PAr hoc è multis damus, & poteram ſanè plures, ſed faſtidio fuit occurrendum. Primus ergo, tres quaque in hebdomadâ dies, Aduentus, ac *Cinerales* ferias Virginis Deiparæ Apoſtolorum omnium, Sanctorum ſui Ordinis, Magdalenæ, Apolloniæ, Agathæ, Luciæ pervigilia cibario pane atque frigida contentus tranſigebat. Quantula anni pars non dicam ad voluptates, ſed ad neceſſitates vitæ ſuperfuit? Haud igitur mirum ſi attenuatus, ac perpetuâ propemodum inediâ confectus, vix pedibus niti, aut gradum poſſet explicare, quod ille minùs curabat vt leuiore ad Deum animo poſſet euolare. Durior adhuc in fœminâ perpetuæ inædiæ conſtantia fuit. Nam quia virginibus ad villam Iſmatorafenſem Dominici Ordinem ſecutis quotidiano demenſo ad panem & frigidam nihil addi volunt cœnobij leges, Maria earum ſeruantiſſima, nihil præterea guſtandum exiſtimauit, támque ſimplicibus humani victus initiis vitam tolerauit, vt mihi quidem hac noſtrâ ætate ſuperiorem neminem habuiſſe videatur.

XI. *De Antonio Monte Sicardienſi, & primæuis Capuccinis.*

DE hoc vt verbo dicam, triginta ipſe annos cibario tantùm pane, ac frigidâ vitam tolerauit, nec ſemper proſperrimæ valetudinis, nec ſemper domi ſedens. Verùm quamquam & morbis conflictatus ſæpè fuerit, & longas ſuſceperit peregrinationes, nihil ſibi conſueto demenſo adiiciendum putabat, non olera, non poma. Sed vnius, aut alterius laudari virtus vix poteſt ſine totius iniuriâ familiæ, cuius tantus fuit animorum ardor, vt tenuiſſimâ in mensâ iuxta ſalinum vas cineris plenum apponerent, ne quid, non dicam, in cibo noxiæ ineſſet voluptatis, verùm ne quidem neceſſariæ ſupereſſet delectationis, aut ſaporis. Quàm igitur vilia gulæ mancipia reputari debent, qui niſi aromatibus plurimis obrutas eſcas, niſi ſaccharo in dulcedinem non ſuam traducta poma eſſe non ſuſtinent? quorum profundiſſimo ventri, aut ſuperbiſſimo palato quia ſatis orbis vnus non erat, aperiendus ſcilicet fuit Oceanus, vt alieni orbis bonis inter pocula, ac patinas ſumptuoſiùs perirent. Sed enumeremus aliquos planè admirabiles ex eodem Ordine viros. Baptiſtam Rotundanum, qui crudis tantùm oleribus famem ſub veſperam leuiſſimè retun-

Digitized by Google

deret, nullâ vmquam temporum, aut valetudinis exceptione, quique Quadrageſimæ magnæ diebus, quâ totidem in ſingulos dies fabis erat contentus, quas, vt mandere poſſet, aquâ paululum macerabat: Matthiam Salodienſem, qui annis ipſis triginta Iacobum Petrarubium, qui quadraginta pomum, nullum vmquam guſtârunt: Anſelmum Petramolarium, qui ter tantùm in hebdomadâ veſcebatur. Ioſephum Leoneſſanum, qui biduo, ac ſæpè triduo ieiunus perſtabat. Plures dici adhuc poſſunt, ſi ſpiſſos eius familiæ annales exhaurire inſtituti operis breuitas pateretur.

XII. *De Gratiâ Virgine Valentinâ, & Antonio Riſoleo, Ordinis Minimorum.*

AD quintum propè ſupra centeſimum vigeſimum vitæ annum ab ipsâ ſtatim infantiâ cibario pane ac frigidâ vitam tolerauit hæc virgo; nam decem poſtremis annis fatiſcens ſorbitiunculam ex farinâ, & frigidâ glutinis in morem rudiculâ agitatis atque permixtis hauriebat. Riſoleus gente Calaber per annos LXX. ad panem & frigidam cruda olera radicéſve addidit, quaſi verò abſtinentia illa totius familiæ leuior eſſet, & deliciis proxima. Quid non poſſumus, ſi audeamus?

XIII. *De Conſtantino Brigantiæ Duce, Indiæ Prorege.*

ANanias vocant Indica voce genus plantæ Americæ notum, ſed præcipuâ apud Braſilios celebritate. Statim ab ortu folia humi procumbunt cinaræ foliis ſimilia, tum eiuſdem imitatione caulis aſſurgit, & capitatus in clauam veluti faſtigiatur: id pomum eſt pineæ lineamentis ſquamatim depicto leniſſimo cortice, carne Perſici Cottonei non abſimile, odore fragrantiſſimo, ſapore periucundo: eſtur ſtatim decerptum, aut ſaccharo conditum, laudatúrque non vno à Medicis nomine. Huiuſmodi planta è Braſiliâ in Indiam deportata, atque Hortenſi veluti in coloniâ culta pomum feliciter edidit, quod ſuâ raritate id temporis pretioſum, non nemo decem *pardais* (aureæ monetæ genus eſt) auidè coëmptum Conſtantino donauit, rem illi gratiſſimam ſe facere minimè dubitans. Excepit Conſtantinus, vt par erat, bono vultu, peregrinæ plantæ primitias, hominique pro eâ beneuolentiæ ſignificatione gratias egit. Verùm vt tot aureis emptum pomum reſciuit, indignum homine

ratus

Digitized by Google

ratus tanto impendio per breuem palati voluptatem fuiſſe comparatam eſu abſtinuit.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

VErbo hîc abſoluam, ſi dixero, eum, quod vix fieri poſſe vulgo eſt perſuaſum, dies integros octo, non animo in diuina ſubuecto, corporíſque miniſterio tum minimè indigente (quod illi etiam contigiſſe memoriæ proditum eſt,) ſed curis angoribúſque ex ſuperioris vitæ recordatione anxio, atque exercitato, nullâ reliquæ ſeueritatis exercitatione intermiſsâ, ſine cibo ac potu deſtinatò perſeueraſſe, vt eo piaculi genere lucem pacémque impetraret. Ab hoc vno eius facto reliqua ſunt æſtimanda, nam vita omnis perpetuo quodam illi ieiunio eſt traducta, cùm non naturæ deſideriis, ſed neceſſitatibus cibum metirétur.

II. *De Franciſco Xauerio, & primis Ignatij ſocijs.*

CVm Patrum eorum, qui Lutetiæ Pariſiorum prima Societatis fundamenta cum Ignatio iecerunt, nemo fuerit, qui inter primas exercitationes meditationéſque, quibus, duce Ignatio, animum in meliora mutârunt, dies tres, quatuórve ieiunus omnino, ac ſiccus non tranſierit; maior tamen, atque ardentior Xauerij animus, neſcio quid grande audebat, quùm Ignatij iuſſu, poſt diem ieiunij ſextum abiunxit, obedientia in ſupplementum ieiunij militante. Cæterùm cùm in Europâ retinentiſſimum Eccleſiaſticorum ieiuniorum Quadrageſimæ tempore per lutulentas Flaminiæ vias Venetiis Romam pergens emendicato vitam tolerans, duriſſimè exercitus eſt (quæ laus illi cum ſociis communis fuit.) Tum in Indiâ cæteríſque ad Orientem regionibus, vbi laxior omnibus cibus indulgetur, quaſi æſtu ipſo exhauſtis corporibus, ille eximia victus parcitate vbique vſus, in Meacenſi tamen laborioſiſſimo itinere menſem integrum pauculis orizæ ſemitoſtæ granis vitam traduxit, cùm totum illius penu vnius eſſet neophyti manica; vt iam non hominis, ſed alitis alicuius diætam mihi ſcribere videar, & verè alitem, ſed paradiſi fuiſſe Xauerium nemo negauit, qui eius rerum humanarum fugam, & diuinarum amorem intellexerit.

Digitized by Google

III. *De Aloyſio Gonzaga.*

VEreor, ne ſæpiùs profeſſus imitationi me,non admirationi ſcriptionem hanc deuouiſſe,extra deſtinata magnarum animarum rapiant actiones. Quis enim Aloyſium ſe imitaturum auſit profiteri, qui paulatim adeò victum extenuauit,vt aliquando vnciatim in dies vixiſſe non valetudine afflictum, non pituita redundantem, ſed validum adoleſcentem iurati dixerint teſtes? Quid hîc de naturæ viribus diſſerant Medici, nihil moror, his contentum fuiſſe Aloyſium admirandæ virtutis fuiſſe contendo.

IV. *De Franciſco Borgia.*

BOrgia multo olim abdomine grauis, non vt militaribus exercitationibus ſufficeret, quod de Ciappino Vitellio, qui LX. pondo decreuit, accepimus, verùm vt expeditior Chriſtianæ ſanctimoniæ ſtadium decurreret, eam ſiue naturæ, ſiue lautioris vitæ fœditatem egregiè caſtigauit. Etenim cùm paucis oleribus Prorex adhuc,& ſæpiùs menſæ inſtructiſſimæ accumbens victitaret,eoúſque ea ciborum abſtinentia corpus exſiccauit, vt vaſti primum ac proiecti ventris, cui lunatâ, vt aſſideret, menſâ opus eſſet, poſtea verò inanis ac frigidi pellem, follis vacui, aut abollæ in morem complicare habuerit neceſſe. Itaque alterum Franciſcum abſtinentia accepit, alterum reddidit.

V. *De Joanne Baptiſta Lucerna.*

NVllam tantam eſſe rerum difficultatem, quæ vel ſubito impetu icta non proruat, vel lentâ, ſed conſtanti molitione non cedat, memini me à ſapientibus audire. Vidimus etiam Ioannem Baptiſtam Lucernam pane & aquâ diu victitantem, cúmque vellet epulari, cruda oluſcula, aut raphanum concidentem. Huc ille paulatim enixus eſt,abdicatis primum carnibus,piſcibus coctíſque eduliis omnibus, ac tandem abſciſſo imperio intra anguſtiſſimos illos limites famis ac ſitis deſideria coërcuit, vt nihil vltra neceſſitatis iura auderent poſtulare.

VI. *De Franciſco Caëtano.*

VNciatim de ſuo demenſo quotidie comparcere ſordidæ auaritiæ fuerit, vnciatim de eodem non genio, ſed ſupremæ indulgere

Digitized by Google

gere neceſſitati ſplẽdidiſſima Franciſci Caëtani virtus fuit,qui communi aſſidens menſæ illata fercula leuiſſimè cùm libaret, ſocios non adeò, quamuis de induſtriâ valde muginaretur, fallere poterat, quin ea dapum libatio diligentiùs obſeruaretur. Itaque ſubductis rationibus ſex cibi non plus vnciis in dies vixit. Paulo ampliùs ſex illas caryotas, quibus vnius ex anachoretis laudata eſt continentia, ego quidem appendiſſe non dubitem,cùm hoc interim vincat Franciſcus, quòd irritatam aſpectu famem compeſcere ſit auſus.

VII. *De Coſma Turriano.*

HIc Xauerio Magno in Iaponiâ procuratione ſuccedens, illius etiam virtutem inſtitit æmulari. Infinitos inter labores, quibus Amangucij exercitus eſt, non carnem, non recentem piſcem, non panem veſci voluit, oleribus, ſemitoſta orizâ, & quandoque aridis piſciculis contentus. Quæ de vno Turriano tradidi nominatim, pleriſque illorum communia ſunt, qui reliquas inter acerbitates extremâ ſæpiùs fame vexari, aut etiam enecti Chriſtianum nomen in Iaponiâ fortiſſimè tuentur. Malè ſemper fidei cum deliciis conuenit, & quia cibo corruit hominum genus, eidem reparando ſalutaris ſemper erit abſtinentia.

VIII. *De Franciſco Boutono.*

DVodecim annorum duriſſimam ab omni ferè obſonio abſtinentiam ita diſſimulare ſtuduit Boutonus, vt reliquas, quibus ornatiſſimus erat, virtutes, atque ad præclaram humanarum diuinarúmque rerum ſcientiam, atque eruditionem, quâ cæteris anteibat, ingens ab illâ vtrâque exercitatione ſplendor accederet. Pane tantillo iuſculo madido ſolùm quantum ſatis erat diſſimulanti, toto duodennali æuo vixit, paulatímque ad ſupremam euectus charitatis metam, quùm peſte laborantibus Lugduni omni ſacerdotali ope præſtò eſſet, ſui ac mortis victor egregius exceſſit, qui enim nullâ voluptate, ſed vnâ neceſſitate vitam tuentur, quid à morte ſibi timeant, vix habent.

IX. *De Thoma Sanctio.*

MItiora quidem, ſed non obuia de Thoma Sanctio magno illo Chriſtianorum officiorum interprete accepimus. Solitum illum fuiſſe quaternos ſingulis hebdomadis dies cocto tantùm olere traducere,

Digitized by Google

traducere; cùm verò ſanctiora vel dominici Aduentus, vel *Ciner alium* tempora recurrerent, ſiccâ ficu exiguóque legumine vitam tolerare. Nec tamen à ſtudiorum contentione diſcedebat, denis quotidie horis in ea incumbens, vt eos pudere cùm hæc legerint, ſit neceſſe, qui delitiis ſtudia prætendunt, quaſi verò non niſi delicatulis doctis eſſe liceat.

X. *De Nicolao Bobadilla, & Simone Bartolo.*

INter epulas eſurire pauci ſunt, qui didicerint, & facilius tenui, quàm lautâ in menſâ ieiunamus. Accenditur enim fames ipsâ dapum præſentiâ, vt tunc maximè nobis indigere videamur, quùm videmus abundare. Itaque meritò ego laudauerim par hoc ſociorum, qui principalibus menſis ſæpiùs aſſidentes, nihil de ſuſceptâ abſtinentiæ lege mutarunt; ille à Montis Leonis Duce, hic ab Alexandro Farneſio Cardinali poſt Apoſtolicas excurſiones menſæ adhibebatur conuiua. Vtrumque de induſtriâ Principes, vt eſſent, inuitabant, & miniſtri certatim patinas cibis onuſtas ingerebant, ſed fruſtrà, vtroque comiter illorum contentionem eludente. Et Simon quidem crudis herbis quum cœnam abſolueret totam, hortante Cardinali, vt veſceretur, ego verò, arridens multo cum lepore, quid aliud ago, reſpondebat. Itaque non alieno luxu, ſed propriâ continentiæ lege cœnam ieiunus conuiua metiebatur.

XI. *De Gonzalo Sylueria.*

COntinentes inter labores, atque peregrinationes frangebatur adeò non ſemel Gonzalus, vt ad panem ex milio aut ſecale, quo ipſe veſcebatur, obſonij aliquid addendum reparandis viribus videretur, nec ille detrectabat, ſed vt validiſſimi animi contentionem admireris, aliquid cepe, aut halecis liberaliter addebat; id viro ſupremum delitiarum fuit, vt vlteriùs progredi vellet,nemo amicorum, ne ſummis quidem precibus, ab eo potuit obtinere. Itaque veluti ſuperuacaneum palati iudicium perdidit, vt apud Monopotapas agenti, vbi poma panis locum implebant, agreſtibus & ſoporis longè deterrimi, quæ vix barbari in ſummâ annonæ caritate mandere poſſunt, ipſe iucundiſſimè veſceretur.

XII. *De Simone Bucerio, & alijs.*

QVi annos XXIV. cibario pane crudiſque tantùm oleribus victitauit, feſtis diebus puſillum ſaliti piſcis addens ad ordinarium demenſum

demenſum ; nam carnem vt eſſe vellet, quamquam valetudine aduerſâ vteretur, non niſi maiorum imperio adduci vmquam potuit. Carolus Romæus ob voluntariam inediam ſæpius ſpiritibus non ſufficientibus linquebatur animo. Petrus demum Nauarrus, qui ſectas omnes Iaponum eius linguæ callentiſſimus egregiis confutauit voluminibus, ſæpiùs octiduum ieiunus extraxit, ſiue ſcribendi contentione, ſiue bono animarum ſuſceptis peregrinationibus animum à curâ corporis auocantibus, vt ad extremum mediis in ignibus triumpharet.

CAPVT VII.

De Sobrietate.

SVos hæc ſibi fines vindicat virtus, in quos tam ardens vbique gentium incurſat ebrietas, vt mirari ſubeat, quid adeò obſtinatè homines rationis pœniteat, vt eam perdere opere quàm maximo allaborent. Et ferenda propemodum eſſet ebrietas illa, quæ non minimam Europæ partem planiſſimè perdit; tanta enim eſt generoſitas vini, quod beatior hæc orbis portio affatim effundit, vt in ipsâ iuſtiſſimâ atque grauiſſimâ accuſatione ebrietatis, aliqua illecebræ longè dulciſſimæ audiatur excuſatio. At illis in terris, quibus vinum prudens negauit natura, quæ cauſſa tandem eſſe potuit ebrietatis per abſurdos, corruptóſque in potum humores prouocandæ? Vt enim tam fœda animans, quæ barbaris vel ipſas ſerpentes, atque araneas auidè manducantibus, non cedat in cibum, nulla reperitur, tanta eſt vorandi libido; ita planè, ea eſt compotandi rabies, vt vel feculentis humoribus ſeſe ingurgitent mortalium nequiſſimi, & ne nimis homines ſint, mentem ipſam, quæ humanitatis decus, atque nomen tuetur, de ſuâ ſtatione audaciſſimè deturbent. Longum eſſet ſingula recenſere; quum vnicuique genti ſuus ſit guſtus, aut potiùs furor, vnâ ipſi conſuetudine laudatus. Frumentum, hordeum, oriza, poma, dactyli, herbarum non vnum genus, macerantur, & corrumpuntur in ſuccos non ſui generis, & capiti nocituros: vulnerantur palmarum trunci, reciduntur Meghei caules, coquuntur ſucci, vt tenuem in fumum abeunte, ſi quis eſt mitioris ingenij liquor, quicquid ibi de-

mum violenti eſt, ipsâ coctione acriùs incitatum, ac veluti exaſperatum, lumen illu danimorum, quo vno maximè eſſe poſſumus beati, caligine inuoluat, & cæcâ rotet vertigine. Hîc ego quid dicam, planè non habeo, niſi præclaros hoſce potores, quod maximè amant, ſtrenuè conſequi, ne hominum inſtar viuant: quamquam ſibi peracuti videntur, dum à pecudum potu, quas fontibus contentas voluit eſſe natura, ſe quàm maximè dictitant abire. Ineptiſſima ratio; nam alieno à brutis potu, in illorum mores ſpurciſſimè immigrant; quaſi verò non ſatius ſit cum brutis aquam potâſſe, vt cum Angelis, homine aliquid etiam melius intelligas. Verùm nobis illorum aliqui proferendi ſunt, quorum imagines ſuo in templo ſobrietas dedicauit, vt heroum, quoſque memorari ſuæ illa intereſſe arbitratur amplitudinis.

I. *De Joanne Gualberto.*

PAulo antiquioris æui, ſed primæ admodum notæ Ioannis Gualberti virtutem non ego hîc diſſimulauerim, cuius theatrum Vallombroſæ ab eius diſciplinæ alumnis, qui locum adhuc, noménque tuentur, monſtratum olim vidimus; locus eſt in mediâ abietum ſyluâ peramœnus, cui ab æſtu non timeas obumbrantibus vndique ramis. Fons ibi purus, & illimis ſupinâ erumpit venâ, ſed collectis aquis, depreſſóque in orbem ſolo nulla elaboratam induſtriâ piſcinam implet. Huc concedebat Ioannes, cùm vrentem ſitim ampliùs tolerare non poſſet, neque tamen parato atquè innocenti remedio vtebatur, verùm vt illam falleret, pedes ac manus frigidario illi ſatis habebat immergere, animúmque pulcherrimo vicinorum montium, ac vallium proſpectu paululùm recreatum in Deum erigere. Id vbi fecerat arido hiantíque ore abire conſueuerat. Tantalum Poëtarum figmentis nobilitatum ſolida expreſſit veritas, docuítque poſſe ſitim quamquam obiecto irritatam potu intra deſtinatos virtutis fines contineri, cui plerique mollioris animi athletæ, vt domari neſciæ obſequuntur.

II. *De Thoma à Roſario, Ord. Præd.*

ATqui Gualbertus ſitim ſilentio mitigabat, Thomas verò, cui à Roſario cognomen factum eſt, inter concionales labores, qui maximè ſitim accendere ſolent, per triginta dies abſque vllo potu perſeuerauit. Et vrebatur ille natiuo intus igne,

&

Digitized by Google

& Mexicani cœli violentiſſimis ardoribus ; itaque aridam linguam, vt in verba ſolui poſſet, aliquot guttis humectabat, verùm conſtans propoſiti nec vnam quidem in ſtomachum traiiciebat. Conari enimverò poſſumus ſupra, quàm vulgo ſit perſuaſum.

III. *De Joanne Baptiſta Vitellio, Fulginate.*

MItto quòd aquam aut macerato pane, aut expreſſo ex amarulentis herbis ſucco infectam bibebat Vitellius; hac ipsâ, quum vinum per omnem ætatem à paupere mensâ procul ſemper habuerit, numquam ſitim ita reſtinxit, vt bibendi non ſupereſſet deſiderium. Hanc ille cauſſam quondam edidit amico miranti, quomodo ſine ſtomachi labe tamdiu aquam potaſſet; quia, inquit, ſemper modicè, numquam ad ſatietatem.

IV. *De Eleonorâ à Spiritu ſancto, Moniali Diſcalceata.*

NOn adeò quidem rigidè, ſed perelеganter hîc ſeſe exercuit Eleonora; nam quum Mantuæ Carpentanorum Moniales omnes vinum ignorent, ipſa frigidæ poculum numquam exhauriebat. Rogata, cur faceret? Enimverò, reſpondit, in illo puſillo aquæ me totam Deo impendo. Hanc tibi, mi Deus, aquam planè libens, voléнſque libo, vt quicquid vſpiam eſt opum, ac regnorum, ſi mei ea iuris eſſent, ex animi ſententiâ offerrem. Quàm ingens theſaurus tantulâ ab aquâ cœlo inferebatur? Ingenioſa charitas eſt, quæ tam puſillo in gurgite velificat beatitati.

V. *De Gratiâ Virgine, Ord. Minim.*

AT hoc ludentis virtutis opus poteſt videri, illud robuſtæ, atque iraſcentis, ac vetulam virginem ſupra naturæ vim incitantis. Victa olim amicæ precibus, frigidæ pocillum non ſine aliquo voluptatis ſenſu per æſtiuos calores exhauſerat. Pœnituit eius voluptatis inter audiendum à Concionatore, quàm turpe Chriſtiano nomini eſſet gulæ illecebris vinci. Ergo vt eam piaret, à quinto ſupra centeſimum ad duodecimum vſque vitæ annum potu omni abſtinuit. Bibulas eſſe anus comico iactatum ioco eſto; ſed illa, in quam luſit Poëta, virgo non erat.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

IGnatius, cùm ratione in omni deliberatione plurimum vteretur, vt medium illud, quod beatis tenere datur, poſſet conſequi, neſcio, an in potus ratione alteram deflexerit in partem; ſed cùm illud ieiunio datum ſit, vt etiam vltra fines temperantiæ tranſiliat, hominéſque Angelis tranſcribat; nemo de Ignatio quærat, cur eâ ſe potus abſtinentiâ macerauerit, quam eximiam omnino, ac duriſſimam fuiſſe teſtatus eſt Realdus Columbus, quum ſecto cadauere, in ipſo venæ cauæ trunco lapillos pluſculos offendit, quos non niſi ſubtracto potu, ob eamque naturæ iniuriam ſicciore iam ſanguine fuiſſe concretos affirmabat. Pars fuit prouidentiæ curando cadaueri manus medicas admoueri, vt virtutis, quæ vna omnium facillimè diſſimulatur, illuſtris laus lapidibus conſignata prodiret.

II. *De Jacobo Dei.*

QVùm res Venetis, ac Paulo V. Pontifici minùs bellè conuenirent, diſtractiſque in partes Principum animis clades Italiæ timeretur, & priuatos etiam homines conciliandæ pacis cura tangeret, Iacobus placando Numini intentus tres ipſos ardentiſſimæ æſtatis menſes ſiccos planè traduxit. Quî tolerare potuerit mirum quum ſit, auſum tamen fuiſſe longè mirabilius videtur. Quàm multæ opportunitates occultis priuatorum hominũ ſtudiis ac laboribus Reipublicæ creantur, quorum plerique ſibi gloriam deberi ineptè putant? Vt in horologiis rotatis, index horarum videtur ſagitta, multóque auro illita non ſine pompâ molliſſimè veluti obambulans certas notas ſignat, ſpectatúrque, dum interim abdita machinamenta rotarum, à quibus ſagitta circumagitur, & funibus implicentur, & ponderibus premantur, & continuo repercuſſu atterantur; haud aliter priuatorum hominum per abdita clauſtrorum degentium ſtudiis ac ſuppliciis publica ſæpe procedit felicitas.

III. *De Bernardino Piccino.*

PLures etiam olim dies, neſcio quâ cauſsâ, ſed ingenti labore, ac ſui victoriâ non vulgari, ſiccos omnino ab omni potu traduxit Piccinus, ac ne quid ſibi per fallaciam indulgeret, arridò ſiccóque pane

Digitized by Google

pane per illos eoſdem victitauit. Hoc genus palmæ aridis enaſcitur locis, ſed fructus longè vberrimos fert. Nam vt in vino luxuria triumphat, Paulo Apoſtolo teſte, in frigidâ etiam, vt tradit Caſſianus, eadem inſidiatur.

CAPVT VIII.

De Clementia, & Manſuetudine.

EX omni virtutum numero popularis ingenij maximè iſtæ ſunt, quas vno effuſas partu, & occaſionibus, non genio diuerſas vnico complecti capite propoſitum eſt, Clementiam, atque Manſuetudinem. Quem enim aſperi adeò ingenij, ſibíque ſimillimi dura olim robora edidiſſe credimus, vt quum ſua res agitur, iudices ſibi nolit eſſe clementes? Aut quis non inoffenſam amet conſuetudinem, vt reus numquam agi poſſit? Hoc eſt, quòd Dei Optimi, ac Maximi amabilitatem effuſiſſimè commendat, lenitate quadam incredibili, clementiâque diuinâ pleraque nunc diſſimulare, nec omnia ſeuerè ſibi nunc ſtatuiſſe vindicanda. Nullum iam eſſet genus hominum, niſi peccantibus aut olim data venia fuiſſet, aut noſtra daretur ætate. Vt primùm Clementiam de medio tuleris, ſtatim etiam homines tuleris, quos ſola Clementia poteſt conſeruare. Nec quiſquam tamen, vt inertem, ac ſupinam, & diſciplinæ minus ſalutarem traducat, quaſi verò nemo & peccata odiſſe poſſit, & clementer agere in reos: habet aculeos ſuos, quos in mores, non in homines exerit, & quam polluere videtur diſciplinam, ſæpiùs ipſa emendat lenitate. Sequuntur enim libentiùs mortalium animi, quàm cogi ſe ferant: rigor ille abruptæ ſeueritatis, qui quæſtionibus, proſcriptionibus, ſupremiſque pœnis ſtipatus vitia vel ipſo terrore frangere ſe poſſe confidit, illud plerumque tantùm conſequitur, vt occultè graſſentur: vix quiſquam timore fit melior, clementiam expertam nemo, niſi peſſimè perditus, nouo ſcelere irritauit.

I. *De Pio V.*

CVm maieſtatis lex nullum periculoſius caput contineat, quàm quo in Principes libelli vindicantur, nullúmque hodie iudi-

cium, gliſcente tum hominum audacia Principum ſeueritate, acriùs exerceatur, iuſtiſſimis in reos pœnis, incredibilis profectò in Pio fuit leniſſimi animi clementia, qui damnatum maieſtatis reum, quòd in eum probroſum vulgaſſet libellum, ad ſe iuſſit adduci, aperuítque interrogando viam, vt parcere poſſet. Hæc vt certè non in Pontificem Chriſti Domini Vicarium, ſed in Fratrem Michaëlem Giſlerium dixiſti? Ita factum eſſe annuentem, dimitti iuſſit, monitum abſtineret exinde lingua, ne maledicendi libidine vitæ compendium faceret.

II. *De Gregorio XIII.*

GRegorij Tertiidecimi Clementia quum plurimis, atque pulcherrimis ſe ſe prodiderit documentis, vno, aut altero nihilominus tantùm explicabitur. Egredientem in Suburbanam villam Principem pannoſus ſenex multis lacrymis eius clementiam obteſtans, (nam ſtare lecticam iuſſerat, hominémque propiùs accedere) edocet, eâdem illâ die poſt vnam, aut alteram horam producendum ad furcas filium, quem vnicum ſuæ ſenectutis ſubſidium haberet, eſſe inſuper ſibi duas filias virgines, quas ſi filius interficeretur, imparatas ab omni ope humana malè perire neceſſe eſſet, hæc quum lacrymarum ac ſuſpiriorum plenus quiritaretur, motus Gregorius & adoleſcenti vitam, & virginibus elocandis argentum dari iuſſit, præclarè ſecum actum reputans, quòd à Clementia ruſticationem inchoaret. Idem Mondragonij, (prætorium eſt in agro Tuſculano) pluuio cælo è feneſtra ſpecularibus obducta ſubiectos campos proſpectans, vidit duos palliolis malè obuolutos, ac pluuia vſque madidos rectâ viâ ad palatium ferri, atque ſub imbricibus pluuiæ vitandæ conſiſtere; iubet interrogari, quid cauſſæ habeant; agnoſcit homines de plebe vltimâ eſſe, eoſque de penſione domus obortam contentionem, vt ad Pontificem deferrent, ſe ſe in viam dediſſe, ac pluuiâ occupatos, maléque multatos fuiſſe. Haud digna Principe cognitio erat: ſed Gregorius, hominum ſimplicitatem complexus, aureis c c. quibus litem componerent, donatos curru in vrbem remiſit patrem ſe magis, quàm Principem ferens, vt qui optimè noſſet, huic illud vt antiquitate, ſic nobilitate præſtare.

III. *De Ferdinando II.*

HVnc, vt omnes etiam ſcelerum magnitudine obruti, legibúſque damnati, eius clementiam ſentirent, numquam iudicum ſententiis

ſententiis cognoſcendis aſſediſſe ferunt, quin pœnarum aliquid expunxerit, docueritque tantum inter Principem, ac iudicem intereſſe diſcriminis, vt hic maximè officio fungatur, quum æqua lance crimina & pœnas librat, ille tum demum Principem agat, quum iuris aliquid in ipſam iuſtitiam apud ſe clementiæ ſupereſſe manifeſtat.

IV. *De Maria Maximiliani II.*

NEminem à Principe triſtem abire fas eſſe manſuetudinis olim vox fuit, in quo, vt in benignis ſyderibus vis quædam ineſt animos ad ſpem hilaritatémque reuocandi. Sentiebat hoc idem Maria, quæ quum vni ex virginibus, intra quarum ſepta pietati, ac religioni operabatur, neſcio quid minùs opportunè petenti negâſſet, quòd ita ſibi videretur, ſanctiorem mox cellam, in quâ ſacri Martyrum cineres aſſeruabantur, precum cauſsâ ingreſſa, ſubuereri cœpit, vt audiretur, quæ non iniqua petentem abigeret. Nec mora, vocatæ illicò ad ſe virginis in amplexum ruit, & deprecata, quam illi attulerat ægrimoniam, ſe in preces dedit audiri iam ſecura.

V. *De Alberto Belgarum Principe.*

PRincipem bello maximo, ac diuturno, ſuorúmque militum importuniſſimis ſeditionibus diu exercitum nominauimus, quem tamen iratum aliquando fuiſſe negant, qui eius res geſtas compoſuerunt, quod mihi quidem eo videtur admirabilius, quòd plerique imperitantium iraſci decorum putant, quaſi verò Leonum inſtar, tum maximè timeantur quum rugiunt. Verùm ignorare videntur maxima quæque flumina minimo ſono labi, & magnam aquarum molem obiectis ſcopulis, per quos torrentes fracti frangentéſque maximo cum murmure decurrunt, non euerberari, vt longè ſuperiorem.

VI. *De Alberto Boiariæ Duce.*

RArum nunc aliquid, & cui nihil maius, aut par viderit olim, aut certè prodiderit antiquitas, & in quo magnificè ſe circumſpiciant clementia, & manſuetudo de Alberto narrabimus, nouum nimirum pœnæ genus in homines, nobiles illos quidem, ſed maieſtatis compertos, damnatóſque; hos coniurationis reos habitique apud exteros delectus, vt ciuili bello omnia turbarent, quum ipſe abſque tumultu in poteſtatem redegiſſet, & occidere poſſet, ſatis

habuit

Digitized by Google

habuit annulorum gemmas, quibus coniurationis tabulas obſignauerant, ſuper incudem frangere, illóſque ſimul comperti ſceleris, ſimul ſuæ manſuetudinis admonere. Ac ne aliquid de huius veniæ laude vltrix olim fama, vindice apud poſteros memoriâ, decerperet, reorum nomina hiſtoriæ vetuit inferri, nam vel in ipſa nomina ſæuire pars quædam videtur eſſe crudelitatis.

VII. *De Franciſco à Lotharingiâ Guiſa Duce.*

QVùm iuſtitiæ rigor priuato etiam periculo, aut iniuriis excitatur, tunc vt illi moderari poſſit, validiſſimam oportet eſſe clementiam. Hanc in Franciſco, & quidem armato, vt nihil ad ſummam eius commendationem deſideretur, expertus quondam eſt audaciſſimus ſicarius, qui hæretico actus œſtro clariſſimum ducem ſuiſmet in caſtris ad Rothomagum interficere velle deprehenſus, ac ſcelus meditatum audaciſſimè confeſſus, ab eo tamen, cuius vitæ inſidiabatur, liber dimiſſus eſt. Quum enim deſignati ſceleris cauſſam ſibi religionem fuiſſe diceret, quam Guiſius ferro, atque igne abolere tentaret; Vt quantum, inquit, ab Euangelio veſtra hæc deflectat inſania, omnes intelligant, quamquam extrema meritum exempla, tamen quia ex Chriſti diſciplinâ manſueti eſſe iubemur, ego te liberum abire permitto. Potuit quidem Franciſcus hominem ſceleſtum nullâ clementiæ iniuriâ necare, ſed conſeruare maluit, quum multum interſit virtutem ne colas, an non offendas.

VIII. *De Philippo II.*

DOmeſtica Philippi manſuetudo cum incredibili grauitate coniuncta mores illius reddidit admirabiles. Nihil tam præpoſterum accidebat, vt excandeſceret, infra regium faſtigium iram etiam arbitratus. Vigilauerat ad multam noctem, litteráſque ad Pontificem de grauiſſimis Chriſtianæ Reipublicæ negotiis dederat, quum abſolutam epiſtolam aulico ab epiſtolis dedit vt complicatam, obſignatámque ſigillo inſcriberet, ille ſemi ſomnis epiſtolam recentem ab atramento pulueraturus, haud ſatis attentus atramentarium inuergit, totámque corrumpit; exanimauerat hominem caſus inopinus, cui ſerenâ fronte Philippus, Huc, inquit, aliam chartam, iterúmque ſcribere orſus epiſtolam, de integro compoſuit. Progreſſurus in publicum, leuiores ocreas, pro eius ætatis more, vt indueret, aſſederat, quum vnâ indutâ, alia diutiſſimè fuit quærenda,

neque

neque tamen vnquam adminiſtris iratus eſt, aut aſperiori verbo quemquam læſit. Sexcenta huiuſmodi narrantur, regiæ argumenta manſuetudinis, quæ tanto Regibus magis eſſe debet commendata, quanto ira illis grauior, & ſubita, atque auſtera verborum, mortis fulmina pleriſque ſemper fuerunt. Sed clementia neſcio quid grandius ſpirat. Toleti regio egredientem palatio equo vectum ſupplex fœmina, cuius filium quæſitores rerum capitalium damnauerant, interpellare auſa, clementiæ illius fructum cepit; ſubſtitit enim Philippus, aduocatiſque iudicibus de cauſsâ necis cognouit, ac iure damnatum videri adoleſcentem pronunciauit. Tum ad Proceres, qui in equis ſtipabant, conuerſus. Quandoquidem nemo eſt, qui vindictam repoſcat, vt me interpellâſſe matri inutile non ſit, illi filium dono, iuſsítque ſolui ac viuere.

IX. *De Carolo V.*

REbellantem Germaniam viribus conſilióque fregerat Carolus, quum inuictus armis clementiam exercuit, vt de minoribus taceam, Rheni Palatinum ingens rebellium additamentum Halæ ſupplicem ita excepit, vt nullâ iniuriæ, illatique belli recordatione, nullâque pœnâ multatum, eodem loco inter amicos affinéſque Principes exinde haberet, ac æquè familiariſſimè vteretur. Quo ille beneficio poſteritatem poterat obligare, niſi hæreſis omnia ignoraret virtutum officia, vtque refractarium malum nouas ſemper turbas moliri ac legitima imperia conſueſſet abnuere.

X. *De Joanne II. Luſitaniæ Rege.*

ASſidente iuſtitiæ clementiâ magno populorum plauſu iudicia exercentur, conſeruato quantum ſine Reipublicæ detrimento fieri poteſt, hominum genere. Itaque antiquiſſima Ioannis cura fuit, ne quiſquam vulgarium reorum occideretur; nam facinoroſiſſimis necatis ſatis placari iuſtitiam exiſtimabat; reliquis adimendam, quâ malè vſi fuerant, libertatem; ſed quam profuturis Reipublicæ laboribus traducerent, vitam relinquendam.

XI. *De Henrico Magno.*

CAptam Lutetiam Pariſiorum iuſtitiæ in ſuos, atque manſuetudinis in dedititios magis ſignificationibus ad ſpem meliorem Henricus excitauit. De iuſtitiâ ſuprà memorauimus. Manſuetudi-

nis illa fuere: hoſtium Legatos cum omni ſuo comitatu, omniquc inſtrumento incolumes dimiſiſſe, & Ducis Montiſpenſerij matrem, quam maieſtatis ream egerant, ad alearum ludum admiſiſſe ſummâ præteritarum irarum diſſimulatione.

XII. *De Iuliano Cæſarino, Cardinali.*

MAnſuetiſſimi virum ingenij fuiſſe tradunt Iulianum, cuiuſmodi vtraque & diuina, & humana fingere potuit ſapientia. Mulam, qua Cardinalis ſublimis vehi ſolebat, à pueri negligentiâ amiſſam nuntiauerant familiares, Iulianus accitum hominem de eâ re interrogat, & ille contumacius, quàm domino decuit, reſpondebat. Siluit diu Cardinalis, atque ad amicos conuerſus, Vos verò, inquit, nolite, quæſo, admirari, me arrogantiam, & contumaciam hominis non caſtigâſſe; verebar enim ne quid iræ iam acriùs ſe incitanti liceret; itaque dandum ſpatium rationi fuit, vt integrum in adminiſtras perturbationes imperium recuperaret; nedum alios caſtigamus, ipſi aberremus.

XIII. *De Thoma Villanouano, Ord. Erem. Archiepiſc. Valentino.*

CArceres, & catenas, & quæſtionum inſtrumenta omnia, quia de Republicâ tollere omnino iuſtitia non ſinit, ea, quantum poteſt, mitiora reddi ei comes addita clementia adlaborat, præſertim quùm ſacri alioqui homines rei peraguntur. Id cauſſæ habuit Villanouanus, vt Valentiæ carcerem à nimio ſitu atque horrore repurgaret, etſi quando in illum compingendi erant ſacrati homines, lacrymis haudquaquam temperaret; vt enim plerique ſine metu officium doceri nolint, ipſa tamen ſe cogi dolet clementia; nam ferro in amica corpora, ſine animi ſui dolore, Medici non vtuntur; vt enim ferramenta, & ignem numquam adhibere ignauia eſt, ita ſine quodam ſenſu humanitatis libentiùs ſæuire crudelitas eſt.

XIV. *De Bartholomæo Martinio, Ord. Minim.*

NIhil periculoſius, quàm vera dicere apud potentes, qui iræ plerumque ſunt impotentiſſimi; verùm vbi veritati comes additur manſuetudo, fruſtrà ira deſæuit. Martinium, liberè pro concione quondam loquutum Cabræ Marchio, qui ſua vitia, idque ſuo in oppido ab homine ſemipagano denotata indigniſſimè ferebat, ad eum irarum plenus quùm adiiſſet, omni contumeliarum genere

proſcidit,

Digitized by Google

proſcidit, addiditque minas peratroces, illud ſæpiùs ingeminans, Nunquid me noſti? Cui Martinius. Ego verò te nôſſe mihi perhonorificum eſſe duco, virum ſcilicet nobiliſſimum. Quidni enim, quum ego agricolæ ex pago Marmegio filius ſim? ego mortalium planè vltimus, ac deterrimus; totque addit in eam ſententiam, vt molliſſimâ reſponſione refrigeratus homo periracundus, lacrymis obortis iram omnem extingueret, ac ſibi planè redditus domum reuerteret.

XV. *De Joanne Baptiſta Faëntino, Capuccino.*

FErocior, quàm credi poſſit, naturâ ingenióque Ioannes Baptiſta, ac diuturnâ gladiatorum conſuetudine oppidò efferatus, vt ſe tandem reſpexit, ardẽtiſſimis animis Capuccinorum arduam, ac perdifficilem viuendi, ſuique vincendi rationem, inter ipſa renaſcentis familiæ initia ſequutus, admirabili quadam contentione ſeſe ad omnem perturbationum victoriam exercebat. Nec moderatores deerant, duriora imperando, & verbis caſtigando. Ad quæ ille, quamuis animo commotior, continebat ſe nihilominus, irámque habebat in poteſtate; quæ tamen aliquando ita efferbuit, vt violentiùs cohibita, feruentem iam nimium ſanguinem ruptâ pectoris venâ, magno impetu, profunderet. Tum Ioannes Baptiſta in templum ſe raptim coniiciens, vt erat cruentus, ante Chriſti in crucem acti ſignum ſe abiicit, atque ſucclamat: En meum ſanguinem, Domine. Exprobrantis hæc vox videbatur, cui Dominus, conuersâ ad lateris vulnus dexterâ, eas reddidit: Vide qualia & ego paſſus tui cauſsâ olim fuerim. Hæſit attonito ſimilis, irámque in ſe vertere potuit, quaſi verò comparari voluiſſet.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

VTriuſque virtutis laude cumulatiſſimus fuit Ignatius, ſiue cùm priuatus egit, ſiue cùm in magiſtratu fuit. Quamquam enim exactiſſimæ vir diſciplinæ tum maximè inter initia, quum acerrimam eſſe par eſt, diligentiſſimè etiam exigeret, ac vindicaret; idem tamen malebat, ſi commodè poſſet, aut diſſimulando, aut leniùs admonendo emendare, quàm caſtigando. Idem quum publicâ iret viâ, atque à petulante puero, qui relictis in proximo ouibus accurrerat, effuſiſſi-

Digitized by Google

mè,nec ſine cachinno rideretur,monente Lainio peregrinationis ſocio, vt gradum adderet, ſéque importuni opilionis ludibrio eximeret, leniſſimè arridens, Cur, inquit, puerum hunc inſperatâ voluptate priuemus? nec inde ſe agere voluit, donec puero fuit irridendi libido.

II. *De Paſchaſio Broëto.*

MAgiſtro Ignatio dignum ſe diſcipulum conſimili in ruſticorum petulantiâ Paſchaſius Broëtus adprobauit; circumfuderant ſe ruſtici ad quadraginta Broëto malè pannoſo, & dum otioſi laſciuirent, peregrino ruſtica inſultabant licentiâ. Subſtitit Paſchaſius,fruſtrà indignante comite,cui eadem,quæ Ignatius olim Lainio,reſpondit,atque ore ad modeſtiſſimam manſuetudinem oculiſque compoſitis illuſores illos intuens ita commouit,vt ſubeunte petulantiæ pœnitentiâ, virtutem hominis mirati, acciderent ad genua, & veniam, pacémque precarentur. Nimis validum expugnandis animis tormentum eſt manſuetudo.

III. *De Roberto Cardinali Bellarmino.*

NOn ſuos tantùm inter religione fratres agens mitiſſimo ſemper ingenio Bellarminus vſus eſt, quod ego licèt in tantâ ingeniorum varietate magnum ſit,non tamen adeò admirabile eſſe arbitror; verùm etiam iam Dominus familiâ omnem manſuetiſſimè cõtinuit, & ſi quid à domeſticis peccaretur in obſequio,aut penitùs diſſimulauit,aut verbis leniſsimis emendauit.Capuæ hominem muſici organi ſcientem,ſed contumaciùs agitantẽ,mirâ clementiâ ipsâque diſſimulatione caſtigatũ,quùm ab eâ curâ deiiciendus videretur,cõſeruauit, aliósque mores exemplo docuit,ne qui tibias illas tam numeroſè inflabat,ipſe abſonis motibus ſacræ Reipublicæ ordinem turbare vellet.

IV. *De Petro Nauarro.*

HVic tantum natura ſpiritus addiderat,vt irarum ignes facillimè omnium vnus conciperet;quod vt cum virtute minùs cõuenire ſenſit,inſtitit diligentiſsimè caſtigare,breuíque tantos progreſſus habuit,vt naturam ipſam exuiſſe videretur,nihil illo tranquillius,nihil mitius; hac domeſticâ victoriâ clarum victis iræ ignibus Iaponicas flammas admirabili pugnâ viciſſe mirum non eſt; non minùs enim ira animus inflammatur,quàm flammis membra exurantur.

V. *De*

Digitized by Google

V. *De Ioanne Perezio Menaccio.*

SVnt etiam quidam ſi non ignes, certè fluctus negotiorum, in quibus ita ſemper ad clauum ſedere, vt numquam irâ euerberante obliquetur, ita velo moderari, vt numquam plus æquo intumeſcat, Menaccius quidem ſciuit, ſed minus multos, quàm vellemus, ſocios habet. Hic Limæ vnus omnium à doctrinâ, & ſapientiâ perfugium erat, audire, conſulere, adeſſe aliorum iras, ineptiáſque deuorare illi erat neceſſe, quàm perturbatè plerique aguntur, quum ſe perturbationibus permittunt? Trahunt etiam nolentes, & ſæpiùs illis, aut cum illis iraſcimur. Quare admirabilis quædam Menaccij virtus fuit, quem omnem illam alienæ tempeſtatis violentiam ampliſſimo ſinu excepiſſe ita ferunt, vt nullus tamen circa animi quædam, vt ita dicam, littora iræ fremitus audiretur.

VI. *De Franciſco Suario.*

NVſquam aut faciliùs iraſcimur, aut venia digniores nobis videmur, quàm quum de ſapientia diſputamus, quaſi tunc innocenter fiat. Sed falluntur plerique opinione ſua, quia ſapientia manſuetudinem maximè amat, quam egregiè Suarius coluit. Nam quamuis in diſputando vehementiſſimus eſſet, vim tamen ſapientiæ per clamores indecoros, aut quæ, illis adhuc peius odit, iurgia & liberiùs dicta oſtentare, hominis eſſe putabat illiberalis. Itaque ſi concertator aberraret, manſuetiſſimè plerumque dicebat, ſe minimè libenter regredi, progredi poſſe ſi videretur. Altius eſt ſapientiæ ingenium, atque maieſtas, quàm vt iræ famulitio ſtipari velit.

CAPVT IX.

De Ira.

ADEÓNE præpoſteri virtutum arbitri ſumus, vt iram etiam, cuius impetum, atque violentiam nemo non accuſat, quòd ſui haud potens animum tranſuerſum rapiat, ac in ſcopulos feritatis impellat, nos eſſe laudandam putemus? Excipio dictum faueóque, nam iram impotentem, atque effrœnem, omnium calculis iuſtiſſimè

Digitized by Google

damnatam, nos quoque ab hoc virtutum albo expungimus; quæ verò ferociam rationi habet obſequentem, viréſque,quum opus eſt, illi miniſtrat, quam zelum quidam dixere, nos laudamus. Vtinam illius flammis ſuccenderentur animi, ſiue publica, & robuſta iam vitia moris, atque conſuetudinis obiectu pugnantia inuadere, ſiue propria domeſtico lenocinio incautos fallentia excindere ſit opus, longè meliori loco rem Chriſtianam haberemus. Aſſecla hæc eſt amoris, odij adminiſtra, zeli compar, quæ ſi rectè ac ratione adminiſtretur, quanta patret, non facilè intelligimus. Vt enim equorum generoſiſſimos, vbi denſa hoſtium acies pelli non poteſt; ademptis frœnis admittere, atque incitare morem habent imperatorum peritiſſimi, ad eumdem planè modum iram in vitia dixerim incitandam: prorumpat, agat, feriat, & quæ longâ obſtinatione in mores abiere,loco pulſa facilè vel ipſo impetu profligabit, vel certè ita debilitabit, vt minori deinde impetu confici poſſint. Lentor quidam animi eſt,quo ſæpiùs infringimur, dum huius nomen horremus, atque arma formidamus. Iudicio tamen hîc opus eſt, ſi vmquam in vllâ aliâ tradendâ virtute, cùm enim igneam vim habeat,qui eâ vti volunt, non minus quàm qui bellicos, & ipſis magiſtris formidatos ignes eiaculantur, cautos eſſe oportet, quòd periculum ſit, ne ſi tota illa ignea ratio minùs rectè adminiſtretur, retroacta illos ipſos inuoluat irarum adminiſtros. Hæc, ſi periculum caueatur, res eſt in hoc toto, quod nobis conficiendum eſt, bello omnino ſalutaris.

I. *De Aloyſio Bertando, Ord. Præd.*

VAſtauerant Mauri piratæ Valentinam Hiſpaniarum oram,multóſque mortalium in ſeruitutem abduxerant, quum opportunum rati triremes eâ turbâ exonerare, publicâ fide petitâ, atque acceptâ propiùs vrbem appellunt. Dum redimendis captiuis pecunia expeditur,Dux (*Raiz* vocant) per vrbem,& quidem feſtâ die,ſuperbus victoriâ, magnificè bonis omnibus frementibus, obambulauit. Verùm quum nemo quidquam auderet, Aloyſius rei non tulit indignitatem. Collectis in vnum tironibus, quos exercebant, poſt pia de more colloquia, atque oſtenſis, quæ auro cæteráque prædâ diuites iam altum ſecabant, triremibus babarorum. Et feramus hoc, inquit, filij? Hodie ne piratæ immaniſſimi poſt tantas illatas clades nobis inſultârint inultis? Veſtrum eſt hoc decus amoliri: agite, Deum vindicem Dauidico carmine in iras excitemus. His dictis, prouo-

prouoluitur in genua, & cum tyronibus eas in hoſtes diras decantat, quibus Dauid initium fecit, *Deus laudem meam ne tacueris.* Mira dictu res, momento inhorreſcit mare, ac vaſtam ciens tempeſtatem, piraticas triremes obruit. Nimirum ira illa, quæ olim in Elia ignem deuocauit è cælo, tempeſtatem in Aloyſio concitauit in mari. Pupugit tamen viri, alioqui mitiſſimi, animum miſerorum infortunium, deditque lacrymas naufragij.

II. *De Rolando Guiſquardo, Ord. Minim.*

VBi de fide agitur, iram exacuere ſani ego hominis partes eſſe autumo. Heu quantum per ignauam manſuetudinem ſuperiori ſeculo peccatum eſt! Sed non hic querelarum locus eſt, & iam exarſit Rolandus; & quamquam in noſocomio ex peſte decumbens, arrepto fuſte hæreticas laruas malè multatas in fugam præcipitem agit. Auſi enim fuerant impij ludiones, quaſi ſacram morituro hoſtiam inferrent, ſacerdotalibus, quas in Lugdunenſis vrbis occupatione rapuerant, veſtibus induti agmen inſtruere, atque ſancta ludibrio æmulari. Valuit Rolandi præſentiſſimus animus, vt plurimi decumbentium, fidem quam timor volitantium gladiatorum occultam habere perſuaſerat, liberè auderent profiteri. Ita ſæpiùs duplici fruge virtus matureſcit.

III. *De Joanne Allarto, Ord. Minim.*

QVæ importuniùs ſe ingerunt iræ, obiectu abſterrenda ſunt, ne omnia ſibi putent licere. Quare optimè illa tunc vtebatur Allartus, eiúſque igne in oculos totúmque os euocabat, quùm alienis moribus quis licentiùs obloqueretur, ac famam deterreret, quod vitium & conſuetudine præualidum, &, ſi quod aliud, maleficum eſſe arbitrabatur.

IV. *De Vincentio Fonſeca, Ord. Præd. Archiepiſcopo Goano.*

NEc minori animo retundenda libido eſt, vbi in audaciam, atque impudentiam erupit. Tenebris quidem illa plurimùm vtitur, ſed ſi publicè audeat ſe tueri, haud toleranda res eſt. Goæ fœmina erat formæ, atque impudicitiæ celeberrimæ, ac noxiæ, in quã Vincentius iuſſerat leniter animaduerti. Sed illa auſa ad Archiepiſcopum ire, & libidinis cauſſam agere, iram illi mouit. Itaque virgâ, cui innitebatur, egregiè cæſam è conſpectu abegit, docuítque ſacrorum,

Digitized by Google

ſacrorum, id loci, Principis maieſtatem reuerenter habere. Haud aliter excipi debet libido, ſi ex luſtris audet prorepere.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

ETſi præcipuum Ignatianas inter laudes locum obtineat manſuetudo, ad quam ille non à natura factus, nam præferuidi erat ingenij, ſed à virtute diuturno ſtudio atque labore fuit elaboratus, nolim quemquam exiſtimare, ita iram ſopitam habuiſſe, quaſi, quum opus foret, dedidiciſſet ardere. Itaque cùm opportunè aliàs, tum in Hieroſolymitanâ nauigatione violentiſſimè exarſit. Senſerunt eius impetum homines impij, & conſcelerati, qui fœda omnia patrantes, cum lenem primùm, mox acerrimum monitorem obiurgatorémque minimè tolerandum rati, deſertam in inſulam exponere decreuerunt, ſed fruſtrà eò obuerterant proram, nam ſubitus coortus ventus nolentes abſtulit, atque Ignatio animos addidit vitiis obiurgandis, ac ſeueriſſimè increpandis.

II. *De Joanne Ogilbæo.*

LIneâ interiore in tunicâ Ogilbæum quæſtionibus acerbiſſimis ſubiiciendum produxerunt ſatellites, virum validiſſimi ingenij, qui hoſtes timere neſciret. Ergo quùm ad ludibrium ſublatâ tunicæ parte ſatellitum procaciſſimus hominem inuerecundiùs nudâſſet, excanduit, & auſterâ voce increpans, Bipedum, inquit, nequiſſime, quid tu viſurus es, quod, ſi vir es, ipſe non habeas? Erubuit, timuítque impudicitia, atque ab iniuriâ ceſſauit. Itaque ira hic pudicitiæ famulata eſt.

CAPVT X.

De Humilitate.

PATIANTVR ſuperbiſſimæ politiorum hominum aures, me Latinam vocem non latinè vſurpare, ſed Chriſtianè patiantur eſſe hoc meæ aduersùm pulcherrimam hanc virtutem pignus charitatis, illam non offendere voce ſuperbiore, nec enim,

enim, vt opinor, nomen mutarit libenter. quæ cùm mortalium humilitáte creuerit, generis ſui ſordes palàm fieri, vel ipsâ ſui appellatione amat humilitas; cuius genus ingeniúmque habemus ex nomine. Cauendum tamen eſt, ne ideo minoris fiat, aut deſpiciatur, quum non niſi diligentiſsimè cultam nemo habere poſsit. Paulò abruptior virtus eſt, haud prona in adulationes, ſed liberrimis increpationibus parum commoda delicatis ſuperbientium animis, quippe quæ neminem ſuorum, ne virtutum quidem ſpiritu, patiatur intumeſcere. Naturam ſublimitatis auidam, atque, vt ſe erigat, clauiculis laudum quaſi manibus quicquid eſt nacta, complectentem deiicit humi, ibique continet reluctantem; horret enim adhuc lapſum melioris genij immenſo præcipitio, æternâque ruinâ formidoloſum. Deum per ardua gloriæ malè quæri docet: deſcendiſſe illum, ac veluti reptantem humi, abſcondiſſe maieſtatem, cui ferendæ, quia impares erant vires, obiecit humilitatem natalium, vitæ, & necis; per cuius imitamenta, vt mortalitati cognata, faciliùs ſubuehamur. Ad hæc, mentis oculos in ſublimia, & antepoſita extenſos, vt poſt tergum reſpicere aſſueſcant, identidem ab illo incitatiſsimo curſu reprehendit: pedum ſordes plumarum purpurâ obiicit ſuperbienti: tenebras amat, non refuga veræ lucis, ſed laudum earum, quæ ab hominibus proficiſcuntur, lucem auerſata, vt omni nocte diriorem. Huic vni cordi eſt antiquum illud, Bene vixit, qui latuit benè; ſed vt olim felicior conſpici poſsit. Victorioſiſsima virtus eſt, atque, vt verè à Cicerone dictum ſit, nullam tantam eſſe humilitatem, quæ dulcedine gloriæ non capiatur; ita planiſsimè dici poteſt, nullam tantam eſſe magnitudinem, quæ humilitatis anguſtiis non capiatur. Quo quis virtute, aut fama illuſtrior eſt, apud eum libentiùs diuertit, & neſcio quo pacto amat purpuras, quas contemnit; an vt victoriam de hoſte fortiſsimo? Eadem virtus antiquis Philoſophis incognita pariter, atque inuiſa, locum vix in aliarum cenſu inuenire poterat: Chriſtianis temporibus læta caput cœlo extulit, docuitque compendio creſcere. Magnanimitatem libenter hoſpitem habet, operatione, non ingenio diſparata, quum gloriam, atque honores vtraque habeat in poteſtate, quos illa admittit vt ſeruos, iſta vt hoſtes arcet; nec tutum illi eorum operâ vti, niſi huius armis victi, ac latè profligati ſeruentur, vt aliquando Reipublicæ non inutiles. Diu pugnat, nec niſi longiſsimo duello hoſtem conficit; vltima enim ſapientibus exuitur gloriæ cupido, vltima induitur humilitas. Itaque viros magnos cum

honoribus, cum gloria, cum dignitate congreſſos, pugnantes atque vincentes ſpectemus; iucundum erit in bello, in quo plerique mortalium, vel gregario militi ſuccumbunt, aduersùs primipilos, ac triarios, ipſóſque duces videre victores.

I. *De Ferdinando II.*

NE quis falsò putet parum bene humilitati cum ſceptro ac purpurâ conuenire, primam in aciem ducimus magnos Principes Cæſares, Pontifices; ne ſi ex ſacrorum Philoſophorum ſpatiis primò emergat, eam ineptus aliquis vt patrio in ſolo, atque adeò minùs pretioſam contemnat. Sed ſuſpiciet, opinor, in Ferdinando gloriæ illius conceptum, cuius æſtimatione beatum fuiſſe Achillem prædicauit Alexander quòd Homerum habuiſſet ſuarum laudum præconem; namque Ferdinandus, qui rectè factorum conſcientiâ ſe ſuſtentare didicerat, laudatores, atque hiſtoricos non admodum curandos arbitrabatur: ſibi magis cordi eſſe, vt bene ipſe ageret, quàm vt benè ſcriberet hiſtoricus.

II. *De Alexandro Farneſio.*

QVamquam Alexandri nomine audito, cuncta tubis, atque tormentis perſtrepere videantur, non ideò abſterretur humilitas, quæ illum docuerat inania famæ, atque gloriolæ Chriſtiano ſupercilio planè deſpicere. Itaque non modò, quamquam præclariſſima gereret, de ſe parcè, ac modeſtè loqui; verùm etiam operam, calamúmque tranſmittendo in futuras ætates nomini viris facundiâ claris vltrò deferentibus, qui ſe laudari moleſtiſſimè audiret, libenter remittere conſueuerat; nihil enim his ſibi opus eſſe; Cæſaris inſuper, atque Alexandri exempla obtrudentes paucis compeſcebat. Atqui illi Chriſtum ignorârunt; ego & hominem me, & Chriſtianum eſſe profiteor. Macte famâ immortali Farneſi: hac vnâ voce Macedonem illum, cui eras militari virtute ſimillimus, quantum ſuperâſti! Itaque dicatur ille ſuperbo ſanè cognomento, Magnus; tu illuſtriori elogio Chriſtianus mihi diceris Alexander; quamquam huic deinde contigit à duobus clariſſimis ingeniis Bentiuolo, atque Stradâ luculentiſſimè celebrari, vt diuinum Chriſti Domini ſemper obtineret oraculum.

Digitized by Google

III. *De Pio V.*

STatuarum honorem, vt tacitam, ac rudibus expoſitam hiſtoriam, quam ardenter optârint non modò viri Romanæ Principes virtutis, verùm etiam aliquando homines vaniſſimi, apertè adhuc teſtatur, poſt tantum æui, ac vaſtitatum, ingens ille marmoreus in vrbe populus, qui fœcundo in ſimiles partus ſolo, ex antiquis ruderibus in dies ſemiuiuus augetur. Sed non cœli, ac ſoli neſcio vitiúmne dicam, certè quidem genius, nec præclarè factorum conſcientia, nec P. R. ſcita, & preces Pio perſuadere vnquam potuerunt, vt ſibi ſtatuam in Capitolio poni pateretur. Collocauerat ſuarum virtutum in Rempublicam meritorum in hominum animis ſigna longè pulcherrima, quæ nulla vnquam vetuſtas abolebit. Itaque longè maiori eius cum gloriâ in Capitolio ſtatuam requirimus, quàm veneremur aliorum.

IV. *De Philippo II.*

VT hominibus, qui ad Regum gratiam per gloriolæ aucupium adrepere ſe poſſe ſperant, numquam aula caruerit; ita Regibus, qui ſeuero virtutis iudicio eam procul haberent, non ſemper abundauit. Id, ne queri de illo poſſemus, hominis ingenioſè vani repudiatâ inuentione, obtinuit Philippus. Aiebat ille initam à ſe rationem, quâ minimo, aut nullo ærarij impendio regia inſignia portis omnibus vrbium Inſubriæ ex marmore addi poſſent, quod non minus ad vrbium ornatum, quàm ad regij nominis gloriam ſpectaret. Hæc vt varia irridens Philippus: ſe verò ſi quis ſe offerret artifex, ſignum ſuum, quantáuis demum mercede, in cœlo ponendum libenter locaturum.

V. *De Stanislao Hoſio.*

CRediturâne ſint effuſa in ambitionem ingenia Hoſij, modeſtiam, & demiſſionem, ambigo: ſed ibit his etiam noſtris litteris in memoriam poſterorum, vt ſciant pulcherrimis exemplis numquam effœtam Eccleſiam eſſe. Repudiauerat Hoſius oblatam à Paulo IV. Vaticanam purpuram; ac vt ornandæ virtutis conſtans erat Pontifex, quæſitiſſimis rationibus vix illum à ſuſcepta cogitatione dimouerat. Abiit inde ad Cæſarem Legatus à Pio IV. cùm ab eodem nihil minùs cogitanti purpuram ab vrbe afferunt Straſoldus,

& Fidelis. Conſternatus Hoſius, certúſque non induere, menſem integrum comperendinando extraxerat; quum demum monente Cæſare, ne qui Pontificis Maximi auctoritatem voce tuebatur acerrimè, facto debilitaret; & Georgio Draſcouito Cardinali, vt in Collegium ſe cooptari vellet, partes ſuas agente; perpetuiſque aliis ſuper alias ab vrbe litteris ac penè conuiciis obrutus, ac victus, ideóque gemens, purpuræ ſe permiſit habendum, eámque quà ſanctimoniæ, quà litterarum gloriâ illuſtrauit; nam ita fieri amat, vt qui moleſtiſſimè induunt, honeſtiſſimè gerant.

VI. *De Paulo Arezzo, Clerico Regulari Cardinali.*

FAlsò iactatum vulgo eſt conditam Cleric. Regularium Theatinorum familiam, vt Epiſcoporum ea poſtmodum in Eccleſiâ ſeminarium eſſet; nam qui primi eam duxerunt, aliis imbutos ſenſibus fuiſſe legimus. Certè quidem Paulum Arezzum, quem primò Placentini Epiſcopum, mox Neapolitani, & quidem purpuratum Archiepiſcopum coluerunt, virum magnis virtutibus honores ampliſſimos meritum, ſummum tamen, atque ineluctabile ſupremi antiſtitis imperium ſacris infulis admouit. Quum enim ſine fine reluctaretur, Paulus IV. obedientiæ nomine interpoſito, pro eâ, quâ in terris Romanus Antiſtes fungitur auctoritate, compulit eſſe paſtorem.

VII. *De Joanne Mariono, Cler. Regular. Theatino.*

SEd enim felicior, atque eloquentior in ſuâ apud Pontificem cauſsâ perorandâ fuit Ioannes Marionus. Deſtinabatur ab eodem Paulo Neapolitanæ vigiliæ, ac diu fruſtrà egerat, nulliſque quamquam validiſſimis rationibus vacationem à deſignato honore poterat impetrare. Ad extremum, quum verbis non proficeret, in lacrymas certas animi teſtes vbertim ſolutus perorauit, ac perſuaſit? O dignas lacrymas, quibus vti raræ notæ vnionibus nullâ luxuriæ notâ ornata incedat Chriſtiana modeſtia! Raro huiuſmodi tulit feruens aulæ æſtuarium, lacrymis quidem abundans, ſed ignobilibus, atque ab ambitione liuentibus.

VIII. *De Joanne Hurtado, Ord. Prædic.*

QVæ fuerit Hurtadi cum Carolo Cæſare eloquentia, exploratum non habeo, & lateret adhuc geminum, atque pulcherrimum modeſtiæ

Digitized by Google

modeſtiæ facinus, niſi ei poſt mortis tenebras, ſuæ vocis clariſſimam facem accendiſſet optimus Imperator. Vt enim de exceſſu hominis, qui ſapientiâ & virtute clariſſimus Cæſari ſacri ſecreti arbiter, ac iudex fuerat, allatum eſt, & qui aderant proceres (vt moris eſt, laudare Principis intimos, quos nullos iam timeas) in eius laudes ibant; Cæſar addidit, hominem fuiſſe ſolidæ modeſtiæ tenaciſſimum, quod tunc maximè apparuit, quum deſignatus à ſe ampliſſimæ Eccleſiæ Antiſtes, & coràm monitus, ſibi ad genua accidit, ac dexterâ ad oſculum poſtulatâ, vt duas petitiones negare nollet, inſtantiſſimè poſtulauit, annuentique addidit. Tu verò optime Cæſar, nec me Epiſcopum legeris; neque has infulas à me repudiatas cuiquam mortalium dixeris. Paruit hominis voto Cæſar, ac non niſi poſt fata cum tenebrarum ſecura virtus totâ ſuâ fruitur luce, narrauit. Gemina hîc laus, altera alterius bonis diues, & quam ambitioſis imitari non licet. Vt enim bifariam ex auro criſpantibus Attalicis, aut coronis Imperatoriis decus additur decori magna ſpectantium voluptate, ita cùm ex humilitate noua naſcitur humilitas, pulcherrimo ſpectaculo detinet intuentes.

IX. *De Ferdinando Toletano.*

Reliquas inter Philippi II. virtutes, & loco minimè vltimo memoratur acre iudicium, quo viros virtute ac ſcientiâ præſtantes perpetuò elegit, quos Romanis Pontificibus ad infulas, & purpuram commendaret. Hos inter quum à Gregorio XIII. purpuram impetrâſſet Ferdinando Toletano Oropeſæ Comitis fratri, aſſecutus ille quidem eſt, vt & polliceretur Pontifex, & ab omnibus conſtans Regis iudicium laudaretur; vt verò eam circumdari ſibi pateretur Ferdinandus, non potuit impetrare. Homo, qui ex Auilæ ſcholâ prodiiſſet, ac deguſtatâ Euangelicæ paupertatis, atque Apoſtolicarum peregrinationum dulcedine alto quodam conſilio humana deſpiceret, dignitates omnes, atque honores inſuper habuit, gratulante magnopere Gregorio, in tantâ ambientium impotentiâ reperiri aliquos ſe Pontifice, quorum oculos ſplendor ille, quem pauciſſimi irretortis aſpiciunt, non perſtringeret.

X. *De Ludouico Granatenſi, & Bartholomæo Martyrum Ordin. Prædic.*

SVauiſſimâ illâ, ac flexanimâ, quâ plurimum valebat, eloquentiâ tum maximè vſum fuiſſe crediderim Ludouicum, quùm Catharinæ Luſitaniam pro Sebaſtiano Rege adhuc puero adminiſtranti ne oblatus ſibi Bracarenſi ſacerdotio in ſententiâ obduraret feliciſſimè perſuaſit, eidémque auctor fuit, vt in Bartholomæum virum virtutibus, ac ſapientiâ in paucis numerandum, eam conferri vellet dignitatem. Quid hîc non egit Bartholomæus, quam non in partem Reginæ animum verſauit? Virtutes, quibus eum honorem meritus eſſet, obtendenti, ſapienter reſpondit, multis dignitates fraudi fuiſſe, neque eas in alto retinuiſſe virtutes, quibus euehi meruerant, vt honorificum de ſe Reginæ iudicium verum eſſet, ſibi nihilominus eſſe metuendum. Sed ne quicquam multa cauſſantem maiorum imperia, vt Reginæ morem gereret, compulerunt. Et paruit ille quidem, eámque Prouinciam raris virtutum omnium exemplis adminiſtrauit, animo tamen ab ampliſſimo illo honore adeò alieno, vt ſæpius diceret, ſi fas homini eſſet, vitæ ſuæ ſe vim libenter allaturum, vt cum eâ dignitatem exueret, vix parem habuiſſe credo, qui mortem imperio prætulerit.

XI. *De Gaſpare Foſſio Archiep. Regienſi, Ord. Minim.*

FOſſio ſapientia, ætate, ac rebus geſtis venerabili Gregorius XIII. præclariſſimi iudicij Pontifex purpuram Vaticanam non obſcurè deſtinauerat. Id ille vbi agi ſenſit, ad Philippum Boncompagnum Cardinalem Gregorij fratris filium adiit, ſummiſque precibus inſtitit rogare, vt à patruo Pontifice, ad ſuum gregem abeundi commeatum impetraret. Reſpondente Philippo velle Pontificem illum in Senatum legere, ſéque patrui animum in ſententia, quantum poſſet confirmaturum, Foſſius hac ſpe deiectus, ad Pontificem ipſe adiit, adeóque modeſtiæ ſuæ cauſſam egit, vt victus Pontifex dixerit: Atqui ego virtutem ætatémque iſtam tuam, vt par eſt, purpura augere, atque cohoneſtare decreueram, nunc verò quando adeò acriter contrà tendis, ire per me licet, ac fauſta omnia precatus dimiſit ad ſuos. Non multos Foſſio pares Vaticani numerabunt annales, nam purpuram etiam ſub vitæ occaſum, plerique libenter induunt, quaſi verò in roſa morituri neſcij numquam ſine ſpinis eam eſſe.

Hic linico

Hcliaico flori, roſam dicunt, ſimillimi videntur, qui poſt meridiem purpuraſcit, & occidit.

XII. *De Thoma Villanouano, Ord. Erem. Archiep. Valent.*

PRoxima honoribus eſt magnorum Principum, ac Regum familiaris quidam vſus, ac conſuetudo, conſpici in aula cum proceribus, admitti intra velum, amicum audire, fortunæ principalis partem arbitrantibus, itaque non ſemel vidimus homines grauiſſimos ac religioſæ vitæ profeſſione clariſſimos, aulæ afflatu paulatim corruptos deſipuiſſe. Hoc ſcilicet timebat Villanoua nondum Archiepiſcopus Valentinus, quum poſt cinerales ad Carolum Cæſarem conciones, eo ne quidem ſalutato, ab aula diſcederet, ac monitus ab amicis Cæſari, eum carum eſſe, non debere ab eo adeundo abſtinere. Nihil ſibi cum Cæſare rei eſſe reſpondit, magnorum Principum breues horas, quas publicis negotiis vix pares habent, à religioſis hominibus, niſi velint in ſua, & publica peccare commoda, non debere inanibus hiſce officiorum adhuc accidi, ac contrahi, ſi qua in re ipſe Reipublicæ opus eſſet, poſſe Cæſarem euocare. Hanc hominis modeſtiam Archiepiſcopatus non infregit, ſed extulit, vt altiori è loco ab omnibus conſpiceretur. Sedente illo in Epiſcoporum, ac nobilium corona adfuit patria è villa patruus altè ſuccinctus, & linteo more gentis caput obuolutus ridiculum in modum. Aſſurgens illico Thomas bonâ Præſulum veniâ, atque in amplexus ruens de patria, déque conſanguineis nonnulla percunctatus, ſeruos ei iuſſit adeſſe, ac feſſum de via recreare, ſéque Præſulibus reddidit, eum ſuum eſſe patruum, atque patrio Villanouanis cultu ad ſe diuertiſſe, ſumma quadam hilaritate narrauit, admirantibus viris illis prudentiſſimis magni Antiſtitis ſolidam modeſtiam, quæ generis humilitatem libentiſſimè profiteretur.

XIII. *De Petro Alcantarano, Ord. Min.*

NVſquam tam auia latere poteſt virtus, quin fama differatur, quæ vbi paululum hæſit in populo, magnos Reges adit, & abditarum opum conſcios facit. Hoc cùm in Petro Alcantarano factum eſſet, captus tantæ virtutis admiratione, Carolus Cæſar accerſiri iuſſum vt vidit, ratus famam infra virtutem fuiſſe, à confeſſionibus optauit, edixítque velle illum in arcano animæ ſuæ iudicio, iudicis ſibi operam præſtare. Abnuentem ſeuerè monuit Carolus, vt repulſæ inſolens,

inſolens, pareret imperanti, ſibi, quid facto eſſet opus, exploratum eſſe. Nec ideo tamen ceſſit Alcantaranus, Aulæ ſplendorem timens, & quæ Cæſaris amicitiam ſequuturæ eſſent blandiſſimæ ſuperbiæ, comites cautè circumſpectans, Itaque profectò, inquit, Cæſar ad diuinam tuam conformare voluntatem, votum tibi eſt; ego igitur Deum precabor vt ſuo nos afflet numine; quod ſi abeſſe ſenſero, non ampliùs reuertar. Abiit, neque vmquam exinde Cæſarem vidit, cui non ceſſiſſe glorioſius Alcantarano fuit, quàm ab eodem fuiſſe expetitum.

XIV. *De Franciſco Gonzaga Caſtilioni Principe.*

AGe humilitas, atque ex religioſorum hominum ſpatiis egreſſa, iterum aulas ingredere, ductante Franciſco Gonzaga Aloyſij fratre. Iecerat hic generoſiora fortè verba, & vim Principis in ſubditum hominem oſtentauerat: nec diu fuit, quum ſubiit animum pœnitentia. Quare vt iactantiam illam expiaret, humilitate magiſtrâ facinus fecit pulcherrimum, aduolui genibus, ac veniam deprecari auſus eſt. Quam adducto ſupercilio vidit hoc aula? hoccine ſit imperare? non per has artes creuit Principum maieſtas. Non hæc Franciſcum latebant, ſed reputantem conſeruos eſſe, quos plerique Principum deſpiciunt, non impellebant.

XV. *De Catharina Fernandiâ.*

EAmdem mentem ex Ioannis Auilæ magiſterio hauſerat clariſſimi generis, ac fortunæ principalis matrona Catharina. Quum enim ancillas aliáſque fœminas plurimas aleret domi, ipſa gynæcei lectulos componere, culcitras humeris, ſi opus foret, deferre conſueuerat, atque vt non exercendo corpori, quod dictitabat, ſed animo hæc feciſſe liquidò conſtet, ſi quæ cauterio eſſent inuſtæ, medicas adhibebat manus, cúmque anus putrida fœdè caperet cibum, cum illâ libentiſſimè cœnabat. His maximè artibus ſuperbiam, quæ in Principum animos natiuum veluti gramen virtutis germina ſtrangulat, eradicabat.

XVI. *De Felice Barbarianâ.*

VVlgatiſſimum ſit, quos virtus prouexit, modeſtiſſimi ſpiritus eſſe, ac de ſe demiſſè admodum ſentire: attamen Barbarianæ huius virginis ſenſus mihi planè viſus eſt ſingularis, atque ingenioſiſſimæ

Digitized by Google

ſiſſimæ plenus modeſtiæ. Aiebat ſe omnium creatarum rerum eſſe poſtremam. Canes, feles, ſerpentes, vermiculos Dei gloriæ procurandæ longè ſibi vtiliores videri, quòd numquam violato naturæ iure, id pro viribus facerent: ad hæc ipſo ſe cacodæmone adhuc eſſe inferiorem: quod omnis illa damnatorum Angelorum turba in illo perditiſſimo ſtatu iuſtitiæ diuinæ longè ſibi glorioſior eſſe videretur, quàm in tantâ diuinæ gratiæ luce ipſa refractaria eſſet miſericordiæ. Vix credo aliquid eſſe, quo ſe vlteriùs deiicere poſſet. Huc verò ſequi poſſe ſuperbiam non timeo.

XVII. *De Philippo Nerio.*

PHilippus verò Nerius quam rem non egit, vt ſanctitatis famam quotidie magis gliſcentem debilitaret? Huc ille pleraque abſurda dirigebat. Aduenientes ad ſe nobiles Polonos, quaſi ad hominem raræ ſanctimoniæ, expoſitis in menſâ nugaciſſimis Poëtarum ita excepit, vt illos oblectamenti cauſsâ iuberet legi. Comitatem in omni congreſſu, atque etiam ſales ita ſectabatur, vt aliquando admonuerint amici, daret aliquid famæ, atque auctoritati, neque adeò ſe facilem eſſe vellet; ad quos ſubridens, atque animi ſenſus, modeſtiámque aperiens: Scilicet, inquit, vt per vrbem incedens, & digito monſtrari poſſim, audiámque, En Philippus hic ille eſt virtutis, ac ſanctimoniæ validus. alia longè mea ratio eſt. Ab hac fonte pleraque alia dimanarunt; bibiſſe publico in foro ex Felicis Capuccini œnophoro, florum faſciculum leuiſſimorum adoleſcentium more geſtâſſe manu; ſemirasâ barba ſe in conſuetudinem hominum dediſſe, interiori tunicula rubrâ ſupra nigram præpoſterè indutâ Principibus viris obuiam iiſſe, aliqua plura perabſurda illa quidem humana intuentibus, ſed ſe deiicienti ſapientiſſimè excogitata, quamquam vulgato arcano, quum plus inde famæ colligeret, vnde deleri eam poſſe ſperauerat, in poſterum abſtinuit.

XVIII. *De Dominico Anadono, Ord. Prædic.*

GEmina in Dominico Anadono modeſtia effulſit; quum Darocæ Hieronymum Andream illius Eccleſiæ Canonicum de perridiculo habitu, quo primùm è paſtoritiâ ſimplicitate malè lacernatus, ac enormiter petaſatus digrediens ſcholas adiuerat, differentem, ac ſibilorum, quibus fuerat exceptus, mentionem inferentem lætiſſimus audiuit, atque arctè cõplexus eſt; eundémque paulo pòſt ad eam laudem, ac venerationem, quam apud Academicos ingenio, ſtudio,

moribúſque fuerat conſequutus oratione delapſum auerſatus, inſalutatum relinquens non aliter,ac ſi grauiſſimam iniuriam accepiſſet, è veſtigio ſe inde proripuit. Petitur enimuerò propriis laudibus humilitas, vulneratur auditione, conficitur voluptate.

XIX. *De Joanne Saguntino, Ord. Eremit.*

AMpliùs etiam tetendit Ioannes, ne vulgi plauſu, atque acclamatione vulneraretur. Quum enim delapſam in puteum Infantem ſcorteo, eóque perbreui balteo porrecto, creſcentibus vltrò aquis incolumem extraxiſſet, & quamquam inde fugâ ſe proripientem,qui aderant,& qui accurrebant, ſequerentur, ac ſanctum inclamarent; ille præſentiſſimo conſilio plenam piſcibus ciſtam in proximo inuadens,& capiti imponens,atque lutibundi baiuli more ſubſiliens,ac curſitans ſtulto ſibi acclamabat:O Echo à Chriſtianâ redditam modeſtiâ cui æterna ſapientiæ acclamatio debetur è cœlo?.

XX. *De Gulielmo Dauiſio.*

NIhil tam inuiſum humilitati, quàm videri vel ſua, vel aliarum ornamenta virtutum; nam illa plauſus plerumque conſequitur, quem ipſa vt ventum verè horribilem, atque peſtilentem auerſatur. Dauiſius quùm Anglicano in carcere Catholicæ fidei reus attineretur, quaſi parum eſſet cum illis immanibus ærumnis luctari, reticulatum è ſetis horrentibus thoracem corpori circumpoſuerat, eâque veluti loricâ clam omnibus munierat. Aderat iam dies ſupremi certaminis; itaque veritus ne, quod aliis accidiſſe intellexerat, carnificibus ad laniatum cadauer exuentibus cilicium appareret, exuit,atque amico dono dedit ſui monimentum amoris. Induerítne, an exuerit laudabiliùs, vix expedio; certè cilicio cum morte conflicturo non erat opus, ſed humilitate.

XXI. *De Joanne Ximenio, Ord. Min.*

QVum de admirandâ Paſqualis Baylonis virtute multa cum Ximeniò viro doctiſſimo diſſereret Ioannes Ribera, magnus ille Valentinorum Antiſtes, ad extremum hominis quem laudabat ſanctâ captus ruſticitate: Quid agimus, inquit, Ximeni? illiterati, ac rudes cœlum,vt video,nobis præripiunt,quin ergo libros omnes, inſtrumenta ſciendi vno impetu flammis abolemus? Ad hæc ſapienter Ximenius.Quæ illorum vſquam culpa eſt,ſi per occaſionem ſciendi elati,

elati, nos ſuperbiâ intumeſcimus? Hæc, hæc flammis eſt abolenda. O vtinam communi generis humani, aut certè ſapientium omnium non tam ſuffragiis, quod promptum eſt, quàm factis, quod experientibus difficillimum, tam iuſta probetur ſententia!

XXII. *De Joanne Auila.*

AMpliſſimis finibus latè patentem Chriſtianam modeſtiam omnem Auilæ virtus amplectebatur. Nam fama eſt, oblatum à Paulo III. purpurei galeri honorem, & à Philippo II. Segobienſes, & Granatenſes infulas recuſâſſe. Hic, ne quâ vel leui ambitionis afflaretur aurâ, quæ aulas Regum ſemper commouet, nullis vmquam precibus adduci potuit, vt ad Philippum adiret. Hinc inſtantes amicos, vt ſe pingi pateretur, ſemper eluſit, atque vt quàm ſolida hominis animo ineſſet modeſtia, intelligamus; quùm damnatis ad necem adfuturus erat, conuerſus ad ſuos dicere conſueuerat. Nos verò ſpectatum eamus, quales profectò eſſemus, niſi diuina nos regeret manus.

XXIII. *De Gregorio XV. Pont. Max.*

LVbet priuatorum decora interpoſitis Principum laudibus ſubinde augere; vt quamuis ſuo contenta ſit virtus, illorum tamen ſplendore fulgeat, hominúmque ſic etiam animos capiat. Gregorium recentiſſimæ memoriæ Pontificem inter ſuprema dixiſſe accepimus, lætum mori ſe, quòd ſperaret ſucceſſorem pleraque emendaturum in Republicâ; nullum enim ex Patribus eligi poſſe, qui Pontificatu ſe dignior non eſſet. Quantum ab antiquorum Regum ſuperbiâ Chriſtianorum Principum diſtat modeſtia? Alexander dolere ſibi amicis dixit, quod parem ſtrenuiſſimis viris Regem non eſſent inuenturi; hic ex Alexandro in Gregorium fauſto cum omine mutatus, omnes ſibi anteponendos ducens illi meruit anteferri.

XXIV. *De Mariâ Diaziâ.*

MOdeſtiam quum facillimè ſimulare didicerint fœminæ, an eam penitùs ament, gloriolæ alioqui appetentiſſimæ, duriſſimis experimentis oportet exquirere. Mulier Abulæ erat, cui Mariæ Diaziæ nomen, ruſticis illa quidem natalibus, ſed virtutum inſignibus clara; hanc ad ſe adeuntem Balthaſſar Aluarus, grande in virtutibus nomen contemptim ſemper excepit, diéſque totos viginti

ad confeſſionis ſellam præſtolari iuſſam audire numquam voluit, acriter increpans,& tantùm non maledictis proſcindens;& cætera ad hunc modum erant. Sed Diaziæ humilitas concuſſa numquam eſt. Quin Balthaſſarem vt virum præſtantiſſimæ prudentiæ ac ſeueritatis admirans, vereri ſe dicebat; ne exceptam olim cœli aliquo angulo ſeuerus eiiceret increpans. Quid tu hîc rerum agis anus inepta? ſic illa iocabatur, & parebat.

XXV. *De Joanne Putiano, Ord. Eremit.*

QVod nulla rerum humanarum, aut etiam diuinarum ſcientia perficere potuiſſet Ioannes, vt lapſos ſuorum mores ad veterem diſciplinam reuocaret in Belgio, egregiâ obtinuit humilitate; quamquam enim magnâ nominis famâ interiorem Theologiam profiteretur, nihilominus gemino onuſtus ſacco in publicum ſæpiùs prodire, ac ſtipem oſtiatim non dubitabat emendicare; quúmque reliqua morum ad hunc maximè modum componeret, facilè ſuis perſuaſit, vt nihil priuatim habere vellent, ſed omnes in commune conſulerent, ac Rempublicam curarent.

XXVI. *De Joanne Toletano, Ord. Prædic.*

MIrum eſt, quantum hæc veſtis totiúſque habitus modeſtia amorem conciliet, & ad probationem. Ioannes iſte Federici Albani filius acri tactus pietate, Prædicatorum inſtitutis viuere decreuerat, ac de more ſordidis culinæ miniſteriis exercebatur maximè, quum adeuntem ad ſe patrem eâdem in veſte, in quâ coquo miniſtrabat, conſtans animi ac frontis excepit, meruítque laudari, vt qui feriò religioſum ageret. Effulſit deinde Vaticanâ in purpurâ Ioannes duplici generis, ac virtutis commendatione delectus.

XXVII. *De Joanne Triuino, Ord. Prædic.*

RObuſtiſſimâ opus habuit humilitate Triuinus cùm frequentiſſimam,& nobiliſſimam ad concionem dicens, debilitatâ repentè memoriâ neceſſe habuit abrumpere orationem; quamquam eò iam prouectus erat dicendo, vt veluti eâ abſolutâ abire poſſet, maluit homo virtute non minùs, quàm eloquentiâ magnus, memoriæ caſum his verbis accuſare. Poſtquam meæ me imbecillitatis conſcientia nihili mei non ſatis admonebat, ingentes ego Deo gratias ago,

habeóque,

habeóque, qui me coram tot illuſtribus viris, qui teſtes adeſtis, me non altum ſapere docuit. His dictis maiore omnium, quàm ſi peroraſſet, adprobatione deſcendit. Numquam enim prodit, quin honorem gloriámque, quam fugit, obuiam non habeat humilitas.

XXVII. *De Bernardino Vicecomite Capuccino.*

ET morum probitas, & bonarum artium ſtudia ſupra antiquam gentis nobilitatem Bernardinum ita extulerant, vt, agente patre, Epiſcopus iam deſignaretur. Quod vt ille agi ſenſit, in ſolitudinem aufugit, amicorúmque, ac parentis ſpes debilitauit; Apoſtolicum illud crebrò dictitans: *Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe.* Verùm ab eorum conatibus timens, vt ſibi omnem ad honores viam præcluderet, coalitæ per ea tempora Capuccinorum familiæ nomen dedit, multúmque virtutum magnitudine attulit dignitatis. Nam dignitatum ſplendor ipsâ magis repulsâ, quaſi reuerberatus, accenditur.

XXVIII. *De Hieronymo Piſtorienſi Capuccino.*

MEruerat hic Pij Quinti Pontificis gratiam, qui ob rerum diuinarum ſcientiam ſingularem, illius operâ familiariſſimè vteretur, diceréteque illi quondam purpuram ſe illi deſtinaſſe. Ad hæc Hieronymus, qui non ſcenæ cauſſa ſaccum induerat, animóque aduersùs gloriam incorrupto in aula verſabatur, actis Pio gratiis pluribus, quas vera ſuggerebat humilitas, rationibus tandem perſuaſit, ne hoc vellet. Legimus gratiarum actiones ab antiquis ſcriptas, præclarè ſcilicet eloquentis ambitionis monumenta, ob collatam conſularem dignitatem, perſuaſiones, ne conferretur, haud legimus; nam humilitas ſtatim, ac ſe honoribus maiorem oſtentat, propriis armis iugulatur, ac perit.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

ITa Ignatium totum in ſua iura redegerat humilitas, vt dictis, factis, animíque ſenſibus ſuas per artes illum exerceret, quod eius vitam inſpicientibus diligenter liquidò conſtat. Sed quoniam non omnibus idem otium, dicto factis fidem faciamus. Dignitatibus

aditum in Societatem obſtruxiſſe ſummâ quadam contentione, ac ne ſemel conſtituta labefactari poſſent, voti religione firmâſſe, ſummum in eâ Republicâ, cuius ipſe conditor eſſet magiſtratum alieno iuſſu inuitum ſuſcepiſſe, ac vix ſummâ ſociorum contentione, ne ſe abdicaret, abſterritum, pauperum greges amâſſe, atque inter illos verſatum libentiùs: ab adoleſcentibus moneri ſuſtinuiſſe, vilia domi obiiſſe miniſteria, foris pueros Chriſtianis elementis ſummo iam magiſtratu fungentem imbuiſſe ſe deterrimum omnium mortalium, quod Dei dona plura corrumperet, quibus alij ad ſummum eniterentur decus, ſæpiùs eſſe profeſſum, optâſſe, vt poſt mortem abiiceretur in fimetum, nullo ſupulturæ honore, impetrâſſe à Deo, vt Iacobus Eugia arcanorum animi conſcius, ne admiranda vulgaret, quod ſe facturum ſuperſtitem pollicitus fuerat, præmoreretur, cognitam diuinitus ſupremæ neceſſitatis horam, ne qua inde gloriola exiſteret, conſtantiſſimè diſſimulâſſe. Hæc, inquam, omnia nullum fuiſſe humilitatis genus, in quo non excellens eius ſeſe virtus exercuerit, manifeſtè comprobarunt, vt ſi homini alius à maiore Dei gloriâ quærendus eſſet ſcopus, humilitas, viciniſſimus ſcilicet, ſit reponendus.

II. *De Claudio Taio.*

CLaudius Taius, in quem primum è Societate honores incurrere, primus etiam, & quidem vt hominem & imperatoriâ illâ Ignatianâ decuriâ decuit, fortiſſimè de illis triumphauit. nec temerè inuehebantur honores, verùm magnis ſuffulti iudiciis Ferdinandi I. Cæſaris, purpuratorum aliquot Patrum, Pontificis demum ipſius, cui Ferdinandi vehementiùs in rem incumbentis gratia, vt ſummo iure, atque pro imperio cum Claudio ageret, propemodum perſuaſerat. Verùm quamquam vndique petitus Claudius & ſua virtute, & verò etiam Ignatij Romæ vltima omnia mouentis, ope ſtetit incolumis, quamquam, quouſque Ignatij litteris de Societatis moribus certior factus Ferdinandus ab actione non deſtitit, minimè tutus.

III. *De Petro Caniſio, & ſex alijs ſocijs.*

AB eadem Ferdinandi beneuolentia, à qua primò periculum creatum eſt, iterum Societatis tentata eſt virtus, atque conſtantia; etenim Petrus quidem Caniſius quum alia omnia ageret, ingen

Digitized by Google

ingentium virtutum admiratione Ferdinandum eò conſilij adduxit, vt illi vacuam paſtore Viennenſem deferret Eccleſiam, ſed qua ſe dignum infulis illis oſtenderat, eadem, an etiam aliquanto maiore virtute, Ferdinando admirante, atque repulſam æquo animo ferente contempſit. Et non irritatum Regis animum, ſed probatam illi magis ac magis diſciplinam ſatis oſtendit conatus ille, quamquam ab eadem ſociorum virtute irritus, quo ſex ſubinde alios ex illius alumnis Epiſcopos creari à Pontifice poſtulauit. Magna planè tentatio, niſi maior eorum virtus fuiſſet, quos, vt magiſtros veneramur.

IV. *De Antonio Cordubenſi.*

ET eorum quidem exemplum non veteranis modò, verùm etiam candidatis animos in modeſtiæ, atque priuatæ vitæ amore confirmauit; Antonius certè Corduba, cuius & perantiquæ nobilitati, & litterarum gloriæ petente Philippo Principe purpuram Iulius Pontifex deſignauerat, quámque tantùm non induerat, voto de Societate ineunda concepto, illius ampliſſimæ dignitatis deſiderium ſedauit primùm, ac paulò pòſt extrinxit omnino, vnáque antiquiſſimi ſanguinis claritatem, ac purpuræ Vaticanæ ſplendorem, poſt Societatis habuit humilitatem.

V. *De Franciſco Borgia.*

AT quid ego de Franciſco Borgia hîc referam, qui ſemel, iterum, ac tertium ingerenti, inuehentique ſe purpureo galero, obſtinatum verticem decentiſſimè ſubduxit? Turpe nimirum fuiſſet iam pro Chriſto pannoſum honoribus cedere, quos auro fulgens eiuſdem exuerat amore; ſordida nimis ambitio eſt, quæ humilitate ad ſui abutitur incrementum.

VI. *De Claudio Aquauiuâ.*

INceſſerat Clementis VIII. animum Neapolitano ampliſſimo Archiepiſcopatui Claudium imponendi cupido, vnde illi ad propè domeſticam purpuram non admodum difficilis gradus fuiſſet. Hoc ſimul atque auditum eſt, tum eius, cuius petebatur caput, tum ſociorum, qui erant in vrbe, veluti publico in Societatis funere conſternati ſunt animi. Nullus in ea ordo fuit, quem non attingeret dolor. Itaque pro ſe quiſque obluctari, votis, ſacrificiis, ſuppliciiſque Deum ciere. Tum in quibus aliquid humanæ opis, viros principes

Digitized by Google

principes adire, atque obteſtari, ad Clementem, quem Claudij repulſa in ſententia obfirmauerat allegare, vt prudentiſſimum Principem de iuſtiſſima Claudij, ac Societatis cauſſa docerent. Et hæc quidem foris apud amicos quærebantur præſidia Domi verò qui per ætatem, aut ſtudia attinebantur, diuinam iram (ſic enim interpretabantur illam Pontificis voluntatem) ſolemnibus artibus auertere,ac Societati pacem auitámque modeſtiam ſartam, tectam impetrare conabantur. Tum primò Claudium, quem per incredibilem, quæ in illo fuit, animi magnitudinem, nulla vmquam fortunæ fregerat iniquitas, ſocij pauidum ac mœſtum videre. Sed exorato tandem Deo alia Pontifici mens eſt iniecta. Quod effusè lactantibus ſociis vniuerſis Claudius publica ipſe concione ſibi gaudens gratulatus eſt, maximi omnium quæ ad eam diem plurima ſuſtinuerat, certaminis victor.

VII. *De Jacobo Lainio.*

LOngè minori contentione grauius admodum periculum declinauit Lainius,vetus huius belli miles,nec vnius pugnare victor. Primùm enim Labacenſis infulas, quibus inclyta ſapientiæ fama illum tantum non exornârat, conſtanti humilitate vitauit. Deinde purpuræ à Paulo IV. obfirmatiſſimi animi Pontifice deſtinatus, pauido Ignatio, qui Pontificis ingenium nôſſet, nouo ambitus genere Cardinales adeundo, atque prenſando, precibúſque acriter apud Deum agendo, euaſit incolumis, ad extremum virtute ac ſapientiâ, ipſo inſuper honorum contemptu clariſſimus Pontificatu Maximo, à XII. Patribus dignus habitus, intra comitiorum conclauia per ſpeciem conſultandi aduocatur. Sed ſuſpectam ex præteritis periculis humilitatem, ſtatim fauoris aura perculit, itaque ex illo comitio, tamquam ex aliquâ tempeſtate feſtinus ſe ſe eiecit, atque conſpiratorum Patrum ſtudia & conatus præproperâ fugâ debilitauit. Dignus profectò, qui primus ab Ignatio tam illuſtri modeſtiæ magiſterio Societatem temperaret vniuerſam.

VIII. *De Societate vniuersâ.*

NOn eſt igitur, quod per ſingulorum decora eam laudem deducam, quam vniuerſæ Reipublicæ communem habemus. Prima enim Societas ſuas leges ſolemni auctoramento profeſſos,non modò ad honorum ambitum fugiendum, eorumque repulſam; ſed ad

ad ambientium peragendum indicium gemini voti religione interpoſitâ obſtrinxit. Scio religioſis quibuſdam familiis moris huius placuiſſe imitationem, ſed vni confirmatis iam moribus fruſtrà tentatam, aliis inter condendum ceſsiſſe feliciùs; integrâ Societatis laude, quæ rigidam illam virtutis formam priſtinæ redditam ſeueritati à ſuis amari voluit, occluſis ad excubantem in viciniâ virtutis ambitionem diuerticulis, vt id faciliùs facere condiſcerent. Saluberrimum hoc profectò fuiſſe conſilium conſequuta tempora docuerunt; quum enim viris ſiue à generis claritate, ſiue à ſapientiæ, ac virtutis laude præſtantiſsimis (abſit verbo inuidia) abundet Societas, res ſanè pleniſsima ſemper erit admirabilitatis illorum nullum limina potentiorum terere aut dignitatum aucupandarum gratiâ, ſed in priuatæ vitæ amore ita perſtare omnes rigidos, vt plerique æmuli contumaciam interpretentur. Felix enimuerò contumacia, quâ contra blandum ambitionis malum, atque pellacem honorum ambitionem obarmamur: placet hic cruda quædam obluctandi obſtinatio, nullo Principum quorumcumque reſpectu, quorum gratiam atteri quàm diſciplinam hac ex parte molliri præſtat. Tot igitur habeo honorum fugâ glorioſos, quot illis dignos educat Societas, cuius cognita conſtantia ineluctabilis, pacem pleriſque omnibus, & ſine prælio victoriæ contulit tranquillitatem.

IX. *De Aloyſio Gonzaga.*

QVâ vt perfrueretur Aloyſius Gonzaga, Ferranti Patri ad honores ſacros eum excitanti; vt, quoniam ſanctiorem neſcio quam vitam meditabatur, eam iniret rationem, in quâ Carolus Borromæus tum maximè, aliique virtutibus florerent; ideo reſpondit ſe tot religioſis familiis ſanctitate, atque antiquitate præſtantibus Societatem prætuliſſe, quòd minimus in illâ ſibi agenti, ab honoribus, ac dignitatibus futurus eſſet timor. Itaque Chriſtianæ humilitatis in ſinu ſe longè faciliùs quieturum.

X. *De Franciſco Villanouano.*

SEd quam cum honoribus compoſitam vidimus ſociorum humilitatem, reliquis etiam ſuis artibus excellentem proſequamur, & quoniam latens religioſarum familiarum peſtis, veteris cuiuſque conditionis aut pudor, aut faſtus eſſe conſueuit, modeſtiam vtrique

opponamus: faciliùs diſſimulamus nobilitatem, quàm humilitatem profiteamur; ſed vicit quæcumque illa ſit difficultas, quam maximam plerique omnes experiuntur, Franciſcus Villanoua dignus, quem virtutis ergò laudaret Ignatius. Regebat Placentiæ Collegium, quúmque Epiſcopus ædes, quæ tam maximè attollebantur, inſpectum veniſſet, atque aquæ defectu, quæ parcè fabris ſubminiſtraretur, parum vrgeri opus doleret, quæſiuit de Rectore, an non agaſonem haberet, qui aſello affatim conueheret. Opportunè, inquit Rector, ac prorſus in tempore patrio è pago aduenit Martinus Timon frater meus, quem huic operi deſtinabimus. Quod quum abnueret Epiſcopus, neque Martino Timoni honeſtiorem domi ſuæ locum defuturum affirmaret. At ille, inquit Rector, ad alia omnia ineptus, huic rei à naturâ factus eſt. Obſtupuit Epiſcopus generoſam hominis modeſtiam, ceſsitque poſtulatis. Itaque Rectoris Collegij Frater Martinus Timon aſellum agens præ ſe tamdiu vitam tolerauit, quouſque Franciſci fratris virtutem imitatus Deo ſe totum dicauit.

XI. *De Franciſco Borgia iterum.*

VT olim Apelles celeberrimo neſcio quo atramento imaginum, quas pinxerat, colores ita obuelabat, vt quantum floris, ac lucis decederet, tantum adderetur gratiæ, ita flos ipſe nobilitatis ſilentio diſſimulatæ longè amabilior conſpicitur; quamquam enim tacentibus, erumpit tamen, &, quaſi furto ſe prodat, plus placet. Franciſcus Borgia, cui omnes humilitatis artes notiſſimæ fuere, tantum nobilitatis, atque ampliſſimorum honorum, quos geſſerat, quantum pro Chriſto contempſerat, ita celatum habuit, vt nec ipſe de illis vmquam ſermones miſceret, nec alios libenter audiret, ac veterum titulorum compellatio illi grauiſſima accideret, & domi coquo miniſtraret, eúmque vt ſuperiorem ſuſpiceret. Vnum erat, in quo ſe olim & Ducem & Proregem fuiſſe sciri non inuitè ferebat, quum eâ commemoratione, quaſi armato ſæculari brachio (vt grauiter iocabatur) à ruſticis Parochis faciendi facultas aliquando eſſet ambienda. Non bonâ fide nobilitati Chriſtianam ſuperinduunt modeſtiam, qui vaniſſimorum adoleſcentium more, vt verſicolores veſtes videantur, togam aut crebro vulnere incidunt, aut liberiori adhuc fronte, diloricant.

XII. *De*

Digitized by Google

XII. *De Franciſco Lupio.*

SEd eſſent longè alacriores, ſi obſcurùm amarent humilitatis, ex quo Franciſci Lupij mirum quantum promicet virtus. Homo ſapiens, & dignationis præcipuæ, qui Peruanum Regnum Viſitatoris Generalis nomine in officio continuiſſet, vbi ex priuatis domeſticarum curarum, ac publicis bonorum vinculis ad Chriſti liberrimam humilitatem euolauit, vt eam magis coleret, quam ad æternos honores certiſſimam ducem ſciebat eſſe, numquam perſuaderi ſibi paſſus eſt, vt Sacerdotio vellet initiari. Fruſtrà in hoc noſtrorum hominum deſudauit induſtria, & Archiepiſcopi Limani ſe commouit auctoritas; quum enim cogendus non videretur, vt ſibi humili eſſe liceret, ipſâ peruicit humilitate. Et rarenter admodum illa cogitur, niſi tacito gloriolæ corrupta priùs fuerit lenocinio.

XIII. *De Nonnio Barreto.*

IErat fortè Nonnius Barretus, iam Æthiopiæ Patriarcha, dum nauigationem Indicam expectat Vlyſippone, ad expiandum Æthiopicum mancipium, vno tantùm de ſociis comite. Vidit prætereuntem Ludouicus Luſitaniæ Princeps, atque aulicum miſit, qui ponè ſequens, quò ſe conferret Patriarcha, exploratè renunciaret. Vbi audiuit Æthiopici mancipij gurguſtio ſucceſſiſſe, hominique aures dare, ac blandiri; enimuerò in ampliſſimâ Patriarchatus dignitate modeſtiam ſuſpiciens, inſterni illico mulam; & Nobiles aulicos Patriarchæ accedere, atque domum honorificè deducere iuſſit. Verùm peruicit Nonnij modeſtia affirmantis nullo ampliſsimæ dignitatis dedecore ire ſe peditem, Chriſti Domini, atque Apoſtolorum exemplo. Porrò quàm ex animo nihil ſcenæ ſeruiens, rem ageret humilitatis, tota eius vita teſtis fuit. Patriarchatu enim, quo ſummi Pontificis adactus imperio ſe ornari permiſerat, abdicare ſe non ſemel voluit. Et quoniam, vt ſibi fas eſſet, non tenuit, ad exactiſsimæ modeſtiæ normam ſeſe totum compoſuit. Itaque & veſtes ſuis ipſe manibus conſuit, & peregrinis pedes de genu abluit, & ſocietatis Præſidibus, qui ſecundus à Chriſti Vicario eſſet, honorem habuit, quaſi vnus de ſociorum grege, demum toto oris, ac corporis habitu eam demiſsionem animi, modeſtiámque prætulit, quam Æthiopia non meruit.

XIV. *De Andrea Ouiedo.*

SEquere & tu magne Ouiede, ac Patriarchæ tu veſtigiis inſiſte; vt cuius adiutor Hieropolitanus priùs Antiſtes, & deinde in Æthiopicâ procuratione ſucceſſor extitiſti, virtutem repræſentes. Hic eſt, qui infularum dignitatem detrito palliolo abſcondere, ægros adire, & ſolari, adeunti turbæ aures patientiſſimas dare, hoſpitibus pedes abluere, in eámque rem aquam è publico fonte humeris ſubuectare, glorioſum ducebat; pauperum verò more modóque Henrici Cardinalis Eboracenſis diœceſim obire, vt Chriſmatis ſacramento populos confirmaret; id verò ſupra omnem ſplendorem accipiebat. Monentibus etiam retinendam eſſe perſonæ, quam gereret dignitatem, generosè reſpondit. Huiuſmodi pompa nimiùm tam eſſe prolapſam Apoſtolicorum temporum diſciplinam, hominum illorum vitio, qui quum ſe magnificè circumſpiciunt, ouibus nequaquam ſatis proſpiciunt.

XV. *De Alphonſo Barzana.*

TVnc maximè Chriſtiana emicat demiſſio, ſi cum Dæmonis impotentiſſimâ componitur ſuperbiâ, quod in Alphonſo Barzana factum videmus; cogitante enim illo aliquando, quánam potiſſimum ratione modóque quamplurimos barbarorum ad Chriſti ouile pelliceret (& erat vir in hoc toto prædicationis negotio intelligentiſsimus) ecce tibi cubiculum horrendo circumdatus ſpectro Satanas irrumpit, perpetuam ab eo acceptam ignominiam terribili fremitu gemens, vindictam ac malum interminans. Sed vaniſsimi hoſtis minas inſuper habens Barzana, atque eius iugulum petens aſſurgit, & ſede, inquit; me enim, quippe multis nominibus nequiorem, coram te ſtare par eſt. Quàm mox ex Alphonſi cubiculo totius ſuperbiæ parens abiit, exceſsit, erupit? Tanti eſt hoſtem nôſſe, & in eum legitimis armis decertare.

XVI. *De Matthæo Riccio.*

SOlemne Matthæo Riccio fuit officioſis Sinenſium Magiſtratuum ſalutationibus, ac grauiſsimis de fide ac religione quæſtionibus imbutas aures, poſtremo cuique è Neophytorum plebe patientes, recentéſque afferre, atque per otium dare. Imò quo quis tenuior acceſſiſſet, eò ille prolixiùs atque hilariùs confabulabatur,

Digitized by Google

batur, vt ſi qua elationis fuligo adhæſiſſet imprudenti, colloquentium humilitate tergeretur.

XVII. *De Fabio de Fabijs.*

DVo è multis, quæ nobis Fabius reliquit exempla non adumbratæ, ſed expreſſæ hîc ego adferam humilitatis. Præerat Vicarius Præpoſitus Romanæ Profeſſorum domui, quæ maximè ex omnibus Prouinciis aduenientibus hoſpitibus celebratur. Excipiebat omnes Fabius non modò humaniſſimè, verùm etiam in eam modeſtiam compoſitus, vt qui puſillo corpore, & ſpecie minùs eſſet liberali, pro domeſtici operis adiutore habitus ocreas & viatorias penulas vti detergeret, ac curaret non ſemel rogatus libentiſſimè eam operam hoſpitibus nauaret, qui de viri nobilitate, ac dignitate moniti veniam exinde peterent tacitâ cum admiratione virtutis. Idem tironibus ad D. Andreæ in Quirinali magiſter Clementem VIII. domeſticos in horros quondam humaniſſimè diuertentem ſingulari quadam modeſtiâ quùm excepiſſet, atque ſedenti adeſſet, interrogatus, an adhuc eſſet in Societate Fabius de Fabiis, qui adoleſcens olim ſibi cognitus eum iniiſſet (neque enim poſt tantum æui, ac curarum eum agnouerat Pontifex) breuiſſimè reſpondit, eum ſupereſſe. Vbinam degeret, rogante rurſum Pontifice, Romæ dixit, ac demum non ante ſe indicauit, quàm quadam interrogationum indagine coactus vlteriùs tergiuerſari non potuit. Si vtrumque inuicem comparemus, quum Principibus innoteſcere tantis ematur laboribus, oblatam occaſionem tam conſtanter repudiâſſe, næ ego inter virtutum admiranda iure optimo reponam. Aulæ fulgor domeſticis quamquam modeſtiæ tenebris aſſuetos oculos molliter ferit, ac miris illecebris capit.

XVIII. *De Balthaſſare Aluaro.*

ABſolutiſſimæ virtutis virum nominaui, cuius vita omnis artis inſtar ſe ad virtutem fingentibus eſſe poſſit. Renuntiatus Toletanæ Prouinciæ Præpoſitus, vbi Toletum attigit, Franciſcum Stratam, alióſque primæuæ Societatis Patres ætate ac meritis graues ſingillatim adiit, eorúmque pedibus aduolutus, ac manum exoſculatus, eorum cùm precibus, tum prudentiæ plurimum fidere, conſiliiſque Prouinciam adminiſtraturum edixit.

XIX. *De Chriſtophoro Gillio.*

VT nulla expeditior ad diuinarum contemplationum faſtigium via ſit, quàm per ima humilitatis gradi, ita quo quis de ſuo ſublimiora intuetur, eo ſe magis abiicere ipſo luminis repercuſſu conſueuit. Ea propter haud equidem admiror Gillium, qui de Dei naturâ acutiſſima ſcripta reliquit, quum maximè doceret vili veſte, ac qualis mendicum deceret, indutum, pauperum viliſſimo cum grege acceptâ ſtipe ad oſtium conſediſſe, ac ſordes inter illas comediſſe. Ita profligatâ ſuperbiâ, quæ quamquam leuiſſima ſit, onerat nihilominus animum, ſuâque deprimit elatione, liberiori volatu diuina permeabat.

XX. *De Bernardo Colnago.*

PLurima ſunt, quæ procul æſtimantibus ardua, fortiter audentes nec difficillima experimur, & magnas inde referimus vtilitates. Colnagus Neapoli Theologiam magnâ celebritate profitebatur, magnúmque aliquid ad deiiciendam opprimendámque omnem animi elationem iamdudum meditabatur. Stat ſententia vires experiri, atque audere. Itaque ad Rectorem adit, rogátque bonâ illius veniâ ſibi liceat ſine pallio, obſoletâ in tunicâ, malè petaſatum, ciſtaque onuſtum per vrbem otioſè obambulare. Annuente poſtulatis Rectore, quamquam obſtreperet ſuperbia, ſtrenuè tamen egreditur, deiectíſque oculis celeberrimas vrbis vias inter puerorum ſibilos, amicorúmque, quos plurimos obuios habuit, ancipitem admirationem, ac dubia iudicia colloquentium, quum alij mente motâ inſanire, alij ſceleris alicuius pœnas dare ſuſpicarentur, pauci omnino ſagaci coniectura vera dicerent, ſui victor egregius lento, ac ſuſpenſo peragrat gradu, ac humilitati præclarè operatus, domum reuertit. Incredibile dictu eſt, quantum exinde profecerit Colnagus, etſi, quid ego incredibilem illius virtutum altitudinem miror, qui tam profunda modeſtiæ iecit fundamenta?

XXI. *De Franciſco Corduba.*

NOn eſt neceſſe domo pedem efferre pérque vrbis fora demiſſionis occaſionem quærere, naſcitur plerumque domi magnarum virtutum materia; modò artifex illarum ingenium non deſit, quo profectò amor numquam caruit. Teſtis hîc mihi locupletiſſimus erit Franciſcus Corduba ſummo loco apud Magnates Hiſpanos natus

natus adoleſcens, ingenij ac nobilitatis commendatione Salmanticenſis olim Academiæ Rector, dein validioris pietatis inſtinctu ſpretis honorum illecebris, Societatis alumnus humilitatis laudatiſſimæ. Ingenium enim indolémque magnam ſtudio diſſimulans, contemni cœpit à condiſcipulo adoleſcente, qui hominis abuſus facilitate, illum ſibi ludos faceret, atque in omni congreſſu acutè ſalſéque dictis inceſſeret, poterat huius importunitatem vitare Franciſcus, ac in magno condiſcipulorum numero, aliis vti familiariùs; maluit tamen creſcendi occaſionem non amittere, adeóque cum illo ſæpiùs colloqui, in eius conſuetudinem dare, ac quantum religioſa fert pauperies, donis proſequi, omníque humanitatis ſignificatione ſtudioſiſſimè colere. Quæ cùm Ouiedo eius magiſtro haud clam eſſent, ab eo rogatus Franciſcus, cur hominem ſibi aliiſque permoleſtum coleret, paucis reſpondit. Nimirum, quia hic omnium domeſticorum vnus me optimè nouit, ac pro meritis accipit. Scio de eodem Franciſco pro magno memorari veruecem in humeros ſuſtuliſſe, ac publica via ad Collegium geſtaſſe, ſed quanto minori pompâ. Superiora peragebantur, tantò ea ſolidioris ſunt humilitatis, cuius flores, ac poma ſpectantium ſæpè oculi, ſæpiùs plaudentium aura quantumuis leuis adurit.

XXII. *De Bernardino Piccino.*

LAtere amat humilitas, & latebris abdita libentiùs creſcit, cæteráſque virtutes, quarum eſt nutrix, in vmbra educat, creſcit quidem & in ſole, ſed noſtratium arborum inſtar non quærit; ſatis illi lucet Deus, ſatis charitas fouet. Hæc Piccinum virum tota Sicilia ſcientiâ, ac virtute celebrem impulit, vt quum patria in terra magnus ab omnibus haberetur, latebras ſibi opportunas apud exteros quæreret. Exorato ergo per litteras Claudio Aquauiua Societatis Præpoſito Generali, in Italiam migrat, ac Tiburi paucis edocendis pueris omnibus ignotus addicitur, in eóque tam humili opere ſupremum diem claudit. Conſequuta eſt mortuum, quam viuens fugerat gloria, laudatúſque eſt publicè in Collegio Romano, in quod curationis cauſſa tranſlatus obierat, rarò apud nos honore, ac non niſi ſummis viris delato. Idem euocatus olim, vt ægro manus imponeret, noctem integram repetitis ſæpiùs flagris, quæ humilimâ prece intermittebat, ſe dirum immodum concîdit, vt quicquid illud erat gloriolæ, eâ caſtigatione deleret.

XXIII. *De*

Digitized by Google

XXIII. *De Antonio Ortunio.*

QVi humi mori voluerint, quando pluribus communis laus eſt, omittantur ſanè; Ortunius, qui aliquid adhuc humiliùs deſignauit, non debet omitti. Quantâ enim precum vi apud Rectorem Complutenſis Collegij egit, vt cubiculum, in quo decumbebat, illato fimo ſterni pateretur, ſéque in illo deponi iuberet? non aliud ſibi cubile deberi, hominem quippe maximorum ſibi criminum conſcium in fimo mori par eſſe. Hæc ex animi ſui ſententiâ, quâ maximè loquimur morituri, dicebat adoleſcens vitæ integer ac maximarum virtutum laudibus ornatiſſimus. Audierat, opinor, Ignatio parenti votum fuiſſe, vt cadauer ſuum abiiceretur in fimum, aut cloacas, & quia poſt mortem nulla eſt humilitatis reuerentia, ſuum ipſe in tuto, adhuc viuens volebat collocare.

XXIV. *De Joanne Baptiſta Carminata.*

QVod de Carminata iam nunc dicam, vt ſapientium plauſum, atque admirationem ferat, quis ille fuerit, legentium ſcire hîc intererit. Is ergo adoleſcens vix adhuc coalitæ Societati nomen quum dediſſet, ad octogeſimam tertiam ætatem, vitam omnem aut concionibus Italiam obeundo, aut Collegia, & Prouincias regendo traduxit, tantâ olim eloquentiæ famâ, vt & adoleſcens XXVI. annum agens, primus Romæ in templo Profeſſorum *Cineralibus* dixerit ad concionem, & Italiâ tota planè dominabatur in ſuggeſtu. Ad hæc ingens animorum tractandorum ſcientia, ingens cum Deo per aſſiduas preces diuinorúmque meditationes, & virtus ſeuerioris diſciplinæ ad extremum vſque vitæ retinentiſſima, tantum illi domi foríſque conciliauerat auctoritatis, vt communem veluti parentem Panormitani colerent. Vir igitur tantus, quum debilitatis viribus, exhauſtóque corpuſculo paucos ſibi vitæ dies ſupereſſe intelligeret, ac ſanctimoniæ famam vereretur, eam vel poſt fata opprimere tentauit. Paucis antequam obiret diebus ad Superiorem adit, obſignatúmque libellum tradit, rogans ante obitum ſuum, qui fatiſcente iam corpore non longè abeſſet, ne reſignaret, quæ in illo ſcripta eſſent, ſciri operæ pretium ſibi videri, nec ita multò pòſt moritur Carminata. Præpoſitus, qui libellum clam omnibus habuerat, aduocatis grauiſſimo quoque Patrum, præfatus, quæ ſibi dixiſſet Carminata, libellum reſignat, minimè dubius arcanum aliquod magnum

diuinitus

Digitized by Google

diuinitùs ab homine acceptum, quod ipſe modeſtiæ ſuæ parcens prodere noluiſſet, eo chirographo contineri. Verùm longè alius erat libellus; etenim puerilis leuitatis, quâ ſemel iterúmque tiro adhuc Societate abierat, grauiſſima accuſatio; tum ingenua eius belli confeſſio, quâ ſe quamquam tam grandis æui, ac laboribus perpetuò exercitum maximis ac demum acerbiſſimis morborum cruciamentis penè confectum peti ſentiebat, diabolo ad libidinem faces ſubdente, quas languens natura reſtinxerat. Itaque ſe omnibus magnopere auctorem eſſe numquam arma ponendi, ne dum in cauti pacem domi ſe compoſuiſſe credunt, improuiſo bello, ſuâ ipſi falſi opinione capiantur. Hæc illius libelli ſumma. Quæ vbi perlecta ſunt, ſtupore defixi, qui aderant, ſolidam hominis admirari humilitatem; cui tamen minùs è ſententiâ res cecidit. hæc enim, quæ ille ad obſcurandam ſui nominis famam exarauerat, magnum famæ fuere incrementum; vulgatúmque eſt ab eo, qui arcana vitæ omnia nouiſſimâ exceperat confeſſione Carminatæ in omni eo bello, de quo maximè querebatur, nihil vmquam triſtius, quod doleret, accidiſſe; quæque lilia naſcentem exceperant, intaminata morienti ſuperfuiſſe. Quare quum nihil homini famâ integritatis carius ſit, viriſque ſanctis eius poſt mortem tuendæ curam fuiſſe prodant annales; quo humilitatem vlteriùs promoueam, ego quidem vix habeo; nam ſi qua ſublimiora ſunt, ea quum ſolo Deo teſte peragantur, oculóſque & conſcientiam noſtram fugiant, mihi, qui coniecturis vti nolim, tradenda non ſunt.

XXV. *De Thoma, & Gaſpare Sanctijs.*

ITa plerumque non quidem naturâ, ſed gratiâ comparatum videmus eſſe, vt qui religioſis in familiis doctiſſimi ſunt, iidem humilitate etiam ſint præſtantiſſimi; quod duobus Sanctiis vſu venit. Thomas enim, quem vt conſcientiæ arbitrum orbis admiratur, dum Theologos audiret, neſcio quam leuiſſimam culpam apud Rectorem quùm excuſâſſet, tanta mox huius facti eum pœnitentia cepit, vt datis ad Prouincialem litteris, in quibus ſe reum peragebat, ac vehementiſſimè incuſabat, redigi in ordinem, atque iterum cum tyronibus exerceri poſtulauerit, &, quæ tunc erat diſciplina, tandem impetrauerit; quam exercitationem ſibi adeò profuiſſe dicebat, vt vnoquoque triennio eò reuerti vellet. At Gaſpar poſtquam XXIX. annis pueros humaniores litteras docuiſſet, ad diuinas

alia omnia cogitans, maiorum imperio curas ſtudiúmque transferre iuſſus, quos in illis progreſſus habuerit, teſtes habemus, in pleroſque ſacros libros eruditos, & politiſſimos eius commentarios; quos ille tamen adeò deſpiciebat, vt quùm Mantuæ Carpentanorum diem ſuum obiret, ſe reliqua inter, libentiſſimè diceret mori, ne ampliſſimo Collegio, quod Philippus magnificentiſſimè veluti bonarum omnium litterarum aſylum in ipsâ Regiâ aperuiſſet, ipſe ſuâ inſcitiâ, & altâ rerum omnium ignorantiâ fraudi eſſet, ac famam noménque detereret. At ille plus hac ſuâ tantâ modeſtiâ profuit; faciliùs enim inuenias, qui eius ſcientiam æquent, quàm qui humilitatem teneant.

XXVI. *De Petro Cottono.*

COncionaturum per Cineralium dies ampliſſimo in templo Aquis Sextiis inuidorum malignitas à ſuggeſtu excluſit, itaque à moderatoribus ad ruſticam neſcio cuius pagi turbam concionari per eos dies iuſſus eſt; hanc ille tam luculentam iniuriam ſummâ hilaritate, atque modeſtiâ diſſimulauit, dixítque in illo pago ter in die. Sed hæc locanda erant fundamenta illius celebritatis, quâ in aulâ Henrici Magni, totáque Gallia deinde auditus eſt, ne animus eo, vt ita loquar, gloriæ, turbine concuti poſſet. Et fecit operæpretium; nam Henricum Arelatenſes primùm infulas, mox purpuram, quam, ſi peteret, conceſſurum Pontificem, non dubitabat, illi deſtinantem, tot per ſe, pérque Ludouicum Richeomum, virum Regi carum, & ſibi amiciſſimum, rationibus, támque validis oppugnauit; vt demum euicerit, vt rem totam abiiceret, neque de illâ ampliùs cogitaret. Qui in leuioribus non præludunt, facile vulnerantur.

XXVII. *De Bernardino Realino.*

NIhil eſt in toto humilitatis negotio ipsâ ſanctimoniæ famâ formidoloſius, quam viri magni opere maximo fugerunt. Realinum Sacerdos externus ſanctum coram quondam appellauit; ad eam vocem, ac ſi telo ictus fuiſſet, humi ſe illico abiecit, ac fronte validè ſolum feriens: Bernardinús-ne ſanctus eſt? Ita ne? Bernardinus? cui ſuſtinendo, atque conſeruando ſola par eſt infinita illa magni Dei miſericordia? Siccine

ſanctus

ſanctus is eſt? His dictis inſalutato hoſpite in interiora domus ſe recepit.

XXVIII. *De Simone Bucerio, & Alphonſo Roderico.*

NVmquam magis ſe produnt familiares virtutes, quàm quùm morimur. Itaque modeſtiſſimos eſſe homines, quos nominaui, neceſſe eſt; nam Bucerius adeò ſe nihili faciebat, vt iuris aliquid in extremâ valetudine ſumere nollet, quaſi eâ curatione eſſet indignus: vt verò domeſticos, qui aderant morienti, monitis ad virtutum ſtudia excitare vellet, nemo ab eo potuit obtinere; quamquam enim ab omnibus ob excellentes animi virtutes ſuſpiceretur; ipſe tamen modeſtiæ ac demiſsionis retinentiſsimus, ac ſui ordinis memor, coram Sacerdotibus loqui auſus non eſt. Hic tacendo ſe prodidit; Alphonſus breuiſsimo dicto, Rogatus paulò ante, quàm moreretur, Quid ſentiret? Ego verò multum amoris proprij, reſpondit. Et tamen abundabat tum maximè indulgentis Dei donis, ac cœleſtem veluti libabat voluptatem. Sed mala gloriolæ beſtiola etiam morituros circumuolat, ab eáque plus viris magnis, quàm ab ipſis Tartari laruis cenſeo eſſe timendum.

XXIX. *De Franciſco Abbato.*

EXtremam vitæ clauſulam in modeſtiæ ſinu hos impoſuiſſe vidimus; iam ſe offert Abbatus, qui ab eâdem inchoatam conſtantiſſimè decucurrit, ſed illa maximè memoranda vox, quâ Iacobum Lainium expugnauit, vt ſe ſocios inter adlegeret. Age, inquit, & me tuis accenſe; ego, dum vires erunt, vobis ſtrenuè ſeruitutem ſeruiam, vt verò ſenio iam fractus, & domi inutilis ero, tum vos me domo eiicite; non enim vt in ſenectutem prouideam, ſed vt Chriſto ſeruiam, te rogo; magnum mihi laborum præmium eſt Dei ſeruis ſeruire.

XXX. *De Joanne Baptiſta Piſcatore.*

GEnus eſt apud nos domeſticæ breuiſsimæ declamationis, quâ adoleſcentes, quáque hebdomada exercentur ſub magiſtro, qui errantes publicè admonet. Is erat Neapoli Andreas Viuus quum illud Collegium Ioannes Baptiſta Rector obtineret. Ergo cum

Viuo conuenit, vt ſe repentè dicere iuberet, quaſi vnum de adoleſcentium grege; paruitque imperio admirabili modeſtiâ, & ſemi-Hiſpanicè inſuper loquutus, riſum adoleſcentibus propemodum excuſſit. ſtetitque aperto capite monita expectans à Viuo. His artibus vir magnus dum ſe deprimit, nihil ille de imperij auctoritate deperdidit, quæ tum maximè conſtat, quùm de virtute ac ſanctimoniâ creſcit opinio.

XXXI. *De Sebaſtiano Barradio.*

TAntus ſapientiâ, & famâ quum eſſet Barradius, enimuerò ſe nihil facere, ac ſi fruges tantùm conſumeret, egregiè didicerat, omnémque honoris vmbram diligentiſſimè vitare. Dixerat iam ſenex ad concionem in templo longè à domo, ad quam vt feſſus ætate, ac labore mulâ reueheretur, ſategerant humaniſſimè illius curatores. Et quamquam humanitate illâ vti noluiſſet, eâ tamen tanquam ſibi debitâ ſe vel leuiter delectatum ægerrimè deinde tulit, inuentúſque eſt poſt cœnam, quùm ſolus ageret in cœnaculo, caput ad lapidea menſarum fulcra allidere, multo cum gemitu hæc increpantem. Tu ne inſtratâ mulâ vehereris? Tu ne? Pudet iam me eorum, qui curribus ſublimes vehi volunt, quaſi hoc dignitatis interſit, quæ Chriſtum crucifixum prædicantibus demiſſionis artibus conciliatur.

XXXII. *Dè Franciſco Suario.*

SEd pluribus, & adhuc longè illuſtrioribus ſilentio prætermiſſis, magni Suarij dicto res tota eſt obſignanda. Rogatus olim ab amico, quemnam Deo ob beneficiorum magnitudinem obſtrictum magis cenſeret, Philippúm-ne Regem, cui tot, & tam amplas in regiones imperium dediſſet; an ſe, cui ſapientiæ Chriſtianæ regnum tribuiſſe videbatur; deiectis humi oculis, nec dubiè eâ interrogatione offenſus: Ego verò, inquit, eum arbitror accepiſſe à Deo plura, cui Deus & ſui cognitionem ampliorem, & maiorem animi modeſtiam indulſit. Hoc ego dictum ſapientiæ alumnis omnibus vellem eſſe familiare.

CAPVT

Digitized by Google

Capvt XI.

De opum contemptu, ac paupertate.

Pavperiem, quam pauciſſimi agnouerunt antiquorum, antequam eam Chriſtus adamaret, pauciores adhuc coluerunt; adeò multi hodie profitentur, & plerique etiam ſedulò ſequuntur, vt mirum ſit, infinitæ hominum multitudini perſuaderi potuiſſe non modò diuitiarum contemptum, ſed rerum omnium ſupremam egeſtatem ac nuditatem. Rurſum mirabile illud videri æquum eſt contemplantibus, quantâ numinis prouidentiâ, vix vmquam egeant, quibus egere votum eſt, nimirum quùm deſideria etiam infra naturæ deſiderium ſint, illis ipſa egeſtas in abundantiam vertit. Quamquam præſentem numinis opem illi experiantur magis, qui humanâ maximè carent, quo in genere tam multa in annalibus legimus, vt ſi congerere in vnum alicui animus ſit, is volumen daturus videatur. Sed nos ea, quæ egregia edita ſunt documenta, recenſenda ſuſcepimus. Et quidem hac noſtrâ ætate, quæ omni virtutum laude vſque ad inuidiam antiquorum floruit, in pleriſque is fuit paupertatis amor, vt omnium diuitias amantium vicerint cupiditatem. Res mira, tot inueniri homines genere, atque eruditione clariſſimos, quibus conſtans ea nihil habendi voluntas per omnem vitam, nullis incommodis, aut rerum anguſtiis fracta perſeueret, quorum ingens theſaurus extra latronum iniurias omnes, in nihilo repoſitus ſit: quorum quum animus ingentiſſimus ſit, minima ſit etiam res, neque enim quiſquam rem domi anguſtam amabit, cuius mens & cupiditatum anguſtias non euaſerit: nec ſponte pauperiem pati poterit, qui diues ſpe non fuerit: nec nuditatem rerum omnium humanarum amplecti, qui animum virtutibus non habeat exornatum. Hac ingrediendum eſt ad Regna graſſantibus, hoc pretio ſtellas emimus, commutatione lucroſiſſimâ lata lex eſt, nullo cuiuſquam priuilegio, vt nemo niſi hac duce cælum ingrediatur. Amanda omnibus eſt, qui diuitias amant meliores, atque vt amor ipſe ſufficiat; felicius eſt fuiſſe aſſequutum, quoniam tota eminet in ſpem, quâ interprete rerum caducarum oblitos Deo feliciſſimè adiungit.

I. *De Petro Garza Peruuij Præſide.*

ANtequam interiora paupertatis dicere incipio,leuiora quidem præ illis, ſed paucis tamen vſurpata præmitto. Non eſt adeò facilè ab opibus parandis, quum poſſis, abſtinere, & plerique facilius nullis, quàm mediocribus viuunt, vt flumina promptius obiecto aggere arceas,ne influant,quàm dato oſtio regas,vt moderatè fluant. Age in mediâ illâ rapiendi licentiâ, quâ tum primùm deuictis Peruuianis regnis homines vtebantur, indomitum auro Garzæ animum videamus. Miſſus à Carolo Cæſare in illas oras,vt Conſalui Pizarri, Almagri, aliorúmque tribunorum rebellione turbidam Rempublicam componeret, quamquam litteris aſſuetus,& aris addictus, tantum nihilominus prudentiâ profecit, vt receptâ claſſe, ac pleriſque centurionum, ac militum ad ſigna confluentibus, per Legatos bellum adminiſtrans, rebellium duces memorabili prælio fuſos, atque in poteſtatem redactos ſecuri percuteret, ingentíque theſauro potiretur, quo partim victoribus militibus diſtributo, partim in naues impoſito, ipſe ne vno quidem obolo ditior, eodem pallio, ſed magis attrito, in Hiſpaniam renauigauit. Confer nunc mihi cum illo Garzæ palliolo auream Pizarri caſſidem, aureas cuſpides, quibus fimbriatim pendentibus ſplendebat ſagum, aureos globulos, quibus fibulæ in modum aſtringebatur, aurea equorum frœna, auream demum illam totam ſupellectilem aliquot centenis millibus æſtimatam,quid aliud dicere poſſis,quàm ab eo iure victum tyrannum fuiſſe, qui ab auro non potuit vinci? Certè meruit præ obærati olim ſenatoris culcitrâ pallium hoc emi, quo non iners concilietur ſomnus, ſed honeſtæ animi quietis interpellatrices cupiditates procul arceantur.

II. *De Dionyſio Vaſquio, Ord. Erem.*

HAc tantâ Garzæ abſtinentiâ damnatam hominum cupiditatem grauiſſimi etiam viri, & Theologi ſuâ ætate clariſſimi configit. Hic erit Dionyſius, qui quum ſub initia Americanæ expeditionis, tam auidè à pleriſque mortalium, vt argenti aurique diuites per iniurias, cladémque populorum euaderent, in eas oras nauigari videret, eorum amentiam amarè irridebat, qui ad Tartara per procelloſa marium, & inhoſpita terrarum tanto vellent labore properare. Quaſi verò perire volentibus, quod diuitum pleriſque fieri neceſſe eſt,

eſt, inter nos, & antipodas medius non æſtuet Oceanus, quo menſi, magno laborum compendio, viam poſſint conficere.

III. *De Thoma Moro.*

FLorentiſſimæ olim fortunæ Morus, quàm verecundè illam habuerit, illius docuit in ſummâ *Cancellarij* dignitate opum contemptus & abſtinentia. Acriter enim, vt irato ac ſæuiente Principe, eius vitam omnem excutientibus hoſtibus, ac rei domeſticæ rationes odioſiſſimè inſpicientibus, vt aliquam calumniam probabiliter adornare poſſent, LX. tantùm aureis paternos cenſus auctos fuiſſe deprehenderant, magnâ vel apud hoſtes abſtinentiæ, atque modeſtiæ commendatione. Quis enim vel è plebe ſcribarum non plura comparauit? Sed hominem virtutibus omnibus egregium ſingularem eſſe par fuit, ne Regis, hoſtiúmque ſæuities auaritiâ irritaretur, vtque nullo auri colore infici poſſet fama virtutis.

IV. *De Scipione Cobellutio Cardinali.*

QVum pleno diuitiarum alueo in Principatum fortuna decurrat, quicumque illum aliquâ ratione contingunt, eius ſi non toto flumine inundantur, at multâ ſaltem aſpergine irrorantur, ac madent. Hinc illa inuicem ſe impedientium, atque extrudentium celebritas, vt proximis ac beatis eſſe liceat. Verùm nulla eſt tam infelix regio, quæ bonis exemplis aliquando non glorietur. Cobellutium longo Principum vſu, ac bonarum artium gloriâ prænobilem, ita nihilominus modeſtum purpura inuenit, vt qui plures iam annos Pauli V. ab Epiſtolis eſſet; vas tamen argenteum haberet nullum, donatúmque tunc ſibi liberè doleret, quòd illa vſurpare ampliùs non poſſet, *Argentum & aurum non eſt mihi* Sed eâdem abſtinentiâ egit in purpurâ, & mediocri atque infra dignitatis faſtigium cenſu inſtructus, & dum vita ſuperfuit, & poſt fata pauperum, ac patriæ bono præclarè vſus eſt.

V. *De Joanne Vincentio Hondondæo.*

ADuocatorum præmia & mercedes, atque iudicum ſportulas taxari ſæpiùs ob illorum cupiditatem, Reipublicæ interfuiſſe produnt annales antiquitatis. Quâ profectò legum diligentiâ carere poſſemus, ſi Hondondæo pares haberemus. Etenim quum exiguas, & curtas mercedes ſilens ac ſine querelâ reciperet, quæ liberaliori

manu

manu dabantur, ille quibuſdam reiectis ita moderabatur, vt nec dantibus, nec ſibi graues eſſent, inuicto aduersùs pecuniam animo, cuius quum præſentis violentiſſimum ſit virus, grandi profectò alexipharmaco illum munitum fuiſſe oportuit, qui potuit contemnere.

V I. *De puero Indo.*

SVpra conſuetudinem Hondondæus, ſupra ætatem etiam ingeniúmque patriæ auſus eſt puer vnus Goani alumnus ſeminarij. Iuſſi erant pueri ludentium in foro cœtibus ſe immiſcere, ac temerè deierantes officij ac religionis admonere, quod & illis per ætatem impunè liceret, nec ſine fruge fieret. Eorum vnus moleſtior ludenti erat, quàm vt vlteriùs ferre vellet, itaque *Pardaos*, genus aureæ monetæ eſt, quot manus ſemel caperet, puero offert in ſinum, abiret porrò, & moleſtum admonitionis carmen aliis occineret, omnium ipſe vnus feliciſſimè luſurus, ſi tantumdem ab omnibus auferret. Non tulit hoc puer, ſéque illius animam diuinámque gloriam quærere palàm profeſſus *Pardaos* reiecit, ne libertatem videretur vendidiſſe. Non donis emitur, quæ toto bene non venditur auro.

V I I. *De Theodoſio Brigantino Duce.*

NE obſcuris veluti inuoluta nominibus ſplendorem, quem dare conſueuit, amittat virtus, Theodoſij Brigantini Ducis clariſſimum genus efficiet, nec illis opulentiſſimæ domus fortuna officiet; quotus enim quiſque eſt ex iſtis, quos Regibus proximos videmus, qui non infra dignitatum opes ſibi eſſe doleat? Rari omnino ſunt, & ne fortè nulli ſint, Theodoſium habemus, qui, quum Philippus I I I. Rex in ipsâ Luſitaniâ petere à ſe iuberet, ſe petenti negaturum nihil, actis liberaliſſimo Regi, quanta potuit modeſtiâ, gratiis, maiores ſuos tantum à Regibus olim accepiſſe dixit, quantum deſiderare non impudens poſſet, nec deeſſe nobiles viros minùs fortunæ bonis inſtructos, in quos Rex liberalitatem eam conferret.

V I I I. *De Capuccinis primæuis.*

SAluete Euangelicæ conſules paupertatis. Vos ego ita compello, quia reuera quæ non tam hominum negligentiâ, quàm temporum vitio dilapſa erat, Franciſci renouata diſciplina, paupertatem ita coluiſtis, eámque tam arctis vinctam adſtrictámque legibus poſteritati commendaſtis, vt ea etiam nunc, niſi vbi Principum ineluctabilis

ctabilis auctoritas ædibus non adeò anguſtis habitare voluit, toto Chriſtiano orbe plaudente perſeueret. Res fuit, cui neque ipſa par eſſet admiratio, videre homines vili, attrita, & centonum inſtar conſuta tunicula, nudo pede, fune rudi incinctos, horridè cucullatos caſulas è luto, ac vimine inhabitare, diales tantùm cibos quærere, nihil ſeruare in poſterum, & cum ipſis cœli auibus, quibus neque horreum, neque penu ſit, de pauperie à Chriſto Domino laudata certare. Et vigilabat Præſidum auctoritas; nam & Franciſcus Ripantus Æſinus Generalis factus arbores, quæ poma ferunt, ætatem ferentia ſuccidi iubebat, ſi quas domi inueniſſet, & lignis è domeſtica ſylua vti vetabat, quaſi vt ad precantium, & diuina commentantium opportunitatem tantummodo creſceret ſylua, neque alios in vſus poſſet adhiberi. Et Euſebius Anconitanus eodem in magiſtratu cucurbitis, rapis, cepis, quæque alia olerum in hyemem durāt, conſeri hortos minimè patiebatur, quaſi illis perennantibus dialis vulneraretur paupertas. Hîc ego mihi imperare non poſſum, quin exclamem: Durate fortiter ô viri, & ne vſquam, aut vnquam tam diues Franciſci magni atteratur patrimonium, violenti conſurgite. Clanculum irrepit habendi amor, & cupiditas vt lateat, neceſſitatis vultus induit, ac blandiſſimè illabitur. Vt ſemel intrauit, proiecta larua ſeſe defendit impudenter.

IX. *De Prædicatoribus Mexicanis.*

EAdem propemodum lege ſui Ordinis in America fundamenta iecere viri virtute præſtantes ex Ordine Prædicatorum. In illa tanta habendi licentia, quum latiſſimæ, atque vberrimæ regiones à victoribus diſtribuerentur, & deuicti orbis particulas quiſque inuaderet, populóſque integros in ſeruitutem acciperet, oblatus eſt Patribus lacus Zampangus, & circumiecti aliquot populi. Et quamuis lacus inuitaret opportunitas, piſcoſiſſimum ſiquidem eſſe tradunt, & populorum ſeruitus id loci, ac temporis inſolens non eſſet, generosè tamen abſtinuerunt, ſatius rati emendicata ſtipe vitam traducere, quàm paupertati, quocumque prætextu incommodare. Sic commodiſſimè ſeritur Euangelium, cuius fructum qui quæſtum eſſe arbitrantur, videant, ne laborioſiſsimè factam ſementem, diuitiarum comites otium, ac luxus perdant.

X. *De Thoma Caëtano, Cardinali.*

HVic ne Senatoria quidem dignitas eius, quam ſemper diligentiſſimè coluerat, tenuitatis amorem excuſſit, aut curam. Ita

vixit, vt non niſi virtutis ac ſcientiæ magnitudine Principem agnoſceres; ita ſepeliri voluit, vt ſuo in tumulo viueret paupertas, modico ſcilicet, aut potiùs nullo ad limen Eccleſiæ ſanctæ Mariæ ſupra Mineruam humi depreſſo, ac ſimplici lapide iniecto, in quo nihil vltra nomen, ac dignitatem legimus; nec ſanè viri magni pluribus dici opus habent, cùm ipſi ſibi elogium ſint; & miſera profectò virtus illa eſt, quæ ſepulchrali inſcriptione opus habet, vt perennet.

X I. *De Joanne Aula.*

IVngere factis dicta hic doctus fuit. Itaque quum attritâ tunicâ, & palliolo antiquiſſimo vteretur, hócque à Gaſpare Aualo Archiepiſcopo Granatenſi ſubductum dormienti fuiſſet nouo ſubſtituto; illam conſimili arte matrona nobilis abſtuliſſet, vtramque precibus recuperauit, negans ſe nouâ in veſte progreſſurum. Idem cum Ludouico Granatenſi de paupertate diſputans, quum ille adamatam tantopere à Franciſco Aſſiſinate diceret, eâ gratiâ, quòd plurimorum grauiſſimorúmque malorum materiam ſubtraheret, animóſque ad contemplationem rerum diuinarum expediret; laudatâ hominis ſententiâ, addidit tamen videri ſibi Franciſcum imitationem Chriſti Domini ſequutum; quæ ratio homines, quamquam diuitiis optimè vti norint ad voluntariam adigit paupertatem. Quis enim vnquam melius illis vtatur, quàm feciſſet Chriſtus ipſe? qui tamen non diuitibus, ſed pauperibus præuit exemplo.

X I I. *De Caietano Thienæo, Theatinorum Fund.*

ORdiamur ab altero eius familiæ Principe, quæ pauperiem ſibi nec immeritò putat eſſe glorioſiſſimam. Poſitis in vrbe Venetiarum noui Ordinis principiis, quæ reiectis in Deum curis belliſſimè ſe dederant, iubetur à Caraffa Thienæus Neapolim proficiſci, atque in eâ nouam ſtirpem pangere. Rapuit ad ſe animos ciuium, ac Principum Thienæi virtus, quem quum egentiſſimum rerum omnium videret oppidi comes, & virtutem hominis ſuſpiceret, cenſus & fundos, quibus recentem familiam aleret, liberaliſſimè obtulit. Renuentem, atque obiicientem bellè ſibi in eâ, quam profitebatur, rerum omnium nuditate rem Venetiis proceſſiſſe, monebat comes, non eadem omnium locorum eſſe ingenia; ad quæ ſucclamans Thienæus, At ego, inquit, alterum Neapolitanæ vrbis, Venetiarum alterum Ducem eſſe neſciebam. Verùm quum obtrudendi, quæ non

accipieban

Digitized by Google

accipiebantur, nullum finem faceret comes: veritus Thienæus, ne contentio illa paupertatis luminibus officeret; eâ, quæ conſecuta eſt, die, ſummo manè quos ſecum habebat ſocios, cum ſuis talaribus, ac precum breuiario, domo, quam idem commodauerat comes, exire iuſsit, clauéſque remiſit multâ cum gratiarum actione iubens renunciari; velle Thienæum experiri, an Deus alius Neapoli eſſet, qui fidem ſuam liliorum, ac volucrum fideiuſsione obligatam pauperibus ſuis non ſeruaret. Hinc Thienæi imaginibus addita lilia, vt quæ aliis candoris atque intaminatæ virginitatis ſunt ornamenta, ſpei in Deum reiectæ, nec falſæ eidem ſint argumenta.

XIII. *De Clericis D. Pauli Decollati.*

QVod de nobilibus illis Sacerdotibus, qui Barnabitarum auctores fuerunt, in eorum faſtis legimus, quum hominum pauperiem ſummam virtutémque conſtantiſsimam palàm faciat, vix iam credi poſſe videtur. Proditum memoriæ eſt, eam illos diribitis in pauperes patrimoniis, abdicatiſque Sacerdotiis pauperiem adeò adamâſſe, vt quum iuſculum decumbentibus opus foret, abiectas in lanienâ pelles diligenter abraderent, atque ex ea raſurâ in ægrorum delicias coquerent. Puderet me talia ſcribentem ciuium meorum inhumanitatis, nam Mediolani ea coaluit familia, niſi profunda voluntariæ paupertatis, quâ tunc illi vtebantur, diſsimulatio pudorem iis abſtergeret, qui, re demum cognitâ & comprobatâ virtute fundos etiam veteri liberalitate addiderunt, vt magnificè, piorum beneficio, pietatem & ipſi colerent, & ciuibus inſtillarent.

XIV. *De Monialibus Ord. Minorum D. Claræ.*

CVm Ioanna Caroli V. filia Luſitani Principis vidua, ſacrarum Virginum ex Gandienſi aſceterio coloniam Mantuæ Carpentanorum deductam collocâſſet, verita, ne ſumma paupertas olim illis magno eſſet malo, priuilegium à Pio IV. Pontifice impetrauit, vt ea *Sanctimonialium* domus fundos, ac redditus ſine legum fraude poſsideret, ſimúlque latifundia offerebat. Contra obnixæ virgines liberalitatem Principi remittere, ac ſe longè maiori animo eſſe dicere, quàm vt illis indigerent. Quibus cedendum in præſentiâ quidem duxit Ioanna, nec importunâ liberalitate contriſtandas; attamen ne quod tum auerſabantur (vt non modò ſingulorum hominum, verùm etiam familiarum mutantur ingenia) id ſibi aliquando

tt 2 fruſtrà

Digitized by Google

fruſtrà licere vellent, atque Pontificis liberalitate quandocumque aut neceſsitas, aut voluntas ferret, vti liberè poſſent, breues litteras, in quibus priuilegium conſignatum erat, illis tradidit in tabulario aſſeruandas. Cæterùm id ipſum veritæ virgines illæ verè prudentes, ac ne vota Deo paupertas olim latente domi veneno inficeretur, litteras in pergamena candidâ exaratas conſciderunt, ac peculiari quodam artificio in floſculos elegantiſſimè concinnârunt, vt non ita multo pòſt Principi ad ſe adeunti flores intento digito oſtendens Antiſtita ſubridenti ore diceret: En omnes redditus noſtri quàm bellè in flores abierunt! O factum eleganter! Quid enim aliud ex illis fieri vellet paupertas, quæ ſe inemptâ & minimè comptâ florum pulchritudine conſolatur.

X V. *De Philippo Nerio.*

HÆ priuilegij breues litteras, ne paupertati fraudi eſſent, corruperunt. Philippus deuolutæ ad ſe tabulas hereditatis alienos etiam in vſus verſas aboleuit. Ne quid enim fiduciæ, quam totam in Dei prouidentiâ repoſitam volebat, hereditas illa decerperet, chartam vaſculo obturando diligenter circumpoſuit, atque ad extremum labrum contorſit in ſpiram, ſpes omnes, ac res ſimul humanas inſuper habens, imò abdicans vt prægraues in cœlum euolaturo. Et tamen, quis credat? ipſo contemptu ditiſsimus fuit Philippus, adeóque in pauperes largus, vt vel maximæ Principum opes, ſi ex illis largitus eſt, non ſuffecturæ fuiſſe videantur. Verùm, vt ex aliqua materia elaborantibus artificibus, certus eſt operum modus, quem deſcripti materiæ termini patiuntur, ex nihilo procreanti nullus eſt operum limes: ſimili quadam ratione fieri videtur, vt qui ex diuitiis dant, ad illarum modum largitionem metiantur; qui verò ex ipſa ſumunt pauperie modum non alium nouerint, quàm liberalitatis.

X V I. *De Petro Alcantarano.*

QVod de Abbate Serapione non leui ſeculorum omnium cum admiratione in Patrum hiſtoriâ traditũ legimus, vt cur nudus, atque ob pudorem in ſe cõglobatus, ſederet interrogantibus ſublato Euangeliorũ libro diceret: Hic liber me expoliauit (nam tunicam petenti dederat) Alcantaranus expreſſit; admirãti enim quondã amico, quòd nudus in horto ſederet, vt, quam abluerat, tunica ſiccaretur in

Sole,

Sole,eàmque nuditatem homini ſanctimoniam,grauitatémque proſeſſo indecoram eſſe monenti; reſpondiſſe item legimus. Si qua hic culpæ pars eſt, eam profectò in Euangelium redundare eſt neceſſe, quippe cuius è conſilio quum vnica tantùm mihi tunica vtendum eſſe decreuerim, quid facias, ſi dum eam abluere opus eſt, nudus ego relinquor? Idem eâdem adeóque attritâ in tunicâ diem clauſit extremum, vt vilior, in quâ ſecundùm morientis vota, terræ mandaretur in illo cœnobio, vbi ſumma vigebat pauperies, nulla fuerit reperta. O verè diuites animas, quæ nihil hîc relinquentes quod rapi poſſit, ſuis integris opibus perfruuntur.

XVII. *De Hieronymo Æmiliano.*

NIſi diligentiſſimè obſeruetur paupertas, hominum commiſerantium liberalitate corrumpitur; iure enim ſibi perſuadent nuſquam meliùs beneficia collocari, quàm ſi voluntariâ in paupertate degentibus largè donent; itaque illa paulatim fructibus non ſuis oneratur. Id præcauens Æmilianus, cui paupertatis ſarta tecta tuendi ſumma erat vigilantia, eleemoſynas ſubmittentibus, ſæpiùs remittebat, ne per rerum neceſſariarum abundantiam rigidus ille ſplendor paupertatis retunderetur.

XVIII. *De Joanne Baptiſta Vitellio.*

LEuiſſimâ tuniculâ ex eo panno, quem *Cottonem*, vulgo dicimus, quum ipſam vſu iam detritam, nullâque iam ex parte villoſam dono accepiſſet, viginti annos ita vſus eſt Vitellius, vt quamuis ſponte abiret in ſcruta, in eâ tamen ad mortem vſque perſeueraret. Hanc ſolidam optimi ſenis virtutem Vulponius bonus ex Philippi Nerij diſciplinâ morum magiſter, atque interioris æſtimator ſanctimoniæ admirans atque ad ſenem conuerſus, tunicámque contingens: Hæ, inquit, Vitelli, tuæ ſunt reuelationes, quo dicto illorum ſtolidam ſuperbiam euerberauit, qui diuinis viſis ſanctimoniam putant contineri. Vaniſſima enim verò capita, quid enim alium per viſum ſe ſe obiiciens doceat Chriſtus Dominus, quàm quod olim nobiſcum agens docuit, vt pauperes eſſe velimus?

XIX. *De Joanne Baptiſta Barteda, Ord. Minim.*

PRæerat ſuis hic ſodalibus, & Prouinciam obtinebat Aragoniam, in quâ & Cæſarauguſtæ domum amplam omnibúſque affluen-

tem bonis, & Granollerij anguſtam, an tenuem admodum Ordo poſſideret, in hac Granollerenſi libentiſſimè habitabat Barteda, vt inde Prouinciæ toti moderaretur, quod quum viris grauibus mirum videretur, arbitrarentúrque Cæſarauguſtæ commodiùs futurum. Sinite, inquiebat, me in hac pauperrimâ domo magiſtratus mei tempus quantum poſſum exigere; quis enim duriora maiorum queratur imperia, quos eadem ſequi videt?

XX. *De Joanne à Cruce, & primis Carmelitis Diſcalc.*

D*Vruelos*, viciniæ ne an domunculæ nomen eſſe dicam in Hiſpaniis? prima renouatæ Carmelitarum familiæ fundamenta locanda cenſuit Tereſia. Gurguſtium illud fuit in modum quidem religioſæ domus deſcriptum, ſed archictetrice paupertate, quæ ibi, ſi vſquam aliàs, regnum obtinuit; nam Ioanni ad vicinos pagos diuini verbi ſerendi cauſſa digredienti ſæpiùs nihil erat, quo feſſus itineris, atque concionis labore vires recrearet, præter cibarij panis fruſtulum, quem vt mandere poſſet, vicini fontis frigidâ molliret. Sic rerum maximarum minima plurimum ſolent eſſe principia.

XXI. *De Gratiâ Virgine Valentinâ, Ord. Minim.*

CVi dedit illa quidem nomen, obſequiúmque detulit, non eâ tamen lege, vt intra clauſtra ſe reciperet, ſed extrema in rerum omnium inopiâ, quam ab adoleſcentiâ inſtituerat, viuendi rationem non mutaret. Etenim quum primùm ſui iuris fuit patrimonium omne diuendit, pretiúmque pauperibus elargita, ex Euangelij præcepto cæleſtium æmulatione mentium vitam omnem tranſegit, alieno ſub tecto, alienâ quadrâ viuens, & quia nihil quod quum diceret habebat, verè tota ſua.

NOSTRA.

I. *De Ignatio Loyola.*

QVam ſemel ingreſſus eſt Ignatius paupertatis viam, eam ſumma conſtantia, & ad extremam vſque metam decucurrit, & pulcherrimis exemplis impreſſam reliquit. Ibi video abiectos littore in ipſo nummulos, qui perſoluto amicorum benignitate naulo, ſuperfuerant, ne aliqua ab illis in portu diuinæ prouidentiæ nauiganti

ganti

Digitized by Google

ganti tempeſtas cooriretur: ibi quam amici obtruſerant nolenti, primis, quos obuios habuit, ad obolum vſque diſtributam pecuniam; ne quid minus à ſua ſpe faceret: ibi ſæpius nauigantem, ac peregrinantem nullo viatico, niſi quod confidentia in Deum inſtruxiſſet. Ibi demum anguſta in cellula peruigilem, ne quid profeſſorum ſuorum paupertas quacumque vel honeſti, rectíque ſpecie detrimenti faceret, ad ſupremam vſque diem legibus, monitis, exemplis excubantem. Sed de legibus poſtea dicturi præclaros proceres paupertatis conſequamur.

II. *De Andrea Ouiedo, Æthiopiæ Patriarcha.*

QVid ni enim te inter primos paupertatis Euangelicæ enumerem, Ouiede, qui in vaſtis Æthiopiæ regionibus incomparabilem tibi theſaurum comparaſti? Macte fama vir virtutibus omnibus cumulatiſſime, qui domeſtico omni inſtrumento, veſtibúſque ipſis in pauperes diſtractis egens ac ſeminudus non tunicam, non lectum, non arcam, non cibum niſi emendicatum habuiſti. Venit ab Ouiedo iam Patriarcha ex Æthiopia ad Pium V. data epiſtola extremæ paupertatis teſtis locupletiſſima. Etenim quum nuſquam magno Patriarchæ charta ſuppeteret ad ſcribendum, præciſæ foliorum Breuiarij oræ, & filo inuicem aſſutæ, epiſtolam exceperunt, & ſuo tutam neglectu in vrbem pertulerunt ad Pium. O epiſtolam Apoſtolici plenam ſpiritus! O verè dignam, quam Pius lacrymis vbertim obortis legeret ne an veneraretur! Ingens paupertatis pretium fuit Pontificis, & Pij lacrymis decorari. Vnionibus illa diſtingui noluiſſet epiſtola, quando illis longè pretioſiores ſint lacrymæ Sacerdotum.

III. *De Conſaluo Sylueria.*

IAcet ad alterum Oceani latus infinita montium ſerie ab Abaſſinia diſterminata Monopotapa, in qua Conſalui Syluerīæ pauperies, & illius conſtantia, & barbari Regis abſurdiſſimo eſt nobilitata iudicio. Præceſſerat Luſitanorum, qui Regi aderant, ſermonibus celebrata de eius tum nobilitate, tum ſanctimonia ingens fama, quæ poſtquam ille pedes, & vili in tunica regiam Vrbem ingreſſus eſt, Barbarum monuit, vt miſſis illico gentis more cum honorifica legatione muneribus, hoſpiti ſoſpitem gratularetur aduentum. Remiſſis cum ſolemni gratiarum actione, ad ſe adeuntem Conſaluum victus

primo

Digitized by Google

primo illo virtutis fulgore Rex, quod nulli procerum datur, intimum in conclaue, & quidem calceatum quod illis gentibus perhonorificum eſt, deducit, atque interprete Antonio Machiado Luſitano, omnia, quæ ad vitam tuendam opus forent, prolixè pollicitus, quantum auri, quot boues, quot ſeruos, quot puellas (nam barbaris in omnem libidinem proiectis id minimè fœdum eſſe cenſetur) ſibi vellet, amiciſſimè rogat, daturum ſe perlibenter, quæ poſtularet. Verùm quum æternam Regis, ac populi ſalutem ſibi cordi eſſe, atque ob eam vnam tantùm itineris, ac laboris ſuſcepiſſe, reliqua omnia ſe nihili facere, reſpondiſſet Conſaluus, in eam barbarum egit admirationem, inſolita opum deſpicientia, vt ad ſuos conuerſus diceret. Enim verò hi homines, ſupra communem euecti gentium modum, herbaceo mihi ex genere prognati videntur. Vſque adeò vel ipſos barbaros vera perculit ſanctimonia; quamquam pro ſtolidâ ingenij tarditate ſupra olerum contemplationem non extulit. An verò altiùs ille neſcio quid ſenſit, atque olera pro liliis ſufficiens, ſuas ipſe diuitias natiuæ horum paupertati poſthabuit? Certè quidem non decuit Monopotapico auro eius infringi virtutem, qui eorum ſaluti ſanguinem paulò pòſt erat daturus.

IV. *De Franciſco Xauerio.*

QVanto excellentior ſit Iaponum indoles pari in facto Xauerij Bungenſis nos edocet Rex. Quum enim & Xauerio ſe perhonorificum præbuiſſet, & de Religione diſſerentem audiſſet, probatâ hominis modeſtiâ, quæ plurima eminebat ex ore, regiæ magnificentiæ munera ampliſſima obtulit. Ea, quæſtuoſiſſimæ animorum ſe mercaturæ intentum dicens, ac proinde reliqua omnia in poſtremis habere, vt refutauit Xauerius, attonito ſimilis hæſit Bungenſis, & quantum in eo ſublimioris eſſet Philoſophiæ, prudenter coniectans, ad eam animum appulit religionem, cuius ſuſpexerat ſanctitatis diſciplinam. Ita non modò cælo emendo, ſed animabus Chriſti lucrandis, probæ ſunt opes paupertatis.

V. *De Fabio de Fabijs.*

FAbius noſter Cato, & domeſticæ virtutis incorruptum exemplar, quàm fuerit paupertatis amans, idque poſt omnes à primo geſtos honores, ac venerabilem ſeptuaginta ætatum ſenectam quo aſſurgentis calami grauitate commemorem? minutum hîc dabimus paupertatis

Digitized by Google

paupertatis opus, adeóque recta ſentientibus artificij abſolutiſſimi. In communi Bibliothecâ excerpturus aliquid pro re natâ fortè quum ſederet, calamum ad litterarum ductum ſibi pulcherrimè reſpondentem inde priuatum in vſum aſportare non eſt auſus vir tantus, niſi ab adoleſcente, qui pro miniſtro erat, facultatem peteret, atque impetraret. O virum religioſæ paupertatis amantiſſimum, quem vltima ſenectus tyrocinij adhuc memorem, & quod in homine id ætatis ac munerum perrarum eſt, minutæ compotem diſciplinæ occupauit. Meruit calamus ille Fabianæ virtutis ampliſſimam ſcribere laudationem.

VI. *De Claudio Iaio, & Petro Ægidio, & Thoma Saïllio.*

VIx paupertatem inueniemus, cui ex Principum conſuetudine, atque ipſo aulæ ſplendore non aliquid adhæreat elegantiæ, cuius ductu in ipſo cilicio, ac nuditate neſcio quid ſæpiùs latet diuitiarum rudimentum. Itaque non minimâ in admiratione mihi ſemper erit Claudius Iaius ex principe Societatis decuriâ, ſuper relatas de honoribus victorias, obſoleto ſemel optatæ paupertatis cultu magnopere ſpectandus. Aſſiduâ enim Ferdinandi primi Cæſaris, atque eius flagrantiſſimâ gratiâ vtentem, eâdem tunc ſemper attritâ, & aſſutâ in tunica eodem ſub palliolo agentem aulici Principes non ſine ſtupore venerabantur, ſed qui Cæſaris gratiâ in religionis, atque animarum bono vtebatur, dummodo nihil de paupertate detereretur, quàm integra eſſet tunicâ, inſuper habuit. Ægidius verò à Machedæ Duce, quùm in Siciliam cum imperio proficiſceretur, ad confeſſiones expetitus, rogatúſque, vt laceras veſtes mutaret, ſi eas deponere cogeretur, iturum ſe negauit; itaque pallio, quo triginta iam annos vſus fuerat, & petaſo malè conſuto Hiſpaniam, Galliam, Italiámque in eo ampliſſimo comitatu peragrauit, ſuâ ipſe magis paupertate, quàm alij pretioſâ veſte, ſpectandus. Saïllius iiſdem artibus in aulâ Alexandri Farneſij egit in Belgio; quamquam enim illi cariſſimus eſſet, attritâ ſemper tunicâ vſus eſt, monentibúſque quondam minùs id decorũ videri, atteríque perſonæ authoritatem, generosè reſpondit, nihil eſſe tam glorioſum, quàm mori in purpurâ paupertatis.

VII. *De Thoma Sanctio, & Sebaſtiano Barradio.*

ET viros etiam doctos tangit vaniſſima veſtium pompa, cuius accuſatum olim Ariſtotelem legimus in hiſtoriis. Quamquam in

Chriſtianâ ſapientiâ longè alia ratio ſemper fuit. Et Barradius quidem adeò faſtum omnem procul habuit, vt noctu ſurreptas laceras, neque enim aliter potuit, à Veſtiſpico non ſine querelâ his verbis manè repoſceret: Bone frater, quid meum mihi pretium, meas auſers delitias inclementi furto? Et erant huiuſmodi, vt lineus thorax in furni ſtatim abierit euerriculum; aiebat enim mendicantium glorioſiſſimo nomini, malè cum ſplendidâ togâ conuenire. Sanctius eiuſdem, hoc eſt, altiſſimæ mentis vir, deſitis iam ab aliis vtebatur, & petaſum annoſum vſque ne mutare cogeretur à maioribus impetrauit, curauitque ab amico, atramento vtcumque infici ridiculum in modum. Adeò qui ſapientiæ interiora tenent, ſe illa vna ſatis excultos arbitrantur.

VIII. *De Antonio Poſſeuino.*

DOmeſtica hi laude floruerunt. Poſſeuini abſtinentia theatrum nacta ab ipſis barbaris Moſchis, qui præ ingenij tarditate nihil mirari conſueuerunt, plauſum retulit. Etenim à Gregorio XIII. ad Magnum illorum Ducem legatus, quum pace factâ, cuius cauſsâ ea miſſa erat legatio, reuerſionem appararet, ingentem pretioſiſſimarum pellium vim à Magno Duce donatam reiicere ſine barbari Principis offenſione non potuit; ſed ne cum paupertatis damno retineret, illico redimendis captiuis Polonis, aliiſque diſtraxit omnes ad vnam, quæ res vt id loci noua, ita infinitam attulit admirationem. Vt enim vbique gentium habendi amor dominetur, ita opum abſtinentia plauſum tulit.

IX. *De Joanne Vaaleſio.*

OPes vt nemo, niſi planè ſordibus auaritiæ contaminatus, vitæ anteferendas cenſuit; ita paupertatis amorem nemo vitæ charitati, niſi Vaaleſio ſimilis, hoc eſt, vir præſtantiſſimæ virtutis, præhabuit. Ita enim plerique ſtatuunt, paupertatem commodis quidem omnibus anteferendam; at, quum de vitâ cernitur, huius iura eſſe longè potiora, vtque nemo ſanus diuitias omnes vitæ tuendæ comparatas eſſe non intelligit; ita omnibus conſtare paupertatem vſque ad vitæ aras colendam eſſe. Vaaleſius calculo immaniter excruciatus, Medici ferrum, & vulnus incitatiſſimè poſtulabat; & ſecari tutò poſſe dicebant Medicorum peritiſſimi. Ergo cum homine illius laniatus bene perito ccc. Belgicis florenis ſocij paciſcuntur, grandi

ſanè

ſanè mercede. nam hi alienæ vitæ pericula caro vendunt. Hoc vt reſciuit Vaaleſius, immanem illam ſummam eſſe reputans, ſéque tanti eſſe haudquaquam credens, vt ſecari vellet, adduci non potuit. Maluit igitur diros inter cruciatus paupertatis integer emori, quàm cum aliquâ illius offenſione ſanitatem recuperare; quâ eâdem conſtantiâ ſi qua paulo pretioſiora Medici pharmaca imperarent, abnuebat; ne per adamatæ ſibi paupertatis vulnera conualeſceret.

X. *De Alphonſo Aragonio.*

EVangelium paupertate optimè ſeri aiunt. quod quum veriſſimum ſit, tam lætè in Paraquariâ prouenire haudquaquam erit admirandum, ſi quidem qui primi eam ſementem fecerunt, hanc in deliciis habuiſſe videntur Alphonſus eos inter, crucifixi ſigillum, quod ex Italiâ paulo elegantius affabrè factum ſecum tulerat, veritus, ne artis pretium paupertati fraudi eſſet, cum alio longè rudiori commutauit; exinde mapale ex culmo compoſuit, ibíque cum extremâ rerum inopiâ conflictatus, herbis ac radicibus diu ita victitauit, vt ſi quando bubulæ ſalitæ aliquid haberet, tum pollucibiliter ſibi epulari videretur; adeuntique ad ſe inuiſendum Prouinciali nihil præter hortenſes delicias, cepas atque cucurbitas poſſet apponere; vt in vno hoc homine, & Apoſtolorum decora, & accolarum Eremi ornamenta nobili quodam fœdere iuncta ſuſpicias.

XI. *De Ludouico Bertonio, & alijs pluribus.*

BErtonium eodem in pallio, quod ſecum ex Italiâ tulerat, nam Firmi natus eſt, annos XL. in Peruuio Euangelio proſeminando peregrinatum fuiſſe tradunt. Didacum Samaniegum, qui primos inter apud Veram crucem Eccleſiæ fundamenta iecit, quùm in ſummâ rerum omnium nuditate nihil vnquam peteret, annos tres ſupra triginta eâdem veſte vſum: Auguſtinum Chiros ad Mexicanas res noſtras viſitatoris nomine inuiſendas nauigantem, eâdem in veſte ac pallio, longo vſu attritis ac propè nullis ſoluiſſe; & decumbentem pauperum more in naui curari voluiſſe. Alphonſum Humenium ex Philippinis in vrbem, atque ab Europâ iterum ad eaſdem inſulas peregrinantem nihil omnino habuiſſe præter piaculares globulos vulgari ex materiâ, quibus adoleſcens olim vſus fuiſſet. Bernardinum Siricam nullo alio capitis geſtamine, quàm petato extremam vſque ſenectutem obitúmque, eodémque, in

Digitized by Google

ſcruta quamuis abeunte, vſum fuiſſe: Gaſparem Paranymphum, notum item Siciliæ nomen, quamuis perpetuò diuini verbi cauſsâ peregrinaretur, tantâ nihilominus religione paupertatem coluiſſe, vt ne obolum quidem vellet attingere: Gaſparem Barzæum Armuziæ agentem in attritâ & talari tunicâ Saracenis, & Luſitanis, quibus illi Sacerdotis ſui paupertatem exprobauerant, veſtes certatim offerentibus, ac tantùm non ſine conuitio, ne pannoſus incederet, rogantibus conſtantiſſimè reſtitiſſe. Franciſcum Borgiam domos perangustas ædificâſſe; oblatos à Pio V. pro *Pœnitentiariorum*, vt vocant, Collegio ampliores cenſus non admiſiſſe; itinera domeſtico in pallio duplici iniectu longiſſima peregiſſe. Aloyſium Gunzagam in gurguſtiolo habitâſſe ſub ſcalis, & libris paulo elegantiùs compactis vti noluiſſe, foliúmque chartæ ſine Præſidis facultate ſocio petenti dare non ſuſtinuiſſe. Quid ego plura congero? Nemo virtutum ſtadium decurrit ad metam, quem paupertas omnibus, vt leuiùs curreret, non exuerit.

CAPVT XII.

De Amore ſciendi.

HVIVS enimuerò leges ac placita illi ipſi, qui eas maximè ſe ſequi putant, plerumque violare cernuntur; neque enim ardor quicumque ſciendi laudari poteſt, nam pleraque magno humani generis bono ignorantur, quorum diſciplina & ratio omnis, aut vanitatis manifeſta tempus nullo conterit emolumento; aut ſcelerum rea, mores inficit, animóſque pronos in ſcelera corrumpit. Falluntur quidem recti ſpecie, & laruâ quadam honeſtatis induuntur plerique; nec tamen deſunt, quos ipſa ſcelerum allicit inſania, vt quæ obliuione damnari morum intereſſet, per ſummos ſæpe labores addiſcant, nihilque ſcire ſibi videantur, niſi vetita ſciant, & improbata. Belli enimuerò homines, qui tum ſe doctiſſimos arbitrantur, quum vel amatorias Poëtarum inſanientium ineptias nôrunt, ac nugarum omnium callent articulos: vel vitam per inſaniam ſideralium obſeruationum prodigunt, meliora pertæſi; vel, quod longè ſceleratiſſimum eſt, quas erroribus,

ſeu

Digitized by Google

ſeu veneno illitas chartas fœdauit hæreſis, & quas illi cognata, ſcelerum ſupremâ ſanie magica infecit ſuperſtitio, clanculario ſcelere conquiſitas perlegunt, atque habent in delitiis. Ignobiles ad vltimum Americæ occidentalis Septemtrionem populos cum ſerpentibus, quaſi cum Melitæis catellis luſitare, eóſque in ſinu, & circa collum torquium vice implexos geſtare, ne nimis admiremur, horum facit audaciſſima inſania, tanto exitialior, quanto ſerpentes illas nullo veneno armatas eſſe tradunt, viperinum hoc virus numquam iſtis ſine morte tractatur. Egregia virtus eſt, ars ipſa & magiſterium ſciendi, ad quod quàm conſtanter graſſati fuerint viri, quos in hoc litterarum theatro, vt æui primos, admiramur, iam nunc videamus.

I. *De Auguſtino Steuco Eugubino.*

PErtinax virtus animi in Auguſtino Steuco improbæ, atque obluctantis fortunæ, quæ hominem ad magna deſtinatum viliſſimo loco, & corpore deformi naſci voluit, malignitatem omnem conſtantiſſimè ſuperauit; quamquam enim quà extremâ paupertate, quà oris fœditate inter vltimæ plebeculæ homines deridiculo haberetur, animus nihilominus iam tum verè magnus ipsâ tolerantiâ eminebat. Appulit deinde ſe ad religionem, ac multis precibus in Canonicorum Regularium familiam aditu impetrato, adeò à collegis exagitatus eſt, vt quum litteris dare operam vellet, riſu exciperent hominem, ac ne lumen in cubiculum ad lucubrandum inferret, impedirent. Hac ille rerum iniquitate conflictatus, nequaquam ſciendi ardorem remiſit, verùm profunda noctium operi pulcherrimo deſtinauit; itaque ſtragulâ obuolutus in templum deſcendens, ſeptem totos annos ad penſilem ante aram lychnuchum conſtantiâ inauditâ peruigilans, nullam facultatem, linguam nobiliorem nullam, ſcientiam nullam reliquam fecit, quam animo non conciperet, atque informaret, vt illis è tenebris magnâ nominis claritate prodierit, atque vtinam in exponendis diuinis oraculis ſui non nimium iudicij; verùm qui ſine magiſtro didicerat, aliquando labi fuit neceſſe.

II. *De Franciſco Vieta.*

ACrior adhuc Franciſci Vietæ Galli hominis & in Mathematico puluere celeberrimi contentio fuit, & ni quadam ingenij

Digitized by Google

contumaciâ laudes corrupiſſet, parem non haberet; quum ſeſe acriori perueſtigandi, inueniendi, ac ſciendi cupidine incitâſſet, ſæpe ſolidos dies, multumque noctis, pluteo affixus traducebat in ſomnis, ac prope ieiunus, famem inter ipſos libros leuiter admodum retundens. Hac ille contentione Adriani Romani problema, quod veluti nodûm Gordium vulgauerat, diſſoluit, ab eóque ob illam rem tanto terrarum interuallo ad ſe adeunte cultus eſt. Hac Ioſephi Scaligeri audaciam paralogiſmi conuictam fregit. Hac quingentas Hiſpanorum abditas notas, quibus Regum arcana perferuntur in Prouincias, incredibili celeritate interpretatus eſt. Nihil eſt enim, quod contentione non perrumpatur.

III. *De Aldo Manutio.*

ALdum alio, quàm ſuo, hoc eſt, verè Latinè loquentem ore audire non decet. Dodrantalibus litteris ſupra muſei fores, in quo aſſiduè lucubrabat, inſcriptum habuit: Quiſquis es, te rogat Aldus etiam atque etiam, vt ſi quid eſt, quod à ſe velis, perpaucis agas, deinde actutum abeas, niſi tamquam Hercules defeſſo Atlante veneris ſuppoſiturus humeros, ſemper enim erit, quod & tu agas, & quotquot huc attulerint pedes. Nihil vltrà addo, ne in hominis leges peccem; pergamus ergo, atque rem agamus.

IV. *De Andrea Tiraquello.*

VIx credi poſſet vnius hominis quantumuis gnaui, atque ſatagentis operâ & labore, quos Tiraquellus in lucem edidit, libros fuiſſe procuſos, niſi eum otij parciſſimum vitam omnem in litteris ita contriuiſſe, vt & antiquorum omnia monumenta peruolutare, & noua condere non deſiſteret, accepiſſemus. Ferunt etiam filiarum auxiliaribus ſtudiis patris auctam eſſe ſapientiam, quod ipſum ad hanc laudem pertinet, quæ non ipſum modò patremfamilias, ſed reliquos etiam accendiſſet. Cæterùm antequam illæ eſſent, iam Tiraquellus litterarum ac ſtudiorum celebritate inclaruerat, vt vulgo diceretur, eum ſingulis annis & liberos ſuſcipere, & libros condere, gemino generis, ac famæ incremento.

V. *De Alphonſo Toſtado.*

SEd neminem in hac litterariâ contentione Toſtado præhabendum eſſe docent immania illa volumina, duo deuiginti, quibus, dum

dum bonam partem ſacrorum oraculorum exponit,facultatum omnium atque diſciplinarum orbem ſe diligenter perluſtrâſſe, atque in eius poſſeſſionem inuaſiſſe palàm fecit : cuius autem contentionis id fuerit, ſatis intelliget, qui hominem & publicis Doctoris in Academiâ,& Conſiliarij in aulâ,& iudicis in tribunali,& Pontificis in templo muneribus egregiè functũ integrâ ætate deceſſiſſe recordabitur.

VI. *De Joanne Paſſeratio.*

VIrtutem in homine noſtri nominis inimico acerbiſſimo laudare non dubitauerim, vt vel ſic iniuriâ nos odiſſe conſtet. Ingenium illi acre, ſed legendi commentandique contentio, quam nemo antiquorum ſuperauit. Ab aurorâ enim lucubare ſæpiùs exorſus ad multam vſque noctem libris conſtantiſſimè affixus hærebat, diſſimulatis interim interpellantis famis, ac ſitis neceſſitatibus. Hac ille ſtudiorum, vt ita dixerim, peruicacia, quum ferè non vltra Latinitatis ſcientiam promouerit, haud magnum tantorum laborum feciſſe operæ pretium videtur.

VII. *De Virginio Cæſarino.*

ALtiora vt principem Romani ſanguinis virum decebat, deſtinauerat pari contentione Virginius, niſi, quæ mortalium ſpes pulcherrimas rapit, in ipſo ætatis flore hinc mors abſtuliſſet. Diſciplinas omnes etiam ſublimiores animo complexus, octo ſæpe horas nulla prandij, aut cœnæ cura ſtudiis operam dabat, ac veterum libris ſtipato vndique in lectulo quieſcebat ; & par ſciendi deſiderio erat ingenium, ac libris ipſis memoria par, qua nobiliorum auctorum loca ſi quis incipiendo prouocaſſet, vſque ad miraculum ſecurus pronúnciabat. Vitam ille quidem ſibi breuiorem ſtudendo reddidit, ſed famæ addidit immortalitatem.

VIII. *De Onuphrio Panuinio, Ord. Eremit.*

ET quis, ſi optio detur, famam nolit extendere factis ? Quicumque ſcire amant, viuere negligunt, ſatis victuri deinde, ſi ſciantur. Panuinius itaque quartam vix decadem ætatis ingreſſus, quum priùs omne antiquum æuum è tenebris erutum produxiſſet in lucem, ideóque Hiſtoriæ pater diceretur, lucere deſiit, nullam aliam homini vitam fuiſſe aiunt, quàm in libris antiquorum, itaque de eo poſt religionis curam, cuius fuit diligentiſſimus, vix aliud

inuenimus,

Digitized by Google

inuenimus, quàm ſtuduiſſe, quod ipſum magnum eſt, quaſi dicas hominem fuiſſe.

IX. *De Annæo Anglurio.*

TAngit & milites ſciendi amor, vt Palladem illam ſuam armis non iniuriâ fuiſſe ab antiquis indutam ſciamus. Annæus cognomento Guinius, Gallicanæ olim militiæ fulmen, nullam ſibi diem inter armorum ſtrepitum abiiſſe paſſus eſt, quam ab illâ bellorum atrocitate non aliquâ lectione traductam mitigaret, quo in ſtudio Choſdroëm Perſam, qui Ariſtotelem continenter ſecum haberet, ac legeret in caſtris, ſe imitari profitebatur, ne ſine litterarum humanitate culta militia degenerem in barbariem animos efferaret.

X. *De Ludouico Granatenſi, Ord. Prædic.*

PLacent iſta non genere, ſed comparatione, ac deteriorum viciniâ. regrediamur ad eâ ſtudia, quæ generum nulla intendat comparatio. His cum primis, floruit Granatenſis, qui eloquentiam, ſuauitatémque orationis vt robuſtior eſſet, continuo ſtudio numquam iuuare ceſſauit; nam quum peregrinari ſæpiùs illi fuerit neceſſe, ne itinera litteris perirent, ita libros Ephippio aptabat, vt legere commodè, viæque laborem non quidem fallere, ſed ad ſapientiam poſſet traducere.

XI. *De Federico Borromæo Cardinali.*

RAtionem eamdem ſequebatur Federicus, legebat, ac meditabatur in lectica, quæ ſtatim dictaret in diuerſorio, nullum enim tempus ſibi perire volebat, quo conſtare poſſet æternitas, eâdem domi coquebat curâ, vt quum diurnas horas Reipublicæ dandas intelligeret, ſomno in anguſtias redacto, quod huic negabatur, litterarum diuinarum ſtudio attribueret. Itaque Græcè, Latinè, Hebraicè atque Chaldaicè doctum, omnéſque complexũ diſciplinas tot volumina diuerſiſſimarũ facultatum poſteris reliquiſſe, quot annus voluitur diebus teſtatus eſt Paulus Areſius Epiſcopus Tortonenſis, quum illum publicè laudaret, vir & ipſe eloquentiâ, atque humanarũ diuinarumque litterarum ſcientiâ nulli hac ætate Epiſcoporũ ſecundus.

XII. *De Gulielmo Sirleto Cardinali.*

NE Sirleto quidem illuſtris, in qua hodiéque viuit apud eruditos, eruditionis ſapientiæque fama temerè contigit. Ferunt hominem

Digitized by Google

hominem ſciendi auidiſsimum, à legendo ſcribendóque ceſsâſſe numquam; dies noctéſque hoc ita agebat, vt quum nullo valetudinis, aut moleſtiarum diſcrimine hoc ageret; imò ſomnians etiam ſæpè Græcè, ſæpè Latinè loquens præcepta proderet ſapientiæ, dictum fuerit; idem ei viuere, ac ſcire fuiſſe; quantulacumque Diuinitatis imitatione, cuius eſſe ſuâ potiſsimum ſcientiâ conſiſtit, vt ſapientes docent Theologi.

XIII. *De Jacobo Cuiacio.*

INdomitos laboribus eſſe oportet quoſcũque Iuriſprudentiæ amor inuaſit, tam denſâ vaſtorum codicum ſyluâ obſidetur verius, quàm colitur veritas, vt magnam ab vniuerſo hominum genere gratiam initurum haud dubitem, ſi quis validis eam ingeniis illuſtrandam locaret. Interea, qui eius anfractus vnus omnium Gallorum optimè calluit, Cuiacius, nullam vnquam ſcholam in auditorio dicitur explicâſſe, quam ſeptenis octonîſve horis diligentiſsimâ antea meditatione ac ſtylo non expoliſſet ad vnguem; quod ſi quando nodus incideret difficilior, nihil cunctatus, comperendinabat in craſtinum. Idem eâdem ſtudendi contentione Latinã Græcámque linguam, & quicquid lætioris eruditionis eſt, nullo magiſtro, ſuo ipſo marte didicerat.

XIV. *De Joanne Vincentio Hondondæo.*

PAulo etiam violentior ad eandem Iuriſprudentiam incubuiſſe exiſtimandus eſt Hondondæus, Peruſini Gymnaſij decus, qui quatuordecim quotidie horis ſtudendi laborem continuaret, quod in homine Patrefamilias non incurioſo, ac religionum adhuc diligentiſsimo prodigium videri poſsit, niſi ille nunquam non priùs per attentas preces propitiato numine, ſe ad legendum ſcribendúmve contuliſſet. Vnum adoleſcentis Hondondæi lepidiſsimum factum nolo legentibus debere. Per Bacchanalia ſparſo rumore, quaſi Eugubium abiiſſet, domi ſeſe abdidit, abſque interpellatoribus ſapientiæ arcana ſcrutaturus. Condiſcipuli eius abſentiam non ferentes, crebras epiſtolas domeſticis ad illum dare, propoſitiſque comœdiarum, atque equeſtrium decurſionum illecebris Peruſium, quantum poterant, reuocare; ille domi lateris fidiſsimâ famuli operâ vſus ſubinde reſpondere, ac citi reditus ſpem ſociis facere, ac ſpes lactare, donec detectâ fabulâ ipſis prodiit *Cineralibus*, eorum dierum, quos alij per luxum malè perdiderant, egregiè multóque cum lucro ſapientiæ ſibi conſtante ratione.

XV. *De Staniſlao Hoſio, Cardinali.*

QVod de C. Plinio, idem de Hoſio accepimus, temporis parſimoniâ ne dixerim, an auaritiâ? vtrumque fuiſſe nobilitatum; nam hæc frugalitas tam procul ſordes, quàm nugas habet. Anagnoſtem etiam, dum curru veheretur, audire conſueuit Hoſius, quem quod minùs ad numeros quædam pronuntiâſſet, reuocantem ſe ſe quondam corripuit. An me ſatis intellexiſſe non putas? perge porrò, ne ad ſapientiam intentis per hæc inania, diſcendi tempus elabatur.

XVI. *De Catharinâ Cibo, Camertium Duce.*

LItteratas ego mulieres non equidem vulgo laudauerim libenter, prono nimirum in ſuperbiam ingenio, &, quod vix credi poteſt, acriore per ea ſtudia libidine. Attamen præclara clariſſimæ Principis Catharinæ virtus prætermitti non debuit, quæ Latinè, Græcè, atque Hebraicè ſciens, omneſque complexa diſciplinas cum Philoſophis ac Theologis promptiſſimè, nec leuiter ac perfunctoriè, diſputaret. Fuit in hac etiam lectiſſimâ matronâ ſtudium ingens pietatis, ac religionis, vt ſcientiam virtutis cauſsâ adornaſſe videatur.

XVII. *De Joanne Vincentio Pinello.*

QVinquaginta annorum diligenti conquiſitione inſtructiſſimam Pinellus habuit Bibliothecam, quùm libris lectiſſimis refertam non attinet dicere; non enim luxus cauſsâ, quod pleroſque principum virorum factitare videmus, eam ſibi comparauerat; ſed eruditionis. & quamquam tam vaſtum eſſet corpus, ipſe illi pro animo erat, numquam à libris abſcedens, & eum hic vitæ fructum maximum eſſe putans, ſcire, & neſciri.

XVIII. *De N. N. Cardinali.*

AMpliſſimæ gentis N. decus N. pauperrimo patre natum eâ olim in adoleſcentiâ inopiâ conflictatum legimus, vt quum ad lucubrandum oleum deeſſet, ſeuum ex candelabris hoſpitis abraderet, atque in vſum nocturni luminis ſeponeret, noctéſque peruigiles in litterarum ſtudia incumberet. ex hac ille tenuitate, ac ſordibus ingenij magnitudine, ac inuictâ ſtudiorum contentione ad eam nominis ſe claritatem emerſit, vt in Senatum lectus, eius ordinis diu princeps fuerit, & genti olim, vt quidam volunt, nobiliſſimæ

ſplendorem

ſplendorem, & commodationem aut afferret, aut redderet. Nomini volens parco, ne dum virtutem maiorum laudo, nepotum famæ officiam.

XIX. *De Gaſpare Foſſio, Ord. Minim. Archiep. Rhegien.*

ET ipſe olim Foſſius litterarum amantiſſimus fuit, & quia illarum vtilitatem fuerat expertus, vt ſui Ordinis ſodales ſtrenuam illis operam darent, quum ſummo eſſet in magiſtratu, diligentiſſimè perfecit. Pluribus enim perruptis difficultatibus Academias inſtituit, vt adoleſcentibus ingenium excolere, ſeque Reipublicæ vtiliores reddere liceret. Itaque quidquid ab eâ familiâ litterarum habemus, id Foſſio acceptum referimus.

XX. *De Alberto Belgarum Principe.*

MIrum eſt bella inter, ſeditioneſque militum, & prouinciarum tantarum adminiſtrationem otij aliquid Alberto ſuperfuiſſe, quod in litterarum ſtudia conferret. Sed contulit tamen procul ipſe à voluptatibus, & ſecreti amans. Itaque domeſticam in Bibliothecam III. voluminum comportari iuſſit, grande curarum diuerticulum, & illis ægri animi oblectamentum.

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

EGo inter rara omnis æui exempla eorum, qui ardentiſsimo animo ad diſcendum incubuerunt, Ignatium iure optimo cenſeo reponendum. Quum enim inter admiranda Philoſophiæ abdicatas eius gratiâ voluptates, etiam quibus vita modeſtiſsimè aſſueuit, libenter audiamus prædicari, longè maior profectò eius erit laus, qui litterarum cauſsâ ea ſibi dempſerit ſolatia, quæ ipſum animum liquidiſsimè, atque innocentiſſimè oblectant. Mitto triginta annos natum hominem militarem, atque ingenij præferuidi, & cum extremâ rerum neceſſariarum egeſtate luctantem inter pueros Grammaticæ addiſcendæ militâſſe: diſsimulo repetitam Pariſiis ſtudiorum omnium rationem, quam Compluti, & Salamanticæ ipſa feſtinatio audiendi conturbâſſet. Quid, rogo, fuit liquidiſsimis, quibus quàm

maximè iam tum abundabat, animi ſenſibus abſtinuiſſe? quid fraudes dæmonis, qui vel ad leuiſſimas amoris voculas voluptates eas euentilabat, pérque illarum illecebras auocabat à litterarum commentatione, fraudes, inquam, agnouiſſe, atque conſtantiâ, & demiſſione diſcuſſiſſe? Oſtendit Ignatius, ſi quos diuinus amor litteris mancipauit, eas totius amoris inuitamento eſſe anteferendas.

II. *De Jacobo Lainio.*

NEc ſegniter à ſummis viris litteris opera data eſt, vt auxiliares veluti copias promptas haberent. Et Lainij quidem, niſi res in clariſſimâ Concilij Tridentini luce peracta ſcribatur, vix fidem inueniat portentoſa ſtudendi contentio. De grauiſſimâ controuerſiâ Pontificis Theologus dicturus Lainius, quo dictis plus ponderis ineſſet, nullum à ſe laudatum iri auctorem, quem à capite ad calcem diligenter perlectum non excuſſiſſet, aut etiam in breuiaria non redegiſſetq́, vir minimè glorioſus propalam profeſſus edixit; mox continenti trium horarum oratione ſupra triginta Patrum teſtimonia in medium attulit, in iiſque, vt antiquos diſſimulemus, Alphonſi Toſtati Epiſcopi Abulenſis, cuius ingentia volumina vitam eximunt legenti trigeſimum quartum dumtaxat annum agebat Lainius, quum in eâ Synodo tunc diſputauit, quorum bonam partem ex Ignatij diſciplinâ Apoſtolicè fuerat peregrinatus. Sed ſolidum hominis ingenium librorum pariter, ac laborum vaſto caput tolerantiſsimum, & legendis, & retinendis ſufficiebat, vt de hoc viro dixerit olim Salmeron, tantum ſibi præſtare Lainium, quantum ipſe illiteratis hominibus antecelleret.

III. *De Franciſco Turriano.*

NEmo eruditiorum eſt, qui Franciſci Turriani nomen non audierit, clarâ inter Principes ſui æui Theologos famâ, quæ tum viuâ diſſerentis voce in clariſsimâ totius Chriſtiani orbis luce Tridenti collecta, tum deinde immortalis eruditionis libris conſignata non abolebitur. Huic quàm acris fuerit adnotandi ſcribendique contentio, docuere dexteræ articuli in modum habitúmque ſcribendis ita contracti, vt facilè non poſſent explicari; ſed plures theſauros orbi dedit contracta Franciſci manus, quam Regum extenta. Huic viro parem vnum habuit antiquitas Chryſantium Sardianum, quem infelicis laboris reum habita cum deſertore Iuliano peragit conſuetudo.

IV. *De*

Digitized by Google

IV. *De Martino Delrione.*

INter præclara ingenia, quæ doctiſſimis æuúmque laturis monumentis Reipublicæ profuerunt, ingens Delrij nomen fama habet, vel vno magicarum diſquiſitionum opere, ſupra inuidiam elata. Incredibilem illam rerum ac linguarum cognitionem vt ſibi compararet, ſummo ingenio, acerrimum ſtudendi laborem ſibi addendum putauit. Ergo ne curſandi per Bibliothecam neceſſitas commentationem interrumperet, curulem ſellam ſubditis rotis ita librariis pluteis illigauerat, vt pede pulſa, quam liberet in partem progrederetur, itaque quum nouis libris opus eſſet, eo ſe, nihil aliorum intermiſsâ lectione, moliebatur, vbi repoſitos eſſe ſciebat. Egregia enimverò parſimonia temporis, quæ famæ immortalitate compenſetur.

V. *De Antonio Poſſeuino.*

VIuit etiamnum Poſſeuini memoria, quamuis monumenta, eam viuentis non habeant celebritatem, quam egregia vel à primâ adoleſcentiâ litterarum omnium, ac principum linguarum cognitione eſt conſecutus. Quia enim antelucanas horas ſomno æquè, atque commentationi aptiſſimas eſſe non ignorabat, ne illas molliſſimè adlabens redormiendi amor ſtudio litterarum adimeret, alterum fidiculis pedem ad lectuli, & conopæi fulcrum, cubitum iturus alligabat, vt ſi primo, ac legitimo exhauſto ſomno, matutinam, & minùs neceſſariam ad quietem ſe conuertiſſet in latus, adductis illico fidiculis excitaretur.

VI. *De Joanne Lorino.*

VIdimus ingentium voluminum, & ſpiſſo admodum opere ſcriptorum auctorem Ioannem Lorinum, hominem verè Calcenterium in contentione ſtudendi. Nullâ ille die ab opere ceſſabat, horáſque minimum ſeptenas in Bibliothecâ ſtans in ſtudium diuinarum litterarum incumbebat, tantâ capaciſſimæ mentis contentione, vt quamuis euocatus à peregrinis, qui homini aut videndi, aut conſulendi cauſſa confluebant, illos humaniſſimè ad oſtium exciperet, vbi ſe Bibliothecæ reddiderat, ſcriptionem illico continuaret, nulla dubitantis animi litura, vt non tam commentari, quàm olim compoſita memoriæ cauſſa ſcripto conſignare videretur.

VII. *De Cornelio à Lapide.*

ALterum in diuinis litteris exponendis lumen Cornelium à Lapide habuit Collegium Romanum, hominem, qui perpuſillo corporis modulo ingentem animum, & nullis ſtudiorum laboribus fractum claudebat. Hic exigua ac propè nullâ cum ſociis conſuetudine, quamquam ſuauiſſimis ac ſanctiſſimis eſſet moribus, adeò ſcribendo ac meditando erat addictus, vt abalienato quaſi ab huius mortalitatis curis animo vteretur. Somnus ipſe, qui quatuor non ampliùs horis definiebatur, recurrentibus diurnis curis, atque illuſtriorum cogitationum imaginibus ſe ſe obiicientibus leuis erat, ac ſuſpenſus, & non ſui iuris, ſed vigiliarum. Huic tantæ contentioni quamquam tenui ſemper valetudine ab adoleſcentia vſque ad duodeſeptuageſimum quum ſuffeciſſet, ad extremum relictis immortalibus monumentis inter carmina ſcripturarum, quibus inſueuerat, extinctus eſt.

VIII. *De Thoma Sanctio.*

HVnc inimitabili propemodũ temporis parſimoniâ fuiſſe oportet, ac ſtudendi ſciendique auidiſſimum. Quî enim aliter poterat decem quotidie horas litterario negotio conſtanter habere ſepoſitas, qui multus eſſet diuinis in precibus, ac myſteriis, ſedulâſque aures animos confeſſione expiantibus daret? Sed qui nugis procul vitam deſtinatò viuunt, illis tempus, vt vanis numquam ſuperſit, ſeriis ſemper abundat.

IX. *De Franciſcis Suario, & Mendoza.*

MAgnum vtriuſque nomen inter ſeculi principes litterarum viros ſiue acutè diſputare de diuinis, ſiue diuina oracula incredibili eruditione opus ſit interpretari. Et Suario quidem fracto leuiter die perennis erat commentandi, docendi, dictandive labor, vt etiam in Italica peregrinatione ſtatim ac lectica, quâ debilitatis viribus vehebatur, fuiſſet depoſita, in meritoriis hoſpitiis auito librario, quæ tacitus ſecum fuerat meditatus diuinæ arcana ſapientiæ, & cedro digna monumenta dictaret. Mendozam nos ipſi Genuæ olim vidimus, & incredibilem hominis diligentiam, ac temporis, parſimoniam ſatis mirari nequiuimus. Quamquam enim tantùm non mutatis ad celeritatem equis in vrbem properaret, ac fama nominis

minis omnibus expetitus effuſiſſima humanitate fuiſſet exceptus, illico tamen pôſt religioſi moris amplexus, breuéſque ſalutationes in cubiculum aliquid ſcripturus, ſe recepit, & quamlibet paruam temporis moram, quam neceſſaria iumentorum mutatio attulerat, in ærarium intulit ſapientiæ. Niſi nos quotidianis caſibus ad mortis iniurias occalluiſſemus, indignari promptum erat, homines immortalitate digniſſimos, & Reipublicæ maximè vtiles ac frugiferos in ipſa laborum contentione abripi, ne deſtinata perficiant. Sed admonendi fuimus, ne tempus per iniuriam aliud, aut etiam nihil agentes prodigamus, quum inſtantibus ac ſtudioſiſſimè vtentibus abrũpatur.

CAPVT XIII.

De facilitate & comitate.

TIMIDAS hîc virtutes damus, & Ambroſianæ cenſuræ fulmine, quo illas olim Senatu mouiſſe viſus eſt, adhuc attonitas, ac vix magnorum virorum auctoritate confirmatas. Neſcio quid altum, ipsâque ſeueritate generoſum ſpirare videntur virtutes, quod cum teneris iſtis, quæ lepôrum atque gratiarum amantes ſunt, minùs bellè conueniat. Scio equidem tetricis quibuſdam officiorum magiſtris, quíque abruptam in omni congreſſu amant ſeueritatem, noſtram hanc diſputationem vt minùs commodam diſciplinæ, minùs probatum iri, ſed vt ſuo ſibi horrore placeant, falluntur tamen, ac virtutum rationes minùs bene ponunt. quorum vt peruerſiſſimam ratiocinationem modò infringere animus non ſit, lubet nihilominus interrogare, an leones ſatis putent eſſe generoſos? Sanè quidem, neque enim poſſunt negare, quum illis belluarum nulla ſit generoſior. Et tamen quia numquam ſatis bona fide manſueſcunt, ferreis clathris coërcemus. catellos, quos nemo ſanus leonibus compoſuerit, quia commodis vſque moribus fingi faciles imbuuntur, in conſuetudinem quodammodo admittimus ac familiaritatem. Si cui ſolitudinis amor eſt, huic per me abruptis horridíſque moribus viuere licet, nam quas nunc laudemus virtutes, non huiuſmodi ſunt, quibus carere aliquando non poſſimus. Verùm inter homines agentibus omnino neceſſariæ videntur. Quis enim amaros, moroſos, aſperos,

Digitized by Google

ros, inamœnos, atque præpoſteros homines non fugit ac procul habere curat? Quis animos capiat, niſi quaſdam aliquando inſidias auribus fecerit? Vt enim piſcator nudum ſi iecerit hamũ, ſine ſpe prædæ moratur in ſcopulo, ſic virtutum magiſtri niſi hanc facilitatis comitatiſque ſapientiæ præceptis eſcam impoſuerint, mera circa illos fiet ſolitudo. Pauci oppidò ſunt adeò conſtantis ingenij, vt horridam ſapientiam ament. Eſt in animis non minùs, ac in ſenſibus experimur, mollitudinis quidã amor, quo fit vt ſicut ad veprium, ac ſentũ, quos ſine punctione non tractes, vel ipſum horremus aſpectũ, contra verò molliſſimo ridentium florum intuitu allicimur, eâdem planè ratione difficiles, inelegãtes, auſterique oris homines auerſamur, commodos ac faciles impensè colimus, atque ſectamur. Hic eſt quidam humanitatis flos delibandus, vt reliquis virtutibus ornamentum accedat. Quàm grata ſunt poma quũ calathis aggeſta floribus ad elegantiam inſperguntur? Quis ergo reprehendat, ſi hos ego leuioris culturæ floſculos his, quæ huc vſque congeſſimus, volens addidero? Sed non ita flores eos velim exiſtimari, quaſi oblectamenti, non etiam frugis gratiâ colantur; etenim quæ neceſſariæ inter homines conſuetudini moderari nôrunt, eas moribus etiam effingendis vtiles oportet eſſe virtutes; nihil in medio non cum laude conſiſtit.

I. *De Joanne Auila.*

ORdior libenter ab eo homine, cui cùm plurima tum gentis ingenio, tum ſeueriorum exercitatione virtutum grauitas ineſſet, eam tamen, ne auſterior eſſet, blandiſſimâ humanitate condiebat. Aiunt illum in omni congreſſu adeò facilem fuiſſe, vt Chriſtianæ plenus modeſtiæ, officiorum, quibus aulici fallere, ac falli per honoris atque æſtimationis amant inuitamenta, nullum prudens omitteret, ſed animo, ac fine longè ab eâ fallaci ſimulatione diuerſo. Quo in genere diſcipulis nondum virtutum arcana callentibus nimius quum videretur, aiebat eâ hamum eſcâ eſſe adornandum, quâ piſciculos capi ſcimus. Et quoniam eâ homines elegantes maximè delectantur humanitate, minimè abſtinendum.

II. *De Philippo Nerio.*

HIc totus ab hac virtute fuiſſe videtur expolitus. Quis enim vmquam virtutem facilioribus, aut magis cõmodis moribus exercuit? Quamquam enim ſibi aſper eſſet ac perſeuerus, aliis tamen facillimum ſe præbere conſueuerat, vt etiam adoleſcentium animos,

qui

qui ſeniorum conſuetudinem refugiunt, mirâ quadam alliceret humanitate. Referebat Petrus Paulus Creſcentius Cardinalis, ſe cum pleriſque nobilibus adoleſcentibus ſæpiùs à Baronio, quòd attentiùs ad ſtudia incumbentem, vicino in conclaui obſtrepentes obturbarent, auſteriùs increpitos, à Philippo de induſtriâ ſuperueniente inde abductos, iuſſóſque, quem cœperant, luſum abſoluere, quòd ſibi vicino item in cubiculo agenti non eſſet ingratum; moroſum illum eſſe, atque ab ipsâ ſtudiorum contentione ſubruſticum, qui adoleſcentes ad ſenectæ leges exigeret; idem comitate admirabili omne hominum genus excipiens, renidenti ſemper ore, verbíſque natiuâ ſimplicitate ſuauiſsimis prædas ingentes agebat animorum. Falluntur, qui omnia alia ſentiunt. Hac tantâ facilitate ita omnium animos ceperat, vt nemo ſe illi non crederet. Quis vmquam aucupum non aſcitâ herbarum ac ramorum viriditate, ſed hirſutis atque horrentibus ſpinis auiculas inuitauit?

III. *De Thoma Moro.*

LEpidiſsimæ virtutis Thomas quum eſſet, nihil, vel ipsâ inſtante iam morte, mutauit. Paulò antequam produceretur ad necem, ſine fine vrgentibus regiarum libidinum ſatellitibus, vt poſitâ tandem peruicaciâ (ſic enim hominis conſtantiam interpretabantur) nouellas Regis nuptias, ac recenti notâ cuſum Pontificatum probare vellet, tandem ſententiam ſe mutâſſe reſpondit. Illi curriculo ad Regem delati, Morum partibus acceſsiſſe nunciant, magnum profectò nutantis adhuc potentiæ inſtrumentum futurum. Rex qui viri admirationem, quamuis vera dicentem, odiſſet, nondum exuerat, gaudio elatus chirographo dicta firmari iubet; quod quum importunè flagitarent, grauiter arridens Morus, Atqui ſcire vos velim, priùs mihi veniſſe in mentem barbam, quam diuturno in carcere promiſi, abraſo mento ponere, eodémque ore, quo *Cancellarius* olim, incedebam, in populi conſpectum me dare; nunc potiùs videri, ſi eamdem ac caput barba fortunam ſubierit, carnificis ſecuri amputandam. Hoc ille dicto & vaniſsimorum hominum refrigerauit importunitatem, & ſe in eâ mentis altitudine collocatum oſtendit, ſub quâ mortis metus detonaret. Idem antequam hæc fierent, quia libros omnémque ſcriptoriam ſupellectilem abſtulerat Henricus, cubiculi feneſtras occluſit, reſpondítque quærentibus, quid ita in tenebris verſari vellet; an non ablatis mercibus claudenda videtur officina?

IV. *De Ricardo Vito.*

NOn omnium eſt inter tormenta ludere,ſed hominum,qui excelliſsimo animo per ea ſe nôrunt ad regna graſſari. Expoſuerant Anglicanæ defectionis adminiſtri plebis ludibriis ac petulãtiæ,compedibus & catenâ vinctum Ricardum Vitum irritati,ſupra celebrem hominis conſtãtiam,quòd de hæreſi dicentem rabulam obturbaſſet. Ergo quum multi Vito circumfunderentur affectu vario,adfuit reliquam inter multitudinem triobolaris è popina miniſtellus,quem ineptiſsimè furentem ſummâ totius oris modeſtiâ diu toleratum Vitus ad extremum lepidiſsimè compeſcuit. Vociferabatur ſine fine homo ineptè impius vni Petro datas à Chriſto claues, & ſe claues habere. tum arridens Vitus: Neque ego, inquit, negauerim claues tibi concreditas;ſed Petro quidẽ cœli datas loquuntur oracula;tibi verò cellæ vinariæ tum oratio tua tota lagenis digna clamat,tũ naſus enormi rubore ſpectandus. His refrigeratus importunus ille diſputator abſceſsit, vim illius reformidans veritatis,cuius luſum ferre non poſſet.

V. *De Thoma Villanouano.*

TEnaciſsimum cœnobitici cultus Thomã,ideóque attritâ,& pullâ in tunicâ ſeſe Archiepiſcopum oſtentãtem perpulere tandem Canonicorũ querimoniæ,vt ex holoſerico raſo pileolum ſibi fieri curaret.Hanc ille diligentiã vanitatis irridens intento in pileolũ digito, illum ſuum Archiepiſcopatũ vocitabat;nimirum ex illa tanti Sacerdotij opulentiâ,vnicum illud priuatos in Thomæ vſus redundauit.

VI. *De Petro Comite Priego.*

ADoleſcentem ſummæ ſpei pariter,ac nobilitatis Petrum Comitem Priego, quòd vicino in cubiculo cum Ferdinando Gonzaga antiquo magníque nominis Duce, altiori voce rixaretur, quàm vtriuſque ætates poſtularent,progreſſus extra velum Carolus Cæſar obiurgauit,increpitãs,Quid hoc rei eſt Comes?cui Petrus ioco libertimè culpam confeſſus,Principis iram molliens reſpondit:Vnus & viginti ætatis anni;quaſi verò adoleſcentiam confeſsis venia debeatur.

VII. *De Maria à ſanctâ Annâ.*

QVum de expiantibus flammis incidiſſet ſermo, eâque veluti piaculari ſtatione attineri nos par eſſe, diceret non nemo. Ego verò,

verò, inquit, Maria, quæ obeundarum ſtationum planè incurioſa, voluntario hoc me carcere abdidi, eâ ſtatione mihi minimè opus futurum ſpero. Cur enim Deus vicem non rependat, ac debitam pro carcere libertatem non repræſentet?

VIII. *De Reginaldo Polo.*

POlus, qui cælum votis deſideriiſque præciperet, proſcriptum ſe ab Henrico VIII. capútque ſuum pluribus aureorum millibus æſtimatum; Belgas ad hæc promiſſis ingentibus ſollicitatos, vt ſe ad eos diuertentem proderent, quum inaudiſſet, arridens; Atqui nihil aliud tantâ molitione agit Henricus, quàm vt cubitum ire cupienti veſtes diripiat. Facilius ego hanc vitam poſuero, quàm ille veſtem.

IX. *De Henrico IV. Gallorum Rege.*

BEllicoſiſſimum atque inter arma ferociſſimum Regem ita poſt ea bella pax excepit, vt Gallis ſuis mirum in modum probaretur humanitas. Facilis enim etiam cum hominibus de plebe miſcere ſermones, omnium animos alliciebat, vt quibus bello domitis ſatis attulerat terroris, eos facilitate confirmatos in officio contineret. Idem acutè dictis mira facilitate ſæpiùs iocabatur. Tonſori quondam dicenti partem alteram barbæ pluribus canis aſpergi, Hæc eſt, inquit, quam aduerſæ fortunæ turbines afflârunt.

X. *De Philippo II. Hiſpan. Rege.*

SOdalitium miſericordiæ tanta nominis celebritate apud Luſitanos olim fuit, vt Reges ipſi nomen in illud dare, ac ſe fratres appellari ſibi perhonorificum ducerent. Ergo Regni fines intranti Philippo obuiam facti Proceres, qui illud curabant, de veteri Regum conſuetudine docent, ſimúlque rogant, vt eam ſartam tectam ſeruare velit. Annuit ſtatim Philippus, maieſtati pietatem, ac virtutes doctus præhabere. Illi gratias acturi pro beneficio manum ad oſcula poſtulant Tum Philippus: Vos verò, inquit, abſtinete, qui enim paulò antè Regis dexteram oſculati eſtis, Fratris nunc oſculari haud æquum cenſeo. Si reliqua omnia ad hunc facilitatis modum feciſſet, tranſlatum in Auſtriacos regnum minùs doluiſſent Luſitani, quos veteres gentis Reges paternum in morem habuerant.

Digitized by Google

NOSTRA.

I. *De Ignatio.*

NOn virtutis neruos ſuccidi, ſed animos capi rectiſſimè ſentiebat Ignatius, qui quamquã ſeueritati, atque cenſuræ genio ipſo propior videretur, imperiúmque ſummum obtineret, attamen non modò cum primis illis ſociis, qui tamen reuerebantur vt patrẽ ac familiæ conditorem, humaniſſimè agebat, verùm alios etiam cõplectebatur, vt neminem corã ſe aperto ſtare capite pateretur, & quum aliquid mandaret faciendũ rogantis, non imperantis ſermone vteretur. Sed notabilis illa fuit facilitas, quâ Petrum Ribadeneiram adoleſcentem ferocioris ingenij, atque à ſummâ ſui veneratione malo Dæmonis inſtinctu in auerſionem datum, vt ne conſpectum quidem ferre poſſet, ideóque diſceſſionem meditaretur, blãdiſſimè mitigauit, animúmque illius ſerenauit. Etenim & languenti aſſidere, & ferocienti blandiri, & multa falsò querenti factorum rationem reddere, quamquam penè puero, & quẽ ipſe in ſinu ſuo educauerat, non dubitauit. Quæ omnia de ipſo Ribadeneira ſæpiùs audita, atque in libris de eius vitâ poſteritati conſignata nos ipſi legimus. Idem Ignatius Minoreſſanum ſuum illum ſeceſſum, in quo affluentibus animi voluptatibus, quaſi regio lacte fuerat nutritus, primitiuã ſuam Eccleſiam religioſo ioco appellabat. Senſerat enim, vt Eccleſiæ olim ab vberibus auulſæ inter fluctus tempeſtatéſque fuit obdureſcẽdum, ita ſibi inde ad animarum lucra digreſſo cum difficultatibus perpetuo fuiſſe luctãdum.

II. *De Franciſco Xauerio.*

HAc etiam ex virtutis parte Ignatij diſcipulum Xauerium agnoſcimus, qui eam pulcherrimè ſemper exercuit. Et præclaras ille quidem habuit occaſiones, quas non omitteret. Quanta enim facilitas eo in homine fuit, qui vt claſſiarios ad confeſſionem faciendam pelliceret, aſſidere ludentibus ipſámque aleam ſuis manibus contrectare, atque illis bene precari ſuſtinebat? qui militem ſcelerũ infamiâ notiſſimũ ideo ſequutus, vt ab impuro illo cœno per occaſionem nauigandi extraheret, & omni officiorum genere ſibi deuinxit, nullúmque ei verbum de confeſſione dixit. donec iam ſuum leniter admonens, quum iam exſcenderent, tempus iam eſſe animũ per confeſſionem exonerandi, in alium virum dedit? qui Malacæ hominis ancillarum

rum

rum amoribus corruptiſſimi amicitiam ambiẽs, ſéque conuiuam offerens, ancillarum, quæ ſolæ non ſine hoſpitis pudore miniſtrabant, operâ laudatâ ita allexit, vt vnam poſt aliam dimittens, demum quam cariſſimam habuerat legitimè duceret? Sed Iaponum teſtimonio rem cõſignabo. Percrebuerat apud illos notabili prouerbio, Poſſe Xauerio comite quæ hominis omni in conſuetudine facilitas erat, totam ſine labore atque ægrimoniâ Iaponiam peragrari.

III. *De Edmundo Campiano.*

MAgnum eſt inter cruciamenta membrorum linguam in poteſtate habere, ne quod verbum per impotentiã doloris excidat, & meâ quidem ſentẽtiâ non niſi longâ meditatione parata laus. Verùm Campiano poſt acerrimas equulei quæſtiones, ac cruciatus tantum conſtãtiæ ſuperfuit, vt religioſè iocari magno poſſet contemptu dolorum Iacebat luxatis immaniter membris, porrectus, afflictúſque humi, & ſe ſimilem aiebat eſſe Elephanto, cui ad terram dato ſurgendi, de ſe moliendi vim nullam ſupereſſe vulgo creditum eſt. Paulò pòſt quum iunctis manibus connitens panem ori admoueret, ſimiam ſe appellabat Hiſce iocis poterant intelligere homines impij, quanta Campiani virtus eſſet, quæ cum dolorum acerbiſſimis luderet.

IV. *De Joanne Benedicto.*

SAcerdotem hunc nondum de Societate, quum ferreis è manicis, quas aculeis intus obarmatas *ſponſas* Angli carnifices vocant, crudeli tormento ſublimis in quæſtione de fide penderet, auſus eſt miniſtellus egregiè impudens ad diſputandum prouocare, probra ingerere, hypocritam vocare, ſacrorum oraculorũ particulas plures nullo delectu conſarcinare, ratus ſe impunè inſultare homini eo in cruciatu pendenti, cuius atrocitate plerique exanimarentur Sed falſus eſt opinione ſuâ. Nam qui diu tulerat moleſtiſſimi hominis importunam audaciam Benedictus, tandem ad tortorem, qui adſtabat, leni voce conuerſus, Age, inquit, hominémque iſtum ſublimem *ſponſis* rape, vt quoniam tantâ eſt mecum diſputandi libidine, diſputantium more paribus ſubſelliis decertemus. Sed non tuliſſet opinor dolorem impudentia, quem vera virtus inſuper habebat.

V. *De Roderico Meneſio.*

GRauiora poſcentibus obſequar, & ſeueritati grauitatique comitatem in dictis adiungi poſſe palàm faciã. Vulgauerat quondam

Digitized by Google

in Hiſpaniis atroci mendacio fama Ignatianas inter exercitationes, quæ tunc celebrari incipiebant, præſentiſſimo animorũ remedio, abalienari lympharique, ac neſcio quibus ſpectris, atque terriculamentis oblatis homines incurſari. Nec vulgi tantùm hic rumor fuit, verùm ad ipſos etiam Quæſitores fidei delata eſt criminatio. Ergo N. ab eâ pietatis palęſtra recèns digreſſum accerſitum ſeuerè interrogãt, quæ tandem ea ſint viſa, quibus exercentium ſe animi concutiantur. Reſpondenti, ſe quidem monſtrum ingens, atque horrendum vidiſſe, acriùs inſtant: proderet tandem monſtriferi receſſus ſcelerata arcana, & laruarũ penetralia reſeraret. Ille vt expectationi imminere vidit, oculis, animiſque attẽtiſſimis: Me me ipſum, inquit, penitùs introſpexi, quo (ſic me Deus in Angelum refingat) monſtrum tetrius, atque informius vſquam terrarum eſſe non credo. Sic vaniſſima diſcuſſa calumnia, lepidum hominis dictum riſu exceptum eſt, ſed qualis ſapientum eſſe conuenit, graui, & profuturo. Sed ego iam opus exegi, cui quùm ab ingenij, aç ſtyli tenuitate nihil, à materia certè immortalitatem poſſum augurari. Immortalem enim rerum præclarè geſtarum apud Deum, & homines memoriã eſſe diſertiſſimè ſapiens gloriatur. Vtinam tot inter clara virtutum nomina, & meum poſſem profiteri! Verùm, vt ſtylo virtutibus dicendis impares fuimus, vereor ego magnopere, ne vitâ ſimus imitandis. Et facilis quidem primæ illius gloriæ iactura erit, ſi à ſecunda, quam optimus quiſque ambit, non excludimur. Te igitur præpotens Deus, cuius benefico numine, & magna conſilia ſuſcipiuntur, & ad exitum opera perducuntur. Te magna maximi Dei parens & virgo, quæ nobis illum facilem in vota reddis: vos, qui illis proximi vt olim virtutibus, ſic nunc loco, ac gratia eſtis, votis omnibus velim exoratos, vt me patrocinio veſtro tutum doniſque auctum velitis, iubeatis, ne diuitem alienis bonis ſcriptionem inops propriis vita reprehendat, atque vt qui centeſimo à condita Societate anno iam occidente III. Idus Septembris libros hos ad vmbelicum perduxi, centeſimum, quem cœleſtis agricola repoſcit in hoc cultiſſimo Societatis agro, cui benedixit Dominus, ſanctimoniæ fructum feram. Quod quùm mihi ſummum votorum ſit, in eo acquieſco & finio.

FINIS.

INDEX

INDEX
RERVM, ET VERBORVM.
Ordine primarum litterarum.

A

ABaſſiniæ Rex, verb. *Memoria mortis.* pag. 559
Abaſſini, *Omnigena religio.* 386
Templorum cultus. 334
Abrahamus Georgius Maronita, S. I. *Mors in fidei cauſſa*, &c. 695
Accolæ noui regni Granatæ, *Obſeruantia.* 430
Achilles, C.R.Th. *Meditatio ac contemplatio.* 356
Adoleſcens quidam, *Timor.* 237
Adoleſcens Paraquarianus, *Caſtitas.* 70
Oculorum continentia. 768
Pietas. 420
Virginitas. 727
Ægidius Gonzalius, S. I. *Patientia in aduerſis.* 663
Perſeuerantia. 719
Voluntaria in vitæ cultu durities. 795
Ægyptius quidam, *Proximorum amor.* 34
Agrienſes, *Prudentia militaris.* 581
Agrienſes Matronæ, *Fortitudo bellica.* 632
Albanus Dux, *Prudentia militaris.* 579
Albertus Altiſ. Canonic. Lateran. *Oculorum continentia.* 767
Albertus Auſtriacus, Belgarum Princ.
Amor ſciendi. 875
Circumſpectio. 613
Clementia. 815
Domeſtica diſciplina. 605
Euchariſtiæ veneratio. 255
Liberalitas. 503
Magnanimitas. 709
Perſeuerantia. 714
Prudentia. 544
Religio in Virg. Deip. 291
Scientia regnandi. 573
Albertus Boiariæ Dux, *Clementia.* 815
Obſeruantia. 434
Albertus Laërtius, S. I. *Voluntaria in vitæ cultu durities.* 790
Aldus Manutius, *Amor ſciendi.* 870
Alexander Appulus, Capucc. *Cruciatuum Chriſti pia recordatio.* 274
Alexander Crouius, *Gaudium.* 130
Alexander Farneſius, *Conſtantia.* 619
Fortitudo bellica. 641
Humilitas. 826
Magnificentia. 510
Pietas. 417
Prudentia militaris. 581
Alexander Luzagus, N. Brigienſ. *Caſtitas.* 737
Charitas aduerſus agros. 88
Timor. 233
Alexander Meneſius, Ord. Erem. Arch. Goan. *Conſtantia.* 620
Cura paſtoralis. 164
Proximorum amor. 41
Alexander Montaltus, Card. *Iurgia.* 414
Magnificentia. 510
Alexander Oliua, Card. Ord. Eremit. *Eleemoſyna.* 524

Memoria

Memoria mortis. 561
Oratio quæ voce concipitur. 369
Spes. 219
Verecundia & pudicitia. 754
Veritas. 481
Alexander Perettus, Card. Montaltus, *Liberalitas.* 501
Religio in Deiparam. 292
Alexander Rhò, *Memoria.* 554
Alexander Saulius, Epiſc. Ticin. *Cura paſtoralis.* 166
Alexander Valignanus, S. I. *Circumſpectio.* 616
Alexander Vrſinus, Card. *Amicitia.* 496
Charitas aduerſus inimicos. 81
Cruciatuum Chriſti pia recordatio. 271
Religio aduerſus Sanctos. 320
Spes. 223
Voluntaria in vita cultu durities. 779
Alexius Madeira, S.I. *Fides.* 189
Aloyſius Bertrandus, Ord. Præd. *Charitas aduerſus inimicos.* 80
Ira. 822
Orandi ſtudium. 342
Pia ſermocinatio. 22
Timor. 232
Aloyſius Gonzaga, S. I. *Charitas aduerſus agros.* 100
Charitas in Deum. 15
Cultus Angelorum. 313
Euchariſtia veneratio. 259
Humilitas. 841
Ieiunium. 806
Meditatio ac contemplatio. 359
Oculorum continentia. 770
Orandi ſtudium. 350
Verecundia. 759
Virginitas. 729
Voluntaria in vita cultu durities. 789
Aloyſius, Goti Princeps, *Seueritas.* 408
Templorum cultus. 334
Veneratio. 463
Aloyſius Mocenigo, Venetorum Dux, *Conſilia data.* 590
Aloyſius Noguera, *Eleemoſyna.* 517
Verecundia. 750
Aloyſius Priolus, N. Venetus, *Amicitia.* 490
Aloyſius Velaſquius, Peruuij Prorex, *Proximorum amor.* 36
Alphonſus Albarquerchius, Indiæ Prætor, *Fortitudo bellica.* 633
Iudicia. 399
Miſericordia. 109
Omnigena religio. 382
Alphonſus Aragonius, S. I. *Opum contemptus, ac paupertas.* 867
Proximorum amor. 61
Voluntaria in vita cultu durities. 795
Alphonſus Barzana, S.I. *Euchariſtia veneratio.* 262
Humilitas. 844
Perſeuerantia. 719
Propagata fides. 209
Alphonſus Caſtrius, S. I. *Mors in fidei cauſſa,&c.* 697
Alphonſus Corteſius, S. I. *Charitas in pios defunctorum animos.* 71
Alphonſus Humenius, S. I. *Conſtantia.* 626
Orandi ſtudium. 353
Pax. 147
Propagata fides. 208
Alphonſus Lupius, S. I. *Proximorum amor.* 47
Alphonſus Lupus, Capucc. *Proximorum amor.* 42
Alphonſus Nauarettus, Ord. Præd. *Gaudium.* 131
Gnome. 600
Mors in fidei cauſſa,&c. 693
Alphonſus Ouandus, S.I. *Religio in Deiparam.* 302
Voluntaria in vita cultu durities. 791
Alphonſus Rodericus, S.I. *Caſtitas.* 746
Charitas in Deum. 20
Cultus Angelorum. 312
Humilitas. 851

Meditatio

Meditatio & contemplatio. 360
Morborum tolerantia. 689
Obedientia. 447
Obſeruantia. 438
Omnigena religio. 392
Proximorum amor. 56
Relata gratia. 476
Religio in Deiparam. 301
Spes. 217
Verecundia. 760 & 762
Alphonſus Sanctius, S. I. *Omnigena religio.* 392
Alphonſus Scalonenſis, Ord. Min. *Oratio quæ voce concipitur.* 367
Propagatio fidei. 195
Alphonſus III. Luſitan. Rex, *Eleemoſyna.* 523
Alphonſus Toſtadus, *Amor ſciendi.* 870
Alphonſus Valentinus, Ord. Præd. *Relata gratia.* 472
Aluarus Barzanus, *Conſilia data.* 589
Seueritas. 409
Aluarus de Paz, S.I. *Votum.* 376
Amator Eſpius, Ord. Prædic. *Amicitia.* 492
Ambroſius, cognomento à IESV, Ord. Minim. *Charitas in Deum.* 11
Ambroſius Spinula, *Prudentia militaris.* 582
Seueritas. 407
Americus Veſpuccius, *Fortitudo bellica.* 640
AMICITIA. 489
AMOR. 1
AMOR SCIENDI. 12
Anchiorus Meſpleſius, *Obſeruantia.* 433
Andreas Auellinus, Cler. Reg. Th. *Omnigena religio.* 383
Orandi ſtudium. 347
Pia ſermocinatio. 24
Religio in Virg. Deip. 286
Timor. 232
Andreas Auria, *Conſilia data.* 589
Conſtantia. 619
Pietas. 418
Andreas Caſtrenſis, Ord. Min. *Propagata fides.* 195
Andreas Challuauius, Ordin. Minim. *Orandi ſtudium.* 347
Andreas Cillauius, Ord. Minim. *Pax.* 143
Andreas Doria, *Fortitudo bellica.* 642
Andreas Martinius, S. I. *Mors in fidei cauſſa,* &c. 705
Andreas Moguerius, Ord. Præd. *Caſtitas.* 738
Charitas aduerſus ægros. 96
Seueritas. 405
Andreas Olmetanus, Ord. Min. *Propagata fides.* 196
Andreas Olmos, Ord. Min. *Cruciatuum Chriſti pia recordatio.* 273
Andreas Ortizius, S. I. *Propagata fides.* 203
Andreas Ouiedus, S. I. *Cura paſtoralis.* 167
Humilitas. 844
Opum contemptus, ac paupertas. 863
Patientia in aduerſis. 668
Veneratio. 467
Andreas Simon, S.I. *Charitas in pios defunctorum animos.* 70
Andreas Tiraquellus, *Amor ſciendi.* 870
Angelorum cultus, vide *Cultus Angelorum.*
Angelus Montiola, S.I. *Caſtitas.* 743
Angelus Pacius, Ord. Min. *Celeritas.* 610
Charitas aduerſus ægros. 90
Largia, &c. 413
Memoria. 553
Omnigena religio. 384
Orandi ſtudium. 344
Oratio quæ voce concipitur. 366
Proximorum amor. 39
Timor. 234
Angelus Rocca, Ord. Erem. *Magnificentia.* 511
Angelus Sibylla, S. I. *Charitas in Deum.* 20
Conſilia data. 596

Pax. 146
A gelus Vallisoletanus *Conſtantia.* 619
A gelus Iapon, *Eucharistia veneratio.* 250
Ang us, *Eucharistia veneratio.* 249
A ius, *Patientia in aduerſis.* 653
Ang us miles, *Relata gratia.* 474
Anna ab Almedia, Ord. Min. *Eucharistia veneratio.* 248
Anna Almeida à S. Cruce, Ord. Min. *Religio in Virg. Deiparam.* 286
Anna Anglurius, cognomento Giurius, *Fortitudo bellica.* 642
Anna Iagellonidis, Ferdinandi I. Cæſaris, *Charitas aduerſus agros.* 90
Anna, virgo Rhegienſ. *Virginitas.* 725
Annæus Anglurius, *Amor ſciendi.* 872
Prudentia militaris. 582
Annibal Afflictus, Arch. Rhegienſ. *Magnanimitas.* 708
Anſelmus Petra-Malarius, Capucc. *Fortitudo bellica.* 636
Anthea, *Charitas in pios defunctorum animos.* 64
Antonius Andrada, S.I. *Propagata fides.* 203
Antonius Bariſonius, S. I. *Proximorum amor.* 48
Antonius Bellantus, Capucc. *Spes.* 220
Antonius Bonuiſius, N. Lucen. *Amicitia.* 491
Liberalitas. 499
Antonius Brounus, Montis-acuti Vicecom. *Caſtitas.* 741
Pietas. 425
Antonius Caraffa, Card *Caſtitas.* 740
Domeſtica diſciplina. 605
Eleemoſyna. 523
Antonius Cordubenſis, S. I. *Humilitas.* 839
Antonius Corſius, Capucc. *Voluntaria in vita cultu durities* 786
Antonius Criminalis, S.I. *Mors in fidei cauſſa, &c.* 696
Orandi ſtudium. 349
Antonius Galuanus, *Obſeruantia.* 432
Antonius Madridius, S.I. *Correctio.* 158
Proximorum amor. 52
Religio in Virg. Deip. 306
Antonius Medidius, S. I. *Cruciatuum Chriſti Domini pia recordatio.* 280
Antonius Mons Sicardienſis, *Ieiunium.* 803
Antonius Montanus, Card. *Iudicia.* 400
Antonius Monteſerratus, S.I. *Oculorum continentia.* 772
Antonius Nunius, Ord. Min. *Voluntaria in vita cultu durities.* 782
Antonius Ortunius, S.I. *Humilitas.* 848
Antonius Padilla, S.I. *Timor.* 217
Antonius Pintus Ixyda, S.I. *Fortitudo priuata.* 649
Antonius Poſſeuinus, S.I. *Amor ſciendi.* 877
Opum contemptus, &c. 866
Spes. 226
Antonius à Regibus, Ord. Min. *Obedientia.* 444
Perſeuerantia. 715
Voluntaria in vita cultu durities. 787
Antonius Riſolæus, Ord. Minim. *Caſtitas.* 741
Ieiunium. 804
Antonius Rozius, Epiſc. *Cura paſtoralis.* 168
Antonius Sanſeuerinus, Card. *Conſilia data.* 591
Antonius Sylueria, *Fortitudo bellica.* 634
Antonius Tirellus *Fides.* 182
Areſcotta gens, *Omnigena religio.* 384
Ariſtacori, Mexicana gens, *Veneratio.* 462
Armuzij Regina, *Pietas.* 425
Auguſtina ab IESV, Ord Min. *Eleemoſyna.* 520
Auguſtinus Antolinecius, Ord. Eremit. Arch. Comp. *Eleemoſyna.* 522
Auguſtinus Cano, *Virginitas.* 727
Auguſtinus Iapon, *Cruciatuum Chriſti pia recordatio.* 275

Auguſtinus

Digitized by Google

Auguſtinus Mannius, *Obſeruantia.* 440
Auguſtinus Petraſancta, S.I. *Pia ſermocinatio.* 26
Timor. 236
Auguſtinus Quiros, S.I. *Oculorum continentia.* 774
Auguſtinus Senenſis, Capucc. *Correctio.* 155
Auguſtinus Steucus Eugubinus, *Amor ſciendi.* 869

B

Balduinus ab Angelo, S.I. *Obſeruantia.* 437
Balthaſſar Aluarus, S. I. *Charitas in Deum.* 19
Correctio. 159
Cultus Angelorum. 313
Humilitas. 845
Meditatio, ac contemplatio. 363
Patientia in aduerſis. 665
Proximorum amor. 55
Verecundia. 760
Balthaſſar Comes à Thanhauſen, *Morborum tolerantia.* 681
Barbara Luſitana, *Patientia in aduerſis.* 655
Barnabas Lauecchia, S. I. *Voluntaria in vita cultu durities.* 794
Barradius, *Religio in Virg. Deip.* 307
Barrholomæus Caranzia, Arch. Tolet. *Patientia in aduerſis.* 657
Bartholomæus à Caſis, Epiſc. Chiapenſis, Ord. Præd. *Proximorum amor.* 40
Bartholomæus Martinius, Ord. Minim. *Clementia.* 818
Eleemoſyna. 514
Proximorum amor. 42
Bartholomæus à Martyribus, Archiep. Bracc. Ord. Prædic. *Charitas aduerſus inimicos.* 80
Cura paſtoralis. 165
Humilitas. 830
Morborum tolerantia. 681
Seueritas. 407
Bartholomæus Omuræ Rex, *Veneratio.* 462
Bartholomæus Recalcatus, S.I. *Magnanimitas.* 230
Bartholomæus Ruſticus, Cler. Reg. Th. *Orandi ſtudium.* 343
Batáui, *Fortitudo bellica.* 640
Beatrix Abbatia, *Voluntaria in vita cultu durities.* 782
Benedictus Goëzius, S.I. *Obedientia.* 450
Benedictus Herbeſtus, S. I. *Oratio quæ voce concipitur.* 370
Benedictus Tizzonus, Cler. Reg. Theat. *Pax.* 143
Beneuenuta Auſtriaca, Ord Præd. *Oratio quæ voce concipitur.* 367
Bernardinus Areualus, Ord. Min. *Oratio quæ voce concipitur.* 367
Bernardinus Godinius, *Gnome.* 600
Bernardinus Pallius, Capucc. Gen. *Charitas in Deum.* 12
Oculorum continentia. 767
Orandi ſtudium. 348
Bernardinus Piccinus, S. I. *Humilitas.* 847
Proximorum amor. 56
Sobrietas. 812
Voluntaria in vita cultu durities. 797
Bernardinus Reallinus, S.I. *Charitas aduerſus brutas animantes.* 126
Docilitas. 569
Humilitas. 850
Omnigena religio. 392
Relata gratia. 477
Religio aduerſus Sanctos. 325
Spes. 226
Bernardinus ſocius Camilli Lellij, *Patientia in aduerſis.* 659 & 661
Bernardinus Vicecom. Capucc. *Humilitas.* 817
Bernardus Cantabrus, S. I. *Orandi ſtudium.* 350
Bernardus Colmagus, S. I. *Charitas in Deum.* 19

Digitized by Google

Humilitas. 841
Religio aduerſus Sanctos. 322
Bibiana Perneſtina, Caſtil. Princ. *Patientia in aduerſis.* 654
Blaſius Monlucus, Galliæ Mareſciallus, *Orandi ſtudium.* 346
Votum. 375
Blaſius Sanctius, S.I. *Euchariſtiæ veneratio.* 262
Voluntaria in vitæ cultu durities. 797
Bonauentura Regienſ. Capucc. *Caſtitas.* 739
Bonauentura Seraph. *Orandi ſtudiũ.* 345
Braſiliani ſocij, *Patientia in aduerſis.* 670
Briantus, *Gaudium.* 134
Brugenſis Senatus, *Veneratio.* 461
Bruxellenſes, *Veneratio.* 460

C

Cæcilia à Cruce, Monial. Diſcalc. S.Franciſci, *Spes.* 214
Cæſar Baronius, *Charitas aduerſus ægros.* 92
Memoria mortis. 559
Obedientia. 439
Religio aduerſus Sanctos. 316
Templorum cultus. 334
Cæſar Coſſus, S.I. *Oculorum continentia.* 771
Pietas. 427
Caietanus Thianæus, Cler.Reg.Theat.
Correctio. 150
Euchariſtiæ veneratio. 248
Opum contemptus. 858
Camillus Conſtantius, S.I. *Gaudium.* 138
Camillus Lell. *Charitas aduerſus ægros.* 87
Charitas aduerſus brutas animates. 124
Charitas in Deum. 9
Correctio. 153
Eleemoſyna. 521
Fides. 185
Miſericordia. 113
Morborum tolerantia. 678
Religio aduerſus Sanctos. 318
Seueritas. 405
Timor. 254
Verecundia. 752
Veritas. 480
Capuccini, *Charitas aduerſus ægros.* 96
Capuccini primæui, *Ieiunium.* 83
Opum contemptus, &c. 856
Voluntaria in vitæ cultu durities. 786
Capuccinus ſodalis, *Prudentia.* 535
Carmelitæ Diſcalc. *Charitas aduerſus ægros.* 93
Memoria mortis. 559
Carnifices Iaponij, *Veneratio.* 465
Carolus Borromæus, Card. Archiepiſc. Mediol. *Caſtitas.* 737
Charitas aduerſus ægrum. 91
Charitas aduerſus inimicos. 74
Circumſpectio. 613
Conſtantia. 617
Correctio. 151
Cruciatuum Chriſti pia recordatio. 271
Dierum ſacrorum cultus. 329
Domeſtica diſciplina. 606
Eleemoſyna. 515
Ieiunium. 800
Magnanimitas. 707
Oculorum continentia. 766
Omnigena religio. 381
Orandi ſtudium. 342
Propagata fides. 198
Proximorum amor. 30
Religio aduerſus Sanctos. 316
Seueritas. 404
Templorum cultus. 332
Carolus Cæſar, *Conſtantia.* 618
Spes. 217
Carolus Caraffa, *Charitas aduerſus inimicos.* 79
Religio in Virg. Deip. 292
Carolus Caraffæ famulus, *Amicitia.* 493
Carolus Carlantinus, S.I. *Obedientia.* 451
Carolus Emmanuel Sabaudiæ, *Scientia regnandi.* 579
Carolus à Lotharingia, S.I. *Gaudiũ.* 133
Carolus V. *Celeritas.* 609
Clementia. 817

Fortitudo

Fortitudo bellica. 639
Liberalitas. 503
Magnanimitas. 709
Memoria mortis. 560
Obſeruantia. 435
Orandi ſtudium. 340
Veneratio. 455
Verecundia. 753
Voluntaria in vitæ cultu durities. 776
Carolus Romæus, S.I. *Ieiunium.* 809
Carolus Scribanius, S.I. *Charitas aduerſus ægros.* 106
Euchariſtiæ veneratio. 265
Liberalitas. 505
Pax. 148
Prudentia. 550
Spes. 226
Templorum cultus. 337
Verecundia. 762
Carolus Spinula, S.I. *Gaudium.* 135
Mors in fidei cauſſa,&c. 698
Patientia in aduerſis. 669
Religio in Deiparam. 297
CASTITAS. 734
Catanenſis Senatus, *Veneratio.* 461
Catharina Anglorũ Reg. *Veneratio.* 458
Catharina Cibus, Camertium Dux, *Amor ſciendi.* 874
Catharina Fernandia, *Humilitas.* 832
Voluntaria in vitæ cultu durities. 782
Catharina Ferrarienſis, Ord. Præd. *Pia ſermocinatio.* 23
Catharina Fliſca, *Charitas in Deum.* 8
Catharina Godinia, Carm. Diſc. *Morborum tolerantia.* 676
Catharina Henrici VIII. Angl. Regina, *Orandi ſtudium.* 345
Catharina Pœnitens Senenſ. *Voluntaria durities.* 780
Catharina Riccia Sanctinia, Ord. Præd.
Charitas in pios defunctorum animos. 65
Obedientia. 441
Proximorum amor. 33
Caupo quidam, *Votum.* 374
CELERITAS. 608
CHARITAS ADVERSVS ÆGROS. 87
CHARITAS ADVERSVS BRVTAS ANIMANTES. 113
CHARITAS ADVERSVS INIMICOS. 73
CHARITAS IN DEVM. 2
CHARITAS IN PIOS DEFVNCTORVM ANIMOS. 63
Chioraniani, *Fides.* 180
Chriſtophorus Clauius, S.I. *Verecundia.* 760
Chriſtophorus Columbus, *Dierum ſacrorum cultus.* 328
Fortitudo bellica. 639
Longanimitas. 228
Perſeuerantia. 713
Chriſtophorus Gill. S.I. *Humilitas.* 846
Chriſtophorus Infantius, *Amicitia.* 492
Chriſtophorus de Lugo, Ord. Prædic.
Charitas in Deum. 12
Charitas in pios defunctorum animos. 67
Proximorum amor. 40
Chriſtophorus Mondragonius, *Fortitudo bellica.* 641
Religio aduerſus Sanctos. 319
Chriſtophorus Mora, *Conſilia data.* 594
Prudentia. 539
Chriſtophorus Platea, Ord. Min. *Religio in Virg. Deiparam.* 289
Seueritas. 404
Chriſtophorus Refrigerius, C.R. *Charitas in pios defunctorum animos.* 66
Chriſtophorus Roderic. S.I *Gaudiũ* 133
Cincionius Comes, *Prudentia.* 536
Cicorani Indi, *Obſeruantia.* 431
CIRCVMSPECTIO. 612
Clara Eugenia, Belg. Princ. *Domeſtica diſciplina.* 605
Claudius à Lotharingia, Guiſæ Dux, *Domeſtica diſciplina.* 604
Voluntaria in vitæ cultu durities. 785
Claudius Aquauiuius, S.I. *Caſtitas.* 744
Charitas aduerſus ægros. 99
Conſtantia. 628
Docilitas. 568
Humilitas. 839

Liberalitas. 504
Memoria. 557
Oratio quæ voce concipitur. 371
Patientia in aduerſis. 663
Pia ſermocinatio. 27
Prudentia. 548
Religio in Deiparam. 301
Seueritas. 411
Claudius Taius,S.I. *Humilitas.* 838
Opum contemptus. 865
Clemens VIII. *Omnigena religio.* 387
Prudentia. 534
Clementia, & manſuetudo. 813
Clerici Minores,*Orandi ſtudium.* 345
Clerici D. Pauli decollati, *Opum contemptus*, &c. 859
Clerici Regulares, *Charitas in pios defunctorum animos.* 64
Cochineinenſes, *Charitas in pios defunctorum animos.* 67
Collegium in Inſula Madera, *Obſeruantia.* 437
Collegium Rom. *Veneratio.* 467
Collegia Græcienſis, & Viennenſis, *Proximorum amor.* 57
Comes Lemos, *Voluntaria durities.* 779
Comes Hortumberlandiæ, *Fides.* 186
Congiani, *Veneratio.* 459
Conſaluus Sylueria,S.I. *Eucharistia veneratio.* 259
Mors in fidei cauſſa, &c. 696
Opum contemptus, &c. 863
Pax. 147
Religio in Deiparam. 297
Veritas. 486
Voluntaria in vita cultu durities. 789
Conſaluus Tapia, S.I. *Mors in fidei cauſſa*,&c. 700
Conſilia data. 586
Constantia. 616
Conſtantinus Brigantiæ Dux, Indiæ Prorex, *Fides.* 179
Ieiunium. 804
Corcyrianæ Matronæ, *Fortitudo bellica.* 632
Cornelius Bye, Ord. Erem. *Propagata fides.* 199
Voluntaria in vita cultu durities. 783
Cornelia Lampugnana, Matrona Mediolanen. *Charitas in Deum.* 3
Miſericordia. 108
Omnigena religio. 385
Voluntaria in vita cultu durities. 781
Cornelius à Lapide, S. I. *Amor ſciendi.* 878
Cornelius Muſſus,Epiſc.Bitontin. *Memoria.* 553
Mors in fidei cauſſa, &c. 695
Cornelius Palarius, Cler. Reg. Theat. *Spes.* 216
Cornelius Viſanæus,S.I. *Virginitas.* 731
Voluntaria in vita cultu durities. 771
Correctio. 149
Coſmus I. Magn.Etruriæ Dux, *Prudentia.* 542
Scientia regnandi. 577
Coſma Turrianus, S.I. *Ieiunium.* 807
Cruciatuum, ac mortis Christi Domini pia recordatio, ac cultus. 269
Cultus Angelorum. 307
Cura pastoralis. 161
Cutbertus Tonſtellus, Epiſc. Dunelmen. *Correctio.* 153

D

Damianus Valentinus, Ord. Min. *Ieiunium.* 802
Didacus ab Almagno, *Magnificentia.* 506
Didacus Caruallius, S. I. *Mors in fidei cauſſa*,&c. 699
Propagata fides. 209
Proximorum amor. 58
Didacus Martinius, S. I. *Charitas in Deum.* 16
Cruciatuum Christi pia recordatio. 281
Eucharistia veneratio. 263
Fides. 190

Meditatio

Digitized by Google

Meditatio ac contemplatio. 362
Perſeuerantia. 720
Propagata fides. 204
Religio aduerſus Sanctos. 324
Spes. 212
Timor. 238
Voluntaria in vita cultu durities. 797
Didacus Meneſius, *Perſeuerantia.* 714
Didacus Montelbanus, S. I. *Mors in fidei cauſa*, &c. 501
Didacus Pereria, *Obſeruantia.* 433
Didacus Pereſius, *Propagata fides.* 198
Didacus Ruitius S. I. *Conſilia data.* 598
Spes. 224
Veritas. 487
Didacus à S. Iago, S. I. *Proximorum amor.* 46
Didacus Saura, S.I. *Votum.* 379
Dierum ſacrorum cultus. 327
Dionyſius Vaſquius, O. Erem. *Opum contemptus.* 11.2
Diſciplina domeſtica, vide *Domeſtica diſciplina.*
DOCILITAS. 565
DOMESTICA DISCIPLINA. 603
Dominicani quidam, *Caſtitas.* 742
Dominicus Amadonus, Ord. Pr. *Eleemoſyna.* 521
Euchariſtia veneratio. 256
Fides. 184
Humilitas. 833
Omnigena religio. 382
Orandi ſtudium. 341
Patientia in aduerſis. 651
Dominicus Anſalonius, *Dierum ſacrorum cultus.* 329
Euchariſtia veneratio. 251
Eleemoſyna. 518
Morborum tolerantia. 678
Proximorum amor. 60
Miſericordia. 116
Religio aduerſus Sanctos. 318
Voluntaria in vita cultu durities. 783
Dominicus Collinus, S.I. *Mors in fidei cauſſa*, &c. 704
Dominicus Ioannes, S. I. *Pax.* 148
Prudentia. 549
Dominicus Monte-maior, Or. Præd. *Charitas aduerſus inimicos.* 81
Dominicus à S. Cruce, Ord. Præd. *Correctio.* 154
Dominicus Valeſius, S. I. *Omnigena religio.* 395
Pia ſermocinatio. 27
Religio in Deiparam. 307
Donatellus, *Docilitas.* 567
Donatus Ianoctius, *Prudentia.* 540
Dulia, vide *Veneratio.*

E

Edmundus Augerius, S.I. *Proximorum amor.* 53
Edmundus Campianus, S. I. *Facilitas.* 885
Fides. 192
Gaudium. 134
Mors in fidei cauſſa, &c. 705
Omnigena religio. 390
Edmundus Torgmontonus, *Charitas aduerſus agros.* 94
Charitas in Deum. 10
Gaudium. 129
Morborum tolerantia. 677
Pia ſermocinatio. 22
ELEEMOSYNA. 512
Eleonora Auſtriaca, *Euchariſtia veneratio.* 243
Relata gratia. 471
Eleonora à Cruce, Ord. Min. *Charitas in Deum.* 7
Patientia in aduerſis. 654
Eleonora Ineſtroſa, *Cruciatuum Chriſti pia recordatio.* 272
Eleonora, Mantuæ Dux, *Orandi ſtudium.* 341
Eleonora Saa Emanuelis Soſæ, *Verecundia.* 756
Eleonora à Spiritu S. Ord. Min. *Charitas in Deum.* 7

Crucia

Digitized by Google

Cruciatuum Chriſti pia recordatio. 272
Omnigena religio. 385
Oratio quæ voce concipitur. 365
Sobrietas. 811
Eliſabetha Bobadillia, *Pietas.* 424
Eliſabetha ab Incarnatione, Ord.Min. *Omnigena religio.* 385
Eliſabetha Laterenſis, *Pietas.* 422
Eliſabetha Sancera, *Gnome.* 600
Emmanuel Ferrandius, S. I. *Charitas aduersùs inimicos.* 83
Proximorum amor. 60
Emamnuel Luſitanorum Rex, *Celeritas.* 609
Cruciatuum Chriſti pia recordatio. 270
Magnificentia. 512
Veneratio. 458
Emmanuel Niger, S. I. *Euchariſtiæ veneratio.* 261
Mors in fidei cauſſa, &c. 704
Emmanuel Nobrega, S. I. *Propagata fides.* 211
Emmanuel Ortega, S. I. *Patientia in aduerſ.* 667
Proximorum amor. 46
Emmanuel Philibertus, Sabaudiæ Princeps, *Pietas.* 418
EVCHARISTIÆ VENERATIO. 241
Euſebius Parandinus, Capucc. Gen. *Prudentia.* 538

F

FAbius de Fabiis, S. I. *Conſtantia.* 619
Humilitas. 845
Morborum tolerantia. 683
Oculorum continentia. 774
Opum contemptus. 864
Pax. 146
Voluntaria in vita cultu durities. 796
Faramundus, N. Iapo, *Mors in fidei cauſſa*, &c. 694
Fauſtina virgo Neapol. *Morborum tolerantia.* 677
Federicus Borromæus, Cardin. *Amor ſciendi.* 872
Magnificentia. 511
Felix Capuccinus, *Charitas aduersùs bruta animantes.* 125
Charitas in Deum. 6
Felix, virgo Barbariana, *Charitas in Deum.* 4
Humilitas. 832
Verecundia. 750
Voluntaria in vita cultu durities. 777
Ferdinandus, *Circumſpectio.* 614
Ferdinandus I. Imp. *Euchariſtia veneratio.* 242
Fides. 272
Sicentia regnandi. 572
Ferdinandus II. Imp. *Charitas aduersùs inimicos.* 80
Clementia. 814
Euchariſtia veneratio. 343
Fides. 171
Humilitas. 826
Magnificentia. 509
Pax. 140
Religio in Deip. 290
Spes. 213
Verecundia. 748
Veritas. 479
Voluntaria in vita cultu duries. 777
Ferdinandus Albanus, Dux, *Conſilia data.* 588
Omnigena religio. 581
Perſeuerantia. 714
Ferdinandus Afam Ribera, Marchio Tariffæ, Ducis Alcalæ filius, *Charitas aduersùs ægros.* 89
Ferdinandus Caſtillius, Ord. Præd. *Prudentia.* 537
Ferdinandus Catholicus, *Fides.* 172
Veneratio. 454
Ferdinandus Cendelius, S. I. *Morborum tolerantia.* 685
Ferdinandus Corteſius, *Eleemoſyna.* 516
Omnigena religio. 390
Prudentia militaris. 580

Religio

Religio in Virg. Deip. 284
Ferdinandus Gonzaga, *Prudentia militaris.* 579
Ferdinandus à IESV, Ord. Erem *Gaudium.* 131
Ferdinandus S. Ioſephi, Ord. Eremit. *Mors in fidei cauſſa, &c.* 693
Ferdinandus Magglianus, *Fortitudo bellica.* 640
Ferdinãdus Mendoza, Cuſchenſ. Epiſc. *Cura paſtoralis.* 167
Ferdinandus Montoyus, S.I. *Euchariſtia veneratio.* 261
Orandi ſtudium. 349
Ferdinãdus Nunnius, *Propagata fides.* 198
Ferdinandus à S. Ioſepho, Ord. Eremit. *Gnome.* 600
Ferdinandus Santarenius, S.I. *Propagata fides.* 209
Ferdinandus Toletanus, *Humilitas.* 829
Ferdinandus Ximenius, *Pietas.* 414
FIDES. 170
FIDES ET SPES. ibid.
Fides propagata, vide *Propagata fides.*
FORTITVDO. 630
FORTITVDO BELLICA. ibid.
FORTITVDO PRIVATA. 643
Franciſcus à IESV, Ord. Min. *Obedientia.* 441
Franciſcanus Diſcalceatus, *Proximorum amor.* 35
Franciſcus I. Gall. Rex, *Euchariſtia veneratio.* 252
Fides. 177
Franciſcus Abbatius, S. I. *Cultus Angelorum.* 314
Humilitas. 851
Franciſcus Borgia, S.I. *Conſilia data.* 597
Euchariſtia veneratio. 259
Humilitas. 839 & 841
Ieiunium. 806
Memoria mortis. 563
Obſeruantia. 436
Oculorum continentia. 770
Orandi ſtudium. 350
Patientia in aduerſis. 662
Pietas. 427
Prudentia. 549
Relata gratia. 475
Religio in Deiparam. 296
Veneratio. 466
Voluntaria in vita cultu durities. 789
Franciſcus Boutonus, S.I. *Ieiunium.* 807
Franciſcus Bungi Rex, *Charitas aduerſus egrum.* 94
Fides. 176
Patientia in aduerſis. 650
Religio in Virg. Deip. 292
Veneratio. 456
Votum. 374
Frãciſcus Caëtanus, S.I. *Eleemoſyna.* 527
Ieiunium. 806
Meditatio, ac contemplatio. 362
Memoria mortis. 563
Morborum tolerantia. 686
Oculorum continentia. 773
Perſeuerantia. 718
Voluntaria in vita cultu durities. 793
Franciſcus Calendonius, S C. *Pietas.* 422
Franciſcus à Caſtro-viridi, Ord. Eremit. *Veritas.* 483
Franciſcus Corduba, S.I. *Humilitas.* 846
Franciſcus Coſterus, S.I. *Pax.* 147
Virginitas. 730
Franciſcus Darochianus, Capucc. *Oculorum continentia.* 768
Franciſcus Dauid, *Memoria.* 553
Franciſcus Farſia, S.I. *Euchariſtia veneratio.* 264
Gaudium. 136
Franciſcus Ficarra, S. I. *Patientia in aduerſis.* 673
Franciſcus Folianus, S. I. *Omnigena religio.* 393
Franciſcus Gaëtanus, vide *Franciſcus Caëtanus.*
Franciſcus Gallus, Ord. Min. *Religio in Virg. Deip.* 289
Franciſcus Gonzaga, Caſtilioni Princ. *Humilitas.* 832

Franciſcus Hortolanus, *Religio aduerſus Sanctos.* 315
Religio in Deiparam. 306
Franciſca à IESV, Mon. Diſcalc. *Omnigena religio.* 383
Propagata fides. 195
Franciſcus ab Infantulo IESV, Carm. Diſcalc. *Veritas.* 485
Franciſcus Ingelfidus, Eques Auratus, *Obſeruantia.* 432
Franciſcus Ioioſæus, Capucc. *Patientia in aduerſis.* 652
Franciſcus Laccius, S. I. *Voluntaria durities.* 797
Franciſcus Laurentius, Ord. Min. *Propagata fides.* 195
Franciſcus à Lotharingia, Guiſiæ Dux, *Clementia.* 816
Seueritas. 409
Franciſcus Lucenſis, *Voluntaria durities.* 786
Franciſcus Lupius, S.I. *Charitas aduerſus agros.* 100
Eleemoſyna. 527
Humilitas. 843
Miſericordia. 119
Patientia in aduerſis. 659 & 668
Franciſcus Maria, Vrbin. Dux, *Prudentia.* 541
Franciſcus Moneus, Ord. Min. *Miſericordia.* 114
Franciſcus Nappius, *Pietas.* 426
Franciſcus Panicarola, Ord. Min. *Memoria.* 551
Franciſcus Pintus, S. I. *Propagata fides.* 208
Franciſcus Pizarrus, *Fortitudo bellica* 639
Franciſcus à puero IESV, Carm. Diſc. *Charitas in pios defunctorum animos.* 65
Correctio. 152
Gaudium. 128
Miſericordia. 112
Franciſcus Ribera, S.I. *Charitas in Deum.* 18
Propagata fides. 208
Franciſcus Ricciardottus, Epiſc. Atrebat. *Conſtantia.* 620
Franciſcus Rodericius, S.I. *Proximorum amor.* 47
Franciſcus Soto, Ord. Min. *Propagata fides.* 197
Franciſcus Suarius, S.I. *Amor ſciendi.* 878
Clementia. 821
Conſtantia. 627
Docilitas. 569
Eucharistia veneratio. 268
Humilitas. 852
Iurgia. 415
Meditatio ac contemplatio. 363
Memoria. 555
Orandi ſtudium. 353
Religio in Deiparam. 300
Franciſcus Titelmanus, Capucc. *Charitas aduerſus agros.* 96
Franciſcus Toletus, Card. *Conſilia data.* 595
Religio in Virg. Deiparam. 300
Franciſcus Tregianus, N. Anglus, *Patientia in aduerſis.* 652
Franciſcus Turrianus, S.I. *Amor ſciendi.* 876
Franciſcus Viera, *Amor ſciendi.* 869
Franciſcus Villagarzianus, S. I. *Omnigena religio.* 391
Franciſcus Villanoua, S. I. *Eucharistiæ veneratio.* 262
Humilitas. 841
Oculorum continentia. 774
Patientia in aduerſis. 664
Franciſcus à Villaregali, S. I. *Charitas aduerſus agros.* 105
Franciſcus Xauerius, S.I. *Celeritas.* 611
Charitas aduerſus agros. 100
Charitas aduerſus inimicos. 82
Charitas in pios defunctorum animos. 69
Circumſpectio. 615
Conſtantia. 625
Cruciatuum Chriſti pia recordatio. 279
Eleemoſyna. 525
Eucharistia veneratio. 258

Facilitas

Digitized by Google

Facilitas, & comitas. 884
Fides. 189
Fortitudo priuata. 646
Gaudium. 133
Gnome. 601
Ieiunium. 205
Magnanimitas. 710
Meditatio, ac contemplatio. 359
Miſericordia. 118
Obedientia. 449
Obſeruantia. 436
Oculorum continentia. 770
Opum contemptus. 864
Oratio quæ voce concipitur. 369
Patientia in aduerſis. 669
Pax. 144
Propagata fides. 202
Proximorum amor. 49
Prudentia. 545
Religio aduersùs Sanctos. 321
Seueritas. 411
Spes. 221
Templorum cultus. 336
Veneratio. 466
Verecundia. 759
Voluntaria in vitæ cultu durities. 788
Franciſcus Ximenius, Ord.Min. *Meditatio, ac contemplatio.* 356
Magnificentia. 509
Fuluia Sergardia, Com.Vbald. *Spes.* 219

G

Garzia Gonſaluus, S.I. *Pietas.* 428
Garzia Loayſa, Card. Ord. Præd. *Conſilia data.* 591
Prudentia. 538
Gaſpar Barzæus, S. I. *Charitas aduersùs ægros.* 104
Fides. 191
Fortitudo priuata. 648
Gaudium. 137
Obedientia. 449
Proximorum amor. 54
Gaſpar Bonus, Ord.Min. *Verecundia.* 756
Gaſpar Foſſius, Ord.Minim. Archiepiſc. Rheg. *Eleemoſyna.* 522
Humilitas. 830
Gaſpar Paëzius, S.I. *Mors in fidei cauſſa.* 696
Gaſpar Paranymph. *Cruciatuum Christi pia recordatio.* 281
Gaudium. 137
Voluntaria in vitæ cultu durities. 795
Gaſpar Sanctius, S.I. *Gaudium.* 138
Humilitas. 849
Obedientia. 447
Spes. 223
Verecundia. 763
Veritas. 487
Gaſpar Villela, S.I. *Magnanimitas.* 711
GAVDIVM. 127
Gens Ducum, *Miſericordia.* 110
Genuenſis Reſp. *Religio in Deip.* 294
Genuenſes, *Relata gratia.* 470
Georgius Collibrandius, S. I. *Patientia in aduerſis.* 670
Pax. 145
Georgius Haddocus, Sacerd. Angl. *Verecundia.* 751
Georgius Nicolaus, Anglus Sacerdos, *Proximorum amor.* 38
Gibertus Borromæus, *Eleemoſyna.* 521
Gnome. 599
Godefridus Epiſc. Bamberg. *Verecundia.* 758
Godefridus Thelirius, S. I. *Orandi ſtudium.* 353
Religio in Deiparam. 306
Gonzalus Cardoſus, S.I. *Obedientia.* 445
Gonzalus Gundiſaluus, S. I. *Prudentia.* 546
Gonzalus Luzerus, Ord. Præd. *Eucharistia veneratio.* 257
Memoria mortis. 562
Veritas. 483
Gonzalus Sylueria, S.I. *Ieiunium.* 808
Propagata fides. 205
Gratia, V. Valentina, Ord.Minim. *Charitas in pios defunctorum animos.* 69

Digitized by Google

Ieiunium. 804
Obedientia. 443
Opum contemptus. 862
Sobrietas. 811
Timor. 235
Gratia relata, vide *Relata gratia.*
Gregorius XIII. *Charitas aduersùs ægros.* 91
Clementia. 814
Correctio. 151
Eleemoſyna. 516
Iudicia. 400
Magnificentia. 5
Scientia. 572
Gregorius X V. *Humilitas.* 835
Gregorius Batera, Epiſc.Carthag. Ord. Præd. *Propagata fides.* 200
Gulielmus Boiariæ Dux, *Cultus Angelorum.* 309
Gulielmus Bruntesbæius, S.I. *Virginitas.* 733
Gulielmus Critonus, S. I. *Prudentia.* 545
Gulielmus Daniſius, *Gaudium.* 129
Gnome. 599
Humilitas. 834
Gulielmus Fauchelius, S. I. *Morborum tolerantia.* 684
Gulielmus Gaudanus, Ord. Min. *Charitas aduersùs inimicos.* 78
Gulielmus Hartus, *Gaudium.* 130
Meditatio, ac contemplatio. 356
Gulielmus Leueſqueus, S.I. *Caſtitas.* 746
Gulielmus Petereus, S.I. *Religio in Deiparam.* 303
Gulielmus Sirletus, Card. *Amor ſciendi.* 872
Cura paſtoralis. 164
Liberalitas. 502
Omnigena religio. 382
Spes. 218
Veritas. 482
Gulielmi Laccij vxor, *Gaudium.* 131
Gundiſaluus de Tapia, S. I. *Propagata fides.* 207
Gyſonius Nobunarga, Iaponiæ Imp. filius, *Prudentia.* 535

H

HÆretici plerique, *Veneratio.* 464
Hamiltonij, *Obſequentia populorum.* 585
Henricus II. Gall. Rex, *Fides.* 177
Henricus III. Gall. Rex, *Scientia regnandi.* 577
Voluntaria in vita cultu durities. 777
Henricus IV. Gall. Rex, *Amicitia.* 496
Celeritas. 609
Clementia. 817
Conſtantia. 624
Facilitas, & comitas. 883
Fides. 177
Fortitudo bellica. 642
Magnanimitas. 228
Proximorum amor. 41
Henricus VIII. Angliæ Rex, *Eucharistia veneratio.* 250
Prudentia. 539 & 542
Scientia regnandi. 573
Seueritas. 409
Veneratio. 460
Henricus Dionyſius, S.I. *Amicitia.* 497
Henricus Henriquius, S. I. *Charitas in Deum.* 18
Patientia in aduerſis. 672
Henricus Luſitanorum Rex, Card. *Cruciatuum Chriſti pia recordatio.* 278
Henricus Rex, Card. *Obſeruantia.* 435
Henricus Ribera, S.I. *Eleemoſyna.* 527
Hermannus Hugo, S. I. *Correctio.* 160
Dierum ſacrorum cultus. 331
Eucharistia veneratio. 266
Obedientia. 451
Orandi ſtudium. 351
Pia ſermocinatio. 26
Proximorum amor. 61
Religio aduersùs Sanctos. 327
Religio in Deiparam. 306
Spes. 224

Voluntaria

Voluntaria in vita cultu durities. 796 & 797
Votum. 378
Hermandus Menſoyus, S.I. *Charitas in pios defunct. animos.* 70
Hieremias Salonienſis, C.R. Theat. *Charitas aduerſus ægros.* 92
Hieronyma Caruallia, Matrona Luſit. *Voluntaria durities.* 784
Hieronyma à Cruce, Ord. Min. *Verecundia.* 750
Hieronymus Æmilianus, Somaſchorum Fund. *Charitas in Deum.* 9
Ieiunium. 800
Miſericordia. 111
Opum contemptus. 861
Hieronymus de Angelis, S.I. *Propagata fides.* 204
Hieronymus Bariſonius, S.I. *Prudentia.* 547
Hieronymus Bondimarus S.I. *Charitas aduerſus inimicos.* 84
Hieronymus Caruallius, S.I. *Orandi ſtudium.* 349
Religio in Deiparam. 305
Voluntaria durities. 794
Hieronymus Cignardus, S.I. *Fides.* 192
Miſericordia. 123
Religio in Deip. 305
Hieronymus Domeneccus, S.I. *Memoria mortis.* 564
Obedientia. 446
Hieronymus Folianus, S.I. *Relata gratia.* 478
Hieronymus Florentia, S.I. *Correctio.* 160
Docilitas. 569
Euchariſtia veneratio. 266
Relata gratia. 477
Hieronymus Monteflorianus, eorumdem Gen. *Oculorum continentia.* 567
Hieronymus Montiola, S.I. *Charitas aduerſus inimicos.* 85
Hieronymus Natalis, S.I. *Obedientia.* 451
Pax. 144
Hieronymus Otellius, S.I. *Proximorum amor.* 55
Hieronymus Siſtorienſis, Capucc. *Humilitas.* 837
Hieronymus Plato, S.I. *Patientia in aduerſ.* 666
Hieronymus Policianus, Capucc. *Religio in Deip.* 294
Hieron. puer decennis, *Memoria.* 554
Hippolytus Galantinus, *Oculorum continentia.* 765
Proximorum amor. 33
Hippolytus Maria Beccaria, Ord. Præd. Mag. Gen. *Conſtantia.* 621
Hiſpanus quidam, *Pax.* 142
Hiſpani, *Perſeuerantia.* 713
Hieronymus Turellus, Capucc. *Charitas in Deum.* 13
Pietas. 426
Hieronymus Vallegius, Ord. Præd. *Eleemoſyna.* 523
Hieronymus Xauerius, S.I. *Magnanimitas.* 230
Horatius Vecchius, S.I. *Mors in fidei cauſſa*, &c. 701
Hugo Boncompagnius, *Amicitia.* 495
Prudentia. 540
HVMILITAS. 824

I

Iacobus V. Scotorum Rex, *Fides.* 175
Iacobus Aluarus, S.I. *Pia ſermocinatio.* 25
Iacobus Auila, Ord. ſanctiſſ. Trinit. *Proximorum amor.* 31
Iacobus Boncompagn. Soræ Dux, *Verecundia.* 751
Iacobus Cerrutus, S.I. *Charitas in Deum.* 16
Orandi ſtudium. 351
Proximorum amor. 51
Religio in Deiparam. 304
Iacobus Critonus, *Obſequentia populorum.* 585

Iacobus Crucius, S.I. *Perſeuerantia.* 719
Spes. 225
Iacobus Cuiacius, *Amor ſciendi* 873
Relata gratia. 472
Iacobus Dei, S. I. *Meditatio & contemplatio.* 360
Proximorum amor. 62
Sobrietas. 812
Virginitas. 730
Voluntaria in vita cultu durities. 795
Iacobus Senus, *Fides.* 181
Spes. 216
Iacobus Ferrus, Sacerd. Angl. *Oculorum continentia.* 766
Iacobus Gonzaa, *Conſilia data.* 590
Iacobus Granadus, S. I. *Templorum cultus.* 338
Iacobus Lainius, S. I. *Amicitia.* 497
Amor ſciendi. 876
Charitas aduerſus agros. 101
Charitas in pios defunctorum animos. 72
Conſilia data. 595
Correctio. 157
Humilitas. 840
Obſeruantia. 437
Religio in Deiparam. 296
Iacobus Ledeſma, S.I. *Caſtitas.* 745
Iacobus Leleſus, S. I. *Proximorum amor.* 57
Iacobus Miro, S.I. *Patientia in aduerſ.* 664
Voluntaria in vita cultu durities. 793
Iacobus Remius, S. I. *Charitas in pios defunct. animos.* 70
Religio in Deiparam. 299
Voluntaria in vita cultu durities. 794
Iacobus Saleſius, S.I. *Mors in fidei cauſſa,* &c. 706
Iacobus Samaniegus, S. I. *Cultus Angelorum.* 311
Iacobus Parauia, S. I. *Patientia in aduerſis.* 664
Religio in Deiparam. 304
Iacobus Tonſonus, *Gaudium.* 130
Iacobus Turrianus Rubius, S. I. *Fides.* 190
Iaponenſes Chriſtiani, *Dierum ſacr. cultus.* 330
Iaponitæ Matronæ, *Conſtantia.* 623
Fortitudo bellica. 631
Iaponici Legati, *Euchariſtia veneratio.* 265
Iaponici pueri, *Gaudium.* 131
IEIVNIVM. 798
Ignatius Azeuedius, S. I. *Mors in fidei cauſſa,* &c. 702
Religio in Deip. 296
Ignatius Balſamus, S. I. *Morborum tolerantia.* 686
Verecundia. 761
Ignatius Loyola, S.I. *Amicitia.* 496
Amor ſciendi. 875
Caſtitas. 742
Celeritas. 611
Charitas aduerſus agros. 98
Charitas aduerſus inimicos. 92
Circumſpectio. 615
Charitas in Deum. 14
Charitas in pios defunctorum animos. 69
Clementia & manſuetudo. 819
Conſilia data. 595
Conſtantia. 625
Correctio. 157
Cruciatuum, ac mortis Chriſti Dom. pia recordatio. 278
Cultus Angelorum. 310
Dierum ſacrorum cultus. 331
Docilitas. 568
Eleemoſyna. 525
Euchariſtia veneratio. 258
Facilitas, & comitas. 884
Fides. 188
Fortitudo bellica. 643
Fortitudo priuata. 646
Gaudium. 132
Gnome. 601
Humilitas. 837
Ieiunium. 805

Digitized by Google

Ira. 824
Iurgia. 415
Liberalitas. 504
Longanimitas. 229
Magnanimitas. 710
Meditatio atque contemplatio. 358
Memoria. 555
Memoria mortis. 562
Miſericordia. 118
Morborum tolerantia. 682
Obedientia. 445
Obſeruantia. 435
Oculorum continentia. 769
Omnigena religio. 390
Opum contemptus. 862
Orandi ſtudium. 348
Oratio qua voce concipitur. 369
Patientia in aduerſis. 661
Pax. 143
Perſeuerantia. 716
Pia ſermocinatio. 24
Pietas. 427
Propagata fides. 201
Proximorum amor. 44
Prudentia. 544
Relata gratia. 474
Religio aduerſùs Sanctos. 321
Religio in Virg. Deiparam. 295
Seueritas. 410
Sobrietas. 812
Spes. 221
Templorum cultus. 335
Timor. 236
Veneratio. 465
Verecundia, & pudicitia. 758
Veritas. 486
Virginitas. 729
Voluntaria in vita cultu durities. 788
Votum. 376
Ignatij primi ſocij, *Ieiunium.* 705
Ignatius Martinius, S. I. *Proximorum amor.* 51
Relata gratia. 477
Ildephonſus Pontanus, Ord. Min. *Virginitas.* 726
Indi, *Veritas.* 485
Indi Inſulani, *Obſeruantia.* 431
Ingi Peruanorum, *Scientia regnandi.* 574
Inicus Gueuara, S. I. *Patientia in aduerſ.* 666
Innocentius I X. *Memoria mortis.* 561
Innocentius Calatagironenſis, Ordin. Min. *Religio aduerſùs Sanctos.* 320
Ioanna Auſtriaca, *Eleemoſyna.* 514
Ioanna Caroli V. filia, *Fides.* 173
Verecundia. 748
Ioannes I I. Luſitaniæ Rex, *Clementia.* 817
Seueritas. 407
Veritas. 483
Ioannes I I I. Luſitan. Rex, *Liberalitas.* 500
Ioan. Arrozius, S. I. *Timor.* 236
Ioan. Abarcus. Ord. Minim. *Charitas in pios defunctorum animos.* 68
Proximorum amor. 42
Ioan. Allartus, Ord. Minim. *Charitas in pios defunct. animos.* 68
Ira. 823
Oratio qua voce, &c. 368
Seueritas. 405
Voluntaria in vita cultu durities. 787
Ioan. Appulus, Capucc. *Mors in fidei cauſſa*, &c. 693
Obedientia. 446
Ioan. Argenta, S. I. *Voluntaria durities.* 797
Ioan. Auermanus, S. I. *Mors in fidei cauſſa*, &c. 705
Ioannes Auila, *Charitas aduerſùs inimicos.* 74
Conſilia data. 592
Correctio. 152 & 153
Cruciatuum Chriſti Dom. pia recordatio. 270 & 277
Docilitas. 566
Euchariſtia veneratio. 254
Facilitas & Comitas. 880
Humilitas. 835
Ieiunium. 801

Iurgia,

Iurgia, &c. 413
Memoria. 553
Morborum tolerantia. 673
Obedientia. 442
Oculorum continentia. 766
Omnigena religio. 386
Opum contemptus. 858
Orandi ſtudium. 343
Patientia in aduerſis. 657
Pia ſermocinatio. 35
Religio in Virg.Deip. 289
Spes. 214
Timor. 232
Veritas. 484
Ioan. Baptiſta Alexander, S. I. *Proximorum amor.* 52
Ioan. Baptiſta Barteda, Ord.Min. *Opum contemptus.* 861
Ioan. Baptiſta Carminata, S.I. *Humilitas.* 448
Religio aduerſus Sanctos. 325
Ioan. Baptiſta Cremenſis, Ord. Præd. *Eucharistia veneratio.* 253
Ioan. Baptiſta Faentinus, Capucc. *Clementia.* 819
Ioan. Baptiſta Florentius, Ord.Capucc. *Correctio.* 156
Ioan. Baptiſta Lucerna, S. I. *Ieiunium.* 806
Voluntaria in vita cultu durities. 790
Ioan. Baptiſta Machiado, S.I. *Gaudium.* 134
Ioan. Baptiſta Maſtrillus, Eq. Meliten. *Fortitudo bellica.* 635
Ioan. Baptiſta Piſcator, S.I. *Eleemoſyna.* 528
Humilitas. 851
Obedientia. 450
Spes. 225
Voluntaria durities. 797
Ioan. Baptiſta Romanus, S. I. *Proximorum amor.* 62
Ioan. Baptiſta Sanctius, S. I. *Charitas in Deum.* 15
Ioan. Baptiſta Tuballinus, S. I. *Morborum tolerantia.* 685
Ioannes Baptiſta Vitellius, *Charitas in Deum.* 3
Cruciatuum Chriſti pia recordatio. 274
Eucharistia veneratio. 257
Miſericordia. 115
Memoria mortis. 562
Opum contemptus. 861
Orandi ſtudium. 347
Sobrietas. 811
Verecundia. 752
Ioan. Barrerius, Foliantinorum inſtaur. *Ieiunium.* 801. 801
Ioan. Begiarus, Ord. Præd. *Cruciatuum Chriſti pia recordatio.* 276
Ioan. Beira, S. I. *Patientia in aduerſ.* 667
Ioan. Benedictus, S. I. *Facilitas & comitas.* 885
Ioan. Berchamanius, S. I. *Oculorum continentia.* 771
Relata gratia. 476
Templorum cultus. 336
Virginitas. 731
Ioan. Binantus, Ord.Min. *Fides.* 185
Fortitudo priuata. 645
Virginitas. 728
Ioan. Bocacius, S. I. *Eucharistia veneratio.* 260
Ioan. Bonifacius, S.I. *Proximorum amor.* 52
Ioan. Bonus, Ord.Min. *Omnigena religio.* 388
Perſeuerantia. 716
Pietas. 421
Ioan. Bonus-Valentinus, *Domeſtica diſciplina.* 606
Ioan. Bordeſius, S. I. *Religio in Deip.* 302.
Ioannes Borgia, Gandiæ Dux, *Domeſtica diſciplina.* 604
Religio aduerſus Sanctos. 316
Ioan. Botellius, *Fortitudo bellica.* 680
Ioan. Calerus, Ord. Min. *Fortitudo priuata.* 644

Digitized by Google

Ioan. Carrera, S. I. *Cultus Angelorum.* 312
Ioan. Caſtrius, Indiæ Prorex, *Omnigena religio.* 381
Patientia in aduerſis. 655
Prudentia militaris. 580
Veritas. 483
Ioan. Coolſius, Ord. Erem. *Proximorum amor.* 41
Ioannes Couillonius, S. I. *Pia ſermocinatio.* 25
Ioan. à Cruce, Carm. Diſcalc. *Charitas in Deum.* 13
Conſilia data. 593
Fides. 187
Meditatio, ac contemplatio. 357
Morborum tolerantia. 679 & 682
Obedientia. 442 & 443
Omnigena religio. 388
Oratio quæ voce concipitur. 366
Patientia in aduerſis. 660
Proximorum amor. 43
Prudentia. 543
Spes. 220
Verecundia. 757
Voluntaria in vitæ cultu durities. 780 & 786
Ioan. Darius, Ord. Min. *Propagata fides.* 195
Ioan. Dehemius, Ord. Min. *Verecundia.* 756
Ioannes Dei, *Charitas aduersùs ægros.* 88
Orandi ſtudium. 342
Ioannes à S. Facundo, Ord. Erem. *Miſericordia.* 109
Timor. 233
Ioannes Lanenſis, Capucc. *Patientia in aduerſis.* 659
Spes. 219
Ioannes Feltonus, *Fortitudo priuata.* 644
Ioannes Finkius, *Fides* 181
Ioan. Fiſcherius, Card. Epiſc. Roffen.
Cura paſtoralis. 163
Mors in fidei cauſſa, &c. 691
Voluntaria in vitæ cultu durities. 785
Ioan. Fontanus, S. I. *Votum.* 378
Ioan. Forſterus, Ord. Min. *Mors in fidei cauſſa,* &c. 692
Ioan. à S. Franciſco, Ord. Min. *Propagata fides.* 199
Ioan. Franciſcus Bimantus, Ord. Minim.
Charitas in Deum. 11
Cultus Angelorum. 310
Pia ſermocinatio. 24
Ioan. Franciſcus Commendonus, Card.
Fortitudo priuata. 645
Prudentia. 540
Ioan. Griſonis mater, *Domeſtica diſciplina.* 607
Ioannes à Glano, Ord. Eremit. *Timor.* 235
Ioan. Goudanus, S. I. *Eucharistia veneratio.* 267
Iurgia. 416
Memoria mortis. 565
Obſeruantia. 438
Ioan. Gondinus, S. I. *Pia ſermocinatio.* 26
Templorum cultus. 338
Ioan. Gropperus, *Verecundia.* 750
Ioan. Guidolupianus, Ord. Min. *Perſeuerantia.* 715
Ioan Gualbertus, *Sobrietas.* 810
Ioan. à S. Gulielmo, Ord. Erem. *Charitas aduersùs inimicos.* 75
Voluntaria in vitæ cultu durities. 778
Ioan. Hurtado, Ord. Præd. *Fides.* 181
Humilitas. 828
Ioannes Iacobus Mediceus, Meleniani Marchio, *Prudentia militaris.* 581
Ioan. Lagarde, S. I. *Proximorum amor.* 56
Ioannes Ledeſma, S. I. *Miſericordia.* 121
Oratio quæ voce concipitur. 372
Religio aduersùs Sanctos. 323
Ioan. Ledius, S. I. *Voluntaria durities.* 797
Ioan. Leonius, S. I. *Religio in Deiparam.* 302

Ioan. Linius, *Fortitudo bellica.* 633
Ioan. Lorinus, S.I. *Amor ſciendi.* 877
Memoria mortis. 556
Perſeuerantia. 718
Ioan. Ludouicus Meſſina, S. I. *Eucha riſtia veneratio.* 263
Virginitas. 733
Ioannes Luſitanorum Rex, *Domeſtica diſciplina.* 604
Ioan. Maldonatus, S. I. *Memoria mortis.* 564
Ioan. à S. Maria, Ord. Minim. *Crucia tuum Chriſti pia recordatio.* 275
Voluntaria in vitæ cultu durities. 787
Ioan. Marionus, Cler. Reg. Theat. *Humilitas.* 828
Orandi ſtudium. 343
Pax. 141
Proximorum amor. 37
Ioan. Micon, Ord. Præd. *Fides.* 185
Ioan. Montoya, S.I. *Propagata fides* 202
Ioannes Nonnius Barretus, S.I. Æthiopiæ Patriarcha, *Eucharistia veneratio.* 260
Ioannes Nuterus, Sacerdos Angl. *Charitas aduerſus inimicos.* 77
Ioan. Ogilbæus, S.I. *Gaudium.* 135
Ira. 828
Mors in fidei cauſſa, &c. 703
Obedientia. 446 & 452
Ioan. Paſſeratius, *Amor ſciendi.* 871
Ioan. Paulus Alexius, S.I. *Miſericordia.* 122
Ioan. Paulus Fons, S. I. *Votum.* 377
Ioan. Paynius, *Charitas aduerſus inimicos.* 77
Ioan. Perezius Menaccius, S. I. *Clementia.* 821
Conſtantia. 622
Memoria mortis. 557
Morborum tolerantia. 688
Ioan. Petrus Caraffa, poſtea Paulus IV. *Correctio* 150
Ioan. Pigna, Cler. Reg. Theat. *Proximorum amor.* 37
Ioan. Piobanus, Ord. Minim. *Prudentia.* 541
Ioan. Bapt. Piſcator, S.I. *Timor.* 239
Ioan. Plaza, S. I. *Morborum tolerantia.* 687
Ioan. Puteanus, Ord. Erem. *Humilitas.* 836
Oratio quæ voce concipitur. 368
Spes. 219
Ioan. Ribera, S. I. *Caſtitas.* 745
Charitas aduerſus inimicos. 75
Conſilia data. 594
Cura paſtoralis. 164
Euchariſtia veneratio. 246
Morborum tolerantia. 684
Ioan. Raſtellus Anglus, S. I. *Proximorum amor.* 49
Ioan. Saguntinus, Ord. Erem. *Euchariſtia veneratio.* 248
Humilitas. 834
Obedientia. 440
Ioan. Sanctius, *Patientia in aduerſis.* 658
Ioan. Sebaſtianus, S.I. *Charitas in Deum.* 17
Meditatio, ac contemplatio. 362
Ioan Serthus, *Charitas aduerſus inimicos.* 78
Ioan. Tellerius, Ord. Minim. *Perſeuerantia.* 716
Ioan. Teſtera, Ord. Min. *Propagata fides.* 197
Ioan. Toletanus, Card. Ord. Prædic. *Correctio.* 154
Humilitas. 836
Ioan. Treſirus, S.I. *Votum.* 377
Ioan. Trexius, S. I. *Religio in Deiparam.* 299
Ioan. Triuinus, Ord. Prædic. *Humilitas.* 836
Ioan Vaaleſius, S. I. *Opum contemptus.* 866
Ioan. Vaëlius, S.I. *Memoria mortis.* 564
Ioan Valetta, Magn. MM. EE. Mag. *Fortitudo bellica.* 637
Prudentia militaris. 580

Digitized by Google

Ioan. Vdalricus Eggembergicus, *Conſilia data.* 587
Ioan. Velaſquius, Aulæ Dom. *Veneratio.* 459
Ioannes Vincentius, Imp. N. Genuenſ. *Iurgia*, &c. 415
Ioan. Vincentius Hondodenus, IC. *Miſericordia.* 116
Ioan. Vincentius Hondondæus, *Amor ſciendi.* 873
Opum contemptus, &c. 855
Ioannes Vincentius Pinellus, *Amicitia.* 494
Amor ſciendi. 875
Domeſtica diſciplina. 607
Liberalitas. 503
Morborum tolerantia. 680
Oculorum continentia. 769
Veritas. 484
Ioan. VVachius, S. I *Votum.* 377
Ioan. Ximenius, Ord. Min. *Humilitas.* 834
Ioan. Ximenius, S.I. *Charitas in pios defunctorum animos.* 71
Votum. 378
Ioan. Zuaſius, Capucc. *Meditatio, ac contemplatio.* 357
Mors in fidei cauſſa, &c. 693
Ioannes Zumagra, Ord. Minor. Archiepiſc. Mexican. *Cura paſtoralis.* 163
Eleemoſyna. 522
Iodocus Magerius, S. I. *Mors in fidei cauſſa*, &c. 705
Ioramus, aliíque Iapones, *Religio in Deiparam.* 294
Ioſephus Anchieta, S.I. *Charitas aduerſus agros* 105
Charitas aduerſus brutas animantes. 125
Charitas in pios defunctorum animos. 72
Orandi ſtudium. 351
Prudentia. 545
Religio in Virg. Deiparam. 298
Voluntaria in vita cultu durities. 792
Ioſephus Arriaga, S. I. *Cultus Angelorum.* 314
Voluntaria in vita cultu durities. 790
Ioſephus Calatayudanus, S. I. *Eucharistia veneratio.* 263
Oculorum continentia. 775
Orandi ſtudium. 351
Proximorum amor. 59
Ioſephus Corleonenſis, Ord. Capucc. *Charitas in Deum.* 12
Ioſephus Leoneſſanus, Capucc. *Fortitudo priuata.* 644
Ioſephus Scamaccha, S. I. *Charitas in Deum.* 19
Proximorum amor. 55
Spes. 222
Virginitas. 730
IRA. 821
Iſabella, *Circumſpectio.* 614
Iſabella, Belg. Princ. *Domeſtica diſciplina.* 605
Iſabella Borgia, *Virginitas.* 725
Iſabella Sara, Eugenia Infans, *Religio in Deiparam.* 290
Iſidorus Clarius, Epiſc. Fulg. *Cura paſtoralis.* 166
Patientia in aduerſis. 656
Seueritas. 406
IVDICIA. 396
Iuliana à Cruce, Monialis Diſcalc. *Charitas aduerſus agros.* 89
Eleemoſyna. 517
Iulianus Baldinottus, S. I. *Propagata fides.* 205
Iulianus Cæſarinus, Card. *Clementia.* 818
Liberalitas. 502
Iulius III *Veneratio.* 457
Iulius Fatius, S. I. *Pia ſermocinatio.* 26
Iulius Manzinellus, S.I. *Eucharistia veneratio.* 264
Proximorum amor. 51
Iulius Paſquatus, S. I. *Mors in fidei cauſſa*, &c. 700
IVRGIA, MALEDICTA, AC DETRACTIO FVGIENDA. 412

IVSTITIA INTER HOMINES. 396
Iuſtus Lipſius, *Religio in Virginem Deiparam.* 284

L

LAurentius Brunduſinus, Capucc. *Euchariſtiæ veneratio.* 247
Laurentius Fuccinenſ. Capucc. *Caſtitas.* 739
Leo Henricus, S. I. *Charitas aduerſus agros.* 106
Orandi ſtudium. 352
Patientia in aduerſis. 673
Proximorum amor. 59
Leo Pereria, *Euchariſtiæ veneratio.* 256
Leonardus Cerutus, cognomento Litteratus, *Caſtitas.* 735
Leonardus Leſſius, S.I. *Memoria mortis.* 564
Morborum tolerantia. 688
Leonardus Litteratus, *Miſericordia.* 112
Leontius, Epiſc. Tripol. *Magnanimitas.* 708
Lermæus Dux, *Prudentia.* 537
LIBERALITAS. 498
Linguas plurimas qui didicerunt. 202
Loiolani, *Veneratio.* 457
LONGANIMITAS. 227
Louanienſes, *Veneratio.* 461
Lucas Almadobarenus, Ord. Min. *Charitas aduersus agros* 92
Ludouicus Anton. Rubeus, *Charitas aduersus inimicos.* 81
Ludouicus Balleſtrerus, S.I. *Proximorum amor.* 53
Ludouicus Bargæus, Ord. Min. *Miſericordia.* 114
Proximorum amor. 37
Ludouicus Bertonius, S. I. *Opum contemptus.* 867
Ludouicus Cancerus, Ord. Prædic. *Pax* 142
Ludouicus Cerqueira, Iaponum Epiſc. *Cura paſtoralis.* 168
[Ludou]icus Conſaluus à Camera, *Conſilia data.* 596
Ludouicus Granatenſis, *Amor ſciendi.* 872
Cruciatuum Chriſti pia recordatio. 294
Humilitas. 830
Pietas. 420
Voluntaria in vitæ cultu durities. 783
Ludouicus Legionenſis, Ord. Eremit. *Patientia in aduerſis.* 657
Ludouicus Ludouiſius, Card. *Magnificentia.* 510
Ludouicus Pontanus, S.I. *Euchariſtiæ veneratio.* 266
Morborum tolerantia. 688
Omnigena religio. 391
Oratio quæ voce concipitur. 371
Proximorum amor. 59
Verecundia. 762
Votum. 376
Ludouicus Sylueria, *Prudentia.* 537
Ludouicus Vngria, S. I. *Omnigena religio.* 394
Patientia in aduerſis. 663
Lupus Vazius Sampaius, *Caſtitas.* 741
Luſitana iuuentus, *Fortitudo bellica.* 634
Luſitanæ Matronæ, *Fortitudo bellica.* 633
Luſitanus quidam, *Amicitia.* 492
Luſitanorum pietas. 335

M

MAgdalena, Matr. Iap. *Cruciatuum Chriſti pia recordatio.* 277
Spes. 215
Magdalena Caraffa, Matr. Neapolit. *Charitas in Deum.* 6
Cruciatuum Chriſti pia recordatio. 272
Verecundia. 749
Magdalena, Montis-acuti Viccecom. *Correctio.* 156
Eleemoſyna. 525
Fides. 186
Obedientia. 444
Pax. 143
Verecundia. 757

Digitized by Google

Magdalena Vlloa, *Magnificentia.* 512
Magiſtratus Potoſini, *Euchariſtia veneratio.* 252
MAGNANIMITAS. 706
MAGNIFICENTIA. 505
Manſuetudo, vide *Clementia.*
Marcellinus Albergottus, S. I. *Charitas in Deum.* 20
Marcellinus Ceruinus, *Verecundia.* 754
Marcellus Maſtrillius, S. I. *Fortitudo priuata.* 647
Gaudium. 135
Gnome. 601
Meditatio ac contemplatio 357
Religio aduerſùs Sanctos. 322
Spes. 222
Marcellus Scalionus, S. I *Religio aduerſùs Sanctos.* 324
Marcus Angelus Gamburanus Samaſcus, *Euchariſtia veneratio.* 251
Orandi ſtudium. 392
Margarita Mideltonia, *Conſtantia.* 620
Margarita Philipp. III. *Fides.* 174
Memoria mortis. 561
Miſericordia. 108
Pietas. 425
Veneratio. 463
Verecundia. 755
Veritas. 482
Margarita Pola, *Mors in fidei cauſſa*, &c. 692
Maria Angliæ Reg. *Domeſtica diciplina.* 605
Euchariſtia veneratio. 249
Maria à S. Anna, *Facilitas & comitas.* 882
Maria Bagneſia Florentina, Ord Præd. *Virginitas.* 728
Maria Diazia, *Humilitas.* 835
Maria ab IESV Maria, Ord. Præd *Ieiunium.* 803
Virginitas. 725
Maria Longa, Matr. Hiſp. *Charitas aduerſùs agros.* 97
Charitas in pios defunct. animos. 68
Proximorum amor. 42
Maria Luſitana Parmenſis Princeps, *Charitas aduerſùs agros.* 90
Charitas in Deum. 10
Eleemoſyna. 514
Miſericordia. 109
Morborum tolerantia. 678
Orandi ſtudium. 344
Religio aduerſùs Sanctos. 118
Religio in Deip. 288
Verecundia. 749
Maria Maximiliani II. *Clementia.* 815
Eleemoſyna. 514
Euchariſtia veneratio. 244
Maria Mealis filia, *Fides.* 183
Maria Raggia, Matr. Gen. *Cruciatuum Chriſti pia recordatio.* 277
Maria Stuarta, Scotiæ Regina, *Correctio.* 151
Mors in fidei cauſſa, &c. 693
Patientia in aduerſis. 651
Maria Vela, Virg. Hiſpan. *Perſeuerantia.* 715
Voluntaria in vita cultu durities. 781
Maria Victoria Furnaria, O. A. F. *Charitas in Deum.* 5
Maria Magdalena Pactia, Ord. Carm. *Charitas in Deum.* 3
Euchariſtia veneratio. 747
Proximorum amor. 320
Voluntaria in vita cultu durities. 781
Marilandiæ ſocij, *Propagata fides.* 211
Marſilius Cagnatus, *Patientia in aduerſis.* 656
Martinus Andrada, S. I. *Mors in fidei cauſſa*, &c. 701
Martinus ab Azpilcueta, *Conſilia data.* 593
Martinus Delrio, S. I. *Amor ſciendi.* 877
Fides. 192
Religio in Deip. 306
Martinus Epiſcop. Turonenſ. *Magnanimitas.* 708
Martinus Gutierrez, S. I. *Religio in Deip.* 298.

Martinus Laterna, S.I. *Mors in fidei cauſſa*, &c. 702
Martinus Nauarrus, *Oratio qua voce concip.* 365
Martinus Smigletius, S.I. *Charitas in Deum.* 18
Martinus Valentianus, Ord. Min. *Cruciatuum, Chriſti pia recordatio.* 273
Orandi ſtudium. 344
Propagata fides. 196
Martinus Vitazomius, S. I. *Timor.* 238
Matrona Hiſpana, *Verecundia.* 755
Matronæ Amſterodamenſes, *Eucharistiæ veneratio.* 251
Matronæ Goanæ, *Liberalitas.* 504
Matronæ Iaponenſes, *Omnigena religio.* 387
Matthæus Baſſianus, *Charitas aduersùs ægros.* 96
Morborum tolerantia. 681
Matthæus Bencius, C. R. Th. *Votum.* 374
Matthæus à Leoneſſa, Capucc. *Cruciatuum Chriſti pia recordatio.* 275
Matthæus Riccius, S.I. *Humilitas.* 844
Magnanimitas. 229 & 711
Memoria. 556
Omnigena religio. 392
Perſeuerantia. 717
Propagata fides. 206
Spes. 223
Veritas. 488
Matthias Alburquerchius, *Conſtantia.* 611
Matthias Houius, *Verecundia.* 755
Matthias Pacius, Ord. Præd. *Charitas aduersùs ægros.* 95
Matthias Paulus Vagnerius, S.I. *Omnigena religio.* 394
Relata gratia. 476
Religio in Deip. 306
MEDITATIO, ATQVE CONTEMPLATIO. 354
Melchior Herba, Ord. Min. *Religio in Virg. Deiparam.* 288
Melchior Moſlicenſis, Ord. Præd. *Charitas in pios defunctorum animos.* 67
Melitenſes Equites, *Fortitudo bellica.* 638
MEMORIA. 550
MEMORIA MORTIS. 558
Mercurius Gattinata, *Conſilia data.* 588
Michaël Caruallius, S. I. *Propagata fides.* 207
Voluntaria in vita cultu durities. 791
Michaël Coyſſardus, S. I. *Verecundia.* 761
Michaël Ghiſlerius, Card. *Conſilia data.* 589
Michaël Lactauallius, S. I. *Charitas in Deum.* 19
Obſeruantia. 436
Proximorum amor. 49
Michaël Lauretanus, S. I. *Prudentia.* 548
Michaël Leguuallius, S.I. *Pax.* 145
Michaël Maſſarius, Ord. Præd. *Ieiunium.* 803
Michaël Macaxima, S.I. *Mors in fidei cauſſa*, &c. 699
Michaël Vaëzius, Indiæ Vicarius, *Proximorum amor.* 38
Michaël Vrrea, S. I. *Charitas aduersùs inimicos.* 83
Propagata fides. 203
Miles Germanus, *Fortitudo bellica.* 635
Miles Hiſpanus, *Religio aduersùs Sanctos.* 319
Minimi, *Proximorum amor.* 43
Minimorum Ordo, *Cultus Angelorum.* 310
MISERICORDIA. 107
Moniales Carmelitæ Diſc. *Obedientia.* 441
Moniales Ord. Minor. D. Claræ, *Opum contemptus.* 859
Moniales ſapientiæ, *Verecundia.* 749
Monotapæ Rex, *Eucharistia veneratio.* 245
Monopotapi, *Obſeruantia.* 430
Monteſpanus, Gallorum Tribunus, *Eucharistia*

chariſtia veneratio. 257
MORBORVM TOLERANTIA. 673
MORS IN FIDEI CAVSA FORTITER OBITA. 589
Moſchi, *Charitas in pios defunctorum animos.* 66
Euchariſtia veneratio. 253
Omnigena religio. 381 & 389
Obſequentia populorum. 584
Obſeruantia. 431
Motezuma, & Reges Mexicanorum, *Sicentia regnandi.* 575
Moleius Molucus, Marroch. Rex. *Fortitudo bellica.* 655
Mulier Hiſpana, *Caſtitas.* 736
Alia. *ibid.*

N

N. N. S. I. *Proximorum amor.* 54
Neophytus Paraquarianus, *Amicitia.* 493
Neophyti Iaponij, *Veneratio.* 463
Nicolaus Almanzanus, S. I. *Eleemoſyna.* 528
Nicolaus Aromata. S. I *Patientia in aduerſ.* 665
Nicolaus Barbera, S. I. *Pia ſermocinatio.* 26
Nicolaus Bobadilla, S I. *Ieiunium.* 818
Nicolaus Burenus, S. I. *Morborum tolerantia.* 687
Nicolaus Cuſanus, S. I. *Proximorum amor.* 52
Nicolaus Factorius, Ord. Min. *Charitas in Deum.* 8
Eleemoſyna. 517
Gaudium. 128
Iurgia. 414
Patientia in aduerſis. 668
Religio in Virg. Deiparam. 285
Timor. 233
Voluntaria in vita cultu durities. 778
Nicolaus Hermanettus, *Seueritas.* 406
Nicolaus Lombardus, S. I. *Conſtantia.* 617
Nicolaus Pontanus, Venetus Dux, *Prudentia.* 535
Nicolaus Romæus, S. I. *Morborum tolerantia.* 686
Nicolaus Serarius, S. I. *Omnigena religio.* 391
Nicoliza, *Fortitudo bellica.* 638
Nobilis Iapo, *Conſtantia.* 623
Nobilis Iapon, *Timor.* 624
Nobunanga Iaponiæ Imper. *Seueritas.* 408
Nonnius Barretus, S. I. *Humilitas.* 843
Nonnius Barretus, Æthiopiæ Patriarcha, *Miſericordia.* 119
Nunnius, IC. *Eleemoſyna.* 514
Nunnius Ribera, S. I. *Perſeuerantia.* 719

O

OBEDIENTIA. 438
OBSEQVENTIA POPVLORVM. 583
OBSERVANTIA. 429
OCVLORVM CONTINENTIA. 763
Odoardus Barbutus, *Fortitudo bellica.* 634
Odoradus Barnouellus, S. I. *Religio in Deip.* 303
Odoardus Patiecus, *Iudicia.* 400
Spes. 218
Odoardus Torgmontenus, *Religio aduerſus Sanctos.* 317
OMNIGENA RELIGIO. 379
Operi manipulatim qui inſudarunt. 194
ORANDI STVDIVM. 339
ORATIO QVÆ VOCE CONCIPITVR. 364
Orbis Chriſtianus, *Miſericordia.* 117
Ordo Prædicatorum, *Prudentia.* 539
Religio in Virg. Deip. 287
Ordines religioſi, *Propagata fides.* 200
Voluntaria in vita cultu durities. 787
Ornuzij Rex, *Veneratio.* 463

P

Palæologi mater, *Fides.* 180
Paraquariani, *Fides.* 187
Paraquariani ſocij, *Patientia in aduerſ.* 671
Paraquarij, *Domeſtica diſciplina.* 607
Paſchaſius Broëtus, S.I. *Clementia.* 820
Paſitea Crogia, *Voluntaria durities.* 780
Paſqualius Baylonius, Ord. Min. *Caſtitas.* 735
Charitas in Deum. 11
Gaudium. 118
Iurgia, &c. 414
Omnigena religio. 384
Pax. 140
Veritas. 481
Paſqualis Gonzaluus, S.I. *Proximorum amor.* 47
PATIENTIA IN ADVERSIS. 650
Paulus IV. *Conſtantia.* 618
Correctio. 150
Omnigena religio. 380
Seueritas. 403
Paulus V. *Cultus Angelorum.* 308
Relata gratia. 473
Religio in Deiparam. 285
Seueritas. 406
Templorum cultus. 333
Paulus Achilles, S.I. *Charitas aduerſus inimicos.* 85
Docilitas. 568
Magnanimitas. 230
Voluntaria in vita cultu durities. 791
Paulus Aicardus, *Amicitia.* 494
Paulus Arezzus, Cl.R. Card. *Humilitas.* 828
Iudicia. 401
Paulus Ioſephus Arriaga, S.I. *Dierum ſacrorum cultus.* 332
Obedientia. 452
Paulus Michi, S.I. *Mors in fidei cauſſa,* &c. 698
Pax. 138
PERSEVERANTIA. 711
Peruani, *Obſequentia populorum.* 584
Obſeruantia. 450
Petrus Ægidius, S.I. *Opum contemptus.* 865
Petrus Agnoſius, S.I. *Charitas aduerſus agros.* 104
Propagata fides. 202
Petrus Alcantaranus, Ord. Min. *Charitas in Deum.* 6
Humilitas. 831
Ieiunium. 800
Oculorum continentia. 765
Opum contemptus. 860
Patientia in aduerſis. 653
Timor. 235
Voluntaria in vita cultu durities. 777
Petr. Antonius Spinellus, S.I. *Eleemoſyna.* 516
Gnome. 603
Religio in Deiparam. 306
Verecundia. 759
Petrus Aragonum Rex, *Euchariſtiæ veneratio.* 245
Petrus Aubuſſonius, Magnus Hieroſol. Eq. Mag. *Docilitas.* 565
Petrus Azeuedius, Pontium Comes, *Iudicia.* 398
Obedientia. 443
Petrus Berna, S.I. *Fortitudo priuata.* 649
Petrus Baiardus, S.I. *Propagata fides.* 210
Petrus Caniſius, S.I. *Humilitas.* 838
Obedientia. 448
Proximorum amor. 54
Veneratio. 466
Petrus Comes Priegus, *Facilitas & comitas.* 882
Petrus Correa, S. I. *Mors in fidei cauſſa,* &c. 701
Petr. Cotton, S.I. *Charitas aduerſus inimicos.* 86
Cultus Angelorum. 312
Euchariſtiæ veneratio. 265
Humilitas. 850
Meditatio ac contemplatio. 361
Memoria. 557

Pietas

Pietas. 418
Proximorum amor. 58
Prudentia. 549
Religio aduersùs Sanctos. 327
Virginitas. 732
Petrus Faber, S.I. *Correctio.* 158
Cultus Angelorum. 312
Obedientia. 445
Pia ſermocinatio. 25
Religio aduersùs Sanctos. 326
Verecundia. 761
Petrus Ferdinandus, S. I. *Oculorum continentia.* 773
Petrus Funius, S.I. *Eleemoſyna.* 526
Petrus Gandauenſis, Ord. Min. *Propagata fides.* 196
Petrus Garza, Peruuij Præſes, *Opum contemptus.* 854
Petrus Giro, Oſſunæ Comes, *Scientia regnandi.* 578
Petrus Gironius, Vrenæ Dominus, *Charitas aduersùs inimicos.* 76
Petrus Leo, S.I. *Miſericordia.* 122
Religio in Virg. Deip. 307
Petrus Leonius, S. I. *Euchariſtia veneratio.* 267
Petrus Luſitanus, Ord. Prædic. *Spes.* 116
Petrus Maioritus, *Fortitudo bellica.* 641
Petrus Maſcaregna, S. I. *Mors in fidei cauſſa,* &c. 697
Propagata fides. 207
Petrus Menaccius, *Religio in Virg. Deip.* 306
Petrus Mezacienſis, Capucc. *Cruciatuum Chriſti pia recordatio.* 275
Petrus Nauarrus, S. I. *Clementia.* 810
Ieiunium. 809
Petrus ab Oyeda, Baëzanæ Academ. R. *Euchariſtia veneratio.* 252
Pax. 141
Petrus Paëzius, S. I. *Oculorum continentia.* 772
Petrus Pazmanius, Card. Arch. Strig. *Cura paſtoralis.* 168
Petrus Phaë, S.I. *Conſtantia.* 628
Petrus Pitœus, *Dierum ſacrorum cultus.* 330
Petrus Paulus Nauarrus, S.I. *Gaudium.* 138
Petrus Ruicius, S. I. *Voluntaria durities.* 797
Petrus Sanctius, S.I. *Oculorum continentia.* 774
Orandi ſtudium. 343
Votum. 377
Petrus Spica, S.I. *Miſericordia.* 121
Verecundia. 762
Voluntaria in vita cultu durities. 795
Petrus Venuſtus, S. I. *Charitas aduersùs inimicos.* 83
Petrus Ant. Spinellus, S. I. *Cruciatuum Chriſti pia recordatio.* 281
Cultus Angelorum. 314
Religio aduersùs Sanctos. 324
Philippus II. Hiſp. Rex, *Circumſpectio.* 613
Clementia. 816
Conſtantia. 625
Euchariſtia veneratio. 244
Facilitas, & comitas. 883
Fides. 173
Humilitas. 827
Magnificentia. 508
Memoria mortis. 560
Morborum tolerantia. 675
Pax. 139
Prudentia. 533 & 543
Religio aduersùs Sanctos. 325
Scientia regnandi. 572
Seueritas. 403
Veneratio. 455
Voluntaria in vita cultu durities. 776
Philippus III. Hiſpan. Rex, *Cultus Angelorum.* 308
Fides. 174
Memoria mortis. 560
Religio aduersùs Sanctos. 315
Religio in Deiparam. 290
Scientia regnandi. 574

Digitized by Google

Phillippus, & Maria, Angliæ RR. *Iu dicia.* 399
Philippus Archintus, *Iudicia.* 397
Philippus Bauarus, Card. Epiſc. Ratisb. *Spes.* 218
Philippus Emmanuel à Lotharingia, Mercorij Dux, *Fides.* 179
Philippus Hovvardus, Arundeliæ Comes, *Miſericordia.* 114
Philippus Nerius, *Charitas aduerſùs brutas animantes.* 125
Charitas in Deum. 5
Conſilia data. 593
Cruciatuum Chriſti pia recordatio. 270
Eleemoſyna. 520
Eucharistia veneratio. 246
Facilitas, & comitas. 880
Humilitas. 833
Oculorum continentia. 764
Opum contemptus, &c. 860
Pia ſermocinatio. 23
Proximorum amor. 31
Virginitas. 715
Pia sermocinatio. 21
Pialius Architalaſſus, *Celeritas.* 610
Pianquiacus Regulus, *Prudentia.* 532
Piceni. *Veneratio.* 457
Pietas. 416
Pimentellus, Beneuenti Comes, *Charitas aduerſùs agros.* 94
Paulus IV. *Liberalitas.* 499
Magnificentia. 506
Veritas. 482
Pius V. *Charitas aduerſùs agros.* 91
Clementia. 813
Cura paſtoralis. 162
Docilitas. 567
Fides. 175
Humilitas. 827
Ieiunium. 799
Iudicia. 400
Magnificentia. 508
Morborum tolerantia. 675
Orandi ſtudium. 340
Prudentia. 534
Relata gratia. 470
Religio in Virg. Deip. 287
Verecundia & pudicitia. 747
Veritas. 482
Plures in Peſte affectorum obſequio deſiderati, *Charitas aduerſùs agros.* 102
Pomponius Belliuerius, *Conſilia data.* 592
Pontifices, *Veneratio.* 464
Porphyrius Felicianus, *Veneratio.* 459
Prædicatores Mexicani, *Opum contemptus*, &c. 857
Præſes Nanchinenſis, *Omnigena religio.* 389
Primus Comes, *Memoria.* 552
Proceres Hamiltonij, *Obſeruantia.* 432
Propagata fides. 193
Proximorum amor. 28
Prudentia. 531 & 532
Prudentia militaris. 578
Pudicitia. 747
Puella Braſiliana, *Virginitas.* 724
Pueri duo, *Mors in fidei cauſſa*, &c. 692
Pueri Indi, *Opum contemptus.* 856
Pietas. 419

Q

Quintinus Carletus, S. I. *Eleemoſyna.* 527

R

Reges, *Veneratio.* 464
Reges Chriſtiano lauacro qui abluerunt. 211
Reges Sinarum, *Relata gratia.* 468 & 469
Reginaldus Brigittenſis, *Spes.* 215
Reginaldus Polus, Card. *Conſtantia.* 617
Facilitas & comitas. 883
Veritas. 480
Regulus Indorum, *Religio in Virg. Deip.* 287

Relata

Digitized by Google

RELATA GRATIA. 467
RELIGIO. 240
RELIGIO ADVERSVS SANCTOS. 314
RELIGIO IN D. VIRGINEM DEIPARAM. 282
Religio omnigena, vide *Omnigena religio.*
Religioſi Mendicantes, *Spes.* 217
Renata à Lotharingia, VVilielmi Bauari, *Miſericordia.* 115
Morborum tolerantia. 679
Richardus Trinchellius, *Gaudium.* 130
Richardus Vitus, *Charitas aduerſus inimicos.* 77
Facilitas, & comitas. 882
Fides. 182
Robertus Bellarminus, Card. *Charitas aduerſus brutas animantes.* 126
Clementia. 820
Conſilia data. 597
Conſtantia. 628
Correctio. 157
Cura paſtoralis. 169
Docilitas. 569
Eleemoſyna. 526
Oratio quæ voce concipitur. 370
Proximorum amor. 50
Prudentia militaris. 550
Spes. 224
Virginitas. 730
Veneratio. 466
Veritas. 489
Votum. 377
Robertus Nobilius, S.I. *Propagata fides.* 205
Virginitas. 722
Rocchus Gonzalius, S.I. *Mors in fidei cauſſa, &c.* 701
Propagata fides. 209
Rodericus, S.I. *Prudentia.* 547
Rodericus Meneſius, S.I. *Facilitas, & comitas* 885
Rodulphus Aquauiuius, S.I. *Mors in fidei cauſſa, &c.* 697
Obedientia. 448
Rodulphus Scheruinus, S.I. *Spes.* 215
Rolandus Guicciardus, Ord. Minim. *Charitas aduerſus agros.* 97
Ira. 823
Romanum, aliáque ſodalitia, *Cultus Angelorum.* 309
Romanum Sapientiæ Gymnaſium, *Relata gratia.* 473
Romani Pontifices, *Circumſpectio.* 614
Ruſtici coniuges, *Virginitas.* 726

S

SAcerdos quidam Mediolanẽſis, *Proximorum amor.* 35
Sancia Carillus, Virg. Hiſpan. *Caſtitas.* 735
Dierum ſacrorum cultus. 329
Ieiunium. 802
Proximorum amor. 33
Sanctimoniales Virgines, *Fides.* 184
Sanctus à Ripatraſone, Ord. Min. *Patientia in aduerſis.* 656
Scherninus, *Gaudium.* 134
SCIENTIA REGNANDI. 570
Scipio Collebutius, Card. *Liberalitas.* 500
Opum contemptus. 855
Scipio Coſſus, S.I. *Voluntaria in vita cultu durities.* 797
Sebaſtianus Alphonſius, *Charitas aduerſus inimicos.* 75
Sebaſtianus Barreira, S. I. *Propagata fides.* 210
Sebaſtianus Barradius, S. I. *Humilitas.* 852
Omnigena religio. 394
Opum contemptus. 865
Orandi ſtudium. 352
Oratio quæ voce concipitur. 370
Voluntaria in vita cultu durities. 797
Sebaſtianus Cabariſius, S. I. *Correctio.* 158
Sebaſtianus Luſit. Rex, *Euchariſtia veneratio.* 245

Digitized by Google

Fides. 178
Liberalitas. 501
Obſeruantia. 434
Religio in Virg. Deiparam. 283
Scientia regnandi. 571
Sebaſtianus Viera, S. I. *Fides.* 189
Fortitudo priuata. 647
Mors in fidei cauſſa, &c. 699
Senex Barbatus, *Prudentia.* 533
Seraphinus Carauallus, Ord.Præd. Generalis Magiſter, *Orandi ſtudium.* 346
Voluntaria in vitæ cultu durities. 784
Seraphinus Oliuerius, Card. *Pietas* 421
Relata gratia. 472
Severitas, sive vindicatio. 402
Sfortia Oddo, IC. *Eleemoſyna.* 518
Oratio quæ voce concipitur. 366
Sigiſmundus IV. Polonorum, ac Suecorum Rex, *Fides.* 174
Scientia regnandi. 576
Simon Bartolus, S. I. *Ieiunium.* 808
Simon Bucerius, S. I. *Celeritas.* 611
Charitas aduerſus agros. 106
Humilitas. 851
Ieiunium. 808
Meditatio. ac contemplatio. 361
Proximorum amor. 60
Religio aduerſus Sanctos. 326
Voluntaria in vitæ cultu durities. 792
Simon Cicacuta, *Conſtantia.* 614
Simon Garzia, Ord. Minim. *Cruciatuum Chriſti pia meditatio.* 276
Religio in Deiparam. 293
Simon Guicciardus, Ord. Minim *Correctio.* 155
Simon Rodericus, S. I *Cruciatuum Chriſti Domini pia recordatio.* 280
Virginitas. 733
Sina quidam, *Pietas.* 419
Sinæ, *Obſeruantia.* 451
Sinarum Reges, *Scientia regnandi.* 575 & 576
Sinenſes, *Obſequentia populorum.* 584
Templorum cultus. 334
Sixtus V. *Magnificentia.* 507
Relata gratia. 473
Sobrietas. 809
Societas, *Miſericordia.* 120
Societas Iesv, *Fortitudo priuata.* 648
Relata gratia. 475
Societas Iesv Goæ, *Charitas aduerſus agros.* 104
Societas Romana. 50
Societas vniuerſa, *Docilitas.* 570
Eucharistiæ veneratio. 268
Humilitas. 840
Templorum cultus. 337
Socius quidam Ieſ. *Charitas aduerſus agros.* 99
Socius S Balthaſſaris Pignæ, S. I. vide *Ioannes Raſtellus.*
Socius in Peruuio, *Caſtitas.* 745
Socij in Braſilia. 49 & 743
Socij in Iaponia, *Charitas aduerſus agros.* 101
Socij Sinenſes, *Charitas aduerſus agros.* ibid.
Sodales Franciſcani Monfortenſ. *Caſtitas.* 738
Sodales Vrbani SS. Trinitatis, & S. Benedicti Florentiæ, *Miſericordia* 110
Sodalitium Agonizantium, *Charitas aduerſus agros.* 87
Sodalitium diuini amoris, *Charitas in Deum.* 10
Solimanus magnus Turc. Dominus, *Veneratio.* 456
Spes. 212
Staniſlaus Grodicius, S. I. *Patientia in aduerſis.* 662
Staniſlaus Hoſ. Card. *Amor ſciendi.* 874
Correctio. 152
Cruciatuum Chriſti pia recordatio. 270
Dierum ſacrorum cultus. 330
Eleemoſyna. 515
Eucharistiæ veneratio. 254
Humilitas. 827
Ieiunium. 799
Memoria mortis. 553
Omnigena religio. 383

Oratio

Oratio quæ voce concipitur. 367
Relata gratia. 472
Verecundia. 752
Voluntaria in vita cultu durities. 785
Staniſlaus Coſtka, S. I. *Charitas in Deum.* 16
Religio aduersùs Sanctos. 323
Religio in Deip. 301
Virginitas. 729
Stephana Soncinas, Ord. Præd. *Virginitas.* 728
Stephanus Auila, *Pax.* 144
Stephanus Battoreus, Polonorum Rex, *Scientia regnandi.* 573
Stephanus Cerdo, *Eleemoſyna.* 510
Stephanus Iuſtitia, Ord. Min. *Morborum tolerantia.* 682
Patientia in aduerſis. 661
Stephanus Tuccius, S. I. *Charitas in Deum.* 17
Correctio. 159
Morborum tolerantia. 685
Voluntaria in vita cultu durities. 793
Stephani Binetti mater, *Pietas.* 423
Sylueſter Landinus, S. I. *Eucharistiæ veneratio.* 360

T

TAgliauia Card. Archiep. Panorm. *Eleemoſyna.* 515
Temazaca N. Iapo, *Relata gratia.* 471
TEMPERANTIA. 721
TEMPLORVM CVLTVS, AC REVERENTIA. 33
Tereſia à IESV, *Charitas aduersùs ægros.* 93
Charitas in Deum. 8
Meditatio ac contemplatio. 357
Patientia in aduerſis. 660
Relata gratia. 471
Religio aduersùs Sanctos. 320
Virginitas. 427
Votum. 373
Thaddæus Borbonius, Ord. Erem. *Charitas aduersùs inimicos.* 79
Theodoricus Manaſſerianus, Ord. Min. *Proximorum amor.* 37
Theodoſius Brigantinus Dux, *Opum contemptus.* 856
Theodoſius II. Brigantinus Dux, *Eucharistiæ veneratio.* 255
Omnigena religio. 389
Verecundia. 753
Voluntaria in vita cultu durities. 785
Thomas Caietanus, Cardin. *Conſilia data.* 591
Opum contemptus. 857
Thomas Cottanus, S I. *Amicitia.* 497
Thomas Garnetus, S.I. *Charitas aduersùs inimicos.* 85
Gaudium. 137
Thomas Marullus, S. I. *Pax.* 145
Thomas Morus, *Amicitia.* 491
Charitas in pios defunctorum animos. 66
Eucharistiæ veneratio. 253
Facilitas & comitas. 881
Fides. 186
Miſericordia. 113
Mors in fidei cauſſa. 691
Opum contemptus. 855
Pietas. 418
Verecundia. 753
Thomas Payua à IESV, *Proximorum amor.* 39
Thomas à Roſario, Ord. Præd. *Morborum tolerantia.* 681
Orandi ſtudium. 346
Religio in Deiparam. 293
Sobrietas. 810
Thomas Saillius, S.I. *Cruciatuum D. pia recordatio.* 280
Patientia in aduerſis. 672
Religio in Deip. 304
Virginitas. 733
Thomas Sanctius, S.I. *Amor ſciendi.* 877
Conſtantia. 616
Humilitas. 849
Ieiunium. 807

Digitized by Google

Opum contemptus. 865
Perſeuerantia. 717
Proximorum amor. 60 & 62
Religio in Deip. 300
Voluntaria in vita cultu durities. 797
Thomas Sirletus, *Domeſtica diſciplina.* 606
Oratio qua voce concipitur. 367
Thomas Stilintonus, S.I. *Morborum tolerantia.* 688
Thomas Villanouanus, Ordin. Erem. Arch. Valent. *Charitas aduerſus inimicos.* 76
Clementia. 818
Cura paſtoralis. 162
Eleemoſyna. 519
Facilitas & comitas. 882
Humilitas. 831
Iurgia. 413
Proximorum amor. 29
Timor. 231
Truchſeſius Card. Epiſc. Aug. *Veneratio.* 459
Turcæ, *Obſequentia populorum.* 585

V

Vaſcus Gama, *Conſtantia.* 621
Vattendonus Meacenſis Protex, *Seueritas.* 408
VENERATIO, SIVE DVLIA. 453
VERECVNDIA. 747
VERITAS. 478
Vincentius I. Mantuæ Dux, *Religio aduerſus Sanctos.* 317
Vincentius Fonſeca, Ord. Præd. Arch. Goan. *Ira.* 823
Vincentius Iuſtinianus, Ord. Præd. Gen. Mag. *Obedientia.* 444
Vincentius Regius, S.I. *Veritas.* 487
Vincentius S. Stephani, Ord. Præd. *Verecundia.* 754
Vinciſlaus, Boëmiæ Rex, *Eucharistia veneratio.* 246
Vindicatio, vide *Seueritas.*
Virgo Caſtilionenſis, *Virginitas.* 723
Virgo Vrſolina, *Charitas aduerſus agros.* 93
Virgines Samarthanæ, *Virginitas.* 723
Virginius Cæſarinus, *Amor ſciendi.* 871
Amicitia. 494
Memoria. 554
Morborum tolerantia. 680
Vendiſlaus Poloniæ Rex, *Fides.* 175
Vlyſipponenſes, *Veneratio.* 458
Vmbri, *Veneratio.* 457
VOLVNTARIA IN VITÆ CVLTV DVRITIES. 775
Vorthingtonij fratres quatuor, *Fides.* 183
VOTVM. 372
Vrſula Benincaſa, Virg. Neap. *Charitas in Deum.* 4
Charitas in pios defunctorum animos. 65
Cruciatuum Chriſti pia recordatio. 273
Eucharistia veneratio. 247
Morborum tolerantia. 677

VV

VVilelmus Pius, Boiariæ Dux, *Charitas aduerſus agros.* 95
Fides. 178
Magnificentia. 509
Miſericordia. 111

X

Ximerius, Ord. Min. Arch. Tol. *Magnanimitas.* 710

Y

Yvquius Iapo Sacerdos, S.I. *Patientia in aduerſis.* 672

FINIS.

Digitized by Google

Errata primæ Partis,

Quæ, fugiente autographo, Typographum fugerunt, ſic reſtitue.

Pag. 9. lin. 3. *vbi* promiſerat, *lege* permiſerat. l.4. conuerſationes, concurſationes. l.26. macti,
macte. l.29. *adde* Cler. Miniſtrantiũ infirmis fund. p.16. l.7. zelo, cœlo l.13. hominem, homine. l.22.
ſolemnes, ſolemnibus. ibid. ferias, feriis. l.26. v. *adde* mil. p.20. l.32 feruor ille, feruorem illum. p.24.
l.9 conſideret, concideret. p.26. l.16. militia, militiæ l.32. exhilarant, exhilararet p.29. l.21. qui,
quum. p.33. l.9. ſanctinia, ſanctimoniali. p.36. l.15. vomiram, vomicam l.21. v. *adde* mil. p.37. l.31.
xxx. *adde* mil p.40. l.31. vt quæ, vtque. p.41. l 4. enumerabant, enumerabunt l.38 LXVI. *adde* mil.
p.42. l.21. à noctibus, *tolle* à. p.44. l.27. ignari, igniatij. p.47. l.35. Mozantiquo, Mozanbiquo. p 48.
l. 8. euerſione, deſertione. p.49. l.21. vt quo, *dele* vt. p.53. l.27. XL. *adde* mil p.54. l.5. Petro Caniſio,
De Petro Caniſio. l.11. celeritatem celebritatem. p.57 l.17. auctum, auctam. l.21. memoratur, me-
morantur p.59 l 16. partim, partiri. p.67. l.8 poſſet, poteſt. l.37. vnquam, nunquam. p.68. l.20. op-
portunum, optimum. p.71. l.19. coleres, coleret. p.76. l.37. VIII. *adde* mil. p.77. l.4. VIII. *adde* mil.
p.77. l.16. ſecutiores, ſeueriores. p.78. l.28. vtrumque, vtramque. p.79. l.5. auctos, acutos. l 11.
prodant, produnt. p.80. l.36. conatus, coactus p.81. l.15. Volentia, Valentia. p.82. l.26 accuſatore,
accuſatori. p.83. l.17. ſcortorum, ſcortatorum. l.20. peccatoribus, percuſſoribus. p 85. l.22. ſed, ne.
p.86. l 25. exculcam, occultam. p 88. l.30. fame, famæ. p.92. l.10. Quantum, *adde* quæ. l.14. nouen-
diali, nouennali. p.93. l.30. virga, virgo. p.96. l.18. auitum, auctum. l.28. illi, illis. p.98. l.20. corpo-
re, corpora. p 99. l.31. illa, ille p.107. l.37. ius, vis. p.111. l.3. CXIX. *adde* mil l.7. LX. *adde* mil l.18.
feſtis, faſtis. p.113. l.19. conuiuio, conuicio p.120. l.26 honorem, horrorem. l.33 terram, tetram.
p.122. l.13. XX. *adde* mil p 123. l.13. corrodere, corradere. p.126. l.34. importuniſſimæ, importuniſſi-
mè. p.127. l 31. ſecuriori, ſeueriori. p.130. l.8. ſatellites, ac ſatellites. l.14. fututo, futura. p.131. l.23.
interritos, interritas. l.25. compoſitos, compoſitas p.138. l.21. reſpondit, reſponderit. p.140. l.20.
caſi, cæſi. l.34. Baylonio, *adde* Ord. Min. l.38. cymbos, cymbas. p.141. l.4. ex, &. p.145. l.25. noſtris,
à noſtris p.146 l.6 fuiſſet, fuiſſent. p 149. l.38. iucundiſſimus, iucundiſſimas. p.150. l.4 amata, ar-
mata. p.152. l 4. Ord. Diſc. Carm. Diſc. l.28. tractari, tractare. p.154. l.11. atque, atqui. l.12. tractan-
dus, *adde* inquit, eſt. p.156. l.21. erat, deſiſteret. erat, accuſatione deſiſteret. p.157. l 3. iraſceran-
tur, iraſcerentur. pag.166. l.5. incomparabilis, incomparabili. l.21. minis ab ea, *dele* ab ea.
pag.171. l 2. ſentiret. ſentitent. pag.189. l.22. N. Alexius. l.31. Alexium, Alexio pag.192. l.2.
degebat nec, degebat inſula, nec. p 196. l.10. ſuæ, ſua. l.28. Maiulio, Maizio. p 197. l.32. Aſtum, Ca-
ſtrum. p.200 l.3. LX. *adde* mil p 202. l.17, 19, 21. Agnaſio, Agnaſco. p.211. l.2. ſuccedentes, ſucce-
dentibus. p.215. l.25. nõ ſtabat, monſtrabat p.217. l.34. hæreſibus, hæreticus p.221. l.22. ſociis, ſocij
p.230. l.28. parcius, paribus p.233. l 6. Facundo, *adde*, Ord. Erem. p.235. l.6. Alcâterano, Alcâtarano
p 237 l 10 pungant, pungunt. p.241. l.36 erroribus, erronibus p.245. l.8. percelleret, percelleres.
l. 18. perſtupentes, perſtrepentes. l.34. & quorum, è quarum. p.249. l.7. purpuratus, perpurgatus.
p.255. l.2. Hierolomæ, Hieroſolymæ. p.257. l.35. Philippum II *adde* Hiſpaniæ. p.260. l.15 immit-
ti, immiri. p 261. l.14. celeritati, celebritati. p.264. l 24. libenti, libanti p.268. l 26. feruote, feruere.
p.270. l.22. poſſunt, poſſint. p 272. l.24. certi, certo p.273. l.25. improni, improuiſo. l.32. totas deli-
queſcens, totus liqueſcens. p.281. l.26. in beneficentiſſimum, *adde* dominum. p.285. l 7. non efflo-
reſcat, *dele*, non l.9. traditur, truditur. p.286. l.29. fuit, fecit. p 288. l.9. claſſicam, claſſicum. p.290.
l.31 moleſtiſſis curis, moleſtiſſimis curas. p.291. l.28. CCC. *adde* mil. l.30. Sara, Clara. p.296. l.12.
Lainius, *adde*, ob. l.23 illa, ille l 32. Souza ovia p.299. l.26. intelligebant, intelligentibus. p.300.
l.13. vitam, vrnam p.304. l.29 limbos, lembas p.305. l.27. frequentiſſima, frequentiſſimæ. p.306.
l.19 intentionum, inuentionum. p.310. l.30. decidit, decedit. p.319. l.11. inueterent, incuterent.
p.322. l.20. Mindanno, Mindanao. p.323. l.16. imperatos, imparatos. p.325. l.31. Ironem, Irenem.
p.328. l.13. geſtit, geſtis p.331. l.21. fecit, fuit. l.32. primos, primas. p.332. l.7. quum, quam. p.333.
l.12. aſſurgi, aſſurgit. l.36 Paulo V. Pio V. p.336. l.13. ſæculi XVII. *adde*, mil. p.340. l.24. atque, at-
qui. 342. l.2. Alarionius, Alarconius. p.345. l 32. quoties, quotus. p.347. l.24. fieri, ferri. p 352. l.7 vi-
tium, virium. p.365. l.12. animi attentioris, *adde*, aſpernatur. p.366. l.36 ſuo, Domino p.369. l.29.
latentia, *adde*, æſtimet. 370. l.18. cum, eum. l.23. alitus, alitur. p.373. l.33. Iereſiæ, Iereſia p.376.
l.27. imperatam, imparatam. p.377. l.7. Treſiro, Trexio p.377. l.28. ſeruata, ſeruatur. p.379 l.1. præ-
facerer,

Digitized by Google

facerer,præfocaret.l.17 peregrinationibus,peregrinantibus p.381.l.19.ſignificatione,*adde* fron-
tem.p.381.l.26.prohibetur,prohibeat p.582.l.15.omnino,omnium.p.384.l.24.ſignatas,ſignatos.
p.385.l 25.natali,anni l.16.videndum,videndam p.386.l 8.eam cum.l 18 effecti,effuſi.l.29.quo-
rum,quarum.p 395.l.2.præ,ab.p.396.l.25 contemptus,contemptu p.397.l.21. poſteriorum, po-
ſterorum. p.403.l.14.procelleret,percelleret.p.405.l.3.ne ſciens,ne ciceris.l.22.M.T. M.I. p.406.
l 22.Hormãnettum non,*dele* non.p.408 l.5.mollet,nollet.p.409.l.9. degeneret,degenerat. p.411.
l 4.acti,actos l.8.Somezium,Gomezium.l.16.Tanto,Tantum p.419.l.12.num, nuru.p. 420.l.26.
interrogatum,interrogatam.p.421 l 37.continuit,conſenuit.p.422.l.3.Iuriſconſulto, *adde* Peru-
ſino.p.423 l 7.humanumque,humumque.p.424.l.4.nihil, *adde* non. l.28.ſufficitque , ſuffecitque.
p 425.l.36.xxx *adde* mil.l.37.cxx.*adde* mil.p 427 l.38.natos, innatos. p.432. l.3. quum , quam.
p.435.l.21.copulari,populari. l.21. conuiuio,conuicio. p.437.l.33. circumagere , circumageret.p.
438.l.7.veriosiùs,curioſiùs.p.441.l.10.posthabuit,*adde* ac.p.445 l.21. inemptũ, exemptum.p.446.
l.1.ſuis,ſicis.p.447.l.16.fuit proteſtatus,fecit proteſtatũ.l.36.ne ſi,*dele* ne p.448.l.24. ſe receperat,
dele ſe.l.26.explorandi,explorandæ.p.449.l.21.iniuria,iniuſſu. p.451.l.27.hanc,hunc.p.453.l.25.
viroſque,viriſque.p.456.l.1.animus,animum.l.3. celeberrimus,celeberrimum. l 10.Liſleadomus,
Liſleadamus.p.459 l.12.Aulæ,Auilæ.p.460.l.4.de plebe , *adde* clamitans.l.6.conueniret, conue-
nirent.l.16.hominis,hominem.p.463.l.19.Tanta , Tantis. p.465. l.10. barbarorum , barbarum.
p.467.l.36.quoties,quotus.p.468.l.23.gratiſſime , gratiſſimæ. p.469.l.29. Chriſtũ,Xũ.p.470.l.8.
Bergamo,Bergomo.p.471.l.12.vrandas,vorãdas.p.474 l.38.inuitãdos,inuiſendos.p.475.l.14.ↄc.
adde mil.p.476.l.1.ibi,ſibi.p.478.l.7.xxxvi.*adde* mil.p.479.l.28.hoc,hac.p.481.l.22.libris,labris,
l.25.quum,quam.p 485.l.36.ſubmerſo,ſubuerto.p.486.l.11. ampliſſimis , ampliſſimarum. p.487.
l.24.inexpiabilem,inexpugnabilem.p.489.l.20.huic,huc.l.36.quibus,qui.p.490.l.2. notam , natu-
ra.l.17.ſocios,ſocias.p.494.l.12.Aicordo,Aicardo.p.497.l.24.Cottamo , Cottami.p.501.l.6. iii.
adde mil.p.503.l.27.nationibus,rationibus.p.506.l.23.c.*adde* mil.p.507.l.12.extructus, extructis.
l.22.bolum,tholum.p.508.l.16.minutiſſimam, munitiſſimam. p.509. l.11. aſſumptis , abſumptis,
p.510.l.10.xc.*adde* mil.p.612.l.6 cc.*adde* mil.p.513.l.23.expolitas,expoliatas.p.517. l.2. Ioenſis
Iaenſis,p.519.l.12.xxx.*adde* mil.p.522.l.27.probatus, perbeatus.p.424.l.25. exuit , exuens. p.528.
xx.*adde* mil.

Digitized by Google

Errata ſecundæ Partis.

Pag.532.l.17.Magiſtra atque, *tolle* atque.l.25.partus,partes.p.534.l.20.iuxta,ſecundùm.p.536.l.11.non introſpexerat, *dele* non .pag.538.l.3. quietem , quietam. pag.540.l.11.faſtigium,faſtidium.l.18.ingenia de quibus, *dele* de.p.552.l.11.didicerat in, *dele* in.p.553.l.36.infulatus diceret, *dele* diceret.558.l.12.inepta,ineptè.p.563.l.34.à famuli , *dele* à.p.564.l.15.Vaëlio , Voëlio.l.20.Vaëlius,Voëlius.p.565.l.22.ſe,te.l.31.plerique,pleræque.p.569.l.18.Eudemonon , Eudemon.p.573.l.10.dicent , diceret.p.574.l.28.1Ↄccc. *adde* mil.p.575.l.12.quanta & bella, *dele* &.p.579.l.14.dominatur,dominetur.p.580.l.3.decerneret , decerperet.l.18.& ne , *dele* ne.l.23.ſibi,ibi.p.582.l.32.ætate,æſtate p.583.l.25.paruulus,pauculos.p.584.l.16.qua,quæ.p.587.l.28.reſumptam,reſumpta.l.29.reuerentiam,reuerentia.p.588.l.7.Albini,Albim l.13.amantiſſimè, amantiſſimæ.p.590.l.13.ſibi aduerſus, *dele* ſibi.l.38.porro, *adde* ne.p.593.l.3.dicebant , dicebat.l.609.l.15.xx. *adde* mil p.610.l.10.plurimas,plurima.p.616.l.25.radentem,vadentem.p.621.l.5.venis , veris.p.623.l.33.cxx. *adde* mil.p.629.l.15.Maximè, Maximæ.p.630.l.24.& quum. *dele* &.p.632.l.13.xxx. *adde* mil.l.8.animam,animum.l.9.ſeuerum,ſecurum.p.635.l.28.ductantis , eluctantis.p.637.l.9.vibrantem,vibrandum.p.640.l.3.Maggliano,Magagliano.p.645.l.6.morborũ,morbum.p.649.l.7 demenſiſſima, dementiſſima.p.658.l.30.exerceri,exerceatur.p.660.l.10.121. *adde* mil.l.31.dici.diu.p.663.l.14.ageretur viderent,agebatur viderunt.p.666.l.28.loco,hoc.667.l.7.docemus,docemur.676.l.25.hectica,ethica.p.679.l.11 quarum,quibus. p 681.l.32.quinimmo ſe, *dele* ſe p.684.l.25.huic,hic.p.686.l.2.calidus validus.l.13.aſſecutus , aſſuetus. p.687.l.28.ſufficere , ſuffecere.p.690.l.7.amentibus.amantibus.p.691.l.36.Homines,Hominis.p.693.l.11.qui quum, *dele* quum.p.694.l.24.arcti,arcta.p.696.l.37.Paanarum,Parauarum.p.697.p.3.reuente, ruenti. p.698.l.37.claritatem,charitatem.l.37.eadem,eamdem.p.699.l.34.cum in, *dele* cum.l.12.ſummum , ſomnum.p.704.l.7.ad hæc,adhuc.pag.706.l.23.fortitudinis , *adde* exemplis. pag.708.l.3.validæque, validaque. l.15.illi , illis. l.27.ſatis , ſacris.pag.709.l.18.aliquis , aliquas.pag.718.l.13.Caluncerij,calcenterij.p.719.l 24.digniſſimas,digniſſimus.p.724.l.18.pollex,pellex.p.736.l.36.confeſſa,confuſa.p.7 8.l 35.flagitiis.flagitij.p.740.l.38.ſenex,ſi, *dele* ſi.p.743.l.11.corporis , corporibus.p.753.l.22.vſurparetur,vſurpatur.p.757.l.11.legis,legi.l.32.tanquam , vnquam. p.758.l.6.Gofridum Epiſcopum,Gofredi Epiſcopi.p.760.l.19.exuat, exeat. p.761.l.31.acerbitate , acerbitatem.p.762.l.25.ea,eas.p.763.l.5.omni, *adde* non.l.12.nunquam,nuſquam.p.765.l.6.admiranda,admirandi.l.8 Carreſeuorum,Carneſeccorum.p.767.l.1.Altiſ.Altiſſimo.l.4.baculis,baiulis.p.772.l.17.ſolito,ſolita.l.36.obtinet,obtinuit.p.773.l.35.caſtis,caſtris.p.776.l.17.ſecuritatis, ſeucritatis.l.22.ſemper,ſuper.777.14.animo,animi.778.l.35.fecit,fuit.p.779.l.37.ipſe, ipſi.780 l.16.ſenæ , Senæ.p.789.l.34.exoratis,exaratis.p.795 l.7.eos,eas.p.796.l.38.fulguntur, fulciũtur. p.797.p.19.arcto,arctoi,p.801.l 37.cœnarant,cœnarent.p.806.l.2.profeſſus.profeſſum.p.815.l.15.abigeret, abegerat.p.846.l.29.etiam,eſſe.p.817.l.37.magis,magnis.p.823.l.7.naufragij,naufragis.l.27.deterreret,detereret.p.826.l.12.conceptum,contemptum.p.827.l.10.virtutum, *dele* atque l.24.varia , vana.p.830.l.31.ipſe,ipſum p.831.l.1.Hiclinico,Sinico.p 832.l.32 animos,animis. p.835.l.11.Hinc,Hic.p 838.l 20.Taio,Iaio l.21.Iauis,Iaius l.22.&,ex.p 840.l 11.lactantibus , lætantibus. p 841.l.13.aut dignitatum, *dele* aut.p.843.l.6 bonorum bonorum.p 844.l.12.nimium, nimirum p 845.l 7.Vicarius Præopſitus,Vice-Præpoſitus.l.19.eum,eam p.848.l.24.dominabatur , dominaretur.l 26 meditationes, *adde* coniunctio.p 849 l.5.qua ,quo.p 854.l.21.configit, *adde* iocus.p.757.l.11.quaſi vt, *dele* vt.l.15.perennantibus,perannantibus.p.858.l.38.Ducem,Deum.p.862.l.28.quum,ſuum.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

R. T. VI. n° 22